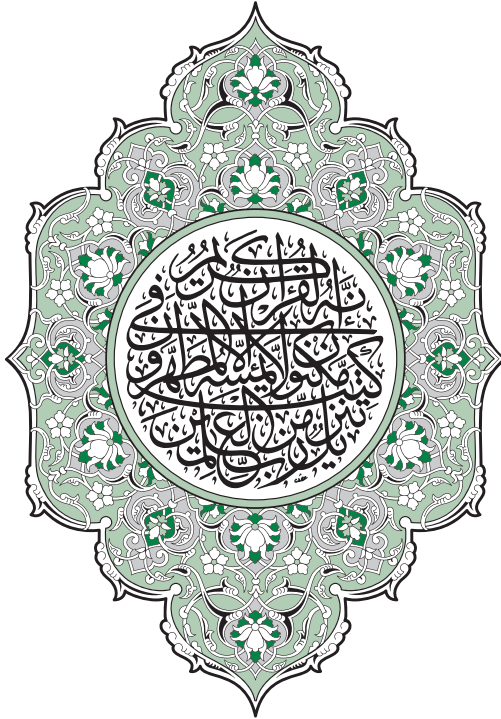

إِنَّا نَحْنُ نُزِّلُهَا وَإِلَّا كَرِيمًا
الْحَرَامِ وَالْحَرَامِ وَالْحَرَامِ

Waxaa ku sharaf mutay amarka daabicidda
jaamacan sharafta badan iyo tarjamada macnihiisa
Adeegaha Labada Xaram Ee Sharafta Badan
Boqor Salmaan ina Cabdulcaziiz, Reer Sucuud.
Boqorka Boqortooyada Sucuudi Carabiya

تَرْجُمَةُ بِالْأَرْطِطَاءَةِ هَذِهِ الرَّحْمَةِ لِمَا فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ
تَرْجُمَةُ بِالْأَرْطِطَاءَةِ هَذِهِ الرَّحْمَةِ لِمَا فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ
مَلِكُ الْمَعَالِمِ بِالْعَرَبِيَّةِ بِالسُّعُودِيَّةِ

وَقَفَّ لِلَّهِ تَعَالَى مِنْ خَادِمِ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ
الْمَلِكِ نَيْبِ أَمَانِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ آلِ سَعُودٍ
وَلَا يَجُوزُ بَيْعُهُ
يُسَوِّعُ مَجَانًّا

تَرْجُمَةُ مَعَانِي الْقِرَازِ الْكَبِيرِ
عَنْ
إِلَى اللُّغَةِ الصُّومَالِيَّةِ

إعداد:
مَحْمُودُ مُحَمَّدَ عَبْدِ

مَجْمَعُ الْمَلِكِ فَهْدٍ لَطِبَاعَةَ الْمُصَحَّفِ الشَّرِيفِ
بِالْمَدِينَةِ الْمَسْكُونَةِ

Kitaabkan waxaa Allaah dartii u waqfay Adeegaha labada xaram
ee sharafta badan, Boqor Salmaan ina Cabdilcaziiz, Reer Sucuud,
iibkiisuna ma bannaana.

(Waxaa lagu qeybinayaa lacag la'aan)

QURAANKA KARIIMKA Iyo Tarjamada Macnihiisa Ee Afka Soomaaliga

Waxaa diyaariyay:
Maxamuud Maxamed Cabdi.

Mujammaca Boqor Fahad ee daabacaadda musxafka sharafta leh,
kuna yaalla Madiinah Munawwara

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمة

بقلم معالي الشيخ الدكتور

عبد اللطيف بن عبد العزيز بن عبد الرحمن آل الشيخ

وزير الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد

المشرف العام على المجمع

الحمد لله رب العالمين، القائل في كتابه الكريم:

﴿... قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ﴾.

والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، نبينا محمد

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ القائل: «خيركم من تعلم القرآن وعلمه».

أما بعد:

فإنفاذاً لتوجيهات خادم الحرمين الشريفين الملك سلمان بن عبد العزيز آل سعود - حفظه الله - بالعناية بكتاب الله، والعمل على تيسير نشره، وتوزيعه بين المسلمين في مشارق الأرض ومغاربها، وتفسيره، وترجمة معانيه إلى مختلف لغات العالم.

وإيماناً من وزارة الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد بالملكة العربية السعودية، بأهمية ترجمة معاني القرآن الكريم إلى جميع لغات العالم المهمة؛ تسهياً لفهمه على المسلمين الناطقين بغير العربية، وتحقيقاً للبلاغ المأمور به في قوله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً».

وخدمةً لإخواننا الناطقين باللغة الصومالية، يطيب لمجمع الملك
فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة المنورة، أن يقدم للقارئ الكريم
هذه الترجمة إلى اللغة الصومالية، التي قام بها فضيلة الشيخ: محمود محمد
عبد، وراجعها الشيخ: عبد الرحمن شيخ عمر أحمد دينله، ومن قِبَل
المجمع كل من: فضيلة الدكتور: عثمان بن معلم محمود بن شيخ علي،
وفضيلة الدكتور: أحمد هادي شيخ علي الكيني.

ونحمد الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَنْ وفق لإنجاز هذا العمل العظيم، الذي
نرجو أن يكون خالصاً لوجهه الكريم، وأن ينفع به الناس.

إننا لنذكر أن ترجمة معاني القرآن الكريم -مهما بلغت دقتها-
ستكون قاصرة عن أداء المعاني العظيمة التي يدل عليها النص القرآني
المعجز، وأن المعاني التي تؤديها الترجمة إنما هي حصيلة ما بلغه علم
المترجم في فهم كتاب الله الكريم، وأنه يعتريها ما يعتري عمل البشر كلّه
من خطأ ونقص.

ومن تَمَّ نرجو من كل قارئ لهذه الترجمة أن يوافي مجمع الملك
فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة النبوية، بما قد يجده فيها
من خطأ أو نقص أو زيادة؛ للإفادة من الاستدراكات في الطبقات
القادمة إن شاء الله.

والله الموفق، وهو الهادي إلى سواء السبيل، اللَّهُمَّ تقبل منا إنك أنت
السميع العليم.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hordhac

**Waxaa qoray: Dr. Cabdilaatiif Cabdicaziiz
Cabdiraxmaan Aala sheekh
wasiirka arrimaha Islaamka, dacwada iyo
hanuuninta,
kormeeraha guud ee mujammaca.**

Mahad dhammaanteed Allaa iska leh, ee ku yiri kitaabkiisa sharafta leh: (Alla xaggii waxaa idinkaga yimid nuur (Nebi Muxammad) ﷺ kitaab kala caddeeya (oo qur'aanka ah).

Ammaan iyo nabadgelyana Nebigeenna Muxammad ah ee ugu sharafta badan nebiyada iyo kuwa la soo diray dushiisha Allaha yeelo, ee yiri: "waxaa idinkugu kheyir badan kan barta qur'aanka, dadka kalena bara", intaa ka dib:

Waxaa farxad u ah Mujammaca Boqor Fahad ee daabacaadda kitaabka jaamaca ah ee sharafta badan kuna yaal Madina al-Munawara, inuu u soo gudbiyo aqristaha sharafta leh tarjamada macnaha quraanka kariimka ah ee uu afsoomaaliga ku qoray sheekh Maxamuud Maxamed Cabdi, uuna dib u eegay sheekh Cabdiraxmaan Sheekh Cumar Axmed Diinle.

Dhinaca mujammacana waxaa dib u eegay dr. Cismaan Macallin Maxamuud Sheekh Cali iyo dr. Axmed Haadi Sheekh Cali.

Sidaana waxaan u sameynay:

1) Iyadoo la fulinayo talooyinki habboonaa ee u adeegaha labada xaram ee sharafta leh boqor Salmaan Cabdilcaziiz reer Sucuud, Allaha dhowree, talooyinkaasoo ku saabsanaa in la iska xilsaaro kitaabka Alle, laguna dadaalo sidii loo fududeyn lahaa baahiddiisa. Loona kala gaarsiin lahaa muslimiinta ku kala nool adduunka dacalladiisa, sidoo kalana in lagu dadaalo fasiraadda kitaabka Alle iyo in macnihiisa loo tarjamo afafka kala geddisan ee dunida.

2) Rumeysnaan ay rumaysan tahay wasaaradda arrimaha islaamka, dacwada iyo hanuuninta ee Boqortooyada Sacuudi Carabiya mudnaanta ay leedahay u tarjamidda macnayaalka

qur'aanka kariimka ah afafka adduunyada kuwooda muhimka ah, si loogu fududeeyo fahamkiisa muslimiinta aan afcarabiga ku hadlin, iyo iyadoo laga dhabaynayo gaarsiinti la isku faray hadalki Rasuulka ﷺ "koley aayad noqotaba dadka diinka iga gaarsiiya".

3) Iyo sidoo kale adeeg loo adeegayo walaaleheenna afka soomaaliga ku hadla.

Allaah baanan uga mahad celinaynaa in uu na waafajiyay ka miradhalinta howshan weyn ee aan rajeyneyno in Alle dadka ku anfaco, dar Allana loola jeeday.

Annaku waxaannu dareensannahay - si kastoo tarjamada loogu dadaalo - inaanay ka gungaari Karin gudashada Macaanida waaweyn ee aad ka heleyso erayada qur'aanka kariimka ah ee aan iyadoo kale lala imaan karin.

Tarjamadanina ma dhaafsiisna fahamka qofkan sameeyay uu u leeyahay Quraanka. waxaana la soo gudboonaanaya tarjamadan gefka iyo nusqaanta la soo gudboonaata howl kastoo bani'aadan qabto.

Sidaas darteed waxaannu ka rajeyneynaa qof kastoo akhriya Tarjamadan in uu Mujammaca soo gaarsiiyo waxkastoo khalad ah (siyaado ama nusqaan) oo ay dhici karto in uu ka dhex helo. si ay uga qayb qaataan sixidda daabacadaha soo socda, haddii Alle idmo.

Allana waa midka waafajiya kheyirka qofka uu jecel yahay, waana midka jidka toosan ku hanuuniya dadka.

Allow naga aqbal shaqadan wanaagsan, Adigu waxaad tahay midka maqalkiisu Xeel dheer yahay, ee aad u cilmiga badan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب ولم يجعل له عوجاً، والصلاة والسلام على رسوله الأمين محمد صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه الكرام البررة ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، وبعد:

أحمد الله تعالى الذي مكنتني أن أسهم في ترجمة معاني القرآن الكريم، والواقع أن هذا العمل ليس بالأمر الهين، ولكن بعون الله وقدرته تُذلل الأمور، لذا شرعت في هذا العمل. ومن الأسباب التي جعلتني أكتب ما يلي:

١. أن يكون هذا العمل لي ذخراً عند الله يوم تجد كل نفس ما عملت من خير محضراً.
٢. الإسهام في خدمة القرآن الكريم وتوضيح معانيه للناطقين باللغة الصومالية، والذين تصعب عليهم اللغة العربية، عسى الله أن ينفعهم به.
٣. أن كثيراً من اللغات في العالم الإسلامي قد شاركت في هذا الموضوع لتتم الفائدة، غير أنه تبدو الحاجة والفراغ من جانب اللغة الصومالية.
٤. حدث أن تُرجمت بعض الكتب غير الإسلامية باللغة الصومالية ووزعت على المسلمين، وخاصة اللاجئين منهم، فلا بد من تحرك تجاه ذلك. هذه الأسباب وغيرها جعلتني آخذ عملي هذا مستمداً من الله العلي القدير العون والسادد، هذا ولربما يقال: لماذا تكتب معاني القرآن الكريم وتفسر باللغة الصومالية ولم يترك الناس يتعلمون اللغة العربية؟ حسناً، ولكن هل هذا يمنع تعلم اللغة العربية والاستفادة منها؟

أوليس العلماء الصوماليون كانوا يفسرون ويوضحون معاني القرآن الكريم - ولا يزالون - باللغة الصومالية عبر القرون والأجيال شفويًا في حلقات المساجد وغيرها؟

وكان لذلك الأثر الطيب والسبب في رسوخ قدم الإسلام في هذه المنطقة، وليس هناك فرق بين التوضيح بالمشافهة وبين الكتابة، مع أننا نرى بالتأكيد ضرورة تعلم لغة القرآن (العربية)، كما نرى أيضاً ضرورة فهم معاني القرآن العظيم بأي طريق خيرة ونبيلة، وهل الأولى القعود والانتظار بدون عمل أو بذل الجهود في خدمة القرآن المجيد؟

وإذا نظرت إلى أسلوب الكتاب فأنت تدرك أنه لم تفسر معاني القرآن الكريم كله سابقاً باللغة الصومالية حسب علمي، وأن اللغة الصومالية في طور نموها. النقطة الثانية: هناك بعض حروف عربية لا توجد في الصومالية، ومع تحري عدم كتابتها حسب المستطاع، فإنه ستواجهك حتماً في بعض الأحيان مثل حرف (ث) المثلثة، حيث أخذنا بدلها حرف (TH) وحرف (ز) الزاي الذي أخذنا بدله حرف (Z) في أكثر الحالات، وربما حدث ذلك في حروف أخرى، وقد كتب النص القرآني باللغة العربية تحمل كل آية رقمها وفي مقابله معاني القرآن الكريم باللغة الصومالية، إلا أن الأرقام تأتي بالآيات في النهاية وفي المعاني في البداية.

ولم أكلف نفسي بترجمة معاني القرآن الكريم حرفياً، بل حاولت توضيح معانيه بإيجاز، وهناك فرق بين الأمرين (فيما أعتقد)، حيث الأخير مجرد تفسير للقرآن الكريم.

نقطة أخرى، لم أبحث عن لهجة خاصة صومالية قدر المستطاع، بل تحريت الصومالية الشائعة، ومع ذلك قد يبدو للبعض وجهة نظر.

وفي نهاية كل مجموعة من الآيات القرآنية وترجمة معانيها شرح موجز يشمل معاني الآيات المرتبط بعضها ببعض، وفي بعض الحالات نورد حديث الرسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أو قول صحابي أو عالم من علماء الإسلام المعروفين، أو تنبيهاً على حكم أو مسألة، أو بيان السبب الذي نزلت به السورة أو الآية، كل ذلك باختصار؛ لأن الكلام لا ينتهي حتى ينتهي الناس، ونحن قصدنا فهم جانب من معاني القرآن المبين، لا أن نذكر كل ما ورد فيها، والإسهاب يتعب إذا كان مفرطاً، ومع أننا قد بذلنا جهدنا في أن نقرب معنى الآية في حدود الإمكان، وراجعنا كتباً كثيرة حجة في هذا الموضوع خلال خمس سنوات من رحلتنا مع القرآن، مع كل ذلك لا بد أن تقع هفوات، بيد أننا نتضرع إلى المولى القدير التواب الرحيم أن يتجاوز عنا ما صدر منا من هفوات، وأن يرزقنا النية الصالحة والعمل الطيب المتقبل، إنه قريب مجيب.

وفضل كتاب الله الحكيم وعِظْمُهُ، وفضل الاشتغال به تعلماً، ودراية وحفظاً وقراءة وتدبراً وتعليماً واتباع تعاليمه القيمة والعمل به مما لا يخفى على دارسيه. ونسأل الله جَلَّ وَعَلَا أن يغفر لنا ولوالدينا وللمسلمين عامة، ولكل من له يدٌ خيرٍ في إنجاح هذا العمل، ولكل من يستفيد منه من المؤمنين إنه نعم المولى ونعم النصير.

وقد تم بحمد الله بتاريخ ١١/٧ لعام ١٤٠٥هـ

محمود محمد عبده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Mahad Alle ayaa iska leh ee ah kan ku soo dejiyey Nabigiisa kitaabka quraanka ah ee toosan, naxariis iyo nabad galyana ha ahaato Rasuulka Muxamed ah korkiisa iyo ehelkiisii iyo asaxaabtiisii iyo inta wanaagga ku raacda tan iyo qiyaamada.

Intaas ka dib:

Waxaan ku mahadin Alleheenna sarreeye ee ii suuro galiyey inaan ka qayb qaato qoridda macnaha quraanka sharfta leh. Sida dhabta ahna camalkani ma fududa, hasa yeeshee kaalmaha Alle iyo awooddiisa yey arrimuhu ku jilcaan, saas darteed yaan u gudogalay arrintan. Sababaha igu xambaaray inaan qorana waxaa ka mid a:

1. Inuu ii noqdo camalkani kayd Alle agtiisa, maalintay naf kasta heli waxay camal fashay oo khayra oo muuqda.
2. Inaan ka qaybqaato u adeegidda kitaabka Alle ee quraanka kariimka ah, iyo u caddaynta macnihiisa dadka garan luuqadda soomaaliga ah, ee ay ku adag tahay luuqadda carabiga ah illeen waxay u dhawdahay in Alle ku anfacee.
3. Wax badan oo luuqadaha ka mida waxay ka qayb qaateen caalamka islaamka arrintan si faa'iidadu u badato, laakiin waxay ka muuqataa baahi iyo bannaani xagga luuqadda soomaaliga ah.
4. Waxaa dhacday in lagu turjumay kutubo badan oon islaam ahayn luuqadda soomaaliga ah, luguna qaybiyo muslimiinta, gaar ahaan qoxootiga, markaas waxaa lagama maarmaan noqotay in wax laga qabto arrintaas.

Sababahaas iyo kuwo kale yaa igu xambaaray billaabidda camalkan, annagoo ka kaalo warsan Allaha sare ee kara inuu na toosiyo, nana xoojiyo. Waxaa laga yaabaa in dad iswarsado maxaa loogu fasiri macnaha quraan luuqadda soomaaliga ah oon loo dayn dadku ha barten luuqadda carabiga ahe, waa fiican tahay, miyeyse isdiidi in quraanka macnihiisana luuqadda soomaaliga ah lagu fasiro, isla markaas dadku barto kana faa'iidaysto luuqadda carabiga ah, sow ma ahayn culimadii hore ee soomaalida ahaa kuwii dadka ugu fasiri jiray uguna caddayn jiray macnaha quraanka -tan iyo hadda- si af ah quruumo badan,

xalqada masaajidka iyo meelo kalaba, taasoo reebtay raad fiican, sababna u noqotay sugnaanta gomadda islaamku gobalkan geeska.

Waxna uma dhexeeyo ku caddaynta quraanka odhaah ama qoraal, inkastoon rumaysanahay waajibnimada barashada luuqadda quraanka "carabiga" sidoo kale ku barashada macnaha quraanka wayn si kasto oo khayra oo wanaagsan, ma waxaa roon in layska fadhiisto oo wax uun la sugo camal la'aan, mise in dadaal lagu dhiibo u adeegidda quraanka sharafta leh? Haddaan eegno habka kitaabka waxaad ogtahay inaan kitaabka quraanka ah dhammaantiis lagu fasirin hadda ka hor -intaan ogahay-luuqadda soomaaliga ah, iyadoo luuqadduna ku jirto waqti korid. Arrinta labaad waxaa jira xuruuf qaarkeed aan laga helayn luuqadda soomaaliga ah sida : (ث)» waxaana baddelkeeda qaatay xarafka "th" iyo xarafka (ز) oon beddelkeeda qaatay xarafka "z" sida badan, kuwo kala na waa laga yaabaa .

Waxaana lagu qoray naska quraanka luuqadda carabiga ah iyadooy aayad walba wadato raqamkeedii taasoo ka yeeli ruuxu inuu u akhriyo sida kitaab jaamac ah, waxaana ka soo horjeeda macnihii quraanka oo luuqadda soomaaliga ah, hasa yeeshee raqamku aayadaha dhammaadkooda yuu iman, macnahana billoowga.

Kuma dhibin naftayda inaan u turjumo quraanka si xarfi ah, waxaanse isku dayey inaan u caddeeyo macnihiisa si kooban, waana kala duwan yihiin labada arrimood sidaan citiqaadin, illeen tan dambe waa uun fasiraad kaliyee.

Arrinta kale ma doonin lahad gaara oo soomaali ah, waxaanse ku dadaalay soomaaliga guud, haddana laga yaabo in dadka qaarkii wax u muuqdo. Tarjamo kasta waxaan u dambey siiyey sharax kooban oo kulmin macnaha aayadaha isku xidhan, mararka qaarkoodna waxaannu soo aroorinnaa xadiithka Nabiga (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ama hadal asaxaabi, ama hadal mid ka mida culimadii Islaamka ee la yaqiinnay, ama ku baraarujin xukun ama xigmad, ama caddayn sababta suuraddu ku soo degtay, ama aayaddu, waxaa soo dhanna waa si kooban, illeen hadal ma dhammaado inta dadku ka dhammaan. Ujeedadeennuna waa in la fahmo dhinac ka mida macnaha quraanka cad, mase aha in wax walba la sheego. Hadalka

badanna waxbuu dhibaa markuu xadda ka baxo. Inkastoon isku daynay inaan soo dhawayno macnaha quraanka dadaalna aan ku dhiibnay intaan karro oo u noqonnay kutubo badan muddo shan sano dhexdeeda oon ku shuqloonayn arrintan, lana noolayn quraanka, haddana waxaa dhici kara gaf, waxaanse ka baryeynaa Allaha gargaara ee kara ee naxariista ee saamaxaadda badan inuu naga dhaafo wixii naga dhaca oo simbiriirixo ah, naguna arzuqo niyad fiican iyo camal wanaagsan, oo la aqballo, Alle waa dhawe ducada ajiibee.

Fadliga kitaabka Ilaahay ee quraanka ah ee wayn, iyo fadliga isku shuqlintiisa: barasho, ogaansho, xifdid, akhrin, barid, fasiraad, raaciddiisa iyo ku camal falkiisu waa arrin aan ciddii baran ka qarsoonayn. Waxaana wax kaga ishaarray qoraalkannaga lagu magacaabo "culuunta furqaan".

Ugu dambayn waxaan Ilaaheenna wayn ee naxariista ka baryeynaa dambi dhaaf annaga iyo waalidiintanno, muslimiinta oo dhan iyo cid kasta oo gacan khayr ka gaysata kitaabka iyo cid kasta oo ka faa'iidaydaha kitaabkan oo mu'iniinta ka mida. Alle isagaa gargaare fiican ehe.

Waxay dhammaatay qoriddii kitaabkan: 7/11/sanadkii 1405h.

Maxamuud Maxamed Cabdi.

Hordhaca tarjamooyinka macnaha quraanka sharafta badan

Quraanka sharafta badani waa hadalkii Alle, xuruuf iyo macnaba, wuxuu ku soo dejiyay Nebi Muxammad ammaan iyo nabadgelyo dushiisa Alla ha yeelee, oo dunida u ahaa naxariis, u dige, bishaareeye, dadkana ugu baaqa Allahood, isaga oo amarka Alle ku socda, wuxuuna ahaa ilays if badan.

Halkanna waxaan kuugu soo gudbinaynaa qeexid kooban oo quraanka iyo waxa uu xambaarsan yahay ku saabsan.

Koowaad: qeexidda quraanka sharafta badan, iyo caddeynta magcaantiisa iyo tilmaamihiisa:

Quraanka sharafta badani waa hadalkii Alle, sarreeyee, laguna soo dejiyay Rasuulkiisa Muxammad ah, ammaan iyo nabadgelyo Alla ha yeelo dushiisee, loona waxyooday erayadiisa iyo macnihiisaba, kuna qoran musxafka, ummad tira dhaaftayna ay isa soo gaarsiiyeen, akhrintiisana Alle loogu dhowaado.

Allana isagaa ku magacaabay quraan waxyigii uu ku soo dejiyay Rasuulkiisa Muxammad ah, ammaan iyo nabadgelyo dushiisa Alla ha yeelee, oo wuxuu yiri, sarreeyee: (annagaa quraanka kugu soo dejinnay soo dejin) [Al-Insaan: 23]; waayo waxa loogu tala galay in akhriskiisa la badiyo oo aan la goyn.

Waxaa kale oo uu Alle ku magacaabay al kitaab, oo wuxuu yiri: (annagaa kitaabka xaqnimo kuugu soo dejinnay) [An-Nisaa': 105]; waayo waxa loogu tala galay in la qoro oo aan la beylihii.

Alle wuxuu quraanka ku tilmaamay in uu yahay: kala saare, xus, hanuun, iftiin, caafimaad, mid xikmadi ka buuxdo, ahna waano, iyo intaasoo kale oo tilmaama ah oo tusinaaya weynida quraanka sharafta badan, iyo in uu dhammeystiran yahay dhanbaalka uu xambaarsan yahay.

Erayga musxaf waxaa laga soo qaatay waraaqihii quraanka lagu qoray, waana magac ay bixiyeen saxaabadi Rasuulku si uu u muujiyo buuggii lagu qoray quraanka sharafta badan.

Quraanku waa waxyi Alle xaggii uu Jibriil nabadgelyo Alla ha yeelo dushiisee qalbiga Nebigeenna Muxammad ah ku soo dejiyay, oo Alle wuxuu yiri: (quraankuna waa soo dejin Rabbiga

caalamka. Waxaa ku soo dajiyay qalbigaaga Jibriil, si aad uga mid noqoto kuwa diga (rususha), (waxaanu ku soo djiyay) af carabi cad) [Shucaraa': 192-195].

Nebi Muxammadna nebiyadii Alle taa kagama duwaneyn, oo dhammaan walaalihiisaas malaku Jibriil waxyi ayuu Alle xaggii kaga soo dejin jiray, Allana wuxuu u doortaa ammaanadaas weyn cidduu doono, oo Alle wuxuu yiri: (Alle wuxuu ka doortaa malaa'igta rasuullo dadkana rasuullo, Allana waa maqal iyo arag badane) [Suuratul Xaj: 75] isagaana Alle u ogaal badan cidda ammaanadaa ku habboon iyo kaan ku habboonayn, oo uunkani dhammaan waa kuwo uu isagu abuuray, Allana wuxuu yiri: (Allaha wuxuu abuuraa wuxuu doono, doortaana) [Al-Qasas: 68].

Labaad: soo degitaankii quraanka:

Soo degitaanka waxyigu wuxuu ku billowday rasuulkeenna maalin isniinaad. Toddoba iyo tobanki bishii ramadaan, sannadkii 610 dhalashadi nebi ciise ka dib, iyada oo nebigu joogo buur buuraha Makkaad ka mid ah god ku yiillay laguna magacaabi jiray: Xiraa'. Wuxuuna Jibriil kula soo degay aayadahan: wax ku akhri (Nabiyow) magaca Rabbigaada abuuray (khalqiga), dadkana ka abuuray xinjiro, akhri Rabbina waa kan ugu sharafta badan ee qalinka (wax) ku baray (dadka), dadkana baray waxaysan aqoonnin) [Al-Calaq: 1-5]. Aayadahaasina waxay ahaayeen quraankii ugu horreeyay ee Rasuulkeenna ku soo dega, markaasuu xaaskiisi Khadiija ula soo noqday iyada oo wadnihiiisu si xoog leh u garaacaayo heybadda quraanka iyo cabsi uu naftiisaba u baqay, wixii uu la kulmayna waa uu uga sheekeeyay oo wuxuu ku yiri: nafteydaan u baqay, waxayna ugu jawaab celisay: maya, marnaba taa ha ka baqin, qalbigaagana bishaaro u sheeg, waa igu dhaar Allee Alle ku hoojin maayo weligaa; waayo qaraabadaad xiriirisaa, runtaad sheegtaa, dadka taagta daran waad taakulaysaa, martidaad soortaa, dhibaatooyinka waaweynna dadka waad ka saaciddaa)).

Intaa ka dib Khadiijo waxa ay Rasuulkii la aadday xaggaa iyo ina adeerkeed Waraqa bin Nowfal, wuxuuna ahaa nin caqli iyo xikmad ba isku darsaday, waxayna ku tiri: ina adeerow, bal wiilka aad adeerka u tahay warkiisa dhageyso.

Markii Rasuulku uga sheekeeyay wixii uu arkay, Waraqa wuxuu ku yiri: kani waa malaku Jibriilki⁽¹⁾ Muuse waxyiga u keenay, Alla

(1) Jibriil waa malagga loo xil saaray in uu Nabiyada waxyiga gaarsiyo.

jeclaan lahaayaa in aan dhallinyaro ahay waqtiga aad dadka Alle ugu yeerayso, oo jeclaan lahaayaa in aan nolol ku gaaro kolka qoladaadu ku bixinayaan”.

Rasuulku wuxuu yiri: oo miyay i bixinayaan?

Haa, ayuu ku yiri. Maba jiro nin hortaa la yimid waxa aad la timid oo kale oo aan la colaadin. Haddii Alle i gaarsiyo maalinta lagu bixinayana si xoog leh ayaan kuugu gargaarayaa”.

Waraqana wuxuu geeriyooday wax yar uun ka dib markii wadahaadalkaasu dhex maray isaga iyo Rasuulka.

Quraanka sharafta badanina mar kaliya kuma soo wada degin Rasuulka Alle sida kitaabbadii Nabiyadii hore hal mar u soo degi jireen, isaguse wuxuu soo degaayay saddex iyo labaatan sannadood si tartiib tartiib ah, suurad ayaa soo degeysay mararka qaar iyada oo dhammeystiran, marar kalena aayado suurad gooni ah ka tirsan⁽¹⁾.

Ujeeddada uu quraanku tartiib tartiib ugu soo degayna waxay ahayd in la sugo oo la adkeeyo qalbiga Rasuulka, dhabarkiisana la xoojiyo, marba haddii ay soo noqnoqonaysay soo degidda waxyiga Jibriil u keenaayay, si uu tabar ugu yeesho macangagnimada mushrikiinta, iyo ka hor imaatinkoodi bilawgii dacwada ay ka hor yimaadeen wixii lala soo diray, Alle wuxuu yiri: (waxay dheheen kuwii gaalobay maa lagu soo dejiyo Nabiga quraanka mar kaliya (isagoo dhan), saasaan yeellay, si aan u sugno qalbigaaga, waana kala saarsaarnay kala saarsaariid) [Furqaan: 32].

Sidoo kalena xikmad weyn oo xagga barbaarinta ku saabsan ayaa ku jirta tartiib tartiib u soo degidda quraanka, waxayna tahay in muslimiinta loo aayar aayariyo qaadashada cilmiga iyo ku dhaqanka axkaamta diinta; si ay ugu fududaato barashadiisa iyo fahamkiisuba, iyo inay ka soo baxaan mugdiyadi ay ka dhaxleen wixii ay ku taagnaayeen ee ah: jaahilnimo, gaalnimo, shirki, una baxaan iftiinkii iimaanka, towxiidka, iyo aqoonta.

Saddexaad: qoriddii quraanka:

Siyaabaha ugu mudan ee hadallada qiimaha badan lagu ilaalin karo waxaa ka mid ah in la qoro, hadalka aan la qorinna wuxuu halis u yahay in la illaawo, haddaba waxaa lama huraan noqotay in quraanki la qoro maadaama uu toosiye u yahay caalamka oo dhan inta qiyaamadu ka dhacayso.

(1) ha la eego: tafsiirka Dabari (19/10), almurshid alwajiiz bogga 28, ee uu qoray Abuu Shaama Almaqdisi.

Qoridda quraankuna waxay nasiib u yeelatay dadaalkii iyo danayntii Nebiga, oo waxa uu amar ku siiyay saxaabadiisii qaarkood garanaayay sida wax loo qoro in ay quraanka qoraan, wuxuuna ka dhigtay qoraayaal waxyiga u qora, waxaana raggaas ugu magac dheeraa Zayd bin Thaabit oo ansaarta ka mid ahaa⁽¹⁾.

Rasuulka Allena waxaa caada u ahayd mar walba oo quraan ku soo dego in uu xifdiyo, kadibna u yeeriyo mid ka mid ah qoraayaalkiisii si uu u qoro, wuxuuna ku dhihi jiray: “aayadahan waxaad dhex gelisaan suurad heblaayo”⁽²⁾, wuxuuna u sheegi jiray magaca suuraddaa, wuxuu fari jiray in ay ku dhex qoraan, ka dibna wuxuu amar ku siin jiray saxaabadii in ay bartaan oo ay dusha ka qabtaan qaybtaas quraankii ka mid ah ee soo degtay, sidaasaana quraankii dhammaantiis waqtigii Rasuulka lagu qoray cadad waraaqo ama hargo ka sameysan⁽³⁾.

Jibriilna wuxuu quraanka la akhrin jiray Rasuulka sannad walbaba hal mar, sannadkii u danbeeyayse wuxuu la akhriyay laba jeer, isaga oo aayadihiisa iyo suuradihiisuba isugu xigaan sida uu hadda musxafkeenna maanta ugu qoran yahay, taasoo ka dhabeysay hadalkii Alle yiri: (annagaa laabtaada ku kulmin kuuna akhriyi. Ee markaan akhrinno raac akhriskiisa) [Alqiyaama: 17-18], iyo hadalkii kale ee Alle: (waxaan kaa yeelaynaa akhriye quraanka, halmaamina maysid) [Al-Aclaa: 6].

Afaraad: aruurintii quraanka ee waraaqo lagu aruuriyay:

Dhimashadii Rasuulka ka dib ayaa khaliifkii toosnaa ee Abuubakar waxa uu amar ku bixiyay in quraanki lagu aruuriyo waraaqo habeysan, si aan qaar quraankii ka mid ah loo waayin, haddii dadkii xafidsanaa dhintaan ama cadadkii waraaqaha ama hargaha ahaa ee markii hore lagu qoray baaba'aan.

Waxaana howshaa u istaagay Zayd bin Thaabit, markii dib u eegid lagu sameeyay lana hubiyay inuu waafaqsan yahay wixii hore ugu qornaa cadadka waraaqaha ama hargaha ahaa, sidaa oo kalena uu waafaqsan yahay quraankii laabaha lagu hayay, ayaa waraaqihii laga soo guuriyay waxaa la dhigay guriga Abuubakar

(1) tafsiirka dabari (1/28).

(2) sunan abii daawuud (786), sunan tirmidi (3086), mustadrak alxaakim (3325), wuxuuna yiri xaakim: waa xadiith sax ah oo waafaqsan shuruuddii bukhaari iyo muslim mase aanay warin.

(3) saxiixul bukhaari (4592,4593).

waanay yaalleen ilaa iyo intii uu ka dhimanayay, kadibna waxaa loo wareejiyay gurigii khaliifkii labaad Cumar bin Khaddaab, markii uu dhintay isagiina waxaa lagu keydiyay gurigii gabadhii uu dhalay ee hooyadeen ahayd, ee haweenka Rasuulka ka mid ahayd, Xafsana la oran jiray⁽¹⁾.

Markii uu islaamku dunida ku faafay, muslinkuna u baahdeen musxafyo ay akhristaan, ayaa saxaabada qaar kula taliyeen khaliifkii toosnaa ee Cismaan bin Caffaan in ay lama huraan tahay in dadkii la isugu keeno musxaf lagu raaco sida quraanka loo akhrinaayo, intaas ka dib Cismaan waxa uu amar ku siiyay koox saxaabadii ka mid ah quraankana xafidsanayd, sida wax loo qorana taqaannay, in ay arrintaa u istaagaan, waxaana oday u ahaa Zayd bin Thaabit, iyadoo shaqadooda gundhig uga dhigay waraaqihii waqtigii Abuubakar quraanka lagu aruuriyay, waraaqahaas ayay hal musxaf ku wada aruuriyeen, ka dibna nuqullo dhowr ah ka sameeyeen, magaala kasta oo magaaloooyinkii waaweynaa ee islaamka ka mid ahna nuqul ayaa loo diray, muslimiintiina Cismaan waxa uu faray in ay dhowrkaas nuqul nuqullo badan ka sii sameystaan.

Dhammaan kitaabbada quraanka ee maanta caalamkeennan laga helaayo, ama farguri ha ku qornaadaan ama madbacado ha daabacaane, asalkoodu waxa uu ka soo jeedaa musxafyadii waagaas hore la qoray loona kala diray waddammadii islaamka ee waagaas jiray, waxna ugama duwana xag erayo iyo weero, iyo xagga sida uu isugu xigxigo.

Ilaa iyo maantadan la joogo muslimiintu waxa ay aad ugu dadaalaan daabacaadda musxafka sharafta badan iyo la jaanqaadidda waxa ku cusub siyaabaha kala duwan ee wax loo daabaco, qalabka iyo tiknolojiyada la adeegsado; si loo gaaro heerka ugu sarreeya wanaagga iyo aqoon farsamo oo lagu qoro quraanka si waafaqsan sidii waagii khaliif Cismaan bin Caffaan loo qoray, waana habqoraalka loo yaqaan habqoridda Cismaan.

Mujammaca Boqor Fahad ee daabacaadda musxafka sharafta badanna waa uun mid ka mid ah calaamadaha muuqda ee tusinaaya daryeelka sare ee quraanka la daryeelaayo, iyo dadaalka madaxda boqortooyada sucuudigu ku bixinayaan u adeegiddiisa, iyo sidii ay muslimiinta ugu fududeyn lahaayeen helitaanka musxaf sharaf badan oo sida ugu qurxoon loo

(1) saxiixul Bukhaari(4986), sunan Tirmidi (3103), musnad Axmed (76).

daabacay, loona jallaaday, wanaajin, dhowrid, iyo farsama wanaagna loo dhammeeyay.

Shanaad: tartiibta musxafka iyo sida loo qaybqaybiyay:

Quraanku waxa uu ku bilawdaa faataxada waxa uuna ka kooban yahay 114 suuradood, sidaas uu isugu xigana waxaa laga soo gaaray Rasuulkeenna, la isugumana xijin sidii uu u soo kala hor degay, oo suuradda iqra' (al-calaq) iyadaa quraanka ugu soo hor degtay, sidaas oo ay tahayna waa suuradda 96aad tartiibta suuradaha kitaabka quraanka.

Saxaabaduna waxa ay ka barten sida aayadaha iyo suuraduhu isugu xigaan akhrintii Rasuulku ammaan iyo nabadgelyo dushiisa Alla ha yeelee uu akhriin jiray quraanka sharafta badan⁽¹⁾.

Waqtigan la joogo musxafka waxaa loo qaybiyaa soddon juz, juz kastana laba xizib ayaa loo qaybiyay, xizib kastana afar rubac ayaa loo sii qaybiyay.

Qaybinta sidaa ahi badankeed waa dadaal culimo si muslimiinta loogu fududeeyo quraanka akhriskiisa.

Lixaad: barashada quraanka sharafta badan.

Muslimiintu waxa ay aad xoogga u saareen barashada quraanka sharafta badan, xafidkiisa, iyo in loo akhriyo sidii Rasuulkeenna loogu soo dejiyay, saxaabadii quraanka xafidsaneyd iyo akhriyayaalkoodii waxa ay u istaageen in ay ardadoodii quraanka baraan, ilaa ay ka sugaan naskii quraanka, aayad walbana dul istaajiyeen ilaa ay macnaheeda kasma u yeesheen, sidaasayna taabiciintii cilmiga quraanka iyo ku dhaqankiisaba u barten.

Intaa ka dibna nimankii quraanka xafidsanaa ee taabiciinta ahaa waxa ay asaaseen madrasado la isugu gudbiyo sida quraanka loo aqriyo, iyagoo aan dhinacna uga leexanayn wixii ay saxaabada ka qaateen ee leh: akhriin, erayadii oo xaqooda la siiyo, tirada xuruufta iyo erayada quraanka, sida ay isugu xigaan suuradihiisa iyo aayadihiisu, tajwiidkiisa, gudasho wanaagga, iyo sida loo tartiiliyo, markaasaa quraankii noqday mid la barto, la qaybo oo dusha laga qabto, oo kan ardayga ahi uu ka qaato shiikhiisii quraanka xafidsanaa si fool ka fool ah, laguna akhrinaayo af

(1) Almuqnic, bogga 8aad. Sheikh Daani ayaa imaam Maalik ka soo guuriyay.

carabi faseex ah, una qoyan una cusub sidii Rasuulka loogu soo dejiyay iyada oo aan waxna iska beddelin ilaa maantadan la joogo.

Quraanka sharafta badan qirooyin dhowr ah ayaa lagu akhriyaa, oo ah sida loo gudanaayo kelmadaha quraanka iyo xuruuftiisa iyo sida loogu dhawaaqo, taasoo ay taabiciintu ka qaateen akhriyayaashii quraanka xafidsanaa ee ka mid ahaa saxaabadii Rasuulka, kuwaasoo iyaguna markooda ka qaatay Rasuulka sida quraanka loo akhriyo, kana heysta isaga oggolaansho iyo idan.

Qirooyinkaas waqtigan hadda la joogo waxaa ugu caansan:

- Qirada Caasim, werinti ardaygiisi la oran jiray Xafse bin Suleymaan.
- Qirada Naafic, werinti ardaygiisi Warash, iyo werinti kale ee ardaygiisii labaad ee Qaaluun.
- Sidoo kale werintii Duuri ee qiradi Abuu Camri Albasri.

Toddobaad: tafsiirka quraanka sharafta badan:

Quraanka fasiraaddiisa waxaa loola jeedaa caddeynta macnihiisa⁽¹⁾, waxaana uun lagu gaari karaa halka la hiigsanaayo in la dul istaago tusintiisa iyo macnihiisa, Allana sarreeyee waxa uu ku tirtirsiyay dadka quraanka akhrinaaya in ay macnihiisa fahmaan, marki uu Alle ceeb ka hufnaayee yiri: (waa kitaab aan kugu soo dajinnay oo barakeysan, si ay u fiiriyaan dadku aayaadkiisa iyo inay waantoobaan kuwa caqliga leh,) [Saad: 29], tadabburka macnihiisuna waa fahmid.

Rasuulkuna waxa uu u caddeyn jiray saxaabadiisa hadba wixii ka dheeh gala xagga macnaha quraanka⁽²⁾, in kasta oo aanayba u baahan in ay wax badan ka weydiiyaan macnaha quraanka, oo waxaa kaga filnaaday aqoontii durugsanayd ee ay u lahaayeen afkooda, iyo quraanka oo afkooda ku soo degay, wixii waayahaa ka danbeeyay markii waqtigu sii dheeraadaba waxaa badanaysay baahida dadku u qabaan in macnihii quraanka loo caddeeyo.

Waxaana ka guntamay wixii laga soo weriyay Rasuulka iyo saxaabadiisa iyo taabiciinti unug cilmiga tafsiirka ah, loona bixiyay: tafsiirki la soo guuriyay, oo loo arko in uu yahay waddada

(1) Ha la eego: Al-Burhaan ee Zarkashi leeyahay, (1/13).

(2) Ha la eego: Tafsiirka Dabari (1/37), muqaddimada usuulu tafsiirka Ibnitaymiyyah bogga 35.

ugu muhimsan ee loo maro fahanka quraanka; maxaa yeelay waxa uu noo caddeynayaa sida facii hore aaydaha quraanka u fahmeen, taasoo ay ka kasbadeen afkooda carabiga ah oo ay meel sare ka joogeen, iyo iyaga oo joogay lana noolaa wixii dhacaayay markii quraanku soo degaayay.

1) Noocyada kala duwan ee tafsiirka:

Waa ay kala duwan yihiin hababka ay ku socdaan culimada tafsiirku hadba sida uu yahay cilmiga ay daneeyaan, waxaana soo baxay tafsiirro xoogga saara xagga luqadda marka ay quraanka fasirayaan, iyo kuwa kale oo xoogga saara caddeynta axkaamta fiqiga, iyo kuwo kale oo ku dadaala dhinacyada: taariikhda, waxyaabaha caqliga bani'aadanka lagu ogaado, ama xagga akhlaaqda iyo ku dhaqanka diinta iyo wixii la mid ah, culimaduna iyaga oo taa ka duulaya waxa ay tafsiirka u qaybiyeen laba qaybood:

- Tafsiir la soo guuriyay, waana kan laga soo guuriyay Rasuulka iyo saxaabadiisa iyo taabiciinta.
- Tafsiir aragti iyo dadaal ku qotoma laguna taagay tiirar cilmi saxa ku dhisan.

2) Siyaabaha ugu wanaagsan ee wax loo fasiro, iyo xeerarka lagama maarmaanka u ah:

Tafsiirka la soo guuriyay ayaa mudnaanta leh marka quraanka la fasiraayo; maxaa yeelay waxaa laga soo gaaray Nebigi iyo saxaabadiisi, iyo kuwii ayaga wax ka bartay ee loogu yeeri jiray taabiciin, iyagaana dadka kaga aqoon badan.

Haddiise fahamka aayaduhu u baahdo caddeyn dheeraad ah oo laga waayay tafsiirkii la soo guuriyay, qofka quraanka fasiraya waxaa looga baahan yahay in uu ilaaliyo xeerarkan soo socda:

1. Waa in uu xeeriyaa wax Alla wixii ku sugnaaday tafsiirka la soo guuriyay oo caddeynaaya macnaha aayadaha, waana in uu iska ilaaliyaa in uu la yimaado wax ka hor imaanaaya.
2. Waa in tafsiirkiisu waafaqaa macnayaalki guud ee quraanka ku jiray sunnaduna caddeysay, umana bannaana qofka quraanka fassiraaya in uu iska billowdo tafsiir ka hor imaanaaya macnayaalkaas, maxaa yeelay quraanku waa uu is fassiraa ee isma buriyo, sunnaduna waxay caddeysaa oo fassiraad dheeraad ah ka sii bixisaa wixii quraanka si duuduub ah loogu sheegay.

3. Waa in uu aqoon u leeyahay waxa erayadu tusinayaan, sida weeruhu isu saaran yihiin, iyo siyaabaha kala duwan ee weeraha loo isticmaalo, dhammaanna waa inay waafaqsan yihiin xeerarka u degsan luqadda carbeed, maxaa yeelay quraanku af-carbeed ayuu ku soo degay, waxaana lagama maarmaan ah in loo fahmo si xeerarka afkaa waafaqsan.
4. Aayadaha kuwooda mutashaabiha ah waa in muxkamka loo celshaa, maxaa yeelay quraanka sharafta badani isagaa is fasiraya, qaarkiis qaarka kale, aayadaha quraanka badankoodna waa muxkam, macnahooda aanu mugdi ku jirin, waxaase ka mid ah kuwa kale oo mutashaabih ah, macnahooduna dadka qaar ka dheeh geli karo, in loo celiyaa muxkamkana waxa ay ka qayb qaadaneysaa in la fahmo, macnaheeduna caddaado, Allana waxa uu yiri: (Alle waa kan kugu soo dejiyey kitaabka, waxaana ka mid ah aayado sugan (macnahoodu cad yahay) oo ah hooyada quraanka (asalkiisa) iyo kuwa kale oo isu eg, kuwa qalbigoodu leexasho ku jirto waxay raacraacaan kan is shabbaha (isu eg) doonid fidmo (xumaan) iyo doonid ta'wiil (leexin fasir) darteed, ma jiro wax og (dhabta fasirka kaas, iyo waxa uu ku danbayn) Alle mooyee. Kuwa ku xididdaaystay cilmiga waxa ay dhihi: waan rumeynay kaas, dhammaanna wuxuu ka ahaaday Alleheen agtiisa, mana waantoobo kuwa caqliga leh mooyee.) [Aala-Cimraan:7].
5. In la weheshado cilmi saynis ka kiisa sugan ee la hubo marka la fasirayo aayadaha ka hadlaya koonka, oo aan lagu camcamin aragtiyo cilmiyeed aan weli sugnaannin tafsiirka quraanka sharafta badan, si aanan quraanka loogu saarin macnayaal aanu xammili karin.
6. In laga digtoonaado leexinta fasiraadaha xunxun ee macnayaalka hadalka Alle ka weecinaaya xaqiiqooyinka shareecadeenna hufan, oo dhinac mareysa xeerarkii afka carbeed lahaa, iyada oo ay dhici karto in ujeedku yahay isku day kas ah in diinti la beddelo, ama jaahilnimo ay ku bixineyso qofka waxaasi ka dhaceen uusan aqoon u lahayn luqaddi carbeed iyo sida ay wax u tusineyso, iyo siyaabaha kala duwan ee weeraha loo isticmaalo, sidaa oo kalena sababtu waxa ay noqon kartaa macnayaal baadil ah oo uu qofku ismoodsiinaayo hadlka Allese aan ku habboonayn marnaba.

Siddeedaad: mucjizada quraanka sharafta badan:

!cjaaz waxaa lagu qeexaa in uu yahay: tilmaan wax ka baxsan in awood loo leeyahay asaga oo kale in lala yimaado, waxaasi wax la qabanaayo ha ahaadaan, ama talo maamul.

Mucjizana waa tilmaan dhacdo ku tusinaysa calaamadaha iyo xujooyinka nebiyada Alle iyo rasuulladiisa (ammaan iyo nabadgelyo dushooda Alla ha yeelee), erayga mucjizana quraanka kuma jiro waxaase laga helayaa erayada aayad, burhaan iwm.

Quraanka sharafta badani waa hadalki Alle, waxaana ka buuxa wax marnaba isaga oo kale aanay dadku la imaan karin, oo ah dhammeystirnaan xagga macnaha ah, qurux badnaan xagga aayadaha iyo erayada iyo sida uu u dhisan yahay ba, Alle wuxuu yiri: (alif, laam, raa' [waa xuruuf ku tusin mucjisada quraanka], kitaabka quraanka ahna waa mid la sugay aayadihiisa markaas lagana caddeeyey Allaha falka san ee wax walba og xaggiisa.) [Hud:1].

Mushrikiintii qureysheed waxa ay hore isugu dayeen in ay shaki geliyaan halka uu quraanku ka soo jeedo, sidoo kalena waxa ay isku dayeen in ay dadka ka leexiyaan rumayntiisa, una adeegsanaaya been abuurasho iyo shubhooyin la kiciyo⁽¹⁾, markaasaa Alle soo dejiyay aayado uu ku taxaddinaayo (caraadinaayo) oo iyaga laga dalbaayo in ay quraanka oo kale keenaan, ama toban suuradood oo ka mid ah, ama hal suurad kaliya, haddii ay run sheegaayaan⁽²⁾, kolki sidaa laga dalbayna waa ay caajizeen oo awoodi kari waayeen, iskana qirteen in quraanku luqaddoodaba ha ku soo degee aanay suuragal ahayn in isaga oo kale lala yimaado amaba wax u eg, Alle waxa uu yiri: (mise waxay odhan wuu been abuurtay, waxaad dhahdaa la imaadda suurad la mida una yeedha ciddaad kartaan oo Alle ka soo hadhay haddaad run sheegaysaan) [Yuunis:38].

Quraankuna waxa uu cod dheer oo meel kasta gaaray ku faafiyay in dadka iyo jinniguba haddii ay iskaashadaan aanay quraankan sharafta badan oo kale la imaan karin, Allena waxa uu yiri: (waxaad dhahdaa hadday u kulmaan insi iyo jinni inay la yimaadaan quraankaan oo kale lama imaan karaan wax la mida qaarkood qaar haba caawiyee) [Israa': 88].

(1) Ha la eego aayadahan: ancaam: 7, 25, anbiyaa': 5, saba':43, yaasiin: 69, saafaat: 36, saad: 4, ad-duur: 30.

(2) Ha la eego aayadahan: albaqara: 23, yuunis: 38, huud: 13, ad-duur: 34.

Ma jiro qof la iman kara quraankan sharafta badan oo kale, maxaa yeelay waa hadalki Alle oo aanu u ekeyn hadalka dadku, waana calaamad iyo xujo marka laga fiiriyo erayadiisa, aayadihiisa, luqaddiisa, iyo waxa uu kulansaday ee ah bayaan iyo balaago sawirradood, iyo waxa kale ee ka buuxa ee ah warar iyo sheekooyin dhab ah, iyo waxa kale ee uu kulansaday ee axkaam iyo shareeco ah, saameyn xooggan oo xag nafeed iyo xag dareen ba leh, iyo waxyaabaha kale ee ku jira ee ah aqoon adduuneed dhab ah oo heerkeedu sarreeyo.

Culimada yaqaan fiisigiska, nafleyda, xiddigiska, takhtarnimada ayaa waxaa badan inta uu ka amakaagiyay ka hadalki uu quraanku ka hadlay xaqiiqooyin cilmi ku dhisan, tilmaamo uu tilmaamay waxyaabo kawka ku saabsan, kuwaasoo xiriiir la leh cilmiyada ay culimadaasi aqoonta durugsan u leeyihiin, iyada oo lagu cabbiray weero cilmiyeysan khalad yarna laga ilaaliyay, oo aanay dhici karin in ay ka soo baxdo qof ummi ah oo aan wax akhrin waxna qorin kuna dhex noolaa ummad ummi ah, iyo caalam aan cilmigaas wax aqoona u lahayn, taasoo sabab u noqotay in culimadaas qaar ka mid ahi soo islaamaan, maxaa yeelay waxa ay ogaadeen in waxa quraanku ka hadlayo aanu noqon karin hadal dadeed, ee uu yahay hadalka Allihi abuuray kawnkan iyo aadanahaba.

Badanaa aayadaha quraanka ee ku tusinaaya kelinnimada Alle, sarreeyee, iyo sida uu wax u abuuray ee la yaabka leh, Alle waxa uu yiri: (waxaannu ka tusin aayaadkannaga jahooyinka iyo naftooda intey uga caddaato inuu quraanku xaq yahay, miyuuna ku filleyn Alle inuu wax kasta og yahay) [Fussilat: 53].

Sagaalaad: tarjamada macnayaalka quraanka sharafta badan:

Tarjamadu waa in hadal luqad laga soo raro mid kalena loo guuriyo⁽¹⁾, arrintaasina kama marnaan karto dhibaateeda, maxaa yeelay qaab qoraalka luqadeed waa mid ka mid ah qaybaha waxa qoran, waxaana adkaan karta in la dhowro macna luqadeedki hab qoraalka marka la doonayo in luqad kale loo tarjamo⁽²⁾.

(1) Ha la eego lisaanul carab (مادة ترجم).

(2) Ha la eego: dalaalatul alfaad, Ibraahim Unays bogga 171-175, fannu tarjama, Maxammad Cawad Muxammad bogga 19.

Mar haddii dhib sidaa oo kale ah lagala kulmayo in wax laga soo tarjamo nusuus aadami curiyay, waxaa la hubaa in arrintu sidaa ka cuslaanayso marka la doonayo in quraanka sharafta badan la tarjamo, maxaa yeelay waa hadal ki Alle oo dhinaciisa laga soo dejiyay, luqaddiisuna carabi tahay, waana waxyi Alle xaggii ka yimid erayada iyo macnuhuba, umana fududa in qofi sheegto in macnayaalka quraanka sharafta badan uu dhammaantood koobay, ama uu awoodo in uu erayadi quraanka dib u curiyo si la mid ah sidii uu luqadda carabiga ku ahaa.

Innaga oo maanka ku haynna dhibka laga maraayo tarjamada quraanka sharafta badan, haddana culimada islaamku waxa ay adkeeyeen in ay lama huraan tahay in dadyowga adduunka ku nool afafkooduna kala jaadka yihiin la gaarsiiyo quraanka sharafta badan iyo dhambaalka uu xambaarsan yahay, wadda kale oo lagu gaari karo yoolkaasina ma jirto oo aan ka ahayn tarjamada⁽¹⁾.

U tarjamidda quraanka sharafta badan loo tarjamo luqooyinka kale laba siyaabood ayay u dhacdaa⁽²⁾:

1. Midi waa in la tarjamo macnayaalki quraanka sharafta badan, waana tarjamo aanu la socon tafsiir dheeraad ahi, waxa ayna ku gaabsataa caddaynta waxa laga fahmaayo erayada naska quraanka.
2. Tan kale waa tarjama tafsiireed lagu xoojiyo caddeymo iyo tusaalooyin, waxa ayna taagan tahay booski fasiraad quraanki sharafta badnaa lagu fadirayo luqad kale oo aan carabi ahayn.

Si kasta oo ay tarjamadu u heer sarreyso, amaba turjumaanku ugu xeeldheer yahay labada luqadood, una yaqaan macnaha aayadaha, haddana waxa uu tarjamay quraan laguma magacaabi karo, laba sababood awood⁽³⁾:

B- quraanka sharafta badani waa hadalki Alle, sarreeyee, luqad carabi ahna ku soo degay, afmaalnimo iyo isku toosnaana

(1) Ha la eego: ibni taymiyyah, majmuuculfataawaa (4/116).

(2) Ha la eego: ibni taymiyyah, majmuuculfataawaa (4/115, 542), al-tafsiir wal-mufassiruun (1/23) oo uu leeyahay Maxamad Xuseen Al-Dahabi.

(3) Ha la eego: Majmuuca sharx Al-muhadab, ee Nawaawi leeyahay (3/342).

meesha u sarreysa ka jooga, dib u cabbiridda aayadihiisa luqad kale lagu cabbiraahi waxa ay meesha ka saareysaa in lagu magacaabo quraan.

T- tarjamadu waxa ay cabbiraad ka tahay fahanka tarjumaanka ee la xiriira macnayaalka quraanka sharafta badan, waxa ayna marka dhinacaa laga eego u eg tahay tafsiirka, oo sida tafsiirkaba aan quraan loo lahayn ayaa aan tarjamadana sidaa oo kale quraan lagu magacaabi karin.

Haddaba si ay tarjamadu u noqoto mid loo qaateen ah waa in laga helo xeerarki culimadu u dejiyeen caddeynta macnaha quraanka iyada oo aad la isaga dhowrayo in tarjumaanku gabbaad ka dhigto tarjamada si uu ugu dhex faafsado macnayaal beddelan oo ka soo horjeeda macnihii saxda ahaa, weerarna ku ah wax Alla wixii muslinku weyneeyaan oo xurmeeyaan shareeco iyo cibaadaba, waana waxa fadareeyay dhowr tarjamo oo ay sameeyeen kuwa mustashriqiinta ka mid ah, ama kuwa muslin sheegta isla markaana caqiiddooyin faasida xambaarsan oo dadaal dheer ugu jira sidi meesha looga saari lahaa diinta islaamka ee weyn iyo waxyaabaha ay qiimeyso, dhaawacna loo gaarsiin lahaa caqiiddada saxda ah iyo shareecadeenna naxariistu ka buuxdo.

Iyada oo waxaas oo dhan laga duulaayo ayaa uu Mujammaca Boqor Fahad ee daabacaadda musxafka sharafta badani dusha u ritay soo saaridda tarjamooyinka macnaha quraanka sharafta badan oo lagu kalsoonaan karo, iyada oo ay ka tahay dadaal uu ku dadaalaayo gaarsiinta dhambaalka quraanka ee sarreeya dadka aan carabiga ku hadlin, laguna gaarsiyo afafkoodi hooyo.

Mahad oo dhammi Allihi caalamka abuuray ayaa ay u sugnaatay, ammaanti Allena ha gaarto Nabigeenna Muxammad ah, ehelkiisa, iyo asxaabtiisi dhammaan, iyo kuwii wanaagga ku raacay ilaa qiyaamuhu ka dhacaayo.

Suurat Al-Faatixah

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

1. Magaca Alle yaan ku billaabaynaa ee Naxariis guud iyo mid gaaraba Naxariista.
2. Mahad Alle ayaa iska leh ee barbaariyaha caalamka ah (koonka).
3. Ee naxariis guud iyo mid gaaraba naxariista.
4. Ee hanta maalinta abaalmarinta (qiyaamada).
5. Adiga unbaan ku caabudaynaa, adiga unbaanna kaa kaalmo waydiisanaynaa (Allow).
6. Ee nagu hanuuni jidka toosan (xaqa).
7. Jidka kuwii aad u nicmaysay eedan u cadhoonnin dhuminna.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ②

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ④

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑤

أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑥

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ

الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑦

Suuraddani waa suurad wayn, kitaabka Ilaahayna ka billowdo salaaddana in lagu akhriyo ay waajib tahay. Kulmisatayna ammaanta Alle, mahaddiisa, qiyaamada, cibaadada Alle iyo kaalmo waydiisigiisa iyo inuu ku toosiyo jidka toosan ee xaqa ah, jidkaasoo ah kay qaadeen dadkii fiicfiicnaa ee Alle u nicmeeyey oo ahaa Nabiyadii, rumeeyayaashii, shuhadadii iyo kuwii suubbanaaba ee ka leexday waddada kuwii loo cadhooday ee yuhuudda ahaa iyo kuwii dhumay ee nasaarada ahaa.

Waxaana lagu magacaabaa suuraddan magacyo badan oy ka mid tahay hooyada quraanka, Nabiguna (ammaan iyo nabadgelyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaa laga weriyay: amar kastoon lagu billaabin bisinka waa naaqus. Aad

ayuu u taag daran yahay xadiithku. Rasuulku (ammaan iyo nabadgelyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: salaaddu uma jirto ruuxaan akhriyin faataxada. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim.

Fadligeedana halkan kuma soo koobi karno, waxaase fiican in la fahmo waxay kulmisatay laguna dhaqmo, Alle na dhab loo caabudo, dhabna looga kaalmo waydiisto. Had iyo jeerna la digtoonaado, hanuun iyo toosnaanna Alle la warsado iyo inuu kaa duwo jidka xun ey qaadeen xaqdiidayaashu iyo gaalada dhammaanteed.

Rasuulkuna (ammaan iyo nabadgelyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: dhugbadane waa ruuxa naftiisa xisaabiya una camal fala geeri dabadeed. Waxaa wariyey imaam Axmed iyo kuwo kale. [Al-Faatixah: 1-7].

Suurat Al-Baqarah

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. Aad baa macnaheeda looga hadlay, waxaana la sheegay inay magaca suuradda tahay, ama ay ku tusin mucjisadda quraanka, Alle unbaa ogra waa la dhahaa.
2. Kitaabkaas (quraanka) shaki kuma jiro, hanuunbaana ugu sugan kuwa dhawrsada.
3. Ee ah kuwa rumeeya waxaan la arkayn (ee xaq ah) oogana salaadda, waxaan ku arzaaqaayna wax ka bixiya.
4. Ee ah kuwa rumeeya waxa lagugu dajiyey Nabiyow, iyo wixii la dajiyey horay, aakhirana yaqiinin.
5. Kuwaasi hanuun Alle yey ku sugan yihiin kuwaasina waa uun kuwa liibaanay.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ١

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى

لِّلْمُتَّقِينَ ٢

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ

الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ٣

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ

وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ

يُوقِنُونَ ٤

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ

هُمْ الْمُمْلِكُونَ ٥

Suuraddan waa suuradda u dheer quraanka, waxayna kulmisatay waxyaalo badan oo ah: xukunno, qisooyin, iyo wanaagyo badan, waxayna ku billaabatay xaqnimada quraanka iyo siduu hanuun ugu yahay kuwa xumaanta ka dhawrsada, ee rumeeya xaqayna arkayn sida Alleheen, malaa'igta, qiyaamada, jannada iyo naarta iyo wax kastoo xaq ah, Alle na ka yaaba hadday cid la joogaan iyo haddii kaleba. Salaaddana ooga, sakada iyo sadaqadana bixiya, quraanka iyo kutubtii horana rumeeya, kuwaasina waa kuwa hanuunay ee

liibaanay. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: haka yeelina guryihiinna qubuuro, illeen gurigii lagu akhriyo suuradda baqarah ma galo shaydaane. Waxaa wariyey imaam Muslim iyo Axmed iyo kuwo kale. Xasan Basri wuxuu yidhi: dhawrsade waa kan iska ilaaliya waxa laga reebay, gutana waxa lagu faral yeelay. [Al-Baqarah: 1-5].

6. Kuwii gaaloobay waxaa isugu mid ah u digtayaa iyo umaadan diginaa mana rumeeyaan (xaqa).
7. Alle ayaa daabacay quluubtooda iyo maqalkooda. Araggoodana wuxuu yeeley dabool waxaana u sugnaaday cadaab weyn.
8. Dadka waxaa ka mid ah kuwo dhihi waxaan rumeynay Alle iyo maalintii dambaysay (qiyaamada) haddana aan mu'miniin ahayn.
9. Waxay khiyaameyn Alle iyo kuwa (xaqa) rumeeyey mase khiyaamaynayaan waxaan naftooda ahayn mase kasayaan.
10. Quluubtay ka bukaan markaasaa Alle u siyaadiyay cudurro waxayna mudan cadaab daran beentoodii darteed.
11. Marka lagu dhoho ha fasaadinina dhulka waxay dhahaan annagu waxaan uun nahay hagaajiyayaal.
12. Iyaga unbaa fasaadiyayaal ah hasa yeeshee ma kasayaan.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ
وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿٧﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ
وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالدِّينَ ءَامَنُوا وَمَا
يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ
مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۖ إِنَّمَا كَانُوا
يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ
قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا
يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾

Suuraddu waxay xagga hore kaga hadashay mu'miniinta iyo xaqay ku sugan yihiin, haddana waxay ka hadashay gaalada iyo sida loo daboolay qalbigooda,

maqalkooda iyo indhahoodaba iyo in xumaan u sugnaatay. Mar saddexaadna waxay ka hadashay munaafiqiinta iyo warkooda beenta ah iyo siday isugu dayayeen inay Alle iyo mu'miniinta khayaameeyaan, iyadoy dhabtu tahay inay naftooda khiyaamayn qalbigana ka bukaan una sii kordhi, marka xumaanta laga reebana ey sheegtaan inay wax wanaajin, dhab ahaanna iyaga unbaa xumaan wadayaal ah mase oga. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa lay faray inaan la dagaallamo dadka intay ka dhahaan macbuud xaq lugu caabudaa ma jiro Allaah mooyee, hadday dhahaanna way iga ilaaliyeen dhiiggooda iyo xoolahoodaba waxaan xaqeeda ahayn, xisaabtoodana Alle aya leh, waynaaye. Waxaa wariyay labadii sheekh (Bukhaari iyo Muslim). [Al-Baqarah: 6-12].

13. Marka lagu dhaho rumeeya sida dadku u rumeeyey waxay dhihi ma waxaannu u rumayn sida sufahada (caqli gaabka), waxaase sufaha ah iyaga uun laakiin ma oga.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا ءَامَنَ السُّفَهَاءُ ۗ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

14. Markay la kulmaan kuwa rumeeyey (xaqa) waxay dhihi waan rumaynay, markay la kaliyoobaan shaydaammadoodana waxay dhahaan annagu waan idinla jirraa, ee waxaan ahayn uun kuwa ku jees jeesa (mu'miniinta).

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شِيَطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِءُونَ ﴿١٤﴾

15. Allaa ku jeesjeesi iyaga (si xaq ah oo booskeedi dhacday) wuxuuna u siyaadin kibirkooda iyo baadidooda, iyagoo ku dhex wareeri.

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدَّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾

16. Kuwaasi waxay ku gateen baadida hanuunka, mana ribxin (faa'iidin) ganacsigoodu, mana hanuunsana.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾

17. Waxay la mid yihiin mid huriyey dab, markuu iftiimiyay gaararkiisana Alle la tagay nuurkoodii ugagana tagay mugdi ayan wax arkayn.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلْمَةٍ لَّا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾

Xumaanlow iyo munaafiq marka la waaniyo oo wanaagga la faro wuxuu ku jawaabaa xumaan iyo madax adayg isagoo dhihi ma waxaan wax u rumayn siday mu'miniinta caqliga yar wax u rumeeyeen, dhabtuse waa in isagu caqli gaab yahay, shayaadiinta ay wax isku qastaanna wax u tarayn ee xumaan uun u siyaadi, waana kuwo wanaagga nacay oo baadi doortay, kuna khasaaray ganacsigii, nuurkii iyo iftiinkiina ka fogaada oo mugdi, iyo qas ku dhex dabaalan. Ibnu Cabbaas iyo Mujaahid waxay sheegeen in shaydaamadoodu yihiin gaalada hoggaamisa ee yuhuud iyo mushrikiin ah. [Al-Baqarah: 13-17].

18. Waa dhaga la'aan, hadal la'aan, arag la'aan, xaqana uma soo noqdaan.

19. Wuxuu la mid yahay xaalkoodu sidii roob samada ka soo degay oo mugdiyo onkod iyo hillaac leh, oy gelinayaan farahooda dhagahooda hanqadhka (danabka) owgiis geeri ka digtoonni darteed, Alle na waa koobay gaalo.

20. Wuxuu u dhaw yahay hillaacu (iftiinka xaqu) inuu dafo araggooda, markastoos u ifo way ku socdaan, markuu ku mugdiyooobana waa ay joogsadaan, haddii Alle doonana wuxuu la tagaa maqalkooda iyo araggooda, Alle na wax walba waa karaa.

21. Dadow caabuda Allehiinna idin abuuray idinka iyo kuwii idinka horreeyey, waxaadna mudataan inaad dhowrsataan

صُمْ بِكُمْ عُمَىٰ فَهَمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾

أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ
وَرَعْدٌ وَبُرُقٌ يَجْعَلُونَ أَصْبَعَهُمْ فِي
ءَاذَانِهِمْ مِّنَ الصَّوَاعِقِ حُدُورَ الْمَوْتِ
وَاللَّهُ مُخِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ أَبْصَرَهُمْ كُلَّمَا
أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ
قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ
وَأَبْصَرَهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ أَعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي
خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾

22. Allaha dhulka idiin ka yeelay gogol, samadana dhismo, idiinkanasoo dajiyey samada biyo, kuna soo bixiyey midho si laydiinku arzuqo ee ha u yeelina Alle kuwa la mid ah idinkoo og.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ
بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا
تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

Alle wuxuu sheegay in aanay gaaladu xaqa maqal, arag iyo af la'dahay oy la mid yihiin cid roob hanqadh iyo hillaac badan ku da'ayo waqti mugdi ah oo cabsi iyo argagax ku sugan, taasina waxay tusaale u tahay siday u wareersan tahay gaaladu oy xaqa uga sii jeedo, waxaase ku habboon dadka in ay caabudaan Allaha u nicmeeyey, wax walbana abuuray. [Al-Baqarah: 18-22].

23. Haddaad shakisan tihiin waxaan ku dejinnay addoonkannaga (Nabiga) keena suurad la mid ah, una yeedha markhaatiyadiinna (kaalmeeyayaashiinna) ee Alle ka soo hadhay haddaad runlowyo tihiin.

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ
عِبْدِنَا فَاتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ
وَأَدْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾

24. Haddaydaan falin mana falaysaane ka dhawrsada naar lagu shido dadka iyo dhagaxa, loona darbaya gaalada.

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ
الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ
أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

25. Ugu bishaaree kuwa rumeeyey (xaqa) camal fiicana falay inay mudan jannooyin ay socoto dhexdeeda wabiyaalkii, mar kastoo laga arzaaqa xaggeeda midho waxay dhahaan kani waa kii horay naloogu arzuqay, waxaa la siiyey isagoo isu eg (aragga) waxayna dhexdeeda ku leeyihiin haween (janno) oo nadiif ah, dhexdeedana way ku waari.

وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِن ثَمَرَةٍ رُّزِقُوا
قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِن قَبْلُ
وَأْتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا
أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

Kitaabka quraanka ah waa kitaab wayn oo wanaaggu ku dhan yahay. Xugun, amar, reebid, akhlaaq, qisas, tusaale iyo wax kastoo loo baahan yahay. Saas darteed yaa Alle cajis galiyey gaalada in ay la yimaadaan wax la mid ah quraanka, cidday rabaanna la kaashadaan, mar haddayse ka noogeen oyna weligoodna keeni karin ha ka dhowrsadeen naftooda naar daran oo gaal loo darbay. Mu'miniinta xaqa rumeeyey ee wanaagga fashayna waxay mudan jannooyin wanaag ku dhan yahay oo wanaaggeeda iyo midhaheedu isu eg yihiin xagga aragga. Ibnu Mascuud waxaa laga wariyey inuu yidhi: haddaad maqashaan Alle oo ku leh quraanka kuwa xaqa rumeeyow aad u dhagaysta waa khayr uu fari ama shar uu reebi. [Al-Baqarah: 23-25].

26. Alle kama xishoodo (reebtoonaado) inuu tusaale u yeelo kaneeco iyo wax ka sarreeyaba, kuwa (xaqa) rumeeyeyse waxay og yihiin inuu xaq yahay (quraanku) kana yimid xagga Allahood, kuwa gaaloobayse waxay dhihi muxuu Alle ula jeedaa tusaalahan, wuxuu ku dhummin Alle in badan wuxuuna ku hanuunin in badan, waxaan faasiqiin ahayna kuma dhumiyo.

27. Ee ah kuwa buriya ballanka Alle intay adkeeyeen ka dib, oo gooya wuxuu faray Alle in la xidhiidhiyo oo fasaadiya dhulka kuwaasu waa kuwa khasaaray.

28. Seed uga gaaloobaysaan Alle idinkoo ahaa waxaan noolayn, markaas Alle idin nooleeyey haddana idin dili haddana idin soo noolayn ka dibna xaggiisa laydiin celin.

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴾

﴿ الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴾

﴿ كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمَيِّتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾

Markay gaaladii dheheen maxaa looga jeedaa caarada iyo daqsiga lagu sheegay quraanka yaa Alle soo dajiyey aayaddan, Alle na xaqa cadayntiisa waxba uma daayo, mu'minkase wax walboo xaqa wuu rumeeyaa waxaase ku dhumi faasiqiinta; ballankana buriya, gooyana wixii Alle faray in la xidhiidhiyo dhulkana fasaadin, waana kuwa khasaaray, mana habboona in laga gaaloobo Allaha wax dila waxna nooleeya, xaggiisana loo noqon. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: wixii khasaara ah oo Alle ku sheego waxaan islaamka ahayn waa gaalnimo, wixii khasaara ah oos ku sheego dadka islaamkana waa dambi. [Al-Baqarah: 26-28].

29. Alle waa kan idiin abuuray waxa dhulka ku sugan dhammaan, markaas samada u kor noqday kana dhigay todobo samo, eebbana wax walba waa og yahay.

30. Xus markuu ku yidhi Allehaa malaa'igta waxaan yeeli dhulka cid u hadha, oyna dheheen ma waxaad yeeli dhexdeeda cid fasaadisa oo ku daadisa dhiig annagoo ku nasahayna oo mahaddaada ku dheehan, oo ku wayneynayna, markaasuu yidhi anigu waxaan ogahay waxaydaan ogayn.

31. Alle wuxuu baray Nabi Aadam magacyada dhammaan, markaasuu u bandhigay Alle malaa'igta kuna yidhi: iiga warrama magacyada kuwaas haddaad runlow tihiin.

32. Waxayna dheheen nasahnidaada Allow, cilmi malihin waxaad na barto mooyee, waxaad tahay adigu wax oge falsan.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ
سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ
فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا
مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ
نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي
أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ
عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ
هَٰؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا
عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾

33. Wuxuuna yidhi Alle: Adamow uga warran magacyadooda, markuu magacyadooda uga warramay yuu yidhi Alle miyaanan idin ku dhihin anigu waxaan ogahay waxa ku maqan samooyinka iyo dhulka, iyo inaan ogahay waxaad muujinaysaan iyo waxaad qarsanaysaan.

قَالَ يَتْلُوا آيَاتِهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا
 أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ
 لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ
 تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾

Dhulka waxa ku sugan Alle wuxuu u abuuray dadka, waana inay ku mahdiyaan si ficanna ugu dul noolaadaan dhulka, Alle waa kan imtixaamay malaa'igta una sheegay inuu dhulka yeeli cid dagta oo khaliif ka noqota. Markay la yaabeen oo sheegeen inay ka yaabi inay dhulka fasahaadiyaan yaa Alle Nabi Adam abuuray oo faray inuu sheego wax malaa'igtu garan weyday oo magacyo ah, taasna waxay ku tusin in Alle uun wax walba og yahay, wax qarsoon, wax muuqda iyo wax la muujiyaba. [Al-Baqarah: 29-33].

34. Xus markaan ku nidhi malaa'igay u sujuuda Adam, markaasay sujuudeen ibliis mooyee, wuu diiday wuuna is kibriyay, waxuuna ka mid noqday gaalada.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ
 فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَأَسْتَكْبَرَ
 وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾

35. Waxaana nidhi Adamow dag adiga iyo haweenaydaadu jannada, kana cuna xaggeeda (cunno) shifo oo wasac ah meeshaad doontaan hana u dhawaannina geeddan oo markaas aad ka mid noqotaan daalimiinta.

وَقُلْنَا يَتْلُوا آيَاتِنَا أَنْتَ وَزَوْجُكَ
 الْجَنَّةِ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا
 وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ
 الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾

36. Waxaana ka fogeeyey jannada xaggeeda shaydaan wuxuuna ka bixiyey waxay ku sugnaayeen, waxaana ku nidhi ka hoobta jannada, qaarkiinna qaarka kale

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا
 مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ
 لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ
 وَمَتَعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٣٦﴾

iyadoo col uu u yahay, waxaana dhulka idiinku sugnaaday meel aad ku nagaataan iyo raaxo tan iyo waqti.

37. Waxuuna kala kulmay Adam xagga Alle kalimooyin, wuuna ka toobad aqbalay, Allana waa toobad aqbal badane waana naxariiste.

فَتَلَقَّ آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾

Aayadahan waxay ka warrami sida Alle u sharrifay Nabi Adam iyo caruurtiisa, malaa'igtana u faray inay u sujuudaan, hase yeeshee Iblis baa diiday, isna kibriyey, gaaloobayna, Nabi Adamna wuxuu ku noolaa jannada isaga iyo haweenaydiisii intuu ibliis ka waswaasiyo geeddiina cunaan, markaas Alle ka saaray jannada, isagooy ku noolaan dhulka iyagoo col isu ah. Alle waa ka toobad aqbalay Adam markuu u toobad keenay. Taasina waxay muujin xumaanta Iblis iyo inay waajib tahay in xumaanloo dhan laga digtoonaado, lagana fogaado isaga iyo xumaantiisa. [Al-Baqarah: 34-37].

38. Waxaan ku nidhi ka hoobta xaggeeda dhammaantiin, hadduu idiinka yimaaddo xaggayga hanuun ruuxii raaca hanuunka cabsi korkiisa ma ahaato iyo murug midna.
39. Kuwa gaaloobayse oo beeniyey aayaadkannaga, kuwaasu waa ehelu naar dhexdeedana way ku waari.
40. Bini israa'iilow xusa nicmadayda aan idiinku nicmeeyey, oofiyan ballankaygii aan oofiyo ballankiinna, aniga uunna iga cabsada.
41. Rumeeyana waxaan dejiyey isagoo rumayn waxaad haysataan, hana noqonnina mid ka gaaloobay quraanka

قُلْنَا أَهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾

يَبْنَئِي إِسْرَائِيلَ أَذْكَرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٤٠﴾

وَأٰمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكْفُرُوا أَوْلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ ﴿٤١﴾

kii ugu horreeyay, hana ku gadannina aayaadkayga qiimo yar (adduunka) aniga uun iga dhawrsada.

42. Hana ku khaldina xaqa baadilka, ood qarisaan xaqa idinkoo og.
43. Ooga salaadda, bixiyana sakada, lana rukuuca kuwa rukuuca (tukada).

Aayadahan waxay sheegi in dadka markuu u yimaaddo hanuun iyo Nabiyo ruuxii raaca uusan cabsi iyo murug midna arkayn. Ciddii ka gaalwdana oo beenisa aayaadka Alle uu ku waari naarta. Aayadaha kalena waxay ka qisoon reer binii israa'iil iyo siduu ballan adag uga qaaday una nicmeeyey ayna waajib tahay inay ka cabsadaan, iyo inay rumeeyaan xaqa Alle soo dajiyey, ayna noqonnin quraanka kuwa ugu horreeya ee ka gaaloobo, xaqana ayna ku gadannin wax yar, xaqa iyo baadilkana ayan isku khaldin, xaqoona qarinnin iyagoo og. Salaadda iyo sakadana gutaan, lana tukadaan mu'miniinta tukan. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ruuxii cilmi in dar Alle loo barto ahayd u barta uun adduunyo ku hel ma uriyo udugga jannada. Waxaa wariyey Abuu Daa'uud. [Al-Baqarah: 38-43].

44. Ma waxaad faraysaan dadka wanaagga ood halmaansan tihii naftiinna idinkoo akhriin kitaabka miyeydaan wax kasayn.
45. Kaalmaysta samirka iyo salaadda wayna ku wayn tahay salaaddu (ku culus tahay) kuwa khushuuca mooyee.
46. Kuwa citiqaadsan inay la kulmi Allahood xaggiisana loo celin.
47. Bini'israa'iilow xusa nicmadeydiin aan idiinku nicmeeyey, iyo inaan idinka fadilay caalamkii (markaas).

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا
الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا
مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

* أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ
أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا
تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا
لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبَّهُمْ وَأَنَّهَمْ
إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾

يَبْنَیْ إِسْرَائِيلَ أَذْكَرُوا نِعْمَتِي الَّتِي
أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى
الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

48. Kana dhawrsada maalin aanay nafi ka deeqeyn naf (kale) waxba, aan lagana aqbalayn shafeeco lagana qaadayn (oggalayn) furasho loona gargaarayn.
49. Xusa markaan idinka korinnay fircoon iyo colkiisii ee idin dhadhansiin jiray cadaab daran, ayna gawrici jireen wiilashiinna ayna dayn jireen gabdhihiinna, taasina waxaa ku sugan imtixaam wayn oo Allihiin.
50. Xusa markaan idiin dhanballay badda oon idin korinnay oona maanshaynay Fircoon iyo colkiisii idinkoo eegaya.

وَأَتَقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٨﴾

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنَ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّجُونَ أَتْبَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٤٩﴾

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٠﴾

Aayadda hore wuxuu Alle ku caddeeyay ehelu kitaabka taasoo uu u sheegay inayan habboonayn inay dadka wanaagga faraan naftoodana halmaansan yihiin iyagoo kitaabka tawreed akhrin, ruux wax kasina uma habboona, markaasuu Alle faray addoommadiisa inay kaalmaystaan samir iyo salaad, umana fududa salaaddu mu'miniinta mooyee, haddana rumaysan inay Alle la kulmi una noqon. Waana in laga dhawrsadaa dhibka maalinta qiyaame ee cidna cid kale wax u tarayn wax furasha ahna aan laga aqbalayn, markaasaa Alle u sheegay bini israa'iil wuxuu ugu nicmeeyey iyo siduu uga nabadgaliyey Fircoon iyo colkiisii. Nabigu wuxuu yidhi: caalimka dadka khayrka fara oonse ku camal falayn wuxuu la mid yahay siraad isgubi. Dhabaraani ayaa weriyay [Al-Baqarah: 44-50].

51. Xusa markaan u yaboohnay (Nabi) Muuse afartan habeen, markaas aad yeelateen dibi (aad caabuddeen) gadaashiis idinkoo daalimiin ah.
52. Markaas aan idin saamaxnay arrintaas ka dib si aad u mahdisaan.

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥١﴾

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّن بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٢﴾

53. Xusa markaan siinnay (Nabi) Muuse kitaab iyo kala bixiye (xaqa iyo baadilka) si aad u hanuuntaan.
54. Xusa markuu (Nabi) Muuse ku yidhi qoonkiisa qoonkayow waxaad dulmideen naftiinna yeelashadiinnii dibiga (aad caabuddeen) ee u toobad keena Allihiinna , dilana naftiinna, saasaa idinku khayr badan Allihiin agtiis, markaasuu idinka toobad aqbalay, maxaa yeelay Alle waa toobad aqbal badane naxariista.
55. Xusa markaad dhahdeen muusow kuma rumaynayno intaan ka aragno Alle si caddaan ah, markaasay idin qabatay qaylo ama naar idinkoo eegi.
56. Markaasaan idin soo bixinnay geeridiinnii ka dib si aad u mahadisaan.

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَتَّقُوا اللَّهَ يَوْمَئِذٍ إِنِّي آنَسْتُ أَنَّهُمَّ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ أَكْفَرُونَ فَأَوْتَوْا أَجْرَنَّهُم بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٥٤﴾

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِيكُمُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ ﴿٥٥﴾

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٦﴾

ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكَ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٧﴾

Wuxuu Alle ku sheegay halkan nimcooyin badan oo uu ku manaystay, sida yaboohii tawreed iyo siismadii, saamaxaaddii, toobad aqbalid, hase yeeshee waxay caabudeen dibi naftoodiina way dulmiyeen, waxayna sheegeen inayan xaqa rumeyneyn intay uga arkaan Alle si caddaan ah, hase yeeshee waxaa lagu riday qaylo waana la soo bixiyey intey dhinteen, taasina waxay ku tusin madax adeyga bani'israa'iil iyo abaal kadarkooda. [Al-Baqarah: 51-56].

57. Waxaan idinku hadhaynay daruur, waxaan idinku soo dajinnay macaan iyo hilib (shimbireed) waxaana idinku nidhi wax ka cuna wanaaggaan idiinku arzaaqnay, mana ayan na dulmin, laakiin waxay ahaayeen naftooda uun kuwa dulmiya.

وَوَدَّعَيْنَا آلَ هَارُونَ وَآلَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآلَ يُونُسَ لِنُؤْمِنَهُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

وَوَدَّعَيْنَا لَكُمْ مِنْهَا مَثَلَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٥٩﴾

وَوَدَّعَيْنَا لَكُمْ مِنْهَا مَثَلَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٠﴾

وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٦١﴾

58. Xusa markaan nidhi gala magaaladan oo ka cuna xaggeeda meeshaad doontaan cunid barwaaqa ah. Kana gala iridda idinkoo sujuudsan, dhahana (Allow) hoobi (danbi), aan idiin dhaafno gafafkiinnee. Waxaan u siyaadinaynaa samafalayaasha (wanaag).

59. Markaasay ku badaleen kuwii dulmi falay hadalkii loo yidhi mid aan ahayn, markaasaan kaga soo dajinnay kuwii dulmiga falay cadaab samada faasiqnimadoodii ay falayeen darteed.

60. Xusa markuu (Nabi) Muuse u roobdoonay qoomkiisa markaasaan ku nidhi ku garaac ushaada dhagaxa, waxaana ka dillaacay xaggiisa labo iyo toban ilood, wuuna ogaaday ruuxkasto (koox kasta) meeshay ka cabbi lahayd, waxaan ku nidhi ka cuna oo ka cabba rizqiga Alle dhulkana fasaad ha ku xumeynina.

وَإِذْ قُلْنَا أَدْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَأَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَرِّدْ أَلْمُسِينِينَ ﴿٥٨﴾

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾

* وَإِذْ أَسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرِبَهُمْ كَلُوا وَاشْرَبُوا مِن رِّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦٠﴾

Sidoo kale wuxuu Alle ku mannaystay binii israa'iil nicmooyin kale sida hadhayn, macaan, hilib xalaal ah iyo rizqiga Alle ee kale, wayse dulmifaleen ooy diideen wixii la faray, kuna badaleen wanaaggii xumaan, markaasaa Alle ciqaabay xumaantooda darteed (Nabi) Muusana waa kii u roobdoonay Alle na u dillaaciyeey ilo laba iyo toban ah si ay uga cabbaan. Wuxuuna faray inayan fasaadinnin dhulka. Wuxuuna Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) sheegay in loo yidhi bani israa'iil ka gala albaabka oo dhaha dambi hoobin waxayse galeen iyagoo gurguuran oo dhihi: xabbad ku jirta tin. Bukhaari yaa ka wariyeey Abuuhureyre. [Al-Baqarah: 57-60].

61. Xusa markaad dhahdeen muusow kuma samrayno cunno kaliya ee noo bari Allehaa ha noo soo bixiyo waxa dhulku soo dhaliyo, oo ah cagaarkeeda la cuno, xinidh, toon, cadas iyo basal, wuxuuna ku yidhi ma waxaad ku beddalanaysaan wax xun kii khayrka badnaa, u (hoobta) daga masar waxaad helayaan waxaad warsateen, waxaana lagu qadaray dulli iyo miskiinnimo, waxayna la noqdeen cadho Alle, arrintaasna waxaa ugu wacan inay yihiin kuwo ka gaalooba aayaadka Alle, dilayeenna Nabiyada xaq la'aan, taasina waa caasinnimadooda darteed iyo xadgudubkoodii.
62. Kuwii rumeeyey iyo kuwii yuhuudda ahaa iyo nasaarada iyo saabi'iinta ciddii rumeysa Alle iyo maalintii dambe oo camal suubanna falay waxay ku leeyihiin Alle agtiisa ajir, cabsina korkooda ma noqoto mana tiiraanyoodaan.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ
طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ
لَنَا مِمَّا تُثْمِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا
وَقَفَّائِهَا وَفُومَهَا وَعَدْسَهَا وَنَصْلَهَا
قَالَ أَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي
هُوَ خَيْرٌ أَهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ
مِمَّا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلِيلَةُ
وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءَ بِعِقَابِ رَبِّهِمْ أَنَّهُمْ
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ
اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَٰلِكَ
بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا
وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّبِيَّانَ مِنْ أُمَّةٍ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا صَالِحًا فَلَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

Waxaa ka mid ah madax adaygga iyo xumaan jacaylka bani israa'iil inay (Nabi) Muuse u sheegeen inayan ku samrayn cunno kaliya ee la siiyo toon, basal, bagal, iyo wax la mid ah, markaasaa Alle ku canaantay arrintaas, farayna inay masar aadaan waxay codsadeenna la siiyo dulli miskiinnimana waa lagu qaddaray, cadho Alle na way la noqdeen, gaalnimadooda, dilidda Nabiyada xaq darro, caasinnimadaa iyo xad gudubkooda dartiis, ruuxiise xaq rumeeya oo Alle, Rasuulkiisa, malaa'igta iyo qiyaame qira, camal fiicanna fala, ama muslim ha ahaado ama yuhuud islaantay, ama nassara islaantay, ama saabi'iin islaamtay ajrina way heli cabsi iyo murug midna ma arkaan, mar haday xaqa si dhab ah u raaceen. Waxaana la sheegay inay aayaddu ku soo degtay markuu Salmaan Alfaarisi wax warsaday Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). [Al-Baqarah: 61-62].

63. Xusa markaan idinka qaadnay ballan (adag) oo korkiinna yeellay (buurta) Dhuur oon idinku nidhi ku qaata waxaan idin siinnay niyad adag, xusuustana waxa ku sugan, si aad u dhawrsataan.
64. Markaasaad jeedsateen intaas ka dib, hadduusan jirin fadliga Alle ee korkiinna iyo naxariistiisa waxaad ahaan lahaydeen kuwa khasaaray.
65. Dhab ahaan baad u og tihiin kuwii xad gudbay sabtida, oo idinka mid ah, markaasaan ku nidhi noqda daanyeerro la fageeyo (oo dullaysan).
66. Waxaanna ka yeellay cigaabtaas waanada waxa ka horreeya iyo wax ka danbeeyaba, iyo waano kuwa dhowrsada.
67. Xusa markuu ku (yidhi) (Nabi) Muuse qoomkiisa: Alle wuxuu idin fari inaad gawracdaan sac, waxayna dheheen miyaad nagu jees jeesi, wuxuuna yidhi waxaan ka magan gali Alle inaan ka mid noqda jaahiliinta.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ
الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٦٤﴾

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ
فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً
خَاسِيَةً ﴿٦٥﴾

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا
خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٦﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ
يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقَرَةً قَالُوا
أَتَنْتَخِذْنَا هُزُؤًا قَالِ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ
أَكُونُ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٦٧﴾

Alle wuxuu ka qaaday banii israa'iil ballan adag, wuxuu korkooda yeelay buurta Dhuur, uuna faray inay ku guddoomaan kitaabka Alle siiyay niyad adag ooyna ku waantoobaan waxa ku sugan, wayse jeedsadeen intaas ka dib, waxayna noqdeen kuwa khasaara haddaan Alle naxariisan, maalinta sabtida ah oo la faray inay qadariyaanna way xadgudbeen, markaasaa Alle ku yidhi noqda daanyeer dullaysan, si loogu waano qaato, looguna dhawrsado. Mar kalaa Alle imtixaanay markuu (Nabi) Muuse faray inay gawracaan sac, taasoo

Alle amray waxayse dhaheen sidoodii xumayd waad nagu ciyaari, Nabi Muuse wuxuu yidhi waxaan ka magangalay Alle inaan ka mid noqdo jaahiliinta dadka ku dheeldheesha. Xaalkuna wuxuu ku saabsanaa si loo soo saaro nin oy iska dileen oon lana ogayn ciddii dishay. [Al-Baqarah: 63-67].

68. Waxayna dhaheen noo bari Allehaa ha noo caddeeyo waxay tahaye, wuxuuna yidhi Alle wuxuu leeyahay waa sac oon duq ahayn yaraynna, oo u dhaxaysa taas (labadaas) ee fala waxa laydin fari.
69. Waxay dhaheen noo bari Allehaa ha noo caddeeyo midabkeeda, wuxuuna yidhi Alle wuxuu leeyahay waa sac boora ah, boorannimadeed daran tahay, oo ka farxin (cajabin) kuwa eegi.
70. Waxay dhaheen noo bari Allehaa ha noo caddeeyo waxay tahay, maxaa yeelay waxaa is kaga kanna shabbahday (isu ekaatay) lo'dee, hadduu Alle donnana waan toosaynaa.
71. Wuxuu yidhi: Alle wuxuu leeyahay waa sac aan laylanayn oon qodayn dhulka, oon waraabinaynna beerta, wayna ka nabad gashan tahay (ceeb), midab kalana ma leh, waxay dheheen haddaad la timid dhabta, markaasay gawraceen sicii, waxayna u dhawaadeen inayna falin.

قَالُوا أَذْعُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ
قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ
وَلَا بَكْرٌ عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا
تُؤْمَرُونَ ﴿٦٨﴾

قَالُوا أَذْعُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا لَوْهَاهَا
قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ
لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ﴿٦٩﴾

قَالُوا أَذْعُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ
الْبَقَرَ تَشْبَهُ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ
لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولَ تُثِيرُ
الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا
شِيَةَ فِيهَا قَالُوا لَئِن جِئْتَ بِالْحَقِّ
فَذَجِّهْهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾

Aayadahan waxay ka warrami banii israa'iil iyo madax adayggooda iyo siday isugu dhabeen sici gawraca la yidhi, ay warsadeen da'deeda, midabkeeda, tilmaanteedaba, taasina waxay ku tusin ciddii wax isku adkeeya isagoo fudud in lagu dhibi siduu yidhi Ibnu Cabbas: hadday qaadan lahaayeen saca ugu yar way ku fillaan lahayd, laakiin way isku adkeeyeen, markaasaa lagu adkeeyey. [Al-Baqarah: 68-71].

72. Xusa markaad disheen naf ood isku khilaafteen Alle na wuu soo bixin (muujin) waxaad qarineyseen.
73. Waxana ku nidhi ku garaaca kan la dilay saca qaarkiis, saasuuna u nooleeyaa Alle wixii dhintay, idiinna tusin aayaadkiisa si aad wax u kastaan.
74. Markaasay ingagtay quluubtiinnu intaas ka dib, waxayna la mid tahay dhagax, ama waa ka daran tahay ingeegga, dhagaxyada waxaa ka mid ah kuway ka burqadaan wabiyaal, waxaana ka mid ah kuwo dildillaaca oo ay ka soo baxaan biyo, waxaana ka mid ah kuwo hooban cabsida Alle darteed, Alle na ma halmaansana waxaad camal falaysaan.

وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُم فِيهَا وَاللَّهُ
مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾

فَقُلْنَا أَضْرِبُوهُ بَعْضُهَا كَذَلِكَ يُحْيِي
اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ
فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِن مِّن
الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِن
مِنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِن
مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشِيَةِ اللَّهِ وَمَا
اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾

Saan horay u soo sheegnay waxay iska dileen bani israa'iil ruux, markaasaa la faray inay gawracaan sac si loo baadho ciddii wax dishay, hasa yeeshee ay isku khilaafeen iskuna dhabeen, Alle na wuu muujiyey waxay qarinaayeen, waxaana Alle faray in wax ka mida saca lagu garaaco maydkii la dilay si uu u noolaado, Alle na waa karaa inuu nooleeyo wixii dhintay sida ruuxaas la dilay ee la soo nooleeyay, waxaase ingagtay quluubtoodii sida dhagaxa, ama ka daran, illeen dhagaxa waxaa ka mid ah mid wabiyaal ka dillaacaan iyo mid la dillaaca oo biyo ka yimaadaan iyo mid la hoobta cabsi Alle, wax walbana Alle waa og yahay

mana halmaamo. In dhagax Alle ka cabsadana la yaab ma leh, maxaa yeeley tasarrufka adduunka Alle ayaa iska leh, waxna ma daaliyo, Nabigana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaan garan dhagax ku yiil maka oo i salaami jiray intaan lay bixinnin. Waxaa wariyey imaam Muslim. [Al-Baqarah: 72-74].

75. Ma waxaad damcaysaan mu'miniintaay inay rumeeyaan yuhuuddu xaqa oy (idin raacaan) iyagoo koox ka mid ahi ay maqlayaan hadalka Alle (towreed) haddana ay xarrifaan (leexiyaan) intay kaseen kadib, iyagoo og (inay gafsan yihiin).

76. Markay la kulmaan kuwii rumeeyey (xaqana) waxay dhahaan waan rumaynay, markuu qaarkood qaarka kale la kaliyoobana waxay dhahaan ma waxaad uga sheekaynaysaan (u qireeysaan) mu'miniinta, waxa Alle idiin furay (oo xaqnimada Nabiga Muxamed ah) si ay idiin kula doodaan Alle agtiisa miyaydaan wax kasayn.

77. Miyayna ogayn in Alle og yahay waxay qarsan iyo waxay muujin.

78. Waxaa ka mid ah ehelu kitaabka kuwo aan wax qorayn waxna akhriyeyn, oon aqooninna kitaab (towreed) hasa yeeshee rumayn yididiilo, waxaan malo ahayna kuma socdaan.

79. Halaag wuxuu u sugnaaday kuwa ku qoraya kitaabka (towreed) gacmahooda hadana dhihi kani

* أَفَتَعْظَمُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

وَإِذَا قَالُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا أَنُحَدِّثُوكُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُم بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾

وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنَّهُمْ إِلَّا يَتُطَنُّونَ ﴿٧٨﴾

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

wuxuu ka yimid xagga Alle si ay qiimo yar ugu gataan, halaag baana ugu sugnaaday waxay qori gacmahoodu, halaag baana ugu sugnaaday waxay kasban.

لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ
مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا
يَكْسِبُونَ ﴿٧٨﴾

Markuu Alle soo sheegay madax adaygga yuhuudda iyo siday u fulin waayeen amarka Alle, iyo muran badnidooda iyo xaqdiidnimadooda wuxuu raaciyay ceebahooda iyo dambiyadooda badan, sida rumeyn la'aanta xaqa, leexinta macnaha kitaabka, qarinta xaqnimada Nabiga, jaahilnimada qaarkood, yididiilo been ah ku noolida, badalaadda kitaabka iyo ka ganacsiga xaqa iyo xumaanno kale oo badan. Allaah se wuu og yahay wuuna arkaa wuuna ka abaalmarin, waxaana u sugnaaday jab iyo halaag. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: yuhuuddu markay mu'miniinta la kulmaan waxay dhihi jireen waa Nabi idinku gaar ah, markay isla kali yoobaanna waxay dhihi sow kaad qirsanaydeen ma aha. [Al-Baqarah: 75-79].

80. Waxay dhaheen yuhuud nama taabanayso naaru waxaan ayaamo tirsan ahayn, waxaad dhahdaa ma ballan baad ka qaadateen Alle agtiisa oosan idinkaga baxayn Alle ballankiisa. Mise waxaad ku sheegaysaan waxaydaan ogayn.

وَقَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا
مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا
فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى
اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

81. Saas ma aha ee ruuxii kasbada xumaan oo uu koobo gafkiisu ciddaasi waa asaxaabta naarta, wayna ku waari dhexdeeda.

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَظَّتْ بِهِ
خَطِيئَتُهُ، فَاُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾

82. Kuwa rumeeyey (xaqase) oo camal wanaagsan sameeya kuwaasi waa asaxaabta jannada wayna ku waari dhexdeeda.

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾

83. Xusa markaan ka qaadnay banii israa'iil ballan inaydaan caabudin Alle mooyee, iyo inay u sama falaan labada waalid iyo

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ
تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَذَى الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ

qaraabada, agoonta, masaakiinta iyo inay u dhahaan wanaag dadka, salaaddana oogaan bixiyaanna sakada, markaasaan jeesateen in yar oo idinka mid ah mooyee, idinkoo jeedsan.

وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَأَتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا
مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

Alle wuxuu buriyay sheegashadi yuhuudda ee ah inaan naaru taabanayn muddo yaroo tirsan mooyee oo ah ayaamahay caabudeen dibiga, wuuse ku beeniyeey Alle una caddeeyey inayan wax ballan ah Alle ka qaad in ee ay ku hadli wax been ah ooyana u cilmi lahayn, ciddiise xumaan kasbata dambigeeduna koobo waxay noqon naarta ehelkeeda, kuna waari, mu'miniinta xaqa rumeeyeyse wanaaggana fala waxay gali kuna waari jannada, wuxuuna Alle caddeeyey ahmiyadda Alle kaliya oo la caabudo, iyo in loo sama falo: waalidka, qaraabada, agoonta, masaakiinta, hadal wanaagsan oo loo dhaho dadka, iyo salaadda iyo sakada oo la guto, hase yeeshee gaalo way ka jeedsatay. Cabdullaahi ibnu Mascuud waxaa laga wariyay inuu yidhi: Rasuulka Allow camalkee u fiican? Wuxuuna yidhi: salaadda oo waqtigeeda la guto, maxaa ku xiga? Labada waalid oo loo samo falo, haddana maxaa ku xiga? Wuxuu yidhi: jidka Alle oo lagu jahaado. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [Al-Baqarah: 80-83].

84. Xusa markaan idinka qaadnay ballan (adag) inaydaan iska daadin dhiig (inaydaan isdilil) aydaan qaarkiinn (qaarka kale) guryihiinna ka bixinnin, markaasaan aqoonsateen arrintaas idinkoo marag furi.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ
دِمَاءَكُمْ وَلَا تَخْرُجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِّنْ
دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾

85. Haddana waxaad ahaateen kuwo dili naftooda, oo ka erya kooxo idinka mid ah guryahooda, idinkoo isugu kaalmayn korkooda dambi iyo colnimo, haddii la qafaashana waad furanaysaan, iyadooy dhabtu tahay inay xaaraan idinka tahay bixintoodu, miyaad rumaynaysaan kitaabka qaarkiis, kana gaaloobaysaan

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ
وَتَخْرُجُونَ فَرِيقًا مِّنْكُمْ مِّنْ دِيَارِهِمْ
تَظَاهِرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِنِّمِ وَالْعُدُونِ وَإِن
يَأْتُوكُمْ أُسْرَىٰ تَقْدُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ
عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ
الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ
مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ

qaar, ruuxii saas fala oo idinka mid ah abaalkiisu ma aha dulli adduun iyo maalinta qiyaame oo loo celin cadaab daran mooyee, Alle na ma halmaamayo waxaad falaysaan.

86. Kuwaasina waa kuwa ku gatay nolosha adduunyo (ee dhaw) aakhiro, lagamana fududeeyo xaggooda cadaabka loomana gargaaro.

Aayadahan wuxuu Alle ku sheegay xaalkii yuhuudda joogtay waqtigii Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa ha yeelee) iyo wixii ballan laga qaaday inayna islaynin, hase yeeshee ay khilaafeen isna laayeen isna bixiyeen, haddii qaar la qafaashana oy furan jireen, taasina waa kitaabka qaarkiis oo la rumeeyay qaarna laga gaalobay, ciddii saas fashana waa kuwa adduunyada ku gatay aakhiro, cadaab daranna way mudan qiyaamada, aayaduhuna waxay canaan ruux kasta oon xaqa suu yahay ugu dhaqmin, ama yuhuud ha ahaato ama cid kale. [Al-Baqarah: 84-86].

87. Dhab ahaan yaan u siinnay (Nabi) Muuse kitaabka, waxaanna raacinnay gadaashiis rasuullo, waxaanna siinnay (Nabi) Ciise ibnu Maryama mucjizaad cad cad, waxaanna ku xoojinnay ruux daahir ah (Jibriil) mar kastoose idiinla yimaaddo rasuul waxaan naftiinnu jeclayn (xaqa) ma is kibrisaan, koox waad beenisaan, kooxna waa dishaan.
88. Waxayna dheheen yuhuud quluubtannadu waxay ku sagan tahay dabool, saas ma aha ee waa la nacladay gaalnimadooda darteed wax yar bay rumeeyn.

يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا
هُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٨٦﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا
مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ ۗ وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ۗ
أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ
أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ ۖ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ
وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ ۚ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
بِكُفْرِهِمْ فَفَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

89. Markuu uga yimid yuhuud kitaab xagga Alle isagoo rumeyn waxa agtooda ah (tawreed) horayna u ahaayeen kuwa ka rajeeya soo bixinta Nabi Maxamad inay kaga gargaarsadaan kuwii gaalobay, markuu yimid waxay garanayeen way ka gaalooben Nabiga, naclad korkooda ha ahaato gaaladee.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾

Yuhuudu hadal qalloocan iyo xumaan ma waydo, halkanna markii xaqu u yimid quraanka iyo Nabiga yey sheegteen inay qalbiga ka daboolan yihiin, markaasuu Alle nacladay, maxaa yeelay wax yar bay rumeyn, wayna yaqiiniyeen Nabiga iyagoo ku dhihi jiray gaalada kale waxaa la soo bixin Nabi intaan la safanno naloo gargaari, wax lala yaabana ma aha in Alle soo diro Nabi siduu Nabiyo badanba u bixiyey. Xudayfe waxaa laga wariyey: quluubtu waa afar, waxaana ka mid ah qalbi daboolan oo loo cadhooday waana qalbiga gaalka, waxaa wariyey Ibnu abii Shayba iyo ibnu abidunyaa kitaabkiisa "ikhlaas". [Al-Baqarah: 87-89].

90. Waxaa u xun waxay ku gataan naftooda inay ka gaalooben xaqa Alle soo dajiyey xasad dartiis, ku soo dajinta Alle fadligiisa cidduu doono, oo addoommadiisa ka mid ah, waxayna la noqdeen cadho cadho kale lagu kordhiyey, gaalana waxaa u sugnaaday cadaab wax dulleeya.

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَن يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَعِيًّا أَن يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ فَبَاءُوا بِعَصَبِ عَلَىٰ عَصَبٍ ۗ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩٠﴾

91. Marka lagu yidhaah yuhuudda rumeeya waxa Alle soo dajiyey waxay dhahaan waxaannu rumeeyn waxa nalagu soo dejiyey, wayna ka gaaloobaan waxa ka dambeeyey, isagoo xaqa ah oo rumeyn waxa agtooda ah, waxaad dhahdaa maxaad ugu

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ ۗ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ ۗ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ ۚ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩١﴾

disheen Nabiyada Alle horay
haddaad mu'miniin tihiin.

92. Dhab ahaan yuu idiin la yimid
(Nabi) Muuse mucjiisooyin,
markaasad ka yeelateen dibi
(macbuud) isaga kadib idinkoo
daalimiin ah.

* وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ
ثُمَّ أَخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ
ظَالِمُونَ ﴿٩٢﴾

Ganacsi waxaa u xun xaqoo la naco oo xumaan la raaco, isagoo xasad iyo dulmi ku madax taagi sida yuhuuddii Nabiga diidday, kuwaasoo marka la faro inay quraanka iyo Nabiga raacaan sheegi inay rumayn tawreed wixii ka dambeeyeyna ay ka gaaloobi, inkastoos xaq yahay u rumeynna tawreed, waase beentood yuhuuddu, maxaa yeelay waxay layn jireen Nabiyadii hore, dibina way caabudeen iyagoo daalimiin ah. Abul Caaliya wuxuu yidhi: cadhada hore waxay ku dhacday markay beeniyeen Nabi Ciise iyo kitaabkii injiil, tan kalana markay beeniyeen Nabi Muxamed (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) iyo quraanka. [Al-Baqarah: 90-92].

93. Xusa markaan idinka qaadnay
ballan, korkiinnana yeellay
(buurta dhuur) oon idinku nidhi
ku qaata waxaan idin siinay
xoog (niyad adag) maqlana
(xaqa) waxayna dheheen waan
maqallay waana caasinnay,
waxaana laga waraabiyeey
quluubtooda (jacaylkii) dibiga
(ay caabudeen) gaalnimadooda
darteed, waxaad dhahdaa waxaa
xumaan badan wuxuu idin
farayo iimaankiinnu haddaad
mu'uminiin tihiin.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ
الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُم بِقُوَّةٍ
وَأَسْمِعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا
فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ
بِسْمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِن
كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩٣﴾

94. Waxaad dhahdaa hadday
daarta aakhiro idinka uun idiin
sugnaatay dadka kale ka sokow
jeclaada geeri haddaad run
sheegaysaan.

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ أَلْدَارُ الْأَخْرَجَةُ عِنْدَ
اللَّهِ خَالِصَةً مِّن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا
الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾

95. Mana jeclaanayaan (geerida) waligood, waxay hor marsadeen gacmahoodu darteed, Alle na waa og yahay daalimiinta.
96. Dhab ahaan waxaad ugu ogaan yuhuudda inay ugu dadaal badan yihiin nolosha, kuwa gaalada ah qaarkood wuxuu jecel yahay in la cimriisiyo kun sano, cimrigaasna kama fogeeyo cadaab, Alle na waa arkaa waxay camal fali.

Yuhuud waligeed way madax adkeyd, sidii horay u soo martayna waxaa korkooda la yeelay buurta Dhuur si ay u qaataan xaqa iyo kitaabkii tawreed, wayse caasiyeen oo jeclaadeen dibi caabuddiis. Waxaasina iimaan ma aha, waxayna arrintaas ku dareen inay sheegan inay jannadu iyaga u sugnaatay, hadday taasi run tahayna waxay jeclaan lahaayeen geeri, mase jecla, wax ka naf jecella ma jiro, kun sano ruux jirana wax ugama tarto cadaab, arrintaas yuhuudda lagu sheegay iyo cidaan ka leexanba waxba isma dhaamaan, adduunyo layska daba ridana wax ma tarto. [Al-Baqarah: 93-96].

97. Waxaad dhahdaa ruuxii col u ah (malaku) jibriil (waa colka Alle) maxaa yeelay wuxuu ku dajiyey qalbigaaga idin Alle dartiis, isagoo rumeyn quraanka wixii ka horreeyey waana hanuunka iyo bishaarada mu'miniinta.
98. Ruuxii col Alle ah, malaa'igtiisa, rasuulladiisa, jibriil iyo miikaa'iil Alle na col buu u yahay gaalada.
99. Dhab ahaan yaan kuugu dajinnay aayaad cad cad kamana gaaloobo faasiq cid aan ahayn.
100. Mar kastoy ballantamaanna yuhuuddu waxaa tuura (buriya) ballanka koox ka mid ah, saas

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاتِهِ
وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ
يُعَمَّرَ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْحَرَجِهِ—
مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا
يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ
نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ
وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ
لِّلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا
يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾

أَوْكَلْنَا عَهْدًا وَعَهْدًا تَبَدَّلَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾

ma ahee yuhuudda badankood waxba ma rumeeyaan.

101. Markuu uga yimid rasuulku xagga Alle isagoo rumayn waxa agtooda ahna (tawreed) waxay ka tuuraan koox ka mid ah kuwii kitaabka la siiyey (culimada yuhuudda) kitaabka Alle dhabarkooda gadaashiisa, waxayna la mid yihiin iyagoon garanayn.

Aayadahani waxay soo dageen markay yuhuuddu sheegteen in malaku jibriil col u yahay, taasina waxay ku tusin madax adeyggooda iyo xaqliidnimadooda intay kala colloobaan malagga waxyiga ku soo dajiya Nabiyaada, ma waxse lala colloobaa malag idanka Alle ku soo gaadhsiiya xaqa, Alle na wuu la colloobi ciddii la colloowda malaa'igtiisa, beeniyana quraanka lagu soo dajiyey Nabiga Muxamed ah, yuhuuddana waxaa caadadooda ka mid ah inay buriyaan ballannada, beeniyaanna wixii sugi xaqnimada Nabiga Muxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) xataa kitaabkooda tawreedba ha ahaadee. [Al-Baqarah: 97-101].

102. Waxay raaceen gaaladii yuhuuddu waxay shayaadiintu akhriyeysay waqtigii xukunkii Nabi Suleymaan, ma gaalobin Nabi Suleymaan, laakiin shayaadiinta yaa gaalowday, waxayna baraan dadka sixirka, iyo wixii lagu soo dajiyey labadii malag ee baabil joogay ahaana haaruut iyo maaruut, mana baraan cidna intay uga dhahaan waxaan uun nahay fidnee ha gaalobin, waxayna ka bartaan xaggooda wax kala geeya ninka iyo haweenaydiisa, kumana dhibaan ruuxna idinka Alle la'aantiis, waxayna bartaan dadkaasu wax dhiba oo aan

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيْطَانُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَانَ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيْطَانَ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسِ السِّحْرَ ۖ وَمَا أَنْزَلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ يُبَايِلُ هَرُوتَ وَمَرْوَتَ ۖ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ ۖ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ ۖ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ ۖ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

anfacayn, dhab ahaan yey u
ogaadeen yuhuuddu ruuxii sixir
barta inuusan aakhiro nasiib
ku lahayn, waxaana baas leh
sixirkay naftooda ku gateen
hadday wax og yihiin.

103. Hadday kuwa (sixirka
baran) rumeeyaan xaqa oy
dhawrsadaan wanaag ku
abaalmarinta Alle yaa u khayr
roon hadday og yihiin.

Yuhuddu waxay raaceen oo ku dhaqmeen sixir intay ka jeedsadeen xaqa, iyo kitaabbadii Alle. Nabi Suleymaan xaqa kama leexan, hasa yeeshee waxaa gaalobay shayaadiintii dadka sixirka bari jiray, sixir iyo xumaan ciddii ku dhaqanta nasiib kuma laha aakhiro, waxaana dadka u khayr roon cabsi Alle iyo rumeyntiisa, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxii u taga kaahin wax sheegaha ama sixirre u rumeeya wuxuu sheegi, wuxuu ka gaalobay wixii lagu soo dajiyey Nabiga Muxamad ah. Waxaa wariyey Nasaa'i. [Al-Baqarah: 102-103].

104. Kuwa xaqa rumeeyow ha
dhihina na ilaali ee dhaha na
sug, maqlana, gaalana waxaa u
sugnaaday cadaab daran.
105. Ma jecla kuwii gaalobay oo
ehelu kitaabka ahaa (yuhuud iyo
nasaara) iyo gaaladii carbeed in
laydinku soo dajiyo khayr xagga
Alle ka yimid, Alle na wuxuu
ku kali yeelaa naxariistiisa
ruuxuu doono, Alle na fadligiisu
(khayrkiisu) waa wayn yahay.
106. Waxaan nasakhno (nasakhu
waa in xukun sharci ah lugu
beddelo daliil ka dambeeyey)
oo aayad ah ama aan dib u

وَلَوْ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ
عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا
وَقُولُوا أَنْظِرْنَا وَأَسْمِعُوا وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ
وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ
خَيْرٍ مِّنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

﴿١٠٦﴾ مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ
مِّنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٦﴾

dhigno waxaan keenaynaa mid ka khayr badan ama la mid ah, miyaadan ogayn in Alle wax kasto uu karo.

107. Miyaadan ogayn in Alle leeyahay xukunka samaawaadka iyo dhulka, idinmana sugnaannin Alle ka sokow sookeye jecel iyo gargaare midna.
108. Mise waxaad dooneeysaan inaad wax warsataan Rasuulkiinna sidii loo warsaday (Nabi) Muuse mar hore ruuxii ku bedasha gaalnimo iimaan wuxuu ka dhumay jidka toosan.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٠٧﴾

أَمْ تَرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا
سَأَلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ ۗ وَمَنْ يَتَّبِعِ
الْكَفَرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ
السَّبِيلِ ﴿١٠٨﴾

Diinta islaamku ma oggola in laysku shabbaho gaalada, ama xagga hadalka, ama camalka, dhaqanka iyo wax kastoo dhib u keeni shakhsiyadda muslimka, Alle na fadligiisu waa badan yahay, cidduu doono yuuna u naxariistaa, wixii xukun ah oo Alle tirana ama dib u dhigo, wuxuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku soo dajin jiray mid ka khayr badan ama la mid ah, wax lala yaabana ma aha; maxaa yeelay Alle ayaa abuuray dadka isagaana og dantooda, wax walbana awooddiisay ku jirtaa, warsi iyo su'aal aan qiimo lahayna waa baadinnimo iyo xaq ka leexasho, oo la mid ah tay yuhuuddu warsatay (Nabi) Muuse. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle wuxuu idinka reebay muran, xoolo hallayn iyo warsi badan oo macno darro, waxaa lagu wariyey saxiixayn. [Al-Baqarah: 104-108].

109. Waxay jecel yihiin in badan oo ehelu kitaab ah (yuhuud iyo nasaara) inay idiin celiyaan iimaankiinna ka dib gaalo, xasad naftooda ka yimid dartiis, intuu xaqu u caddaaday ka dib, ee iska cafiya iskana saamaxa inta Alle ka keeni amarkiisa (la dagaallankooda ama

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ
يَرُدُّوكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا
حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا
تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ
يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿١٠٩﴾

islaamkooda) Alle na wax kasta wuu karaa.

110. Salaaddana ooga sakadana bixiya waxaad u hormarsataan naftiinna oo khayr ah waxaad ka helaysaan Alle agtiisa, Alle na waxaad camalfalaysaan waa arkaa.
111. Waxay dhaheen ma galo jannada ruuxaan yuhuud ahayn ama nasaaro, taasina waa yididdiilo (been ah), waxaad dhahdaa keena xujadiinna haddaad run sheegeysaan.
112. Ruuxiise u hoggaamiya wajigiisa Alle isagoo sama fala ah, wuxuu ku leeyahay ajrigiisa Alle agtiisa, mana cabsadaan mana walbahaaraan.
113. Yuhuud waxay tidhi nasaaro waxba ma aha, nasaarana waxay tidhi yuhuuddu wax ma aha, iyagoo akhrin kitaabka (tawreed iyo injiilba) saasay dhahaan kuwaan wax ogaynna “gaaladii carbeed”, hadalkoodoo kale. Alle na wuu kala xukumin dhexdooda maalinta qiyaame waxay isku diidanaayeen.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٠﴾

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرِيًّا تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١١١﴾

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصْرِيَّةُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرِيَّةُ لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾

Gaalo waxay jecel yihiin in muslimiintu gaaloobaan oo xaqa ka leexdaan, xasad iyo xumaan darteed, waase in xaqa lagu sugnaado warkoodana aan la maqlin, waxay kaloo sheegeen yuhuud iyo nasaaraba in mid walba iyadu xaqa ku taagan tahay ee tan kale ayna waxba ahayn, janno galiddeed iyo hanuunkuna ma aha sheegasho ee waa toosni iyo camal fiican oo la falo, taas darteed yuu

Alle ku ballan qaaday inuu kala bixin dadka maalinta qiyaame waxay isku diiddanaayeen, waxaana sugnaatay in Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ciddii camal fasha waxaan camalkannaga ahayn waa wax la tuuri (la aqbalayn). Muslim ayaa weriyay. [Al-Baqarah: 109-113].

114. Cidna kama dulmi badna ruux reebay (diiday) in masaajidda Alle dhexdeeda lagu xuso magaciisa, una camal fala say u kharaabi lahayd (masaajiddu) kuwaas (gaalada ah) xaq uma leh inay galaan masaajidda iyagoo cabsan mooyee, adduunka waxay ku mudan dulli aakhirana cadaab wayn.
115. Qorrax ka soo bax iyo u dhacba Alle ayaa iska leh, meel kastood u jeedsataanna waa jaho Alle (markaad qiblada garan weydaan) Alle na waa waasac (naxariistiisu) wax walbana og.
116. Waxay dhaheen gaaladii wuxuu yeeshay Alle ilmo, waana ka nasahan yahay, saas ma aha ee waxaa u sugnaaday Alle waxa ku jira samada iyo dhulka, dhammaanna Alle ayay u hoggaansamaan.
117. Isagaa abuuray samooyinka iyo dhulka, markuu doono arrinna wuxuu uun dhahaa ahaw wuuna ahaadaa.
118. Waxay dhaheen kuwii aan wax ogayn (gaaladii) muxuu Alle noola hadli waayey ama

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن مَنَعَ مَسْجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَافِينَ لَّهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوْا فَوَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَسِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُ ۗ بَل لَّهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ كُلُّ لَّهُ قٰنِیْنٌ ﴿١١٦﴾

بَدِيعَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ وَاِذَا قَضٰی اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهُ ۗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿١١٧﴾

وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَاْتِيْنَا ءَايَةً ۗ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِيْنَ

noogu imaan wayday aayad, saasoo kale dhaheen kuwii ka horreeyey hadalkooda oo kale, waxaa is shabbahday (isu ekaatay) quluubtooda dhab ahaan yaan aayadaha ugu caddaynay ciddii wax yaqiinin.

مِن قَبْلِهِمْ مِّثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ
قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٨﴾

Cid ka dulmi badan ma jiro ruux reebay in la nooleeyo masaajidda Alle, laguna xuso magaciisa, inuu kharaabana doona, cidda saas yeesha waa in la cabsi galiyo, dulli baana u sugnaaday adduun iyo aakhiraba, adduunkana Alle ayaa iska leh, meel kastood ujeedsato, ama sunnada ama ciddii wareerta, Alle na waa ka nasahan yahay carruur, wuxuu iska leeyahay waxa ku sugan cirka iyo dhulka, wax walbana Alle ayuu u hoggaansamaa, wuxuu doonana wuu ahaadaa, gaaladuna waxay had iyo jeer warsadaan waxyaalo waawayn, iyadoo hadalku isku mid yahay, waxaana ugu wacan inayan wax yaqiinsanayn, Zayd wuxuu yidhi: cidna uma habboona inuu baytka dadka ka celiyo. [Al-Baqarah: 114-118].

119. Annagaa ku dirray Nabiyow adoo xaq wata oo bishaarayn digana, lagu warsanna mayo ehelka (naarta) jaxiimo.
120. Kaama raalli noqdaan yuhuud iyo nasaara intaad ka raacdo diintooda, waxaad dhahdaa hanuunka Alle ayaa hanuun ah, haddaad raacdo hawadooda intuu kuu yimid cilmi ka dib, kama heshid xagga Alle sokeeye jecel iyo gargaare (midna).
121. Kuwaan siinnay kitaabka waxay u raacaan raacid xaq ah (u akhriyaan) kuwaasina waxay rumeyn quraanka, ciddii ka gaalawdana quraankase (ama Nabiga) waa cidda khasaartay uun.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْئَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿١١٩﴾

وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ۗ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ ۗ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ ۗ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۗ وَمَن يَكْفُرْ بِهِ ۗ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾

122. Bani israa'iilow xusa nicmadaydii aan idiinku nicmeeyey iyo inaan idinka fadilay adduunka (waqtigiinnii).
123. Ka dhawrsada maalintayna nafna naf kale ka deeqaynin waxba, furashana aan laga aqbalayn, shafeecana ayan anfacyayn oona loo gargaarayn.

يَبْتَلِيْ اِسْرَآءِيْلَ اَدْكُرُوْا نِعْمَتِيْ الَّتِيْ
اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنْتِيْ فَضَلْتُكُمْ عَلٰى
الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٢٢﴾

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِيْ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ
شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا
شَفَعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُوْنَ ﴿١٢٣﴾

Nabiga Muxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) Alle ayaa diray, waajibkiisana wuu gutay, ehelu naarkana wax laga weeydiin maayo, tan kale yuhuud iyo nasaara iyo gaalaba kaama raalli noqdaan intaad ka raacdid waxay rabaan, hanuun iyo wanaagna waa midka Alle, ciddii warkooda raacdana wax Alle ka soo haray oo u gargaari ma jiro, dadkase kitaabka rumaysan waxay si fiican u raacaan kitaabkaas wayna rumeeyaan, ciddii ka gaalowda waa mid khasaartay. Quraankana wax badan yuu Alle ku sheegay inuu u nicmeeyey banii israa'il markay xaqa ku toosnaayeen, markayse xumaan sameeyaan waxay la kulmi ciqaab daran, Cabdullaahi binu Mascuud wuxuu sheegay in kuwa quraanka u raaca si xaq ah ay yihiin kuwa wuxuu banneeyay raaca, wuxuu reebana ka jooga, una akhriya sida Alle u soo dajiyey. [Al-Baqarah: 119-123].

124. Xusuusta marka Alle ku imtixaamay Nabi Ibraahim kalimooyin (ereyo) uuna dhammeeyey, kuna yidhi waxaan kaaga yeeli dadka imaam, wuxuuna yidhi (Ibraahiim) carruurtaydana (ka yeel), (Alle) wuxuu yidhi ballankayгаа (fiican) ma gaadho daalimiinta.
125. Xusuuso markaan ka yeellay baydka (kacbada) meel dadku ku kulmo, iyo nabadgalyo kana yeesha maqaamka Ibraahiim

* وَإِذْ اٰتَيْنَا اِبْرٰهِيْمَ رَبُّهُ بِكَلِمٰتٍ
فَاتَمَمَّهَا قَالَ اِنِّيْ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا
قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِيْ قَالَ لَا يَنْتَالُ عَهْدِيْ
الظٰلِمِيْنَ ﴿١٢٤﴾

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمَنًا
وَاتَّخَذُوا مِنْ مَّقَامِ اِبْرٰهِيْمَ مُصَلًّى
وَعَهَدْنَا اِلَى اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْمٰعِيْلَ

meel lagu tukado, waxaan u waxyoonnay Nabi Ibraahim iyo Ismaaciil inay u daahiriyaan baydkayaga kuwa dhawaafi, kuwa ku nagi, iyo kuwa rukuuci ee sujuudi.

126. Xusuuso markuu yidhi (Nabi) Ibraahiim Allow ka yeel magaaladan (makka) aamin kuna arzaaq dadkeeda midho kooda rumeeya Alle iyo maalinta dambe (qiyaamada), (Alle) wuxuu yidhi: iyo kan gaaloobaba waan u raaxayn in yar markaas waannu galin cadaabka naarta meel la ahaadana iyadaa u xun.
127. Xusuuso markuu kor yeelay Nabi Ibraahim tiirarka kacbada iyo Nabi Ismaaciil iyagoo leh Allow naga aqbal adaa waxna maqla waxna oge.
128. Allow naga yeel kuwa kuu hoggaansama, faracannagana ka yeel ummad kuu hoggaansanta, nana tusi camalkannaga (xajka) nagana toobad aqbal adaa toobad aqbal badane, naxariisbadanana ahe.

أَنْ ظَهَرَآ بَيْتِي لِلظَّالِمِينَ وَالْعَٰكِفِينَ
وَالرَّكْعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا
ءَامِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ
ءَامَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ
وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ
إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ
وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِن
ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا
وَتُبَّ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾

Nabi Ibraahim Alle ayaa imtixaamay, wuuna ku guulaystay imtixaamkii, wuxuu Alle ka dhigay imaam, isaga iyo wiilkiisii Nabi Ismaaciil yaana dhisay kacbada, Alle na way baryeen wuuna ka aqbalay baryadii reer makaadna Alle u baryeen inta xaqa raacda in Alle irzaaqo, Alle na wuu arzaaqi cid kasta, gaaladana aakharuu ka aarsan, waxayna ku tusin aayaduhu waynida iyo sharafta kacbada iyo magaalada Makaadee barakeysan. [Al-Baqarah: 124-128].

129. Allow u soo bixi rasuul ka mid ah oo u akhriya aayaadkaaga barana kitaabka (quraanka) iyo xigmada (sunnada Nabiga) oo nadiifiya adigaa adkaade, falsame ahe.
130. Yaa naca diinta Nabi Ibraahim ruux xumeeyey naftiisa mooyee, waana doorannay Nabi Ibraahiim, adduunyada, aakhirana wuxuu ka mid noqon kuwa suusuubban.
131. Xusuuso markuu Alle ku yidhi hoggaansan oo uu yidhi waan u hoggaansamay Allaha caalamka.
132. Wuxuu u dardaarmay arrintaas (Nabi) Ibraahim carruurtiisa, Nabi Yacquubna wuu u dardaarmay, wuxuuna yidhi caruurtaydiyey Alle wuxuu idiin doortay diinta ee ha dhimannina idinkoon muslim ahayn.

رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا
عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾

وَمَنْ يَرْغَبْ عَن مِّلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن
سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا
وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْتُ
لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾

وَوَصَّي بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَيْنَهُ وَيَعْقُوبَ بَيْنِي
إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا
تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾

Waynida xaramka iyo kacbada iyo waxa ku soo arooray waxay ku qoran tahay kutubaha dheer dheer, tan kale waxay aayaduhu caddeeyeen in Nabi Ibraahim Alle warsaday inuu Maka ka yeelo magaalo aamin ah, oo dadkeeda la arzuqo, waxaa kale oos warsaday Alle in camalkooda la aqbaloo isaga iyo wiilkiisa Nabi Ismaaciil muslimna laga yeelo iyo carruurtooda, camalkooda fiicanna la tusiyo. Nabi iyaga ka mid ahna loo soo bixiyo (Nabiga Muxamed ah naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) si uu u baro xaqa, uguna leexiyo xumaanta, saas darteed diinta islaamka oo ah diintii Nabi Ibraahim iyo Nabiyadii kale ma naco ruuxaan doqon aan wax garanayn ahayn mooyee, laguna dhaqmo laguna dhinto, Nabiguna wuxuu yidhi: Maka Alle ayaa xarrimay ee dad ma xarrimin, cidna uma bannaana inuu dhiig ku daadiyo, ama geedaheeda guro. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim.

Waxaa kale oo Nabigu yidhi: anaa ugu dambeeya Nabiyada Alle agtiisa isagoo Nabi Adamna dhoobada ku dhex jiro, waxaana ahay baryadii Nabi Ibraahim iyo bishaaradii Nabi Ciise, hooyadayna way aragtay, saasayna ahaayeen Nabiyada hooyooyinkood, waxaa wariyey imaam Axmed. Waxaase habboon in wanaaggoodii la raaco. [Al-Baqarah: 129-132].

133. Miyaad joogteen (yuhuuday) marka geeridu u timid (Nabi) Yacquub markuu ku yidhi carruurtiisa maxaad caabudaysaan gadaashay, ayna dheheen waxaan caabudaynaa Ilaahaaga iyo Ilaaha aabayowgaa Ibraahim, Ismaaciil iyo Isxaaq, Alle kaliya, isagaanna u hoggaansamaynaa.

134. Taasina waa ummad taktay, waxayna mudatay waxay kasbatay, idinkuna waxaad mudanaysaan waxaad kasbateen, laydinna warsan maayo waxay camal falayeen.

135. Waxay ku dhaheen gaaladii muslimiinta ama yuhuud noqda ama nasaara aad hanuun taane, waxaad dhahdaa mayee milladda (diinta Nabi) Ibrahim yaan raacaynaa ee xaqa u iishay, kamana mid ahayn gaalada.

136. Waxaad dhahdaan waxaan rumaynay Alle iyo waxa naloo soo dajiyey iyo waxa lagu soo dajiyay Ibraahiim,

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ
الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنِّي
بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا
وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا
قُلْ بَلْ مِثْلَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾

قُولُوا عَٰمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا
أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ

Ismaaciil, Isxaaq, Yacquub iyo carruurtoodii iyo wixii la siiyay (Nabi) Muuse iyo (Nabi) Ciise iyo wixii laga siiyey Nabiyadii (kale) xagga Rabbigood, kala gaynna mayno dhexdooda, waxaana u hogaansamaynaa Alle.

137. Hadday u rumeeyaan saad u rumayseen way hanuuneen, hadday jeedsadaanna waxay ku sugan yihiin khilaaf, waxaana idinka kaafin Alle isagaa wax maqla waxna oge.

مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

فَإِنْ ءَامَنُوا بِمِثْلِ مَا ءَامَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾

Alle wuxuu halkan ka qisoon Nabi Yacquub iyo carruurtiisii iyo wuxuu u dardaarmay markuu dhimanayey iyo inay haystaan milladdii awoowyadood (Nabi) Ibraahim, Ismaaciil iyo Isxaaq, hase ahaatee waxay yuhuud iyo nasaara sheegeen in hanuunkooda la raaco, waa wax kama jiraan ee diinta xaqa ah waa diinta Nabi Ibraahim ee diinta islaamka ah, muslimiintuna waxay rumeysan yihiin Alle, quraanka, wixii lagu soo dajiyay Nabi Ibraahim, Ismaaciil, Isxaaq, Yacquub iyo carruurtoodii iyo wixii Nabi Muuse iyo Nabi Ciise lagu soo dejiyay, mana kala qaybiyaan xaqa, haddayse gaaladu u rumeeyaan sida muslimiinta waa hagaag, haddii kale waa inaan xaqa ku toosnaanno Alle ayaa ina kaafinaayee. [Al-Baqarah: 133-137].

138. Ku sugnaada diinta Alle, yaa ka fiican diinta Alle (ma jiro), isagaanna caabudaynaa.

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿١٣٨﴾

139. Waxaad dhahdaa Nabiyow ma waxaad igula doodaysaan Alle isagoo Rabbigeenna iyo Rabbigiinna ah, annaguna camalkannagu noo sugnaaday idinkuna camalkiinnu, isagaanna u kali yeelaynaa diinta.

قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾

140. Mise waxaad dhahaysaan Nabi Ibraahim, Ismaciil, Isxaaq, Yacquub iyo carruurtii waxay ahaayeen yuhuud ama nasaara, waxaad dhahdaa ma idinkaa wax og mise Alle, yaa ka dulmi badan ruux qariya marag agtiisa Alle ku yeeshay, Alle na ma halmaamo waxaad falaysaan.
141. Taasi waa ummad tagtay, waxayna mudan waxay kasbatay idinkuna waxaad mudanaysaan waxaad kasbateen, laydin warsanna maayo waxay camal falayeen.

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا
هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللَّهُ
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ
اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَأَلَّكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُشْعَلُونَ عَمَّا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

Ma aha xaalku sida yuhuud iyo nasaarada oo ah in la dhaho waxaa la sibqin ilmo, waxaase khayr iyo wanaagba ah diinta islaamka ee ah diinta hanuunka iyo toosnida, mana aha in dood xaq darro iyo qallooc ah la doodo.

Nabi Ibraahim iyo Ismaaciil, Isxaaq, Yacquub iyo carruurtuna ma ahayn yuhuud iyo nasaara midna, maxaa yeelay cidna Alle wax kama oga, mana halmaamo waxa la camal fali, ummad horreysay oo xaq ku toosnayd in wax laga sheegana ma aha, maxaa yeelay cid walba waxay mudan waxay kasbatay wanaag iyo xumaanba.

Qataade waxaa laga wariyey inuu yidhi: yuhuud iyo nasaaraba waxay sibqiyaan (wax mariyaan) carruurooda, sibqinta Alle na waa diinta islaamka, wax ka fiican oo ka nadiifsanna ma jiro, waana diinta Nabi Nuux iyo Nabiyadii ka dambeeyey. [Al-Baqarah: 138-141].

142. Waxay dhihi kuwii maangaabta ahaa ee dadka (gaalada) ka mid ahaa maxaa ka jeediyey muslimiinta qibladay qaabili jireen (baytul maqdis) waxaad dhahdaa Nabiyow qorrax ka soo bax iyo u dhacba Alle ayaa iska leh, wuxuuna ku hanuunin cidduu doono jidka toosan.

* سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا
وَلَّوْنَهُمْ عَنِ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا
قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ
يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾

143. Saasaan idinka dhignay ummad caadil (khayr ah) si aad marag ugu noqotaan dadka, rasuulkuna idiinku noqdo markhaati, mana aannaan yeelin qibladii aad qaabili jirtay in aannu agaanno oo ay kala muuqato ruuxa Rasuulka raaca iyo kan dib u noqon (gaaloobi) mooyee, waana arrin ku weyn dadka marka laga reebo kuwa Alle hanuuniyey, Alle na ma dhumiyo iimaankiinna (salaaddiinna) Alle na waa u naxariis badan yahay dadka.

144. Dhab ahaan yaan ugu jeednay gagaddoonka wajigaaga ee samada, waxaanna kuu jeedinaynaa qiblad aad ka raalli noqon, ee u jeedi wajigaaga xagga masjidka xurmeysan, meelkastood joogtaanna ujeediya wajigiinna xaggiisa, kuwa kitaabka la siiyeyna waa og yihiin in jeedintaas xaq Alle tahay, Alle na ma halmaansana waxay camal fali.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا ۗ وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ ۗ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۗ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ ۗ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ۗ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu qaabili jiray intii muddo ah markuu tukan xagga quddus, markii Alle faray inuu kacbada u jeedsado yaa kuwii maangaabta dicaayad iyo war fureen, iyagoo is warsan waxa Nabiga jeediyeey, Alle ayaase xukunka leh, ummadda muslimka ahna ka dhigay marag caadil ah, siduu Nabiga uga yeelay maragga ummadda, arrinta u jeedinta qibladana uma fududa ruuxaan mu'min ahayn Alle na hanuuniyey, kuwii qibladii hore u tukadayna Alle ma halleeyo camalkooda, Alle na wuxuu daalacanayey ogaana jacaylka Nabiga in kacbada loo jeediyo, inay arrintaasu xaq tahayna waxaa ogayd ciddii xaq rabta.

Ibnu Cumar waxaa laga wariyey inuu yidhi: dadkoo ku tukan quba salaad subax yuu ruux u yimid kuna yidhi Rasuulkii xalaa lagu soo dajiyey quraan inuu kaabada qaabilo, shaam bayna u jeedeen. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [Al-Baqarah: 142-144].

145. Hadaad ula timaado kuwa ehelu kitaabka ah aayad kasta ma raacayaan qibladaada adiguna ma raacaysid qibladooda, qaarkoodna ma aha kan raaca qiblada qaarka kale, haddaad raacdo waxay jecel yihiin gaaladu, inta cilmi kuu yimid (waxyiga Alle) dabadeed, waxaad ka mid noqon daalimiinta.
146. Kuwaan siinnay kitaabka waxay u yaqaannaan Nabiga (iyo xaquu la yimid) siday u yaqaannaan carruurtooda, koox ka mid ahna waxay qarinxaa iyagoo og.
147. Xaquu wuxuu ka yimid xagga Allehaa ee ha ka mid noqonniin kuwa shakiya.
148. Cid walba waxay leedahay jaho ay dhawrto (raacdana) ee u oratama wanaagga, meel kastood ahaataanna Alle wuu idin keeni (oo idin kulmin) dhammmaantiin, Allana wax walba wuu karaa.

وَلَيْنَ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِن آتَبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُتَمَرِّينَ ﴿١٤٧﴾

وَلِكُلِّ وُجْهَةً هُوَ مُوَلَّيْهَا فَاسْتَبِقُوا الْحَيْرَةَ أَيُّنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾

Ciddaan xaqa Alle rabin lama qancin karo wax kastoo loo keeno, sida xaq diidayaasha, ruuxa mu'minka ahna waa inuusan ku kadsoomin xumaantooda kana digtoonaadaa inuu jidkooda raaco, Alle na markuu ku adkeeyay Nabiga

xaalkaas waxay digniin u tahay ummaddiisa, gaaladuna way garan xaqa iyo wanaagga iyo runnimada Nabiga, hase yeeshee waxay u diidi xasad iyo xumaan jacayl, maxaa yeelay xaq cad wax la shakiyo ma aha, cid walbase wax bay aaminsan tahay kuna socotaa, waase in khayrka iyo wanaagga loo deg dego, Alle na dadka wuu kulmin qiyaamada si uu u kala bixiyo. Waxaa la wariyey in Cumar ku yidhi Cabdullaahi binu Salaam: ma garan Nabiga Muxamed ah sidaad u garan ilmahaaga markaasuu yidhi: haa, wax ka badan, amiinkiiyaa ka soo dajin cirka kuna soo dajin amiinka dhulka waana aqoonsaday, ilmahaygase ma ogi waxay fashay hooyadiis. [Al-Baqarah: 145-148].

149. Meel kastood u baxdo u jeedi wajigaaga xagga masjidka xurmaysan, xaqu xagga Allehaa buu ka ahaaday Alle na ma mooga waxaad falaysaan.

150. Meel kastood u baxdana u jeedi wajigaada masjidka xurmaysan xaggiisa, meel kastood joogtaanna u jeediya wajiyadiinna xaggiisa, si ayna xujo ugu ahaan dadka korkiinna, kuwa daalimiinta ah mooyee (ee gardarrada ku socda) hana ka cabsannina ee aniga iga cabsada, waxaana idiin taam yeeli (dhammayn) nicmadayda si aad u hanuuntaan.

151. (Waan idiin nicmeynay) sidaan idinku dirnay dhexdiinna rasuul idinka mid ah oo idinku akhriya aayaadkannaga, oo idin daahiriya, oo idin bara kitaabka (quraanka) iyo sunnada Nabiga, idinna bara waxaydaan aqoonnin.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا
وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ
عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ
فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَالْأْتَمَّ نِعْمَتِي
عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٠﴾

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنْكُمْ
يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ
وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا
تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾

152. Ee i xusa aan idin ku xusee (naxariis iyo dambi dhaaf) iguna mahadiya hana iga gaaloobina.

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾

Waa amar saddexaad oo Alle dadka muslimiinta ah faray inay qaabilaan masjidka kacbada ee xurmeysan, waxaana loo soo celceliyey waynida arrinta, waxaana lala hadlay ciddii kacbada u jeedda, iyo kii Maka jooga iyo kan adduunka kale jooga, waana amar waajib ah, ciddii ka murantana ayan wax xujo ah lahayn, hase yeeshee xaqqiidayaaashu way iska murmi xujo la'aan, waase in Alle uun laga cabsado isagaa rasuulka inoo soo diray si uu inoo toosiyo, xaqana inoo baro, xumaantana inooga leexiyo, xusidda Alle iyo mahaddiisana waa in la badiyo. Allana wuxuu yidhi: haddaad kali igu xusto waan ku xusi si kali ah, haddaad i xusto adoo dad la joogana waxaan kugu xusi kulan ka khayr badan kiinna. Nabigana wuxuu yidhi: ruuxii Alle u nicmeeyo Alle wuxuu jecel yahay inay nicmada raadkeedu ka muuqdaan khalqigiisa. Waxaa wariyey imaam Axmed. [Al-Baqarah: 149-152].

153. Kuwa (xaqa) rumeeyow kaalmaysta samir iyo salaad, Alle wuxuu la jiraa kuwa samree.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

154. Hana ku dhihina kuwa lagu dilo jidka Alle (jahaadka) waa dhinteen, saas ma aha ee waa nool yihiin, mase kaseysaan.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَٰكِن لَّا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾

155. Waxaan idin ku imtixaanaynaa wax ah: cabsi, gaajo, nusqaamin xoolaha, nafta iyo midhahaba, ee u bishaaree kuwa samra.

وَلَتَلْبَسُنَّكُمْ بُشًى مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالْقَمَرِ ۗ وَبَشِيرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾

156. Kuwa markuu dhib ku dhoco yidhaahda Alle ayaa na leh isagaanna u noqonaynaa.

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾

157. Kuwaas waxaa korkooda ahaan deeq Alle iyo naxariistiisa, waana kuwa hanuunsan.

أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

158. Safo iyo marwo waxay ka mid yihiin calaamooyinka (wayneynta) Alle ee ruuxii u xajiya baydka ama cumraysta wax ma saarra hadduu ku wareego dhexdooda, ruuxa wax dheeraad ah la yimaadana Alle wuu ku mahdin wuuna og yahay.

﴿ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾

Samirka iyo salaadduba way u kaalmeeyaan dadka, waana in lagu dadaalo, tan kale dadkii jidka Alle ee jahaadka ah lagu dilay ma aha dad dhintay, waxayse ku nool yihiin wanaag iyo nolol aynaan kasayn, adduunkuna waa guri imtixaan oy ku heli cabsi, gaajo, xoolaha iyo nafta iyo midhaha oo nusqaama. Waxaase loo bishaareeyey kuwa adkaysta oga inay addoomo Alle yihiin una noqon, waxayna mudan naxariis iyo wanaag, waana kuwa toosan. Safo iyo marwo in la dawaafana waa waajib ciddii xajinaysa ama cumraysan, waxaa loo yidhi ruuxii dawaafa wax ma saarra waa in loo maleeyey inay tahay arrin soo jirtay, xadiithna waxaa ku sugnaaday: waxaa la yaab leh xaalka mu'minka hadduu khayr helo wuu ku mahdiyaa khayr bayna u noqotaa, hadduu dhib ku dhacana wuu samraa waxayna u noqotaa khayr. [Al-Baqarah: 153-158].

159. Kuwa qariya waxaan soo dajinnay oo aayaad ah iyo hanuun intaan dadka ugu caddaynay kitaabka ka dib kuwaas waxaa nacladi Alle iyo kuwa wax nacalada (malaa'igta iyo mu'miniinta).

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْكِتَابِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعِينُونَ ﴿١٥٩﴾

160. Marka laga reebo kuwa toobad keena oo wanaagga fala oo xaqa caddeeya, kuwaas waan ka toobad aqbali, waxaanna ahay toobad aqbal badane naxariis badan.

﴿ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾

161. Kuwii gaaloobay oo ku dhintay gaalnimo kuwaas waxaa korkooda ah nacaladda Alle iyo malaa'igta iyo dadka dhammaan.

﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ غَضَةُ اللَّهِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٦١﴾

162. Waxayna ku waari dhexdeeda (naarta iyo nacaladda) lagamana fududeeyo xaggooda cadaabka loomana sugo.
163. Macbuudkiinnu waa mid keliya, ku in la caabudaa ay xaq tahay ma jiro isaga mooyee, waana naxariis guud iyo mid gaarba naxariiste.
164. Cirka abuurkiisa iyo dhulka iyo kala duwanaanta habeenka iyo maalinka iyo doonta la socota badda wax anfacada dadka iyo waxa Alle ka soo dajiyay samada oo biyo ah kuna nooleeyay dhulka intuu dhintay ka dib, kuna fidiyay dhulka daabbad kasta iyo gadgaddoonka dabaysha iyo daruuraha loo sahlay samada iyo dhulka dhexdiisa waxaa ugu sugan calaamooyin kuwa wax kasi.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿١٦٢﴾

وَاللَّهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَإِخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي
تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا
بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ
كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ وَالسَّحَابِ
الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾

Xaqa oo la qariyo waxay keentaa ciqaab Alle iyo nacalad, illeen islaamku waa in wanaagga la is fardo, xumaantana la iska reebo, ciddii saas yeesha oo xaqa caddaysa oo wanaag fasha Alle wuu ka toobad aqbalaa, gaalnimu lagu dhinto yayna ciqaab ku dhan tahay, dadkana waxaa ugu filan calaamaad abuurka cirka, dhulka, habeenka, dharaarta, maraakiibta badda socota, roobka, iyo daruuraha xawaarayn cirka iyo dhulka dhexdooda, Abuudaa'uud wuxuu wariyay in Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: ruuxii cilmi la warsado oo qariya waxaa lagu xakamayn qiyaamada xakama naar ah. [Al-Baqarah: 159-164].

165. Dadka waxaa ka mid ah cid ka yeelan Alle ka sokow wax lala caabudo una jecel yihiin say u jecel yihiin Alle, kuwa rumeeyey xaqa yaa ka daran

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ
أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ
آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ

jeceylkooda Alle, hadday arkaan kuwa dulmiga falay cadaabka (aakharo) waxay ogaan lahaayeen in xoog dhammaantiis u sugnaaday Alle, Alle na cadaabkiisu daran yahay.

166. Markay iska bari yeelaan kuwii la raacay kuwii raacay, oy arkeen cadaabka, kalana go'ay xidhiidhkoodii.
167. Waxayna dhaheen kuwii raacay haddii nala celiyo waan iska bari yeeli lahayn xaggooda say iska kaanna bari yeeleen, saasuuna Alle u tusiyaa camalkooda isagoo qoomammo ku noqon doona (maxay xumida u sameeyeen), kuwo naarta ka bixina ma ahan.
168. Dadoow cuna waxa dhulka ku sugan kiisa xalaasha fiican ah hana raacina waddooyinka sheydaanka illeen cadaw cad buu idiin yahay.
169. Wuxuuna idin fari uun xumaan iyo macsiyo iyo inaad ku sheegtaan Alle waxaydaan ogayn.

وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ
الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ
اتَّبَعُوا وَرَأُوا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ
الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كَرِهَ فَنَتَّبَرَّأَ
مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ
اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ حَسْرَتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ
بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ كُلُّوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ
حَلَلًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوتَ
الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾

إِنَّمَا يُأْمُرُكُم بِالسُّوَةِ وَالْفَحْشَاءِ وَإِن
تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

Alle ayaa jacayl xaq ah mudan, mana habboona in sida Alle wax kale loo jeclaado, qiyaamadana way iska bari yeeli madaxdii kuway ku hoggaaminayeen xumaanta, xidhiidhkoodiina wuu go'i, calaacal iyo qoomamma wax ma tarayso iyo yaa i celiya aan iska bari yeelee say isaga kaanno bari yeeleen. Dadkuna waa inay xalaasha cunaan, waxa shaydaanku farina ayan raacin illeen waa cadow xumaan farayee, waxaa sugnaatay in Sacad bini Abii Waqaas

ku yidhi Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Alle ii bari inuu ducadayda aqbalo, markaasuu ku yidhi: cunnadaadu xalaal ha noqoto ducadaada waa la aqbaliye. [Al-Baqarah: 165-169].

170. Marka lagu dhaho gaalada raaca wuxuu soo dajiyey Alle, waxay dhihi saas ma aha ee waxaannu raaci waxaan ka hellay aabbayowganno (oo caabudi) oo hadday yihiin aabbayowgood kuwaan wax kasayn hanuunsanayna (miyey raaci).
171. Waxay la mid yihiin kuwii gaaloobay mid u dhawaaqay waxaan wax maqlayn, kasayna qaylada iyo dhawaaqa mooyee, waxna ma maqlaan, mana hadlaan, waxna ma arkaan, waxna ma kasaan.
172. Kuwa xaqa rumeeyow wax ka cuna wanaaggaan idinku arzuqnay, kuna mahdiya Alle haddaad tihiin kuwo isaga caabudi.
173. Wuxuu uun idinka reebay bakhtiga, dhiigga, hilibka doofaarka iyo wixii Alle magiciisa waxaan ahayn lagu gawraco, ruuxiise aad ugu dhibaatooda (xalaalna aan heleynin) oon xadgudbin dulmina galin korkiisa dambi ma saarra (inuu) wax ka cuno, Alle na waa dambi dhaaf badane naxariis badan.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانِ ءَابَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَتَّقِي بِمَاءٍ لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمٌّ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالذَّمَّ وَالْحَمَّ الْخَنِزِيرِ وَمَا أَهْلَ بِهِ ءَلِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَآءِغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٣﴾

Xaqa in la raaco yaa habboon ee ma aha in aabbe iyo cid kale midna xumaan lagu raaco, oo lala mid noqdo xoolo loo dhawaaqi oo kale oo xaqdiid la noqdo, Alle na wax buu reebay in la cuno, waxna wuu xalaaleeyey, ee waa in la cuno xalaasha laguna mahadiyo Alle, lagana fogaado bakhtiga, doofaarka, dhiigga, waxaan magaca Alle kaliya lagu gawricin, dhibaato iyo baahise waa meesheeda cidaan xad gudbin, xadiithna waxaa ku sugnaaday: Alle waa wanaagsane, waxaan wanaag ahayna ma aqbal, wuxuuna faray mu'miniinta wuxuu faray rasuulladii... [Al-Baqarah: 170-173].

174. Kuwa qariya waxa Alle soo dajiyey oo kitaabka ah (quraanka) kuna gata lacag yar kuwaasi kuma cunayaan (ma galinayaan) calooshooda waxaan naar ahayn, lamana hadlo Alle maalinta qiyaame mana daahiriyo waxayna mudan cadaab daran.
175. Kuwaasi waa kuwa ku gatay baadida hanuun, cadaabna dambidhaafid, maxaa uga adkaysi badan naarta.
176. Arrintaas waxaa ugu wacan in Allaah xaqnimo la soo dejiyey kitaabka, kuwii isku diiday kitaabkana waxay ku sugan yihiin khilaaf fog.
177. Samo falku ma aha inaad wajiga u jeedisaan qorrax ka soo bax iyo qorrax u dhac, laakiin sama fale waa ruuxii rumeeya Alle, qiyaame, mala'igta, kitaabka (kutubta Alle), Nabiyada, oo siiya xoolaha isagoo jecel qaraabada, agoonta, masaakiinta, masaafirka, kuwa baryootama, fakin qoor, oogana

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ
الْكِتَابِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا
أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا
النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى
وَالْعَذَابِ بِالْمَعْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى
النَّارِ ﴿١٧٥﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي
شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٧٦﴾

* لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ
الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ
ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ
وَالْكِتَابِ وَالرَّسُولِ وَءَاتَى الْمَالَ
عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ
وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ

salaadda, bixiyana zakada, oofiyana ballankooda, markay ballamaan, samra (adkaystana) waqtiga saboolnimada, jirrada iyo dagaalka, kuwaasina waa kuwa ku run sheegay iimaankooda waana kuwa dhawrsada.

وَأَتَىٰ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّالِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٧٧﴾

Xaqoo la qariyo ama si xun loo sheego waa arrin daran oo Alle ugu gooddiyey ciddii fasha ciqaab daran iyo cadaab, maxaa yeelay xaqii bayku gateen adduunyo, hanuunkii iyo dambidhaafkaana baadi iyo cadaab. Marse hadday khilaaf iyo xaqdiid ku sugan yihiin ha u darbadeen cadaab hadday u adkeysan. Sama falkuna ma aha istustus iyo wajigoo la jeediyo, waase in xaq dhammaantiis la rumeyo, dadkana loo naxariisto, cibaadana la badiyo, dhibka iyo jahaadka iyo jirrada loo adkeysto iyadaa lagu dadaali sidii laysaga fududayn lahaa, kuwaa saas fala waa kuwa xumaanta ka dhawrsaday.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: sadaqo waxaa u fiican inaad bixiso adoo fayow oo ku adag bixinta, yididdiilina hodontinnimo. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [Al-Baqarah: 174-177].

178. Kuwa xaqa rumeeyow waxaa laydinku waajibiyey qisaasta dadka la dilo, xurta xur baa loo qisaasan, addoonkana addoon, haweeneydana haweeney, (aayadda maa'ida waxay caddeysay in ragga iyo haweenka la isu qisaasayo) ruuxiise looga cafiyey walaalkiis (xaggiisa) wax, waxaa saaran (kii qisaaska cafiyay) inuu si fiican u raaco isna si fiican loogu gudo, taasina waa fudayd xagga Alle iyo naxariis, ruuxiise xadgudba intaas ka dib wuxuu mudan cadaab daran.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَىٰ بِالْأُنثَىٰ فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدْءَ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٨﴾

179. Waxaa idinku sugan qisaasta nolol dadka wax garadka ahow waxaadna mudan tihiin inaad dhawrsataan.
180. Waxaa laydinku waajibiyey markaad dhimanaysaan haddaad ka tagaysaan xoolo dardaaranka waalidaynka iyo qaraabada si wanaagsan, xaq bayna ku tahay kuwa dhawrsada. (Waxayna taasi ahayd intii aanay soo degin aayadihii lugu caddeeyay dhaxalka)
181. Ruuxiise baddala dardaaranka intuu maqlay ka dib dambigu wuxuu saaran yahay uun kuwa wax baddala, Alle na waa maqle og.
182. Ruuxii uga cabsada dardaarme iilasho ama dambi oo hagaajiya dhexdoda, korkiisa danbi ma saarra, Alle na waa dambi dhaaf badane naxariis badan.

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي
الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾

كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ
الْمَوْتُ أَنْ تَرَكَ خَيْرًا لِّوَالِدَيْهِ
وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى
الْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ
عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوَسِّعٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا
فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

Alle wuxuu soo dajiyay sharci wanaag badan si loogu dhaqmo. Hasa yeeshee dadku isku mid ma aha, qaar waxay ku dhaqmi sharcigaas, qaarna in xoog iyo toosin la toosiyoo mooyee ma hagaagaan saas darteed ciddii cid kale si gardarra ah u disha waa in iyana la dilaa si nabad iyo nolol loo helo haddii layska cafiyo si heshiis ah waa in si fiican laysu xaqmariyaa, waa naxariis Alle. Tan kale waa in ruuxu geeri ka hor xuquuqda ku caddeeyaa dardaaran, si caddaalad ah, markhaatiguna ka run sheegaa, waxna baddalin, wixii gaf ahna saxaa isagoon xumaan iyo danbi galin. [Al-Baqarah: 178-182].

183. Kuwa xaqa rumeeyow waxaa laydinku waajibiyay soonka sidii loogu waajibiyey kuwii idinka horreeyey si aad u dhawrsataan.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ
الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾

184. Waa maalmo tirsan ee ruuxii idinka mid ah oo buka ama safar ah waxaa korkiisa ah ayaamo kale (soonkood) kuwa uu dhibina waxay bixin "quudin" miskiin, ruuxii badsada (khayrkana) saasaa u fiican, inaad soontaan yaana idiin khayr badan haddaad tihiin kuwo wax og.

185. Waa bisha soon ee la soo dajiyey dhexdeeda quraanka, isagoo hanuun dadka u ah, iyo caddayn hanuun iyo kala bixin (xaqa iyo baadhilka) ee ruuxii jooga (nagi) ha soomo, ruuxiise buka ama safar ah waxaa saaran maalmo kale, wuxuu idinla dooni Alle fudayd ee idin lama doonayo culays, waana inaad dhammaystirtaan tirada, wayneysaanna Alle wuxuu idinku hanuuniyey, waxaadna u dhawdihiin, mudan tihiin, inaad mahadisaan Alle.

أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامٌ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُمْ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾

شَهْرَ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾

Tiirarka waaweyn ee islaamka waxaa ka mid ah soonka oo Alle waajibiyay siduu ummadihii hore ugu waajibiyey si xumaanta looga dhawrsado, waana maalmo tirsan oo soddomeeye ama wax ka yar ah, ciddii kartana waa ku waajib oo qaangaadh ah oo cudur iyo safar midna hayn, soonku waa bishii quraanka - oo hanuun iyo caddayno ah - la soo dajiyay. Alle na dhib inalama doonayo ee fudayd buu inala rabaa iyo inaan dhammayno soonka, Alle na waynayno, kuna mahdinno hanuunkiisa.

Rasuulku wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ruuxii u sooma (bisha) soon rumeyn Alle iyo ajri kasab waxaa loo dhaafaa wuxuu hor marsaday oo dambi ah. Tan kale wuxuu ku tusin soonku sinnaan iyo caddaalad iyo in laysu naxariisto. [Al-Baqarah: 183-185].

186. Hadday ku warsadaan Nabiyoow addoommadu xaggayga anigu waan dhawahay waana ajiibaa (aqbalaa) baryada markay i baryaan, ee ha i maqleen iyaguna hana i rumeeyeen si ay u hanuunaan.

187. Waxaa laydiin banneeyey inaad habeenka soonka is aragtaan haweenka, maxaa yeelay dhar (asturaad) bay idiin yihiin, idinkuna dhar (asturaad) baad u tihiin, Alle na wuxuu ogaaday inaad khayaamayseen naftiinna. Wuuna idinka toobad aqbalay idinna cafiyey ee hadda u taga haweenkiinna kana doona waxa Alle idiinku qoray, cuna oo cabbana intuu ka muuqdo liilanka cadi (waagu) kan madow aroortii, dhammeeyana soonka tan iyo habeenka, hana u tagina haweenka idinkoo ku nagi masaajidda, taasina waa xuduudda (sohdinta) Alle ee haw dhawaannina, saasuuna ugu caddayn Alle aayaadkiisa dadka si ay u dhawrsadaan.

188. Hana ku cunina xoolihiinna dhexdiinna si baadhil (xaq darri) ah idinkoo u dhiibi (laaluush) xukaamta si aad ugu cuntaan qayb ka mid ah xoolaha dadka si xaaraan ah idinkoo og.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلَيْسَتْ جَبِينُوا لِي وَلِيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٍ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْتَمَنَ بَشِرُوهِنَّ وَأَبْتَعُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْحَيْضُ مِنَ الْأَبْيُسِ مِنَ الْحَيْضِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَشِرُوهِنَّ وَأَنْتُمْ عَنكِفُونَ فِي الْمَسْجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٧﴾

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدُلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

Alleheen waa inoo dhaw yahay wuuna maqli ducada iyo baryada addoommadiisa mu'miniinta ah, wuuna aqbalaa, ee waa in iyaguna Allahood adeecaan si dhab ahna u caabudaan, isagana baryaan. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle waa ka xishoodaa in addoon fidiyey gacmihiisa isagoo baryi inuu hoojiyo, tan kale soonka habeenkii ma reebbana inay is arkaan laba is qabta, maalintiise way reebban tahay bisha soon inay is hunguriyeyaan, waxaa kaloo la reebay inay is arkaan iyagoo masaajidda ku nagi, waxaasi waa xuduudda Alle waana inaan loo dhawaan. Allana wuu u caddeyn dadka aayaadkiisa doonis uu doonayo inay dhowrsadaan darteed. Xoolaha dadka kalana waa inaan xaq darro iyo madaxda oo lala kaashado lagu cunin, waana reebban tahay in lagu cuno laaluush, khayaamo, been iyo wadda kasta oo xaaraan ah iyadoo la og yahay. Nabigaa yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) macnaahas. [Al-Baqarah: 186-188].

189. Waxay ku warsan Nabiyow bilaha ee waxaad dhahdaa waqtiyayn (muddayn) bay u tahay dadka iyo xajka, mana aha samo falku inaad ugaga timaaddaan guryaha xagga dhabarka ee sama fale waa ruuxii dhawrsada, ugagana imaadda guryaha albaabada, kana dhawrsada Alle waxaad u dhawdhihin inaad liibaantaane.
190. Kula dagaallama jidka Alle kuwa idinla dagaallama, hana xad gudbina, Alle ma jecla kuwa xadgudbee.
191. Ku dila meeshaad ka heshaanba, kana bixiya meeshey idin ka bixiyeen, gaalnimaa ka daran dilka, ha kula dagaallamina masaajidka xurmaysan agtiisa intay idinkula dagaallamaan dhexdiisa, haddayse idinkula dagaalaan la dagaallama, saasaa abaalka gaalada ahe.

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (١٨٩)

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (١٩٠)

﴿وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرِجُوهُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكٰفِرِينَ﴾ (١٩١)

192. Haddayse reebtoomaan Alle waa dhaafid badane naxariis badan.
193. La dagaallama intaan la helin gaalnimo, oo diintu u ahaan Alle, hadday reebtoomaan lalama collaytamo cidaan xadgudbayn.

فَإِنْ أَنْتَهُوَ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٢﴾

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ
وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ أَنْتَهُوَ فَلَا
عُدُونَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩٣﴾

Bishu waa calaamaadka Alle lagu aqoonsado, soonka iyo khayr badan, samo falla ma aha in guryaha dhabarka looga yimaado sidii jaahilintii, ee sama fal waa dhawrsanaan, ee uga imaadda guryaha albaabbadooda, Allana ka dhawrsada si aad u liibaantaan, kulana dirira jidka Alle kuwa idinkula dirira, hana xadgudbina Alle ma jecla kuwa xadgudba, lana dirira meeshaad ka heshaanba, cadowga gaalada, kana bixiya meeshay idinka bixiyeen, gaalnimadaa ka daran dilkee, hana kula dagaallamina masaajidka xurmeysan agtiisa intay idinkula dagaallamaan dhexdiisa, haddayse idinkula dagaallamaan la dagaallama, saasaana abaalka gaalada ahe, haddayse joogsadaan Alle waa dambi dhaaf badane naxariis badan, dagaallama intaan gaalnimo iyo xumaan laga helin dhulka, diintuna Alle u ahaato, hadday joogsadaan waxaan daalim ahayn lalama collaytamo, ruuxii u dagaallama in kalimadda Alle (islaamku) sarreeyo unbaa jidka Alle ku toosan. Waa xadiith Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). [Al-Baqarah: 189-193].

194. Bisha xurmaysan (dagaalkeeda) waxaa laga horgayn bisha xurmaysan, waxyaalaha xurmaysanna qisaas baa ah, ee ciddii idin ku xadgudubta ku xadgudba “ku abaal mariya” intuu idinku xadgudbay wax la eg, Allana ka dhawrsada, ogaadana in Alle la jiro kuwa dhawrsada.
195. Ku nafaqeeya (ku bixiya wax) jidka Alle, hana ku tuurina gacmihiinna halaag (wax bixin la'aan) wanaagna fala, Alle wuxuu jecel yahay kuwa wanaagga fala.

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ
وَالْحُرْمَتُ قِصَاصٌ فَمَنْ أَعْتَدَى
عَلَيْكُمْ فَأَعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا
أَعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩٤﴾

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا
بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ
اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾

196. Dhammaystirana xajka iyo cumrada, haddii laydinka horjoogsadana waxaa idin saaran wixii fududaada oo hadya ah (inaad gawracdaan) hana xiirina madaxiinna intay ka gaadhi hadyada meesheeda, ruuxii idinka mid ah oo buko ama wax dhibi madaxa kaga jiraan ama kaga yaallaan, waxaa saaran fido (furasho) soon ah, ama sadaqo, ama gawrac, markaad aammin noqotaan ruuxii cumro iyo xajka ku raaxaysta (kulmiya) waxaa saaran wixii fududaada oo hadya ah (gawrac), ruuxaanse helin ha ku soomo saddex maalmood xajka iyo toddoba markuu ku noqdo gurigiisii, taasina waa toban buuxda, waase ruuxaan degganayn masaajidka la xurmeeyey (Maka), ka dhawrsada Alle, ogaadana in Alle yahay kay daran tahay ciqaabtiisu.

وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ
فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا
رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ ۚ
فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى
مِّن رَّأْسِهِ ۖ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ
أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ ۖ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ
إِلَى الْحَجِّ ۖ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ فَمَنْ
لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ۖ فِى الْحَجِّ
وَسَعَةٍ ۚ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ۗ
ذَٰلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾

Dagaalka xaq darro waqti walba waa reeban yahay bisha xurmada lehna waa ka sii daran yahay, hadday gaaladu inalala dagaallamaan waa inaan iska celinnaa, ciddii muslimka ku xadgudubtana waa in la abaal mariyo, iyagoon lagu tacaddiyeyn Allana laga dhawrsan, lana ogaan in Alle la jiro kuwa dhawrsada, waana in wax la bixiyo oon bakhaynimo laysku halaagin, xajka iyo cumradana si fiican loo guuto, haddiise laghu diido intaad xarmatay waxaad gawrici xoolo madaxana lama xiiro inta hadyadu meesheeda ka gaadhi, ruuxiise madaxa boogu dhibi ama injiri kaga jirto wuu xiiri, oo fidyana samayn, ruuxiise raaxeeysta cumrada iyo xajka dhexdooda waxaa laga rabaa wixii u fududaada oo hadya ah, hadduusan karinna soon toban bari ah, saddex xajka dhexdiisa, toddobana markuu noqdo, waana ruuxaan Maka dagganayn,

waana in Alle laga dhawrsado, ciqaabtiisu waa daran tahay, horjoogsiga la sheegina waa sidii Nabiga iyo asaxaabtiisa lagu sameeyey sannadkii lixaad ee xudeybiyo. [Al-Baqarah: 194-196].

197. Xajku waa bilo la yaqaan, ee ruuxii isku waajibiya xajka (oo xaj xirta) bilahaas gudahooda, isutagid, fisqi iyo muran ma jiro xajka dhexdiisa, waxaad fashaan oo khayr ah wuu ogaan Alle, ee sahay qaata, sahay tan u khayrbadanna waa dhawrsashada, ee iga dhawrsada kuwa caqliga lahow.
198. Korkiinna wax dhib ah ma aha haddaad dalabtaan fadliga Alliihiin (ganacsi) ee markaad ka soo gadoontaan carrafo ku xusa Alle mashcarulxaraam agtiisa, una xusa siduu idiin hanuuniyey, waxaadna ahaydeen xaqa hortiis kuwa dhunsan.
199. Markaas ka gaddooma meesha dadku ka gaddoomi dambidhaafna waydiista Alle, ilaahay waa dambi dhaafe naxariistee.

أَلْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزُودُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ ﴿١٩٧﴾

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَقَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْتُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ ﴿١٩٨﴾

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٩﴾

Bilaha xajka waa soonfur sidataal iyo tobanka arafu (dulxija) ciddii xarmata xajna waa ka reebban tahay inay xaaskiisa is arkaan (isutagid), sidoo kale waa reebban yihiin xumaan iyo dambi iyo fisqi, inkastooy xumaantu reebban tahay had iyo jeer haddana way ka sii daran tahay waqtiga xajka, murankuna waa reebban yahay xajka, waana in la sahay qaato iyadoo la og yahay in cabsida Alle sahay ugu fiican tahay, ceebna ma aha in ganacsi xalaal ah lagu sameeyo xajka, waana Alle in aad loo xusaa kibirka iyo islawaynidana layska jiro, waxaana sugnaatay: ruuxii xajiya oon tagid iyo fisqi la imaan wuxuu noqdaa isagoo dambi ka ah siday hooyadii ku dhashay, waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [Al-Baqarah: 197-199].

200. Markaad gudataan camalkiinna xusa Alle saad u xustaan aabayowgiin ama si ka daran u xusa, dadka waxaa ka mid ah kuwo dhihi Allow na sii adduunka wanaag, aan kuna lahayn aakhiro qayb.

201. Waxaana ka mid ah dadka kuwo dhihi Allow na sii adduunka wanaag, aakhirana nasii wanaag, nagana dheeree cadaabka naarta.

202. Kuwaasi waxay mudan qayb waxay kasbadeen, Allana waa deg degtaa xisaabtiisu.

203. Xusa Alle maalmo tirsan (saddex maalmood iidda carafo dabadeed), ciddiise dag dagta laba maalmood dhexdood ma saarra dambi korkiisa, (oo waa loo dhaafaa) ruuxii dib marana ma saarra dambi korkiisa labaduna waa hadday xajka ku dhawrsadaan, ka dhawrsada Alle, ogaadana in xaggiisa laydiin soo kulmin.

Xusidda Alle yaa wax walba ka horreeysa kana wanaagsan, waana in Alle wanaagga aakhiro iyo adduunba la waydiistaa een adduun uun lagu gaabsan, illeen Allaa wax walba xisaabiyeed waana in Alle aad loo xuso ayaamaha ciidda arrafo ka dambeeya. Waxaa sugnaatay inuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku ducaysan jiray Allow na sii adduunka wanaag aakhirana wanaag, nagana dhawr cadaabka naarta. [Al-Baqarah: 200-203].

204. Dadka waxaa ka mid ah mid ku yaab galin hadalkiisu noloshan adduun, maragna gashay Alle waxa qalbigiisa ku sugan, isagoo dood badan.

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ
كَيْذَكِرْكُمْ عَابَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا
وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ ﴿٢٠٠﴾

وَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا
حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ
النَّارِ ﴿٢٠١﴾

أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ
سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾

* وَادْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ
فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ
وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنكُمُ إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٢٠٣﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي
قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾

205. Markuu jeedsadana, socda dhulka fasaad dartii iyo inuu halligo beeraha iyo faracaba. Alle na ma jecla fasaadka.
206. Marka loo dhoho ka dhawrso Alle na waxa qabata isla weyni dambi dartiis, waxaa ku filan jahannamo iyadaana u xun gogol.
207. Dadkana waxaa ka mid ah mid gadi naftiisa, dalab raalli ahaanshaha Alle dartii, Allana waa u naxariistaha addoommada.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا
وَمَا يُهْلِكُ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْفُسَادَ ﴿٢٠٥﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ
فَحَسِبْهُ جَهَنَّمَ وَلَيْسَ الْمِهَادُ ﴿٢٠٦﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ أُتْبَعَاءً
مَّرَضَاتٍ اللَّهِ وَاللَّهُ رَعُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾

Hadal macaan iyo uur xun oo is khilaafsan waa calaamadaha dadka xun ee fasaad iyo xumaan la socda dhulka, saas oo kale doodda, muran badnida iyo xaqa iska kibrinta. Waase in lagu dadaalo raalli ahaanshaha Alle. Saciid waxaa laga wariyay: kutubta qaarkeed waxaa ku sugan addoommada waxaa ka mid ah kuwa carrabkoodu ka macaan yahay malab, qalbigooduna ka khadhaadh yahay dacar. Waxay xidheen maryo suuf ka jilicsan, kuna gatay aduunka diinta, Allana waxuu yidhi waynideeydaan ku dhaartee waaxaan ku diri fidmo wareerisa markaasuu yidhi: Maxamad binu Kacab waxaa laga heli quraanka, markaasuu siiid yidhi: xaggee? Wuxuuna akhriyay: dadka waxaa kamid ah... [Al-Baqarah: 204-207].

208. Kuwa xaqa rumeeyow u gala islaamka dhammaan (kuna camal fala) hana raacina waddooyinka shaydaanka, wuxuu idiin yahay col cade.
209. Haddaad simbiriraxataan intuu idiin yimid xujooyin ogaada in Alle yahay adkaade fal san.
210. Miyey sugi inuu Allaah ugu yimaaddo daruuro dhexdood mooyee, iyo malaa'igtu, lana xukumo amarka, xagga Allaana loo celin umuuraha.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ
كَآفَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٢٠٨﴾

فَإِن زَلَلْتُمْ مِّن بَعْدِ مَا جَاءتْكُمْ
الْبَيِّنَاتُ فَاَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٢٠٩﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي
ظُلُلٍ مِّنَ الْعَمَامِ وَالْمَلَائِكَةِ وَقُضِيَ
الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٢١٠﴾

211. Waydii banii israa'iil immisaan siinnay aayad cad, ciddii badasha nicmada Alle intay u timid ka dib, Alle ciqaabtiisu waa ku daran tahay.
212. Waxaa loo qurxiyey kuwa gaalobay nolosha dhaw ee adduun, waxayna ku jees jeesaan kuwa rumeeyey xaqa, kuwa dhawrsada ayaana ka sarrayn iyaga maalinta qiyaame, Allana wuu arzaaqaq cidduu doono xisaab la'aan.

سَلِّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ
آيَةٍ بَيِّنَةٍ ۖ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ
مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾

زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ
اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَاللَّهُ يَرْزُقُ
مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾

Waa in dadku wada galo diinta. Kuna dhaqmo dhammaanteed, wadiiqadaha shaydaankana laga leexdo, haddii la gafana Alle waa awoodle, waana kan qiyaamada kala bixin dadka, xaalkuna u noqon. Banii israa'iil waa og yihiin inta xujo u timid, ciddiise diidda nicmada Alle oo baddasha kuna jees jeesta xaqa iyo dadkiisa Alle wuu ciqaabi, wuxuuna sara marin xaqa rumeeyaha. [Al-Baqarah: 208-212].

213. Dadku wuxuu ahaa ummad kaliya, wuxuuna Alle u bixiyey Nabiyo u bishaareeya una diga, wuxuuna la soo dajiyey kitaab xaq ah, si ay ugu xukumaan dadka dhexdiisa waxay isku khilaafaan, iskumana khilaafin dhexdiisa kuwii la siiyey mooyee intay u yimaadaan xujooyin, xasad dhexdooda ah dartiis, wuxuuna ku hanuuniyey Alle kuwii rumeeyey waxay isku khilaafeen oo xaq ah, idankiisa, Allana waa ku hanuuniyaa cidduu doono jidkiisa toosan.

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ
التَّيَّسِينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ
مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ
النَّاسِ فِيمَا أختلفُوا فِيهِ ۖ وَمَا اختلفَ
فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا
جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَعثْنَا بَيْنَهُمْ فِجْدَى
اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَا اختلفُوا فِيهِ مِنْ
الْحَقِّ بِإِذْنِهِ ۗ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾

214. Ma waxaad u maleyseen inaad galaysaan jannada isagoon idiin imaannin wixii u yimid kuwii tegay ee hore oo kale, waxaa taabtay baahi iyo cudur, waana la gilgilay intuu ka dhaho rasuulku iyo kuwa rumeeyey lana jira, waa goorma gargaarka Alle, gargaarka Allana waa dhaw yahay.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرَ اللَّهُ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾

Dadku xaquu ku kulansanaa intay iska khilaafaan xasad dartiis, wuxuuse Alle hanuuniyey kuwa xaqa rumeeyey, jannada ciyaar laguma helo iyo imtixaan la'aan. Waxaa sugnaatay in Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Alle Ayaan ku dhaartee wuu taam yeeli Ilaahay diintan inta ruuxu ka tago Sanca oo aado Xadramuut, isagoon ka yaabayn Alle mooyee iyo waraabaha adhigiisa, waxaase tihiin qoom deg dagi. Waxaa weriyay Bukhaari. [Al-Baqarah: 213-214].

215. Waxay ku warsan maxay bixiyaan, waxaad dhahdaa waxaad bixisaan oo khayr ah waxaa mudan labada waalid, qaraabada, agoonta, masaakiinta iyo socdaha waxaad fashaanna oo khayr ah Alle waa og yahay.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَأِنَّ السَّبِيلَ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾

216. Waxaa laydinku waajibiyey dagaal idinkoo neceb, waxaa laga yaabaa inaad nacdaan wax, isagoo khayr idiin ah, waxaana laga yaabaa inaad jeclaataan wax isagoo shar idiin ah, Alle ayaa wax og idinkuse ma ogidin.

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾

Waa in wax la sadaqaysto waxna la baxsadaa dadkana loo naxariisto gaarahaan labada waalid, qaraabada, agoonta, masaakiinta iyo dadka musaafurka ah,

diinta islaamkuna waa diin naxariis iyo xidhiidhin, waana inay saas gartaan muslimiintu kuna dhaqmaan, tan kale waxaa lagu waajib yeelay muslimiinta inay jidka Alle ku dagaallamaan, maxaa yeeley waxaa loo baahan yahay caddaalad, nabadgalyo, sinnaan iyo barwaaqo ku wada noolaansho intaasna waxaa laga helaa diinta islaamka sida ka muuqatay socodka taariikhda, saas darteed ciddii ka hortimaada socodkaas waa in laga leexiyo, tanse la dhaho jahaadku ma isdaafacbaa mise waa weerar waa ruuxaan garannin macnaha jahaad. Jahaadkuna waa ka guda wayn yahay dagaal. Oo waxaaba jira jahaad aan dagaal ahayn, waana arrin cadawga islaamku keeneen, muslimiintuna qaarkeed si niyad sami ah ugu kala jabeen iyagoo fili inay diinta daafici jahaadkuse waa ka waasacsan yahay difaac iyo weerar, halkanna kuma faahfaahin karro. [Al-Baqarah: 215-216].

217. Waxay ku warsan dagaalka bisha xurmaysan (rajab iyo wax la mid ah) waxaad dhahdaa dagaalku dhexdiisa waa wayn yahay, ka celinta jidka Alle iyo ka gaalowgiisa iyo (in muslimiinta loo diido) Masaajidka xurmeysan iyo ka bixinta ehelkiisa yaase kaga wayn Alle agtiisa, gaalaynta dadka yaana ka wayn dilka, kama tagaan gaaladu inay idinla dagaallmaan intay idinka celiyaan diintiinna hadday karaan, ruuxii ka ridooba diintiisa oo dhinta isagoo gaal ah kuwaasi waa kuwa uu buray camalkoodu adduun iyo aakhiraba kuwaasina waa naarta ehelkeeda, wayna ku waari dhexdeeda.

218. Kuwa rumeeyey xaqa iyo kuwii hijrooday ee ku jahaaday jidka Alle kuwaasi waxay rajayn naxariista Alle, Alle na waa dambidhaafe naxariista.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ
فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن
سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ
عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ
وَلَا يَزَالُونَ يَقْتُلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ
عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَظَعُوا وَمَن يَرْتَدِدْ
مِنْكُمْ عَن دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ
فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا
وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَكْبَرُ
رَحْمَتِ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١٨﴾

Diinta islaamku ma aha diin dagaal iyo dhiig daadis xaq darra ah, hase yeeshee ma aha diin dulli iyo xadgudub iyo gardarro qaadan iyo in lagu soo duulo xeradeeda, illeen waa dulloowday ummad loogu soo duulay gurigeedee, tan kale gaalnimada yaa ka weyn bilaha xurmada leh oo la dagaallamo (si kama' ah), gaalana ma dayso muslim intay ka gaalayso hadday karaan, waana cid khasaartay oo ehelu naar ah cid gaalnimo ku dhimatay (Alle ayaa laga magangalaye) waxaase khayr iyo naxariis rajayn kuwa xaqa rumeeya ee xumaanta ka fogaada jidka Alle na ku jahaada. [Al-Baqarah: 217-218].

219. Waxay ku waydiin khamrada iyo qamaarka waxaad dhahdaa waxaa ku sugan dhexdooda dambi weyn, iyo wax nacfi ah dambigooda yaana ka weyn nacfigooda, waxayna ku waydiin maxay bixiyaan, waxaad dhahdaa (bixiya) saa'idka, saasuuna Alle idinku caddayn aayadihiisa waxaadna mudan tihiin inaad fikirtaan.

220. Adduun iyo aakhiraba (inaad ka fikirtaan) waxayna ku waydiin agoonta, waxaad dhahdaa wanaajintooda yaa khayr badan, haddaad dheehdaanna waa walaalihiin, Alle na waa og yahay cidda wax fasaadin iyo kan hagaajin, haduu doono Alle na wuu idin dhibi lahaa, Alle na waa adkaade falsan.

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ
وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا
وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾﴾

﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ
الَّذِي نَسَى قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ
تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
لَأَعْتَبْتَكُمْ إِنْ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٠﴾﴾

Khamradu waa wax xun siduu garan ruuxii caqli leh, maxaa yeelay waxay ka qaaddaa ruuxa garaadka oo dadku kaga duwan yahay xoolaha, diinta islaamkuna waa reebtay cabbiddeeda inkastoo tartiib tartiib loo xaraam yeeley, sidoo kale waxaa xaaraan ah qamaarka oo ah cunid xaq darro ee xoolo dad kale taasina kuma bannaana diinta islaamka waana in la fikiraa oo wax la gartaa, lana sadaqaysto gaar ahaan dheeraadka, laguna dadaalo dhaqaalaynta agoonta haddaad dheehdaanna dhib kuma jiro, isagoo Alle kala og yahay kan wax hagaajin iyo kan fasaadin. [Al-Baqarah: 219-220].

221. Ha guurasannina haweenka mushrikaadka ah, intay ka rumeeyaan, addoon rumaysan xaqa yaa ka khayr roon mid mushrikad ah (Alle la wadaajisay cibaado) haba idin yaab galiso, hana u guurinnina ragga mushrikiinta ah intay ka rumeeyn, addoon rumeeyey xaqa yaa ka khayr badan mid mushrik ah haba idin yaab galiyee, kuwaasu waxay idiin ku yeedhi naarta, Alle na wuxuu idiin ku yeedhi janno iyo dambidhaaf idinkiisa, wuxuuna u caddayn aayaadkiisa dadka si ay u xusuustaan.
222. Waxay ku waydiin caadada (haweenka) dheh waa dhib (wasakh) ee ka fogaada meesha caadada, hana u dhawaannina intay ka daahir noqon, markay daahir noqdaan uga taga meeshuu idin faray Alle, ilaahayna wuxuu jecel yahay kuwa toobadda badan, wuxuuna jecel yahay kuwa is daahiriya.
223. Haweenkiinnu beer bay idiin yihiin ee ugu taga beertiinna saad doontaan “oo bannaan”, una hormarsada naftiinna “wanaag” Alle na ka dhawrsada, ogaadana inaad la kulmaysaan Alle, una bishaaree mu’miniinta.

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ تُؤْمِنَ
 وَلَا أُمَّةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَا
 أَعْجَبْتَكُمْ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ
 حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ
 مُّشْرِكٍ وَلَا أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ
 إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَىٰ الْحَيٰتَةِ
 وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيَسِينُ ؕ ؕ ؕ ؕ
 لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ
 فَأَعْتَزِلُوا اللَّيْسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا
 تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَظْهَرْنَ فَإِذَا تَظَهَّرْنَ
 فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
 يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾

نِسَاءُكُمْ حَرَّتْ لَكُمْ فَأْتُوا حَرَثَكُمْ
 أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِمُوا لِأَنفُسِكُمْ وَأَتَّقُوا
 اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مَّلَاقُوهُ وَبَشِّرِ
 الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٣﴾

Gaaladaan kitaab lahayn waxaa xaaraan ah in lays guursado, gaaloo dhanna waa ka reebban tahay haweenay muslim ah, haweenkana waa inaan loo tagin waqtiga caadada, illeen waa xaaraane, waxaase xalaal ah meesha Alle xalaaleeyey markay daahir noqdaan, haweenkuna waa beer oo kale. Waana in looga tago meesha Alle banneeeyey. Wanaag iyo khayrna la hormarsado lana ogaado in Alle lala kulmi, lagana dhawrsado, loona bishaareeyo mu'miniinta. [Al-Baqarah: 221-223].

224. Ha uga yeelina Alle kabdhood dhaartiinna inaadana samo falayn oo dhawrsanayn, oo hagaajineyn dadka dhexdiisa, Allena waa maqle wax og.

225. Idiin ma qabanayo Alle dhaar qasad la'aaneed, wuxuuse idiin qaban waxay kasbatay quluubtiinnu, Alle na waa dambi dhaafe dul badan.

226. Kuwa ka dhaarta haweenkooda (tan iyo muddo) waxaa la sugi afar bilood, hadday ka noqdaanna Alle waa dambi dhaafe naxariista.

227. Hadday goostaan furidna Alle waa maqle oge ah.

228. Haweenka la furayna waxay la sugi naftooda saddex daahir, mana u bannaana inay qariyaan waxa Alle ku abuuray ilmo galeenkooda hadday yihiin kuwo rumeeyey Alle iyo maalinta dambe. Raggoodaana ku xaq badan soo celintooda arrintaas (cidaaas dhexdeeda) hadday doonaan wanaag, haweenkuna waxay leeyihiin wax la mid ah

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

لَا يُوَاطِّئُكُمْ اللَّهُ بِاللِّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

لِّلَّذِينَ يُؤَلُّونَ مِن نِّسَابِهِمْ تَرَبُّصٌ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ فَأِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾

وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٧﴾

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبُعُوهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٨﴾

waxa korkooda ah si fiican,
raggase waxaa ugu sugan
korkooda darajo (dheeraad),
Allana waa adkaade falsan.

Ma habboona in Alle si fudud loogu dhaarto had iyo jeer iyo inaan wanaag la falin, dhaartiise carrabku xado Alle uma qabto, waxaase laysu qaban tan la niyoodo, kuwa ku dhaarta inay taabanayn haweenkooda waxaa la sugi afar bilood: hadday oofiyaan waa wanaag, haddii kale waa inuu furo, haweenka la furana waxay tirsan saddex daahirnimo iyagoon qarinyin waxa uurkooda ku jira wayna isku xaq leeyihiin labada dhinac inkastoo tan raggu badan tahay. [Al-Baqarah: 224-228].

229. Furiddu waa labo jeer, intaas ka dib ama waa haysasho fiican, ama sii dayn fiican, mana bannaana inaad ka qaadataan waxaad siiseen wax, inay ka cabsadaan inayan oogin xuduudda Alle mooyee, haddaad ka cabsataan inayan oogin xuduudda Alle wax dhib ah ma saarna korkooda waxay isku furato, taasi waa xuduudda Alle ee ha tallaabina ruuxii tallaaba xuduudda Alle kuwaasi waa daalimiinta.

230. Hadduu furo (dalqaddii saddexaad) uma bannaana kadib intay ka guursato nin kale mooyee, hadduu (kaasi) furana dhib ma saarra hadday is ceshadaan (is guursadaan) hadday u malayn inay oogi xuduudda Alle, taasi waa xuduudda Alle wuxuuna u caddayn ciddii wax og.

الطَّلَقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ
تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ ۗ وَلَا يَجِلُّ لَكُمْ أَنْ
تَأْخُذُوا بِمَاءٍ مَّا أَتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ
يَخَافَا إِلَّا بُقْيِمًا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ
إِلَّا بُقْيِمًا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ ۗ تِلْكَ حُدُودُ
اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ
اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢٩﴾

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى
تُكَفَّرَ بِزَوْجِهَا غَيْرَهُ ۗ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ طَلَّقَا ۗ
بُقْيِمًا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
بَيْنَهُمَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٠﴾

Guurka waxaa looga dan leeyahay in lagu dhiso guri fiican oo uu ka abuurmo goys wanaagsan, islaamkuna ma jecla in la dumiyo gurigaas, saas darteed yuu furitaanku u noqday wax Alle u cadhoodo, ha yeeshee hadduu noqdo lagama maarmaan waa in si quruxsan laysu furaa. Xoolo xaq darrana la kala cunin, waxaana sunno ah inuusan israacinin dalaqaaha, waxaa laga yaabaa in wax dib ka soo cusboonaadee, inay haweenaydu xoolo ku gadato dalaaqdana waa bannaan tahay, mar hadday dalaaqdo dhan ku kala tagaanna ma bannaana inay isa soo ceshadaan haddaan nin kale guursan oosan furin, kaasoo maxlal ahayn. Anas binu Maalig waxaa laga wariyey inuu yidhi: nin baa u yimid Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuuna yidhi: Rasuulka Allow wuxuu sheegay Alle furidda laba jeer ee aaway tii seddexaad wuxuuna yidhi: haysasho fiican ama sii dayn fiican. [Al-Baqarah: 229-230].

231. Haddaad furtaan haweenka ay gaadhaan muddadooda u haysta si fiican ama u sii daaya si fiican, hana u haysannina inaad dhibtaan si aad u xad gudubtaan, ruuxii fala sidaas wuxuu dulmiyey naftiisa, ee ha ka yeelina aayaadka Alle jees jees, xusuustana nicmada Alle ee korkiinna, iyo wuxuu ku dejiyey korkiinna oo kitaab iyo xigmad ah (sunnada) wuu idinku wacdoon Alle quraanka, ee ka dhawrsada Alle, ogaadana in Alle wax kasta og yahay.

232. Haddaad furtaan haweenka oo ay gaadhaan muddadooda ha u diidina inay guursadaan nimankooda hadday raalli isu noqdaan si fiican, arrintaasu waa mid la idinku waanin ciddii idinka mid ah oo rumayn Alle iyo maalinta dambe, saasaana idiin waanaagsan oo idiin nadiifsan, Allana waa og yahay idinkuna ma ogidin.

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ
فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرَحوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا
لِتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ
نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا
وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا
أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ
يَعْظُمُكُمْ بِهِ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٣١﴾

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا
تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا
تَرَضُوا بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ
بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَمْ آزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٢﴾

Xaq ma aha mana habboona in haweenka la dhibo, waa in si fiican laysu qabaa ama si fiican loo kala tago, mase bannaana in loo xajisto si loo dhibo, saasina waa tacaddi iyo gardarro iyo ku ciyaarid aayadaha Alle, waana inaan la halmaamin nicmada Alle oo ah quraanka iyo sunnada Nabiga, waana in xumaanta laga dhawrsado, mar hadday laba ruux is furaanna ma habboona in la cidhiidhyo haweenyda loona diido inay guursato ninkay isku raalli noqdaan, waxaana arrintaas loo sheegi ciddii xaqa rumeysay, Alle iyo qiyaamada. [Al-Baqarah: 231-232].

233. Waalidaadka (hooyooyinku) waxay nuujin carruurtooda labo sano oo dhammaystiran ciddii doonta inay taam yeesho nuugidda, kan wax loo dhalayna waxaa saaran cunnadooda iyo arrad boxooda si fiican, lagumo dhibo naf waxayna awoodin laguma dhibo hooyo ilmaheeda dartiis (lamana dhibo) aabbo ilmihisa dartiis, kan wax dhaxlaya waxaa saaran taasoo kale, hadday doonaan gudhin iyagoo raalli isaga ah kana wadatashaday dhib ma saarra korkooda, haddaad doontaan inaad u nuujin dalabtaan carrurttiinna (haweenay kale) dhib korkiinna ma saarra haddad u dhiibtaan waxaad bixinaysaan si fiican, ka dhawrsada Alle, ogaadana in waxaad camal falaysaan Alle arko.

* وَالْوَالِدَاتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بَوْلِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدَيْهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِّنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْرِضُمُوهُنَّ أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾

Nuujinta ilmaha waa arrin muhiim ah oo loo baahan yahay inay hooyadu fasho hadduusan jirin wax garowsha ah, aabahana waxaa saaran masruufka iyo arrad baxa hooyada, iyadoo Alle cidna ku mashaqaynin wuxuusan karin, mar kastooy isku oggolaadaan in la gudhiyana waxba kuma jabna haddaan hooyo, aabe iyo ilmaha midna lagu dhibayn, hadday cid kale nuujiso dhib ma leh haddii si fiican xuquuqda laysu siiyo, iyadoo Alle laga dhawrsan, lana og yahay

in Alle arko waxa la fali. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: wax ma xaaraan yeesho nuugiddaan labo sano dhexdeed ahayn. [Al-Baqarah: 233].

234. Kuwa la oofsado (dhinta) oo idinka mid ah oo ka taga haween waxay la sugi (ciddo) naftooda afar bilood iyo toban bari, markay gaadhaan muddadoodana wax dhib ah idinkama saarra waxay ku falaan naftooda si fiican, Alle na waxaad falaysaan waa og yahay.

235. Dhib (dambi) korkiinna ma aha waxaad sarbeebtaan oo hadal haween ah (doonid) ama aad ku qarisaan naftiinna, Alle waa og yahay inaad sheegaysaan haweenkaas, laakiin hawgu yaboohina qarsoodi inaad dhahaysaan hadal fiican mooyee, ha goynina (ha u qasdina) xidhidda guurka intuu ka gaadho kitaabku “ciddadu” waqtigooda, ogaadana in Alle og yahay waxa naftiinna ku sugan ee ka digtoonaada, ogaadana in Alle dambi dhaafe dulsan yahay.

236. Dhib ma saarro korkiinna haddaad haweenka furtaan idinkoon taaban ama u qaddarin meher, ha ugu deeqo (haweenka) kii hodona qaddarkiisa kan cidhiidhyanna qaddarkiisa, waa raaxayn wanaag ah oo xaq ku ah kuwa ixsaanka sameeya.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ
أَزْوَاجًا يَتَرَبِّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ
أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي
أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ
بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْتَنْتُمْ
فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِيمَ اللَّهِ أَنَّكُمْ
سَتَدَّكُرُونَهُنَّ وَلَكِنَّ لَأَنْتُمْ
سِيرًا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا
تَعْرَمُوا عُقْدَةَ الَّتِي كَانَتْ حَتَّى يَبْلُغَ
الْكِتَابَ أَجَلَهُ، وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٣٥﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ
مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً
وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدَرَهُ وَعَلَى
الْمُقْتَرِ قَدَرَهُ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا
عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣٦﴾

Waxaa Alle jideeyey in haweenka laga dhinto sugaan muddo ah afar bilood iyo toban bari, markay muddadaas dhammeystaanna waxba korkooda ma aha hadday guursadaan si wanaagsan, muddadaas ay ciddadda ku jirtona ma habboona in guur loo caddeeyo si dul mar ah mooye, mana aha in guurkooda la goosto intay muddadu ka dhammaan, tan kale haddii la furo haweenay aan la taaban mehera loo sheegin wax meher ah ma waajibayo, wuxuuse bixin mutco gacan maris uun hadba awooddiis, waana arrin xaq ah, waxaana sugnaaday: inayna bannaanayn inay haweeney xaqa rumeysan isu basaasiso qof saddex maalmood wax ka badan, ninkeeda oy afar bilood iyo toban bari u tirsan mooyee. [Al-Baqarah: 234-236].

237. Haddaad furtaan haweenka taabasho ka hor idinkoo wax (meher ah) u qaddaray waxay mudan kala badhka waxaad qaddarteen, inay cafiyaan mooyee ama uu cafiyo midka gacantiisa xidhidda nikaaxu ku jiro, (waa ninka ama waliga) haddaad iska cafisaan yaa u dhowse dhawrsashada, hana halmaamina fadliga (dheeraadka) dhexdiinna ah, Allana waxaad camal falaysaan wuu arkaa.

238. Xifdiya (ilaaliya) salaadaha iyo salaadda dhexe (sharafta badan) (casarka) una istaaga dar Alle idinkoo adeeci, (khushuuci).

239. Haddaad cabsataan tukada idinkoo lug ah ama saaran gaadiid, markaad aamin noqotaan xusa Alle siduu idiin baray waxaydaan aqoonnin, (caadi u tukada).

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ
وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فِضْفُ مَا
فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي
بِيَدِهِ عَقْدَةُ التِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ
لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ
اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٧﴾

حَفِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ
الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿٢٣٨﴾

فَإِنْ حِفْتُمْ فَرَجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا
أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا
لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾

Haddii la furo haweeney aan la taabannin meherna loo sheegay waxay mudan meherka nuskiis, inay cafiido ama ninku cafiyo inta kale ama waligeedu cafiyo mooyee, inaan wanaagga la halmaamin yaana khayrku ku jiraa, illeen Alle waa wax walba arkee, tan kale waa in Alle lagu xidhnaado, salaaddana la ilaaliyo gaar ahaan salaadda casar. Allena si dhab ah loo adeeco, haddii cabsi iyo dagaal jirana waaxaa loo tukan sidii fududaata, marka la aammin noqdana waxaa loo tukan si caadi ah. Waxaa sugnaatay in Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: maalintii (godka) waxay naga shuqliyeen salaaddii dhexe (sharafka lahayd) casarka, Alle ha ka buuxiyo qulubtooda iyo guryohooda naar, wuxuuna tukaday maqribka iyo cishaha dhexdooda. Waxaa wariyay Bukhaari iyo Muslim iyo kuwa kale. [Al-Baqarah: 237-239].

240. Kuwa la oofsado (dhinta) ee idinka mid ah kana taga haween dardaaranka haweenkoodu waa u raaxayn tan iyo sano iyagoon la bixinayn, haddayse baxaan dhib (dambi) ma saarra korkiinna waxay ku falaan naftooda oo wanaag ah, Allana waa adkaade falsan.
241. Kuwa la furo waxaa u sugnaaday gacan maris (mataac) si fiican, waxayna ku tahay xaq kuwa dhawrsada.
242. Saasuuna Alle idiinku caddayn aayaadkiisa inaad kastaan darteed.
243. Ka warran (warkoodu ma ku soo gaadhay) kuwii ka baxay guryahooda iyagoo kuman ah digtooni geeri darteed, markaas ku yidhi Alle dhinta, soona nooleeyey, Allana waa saaxibul fadli (dheeraad) dadka korkiisa, dadka badankiisuse kuma mahdiyaan.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ
أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَّعًا إِلَى
الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي
أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٢٤٠﴾

وَالْمُطَلَّقَاتُ مَتَّعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى
الْمُتَّقِينَ ﴿٢٤١﴾

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٢﴾

* أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَهُمْ أَوْفَ حَدَرِ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ
مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَدُو فَضْلٍ
عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾

244. Ku dirira jidka Alle, ogaadana in Alle maqli oo og yahay.
245. Waa kuma kan amaah fiican amaahin Alle, oo uu u laban laabo, laban laab badan, Allana wuu ku cidhiidhiyaa rizqiga oo u waasiciyaa (cidduu doono) xaggiisaana loo celiyaa dadka.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٤﴾
مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا
فَيُضْعِفُهُ لَهُ رَافِعًا كَثِيرًا وَاللَّهُ
يَقْبِضُ وَيَبْضُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾

Haweenka laga dhinto waa in loo naxariisto, gurigana laga bixinnin, tan iyo sano, intaas ka dibna siday rabaan oo wanaag ah hadday falaan xumaan ma leh, sidoo kale tan la furo waa in la gacan mariyo, illeen way barakaceene. Geeri laga cararana wax ma tarto, Allana wax walba waa awoodaa, ee waa in jidka Alle lagu jahaadaa sadaqo iyo wanaagna la hormarsadaa si Alle laab laab iyo wanaag inoogu abaal mariyo, illeen Allaa wax u quudiya cid walba siduu doonee, waxayna ku tusin isu naxariisashada iyo Alle ku xidhnaanta wanaaggeeda. [Al-Baqarah: 240-245].

246. Ka warran (warkoodu ma ku soo gaadhay) madaxdii bani israa'iil Muuse ka dib markay ku dheheen Nabigoodii noo soo bixi malig (xaakim) oon ku dagaallanno jidka Alle, wuxuuna yidhi: armaad mudan tihiin haddii laydinku faral yeelo dagaalka inaydaan dagaallamin, waxayna dhaheen maxaannaan ugu dagaallamayn jidka Alle isagoo nalaga bixiyey guryahannagii iyo caruurtannadii (wiilashannadii) markii lagu faral yeelay korkooda dagalkii wey jeedsadeen, in yar oo ka mid ah mooyee, Alle na waa og yahay daalimiinta.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ
بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَهُمْ أبعث
لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ
عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا
تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَاءِنَا
فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا
قَلِيلًا مِّنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٦﴾

247. Wuxuuna ku yidhi Nabigoodii: Alle wuxuu idiinku bixiyey Dhaaluut malig (xaakim), waxayna dheheen sidee ugu ahaan xukun korkannaga annagoo ka mudan xukunka, aan lana siinnin xoolo waasac ah (badan), wuxuuna yidhi (Nabigii): Alle wuu u doortay korkiinna wuxuuna u siyaadiyey waasacnimo cilmi iyo jidh (xoog), Alle na wuxuu siiyaa xukunkiisa cidduu doono, Alle na waa deeqbadane og.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةَ مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٧﴾

Waxay caddayn aayadda hore lagama maarmaannimada in si isku duuban loo dagaallamo iyo hoggaan toosan oo isku mid ah, waana waajib marka lagu dulmiyo oo guryahaaga iyo carruurtaada lagaa eryo, mana bannaana cabsidu markaasoo kale, tan kale ciddii toosan oo cilmina leh caafimaadna qabta yaa mudan inay wax hoggaamiso ee shardi ma aha inuu xoolo badan yahay siday maleeyeen dadka qaarkiis, xaalkuse waa akhlaaq iyo Alle u dhawaansho. [Al-Baqarah: 246-247].

248. Nabigoodii wuxuu ku yidhi calaamadda xukunkiisu waa inay idiin timaado taabuud (sanduuq) oy ku jirto xasilloonida Allihiin iyo wax ka soo hadhay waxay ka tageen ehelkii Muuse iyo ehelkii Haaruun oo mala'igtu xambaari, arrintaasna calaamaa idiinku sугan haddaad tihiin mu'miniin.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلَ مُوسَىٰ وَآلَ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُم مِّن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٤٨﴾

249. Markuu la baxay dhaaluut askartii wuxuu yidhi: Alle wuxuu idinku imtixaami wabi ee ciddii ka cabta iga

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَن شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَن لَّمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي

mid ma aha, ruuxaan wax ka dhadhaminna waa iga mid ruux ku qaata gacanta qaadasho mooyee, waxayna ka cabbeen xaggiisa wax yar mooyee, markuu tallaabay isaga iyo colkii la jirkiisa rumeeyay, waxay dhaheen awood uma lihin maanta Jaaluud iyo colkiisa, waxayna dhaheen kuwii yaqiinsanaa inay la kulmi Alle: badanaa intay koox yari ka adkaatay koox badan idinka Alle, Ilaahayna wuxuu la jiraa kuwa samra.

إِلَّا مَنْ أَعْتَرَفَ عُرْفَةً يَبْدُوهُ فَشَرِيْبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيْلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِيْنَ ءَامَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوْتٍ وَجُنُوْدِهِ قَالَ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ أَنَّهُمْ مُلِقُوا اللّٰهَ كَم مِّنْ فِئَةٍ قَلِيْلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيْرَةً بِإِذْنِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ مَعَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿٢١٩﴾

Aayadahan iyo kuwii ka horreeyeyba waxay ka warrami xaalkii banii israa'iil Muuse kadib, iyo qisadii dhaaluut oo hoggaaminayey iyo Jaaluud oo col gaalo ahaa watay, waxaana calaamadda wanaaggiisa ka mid ahaa in Alle u soo celiyey sanduuq malaa'igu xambaarsan tahay oy ku sugan tahay wax ka soo hadhay Muuse iyo Haaruun, wuxuuna Dhaaluut u caddeeyey colka in biyo lagu intixaami ciddii cabtana ayna ka mid ahayn, kaan cabbinna ka mid yahay, intii badnaydna cabtay oo khilaaftay amarkii, waxayna ku calaacaleen inayan awood u lahayn Jaaluud iyo colkiisa, kuwiise xaqa rumeeyey waxay dheene: immisaa cid yari mid badan ka adkaatay idanka Alle. [Al-Baqarah: 248-249].

250. Markay u soo muuqdeen Jaaluud iyo colkiisii waxay dhaheen mu'miniintii: Rabbigeenow ku shub korkannaga samir, sugna gomadahannaga noogana gargaar qoomka gaalada ah.

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوْتٍ وَجُنُوْدِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِيْنَ ﴿٢٥٠﴾

251. Markaasay (mu'miniintii) jabiyeen gaaladii idanka Alle, wuuna dilay Daawuud Jaaluud, wuxuuna siiyey Alle Daawuud xukun iyo xigmo (Nabinnimo

فَهَزَمُوْهُم بِإِذْنِ اللّٰهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوْتٍ وَعَاتَلَهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰهِ النَّاسَ

iyo cilmi) wuxuuna baray wuxuu doono, hadayan jirin ku reebidda Alle dadka qaarkood qaarka (kale) waxaa fasaadi lahaa dhulka hasa yeeshee Alle waa fadli u saaxiib “u deeq” caalamka.

252. Taasi waa aayaadka Alle waana kugu akhriyaynaa si xaq ah, adiguna waxaad ka mid tahay kuwa la soo diray (rasuullada).
253. Kuwaasu waa rasuulladi waana ka fadilnaa qaarkood qaarka (kale), waxaa ka mid ah kuwo uu la hadlay Alle, wuuna kor yeelay qaarkood darajooyin, waxaana siinnay Ciise binu Maryama xujooyin, waxaana ku xoojinnay ruuxdii daahirka ahayd malaku Jibriil, hadduu Alle doono isma laayeen kuwii ka dambeeyay intay u timid xujooyin kadib, laakiin way is khilaafeen, waxaa ka mid ah mid rumeeyay (xaqa) waxaana ka mid ah mid ka gaaloobay, hadduu Alle doonana isma laayeen. Laakiin Alle wuxuu falaa wuxuu doono.

بَعْضُهُمْ بَعْضٌ لَّفَسَدَتِ الْأَرْضُ
وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ
وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٢﴾

* تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى
بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ
بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَعَاتَيْنَا عِيسَى
ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ
الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَتَلْنَا الَّذِينَ
مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ
الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ ائْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ
مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ
اللَّهُ مَا أَقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا
يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾

Waxay ku tusin aayaddu sugnaanshaha mu'miniinta iyo sida Alle ugu gargaaray, Nabi Daawuudna u sharrifay una dilay Jaaluud, xigmadda Alle na waxaa ka mid ah in qaarkood qaar lagu celiyo, rassuullada Alle na qaar baa qaar ka fadilan, sida Nabiga Muxamed ah iyo Nabi Muuse iyo Nabi Ciise. [Al-Baqarah: 250-253].

254. Kuwa (xaqa) rumeeyow nafaqeyya (bixiya) waxaan idinku arzuqnay qaarkood ka hor imaatin maalin (qiyaamada) oon gadasho jirin iyo saaxiibtinimo iyo shafeeco (midna), gaaladuna iyaga unbaa daalimiin ah.

255. Allaah, ku xaq lugu caabudo ma jiro oon isaga ahayn, waana Allaha nool, khalqigana maamula, ma qabato lulmo iyo hurdo (midna) wuxuuna iska leeyahay waxa samooyinka ku sugan iyo dhulka, waa kuma kan ka shafeeci agtiisa (Alle) idankiisa mooyee, wuxuu og yahay (Alle) waxa dadka hortooda ah iyo waxa ka dambeeya mana koobaan wax cilmigiisa ka mid ah, wuxuu Alle doono mooyee, wuuna u waasac noqday kursigiisu samaawaadka iyo dhulka, mana cusleeyo ilaalinteedu, Alle na waa sarreeye wayn.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنفَقُوا مِمَّا
رَزَقْنٰكُمْ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِي يَوْمَ لَا بَيْعَ
فِيهِ وَلَا خُلَّةَ وَلَا شَفْعَةً ۗ وَالْكَافِرُونَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٥٤﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي
السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ مَنْ ذَا الَّذِي
يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۗ يَعْلَمُ مَا
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۗ وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ ۗ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ ۗ وَلَا يَئُودُهُ
حِفْظُهُمَا ۗ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

Aayadda hore waxay sugi inay habboon tahay in wax wanaagsan la hormarsado qiyaame ka hor, maxaa yeelay waa maalinaan ganacsi iyo saaxiibtinimo iyo shafeeco midna jirin cid Alle shafeeco u idmo mooyee, gaalana iyaga unbaa daalimiin ah, tan kale aayadda dambe waxaa la dhahaa aayatulkursi waxayna ka mid tahay aayadaha quraanka u weyn, waxaana fadligeeda ku soo arooray xadiithyo badan, waxaana ka mid ah: in Nabigu warsaday Ubayi binu Kacab: aayadde u weyn quraanka oo uu yidhi: Alle iyo Rasuulkiisaa og, markuu ku cel celiyeyna uu yidhi: aayatul kursi. Markaas Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: ha kuu shifoobo cilmigu Abaa Mundirow. Waxaa wariyey imaam Muslim.

Waxayna kulansatay aayaddu toban arrimood oo muhiim ah oos garan ciddii aad u fiirisa oo fahmida. [Al-Baqarah: 254-255].

256. Igraah (qasab) ma aha diinta galiddeedu, hanuunku (iimaanku) waa ka caddaaday (soocan yahay) baadida (gaalnimada), ruuxiise diida dhaaqaat (shayaadiinta iyo xuma fare wixii ah) oo rumeeya Alle wuxuu qabsaday xadhig (guntin) sugan oo adag (islaamka) oon go'ayn, Alle na waa maqla og.
257. Alle waa u gargaaraha kuwa rumeeyey xaqa, wuxuuna ka bixiyaa mugdiga (gaalnimada) una bixiyaa nurka (iimaanka), kuwa gaaloobayna gargaarahoodu waa dhaaqaat (xumaan fare) wuxuuna ka bixiyaa nurka una bixiyaa mugdiga (gaalnimada), kuwaasina waa ehelka naarta wayna ku waari dhexdeeda.
258. Ka warran (warkiisu ma ku soo gaadhay) kii kula murmay Nabi Ibraahim Allehiis, (waa Namruud) in Alle siiyey xukun darteed markuu Nabi Ibraahim yidhi Allehay waa nooleeye dile, markaa yidhi (gaalkii) amba waan nooleeyaa oon dilaa, markaas Nabi Ibraahim yidhi Alle wuxuu ka keeni qoraxda bari ee ka keen galbeed, markaasaa la wareeriyey (oo aamusay) kii gaaloobay, Alle na ma hanuuniyo qoom daalimiin ah.

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۗ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ
الْعَيِّ ۗ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ
بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا
انْفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
أُولَئِكَ لَهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ
النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ ۗ أُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ ۗ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي
رَبِّهِ أَنْ ءَاتَاهُ اللَّهُ الْمَلِكَ إِذْ قَالَ
إِبْرَاهِيمَ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ
أَنَا أحيي وَأُمِيتُ ۗ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ
اللَّهَ يَأْتِي بِالسَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ
بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ ۗ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾

Cidna xoogiyiyo qasabdiinta qalbigiisa laguma galiyo illeen xaqu waa cad yahaye, ruuxiise raaca diinta islaamka ee xaqa ah wuxuu qabsaday xadhig adag oon go'ayn, Allana waa gargaaraha mu'miniinta, hanuuniyana, shaydaanna waa gargaaraha gaalada, sida namruudkii la dooday Nabi Ibraahim markuu kibray oo isla weynaaday sheegtayna awood markii dambase ceeboobay oo wareerey oo hadli waayey, saasina waa caadada gaalada iyo xumaan farayaasha, wax nooleys iyo dilse ma aha wuxuu sheegtay oo ah inuu labo nin midna gawraco midna sii daayo, ciddii awood ku faanta wax ha ka badasho xukunka Alle iyo khalqiigiisa, mana jirto. [Al-Baqarah: 256-258].

259. Ka warran kii maray magaalo iyadoo la duntay darbigeedii (oo cidla ah) markaas yidhi sidee Alle u nooleyn midan dhimasho (kharaab) kadib markaasaa Alle dilay boqol sano (qadarkeed) markaasuu soo bixiyey wuxuuna ku yidhi immisaad nagaatay adigoo mayd ah, uuna yidhi waxaan nagaaday maalin ama maalin qaarkeed, uu kuna yidhi (Alle): waxaad nagaatay boqol sano ee day cuntadaada iyo cabiddaada, oon doorsoomin, day dameerkaaga waxaan kaaga yeeleyna calaamo dadka, day lafaha sidaan u soo kor yeeleyno (u nooleyn) una huwinayno hilib markuu u caddaaday xaalku wuxuu yidhi: waxaan ogahay in Alle wax walba karo.

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْبَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ
عَلَى عُرْوَيْهَا قَالْ أَلَيْسَ لِي بِهَذَا اللَّهُ
بَعْدَ مَوْتِيهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ
بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ
يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ
عَامٍ فَانظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ
يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِتَجْعَلَكَ
آيَةً لِلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ
نُنشِرُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا حَافًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ
لَهُ قَالَ أَعْلَمْتُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٥٩﴾

Waxaa la wariyey in nin la dhihi jirey Cuzayr uu maray magaalada Baytul Maqdis oo la kharribay, markaas yidhi sidee Alle u noolayn kharaab kadib, markaas Alle dilay soona nooleeyey muddo kadib, tusayna qudrada Alle iyo siduu wax u nooleeyo, awoodda Alle na ma aha wax la shakiyo ama la fogeysto, cidda xaqa rumeysana waxaa looga baahan yahay u hoggaansanka Alle kor iyo hoosba illeen waa wax walba karee. [Al-Baqarah: 259].

260. Xusuuso markuu yidhi Nabi Ibraahim: Allow i tusi sidaad u nooleyso waxa dhinta uuna yidhi miyaadan rumeynin (xaqa) oo uu yidhi waan rumeeyey laakiin (waxaan doonay) inuu xasilo qalbigaygu markaas (Alle) yidhi: qaad afar shimbirood una iil xaggaaga (jarjar) kadibna yeel buur kasta qayb ka mid ah, markaas u yeedh way kuu imaan iyagoo ordi, ogoowna in Alle adkaade falsan yahay.

261. Kuwa ku bixiya xoolahooda jidka Alle waxay la mid yihiin xabbad (masaggo ah) oo bixisay todobo sabuul, sabuul kastana bixiyey boqol xabbo, Alle waa u laab laabaa (ajirka) cidduu doono Alle na waa deeq badane og.

Nabi Ibraahim wuu rumeysnaa awoodda Alle, wuxuuse u warsaday xaalkaas in iimaanku u sii kordho, mase aha shaki siduu Nabiguba yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): annagaa ka mudan shaki (Nabi) Ibraahim markuu yidhi Allow i tus saad wax u nooleyso. Bukhaari iyo Muslim baa wariyey. Tan kale cidda wax wanaagsan hor marsata Alle wuu u laab laabi ajirka sida xabbad masaggo ah oo dhulka lagu riday oo soo bixisa sabuullo badan, waxaana xadiith ku sugnaaday: ciddii ku baxsata nafaqo dheeraad ah jidka Alle waxaa loo laablaabi illaa toddobo boqol oo jeer. Ibnu Cabaasna wuxuu yidhi: jahaadka iyo xajku waxay dirhamka u laablaabaan ilaa todobo boqol oo jeer. [Al-Baqarah: 260-261].

262. Kuwa ku bixiya xoolahooda jidka Alle markaasna raacinnin waxay bixiyeen manno iyo dhib waxay ku mudan ajrigooda Rabbigood agtiisa, cabsina korkooda ma ahaato, mana murugoodaan.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِيَنَّكَ سَعْيًا وَاعْلَمَنَّ أَنَّهُ اللَّهُ غَزِيرٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْتَّ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضْعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ مَّا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذَىٰ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾

263. Hadal wanaagsan iyo dhaafid (saamaxaad) yaa ka khayr badan sadaqo uu raaco dhib, Alle na waa hodan dul badan.
264. Kuwa xaqa rumeeyow ha ku burinnina sadaqadiinna manno iyo dhib sida kan u bixiya xoolihiisa istuska dadka, oo aan rumeynin Alle iyo maalinta aakhiro, wuxuuna la mid yahay sida sallax korkiisa carro tahay oo roob badan heley oo ka tagtay isagoo sibibiq ah (madhan) ma karaan kuwaasu wax ka mid ah waxay kasbadeen (ajri kama helaan) Alle na ma hanuuniyo qoom gaalo ah.

﴿قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبَعُهَا أَذَىٰ ۗ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ﴾ (٢٦٣)

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا
صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي
يُنْفِقُ مَالَهُ رِيقًا وَالنَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ
صَفْوَانَ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ
فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ
مِّمَّا كَسَبُوا ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْكَافِرِينَ﴾ (٢٦٤)

Wax bixinta iyo sadaqadu waa waxyaalaha waaweyn ee diinta Islaamku fartay, hasa yeeshee waa inaan sheeg sheeg iyo ku manneysi la racinnin, sadaqaduna mar hadday tahay dar Alle oo istustus iyo dhib loo bixinnin abaalkedu waa cabsi iyo murug la'aan, haddaadan wax bixineynina waxaa wanaagsan hadal fiican, istustusna cidhibtiisu waa wax la'aan, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ma galo jannada caaqa (caasiga waalidka) iyo ka wax ku mannaysta (dadka) iyo khamri daa'ime, iyo beeniyaha qaddarka (Alle). Waxaa wariyey imaam Axmed. [Al-Baqarah: 262-264].

265. Kuwa ku bixiya xoolahooda doonidda raalli ahaanshaha Alle iyo yaqiinsi naftooda (khayrka) waxay la mid yihiin beer ku taal meel sare oo uu helay roob badan, oo markaas keentay cunnadeedii laban laab, hadduusan roob badan helinna uu helo roob yar (shuux), Alle na waxaad camal falaysaan wuu arkaa.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَنْبِيئًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ
كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ
أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ
فَطَلَّ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ (٢٦٥)

266. Ma jecel yahay midkiin inay u ahaato beer timir iyo canabyo ah oy dareeri dhexdeeda wabiyaal oo uu ku leeyahay dhexdeeda wax kastoo midho ah ayna hayso da'weyni uuna leeyahay carruur tabar yar oo markaas beertii asiibto (ku dhacdo) dabayl daran oo dab wadata oo gubatay beertii, saasuu Alle idiinku caddeeyaa aayaadkiisa si aad u fikirtaan.

أَيُّودٌ أَحَدَكُمُ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَةٌ ضَعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾

Dar Alle oo wax loo bixiyo waxay labanlaabtaa camalka ajrigiisa, istus tuska iyo niyo xumiduna waxay gubtaa camalka sida beerta aayaddu tilmaantay iyo siduu ugu baahan yahay ninkii lahaa, waxaana sugnaatay in macnaha aayaaddan Cumar warsaday asaxaabtii oy dhaheen Alle ayaa og, oo uu cadhooday yidhina dhaha ma naqaan ama waan naqaanna, markaas Ibnu Cabbas yidhi: waa ruux camal fiican falay oo shaydaan duufsaday. Waxaa wariyey Bukhaari. [Al-Baqarah: 265-266].

267. Kuwa xaqa rumeeyow wax ka bixiya ka wanaagsan waxaad kasbateen, iyo waxaan idinka soo bixinnay dhulka, hana u qasdina kan xun inaad wax ka bixisaan, oo idinkuba aydaan qaadateen, inaad indho laabtaan mooyee, ogaadana in Alle yahay hodan la mahdiyo.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغِصُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾

268. Shaydaanku wuxuu idiin yaboohi faqri, wuxuuna idin fari xumaan, Alle na wuxuu idiin yaboohi dambi dhaaf iyo fadli, Alle na waa waasac (deeqdiisu) waxna og.

الشَّيْطَانُ يَعِدُّكُمْ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُّكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٨﴾

269. Wuxuu siiyaa xigmo cidduu doono, ruuxii la siiyo xigmona waxaa la siiyey khayr badan, wax waantooba oon kuwa caqliga leh ahaynna ma jiro.

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتِ
الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا
يَذَكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾

Aayaddan waxay fari in xoolaha xalaasha ee fiican wax laga bixiyo, oon ka xun loo soocin bixin iyo shaydaanku ku cabsi galin dadka baahi iyo faqri, Alle na u yaboohi dambi dhaaf iyo dheeraad, cidduu doonana uu siin caqli iyo xikmad uu wanaagga ku raaco, waana khayr iyo sharaf wayn, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle wuxuu idiin qaybiyey akhlaaqda siduu idiin ku qaybiyey arzaaqa, Alle na wuu siiyaa adduun ruuxuu jecel yahay iyo miduusan jecleynba, mase siiyo diinka miduusan jecleyn, ruuxuu siiyo diin wuu jeclaaday... Intuu ka dhaho: ruuxii ka bixiya xaaraam, ama sadaqeeya lama aqbalo, haduu ka tagana wuxuu ku noqon sahay naareed. Waxaa wariyey imaam Axmed. [Al-Baqarah: 267-269].

270. Waxaad bixisaan oo nafaqo ah (sadaqo) amaad ku nadartaan oo nadir ah Alle waa og yahay, daalimiinna gargaare uma sugnaannin.

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذِيرٍ
فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُمْ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ
أَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾

271. Haddaad muujisaan sadaqaadka waa fiican tahay, haddaadse qarisaan ood siisaan fuqarada yaa idiin khayr badan, wuuna asturi Alle xumaantiinna (dambiga) Alle na waxaad falaysaan wuu og yahay.

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ
تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ
لَّكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِّنْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾

272. Korakaaga ma saarra hanuunintoodu, Alle ayaase hanuuniya cidduu doono, waxaad bixinaysaan oo khayr ah naftiinna iska leh, umana bixisaan doonid waji Alle mooyee, waxaad bixisaan oo khayr ahna waa laydiin oofin, idinkoon laydin dulmiyeyn.

* لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلِأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ
وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُؤَفَّ
إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تظَلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾

Wixii sadaqa ah oo la bixin ama wixii lagu nadro iyo camal walba Alle waa og yahay, muujinta sadaqa iyo qarinteeduba waa bannaan tahay, waxaase khayr badan qarinteeda, hanuunkana Alle ayaa haysta, Nabigana waxaan gaadhsiis ahayn ma saarro wixii dar Alle loo bixiyaana Alle wuu ka abaalmarin, “waxaana todobada la hadhayn ka mid ah ciddii sadaqo qarsoon bixisa”. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [Al-Baqarah: 270-272].

273. (Waxaa muta sadaqadaas) fuqarada lagu koobay jidka Alle (jahaadka) oon karin inay dhulka ku safraan (macaash raadin), wuxuuna u malayn kaan ogayn hodan dhawrsanaantooda darteed, waxaadse ku garan calaamadooda, umana waydiiyaan dadka ku celcelin, waxaad bixisaan oo khayr ah Alle waa og yahay (oo ka jaysayn).

274. Kuwa bixiya xoolahooda habeen iyo dharaarba qarsoodi iyo muuqaalba waxay ku mudan ajirkooda Rabbigood agtiis, cabsina korkooda ma ahaato iyo murug midna.

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ
 يَحْسِبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ
 تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ
 إِلْحَاقًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ
 بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
 سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
 وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

Wax bixintu waa lagama maarmaan, waajib ahaatayaa iyo siin kale ahaatayaaba, adayggeeda iyo ahmiyaddeeda darteed ayuu quraanku wax badan soo celceliyey, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wax badan u faray uguna hanuuniyey, taasina waxay ku tusin in diinta islaamku tahay diin xidhiidhin iyo taakulayn, sida fuqarada aan shaqaynayn, ee jidka Alle ku jahaadi, cidna wax warsannin loona malaynayn fuqaro, oyse ka muuqato dhibaato, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxii is dhawra Alle ayaa dhawra, ruuxii is hodan yeelana Alle ayaa hodmiya, ruuxii wax waydiista isagoo hanta wax la eg shan wiqiyadoodna wuxuu u waydiiyey dadka cel celin. Waxaa weriyay Imaam Axmed. [Al-Baqarah: 273-274].

275. Kuwa cuna ribada kama istaagaan (qubuurahooda) siduu u istaago mid la dhici shaydaan taabashadiis mooyee, waxaana ugu wacan arrintaas inay dhaheen beecu waa sida ribada, wuu banneeyey Alle beeca wuxuuna xarrimay ribada, ruuxuu u yimaado waano Allehiis oo reebtooma wuxuu mudan wixii horreeyey, amarkiisana waxaa (loo bandhigi) Alle, ruuxiise ku noqda (ribada) kuwaasu waa asaxaabta (ehelka) naarta wayna ku waari dhexdeeda.
276. Wuxuu tiraa Alle ribada wuxuuna badiyaa (barakeeyaa) sadaqooyinka, Alle na ma jecla gaalnimo badane dambi badan dhammaantiis.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا
 كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ
 مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ
 مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ
 الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ
 فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ
 وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
 فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيهِ الصَّدَقَاتِ
 وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾

Diinta islaamku waa diin fari xalaal cunka, shaqada fiican iyo istaakulaynta, mana oggola xaaraan cunka, iskhayaamidda iyo dulmiga, ribaduna waa xoolaha dadkoo xaq darro iyo dulsaar lagu cuno, waxaana lagu ciqaabi dhidhicid sida ruux waalan qiyaamada, cadaab iyo barako darro, illeen Alle kala gadashadu banneeyaa, ribadana wuu xarrimaa, mana aha siday gaaladu sheegeen in beeca iyo ribadu isku mid yihiin. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaan u imid habeenkii lay dheelmay qaar calooshoodu tahay sida guryo oo abeesana dhex socoto, waxaana dhahay: waayo kuwaasi Jibriilow? Wuxuu yidhi: kuwaasi waa kuwa cuna ribada. Waxaa wariyey Imaam Axmed.

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: kuwa cuna ribada waxaa la soo bixiyaa qiyaamada iyagoo waalan oo neefaysan. Waxaa wariyay Ibni-abii Xaatiim. [Al-Baqarah: 275-276].

277. Kuwa rumeeyey xaqa, oo camal fiican falay, oo oogay salaadda, oo bixiyey sakada waxay ka mudan ajirkooda Allahood agtiisa, wax cabsi ah iyo murugana korkooda ma ahaato.

278. Kuwa xaqa rumeeyow ka dhawrsada Alle kana taga waxa hadhay oo ribo ah haddaad mu'min tihiin.

279. Haddaydaan falin (sidaas) ogaada dagaal Alle iyo Rasuulkiisa, haddaad toobad keentaanna waxaad leedihiin raasamaalkii xoolihiinna, wax dulmin maysaan idinna laydin ma dulmayo.

280. Haddii la helo isagoo caydh ah (kan wax lagu leeyahay) ha la sugo intay uga fududaato, haddaad sadaqaysataan (ka saamaxdaan) yaa idiin khayr badan haddaad og tihiin.

281. Kana dhawrsada maalinta laydiin soo celin Alle, kadibna qof walba loo oofin waxay kasbatay, lamana dulmiyo.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَءَاتَوْا الزَّكَاةَ لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَدُّرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾

فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ
اللَّهِ وَرَسُولِهِ ؕ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ
رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا
تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾

وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ
وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

وَأَتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ۗ ثُمَّ
تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

Ciddii xaqa rumeysa oo camal fiican la timaada, salaad, zako iyo wanaagga kalaba wuu ka helaa abaalkiisa fiican Alle agtiisa, isagoon cabsi iyo murugo arkayn ribadana saan horay u soo sheegnay waa camal xun iyo kasab xaaraan ah, mudanna in laga dheeraado, ciddii fashana ha u darbado dagaalka Alle iyo Rasuulkiisa, maxaadse u malayn cid Alle iyo Rasuulkiisu la dagaallameen.

Ibnu Cabbaas wuxuu sheegay in kan cuna ribada lagu dhihi qiyaamada: u qaado hubkaaga dagaal Alle. Ribaduna waa irriddo badan tahay, waana masalooyinka aad u adag oy waajib tahay dadaal iyo ka fogaanta shakiga, waana in loo

naxariisto cidda daynta qabta ee faqiirka ah, intuu ka helana la sugo ama laga saamaxo, iyadoo loo darban qiyaamada illeen Alle ayaa loo noqone cid kastana ka abaal marin wuxuu kasbaday isagoon la dulmiyeyn. [Al-Baqarah: 277-281].

282. Kuwa xaqa rumeeyow haddaad wax kala daynsataan tan iyo muddo magacaaban qora hana idiin kala qoro dhexdiinna qof si cadaalad ah, yuuna diidin qore inuu u qoro siduu wax u baray Alle, ha qoro hana u yeedhiyo kan xaqa lagu leeyahay, hana ka dhawrsado Allaha Rabbigiisa ah, yuuna wax ka nuqsaaminin, hadduu yahay kan xaqa lagu leeyahay safiih ama tabar yare ama uusan karin inuu yeedhiyo ha u yeedhiyo waligiisu si caddaalad ah, maraggana ka yeela laba marag oo rag ah, haddaan laba nin la helinna nin iyo laba haween ood ka raalli tihiin marag ahaan; (laga yaabo) inay midi halmaanto oo tan kale xusuusiso, yeyna diidin maraggu haddii loo yeedho, hana ka daalina inaad qortaan wax yar iyo wax waynba tan iyo muddadiisa, saasa ku cadaalad badan Alle agtiisa una sugan maragga una dhaw inaan la shakiyin, inay tahay tijaara (ganacsi) joogta aad maamulaysaan dhexdiinna oo korkiinna dhib (dambi) ma aha inaydaan qorin, marag u yeela

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ
إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَآكُتُبُوهُ وَلْيَكْتُبْ
بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ
أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ
وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ
رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ
الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا
أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمْلَ لَهُ فَلْيُمْلِلْ
وَالْيُهِ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِدَيْنِ
مِنْ رَجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ
فَرَجُلٌ وَأَمْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ
الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكَّرَ
إِحْدَاهُمَا الْآخَرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ
إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَؤُا أَنْ تَكْتُبُوهُ
صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَٰلِكُمْ
أَفْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمٌ لِلشَّهَادَةِ
وَأُدْنَىٰ ۗ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ
تِجَارَةً حَاصِرَةٌ تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ
فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا
وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ
وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَلَّحُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ
بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ
وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

haddaad wax kala gadanaysaan,
yaana la dhibin qore iyo marag
midna, haddaad fashaan waa
faasiqnimadiinna, ka dhawrsada
Alle, waxna wuu idin bariye,
Allana wax kasta waa og yahay.

Aayaddan waa aayad wayn, waxayna faraysaa in la qoro wixii la kala daynsan. Maragna loo yeelo, si caddaalad loo gaadho wax shaki ahna u dhicin, waxay kaloo fari in maragga, qoraha iyo kan daynta qaadanba dhabta iyo caddaalada ku dadaalaan, wax dhib ahna aan laysu gaysan, haddii cidda daynta qabta wax yeedhin waayo yari ama safiihnimo ama tabaryari awgeed waxaa tawallin waligiisa, waxaa sugnaatay in Nabigu galay magaalada Madiino iyagoo isu hor marin wuxuuna yidhi: ciddii salaf hormarin samaysa ha ku hor mariso beegid la yaqaan iyo miisaan la yaqaan tan iyo muddo la yaqaan. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [Al-Baqarah: 282].

283. Haddaad safar tihiin oydaan helin qore rahan la qibloodo (la kala qaato ha badasho qoridda) haduu qaarkiin aamino qaar ha siiyo kii la aaminay ammaanadiisa hana ka dhawrsado Allihiisa barbaariyey, hana qarinnina maragga, ruuxii qariyana wuu dambaabi qalbigiisu, Allena waxaad camalfashaan waa og yahay.

284. Alle ayaa iska leh waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, haddad muujisaan waxa naftiinna ku sugan ama qarisaan wuu idin ku xisaabin Alle, wuuna u dhaafi cidduu doono ama cadaabi cidduu doono, Alle na wax kasta wuu karaa.

* وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا
كَاتِبًا فَرِهَنَّ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ
بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ
أَمْنَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا
الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ
قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَإِنْ تُبَدُّوْا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوْهُ
يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٨٤﴾

Haddiii safar la yahay oon la helayn qore waxaa la kala qaadan rahan “cudhaadh” haddii lays aaminana ha siiyo kii la aaminay ciddii aamintay xaqeeda, Allana haka yaabo, maraggana yaan la qarinnin, illeen ciddii qarisa wuu dambaabiye, Allana waa og yahay waxaad camal falaysaan. Samooyinka iyo dhulka waxa ku suganna Allaa iska leh, wax kastood fashaanna ama muuji ama qari ee mar walba Alle wuu ku xisaabin dadka, cidduu doonana wuu u dhaafi tuu doonana wuu cadaabi, illeen wax kasta wuu karaayee, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle wuxuu yidhi: hadduu doono addoonkaygu xumaan waxba ha u qorina intuu ka falo, hadduu falana mid u qora, hadduu wanaag doono ka dibna falin u qora wanaag, hadduu falana u qora toban wanaag. (Waa saxiix).

Markay aayaddan soo dagtayna asaxaabtii Nabiga aad bay u cabsadeen hasa yeeshee Allaa sheegay inaan cidna lagu mashaqayn waxayan karin, taasina waxay ku tusin caddaaladda iyo naxariista Alle, kaliya waxaa uun loo baahan yahay toosnaan iyo samo fal iyo Alle ku xidhnaan. [Al-Baqarah: 283-284].

285. Wuu rumeeyey rasuulku wixii looga soo dajiyey xagga allihiis, mu’miniintuna (way rumeeyeen) dhammaanna waxay rumeeyeen Alle, mala’igtiisa kutubtiisa iyo rasuulladiisa, mana kala geynayno mid ka mid ah rasuulladiisa dhexdooda, waxayna dhaheen waan maqalnay oon adeecnay, dhaafiddaada yaan ku waydiisanaynaa Allahannow, xaggaagaana loo ahaan.

286. Kuma mashaqeyo Alle naf waxay awooddo mooyee, waxay mudan waxay kasbatay (oo wanaag ah) waxaana korkeeda ah waxay isu kasbatay (oo xumaana) Allow ha noo qabannin haddaan halmaanno ama gafno, Allow ha nagu xambaarin culays

عَامِنَ الرَّسُولِ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ
وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمِنٌ بِاللَّهِ وَمَلَيْكَتِهِ
وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ
رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ
رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾

لَا يَكُفُّ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وَسُعَهَا لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا
لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا
وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ
عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا
مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ

saad ugu xambaartay kuwii
naga horreeyey, allow hanagu
xambaarin (dhibin) waxaannaan
awood u lahayn, na cafina oo
noo dhaaf noona naxariiso,
adaa gargaarahannaga ahe,
nooga gargaar qaarka gaalada
ah.

وَأَعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا
أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

Waxay ku tusin aayadda hore in xaqaa aad u yeedhi aad dhab u rumeysid sida Alle u sheegay in rasuulku iyo mu'miniintuba rumeeyeen quraanka iyo xaqaa Alle soo dajiyey, tan kale waajibnimada rumeynta Alle, malaa'igtiisa kutubtiisa iyo rasuulladiisa, oon la kala qaybinnin, xaqana la maqloo la adeeco, waxayna caddaysay arkaanta iimaanka badideed, aayadda kale waxay caddayn inaan Alle ku dhibin addoonkiisa waxuusan awoodin wax kastaba ha ahaadee, naf walbana ay mudan waxay kasbato, halmaansho iyo gafna Alle uga naxariistay dadka, culayskii ummadihii hore saarnaana laga fududeeyey, waxayna ku dhammaatay suuraddu warsi cafi Alle, dambidhaaf, naxariis iyo ka guulaysi gaalada.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxii akhriya labada aayadood ee suuradda baqara u dambeeya habeen way ku fillaan. Waxaa wariyey Bukhaari.

Waxaa kaloo Nabigu yidhi: waxaa laygu soo diray diin toosan oo fudud. Waxaa wariyay Axmad. [Al-Baqarah: 285-286].

Suurat Aali-Cimraan

سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. (Waxay ku tusin mucjisada quraanka).
2. Allaah, ku xaq lugu caabudo ma jiro oo aan isaga ahayn, ee nool, ee maamula khalqiga.
3. Wuxuu kugu dejiyey (Nabiyow) kitaabka (quraanka) si xaq ah, isagoo u rumeyn wixii ka horreeyey, wuxuuna soo dejiyey Alle tawreed iyo injiil.
4. (Waqti) hore, iyagoo hanuun u ah dadka, wuxuuna soo dejiyey (Alle) furqaan (quraanka), kuwa ka gaaloobay aayaadka Alle waxay mudan cadaab daran, Allana waa adkaade aarsada.
5. Allana kagama qarsoona korkiisa waxa dhulka iyo samada midna.
6. Waana Allaha idinku sawira (abuura) riximyada (ilmo galeenka) siduu doono, ku xaq lugu caabudo ma jiro Allaah mooyee, waana adkaade falsan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الم ﴿١﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿٢﴾

نَزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابُ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ
وَالْإِنْجِيلَ ﴿٣﴾

مِن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو
الْعِقَابِ ﴿٤﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ
وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥﴾

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ
كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٦﴾

Waxay soo degeen aayadahan mar wafdi ka yimid xagga najraan sannadkii sagaalaad ee hijrada, waxayna sugi kalinnimada Alle, noloshiisa, awooddiisa, xaqnimada quraanka, inuu u rumeyn kutubtii hore wixii xaq ah, iyo inuu hanuun u yahay dadka, xaqa iyo baadilkana uu kala bixin, ciddii xaqa diiddana uu ciqaabi Alle, wax kaga qarsoomaa uusan jirin cir iyo dhul midna. Siduu doonana uu dadka ugu abuuru uurka hooyo, Nawaas binu Samcaan waxaa laga wariyey inuu yidhi: Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabdgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa la keeni quraanka maalinta qiyaame iyo ehelkiisii ku camal fali jiray, isagooy hor socoto suuratu Baqara iyo Aali Cimraan. [Aali-Cimraan, 1-6]

7. Alle waa kan kugu soo dejiyey kitaabka, waxaana ka mid ah aayado sugan (macnahoodu cad yahay) oo ah hooyada quraanka (asalkiisa) iyo kuwa kale oo isu eg, kuwa qalbigoodu leexasho ku jirto waxay raacraacaan kan is shabbaha (isu eg) doonid fidmo (xumaan) iyo doonid ta'wiil (leexin fasir) darteed, ma jiro wax og (dhabta fasirka kaas, iyo waxa uu ku danbayn) Alle mooyee. Kuwa ku xididdaystay cilmiga waxa ay dhihi: waan rumeynay kaas, dhammaanna wuxuu ka ahaaday Alleheen agtiisa, mana waantoobo kuwa caqliga leh mooyee.
8. Allow ha iilin quluubtannada intaad hanuunisay ka dib, nagana sii agtaada naxariis, adiga unbaa bixin badane ehe.
9. Allow adaa u kulmin dadka maalin darteed (qiyaamada) oon shaki lahayn, Allana ma baajiyo ballanka.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ
 آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخْرُ
 مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ
 فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ
 وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ
 إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ
 آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ
 إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٧﴾

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا
 وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ
 الْوَهَّابُ ﴿٨﴾

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ
 فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٩﴾

Alle ayaa quraanka soo dejiyey, isagoo midna macnihiisu cad yahay, midna is shabboho "caddayn" oo ubaahangarashadiisu cilmi dheeraadah, mana habboona in quraanka loo leexiyo si aan habbooneyn xaqna ahayn, si loo fidmeeyo loona dhumiiyo dadka, waase in dhammaan la rumeeyo quraanka, Allana la weydiisto ku sugnaanta xaq iyo inuusan leexinnin quluubta, illeen isagaa wax bixiyee, dadkana kulmiya qiyaamada, yaboohana baajineyn. Rasuuulka (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: haddaad aragtaan kuwo ku murmi quraanka waa kuwa Alle magacaabay ee ka digtoonaada (Bukhaari iyo Muslim ayaa wariyay). Wax badan wuxuu ku ducaysan jiray Nabigu: Allaha gaddiia quluubtow ku sug qalbigeyga diintaada... Waxaa wariyey imaam Axmed, Tirmidi iyo Ibnu Mardaweyhi. [Aali-Cimraan, 7-9]

10. Kuwa gaalobay ugama taraan xoolahoodu iyo caruurtoodu Alle xaggiisa waxba, kuwaasina iyaga umbaa ah shidaalka naarta.

11. Waa sidii caadadii Fircoon iyo ehelkiisii iyo kuwii ka horreeyey, waxay beeniyeen aayaadkannagii, markaasuu qabtay Alle dambigooda dartiis, Allana waa daran tahay ciqaabtiisu.

12. Waxaad u dhahdaa kuwii gaalobay waa laydinka adkaan, waxaana laydiin soo kulmin jahannamo iyadaana u xun gogol.

13. Waxaa idiinku sugan aayad labo kooxood oo kulmay (dagaallamay); kooxu waxay ku dagaallami jidka Alle, tan kalana waa gaal, waxayna ku arkaan mu'iniinta laba jibbaarkood xagga argtida isha, Allana waa ku ayidaa (xoojiyaa) gargaarkiisa cidduu doono, arrintaasna waana ugu sugan ciddii arag leh (wax garan).

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُغَيِّرَ عَنْهُمْ
أَمْوَالَهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾

كَذَّابٍ ءَالَ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ
وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْتَابُونَ
وَمُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ
الْمِهَادُ ﴿١٢﴾

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ اللَّتَقَتَا
فِيئَةٌ قُتِلَتْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ
كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأَى الْعَيْنُ وَاللَّهُ
يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾

Xoolo iyo carruur iyo wax kale toona wax ugama taraan Alle agtiisa ciddii ku madax adayga, gaaladana waxay la mid tahay tii Fircoon iyo goomkiisii iyo kuwii ka horreeyey ee Alle si daran u qabtay, ciddii xoog isbidda iyadoo gaal ah waxaa uun u dambeyn jab iyo halaag iyo galidda jahannamo, ciddii waana qaadana ha fiiriso dagaalkii badar iyo in Alle u gargaaray mu'miniintii xaqa ku dagaallamaysay. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle koorkiisa ha yeelee) habeen ayuu istaagay maka, wuxuuna yidhi: "Allow ma gaadhsiiyey" saddex jeer markaasuu Cumar yidhi: haa waadna dadaashay ood isdhibtay ood naseexaysay, ee samir, markaasuu yidhi Nabigu: waxaa sarrayn iimaanka ilaa gaalnimadu ku noqoto waddankeedii, waxayna la dhunban rag badda islaamka. [Aali-Cimraan, 10-13]

14. Waxaa loo qurxiyey dadka jacaylka waxa naftu doonto oo ah haween, wiilal iyo wax badan oo laban laaban oo dahab iyo qalin ah, iyo fardo laylyan oo darban, iyo ancaamta (xoolaha nool) iyo beeraha, arrintaasna waa raaxada nolosha adduun, Alle agtiisaana noqosho wanaagsan leh.
15. Maydiin ka warramaa wax ka khayr roon kiinnaas, kuwa dhawrsada waxaa ugu sugnaaday Rabbigood agtiisa jannooyin ay dareeri dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku waari dhexdeeda iyo haween la daahiriyeey iyo raalli ahaansho Alle, Alle na waa arkaa addoomada.
16. Ee ah kuwa dhihi Rabbiiyow annagu waan rumeynay ee noo dhaaf dambiyadannada, nagana dhawr cadaabka naarta.
17. Ee ah kuwa samra ee runloowga ah, ee adeeca Alle, ee wax bixiya, ee dambi dhaaf warsada aroortii.

رُزِيَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ
النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ
الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِصَّةِ
وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ
وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَتَابِ ﴿١٤﴾

* قُلْ أُوْتَيْتُكُمْ بِحَيْرٍ مِّنْ ذَالِكُمْ
لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ
مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ
بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا أَعْمَانَا فَاعْفُ
لَنَا ذُنُوبَنَا وَفِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾

الصَّادِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ
وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ
بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾

Dabecadda dadka waxaa ka mid ah inuu jeclaado noloshu adduunka iyo waxa laysku qurxiyo oo xoolo, ehel, iyo lacagba ah, Alle agtiisaase wanaag, jannooyin, ehel nadiif ah iyo rilaha Alle jiraan, waxaana mudan arrimahaas kuwa Alle dambi dhaafka warsada ee ka magan gala naarta, ee ku sifooba samir, runsheeg, daacad, wax bixin iyo toobad keen. Ibraahim binu Xadhib wuxuu ka wariyey aabbihiis inuu yidhi: waxaan maqlay ruux aroortii ku leh dhinaca masjidka: Allow waad i amartay waana ku adeecay, waqtiguna waa aroor ee ii dhaaf (dambiga) markaasaan dayay illeen waa Ibnu Mascuud, Alle ha ka raalli noqdee. [Aali-Cimraan, 14-17]

18. Alle wuxuu qirayaa inaan ku xaq lugu caabudaa jirin isaga mooyee, malaa'igtuna (way qiri) iyo kuwa cilmiga leh, maamulana caddaalad, ku xaq lugu caabudaa ma jiro isaga mooyee, waana adkaade falsan.

19. Diintuna (xaqa ah) Alle agtiisa waa islaamka, ismana khilaafin kuwii la siiyey kitaabka intuu u yimid cilmi mooyee, xasad (dulmi) dhexdooda ah dartiis, ruuxii ka gaalooba aayaadka Alle, ilaahay waa deg deg badan tahay xisaabiddiisu (wuu ciqaabi).

20. Hadday kula xujaytamaan (murmaan) waxaad dhahdaa waxaan u hoggaamiyey wajigayga Alle (ani) iyo inta i raacday, waxaad ku dhahdaa kuwa la siiyey kitaabka (ehelu kitaabka) iyo ummiyiinta (wax aqoon): ma hoggaansamaysaan (hoggaansama)? Hadday hoggaansamaanna way hanuuneen, hadday jeedsadaanna waxaa uun ku saaran gaadhsiin, Allana waa arkaa addoommada.

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
وَالْمَلٰئِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا
اختلفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعِيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ﴿١٩﴾

فَإِنْ حَاجَّكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ
لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِّي وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ وَالْأُمِّيَّةِينَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ
أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا
عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَاللَّهُ بِبَصِيرٍ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾

Kalinnimada Alle iyo xaqnimadiisa waxaa qiray Alle, malaa'igta, kuwa cilmiga leh, diinta dhabta ah ee xaqa ahna waa diinta islaamka, waxa ka soo hadhay waa wax kama jiraan, gaaladuna waxay xaqa u diideen kibir iyo xasad, Allaana ku ciqaabi, muran iyo doodna looma baahna ee waa in Alle loo hoggaansamo, dadkoo dhanna waa inay islaamaan, ciddii diidana xil kama saarra Nabiga, wuxuuna yidhi Nabigu (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Nabiyada waxaa loo bixiyey qoomkooda anigase waxaa la ii bixiyey dadka dhammaantiis. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. Waxayna ku tusin aayaddu in Alle Rasuulka u diray dadkoo dhan, oo ciddaan rumeynin dhuntay, tahayna ehelka naarta. [Aali-Cimraan, 18-20]

21. Kuwa ka gaaloobi aayaadka Alle oo u dila Nabiyada xaq darro, oo dila kuwa fara caddaaladda oo dadka ka mid ah ugu bishaaree cadaab daran.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّاتِ بَعْدَ حَقِّهِمْ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾

22. Kuwaasi waa kuwuu buray (hoobtay) camalkoodu adduun iyo aakhiraba, mana u sugnaan wax u gargaara.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتِ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ﴿٢٢﴾

23. Ma aragtay (ka warran) kuwii la siiyey qayb ka mid ah kitaabka oo loogu yeedhi kitaabka Alle inuu kala xukumo dhexdooda markaas ay jeedsan koox ka mid ah iyagoo diiddan (xaqa).

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

24. Waxaana ugu wacan inay dheheen ma na taabato naaru maalmo mooyee, waxaa ku dhagray diintooda waxay been abuuran jireen.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾

25. Ee say ahaan markaannu u kulminno maalin aan shaki lahayn, loona oofiyo (dhammeeyo) naf kastaa waxay kasbatay iyagoon la dulmayn.

فَكَيْفَ إِذَا جُمِعْتَهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

Kawii gaaloobay ee diiday aayaadka Alle oo layn jiray Nabiyada iyo kuwa xaqa fara dadka, si xaq darro ahna u wax yeelleeyey, waxay mudan cadaab daran, camalkooduna wuu buri adduun iyo aakhiraba, wax u gargaarana ma helaan. Abu cubayda binul Jarraax waxaa laga wariyey inuu yidhi: waxaan idhi: Rasuulka Allow yaa dadka ugu cadaab daran maalinta qiyaamo? Wuxuuna yidhi Nabigu: ruux dilay Nabi ama dilay ruux fari wanaag, reebina xumaanta... Waxaa wariyey Ibnu abii Xaatim iyo Ibnu Jariir.

Yuhuud iyo nasaara waxaa la kala siiyey tawreed iyo injiil, waxaana loogu yeedhay inay rumeeyaan kitaabka quraanka ah ee xaqa ah, iskuna xukumaan, weyse diideen iyagoo qaarkood sheegay inaan la cadaabayn wax maalmo ah oo tirsan mooyee, taasina waxaa ugu wacan dhagar iyo been abuurashada ay ku samayn diinta, waxaase la abaal marin qiyaamada oon cidna la dulmiyeyn. [Aali-Cimraan, 21-25]

26. Waxaad dhahdaa allow adaa hanta xukunka, waxaad siisaa xukunka ciddaad doonto, waxaad ka siibtaa “wareejisaa” xukunka ciddaad doonto, waxaadna cisaysaa ciddaad doonto, waxaadna dullaysaa ciddaad doonto, adaana hanta khayrka, adaana wax kasta kara.

27. Waxaadna dhex galisaa habeenka maalinta, dhex gelisaa maalinta habeenka, kana soo bixisaa wax nool wax dhimaad ah kana soo bixisaa wax dhimaad ah wax nool, waadna arzaaqdaa ciddaad doonto xisaab la'aan.

28. Yeyna ka yeelan mu'miniintu gaalada sokeeye mu'miniinta ka sokow, ruuxii fala saas Alle berri buu ka yahay, inaad dhawrsasho xaggooda ka dhawrsataan mooyee, wuxuuna idiinka digi Alle naftiisa, xagga Allaana loo ahaan.

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ
مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ
وَتُعْزِّزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ
الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي
الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ
الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ
حِسَابٍ ﴿٢٧﴾

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ
مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ
فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا
مِنْهُمْ تَقْتَةً وَيُحَذِّرْكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ
وَأَلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٨﴾

Waxba kama qarsoona Alle, ama laab ha lagu qariyo ama ha la muujiyo. Ama cir iyo dhul ha ku sugnaadee, waana awoodle, ka abaal marin naf kasta waxay camal fashay khayr iyo sharba, waana naxariis badane ka digi ciqaabtiisa, faray in ciddii jecel Alle ay raacdo Nabiga si Alle u jeclaado uguna dambi dhaafo uguna naxariisto, waana waajib in Alle iyo Rasuulkiisa la addeeco, ciddii ka jeedsatana waa gaaloodday, Allana ma jecla gaalo. Rasuulkuna (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: cidda fasha waxaan amarkannaga ahayn waa lagu celin (diidi). Xasanul Basri wuxuu yidhi: Alle naxariistiisa waxaa ka mid ah inuu isaga digo dadka. [Aali-Cimraan, 29-32]

29. Waxaad dhahdaa haddaad qarisaan waxa laabtiinna ku sugan ama aad muujisaan waa ogaan alle, wuxuuna ogaan waxa samooyinka ku sugan iyo dhulka, Allana wax kasta wuu karaa.

30. (Xusuuso) maalinta ay heli nafkasta waxay camal fashay oo khayr ah oo la soo xaadiriyeey (la keenay), waxay camal fashay oo xumaan ahna waxay jeclaan in la yeelo iyada iyo isaga dhexdooda muddo dheer, wuxuuna idiinka digi alle naftiisa (ciqaabtiisa), Alle na waa u Naxariistaha Addoomadiisa.

31. Waxaad dhahdaa haddaad tihiin kuwo jecel alle i raaca haydin jeclaado allee hana idiin dhaafo dambigiinne, Allana waa dambi dhaafe naxariista.

32. Waxaad dhahdaa adeeca alle iyo rasuulkiisa, haddaad jeedsataan Alle ma jecla gaalada.

قُلْ إِنْ تَحْتَفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ
يَعْلَمَهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

يَوْمَ تَحِذُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ
مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ
بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ
اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي
يُحِبِّبْكُمْ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِينَ ﴿٣٢﴾

Waxba kama qarsoona Alle, ama laab ha lagu qariyo ama ha la muujiyo. Ama cir iyo dhul ha ku sugnaadee, waana awoodle, ka abaal marin naf kasta waxay camal fashay khayr iyo sharba, waana naxariis badane ka digi ciqaabtiisa,

faray in ciddii jecel Alle ay raacdo nabiga si Alle u jeclaado uguna dambi dhaafo uguna naxariisto, waana waajib in Alle iyo Rasuulkiisa la addeeco, ciddii ka jeedsatana waa gaaloowday, Allana ma jecla gaalo. Rasuulkuna (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: cidda fasha waxaan amarkannaga ahayn waa lagu celin (diidi). Xasanul Basri wuxuu yidhi: Alle naxariistiisa waxaa ka mid ah inuu isaga digo dadka. [Aali-Cimraan 29-32].

33. Alle wuxuu ka doortay aadan, Nuux, ehelkii Ibraahim iyo ehelkii Cimraan caalamka.
34. Waana farac qaarkood qaar ka yimid, Alle na waa maqle oge ah.
35. Xusuuso markay tidhi haweenaydii cimraan: Allow waxaan kuugu nadray waxa uurkayga ku jira inuu xor kuu ahaado (cibaadada) ee iga aqbal, adiga umbaa wax maqle oge ehe.
36. Markay dhashay gabadh waxay tidhi: Allow waxaan dhalay dhaddig, Alle na waa og yahay waxay dhashay, labna la mid ma aha dhaddig, waxaan ku magacaabay maryam, waxaan kaa magan galin iyada iyo faraceeda shaydaanka la dhagaxyeeyey (la dheereeyey).

﴿٣٣﴾ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَعَالَ
إِبْرَاهِيمَ وَعَالَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِن بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَدَرْتُ
لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ
أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا
أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ
الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي
أُعِيدُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾

Alle sarreeye wuxuu abuuray, oo doortay Aadam, nafna galiyey, malaa'igtana faray inay u sujuuddo, barayna magaca wax kasta, dajiyeyna jannada, kana soo dejiyey xigmad darteed, Nuuxna ka dhigay rasuulkii ugu horreeyey doortayna isaga iyo ehelkii Nabi Ibraahim iyo ehelkii Cimraan. Aayadaha kale waxay sheegi Maryam hooyadeed iyo siday ugu nadartay in waxa uurkeeda ku jira hadduu lab noqdo ka shaqeeyo kaniisadda, markuu noqday gabadhna ay ka magangalisay Alle shaydaanka iyada iyo waxay dhasho, Rasuulkuna wuxuu yidhi (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): cid kastoo la dhalo shaydaan baa taabta Ciise ibnu Maryam mooyee, markaasuu akhriyey Nabigu aayadda (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). [Aali-Cimraan, 33-36]

37. Wuxuuna ka aqbalay Alle aqbal fiican, wuuna koriyey korin fiican (xannaano), waxaana kafaala qaaday (dhaqaaleeyey) zakariye, markasta oo uu ugu galo mixraabkana (qolka) wuxuu ka helaa agteeda rizqi, wuxuuna dhahaa: xaggee kaaga yimid Maryamey kan, waxayna dhahdaa: wuxuu ka yimid Alle agtiisa, Alle na wuu u arzuqaa cidduu doono xisaab la'aan.
38. Halkaasuu baryey Zakariye Rabbigiis, yidhina Rabbiyow iga sii agtaada farac wanaagsan adaa maqla (ajjiibe) ducada ahe.
39. Waxaana u dhawaaqday malaa'igtii isagoo taagan oo ku tukan mixaraabka: Alle wuxuu kuugu bishaarayn Yaxye isagoo rumeyn kalimadda Alle (Ciise), sayidna ah haween u tegiddood iska ilaaliyey, Nabina ah, ka mid ah kuwa waanagsan.
40. Wuxuu yidhi Rabbiyow sidee iigu ahaan wiil anooy isoo gaadhay duqnimo, haweeneydeyduna madhalays tahay, wuxuu yidhi: saasuu u falaa Alle wuxuu doono.
41. Wuxuu yidhi Rabbiyow ii yeel calaamo wuxuuna yidhi calaamaddu waa inaadna la hadlin dadka saddex maalmood

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَمْرِئُمُ أَنَّى لَكَ هَذَا قَالَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾

هَذَاكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَأَمْرَانِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا زَمْرًا

ishaaro mooyee, xusna Allehaa
wax badan, una tasbiixso
galabtii iyo aroortiiba.

وَأَذْكُرُ رَبَّنَا كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ
وَالْأَبْكَرِ ﴿٤١﴾

Waxay caddayn aayaduhu sida Alle Maryam u dhaqaaleeyey una arzaaqay, Nabi Zakariyana u xannaaneeyey, markuu wax layaab leh ku arkeyna baryay Alle inuu ilmo siiyo looguna bishaareeyey Yaxye, inkastoo uu wayn yahay, haweeneyduna ayan dhalin, hasa yeeshee Alle wuu sameeyaa wuxuu doono, waxaana la faray inuusan saddex maalmood dadka la hadlin ee cibaadaysto, taasoo calaamo u ah aqbal iyo siinta wiilka. [Aali-Cimraan, 37-41]

42. (Xusuuso) markay tidhi
malaa'igtu: maryamoy Alle waa
ku doortay waana ku daahir
yeelay wuxuuna kaa doortay
haweenka caalamka.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَأِكَةُ يَمْرُومُ إِنَّ اللَّهَ
أَصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَأَصْطَفَاكِ عَلَى
نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٢﴾

43. Maryamooy adeec (u khushuuc)
Allehaa, sujuudna, lana rukuuc
(la tuko) kuwa rukuuca (tukada).

يَمْرُومُ أَقْنَتِي لِرَبِّكِ وَأَسْجُدِي وَأَرْكَعِي
مَعَ الرَّكَّعِينَ ﴿٤٣﴾

44. Taasi waa warka waxa maqan.
Oonnu kuu waxyoon, mana
aadan la joogin markey
tuurayeen qalimmadooda
koodii kafaala qaadi maryam,
mana aadan la joogin markey
murmayeen.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ
وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُلقُونَ أَقْلَهُمْ
أَنْبَهُمْ يَكْفُلُ مَرِيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ
يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾

45. (Xusuuso) markey tidhi
malaa'igtu Maryamooy Alle
wuxuu kuugu bishaarayn kalimo
xaggiisa ah (wiil) magaciisu
yahay Masiix Ciise ibnu Maryam
isagoo sharaf leh adduun iyo
aakhiraba, kana mid ah kuwa la
soo dhaweeyey.

إِذْ قَالَتِ الْمَلَأِكَةُ يَمْرُومُ إِنَّ اللَّهَ
يُبَشِّرُكَ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ
عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِهًا فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٥﴾

46. Kulana hadli dadka dharabta iyo
isagoo (gadhmadoobe) nin wayn
ah, kana mid ah kuwa suubban.

وَيَكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾

Aayaduhu waxay ka warrami waxay malaa'igtu kula hadashay Maryam iyadoo fulin amarka Alle, iyo sida Alle u doortay una dhahiray, una faray inay cibaadada badiso, saasuuna Alle ugaga warramay inkastoosan joogin Nabiga goobtaas, waxaa kalooy ka warrami sida Alle ugu bishaareeyey Nabi Ciise oo ah mid sharaf leh aakhiro iyo adduunba, Alle na dhaweeyey, isagoo dadka kula hadlay yaraan iyo wayniba, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa u khayr badan haweenka caalamka afar: Maryama bintu Cimraan, Aasiya haweenyidii Fircoon, Khadiija bintu Khuweylid iyo Faadumo binti Rasuulka Alle. Waxaa wariyey Ibn Mardaweyhi. [Aali-Cimraan, 42-46]

47. Waxay tidhi (Maryam): Allow sidee ilmo iigu ahaan isagoon i taaban dad (nin), wuxuu yidhi (Alle): saasu Alle u abuuraa wuxuu doono, markuu xukmin amarna wuxuu uun u dhahaa ahow wuuna ahaadaa.
48. Wuxuuna (Alle) bari Ciise kitaabka, xigmad, towreed iyo injiil.
49. Waxaan ka dhigaynaa ku loo diray banii'israa'iil, (isagoo) u dhihi waxaan idiin la imid aayad xagga Allihiin ka ahaatay, waxaana idiinka abuuri dhoobada shimbira oo kale, oo afuufi ooy noqon shimbir idamka Alle, waxaana bogsiiyaa indhala'aan ku dhashe, baraslaha, waxaana nooleeyaa maydka idamka Alle, waxaana idiin ka warrami waxaad cunaysaan iyo waxaad ku kaydsanaysaan guryihiinna, taasina waxay idiin tahay calaamad haddaad rumeynaysaan (xaqa).

قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسَّسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٤٨﴾

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطَّيْرِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخُرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾

50. Waxaana rumeyn wixii iga horreeyey oo tawreed ah, waxaan idiin bannayn wixii laydinka reebay qaarkiis, waxaana idiin la imid calaamad xagga Allihiin ka ahaatay, ee ka dhawrsada Alle, ina adeeca.

51. Ilaah waa Rabbigay iyo Rabbigiin ee caabuda, taasaana ah jidka toosane.

Aayadahan waxay ka warrami Maryam iyo wiilkeedii Ciise iyo sida Alle u siiyey iyadoon dad taaban, una baray kutubta, ugana yeelay rasuul banii'israa'iil, idamka Allana wax ku bogsiiin jiray, kuna nooleyn jiray, kagana warrami jiray waxay cuni iyo waxay kaydsan, dhammaan waxaasina waa wax Alle idankiisa ku ahaaday, ee Ciise waa uun addoon Alle, tan kale wuxuu raacay xaqii ka horreeyey wuxuuna u banneeyey waxyaalihii laga reebay qaarkood, wuxuuna u sheegay Allihiiis iyo Allahoodba in ilaahay yahay, oyna waajib tahay in Allaha xaqa ah la caabudo, saasaana ah jidka Alle ee toosan. [Aali-Cimraan, 47-51]

52. Markuu ka kasay Ciise xaggooda gaalnimo yuu yidhi: yaa iigu gargaari Alle, waxayna dhaheen xawaariyiintii (gargaarayaashii) annagaa ah gargaarayaasha Alle (diintiisa) waxaan rumeynay Alle ee marag ka noqo inaan muslimiin nahay.

53. Allow waan rumeynay waxaad soo dejisay waxaanna raacnay Rasuulka ee nagu qor (naga dhig) la jirka markhaatiyada, (ummadda Nabi Muxamad).

54. Way dhakreen Nabi Ciise, Allana ayaguu dhakray, Allaana u wanaagsan wax dhakra.

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْ مِنَ التَّوْرَةِ
وَلِأَجْلِ لَكُمْ بَعْضِ الَّذِي حُرِّمَ
عَلَيْكُمْ وَجِئْتُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٥٠

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا
صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٥١

* فَلَمَّا أَحَسَّ عَيْسَىٰ مِنْهُمُ الْكُفْرَ
قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ
الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ءَأَمَنَّا بِاللَّهِ
وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٥٢

رَبَّنَا ءَأَمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ
فَاكْتُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ٥٣

وَمَكْرُوهًا وَمَكْرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ
الْمَكْرِينَ ٥٤

55. Xusuuso markuu ku yidhi Alle: Ciisow waan ku oofsan, waana ku koryeeli, waana kaa daahirin kuwii gaalobay, waxaana yeeli kuwa ku raaca korka kuwa gaalobay tan iyo qiyaamada, markaasna xaggayгаа laydiin soo celin, waana idin kala xukumi dhexdiinna waxaad isku khilaafsanydeen.

إِذْ قَالَ اللَّهُ لَيعِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ
وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِنَّ
مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٥﴾

Markuu diray Alle Nabi Ciise waxay kala hor yimaadeen yuhuud iyo wixii raacay gaalnimo, waxaase raacay gargaarayaashii (xawaariyiintii) oo xaqa raacay, muslimiinna noqday, Alle na warsaday inuu marag ka yeelo mar hadday rumeeyeen xaqa raaceenna rasuulka, kuwii kale dhagar bay faleen, Allana iyaguu dhakray (dhagarta daalimiinta mudan ku dhacdaahi waa tilmaan wanaagsan), Ciisana oofsaday, daahirna ka yeelay, kuwa muslimka ah ee xaqa dhabta ah raacana ka yeeli korka kuwa gaalobay tan iyo qiyaamada, markay u noqdaanna kala xukmin, xaalka Nabi Ciisena waa in loo rumeeyo sida Alle uga waramay iyo Rasuulku, waana addoon Alle oon mudan in awood tan dadka ka baxsan ama ilaahnimo lagu sheego, taasina waa doqonnimo iyo jaahilnimo daran, maxaa ka fiican in la dhaho waa addoon Alle doortay oo Nabi ah, mana dhaafsiisna Nabinnimo iyo rasuulnimo. Wakaas xaqu. [Aali-Cimraan, 52-55]

56. Kuwa gaalobase waxaan cadaabi cadaab daran adduun iyo aakhiraba, mana helaan gargaare.
57. Kuwa (xaqa) rumeeyeyse oo camal fiican falay wuxuu u oofin (dhammayn Alle) ajirkooda, Alle na ma jecla daalimiinta.
58. Kaasaan ku akhriyeynaa korkaaga oo aayaad ah iyo xus (quraan) xigmo leh.
59. Tusaalaha Ciise Alle agtiisa waa sida (Nabi) Aadam, Alle ayaa ka abuuray carro markaasuu ku yidhi ahow wuuna ahaaday.

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذِبْنَاهُمْ عَذَابًا
شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ
نَاصِرِينَ ﴿٥٦﴾
وَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
فَيُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾
ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ
الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾
إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ ءَادَمَ ۗ
خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ
فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾

60. Xaqu Allehaa buu ka ahaaday ee ha noqonnin kuwa shakiya.
61. Ee ruuxii kugula dooda intuu kuu yimid cilmi ka dib waxaad dhahdaa kaalaya aan u yeedhno caruurtannada iyo caruurtiinna iyo haweenkannaga iyo haweenkiinna iyo naftannada iyo naftiinna markaas aan baryootanno oon lacanadda Alle kor yeello beenaalayaasha.

أَلْحَقْ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُن مِّنَ
الْمُضْتَرِّينَ ﴿٦٠﴾

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ
مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا
وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ
وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ
لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكٰذِبِينَ ﴿٦١﴾

Waxaa ka mid ah usluubka quraanka inuu isla sheego had iyo jeer kuwa wanaagsan iyo abaalkooda iyo kuwa xun iyo waxay muteen, tan kale abuurka (Nabi) Ciise wuxuu u eg yahay kii Nabi Aadam xagga aabbo la'aanta, iyo in Alle siduu doono wax u abuuru wax la shakiyana ma ahayn, waxaana jidaysan in ciddii xaqa ku doodda intuu caddaaday lala habaartamo, aayaduhuna waxay soo dageen mar wafdi gaalada nasaarada ah ka yimid xagga najraan ayna ku murmeen xaalka Nabi Ciise, waxayna ka cabsadeen inay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ay la habaartamaan, maxaa yeelay way sii khasaari lahaayeen. [Aali-Cimraan, 56-61]

62. Kaas (quraanka) unbaa qisooyin xaq ah, Allaah mooyee macbuud kaloo xaqa ma jiro, Alle na waa adkaade falsan.
63. Hadday jeedsadaan gaaladuna Alle waa og yahay kuwa wax fasahaadiya.
64. Waxaad dhahdaa Nabiyow ehelu kitaabow u kaalaya kalimo (odhaah) aan u simannahay aniga iyo adinkaba oo ah inaynaan caabudin Alle mooyee (wax kale), oynaan lana wadaajin waxba, kana yeelan

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ
إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ
سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ
وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا
فَقُولُوا أَشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾

qaarkeen qaar Rabbiyaal, hadday jeedsadaanna waxaad dhahdaa marag noqda inaan muslimiin nahay.

65. Ehelu kitaabow maxaad ugu murmaysaan (Nabi) Ibraahim, tawreed iyo injiilba lama soo dejin gadaashiisa mooyee, meydaan wax kasayn.

يَتَأْتِلُ الْكِتَابِ لِمَ تَحْجُونَ فِي إِبْرَاهِيمَ
وَمَا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾

Quraanka uun baa qisooyin xaq ah ku sugan yihiin, Allaah mooyee ku xaq lugu caabudaa ma jiro, waana adkaade falsan, ciddii xaqa ka jeedsatana Alle waa og yahay iyo fasaadiyaasha, xaqana cidna gaar uma laha ee waa loo siman yahay, sidoo kale cibaadada Alle iyo inaan qaar qaarka kale ka rabbi yeelannin kuna raacin qallooc, ciddii xaqa ka jeedsatana ha ogaato inaan annagu mu'miniin nahay, yuhuud iyo nasaarana ma aha inay ku murmaan in Nabi Ibraahim ka mid ahaa, illeen tawreed iyo injiilba waxaa la soo dajiyeey gadaashiye, Bukhaari waxaa ku sugnaaday in Abu Sufyaan u galay qaysarkii ruum, markaas warsaday qaysar Nabiga tilmaantiisa, nasabkiisa, wuxuu u yeedhi iyo runtiisa markuu u wada sheegayna uu yidhi: waa sidaas Nabiyada tilmaantoodu. [Aali-Cimraan, 62-65]

66. Kuwanow (yuhuud iyo nasaaro) waxaad ku muranteen waxaad wax ka og tihiin ee maxaad ugu murmeysaan waxaydaan cilmi u lahayn, Alle ayaa og idinkuse wax ma ogidiin.

هَاتَيْنَا هَؤُلَاءِ حَبَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ
بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تَحْجُونَ فِيمَا لَيْسَ
لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

67. Ma ahayn (Nabi) Ibraahim yuhuud iyo nasaara (midna) wuxuuse ahaa toosane muslim ah kana mid ma ahayn mushrikiinta (gaalada).

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا
وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾

68. Waxaa dadka ugu mudan (Nabi) Ibraahim kuwii raacay iyo Nabigan (Muxamad ah) iyo kuwa (xaqa rumeeyey) Alle na waa waliga (gargaare) mu'miniinta.

إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ
وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَرِيُّ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾

69. Waxay jeclaatay koox ka mid ah ehelu kitaabka inay idin baadiyeeyaan, mana baadiyeeyaan waxaan naftooda ahayn, mana kasayaan.

70. Ehelu kitaabow maxaad uga gaaloobaysaan aayaadka Alle idinkoo marag ah (og xaqnimadeeda).

71. Ehelu kitaabow maxaad ugu khaldaysaan xaqa baadil (xumaan) oo u qarineysaan xaqa idinkoo og.

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّونَكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾

يَتَأَهَّلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ يَا أَيُّهَا اللَّهُ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾

يَتَأَهَّلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾

Yuhuud iyo nasaara iyo gaalada kalaba ma daayaan muran iyo dood, waxay ku murmaan waxayan waxba ka ogayn, sida xaalka Nabi Ibraahim, Nabi Ibraahimna ma ahayn yuhuud iyo nasaara midna, wuxuuse ahaa muslim toosan, oon gaalada wax ka dhexeeynin, waxaana ugu dhaw dadka intii raacday iyo Nabiga Muxamad ah iyo mu'miniinta, Alle na waa gargaaraha mu'miniinta, waxayna dooni ehelu kitaabku (yuhuud iyo nasaara) qaarkood inay idin dhumiyaan, naftooda unbayse dhumim mase oga, hadday ka gaaloobaan aayaadka Alle ama xaqa iyo xumaanta isku khaldaan ama xaqa qariyaan iyaga unbay dhibi.

Cabdullaahi binu Maseuud waxaa laga wariyey in Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: Nabi kasta wuxuu leeyahay sokeeye Nabiyada ka mid ah sokeeyahayguna waa aabbahay, jeclaha Alle, Nabi Ibraahim korkiisa nabadgalyo ha ahaatee. [Aali-Cimraan, 66-71]

72. Waxay dhaheen koox ka mid ah ehelu kitaabka rumeeya waxa lagu soo dajiyey kuwa (xaqa) rumeeyey (quraanka) maalinta horteeda kana gaalooba maalinta gadasheeda waxay u dhaw yihiin mu'miniintu inay noqdaane (gaaloobaan).

73. Hana rumeeynina ruuxaan diintiinna raacin, waxaad dhahdaa hanuun waa hanuunka

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ءَامِنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَكَفَرُوا ءَاخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٢﴾

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَن تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ أَن يُؤْتَىٰ أَحَدٌ

Alle, xasad aad xasdeysaan, in la siiyo cid wax la mid ah waxa laydin siiyey ama idinkula doodaan Allihiin agtiisa, waxaad dhahdaa fadligu gacanta Alle yuu ku sugan yahay wuxuuna siiyaa cidduu doono, Alle na waa waasac (deeq badane) og.

74. Wuxuuna ku gaar yeelaa naxariistiisa cidduu doono, Alle ayaana iska leh fadliga wayn.

Gaaladu had iyo jeer waa colka muslimiinta, halkanna waxaad ku arkeysaan akhlaaq xumadooda iyo khayaamadooda, iyagoo is faray inay isu muujiyaan niska hore muslimiin, niska dambana muujiyaan gaalnimo, si ay muslimiinta ugu beeraan shaki iyo walaac, una dhahaan kuwii cilmiga lahaa ee rumeeyey niskii hore waa kuwaa ka baxeen niskii dambana, waxay kalooy is faareen inayna aaminin ruuxaan iyaga raacin xasad iyo xumaan darteed, Alle ayaasa iska leh fadliga iyo wanaagga siinna cidduu doono, naxariistiisana ku khaas yeeli cidduu doono oo mu'miniinta ah, illeen waa deeq badanee, taasina waxay inooga digi gaalada iyo dhagartooda iyo niyad xumaantooda iyo in laga foojiyaado. [Aali-Cimraan, 72-74]

75. Ehelu kitaabka waxaa ka mid ah ruux haddaad ku aaminto xoolo badan ku siin (nasaarada qaarkeed) waxaana ka mid ah mid haddaad ku aaminto diinaar aan ku siinaynin, inaad kor taagnaato mooyee (waa yuhuudda iyo wixii la mid ah), waxaana ugu wacan arrintaas inay dhaheen naguma laha ummiyiintu jid, waxayna ku dhihi Alle been iyagoo og.

76. Saas ma aha ee ruuxii oofiya ballankiisa oo dhawrsada Alle waa jecel yahay dhawrsadayaasha.

مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

* وَمَنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِفِنطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِيَدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ فَإِيمًا ذَلِكَ بَأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾

77. Kuwa ku gata ballankii Alle iyo dhaartoodii lacag (qiimo) yar kuwaasu nasiib kuma laha aakhiro, lamana hadlo Alle (si naxariis ah) mana dayo xaggooda maalinta qiyaame, mana daahiriyo, waxayna mudan cadaab daran.

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

Ehelu kitaabkii yuhuud iyo nasaara waxaa ka mid ahaa kuwo haddaad wax badan ku aaminto kuu soo celiya sida kuwii islaamay ama nasaarada qaarkeed, waxaase ka mid ah kuwo aan hal diinnaar haddaad ku aaminto aan ku siineyn inaad kor joogto mooyee sida yuhuudda oo dhihi xaq naguma leh muslimiintu beenna Alle ka sheega iyagoo wax og, waxaase Alle jecel yahay kuwa oofiya ballanka oo dhawrsada, ciddiise ku gadata ballanka Alle iyo dhaartiisa xoolo waa midaan nasiib ku lahayn aakhiro oon naxariis Alle na helayn qiyaamada cadaab daranna u sugnaaday. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ruuxii ku goosta xoolo ruux muslim ah xaq darro dhaar wuxuu la kulmaa Alle isagoo u cadhaysan. (Imaam Axmed). Taasina waxay ku tusin in layska dhawro xaqo dadka oon xaq darro lagu cunin, haddii kale ha sugo halaag iyo ciqaab. [Aali-Cimraan, 75-77]

78. Waxaa ka mid ah (yuhuudda) koox ku leexisa carraabkooda kitaabka (quraanka) si aad ugu malaysaan kitaabka, kana mid ma aha kitaabka waxayna odhan isagu wuxuu ka ahaaday Alle agtiisa kamana ahaannin Alle agtiisa, waxayna ku dhihi Alle been iyagoo og.

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُودُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾

79. Kuma haboona dad in Alle siiyo kitaab, xigmad iyo Nabinnimo markaas ku dhaha dadka addoommo ii noqda Alle ka sokow, hasa yeeshee noqda culimo (dabeeco fiican) kitaabkaad baraysaan dartiis iyo waxaad baranaysaan.

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾

80. Idinmana farayo Alle inaad ka yeelataan malaa'igta iyo Nabiyada Rabbiyaal, ma wuxuu idin fari gaalnimo intaad muslim noqoteen ka dib.

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ
وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكَفْرِ
بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾

Yuhuud waxaa caadadeeda ka mid ah xaq diiddo iyo hadal leexin, waxaana ka mid ah kuwo baddala hadalka Alle oo waji kale u yeela si ay dadkaan wax aqoonnin ugu khaldaan, iyagoo dhihi wuxuu ka soo dagay xagga Alle, kamana imaan xagga Alle ee waa been ay og yihiin. Diinta islaamkuna ma oggola in cidaan Alle ahayn la caabudo ama addoon loo noqdo aad caabudid, waase in la noqdaa culimo toosan marba haddaad kitaabka akhriyeysaan ama baranaysaan, Alle na ma faraayo in laga yeesho malaa'igta iyo Nabiyada llaahyo, Alle na gaalnimo ma faraayo cidna, waxayna soo degtay aayaduhu mar gaalo yuhuud iyo nasaara ah ku dhaheen Nabiga ma waxaad noogu yeedhi inaan ku caabudno sidii Ciise loo caabuday, oo Nabigu yidhi: Alle Ayaan ka magan galay inaan caabudo wax ka soo hadhay, daxaagna wuxuu yidhi: waxaa xaq ku ah ruuxii quraan baran inuu faqiih ahaado. [Aali-Cimraan, 78-80]

81. (Xusuuso) markuu ka qaaday Alle ballan adag Nabiyada waxaan idin siiyo oo kitaab iyo xigmo ah markaas idiin yimaado rasuul rumeyn waxaad haysataan waa inaad rumeysaan una gargaartaan, kuna yidhi (Alle): ma qirteen oo ma qaaddeen arrintaas ballankeyga ah oo dheheen waan qirnay (oggolaannay) markaas ku yidhi: marag ka noqda anna la jirkiinna yaan ka mid noqon kuwa marag kici.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا
ءَاتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ
جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ
لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ
وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا
أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ
الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾

82. Ruuxiise jeedsada intaas ka dib kuwaasi waa kuwo faasiqiin ah.

فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُوْلَئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾

83. Ma diinta Alle waxaan ahayn yey rabaan isagoo uu u hoggaansamay waxa

أَفَعَبَّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا

samaawaadka iyo dhulka ku sugan oggolaan iyo ikraahba, xaggiisaana loo celin (dadka).

وَالَّذِينَ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

84. Waxaad dhahdaa waxaan rumaynay Alle iyo waxa nalagu soo dajiyey iyo waxa lagu soo dajiyey (Nabi) Ibraahim, Ismaaciil, Isxaaq, Yacquub, faracyadii, wixii laga siiyey Muuse, Ciise iyo Nabiyadii xagga Rabbigood, kala bixin mayno dhexdooda anaguna Alle ayaan u hoggaansameynaa.

قُلْ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَيَّ وَإِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالَّذِينَ مِن بَيْنِهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٤﴾

85. Ruxii doona diin aan islaamka ahayn laga aqbali maayo, aakhirana wuxuu ka mid noqon kuwa khasaaray.

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

Waxay aayaduhu caddayn in Alle ballan adag ka qaaday Nabiyada inay isrumeeyaan isuna gargaaraan, siduu ballan uga qaaday in hadday haleelaan Nabiga Muxamed ah u rumeeyaan uguna gargaaraan, ayna aqbaleen ciddii ka leexatana ay xumaan, xaqna ma aha in waxaan diinta islaamka ahayn la doono, illee Alle ayaa wax kastaa u hoggaansamaye waana in la rumeeyo Nabiyada Alle dhammaantood lana kala saarin, diinaan islaamka ahayn ruuxii doonana wax lagama aqbalo wuuna khasaari aakhiro, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxii camal fala waxaan haysanno waxaan ahayn waa lagu celin. Waa saxiix. [Aali-Cimraan, 81-84]

86. Sidee u hanuunin Alle qoom gaalobay rumayn ka dib, oo qiray in rasuulku xaq yahay una yimaadeen xujooyin, Alle na ma hanuuniyo qoom daalimiin ah.

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعَدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٦﴾

87. Kuwaas abaalkoodu waa lacnad Alle oo korkooda ah iyo malaa'igta iyo dadka dhammaantiis.

أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٨٧﴾

88. Wayna ku waari (ciqaatbtooda) dhexdeeda lagamana fududeeyo cadaabka lamana sugo.
89. Kuwo toobad keena intaas ka dib mooyee oo wanaajiya, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.
90. Kuwa gaalooaba rumayn ka dib, markaas kororsada gaalnimo lagama aqbaloo toobadooda, kuwaasina waa kuwa dhumay.
91. Kuwii gaalooabay oo dhintay iyagoo gaalo ah lagama aqbaloo mid ka mid ah dhulka muggii oo dahab ah hadduu isku furto, kuwaasina waxaa u sugnaaday cadaab daran wax u gargaarana ma leh.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٨﴾

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٨٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ
أَزْدَادُوا كُفْرًا لَنْ نُقَبِّلَ تَوْبَتَهُمْ
وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ﴿٩٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا
فَلَنْ نُقَبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِثْلَ الْأَرْضِ
ذَهَبًا وَلَوْ أَقْتَدَىٰ بِهِنَّ أُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٩١﴾

Alle Ayaan ka magangallay dhumid hanuun ka dib. Waxay soo dageen aayaduhu mar nin reer madiina ahaa islaamay haddana gaalnimo u noqday haddana qoomameeyay oo cid uu warsaday inuu toobad leeyahay iyo in kale, wuxuuna mudan ruuxii islaanimo ka dib laabta ciqaab daran oo uu ku waari, ciddiiise toobad keenta wuu ka aqbali Alle una dhaafi dambiga, ciddiiise ku sii madax adaygta gaalnimada oo sii korarsata toobad lagama aqbaloo wayna baadiyoobeen, ciddii saas ku dhimatana lagama aqbaloo dhulka muggiis oo dahab ah hadduu isku furto, wuxuuna mudan cadaab daran, wax u gargaarana ma jiro. Waxaa sugnaaday in mid ehelu naarka ah loo dhihi qiyaamada: ka warran haddaad leedahay waxa dhulka ku suggan maysku furan lahayd? Markaasuu dhihi: haa, markaasuu Alle dhihi: wax ka fudud yaan kaa doonay oo ballan kaaga qaaday duudkii Nabi Adam waa inaad ii shariig yeelin (ila caabudin wax kale) waadna diidday gaalnimo mooyee, (Bukhaari, Muslim).
[Aali-Cimraan, 86-91]

92. Ma gaadhaan sama fal intaad wax ka bixisaan waxaad jeceshihiin, waxaad bixisaanna Alle waa og yahay.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ
وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ
عَلِيمٌ ﴿٩٢﴾

93. Cuntada dhammaanteed xalaal bay u ahayd banii israa'iil wuxuu ka reebay Israa'iil naftiisa mooyee, soo degiddii tawreed ka hor, waxaad dhahdaa: keena tawreed oo akhriya haddaad runlow tihiin.
94. Ruuxii ku been abuurta Alle korkiisa intaas ka dib kuwaasu waa uun daalimiin.
95. Waxaad dhahdaa run buu sheegay Alle, ee raaca milladda Ibraahim (jidkiisii) isagoo toosan, kamana mid ahayn mushrikiinta.

* كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلالًا لِّيَنِي
إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى
نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ
قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾

فَمَنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٤﴾

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾

Aayaddu waxay caddayn inaan wanaagga dhabta ah la gaadhayn inta laga bixiyo waxa la jecel yahay qaarkiis, markay aayaddu soo degtay yaa abuu dhalxa beertiisii sadaqaystay. Markaasaa Nabigu faray (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu qaraabadiisa ku sadaqaysto, markaasuu u qaybiyey. Tan kale; waxay ahayd yuhuud tahayna xaq diidayaal warsi iyo xujo badan, waxayna Nabiga warsadeen wixii ka reebanaa Israa'iil oo cunno ahaa, wuxuuna Alle u sheegay in cunnadu xalaal u ahayd wuxuu isagu is ka reebay mooyee, tawreed ka hor, ee ha akhriyeen tawreed hadday run sheegi, ciddiise been abuurta waa daalimad, Alle na run buu sheegay ee halla raaco waddadii Nabi Ibraahim oo ah diinta islaamka ah, gaalana wax isuma ahayn Nabi Ibraahim.

Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: Israa'iil "waa Yacquub", wuxuuna ku nadray hadduu Alle caafiyu inuusan cunin xubnaha qaarkood isaga iyo caruurtiisu.

[Aali-Cimraan, 92-95]

96. Guriga ugu horreeyey ee looga yeelay dadka (meelay ku cibaadeystaan) waa kan maka (kacbada) waana barakaysan yahay waana hanuunka caalamka.
97. Waxaa ku sugan aayaad cad cad maqaamu Ibraahiimna (waa ku yaal), ruuxii galana wuxuu

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ
مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ ۖ وَمَنْ
دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا ۗ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ

ahaan aamin, Alle na wuxuu ku leeyahay dadka xajka baydka ruuxii kara waddada, ruuxii gaaloobana Alle waa ka kaaftoon yahay caalamka.

98. Waxaad dhahdaa ehelu kitaabow maxaad uga gaaloobaysaan aayaadka Alle, isagoo Alle na marag u yahay waxaad camal falaysaan.

99. Ehelu kitabow maxaad uga celinaysaan jidka Alle ruuxii rumeyn idinkoo la dooni (xaqa) qallooc idinkoo marag ah, Alle na ma halmaansana waxaad falaysaan.

حِبُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا
وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ
الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

قُلْ يَتَأَهَّلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا
تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

قُلْ يَتَأَهَّلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنِ
سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ تَبِعُونَهَا عَوَاجًا
وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾

Alle wuxuu sheegi in guriga ugu horreeyey in Alle lagu caabudo uu yahay kacbada, Alle na waa sharrifay baydkaas iyo masaajidka barakaysan ee Maka, waxaana ku sugan aayado waaweyn oo uu ka mid yahay maqaamu Ibraahiim, ciddii gashana waa aamin, Alle na dadka wuxuu ku waajibiyey ciddii karta inay u xajiyaan baydkaas, ciddii iska diida isagoo karana Alle waa ka kaaftoon yahay gaalo. Abuudar waxaa laga wariyey inuu yidhi: waxaan idhi: Rasuulka Allow masaajidkee u horreeyey? Markaasuu yidhi masaajidka xurmayasan (ee Maka) waxaan idhi yaa ku xiga? Waxuu yidhi: Masaajidka Aqsa (ee Qudsi) waxaan idhi immisaa u dhaxaysay? Wuxuu yidhi: afartan, waxaan idhi: yaa ku xigay? Wuxuuna yidhi meeshii salaadi kugu haleeshaaba ku tuko dhammaan waa masaajide (imaam Axmed). Yuhuud iyo nasaarana xaqa ka gaaloobi iyagoo arka, kana leexin dadka, ayna ceebayni oo qalloocin, waana wax la yaab leh inay saasu caado u tahay. Maantadan aan joogno waxay muslimiinta iyo diinta islaamka ku hayaan wax la helmaami karo ma aha. [Aali-Cimraan, 96-99]

100. Kuwa (xaqa) rumeeyow haddaad adeecdaan (maqashaan) koox ka mid ah kuwa la siiyey kitaabka (yuhuud iyo nasaara) waxay idiin celin iimaankiinna ka dib gaalnimoo.

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا
مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ
إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ﴿١٠٠﴾

101. Seed u gaaloobaysaan idinkoo laydinku kor akhrin aayaadka Alle dhexdiinnana joogo rasuulkiisii, ruuxii cuskada Alle (oo ka dhawrsada) waxaa lagu hanuuniyey jidka toosan.
102. Kuwa (xaqa) rumeeyow ka dhawrsada Alle dhawrsashadiisa xaqa ah, hana dhimannina idinkoon muslim ahayn.
103. Qabsada xadhigga Alle (islaamka) dhammaantiin hana kala tagina, xusana nicmada Alle ee korkiinna ah, markaad col ahaydeen oos isu dumay quluubtiinna ood noqoteen nicmada Alle darteed walaalo, idinkoo ahaa qar god naar ah, oos idinka koriyey xaggeeda, saasuu idiinku caddayn Alle aayaadkiisii si aad u hanuuntaan.

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ
آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ ۚ وَمَنْ
يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
حَقَّ تُقَاتِهِ ۚ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا
وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ
أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ
بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ
مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُم ءَايَاتِهِ ۚ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

Alle wuxuu sheegay in hadday mu'miniintu maqlaan warka gaalada ay xasdi jidka xaqa ahna ka leexin, maxaa yeelay gaaladu waa colka mu'miniinta waxayna ku dadaali say u gaalayn lahaayeen, mana habboona in la gaaloobo iyadoo xaqa la haysto oo cad yahay, tan kale waa in Alle la cuskadaa, cibaado dhab ahna la caabudaa, muslinnimana lagu dhintaa, lana qabsado dhammaan xadhigga Alle oon lana kala tagin. Lana xusuusnaado sida Alle isugu soo dumay qalbiga muslimiinta iyagoo col ahaan jiray, ku dhicid naareedna u dhawaa kana koriyey, una caddeeyay aayaadka Alle si ay u hanuunaan. Waxaa sugnaatay: dhawrsashada Alle waa in la adeecoon la caasiyin, laguna mahdiyaa lagana gaaloobin, lana xusoo la halmaamin (Xaakim, waa hadalki Ibn Mascuud). Tilmaanta quraankana waxaa ka mid ah: inuu yahay xadhiggii Alle ee adkaa iyo jidkiisii toosnaa, waxaase loo baahan yahay walaalnimo, isku duubnaan, xaq raacid, gaalo ka digtoonaan iyo toosnaan. [Aali-Cimraan, 100-103]

104. Ha laydinka helo ummad u yeedha khayrka oo fari wanaagga oo ka reebta waxa la naco (xumaanta) kuwaasina waa uun kuwa liibaanay.
105. Hana noqonina kuwa kala tegay oo kale ee iskhilaafay intay u yimaadeen xujooyin ka dib kuwaasina waa kuwa cadaab weyn u sugnaaday.
106. Maalintay caddaan (nuuri) wajiyaal oyna madoobaan (doorsoomi) wajiyaal, kuway madoobaato wajiyaadoodu (waxaa lagu dhihi): miyaad gaalooowdeen rumeyntiinnii ka dib, dhadhamiya cadaabka gaalnimadiinnii darteed.
107. Kuwuu caddaado (nuuro) wajigoodu naxariista Alle dhexdeeday ku waarayaan.
108. Taasi waa aayaadkii Alle oon ugu akhriyeynaa korkaaga si xaq ah, Alle na ma aha mid la doona dulmi caalamka.
109. Alle waxaa u sugnaaday waxa samaawaadka iyo dhulka ku sugan, xaggiisaana loo celiyaa umuuraha.

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَبِئْسَ رَحْمَةً اللَّهُ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظَلَمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾

Ummaddan muslinka ah wuxuu Alle faray inay khayrka u yeedhaan, wanaaggana faraan, xumaanta reebaan, si ay u liibaanaan, oyna ka fogaadaan kala tag iyo iskhilaaf, iyagoo xaq u yimid, si ayna ula mid noqonnin gaalada cadaab daran mutay. Maalinta qiyaamana wajiyada mu'miniintu way dhalaali, kuwa gaaladuna way doorsoomi oo madoobaan, mu'miniintuna

jannay ku waari, gaaladuna naar bay dhadhamin, aayaadka Alle na waa xaqa sugan, isagaana iska leh xukunka samooyinka iyo dhulka, umuuraha oo dhanna xaggiisaa loo celin, fadli badan yaana ku soo arooray khayrkaa lays faro iyo xumaanta oo layska reebo, waana tiirka diinta Islaamka, laguna sharrifay ummaddan Muxammadiyah ah. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ruuxii arkaa xumaan ha ku dooriyo gacanta, hadduusan karin carrabka, hadduusan karin qalbiga, waana iimaanka u tabar yar. (Muslim). Mar kale wuxuu yidhi: Alle Ayaan ku dhaartee wanaagaad faraysaan oo xumantaanad reebaysaan ama wuxuu Alle u dhaw yahay inuu idinku diro ciqaab agtiisa ah, ood baridaan oosan idin ajiibin. (Axmed iyo kuwa kale). Taasina waxay ku tusin ahmiyadda umuurtaas iyo in ummaddii ka tagtaa ay mudan ciqaab halaag. [Aali-Cimraan, 104-109]

110. Waxaad tihiin ummadda u khayrroon ee loo soo bixiyey dadka, waxaad fartaan wanaagga waxaadna ka reebtaan xumaanta waxaadna rumeysaan Alle, hadday rumeeyaan ehelu kitaabku (xaqa) saasaa u khayrroonaan lahayd, waxaa ka mid ah mu'miniin, badankoodna waa faasiqiin.
111. Idin wax yeellayn mahayaan wax dhib ah mooyee, hadday idin la dagaallamaanna waxay idiin jeedin dabada (way carari) loona gargaari maayo.
112. Waxaana lagu qaddaray korkooda dulli meel kastooy joogaanba, xadhig Alle iyo xadhig dad mooyee, waxayna la noqdaan caddho Alle, waxaana lagu qaddaray miskiinnimo, waxaana ugu wacan inay ka gaaloobaan aayaadka Alle dilayaanna Nabiyaada

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ
تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ ءَامَنَ
أَهْلُ الْأَكْتَبِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ مِمَّنْهُمُ
الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾

لَنْ يَضُرَّكُمْ إِلَّا أَذَىٰ وَإِنْ يَقْتُلُوكُمْ
يُؤَلِّوْكُمْ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُبْصَرُونَ ﴿١١١﴾

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا تَفَقَّهُوا إِلَّا
يَحْبِلُ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَاءَ وَ
بِعَظْبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ
الْمَسْكَنَةُ ذَلِكُمْ يَأْتِيهِمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ
يَأْتِيَتْ اللَّهُ وَيَقْسُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ
ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾

xaq darro, waxaana ugu
wacan caasinnimadooda iyo
xadgudubkooda.

Alle wuxuu sheegay in ummadda Muxamadiyada ah u khayr badan tahay umadaha, maxaa yeelay wanaaggya faraan, xumaantana way reebaana, Alle na way rumeeyaan. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: anagaa ugu dambeyna dadka uguna horrayn qiyaamada, uguna hor gali jannada, in kastoo horteen la siiyey kitaab inagana ka dib layna siiyey, waxaana Alle nagu hanuuniyey waxay isku khilaafeen oo xaq ah, kanina waa maalinkoodii (jimcihii) lugu waajibiyay, wayna isku khilaafeen, dadkuna innagay ina raacaan, barri yuhuud baa leh, barri dambana nasaara. (Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim). Xumaanta yuhuud iyo sida loo dulleeyeyna wax badan yuu quraanku ka warramay, hadday muslimiiniin dhab ah la dagaallamaanna way jabi ooy carari, dullibaana lagu qadaray iyo cadho Alle, illeen aayaadka Alle yey beeniyeene oo ambiyaday xaq darro ku dili jireen oo waxay la imaanayeen xumaan iyo xad gudub. Haddaanse aragno inay gaaladu ayaamahan isugu tageen muslimiinta, dhulkii islaamkana qabsadeen dadkiina laayeen taas waxaa sababay muslimiinta oon jahaad dhab ah jahaadin, si xaq ahna u raacin amarka Alle, markayse si dhab ah Alle u adeecaan xadhigga Alle na wada qabsadaan shaki ma laha inay adkaan, xaqoodana soo ceshan, caalamkana khayr ku hoggaamin sida Alle ballan qaaday. [Aali-Cimraan, 110-112]

113. Isku mid ma aha, ehelu kitaabka waxaa ka mid ah ummad u taagan (xaqa) oo akhrida aayaadka Alle saacadaha habeenka iyagoo sujuudsan, (waa Cabdullaahi binu Salaam iyo saaxiibadiis).
114. Rumeynna Alle iyo maalinta dambe, farana wanaagga kana reeba waxa la naco (xun) una dag dagi wanaagga, kuwaasi waxay ka mid yihiin kuwa suuban.
115. Waxay falaan oo khayr ah lagama qariyo (dayaco), Alle na waa yahay kuwa dhawrsada.

* لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

116. Kuwa gaalobay kama kaafido xoolahoodu iyo caruurtoodu Alle xaggiisa waxba, kuwaasuna waa ehelka naarta wayna ku dhex waari.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِي عَنْهُمْ
أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾

117. Waxay bixiyaan noloshan adduunna waxay la mid tahay dabayl qabow (daran) oo ku dhacday beer qoom dulmiyey naftooda ooy halaagtay, ma dulmiyin Alle iyagaase naftooda dulmiyey.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ
حَرَثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهَا
وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَٰكِنِ أَنْفُسُهُمْ
يُظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾

Marka quraanku ehelu kitaabka wax ka sheegi wuxuu u jeedaa kuwa xaqa ka leexday, hase yeeshee kuwa rumeeyey xaqa sida asaxaabigii Cabdullaahi binu Salaam iyo saaxiibadiisii kale, kuwaasoo Alle ku tilmaamay aayadahan camalkoodii iyo waxa Alle ku abaal marin oo wanaag ah, kuwa xaqa ka gaalobayse waxba uma taraan xoolo iyo caruuru, waxayna mudan naar, waxay adduunka ku bixiyeenna waxuu la mid yahay beer dabayl darani halaagtay, Alle na cidna ma dulmiyo ee dadku iyagaa naftooda dulmiya, camalka fiican ee layska abaal marin waxaa u shardi ah Alle rumeyn iyo xaqa raacid, iyo toosnaan, haddii kale waxay noqon wax kama jiraan iyo luggooyo. [Aali-Cimraan, 113-117]

118. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha ka yeelannina saaxiib (hoose) wax idinka soo hadhay, kuma gabood falaan fasaadintiinna, waxayna jecel yihiin dhibkiinna, waxay ka muuqataa cadhadu afkooda, waxay qarsan laabahoodu yaa ka weyn, waan idiin caddaynay aayaadka haddaad wax kasaysaan.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةَ
مِن دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا
وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ
أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ
قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنْتُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾

119. Idinkani waad jeceshihiin, iyaguna idinma jecla, waxaadna rumeysaan kitaabka dhammaantiis, hadday idin la kulmaanna waxay dhahaan waannu rumeynay hadday kaliyoobaanna waxay idiin qaniinaan xubnaha (faraha) cadho darteed, waxaad dhahdaa ku dhinta cadhadiinna, Alle na waa og yahay waxa laabta ku sugan.
120. Hadday idin taabato wanaag way xumeysaa, hadday idinku dhacdo xumaanna way ku farxaan, haddaad samirtaan ood dhawrsataan idinkama dhibayso dhagartoodu waxba, Alle na waxay camal fali wuu koobay.

هَاتَيْنَاكُمْ أَوْلَاءَ مُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ
وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا
لَفُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا
عَلَيْكُمْ الْأَنَامِلَ مِنَ الْعَيْظِ قُلْ
مُوتُوا بِعَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾

إِنْ تَمَسَّسْتُمْ حَسَنَةً تَسْؤُهُمْ وَإِنْ
تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ
تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ
شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ حَكِيمٌ ﴿١٢٠﴾

Alle sarreeye wuxuu uga digi mu'miniinta inay gaalada ka yeeshaan saaxiib gaar ahaaneed ooy sirtooda ku qarsadaan. Taasi ma habboona oo gaalo lafskuma halleeyo, illeen waa col xumaan kula jecel, mararna ka sheega afkooda, inkastoo waxa laabta kaga jiraa ka weyn yahay, arrintaasna waa xaal Alle ogaysiiyey mu'miniinta hadday wax fahmi ooy waana qaad. Ma aha inaan jeclaanno iyagoo ina neceb, oon rumeynay xaqa dhammaan iyaguna ka gaaloobeen, oyna khayaani mu'miniinta ooy wanaag u muujin markay isla joogaan, markay kali noqdaanna cadho faraha inoola qaniini, ha ku dhinteen cadho, wanaageennay ka nixi oo xumaanteenay ku farxi, haddaanse adkeysanno oon toosnaanno dhagartoodu waxba inama yeesho, illeen Alle ayaa koobay waxay qarsan ama camal fali oo xumaan ah. Waxaa la sheegay in Cumar binu Khadhaab lagu yidhi: waxaa jooga wiil gaal ah oo wax qora ee maad qoraa ka dhigatid markaasuu yidhi: ma waxaan ka dhigan saaxiib hoose (bidhaano). Waxaa ku dhacay muslimiinta oo dulli iyo kala tag ah waa markay gaalo saaxiib moodeen, iyaguna colloobeen oy qaybsameen, waase in laga baxo arrintaas. [Aali-Cimraan, 118-120]

121. (Xusuuso) markaad ka kallahday (tagtay) ehelkaaga adoo u yeeli mu'miniinta goob dagaal Alle na waa maqle og.
122. Markay hammiday “doontay” labo kooxood oo idin ka mid ah inay fashilaan (cabsadaan) Alle na waligooda (gargaarhooda) ahaa. Ee Alle uun ha tala saarteen mu'miniintu.
123. Dhab ahaan buu idiin ku gargaaray Alle (maalintii) badar idinkoo dullaysan “tabar yar”, ee ka dhawrsada Alle waxaadna mudan tihiin inaad ku mahdisaan.
124. Markaad ku lahayd mu'miniinta miyuusan idinku fillayn inuu idinku xoojiyo Allihiin saddex kun oo malaa'ig ah oo soo degi.
125. Waa na kaafiyaan, ee haddaad samirtaan (adkeysataan) ood dhawrsataan, oy gaaladu degdeggoodaan idinku yimaadaan, Alle waa idinku xoojin shan kun oo malaa'ig ah oo calaamaysan.
126. Uma yeelin Alle (arrintaas) bishaaradiinna mooyee iyo inay ku xasisho quluubtiinnu isaga, gargaar aan Alle agtiisa ahayna ma jiro ee ah adkaade falsan.

وَإِذْ عَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقْعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٤١﴾

إِذْ هَمَّتْ طَّائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٤٢﴾

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤٣﴾

إِذْ نَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آئِلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ ﴿١٤٤﴾

بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ هَذَا يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آئِلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿١٤٥﴾

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ ۗ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٤٦﴾

127. Si uu u gooyo (halaago) qayb ka mid ah kuwa gaaloobay ama walbahaariyo oy noqdaan iyagoo khasaaray.

لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْتَسِبُهُمْ فَيُنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ﴿١٢٧﴾

Aayadahan wuxuu Alle kaga warrami dagaalladii uxud iyo badar oo tan hore ahayd bishii soonfur sanadkii saddexaad ee hijrada, uxudna waa buur weyn oo magaalada madiina xagga waqooyiga ka xigta, muslimiintana dhibaa ku gaadhay markay khilaafeen amarkii Nabiga qaarkood oo ka tageen halkay ilaalinayaan, markaas laga soo galay halkaa ilaa Nabiga laga dhaawacay dad badan oo asaxaabtii ahna ku shihiideen, taasina waxay ku tusin xumaanta is khilaafka iyo amarka fiican diidmadiisa waana waxay u waajibtay in laga digtoonaado. Tan kale waa dagaalkii badar ee weynaa ee Alle u gargaaray muslimiinta xoojiyeyna iyagoo tabar iyo tiraba yaraa, hase yeeshee Alle ayaa nasrigiisa iyo malaa'ig ugu gargaaray, taasina waxay ku tusin in Alle u gargaari muslimiinta markay dhab ahaan Alle u adeecan sharcigiisana ku dhaqmaan, day sida loo jabiyey gaaladii quresheed ee kibirka u soo duushay si ay xaqa u baabi'yaan una waxyeelleeyaan muslimiinta. Badar waa magaalo u dhaw Madiina dagaalkuna wuxuu ahaa maalin jamce ah todobiyo tobanka bisha soon, sanadkii labaad ee hijrada, muslimiintu waxay ahaayeen saddex boqol iyo dhawr iyo toban gaaladuna ilaa kun. [Aali-Cimraan, 121-127]

128. Waxba amarka kuma lihid Nabiyow ama wuu ka tobad aqbali Alle ama wuu cadaabi gaalada, illeen waa daalimiine.
129. Alle ayaa iska leh waxa samooyinka ku sugan iyo waxa dhulka ku sugan, wuxuu u dhaafaa (dambiga) cidduu doono, wuxuuna cadaabaa cidduu doono, Allana waa dambi dhaafe naxariista.
130. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha u cunina ribada laablaab, kana dhawrsada Alle waxaad mudan tihiin inaad liibaantaane.
131. Kana dhawrsada naarta loo darbay gaalada.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٩﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٣١﴾

132. Adeecana Alle iyo Rasuulka waxaad u dhawdihiin in laydiin naxariistee.
133. Una deg daga dambi dhaafka allihiin iyo janno ballaadhkeedu yahay samaawaadka iyo dhulka oo loo darbay kuwa dhawrsada.
134. Ee ah kuwa wax bixiya waqtiga ladnaanta iyo dhibkaba, ee damiya cadhada ee iska cafiya dadka, Alle na waa jecel yahay samafalayaasha.
135. Kuwa markay falaan xumaan ama dulmiyaan naftooda xusa Alle, warsadana dambi dhaafid dambigooda, wax dambi dhaafana ma jiro Alle mooyee, oon daa'imin (xumaantay) faleen iyagoona og.
136. Kuwaas abaalkoodu waa dambi dhaafka Rabbigood iyo jannooyin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku waari dhexdeeda, waxaa wanaagsan abaalka kuwa camal falay.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿١٣٢﴾

* وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ
وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ
أَعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ
وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ
النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا
أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا
لِدُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرِ الدُّنُوبَ إِلَّا
اللَّهُ وَلَمْ يَصِرُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ
يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُم مَّغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ
وَجَنَّةٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿١٣٦﴾

Gaaladu waxay ka jabiyeen Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) maalintii uxud dhoosha wayna dakhreen markaasaa dhiiggu dareeray markaasuu yidhi say u liibaani qoom ku falay Nabigooda waxaas isagoo xaqa u yeedhi, markaasay soo dagtay: waxba kuma lihid amarka, Allahaay ayaa ku shaqa leh oo ama ka toobad aqbali ama cadaabi kolley waa daalimiine, illeen isagaa xukunka caalamka iska lehe, taasina waxay ku tusin in jahaad iyo camal waajib tahay arrinta dhabteedase Alle ku shaqa leeyahay, wuxuu rabana fali, cidduu rabana u gargaari. Ribaduna waa xaaraan reebban ama ha yaraato ama ha badnaatee, saan soo sheegnay, waana in naar laga dhawrsadaa

Alle iyo Rasuulkiisana la adeeco loona dagdago dambi dhaaf iyo janno wayn oo loo darbay kuwa dhawrsaday, ee wax bixiya had walba, ee cadha damiya, cafiyana dadka, wanaaggana sameeya, Alle na xusa markay dambaabaan, dambi dhaafna Alle warsada, illeen waxaan Alle ahayn dambi ma dhaafee, oon xumaanta daa'imin, waxaana lagu abaal marin dambi dhaaf iyo jannooyin ay ku waari loona darbay kuwa camalka fiican. Sidaas darteed waa in wanaagga lagu dadaalo xumaantana laga fogaado. [Aali-Cimraan, 128-136]

137. Waxaa dhab ahaan u tagay hortiin sunnooyin (waddooyin) ee socda dhulka oo eega siday noqotay cidhibtii beeniyayaashii.
138. Kaasi waa caddayn dadka waana hanuun iyo waanada kuwa dhawrsada.
139. Ha tabar yaraannina hana murugoonnina idinkoo sarreeya haddaad tihiin mu'miniin.
140. Hadduu idin taabtay dhib (dhaawac) dhab ahaan buu u taabtay qoomakan dhib la mid ah, waana sidaas adduunyadu, waxaanu ku kala wareejinnaa dadka dhexdiisa iyo in Alle ogaado oo muujiyo kuwa rumeeyey kana yeesho xaggiinna shuhado, Allana ma jecla daalimiinta.
141. Iyo inuu imtixaamo kuwa rumeeyey tirtirana gaalada.
142. Ma waxaad u maleyseen inaad galaysaan jannada iyadoon Alle ogaan, muujinninna kuwa jahaaday oo idinka mid ah oo uusan ogaannin, muujinninna kuwa samra.

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿١٣٧﴾

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

إِنْ يَمَسُّكُمْ كَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ كَرْحٌ مِّثْلُهُ. وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نَدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾

وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَمْحَقَ الْكٰفِرِينَ ﴿١٤١﴾

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّادِقِينَ ﴿١٤٢﴾

143. Dhab ahaan waxaad u ahaydeen kuwa jecel geerida ka hor la kulankeeda, waadna aragteen geeridii idinkoo fiirin.

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَتُّونَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾

Alle wuxuu u sheegay mu'miniinta dagaalkii uxud ka dib inuu imtixaankan oo kale u horreeyey ummadihii hore, quraankuna hanuun iyo waano yahay, in la cabsado oo la tabaryaraado ama la walbahaarana ayna habboonayn, maxaa yeelay waxaa guusha ku dambeyn mu'miniinta dhabta ah, hadduu dil iyo dhaawac idin taabtayna iyagaba wuu taabtay waana sidaas sunnada Alle inay marba ruux ku dhacdo masiibadu, waana imtixaan, mana suurowdo in janno la galo imtixaan la'aan, mana aha in jahaadka iyo ku shahiidkiisa la jeclaado marka gaalada lala kulmana la cabsado. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ha jeclaannina la kulanka colka, ee warsada Alle caafimaad, markaad la kulantaanna adkaysta oo ogaada in jannadu tahay hooska seefaha hoostiisa (saxiix). [Aali-Cimraan, 137-143]

144. “Nabi” Muxamadna ma aha waxaan Rasuul ahayn, waxaa tagey hortiiis rasuullo, ee hadduu dhinto ama la dilo ma waxaad u gaddoomaysaan cidhibtiinnii (dib), ruuxii u gaddooma cidhibtiisii (gaalooba) kama dhibo Alle waxba, wuuna abaal marin kuwa ku shukriya.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإَيْنَ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

145. Nafna ma aha tii dhimata idanka Alle la'aantiis, waa kitaab muddeysan, ruuxii doona abaalka adduunyo waxbaan ka siineynaa, ruuxii doona abaalka aakhirana waxbaan ka siinnaa, waxaanna abaal marin kuwa shukriya.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَيْتَابًا مُوَجَّلًا وَمَنْ يَرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يَرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٥﴾

146. Badanaa Nabi ay ka garab dagaallameen culimo badani, oyna cabsannin wax ku dhacay jidka Alle dartiis, tabarna yareynin, dulloobinna, Allana waa jecel yahay kuwa samra.

وَكَايِنَ مَنِ نَبِيٍّ قَتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٦﴾

147. Mana aha hadalkoodu waxaan ahayn Rabbiyow noo dhaaf dambigannaga iyo xadgudubkannaga amarkannaga, sugna gomadahannaga noogana gargaar qoomka gaalada ah.
148. Markaasuu siiyey Alle abaalka adduunyo iyo wanaagga abaalka aakhiro, Allana wuxuu jecel yahay samafalayaasha.

وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا
اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا
وَتَّبِعْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾

فَاتَّخَذَهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابِ
الْآخِرَةِ ۗ وَاللَّهُ يَجِبُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٨﴾

Maalintii uxud markuu dhib gaadhay muslimiinta yaa lagu dhawaaqay in la dilay Nabigi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaana jirtay in la dhaawacay, markaasay naxeen oo walbahaareen muslimiintii markaasay soo dagtay aayaddu. Cid walbana way dhiman waxaase hadhi Alle, Nabiyadii horana waa kuwii dhintay, waxaase loo baahan yahay adkaysi iyo samir iyo doonid abaalmarinta Alle ee wanaagsan, ee ma bannaana in la shakiyo ama la walbahaaro oo la tabar yareeyo.

Aayaddana waxaa akhriyey Abuubakar maalintii Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) geeriyooday, markuu u yimid Cumaroo dadka la hadli, oo leh car waa ruuxii sheega in Nabigii dhintay, markaasuu Abuubakar khudbad akhriyey isagoo leh: ruuxii "Nabi" Muxamed caabudayayoow Muxamed wuu dhintay, ruuxii Alle caabudayeyna Alle waa nool yahay mana dhimanayo. Taasina waxay ku tusin fadliga Abuubakar iyo xaq ku sugnaantiisa, saasaana looga baahan yahay mu'minka inuu xaq ku sugnaado had iyo jeer iyo si walba. [Aali-Cimraan, 144-148]

149. Kuwa xaqa rumeeyow haddaad addeecdaan (maqashaan) kuwa gaaloobay waxay idiin celin cidhibtiinna, markaasaad noqonaysaan idinkoo khasaaray.
150. Alle ayaase gargaarihiinna ah, isagaana ugu khayrroon gargaare.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ
كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ
فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

بَلِ اللَّهُ مَوْلَانِكُمْ ۖ وَهُوَ خَيْرُ
الْمُنصِرِينَ ﴿١٥٠﴾

151. Waxaan ku tuuraynaa quluubta kuwa gaaloobay argagax la wadaajintooda Alle waxaan loo soo dejinnin xujo darteed, hoygooduna waa naar, iyadaana u xun xerada daalimiinta.

152. Dhab ahaan yuu idiinku rumeeyey Alle yaboohiisii markaad ku dhammayneyseen (ku dilayseen) idamkiisa, intaad ka cabsataan ood ku murantaan amarka ood caasidaan intuu idin tusiyey waxaad jeceshihiin ka dib, waxaa idinka mid ah ruux dooni adduunyo, waxaana idinka mid ah ruux dooni aakhiro, markaas idinka iilay xaggooda si uu idiin imtixaano, dhab ahaanna wuu idiin cafiyey, Allena wuu ku fadli leeyahay mu'miniinta.

153. Markaad carareyseen, oo aydaan milicsanayn cidna, Rasuulkuna idiinka yeedhi gadaashiinna oo idinku dhacay murug la jirto murug (kale) si aydaan ugu walbahaarin wixii idin ka tagay iyo wixii idinku dhacay, Allana waa og yahay waxaad falaysaan.

سَنَلِقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا
الرَّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ
بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ
مَثْوَى الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ
تَحْسَبْتُهُمْ بِأَذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ
وَتَنَزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّنْ بَعْدَ
مَا أَرَّكُمْ مَا تَحِبُّونَ مِنْكُمْ مَن
يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَن يُرِيدُ الْآخِرَةَ
ثُمَّ صَرَّفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ
عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾

* إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تُلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ
وَالرَّسُولَ يَدْعُوكُمْ فِي أَحْرَابِكُمْ
فَأَثْبِتْكُمْ عَمَّا بَعَّرَ لَكُمْ لِيَلَا تَحْزَنُوا
عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ
خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾

Qisada dagaalkii uxud aad bay aayaduhu uga warrameen, waxayna si fiican u tilmaameen xaalkii muslimiinta iyo say u xanuunsadeen markay koox ka mid ah oo ilaalinaysay colka khilaaftay amarkii Rasuulka, lagana cararay Rasuulkii isagoo ugu yeedhi inay soo joogsadaan. Tan kale war gaal waa inaan la maqlin oon la adeecin illeen waa khasaare. Waxaa sugnaatay in Rasuulku (naxariis

iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku yidhi Cabdullahi binu Jubayr iyo kooxdiisii: halkan haka tagina, xataa haddaad aragtaan anagoo nala jabiyeey ha noo kaalmeynina, markey muslimiintu reeyeen yaa kooxdii ka tagtay halkeedii ninkii madaxda u ahaa iyo wax yar mooyee, markaasay gaaladii soo hareereeyeen muslimiintii. Taasina waxay ku tusin wanaagga isku duubnida muslimiinta iyo xumaanta is khilaafka. Ruuxii doona inuu si fiican u siyaad sado arintan ha akhriyo kutubta siirada iyo tafsiiirrada wax badan buu ka heliye. [Aali-Cimraan, 149-153]

154. Markaas uu ku soo dejiyey korkiinna murug ka dib amni, lulmo daboolaysa koox idinka mid ah, kooxna waxaa walaacisay naftooda waxayna u malayn Alle male jaahiliyeed waxayna dhihi ma wax baan ku leennahay amarka, waxaad dhahdaa amarka dhammantiis Alle ayaa iska leh, waxayna ku qarinn naftooda waxayna kuu muujinayn iyagoo dhihi: haddaan amarka wax ku leennahay nalaguma dileen halkan, waxaad dhahdaa haddaad tihiin guryihiinna (kuwa jooga) way u soo bixi lahaayeen kuwa loo qoray geerida halkay seexan (lagu dili), (saasna wuxuu u falay Alle) inuu imtixaano Alle waxa laabtiinna ku sugan iyo inuu kala shaandheeyo waxa quluubtiinna ku sugan, Allana waa og yahay waxa laabta ku sugan.

155. Kuwii jeedsaday oo idinka mid ah maalintay kulmeen labadii col waxaa uun simbiriirixiyey

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً
نُعَاسًا يَغْشَى طَافِقَةً مِنْكُمْ وَطَافِقَةٌ
قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ
غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ
هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّ
الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ
مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا
مِنْ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ لَوْ
كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ
عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ
اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ
مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى
الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ

shaydaan waxay kasbadeen sababtiisa qaarkood, wuuna iska cafiyey Alle xaggooda, Allena waa dambi dhaafe dul badan.

بَعْضُ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾

Alle wuu ku mannaysan addoomadiisa wuxuu ku soo dajiyey mu'miniinta uxud oo lulmo ah murug ka dib, sidoo kale xasillooni, taasina waxay ku tusin sugnaan iyo ku kalsoonida Alle, Ibnu Mascuud waxaa laga wariyey: lulmadu dagaalka waxay ka timid Alle, salaaddana shaydaan. (Waxaa sheegay Ibnu abii Xaatim). Munafiqiintuse waxay la jooheen qas iyo calaacal iyo ma amaraa gacanta noogu jira, xaalka Alle ayaa iska leh dhammaantiis. Ciddii dagaalka ku dhimatana kolley way u soo bixi lahaayeen halkay ku dhinteen, hase yeeshee wuxuu Alle saas u falay imtixaan dartiis, iyo inay caddaadaan kuwa simbiriirixday oo shaydaan waswaasiyey. Saas darteed waa Alle in lagu kalsoonaado, wax fiicanna laga malaysto, walaacin iyo murageyn mu'miniintana layska jiraa illeen isagaa wax walba awoodee. Muslimiintii hore qaarkood waxay dhihi jireen; wanaagga abaalkiisu waa in wanaag lagu wafajiyo, xumaanta abaalkeeduna waa in xumaan kale lagu dhoco. Runtii qisada uxud waa imtixaan cad. [Aali-Cimraan, 154-155]

156. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha noqonina sida kuwa gaaloobay oo ku yidhi walaalhood markay ku safraan dhulka ama duulaan hadday agtanada joogaan ma dhinteen lamana dileen si uu uga yeelo arrintaas qoomammo quluubtooda, Alle na waxbuu nooleeyaa, waxna waa dilaa, Alle na waxaad camal falaysaan wuu arkaa.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرَىٰ لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٥٦﴾

157. Haddii laydinku dilo jidka Alle amaad dhimataan dambi dhaaf Alle iyo naxariistiisa yaa idiinka khayr badan waxay kulmin.

وَلَيْنَ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتْتَمَّ لِمَغْفِرَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٍ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾

158. Haddaad dhimataan ama laydin dilo xagga Alle umbaa laydiin celin.

وَلَيْنَ مِثْمٌ أَوْ قُتِلْتُمْ لِيَلِيَ اللَّهُ تَحْشُرُونَ ﴿١٥٨﴾

159. Naxariista Alle darteed yaad ugu jilicday haddaadse tahay mid ingagan oo qalbi adag way kaa kala tagi lahaayeen gaararkaada, ee iska cafi una dambi dhaaf warso kalana tasho amarka, markaas haddaad wax goosatana talo saaro Alle (ku dhaqaaq), Alle wuxuu jecel yahay kuwa tala saartee.
160. Hadduu idiin gargaaro Alle wax idinka adkaan ma jiro hadduu idin hoojiyana waa kuma kan idiin gargaari gadaashiis, Alle uun ha talasaarteen mu'miniintu.

فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِن لَّمْ يَأْتِ
كَتَبْتَ فَظًا غَلِيظًا لِّالْقَلْبِ لَا يُفْضَوْنَ مِنْ
حَوْلِكَ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ
وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ
عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

إِن يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ
لَكُمْ وَإِن يَخْذَلْكُمْ فَمَن ذَا الَّذِي
يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾

Rasuulka Muxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu Alle ugu deeqay dabeeco fiican, saas darteed yey mu'miniintu ugu soo kulmeen, hadduuse kakan yahay way ka ag carari lahaayeen, saasuuna Alle u faray inuu iska cafiyo wixii dhib ah ee kaga yimaada mu'miniinta, una dambi dhaaf warsado, lana tashado, marka arrin la goostana lagu tallaabsado isagoo la talo saaran Alle, gargaarna Allaa iska leh, hadduu muslimiinta u gargaaro wax ka adkaan ma jiro, haddii kalena yaa Alle ka soo hadhay oo gargaara ah. Mu'miniintuna waa inayna noqonnin sida gaalada oo ciddii meel ku soo dhimata ama jahaad ku shahiidda ku dhihin hadday nala joogi lahaayeen mayna dhinteen, taasina waa qoomammo la yeelay quluubtooda, Alle ayaase waxna nooleeya waxna dila, si kastood u dhimatana Allaa lagu hor keeni, waxaase ka khayr roon waxa la kulmin oo adduunya ah in lagu shahiido jidka Alle si dambi dhaaf iyo naxariis Alle loo helo. [Aali-Cimraan, 156-160]

161. Kama suurowdo Nabi inuu ganiimo wax ka khayaamo, ruuxii ganiimo wax ka khayaama wuu la imaan wuxuu khayaamay maalinta qiyaame, markaas waxaa loo oofin (dhammayn) nafkasta waxay kasbatay lagamana dulmiyo.

وَمَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَعْلَمَ مَن يَعْلُومُ
بِمَا كَسَبَتْ أَلْسِنَةٌ غَوْلًا لِّمَن
يُرِيدُ الْغَيْبَةَ ثُمَّ تُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ
بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

162. Ruux raacay raalli ahaanshaha Alle ma la mid baa ruux la noqday cadho Alle hoygiisuna yahay jahannamo iyadaana u xun meel loo noqdo.
163. Iyagu waa darajaad Alle agtiisa, Allana waa arkaa waxay fali.
164. Dhab ahaan buu ugu mannaystay Alle mu'miniinta markuu ka bixiyey dhexdooda rasuul naftooda ka mid ah kuna akhriyi korkooda aayaadkiisa daahirinna barina kitaabka (quraanka) iyo xigmada (sunnada Nabiga) waxayna ahaayeen horay baadi cad.

أَقْمِنَ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ
بِسَخَطِ مِنَ اللَّهِ وَمَا لَهُ جَهَنَّمَ وَيَسَّ
الْمَصِيرُ ﴿١٦٢﴾

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا
يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ
فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ
آيَاتِهِ ۚ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي
ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٦٤﴾

Khayaamada iyo dhagartu waa ka reebban tahay ruuxa muslimka ah ama ha ahaato waxa gaalada laga helo ama waxa kale, khayaamadana wuu keeni qiyaamada saaxiibkeed isagoo xambaarsan, cid walbana waxay la kulmi qiyaamada waxay kasbatay dulmina ma jiro. Ruux raacay xaq Alle la mid ma aha mid cadho Alle ku dhacday oo gali naar, dadkuna waa darajaad oo iskuma qasna, Allana waa arkaa, mu'miniintuna wuxuu Alle ku mannaystay soo bixinta Rasuulka Muxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) iyagoo yaqaannay runtiisa, aamminnadiisa iyo wanaaggiisaba, kuna akhriyi quraanka, iyo sunnada Nabiga iyagoo horay baadi u ahaa. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: yaanan garan midkiinoo imaan qiyaamada isagoo xambaarsan rati qayliyi markaa uu dhihi: Muxamedow! Muxamedow! Oon dhihi: waxba kaagamo hanto Alle waan ku gaadhsiiyey (waa dheer yahay...). Waxaana soo arooray wax badan oo ka digi xumaanta khiyaamada iyo cunidda xaq darro ee xoola kale, haddaadse iska khayaanto ciddaad aragto, ood iska cunto waxaad la kulanto, oodan waxba u aaba yeelin, taasi ma Islaambaa, muslimnimaduna waa toosnaan, Alle ka yaabid, xaq raacid, xalaal cunid, wanaag u yeedhid, xumaan ka reebid iyo ku dhaqan dhab ah diinta islaamka. [Aali-Cimraan, 161-164]

165. Hadday idin asiibtay (idinku dhacday) dhibaato aad asiibteen laba jibbaarkeed (badar) waxaad

أَوْلَمَّا أَصَبْتُمْ مَّصِيبَةً قَدَّ
أَصَبْتُمْ مِّثْلَهَا قُلْتُمْ أَلَنِي هَذَا قُلْ

dhaahdeen: xaggee nooga yimid (dhibku) waxaad dhahdaa agta naftiinna, Alle na wax kasta wuu karaa.

166. Waxa idinku dhacay maalintay kulmeen labadii kooxood waa idamka Alle iyo inuu ogaado oo muujiyo mu'iniinta.
167. Iyo inuu ogaado oo muujiyo kuwa munaafaqoobay, oo loo yidhi kaalay ku dirira jidka Alle ama difaaca, waxayna dheheen: haddaan ognahay dagaal waan idin raaci lahayn, iyagu gaalnimaday maalintaas uga dhaw yihiin rumeyn, waxay ka odhan afkooda waxaan ahayn quluubtooda, Alle na waa og yahay waxay qarin.
168. Waa kuwa ku yidhi walaalahood (munaafiqiintu) iyagoo iska fadhiistay hadday na adeecaan lama dileen, waxaad dhahdaa ka dhawra naftiinna geeri haddaad run sheegaysaan.

هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَيَاذَنَ اللَّهُ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٦﴾

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿١٦٧﴾

الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أِطَاعُوا مَا قَاتَلُوا قُلْ قَادَرُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾

Hadday muslimiintu qaadan waayeen dhibkii maalintii uxud iyaba waxay dileen ama qabteen maalintii badar labo jibaadh, xaalkuna wuxuu ku dhacay idam Alle iyo ogaanshihiis iyo inay kala muuqdaan mu'iniinta dhabta ah iyo munaafiqiinta, waxaana dhacday in munaafiqiintii iska soo noqotay iyadoo uu hoggaamin munaafaqii Cabdullahi binu Ubayi binu Salool iyagoo sheegey inayna muuqan waxay u dagaallamaan, muslimiintuna ku lahayd war kaalaya dirira ama badiya muuqaalka, saasay ku tageen iyagoo sheegi inaan la laayeen kuwii jahaadka lagu dilay haddii warkooda la maqlo. Ha ka celiyeen naftooda geerida hadday run sheegi, taasina waa caadada munaafiqiinta calaacala. [Aali-Cimraan, 165-168]

169. Hana u malaynina kuwa lagu dilay jidka Alle kuwa dhintay, saas ma aha waxay ku nool yihiin Allahood agtiisa laguna arzaaqa.

170. Iyagoo ku faraxsan wuxuu siiyey Alle oo fadligiisa ah, kuna bishaaraysan kuwaan wali haleelin ee gadaashooda ah inuusan korkooda cabsi iyo murugo midna ahayn.

171. Waxayna ku bishaaraystaan nicmo Alle iyo fadli iyo inaan Alle dayacayn ajriga mu'miniinta.

172. Ee ah kuwa ajiibay (maqlay) Alle iyo rasuulka ka dib intuu asiibay dhaawac kuwa wanaag falay oo ka mid ah oo dhawrsaday waxaa u sugnaaday ajir wayn.

173. Ee ah kuwuu yidhi dadku (gaaladu) dadkii baa idiin kulmay ee ka cabsada oo u siyaadiyey rumeyn, oy dhaheen kaafiyahannagu waa Ilaahay isagaana u fiican wakiil.

174. Oo la noqday nicmo Alle iyo fadli oyna taaban xumaan raacayna raalli ahaanshaha Alle, ilaahayna waa fadli wayn lahaade.

175. Kaasi waa shaydaan wuxuuna idinku cabsi galin awliyadiisa (saaxiibadiis) ee ha cabsanina, ee iga cabsada haddaad mu'miniin tihiin.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَزَقُونَ ﴿١٦٩﴾

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾

* يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ ۗ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٢﴾

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدِ جَمَعُوا لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ فَرَّادَهُمْ إِلَيْنَا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾

فَأَنقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾

إِنَّمَا ذَلِكَ الشَّيْطَانُ يَخْوَفُ أَوْلِيَائِهِ ۗ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

Ciddii shahiid lagu dilo wuxuu ku nool yahay Alle agtiisa isagoo farxi oo bishaaraysan jecelna in saaxiibadiisu soo shihiidaan, bishaaro, nicmo iyo ajir yaana u sugnaaday, waana kuwa Alle iyo Rasuulka adeeca inta dhib ku dhacay ka dib. Una adkeystay markii loo kulmay Alle na cuskaday, lana noqday wanaag iyo rille Alle oon kana cabsannin warka shaydaanka ee Alle ka cabsaday. Fadliga shahiidnimada iyo jihaadka waxaa ku soo arooray wax badan, waxaa ka mid ah: inay arwaaxdoodu ku jirto shimbiro daaqi jannada oo u dheelmada tiriigyo carshiga ku xidhan. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: waxaa na kaafiya Alle isagaa u fiican wakiil, waxaa yidhi Nabi Ibraahim markii dabka lagu tuuray iyo Nabi Muxamed markii lagu yidhi dadkiibaa idiin kulmay. Waxaa fadliga jahaadka iyo wanaaggiisa rumeeya kuwa jidka Alle ee xaqa ah ku jahaada. [Aali-Cimraan, 169-175]

176. Yeyna ku murug galin kuwa u deg degi gaalnimada iyagu kama dhibaan Alle waxba, wuxuu dooni Alle inuusan ugu yeelin nasiib aakhiree, waxayna mudan cadaab weyn.

177. Kuwa ku gatay gaalnimo iimaanka kama dhibayaan Alle waxba waxayna mudan cadaab daran.

178. Yeyna u malaynin kuwa gaaloobay inuu sugidoodu khayr u tahay, waxaannu u sugi uun inay siyaadsadaan dambi, waxayna mudan cadaab dulleeya.

179. Ma aha Alle kii kaga taga mu'miniinta sidaad tihiin intuu ka kala sooco ka xun iyo kan fiican, mana aha Alle kii idin daaliciya (tusiya) waxa maqan, hase yeeshee wuxuu ka dooran rasuulladiisa cidduu doono, ee rumeeya Alle iyo rasuulladiisa,

وَلَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسْرِعُونَ فِي
الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا
يُرِيدُ اللَّهُ إِلَّا لِيَجْعَلَ لَهُمْ حِطْلًا فِي
الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ
يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِي
لَهُمْ خَيْرٌ لَّا أَنْفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِي لَهُمْ
لِيَزَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ
عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ
وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ
وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِن رُّسُلِهِ مَنْ
يَشَاءُ فَتَمِيزُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِن تُؤْمِنُوا
وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾

haddaad rumeysaan xaqa
oo dhawrsataan waxaad
mudanaysaan ajir weyn.

180. Yeyna u malaynin kuwa ku bakhayli wuxuu siiyey Alle oo fadli ah inay khayr u tahay, shar bayse u tahay, waxaana luqunta loo galin waxay ku bakhaylayeen maalinta qiyaame, Alle ayaana iska leh dhaxalka samaawaadka iyo dhulka, Alle na waxaad camal falaysaan waa og yahay.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ
اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ لَّهُمْ بَلْ هُوَ
شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨٠﴾

Cid gaaloowday waxba ha u murgin, waxba Alle kama dhibtee, aakhirana nasiib kuma leh, illeen gaalnimay iimaanka ka doorteene, sugidduna khayr uma aha ee waa dambi badsasho. Adduunkuna waa imtixaan si loo kala sooco kan xun iyo kan fiican, wax og waxa maqanna ma jiro Alle mooyee, wuxuu u doortay rasuulladiisa cidduu doonay, waase in xaqa la rumeeyo lana dhawrsado, ku bakhayl xaqana khayr ma aha ee waa khasaare, qiyaamana wuxuu imaan isagoo luqunta ku wada wuxuu ku bakhaylay, Alle ayaana u hadhi waxa cirka iyo dhulka ku sugan waxa la falina og ee ha loo darbado. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: addoonkaan gudan zakada xoolihiisa waxaa laga dhigaa mas bara leh oo raaci oo ka carari oo raaci isagoo dhihi: waxaan ahay kansigaagii, markaasuu aayaddan akhriyey Cabdullahi. Waxaa wariyey Imaam Axmed iyo kuwo kale. Xaqoo la sheegi waayana way noqotaa. [Aali-Cimraan, 176-180]

181. Dhab ahaan yuu u maqlay Alle hadalka kuwii yidhi Alle waa faqiir anaguna waxaan nahay hodan (waa yuhuud ha halaagmeene). Waan qoraynaa waxay dhihi iyo diliddooda Nabiyada ee xaq darro waxaan u dhahaynaa dhadhamiya cadaabka gubashada.

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ
فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَكَرْنَا مَا قَالُوا
وَقَتَلْتَهُمُ الْآثِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلُ
دُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾

182. Taasina waa waxay hormarsatay gacmahoodu Alle na ma aha dulmiyaha addoomada.
183. Waa kuwa yidhi Alle wuxuu nagula ballantamay inaannaan rumeyn rasuul intuu nooga keeno qurbaan (sadaqo) oy cunto naar, waxaad dhahdaa waxay idiinla yimaadeen rasuullo hortay xujooyin iyo waxaad sheegteen ee maxaad u disheen haddaad run sheegaysaan.
184. Hadday ku beeniyaan waxaa dhab ahaan loo beeniyey rasuullo kaa horreeyey oo la yimid xujooyin iyo kutub iyo kitaab cad.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٨٢﴾

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عٰهَدَ إِلَيْنَا آلا نؤمن لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالذِّكْرِ قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾

فَإِن كَذَّبْتُمْ فَسَقَدْتُمْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

Yuhuud iyo wixii la mid ah (Alle ha dulleeyo) waa af xun yihiin had iyo jeer intay kaga sheegaan Alle inuu faqiiir yahay iyaguna hodan yihiin markay maqlaan aayadaha sadaqada ku boorrin waase laga abaal marin hadalkaas, oo la cadaabi waxay hor marsadeen darteed, waana beentood in lagula ballamay inaanaay rumeynin rasuul intay sadaqadiisu naaru ka cunto, immisaay rasuullo dileen xujooyinna beeniyeen. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: markay soo dagtay: yaa Alle amaah fiican amaahiya (wax sadaqaysta) yey yuhuudu tidhi: Muxamadow wuu baahday Allehaa intuu ka warsado addoomada amaah, markaasay soo degtay jawaab ahaan aayadda (waa maqlay Alle kuwii hadalkaa yidhi Alle waa faqiiir annaguna waxaannu nahay hodan). Alle ayaa hodan ah wax walbana isagaa awooda dadkuna waa u baahan yihiin, waxa la bixiyaa dadkay wax u tartaa ee ilaahay uma baahna, ee waa in laga digtoonaado waddada gaalada waxna dar Alle loo baxsado si dadka baahan loo kaalmeeyo. [Aali-Cimraan, 181-184]

185. Naf kasta waxay dhadhamin geeri, waxaa uun laydiin oofin ajrigiinna maalinta qiyaame, ruuxiise laga iilo naarta oo la galiyo janada wuu liibaanay, nolosha adduunna ma aha waxaan raaxo kado ahayn.

كُلُّ نَفْسٍ ذٰئِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَن رَّزَحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعٌ الْعُرُورِ ﴿١٨٥﴾

186. Waan idinku imtixaamaynaa xoolihiinna iyo naftiinna waxaadna ka maqlaysaan kuwa la siiyey kitaabka oo idinka horreeyey iyo mushrikiinta (gaaladii carbeed) dhib badan haddaadse samirtaan ood dhawrsataan arrintaasu waa umuuraha loo qasdo.
187. (Xusuuso) markuu qaaday Alle ballanka kuwii la siiyey kitaabka inaad u caddaysaan (xaqa) dadka oydaan qarinnin waxayse ka tuureen dhabarkooda gadaashiis waxayna ku gateen lacag yar waxaa xun waxay gadan.
188. Haw maleyn kuwa ku farxa waxay la yimaadaan oo jecel in lagu mahdiyo waxayna falin haw malayn inay ka nabadgali cadaabka, waxaana u sugnaaday cadaab daran.
189. Alle ayaa iska leh xukunka samaawaadka iyo dhulka, Alle ayaana wax kasta kara.

﴿ لَتَبْلُوَنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ
وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
مِن قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذَى
كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ
مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴾ ١٨٦

﴿ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا
تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ
وَاشْتَرَوْا بِهِ تَمَتًّا قَلِيلًا فَبَيَّسَ مَا
يَشْتَرُونَ ﴾ ١٨٧

﴿ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُوتُوا
وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحَدِّثُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا
تَحْسَبْنَهُمْ بِمَقَارَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ ١٨٨

﴿ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ
وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ ١٨٩

Naf walba way dhiman waana la abaalmarin qiyaamada, liibaan waa janno la galo iyo naar laga nabadgalo, xoolo iyo naftana waa laysku imtixaami, gaaladana had iyo jeer dhibaa laga maqlaa waxayse u baahan tahay adkaysi iyo dhawrsasho. Tan kale waa waajib in xaqa loo caddeeyo dadka oon laga qarinin, cidiise xaqa tuurta oo wax kale oon qiima lahayn ku badalata jecelna in waxay sameeyaan iyo waxayna sameeyninba lagu ammaano kuwaasu ma aha kuwo liibaani oo naar ka kori illeen Alle ayaa xukunka iska leh wax walbana karee, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle Ayaan ku dhaartaye adduunku ma aha marka aakhiro loo eego midkiin oo farta badda galiyey oo ka soo celiyey mooyee. (Muslim). Tan kale waa in

dadka wax loo sheego lagana qarinnin. Nabiguna wuxuu yidhi: ruuxii cilmi la warsado oo qariya waxaa lagu xakamayn qiyaamada xakama naar ah. (Abuu Daawuud, Ibnu Maajah). [Aali-Cimraan, 185-189]

190. Abuuridda samaawaadka iyo dhulka iyo is khilaafidda habeenka iyo maalinta calaamooyin yaa ugu sugan kuwa caqliga leh.
191. Ee ah kuwa ku xusa Alle taagni iyo fadhi iyo jiifba, oo ku fikira abuuridda samaawaadka iyo dhulka (iyagoo dhihi) Allow umaadan abuurin kan (khalqiga) baadil (ciyaar) waad nasahan tahay ee naga kori cadaabka naarta.
192. Allow adigu ruuxaad galiso naarta dhab ahaan baad u dullaysay daalimiintana uma sugnaannin gargaarayaal.
193. Allow annagu waxaan maqallay yeedhe u yeedhi iimaanka oo dhihi rumeeya Allihiin waana rumeynay, Rabbigeenow noo dhaaf dambiyadannada asturna xumaantannada naguna dil la jirka kuwa baarriga ah (fiican).
194. Rabbigeenow na sii waxaad noogu yaboohday rasuulladaada (carrabbadooda) hana na dulleyn maalinta qiyaame, adigu ma baajisid ballane.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَأَخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي
الْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا
وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هَذَا بَطْلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ
النَّارِ ﴿١٩١﴾

رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ
أَخْرَجْتَهُ، وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَنِ
أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَءَامَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ
لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا
مَعَ الْآبِرَارِ ﴿١٩٣﴾

رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ
وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ
الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾

Eegidda cirka iyo dhulka, habeenka iyo maalinta waxaa ugu sugan muuminiinta caqliga leh calaamadda awoodda Alle iyo jiriddisa, kuwaas had iyo jeer Alle xusa ogna inaan Alle ciyaar u abuurin adduunka, kana magan gala Alle

naarta, mar hadday xaqa rumeeyeen iyo inaan Alle dulleyn maalintaas. Cirka iyo dhulka, iyo khalqiga kalaba waa in la eego laguna waano qaato, dibna wax looga fikiraa, xadiith dheer waxaa ku sugnaaday in Bilaal u yimid Nabigoo ooyi markaas uu yidhi maxaa kaa oohin, Nabiguna yidhi: magacaa be' maxaan la ooyi waayi waxaaba laygu soo dajiyey xalay aayaddan (abuuridda samooyinka, dhulka iyo is khilaafidda habeenka iyo maalinta calaamad baa ugu sugan kuwa caqliga leh) wuxuuna yidhi: waxaa halaagsamay ciddii akhrida oo fikirin. Waxaa wariyey Ibnu Xibbaan.

Xasan al-basrina wuxuu yidhi: fikirku waa muraayadda ku tusin wanaagaada iyo xumaantaada. Sidaas darteed waa in had iyo jeer la fikiraa lana xisaabtamaa, Alle na lagu xidhnaado wanaag adduun iyo aakhirana lagu dadaalaa. [Aali-Cimraan, 190-194]

195. Wuxuu ku ajiibay Rabbigood anugu ma dayaco camal mid camal falay oo idinka mid ah lab iyo dhaddig, qaarkiin qaarbuu ka ahaaday kuwa hijrooday ee laga bixiyey guryahooda oo lagu dhibay jidkayga oo dagaallamay oo la dilay waannu asturi xumaanahooda waxaanna galin jannooyiin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal waana abaal marin Alle xaggiisa ah, Alle agtiisaana abaalmarin wanaagsan tahay.

196. Yeyna ku kedin ku gadgaddoonka kuwa gaaloobay ee dhulka (adduunka).

197. Waa raaxo yar kadib hoygoodu waa jahannamo, iyadaana u xun gol.

198. Hase yeeshee kuwa ka dhawrsada Allahood waxay mudan jannooyin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku

فَأَسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ
عَمَلَ غَمِيلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ ۖ
بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ ۖ فَأَلَّذِينَ هَارَجُوا
وَأُخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي
وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ
سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ
وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

لَا يَغُرَّتْكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي
الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾

مَتَّعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ
الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾

لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ

waari dhexdeeda, waa marti qaad xagga Alle ka ahaaday, waxa Alle agtiisa ah yaana u khayr roon kuwa baarriga ah (wanaagsan).

199. Ehelu kitaabka waxaa ka mid ah mid rumeyn Alle iyo waxa laydiin soo dejiyey iyo wixii loo soo dejiyey iyagoo u khushuuci Alle kumana gataan aayaadka Alle qiimo yar, kuwaas waxaa u sugnaaday ajrigooda Allahood agtiis, Allana waa deg degtaa xisaabtiisu.
200. Kuwa (xaqa) rumeeyow samra oo samirtama kuna nagaada dhawrida (xuduudda islaamka) kana dhawrsada Alle waxaad mudan tihiin inaad liibaantaane.

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّلَّابْرَارِ ﴿١٩٨﴾

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ
خَدِّعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْعُرُونَ بِتَأْيِيدِ اللَّهِ
تَمَتًّا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

يَتَّبِعُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَاصْبِرُوا وَصَابِرُوا
وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

Alle ma dayaco camal ruux lab iyo dhadigba, kuwa dar Alle u hijrooda ee guryahooda laga bixiyey ee lagu dhibo jidka Alle oo dagaallama oo la dilo Alle wuxuu ku abaalmarin dambi dhaaf iyo janno. Mana aha in lagu dhagramo gagadoonka gaalada iyo shaqadooda adduunyo; kanay sameeyeen oo meel heblay gaadheen iyo waxaasay soo saareen, illeen waa wax yar oo nauru uga dambayso. Kan Alle ka dhawrsadaase khayrbaa u yaal Alle agtiisa, ehelu kitaabkana waxaa ka mid ah kuwo xaqa rumeeyey Alle ayaana abaalmarin, tan kale waa in la adkaysto lana jahaado islaamkana la ilaaliyo si loo liibaano, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ku nagaadi jidka Alle maalin yaa ka khayr badan adduunka iyo waxa ku sugan korkiisa. (Bukhaari). Taasina waxay ku tusin fadliga jahaadka jidka Alle iyo daaficidda xuduudda islaamka iyo adkeysiga arrintaas yey liibaantu tahay sidaas. Mar kalana Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: laba indhood ma taabato naari il u ooyday cabsi Alle iyo il bariday iyadoo ilaalin jidka Alle. (Tirmadi). Waana kaas sharafka jahaad, muslimiintuna waxaa xoog, sharaf iyo cisi ugu dambaysay markay ka tageen jahaadka iyo difaaca xuduudda Islaamka. [Aali-Cimraan, 195-200]

Suurat An-Nisaa'

سُورَةُ النِّسَاءِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. Dadow ka dhawrsada Allihiinna idinka abuuray naf kaliya (Adam) kana abuuray xaggeeda haweenaydeeda (Xaawo) kana abuuray xaggooda rag badan iyo haweenba, ka dhawrsada Allihiinna aad wax isku warsataan iyo qaraabada, Alle na wuxuu u yahay korkiinna ilaaliye.
2. Siiya agoonta xoolahooda hana ku baddalina xumaan wanaag, hana cunina xoolahooda la jirka xoolihiinna, taasina waa dambi weyn.
3. Haddaad ka cabsataan inaydaan ku cadaalad falin agoonta guursada wixii idiin wanaagsan oo haween ah, labo, saddex iyo afar, haddaad ka cabsataan inaydaan caddaalad falin mid kaliya (guursada) ama waxay hanatay gacmihiinnu, saasaa u dhaw inaydaan jawr faline.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَّيْنَهَا النَّاسُ أَنْتَقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي
خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ
مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا
وِنِسَاءً وَأْتَقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ
بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ
رَقِيبًا ﴿١﴾

وَعَاثُوا اللَّيْتَمَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا
الْحَبِيبَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا
أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا
كَبِيرًا ﴿٢﴾

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي اللَّيْتَمَىٰ
فَأَنْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ
مَثْنَىٰ وَثَلَاثَ وَرُبْعًا فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا
تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
ذَٰلِكَ أَذَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ﴿٣﴾

4. Siiya haweenka meherkooda isagoo waajib ah hadday idiinka raali noqoto wax ka mid ah naftoodu cuna idinkoo shifaysan oo kadban.

وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا ﴿٤﴾

Suuraddu waa suurad weyn oo daryeeli xaqa haweenka iyo agoonta iyo kuwa kale waxayna fari in Alle laga dhawrsado illeen waa kan naf kaliya dadka ka abuuraye, taasoo ah Nabi Adam, waxaa kaloo beenaalayaashu ka sheegi abuurka dadka wa waxaan jirin, sidoo kale waxay fartay dhawrida xaqa qaraabaada, agoonta, guurka oo lagu caddaalad falo haddaan la karayna mid kaliya la guursado, iyo in haweenka la siiyo meherkooda waxay ka raalli noqdaan mooyee, diinta Islaamkuna wax badan bay ka digtay dhibka agoonta iyo haweenka, waxaa sugnaaday: u caabud Alle sidii adoo arka, haddaadan arkin isagaa ku arkee. (Bukhari iyo Muslim). Sidaas darteed waa in la dhawraa xuquuqda dadka gaar ahaan agoonta oon la cunin xoolahooda loona wanaag falo, iyo haweenka oo la siiyo xaqooda iyo maherkooda lana dulmiyin.

[An-Nisaa': 1-4]

5. Ha siinnina sufahada (aan is maamuli karin) xoolihiinna Alle idiinka yeelay tu noloshiinnu ku taagan tahay, ka quudiya kana arrad bixiya una dhaha hadal fiican.

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾

6. Imtixaamana agoonta markay gaadhaan guur, haddaad ku aragtaan (ogaataan) xil kasnimo siiya iyaga xoolahooda hana u cunina xad gudub iyo ka degdagis intayna weynaan, ruuxii hodan ah ha dhawrsado ruuxii faqiir ahna ha ka cuno si wanaagsan, markaad u dhiibtaan xoolahooda marag u yeela, waana ku filan yahay Alle xisaabiye.

وَابْتَلُوا الَّتِي تَحْتَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنِ آنَسْتُمْ مِّنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا وَمَن كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَن كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

7. Ragga waxaa u sugnaaday qayb ka mid ah waxay ka tageen labada waalid iyo qaraabadu, haweenkana waxaa u sugnaaday qayb ka mid ah waxay ka tageen labada waalid iyo qaraabadu kiisa yar iyo kiisa badanba, isagoo ah qaddar la waajibiyey.

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ
الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ
نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾

Dadka muslimka ah waa mid kaliya, waana inay is dhaqaaleeyaan, ciddii xoolo leh oon is maamuli karin waa in gacanta loogu hayaa, laguna dhaqaaleeyaa, lana imtixaamo markay qaangaadhaan hadday maamuli karaanna loo dhiibo, oon loona cunin xadgudub iyo ka deg degid weynaansho, ruuxii hodan ah ha dhawrsado, kii faqiir ahna ha ka cuno si dhawrid ah, marka xoolaha la siinna marag ha loo yeelo isagoo Alle xisaabiye ku filan yahay. Rag iyo haween mid kastaa qaybuu ku leeyahay waxay ka tagaan waalidkood, ama qaraabadii yaraa iyo badnaaba, waa qader xukuman.

Waxaa sugnaatay in nin u yimid Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuuna ku yidhi: waxaan hayaa agoon xoola leh anna xoolo ma lihi ee wax ma ka cunaa, wuxuuna ku yidhi: ka cun si fiican oon xad gudub ahayn. Taasina waxay ku tusin dhawrida xuquuqda dadka tabarta yar, iyo ilalinta arrimahooda, iyo inaan lagu xad gudbin. [An-Nisaa': 5-7]

8. Hadday qaybinta joogaan qaraabo, agoon iyo masaakiin (aan dhaxlayn) wax ka siiya una dhaha hadal wanaagsan.
9. Hana ka cabsadeen Allaah kuwa hadday kaga tagaan gadaashooda caruur tabar yar cabsan lahaa, hana ka dhawrsadeen Alle hana dheheen hadal toosan.
10. Kuwa u cunaya xoolaha agoonta dulmi (xaq darro) waxay uun ku cunayaan calooshooda naar waxayna gali saciir.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقَرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ فَأَرزُقُوهُمْ مِنْهُ
وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ
ذُرِّيَّةً ضِعْفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ
وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ
ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا
وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

11. Wuxuu idiin dardaarmi Alle caruurtiinna; kan lab wuxuu mudan yahay qaybta labo dhadig oo kale, hadday yihiin haween ka sarreeya labo waxay mudan saddex meelood laba meel wuxuu ka tagay, hadday tahay mid waxay mudan nus, labada waalidna mid kastoo ka mid ah wuxuu mudan sudus (lix meelood meel) hadduu ka dhintay (ilmahoodu) caruur, hadduu caruur lahayn oy dhaxlayaan labada waalid hooyadu waxay mudan saddex meelood meel, hadduu walaalo leeyahay hooyadu waxay mudan sudus, dardaaranka iyo daynta ka dib, aabayaalkiinna iyo wiilashana ma ogidin kooda idinku dhaw nacfi, waa faralyeel "qaddaraad" Alle, ilaahayna waa oge falsan.

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ
 حَظِّ الْإُنثَىٰ ۖ فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ
 آثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ ۖ وَإِن كَانَتْ
 وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ ۚ وَلَا يُؤْتِيهِ لِلْكَلِّ
 وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسَ ۚ مِمَّا تَرَكَ ۚ إِن كَانَ
 لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَّمْ يَكُن لَّهُ وَلَدٌ وَوَرِثَةٌ
 أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ ۚ فَإِن كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ
 فَلِأُمِّهِ الشُّدُسُ ۚ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي
 بِهَا أَوْ دَيْنٍ ۗ ءَابَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ
 لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا
 فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا
 حَكِيمًا ﴿١١﴾

Aayadda hore waxay fari in hadday qaybta joogaan dad aan dhaxalka lahayn oo qaraabo, agoon iyo masaakiin ah wax laga siiyo, tan kalana in la dhaqaaleeyo caruurta tabar yar sidaad u jeceshahay in haddaad ka tagto iyagoo kale loo dhaqaaleeyo, iyo inaan la cunin xoolaha agoonta ciddi cuntana waxay cuni naar, aayadda dambana waxay caddaysay dhaxalka waxayna ka mid tahay saddexda aayadood ee suuraddan ku sugan ee ka warramay dhaxalka, barashada dhaxalkana waxaa ku soo arooray isku boorin, sida: cilmigu waa saddex waxa ka soo hadhay waa siyaado: aayad sugan, sunno taagan, ama fariido caadil ah, waxaa kaloo soo aroortay: barta faraa'isha barana dadka waa cilmiga nuskiye, waana la halmaami, waana waxa ugu horreeya ee laga siibi umaddayda. (Labada xadiith ba ma xoog badna). Saasaana loo caddeeyey oo loo muujiyey. [An-Nisaa': 8-11].

12. Waxaa idiin sugnaaday nus waxay ka tagaan haweenkiinnu haddayna ilmo lahayn, haddayse la haayeen ilmo waxaad leedihiin rubuc (afar meelood meel) waxay ka tagaan dardaaran ay dardaarmeen iyo dayn ka dib, hawenkuna waxay mudan rubuc (afar meelood meel) waxaad ka tagteen haddaydaan ilmo lahayn, haddaad ilmo leedihiin waxay mudan thumun (siddeed meelood meel) waxaad ka tagtaan, dardaaran aad dardaarmaysaan iyo dayn ka dib, hadduu yahay ninku mid la dhaxli waalid iyo ilmo la'aan ama haweenaydu isagoo leh walaal ama walaashiis mid kasta wuxuu mudan sudus (lix meelood meel hadday la hooya yihiin) hadday yihiin wax ka badan intaas waxay wadaagi thuluth (saddex meelood meel) dardaaran la dardaarmo iyo dayn ka dib, isagoon dardaaranka cidna lagu dhibayn, waana dardaaran Alle, Ilaahayna waa oge dulsan.

* وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ
 إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ
 وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ
 وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ
 مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ
 كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ
 مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ
 وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَلَةً أَوْ امْرَأَةً
 وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا
 السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ
 فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ
 يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً
 مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾

Aayaddanna waa aayadda kale ee caddaysay dhaxalka, iyo in cid walba la siin waxay mudatay marka laga bixiyo dardaaranka iyo daynta, waana arrin Alle adkeeyey caddeeyeyna, Rasuulkana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle wuxuu siiyay ruux kastaba xaqiisa ee ma jiro u dardaaran mid wax dhaxli. (Waa saxiix). Waxaa kaloo sugnaatay dardaaranka oo laysku dhibo waa dambiyada waaweyn. Sidaas darteed waa in cid walba la siiyo wixii Alle u sugay, dardaaran iyo kala jeclaysina inaan lagu dhibin ruux xaqiis, illeen Alle ayaa saas farayee, waana in la maqlaa amarkiisa si loo liibaano aakhiro iyo adduunba. [An-Nisaa': 12].

13. Taasi waa xuduud Alle, ruuxii adeeca Alle iyo Rasuulkiisa wuxuu galin jannooyin ay dareeri dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku waari dhexdeeda, taasina waa liibaan weyn.

14. Ruuxiise caasiya Alle iyo Rasuulkiisa oo tallaaba xuduudiisa wuxuu galin naar isagoo ku waari dhexdeeda, wuxuuna mudan cadaab wax dulleeya.

15. Kuwa la imaan xumaan (zino) oo haweenkiinna ka mid ah, marag uga dhiga afar idinka mid ah, hadday ku marag kacaan ku haya guryaha intay ka disho geeridu ama u yeelo Alle waddo.

16. Labadii la timaadda xumaanta (zinada) oo idinka mid ah dhiba haddayse toobad keenaan ooy wanaagsanaadaan ka jeedsada xaggooda, Alle na waa toobad aqbale naxariista.

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

وَمَنْ يَعُصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ
حُدُودَهُ نَارًا يُدْخِلُهَا نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

وَالَّتِي يَأْتِيَنَّ الْفَلْحَشَةَ مِنْ تَسَابِكُمْ
فَأَسْتَشْهَدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ
شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى
يَتَوَقَّفَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ
سَبِيلًا ﴿١٥﴾

وَالَّذَانِ يَأْتِيَنَّهَا مِنْكُمْ فَكَادُوهُمَا فَإِنْ
تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ
كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦﴾

Aayadaha la soo sheegay waxay caddeeyeen qaddar iyo qaybta ruux kasta iyo in Alle ruuxba qayb siiyay, u dhawaanshaha ruuxa dhintay iyo dhibaataadiisa wuxuuna faray inaan la tallaabin xuduudaas Alle oon cidna loo badinnin midna loo yareynin, waase in loo daayo xukunka Alle iyo qaybintiisa, ciddii sidaas fulisana abaalkeedu waa janno, tii ka leexatana waxay mudan cigaab daran iyo cadaab wax dulleeya. Tan kale islaamku markuu bilaawday hadday haweenaydu xumaan zino ku kacdo marag baa loo yeeli jiray gurigana way iska joogi jirtay intay ka dhimato ama sharci caddeeyo xaalkeeda, labada kala zinaysatana waxaa lagu ciqaabi jiray dhib aan saas u weynayn, hase yeeshee waxaa ku soo dagay arrintaas xukun ah in ciddii ku kacda xaalkaas isagoo horay wax u guursaday isna arkeen lagu ciqaabi dhagax lagu dilo, kuwaan hadda ka

hor guursanninna boqol ulood lagu dhufto, saasuu Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: iga qaata labada bikaarada ah waa boqol ulood, labada wax guursatayna waa boqol ulood iyo dhagax lagu dilo. (Muslim) [an-nisaa': 13-16].

17. Toobadda (aqbalkeeda) waxay Alle uga ahaatay kuwa fala xumaha iyagoo jaahil ah markaas toobad keena waqti dhaw kuwaas wuu ka toobad aqbalaa Alle korkooda, Alle na waa oge falsan.
18. Uma aha toobaddu ku fala xumaha intuu uga yimaaddo midkood geeridu markaas dhaha anigu waxaan toobad keeni hadda, iyo kuwa dhiman iyagoo gaala ah, kuwaas waxaan u darabnay cadaab daran.
19. Kuwa (xaqa) rumeeyow idiinma bannaana inaad u dhaxashaan haweenka xoog iyo inaad dhibtaan si aad ula tagtaan (qaadatan) qaar waxaad siiseen inay la yimaadaan xumaan cad mooyee, kulana noolaada si fiican, haddaad kahataan waxaa suurowda inaad kahataan wax uu yeelo Alle dhexdiisa khayr badan.
20. Haddaad doontaan inaad ku baddashaan haweenay mid kale idinkoo siiyey meher (badan) ha ka qaadanina xaggiisa waxba, ma waxaad qaadanaysaan been iyo dambi cad.

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ
السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ
فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ
عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ
السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمْ
الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ اللَّهَ وَلَا الَّذِينَ
يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ
عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ
تَرْتُوا النِّسَاءَ كَرْهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ
لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا ءَاتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا
أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ
بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ
تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا
كَثِيرًا ﴿١٩﴾

وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ
وَعَاتَيْتُمْ إِحْدَهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا
مِنْهُ شَيْئًا ءَاتَاخُذُوهُنَّ بِهَتْمَتِنَا وَإِنَّمَا
مُبِينًا ﴿٢٠﴾

21. Seed uga qaadanaysaan idinkoo qaarkiin qaar arkay, ood kana qaaddeen ballan adag.
22. Ha guursannina waxay guursadeen aabbayaashiin wixii hor maray mooyee, waa xumaan iyo wax loo cadhoodo waddana iyadaa u xun.

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى
بَعْضُكُمُ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ
مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾
وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِمَّنْ
النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ
فَجِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾

Dadku wuu dambaabi waase inuu toobadkeeno suginna inta geerida uga imaan. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle wuu aqbalaa toobadda addoonkiisa intaan sakaraadku u imaan. Mujaahidna wuxuu yidhi: cid kastoo Alle caasiday waa jaahil intay ka tagto. Aayadaha kale waxay caddayn inaan la dulmiyin haweenka, lana dhibin, xoolahoodana laga xoogin, waxaa kale oo reebban in la guursado haweenaydii aabahaa, arrimahaasuna waa reebban yihiin, waana dambi weyn. [An-Nisaa': 17-22].

23. Waxaa laydinka reebay hooyooyinkiin (inaad guursataan) iyo gabdhihiinna, walaalihiin, eedooyinkiin, habaryarihiin, gabdhaha walaalkaa, gabdhaha walaashaa, hooyooyinka idin nuujiyey, walaalaha nuugmada, hooyooyinka haweenkiinna, gabdhahaad dhaqaalaysaan, ee haweenkiinna aad is aragteen dhaleen, haddaydaan is arkin wax dhib ah (danbi) ma saarra korkiinna, haweenka wiilashiinna dhabta ah, iyo inaad kulmisaan labo walaalo ah wixii horay maray mooyee, Alle na waa u dhaafe naxariista.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ
وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ
وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ
الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ
وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ
نِسَائِكُمْ وَرَبِّبَاتِكُمُ الَّتِي فِي
حُجُورِكُمْ مِمَّنْ نِسَائِكُمُ الَّتِي دَخَلْتُمْ
بِهِنَّ فَإِن لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَآ
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلِيلٌ أَبْنَائِكُمُ
الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَن تَجْمَعُوا بَيْنَ
الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

24. Waxaa kaloo idinka reebban haweenka la qabo, waxay hantaan gacmihiinnu mooyee, kitaabka Alle ayaa korkiinna ah, waxaa laydiin banneeyey waxa ka soo hadhay kuwaas inaad ku dalabtaan xoolahiinna idinkoo dhawrsoon oon xumaan (zino) falin, waxaad ku intifaacdaan xaggooda siiya meherkooda, waa qadaraad Alle, dhib (dambi) korkiinna ma saarra waxaad isaga raalli noqoteen qadarrida ka dib, Alle na waa oge falsan.

* وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْلِفِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا تَرَاضْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

Aayaddani waxay caddayn waxa ka reebban ninka inuu guursado oo haween ah, Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: waxay ku xarrimantay todobo nasab, todobana xidid. Sidoo kale cidda wax nuujisa iyo tan kula nuugta. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa ku reebban nuugmada waxa ku reebban nasabka, waase inay ahaato shan nuugmo. Sidoo kale waxaa reebban haweenay la qabo, Alle na waa oge falsan oo waxa fiican ku toosin dadka. [An-Nisaa': 23-24].

25. Ruuxaan karin oo idinka mid ah awood uu ku guursado haweenka xorta ah ee rumeysan (xaqa) ha guursado waxay hanatay gacmihiinnu oo ah gabdhaha rumeysan (xaqa) Alle na waa ogyahay iimaankiinna, qaarkiin qaarbuu ka ahaaday, kuna guursada idamka ehelkooda, u siiyana ujuurada (meherkooda) si fiican, iyagoo dhawrsoon oo xumaan (zino) ka dheer, saaxiibbana yeelanayn, haddii lagu dhawro (guur) ooy xumaan

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسْلِفَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَحْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَنْتُمْ فَانكِحُوا بِحِلِّهِنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ كَمَا كَرِهْتُمْ بِالْأَيْمَانِ وَالْعُقُوبِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٥﴾

la yimaadaan korkooda waxaa ah nus waxa ah kuwa xorta ah oo ciqaab ah, arrintaas waa ruuxii ka cabsada zino, oo idinka mid ah, haddaadse samirtaan yaa idiin khayr roon, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

26. Wuxuu dooni Alle inuu idiin caddeeyo idinkuna hanuuniyo wadadii kuwii idinka horreeyey oo idinka toobad aqbalo Alle na waa oge falsan.
27. Alle wuxuu dooni inuu idinka toobad aqbalo waxayse dooni kuwii raacay waxa naftoodu jeceshahay inaad iilataan iilasho wayn.
28. Wuxuu dooni Alle inuu idinka fudeydiyo, waxaase la abuuray dadka isagoo tabar yar.

Waa in guurku ahaadaa mid laga fiirsado, oo la guursadaa haweenka xorta ah ee dhawrsoon, haddii tabar loo waayana la guursado kuwa dhawrsoon ood hanataan haddaad xumaan ka yaabtaan, iyagoo la warsan ehelkooda, xumaan hadday falaanna waxaa la ciqaabi nus ciqaabta kuwa xorta ah. Tan kale Alle wanaag iyo hanuun yuu inala rabaa iyo fudayd, kuwa xumaanta iyo waxay naftoodu jeceshahay raacayse waxay idinla dooni inaad si weyn u dhuntaan. Wax badan baa ku soo arooray tabaryarida dadka xagga cibaadada iyo xagga dooniddaba. [An-Nisaa': 25-28].

29. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha cunina xoolihiinna dhexdiinna (si baadil ah) (xaaraam ah) inay ganacsi raalli aad isaga tihiin tahay mooyee, hana dilina naftiinna, Alle wuxuu idiin yahay naxariistee.

ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصِيرُوا خَيْرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٥﴾

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّبَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٣٦﴾

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٤٧﴾

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾

30. Ciddii u fasha arrintaas colnimo iyo dulmi waxaannu galin doonnaa naar, arrintaasna Alle waa u fuddahay.
31. Haddaad ka dheeraataan dambiyada la idinka reebaayo kuwooda waaweyn waxaannu ka asturi xaggiinna xumaantiinna waxaanna idin galin meel fiican (sharaf leh).
32. Ha tamanniyina wuxuu kaga fadilay Alle qaarkiin qaar, ragga waxaa u sugnaaday qayb waxay kasbadeen, haweenkana waxaa u sugnaaday qayb waxay kasbadeen, waydiista Alle fadligiisa, Alle na wax kasta waa og yahay.
33. Cid kasta waxaan u yeellay kuwo dhaxla waxay ka tageen labada waalid iyo qaraabadu iyo kuwaad guntateen dhaar (isdhaarsateen) siiya qaybtooda, (oo gargaar ah), Alle na wax kasta waa u marag.

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّا لِلَّهِ كَانُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوْلَىٰ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ ۚ وَلِلَّذِينَ عَقَدْتَ أَيْمَانُكُمْ فَتَاوَهُمْ نَصِيبُهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

Aayadaha hore waxay caddayn xaaraanimada xoolaha dadka oo xaq darro lagu cuno ganacsiga xalaasha ah ee lagu heshiiyase waa bannaan yahay, is dilkuna waa reebban yahay illeen muslimiintu waa naf kaliyee, ciddii saas fashana waxaa lagu ciqaabi naar, haddii dambiyada waaweyn laga dhawrsadana Alle wuu dhaafi xumaanta kale jannana wuu galin, xasadka iyo niyad xumiduna waa la reebay, cid walbase waxaa u bannaan shaqo iyo kasab xalaala iyo inuu Alle wax warsado, cid walbana mudan waxay waalidku iyo qaraabadu ka tagaan, iyadoo wax laga siin ciddaad is xidhiidhisaan, dambiyada waaweynna waxaa ka mid ah: gaalnimo, dil xaq darro ee muslim, ka cararka jahaadka, caasiga waalidka, zino ku sheegga haweeney dhawrsoon, barashada sixirka, cunidda ribada iyo cunidda xoolaha agoonta, zinada, dhaarta beenta ah, iyo kuwo kale. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: dambiyada waaweyn todoba waxay uga dhaw yihiin todobaatan, [an-nisaa': 29-33].

34. Raggaa u taagan (maamulka) haweenka, ka fadilida Alle qaarkood qaar iyo ku nafaqaynta xoolahooda darteed, (haweenka) wanaagsan way adeecaan, ilaaliyaanna naftooda maqnaasho, ilaalinta Alle darteed, kuwaadse ka cabsataan caasinnimadooda waaniya, kagana fogaada jiifka, garaacana, hadday idin adeecaanna ha u dalbina korkooda jid (inaad dhibtaan), Alle na wuxuu ahaaday sarreeye wayn.
35. Haddaad ka cabsataan iskhilaafka dhexdooda u bixiya xaq soore ehelkiisa ah iyo xaq soore ehelkeeda ah, hadday doonaan wanaajinna Alle wuu iswaafajin dhexdooda, Alle na waa oge xeeldheer.
36. Caabuda Alle hana la wadaajinnina waxba, labada waalidna u wanaag fala, iyo qaraabada, agoonta, masaakiinta, dariska dhaw, dariska durugsan, saaxiibka dhinaca, socotada iyo waxay hanatay gacmihiinnu, Alle na ma jecla cidda kibirka badan ee faanka badan.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَأَلْصَلِحْتِ قَلْبَكَ حَفِظْتِ لِنَفْسِكَ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُنَّ فَإِنَّ أَطْعَمَكُمُ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقُ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴿٣٥﴾

* وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

Ragga iyo haweenka Alle ayaa isu abuuray mid walbana si u abuuray, una yeelay shaqooyin lagu kala habboon yahay sida uurka, nuujinta iyo wixii la mid ah, saas darteed mar haddii meel lagu wada nool yahay waa in ninku ilaaliyaa qoyska oo nafaqeyyaa, oo hoggaamiye u noqdaa, haweeneyda fiicanna waa tan suubban ee dhawrsoon, hadday gaftana waa la waanin, haddii laga noogana

waa laga fogaan jiiifka, lana garaaci, hadday toosnaato wax jid ah laguma leh, hadduu khilaaf yimaadana waxaa loo bixin qaraabada labada dhinac, oo is waafajin, Alle na waa in la caabudo waxna lala wadaajin, loona samo falo waalidka, qaraabada, agoonta, masaakiinta, dariska dhaw, dariska durugsan, saaxiibka dhabta ah, socotoda, iyo waxa gacmahooda ku hoos jira. Kibir iyo faanna Alle ma jecla. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa ku wareega ehelka Muxamed haween ka sheegan raggooda, raggaasina ma aha kuwo fiican (Abuu Daawuud). Bal day aayadahan sida islaamka ugu dadaali wanaagga, heshiiska, naxariista, iyo isdhaqaalaynta iyo is taakulaynta. Saaxiibka u fiican waa kan u fiican saaxiibkii, (imaam Axmed). Taasina waxay dharbaaxo ku tahay kuwa islaamka iyo haweenkiisa wax ka sheega een wax kasayn. [An-Nisaa': 34-36].

37. Oo ah kuwa bakhayla farana dadka bakhaylnimo qarinna wuxuu siiyey Alle oo fadli ah, waxaana u darabnay gaalada cadaab wax dulleeya.
38. Iyo kuwa u bixiya xoolahooda istuska dadka oon rumeyn Alle iyo maalinta dambe, ruuxii shaydaan u noqdo saaxiib wuu xumaaday saaxiibkiis.
39. Maxaa (dhiba) oo korkooda ahaaday hadday rumeeyaan Alle iyo maalinta dambe oy bixiyaan qayb wuxuu ku arzuqay Alle, ilaahayna waa og yahay iyaga.
40. Alle ma dulmiyo wax la eg darro (wax yar) hadday wanaag tahayna wuu laab laabaa wuuna ka siin agtiisa ajir weyn.
41. Ee say ahaan markaas ka keenno ummad kasta marag oon kuu keenno adigana (Nabiga) kuwaas korkooda marag.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ
وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٣٧﴾

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ
وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَمَنْ يُكِنِ الشَّيْطَانَ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ
قَرِينًا ﴿٣٨﴾

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ
اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ
حَسَنَةً يُضْعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

كَفَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ
وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾

42. Maalintaas waxay jeclaan kuwii gaaloobay oo caasiyey Rasuulka in lala simo dhulka (oo uu liqo) kamana qariyaan Alle hadal.

يَوْمَئِذٍ يَرِدُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوْا
الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا
يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ﴿٤٢﴾

Bakhaylnimadu waa ceeb waana la caayey, waxaabase ka sii daran inaad fartid dadka bakhaylnimo, waana inaad xaqa wax ku bixin weydo, ama qariso wax wanaag ah ee Alle ku siiyey ama wax u bixiso istustus aadan dar Alle u bixinin, kuwaas shaydaan baa ka saaxiib yeeshay, cidduu la saaxiibana way khasaartay, waase in la rumeeyo Alle iyo qiyaamada waxna la baxsado, illeen Alle dadka kama dulmiyo wax yarnee, hadday wanaag tahayna wuu u laab laabi oo siin ajir weyn, xaalkuse sees noqon marka ummad walba marag loo keeno, Nabigana marag loogu keeno umaddiisa. Maalintaas gaalada Rasuulka caasiday waxay jeclaan in dhulku la go'o, cid wax ka qarir Alle na ma jirto, waxaa sugnaaday: marka Alle u nicmeeyo addoon wuxuu jecel yahay inay ka muuqato raadkeedu.

Cabdullahi binu Mascuud wuxuu yidhi: Rasuulkaa i yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeele): igu akhri quraanka markaasaan idhi ma waxaan kugu akhriya adoo lagugu soo dajiyey? Markaasuu yidhi: waxaan jeclahay inaan cid kale ka maqlo, markaasaan ku akhriyey suuratu nisaa intaan ka gaadho: (say ahaan marka uga keenno ummad kasta marag). Markaasuu yidhi: waa ku filan tahay, isagoy indhihiisu ilmayn. (Bukhaari). [An-Nisaa': 37-42].

43. Kuwa (xaqa) rumeeyow haw dhawaannina salaadda idinkoo sakhraansan (aayaddu waxay soo degtay intaan khamriga la xarrimin) intaad ka garataan waxaad dhahaysaan iyo idinkoo junub ah inaad jid gudbaysaan mooyee intaad ka maydhataan, haddaad tihiin kuwa buka ama safar ah ama uu ka yimid ruux idin ka mid ah kortag, ama taabataan haweeney aadanna helayn biyo, ku gagabaysta carro wanaagsan, kuna masaxa (mariya) wajiyadiinna iyo gacmihiinna, Alle na waa cafiye dambi dhaafa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرُبُوا
الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا
مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي
سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ
مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ
مِّنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ
النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ
وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا
غَفُورًا ﴿٤٣﴾

44. Ka warran kuwa la siiyey qayb kitaabka ah (tawreed) oo gadan baadi doonina inaad ka dhuntaan jidka.
45. Alle ayaa og colkiinna, Alle ayaana welinnimo idinku filan (oo arrimihiinna ka taliya), wuxuuna ku filan yahay Alle gargaare.
46. Kuwii yuhuudoobay waxay ka leexin kalimooyinka meelahooda waxayna dhihi waan maqallay oon caasinnay, maqal ha maqline, waxayna (dhihi) na ilaali iilid carrabkooda iyo durid diinta (islaamka) darteed, hadday dhahaan waan maqalnay waana adeecnay ee maqal na dayna saasaa u khayr roonaan lahayd una toosnaan lahayd, laakiin waxaa lacnaday Alle gaalnimadooda darteed mana rumeeyaan wax yar mooyee.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ
الْكِتَابِ يَشْتُرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَن
تَضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿٤٤﴾

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَابِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ
وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن
مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا
وَأَسْمَعُ غَيْرَ مَسْمُوعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا
بِالْسِتِّينِهِمْ وَطَعْنَا فِي الَّذِينَ وَلَوْ أَنَّهُمْ
قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَسْمَعُ وَأَنْظُرْنَا
لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَٰكِن لَعَنَهُمُ
اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا
قَلِيلًا ﴿٤٦﴾

Ruuxaan kasayn wuxuu ku hadli ma bannaana inuu salaadda galo, sidii kuwii tukanaayey iyagoo wax maskaxda dooriyey cabba, tan kale Alle ma cidhiidhyin muslimka, oo cidda junubta, ama jirran, ama safar ah, ama kortaga, ama haween taabata oon biyo helin wuu gagabaysan, taasoo ah inuu carrada wajiga iyo gacmaha mariyo, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: dhulka masjidbaa nalooga dhigay carradiisana daahir. Aayadaha kale waxay ka warrami yahuud iyo xumaantooda iyo say xaqa uga leexdeen, una leexiyeen, haddallo xun iyo dhibna ay ugu hadlaan, taasina waa waxa Alle ku nacladay uguna cadhooday, waana caado ay iska leeyihiin oy iska dhaxleen xaq diidka iyo xumaan jacaylka. [An-Nisaa': 43-46].

47. Kuwa la siiyey kitaabkow rumeeya waxaan soo dajinnay isagoo rumeyn waxaad

يَتَّيِّبُهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ ءَامِنُوا بِمَا
نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلِ

haysataan ka hor intaannan masixin wajiyaal oon u celinno gadaasheeda ama nacladno sidaan u nacladnay asaxaabtii (kuwii) sabtida (yuhuudda) wixii Alle amar ku bixiyo ahaanshihiisana waa kii ahaada (oo fula).

48. Alle ma dhaafo in cibaadada lala wadaajiyo, wuxuuse ka dhaafaa waxaa wixii ka soo hadhay cidduu doono, ruuxii la wadaajiyo Alle wuxuu been abuurtay dambi weyn.
49. Ka warrama kuwa daahirin (ammaani) naftooda, Alle ayaa daahiriya cidduu doono lagamana dulmiyo waxa ku dhaggan jeex laf timireed (wax yar).
50. Day siday ugu been abuuran Alle isagaa ugu filan dambi cad.
51. Ka warran kuwa la siiyey qayb kitaabka ah oo rumeyn sixir iyo shaydaan, una dhihi kuwa gaalobay kuwaasaa ka hanuunsan (toosan) kuwa rumeeyey jidkooda.
52. Kuwaas waa kuwuu nacladay Alle, cid Alle nacladayna uma heshid gargaare.

أَنْ تَطْمِئَسَ وُجُوهًا فَنَرَدَهَا عَلَىٰ أَذْبَارِهَا
أَوْ تُلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ
وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ
مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنفُسَهُمْ بِلِ
اللَّهِ يَزْكِي مَنْ يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ
فَتِيلًا ﴿٤٩﴾

أَنْظُرْ كَيْفَ يَقْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٠﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ
الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْحُبُوبِ وَالظَّالِمُونَ
وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ
أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾

أَوْلَيْتِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ
اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾

Waxaase loogu yeedhi gaalada ehelu kitaabka ah inay rumeeyaan quraanka rumeeyey kutubtii hore intaan Alle doorinin, ama nacladin siduu u nacladay kuwii sabtida dambaabay ee yuhuudeed. Alle na waa ka dhaafaa dadka waxaan

gaalnimo ahayn, hadduu doono, gaalnimose waa dambi weyn, mana aha inay is ammaanaan, Alle ayaa og cidda ammaan mudane, been abuurasho, xumaan iyo shaydaan la rumeeyo, iyo sheegasho ka toosnaanta muslimiinta waxay sabab u tahay naclad, wax u gargaarana ma helaan. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: dulmigu waa saddex, midkood ma dhaafo Alle, midna wuu dhaafaa, midna kama tago, kuusan dhaafayn waa gaalnimada, kuu dhaafi waa dambiga kale, kuusan ka tagayna waa is dulminta dadka qaarkood qaar ilaa la isaga abaal mariyo. Waxaa wariyey (Bazzaar). [An-Nisaa': 47-52].

53. Mise waxay leeyihiin qayb xukunka oo markaas ayan siinayn dadka laf timir duleelkeed (wax buuxiya).
54. Mise waxay ku xasdi dadka waxa Alle siiyey oo fadli ah, waxaan siinnay ehelkii Ibraahiim kitaabka iyo xigmad, waxaana siinnay xukun wayn.
55. Waxaase ka mid noqday mid rumeeya (xaqa) waxaana ka mid ah mid ka jeedsada xaqa, waxaa ugu filan jahannamo gubid.
56. Kuwii ka gaaloobay aayaadkannaga waxaannu galin naarta, mar kastoos gubto haragoodu waxaan ku badalnaa hargo kale si ay u dhadhamiyaan cadaabka, Alle na waa adkaade falsan.
57. Kuwa rumeeyey (xaqa) oo falay camal fiican waxaan galinaynaa jannooyin ay dareeri dhexdeeda wabiyaal, oyna ku waari dhexdeeda waligood, waxayna ku mudan haween la daahiriyeey waxaana galinaynaa hoos fiican.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمَلِكِ إِذَا لَأَ
يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
مِّن فَضْلِهِ ۗ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَاتَيْنَاهُم مَّلَكًا
عَظِيمًا ﴿٥٤﴾

فَمِنْهُمْ مَّنْ ءَامَنَ بِهِ ۗ وَمِنْهُمْ مَّنْ صَدَّ
عَنَّهُ وَكَفَىٰ بَجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ
نُصَلِّيهِمْ نَارًا كَلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ
بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥٦﴾

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۗ لَهُمْ
فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا
ظِلِيلًا ﴿٥٧﴾

Aayaduhu waxay caddayn xasadka yuhuud iyo inayna u oggolayn muslimiinta wanaag iyo khayr sidii iyagoo awoodda wax ku leh, Alle cidduu doono yuu siiyaa kitaab iyo xigmad iyo xukun, ciddii xaqa rumeysa iyo tii ka jeedsatana waa uun laga abaalmarin, kuwa gaaloobana oo beeniya aayaadka Alle waxay gali naar gubi jidhkooda markastoy gubatana lagu badali mid kale si ay u dhadhamiyaan cadaabka, kuwa xaqa rumeeyeyna oo camal fiican fala waxay gali janno oy ku waari oo wanaagsan. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: jannada waxaa ku yaal geed uu socon hooskeeda mid saaran gaadiid boqol sano oosan goynayn. (Bukhaari, Muslim). [An-Nisaa': 53-57].

58. Alle wuxuu idin fari inaad u guddaan (siisaan) ammaanada ehelkeeda (ciddeeda), haddaad kala xukumaysaan dadkana inaad ku kala xukuntaan caddaalad, Alle waxaa wanaagsan wuxuu idinku waanin, Alle na waa maqle arka.

59. Kuwa (xaqa) rumeeyow adeeca Alle oo adeeca Rasuulka iyo kuwa amarka leh, oo idinka mid ah, haddaad ku dooddaan arrin u celiya Alle iyo Rasuulka haddaad tihiin kuwo rumeeyey Alle iyo maalinta dambe (qiyaamada), saasaana khayr roon oo wanaag badan xagga abaalmarinta.

60. Ka warran kuwa sheegan inay rumeeyeen waxa lagugu soo dejiyey iyo waxa lagu dejiyey kuwii kaa horreeyay iyagoo jecel inay u xukuntamaan shaydaan, iyagoo la faray inay diidaan, wuxuuna dooni shaydaanku inuu baadiyeyo baadi fog.

* إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا
الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ
النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ
نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا
بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ
فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهٗ إِلَى اللَّهِ
وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا
بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
يُرِيدُونَ أَنْ يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ
وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ
الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾

61. Marka lagu dhaho u kaalaya waxuu soo dejiyey Alle iyo xagga Rasuulka waxaad arkaysaa munaafiqiinta oo kaa jeedsan jeedsasho.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
وَالِی الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُتَفِقِينَ يَصُدُّونَ
عَنكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾

Ammaanadoo la dhawro loona celiyo ciddeeda iyo caddaaladda dadka lagu maamulo laguna kala xukumo waa waxyaalaha waawayn oy diinta islaamku fari sidoo kale Alle oo la adeeco iyo Rasuulka iyo kuwa hoggaamiya muslimiinta oo culimada iyo xaakimka muslimiinta ah, wixii dood ahna loo celiyo Alle iyo Rasuulkiisa, saasaana wanaag badan, madaxda muslinka ah macsi laguma adeecayo, laakiin maamulkooda laga hoos bixi mayo, kuwa munaafiqiinta ah oo dooni inay shaydaan iyo wax leexsan isku xukumaan oo ka baxsan quraanka iyo islaamka kuwaas shaydaan baa dhumiyey, marka quraanka iyo Rasuulka loogu yeedhana way jeedsadaan. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxa la isku adeeco waa uun waxa fiican. Mar kalana wuxuu yidhi: layskuma adeeco xumaan. Taasoo ah in khayrka laysku maqlo, waxa xunse laysku raacin. [An-Nisaa': 58-61].

62. Say noqon markay ku dhacdo musiibo (dhibaato) waxay hor marsadeen gacmahoodu darteed, markaas ay kuu yimaadaan iyagoo ku dhaaran Alle inaannaan doonin waxaan wanaag iyo tawfiiq ahayn.

فَكَيفَ إِذَا أَصَابْتَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيَهُمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَخْلِفُونَ
بِاللَّهِ إِنَّ أَرْدَنَّا إِلَّا إِحْسَنًا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾

63. Kuwaasu waa kuwa uu og yahay Alle waxa quluubtooda ku sugan ee ka jeedso xaggooda waanina waxaadna u dhahdaa naftooda hadal xeel dheer.

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ وَعَظَّهُمْ وَقَالَ لَهُمْ فِي
أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ﴿٦٣﴾

64. Umaannaan dirin rasuul in la adeeco mooyee idanka Alle, hadday markay dulmiyaan naftooda ay kuu yimaadaan oy dambi dhaaf waydiistaan Alle una dambi dhaaf waydiyo Rasuulku waxay heli lahaayeen Alle dambi dhaafe naxariista.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ
بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ
الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿٦٤﴾

65. Allehaa baan ku dhaartaye ma rumeeyaan intay kaaga xukuntamaan waxa dhex mara oyna ka helin naftooda dhib waxaad xukuntay, ooy hoggaansamaan hoggaansan.

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ
فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي
أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا
تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

Waxaa ka mid ahayd caadada munaafiqiinta inay dhib iyo xumaan ula joogaan Nabiga iyo mu'miniinta, markay musiibo ku dhacdana ay Nabiga u yimaadaan iyagoo ku dhaaran Alle inayan waxaan wanaag ahayn rabin, Alle na waa og yahay waxa quluubtooda ku sugan ee waa in la waaniyo oo laga jeedsado. Nabiyadana waxaa loo diray in lagu adeeco idanka Alle, hadayse toobad keenaan oo xaq u noqdaan Alle waa u dhaafi lahaa, xaqana ma rumeeyaan intay uga hoggaansamaan xukunka Rasuulka wax dhib ahna ayna ka helin. [An-Nisaa': 63-65].

66. Haddaan ku faral yeello korkooda dila naftiinna ama ka baxa guryihiinna ma faleen wax yar oo ka mid ah mooyee, hadday falaan waxa lagu waanin yaa u khayr roon, kuna daran (adag) sugnaan (rumeyn).
67. Markaasaan ka siin lahayn agtannada ajir wayn.
68. Waxaana ku hanuunin lahayn jid toosan.
69. Ciddii adeecdaa Alle iyo Rasuulka kuwaasu waxay ahaan lajirka kuwuu u nicmeeyey Alle, oo ah Nabiyada, rumeeyayaasha, shuhadada iyo kuwa suuban, waxaana u fiican rafiiq kuwaas.
70. Arrintaasuna waa fadliga Alle waxaana ogaansho ku filan Alle.

وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا
أَنْفُسَكُمْ أَوْ اخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا
فَعَلُوا إِلَّا قَلِيلٌ مِّنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ
فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ
تَنبِيئًا ﴿٦٦﴾

وَإِذَا لَأَتَيْنَهُمْ مِّن لَّدُنَّا أَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٦٧﴾

وَلَهَدَيْنَهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ
الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ
وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ
وَحَسَنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾

ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ
عَلِيمًا ﴿٧٠﴾

Wuxuu ka warrami Alle in haddii dadka badankiis la fari lahaa inay falaan waxay sameyn oo xumaan ah ma ayan yeeleen, wax yar mooyee, maxaa yeelay naftooda ayaa caadeysatay amar diiddada waxaase fiican inay maqlaan waxa lagu waanin, markaasuu Alle siin lahaa ajir wayn, toosinna lahaa. Ciddii Alle adeecda iyo Rasuulka wuxuu jannada la gali kuwa Alle u nicmeeyey oo ah Nabiyada, rumeeyayaasha, shuhadada iyo kuwa suubban, waana wehelka u fiican, arrintaasuna waa fadliga Alle isagaana ku filan ogaade. Rabiico binu Kacab waxaa laga wariyey inuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku yidhi: wax warso, markaasuu yidhi: waxaan rabaa inaan kugula rafiiqo jannada, markaasuu yidhi: waxaas waxaan ahaynna, wuxuuna yidhi: waa intaas, markaasuu yidhi: (iigu kaalmeef naftaada badinta sujuudda). Waxaa wariyey (Muslim). Taasina waxay ku tusin inay lagama maarmaan tahay in la camal fallo, laguna dadaalo khayrka iyo wanaagga si loo haleelo kuwa fiican. [An-Nisaa': 66-70].

71. Kuwa (xaqa) rumeeyow qaata digtoonidiinna duulana idinkoo koox koox ah, ama duula dhammaan.
72. Waxaa idinka mid ah (munaafiqiin) cabsiin (dib marin), hadday idinku dhacdo musiibo (dhibaato) wuxuu dhahaa waxaa ii nicmeeyey Alle korkayga maadaama aanan la joogin.
73. Hadduu idin soo gaadho (heshaan) fadli Alle (khayr) wuxuu dhihi sidii isagoo ayna ahayn dhexdiinna jeceyl shallaaytee maxaan ula joogi waayay, oo liibaano liibaan wayne.
74. Ha ku dagaallameen jidka Alle kuwa ku gaday nolosha dhaw aakhiro (doortay aakhiro) ruuxii ku dagaallama jidka Alle oo la dilo ama adkaada waxaan siinaynaa ajir wayn.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا خُدُوءًا حَذْرًا
فَأَنْفَرُوا ثُبَاتٍ أَوْ أَنْفَرُوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾

وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ فَإِنْ
أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ
عَلَيْنَا إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَاهِدًا ﴿٧٢﴾

وَلَمَّا أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ
كَأَن لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ
يَلْبِئْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا
عَظِيمًا ﴿٧٣﴾

* فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ
يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ
يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ
فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾

Jahaadku iyo meel marinta xaqa iyo difaaca diinta iyo dalka islaamka waa waajib sugan, iyadoo laga wada qayb qaadan, waxaase jira kuwo munaafiqiin ah oo dadka cabsi galin, marka dhib dhacana yidhaahda Allaan i raacinnin, marka guul la helana yidhaahda maxaan ula joogi waayay. Waxayna ku tusin aayaddu wanaagga Alle u darbay cidda lagu dilo jahaadka ama adkaata, taasoo ku tusin inaan laga adkaanayn muslimiinta markay kulmistaan iimaan dhab ah, isku duubni iyo u diyaargarow, hase yeeshee markay xaqa ka leexdaan oo kala tagaan sida muuqata ayaamahaan waxaa ku dhiirran cadawgooda oo ka adkaan, waase inay is gaadhaan intay goori goor tahay. [An-Nisaa': 71-74].

75. Maxaad ugu dagaallami weydeen jidka Alle iyo in la soo furto kuwa la daciifsan (tabarta yar), oo rag, haween, iyo carruurba leh, kuwaasoo oranaya: Allow naga bixi magaaladan dadkeedu ay daalimiinta yihiin, agtaadana nooga yeel wali (taladeenna qabta oo dhibka gaalada nooga fillaada) iyo mid nooga hiilliya (kuwan daalimiinta ah).

76. Kuwa (xaqa) rumeeyey waxay ku dagaallami jidka Alle, kuwa gaaloobayna waxay ku dagaallami jidka shaydaanka, ee la dagaallama sokeeyaha shaydaanka, dhagarta shaydaanka waa tabar yar tahaye.

77. Ka warran kuwa loo yidhi reeba gacmihiinna (billoowgii islaamka) oogana salaadda, bixiyana zakada, markii lagu faral yeelay dagaalkana waxaa soo baxay koox ka mid ah oo uga cabsan dadka cabsida Alle oo kale ama ka daran, waxayna

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ
وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا
مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَوْلَاهَا وَاجْعَلْ
لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

الَّذِينَ ءَامَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ
الطَّاغُوتِ فَاقْتُلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ
كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا
أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا
الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُنْتُمْ عَلَيْهِمُ الْقِتَالِ إِذَا
فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشِيَةِ
اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ
كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا

dhaheen Allow maxaad noogu faral yeeshay dagaalka, maxaad dib noogu dhigi wayday tan iyo muddo dhaw, waxaad dhahdaa: raaxada adduunyo waa yar tahay, aakhiraana u khayr roon ciddii dhawrsan laydinkama dulmiyo fatiil (waxa ku dheggan jeex laftimireed) oo kale (wax yar).

إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ ۖ قُلْ مَتَّعَ الدُّنْيَا قَلِيلًا
وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَلَا يُظْلَمُونَ
فَتِيلاً ﴿٧٧﴾

Aayaduhu waxay ku boorin muslimiinta inay jahaadaan oo dagaallamaan mar hadday muslimiinta rag, haween iyo carruurba leh oo tabar yar jiraan lana dullaysan, dagaalkuna waa mid xaq ah oo dar Alle ah iyo mid xaq darro oo jid shaydaan ah, waana in lala dagaallamo gargaaraha shaydaanka, waana tabar yar yahay, mana aha in lagu dagdago dagaalka ee waa in cibaadada la badiyo lana adkaysto jahaadka, cabsida dhabta ahna laga cabsadaa Alle, lana ogaado inay nolosha adduun tahay wax yar oo tagi. Xasan Basri wuxuu yidhi: Alle ha u naxariisto addoon kula noolaaday adduunyada qadarkeeda, adduunyana ma aha bilowgeed iyo dhammaadkeed waxaan ahayn ruux seexday oo ku arkay hurdada wuxuu jecel yahay soona baraarugay. [An-Nisaa': 75-77].

78. Meeshaad ahaataanba wuu idin haleeli mawdku (geeridu) aad ahaateenba daaro dheerdheer oo la adkeeyey dhexdeeda, hadday taabato wanaag waxay dhahaan tani waxay ka timid xaga Alle, hadday ku dhacdo xumaanna waxay dhahaan tani waxay ka timid agtaada (Nabiga), waxaad dhahdaa dhammaan waxay ka ahaadeen Alle agtiisa, maxaa u sugnaaday qoomkaas uma dhawa inay fahmaan hadale.

أَيُّمًا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ
كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ ۗ وَإِنْ نُصِبْهُمْ
حَسَنَةً يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ
نُصِبْهُمْ سَيِّئَةً يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ
قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ
الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾

79. Wixii ku soo gaadha oo wanaaga waxay ka ahaadeen Alle, wixii kugu dhaca oo xumaan ahna

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا
أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ

waxay ka ahaatay naftaada, waana kuu dirray dadka adoo rasuul ah, wuuna ku filan yahay Alle marag.

80. Ruuxii adeeca Rasuulka wuxuu dhab u adeecay Alle, ruuxii jeedsadana kuugu maannaan dirin ilaaliye.
81. Waxay dhihi (munaafiqiintu) daacad (baan nahay) markay ka tagaan agtaadana waxay maamulaan (habeenkii) koox ka mid ahi waxay ku hadlayaan waxaan ahayn, Alle na wuu qori waxay maamuli (miri) ee ka jeedso xaggooda talana saaro Alle, waxaana ku filan wakiil Alle.

وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ﴿٨٠﴾

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَرُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ ۗ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٨١﴾

Meel kastoo la joogo waa la dhiman si kasta ha laysu ilaaliyo ama guryo adag ha la galee, wax kastana waxay ku hoos jiraan awoodda Alle ee ma aha in gaaladu xumaanta iyo musiibada u tiiriyaan Nabiga, waxaase jirta in dadka laga abaal mariyo waxay kasbadeen khayr iyo sharba. Rasuulka wuxuu Alle u diray dadka, eebbaase wakiil ilaaliye ah ugu filan dadka. Ruuxii adeeca oo raaca rasuulka wuxuu adeecay Alle, ruuxii jeedsadase waxba Nabiga kama saarra, waana munaafaqnimo in la muujisto xaqrumayn, markii la fogaadana la diido xaqa oo wax kale la falo, Allaase arka kuwaas oo abaal marin. [An-Nisaa': 78-81].

82. Miyeyna fiirfiirinayn quraanka, hadduu ka yimid Alle agtiisa meelaan ahayn waxay ka heli lahaayeen dhexdiisa is khilaaf badan.
83. Markuu u yimaaddo amar nabadgalya ah ama cabsi way faafiyaan, hadday u celiyaan

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرْعَانَ ۗ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴿٨٢﴾

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْحُزْفِ أَدَّاعُوا بِهِ ۗ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ

xagga Rasuulka ama kuwa maamula iyaga ama cilmiga leh, oo ka mid ah, waxaa ogaan lahaa kuwa la soo baxa (dhabta) oo ka mid ah ayaga, hadduusan jirin fadliga Alle ee korkiinna iyo naxariistiisa waad raaci lahaydeen shaydaan wax yar mooyee.

84. Ee ku dagaallan jidka Alle lagugumana mashaqayn naftaada mooyee, kuna boorri mu'miniinta (dagaalka) wuxuu u dhaw yahay Alle inuu idinka reebo dhibka kuwa gaaloobay, Allaana daran dhibid, daranna xanuujin.
85. Ruuxii ergeeya ergeyn wanaagsan waxaa u ahaada qayb ka mid ah, ruuxiise ergeeya ergeyn xun waxaa u ahaan dambi ka mid ah, Allaana wax kasta ilaaliya.

وَإِلَىٰ أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلَّمَ الَّذِينَ
يَسْتَشِيطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ
إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٣﴾

فَقَتِيلٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تَكْلَفُ إِلَّا
نَفْسَكَ وَحَرِيضَ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ
أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ
أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا ﴿٨٤﴾

مَنْ يَشْفَعْ شَفَعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ
نَصِيبٌ مِمَّنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَعَةً سَيِّئَةً
يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِمَّنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٨٥﴾

Wuxuu farayaa Alle in quraanka si fiican loo fiiriyo, lana kaso macnihiisa, illeen xagga Alle ayuu ka ahaadaye, wax is burin ahna kuma jirto sida hadallada kale, markay arrin muhiim ah soo daristana waxaa Alle faray in loo celiyo Rasuulka iyo kuwa u cilmi leh, shaydaanna laga digtoonaado, jidka Allana lagu jahaado, cid walbana waxay la kulmi shafeecadeeda abaalkeedii samaan iyo xumaanba. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa uun halaagay ummadihii idin ka horreeyay isku khilaafkii kitaabkoodii. Mar kalana wuxuu yidhi: waxaa ugu filan ruux been inuu ka sheekeeyo wuxuu maqlay oo dhan. [An-Nisaa': 82-85].

86. Haddii laydin salaamo salaam ku salaama mid ka fiican ama ku celiya (mid la mid ah) Alle na waa wax kasta xisaabiye (kaafiye).

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ
مِمَّنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٨٦﴾

87. Alle, macbuud xaq lugu caabudo ma jiro isaga mooyee. Wuuna idiin soo kulmin maalinta qiyaame, shaki ma leh, yaa ka run badan Alle hadal (ma jiro).

88. Maxaad leedihiin (mu'miniinta) ood munaafiqiinta laba kooxood ugu noqoteen (in la laayo iyo in kale) Alle wuu halaagay (oo u celiyey gaalnimo) waxay kasbadeen dartiis, ma waxaad doonaysaan inaad hanuunisaan cidduu dhumiyey Alle, ruuxuu dhumiyey Alle na uma heshid waddo (hanuun).

89. Waxay jecel yihiin (munaafiqiintu) inaad gaaloowdaan siday u gaaloobeen ood isku mid noqotaan, ha ka yeelannina xaggooda sokeeye intay uga hijroodaan jidka Alle, haddayse jeedsadaan qabta oo ku dila meeshaad ka heshaanba, hana ka yeelannina xaggooda sokeeye iyo gargaare (midna).

90. Kuwa gaadhi qoom dhexdiinna iyo dhexdooda ballan (heshiis) yahay mooyee, ama idiin yimid iyadoo ay ka cidhiidhyan tahay laabtoodu inay idinla dagaallamaan ama la dagaallamaan qoomkooda, hadduu doono Alle wuu idinku diri lahaa wayna idin la daggallami lahaayeen, haddayse

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾

* فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُم بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿٨٨﴾

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وُلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٨٩﴾

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَاءَكُمْ حَصْرَتٌ صُدُّوهُمْ أَوْ يُقْتَلُوا أَوْ يُقْتَلُوا قَوْمُهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقْتَلُوا قَوْمَهُمْ فَلَمَّا قَتَلُوا قَوْمَهُمْ وَوَلَّوْا إِلَيْكُمْ أَلْسَلَمَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩٠﴾

idinka dheeraadaan oyan idin
la dagaallamin oy idiin soo
hormariyaan nabadgalyo idiin
ma yeelin Alle korkooda jid (xaq
kuma lihidiin dagaalkooda).

Salaantu waa calaamadda muslimiinta. Ruuxii ku salaamana waa inaad u celisaa mid ka fiican ama la mid ah. Qiyaamana waa la kulmi, Allana waa run badane, mana aha in gaalada lala kala safto ama laysku khilaafu xaalkooda, iyaguba waxay jecel yihiin in muslimiintu gaalowdo siday iyagu u gaaloobeen, hana ka yeelannina sokeeye iyo gargaare midna. Kuwiise la nool kuwo aad ballan leedihiin ama idinla dagaallamin nabad galiya, ciddii idin nabad galisa nabad galiya, tii idinla col ahna la dagaallama, waana taas caddaaladda iyo wanaagga islaamku, dagaallan ma jecla. [An-Nisaa': 86-90].

91. Waxaad helayaan kuwa kale oo dooni inay idinka nabad galaan, oo ka nabad galaan qoomkooda (daahirka) markastoo loo celiyo gaalnimana waa lagu dedejiyaa dhexdiisa, haddayna idinka dheeraan ooyan idin siinnin nabadgalyo ooyan idinka reebin gacmahooda qabta oo ku dila meeshaad ka heshaanba, kuwaasna waxaan idiin siinnay xujo cad (layntooda).

92. Uma habboona (bannaana) ruux mu'min ah inuu dilo mu'min si gaf ah mooyee, ruuxii u dila mu'min gaf waxaa saaran xorayn qoor mu'min, iyo mag la siiyo ehelkiisii, inay sadaqaystaan moyee, hadduu ka mid yahay qoom aad col tihiin isna mu'min yahay waxaa saaran xorayn qoor mu'min, hadduu

سَتَجِدُونَ ءآخِرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ
يَأْمَنُوا بِكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلٌّ مَا رَدُّوا إِلَى
الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِن لَّمْ يَعْزِلُوا لَكُمْ
وَيُلْقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَمَ وَيَكْفُرُوا
أَيْدِيَهُمْ فَخُدُّوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ
تَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكُمْ جَعَلْنَا لَكُمْ
عَلَيْهِمْ سُلْطٰنًا مُّبِينًا ﴿٩١﴾

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا
خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ
رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ
إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِن كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ
لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ
وَإِن كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ
مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ

ka mid yahay qoom ballan idin dhexyaal waxaa saaran mag la siiyo ehelkiisii iyo xorayn qoor mu'min ah, hadduusan helin (qoorna) wuxuu soomi laba bilood oo israac raacsan, waana toobad Alle, Alle na waa oge falsan.

93. Ruuxii u dila mu'min si kas ah, abaalkiisu waa jahannamo oos ku waari dhexdeeda, wuuna u cadhoon Alle wuuna lacnadi wuxuu u diyaariyay cadaab wayn.

وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ
فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾

وَمَنْ يَقْتُلْ مُّؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ
جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ
وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

Waxaa jirta munaafiqiin ku gabban islaamka jecelse gaalnimada kuwaas haddayna nabadgalinnin muslimiinta waa in layska celiyo. Aayadaha kale waxay ka warrami inayan banaanayn in naf mu'min loo dilo xaq darro, ciddiise si gaf ah u disha waxaa saaran xorayn qoor iyo mag la siiyo ehelkiisa, haddii la waayana soon laba bilood oo is raac raacsan, waa toobad fiican, ciddiise u kas u disha si xaq darro ah ruux mu'min ah abaalkiisu waa jahannamoos ku waaro, cadho iyo lacnad Alle iyo cadaab wayn, maxaa yeelay ma fududa nafta muslimku ee waa qaali mana bannaana in lagu xad gudbo. Waxaa sugnaatay: adduunkoo taga (rogmada) yaa ka sahlan Alle agtiisa dil ruux muslim ah, mar kalana wuxuu yidhi Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): hadday u kulmaan waxa samaawaadka iyo dhulka ku sugan inay dilaan muslim wuxuu Alle ku tuuri lahaa naarta. Taasina waxay ku tusin sida islaamku u dhawray xuquuqda dadka iyo noloshiisa, iyo qaalinnimada iyo sharafta muslimka mar hadduu ka wayn yahay adduunka oo dhan iyo waxa ku sugan. [An-Nisaa': 91-93].

94. Kuwa xaq rumeeyow markaad u safartaan jidka Alle wax caddaysta (hubsada) hana dhihina ruux salaan idiin soo gudbiyey ma tihid mu'min idinkoo dooni dhalanteedka nolosha dhaw, Alle agtiisa yey

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ
آلَفَىٰ إِلَيْكُمْ أَلْسَلَمَ لَسْتُ مُّؤْمِنًا
تَبْتَعُونَ عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ
مَعَانِمٌ كَثِيرَةٌ كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِّن قَبْلُ

tahay qaniimooyin badan,
saasaad ahaydeen horay,
waxaana idinku galladaystay
Alle, ee caddaysta (hubsada),
Allana waxaad camal falaysaan
waa og yahay.

95. Ma sinna kuwa fadhiya ee mu'miniinta ah oon kuwa dhibban ahayn iyo kuwa kula jahaadi jidka Alle xoolahooda iyo naftooda, wuu ka fadilay Alle kuwa ku jahaaday xoolahooda iyo naftooda kuwa fadhiya darajo, dhammaanna wuxuu u yaboohay wanaag, wuuna kaga fadilay Alle kuwa jahaaday kuwa fadhiya ajir wayn.
96. Waa darajooyin xaggiisa ah iyo dambidhaaf iyo naxariis, Allana waa dambi dhaafe naxariista.

فَمَنْ أَلَّهَ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٥﴾

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ
اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ
الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى
الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٩٥﴾

دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ
عَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٩٦﴾

Aayadahanna waxay caddayn inaan lagu dag dagin dilka dadka hadday islaannimo muujiyaan iyadoo la dooni in xaqooda la bannaysto, illeen cid walba marbay dhunsanayd Allaana hanuuniyee, iyo inayna ekeyn mu'miniinta cudur la'aan ka fadhiista jahaadka iyo kuwa ku jahaada xoolahooda iyo naftooda jidka Alle, wuxuu Alle ka fadilay kuwa ku jahaada jidka Alle kuwa ka fadhiista, in kasta oo mu'min dhammaantiis Alle wanaag u diyaariyay, hadana wuxuu Alle siin kuwa jidkiisa ku jahaada darajooyin waawayn, dambi dhaaf iyo naxariis. Waxayna ku tusin aayaduhu in wax la hubsado een lagu dag dagin cidaan la hubin gaalnimadiisa, iyo in jidka Alle ku jahaadkiisu leeyahay fadli iyo ajir wayn. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgayo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: jannada waxaa ah boqol darajo oo Alle u diyaariyay kuwa ku jahaada jidkiisa, labadii darajana waxaa u dhaxaysa inta u dhaxaysa cirka iyo dhulka, wakaas fadliga jahaadka, waa cisiga iyo sharafta mu'miniinta iyagoon cidna dulmiyeyn, markayse ka tageen jahaadka waa kuwaas dulloobay ee la addoonsaday ee la qaybsaday iyagoo dhulkoodii laga xoogay lagana saaray.

[An-Nisaa': 94-96].

97. Kuway oofsato malaa'igtu iyagoo dulmiyey naftooda waxay ku dhahaan maxaad ku sugnaydeen (diin ahaan), waxayna dhahaan waxaan ahayn kuwo lagu daciifsaday dhulka (tabar yar), waxayna dhahaan (malaa'igtii) miyuuna ahayn dhulka Alle waasac ood ku hijrootaan dhexdiisa, kuwaas hooygoodu waa jahanamo wayna u xun tahay aaye.
98. Kuwa la daciifsado oo ah rag, haween iyo carruur oon tabar lahayn kuna toosi karin jidka mooyee.
99. Kuwaas wuxuu u dhaw yahay Alle inuu iska cafiyo xaggooda, Alle na waa saamaxa dhaafa (dambiga).
100. Ruuxii ku hijrooda jidka Alle wuxuu ka heli dhulka magangal badan iyo waasacnimo, ruuxii ka baxa gurigiisa isagoo u hijroon xagga Alle iyo Rasuulkiisa markaas uu haleelo mawdku (geeridu) wuxuu ku sugnaaday ajrigiisu Alle (fadli dartiis). Alle na waa (dambi) dhaafe naxariista.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةَ ظَالِمِينَ
 أَنفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا
 مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ
 تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَةً فَتُهَاجِرُوا
 فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ
 مَصِيرًا ﴿٩٧﴾

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ
 وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا
 يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٩٨﴾
 فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ
 وَكَانَ اللَّهُ عَفْوًا غَفُورًا ﴿٩٩﴾

* وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ
 فِي الْأَرْضِ مُرَعًا كَثِيرًا وَسِعَةً وَمَنْ
 يُخْرَجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ
 وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ
 أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
 رَحِيمًا ﴿١٠٠﴾

Diinta islaamku ma oggola inay ku dullaysato gaalo adoo muslim ah, maxaa yeelay waa laga fogaan karaa si loogu darbado jahaadkooda siday faleen muslimiintii hore, hase yeeshee dadka tabarta yar ee ah rag, haween iyo carruurba dhib ma saarra hadday ku dhex noolaadaan, Alle na wuxuu u dhaw yahay inuu iska saamaxo, ruuxiise dar Alle u hijrooda wuxuu ka heli dhulka khayr iyo waasacnimo, ciddii ka baxda gurigeeda iyadoo u hijroon dar Alle iyo

Rasuulka oo dhinta kuwaas Alle ayaa ajir iyo wanaag ku abaal marin. Taasina waxay ku tusin inay waajib tahay in la wanaajiyo niyada, siduu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) uu yidhi: camalku waa uun niyo cid walbana waxay mudan waxay niyooto. Tan kale waa inaan muslim qaadannin dullaaynta gaalada, uuna dulliga gaalada ka baxo si kasta oo suurowda oo hijro iyo ka durkid ah, isagoo la jahaadi. [An-Nisaa': 97-100]

101. Haddaad ku safartaan dhulka ma aha korkiinna dhib (dambi) inaad gaabisaan salaadda haddaad ka cabsataan inay idin fidmeeyaan (dhibaana) kuwa gaaloobay, gaaladuna waxay idiin yihiin col cad.
102. Markaad tahay dhexdooda muslimiinta ood u oogto salaadda ha kula tukato koox ka mid ah, hana qaateen hubkooda, markay sujuudaan ha ahaadeen gadaashiinna, hana timaado koox kale oon tukannin hana tukadeen la jirkaaga hana qaateen digtoonidooda iyo hubkooda, waxay jecel yihiin kuwa gaaloobay inaad halmaantaan hubkiinna iyo alaabtiinna oo markaas ay idin soo weeraraan mar kaliya (idinku kadiyaan), korkiinna ma aha dhib hadduu idin hayo dhib roob ah ama aad tihiin kuwa buka inaad dajisaan hubka, qaatana digtoonidiinna, Alle na wuxuu u diyaariyey gaalada cadaab wax dulleeya.

وَإِذَا صَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿١٠١﴾

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَدَى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٢﴾

Aayadda hore waxay ka warrami inay banaan tahay gaabinta salaadda marka socotada la yahay, taasoo ah in duhurka, casarka iyo cishaha labo labo laga tukado, waana naxariis Alle iyo fududayn. Aayadda kale waxay ka warrami salaadda waqtiga dagaalka iyo sida loo tukan, oo ah in qoonna tukan qoonna ilaalin colka iyagoo hubka haysta. Taasina waxay ku tusin waynida salaadda iyo jameecaadka iyo inaan laga tagayn, tan kale waxay ku tusin ahmiyadda jahaadka iyo diyaargarowga. Arrinta salaadda dagaalka iyo cabsida waxay ku faah faahsan tahay kutubaha, waxaase muhiim ah in la ogaado waynideeda iyo waajibnimadeeda. [An-Nisaa': 101-102].

103. Markaad gudataan salaadda ku xusa Alle taagni, fadhi iyo dhiniciinaba (jiif) markaad xasishaanna (aamin noqotaan) ooga salaadda (dhammeeya), salaaddu waxay ku tahay mu'miniinta xukun waqtiyeysan (muddaysan).

104. Haka daciifina (jilcina) doonidda qoomka (gaalada) haddaad tihiin kuwa xanuunsan iyaguba way xanuunsan sidaad u xanuunsanaysaan, waxaadna ka rajaynaysaan Alle waxayna ka rajaynayn, Alle na waa oge falsan.

105. Annagaa kugu soo dajinnay kitaabka si xaq ah si aad ugu kala xukunto dadka dhexdiisa wuxuu ku tusiyo Alle, hana u noqonin khaa'imiinta mid u dooda.

106. Dambi dhaaf warso Alle, Ilaahay waa dambi dhaafe naxariista.

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ فَيَمَّا
وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ
فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِن تَكُونُوا
تَأْمَنُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْمَنُونَ كَمَا تَأْمَنُونَ
وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ
اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٤﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
لِتَحْكُمَ بَيْنَ الَّذِينَ بَيْنَ أَرْكَانِ اللَّهِ
وَلَا تَكُن لِّلْخَافِيَيْنِ حَاصِمًا ﴿١٠٥﴾

وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا
رَّحِيمًا ﴿١٠٦﴾

107. Ha ka doodin kuwa naftooda ku khiyaanay (macsida Alle), Alle na ma jecla khayaamo badane dambi badan.
108. Waxay iska qarin dadka iskamana qariyaan Alle isagoo la jooga markay maamuli wuxuusan raalli ka ahayn oo hadal ah, Alle na waxay camal fali wuu koobay.
109. Idinku kuwaasow waad ka dooddeen xaggooda nolosha adduunyo yaase ka doodi xaggooda maalinta qiyaame ama u noqon wakiil.

وَلَا تُجَدِّلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ
أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ
خَوَّانًا أَثِيمًا ﴿١٠٧﴾

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ
مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا
لَا يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا
يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٠٨﴾

هَذَا نَذْرٌ هَتُّوْا لَآءَ جَدَائِلِكُمْ عَنْهُمْ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَدِّلْ اللَّهُ عَنْهُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ
وَكِيلًا ﴿١٠٩﴾

Aayadahanna waxay caddayn in Alle la xuso salaadda dabadeed iyo si kastoo la yahay, markaan dagaal la jooginna salaadda la dhamaystiro, tan kale waa inaan jahaadka laga cabsanin illeen haddaynu xanuunsan gaaladuba way xanuunsane waxaynu Alle na ka rajayn janno iyo liibaan ayna iyagu rajaynayn. Quraankana waxaa loo soo dajiyey in laysku xukumo, xumaantana waa inaan garab la siin, Alle na dambi dhaaf la warsado oon lagana doodin xagga kuwa khaa'imiinta ah, ee dadka iska qarin, Alle na aan iska ilaalinayn markay wax qarsan, cid qiyaame wax u tarina ma jirto. [An-Nisaa': 103-109].

110. Ruuxii fala xumaan ama dulmiya naftiisa (dambaaba) markaas dambi dhaaf warsada Alle wuxuu ka heli (ogaanna) isagoo dambi dhaafa ah naxariistana.
111. Ruuxii kasbada danbi wuxuu uun u kasbaday naftiisa (dhibkeeda) Alle na waa oge falsan.

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ
ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا
رَّحِيمًا ﴿١١٠﴾

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُ
عَلَىٰ نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا
حَكِيمًا ﴿١١١﴾

112. Ruuxii kasbada gaf ama dambi markaas ku gana dambiga (ku sheega) mid bari ah wuxuu xambaartay been abuurasho iyo dambi cad.
113. Hadduusan jirin fadliga Alle ee korkaaga iyo naxariistiisa waxay hammin lahayd koox (dooni lahayd) oo ka mid ah inay ku dhumiyaan mana dhumiyaan naftooda mooyee mana kaa dhibaan waxba, wuxuuna kugu soo dajiyey Alle kitaabka iyo xigmadda wuxuuna ku baray waxaadan aqoon, fadliga Alle na korkaaga waa ku wayn yahay.
114. Khayr ma leh wax badan oo faqooda ah, oon ahayn mid fara sadaqo ama wanaag ama hagaajin dadka dhexdooda, ruuxii fala saas doonid raalli ahaanshaha Alle waxaanu siin ajir wayn.
115. Ruuxii khilaafa Rasuulka ka dib intuu u cadaaday hanuunku oo raaca jidka mu'miniinta midaan ahayn waxaan uga wali yeeleynaa wuxuu yeeshay waxaana galinaynaa jahannamo iyadaana u xun meel loo ahaado.

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿١١٢﴾

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضْلُوكَ وَمَا يُضْلُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١١٣﴾

* لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ ۗ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾

Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: wuxuu uga warramay Alle addoomadiisa cafiigiisa, dulqaadkiisa, deeqdiisa, naxariistiisa waasaca ah iyo dambi dhaafkiisa, ruuxii dambaaba ha yaraado ama ha waynaado oo dambi dhaaf warsada Alle, wuxuu

heli Alle oo dambi dhaafi oo naxariisan, haba ka waynaato samaawaadka iyo dhulka iyo buuraha. Tan kale gaaladu waxay uun baadiyeyn naftooda. Alle na wuxuu siiyey Nabiga kitaab iyo xigmo wuxuuna baray wuxuuna aqoonnin Alle ayaana fadli wayn siiyay. Faqaan wanaag ahayna ma fiicna, ciddii ka leexata jidka Nabiga iyo mu'miniintana wuxuu galin naar daran. [An-Nisaa': 110-115].

116. Alle ma dhaafo in lala wadaajiyo (cid kale cibaadada) wuuse ka dhaafaa wixii waxaas ka soo hadhay cidduu doono, ruuxii la wadaajiya Alle wuxuu dhumay dhumid wayn.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾

117. Ma caabudayaan Alle ka sokow waxaan dhadig ahayn, mana caabudayaan waxaan shaydaan madax adag ahayn.

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْتَنَا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٧﴾

118. Alle waa uu lacnaday shaydaan, wuxuu yidhi (shaydaanki): waxaan ku yeelan addomadaada qayb sugan.

لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَقَنَّكَ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿١١٨﴾

119. Waan baadiyeyn, waan yididiilo (xun) galin waana fari (xumaanta) waxayna jeex jeexi dhagaha xoolaha, waana fari (xumaanta) waxayna doorin abuurka Alle, ruuxii ka yeesha shaydaan wali Alle ka sokow dhab ahaan buu u khasaaray khasaare cad.

وَالْأَضْلَانَهُمْ وَالْمُنِينَهُمْ وَالْمُرْتَدَّهُمْ فَلْيَغْزِرْ خَلْقَ اللَّهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا ﴿١١٩﴾

120. Wuu u yaboohi oo yididiila galin mana yabooho shaydaan waxaan dhagar iyo khatalid ahayn.

يَعِدُهُمْ وَيُمِينُهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢٠﴾

121. Kuwaasna hooygoodu waa jahanamo kamana helaan xaggeeda iilasho (iyo fakasho).

أُولَئِكَ مَا لَهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يجِدُونَ عَنْهَا مَخِيصًا ﴿١٢١﴾

122. Kuwa rumeeyey xaqa oo fala camal fiican waxaannu galin jannooyin oy socoto dhexdeeda wabiyaal oyna ku waari dhexdeeda waligeed, waana yabooha Alle oo sugan, yaa ka run badan Alle hadal (cidna).

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا
وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿١٢٢﴾

Alle wuu ka dhaafaa waxaan gaalnimo ahayn cidduu doono, gaalana waxay caabudaan sanamyo iyo shaydaan Alle lacnaday oo ballan qaaday inuu qayb ku yeeshaa dadka, kuna dhaartay inuu dhumiyaa oo xumaan faraa intay ka dooriyaan abuurka Alle, ciddii shaydaan wali ka yeelatana wuxuu khasaaray khasaare wayn. Wuxuu yaboohina waa dhagar iyo naar, ciddiise xaqa raacda oo camal fiican fasha wuxuu gali janno uu ku waari, Alle na waa runle, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: hadal waxaa u run badan hadalka Alle, hanuunna waxaa u fiican hanuunka Muxamed, waxaana u xun umuuraha waxaa la soo darriyey waana bidco baadi ah. [An-Nisaa': 116-122].

123. Ma aha (xaalku) yididiiladiinna iyo yididiilada ehelu kitaabka midna, ciddii fasha xumaan waa laga abaal marin mana helayo Alle ka sokow wali iyo gargaare (midna).

لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ
الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَى بِهِ
وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا
نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾

124. Ruuxii fala wanaag lab ah ama dhadig isagoo rumeysan (xaqa) kuwaasu waxay gali jannada lagamana dulmiyo duleel (laftimireed).

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ
أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿١٢٤﴾

125. Yaa ka diin fiican ruux u jeediyey wajigiisa Alle isagoo sama fali oo raaca diinta (Nabi) Ibraahim, wuxuuna ka yeeshay Alle Ibrahiim Khaliil (mid u gaar ah, oo jacaylka kii ugu sarreeyay uu jecel yahay).

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ
لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾

126. Alle waxaa u sugnaaday waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka, Allana waa wax walba koobe.
127. Waxay ku warsan haweenka, waxaad dhahdaa Alle ayaa idiin fidyoon (sheegi) xaalkooda iyo waxa lagu akhriyi korkiinna kitaabka haweenka agoonta ah ee ah kuwaydaan siinayn waxa loo qaddaray oo doonaysaan inaad guursataan iyo kuwa tabarta yar ee carruurta ah, iyo inaad u maamushaan agoonta cadaalad, waxaad fashaan oo kheyr ahna Alle waa og yahay.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا ﴿١٢٦﴾

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ
يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ
فِي الْكِتَابِ فِي يَتْلَىٰ النِّسَاءِ الَّتِي
لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْعَبْنَ
أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ
الْوَالِدِينَ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ
وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ
عَلِيمًا ﴿١٢٧﴾

Waxaa jirtay inay isu faaneen muslimiin iyo gaalo, markaas Alle soo dajiyey aayaddan mana aha cidna waxay iyadu doonto ee xumaan iyo wanaagba waa layska abaal marin, rag iyo haweenna waxba lagama nusqaamiyo wanaaggay falaan. Wax ka fiicanna ma jiro cid raacday waddadii Nabi Ibraahim oo ah diinta islaamka. Aayadda dambana waxay ka warrami sida loola dhaqmi haweenka agoonta ah ee dhaqaalaynaysaan iyo kuwa tabarta yar ee carruurta ah iyo in agoonta caddaalad lagu dhaqo, illeen Alle ayaa wax walba oge. Markay soo dagtay aayadda hore yey naxeen asaxaabtii oy dheheen waxba uma reebin ummadan, markaasuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: way soo dagtaye bishaaraysta oo dhex dhexaysta. [An-Nisaa': 123-127].

128. Hadday haweeney ka cabsato ninkeeda xaggiisa fogaansho ama jeedsasho dhib ma saarna korkooda hadday heshiiyaan heshiis, heshiiskaana khayr ah, waxaana lagu soo kulmiyey nafta bakhaylnimo, haddaad se wanaag fashaan ood dhawrsataan Alle waxaad camal falaysaan waa og yahay.

وَإِنْ أَمْرًا خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ
إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا
بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ
الْأَنْفُسَ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ
اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾

129. Ma kartaan inaad sintaan haweenkiinna dhexdooda aadba dadaasheene ee ha ka iilannina iilasho dhan, oo ka tagtaan sida mid xidhan (dayacan), haddaad wanaajisaan ood dhawrsataan Alle waa dambi dhaafe naxariista.
130. Hadday kala tagaan wuu kaafiyaa Alle mid kasta waasacnimadiisa, Alle na waa waasac (fadligiisu) waana falsame.
131. Alle ayaa iska leh waxa samaawaadka ku sugan iyo dhulka, waxaana u dardaarannay kuwii la siiyey kitaabka ee idinka horreeyey iyo idinkaba ka dhawrsada Alle, haddaadse gaaloowdaan Alle waxaa u sugnaaday waxa ku sugan samaawaadka iyo dhulka. Alle na waa hodan ammaan.
132. Alle ayaa iska leh waxa ku sugan samaawaadka iyo dhulka waana ku filan yahay Alle wakiil.
133. Hadduu doono wuu idin tagtiin (dhamayn) dadow lana imaan kuwo kale waana karaa Alle taas.
134. Ruuxii dooni abaal adduunyo Alle agtiisa yuu jiraa abaalka adduunyo iyo aakhiraba Alle na waa maqle arka.

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ
وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ
فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُضِلُّوهَا
وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٢٩﴾

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّنْ سَعَتِهِ
وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣٠﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ
قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ
تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا
فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣١﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٣٢﴾

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ
بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ
ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا
بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾

Hadday haweenaydu ka kasto ninkeeda fogaansho ama jeedsasho waa inay heshiiyaan xumaantana layska jiraa, tan kale in caddaaladda lagu dadaalo ciddii laba haweenaa qabta, haddii lakala tagana Allaa deeqi cid walba, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ciddii laba haweenaa qaba oo u iisha middood wuxuu yimaadaa maalinta qiyaame isagoo dhinac leexsan. Tan kale Alle ayaa xukunka iska leh, wuxuuna faray dadka dhammaan Alla ka yaabid, illeen hadduu doono wuu dhammayn karaa dadkee, aakhiro iyo adduunba Alle ayaa iska leh, waana in si quruxsan Alle looga doono. [An-Nisaa': 128-134].

135. Kuwa (xaqa) rumeeyow noqda kuwo u istaaga caddaalad oo ah marag Alle, naftiinnaba ha ahaato ama waalidkiin ama qaraabo, hadday hodan yihiin ama faqiir Alle ayaa u mudnaansho badan ee ha ka raacina hawada inaad caddaalad fashaan, haddaadse iilataan ama jeedsataan Alle waxaad camal falaysaan waa og yahay.

136. Kuwa (xaqa) rumeeyow rumeeya Alle (si dhabah) iyo Rasuulkiisa iyo kitaabka uu ku dejiyey rasuulkiisa iyo kitaabkuu u dejiyey horay, ruuxiise ka gaalooba Alle, malaa'igtiisa, kutubtiisa, rasuulladiisa iyo maalinta dambe (qiyaamada) wuu dhumay dhumid fog.

137. Kuwa rumeeyey ee gaaloobay ee hadana rumeeyey ee gaaloobay markaas sii badsaday gaalnimoma aha Alle mid u dhaafi iyaga, kumana hanuuniyo jidka (toosan).

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ
بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ
أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِن يَكُنْ عَنِيًّا
أَوْ قَفِيرًا فَاَللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا
الْهَوَىٰ أَن تَعْدِلُوا وَإِن تَلَوُّوا أَوْ تُعْرَضُوا
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ ءَ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَيَّ
رَسُولِهِ ءَ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ مِن قَبْلُ
وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ
وَرُسُلِهِ ءَ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا
بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ
ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَزَادُوا كُفْرًا
لَّمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُعْظِرَ لَهُمْ وَلَا لِيُهْدِيَهُمْ
سَبِيلًا ﴿١٣٧﴾

138. Ugu bishaaree munaafiqiinta inay mudan cadaab daran.
139. Waana kuwa ka yeesho gaalada sokeeye mu'miniinta ka sokow, ma waxay ka dooni agtooda sharaf, sharafna Alle ayaa iska leh dhammaanteed.
140. Wuxuuna ku soo dejiyey korkiinna kitaabka dhexdiisa haddaad maqashaan aayaadka Alle oo laga gaaloobi ama lagu jees jeesi ha fadhiisanina agtooda intay ka dhumbadaan hadal kale, haddii kale waxaad noqonaysaan iyaga oo kale, Alle na wuxuu ku kulmin munaafiqiinta iyo gaalada jahannamo dhammaan.

بَشِيرِ الْمُنْفِقِينَ بِأَن لَّهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٨﴾

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَبِيتُّوْنَ عِنْدَهُمُ الْعِرَّةَ فَإِنَّ الْعِرَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مَثَلْتُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنْفِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

Waa in caddaaladda lagu dadaalaa naftaada, waalidkaa iyo qaraabadaadaba ha ahaatee, illeen Alle ayaa ku mudnaan badane, waana inaan hawada la raacin waana in si dhab ah loo rumeeyo Alle, Rasuulkiisa, kitaabka quraanka ah iyo kutubtii horaba, ciddii ka gaalowda Alle, malaa'igta, rasuullada iyo maalinta dambe waa cid dhuntay. Kuwase marna gaalooba marna wax rumeyn waa kuwo dhumay, munaafiqiintana waxay gali naar daran, waana kuwa gaalada sokeeye ka dhigan, kuna jees jeesa quraanka iyo xaqa, abaalkooduna waa naar. [An-Nisaa': 135-140].

141. Oo ah kuwa idin la suga (dhibaato) hadduu gargaar xagga Alle idiinka ahaado waxay dhihi miyaanaan idinla jirin, hadduu gaalada u sugnaado nasiibna waxay dhahaan miyaanaan idin adkeynin oonnaan idinka reebin mu'miniinta, Allaa xukumi dhexdooda maalinta qiyaame,

الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾

mana ugu yeelayo Alle gaalada mu'miniita korkooda waddo.

142. Munaafiqiintu waxay dhagri Alle (isku dayi) isna wuu dhagri, markay u istaagaan salaaddana way istaagaan iyagoo wahsan, oo is tusi dadka mana xusaan Alle wax yar mooyee.
143. Waxayna ku noqnoqon (wareeri) arrintaas dhexdeeda kuwaasina lama jiraan kuwaana lama jiraan, cidduu dhumiyey Alle uma heshid waddo (cid hanuunin).
144. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha ka yeelannina gaalada sokeeye mu'miniinta ka sokow, ma waxaad doonaysaan inaad isugu yeeshaan Alle korkiinna xujo cad (inuu idin ciqaabo).
145. Munaafiqiintu waxay ku sugnaan dabaqa hoose ee naarta umana heshid gargaare.
146. Kuwa mooyee toobadkeena ee wanaajiya camalka, oo isku dhawra Alle, oo u kali yeela diintooda (cibaadadooda) Alle kuwaasi waxay la jiri mu'miniinta, wuuna siin doonaan Alle mu'miniinta ajir wayn.
147. Muxuu ku fali Alle cadaabkiinna haddaad mahdisaan ood rumeysaan,

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾

مُذَبِّبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكٰفِرِينَ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ اٰتُرِيْدُوْنَ اَنْ تَجْعَلُوْا لِلّٰهِ عَلٰيكُمْ سُلْطٰنًا مُّبِيْنًا ﴿١٤٤﴾

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الدَّرِكِ اَلْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيْرًا ﴿١٤٥﴾

اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا وَاَصْلَحُوْا وَاَعْتَصَمُوْا بِاللّٰهِ وَاَخْلَصُوْا دِيْنَهُمْ لِلّٰهِ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللّٰهُ الْمُؤْمِنِيْنَ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿١٤٦﴾

مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَدٰبِكُمْ اِنْ شَكَرْتُمْ وَاٰمَنْتُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ شَاكِرٌ عَلِيْمٌ ﴿١٤٧﴾

Alle na waa mahdiye waana oge.

Munaafiqiintu waa kuwa muslimiinta la suga balaayo, hadday guul helaanna yidhaahda waan idin la jirnay, hadday gaaladu wax gaadhaanna dhaha annagaa idin guulaynay, kuwaase Alle ayaa kala xukumi iyaga iyo mu'miniinta, Alle na uguma yeelo jid iyo xujo mu'miniinta korkooda, munaafiqiintu waa kuwa salaaddu ku culus tahay dadkana is tus tusiya, oon meella haysan. Tan kale waa inaan gaalo sookeeye laga dhigan wa'miniinta intii la gudbo si aan ciqaab Alle u imaan, munaafiq abaalkiisna waa dabaqa hoose ee naarta, cidiise toobad keenta oo xaqa raacda Alle na dhab ahaan u caabuda waxba Alle cadaabkeeda iyo ciqaabteeda ku fali maayo, wuuna ku mahdin. Waxaana la weriyay (camalka Alle u kali yeel wax yarbaa kugu fillaane). Xaakim. Waxayna ku tusin naxariista Alle iyo inuusan rabin ciqaabta addoomadiisa hadday toosnaadaan. [An-Nisaa': 141-147].

148. Ma jecla Alle in lala qayliyo xumaan oo hadal ah ruux la dulmiyey mooyee, Alle na waa maqle og.
149. Haddaad muujisaan khayr ama qarisaan ama cafidaan xumaan Alle na waa dhaafe kara.
150. Kuwa ka gaalooba Alle iyo rasuulkiisa oo dooni inay kala geeyaan Alle iyo rasuulladiisa oo odhan waxaannu rumayn qaar waana diidi qaar oo dooni inay ka yeeshaan arrintaa dhexdeeda waddo.
151. Kuwaasi iyaga umbaa gaalo dhab ah, waxaana u darbannay gaalada cadaab wax dulleeya.
152. Kuwa rumeeyay Alle iyo rasuulladiisa oon kala bixinnin cid ka mid ah kuwaas wuu siin doonaa (Alle) ajirkooda, Alle na waa dhaafe naxariista.

* لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلِمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ﴿١٤٨﴾

إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا ﴿١٤٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضِ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾

أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٥١﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمَّ وَكَانَ اللَّهُ عَفْوَرًا رَّحِيمًا ﴿١٥٢﴾

153. Waxay ku warsan ehelu kitaabku inaad kaga soo dejiso kitaab xagga samada, dhab ahaan yey u warsadeen (Nabi) Muuse wax ka wayn kaas waxayna dheheen noo tusi Alle si cad waxaana qabatay qaylo (daran) dulmigooda dartiis, waxayna yeesheen dibi intay u timid xujooyin, waana ka cafinnay arrintaas, waxaana siinnay Nabi Muuse xujo cad.

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنزِلَ عَلَيْهِمْ
كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى
أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَنَا اللَّهَ جَهْرَةً
فَأَخَذْتَهُمُ الصَّلْعَةَ يَظْلِمُهُمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا
الْعِجْلَ مِنَ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ
فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَإِنَّا لَمُوسَى
سُلْطَنَا مُبِينًا ﴿١٥٣﴾

Ma habboona in xumaan iyo hadal dhib ah lala qayliyo, ciddiise la dulmiyo waxaa u bannaan inuu aarsado. Ibnu cabaas wuxuu yidhi: ma jecla Alle in ruuxna ruux habaaro haddaan la dulmiyin. Alle na wax walba waa og yahay, ciddii kala saarta Alle iyo rasuulladiisa kuwaasu waa gaalo dhab ah gaalana waxaa loo darbay cadaab daran, mu'miniintuse waxay mudan janno illeen ma kala saarin xaqe. Tan kale ma habboona sidii yuhuuddii Nabiga si madax aday ah wax u warsan jiray illeen caaday u tahaye waxayna warsadeen Nabi Muuse wax ka wayn, waana in laga fogaado jidkooda. [An-Nisaa': 148-153].

154. Waxaan kor yeellay (buurta) Dhuur ballankoodii dartiis waxaana ku nidhi ka gala irrida idinkoo sujuudsan, waxaana ku nidhi ha ku xadgudbina sabbida waxaana ka qaadnay ballan adag.

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا
لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا
تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا
غَلِيظًا ﴿١٥٤﴾

155. (Waan lacnadnay) burintooda ballankooda iyo ka gaalowgooda aayaadka Alle iyo u dilidda Nabiyada xaqdarro iyo hadalkooda quluubtannadu way daboolan tahay, saas ma aha ee waxaa daabacay (daboolay) Alle gaalnimadooda darteed mana rumeeyaan wax yar mooyee.

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِنَائِتِ
اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَعِيرٍ حَقِّ وَقَوْلِهِمْ
قُلُوبِنَا غُلْفٌ بَلْ طَعِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمَّا
بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٥﴾

156. Iyo gaalnimadooda darteed iyo hadalkooda Maryama oy ku been abuurteen si wayn.
157. Iyo hadalkoodii ahaa annagaa dilay masiix Ciise ibnu Maryam Rasuulkii Alle ahaa mayna dilin mana wadhin laakiin waa loo shabbahay, (ekeysiiyey), kuwii isku khilaafay Ciise waxay kaga sugan yihiin shaki, wax cilmi ahna uma leh oon ahayn raacid male umana dilin dhab.
158. Saas ma aha ee waxaa u koryeelay xaggiisa Alle, Ilaahayna waa adkaade falsan.
159. Ehelu kitaab kasta wuu rumeyn Ciise geeridiisa ka hor, maalinta qiyaamana wuxuu ku noqon korkooda markhaati.

وَيَكْفُرَهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَلْنَا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾

بَل رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَبِیَوْمِ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾

Waxaa kor kooda la yeelay buurta dhuur waxaana la faray inay hoggaansamaan oo sujuudaan lagana reebay inay xad gudbaan, hase yeeshee markay buriyeen ballankii, oy ka gaaloobeen aayaadka Alle oy laayeen Nabiyadii ooy sheegeen inay quluubtoodu daboolan tahay iyo xumaantay ku sheegeen maryam iyo inay dileen Nabi Ciise iyagoon dilin Alle ayaase u "moodsiiyey" shabbahay korna yeelay waxyaalahaas iyo wax la mid ah yaa Alle u ciqaabay una lacnaday, una dulleeey illeen xaqay diideene. Qisada Nabi Ciise iyo hooyadiina waa in loo rumeeyo sida ku cad quraanka oo ah inuu yahay addoon Alle oo Nabi ah ee san wax cibaada ah mudan, waana doqonnimo in wax Alle ka soo hadhay la caabudo. [An-Nisaa': 154-159].

160. Dulmi kuwii yuhuudoobay dartiis yaan uga reebnay korkooda wanaagga loo xalaaleeyey iyo ka celintooda jidka Alle wax badan.

فَيُظْلَمُ مِنْ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَبِئَتْ أُحْلَتْ لَهُمْ وَبَصَدِهِمْ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾

161. Iyo qaadashooda ribada iyagoo laga reebay xaggeeda iyo ku cunidda xoolaha dadka si baadil ah, waxaanna u diyaarinnay gaalada ka mid ah cadaab daran.

162. Laakiin kuwa ku xeeldheer cilmiga oo ka mid ah iyo mu'miniintu waxay rumeyn waxa lagugu dejiyay, iyo wixii la dejiyey hortaa, iyo kuwa oogo salaadda ee bixiya zakada ee rumeeya Alle iyo maalintii dambe kuwaas waxaan siinaynaa ajir wayn.

163. Annagaa kuu waxyoonnay sidaan ugu waxyoonnay (Nabi) Nuux iyo Nabiyadii ka dambeeyey waxaanna u waxyoonnay Nabi Ibraahim, Ismaaciil, Isxaaq, Yacquub, (awlaad) faracii, Ciise, Ayuub, Yuunus, Haaruun, Sulaymaan, waxaanna siinnay Daawuudna zabuur.

164. Iyo rasuullo aan kaaga qisoonnay horay iyo rasuullo aannaan kaaga qisoon, wuuna la hadlay Alle Nabi Muuse hadal.

165. Waa rasuullo bishaarayn oo digi si ayan dadka xujo ugu yeelan Alle ka dib rasuullada, Alle na waa adkaade falsan.

وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ
وَأَكْلِهِمُ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ
وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا
أَلِيمًا ﴿١٦١﴾

لَكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ
وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ
وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ
وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا
عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

* إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى
نُوحٍ وَاللَّيثِيِّنَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ
وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ
زَبُورًا ﴿١٦٣﴾

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ
وَرُسُلًا لَمْ نَقْضُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ
مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِيَلَّا يَكُونَ
لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ
وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾

Dulmigii yuhuudda yaa looga xarrimay waxyaalo u xalaal ahaa iyo jidka xaqa ah ooy ka leexiyaan dadka... Iyo cunidda xaq darro ee xoolaha dadka. Kuwa cilmiga leh ee xaqa rumeeya oo ka mida iyo kuwa rumeeya xaqa oo saladda iyo zakada guta waxay mudan ajri wayn. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu ka mid yahay Nabiyada Alle u waxyooday Alle na wuxuu u waxyooday Nabiyo badan qaar uu ka qisooday iyo qaar kalaba, waxaase waajib ah in guud ahaan loo rumeeyo inta la sheegayna gaar ahaan, xaqana la raaco. [An-Nisaa': 160-165]

166. Laakiin Alle ayaa marag furi wuxuu kugu dejiyey wuxuuna ku dejiyey cilmigiisa, malaa'igtuna way marag furi, Alle na ku filan marag.
167. Kuwa gaaloobay oo ka leexiya jidka Alle waay dhumeen dhumid fog.
168. Kuwa gaaloobay ee dulmi falay ma aha Alle kii u dambi dhaafa ama ku hanuuniya jid.
169. Jidka jahannamo mooyee iyagoo ku waari waligood, arrintaasna waa u fududdahay Alle.
170. Dadow wuxuu idiinla yimid Rasuulku xaq xagga Alle ee rumeeya (xaqa) saasaa idiin khayr roon, haddaad gaalowdaanna Alle waxaa u sugnaaday waxa ku sugan samaawaadka iyo dhulka Alle na waa oge falsan.
171. Ehelu kitaabkoow ha ku xadgudbina diintiinna hana ku dhihina Alle waxaan xaq ahayn, masiix Ciise ibnu

لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ وَيَعْلَمُ ۗ وَالْمَلِكُ يُشْهَدُونَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿١٦٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٦٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيُهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٦٨﴾

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۗ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٦٩﴾

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَتَأْمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٠﴾

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ۚ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ

Maryam waa uun Rasuulkii Alle iyo kalimadiisii uu ku tuuray Maryama iyo ruux xaggiisa ah ee rumeeya Alle iyo rasuulladiisa, hana dhihina saddex (ilaah), reebtooma, saasaa idiin khayr roon, Alle waa uun ilaah kaliya, waa ka nasahan yahay in ilmo u sugnaado, waxaa u sugnaaday waxa samaawaadka iyo dhulka ku sugan, Alle ayaana ku filan wakiil.

وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً ۚ أَنْتَهُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧١﴾

Alle ayaa wax walba og, cid dhuntayna way khasaartay waxayna la kulmi ciqaab. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu la yimid xaq cad. Mana habboona in Nabi Ciise iyo diinta lagu xadgudbo, Ciisena waa addoon Alle, Ilaahay waa kali, saddex ilaahna ma jirto oo waa uun Alle kaliya, wehel iyo carruurna uma baahna. [An-Nisaa': 166-171].

172. Iskama kibriyo masiix inuu ahaado addoon Alle, malaa'igta la dhaweeyeyna (iskama kibriso), ruuxii iska kibriya cibaadadiisa oo iswayneeya wuu u soo kulmin xaggiisa dhammaan.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾

173. Kuwa rumeeyey xaqa oo camal fiican fala wuxuu u oofin ajrigooda wuxuuna u kordhin fadligiisa, kuwa iska wayneeya oo iskibriya wuxuu cadaabi cadaab daran mana helayaan Alle ka sokow wali iyo gargaare (midna).

فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيَرْفَعُهُمْ أَجْرُهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧٣﴾

174. Dadow waxaa idiin yimid xujo xagga Alle ah waxaanan idiin soo dejinnay nuur cad.

يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُم بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا ﴿١٧٤﴾

175. Kuwa rumeeyase Alle oo qabsaday (isku dhawray) Alle (iyo quraanka) wuxuu galin naxariis xaggiisa ah iyo fadli wuxuuna ku hanuunin xaggiisa jid toosan.
176. Waxbay ku warsan, waxaad dhahdaa Alle ayaa idiin fidoon kalaalada, hadduu dhinto ruux aan ilmo lahayn oo leh walaashiis, waxay mudan nus wuxuu ka tagay, isaguna wuu dhaxli hadduusan iyada ilmo u sugnaannin, hadday labo yihiinna waxay mudan saddex dalooloo labo dalool wuxuu ka tagay, hadday yihiin walaal rag iyo haween ah kan lab waxaa u sugnaaday labo dhadig qaybtood, wuxuu idiin caddayn Alle (xaqa) inaydaan dhumin Alle na wax kasta waa og yahay.

فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَءَاٰتَصَّوْا۟
بِهِۦ فَسَيَدْخُلُهُمْ فِي رَحْمَةِ مِّنْهُ وَفَضْلِ
وَيَهْدِيهِمْ اِلَيْهِ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا ﴿١٧٥﴾

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِي
الْكُلَّةِ اِنْ اَمْرًاۗ هَلْكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ
وَلَهٗ اُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ
يَرِثُهَا اِنْ لَّمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌۢ فَاِنْ كَانَتْ
اُنثٰىنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَاِنْ
كَانُوْا اِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاۗءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ
حَظِّ الْاُنثٰىيْنَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اَنْ
تَضَلُّوْا وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿١٧٦﴾

Ciddii iska kibrisa ama iska waynaysa cibaadada Alle wuxuu la kulmi Alle wuuna abaal marin, Nabi Ciise iyo malaa'igta Alle na iskama kibriyaan. Mana habboona in cidna iska waynayso cibaadada Alle. Suuradduna waxay ku dhammaatay waxay ku billaabatay oo ah dhaxalka si aan loo dhumin xaqana looga leexan ee loo raaco qaybta Alle iyo sharcigiisa caadilka ah. [An-Nisaa': 172-176].

Suurat Al-Maa'idah

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. Kuwa (xaqa) rumeeyoow oofiya ballanka, waxaa laydiin banneeyey xoolaha nicmoolayda waxa laydinku akhrin korkiinna mooyee idinkoon bannaysanayn ugaadhsiga idinkoo xarman, Alle na wuxuu xukumaa wuxuu doono.
2. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha bannaysanina calaamooyinka Alle (waxa reebban) iyo bisha xurmaysan iyo hadyada iyo midda loo luqun xidhay (hadyada baydka) iyo kuwa u qasdi baydka xurmaysan, iyagoo dooni fadliga Rabbigood iyo raalli ahaanshihiisa, markaad xalaalowdaanna (dhammaysaan xajka iyo cumrada) ugaadhsada (haddaad doontaan), yeyna idin ku xambaarin cadhada qoom idinka celiyey masaajidka xurmaysan inaad xad gudubtaan, isugu kaalmeeya samaha iyo dhawrsiga hana isugu

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ
أَحَلَّتْ لَكُمْ بَيْهَمَةٌ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا
يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ
حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْلُوا شَعَائِرَ
اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ
وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا ءَامِينَ النَّبِيِّ الْحَرَامِ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّن رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا
حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ
شِقَاقُ قَوْمٍ أَن صَدَّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى
الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ﴿٢﴾

kaalmaynina dambi iyo colnimo,
kana dhawrsada Alle, Ilaahay way
daran tahay ciqaabtiisu.

Suuraddan waxaa la dhahaa suuratul maa'ida, waxayna kulmisatay xukummo badan, aayadahanna wuxuu Alle fari dadka inay oofiyaan ballamada wuxuuna u caddeeyey in loo banneeyey cunnada xoolaha marka laga reebo waxa lagu akhriyey iyo ugaadhsiga iyagoo xarman, wuxuuna ku boorriyey inayna ku xad gudbin kuna dacatiyin, calaamadda Alle iyo waynaantiisa, iyo bisha xurmaysan, iyo hadyada la calaameeyey iyo kuwa ku socda guriga xurmaysan, iyagoo dooni khayrka Alle iyo raalli ahaanshihiisa, markay xalaaloobaanna way ugaadhsan karaan, mana habboona in caddaaladda sina looga tago, waase in khayrka laysugu kaalmeeyo oon xumaanta laysugu kaalmaynin, illeen waxaa daran ciqaabta Alle. Caa'isha waxay tidhi: suuraddan waa wixii u dagid dambeeyey ee waxay bannaysana cuna waxay reebтана daaya. [Al-Maa'idah: 1-2].

3. Waxaa laydinka xarrimay
bakhtiga iyo dhiigga iyo
hilibka doofaarka iyo wixii lagu
xuso (lagu gawraco) waxaan
magaca Alle ahayn, iyo tii la
ceejiyo, iyo la ganac gooyo,
iyo tan meel ku dhacda, iyo tii
la hardiyo, iyo midduu cunay
bahal, waxaad gawracdaan
mooyee, (waxaa kaloo reebban)
wixii lagu gawraco sanam, iyo
inaad ku nasiib doontaan faal,
kaasi waa fisqi, maantayna
ka quusteen kuwii gaalobay
diintiinna, ee ha ka cabsannina
ee iga cabsada, maantaan
idiin kaamilay (dhammeeyey)
diintiinna waxaana idiin taam
yeelay korkiinna nicmadayda
waxaana idiinka raalli noqday
islaamka diin ahaan, ciddii loo
dhibaateeyo baahi inay cunaan
wixii laga xaaraameeyey oon u

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ
وَالْحُمْلُ وَالْخِنْزِيرُ وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ
بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ
وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا
ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى التُّصْبِ وَأَنْ
تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَمِ ذَلِكَ فُسُوقٌ
الْيَوْمِ يَمَسُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
دِينِكُمْ فَلَا تَحْسَبُوهُمْ وَآخِشُوا الْيَوْمَ
أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ
غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٣﴾

kaseyn dambi, Alle waa dambi dhaafe naxariista.

4. Waxay ku warsan maxaa loo xalaaleeyey waxaad dhahdaa waxaa laydiin xallilay wanaagga (xalaasha) iyo waxaad wax barten oo wax dhaawaca idinkoo ku ugaadhsan, ood baraysaan wuxuu idin baray Alle ee ka cuna waxay idiin qabtaan ku xusana magaca Alle kana dhawrsada Alle, Ilaahay waa deg degtaa xisaabtiisuey.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلَّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥٠﴾

Waxa wax dhiboo dhan Alle wuu reebay, sida bakhtiga, dhiigga, hilibka doofaarka iyo wixii magaca Alle waxaan ahayn lagu gawracay, waxaa si gaar ah loo sheegay inay reebban tahay tan la ceejiyo, tan la ganac gooyo, tan meel ka dhacda, tan hardida ku dhimata, tan bahal cuno oon la gawrcin, waxaa kaloo reebban waxa sanamyada loo gawraco iyo waxyaalo la taagay, iyo wax lagu sameeyo faal, waxaasuna waa faasiqnimo, maalintaas yeyna ka quusteen gaaladu diinta islamka, mana mudna in laga cabsado ee waa in Alle uun laga cabsado, Alle na wuu taam yeelay diinta islaamka ah iyo nicmadiisa, wuxuuna inooga raalli noqday diinta islaamka waxa ka soo hadhayna waa wax kama jiraan, ciddiise baahata oon xadgudbin Alle waa u dhaafe naxariista. [Al-Maa'idah: 3-4].

5. Maanta waxaa laydiin xalaaleeyey wanaagga, cunnada kuwa la siiyey kitaabna xalaal buu idiin yahay, cunnadiinnuna xalaal bay u tahay, iyo kuwa dhawrsoon oo mu'minaadka ah (guurkooda) iyo kuwa dhawrsoon oo ka mid ah kuwa la siiyey kitaabka oo idinka horreeyey haddaad siisaan ujuuradooda (meherkooda) idinkoo dhawrsoon oon xumaan (zino muuqata) samaynayn

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَّلٌ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلَّلٌ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥١﴾

yeelanaynna saaxiibbo (aad qarsanaysaan) ciddii ka gaalowda iimaanka wuu hoobtay camalkiisu wuxuuna ka mid noqon aakhiro kuwa khasaaray.

6. Kuwa (xaqa) rumeeyow haddaad u kacdaan salaadda dhaqa wajiyadiinna, iyo gacmihiinna tan iyo jiqilka (xusulka) masaxana madaxiinna (dhaqana) lugihiina tan iyo anqawyada, haddaad janaabo qabtaan isdaahiriya, haddaad buktaan ama safar tihiin ama ka timaadaan kortag ama istaabataan haween oydaan helayn biyo ku gagabaysta dhul daahir ah kuna masaxa wajigiinna iyo gacmihiinna, idin lama doonayo Alle inuu idin yeelo korkiinna dhib wuxuuse dooni inuu idin daahiriyo idiin dhammeeyo nicmadiisa korkiinna inaad shugridaan darteed.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى
الصَّلَاةِ فَاعْسِلُوا ءُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ
إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِن
كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَرُوا وَإِن كُنْتُمْ مَرْضَى
أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ
الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا
مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا
بِءُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنِّهٖ مَا يُرِيدُ
اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ حَرَجٍ
وَلَكِن يُرِيدُ لِيُظَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾

Halkan wuxuu Alle ku sheegay in loo banneeyey mu'miniinta cunnada xalaasha ah, iyo cunnada kuwa kitaabka leh, iyo haweenka dhawrsoon oo mu'miniinta ah, iyo kuwa kitaabka leh ee naga horreeyey marka la siiyo maherkooda ee dhawrsoon, ciddiise xaqa iyo iimaanka ka gaalowda waa mid uu buray camalkiisu oo khasaaray. Sayid Cumar waxaa laga sheegay: waxaan doonay naanan u oggolaan ruux xumaan (zino) sameeyey inuu guursado haweenay dhawrsoon. Aayadda kale waxay ka warrami waysada iyo in la dhaqi wajiga, gacmaha tan iyo jiqillada, madaxana la masixi, lugahana la dhaqi tan iyo anqawyada, janaabadana laga maydhan, ciddii jirran ama safar ah ama kortag ka timid ama haween taabta oon biya helinna inuu carrada ku gagabaysan oo marin wajiga iyo gacmaha, waana fududayn Alle iyo inuu idiin muujiyo nicmadiisa iyo inaan ku mahdinno. [Al-Maa'idah: 5-6].

7. Xusuusta nicmada Alle iyo ballankiisa uu idin kula ballamay markaad dhahdeen waan maqallay waana adeecnay, kana dhawrsada Alle illeen Ilaahay waa og yahay waxa laabta ku sugane.
8. Kuwa (xaqa) rumeeyow noqda kuwa istaaga (u darban) dar Alle oo ku marag kaca caddaalad, yeyna idinku xambaarin cadhada qoom inaydaan caddaalad falin, caddaalad fala iyadaa u dhaw dhawrsashada (Alle) kana dhawrsada ilaahay, Alle waa og yahay waxaad falaysaane.
9. Wuxuu u yaboohay Alle kuwa rumeeyey (xaqa) oo falay camal fiican inuu u sugnaaday dambi dhaaf iyo ajir wayn.
10. Kuwa gaalobay oo beeniyey aayaadkannaga kuwaasu waa asaxaabta (ehelka) jaxiimo.
11. Kuwa (xaqa) rumeeyow xusuusta nicmada Alle korkiinna markay hammiyeen "dooneen" qoom inay idinku fidiyaan (xumaan) gacmahooda oo (Alle) idinka reebay gacmahooda xaggiinna, kana dhawrsada Alle, ilaahayna ha tala saarteen mu'miniintu.

وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ
الَّذِي وَأْتَقْتُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا
وَأَطَعْنَا وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿٧﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ
لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ
شِقَاقُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا
هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿٩﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٠﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَتَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَسْطُورُوا
إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ
عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

Aayadahan wuxuu Alle fari dadka mu'miniinta ah inay xusuustaan nicmadiisa oo ah inuu u soo dejiyey sharcigan toosan, una soo diray rasuul, iyo ballankii uu ka qaaday inay xaqa u gargaaraan oyna aqbaleen, iyo inay Allaha wax walba

og ka dhawrsadaan, waxaa kale oo uu faray inay caddaaladda ku dadaalaan xaataa dadkay colka yihiin saasaana u dhaw xaqa iyo wanaagga, markaasuu Alle caddeeyey abaalka kuwa wanaagga fala iyo kuwa gaalobay, iyo in Alle ka dhawray cadaw isku dayey inay xumaan ku falaan, oyna mudan yihiin inay Alle tala saartaan, waxaa sugnaatay inay muslimiinti la ballantemeen Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) si kastoo ay yihiinba inay xaqa u gargaaraan. Alle na waa kan ka dhawray Nabiga cadowgii isku dayey inuu wax yeelleeyo, yuhuud iyo kuwa kalaba. [Al-Maa'idah: 7-11].

12. Dhab ahaan buu u qaaday Alle ballanka banii'israa'iil, waxaana ka bixinnay xaggooda labo iyo toban madax ah, wuxuuna yidhi Alle anigu waan idin la jiraa haddaad oogtaan salaadda oo bixisaan zakada ood rumaysaan rasuulladayda, ood una gargaartaan oo amaah gashataan Alle amaah (sadaqo) fiican waxaan ka asturi xaggiinna xumaanta waxaanna idin galin jannooyin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal, ruuxii gaalooba intaas ka dib oo idin ka mid ah wuxuu ka dhumay jidka toosan.

13. Burintooda ballankooda (yuhuud) yaan u lacnadnay kana yeellay quluubtooda mid ingagan, iyagoo ka leexin kalimada meesheeda waxayna halmaameen qayb ka mid ah wixii lagu waaniyey kamana waydid xaggooda inaad ku aragtid khayaamo wax yar mooyee ee iska cafi iskana

* وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٣﴾

فَبِمَا نَقُضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَأَصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

saamax Alle wuxuu jecel yahay
samo falayaashee.

Halkanna wuxuu Alle ka qisoon banii israa'iil iyo in Alle ka soo saaray labo iyo toban madax ah kuna yidhi waan idinla jiraa haddaad oogtaan salaadda, oo bixisaan zakada, ood rumaysaan rasuulladayda, ood u gargaartaan ood wanaag Alle amaahsataan, uuna asturi xumaantooda uuna galin jannooyin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal, ciddiise ka dib gaalowda wuxuu ka dhumay jidka toosan. Waase la lacnaday qalbi ingeeggooda iyo ka leexinta hadalka meelihiisa, waxayna halmaameen wax badan oo lagu waaniyey, khayaamana lagama waayo badankooda, ee iska dhaaf hana ku dhibin naftaada Alle wuxuu jecel yahay samafaleyaashee. Waana taas dabeecadda yuhuud iyo wixii la mid ah, waxaase waajib ah in laga digtoonaadaa layskuna dayo in la toosiyo. [Al-Maa'idah: 12-13].

14. Kuwa yidhi waxaan nahay nasaara waxaan ka qaadnay ballankooda waxayna halmaameen qayb wixii lagu waaniyey, markaasaan ku sii daynay dhexdooda colnimo iyo cadho tan iyo maalinta qiyaame, wuuna uga warrami Alle waxay samaynaayeen.

15. Ehelu kitaabow waxaa idiin yimid Rasuulkannaga oo idiin caddayn wax badan ood ahaydeen kuwo ka qariya kitaabka (tawreed) wuxuuna idinka cafiyi wax badan, waxaana idiinka yimid xagga Alle nuur iyo kitaab cad.

16. Uuna ku hanuuniyo Alle ruuxii raaca raalli ahaanshihiisa jidka nabadgalyada kana bixin mugdiyada una bixin xagga nuurka, idinkiisa, kuna hanuunin jidka toosan.

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرَىٰ أَخَذْنَا
مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ
فَاعْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى
يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا
كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾

يَأْتِ أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا
يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ
مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ
مُبِينٌ ﴿١٥﴾

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ
السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾

17. Waxaa gaaloobay kuwa yidhi Alle waa uun masiixi ibnu Maryama, yaa uga hanan Alle waxba hadduu doono inuu halaago masiixi ibnu Maryama iyo hooyadiis iyo waxa dhulka ku sugan dhammaan, Alle ayaa iska leh xukunka samooyinka iyo dhulka, iyo waxa u dhaxeeya, wuxuuna abuura wuxuu doono Alle na wax kasta wuu karaa.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۗ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۗ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

Kuwa sheegta inay nasaara yihiin wuxuu Alle ka qaaday ballan inay rumeeyaan una gargaaraan Nabiga Muxamad ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wayse halmaameen oo iska diideen arrintaas, markaasaa Alle dhex dhigay col iyo cadho tan iyo qiyaame, Alle na wuu uga warrami oo ka abaal marin waxay falayeen. Ehelu kitaabkow waxaa idiin yimid rasuulka Alle oo idiin caddayn wax badan ood qarinarsaan, idinka cafin wax badan, xagga Alle na waxaa idiinka yimid nuur iyo quraan cad kuna hanuuniyo Alle jidka nabadgalyo ciddii raacda raalli ahaanshihiisa, iyo jidka nuurka ah ee toosan. Waxaa dhab u gaaloobay kuwa yidhi Alle waa Ciise ibnu Maryama, yaase Alle ka celin hadduu halaago Ciise iyo hooyadiis iyo waxa dhulka ku sugan dhammaan. Xukunka samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeyana Alle ayaa iska leh, wuxuu doono yuu abuura, wax walbana wuu karaa, Alle na waa kali awood leh. [Al-Maa'idah: 14-17].

18. Waxay dheheen yuhuud iyo nasaaraba annagu waxaan nahay carruur Alle iyo kuwuu jecel yahay waxaad dhahdaa muxuu idiinku cadaabaa dambigiinna, saas ma aha ee waxaad tihiin dadka Alle abuuray kuwo ka mid ah, wuu u dhaafi cidduu doono wuuna cadaabi cidduu doono, Alle na waxaa u sugnaaday xukunka samooyinka, iyo dhulka iyo waxa u dhexeeya, xaggiisaana loo ahaan.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبُّهُ رَبُّ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ۗ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۗ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

19. Ehelu kitaabow waxaa idiin yimid Rasuulkannagii isagoo idiin caddayn muddo (kadib) rasuullada inaydaan dhihin nooma imaan bishaareeye iyo dige, Allana wax kasta wuu karaa.
20. (Xusuuso) markuu ku yidhi (Nabi) Muuse qoomkiisa, qoomkayow xusuusta nicmada Alle ee korkiinna markuu yeelay dhexdiinna Nabiyo idinkana yeelay xukaam idin siiyeyna waxaan la siin cid caalamka ah, (waqtigiinnii).
21. Qoomkayow gala dhulka la daahiriyeey oo uu idiin yaboohay Alle hana u noqonnina gadaashiinna oo gaddoontaan idinkoo khasaaray.

يَأْتَاهُ الْكِتَابُ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا
يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ
تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ
فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَتَقَوْمِ ادُّكُرُوا
نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ
أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَعَاطَبَكُم بِمَا
لَمْ يَأْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾

يَتَقَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي
كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ
أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢١﴾

Yuhuud iyo nasaara iyo gaaladaba waxay ku hadlaan haddallo xun, siday halkan ku sheegeen inay yihiin caruurtii Alle, iyo kuwo uu jecel yahay, taasise waa been ee waa dad ka mid ah khalqiga uu abuuray, wuuna cadaabi, Alle na wuu ka deeqtoon yahay khalqiga, waxaana u sugnaaday cirka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya xaggiisaana loo ahaan. Waxaanna idiin soo diray Rasuulkannaga muddo rasuullada ka dib, saydaan u dhihin nooma imaan bishaareeye iyo dige, wuuse idiin yimid, Nabi Muusena wuu waaniyey banii israa'iil wuxuuna xusuusiyeey nicmada Alle iyo Nabiyada uu u soo diray kana yeelay xukaam waqtigoodii, wuxuuna faray inay galaan dhulka daahirka ah qudsi. Waxaana wax laga xishooda ah magaaladaas barakaysan in gaalada yahuuddu ay xoog ku qabsadeen. Dhulka Alle ayaa leh, waxaana xaq u leh inuu ku noolaado muslim mu'min ah, waana inay ku soo noqoto Qudsi gacanta muslimiinta. [Al-Maa'idah: 18-21].

22. Waxay dheheen muusow waxaa (dhulka) dhexdiisa ah qoom daran mana galayno intay ka baxaan xaggeeda hadday ka baxaanna waannu gali.

قَالُوا يَمُوسَىٰ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ
وَإِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن
يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿٢٢﴾

23. Waxay dheheen labo nin oo ka mid ah kuwa ka cabsada (Alle) una nicmeeyey Alle uga gala albaabka markaad gashaan idinkaa adkaane, Alle na tala saarta haddaad mu'miniin tihiin.
24. Waxay dheheen Muusow annagu ma galaynno waligeed intay joogaan ee taga adiga iyo Allehaa oo la dagaallama annagu halkanaan fadhiyeynaaye.
25. Wuxuu yidhi (Nabi) Muuse Allow ma hanto naftayda iyo walaalkay mooyee ee na kala bixi (xukun) dhexdannada iyo qoomka faasiqiinta ah (xun).
26. (Alle) wuxuu yidhi iyadu "dhulka" waa ka xaaraan korkooda afartan sano oy ku wareeri dhulka ee haw murugoon qoomka faasiqiinta ah.

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخْفَوْنَ أَنْتَعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا أدخلوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غُلَبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾

قَالُوا يَمُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَكْفِيهِمْ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾

Mana habboona in fulayadii diiday inay galaan Qudsi waqtigii Nabi Muuse iyo kuwa ka liita ay xoog ku qabsadeen magaaladaas. Waxaase lagaga kicin karaa in dhab ahaan xaqa loo rumeeyo jidka Alle na dhab loogu jahaado, muslimiintuna isku mid noqdaan, iyagoo ku toosan sharciga Alle ee wanaagsan, haddii kale waxaa ku dhici muslimiinta wareerkii ku dhacay banii israa'iil, waana looga adkaan dhulka waxayna noqon kuwo ka baxay daacada iyo sharciga Alle, wax loo murugoodana noqon maayaan, sidii Alle u sheegay Nabi Muuse, waana in laga leexdo waddada yuhuud. [Al-Maa'idah: 22-26].

27. Ku akhri korkooda warka labadii wiil ee ilmo Nabi Adam ahayd si dhab ah, markay dhaweyeen (sadaqaysteen) sadaqo oo laga aqbalay midkood lagana aqbalin kii kale, oo uu yidhi waan ku dili uu yidhi (kii kale) wuxuu

* وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلُ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾

uun Alle ka aqbalaa kuwa dhawrsada.

28. Haddaad u soo fidiso xaggayga gacantaada inaad i disho anigu kugu fidin maayo gacantayda inaan ku dilo anigu waxaan ka cabsan ilaahay ee ah Rabbiga caalamka.
29. Waxaana dooni inaad la noqoto dambigayga iyo kaagaba ood noqoto naarta ehelkeeda taasina waa abaalka daalimiinta.
30. Markaasay u qurxisay naftiisii dilka walaalkiis wuuna dilay wuxuuna noqday kuwa khasaaray.
31. Wuxuuna Alle u bixiyey (muujiyey) tuke faadhi dhulka inuu tusiyo siduu u asturo maydka walaalkiis, wuxuuna yidhi shallaytee miyaan ka cajisay inaan noqdo sida tukahan oon asturo maydka walaalkay wuxuuna ahaaday mid qoomammooda.

لَيْنَ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدَيْ إِلَىٰ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنَِّّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاؤُ الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الخَاسِرِينَ ﴿٣٠﴾

فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُورِي سَوْءَةَ أَخِيهِ قَالَ يُيَوِّلتِي أَعْجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوْرِي سَوْءَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿٣١﴾

Aayadahani waxay ka warrami wixii dhax maray labadii wiil ee Nabi Adam oo ahaa mid fiican iyo mid xun, kaasoo xasad iyo gardarro u dilay walaalkiis in Alle ka aqbalay sadaqadii, wuxuuna u sheegay inuusan isagu rabin inuu dilo naf xaq darro, maxaa yeelay ciddii saas fasha waa mid daalim ah oo gali naarta, markuu dilay walaalkiisna wuu khasaaray wuxuu falana wuu garan waayey intuu ka arko tuke qodi dhulka, markaasuu ku dayday si uu u asturo una qariyo maydka walaalkiis isagoo qoomamayn, kaasuna waa xasad iyo shaydaan taladii iyo dilkii xaq darro ee u horreeyey. Waxaana sugnaatay inuu naf kasta oo xaq darro loo dilo uu qayb ku yeelan wiilkaas. Illeen isagaa jideeyey dilkee. Saas darteed waa in laga fogaado dil xaq darro illeen abaalkiisu waa naare. [Al-Maa'idah: 27-31].

32. Saas darteed yaan ugu jidaynay banii'israa'iil ciddii disha naf aan (dilin) naf ama fasaadin dhulka waxay la mid tahay inuu dilay dadka dhammaan, ciddii noolaysa nafna (korisa) waxay la mid tahay isagoo nooleeyey dadkoo dhan, waxay ula timid rasuulladannadii xujooyin, markaas in badan oo ka mida intaas ka dib dhulkay ku xadgudbeen.

33. Abaalka kuwa la dagaallama Alle iyo rasuulkiisa oo la socda dhulka fasaad waa in la dilo ama la wadho, ama loo gooyo gacmahooda iyo lugahooda isdhaaf, ama laga fogeeyo dhulka, arrintoodaasna waa inay mudan yihiin dulli adduun iyo aakhiro oo cadaab wayna.

34. Kuwa toobad keena qabasho ka hor mooyee ogaadana in Alle dambi dhaafo oo naxariisto.

35. Kuwa (xaqa) rumeeyow ka dhawrsada Alle una doona xaggiisa dhawaansho kuna jahaada jidkiisa waxaad u dhawdhiin inaad liibaantaane.

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلْنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعَدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خَلْفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٣﴾

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٤﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٥﴾

Alle ma jecla xumaanta iyo fasaadka ee wuxuu jecel yahay wanaagga iyo khayrka, saasuuna u dhawray nafta dadka oo ciddii u disha naf xaq darro waxay la mid tahay mid dadkoo dhan dishay, tii noolaysa oo korisana waxay la mid tahay mid dadkoo dhan noolaysay, saasaana loo ciqaabi ciddii diinta Alle iyo Nabiga la dagaallanta, oo dhulka fasaadisa, waana in la laayo ama gacnaha

iyo lugaha is dhaaf loo gooyo, ama la wadho, ama dhulka laga eryo iyagoo dulloobay aakhiro iyo adduunba, ciddiise intaan la qabannin toobad keenta Alle wuu u dhaafi. Tan kale waa in Ilaahay loogu dhawaado camal fiican iyo wanaag. Sida salaadda, zakada, soonka, xajka, jahaadka, sadaqada, wax barashada iyo baridda. Ibnu Cabbas wuxuu yidhi: wasiiladu waa dhawaansho, Qataadana wuxuu yidhi: ugu dhawaada Alle daacadiisa iyo wuxuu jecel yahay. Waxaana xadiith ku sugnaaday inay tahay darajo jannada dhexdeeda ah oo la siiyo cid Alle jecel yahay sida Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). [Al-Maa'idah: 32-35].

36. Kuwa gaalobay hadduu u ahaado waxa dhulka ku sugan oo dhan iyo wax la mid ah inay iskaga furtaan cadaabka maalinta qiyaame lagama aqbaleen waxayna mudan cadaab daran.
37. Waxay dooni inay ka soo baxaan naarta kamana baxaan xaggeeda waxayna mudan cadaab joogta ah.
38. Tuugga iyo tuugadda gooya gacmahooda abaalmarin waxay kasbadeen darteed waana xanuujin Alle. Ilaahayna waa adkaade falsan.
39. Ciddiise toobad keenta dulmigiisa ka dib oo fiicnaada Ilaahay wuu ka toobad aqbali, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.
40. Miyaadan ogayn inuu Alle u sugnaaday xukunka samooyinka iyo dhulka uuna cadaabi cidduu doono, waana u dambi dhaafi cidduu la doono, Ilaahayna wax kasta wuu karaa.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا
بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تُقْبَلُ
مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ التَّارِ وَمَا هُمْ
بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيمٌ ﴿٣٧﴾

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا
جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ
فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

Cadaabka aakharo iyo ciqaabteeda wax kasta oo adduunka jooga iyo wax la mid ahba waa layskaga furan lahaa, lamase aqbalo, gaalana lagama bixiyo naarta, waxayna mudan cadaab joogta ah. Aayadaha kale waxay ka warrami farina in tuugga la gooyo gacanta rag iyo haweenba, maxaa yeelay waa arrin xun oo diinta, caqliga, iyo abuuridda fiicanba ay diidi, sidee ruux caqli leh u gali guryo dad ama u jabsan, ama xoolahooda u kaxaysan si qarsoodi ah isagoon ka yaabayn Alle, dhawrayna akhlaaqda, ilaalinayna xaqa walaalkiisa ku dhibtamay xasilinta xoolahaa, kaas abaalkiisu waa in laga fogeeyo gacanta xun oo bukta, kuwase doqommada ah een wax kasayn ee wax ka sheegi ciqaabta tuugga, may u naxariistaan miskiinka la xaday dhididkiisii intay u naxariisan tuug, mise iyagaa tuuga ah, maxaase laga faa'iiday markii laga tagay arrintaas sow cid walba kuma seexato cabsi kumana soo toosto cabsi, immisaase tuugo dhacda habeen iyo dharaar, dadna lagu dilaa, ood maqashaa dhibaato aan laga sheekayn karin, ma saasaa roon mise in la qabto tuugga gacantiisa oo la edbiyo, oo dadka iyo xoolohiisu nabadgalyo ku noolaadaan, gaaladuse ma Alle ayay uga naxariis badan yihiin khalqigiisa, ha abuurteen iyagu tuugo ayna gooynayn, oo haw sameeyeen cir iyo dhul iyo waddan ay dagaan, hana ka bexeen wadanka iyo dhulka Alle, illeen tuugo iyo tuug ma rabe.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeele) wuxuu yidhi: Alle ha lacnado tuug wuxuu xadaa ukun oo la goyn gacantiisa, oos xadi xadhig oo la goyn. Taasina waxay ku tusin naf xumida tuugga iyo kan daba joogaba, naxariisina ma aha in ruux buka lagu sii daayo dadka ee waxaa naxariis ah in la daweeyo khayrkana la tusiyo wanaaggana lagu hanuuniyo shaqana loo yeelo hadday baahi jirto, waxaannu rumaysannahay Allaha falka san iyo xukunkiisa caadilka ah, ee ha u soo noqdeen kuwaas qalbiga ka buka ee tuugada ayidi. [Al-Maa'idah: 36-40].

41. Rasuulow yeyna ku walbahaarin kuwa ku dag dagi gaalnimada oo ah kuwa ku yidhi afkooda waan rumaynay ooyna rumayn quluubtoodu, iyo kuwa yuhuudoobay waxay maqli ogyihiin beenta waxayna maqli ogyihiin qoom kale oon kuu imaannin waxayna ka leexiyaan kalimooyinka meelaheeda (dhabta) waxayna odhan haddii laydin siiyo kan (leexsan) qaata haddaanse laydin siinnin ka

* يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنْكَ الَّذِينَ يُسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُواكَ بِكَلِمَةٍ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوْتِينَا هَذَا فَخَدُّوه وَإِنْ لَمْ تُؤْتُوهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

digtoonaada, ruuxuu doono
Alle ibtilayntiisa waxba ugama
hanatid Alle, kuwaasina
waa kuwaan Alle la doonin
inuu daahiriyo quluubtooda,
waxayna mudan adduunka dulli
aakharana waxay mudan cadaab
wayn.

42. Waxay maqli ogyihiin beenta
waxayna cunid badan yihiin
xaaraanta, hadday kuu
yimaaddaana kala xukun
dhexdooda ama ka jeedso
haddaad ka jeedsatana wax
kaama dhibaana haddaad kala
xukuntana caddaalad ku kala
xukun. Alle wuxuu jecel yahay
caadiliintee.
43. Siday kuugu xukuntami iyadoo
uu agtooda yahay tawreed oo
xukunkii Alle ku yaal markaasna
ay ka jeedsan intaas ka dib.
Kuwaasi ma aha mu'miniin.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَظْهَرَهُمْ قُلُوبُهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾

سَمِعُونَ لِلْكَذِبِ أَكْثَرُونَ لِلسَّحْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾

وَكَيْفَ يُحْكِمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾

Aayadahanu waxay ku soo degeen kuwa ku dagdaga gaalnimada oo ka baxa daacadda Alle iyo Rasuulkiisa, oo ka hormariya hawadooda iyo ra'yigooda shareecadda Alle, waana munaafiqiinta colka Alle ah, waxaa kale oo iyana colka Alle ah, kuwa yuhuudda ah ee beenta maqla dhexdoodana wax isu sheega, xaqana leexiya, siday u leexiyeen, ee qalloocana isfara inay haystaan, wax kalana ayan maqlin, waana kuwa Alle ibtileeyey, wax xagga Alle wax uga tarina ma jiraan, dulli iyo cadaabayna mudan aakharo iyo adduunba, been maqalkana waxay ku darsadeen cunidda xaaraanta iyo boolida, wuxuuna u khiyaar galiyey inuu iskaga jeedsado hadday u yimaaddaan ama caddaalad ku kala xukumo, xaq oo la qariyo, beentoo la faafiyo oo la maqlo iyo xaaraanta oo la cuno waa caadada yuhuudda iyo inta raacda ama la mid noqda gaar ahaan waxay ku soo degeen xaalka zinada iyo magdhawga dilka, oy ka been sheegeen, waxaase waajiba in laga leexdo jidkooda. [Al-Maa'idah: 41-43].

44. Annagaa soo dejinnay tawreed oo uu dhexdeeda ku sugan yahay hanuun iyo nuur, oyna ku xukumayeen Nabiyadii u hoggaansamay Alle kuwii yuhuudoobay, waxaana xukumi jiray madaxdii iyo culimadii wixii laga doonay inay ilaaliyaan oo kitaabka Alle ah, waxay ku ahaayeen markhaati ee ha ka cabsanina dadka ee iga cabsada ani, hana ku gadannina aayaadkayga lacag (qiimo) yar, ciddaan xukumin wuxuu soo dejiyey Alle kuwaasi iyaga uun ayaa gaalo ah.

45. Waxaan ku faral yeelnay korkooda in nafta (loo qisaaso) nafta, ishana isha, sankana sankana, dhagtana dhagta, iliggana iligga, nabarradana waa laysu qisaasi, ciddii iska sadaqaysata (saamaxda) waxay u noqon kafaaro (dambi dhaaf) ciddaanse xukmin wuxuu soo dejiyey Alle kuwaasi iyaga uun ayaa daalimiin ah.

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ
يُحْكُمُ بِهَا الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ
الْحِكْمَةَ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا
وَالرَّسُولِينَ وَالْحَبَارَ بِمَا
أَسْتَحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ
وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ
فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَآخِشُوا
وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا
قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ
تَنْفُسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ
بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ
وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ
بِالسِّنِّ وَالْحُرُوحَ قِصَاصًا
فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ
كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ
يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٥﴾

Tawreed wuxuu ahaa kitaab Alle oo xaq ah oos Nabi Muuse ku soo dejiyey, ka dibse yuhuuddu leexisay waxaana ku yiil hanuun iyo nuur, waxaana xukumi jiray Nabiyadii Alle u hoggaansamay iyo culimadii iyo madaxdii wax kasaysay, waxaana la faray inay dhawraan maragna ka ahaadaan, oyna ku gadannin aayaadka Alle wax nacfi ah, ciddaan xukumin waxa Alle soo dejiyeyna waa mid gaaloobay. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: ciddii diida waxa Alle soo dejiyey wuu gaaloobay. Aayadda kalana waxay ka warrami qisaasta iyo in cid walba laga gudan waxay gaysato, ama naf ama xubin, taasina waxay ku tusin caddaaladda islaamka iyo in sharciga Alle u siman yahay dadku, ciddii iyadu iska cafida xaqbay u leedahay ajirna way ka heli, ciddaan saas xukuminna

waa mid daalimiin ah. Aayadduna waa arrin guud oo cid walba ku rumoobi, waxayna caddayn in dadka rag iyo haween lagu qisaasi, waxaana sugnaaday in ragga haweenka loo qisaasi. Waana taa caddaaladda islaamka ciddii ku dhaqmi. [Al-Maa'idah: 44-45].

46. Waxaanna raacsiinnay raadkoodii Ciise ibnu Maryama isagoo rumayn, wixii hortiisa ahaa oo tawreeda, waxaanna siinnay injiil oo hanuun iyo nuur ku sugan yahay, una rumayn wixii ka horreeyey oo tawreeda hanuun iyo waanana u ah kuwa dhawrsada.
47. Ha xukumeen ehelka injiil wuxuu ku soo dejiyey Alle dhexdiisa, cidaan xukumin wuxuu soo dejiyey Alle iyaga uun ayaa faasiqiin ah.
48. Waxaanna kugu soo dejinnay kitaabka xaq isagoo rumayn wixii ka horreeyey oo kitaab ah, isagoo marag iyo ilaaliye u ah, ee ku kala xukun dhexdooda wuxuu soo dejiyey Alle, hana ka raacin hawadooda waxa kuu yimid oo xaq ah, dhammaan waxaan u yeellay shareco iyo waddo, hadduu doono Alle na wuxuu idinka yeeli ummad kaliya, laakiin wuu idinku imtixaami wuxuu idin siiyey ee u tartama khayrka, xagga Alle yey noqoshadiinnu tahay dhammaan wuxuuna idiinka warrami waxaad isku diiddanaydeen.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ
مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ
وَعَاتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ
وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ
وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾

وَلِيُحْكُمَ أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا
عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ
لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً
وَلَكِن لَّيَبْلُوكُمْ فِي مَا آتَيْنَكُم
فَأَسْتَشْفُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ
جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ ﴿٤٨﴾

Waxaa ka dambeeyey tawreed Nabi Ciise oo injiil lagu soo dejiyey isagoo hanuun ah u rumaynna tawreed, waxaana la faray injiil ehelkeedii inay xukumaan waxa Alle soo dejiyey illeen cidaan xukumin waxa Alle soo dejiyey waa uun faasiqe. Markaasaa quraanka sharafta leh Alle ku soo dejiyey Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) isagoo marag iyo ilaaliye u ah kutubtii hore, waana in lagu dhaqmo, oon hawada laga doorannin, ummad kasta wuxuu Alle u yeelay sharci iyo waddo, hadduu doonana wuxuu ka yeeli lahaa ummad qudha, laakiin inuu ku imtixaamo wuxuu siiyey, waana in wanaagga loo tartamo illeen Alle ayaa loo noqone. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: annagu haddaan nahay Nabiyada waxaan nahay walaalo kala hooya ah (sharciga lagu dhaqmi waa kala duwan yahay) diintannaduna waa mid. [Al-Maa'idah: 46-48].

49. Ku kala xukun dhexdooda wuxuu soo dejiyey Alle, hana raacin hawadooda, kana digtoonow inay kaa fidmeeyaan waxa Alle kugu soo dejiyey qaarkiis, hadday jeedsadaanna ogow in Alle la doonayo inuu ku asiibo (ciqaabo) dambigooda qaarkiis, wax badan oo dadka ka mid ahna waa faasiqiin.

50. Ma xukunka jaahilayad yey doonayaan, yaa uga fiican Alle xukunkiisa qoomka wax yaqiinsan (rumaysan).

وَأَن أَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ
وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَأَحْذَرَهُمْ أُن
يَفْتِنُوكَ عَنِ بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ
فَإِن تَوَلَّوْا فَاغْلَمْ أَتَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ
يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّن
النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٤٩﴾

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ
مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾

Wuxuu Alle faray Nabiga ummaddiisuna waa la mide inuu ku kala xukumo dadka quraanka Alle soo dejiyey, uusanna raacin waxay gaaladu jeceshahay, kana digtoonaado inay ka leexiyaan xaqa, hadday xaqa ka jeedsanna waxaa u sabab ah dambigooda oo Alle u qabtay dadka wax badan oo ka mid ahna waa faasiqiin, mana habboona in xukun jaahili ah laga doorto xukunka iyo sharciga Alle ee wanaagsan.

Xasan Basrina wuxuu yidhi: ciddii xukunta xukunka Alle waxaan ahayn, waa xukun jaahili ah. Waa na kaas sharciga Alle iyo diintiisii waxaana dhab ah ciddii ku dhaqantana inay heli nabadgalyo, caddaalad, barwaaqo iyo wanaag, tii ka leexatana ay la kulmi halaag, qas, caddaalad darro, khilaaf, nabadgalyo la'aan iyo dhib oo dhan, sida muuqata, waxaase lala hadli ciddi caqli leh. [Al-Maa'idah: 49-50].

51. Kuwa xaqa rumeeyow ha ka yeelannina yuhuud iyo nasaara sokeeye, qaarkood waa sokeeyaha qaarka (kale) ciddii iyaga sokeeya ka yeelata oo idinka mid ah wuxuu ka mid yahay iyaga, Alle ma hanuuniyo qoomka daalimiinta ah.

52. Waxaad arkaysaan kuwa qalbiga ka buka (munaafiqiinta) oo u degdagi dhexdooda, iyagoo dhihi waxaannu ka cabsan inay nagu dhacdo dhibaato (socota) waxay u dhawdahay in Alle keeno fatxi (gargaar) xaggiisa ah oo markaas ay ahaadaan kuwo waxay ku qarsanayeen naftooda (oo gaal jacayl ah) qoomameeya.

53. Waxay odhan kuwii rumeeyey (xaqa) ma kuwaasaa kuwii ku dhaartay Alle dhaar adag inay idinla jiraan, waxaa hoobtay camalkoodii waxayna ahaadeen kuwo khasaaray.

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
الْيَهُودَ وَالنَّصْرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ
أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ
فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
يُسْرِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ
تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ
بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِنْدِهِ فَيُضْبِحُوا
عَلَىٰ مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ تَلْدِمِينَ ﴿٥٢﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَهْتَؤُلَاءِ الَّذِينَ
أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ
لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأُصْبِحُوا
خٰسِرِينَ ﴿٥٣﴾

Wuxuu Alle sarreeya ka reebayaa kuwa xaqa rumeeyey inay sokeeye ka yeeshaan yuhuud iyo nasaara ee ah col islaamka iyo dadkiisa, illeen qaarkood qaarka kale sokeeyuu u yahaye, ciddii xadhiidh sokeeye la yeelatana iyaguu ka mid yahay, Alle na ma hanuuniyo qoom daalimiina, waxaana jira in kuwa munaafiqiinta ah ee qalbiga ka buka u degdagaan xidhiidhintooda iyagoo sheegi inay ka cabsan in dhib ku dhaco, waxayse u dhawdahay in gargaarka Alle yimaado oo markaas qoomameeyaan xumaantay qarsanayeen, waxayna odhan kuwa xaqa rumeeyey: ma kuwaasaa kuwii dhaarta adag Alle ku dhaartay inay idinla jiraan, camalkoodu wuu buray wayna khasaareen.

Aayaduhuna waxay wareemi kuwaan noolaan karin xidhiidh gaalo la'aanteed, waana doqonniimo inaad colkaa saaxiib ka dhigato, yaase wax maqashiin dadka dhumay. [Al-Maa'idah: 51-53].

54. Kuwa xaqa rumeeyow ruuxii ka riddooba diintiisa oo idinka mid ah, wuxuu Alle keeni qoomuu jecel yahay iyana jecel, una naxariista mu'miniinta, kuna daran gaalada, kuna jahaadi jidka Alle oon ka cabsanayn canaanta canaante, taasina waa fadliga Alle wuxuuna siiyaa cidduu doono, Alle na waa deeq badane og.
55. Waligiinnu waa uun Alle iyo Rasuulkiisa iyo kuwa rumeeyey (xaqa) ee ooga salaadda oo bixiya zakada oo rukuuca.
56. Ciddii ka wali yeelata Alle iyo Rasuulkiisa iyo kuwa rumeeyey xaqa xisbiga Ilaahay umbaa adkaan.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾

Ilaahay wuxuu inoo sheegi ciddii ka jeedsata gargaarka diintiisa iyo fulinta sharcigiisa inuu Alle ku baddali mid ka khayr roon, kana xoog badan kana toosan, oo ku jahaadi jidka Alle, kana cabsanayn dagaalid, illeen Alle ayaa fadligiisu waasac yahay, mu'miniintana Alle ayaa u wali ah, iyo rasuulkiisa iyo kuwa xaqa rumeeyey, ee tukada, zakadana bixiya, ciddii ka wali yeelata Ilaahay, Rasuulkiisa iyo kuwa xaqa rumeeyeyna wuu guulaysan, illeen xisbiga Alle umbaa adkaadee, aayaduhuna waxay ishaari in ciddii gaalawda Alle ka kaaftoomi, kuna baddali mid ka fiican, tan kale waa inaan xaqa looga leexan loogana aamusin dagaalidda. Imaam Axmed wuxuu wariyey in Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: yuuna ka reebin midkiin cabsida dadka inuu xaqa sheego, illeen ma soo dhaweeyo ajal, mana fogeeyo risqi in xaqa la sheego, ama loo sheegi mid wayn. [Al-Maa'idah: 54-56]

57. Kuwa xaqa rumeeyow sokeeye ha ka yeelannina kuwa ka yeeshay diinta jees jees iyo ciyaar oo ah kuwa ehelu kitaabka ah idinkana horreeyey iyo gaalada, kana

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوعًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ

dhawrasada Alle haddaad tihiin mu'miniin.

58. Markaad ugu dhawaaqdaan salaaddana waxay ka yeeshaan jees jees iyo ciyaar, waxaana arrintaas ugu wacan inay yihiin qoomaan wax kasayn.
59. Waxaad dhahdaa ehelu kitaabow miyaad noogu cadhoonaysaan inaan rumaynay Alle iyo waxa naloo soo dejiyey iyo wixii la dajiyey horay mooyee, iyo in badankiinnu faasiqiin yihiin mooyee.
60. Waxaad dhahdaa maydinka warramaa waxa ka shar badan arrintaas abaal marinta Alle agtiisa waa mid Alle nacladay una cadhooday kana yeelay daanyeerro, doofaarro iyo kuwa shaydaan caabuda, kuwaasay shar badan tahay meeshoodu kana dhumid badan jidka toosan.

Wax badan yuu quraanku ka digay sokeeye ka yeelashada gaalada ka yeelan diinta Alle jees jees iyo ciyaar, ama ha ahaado ehelu kitaab ama gaala kalee, sidoo kale waxay ku jees jeesaan aadaanka salaadda illeen waa kuwo aan wax kasayne, waxay muslimiinta ku nici oon xaqay rumeeyeen ahaynna ma jiro, waxaana u xun wax la arko cid Alle lacnaday, oo u cadhooday, oo ka yeelay daanyeer, doofaar iyo sheydaan caabud, waxaana jirta arrin dhab ah oo quraanku ku celceliyo oo ah in gaalo tahay colka Alle, Nabiga, diinta islaamka ah, muslimiinta iyo xaqa toosanba, waana in laga digtoonaado lagana feejignaado. [Al-Maa'idah: 57-60].

61. Hadday idiin yimaaddaan waxay dhahaan waan rumaynay (xaqa) iyagoo la soo galay gaalnimo, lana baxay, Alle na waa og yahay waxay qarain.

أُولِيَاءَ وَأَتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوعًا
وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقُمُونَ مِنَّا
إِلَّا أَنْ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا
وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنْ أَكْتَرْتُمْ
فَسِقُونَ ﴿٥٩﴾

قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذَلِكَ مُجُوبَةً
عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَعَضِبَ عَلَيْهِ
وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْفِرْدَ وَالْمُخْتَارِيرَ وَعَبَدَ
الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ
عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾

وَإِذَا جَاءَ وَكُمُ قَالُوا ءَامَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا
بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ ءَاللَّهِ
أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦١﴾

62. Waxaad arkaysaa wax badan oo ka mid ah oo u degdegi dambiga iyo colnimada iyo cunidda xaaraanta, waxaa xumaan badan waxay fali.
63. May ka reebaan ikhyaartu iyo culimadu hadalkooda dambiga ah iyo cunidda xaaraanta, waxaa xumaan badan waxay samayn.
64. Waxay tidhi yuhuuddu gacanta Alle waa laaban tahay, ha la laabo gacmahoodu hana la naclado hadalkay dheheen dartiis, saas ma aha ee waxay ku fidsan yihiin khayrka (deeq badane) wuxuuna u nafaqeeyaa siduu doono, wuxuuna u kordhin wax badan oo iyaga ka mid ah waxa lagaaga soo dejiyey Allehaa xad gudub iyo gaalnimo, waxaanna ku dhex tuurnay col iyo cadho tan iyo qiyaame, mar kastooy huriyaan dab dagaalna waxaa bakhtiya Alle, waxayna la socdaan dhulka fasaad, ilaahayna ma jecla kuwa wax fasaadiya.

وَتَرَى كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسْرِعُونَ فِي الْأَثْمِ
وَالْعُدُونِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتِ لَيْسَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٢﴾

لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنِ
قَوْلِهِمُ الْأَثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتِ لَيْسَ
مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٣﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ
أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ
مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ
كَثِيرًا مِّنْهُمْ مَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ مِنَ رَّبِّكَ
طُعِينًا وَقَفَرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعُدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا
نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ
فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾

Munaafiqiintu meelay joogaanba kama tagaan gaalnimo iyo xumaan, Alle na waa og yahay waxay qarin, waxaadna ku aragtaa inay u deg degi dambiga, colnimada iyo xaaraan cunka, wax xun bayna falaan, culimadaan ka reebin waxaasna waxay sameeyeen wax xumaan badan. Yuhuudna lacnadi ha ku dhacdee waxay af-xumeeyeen Ilaaheen sarreeye, kuna sheegeen bakhaylnimo, iyagaase bakhayllo ah lana lacnaday ee Alle waa deeqsi siduu rabo wax u bixiya, waxayna ka qaadi xaqa xad gudub, gaalnimo, col dhexdooda ah, cadho tan iyo

qiyaamada, dabkay huriyaanna Alle aya bakhtiin, dhulkana way fasaadiyaan Alle na ma jecla kuwa wax fasaadiya. [Al-Maa'idah: 61-64].

65. Hadday ehelu kitaabku rumeeyaan xaqa oy dhawrsadaan waxaan ka asturi lahayn xaggooda xumaantooda waxaanna galin lahayn jannada naciimo.

66. Hadday ku camal falaan tawreed, injiil, iyo waxa looga soo dejiyey xagga Rabbigoodna waxay ka cuni lahaayeen korkooda iyo hoostooda, «barwaaqo», waxaa ka mid ah ummad dhex dhexaysa wax badan oo ka mid ahna waxaa xun waxay fali.

67. Rasuulow gaadhsii waxa lagaaga soo dejiyey Allehaa (dadka) haddaadan falin maadan gaadhsiin risaaladiisa "farriintiisa", Alle ayaana kaa ilaalin dadka, Allana ma hanuuniyo qoom gaala ah.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا
لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَذْخَلْنَا لَهُمْ
جَنَّاتِ التَّعِيمِ ﴿٦٥﴾

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ
وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا
مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ
أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا
يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾

* يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ
إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۖ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا
بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ ۗ وَاللَّهُ يَعْصُمُكَ مِنَ
النَّاسِ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْكٰفِرِينَ ﴿٦٧﴾

Kutubta Alle soo dejiyey waa xaq haddaan la leexin, saas darteed hadday ku camal fali lahaayeen ehelu kitaabku waxaa la dhaafi lahaa dambigooda, waana la jannayni lahaa, waxayna heli lahaayeen barwaaqo, waxaase laga helaa cid dhex dhexaysa, wax badan baase xumaan fala, Alle na wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu gaadhsiiyo dadka waxa Alle ku soo dejiyey, hadduusan saas falinna wax ma gaadhsiin, dadkana Alle aya ka dhawri mana hanuuniyo gaalada. Caa'isha waxay tidhi: hadduu Nabigu qarín waxa loo waxyooday wuxuu qarín lahaa aayaddan. Nabiguna maalinta xajkii waynaa wuxuu warsaday asaxaabta inuu gaadhsiiyey xaqa iyo in kale waxayna sheegeen inuu gaadhsiiyey, markaasuu farta cirka u taagay oo yidhi oo ku soo cel celiyey oo yidhi: Allow sow ma gaadhsiin. [Al-Maa'idah: 65-67].

68. Waxaad dhahdaa ehelu kitaabow waxba ma tihidiin intaad ka oogtaan tawreed, injiil iyo waxa laydiinka soo dejiyey xagga Allihiin (quraanka) wuxuuna u kordhin wax badan oo ka mid ah waxa xagga Allehaa lagaaga soo dejiyey xad gudub iyo gaalnimo ee haw murugoon qoomka gaalada ah.
69. Kuwa xaqa rumeeyey iyo kuwa yuhuudoobay iyo saabi'iinta iyo nasaara ciddii rumeysa Alle, maalinta dambe (qiyaamada) oo fala camal fiican cabsi korkooda ma ahaato iyo walbahaar (midna).
70. Waxaan qaadnay ballanka banii'israa'iil waxaanna u dirnay xaggooda rasuullo, markastoo uu ula yimaaddo rasuul waxaan naftoodu jeclayn koox way beeniyaan kooxna way dilaan.
71. Waxayna u maleeyeen inaan fidmo jirin, wayna indho beeleen oo dhago beeleen, markaasuu Alle ka toobad aqbalay, markaasay indho beeleen oo dhago beeleen wax badan oo ka mid ah, Alle na waa arkaa waxay fali.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ
حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا
أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِن رَّبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ
كَثِيرًا مِّنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ
طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ
الْكٰفِرِينَ ﴿٦٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا
وَالصَّابِغُونَ وَالنَّصَارَىٰ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صٰلِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرٰءِيلَ وَأَرْسَلْنَا
إِلَيْهِمْ رُسُلًا كَلَّمْنَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا
لَا تَهْوَىٰ أَنفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا
يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾

وَحَسِبُوا ۖ أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةً فَعَمُوا
وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا
وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِّنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا
يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

Ehelu kitaab waxba ma aha intay kaga socdaan waxay tawreed, injiil iyo quraanka fari, wax badan oo ka mid ahna way xad gudbaan oo gaalobaan markay quraanka maqlaan, ciddii Alle rumeysa iyo qiyaame oo camal fiican

fasha oo waafaqsan shareecada islaamka cabsi iyo murug midna ma hayso, reer banii israa'iil wuxuu Alle ballan kaga qaaday inay xaqa rumeeyaan, wayse buriyeen oo ay rasuullada qaar beeniyaan qaarna dilaan, iyagoon dhib u arkayn, waase kuwo indho iyo dhaga la' waana arkaa Alle waxay fali, aayaduhuna waxay caddayn in dadku qiimo ku leeyahay raacidda iyo ku dhaqanka xaqa, haddii kale waxba ma aha, wax qiima ahna ma laha. [Al-Maa'idah: 68-71].

72. Waxaa gaaloobay kuwa yidhi Alle waa Masiixi ibnu Maryama, wuxuuna yidhi Masiix (Ciise): banii israa'iilow caabuda Alle ee ah Rabbigay iyo Rabbigiin, ruuxii u shariig yeela Alle (oo wax la wadaajiya) wuxuu Alle ka xarrimay jannada wuxuuna ku hoyan naarta, daalimna ma helo gargaare.
73. Waxaa gaaloobay kuwii yidhi ilaahay waa saddex midkood, macbuud xaq lugu caabudana ma lihidin oo aan macbuudka kaliga ah ahayn (waana midkaan waxna dhalin, lana dhalin), hadayna ka joogin waxay sheegina waxaa taaban kuwa gaaloobay oo ka mid ah cadaab daran.
74. Miyeyna u tobad keenayn Alle oyna dambi dhaaf warsanayn, Alle ayaana dambi dhaafe naxariista ah.
75. Masiix (Ciise) ibnu Maryama ma aha waxaan rasuul ahayn, waxaana tagay hortiis rasuulladii. Hooyadiisna waxay ahayd rumayso, waxayna cuni

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِن لَّمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٤﴾

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ ۗ كَأَنَّا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ

jireen cunnada, day saannu ugu caddayn aayaadka markaas day sida loo iilo.

أَنْظُرْ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرْ
أَنْ يُوَفِّكُونِ ﴿٧٥﴾

Aayadahanu waxay caddayn siday nasaaro u gaaloowday, oo ah inay Nabi Ciise ilaah ku sheegeen, oy dheheen waa ilaah saddaxaad, isagooy dhabtu tahay inuu Allaah kali yahay wax la wadaaga ilaahnimada jirin, ciddii wax la wadaajisana janno ka dheer tahay, naarna uu gali, Nabi Ciisana yahay addoon Alle oo rasuul ah sidii rasuulladii hore, hooyadiina runlay tahay ooyna ahaayeen kuwo wax cuna, balse day sida xaqa loogu caddeeyey iyo siday u dhumi. Saas darteed yey doqonimo tahay in Alle la diido ama ilaah kale la sheego, wanaag, sharaf, iyo jannona waxaa mudan muslimka toosan siduu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u yidhi: ma galo jannada ruuxaan muslim ahayn. [Al-Maa'idah: 72-75].

76. Waxaad dhahdaa ma waxaad caabudaysaan Alle ka sokow waxaan hanannin dhib iyo dheef (midna) Allana yahay maqle oge ah.
77. Waxaad dhahdaa ehelu kitaabow ha ku xadgudbina diintiinna si aan xaqa ahayn, hana raacina hawada qoom dhumay mar hore dhumiyeyna wax badan kana dhumay jidka toosan.
78. Waa lagu lacnaday kuwii gaaloobay oo banii israa'iil ah carrabka Daawuud iyo Ciise ibnu Maryama arrintaasna waxaa ugu wacan caasinnimadooda, ahaayeenna kuwo xadgudba.
79. Waxayna ahaayeen kuwaan iska reebayn xumaan ay falayaan, waxaa xun waxay falayeen.

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

قُلْ يَتَأَهَّلِ الْكِتَابِ لَا تَعْلَمُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾

لَعْنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾

80. Waxaad arkaysaan wax badan oo ka mid ah oo sokeeye ka dhigan kuwo gaalobay, waxaa xun waxay u hormarsatay naftoodu oo ah in Alle u cadhooday, cadaabkana ay ku waari.
81. Hadday yihiin kuwo rumeyn Alle iyo Nabiga iyo waxa lagu soo dejiyey mayna ka yeesheen sokeeye gaalo laakiin wax badan oo ka mid ah waa faasiqiin.

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿٨١﴾

Alle ayaa cibaado muta awoodna leh, mana habboona in wax kale la caabudo, tan kale waa inaan lagu xad-gudbin diinta si aan xaqa ahayn oo cidna la siin xaqa Alle siday gaaladu faleen, kuwaasoo lagu lacnaday carrabkii Nabi Daawuud iyo Ciise ibnu Maryama, illeen xumaanta iskama reebi jirine, waxaana jira kuwo gaalada sokeeye ka dhigan, waase kuwo Alle u cadhooday oo ku waari naarta, illeen hadday Alle iyo Nabiga dhab u rumeeyaan kamayna yeesheen sokeeye, laakiin wax badan oo ka mid ah waa faasiqiin. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: fara wanaagga oo reeba xumaanta ka hor intaydaan intaad Ilaahay baridaan uusan idin ajiibin. Taasina waxay muujin in wanaagga la faro dadka xumaantana laga reebo, jidka gaaladana laga fogaado. [Al-Maa'idah: 76-81].

82. Waxaad ogaan kuwa dadka u daran colnimada kuwa rumeeyey (xaqa) (muslimiinta) yuhuud iyo mushrikiinta (diin laawayaasha) waxaad ogaan kuwa ugu soo dhaw jacayl kuwa rumeeyey xaqa (muslimiinta) inay yihiin kuwa dhihi waxaan nahay nasaaro, illeen waxaa ka mid ah qisiisyo iyo raahibiin ismana kibriyaan.
83. Markay maqlaan waxa lagu soo dejiyey Rasuulkana waxaad arkaysaa indhahoodoo ilmo ka daadan waxay aqoonsadeen oo

* لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدُوًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرِيُّ ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِيَسِينَ وَرَهْبَانًا وَآنَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَامَنَّا

xaqa ah iyagoo dhihi Allow waan rumeynay ee nagu dhig (yeel) kuwa marag furi (xaqa qiri).

84. Maxaannaan u rumeynaynin Alle iyo waxa noo yimid oo xaqa ah oonnaan u damcaynin inuu na galiyo (naga yeelo) Rabbigeen qoomka suuban la jirkooda.
85. Wuuna ku abaal marin Alle waxay dhaheen jannooyin oy socoto dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku waari dhexdeeda, taasina waa abaal marinta samafalayaasha.
86. Kuwa gaalobay oo beeniyey aayaadkannaga kuwaasu waa jaxiimo ehelkeeda.

فَاكْتُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾

فَأْتَيْنَاهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّتِ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٨٦﴾

Ibnu Cabaas wuxuu yidhi waxay ku soo degtey aayadahan nejaashi iyo saaxiibadiis, markuu Jacfar ku akhriyey quraanka, waxaase muuqata had iyo jeer colnimada iyo necbaanta yuhuud iyo diinlaaweyaashu u qabaan xaqa iyo diinta islaamka iyo muslimiinta, hase yeeshee hadday nasaaradu ugu dhaqmi injiil si dhab ah oo sugan waa inay noqdaan sida aayaduhu sheegeen oo ka dhawraan colka iyo waxyeellada muslimiinta iyo diinta islaamka, haddii kale kuma dhaqmaan injiil ee waa yuhuud ama mulxidiin diin-laawayaal ah, kuwaasna waxaa xaqa u diiday xasad, isla wayni, xumaan jecayl iyo inay xorriyad u helaan si ay uga dharjiyaan naftooda wax kastoo xumaana oy doonaan. Waxaana sugnaatay hadduu la kaliyoobo yuhuudi ruux muslim ah wuxuu doonaa inuu dilo. Taasina way muuqataa had iyo jeer, waase in laysku duubnaado lagana digtoonaado, lagana hor tago. [Al-Maa'idah: 82-86]

87. Kuwa xaqa rumeeyow ha xarrimina wanaagga (xalaasha) Alle idiin banneeyey hana xadgudbina, Alle ma jecla kuwa xad gudbee.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾

88. Waxna ka cuna wuxuu idinku arzaaqay Alle isagoo xalaal fiican ah kana dhawrsada Alle ee ah kaad rumeysan tihiin.
89. Alle idiin ma qabto dhaar dan la'aaneed (laqwi) laakiin wuxuu idiin qaban dhaartaad u qasaddaan, kafaaradeeduna waa quudin toban miskiin (oo siisaan) kan u dhexeeya waxaad ku quudisaan ehelkiinna ama arrad bixintooda ama xorayn qoor, ciddaan helinna waxay soomi saddex maalmood, taasaana ah kafaarada dhaartiinna markaad dhaarataan, ee dhawra dhaartiinna saasuuna idiinku caddayn Alle aayadkiisa, waxaadna mudan tihiin inaad ku mahdisaan.

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِءِ مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَرْتُمْ بِهِ إِطْعَامَ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفْرُهُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

Ma bannaana wax Alle banneeyey in la xarrimo, ama lagu xad-gudbo, illeen Alle ma jecla kuwaas xad-gudbee, waana in xalaasha fiican la cuno. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: waxay soo degtay mar koox asaxaabtii ah ay damceen in nolosha adduunka dhan ka maraan, markaasuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi markii loo sheegay: anigu waan soomi (sunnaha) oon marna afuri, marna waan tukan (sunnaha) marna waan sexan, haweenkana waan guursan ee ciddii sunnadayda (waddadayda) qaadatana waa iga mid, ciddaan qaadannina iga mid ma aha. (Ibnu abii Xaatim). Aayadda kalana waxay ka warrami inaan Alle inoo qabanayn dhaarta carrabku xado ee midda loo qasdo umbaa laysu qaban, waxaana lagu kafaara gutaa haddaan la falinnin toban miskiin quudintood ama arrad bixintood ama xorayn qoor, waase in la dhawraa dhaarta, Alle na wax walba wuu caddayn inaad ku mahdisaan. [Al-Maa'idah: 87-89].

90. Kuwa xaqa rumeeyow khamrada, qamaarka, sanamyada «taagan», iyo faalku waa uun xumaan (wasakh) oo camal shaydaana ee ka fogaada inaad liibaantaan.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ
وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ
مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَأَجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾

91. Wuxuu uun dooni shaydaanku inuu idinku dhextuuro colnimo iyo isnac khamrada iyo qamaarka idinkana celiyo xusidda Alle iyo salaadda ee ma ka joogaysaan (ka jooga).
92. Adeeca Alle, adeecana Rasuulka, digtoonaadana, haddaadse jeedstaan ogaada waxaa uun rasuulkannaga saaran gaadhsiin cad.
93. Dhib (dambi) ma saarna kuwa xaqa rumeeyey oo camal fiican falay waxay quuteen hadday dhawrsadaan oy xaqa dhab u rumeeyaan camal fiicanna falaan, oy xumaanta ka dhawrsadaan oy xaqa rumeeyaan, haddana dhawrsadaan samana falaan, Alle na wuxuu jecel yahay samo falayaasha.

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيُضَدِّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ
الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا
فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَيَّ رَسُولِنَا
الْبَلَّغُ الْمُبِينُ ﴿٩٢﴾

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا
اتَّقَوْا وَءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ
اتَّقَوْا وَءَامَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ
يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٣﴾

Khamrada iyo qamaarka, iyo wax u gawricidda iyo xuska sanamyada la taagay iyo faalkuba waa waxyaalo xun oo camal shaydaana, oo khayrka kaa celin, colnimo iyo cadhana beeri waana waajib inuu ruuxa muslimka ah ka fogaado isagoo Alle iyo Rasuulkiisa adeeci, ciddii xaqa ka jeedsatana waxba rasuulka kama saarna oon gaadhsiin cad ahayn, dadkiise falay wax ka mid ah waxaas intaan la xarrimin dambi ma saarra hadday dhab xaqa u rumeeyaan ka dib oo dhawrsadaan camal fiicanna falaan, illeen Alle ayaa jecel sidaase, xumaanta khamrada, qamaarka iyo waxa la midka ah wax qarsoon ma aha, waana aakharo, adduun, caafimaad, xoolo, caqli iyo sharaf waa, inta caqliga leh oo dhana waxay ku kulmeen xumaanta iyo waxyeellada khamrada, waxaana ka warramay xaaraanimadeeda iyo waxyeelladeeda Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaana ka mida wax kastoo wax waaliya waa khamro waana xaaraan. Iyo Alle ha lacnado khamrada, kan cabba, kan waraabiya, kan gada, kan gata, kan xambaara, kan loo xambaaro, kan miira, kan loo miiro iyo kan cuna lacagteeda. Waxaa wariyey (imaam Axmed).

Bal day xaalkeeda iyo xumideeda, waa taas aragtida islaamka ee khamrada. Wuxuuna Alle banneeyey waxyaalo macaan oo fiican oo la cabbo, maxayse ka heleen kuwa banneeyey, waa uun waalli, cudur, dil, nabad-galyo darro iyo xumaan oo dhan. Illeen khamro waa hooyada xumaantee, maxaa ka fiican islaamka iyo wuxuu fari waana waajib in la raaco. [Al-Maa'idah: 90-93].

94. Kuwa xaqa rumeeyow wuxuu idinku imtixaami Alle wax ugaadha ka mid ah, oo gaadhaan gacmihiinnu iyo warammihiinnu in Alle ogaado cidda ka cabsata isagoo aan ciqaabka Alle arkayn adduunkan, ciddiise xad gudubta intaas ka dib wuxuu mudan cadaab daran.

95. Kuwa xaqa rumeeyow ha dilina ugaadha idinkoo xarman, ciddiise disha oo idinka mid ah si kas ah waxaa saaran wuxuu dilay wax la mid ah oo xoolo ah oy xukumi labo caadil ah oo idinka mid ah isagoo ah hadyad gaadhi kacbada, ama kafaaro gud quudin masaakiin ama wax u dhigma oo soon ah inuu dhadhamiyo ciqaabta amarkiisa, wuu idinka saamaxay Alle wixii horreeyey ciddiise ku noqota wuu ka aarsan Alle, ilaahayna waa adkaade aarsada.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيُبْلُوَكُمْ اللَّهُ
بَشَىءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ ءَأَيْدِيكُمْ
وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ
بِالْغَيْبِ فَمَن ءَاعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٤﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ
وَأَنتُمْ حُرْمٌ وَمَن قَتَلَهُ مِّنْكُمْ مُّتَعَمِّدًا
فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ
بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدِيًّا بَلِيعٌ
أَلْكَعْبَةَ أَوْ كَفَّرَةً طَعَامٌ مَّسْكِينٍ أَوْ
عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِ
عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَن عَادَ فَيَنْتَقِمُ
اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾

Aayaduhu waxay ka warrami in waqtiga la xarmado xajka ama cumrada ay reebban tahay in ugaadha la laayo, waxaana jirtay inuu Alle ku imtixaamay muslimiintii arrintaas si loo kala caddaado cidii saas fashana way xad-gudubtay, waxaana saaran inuu gudo ugaadhuu dilay wax la mid ah oo xoolo ah, waxaana qiimayn labo caadil ah oo muslimiinta ka mid ah, waxaana la geeyn xaramka makaad sadaqo ahaan, haddii kale wuxuu quudin masaakiin qiimihiiisa ama wuu soomi si uu u dhadhamiyo ciqaabta gafkiisa, intaan layska

reebin wixii dhacay waa ka saamaxay Alle, ciddii ku noqotana wuu ka aarsan. Muqaatil binu Xayaan wuxuu yidhi: waxay soo degeen cumradii xudaybiyo, taasina waxay ku tusin inay waajib tahay inuu gawraco waqitga ixraamka. [Al-Maa'idah: 94-95].

96. Waxaa laydiin banneeyey ugaadhsiga badda iyo cunnadeeda, (idinkoo xarman), iyadoo anfac u ah (idinka) iyo socotadaba; waxaana laydinka reebay ka ugaadhsiga barriga intaad xarman tihiin, ka dhawrsada Alleha xaggiisa laydiin soo kulmin.
97. Wuxuu ka yeelay ilaahay kacbada bayd (guriga) xurmada leh, dhawrida dadka iyo bilaha xurmada leh iyo hadyada iyo tan la calaameeyey (hadyada darteed), waana inaad ogaataan in Alle og yahay waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka iyo in Alle wax kasta og yahay.
98. Ogaada in Alle ciqaabtiisu daran tahay Allana yahay dambi dhaafe naxariista.
99. Ma saarra Rasuulka waxaan gaadhsiin ahayn, Allana waa og yahay waxaad muujinaysaan iyo waxaad qarinqaysaan.

أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ
مَتَلَعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ
صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرَمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ
الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾

* جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْيَتِيَّتَ الْحَرَامَ
قِيَمًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ
وَأَلْفَلْتَيْدًا ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٨﴾
مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾

Aayadahanna waxay ka warrami in ilaahay u banneeyey muxrimka xajka iyo cumrada inuu cuno waxa badda laga soo saaro, waxaase laga reebay ka ugaadhsiga barriga intay xarman yihiin waana inay ka dhawrsadaan Allaha xaggiisa laysu soo kulmin, kacbadana wuxuu ilaahay ka yeelay guri sharaf leh oo xurma leh, dadkana maslaxo, iyo nabadgalyo ugu sugan tahay, sidoo kale bilaha xurmaysan iyo had-yadda xaramka loo wado, arrintaasna waxaa ugu wacan in ilaahay og yahay waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, iyo

wax kastaba, waana in la ogaado in Alle cigaab daran yahay, naxariistana, Rasuulkana waxaan gaadhsiinta xaqa ahayn ma saarna, Alle na wuu og yahay waxa la muujin iyo waxa la qarsanba. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi isagoo badda ka warrami: waa daahir biyaheedu, waana xalaal waxeeda dhinta, {Imaam Axmed). Waana waxyaalaha Alle dadka ugu nicmeeyey, kuna tusin awoodda Alle iyo naxariistiisa oy waajibna tahay in si fiican oo xaq iyo caddaalad ah loogu intifaaco laguna aqoonsado Alle iyo deeqdiisa, [al-maa'idah: 96-99].

100. Waxaad dhahdaa (Nabiyow) ma eka wax xun iyo wax fiican aadba la yaabtid badnida kan xune, kana dhawrsada Alle dadka caqliga lahow inaad liibaantaan.
101. Kuwa xaqa rumeeyow ha warsannina waxyaalo haddii laydiin muujiyo idin murug galin, haddaana warsataan marka quraanka la soo dejin waa laydiin muujin, wuuna idinka cafiyey Alle xaggeeda, ilaahayna waa dambi dhaafe dul badan.
102. Waxaa warsaday qoom idinka horreeyey markaasay noqdeen kuwo ka gaalooba (markii loo muujiyey).

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ
أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ
يَتَأُولَى الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ
أَشْيَاءَ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ وَإِنْ
تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلَ الْفُرْقَانُ تُبَدَّ
لَكُمْ عَمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ
حَلِيمٌ ﴿١٠١﴾

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا
بِهَا كَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾

Aayadahan waxay caddayn inaan xumaan iyo wanaag sinnayn, si kasto how badnaato xumaantuye, waana inay dhawrsadaan dadka caqliga leh ee wax garadka ah.

Taasina waxay ku tusin in waxa wanaagsani fiican yahay wuxuu yahayba, waxa xumina qiimo daran yahay si kasto how batee ama wuxuu dooni ha noqdee, waxaa kale oo aayadaha dambe ka warrami inaan la badinnin warsiga macna la'aaneed iyo ujeeddo xumo illeen diintu waa caddahaye, wixiise kaa qarsooma waa inaad si xushmad leh u warsataa ciddii garan, waxayna soo degeen aayaduhu mar Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) uu khudbad akhrinayey oo yidhi: haddaad og tihiin waxaan ogahay wax baban baad ooyi lahaydeen, wax yarna waad qosli lahaydeen markaasay asaxaabtii wajiga daboolen, iyagoo ooyi, markaasuu nin warsaday aabahay waa kuma,

markaasay soo degeen aayaduhu, illeen yuhuud iyo nasaaro iyo gaaladii kalaba waxay warsan jireen warsi xun iyo madax adayg wayna ka gaaloobi jireen, wax warso laakiin si maamuusa iyo wax loo baahan yahay oo macquula oo wax tari. [Al-Maa'idah: 100-102].

103. Ma yeelin Alle xoolo caanahooda sanamyada loo bixiyo (baxiira) iyo xoolo sanamyada loo sii daayo (saa'ibo) iyo xoolo dhadig oo sanamyada lagu sadaqaysto (wasiilo) iyo riti sanamyada loo daayo (xaam) laakiin kuwii gaaloobay waxay ku been abuuraa Alle been, badankoodna wax ma kasayaan.
104. Marka loo yidhaahdo u kaalaya waxa Alle soo dejiyey iyo xagga Rasuulkana waxay dhahaan waxaa nagu filan waxaan ka hellay aabayaalkanno, oo hadday aabayaalkood ayna wax ogayn hanuunsanayna (ma raacayaan).
105. Kuwa xaqa rumeeyow waxaa idin saaran naftiinna, idinma dhibo ciddii dhunta haddaad hanuunsantaan, xagga Alle umbaana noqoshadiinnu tahay dhammaan wuxuuna idinka warrami waxaad camal faalayseen.

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِيَةٍ
وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
وَكَتَرَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
وَإِلَىٰ الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا
عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ ءَابَاؤُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٠٤﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَيْكُمْ
أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا
أَهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾

Jaahiliintii waxay ahaayeen kuwo aan Alle si fiican ugu xidhnayn, jaahil oo dhan caadadiisu waa saas, xoolahoodana waxay u bixin jireen waxaan dar Alle ahayn, sida sanamyada iyo waxa la midka ah, caanaha yey u bixin jireen neefkana way u sii dayn jireen sanamyada, hadday dhadig isku xijisiisana ama ritigu wax badan rimiyo waxay u sii dayn jireen sanamyada, waana been abuurasho aan xujo lahayn, marka quraanka iyo Rasuulka loogu yeedhana

waxay raacaan waxay aabbayaalkood oon wax ogayn hanuusanyinna ka heleen, taasina waa ceeb weyn, tan kale markaad toosnaato xaqana si dhab ah dadka u fartid ciddii diida oo dhunta waxba kaama saarra, mana aha ujeedada aayaduhu inaan xaq la farin ee naftaada kaliya uun xil kaa saaran yahay, ma aha saas, waa inaad wanaag si fiican u farto, xumaantana si fiican uga reebto ka dib xil kuma saarra, waxaa jirta in dadka qaarkood si qalada u fahmeen aayaddan, oy dhaheen ani naftayda umbaa i saaran ee maxaa dad kale hadduu dhumi iga galay, ma jiro cid kaligeed uun toosnaan karta dadkuna dhunsan yahay, illeen dadku waa xubin kaliya oo kale, waxaana khaladkaas ka waaniyey dadka sayid Abuu Bakar oo yidhi: waxaad ku fasirtaan aayadda si aan sideedii ahayn, wanaagga fara xumaantana reeba, siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). [Al-Maa'idah: 103-105].

106. Kuwa xaq rumeeyow maragga dhexdiinna ah markii mid idinka mid ah geeridu u timaaddo oo uu dardaarmi waa labo caadil oo idinka mid ah, ama labo kale oon idinka mid ahayn, markaad socdaal tihiin oo geeri idin hesho, idinkoo u diidaya inay baxaan salaadda dabadeed iyagoon marag furin, iyagoo ku dhaaran Alle, haddaad shakidaan inaannan ku gadanayn qiimo yar qaraababa ha ahaadee, qarinna mayno maragga Alle, markaas aan noqonno kuwa dambaabay.

107. Haddii la ogaado inay muteen dambi waxaa meeshooda joogsan (oo la dhaarin) labo kale oo ah kuwa ugu mudnaan badan dhaxalkiisa, wayna ku dhaaran Alle inuu maraggoodu ka xaqsan yahay maraggooda, mana aannan xadgudbin, oo markaas aan noqonno daalimiin.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا شَهْدَةً بَيْنِكُمْ إِذَا
حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ
إِثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ أَوْ آخَرَانِ
مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ صَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ
فَأَصْبَبْتُمْ مُصِيبَةَ الْمَوْتِ تَحْسِبُونَهُمَا
مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ
أَرْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ
ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكْتُمُ شَهْدَةَ اللَّهِ إِنَّآ إِذَا
لَمِنَ الْأَثِمِينَ ﴿١٠٦﴾

فَإِنْ عُثِرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا
فَأَخْرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ
اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلَٰئِينَ فَيُقْسِمَانِ
بِاللَّهِ لَشَهْدَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَدَتَيْهِمَا وَمَا
أَعْتَدَيْنَا إِنَّآ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٧﴾

108. Saasaana u dhaw inay maragga ula yimaadaan sidiisa fiican ama ay ka cabsadaan in la diido dhaartooda intay dhaartaan ka dib, ee ka dhawrsada Alle maqlana, Alle na ma hanuuniyo qoom faasiqiina.

ذَلِكَ أَذَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهَهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَأَسْمِعُوا ۙ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٠٨﴾

Aayadahani waxay ka warrami in hadduu ruux socdaala geeri u timaaddo uu ku dardaarmi labo caadil oo muslim ah hortood haddii la waayana labo kale, iyagoo la dhaarin salaado dabadood inay run sheegi ooyan wax khayaamayn, oyna qarinyin xaqa, haddii la shakiyana waxaa badeli oo dhaaran inay xaqaas muteen labo ka mid ah kuwa ugu dhaw kii dhintay, waxayna ku dhaaran in iyagu ka run badan yihiin, saasaana u toosan in maragga ay u gutaan iyadoo saxiix ah si aan hadda ka dib loo celin maraggooda, waana Alle in laga yaabo, xaqana la maqlo, illeen Ilaahay ma hanuuniyo qoom faasiqiin ah, taasina waxay ku tusin siduu islaamku ugu dadaali dhawridda xuquuqda dadka, una qaddarin dadka diinta haysta, una fari caddaalad, Alle ka yaabid, sharaf dhawrid iyo wanaag ku dadaalid. [Al-Maa'idah: 106-108]

109. (Ka warran) maalintuu kulmin Alle rasuullada kuna dhihi maxaa laydiinku jawaabay oy dhihi ma ogin adiga unbaa u ogaal badan waxa maqan.

* يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمُ الْغُيُوبِ ﴿١٠٩﴾

110. (Xusuuso) markuu Alle dhihi Ciise binu Maryamow xusuuso nicmadaydii korkaaga ahayd iyo hooyadaaba markaan kugu xoojinnay ruuxii daahirka ahaa (Jibriil) ood kula hadlaysay dadka sariir ilmood iyo adoo meel dhaxaada. Iyo markaan ku baray kitaabka iyo xigmadda, iyo tawreed, injiil, iyo markaad ka yeelaysay dhoobada sidii shimbir idankayga ood afuufaysay oy

إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعْقِبِي أِبْنَ مَرْيَمَ أُذْكَرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أُتِدَّتْكَ رُوحٌ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا ۖ وَإِذْ عَلَّمْنَاكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ۖ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي ۖ وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي ۖ وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي ۖ وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

noqonaysay shimbir idankayga, ood bogsiinaysay indhoole ku dhashe iyo baraslaha idankayga, ood soo bixinaysay maydka idankayga, markaan kaa celiyay banii israa'iil markaad ula timid xujooyin, oy dheheen kuwii gaalobay oo ka mida kani waxaan sixir ahayn ma aha.

111. Markaan u waxyooday (ku ilhaameeyey) saaxiibbadii: rumeeya aniga iyo rassuulkayga oy dhaheen waan rumaynay ee marag ka noqo inaan muslimiin nahay.

عَنكَ إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١١٠﴾

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾

Aayadahan waxay ka warrami mucjisooyinkii Alle siiyey Nabi Ciise, sida lagu soo sheegay suuradda aal-cimraan, waxaas oo mucjiso ahna waxay ku tusin awoodda Alle, iyo inuu isaga uun khayrku ka yimaaddo, ayna waajib tahay in si dhab ah loo caabudo loona raaco sharcigiisa. Nabi Ciisana waa addoon Alle oo la mid ah Nabiyada kale iyo dadka, waana doqonnimo iyo waalli in la siiyo awood uusan mudan ama lagu sheego Ilaahnimo sida nasaaradu citiqaadiso, sidee ruux caqli leh u caabudi wax Allaha wax walba abuuray ka soo hadhay, waa la yaab, Alle nama dhumio. Aayadda hore iyadu waxay ka warrami inuu Alle qiyaamada warsan rasuullada isagoo og waxay ugu jawaabeen qoomkoodii, iyaguna xaalkoo dhan waxay u celiyeen Alle, khatarnimada qiyaamada iyo dhibaataada taalla, taasina waxay ku tusin inay waajib tahay dhab u caabudidida iyo ku xidhnaanta Alle iyo raacidda rasuullada. [Al-Maa'idah: 109-111].

112. (Xusuuso) markay dheheen xawaariyiintii Ciise ibnu Maryamow ma karaa Allehaa inuu nooga soo dejiyo xeedho (cunno) samada wuxuuna yidhi ka dhawrsada Alle haddaad mu'miniin tihiin.

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ أَتَقْفُونَ اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

113. Waxay dheheen waxaannu dooni inaan wax ka cunno oy xasisho quluubtanadu oon ogaanno inaad run noo sheegi oonnu noqonno kuwa ka marag kaca.
114. Wuxuu yidhi Ciise binu Maryama Ilaahayow Rabbigeenow nooga soo deji xeedho samada u noqota ciid kaannaga hore iyo kaannaga dambe iyo aayad xaggaaga ka ahaatay nana arzaaq adaa arzaaqe u khayr roone.
115. Wuxuuna yidhi Alle waan ku soo dejin korkiinna ee ciddii ka gaalowda ka dib oo idin ka mid ah waxaan cadaabi cadaab aannan cadaabayn ruux caalamka ka mid ah.

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَنَطْمِئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ ۗ وَارزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّزُقِينَ ﴿١١٤﴾

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزَّلُهَا عَلَيْكُمْ ۖ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾

Aayadahan waxay ka warrami maa'iddada lagu magacaabay suuradda, waxayna ka mid tahay mucjisooyinka Alle Nabi Ciise ku mannaystay, taasoo ah inay warsadeen in Alle samada cunno uga soo dejiyo, markuu Nabi Ciise ka waaniyeyna waxay sheegeen inay dooni inay wax ka cunaan, qalbigooduna xasilo, ogaadaanna runta Nabi Ciise, maragna ay ka noqdaan, markuu Nabi Ciise baryey Alle inuu u soo dejiyo, si ay ciid ugu ahaato mid hore iyo mid dambaba, iyo calaamadba, Alle na wuxuu u yaboohay inuu soo dejin, ciddii ka gaaloowda wuxuu u cadaabi cadaab aan cid kale la cadaabin, warsashada saasoo kale ahna waa laga fiican yahay, ruuxu waa inuu rumeeyo awoodda Alle, wixii anficina uu warsado, isagoon madax adayg iyo xumaan uga qasdin, dhabtuna waa in Alle wax walba ahaysiiyey, fali wuxuu doono, Nabi yadana ay run sheegi, oyna waajib tahay in dhab loo rumeeyo dhammaan lana raaco xaqay u yeedhi, si loo liibaano. [Al-Maa'idah: 112-115].

116. (Xusuuso) markuu yidhi Alle, Ciise binu Maryamow ma adaa ku yidhi dadka ka yeesha ani

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيَّ إِلَهَيْنِ

iyo hooyaday ilaahyo Alle ka sokow, uuna yidhi waad nasahan tahay iguma habboona inaan dhaho waxaanan xaq u lahayn, haddaan idhina waad og tahay, waxaadna og tahay waxa naftayda ku sugan aniguse ma ogi waxa aad iga qarinqayso, adiga unbaa ah kan waxa maqan og.

117. Kuma dhihin waxaad i fartay waxaan ahayn, oo ah caabuda Rabbigeey iyo Rabbigiin, waxaana ku ahaay marag intaan ku noolaa dhexdooda, markaad i oofsatayna (oo aad kor ii qaadday) adaa ilaaliye u ahaa, adi umbaana wax walba marag u ah.
118. Haddaad cadaabto waa uun addoomadaadii, haddaad u dhaaftana adi umbaa adkaade falsan ah.

مِن دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَالِمُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ آعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾

إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبَادُكَ وَإِنْ تُغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾

Aayadahani waa gooddi Ilaahay u jeediyeey nasaarada caabuday Nabi Ciise iyo hooyadiis, isagoo Alle ku yidhi Nabi Ciise: ma adaa u yidhi dadka ilaah ka yeesha aniga iyo hooyaday Alle ka sokow, Ilaahayna wuu og yahay inuusan Nabi Ciise farin xaalkaas ee waa cabsi galin kuwiii caabuday, Nabi Ciisana wuxuu ku jawaabay in Alle ka nasahan yahay waxaas, xaqna uma lihi inaan sheegto waxaanan mudan, haddaan idhi iyo haddii kalaba waa og tahay, waxaad og tahay naftayda waxa ku sugan aniguse ma ogi waxa aad iga qarinqaydo, adiga unbaa wax walba oo maqan og. Waxaan Alle caabuda ahayn ma farin, intaan dhex-joogay anaa u marag ah markaad i oofsatay, oo aad kor ii qaadday adigaa ilaaliye u ahaa, oo wax walba ka marag ah, haddaad cadaabtana waa addoomadaadii, haddaad u dhaaftana adigaa adkaade falsan ah.

Waana kaas hadalkii Nabi Ciise, oo ah in cibaadada Alle kaliya uu farayey, wax in la caabudo mudan oon Alle ahayna ma jiro, isagaa xaq u leh cibaado iyo waynaynba. [Al-Maa'idah: 116-118].

119. Wuxuu yidhi Alle kani (maanta) waa maalinta ay anfici kuwa runta sheega runtoodu, waxaana u sugnaaday jannooyin ay socoto dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku waari dhexdeeda waligood, waxaana ka raalli noqday Alle iyana way ka raalli noqdeen, taasina waa liibaanta wayn.
120. Allaa iska leh xukunka samooyinka iyo dhulka iyo waxa ku dhex sugan Alle na wax kasta wuu karaa.

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ
صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾

Alle na wuxuu sheegay in qiyaamada ay anfici runtu ciddii runle ahayd, oy jannana gali iyadoo ku waari Alle ayaana ka raalli noqon iyana way ka raalli noqon, taasina waa liibaan wayn, xukunka samooyinka iyo dhulka iyo waxa ku dhex-jirana Alle ayaa iska leh, wax walbana wuu karaa, wax walbana awooddiisay ku jiraan, waxaana run sheegay Nabi Ciise iyo inta la mid ah ee cibaadada Alle u qirtay, waxaana been sheegay nasaarada iyo waxa la mid ah ee caabudi wax Alle ka soo hadhay. [Al-Maa'idah: 119-120].

Suurat Al-Ancaam

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. Mahad Alle ayaa iska leh ahna kan abuuray samooyinka iyo dhulka, yeelayna mugdiyada iyo nuurka, kuwa gaaloobayse Rabbigood yey wax la simi (la caabudi).
2. Alle waa kan idinka abuuray dhoobo markaas xukumay ajal (muddo), ajal magacaaban yaana agtiisa ah, idinkuse gaalooy waad shakisan tihiin.
3. Alle waa ka ay caabudaan samooyinka waxa ku sugan iyo waxa dhulka ku sugan, wuxuuna og yahay qarsoodigiinna iyo muujiskiinna, wuxuuna og yahay, waxaad kasbanaysaan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ
أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ
تَمْتَرُونَ ﴿٢﴾

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ
يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا
تَكْسِبُونَ ﴿٣﴾

Alleheen wuxuu ku billaabay suuraddan ammaantiisa iyo siduu u abuurey cirka iyo dhulka, iyo mugdiga iyo nuurka, dadkana ka ahaysiiyey dhoobo «aabahood aadan», muddana u yeelay, mana habboona in wax lala caabudo, ama la shakiyo, waana Ilaaha xaqa ah ee cirka waxa ku sugan iyo Ilaaha xaqa ah ee dhulka waxa ku sugan, ogna qarsoodiga dadka iyo muujiskooda iyo waxay kasban ba.

Waxayna aayaduhu adkayn ilaahnimada Alle iyo awooddiisa iyo xaqnimadiisa mudan yahayna mahad, cibaado iyo raacidda sharcigiisa. [Al-Ancaam: 1-3].

4. Aayaddii u timaadda oo aayadaha Allehaa ka mid ah way ka jeedsadaan.
5. Waxayna dhab u beeniyeen xaqii markuu u yimid waxaase u imaan doona (cidhibta) warkay ku jees jeesayeen.
6. Miyeyna arkayn intaan halaagnay hortood (wax badan) oo qarniyo ah, oon ku makaninnay (siinnay) dhulka waxaannaan idin makanin (siinnin) waxaan uga soo deynay samada (roob) darar ah, waxaana ka yeellay wabiyada kuwo socda dhexdooda, waanse halaagnay dambigooda dartiis waxaanna ahaysiinnay gadaashood qarni kale.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤﴾

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ
فَسَوْفَ يَا بُنَيَّةِمُ أَنْتَبَأُ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٥﴾

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ
قَرْنٍ مَّكَّنْتَهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمْكِنْ
لَّكُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا
وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمْ
فَأَهْلَكْنَاهُمْ يَذُنُّوهُمْ وَأُنشَأْنَا مِنْ
بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ﴿٦﴾

Aayadahani waxay ka warrami madax adaygga gaalada oo mar kastoo ay u timaaddo mucjisad beeniya oo xaqa ka jeedsada, waxayse la kulmi doonaan ciqaabta madax adaygoodaas, maxaa yeelay hortood wax badan baa la halaagay kuwo ka xoog badan oo loo barwaaqeyey, kuwa kalana lagu baddalay, taasina waxay ku tusin inaan cidna isku hallayn awood, illeen wax kastaba Alle ayaa ka awood badane, oo ka yeelay dad wax isbidayey sheeko iyo meel madhan, iyo raad cidla ah. [Al-Ancaam: 4-6].

7. Haddaan kugu soo dejinno Nabiyoow kitaab qoran oo ay ku taabtaan gacmahooda waxay odhan kuwii gaaloobay kani waxaan sixir cad ahayn ma aha.
8. Waxayna dhihi maa lagu soo dejiyo malag, haddaan soo dejinno malagna waxaa la dhammayn lahaa amarka (halaagga) lamana sugeen.

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَابٍ
فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧﴾

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا
مَلَكَ لَفُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ ﴿٨﴾

9. Haddaan ka yeello malagna waxaan ka yeeli lahayn nin, markaasaan iskaga dari lahayn xaalka siday isaga dari jireen.
10. Waxaa dhab ahaan loogu jeesjeesay rasuullo kaa horreeyey waxaana kuwii jees jeesay ku dhacay (ciqaabti) waxay ku jees jeeseen.
11. Waxaad dhahdaa ku socda dhulka oo eega siday noqotay cidhibtii beeniyeyaasha xaqa.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا
وَلَلْبَسْتَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ ﴿٩﴾

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْتَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ
بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِءُونَ ﴿١٠﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظِرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾

Aayadahan wuxuu Alle kaga warrami madax adaygga gaalada iyo in si kastoo xaqa loo tuso ay diidi kana jeedsan, waxayna dooni in malag lagu soo dejiyo, haddii lagu soo dejiyana waxaa loo yeeli lahaa suuro dad inay arkaan, markaasay haddana diidi lahaayeen, waxaana shaqadooda ka mid ah jees jees iyo isla weyni, waxayse noqotaa cidhibta jees-jeesaha ciqaab iyo halaag ee dhulka mar si aad u ogaato waxa ku dhacay gaaladaas xaqa beeniyey, waxaase habboon rumaynta xaqa iyo raaciddiisa iyo ka fogaanta xumaanta iyo xaqqdiidka iyo isla waynida. [Al-Ancaam: 7-11].

12. Waxaad dhahdaa yaa leh waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka, dheh Alle, wuxuuna isa saaray naxariis, wuxuuna idin kulmin maalinta qiyaame shakina ma leh, kuwa khasariyey naftoodase ma rumaynayaan.
13. Alle waxaa u sugnaaday waxa xasila habbenkii iyo maalintiiba waana maqle oge ah.
14. Waxaad dhahdaa ma wax Alle ka soo hadhay yaan ka yeelan wali (la caabudo), isagoo Allana ah kan abuuray samooyinka iyo

قُلْ لِمَن مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
قُلْ لِلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ
لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ
فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا
يُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾

* وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣﴾

قُلْ أَعْيَرَ اللَّهُ اتَّخَذَ وَلِيًّا فَاطِرُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا
يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ

dhulka isagaana wax quudiya lamase quudiyo, waxaad dhahdaa waxaa lay faray inaan noqdo kan ugu horreeya cid islaanta (hogaansanta ummaddan) oonan ka mid noqonninna mushrikiinta.

15. Waxaad dhahdaa anigu waxaan ka cabsan haddaan caasiyo Rabbigay cadaab maalin wayn.
16. Ciddii laga iilo cadaabka maalintaas wuu u naxariistay Alle, taasina waa liibaanta cad.

Ilaaheen wuxuu nooga warrami inuu leeyahay xukunka cirka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya iyo in naxariistiisu badan tahay, siduu xadiith qudsi ah ku yidhi: naxariistaydaa ka badan cadhadayda, isagaana dadka u soo kulmin qiyaamaha shaki la'aan, ciddii khasaarisay naftedase ma rumayso, waxa xasila habeenka iyo dharaarta iyo waxa dhaq-dhaqaaqana Alle ayaa iska leh, waana maqle oge ah, wax xaq lagu caabudo oon isaga ahayna ma jiro, waana quudiye aan la quudinnin, waana in loo hoggaansamo, gaaladana laga fogaado illeen cadaab maalin wayn yaa jirta ciddii laga ilaaliyana uu liibaanaye. [Al-Ancaam: 12-16].

17. Hadduu ku taabsiiyo Alle dhib wax faydi ma jiro isaga mooyee hadduu ku taabsiiyo khayrna isagaa wax walba kara.
18. Waana ka adkaadaha addoomadiisa korkooda waana falsame xeel dheer.
19. Waxaad dhahdaa yaa ugu wayn marag waxaad dhahdaa Alle ayaa maragga dhexdeenna ah, waxaana lay waxyooday quraankan inaan idiinku digo idinka iyo cidduu gaadho, idinku

أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

مَنْ يُصِرْفَ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ
وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾

وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ
لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمَسُّكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

وَهُوَ الْفَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْخَكِيمُ
الْحَبِيرُ ﴿١٨﴾

قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ
شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ
هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ
أَيْنَكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا

ma waxaad marag furaysaan inay Alle la jiraan ilaahyo kale, waxaad dhahdaa ma marag furayo (saas), waxaad dhahdaa Alle waa macbuudka kali ah ee cibaada naga mudan. Anuguna waxaan ka bari ahay waxaad la wadaajinaysaan.

20. Kuwaan siinnay kitaabka waxay u yaqaannaan Nabiga (xaqnimadiisa) siday u yaqaannaan caruurtooda, kuwa khasaariyey naftoodana ma rumeeyaan (xaqa).
21. Wax ka dulmi badanna ma jirto cid ku abuurtay Alle been ama beeniyey aayaadkiisa mana liibaanto daalimiintu.

Alle ayaa hanta nacfi iyo dhibba isagaana wax kasta kara, awooddana leh, maragna isagaa u wayn, quraankuna waa digniinta caalamka, Alle mooyee macbuud kaloo xaq lugu caabudo ma jiro, ehelu kitaabkana (yuhuud iyo nasaare weeye) way yaqaannaan xaqnimada quraanka iyo Nabiga siday carruurtooda u yaqannaan, kuwa naftooda khasaariyayse wax ma rumeeyaan, cid ka dulmi badanna ma jirto ruux ku been abuurtay Alle ama beeniyey aayaadkiisa, daalimna ma liibaano, waxaa la weriyay xadiith ah: wax ka gaadhsiiya Alle, ruuxii ay soo gaarto aayad kitaabka Alle ah wuu soo gaadhay amarkii Alle. Mursal Qataada, Dabari ayaa weriyay. [Al-Ancaam: 17-21].

22. Ka warran maalintaan kulmineyno (dadka) dhammaan markaas aan ku dhahayno kuwii la wadaajiyey aaway kuwaad la wadaajiseen (Alle cibaadada) aadna ahaydeen kuwo sheegan (inay wax tari).

أَخْرَىٰ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُهُ
وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿١٩﴾

الَّذِينَ ءَاتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ
كَمَا يَعْرِفُونَ آبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ
كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ ﴿٢١﴾

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ
أَشْرَكُوا آيِنَ شُرَكَائِكُمُ الَّذِينَ كُنْتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٢٢﴾

23. Markaas xujadoodii ma ahayn inay dhahaan mooyee: Alle Ayaan ku dhaarannaye maannaan ahayn mushrikiin (Alle wax la wadaajiya).
24. Bal day say ugu been sheegeen naftooda ugana dhumay waxay been abuuran jireen.
25. Waxaa ka mida kuwo ku dhagaysan waxaana yeellay quluubtooda dabool inay kasaan (quraanka) dhagahoodana waxaan yeellay culays, hadday arkaan aayaad kasta ma rumaynayaan, markay kuu yimaaddaanna way kula murmaan iyagoo dhihi kuwii gaalobay kani (quraanku) ma aha waxaan warkii kuwii hore ahayn.
26. Waxayna ka reebi dadka rumaynta Nabiga iyaguna way ka fogaan mana halaagayaan waxaan naftooda ahayn, mase oga.

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٣﴾

أَنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾

وَمِنْهُمْ مَن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأُولِينَ ﴿٢٥﴾

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْعَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

Qiyaamada wuu soo kulmin Alle gaalada iyo waxay caabudayeen, wayna inkiraan, waase beenin naftoodu, waxaa ka mid ahaa gaaladii kuwo dhagaysan akhriska quraanka lagana yeelay quluubtooda dabool, dhagahoodana culays, aayad kastooy arkaanna ma rumeeyaan, markay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ay u yimaaddaanna way la murmaan iyagoo ku sheegi quraanka wararkii hore, dadkana way ka reebi quraanka inay rumeeyaan iyaguna way ka fogaan, waxaan naftooda ahaynna ma halaagaan, mase kasayaan. [Al-Ancaam: 22-26].

27. Haddaad aragto marka la joojin gaalada naarta korkeeda oy dhihi shallaytee maa inala celiyo oo aannaan beenin aayaadka Rabbigeen oo noqonno kuwa rumeeyey, (waxaad arki lahayd arrin wayn).
28. Waxaase u muuqday waxay qarinateen horay, haddii la celiyana waxay ku noqon lahaayeen wixii laga reebay waana beenaalayaal.
29. Waxay dhihi wax kale ma jiro ee waannu ku noolaan adduunyada nalamana soo bixinaayo.
30. Haddad aragto marka la hor joojiyo Rabbigood oo ku dhaho miyuuna kan xaq ahayn, oy dhahaan waa xaq Alle Ayaan ku dhaarannaye oo uu ku dhaho dhadhamiya cadaabka gaalnimadiinna darteed (waxaad arki arrin wayn).

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقُفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا
يَلَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا
وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾

بَلْ بَدَأ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ
وَلَوْ رَدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ
لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾

وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا
نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٢٩﴾

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقُفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَيْسَ
هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا
الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾

Alle wuxuu ka warrami xaalka gaalada markay joogaan qiyaamada, taasoo ah inay calaacali oy dooni in dib loo celiyo si ay u rumeeyaan, waxaase dhab ah haddii la celiyana inay beenin lahaayeen waana beenaalayaal, waxayna sheegan inay iska noolaan lana soo bixinaynin, waase la guulguuli qiyaamada wuxuuna ku dhammaan xaalku in lagu dhoho dhadhamiya cadaabka gaalnimadiinna darteed. Maalinta qiyaame yeyna kala caddaan xaqa iyo xumaantu waana tay wax walba kala soocmi, labo waddana la kala qaadi janno iyo naar. [Al-Ancaam: 27-30].

31. Waxaa dhab u khasaaray kuwa beeniyeey la kulanka Alle, markay ugu timaaddo saacadda (qiyaame) si kada ahna waxay

فَدَخَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَغْتَةً
قَالُوا يَحْسِرْتُنَا عَلَىٰ مَا قَرَّرْنَا فِيهَا

dhahaan shallaytadanno waxaan ku gabood fallay dhexdeeda, waxayna ku xambaari dambigooda dhabarkooda waxaana xumaan badan waxay xambaari.

32. Nolosha adduunyana ma aha waxaan ciyaar iyo madadaalo ahayn, guriga aakharaana u khayr roon kuwa dhawrsan ee miyeydaan wax kasayn.

33. Waxaan ognahay inuu ku walbahaarin waxay sheegi dhab ahaan kuuma beeninayaan laakiin daalimiintu aayaadka Alle yey diidi.

وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَى ظُهُورِهِمْ ۗ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿٣١﴾

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَهَوٌّ ۗ وَلِلْآخِرَةِ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٢﴾

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَئِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾

Alleheen wuxuu noo sheegi khasaaraha kuwa beeniya saacadda qiyaame intay uga timaaddo kado, oo shalleeytoodaan waxay faleen ee xumaa iyagoo xambaarsan dambigoodii, waxaa la wariyay in camalka xun uu suuro xun iyo suudh xun ugu imaan saaxiibkiis, uuna dhabarka ka fuuli oo qiyaamada tagi isagoo xambaarsan. Mursal. Ibnu abi Xaatim.

Tan kale nolosha adduun waa ciyaar ee guriga aakharo yaa u khayr roon kuwa xumaanta ka dhawrsada. Waxaana jirtay in warka gaaladu walbahaar galin jiray Rasuulka (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) hase yeeshee dhab ahaan uma beenayn isaga ee waxay diidayeen uun aayaadka Alle iyo xaqa, waxaa jirtay inuu Abu Jahal la kulmay Nabiga maalin uuna gacan qaaday markaas lagu yidhi: war ma kaas leexday yaad gacanqaadi, markaas uu yidhi: Alle Ayaan ku dhaartaye waxaan ogahay inuu Nabi yahay, laakiin goormaan Cabdi Manaaf u noqonnay daba gal. Waxaana jirtay inay Abuu Jahal iyo Abuu Sufyaan iyo Akhnas u kala dhuumani jireen dhagaysiga quraanka. Saasaana u aragtaa say u khayaamayeen dadka kale, oo ugu sheegi jireen beenta. [Al-Ancaam: 31-33].

34. Waxaa dhab loo beeniyey rasuullo kaa horreeyey waana ku samreen wixii lagu beeniyey waana la dhibay intuu uga yimaaddo gargaarkannagu, wax bedeli hadalka Alle na ma jiro,

وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبْرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأُودُوا حَتَّىٰ أَنتَهُمُ نَصْرًا ۗ وَلَا مُبَدِّل لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ۗ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبِيِّ الْأُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾

waxaana ku soo gaadhay warkii rasuulladii.

35. Hadday kugu waynaatay (cuslaatay) jeedsigoodu haddaad karto inaad god ka yeelato dhulka ama sallaan samada ood aayad u keentid (samee), hadduu doono Alle na wuxuu ku kulmin lahaa hanuunka ee ha ka mid noqonin jaahiliinta.
36. Waxaa uun ajiibi oggolaan xaqa kuwa maqli, kuwa dhintayse waxaa soo bixin Alle xaggiisaana loo celin.
37. Waxay dhaheen maxaa loogu soo dejin waayey «mucjisad» aayad xagga Allehiis, waxaad dhahdaa Alle waa karaa inuu soo dejiyo aayad badankoodse ma oga.

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ
أَسْطَغَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ
سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ
اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾

* إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَىٰ
يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

وَقَالُوا لَوْلَا نَزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ
فَلِإِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً
وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

Aayadahan sida aayado kale oo ku badan quraanka waa samirsiin Nabiga iyo calool adkaysiin, wuxuuna Alle u yaboohay gargaar, saas darteed waa inuu Nabigu iska fududeeyo xaalkooda, illeen dhulka intuu godad ka jeexdo ama cirka sallaan ugu koro uma keeni karo aayade, awooddana Alle ayaa iska leh, hadduu doonana wuxuu dadka ku kulmin hanuunka ee ha ka mid noqonin kuwaan wax ogayn yuu Alle ku yidhi, xaqana waxaa maqla kuwa qalbigoodu nool yahay, gaalo qalbiga ka dhimatayse wax ma maqlaan, waxaase loo soo kulmin qiyaamaha, waxayna codsan jireen aayad loo soo dejiyo, Alle na wuu karaa soo dejinteeda badankoodse wax ma oga.

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: wuxuu jeclaa Nabigu in dadka dhammaan xaqa rumeeyaan, Alle ayaase u warramay inuu rumeyn uun ruuxuu Alle doono oo toosiyo. [Al-Ancaam: 34-37].

38. Wax ku socda dhulka ama shimbiir ku duuli garbihiisa oo dhan waa umado idinla mid ah, waxba kagama aanan tagin kitaabka, waxaana loo soo kulmin dadka xagga Rabbigood.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَيْرٍ
يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمٌّ أَمْثَلُكُمْ مَا
فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ
رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾

39. Kuwa beeniyey aayadkanaga waa dhaga la'yihiin oo af la'yihiin mugdibayna ku sugan yihiin, cidduu doono wuu dhumiyaa Alle tuu doonana wuxuu yeelaa jid toosan.
40. Waxaad dhahdaa bal ka warrama hadduu idiin yimaaddo cadaabka Alle ama idiin timaaddo saacaddu (qiyaame) wax Alle kasoo hadhay miyaad baryeysaan haddaad run sheegaysaan.
41. Isaga unbaana baryeysaan oo faydi waxaad ka baryeysaan hadduu doono, waadna halmaamaysaan waxaad la wadaajinaysaan.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي
الْظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَأِ اللَّهُ يُضِلَّهُ وَمَنْ
يَشَأِ يُجْعَلُهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾

قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ
أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾

بَلْ إِلَٰهَهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ
إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾

Abuurka Alle waa badan yahay, kitaabkiisana wax kasta oo wax anfaca wuu ku sheegay, cid walbana waa la horkeeni Alle, waxaana sugnaaday in la soo kulmin xayawaanka oo loo qisaasi midda geeska leh tii seenyada ahayd oy hardiday, gaalada xaqa diidanna waa wax dhago la' oo afla' oo mugdi ku jira, cidduu doonana Alle wuu hanuunin, tuu doonana wuu dhumin. Marka gaalada cadaabka Alle u yimaaddo ama qiyaamadu waxaan isaga ahayn ma baryaan, isaga unbaana fayda dhibka hadduu doono, waana la halmaami waxa ka soo hadhay oo adduunka lagu caabudi jiray waxna laga dayi jiray, saasayna waajib u tahay in Alle uun la caabudo, sharcigiisana la raaco oo lagu dhaqmo si dhab ah, illeen isagaa jidkii liibaanta iyo guusha ahe, waxa ka soo hadhayna waa khasaare. [Al-Ancaam: 38-41].

42. Waxaan u dirray (rasuul) ummado idinka horreeyey waxaanna ku qabannay dhibaato iyo cudur bal inay Alle isu dulleeyaan oo u towbad keenaan (kaligiisna caabudaan oo baryaan).

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ
فَأَخَذْتَهُم بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ
يَتَضَرَّعُونَ ﴿٤٢﴾

43. Maa markuu u yimaaddo dhibku ay Alle isu dulleeyaan oo baryaan, waxaase ingagtay quluubtoodii, wuxuuna u qurxiyey shaydaanku waxay falayeen.

44. Markay halmaameen (ka jeedsadeen) wixii lagu waaniyey yaan u furray korkooda irridaha wax kasta, markay ku farxaan waxaa la siiyey yaan ku qabannaa kado, markaasay ahaadaan kuwo quusta.

45. Waxaana la gooyey cidhibta qoomkii dulmiga falay, mahadna Alle ayaa iska leh ah Rabbiga caalamka.

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا
وَلَكِن قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ
الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا
عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا
بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ
مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾

فَقَطَّعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

Ilaahay ummado badan oo hore yuu Nabiyo u diray, kuna qaban jiray dhibaato iyo cudur, si ay Alle u xusuustaan, waxaase ingagay qalbigoodii oo shaydaan baa wax u qurxiyey, markay xaqii ka jeedsadeenna waxaa loo furay wax kasta (oo shuqliya), markay ku farxaanna waxa la siiyey waxaan ku qabannaa kado markaasay quustaan, waxaana la cidhib tiray gaaladii, mahadna Alle ayaa iska leh, waxaana habboon in marka Alle wax ku siiyo aad ku aqoonsatid oo ku mahadisid ee ma habboona inaad ku kibirtid ood la boodboodid. Xasan al-Basri wuxuu yidhi: ciddii Alle u waasiciyo rizqiga oon ogaan in la magri, oo la sasabi waa midaan wax garad ahayn. Qataadana wuxuu yidhi: waxaa la halaagaa dadka markay kibraan oy shuqliso nicmadu oy ku sirmaan Alle iyo nicmadiisa waxaana saas noqda cid xaqa ka leexatay. [Al-Ancaam: 42-45].

46. Waxaad dhahdaa bal warrama hadduu Alle qabto maqalkiinna iyo araggiinna oo daboolo quluubtiinna, waa ilaahee Allaah ka soo hadhay ee idiin keeni, day sidaan u cel-celinno aayaadka kadibna ay u jeedsanayaan.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ
وَأَبْصَارَكُمْ وَحَمَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ
إِلَهُ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ أَنْظِرْ كَيْفَ
نُصِرْفُ الْآلَيْتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ﴿٤٦﴾

47. Waxaad dhahdaa bal warrama hadduu idiinku yimaaddo cadaabka Alle kado ama caddaan miyaa la halaagaa waxaan qoomka daalimiinta ahayn.
48. Rasuullada waxaan u dirraa inay bishaareeyaan oo digaana, ciddii rumaysa xaqa oo wanaajiya (camalka) cabsi iyo murug midna ma saarro.
49. Kuwa beeniyey aayaadkannaga waxaa taaban cadaab faasiqnimadooda darteed.

قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ ءَامَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَسْتَهْمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾

Hadduu Alle ka qaado ruuxa nicmada, maqalka ama aragga ama qalbiga daboolo cidaan Alle ahayn oo u keeni karta ma jirto, Alle na xaquu soo celciyaa si loogu waano qaato, gaaladuse way ka jeedsan xaqa, wax cadaabka Alle celin karana ma jiro ama kado ha ku yimaaddo ama si caddaanaba, daalimiinta umbaana la halaagi, rasuulladuna waa bishaareeyayaal diga, ciddii xaqa rumaysa oo camalka wanaajisana cabsi iyo murug midna ma aragto, kuwa beeniya aayaadka Alle na waxaa taaban cadaab faasiqnimadooda darteed, ujeeddaduna waxaa weeye in Alle cid la wadaagta awoodda ayna jirin, xaqana uu caddeeyey, Nabiyana diray, xaq-beeniyaana uu halaagii. [Al-Ancaam: 46-49].

50. Waxaad dhahdaa ma dhahayo waxaa agtayda ah khasnadaha Alle, waxa maqanna ma ogi, mana dhahayo waxaan ahay malag, waxaan uun raaci wixii lay waxyoodo, waxaad dhahdaa ma eg yihiin indhoole iyo arke, miyeydaan fikirayn.
51. Ugu dig quraanka kuwa ka cabsan in loo soo kulmiyo Rabbigood iyagoon lahayn sokaydiis ku u dhow oo jecel

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وِجَىٰ وَلَا شَفِيعٌ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾

iyo shafeece midna, inay dhawrsadaan darteed.

52. Hana eryin kuwa baryi Rabbigood aroor iyo galabba iyagoo dooni wajigiisa, waxba kaama saarra xisaabtooda iyana xisaabtaada waxba kama saarra, oo haddaad erididna aad ka mid noqotid daalimiinta.

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

Wuxuu Alle faray Nabiga inuu u sheego dadka inuusan hananin khasnadda Alle, waxa maqanna ogayn, malagna ahayn, ee uu raaci uun xaqa loo waxyooday, mana sinna indhoole iyo wax arke, waana in wax la fiiriyo si xaqa loo rumeeyo, quraanka yuuna Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ugu digi jiray dadka ka cabsan in Alle loo soo kulmiyo iyagoon heleyn gargaare iyo shafeece isaga ka soo hadhay, bal inay dhawrsadaan, wuxuuna Alle ka reebay Nabiga inuu eryo kuwa Alle caabudi had iyo jeer iyagoo dooni wajigiisa, illeen xisaabtooda ma saarra korkiisee, xisaabtiisana ma saarra korkoodee, hadduu fogeeyana uu noqon mid xaqa ka leexday, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waa ka fog yahay inuu fogeeyo kuwa xaqa rumeeyey ee waxaa lagu qusin gaalada doonaysa inay isku dayaan inay kala fogeeyaan Nabiga iyo mu'miniinta, aayaduna waxay soo degtay mar Nabiga ay la jooheen Suhayl, Bilaal iyo Cammaar oo gaaladii Quresheed ku dhaheen Nabiga ma kuwanaa Alle naga doortay, iska eri aan ku raacnee. [Al-Ancaam: 50-52].

53. Saasaan isugu imtixaannay (dadka) qaarkood qaarka kale inay dhahaan ma kuwanaa Alle ku mannaystay (islaamka) dhexdannada, miyuusan Alle ahayn kan og kuwa ku mahdiya.

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾

54. Markay kuu yimaadaan kuwa rumeeyey aayaadkannaga waxaad dhahdaa salaamu calaykum (waad salaaman tihiin), wuxuu Alle isa saaray naxariis, oo ah ciddii idinka mid ah oo fasha xumaan isagoo ka jaahil ah oo toobad keena oo

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا قُلْ سَلِّمْ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٤﴾

wanaajiya, Alle ayaa u dhaafi una naxariisan.

55. Saasaannu u kala bixinnaa aayaadka si uu u caddaado jidka dambilayaasha.

وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ لَّيَسْتَعِينُونَ
سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٥﴾

Adduunku waa guri imtixaan, dadkana waa laysku imtixaanay, siday gaaladii Qureesheed u xaqiri jireen, ma kuwanaa Alle naga doortay oo hanuuniyey, Alle ayaase og cidda ku mahdisa, wuxuuna Alle faray Nabiga in hadday u yimaadaan kuwa xaqa rumeeyey uu salaamo, soona dhaweeyo, wuxuuna u yaboohay ciddii gafta isagoon ogayn oo haddana toobad keenta wanaaggana fasha in Alle u naxariisan una dambi dhaafi, Alle na xaqa wuu qeexay si uu u caddaado jidka dambilayaashu, gaalada iyo kuwaan wax kasayn had iyo jeer waxay qiimo dheeraada siiyaan xoolaha, madaxtinimada iyo carruurta, iyagoo qiyaasi in cidda wax haysata ay mudan tahay hanuunka, taasina waa fikrad xun oo khalada, cidda xoolaha haysata kama sarreeyso kan saboolka ah, waxaase lagu kala sarreeyaa akhlaaqda, wanaag falka, Alle ka yaabidda iyo raacidda xaqa. [Al-Ancaam: 53-55].

56. Waxaad dhahdaa waxaa layga reebay inaan caabudo waxaad caabudaysaan oo Alle ka soo hadhay, waxaad dhahdaa raaci maayo hawadiinna oon dhumo markaas, kana mid noqon waayo kuwa hanuunsan.

قُلْ إِنِّي نُهِيتٌ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَوْلَا أَنِّيِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾

57. Waxaad dhahdaa waxaan ku sugnahay xujo Rabbigay waadna beeniseen xaqaas, agtayda ma aha waxaad dadajisanaysaan, xukunkana Alle ayaa iska leh, xaquuna sheegaa, isagaana u kheyir badan kuwa wax kala xukmiya.

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِءَ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِءَ إِنْ أَحْكُمُ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٧﴾

58. Waxaad dhahdaa hadduu yahay agtayda waxaad dedejisanaysaan (ciqaabta) waxaa la kala xukumi lahaa dhexdeenna, Alle na waa og yahay daalimiinta.

قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِءَ لَفُضِيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾

59. Alle agtiisa waxaa ah furaha waxa maqan, wax og oon isaga ahayna ma jiro, wuxuuna og yahay waxa barriga iyo badda ku sugan, wixii caleena oo dhacdana wuu og yahay, xabbad midha ah oo mugdiga dhulka ku sugan iyo wixii qoyan ama engagan waxay ku sugan yihiin kitaab cad.

* وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يُعَلِّمَهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ رِزْقِهِ إِلَّا يُعَلِّمَهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظِلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

Alle ayaa mudan cibaadada, gaalada hawadeeda ciddii raacdana way dhumi, Nabiguna wuxuu ku sugan yahay xujo cad oo Alle; gaaladuna way beeniyeen xaqii, Nabigana waxaa saaran gaadhsiin, Alle ayaana xaq kala xukuma, ciqaabna waxaa hanta Alle, isagaana og daalimiinta, isagaana og waxa ku maqan, barri iyo badba. [Al-Ancaam: 56-59].

60. Alle waa kan idin oofsada habeenkii ogna waxaad fashaan maalintii, markaasna idin soo bixiya in la xukumo ajal magacaaban darteed, xaggiisaana laydiin celin, markaasuu idiinka warrami waxaad falaysaan.

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَقَّعُكُمْ بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٠﴾

61. Alle waa kan khalqigiisa ka gaaliba, kana sarreeya addoomadiisa, wuxuuna idiin soo diraa malaa'ig idin ilaalisa, waxaad samaynaysaanna qora, markuu u yimaaddo midkiin mawdku waxaa oofsata «disha» malaa'igtannada, mana gabood falaan.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفِرُّونَ ﴿٦١﴾

62. Markaasaa loo celin dadka xagga sayidkooda xaq ah, isagaana leh xukunka dedejiyana xisaabta.

ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقَّ ۗ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۗ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ﴿٦٢﴾

Alle waa kan dadka oofsada habeenkii markay hurdaan, ogna waxay fali maalintii, muddo magacaabanna sameeyey, xaggiisaana loo noqon, ugana warrami waxay faleen, waana kan wax walba u khushuucan oo ka sarreeya, malaa'ig nafta qaaddana u soo dirada dadka oon gabood falayn, dadkuna xaggiisa u noqon, sayid xaq ahna ah, xukunkana iska leh, xisaabtiisuna degdegayso. Waxaa sugnaatay in marka la dhiman malaa'igtu u bishaarayn nafta fiican, canaananna midda xun, saas darteed waa in loo diyaar garoobo, Alle na la warsado xaq ku sugnaan iyo wanaag. [Al-Ancaam: 60-62].

63. Waxaad dhahdaa yaa idinka koriya mugdiga barriga iyo badda ood u baridaan isdullayn iyo qarsoodi, idinkoo dhihi hadduu naga koriyo tan waxaan ka mid noqonaynaa kuwa mahadiya.

64. Waxaad dhahdaa Alle ayaa idinka koriya taas iyo shiddo kasta, markaasaad u shariig yeeshaan.

65. Waxaad dhahdaa Alle waa kan kara inuu idinku soo daayo cadaab korkiinna ama lugihiinna hoostooda ama idin qaso (oo idinka yeelo) kooxo uu dhadhansiyo qaarkood qaarka kale dhibkiisa, bal day sidaan ugu caddaynaynno aayaadka, bal inay kasaan.

قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ مِّنْ ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ
وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً
لَّئِنْ أَنجَلْنَا مِنْ هَذِهِ لَتَكُونَنَّ مِنَ
الشَّاكِرِينَ ﴿٦٣﴾

قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُمْ مِّنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ
تُمْ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٦٤﴾

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ
عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ
أَرْضِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا وَيُدَيِّقَ
بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ أَتَنْظُرُونَ
كَيْفَ نَصَّرَفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾

Alle ayaa dadka ka koriya mugdiga barriga iyo baddaba, oyna baryaan dadku inuu ka koriyo dhibka, isagaana ka koriya shiddo oo dhan, hadana ay u shariig yeeli, karana inuu cadaab korka ama hoosta kaga soo daayo, ama kooxo is laaya ka yeelo, xaqana caddeeya si wax loo fahmo, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaan warsaday Rabbigay saddex: waxaan warsaday inuusan umaddayda ku halaagin maanshayn, wuuna i siiyey, waxaana warsaday inuusan umaddayda ku halaagin abaar, wuuna i siiyey, waxaana warsaday inuusan dhexdooda yeelin dagaal wuuna ii diiday. Waxaa wariyey Muslim. [Al-Ancaam: 63-65].

66. Waxaa beeniyey (quraanka) qoomkaagii isagoo xaq ah, waxaad dhahdaa kama ahi korkiinna wakiil (ilaaliye).
67. War kasta meel uu ku sugnaado yuu leeyahay waadna ogaan doontaan.
68. Markaad aragto kuwa dhumban aayaadkannaga, isaga jeedso intay ka dhumbadaan sheeko kale, hadduu ku halmaansiiyo shaydaanna ha la fadhiyin xusuusta ka dib daalimiinta.
69. Kuwa dhawrsoonna xisaabtooda waxba kama saarra, laakiin waa waano, bal inay dhawrsadaan.

Quraanka waxaa beeniyey gaaladii makaad isagoo xaq ah, Nabiguse ilaaliye qasbi ma ahayn, illeen wax kastaba waqtiyuu leeyahay la ogaan doonee, waa in marka lala kulmo cid wax ka sheegi quraanka iyo xaqa aan lala fadhiisan intay iska dayso xaalkaas, hadduu shaydaan ku halmaansiiyana waa inaan lala sii fadhiyin daalimiinta, ciddii dhuntana xil kama saarra cidda dhawrsoon, waxaase laga rabaa waano iyo wax u sheegid uun. Aayaduhuna waxay caddayn in xaqu muuqdo, ciddii diidda oo ceebeyn xaqana aan lala fadhiisan ee laga fogaado, wax dhib ahna kaama saarra ciddii diidda xaqa, haddaad dhawrsato ood Alle ka yaabtid. [Al-Ancaam: 66-69].

70. Iskaga tag kuwa ka yeeshay diintooda ciyaar iyo madaddaalo kuna kadsomay nolosha dhaw xusuusina intaan laga abaalmarinin (loo xabisin) nafi waxay kasbatay iyadoon lahayn Alle ka sokow wali «sokeeye jecel» iyo shafeece midna, hadday isku furato furasho oo dhanna lagama qaado, kuwaasu

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُل لَّسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿٦٦﴾

لِكُلِّ نَبِيٍّ مُّسْتَفَرٍّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٨﴾

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ وَلَٰكِن ذُكِّرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَعَزَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكَرَ بِهِمْ أَن تَبْسُلُ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِن تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

waa kuwa loo dhiibay (halaag) waxay kasbadeen dartiis, waxayna mudan cabbid kulul iyo cadaab daran, gaalnimadooda darteed.

71. Waxaad dhahdaa ma waxaan caabudaynaa Alle ka sokow waxaan na anfacyayn nana dhibayn oo dib naloogu celin (gaalnimo) inta Alle na hanuuniyey ka dib, sida kan ay ku wareerisay (dhumisay) shayaadiintu dhulka isagoo leh saaxiibbo ugu yeedhi hanuunka oo ku leh noo kaalay, waxaad dhahdaa hanuunka Alle unbaa hanuun ah, waxaana nala faray inaan u hoggaansanno Rabbiga caalamka.

قُلْ أَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا
وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ
هَدَيْتَنَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ
فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ
يَدْعُونَهُ إِلَىٰ الْهُدَىٰ اسْتِنَابًا قُلْ إِنَّ
هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَأُمِرْنَا لِنُسَلِّمَ
لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

Ciddii xaqa ka jeedsata oo diintiisa ka yeesha ciyaar oo adduunyadu khaladdo waa in layskaga tago, oon lagu waqti seegin, mar haddii loo caddeeyey xaqa iyo in naf walba loo xidhi camalkeeda iyadoon gargaare iyo shafeece helayn, wax is furasha ahna aan laga aqbalayn, waana kuwa loo ciqaabi camalkoodii xumaa dartiis, mudanna cabbid kulul iyo cadaab daran, gaalnimadoodii xumayd darteed, saas darteed waa in Alle kaliya la caabudo, lagana leexdo waddada shaydaanka dadka baadiyeeya, oo hanuunka ka leexiya. [Al-Ancaam: 70-71].

72. Oogana salaadda kana dhawrsada Alle waa kan xaggiisa laydiin soo kulmine.
73. Allana waa ka ku abuuray samooyinka iyo dhulka xaq, maalinta uu dhihi ahow wuu ahaan (waxaasu), hadalkiisu waa xaq, wuxuuna leeyahay xukunka maalinta la afuufi suurka, waana og yahay wax maqan (la arkayn)

وَأَن أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْهُ وَهُوَ الَّذِي
إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٢﴾

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُن فَيَكُونُ قَوْلُهُ
الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ
عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةُ وَهُوَ الْحَكِيمُ
الْخَبِيرُ ﴿٧٣﴾

iyo waxa joogaba, waana falsame
xeel dheer.

Waxaa la faray inay hoggaansamaan oogaanna salaadda, kana dhawrsadaan Alle, illeen isagaa xaggiisa loo kulmine, Alle na waa kan samooyinka iyo dhulka xaq u abuuray, wuxuu amraana isla markaasba ahaan, hadalkiisuna xaq yahay, xukunkana iska leeyahay maalinta suurka qiyaame la afuufi, og yahayna wax kasta, falna san yahay ogaanshihiisuna xeel dheer yahay. Saas darteed waa in loo diyaargarobaa maalintaas wayn ee lays abaal marin, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Israafiil wuxuu afka saaray suurka wajigiisana wuu leexiyey isagoo sugi marka la fari inuu afuufo. Waxaa wariyey (Imaam Muslim). [Al-Ancaam: 72-73].

74. Ka warran markuu ku yidhi (Nabi) Ibraahim aabihiis aazara ma waxaad ka yeelan sanamyo ilaahyo, waxaan kugu arkaa adiga iyo qoomkaagaba baadi cad.
75. Saasaan u tusinnay Ibraahim xukunka samooyinka iyo dhulka si uu uga mid noqdo kuwa yaqiiniya (xaqa).
76. Markuu ku madoobaaday habeenku wuxuu arkay xiddig wuxuuna yidhi kani waa rabbigay, markuu dhacay wuxuu yidhi ma jecli kuwa dhaca.
77. Markuu arkay dayaxa oo soo muuqda wuxuu yidhi kani waa rabbigay, markuu dhacay wuxuu yidhi hadduusan i hanuunin Rabbigay waxaan ka mid noqon kuwa dhuma.
78. Markuu arkay qorraxda oo soo muuqata wuxuu yidhi kani waa rabbigay, kanaa wayne, markay dhacday wuxuu yidhi

* وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ عَازِرْ أَتَتَّخِذُ
أَصْنَامًا ءَالِهَةً إِنِّي أَرَأَيْتَكَ وَقَوْمَكَ فِي
ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٧٤﴾

وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ
الْمُوقِنِينَ ﴿٧٥﴾

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ
هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَأَلْبَسُ
الْأَفْلَاقَ ﴿٧٦﴾

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي
فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي
لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ﴿٧٧﴾

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي
هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يُغْتَمُونَ لِي
بِرِيءٍ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾

qoomkayow beri baan ka ahay waxaad la wadaajinaysaan (Alle).

79. Anugu waxaan u jeediyey wajigayga Allaha abuuray samooyinka iyo dhulka anoo toosan oon ka mid ahayn gaalada.

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٧٩﴾

Nabi Ibraahim wuxuu u digay aabihiis iyo qoomkiisiiba, wuxuuna ka reebay inay caabudaan sanamyoo, illeen Alle ayaa Nabi Ibraahim tusiyey aayaadkiisa si uu uga mid noqdo kuwa xaqa yaqiinsan, wuxuuna qoomkiisii u sheegay in xiddigaha, dayaxa iyo qorraxdaba ayan mudnayn in la caabudo, ee caabudda xaqa ah Alle kali ah mudan yahay, wuxuuna u caddeeyey qoomkaas inuu beri ka yahay waxay caabudi oo Alle ka soo hadhay, uuna u jeedsaday xagga Allaha xaqa ah, ee abuuray cirka iyo dhulka, taasina waxay ina tusin ku sugnaanta xaqa iyo in qaraabanimadu tahay islaamnimda iyo diinta, waxa ka soo hadhayna uusan wax ahayn haddii diin la'aan la noqdo.

Nabi Ibraahimna wuxuu uga dan lahaa xiddigaha, dayaxa iyo qorraxda inuu tusiyo gaalada in waxay caabudi uusan wax ka jirin, maxaa yeelay waa wax doorsoomi oo dhici oo soo bixi, mase ahayn Nabi Ibraahim mid wax shakiyey. [Al-Ancaam; 74-79].

80. Way la doodeen Nabi Ibraahim qoomkiisii, wuxuuna yidhi ma waxaad igula doodaysaan Alle, isagoo hanuuniyey, oonan ka cabsanayn waxaad la wadaajinaysaan, in Rabbigay wax doono mooyee, Rabbigay waa u waasac (awood leeyahay) wax kasto xag ogaansho, miyeydaan xusuusanayn (wax).

وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ
وَقَدْ هَدَانِي وَإِنِّي أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ
إِلَّا أَن يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ
شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾

81. Sideen uga cabsan waxaad la wadaajiseen, idinkuna aydaan ka cabsanayn inaad la wadaajiseen Alle wuxuusan u soo dejinin xujo, ee labada kooxood

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ
أَنكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ
عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَنتُمْ أَفْرَاقِينَ أَحَقُّ
بِالْأَمْنِ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾

(muslimka iyo gaalada) koodee mudan nabadgalyo haddaad wax og tihiin.

82. Kuwa xaqa rumeeyey oon ku dheehin iimaankooda dulmi (gaalnimo) kuwaasaa nabadgalyo u sugnaatay hanuunsanna.
83. Taasina waa xujadannadii aan Ibraahim ka siinnay qoomkiisa, waxaan kor yeellaa darajaadka ciddaan doonno, Rabbigaana waa falsame oge ah.

Aayadahan wuxuu Alle ku sheegay inay ku doodeen Nabi Ibraahim iyo qoomkiisii xaalka Alle, una caddeeyey in Alle hanuuniyey uuna ka cabsanayn waxay la wadaajiyeen Alle, Ilaahayna og yahay wax walba, wuxuuna ku yidhi sideen uga cabsan waxaad la wadaajiseen Alle idinkuna aydaan ka cabsanayn inaad Alle la wadaajiseen wuxuusan xujo idiinku soo dejinnin, yaase mudan nabadgalyo labadeenna qolo, haddaad wax garanaysaan, waxaa mudan nabadgalyo oo hanuunsan kuwa rumeeyey xaqa oon ku dheehin imaankooda gaalnimo, waana taas xujaduu Alle siiyey Nabi Ibraahim, wuxuuna kor yeelaa darajaadka cidduu doono waana falsame oge ah, taasina waxay tusin in cidda xaqa ku socota mudan yahay nabadgalyo iyo hanuun iyo inuusan ka cabsan waxay ku cabsi galin. [Al-Ancaam: 80-83].

84. (Ibraahim) waxaan siinnay Isxaaq iyo Yacquub, dhammaanna waan hanuuninnay, Nabi Nuuxna waan hanuuninnay waqti hore, waxaana hanuuninnay oo faraciisii ka mid ah: Nabi Daawuud, Sulaymaan, Ayuub, Yuusuf, Muuse iyo Haaruun, saasaanna ku abaal marinnaa samofalayaasha.
85. Iyo Zakariye, Yaxye, Ciise, Ilyaas, dhammaanna waxay ahaayeen kuwo suubban.

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ
أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا ءَاتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ
قَوْمِهِ ۖ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَأٍ ۗ إِنَّ
رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۗ كُلًّا هَدَيْنَا
وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ ۖ وَمِن ذُرِّيَّتِهِ
دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ
وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ ۗ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِيلَىٰ ۗ كُلٌّ
مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٥﴾

86. Iyo Ismaaciil, Alyasac, Yuunus, iyo Luud, dhammaanna waxaan ka fadilnay caalamka.
87. Iyo aabayaalkood iyo faracoodii iyo walaalahood waana doorannay waana ku hanuunnay jidka toosan.
88. Kaasi waa hanuunkii Alle wuxuuna ku hanuuniyaa cidduu doono oo ka mid ah addoomadiisa, hadday wax la wadaajiyaan Alle na waxaa ka buri waxay fali jireen.
89. Kuwaasu waa kuwaan siinnay kitaabka, xukunka iyo Nabinimada, hadday ka gaaloobaanna kuwaasu «gaalada Makaad» waxaan u wakaalannay qoom aan ka gaalobayn, (muslimiinta).
90. Kuwaas (Nabiyada) weeye kuwa Alle hanuuniyey ee hanuunkooda ku dayo, waxaadna dhahdaa idin ma warsanaayo ujuuro, ee waa uun waanada caalamka.

وَأَسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا
فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ
وَأَجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾

ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ عَاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا
هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيَسُوْا بِهَا
بِكْفِيرِينَ ﴿٨٩﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَيُهْدِيهِمْ
أَفْتَدِيهِمْ قُلْ لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ
هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾

Halkan wuxuu Alle ku sheegi nicmaduu siiyey Nabiyada gaar ahaan inuu siiyey Nabi Ibraahim ilmo isagoo wayn, jidka toosanna ku hanuuniyey dhammaan Nabiyada doortayna Alle, Alle na uga digay inay ka leexdaan jidka toosan haddii kale waxaa buri camalkoodii, waxaana Alle siiyey kutubo, xukun iyo Nabinimo. Hadday gaaladu xaqa diidaanna wuxuu Alle leeyahay dadaan marna ka gaalobaynin, waana kuwaa Nabiyaduu Alle hanuuniyey ee ha lagu daydo marba hadduu Alle faray arrintaas, wax ujuuro ahna Nabigu kama warsanayo xaqa gaadhsiintiisa, ee waa uun waanada caalamka. [Al-Ancaam: 84-90].

91. Mayna waynaynin Alle waynaantiisa xaqa ah, markay dheheen kuma soo dejin Alle dad waxba, waxaad dhahdaa yaa soo dejiyey kitaabkii uu la yimid Nabi Muuse isagoo iftiin ah, hanuunna u ah dadka, ood yeelayseen warqado aad muujisaan, oodna qarisaan wax badan, waxaana laydin baray waxaydaan aqoonin idinka iyo aabayaalkiin, waxaad dhahdaa Alle ayaa (soo dejiyey), markaas isaga tag dhumbashadooda iyagoo ciyaari.

92. Kanna waa kitaab aan soo dejinay oo barakaysan, oo rumayn wixii ka horreeyey iyo inaad ugu digtid maka iyo dhinacyadeeda, kuwa rumayn aakhiro waxay rumeyn quraanka salaaddana way ilaalin.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا
مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ
قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ
بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ
تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ
كَثِيرًا وَعَلِمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ
وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي
خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩١﴾

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقٌ
الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ
وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ
يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

Aayaddaan hore wuxuu Alle ku sheegi inayan gaaladu qaddarinin Alle mudnaantiisa, markay dheheen wax kitaab ah Alle kuma soo dejinin cidna, waxaase la waydiiyey yaa soo dejiyey tawreeddii Nabi Muuse, oy yuhuuddu qiraysay oy qaarna muujinayeen qaarna qarinyeen, lana baray waxayna aqoon iyaga iyo aabayaalkood, kuwaas waa in warkooda layska dhaafo ha dabbaasheen xumaane, kitaabka quraanka ahna waa kitaab barakaysan, oo rumayn xaqii ka horreeyey si loogu digo dadka, kuwa rumeeyey aakhirana way rumeeyeen quraankooda, salaaddana way ilaalin.

Nabigana waxaa loo diray dadkoo dhan, quraankuna waa digniinta caalamka oo dhan. Siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): waxaa la ii soo bixiyey dadka dhammaantiis. Taasina waxay ku waajibin dadkoo dhan inay rumeeyaan oo raacaan kuna dhaqmaan quraanka iyo sunada Nabiga. [Al-Ancaam: 91-92].

93. Yaa ka dambi badan cid ku been abuuratay Alle ama yidhi waa lay waxyooday isagoon loo waxyoonin waxba, iyo ciddii dhahda waxaan soo dejin waxa Alle soo dejiyey oo kale, haddaad aragto markay daalimiintu sakaraadka geerida ku sugan yihiin malaa'igtuna ku dhihi iyagoo ku taagi gacmaha: bixiya naftiinna, maanta waxaa laydinku abaal marin cadaab dulli ah, sababtuna waa waxaad ku dhahayseen Alle xaqdarro ood ahaydeen kuwo iska wayneeya aayaadkiisa (waxaad arki lahayd wax wayn).

94. Waxaad noo timaaddeen idinkoo suko ah (kaligiin ah) sidaan idiinku abuuray markii hore, waxaadna kaga timaaddeen waxaan idinku nicmaynay gadaashiinna mana ku aragno agtiinna shafecayaal-kiinnii, aad sheegayseen inay shuruko yihiin, waxaana go'ay xidhiidhkiinnii waxaana idinka dhumay waxaad sheeganeysen.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ
وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ
تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ
وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرَجُوا
أَنْفُسَهُمْ الْيَوْمَ تُحْزَرُونَ عَذَابَ الْهُونِ
بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ
وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ كَمَا خَلَقْتَكُمْ
أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْتُمْ وِرَاءَ
ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ
الَّذِينَ رَعِمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ
لَقَدْ نَقَطَعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا
كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾

Cid ka dulmi badan ma jirto ruux ku been abuuratay Alle ama sheegtay in loo waxyooday isagoon waxba loo waxyoonin, ama sheegtay inuu soo dejin waxa Alle soo dejiyey oo kale, waxayse dhabta ogaan marka sakaraadka geeridu u timaaddo, oo malaa'igtu garaacdo iyadoo canaan, cadaabna ugu bishaarayn xaq darraday ku hadli jireen iyo isla waynidoodii darteed, cid kastoo is qaad qaaddana waxay uun Alle u imaan iyadoo kali ah, sidii markii hore lagu abuuray, wax xoolo ahna ayan wadannin, wax u shafecana uusan jirin, uuna go'ay xidhiidhkiin iyo waxay caabudi jireen Alle ka sokow. [Al-Ancaam: 93-94].

95. Alle ayaa jeexa xabbadda midhaha ah, iyo timirta, wuxuuna ka soo bixiyaa wax nool wax dhimaad ah, kana soo bixiyaa wax dhimaad ah wax nool, kaasi waa Alle ee xaggee laydiinka iili (xaqa).

96. Alle waa ka abuuray iftiinka subaxdii, kana yeelay habeenka xasil, qorraxda iyo dayaxana kuwo wax lugu xisaabsado, taasina waa maamulka Alle adkaada ee og.

97. Alle waa kan idiin yeelay xiddigo si aad ugu toostaan mugdiga barriga iyo badda, waxaan u caddaynay ayaadka ciddii garan.

Alle ayaa wax walba ahaysiiyey, awooddiisaana wax walba ku jiraan, midhaha soo bixintooda, abuuridda waxa nool, iftiinka, waxaasoo dhan waxay ku jiraan awooddiisa. Habeenkana wuxuu Alle ka yeelay xasil, qorraxda iyo dayaxana xisaab. [Al-Ancaam: 95-97].

98. Alle waa kan idinka abuuray naf kaliya (Nabi Aadam) idiinna yeelay sugnaansho iyo hoyasho, waan u caddaynay ayaadka ciddii wax kasi.

99. Alle waa kan ka soo dejiya samada biyo waxaanna ku soo bixinnay (biyihii) wax kastoo dhulka ka soo dhasha, oo aannu ka soo saarnay (xaggiisa) doog cagaaran oon ka soo saarro midho is dul saaran, timirtana

* إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالْتَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ذَٰلِكُمْ اللَّهُ فَآتَىٰ تَوْفُكُونَ ﴿٩٥﴾

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَاللَّسْمَ وَالْقَمَرَ حَسْبَانَا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٦﴾

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿٩٨﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُّخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُّتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ

fiiddeeda waxaa ah laamo dhow, beerana (waan ku soo bixinnaa) oo ah cinab, zaytuun, rummaan, (qaar) isu eg, iyo qaar aan isu ekayn, daya midhihiisa markuu midho dhalo iyo bisaylkiisa, taasina calaamaa ugu sugan ciddii wax rumayn.

100. Waxay u yeeleen gaaladu Alle shurako jinni ah isagoo abuuray, waxay ku sheegeen (been) Alle wiilal iyo gabdho iyagoon wax ogayn, waa ka nasahan yahay Alle waana ka sarreeyaa waxay ku sheegi.

Alle waa kan ka abuuray dadka Adam, kuna sugay uurka hooyo, iyo jidhka ragga, kuna sugay adduunka una celin aakhiro, aayaadkana u caddeeyey ciddii kasi, cirkana roob ka keenay kuna soo bixiya khayraad badan oo lagu nacfiyo, oo ciddii xaqa rumayn ay ku waano qaadato, Allehaas yey gaaladu u yeeleen kuwo la wadaaga cibaadada oo jinni ah, isagoo abuuray, waxayna ku sheegeen carruur iyagoo jaahiliin ka ah, Alle na waa ka dheer yahay waxay ku sheegi, waxaana halkan ka muuqda waynida awoodda Alle, naxariistiisa, caqli xumada gaalada iyo xaq diidnimadooda. [Al-Ancaam: 98-100].

101. Alle waa kan abuuray samooyinka iyo dhulka sideese ilmo ugu ahaan isagoon haweenay lahayn, wax walbana abuuray wax kastana og.

102. Kaasi waa Allihiin, isaga mooyee ilaah kale oo xaq lugu caabudo ma jiro, wax kastana isagaa abuuray ee caabuda wax walbana isagaa u wakiil ah (ilaaliya).

مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ دَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٠٠﴾

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَيْسَ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٠١﴾

ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَأَعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٠٢﴾

103. Aragyaalku Alle ma koobaan, isagaase kooba arag yaalka (wuu arkaa Alle lamase arko adduunka) waana wax oge xeeldheer.
104. (Waxaad dhahdaa) waxaa idiin yimid (idin soo gaadhay) xujooyin Allihiin ka yimid, ciddii aragta (ku hanuunta) naftiisa umbuu wax u taray ciddii ka indho beeshana naftiisuu dhibay, anna ma ihi mid idin ilaalin.
105. Saasaannu u gagadinnaa (caddaynaa) aayaadka inay dhahaan waad akhristay iyo inaan u caddayno ciddii wax garan.

لَا تُذْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ
وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٠٣﴾

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ
أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا
أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿١٠٤﴾

وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِيُقُولُوا
دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٠٥﴾

Alle ayaa wax walba ahaysiiyey, cir, dhul iyo wax kastaba, umana baahna carruur iyo haweeney illeen isagaa wax walba abuuraye, wax kastana oge, tilmaantaas waxaa mudan Alle, isaga mooyee ilaah kale oo xaq lugu caabudo ma jiro, ee ha la caabudo, waana ilaaliyaha wax kasta, lamana arko adduunka illeen lama awoodee, isaguse wuu arkaa waana wax walba oge, dadkana waxaa xagga Alle ka soo gaadhay xaq, ciddii ku waano qaadata waa isaga, tii ka indho beeshana waa iyada, Nabiguna ilaaliye uma aha, waana loo caddeeyey xaq, waxaase jira kuwo ku sheegi Nabiga inuu ka akhristay quraanka meelo kale, waase kuwa aan wax ogayn. [Al-Ancaam: 101-105].

106. Raac Nabiyow waxa lagaaga waxyooday xagga Rabbigaa, Allaah mooyee macbuud kale oo xaq lugu caabudo ma jiro, kana jeedso mushrikiinta.
107. Hadduu doono Alle mayna la wadaajiyeen, kaagamana aannaan yeelin ilaaliye, wakiilna kama tihid.

اتَّبِعْ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾

108. Ha caayina waxay caabudi oo Alle ka soo hadhay oo markaas iyana caayaan Alle colnimo iyo cilmi la'aan, saasaan ugu qurxinnay ummad kasta camalkeeda, xagga Alle umbayna noqoshadoodu tahay wuxuuna uga warrami waxay fali jireen.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾

Alle wuxuu u dardaarmay Rasuulkiisa inuu raaco waxa Alle u waxyooday, illeen Allaah mooyee ilaah kale oo xaq lugu caabudo ma jiree, iyo inuu isaga jeedsado gaalada, wax walbana awoodda Alle unbuu ku jiraa, Nabiguna ilaaliyaha dadka ma aha.

Tan kale waa inaan la caayin waxay caabudi oo markaas iyana Alle u caayin colnimo iyo jaahilnimo, illeen ummad kastaa waxaa loo qurxiyey camalkood ee waxaana loo celin xagga Rabbigood wuxuuuna uga warrami waxay camal falayeen, waxaa jirtay gaaladii Qureesh in ay Abiidaalib u tageen oo ku dhaheen ha naloo daayo ilaahyadanada, anaguna aan u daynno ilaahiisa, haddii kale waxaan caayaynaa Ilaahay, markaasay soo degtay aayaddu, taasina waxay ku tusin in si miyir iyo cay la'aan Alle loogu yeedho dadka, ee canaan, cay iyo hadal adag ayna wax tarayn. [Al-Ancaam: 106-108].

109. Waxay ku dhaarteen Alle gaaladii dhaar adag, hadday soo gaadho aayadi inay rumaynayaan, waxaad dhahdaa aayaadku waxay jiraan Alle agtiisa, maxaase idin ogeysiiday hadday aayaddu soo gaadho inayna rumaynayn.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ آيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعُرُكُمْ أَنَهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٩﴾

110. Waxaannu gaddin quluubtooda iyo araggooda (oo ma rumaynayaan) sidayna u rumayn markii horaba, waxaana ku daynaynaa iyagoo ku wareersan xadgudubkooda.

وَنُقَلِّبُ أَفْعَادَتَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أُولَٰئِكَ وَنَذَرْنَاهُمْ فِي طَعْنِهِمْ يَعْصُونَ ﴿١١٠﴾

111. Haddaan ku soo dejinno malaa'ig oo dadkii dhintay la hadlo oon wax kasta

* وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ

hortooda ku soo kulminno,
mayna rumeeyeen in Alle
doono mooyee, hase yeeshee
badankood waa jaahiliin.

كُلَّ شَيْءٍ قُبَلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا
أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ
يَجْهَلُونَ ﴿١١١﴾

Gaaladu wanaagga kuma toosaan, waxayna ku deg degaan dhaarta Alle, waxaana jirtay in gaaladii Makaad ku dhaaran jireen in haddii Alle mucjisad soo dejiyo ay rumayn, Alle ayaase awooddaas leh, hadday soo gaadhana ma rumaynayaan, markay xaqa diideen ayuuna Alle sii iilay qalbigooda iyo araggooda, si ay xumaanta ugu dhexwareeraan xataa haddii malaa'ig lagu soo dejiyo, dadkii dhintayna la hadlo, wax walbana la horkeeno ma rumaynayaan xaqa in Alle doono mooyee, badankooduna waa jaahiliin.

Taasina waxay ku tusin xaqiiqada gaalada iyo siday uga soo hor jeedaan wanaagga.

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: markay gaaladu diideen waxa Alle soo dejiyay qalbigoodu kuma sugnaanin waxba, wax walbana way diideen. [Al-Ancaam: 109-111].

112. Saasaan ugu yeellay Nabi kasta col shaydaan insi iyo jinniba leh, oo qaarkood qaarka kale u waxyoon (sheegi) hadal la dhoobdhoobay, dhumin darteed, hadduu Alle doonana mayna faleen ee iskaga tag iyaga iyo waxay been-abuuran.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطِينِ
الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ
زُخْرَفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا
فَعَلُوهُ فَذَرَّهُمْ وَمَا يُفْتَرُونَ ﴿١١٢﴾

113. Iyo in ay u iilato quluubta kuwaan rumayn aakhiro, iyo inay ka raalli noqdaan, iyo inay kasbadaan waxay guranayeen.

وَلِتَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْتَوْهُ وَيُقْتَرِفُوا مَا هُمْ
مُقْتَرِفُونَ ﴿١١٣﴾

114. (Waxaad ku tiraahdaa) Ma Alle waxaan ahayn yaan u dooni xaakim (na kala xukuma) isagoo idiin soo dejiyey kitaabka oo la caddeeyey, kuwaan siinnay kitaabka waxay og yihiin in quraanka laga soo dejiyey xagga Allehaa ee ha noqonnin kuwa shakiya.

أَفَعَيَّرَ اللَّهُ أَبْتغَىٰ حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي
أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ
ءَاتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ
مِّن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُتَّعِبِينَ ﴿١١٤﴾

115. Waxay ku taam noqotay kalimadda Allehaa run iyo caddaalad, wax badali kalimooyinka Alle na ma jiro, Alle na waa maqle og.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا
لَّا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتَيْهِ ۗ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾

Nabi kasta wuxuu lahaa col insi iyo jinniba leh, oo wax isu sheega, wuxuuna Alle faray Nabiga inuu warka gaalada iskaga fogaado, illeen waxay maqashaa quluubta kuwaan rumayn xaqa waxa xune, Alle waxaan ahayn ma mudna in xaakin laga yeesho, illeen isagaa soo dejiyey kitaabka quraanka ah oo cad, yuhuud iyo nasaarana waa og yihiin in xagga Allehaa looga soo dejiyey si xaqa, in la shakiyana ma habboona, sharciga Alle na waa dhan yahay isagoo run iyo caddaalad ah, wax badali karana ma jiro, Alle na waa maqle og.

Saas darteed waa in xaqa lagu toosnaado shaydaanna laga digtoonaado insi iyo jinba. Waxaa sugnaaday in Abuudar warsaday Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in dadku shaydaanno leeyahay oo uu ku yidhi: haa, iyagaaba ka daran kuwa jinniga. [Al-Ancaam: 112-115].

116. Haddaad maqashid waxa dhulka ku sugan badankooda waxay kaa dhumin jidka Alle, mana raacayaan waxaan malo ahayn waana beenaalayaal.

وَإِنْ تُطْعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ
يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا
الظَّنَّ ۗ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾

117. Allehaa yaa og cidda ka dhumi jidkiisa, isagaana og cidda hanuunsan.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ
سَبِيلِهِ ۗ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾

118. Ee cuna waxa magaca Alle lagu xusay haddaad aayaadkiisa rumaynaysaan.

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ
كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ ۖ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

119. Maxaad la cuni waydeen waxa magaca Alle lagu xusi, isagoo laydiin caddeeyey waxa laydinka reebay inaad dhibban tihiin mooyee, wax badan waxay ku dhumin (dadka) hawadooda cilmi darro, Rabbigaana waa og yahay kuwa xad-gudba.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ
اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ
عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُررْتُمْ إِلَيْهِ ۗ وَإِنَّ
كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَاهِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ إِنَّ
رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

Dadka badankiisu waxay dhumiyaan dadka, waxaan malo iyo been ahayna ma raacaan, Alle na waa og yahay cidda dhuntay iyo tan hanuunsan. Tan kale wuxuu Alle u banneeyey dadka rumeeyey inay cunaan waxa magaca Alle lagu xusay, illeen Alle ayaa caddeeyey waxa la reebay haddaan dhibaato jirin, dadka badankiisuna waxbay dhumiyaan cilmi darro, Alle na isagaa og cidda hanuunsan. Aayaduhuna waxay muujin in laga digtoonaado xumaan farayaasha, xalaashana la cuno, xaaraantana laga dheeraado. [Al-Ancaam: 116-119].

120. Ka taga dambiga muuqda iyo kan qarsoonba, kuwa kasbada dambigana waxaa laga abaal marin waxay kasbanayeen.
121. Ha cunina waxaan lagu xusin magaca Alle, illeen waa xumaane, shaydaammaduna waxbay u sheegaan saaxiibbadda si ay idinla murmaan, haddaad maqashaanna waxaad noqonaysaan gaalo.
122. Cid mayd ahayd oon noolaynay oon u yeellay nuur uu ku dhex socdo dadka ma la mid baa mid mugdi ku sugan oon ka baxayn, saasaana loogu qurxiyey gaalada waxay falayeen.

وَدَّرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢٠﴾

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَؤِخُّنَ إِلَىٰ أُولِيٰئِهِمْ لِيُجِدِلُوهُمْ وَإِنِ اطَّعْتَهُمْ لَآتِكُمْ لَمَشْرُكُونَ ﴿١٢١﴾

أَوْ مَن كَانَ مَيِّتًا فَأُحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾

Aayadda hore wuxuu Alle ku faray in dambiga dhammaantiis laga tago, mid muuqda iyo mid qarsoonba, ciddii dambi kasbatana waa laga abaal marin wuxuu kasbaday, dambina waa waxa laabtaada kiciya ood neceb tahay in dadku kugu arko, siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee).

Aayadda kalana waxay reebi in la cuno waxaan magaca Alle lagu xusin marka la gawrici, uuna yahay jidka fiican oo laga baxo, illeen shaydaanka yaa wax u sheega saaxiibbadiis si ay ugula murmaan muslimiinta, ciddii warkaas maqashana oo raacda waa mid gaalowday.

Gaaladi ayaa Nabiga ku yidhi:-ma waxaan cunaynaa waxaan dillay oo aynaan cunayn waxa Alle dilay, markaasay soo degtay aayaddu.

Tan kale waa tusaale Alle u yeelay cidda hanuunsan iyo cidda dhunsan oo shabaha mayd iyo noole, illeen midina nuur buu ku socdaa midina mugdi buu ku sugan yahay uusan ka baxayn, gaalana waxaa loo qurxiyey waxa xun oy falayaan, aayaduhuna waxay muujin in xumaanta laga tago, xalaashana la cuno, shaydaankana laga digtoonaado, jidka fiicanna la qaado. [Al-Ancaam: 120-122].

123. Saasaan ugu yeellay magaalo kasto dambiilayaal waawayn, inay wax ku dhagraan dhexdeeda, waxaan naftooda ahayna ma dhagrayaan mase oga.
124. Markay soo gaadho aayad waxay dhahaan rumayn maynno inta nalooga keeno wixii la siiyey rasuulladii Alle, Ilaahay baana og meeshuu yeeli rasuulnimada, waxaana ku dhici kuwii dambaabay dulli Alle agtiisa ah iyo cadaab daran waxay dhagrayeen darteed.
125. Cidduu Alle hanuuniyo wuxuu u waasiciyaa laabtiisa islaamka, cidduu doono inuu dhumiyana wuxuu ka yeelaa laabtiisa cidhiidhi «dhib» ah sidii isagoo kori samada, saasuuna u yeelay Alle xumaanta korka kuwaan rumaynin xaqa.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْثَرَ
مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ
إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ
حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ
أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ
الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ
شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ
صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ
يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا
يَصْعَقُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ
الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢٥﴾

Meel kasta waxaa jooga dad xun oo fasaad ka shaqeyya, dhagarna maleega, xaqana beeniya iyagoo codsan in la tusiyo mucjisooyin la mida kuwii hore, awoodda iyo tasarrufkase Alle ayaa iska leh, waxaana ku dhici dambiilayaasha dulli iyo cadaab daran dhagartooda darteed, Alle na isagaa og cidduu dooran iyo cidduu u waxyoon. Cidduu Alle hanuun la doono laabtiisuu u waasiciyaa xaqa, ciddii kalana laabteeduu cidhiidhi ka yeelaa sidii ruux samada u koraya, xumaanna waxay ku dhan tahay kuwaan rumaynin xaqa.

Nabigana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaa la warsaday

laabta la waasiciyey, wuxuuna yidhi: waa nuur Alle ku tuuro qalbiga ruuxa, markaasay dheheen maxaa lagu garan? Markaasuu yidhi: aakhiro oo loo diyaargaroo, adduunyadoon lagu khaldamin, iyo diyaargarow geeri ka hor. [Al-Ancaam: 123-125].

126. Wakaas jidkii Allehaa oo toosan aayaadkana waxaan u caddaynay ciddii wax xusuusan.
127. Waxayna mudan yihiin guri nabadgalyo oo Rabbigood agtiisa ah, isagaana gargaarhooda ah waxay camal falayeen dartiis.
128. Xusuuso maalintuu Alle kulmin dhammaantood (kuna dhihi) kulanka jinniyow waad badsateen (baadiyeynta) insiga waxayna dhehaan saaxiibadood oo insiga ah Rabbigeenow qaarkanno qaarbuu ku shaqaystay waxaana gaadhnay ajashaad (muddadaad) noo samaysay, wuxuuna ku yidhi: naar baa hoyaadkiinna ah, idinkoo ku waari dhexdeeda wuxuu Alle doono mooyee, Rabbigaana waa falsame oge ah.
129. Saasaana ugu dirraa daalimiinta qaarkood qaarka kale waxay kasbanayeen darteed.

وَهَذَا صِرَاطٌ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ
فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾

* لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ
وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٧﴾

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَمَعَشَرَ الْحَيِّ قَدْ
أَسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ
مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ
وَبَلَّغْنَا آجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ
الْتَارَ مَثْوُونَكُمْ فِيهَا إِلَّا مَا
شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾

وَكَذَلِكَ نُؤَلِّيُ بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٢٩﴾

Markuu Alle sheegay jidka kuwa dhumay yuu raaciyey jidka toosan ee xaqa ah, waana u cad yahay ciddii waantoobi, waxaana kuwaas u sugnaaday guri nabadgalyo oo jannada ah, illeen xumaan iyo balaayoo dhan yey ka nabadgashaye, Alle ayaana gargaare u ah camalkooda dartiis.

Markaasuu Alle sheegay soo kulmin insi iyo jinniba oy markaas sheegi in midkood kan kale ku intifaacay intay ka gaadhaan muddaduu Alle u qabtay, taasoo ah in insigu magan gali jiray jinniga, wuxuuse Alle ku xukumay naaray ku waari, wuxuu Alle doono mooyee, waxaana caadi ah in daalimiinta

qaarkood qaar lagu diro oo taladiisa uu gacanta ku dhigo, taasina waxay ku tusin in gaaladu sokeeye isu yihiin, siduu yidhi Qataade: mu'minku waa sokeeyaha mu'minka meel kastooy joogaan, gaaladuna waa sokeeyaha gaalka meel kastooy joogaan. [Al-Ancaam: 126-129].

130. Jinni iyo insiyow miyuuna idiin imaanin rasuullo idinka mid ah oo idiinka warrama aayaadkayga idiinkana diga la kulanka maalintan, waxayna dheheen waan ku marag furray naftannada, waxaana dhagartay nolosha dhaw, waxayna ku marag fureen naftooda inay gaalo ahaayeen.
131. Arrintaasna waa inaan Allehaa halaagin magaalo dulmi dartiis iyadoo dadkeedu halmaansan yihiin (aan loo digin).
132. Cid kasta darajooyin yey leedahay oo waxay camal fashay ah, Rabbigaana ma ahan mid halmaansan waxay camal faleen.
133. Rabbigaana waa hodan naxriis badan, hadduu doono wuu idin baabi'in idinkuna bedali gadaashiin cidduu doono, siduu idiinka abuuray faracii qoom kale.
134. Waxa laydiin yaboohi wuu imaan, Alle na ma daalisaan.
135. Waxaad dhahdaa qoomkayow ku camal fala sidiinnaas, anna waan camal faliye, waxaadna

يَمَعَشَرَ الْحِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ
رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي
وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا
شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا وَعَرَّثْنَاهُمُ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا
كَافِرِينَ ﴿١٣٠﴾

ذَلِكَ أَنْ لَّمْ يَكُن رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْفَرَى
يُظْلِمِ وَأَهْلَاهَا غَفِلُونَ ﴿١٣١﴾

وَلِكُلِّ دَرَجَتٍ مَّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ
بِعَظِيمٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾

وَرَبُّكَ الْعَنِّي ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءُ
يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا
يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ
آخَرِينَ ﴿١٣٣﴾

إِنْ مَا تُوْعَدُونَ لَأَتِيَنَّكُمْ وَمَا أَنْتُمْ
بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾

قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِبِكُمْ إِنِّي
عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ

ogaan doontaan cidday cidhib
dambe u ahaatee, mana liibaano
daalime.

عَقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ ﴿١٣٥﴾

Aayadahanna wuxuu Alle ku sheegey in qiyaamada la warsan gaalada insi iyo jinniba inuu u yimid rasuul u diga iyo in kale, waxay isku marag fureen inay u timid, waxaase khayaantay adduunyadii, waxayna isku marag fureen inay gaalo ahaayeen, Alle na ma halaago dad uusan u soo dirin hanuuniye, cid walbana waxay mudan darajo waxay kasbatay, Alle na ma halmaamo waxay fali dadku.

Alle na waa hodan naxariista, cidduu doonana wuu halaagi oo mid kale ku badali, wax Alle daalinna ma jiro, cid walbana ha fasho waxay rabto, daalimna ma liibaano. [Al-Ancaam: 130-135].

136. Waxay uga yeeleen Alle wuxuu abuuray oo beero iyo xoola ah qayb, waxayna dheheen kan Alle ayaa iska leh, sheegashadooda, kanna waxaa iska leh shurukadannada (sanamyada), waxa sanamyadu ma gaadho Alle, waxa Alle na wuxuu gaadhaa sanamyadooda, waxaa xun waxay xukumeen.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ
وَأَلْأَنْعَمِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ
بِرْغَمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ
لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ
لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا
يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾

137. Saasayna ugu qurxiyeen in badan oo gaalada ah dilidda caruurtooda shurukadoodu (shayaadiintu), si ay u halaagaan kana khaldaan diintooda, hadduu Alle doonana mayna faleen ee isaga tag iyaga iyo waxay been abuuran.

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاءُؤُهُمْ لِيُرْدُوهُمْ
وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
مَا فَعَلُوهُ فَذَرُّهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾

138. Waxay dheheen tan waa nicmooleey iyo beer reeban oosan ka quudanayn ciddaan doonno mooyee, sheegashadooda, iyo nicmoolay

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَمٌ وَحَرَّتْ جِجْرٌ
لَّا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بِرْغَمِهِمْ
وَأَنْعَمٌ حَرَمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَمٌ

la xarrimay dhabarkeeda (in la rarto) iyo nicmoolay aan magaca Alle lagu xusayn, ku been abuurasho darteed, wuxuu ka abaal marin Alle waxay been abuuranayeen.

لَا يَذْكُرُونَ أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً
عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِم بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾

Aayadahanna waa canaan iyo guulid gaaladii qaybisay xoolaha iyo beeraha oo qaarna Alle ku sheegay qaarna sanamyada, hadduu waxa sanamku ku darmado kan kalana ay soo celinayaan, hadduu kay Alle ku sheegeen ku darmadana daayaan, waana xaal guud ahaan u xun, waxaa kalooy sanamyadu u qurxiyeen gaalada dilidda caruurtooda, iyagoo xoolana qaar ka reebay inuusan hilibkooda cunayn ciddayna doonin, qaarna ay sii daayeen, qaarna aan lagu gowracayn magaca Alle, waxaasuna waa wax Alle ka abaal marin oo beena, ku tusinna caqli xumada gaalada iyo garasha darridooda. [Al-Ancaam: 136-138].

139. Waxay dheheen gaaladii waxa ku jira uurka nicmoolaydan waxay gaar u tahay raggannaga waxayna ka reebban tahay haweenkannaga, hadday bakhti tahayna way wadaagi, wuxuu ka abaal marin Alle tilmaantooda, illeen waa falsame oge.

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُن مَّيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾

140. Waxaa dhab u khasaaray kuwa dilay caruurtooda caqli xumo darteed iyo cilmi la'aan oo reebay wixii Alle ku arzuqay been abuurasho Alle darteed, way dhumeen mana hanuunsana.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

141. Alle waa kan soo bixiyey beero la dhisay iyo kuwaan dhisnayn, iyo timir, iyo tallaalaal uu kala duwan yahay waxa laga cunayo (mirihiisu), iyo saytuun, iyo rummaan isu eg iyo qaar aan

* وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْثُلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَانَ مُمْتَسِكِيهَا وَغَيْرَ مُتَسَكِّبِهِ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ

isu ekeyn, ka cuna midhihiisa markuu miro bixiyo. Bixiyana xaqiisa (sakada) maalinta la goyn, hana xad gudbina Alle ma jecla kuwa xadgudbee.

142. Nicmoolayda xaggeeda wuxuu ka abuuray mid la rarto, iyo mid kuwa yar yara, ka cuna waxa Alle idinku arzaaqay hana raacina tallaabooyinka shaydaanka illeen waa colkiinna oo cade.

إِذَا أَثْمَرَ وَعَاثُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾

وَمِنَ الْأَنْعَامِ حُمْلَةَ وَقَرْشًا كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿١٤٢﴾

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: caanaha waxay u diidi jireen gabdhaha waxayna siin jireen wiilasha, hadduu neefka dhaddiga ah lab dhalo way gawrici jireen, waxayna siin jireen ragga, hadduu dhadig yahayna way dayn jireen, hadduu bakhti yahayna way wadaagi jireen, markaasuu Alle ka reebay arrintaas, waxaa kale oo uu yidhi: haddaad dooni inaad ogaato jaahilnimadii carab akhri waxa ka sarreeya boqol iyo soddan suuradda ancaam.

Aayadaha kalana wuxuu Alle ku sheegay nicmooyinka iyo khayraadka dhulka ka soo baxa, wuxuuna faray in laga bixiyo xaqiisa, oon laguna xad gudbin, xoolahana waxaa ka mid ah kuwo la rarto iyo kuwo yar yar, waana in nicmada Alle si fiican loo cunaa oon lana raacin waddooyinka shaydaanka illeen waa colka dadkee, mana habboona in nicmada Alle lagu kibro ama lagu xadugudbo. [Al-Ancaam: 139-142].

143. Waa siddeed nooc labo ido ah iyo labo riyo ah (lab iyo dhidig). Ma labada lab yuu reebay Alle mise labada dhadig mise waxa uurka kuwa dhadig ku jira, noo warrama cilmi haddaad run sheegaysaan.

144. Geelana labo ka mida, lo'dana labo, dheh ma labada lab yuu Alle reebay mise kuwa dhadig mise waxa uurka kuwa dhadig ku jira, mise marag

تَمَنِّيَةَ أَرْوَجٍ مِّنَ الصَّانِ أَتْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْرِ أَتْنَيْنِ قُلْ أَعَدَّ كَرْبِنَ حَرَّمَ أَمَ الْأَنْتَيْنِ أَمَّا أَشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأَنْتَيْنِ نَبِيُونِي بِعِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٣﴾

وَمِنَ الْأَيْلِ أَتْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقْرِ أَتْنَيْنِ قُلْ أَعَدَّ كَرْبِنَ حَرَّمَ أَمَ الْأَنْتَيْنِ أَمَّا أَشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأَنْتَيْنِ

baad ka ahaydeen markuu idin faray Alle sidaas, yaase ka dulmi badan cid ku been abuurtay Alle, si uu u dhumiyo dadka cilmi darro, Allana ma hanuuniyo qoom daalimiina.

145. Waxaad dhahdaa kama helayo waxa lay waxyooday wax ka reebban cidda cuni oon ahayn, bakhti, dhiig butaaci, hilib doofaar, illeen waa nijaase iyo wax xun oo lagu gawracay magaca Alle waxaan ahayn, ruuxii baahda dulmi iyo xadgudub la'aan, Allehaa wuu u dambi dhaafi una naxariisan. (Hadduu baahidaa u cuno).

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْنَاكُمْ اللَّهُ بِهَدًى
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٤﴾

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى
طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً
أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ
رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلٍ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ
فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَاطِلٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ
رَبَّكَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٥﴾

Aayadaha hore waxay caddayn jaahilnimadii carbeed islaamka ka hor, markay xaaraan yeeleen xoolaha qaarkood, waxaasi waa beentooda ay dooni inay dadka ku dhumiyaan, Alle na ma toosiyo daalimiinta, waxaana jiray nin la dhihi jiray Camar binu Luxayi oo dadka u horseeday waxyaalahaas, dhabtuna waa in xaaraantu tahay bakhtiga, dhiig butaaci, hilibka doofaarka, illeen waa nijaase, iyo wax xun oo lagu gowracay waxaan magaca Alle ahayn, waxay diintu u reebtay waxaasna waa xigmad wayn, oo qaarna muuqdo qaarna qarsoon yahay, wax yaalo kalana waa jiraan. [Al-Ancaam: 143-145].

146. Kuwa yuhuudda ah waxaan ka reebnay wax kastoo ciddi leh, lo'da iyo adhigana waxaan ka reebnay baruurtooda, waxay dhabarka ku qaadaan (baruurta dhabarka) mooyee, ama uur ku jirta, ama wixii ku dheehan laf, saasaana ku abaal marinnay dulmigooda dartiis, runbaanna sheegaynaa.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي
ظُلْفٍ وَمِنَ النَّعَمِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ
شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا
أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ
جَزَيْنَاهُمْ بِبِعْثِهِمْ وَإِنَّا لَصَدِيقُونَ ﴿١٤٦﴾

147. Hadday ku beeniyaan waxaad dhahdaa Allihiin waa naxariis badane lagamana celiyo ciqaabtiisa qoomka dambilaayaasha ah.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ
وَأَسِعَةٍ وَلَا يُرْدُّ بَأْسَهُ عَنِ الْقَوْمِ
الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾

Yuhuud way kibirtay, markaasaa Alle ku ciqaabay inuu ka xarrimay hilibka waxa ciddida leh, sida geela, gorayada iyo wixii la mida, sidoo kale waxaa laga xarrimay baruurta lo'da iyo adhiga, waxa dhabarka kaga yaalla, ama uur ku jirta ku sugan ama laf ku dheehan mooyee.

Saasaana loo ciqaabaa ciddii kibirta, Alle na waa runle, hadday yuhuud iyo gaaladuna beeniyaan Nabiga, Alle waa naxariis badane ciddii toobad keenta, ciqaabtiisana wax ka celin dambilaayaasha ma jiro, yuhuudduna wataas khayaamada iyo xumaanta la joogtay.

Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle ha naclado yuhuud, wuxuu ka reebay baruurta, markaasay gadeen oo cuneen lacagtii (wixii laga reebay lacagtiisa). [Al-Ancaam: 146-147].

148. Waxay odhan kuwii gaaloobay hadduu Alle doono maannaan gaalowneen annaga iyo aabayowganno, waxna maannaan xarrimneen, saasayna u beeniyeen kuwii ka horreeyey intay ka dhadhamiyaan ciqaabtannada, waxaad dhahdaa agtiinna cilmi ma yahay aad noo soo bixisaan (muujisaan) waxaan malo ahayn ma raacaysaan waxaadna uun tihiin beenaalayaal.

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا
أَشْرَكْنَا وَلَا ءَابَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ
شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ
مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا
الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تُخْرِصُونَ ﴿١٤٨﴾

149. Waxaad dhahdaa Alle ayaa iska leh xujada wayn, hadduu doonana wuu idin hanuunin lahaa dhammaan.

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَلِيغَةُ قُلْ شَاءَ
لَهُدْيُكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾

150. Waxaad dhahdaa keena markhaatigiinna idiin marag furi in Alle reebay kan (aad

قُلْ هَلْ لَكُمْ شُهَدَاءُ كُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ
أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا

reebteen) hadday marag furaan ha marag furin la jirkooda, hana raacin hawada kuwa beeniyye aayaadkannaga, rumayninna aakhiro, Rabbigoodna wax la sima.

فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾

Aayadahan waxay caddayn muran iyo waxyaalo ay u xujaysan waxa xun oy fali. Iyagoo sheegi in Alle arko oo raalli ka yahay. Waana xujooyin ay sheegsheegi oon qiimo lahayn, waana male iyo been raac, Alle ayaase iska leh xujada iyo xigmada dhabta ah cidduu doonana hanuunin, wax marag ah oy u hayaan xaalkaasna ma jiro, waana in laga digtoonaado hawada kuwa beeniyye aayaadka Alle, iyo kuwaan aakhiro rumayn, oo Alle la simi waxyaalo kale, cidna xaq uma leh inay sheegato in xumaantiisa Alle ka raalli yahay, maxaa yeelay Alle caqli buu siiyey, jidkana wuu u caddeeyey, saas darteed waa in wanaagga la raaco xumaantana laga leexdo oon sababo loo daydayan, ma jirto sabab loo cuskan arrintaas, ee waa uun xumaan iyo shaydaan. [Al-Ancaam: 148-150].

151. Waxaad dhahdaa kaalaya aan idiin akhriyo waxa Alle idinka reebaye, waa inaydaan wax la wadaajin, labada waalidna waa inaad u samo fashaan (oydaan caasiyin) oydaan laynna caruurtiinna saboolnimo (baahi darteed) annagaa idinka iyo iyagaba arzaaqi, hana u dhawaannina xumaanta teeda muuqata iyo teeda qarsoonba, hana dilina naftii Alle reebay in xaq darro lagu dilo, saasuuna Alle idin fari inaad wax kastaan.

* قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي
عَلَيْكُمْ أَلا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا
أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ إِمْلَقْتُمْ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ
وِآيَاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ
مِنْهَا وَمَا بَطَنٌ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي
حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ ذَالِكُمْ وَصَلَّكُمْ
بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾

152. Hana u dhawaannina xoolaha agoonta si fiican mooyee intay ka gaadhaan xooggooda, dhammaystirana miisidda iyo miisaanka, si caddaalada, kuma kallifno nafi waxayna

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا
الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لا تَكْلِفُوا
نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا

karin haddaad hadlaysaanna
caddaalad fala, qaraababa ha
ahaadee, oofiyana ballanka
Alle, sidaasaana Alle idin faray,
inaad waantoowdaan.

153. Kaasina waa jidkayga toosan
ee raaca, hana raacina
wadiiqaha oo idin la kala tago
(idinka leexiyo jidka Alle),
saasaana Alle idin faray, inaad
dhawrsataan.

Ibnu Mascuud wuxuu yidhi: ciddii dooni inuu arko dardaarankii Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ee korkiisa shabaddiisu ku taallay ha akhriyo aayadahan. Ibnu Cabbaasna wuxuu yidhi: suuradda ancaam waxaa ku sagan aayad sagan oo quraanka hooyo u ah, wuxuuna akhriyey aayadahan. Waxayna ka digi aayaduhu gaalnimo, waalidka oo la xumeeyo, caruurto baahi darteed la laayo, xumaanta oo loo dhawaado wax muuqda iyo wax qarsoon, naf xaq darra loo dilo, xoolaha agoonta oo loogu dhawaado xumaan isagoon qaangaadhin, miisidda iyo miisaanka oo la nusqaamiyo, caddaalad xumo, ballanka Alle oon la oogin, jidka shaydaanka oo la raaco.

Waana aayado la yaab leh oo kulmiyey dardaaran wayn kana digay xumaan badan.

Jidka Alle ee toosanna waa jidka xaqa ah ee quraanku fari, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuu tusiyey, taasoo caddayn in jidka xaqa ah mid kaliya yahay, waddooyin badan oo shaydaan ugu yeedhina jiraan, oy waajib tahay in laga digtoonaado. [Al-Ancaam: 151-153].

154. Waxaanna siinnay Nabi Muuse
kitaabkii (Tawreed) annagoo
dhammaystiri waxa wanaagsan,
wax walbana caddayn, isagoo
hanuun iyo naxariis ah, inay la
kulanka Rabbigood rumeeyaan.

155. Kanna (quraanku) waa kitaab
aan soo dejinnay oo barakaysan,
ee raaca, dhawrsadana in
laydiin naxariisto.

وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۖ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفَىٰ
ذَٰلِكُمْ وَصْنُكُمْ بِهِ ۖ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ
وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ
عَنْ سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصْنُكُمْ بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى
الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ
وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ
يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٤﴾

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ
وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾

156. Oydaan dhihin waxaa uun kitaab lagu soo dejiyey labadii qolo ee naga horreeyey, annaguna ma naqaanno cilmigoodii.
157. Ama aydaan dhihin haddii nalagu soo dejiyo kitaab waxaan ahaan lahayn kuwo ka hanuunsan iyaga, waxaa idiinka yimid xujo (cad) xagga Allihiin, iyo hanuun, iyo naxariis, cid ka dulmi badanna ma jirto mid beenisay aayaadka Alle oo ka jeedsatay, waxaannu ku abaal marin kuwa ka jeedsada aayaadkannaga cadaab xun jeedsigooda dartiis.

أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ الْأَكْتَابُ عَلَيْنَا
طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ
دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿١٥٦﴾

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ
لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ
مِّن رَّبِّكُمْ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً فَمَنْ أَظْلَمُ
مِمَّن كَذَّبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا
سَجْزَى الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا
سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٥٧﴾

Halkan Alle wuxuu ku sheegay ammaanta tawreed iyo kitaabka quraanka ah ee barakaysan, oy waajib tahay in la raaco, lana dhawrsado si naxariista Alle loo muto, aayadaha kalana waxay caddayn in quraanka la soo dejiyey si aan loo calaacalin, oon loo dhihin kuwii naga horreeyey waxaa la siiyey kitaab anagana wax ma naqaanno, ama ayna u dhihin haddii kitaab nalagu soo dejiyo annagaa ka hanuunsanaan lahayn, markaasuu Alle u sheegay in xujo iyo hanuun Alle u yimid iyo naxariis, cid ka dulmi badanna uusan jirin ruux beeniyeey aayaadka Alle oo ka jeedsaday, waxaana lagu abaal marin kuwaas cadaab xun, jeedsigooda dartiis. Aayaduhuna waxay caddayn inaan cidna xujo u haysan beeninta xaqa illeen kitaab xaq ah oo wax walba caddeeyey yaa Alle u soo dejiyeye, kaasoo mudan in la raaco oo lagu dhaqmo, looguna yeedho wanaaggiisa. [Al-Ancaam: 154-157].

158. Ma waxay sugayaan in malaa'igtu u timaado, ama Alle u yimaado ama u yimaadaan aayadaha Allehaa qaarkood, maalintay u imaan aayadaha Allehaa qaarkood wax uma tarto naf rumayn iyadoon horay u rumayn ama aan ku kasban

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ
أَوْ يَأْتِي رَبُّكَ أَوْ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ
رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا
يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ
مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا
قُلِ أَنْتَظِرُونَ إِنَّا نُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

iimankeeda khayr, waxaad dhahdaa suga annaguna waannu sugaynaa.

159. Kuwa ku kala tagay diintooda oo noqday kooxo, ka mid ma tihid, amarkoodana Alle umbaa iska leh, markaasuu uga warrami waxay falayeen.
160. Ciddii la timaadda wanaag wuxuu mudan toban la mid ah, ciddii la timaadda xumaanna waxaa laga abaal mariyaa mid la mid ah, lamana dulmiyo.

إِنَّ الَّذِينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتُ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦٠﴾

Halkan wuxuu Alle ugu goodiyi gaalada xaqa beenisay, maalintay imaanayaan aayadaha Alle qaarkood, (waana qorraxdoo galbeed ka soo baxda), wax rumayna oo laga aqbali ma jirto, haddaan horay xaqa loo rumeyn, ama khayr horay loo kasban, ha sugeen gaaladu muslimiintuna way sugiye, kuwa ku kala tagay diintana Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korikiisa ha yeelee) waxba kama dhexeeyo, amarkoodana Alle ayaa iska leh, aayadduna waxay ka digi ku kala tagga diinta iyo iskhilaafka mar hadduu xaqu cad yahay mid kaliyana yahay, waana ka Nabiga lagu khatimay Nabiyadii horana haysteen.

Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: haddaan Nabiyada nahay diintanadu waa mid kaliya. Kala tag, iskhilaaf, iyo kooxo kooxana ma oggola diinta islaamku, Alle waa kali, dadkuna waa addoomadiisa, xaquna waa mid, markaas maxaa loo kala tegi.

Tan kale ciddii wanaag fasha waa loo toban laabi, xumaantuna waa hal kaliya, cid la dulminna ma jirto, taasina waa naxariista Alle iyo fadligiisa uu u naxariisan addoomadiisa illeen waa naxariistee. [Al-Ancaam: 158-160].

161. Waxaad dhahdaa wuxuu igu hanuuniyey Rabbigay jid toosan diin sugan oo ah diintii (Nabi) Ibraahim, isagoo toosan, oon gaalada ka mid ahayn.

قُلْ إِنِّي هَدَيْتَنِي رَبِّيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِثْلَ آبَائِهِمْ خَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾

162. Waxaad dhahdaa salaaddayda, waxaan gawrici, noloshayda iyo geeridaydaba Alle ayaa iska leh, Rabbiga caalamka ah.

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾

163. Wax la wadaagana ma jiro (arrimahaas), saasaana lay faray anigaana ugu horreeya muslimiinta (ummaddan).
164. Waxaad dhahdaa ma wax Ilaah ka soo hadhay yaan Alle ka dooni (dhigan) isagoo Ilaahay wax walba Rabbi u ah, naf kastana waxay kasbato waa uun korkeeda, nafna dambi naf kale ma qaaddo, xagga Allihiin umbaana laydiin celin, wuxuuna idiinka warrami waxaad isku diidanaydeen.
165. Alle na waa kan idinka yeelay kuwo dhulka u hadhay, qaarkiinna qaar ka sara mariyey darajooyin, inuu idinku imtixaamo wuxuu idin siiyay, Alle na waa deg degtaa ciqaabtiisu waana dambi dhaafe naxariista.

لَا شَرِيكَ لَهِۥٓ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ
الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾

قُلْ أَعْيَرَ اللَّهُ أَبْغَىٰ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ
شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا
عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ
إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ
وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ
لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۗ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ
الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٥﴾

Halkanna wuxuu Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu sheego inuu ku toosan yahay diin fiican oon qallooc lahayn, oo ah diintii Nabi Ibraahimkii toosnaa, iyo salaadda, camalka iyo gawraca, noloshooda iyo geeridoodaba Alle iska leeyahay ee wax lawadaagaa uusan jirin, Nabiguna waa imaamka ummaddan iyo mu'miniinta oo dhan, waasan Alle ahaynna Alle lagama dhigto illeen isagaa wax walba Alle u ahe. Naf walbana waxay kasbatay iyadaa ka masuula, nafna naf kale dambigeeda ma qaaddo, dhammaanna Alle ayaa loo noqon, caddaynna wixii laysku diidanaa, waana kan inaga yeelay kuwa camira dhulka oo ku noolaada, kalana duway dadka oo ka yeelay mid cilmi leh, mid jaahil ah, mid xoola leh, mid saboola, mid Alle ka yaabi, mid kale iyo wax la mida, imtixaan dartiis. Alle na waa deg degtaa ciqaabtiisu waana dambi dhaafe naxariista, suuradduna waxay ku dhammaatay cabsi galin iyo rajo galin oo ah sida quraanka ku badan, si aan laysu illoobin, ama looga quusanin naxariista Alle. [Al-Ancaam: 161-165].

Suurat Al-Acraaf

سُورَةُ الْأَعْرَافِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. (Waxay ku tusin mucjisada quraanka).
2. Kani waa kitaab aannu kuu soo dejinnay ee yeyna laabtaada dhibi (cidhiidhi) ahaan, si aad ugu digto (gaalada), waana waanada mu'miniinta.
3. Raaca waxa laydiinka soo dejiyey xagga Alle, hana raacina wax ka soo hadhay oo awliyo ah (gargaara ah), yaraana intaad waantoobaysaan.
4. Badanaa intaan magaalo halaagnay oo u timid ciqaabtannadii iyadoo jiiifta (habeen) ama qayluushan (maalin).
5. Baryadoodu (qayladooduna) markuu u yimid halaaggannagu ma ahayn waxaan ahayn inay dhahaan annagaa daalimiin ahayn.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَصِّ ①

كَيْتَبُ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي
صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِتُنذِرَ بِهِ ۖ وَذَكَرَىٰ
لِلْمُؤْمِنِينَ ②

اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ
وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا
تَذَكَّرُونَ ③

وَكَمْ مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا
بَيِّنًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ④

فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا
أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ⑤

6. Waana warsanaynaa kuwii loo diray (ummadihii waxay ku jawaabeen) waana warsanaynaa kuwii la diray (rasuulladii inay gaadhsiyeen).
7. Waana uga warramaynaa ogaansho, mana aannaan ka maqnaayn.

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾

فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا
غَائِبِينَ ﴿٧﴾

Kitaabka quraanka ah waa kitaab xaq ah oo Nabiga lagu soo dejiyey si uu dadka ugu digo, mana aha inuu cidhiidhi ku galo, waana waanada mu'miniinta, waana in la raaco quraankan Alle soo dejiyey, mana aha in la raaco xukun Alle xukunkiisa ka soo hadhay, wax waano qaadanna waa yar yahay.

Immisaa la halaagay magaalo goor habeena ama maalin, markaasna ku qaylyeen inay daalimiin ahaayeen, Alle na wuu warsan umadaha waxay ugu jawaabeen Nabiyada, rasuulladana waxaa la warsan inay gaadhsiyeen xaqii, Alle na wax walba waa og yahay wax ka qarsoonna ma jiro illeen Alle inagama maqnee, Rasuulkana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: dhammaantiin waxaad tihiin ilaaliye dhammaantiinna waa laydin warsan. [Al-Acraaf: 1-7].

8. Miisaanku waa xaq maalintaas (qiyaamada) cidday cuslaato miisaankiisa (fiican) kuwaasu waa uun kuwa liibaanay.
9. Cidduu fududaado miisaankiisuna kuwaasuna waa kuwa khasariyey naftooda, dulmigay ku falayeen aayaadkanaga dartiis.
10. Waxaan idin makaninnay dhulka, waxaanna idiinka yeellay meel lagu noolaado, waxaase yar intaad shukriyeysaan.
11. Waan idin abuuray (Nabi Aadan) waana idin suuraynay, markaasaan ku nidhi malaa'igta

وَالْوَزْنَ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ
مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨﴾

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا
يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا
لَكُمْ فِيهَا مَعْيَشٌ قَلِيلًا مَا
تَشْكُرُونَ ﴿١٠﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ
ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ

u sujuuda (Nabi) Aadam (salaan) wayna sujuudeen, ibliis se kama mid ahayn kuwa sujuuda.

12. Wuxuu yidhi (Alle): maxaa kaa reebay inaad sujuuddo markaan ku faray, wuxuu yidhi anaa ka khayr roon, waxaad iga abuurtay dab isagana waxaad ka abuurtay dhoobo.

Alle wa caadil, wuxuuna oogi qiyaamada miisaan xaq ah, ciddii khayrkeedu badnaadana waa liibaantay, tii khayrkeedu yaraadana way khasaartay isagaana dulmi falay, markaasuu Alle xusuusiyey addoomadiisa siduu ugu nicmeeyey, dhulkana ugu sugay una makaniyey, wayse shukri yar yihiin, markaasuu haddana xusuusiyey siduu u sharrifay aabahood Nabi Aadam, malaa'igtana u faray inay qaddariso, wayna yeeleen oo faleen wuxuu Alle faray, ibliis se isagu wuu diiday inuu wayneeyo Nabi Aadam, wuuna xasday wuxuuna sheegay inuu isagu ka fiican yahay, illeen dab baa laga abuuray, Nabi Aadamna dhoobee, waana qiyaas beena oo xun.

Cid kastoo nasab, dhalasho, iyo asal si xun ugu faanta oo xaqa ku diiddana ibliis baa bare iyo hoggaamiye u ah, dadkuna waxay ku kala fiican yihiin Alle ka yaabid, wanaagga, sharafta iyo akhlaaqda fiican ee wax tarka ah, mase aha waxaan ahay hebel. [Al-Acraaf: 8-12].

13. Wuxuu yidhi (Alle) ka dego xaggeeda (jannada) xaq uma lihid inaad isku dhex kibriside, bax waxaad ka mid tahay kuwa dullaysane.
14. Wuxuu yidhi ii sug tan iyo maalinta la soo bixin
15. Wuxuu yidhi (Alle) waxaad ka mid tahay kuwa la sugi.
16. Wuxuu yidhi i baadiyeyntaada darteed waxaan u fadhiisan jidkaaga toosan (waan dhumin).

فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ
قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ
وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴿١٢﴾

قَالَ فَأَهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ
أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿١٥﴾

قَالَ فِيمَا آغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ
صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾

17. Waxaanna kaga iman hortooda, gadaashooda, midigta iyo bidixda mana helaysid badankooda oo shugriyi.
18. Wuxuu yidhi Alle ka bax xaggeeda adoo caayan oo la dheereeyey, ciddii ku raacdana waxaa laga buuxin jahannamo dhammaantiin.

ثُمَّ لَا تَبِيتُهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمَنْ خَلْفَهُمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾

قَالَ أخرج مِنْهَا مَذْمُومًا مَذْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لِأَمَلَانَ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾

Alle wuxuu amray ibliis inuu ka baxo jannada Alle agteeda, illeen kuma habboona Alle agtiisa isku kibrine, wuxuuna faray inuu baxo isagoo dullaysan, wuxuuse Alle warsaday in la sugo tan iyo qiyaamada, wuxuuna u ballanqaaday in la sugi tan iyo maalintaas, wuxuuna ku dhaartay ibliis inuu dhumiyo dadka kana leexiyo jidka toosan, dhan walbana uga imaan, una qurxin adduunka, wuxuuna Alle ugu jawaabay bax adoo ceeb leh oo caayan lana fogeeyey, jahannamana laydinka buuxin adiga iyo inta ku raqdaba.

Ibliisna saasuu col ugu yahay dadka ayna waajib tahay in laga digtoonaado. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: shaydaan wuxuu u fadhiistay dadka jidka wuxuuna ka reebay islaamidda, hijrada, iyo jahaadka wayna khilaafeen oo faleen khayrkii, ciddii saas yeesha oo si kasta u dhimata jannaday gali. Waxaana wariyey Imaamu Axmed. [Al-Acraaf: 13-18].

19. Nabi Adamow dega adiga iyo haweenaydaadu jannada, kana cuna meeshaad doontaan, hana u dhawaannina geedkan, ood noqotaan daalimiin.
20. Waxaana waswaasiyey shaydaan, inuu ka muujiyo xaggooda wixii laga asturay oo cawradooda ah, wuxuuna yidhi wuxuu idinka reebay Rabbigiin geedkan inaydaan noqonnin malaa'ig, ama aydaan waarin.
21. Wuxuuna ugu dhaartay inaan idiin ahay naseex.

وَبَنَادِمٍ أَسْكُنُ أَنْتَ وَزَوْجِكَ الْحَبَّةَ فُكْلًا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْءِ تَيْهَمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾

وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾

22. Wuuna soo dejiyey dhagar darteed, markay dhadhamiyeen geedka waxaa u muuqday xumaantooda waxayna ahaayeen kuwo isku dhadhajiya caleenta jannada, waxaana u yeedhay Rabbigood miyaanan idinka reebin geeddin, oonan idinku odhan shaydaanku wuxuu idiin yahay col cad.
23. Waxayna dheheen Allow waxaan dulminnay naftannada haddaadan noo dambi dhaafin oodan noo naxariisana waxaan ahaanaynaa kuwo khasaaray.

فَدَلَّهُمَا يَغُرُّورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ
بَدَتْ لَهُمَا سَوْءُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ
عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا
رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنِ تِلْكَ الشَّجَرَةِ
وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ
مُبِينٌ ﴿٢٢﴾

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ
تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

Ilaaheen wuxuu ina xusuusin siduu ugu nicmeeyey Adam iyo Xaawo, jannadana u dejiyey, una banneeyey inay nicmadeeda cunaan marka laga reebo hal geed, waxaase xasday shaydaan, wuuna khayaamay isagoo u dhaartay inuu nasteex u yahay, markay geedkii wax ka cuneenna darajadii ka dhacday, cawradiina muuqatay, Alle na xusuusiyeey inuu shaydaan uga digay una caddeeyey inuu col idiin yahay, markaasay calaacaleen oo qirteen gafkoodii Alle na naxariis warsadeen, taasina waxay ku tusin tabar yarida dadka iyo khaldami ogiddiisa, iyo wax badso jacaylka. Inkastoo loo nicmeeyo, iyo colnimada ibliis iyo khayaamadiisa, iyo in laga digtoonaado cid kasta oo nasteex iska dhigi haba dhaartee, illeen cid kastoo dhaaratay run ma sheegaysee, iyo in dambigu ceebta muujin, kuna kashifi, waase in Alle la magan galo, laguna xidhnaado. [Al-Acraaf: 19-23].

24. Wuxuu yidhi Alle ka dega qaarkiin qaarbuu col u yahaye, waxaana dhulka idiinku sugan nagaadi iyo raaxo tan iyo muddo.
25. Wuxuuna yidhi Alle dhexdiisaad ku noolaanaysaan dhexdiisaana ku dhimanaysaan xaggiisaana laydinka soo bixin.

قَالَ أَهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَلَعٌ إِلَى
حِينٍ ﴿٢٤﴾

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا
تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾

26. Bani Adamow waxaan idiin soo dejinay dhar astura xumaantiinna (cawrada) iyo labbis (xarrago), dharka dhawrsashada yaase khayr roon, kaasina waa aayaadka Alle inay dadku wax xusuustaan.
27. Bani Adamow yuusan idin fidnayn shaydaan siduu uga soo bixiyey labadiinnii waalid jannada, isagoo ka siibi dharkoodii inuu tusiyo xumaantooda (cawrada), wuu idin arkaa isaga iyo colkiisu idinkuse ma aragtaan, waxaana uga yeellay shaydaanka sokeeye kuwaan rumeynin xaqa.

يَبْتِيْٓ ءَادَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا
يُؤْرِى سَوْءَ تِكُمْ وَرِيْشًا وَلِبَاسًا
الْتَّقْوَى ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ ءَايَاتِ
اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُوْنَ ﴿٦٦﴾

يَبْتِيْٓ ءَادَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطٰنُ
كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ
عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَ تِهِمَا إِنَّهُ
يَرِيْكُم هُوَ وَقَبِيْلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا
تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطٰنِ أَوْلِيَاءَ
لِلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٦٧﴾

Wuxuu faray Alle inay ka baxaan jannada iyagoo qaarkood qaar col u yahay, iyagoo dhulka ku nagaan tan iyo muddo, oy kuna noolaan dhexdiisa kuna dhiman lagana soo bixin, markaasuu Alle uga warramay dadka wuxuu ugu nicmeeyey oo dhar ay isku asturaana iyo mid xarrago, waxaase ka khayr roon dhawrsoonida si ay u xusuustaan, wuxuuna uga digay inuu fidmeeyo shaydaanku siduu waalidkood Adam iyo xaawa uga saaray jannada, isagoo ka siibay dharkoodii, waxaana jira inuu shaydaanku u jeedo dadka iyaguse ayan arkayn, shaydaankuna wuxuu saaxiib la yahay kuwaan rumaynin xaqa. Waxayna aayaduhu caddayn siduu shaydaan dadka col ugu yahay, iyo inay ka digtoonaadaan, iyo inay xusuustaan sida Alle u arrad bixiyey uguna soo dejiyey dhar ay isku asturaan, waxaase muuqda in dadka qaarkii jeel yahay isqaawinta, sida haweenka dharka gaabsaday iyo kuwa xidhay dharka khafiifka ah ee aan wax asturayn, taasoo ku tusin inta diidday shukriga nicmada Alle. [Al-Acraaf: 24-27].

28. Markay falaan xumaanna waxay dhahaan waxaan ka helay aabayaalkanno Alle ayaana na faray iyada, waxaad dhahdaa Alle ma faro xumaan ma waxaad ku dhahaysaan Alle waxaydaan ogaayn.

وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا
ءَابَاءَنَا وَاللّٰهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللّٰهَ لَا
يَأْمُرُ بِالْفَحِشَاءِ اتَّقُوا لَوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا
لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٢٨﴾

29. Waxaad dhahdaa wuxuu faraa Alle cadaaladda iyo inaad u jeedisaan wajigiinna (xaggiisa) masaajid kasta agtiisa, baryana idinkoo u kali yeeli diinta siduu idinku bilaabay yaad ku soo noqonaysaan.
30. Koox wuu hanuuniyey, kooxna waxaa ku sugnaaday korkooda baadi, maxaa yeelay waxay ka yeesheen shayaadiinta awliyo, waxayna u malayn inay hanuunsan yihiin.

Waxaana wax lala yaaba ah in markay gaaladu xumaan falaan sheegaan inay aabayaalkood ka soo gaadheen, Alle na faray sidaas, Allese ma faro xumaan, mana habboona in Alle lagu been abuurto.

Alle se wuxuu faraa cadaaladda, salaad dar Alle ah, waxaana jirta inuu Alle dadka u soo celin siduu ku billaabay, Alle wuxuu hanuuniyaa qaar, qaarna way dhumaan, maxaa yeelay shaydaan yey sokeeye ka yeesheen Alle ka sokow iyagoo isu malayn inay hanuunsan yihiin, mana habboona in cidna xumaanta lagu raaco ama aabbo ha ahaado ama cid kale ha ahaatee.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: dadow waxaa laydiin soo kulmin Alle idinkoo kaba la', qaawan, oon gudnayn, Alle ayaa yidhi: saan ku billownay yaan ku soo celinaynaa (Bukhaari iyo Muslim). [Al-Acraaf: 28-30].

31. Banii Adamow qaata quruxdiinna (dharka) masaajid kasta agtiisa, cuna oo cabbana hana xad gudbina illeen Alle ma jecla kuwa xadgudbee.
32. Waxaadna dhahdaa yaa reebay quruxdii Alle u soo bixiyey addoomadiisa, iyo wanaagga rizqiga ah, waxaad dhahdaa waxaa iska leh kuwa rumeeyey nolosha adduunyo dhexdeeda, gaarna u tahay maalinta

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا
وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ
تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ
إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهم مُّهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

* بَيِّنِي ۖ ءَادَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ
مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ
لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ
لِعِبَادِهِ ۖ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ
لِلَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً
يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾

qiyaame, saasaanna ugu caddaynay aayaadkannaga ciddii wax og.

33. Waxaad dhahdaa wuxuu uun xarrimay Rabbigeey waxa xun kan muuqda iyo kan qarsoonba, iyo dambiga, iyo xad gudub xaq darro iyo inaad la wadaajisaan Alle wuxuusan xujo u soo dejinin, iyo inaad ku sheegtaan Alle waxaydaan ogayn «xaqnimadiisa».

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَأَلَّا تُمَّ وَالنَّبِيَّ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَنًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

Waa in cawrada la asturo marka la cibaadaysan iyo mar walba. Waxna la cuno lana cabbo isagoon la xadgudbayn. Illeen Alle ma jecla kuwa xadgudbee, cid xarrimi kartana ma jirto quruxda iyo wanaagga risqiga ah ee Alle u soo saaray dadka, wanaagga waxaa mudan mu'miniinta adduunka, gaar buuna u yahay qiyaamada, saasuuna Alle ugu caddeeyey aayaadkiisa ciddii wax kasi, Alle wuxuu xarrimaa xumaanta mid muuqata iyo mid qarsoonba iyo dambiga, iyo dulmiga xaq darro iyo in Alle lala wadaajiyey waxaana xujo lahayn iyo in lagu sheego Alle waxaan loo cilmi lahayn. Aayaduhuna waxay ku tusin in wanaaggana la falo xumaantana laga fogaado. [Al-Acraaf: 31-33].

34. Ummad kasta waxaa u sugnaaday ajal (muddo) markay timaaddo ajashuna kama dib maraan saacad kamana hor maraan.
35. Banii Adamow hadday idiin yimaadaan rasuullo idinka mida oo idiinka warrama aayaadkayga ciddiise dhawrsata oo wanaag fasha, cabsi ma saarra mana walbahaaraan.
36. Kuwa beeniyey aayaadkannaga oo iska kibriya xaggeeda kuwaasi waa naarta ehelkeeda wayna ku waari.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

يَبَيِّنِيْ عَادَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَفْضُونَ عَلَيْكُمْ عَائِيْتِي فَمَنْ أَتَقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾

37. Yaa ka dulmi badan cid ku abuuratay Alle been ama beenisa aayaadkiisa, kuwaasu waxay heli qaybtoodii loo qoray, markay u timaaddo malaa'igtannada (mawdka) oo dili waxay ku dhahaan aaway waxaad caabudayseen Alle ka sokow waxay dhahaan way naga dhumeen, waxayna ku marag fureen naftooda inay ahaayeen gaalo.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ ۗ أُولَٰئِكَ يَتَأَلَّهُمْ
نَصِيحُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ
رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا أَإِن مَّا كُنْتُمْ
تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا
عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا
كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

Alle wuxuu u yeelay ummad kasta waqti ayna kana dib dhacayn kana hor marayn, wuxuuna uga digay khilaafidda rasuulladiisa, taasoo ah in ciddii dhawrsata oo wanaag fasha ayan cabsi iyo murug midna arkayn, ciddii seen beenisa aayaadka Alle oo iskibrisana ay naar gali kuna waari, cid ka dulmi badanna ma jiro ruux ku been abuurtay Alle ama beeniyey aayaadkiisa, wuxuuna la kulmi camalkiisii iyo wixii loo yaboohay, markay dhimanna malaa'igtaa canaanata oo warsata waxay caabudi jireen oo Alle ka soo hadhay, waxayna qirtaan gaalnimadii iyagoo waxay caabudayeen ka maqnaaday, taasna waxay dadka uga digi inay wax Alle ka soo hadhay wax ka dayaan. [Al-Acraaf: 34-37].

38. Wuxuu yidhi Alle la gala naarta ummado hortiin tegay oo jinni iyo insiba leh, markastooy ummadu gasho waxay lacnaddaa walaasheed (saaxiibkeed) markay isku haleelaan dhammaantood dhexdeedana waxay ku dhahdaa tan dambe (wax raacda) tan hore (la raaco) Allow kuwanaa na dhumiyey ee u laablaab cadaab, Alle wuxuu odhan mid kasta waa loo laablaabi mase ogid in.

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن
قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ فِي النَّارِ
كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَّعْنَتْ أُخْتَهَا حَتَّىٰ
إِذَا آذَرَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِنَهُمْ
لِأَوْلَانِهِمْ رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَتَاتِهِمْ
عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ
ضِعْفٍ وَلَٰكِن لَّا تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾

39. Waxay ku odhan tan hore tan dambe wax dheeraada naguma lihidin ee dhadhamiya cadaabka waxaad kasbanayseen darteed.
40. Kuwa beeniyey aayadkanaga oo iska kibriyey looma furo iridaha samada mana galaan jannada intuu ka galo rati irbad dulkeed, saasaana ku abaal marinaa dambiilayaasha.
41. Waxay ku mudan jahannamo gogol, korkoodana waxaa ahaan dabool, saasaana ku abaal marinaa daalimiinta.

وَقَالَتْ أُولَئِهِمْ لِأَخْرَجْتَهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفْتَحُ لَهُمُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٠﴾

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

Alle wuxuu ku odhan gaalada maalinta qiyaame la gala naarta ummado idinka horreeyey oo jinni iyo insiba leh, markay naarta galaanna inay isnacladaan, iyadoo sheegi inay dhumiyeen kuwaasu oyna warsan Alle inuu u laab laabo cadaabka, dhammaantoodse waa loo laab laabi cadaabka, kan wax dhumiyey iyo kan la dhumiyeyba, mase oga, calaacal iyo qaylana wax uma tarto, kuwa beeniyey aayaadka Alle oo iska kibriyeyna cirka looma furo jannana ma galaan inta rati ka galo irbad dulkeed, waana abaalka dambiilayaasha, jahannamaana hoos iyo korba ka jiri taasoo ah abaalka daalimiinta. Waxaana ku soo aroray nafta fiican iyo tan xun xadiith dheer oo sheegi in tan fiican loo furi samada lana soo dhaweyn, tan xunna laga xidhi samada iyadoo suudh xun leh. Alle ayaana ka magan gallay xumaan. [Al-Acraaf: 38-41].

42. Kuwa rumeeyey xaqa oo falay camal fiican, kuma mashaqaynno naf waxayna karin, kuwaasu waa jannada ehelkeeda, wayna ku dhex waari.
43. Waxaanna ka siibnaa waxa ku jira laabtooda oo xasada, waxaana dareeri hoostooda wabiyadii, waxayna dhahaan mahad waxaa mudan

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٢﴾

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ

Allaha nagu hanuuniyey kan (wanaagga) maannaan hanuunneen haddaan Alle na hanuunin, waxay la timid rasuulladii Rabbigeen xaq, waxaana loogu dhawaaqay tiinnani waa jannadii laydin dhaxalsiiyey camalkiinna dartiis.

لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهَ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تَتَّكُمُ الْجِنَّةُ أَوْرِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

Markuu Alle sheegay kuwii xumaa wuxuu raaciyey kuwii liibaanay, waana kuwa xaqa rumeeyey ee camal fiican falay, kuwaasoo ku waari jannada, oo wanaag ku dhan yahay, isagoo laga daahiriyey xumaan iyo xasadba, kuna mahadin Allahooda hanuuniyey, illeen cidaan Alle hanuunin ma toosee, waxayna qiri in rasuulladii Alle xaq la yimaadeen, waxaana loogu dhawaaqi inay galaan jannada iyagoo ku dhaxli camalkoodii fiicnaa dartiis.

Waxaa xadiith ku sugnaaday in markay mu'miniintu ka nabadgalaan naarta lagu joojin meel u dhaxaysa jannada iyo naarta, markaasaa laysu qisaasi waxay isku dulmiyeen adduunkii, markii la daahiriyo yaa loo idmi inay galaan jannada. Wuxuuna Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku dhaartay in mid kasta ka garan og yahay gurigiisa jannada in ka badan kii adduunka. Waxaa wariyey (Bukhaari). [Al-Acraaf: 42-43].

44. Waxay u dhawaaqaan ehelu jannuhu ehelu naarka waan helay wixii Alle noo yaboohay si dhab ah ee idinku ma hesheen wuxuu idiin yaboohay Alle si dhab ah, waxayna dhahaan haa waxaana ka dhawaaqa dhexdooda mid dhawaaqa lacnadda Alle ha ku dhacdo daalimiinta.

وَتَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

45. Ah kuwa ka celiya dadka jidka Alle lana doona qallooca, iyagoo aakhiro ka gaalobay.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾

46. Dhexdoodana waxaa ahaan xijaab, acraafkana (meel sare) waxaa ahaan dad ku garan cid kasta calaamaddooda, waxayna u dhawaaqaan ehelu jannaha iyagoo ku leh nabadgalyo korkiinna ha ahaato, mayna galin jannada wayse damci.
47. Markii loo jeediyo wajigooda xagga ehelu naarka waxay dhahaaan Allow ha na yeelin la jirka daalimiinta.

وَبَيَّنَّهُمَا جِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ
يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادَوْا
أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْنَا لَمْ
يَدْخُلُوها وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾

* وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ
أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ
الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

Ehelu jannuhu wuxuu la hadli ehelu naarka iyagoo warsanaya inay heleen wixii Alle ugu goodiyeey ee ciqaab ahaa, iyaguna way heleen wixii wanaag ahaa ee Alle u yaboohay, waxayna ugu jawaabeen inay heleen, markaasaa dhexdooda lagu dhawaaqay lacnada ha ku dhacdo daalimiinta dadka ka leexiya jidka Alle oo qallooca la rabta, aakharana ka gaaloobay, waxaana u dhaxeeya xijaab, acraafkana waxaa ah dad ku garan cid kasta calaamaddeeda, waxayna ugu dhawaaqaan ehelu jannaha nabadgalyo korkiinna ha ahaato waana dad aan wali galin jannada doonahayase, haddii loo jeediyo xagga ehelu naarkana waxay dhahaaan Rabbigeenow ha na yeelin la jirka daalimiinta. Aayaduhuna waxay caddayn sida loo kala bixi maalinta aakharo, cid walbana ay u heli wuxuu Alle ugu yaboohay una camal falay, wax isku qasanna uusan u jirin, Alle na waa kariim caadila awoodna badan. [Al-Acraaf: 44-47].

48. Waxay u dhawaaqayaan dadka acraafku dad ay ku garan calaamaddooda, waxayna ku odhan waxba idiinma tarin badnaantiinnii (kulankiinnii) iyo waxaad isku kibrinayseen.
49. Ma kuwanaa kuwaad ku dhaarteen inaan Alle gaadhsiinayn (siinayn) naxariis (waxaana lagu odhan) gala jannada idinkoon cabsi iyo walbahaar midna arkayn.

وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا
يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَى
عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ
تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾

أَهْلُوا لآءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ
اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ
عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾

50. Waxay u dhawaaqi ehelu naarku ehelu jannaha (iyagoo dhihi): noogu soo deeqa biyaha ama waxa Alle idinku arzaaqay, waxayna dhahaan Alle wuu ka xarrimay labadaas gaalada.

51. Ee ah kuwa ka yeeshay diintooda madadaalo iyo ciyaar, oyna dhagartay nolosha adduunyo, maanta wuu ku dayn naarta siday u halmaameen la kulanka maalintan, iyo diiddadooda aayaadkannaga dartiis.

Waxayna u dhawaaqaan dadka acraafku dad ay ku garan calaamaddooda oy kuna dhihi waxba idiinma tarin waxaad kulminayseen iyo waxaad kasbanayseen waana kuwaas kuwaad ku dhaaranayseen inuusan Alle siinayn naxariis, waxaana lagu odhan gala jannada idinkoon cabsi iyo murugo midna arkayn, waana dadkii rumeeyey xaqa, waxaase dhawaaqay ehelu naarkii (Alle ayaan ka magan gallaye) iyagoo ku dhihi ehelu jannaha biyaha wax naga siiya oo noogu deeqa, iyo waxa Alle idinku arzaaqay waxayna dhahaan Alle aya ka xarrimay gaalada ka yeeshay diintooda madadaalo iyo ciyaar, oyna dhagartay nolosha adduunyo, maalinta qiyaamana waxaa lagu dhex dayn naarta siday u halmaameen la kulanka maalintaas, aayaadkana u diideen. [Al-Acraaf: 48-51].

52. Dhab ahaan baannu ugula nimid kitaab aannu caddaynay annagoo ku cilmi leh, isagoo hanuun iyo naxariis u ah ciddii rumayn.

53. Miyey sugi waxaan ahayn wuxuu sheegi quraanku, maalintuu yimaaddo wuxuu sheegi quraanku waxay odhan kuwii horay u halmaamay (kuna camal falin): waxay la timid rasuulladii Alle xaq, ee ma jiraa shufaco

وَنَادَىٰ أَصْحَابَ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ
أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا
رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَمَهُمَا
عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا
وَعَرَّثُوهُمُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَأَلْوِيْمَ نَنْسَلُهُمْ
كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا
بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٥١﴾

وَلَقَدْ جِئْتَهُم بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ
عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي
تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ
قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ
لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ
فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ

ha noo shafeeceeene, ama ma nala celin inaan fallo waxaan ahayn waxaan fali jirray, waxay khasaariyeen naftooda waxaana ka dhumay waxay been abuuran jireen.

54. Rabbigiin waa Allihii ku abuuray samooyinka iyo dhulka lix maalmood kana kornoqday carshiga, wuxuuna ku daboolaa habeenka maalinta, wuuna doonaa habeenku si degdega, qorraxda dayaxa iyo xidigahana (Alle waa abuuray) iyagoo loo sakhiray amarka Alle, Alle ayaana abuuridda iyo amarkaba iska leh, waxaana waynaaday «oo khayr batay» Rabbiga barbaariya caalamka.

Alle wuxuu soo dejiyey kitaabka quraanka ah oo cad, wanaagna ku dhan yahay, gaalase waxay xaqiiqada dhabta ah ogaan markuu u yimaaddo wuxuu sheegi oo xaq ah, waxaana khasaari ciddii iska nacday oon ku camal falin oo iska halmaantay, waxayna ku calaacali inay rasuulladii Alle xaq ula yimaadeen, yaase u shafeeci ama u celin adduunkii si ay camal fiican u falaan. Aayadda kale waxay ka warrami awoodda Alle iyo siduu u abuuray cirka, dhulka, qorraxda, dayaxa, iyo xidigahaba, uguna sugnaaday abuuridda iyo amarkuba, waana Allaha wayn ee khayrka badan caalamkana Alle u ah. Aayaddana kama muuqdo wax Alle khalqigiisa ku dhaweeya, jidka xaqa ah ee toosanna waa in la raaco jidkii hore ee suubbanaa. Wuxuu yidhi Nucaym binu Xammaad sheekhii Bukhaari: ciddii Alle u ekaysiisa dadka wuu gaaloobay, ciddii diidda wax Alle isku tilmaamayna wuu gaaloobay, wuxuu Alle isku sheegay ama Rasuulkiisu ku tilmaamay u ekaysiin ma leh, waana in Alle xumaan laga dheereeyo wanaagna laga tilmaamo. [Al-Acraaf: 52-54].

55. U barya Allihiin si khashuuc ah iyo qarsoodi illeen Alle ma jecla kuwa xad gudbee.

قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٥٣﴾

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغِثِي الْأَيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْثُ مَا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٥﴾

56. Hana fasaadinnina dhulka inta la wanaajiyey ka dib, baryana Alle cabsi iyo doonidba, naxariista Alle na waxay u dhawdahay kuwa samaha fala.

57. Alle waa kan u dira dabaysha bishaaro naxariistiisa (roobka) hortiisa, markay xambaarto daruur culusna waxaan u kaxaynaa dhul dhintay (abaar ah) waxaana ku dejinnaa (shubnaa) biyaha, waxaana ku soo bixinnaa midho kasta, saasaana u soo bixinnaa wixii dhintay, inaad xusuusataan.

58. Dhulka fiican wuxuu ku soo baxaa dooggiisu idinka Alle, midka xunna waxaan dhib ahayn kuma soo baxo, saasaan ugu caddaynaa aayaadka ciddii ku shukrin Alle.

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا
وَأَدْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ
قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا
سُقْنَاهُ لِيلَةً لِّمَن يَشَاءُ فَأَنزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ
فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ
نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ
رَبِّهِ وَالَّذِي خَبثَ لَا يَخْرِجُ إِلَّا
نَجَسًا كَذَلِكَ نَصْرِفُ الْأَيديَ لِقَوْمِ
يَشْكُرُونَ ﴿٥٨﴾

Alle waa in loo baryaa si habboon, dhulka waa in wanaag lagu joogaa oon la fasaadin inta Alle wanaajiyey ka dib, Alle waa in lagu xidhnaado illeen naxariistiisu waxay u dhawdahay sama falayaashee, wuxuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku yidhi asaxaabta: dadyahow u dhimriya naftiinna idinku uma dhawaaqaysaan Alle dhaga la' ama maqane, Rabbigaad baryeysaan waa maqle dhaw. Aayadaha kale waxay ka warrami sida Alle ugu nicmeeyey addoomadiisa roobna ugu keeno, uguna nooleeyo dhul dhintay, uguna soo bixiyo doog iyo barwaaqo si ay calaamo ugu noqoto awoodda Alle iyo inuu soo nooleyn karo wixii dhintay, dadkuna waxay la mid yihiin dhulka oo midna khayrbaa ka imaan oo xaquu raaci sida dhul roob wax ka soo saaray, midna waa xaqdiide sida dhul xun oon wax soo dhalinayn, taasina dadkaa loo caddayn inay wax gartaan. [Al-Acraaf: 55-58].

59. Waxaan u dirray Nabi Nuux qoomkiisii, wuxuuna ku yidhi qoomkayow caabuda Alle,

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

idiinma sugna macbuud cibaado mudan oo ka soo hadhaye, anugu waxaan idiinka cabsan cadaab maalin wayn.

60. Waxay dheheen madaxdii qoomkiisa ka mid ahayd waxaan kugu aragnaa baadi cad.
61. Wuxuuna yidhi qoomkayow baadi kuma sugni waxaanse ahay Rasuulki Rabbiga caalamka.
62. Waxaanna idin soo gaadhsiiin farriinta Rabbigay, waana idiin naseexayn, waxaanna ka ogahay xagga Alle waxaydaan ogayn.
63. Ma waxaad la yaabteen inuu idiinla yimid nin idinka mida xuska Allihiin, si uu idiinku digo iyo inaad dhawrsataan laydiinna naxariisto.
64. Wayse beeniyeen waxaanna ku korinnay Nuux iyo intii la jirtay doontii, waxaanna maanshaynay kuwii beeniyey aayaadkannaga, illeen waxay ahaayeen qoom indha la' (xaqa arkayn).

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥٩﴾

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُّكَ فِي صَلَكِ مُبِينٍ ﴿٦٠﴾

قَالَ يَقَوْمَ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾

فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلِّ وَأَعْرَفْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٤﴾

Quraanku wax badan yuu ka warramay Nabi Nuux iyo Nabiyada kalaba, siday xaqa u gaadhsiiyeen dadkii iyo siday u beeniyeen, iyagoo Nabiyadu nasteex u ah qoomkoodii, iyaguna ka madax adaygi, waxase loo baahan yahay in lagu waano qaato, xaqana la raaco, waxayse noqotay cidhibtii qoomkii Nabi Nuux in la halaago oo biyo iyo duufaan lagu maansheeyo, Nabi Nuux iyo intii raacdayna ay nabad galaan oo u hadhaan dhulkii iyagoo doon koray. Maxamed binu Isxaaq wuxuu yidhi: Nabi Nuux wuxuu la kulmay cid la kulantay ma jirto Nabi la dilay mooyee. Ibnu Cabbaasna wuxuu yidhi: qoomkii Nabi Nuux waa qoomkii ugu horreeyey ee caabuda sanam. Ujeeddadu waa in xaqa la raaco, xumaantana laga leexdo si loo liibaano. [Al-Acraaf: 59-64].

65. Waxaan u dirray caadna walaalkood (Nabi) Huud wuxuuna yidhi: qoomkayow caabuda Alle, idiinma sugna macbuud xaq ah oo ka soo hadhay isaga, miyeydaan dhawrsanayn.
66. Waxay dheheen madaxdii gaalowday oo qoomkiisa ka mid ah, annagu waxaan kugu aragnaa safaaho (caqli xumo) waxaanna kuu malaynaynaa inaad ka mid tahay beenaalayaasha.
67. Wuxuuna yidhi qoomkayow safaaho (caqli xumo) ima hayso waxaanse ahay rasuul Rabbiga caalamka.
68. Waxaanna idin soo gaadhsiin farriinta Allahay, waxaana idiin ahay nasteex aamina.
69. Ma waxaad la yaabteen inuu idiinla yimid xuska Allihiin nin idinka mid ah, inuu idiin digo, xusuusta markuu idinka yeelay Alle kuwa u hadhay (dhulka) qoomkii Nabi Nuux ka dib, idiinna kordhiyey xoog, ee xusuusta nicmada Alle, waxaad u dhawdhiin inaad liibaantaane.

* وَإِلَىٰ عَادِٰ أَخَاهُمْ هُوْدًا قَالَ يٰقَوْمِ
أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ
أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ
إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ
الْكَٰذِبِيْنَ ﴿٦٦﴾

قَالَ يٰقَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلٰكِنِّي
رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِيْنَ ﴿٦٧﴾

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ
نَاصِحٌ أٰمِيْنٌ ﴿٦٨﴾

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن
رَّبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ
وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن
بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ
بَضْطَةً فَادْكُرُوا ءَالَآءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ
تُقَلِّحُونَ ﴿٦٩﴾

Sidoo kale wuxuu Alle u diray caad Nabi Huud, waana caadkii hore, wuxuuna ku waaniyey inay Alle kaliya uun caabudaan, dhawrsadaanna illeen macbuud xaqaa oo kale ma lehe, madaxdiise way gaalooheen oo diideen xaqii oo xumaan iyo caqli yari ku sheegeen Nabigii, wuxuuse u sheegay inuusan caqli xumayn,

ee uu yahay Rasuul Rabbiga caalamka, gaadhsiinna farriinta Alle, yahayna nasteex aamina, oyna habboonayn inay la yaabaan in waxyi lagu soo dejiyo nin ka mid ah, inuu u digo, wuxuuna xusuusiyeey in Alle ka yeelay kuwo ka soo hadhay kana dambeeya qoomkii Nabi Nuux, xoogna Alle u yeelay, oyna waajibna ku tahay inay xusuustaan nicmooyinka Alle, inay liibaanaan. Taasina waxay ku tusin inay xaqa iyo xumaantu dagaallamaan had iyo jeer, wanaagguna hadho xumaantuna tirtiranto. Taasoo muujin in xaqa lagu sugnaado, xumaantana laga leexdo. [Al-Acraaf: 65-69].

70. Waxay dheheen ma waxaad noola timid inaan caabudno Alle kaliya, oon ka tagno waxay caabudayeen aabayaalkanno, noo keen waxaad noogu goodiyeysay haddaad runle tahay.

71. Wuxuu yidhi waxaa idinkaga dhacaya xagga Alle cadaab iyo cadho, ma waxaad igula murmaysaan magacyo ood magacowdeen idinka iyo aabayaalkiin oon Alle u soo dejinin xujo, suga anna waan idinla sugiye.

72. Markaasaan korinnay isaga iyo intii la jirtay, naxariistannada darteed, waxaanna goynay cidhibta kuwa beeniyeey aayaadkannaga, mana ayan rumayn (xaqa).

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ
مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا
إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿٧٠﴾

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ
رَجْسٌ وَعَظْبٌ أَتَجِدُلُونَنِي فِيْ أَسْمَاءِ
سَمِيئُمُوهَا أَنْتُمْ وَعَابَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ
بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ
مِنَ الْمُنْتَظِرِيْنَ ﴿٧١﴾

فَأَحْبَبْنَاهُ وَالَّذِيْنَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا
وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِيْنَ كَذَّبُوا بِآيٰتِنَا وَمَا
كَانُوا مُؤْمِنِيْنَ ﴿٧٢﴾

Nabi Huud iyo Nabiyaada kalaba waxay la yimaaddeen in Alle kaliya la caabudo, hase yeeshee way la yaabeen gaaladii Caad, waxayna diideen inay ka tagaan waxay aabayaalkood caabudi jireen, waxaase ku dhacay ciqaab iyo cadho Alle, illeen cilmi la'aan yey ku murmeen Alle iyo xaqiye, waxaana la cidhib tiray intii beenisay xaqa ee gaalada ahayd, sidii lagu halaagayna waxaa caddeeyey aayado kale oo badan, oo tilmaami sidii loo halaagay markay kibreen oo xaqii beeniyeen, taasuna waa u digid ciddii marta waddadoodii, oo xaqa ka madax adaygta, cid xoog iyo tabar ku faani kartana ma jirto illeen dad waa miskiin tabar yare, [Al-Acraaf: 70-72].

73. Waxaan u dirray Thamuudna walaalkood Nabi Saalax, wuxuuna yidhi qoomkayow caabuda Alle wax ka soo hadhay Alle oo cibaado mudan idiinma sugnee, waxaa idiinka timid xagga Alle xujo (cad) tanna waa hashii Alle, waxayna idiin tahay calaamo, ee iska daaya ha ka cunto dhulka Alle, hana ku taabannina xumaan oo markaas idin qabto cadaab daran.

74. Xusuusta markuu idinka yeelay (Alle) kuwo baddalay Caad, kadib idin dajiyeyna dhulka, idinkoo ka yeelay dooxyaheeda daaro, ood kana qoranaysaan buuraheeda guryo, xusuusta nicmooyinka hana fasaadinnina dhulka.

75. Waxayna ku dheheen madaxdii iskibrisay oo qoomikiisa ka mida kuwii tabarta yaraa oo rumeeyey: ma waxaad og tihiin in Saalax laga soo diray xagga Alle, waxayna dheheen annagu waxa lagu diray waan rumaynay.

76. Waxayna dheheen kuwii iskibriyey annagu waxaad rumeeyseen waan ka gaaloownay.

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ
قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ هَذِهِ
نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذُرُّوهَا تَأْكُلُ
فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسَوْءٍ
فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

وَأذْكُرُوا إِذْ جَعَلْنَا خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ
عَادٍ وَبَوَّأْنَا فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ
مِن سُهولِهَا قُصُورًا وَتَنْجِثُونَ الْجِبَالَ
بُيُوتًا فَادْكُرُوا آيَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ
لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوهُ لِمَن ءَامَنَ مِنْهُمْ
أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُّرْسَلٌ مِّن رَّبِّهِ
قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِءُ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٥﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي ءَامَنْتُمْ
بِهِءُ كَافِرُونَ ﴿٧٦﴾

Reer Thamuud waxay ahaayeen qoom caraba oo loo soo diray Nabi Saalax, wuxuuna faray inay Alle kaliya caabudaan una sheegay in hasha loo soo diray ay calaamo u tahay, oyna nabadgaliyaan, xusuustaanna nicmooyinkii Alle, dhulkana ayan fasaadin, waxaase iskibriyey sidii caadada ahayd kuwii madaxda ahaa, iyagoo warsan warsi xun in (Nabi) Saalax laga soo diray xagga Alle, waxayna caddeeyeen inay diideen waxa lagu soo diray Nabi Saalax, mu'miniitiise waxay caddeeyeen inay xaqa rumeeyeen, saas darteed waa inaan cidna ismoodin inay iyadu xaqa ka sarrayso ama awood leedahay, illeen xaqa mudan in la raacee. [Al-Acraaf: 73-76].

77. Waxayna dileen hashii waxayna ka madax adaygeen amarkii Rabbigood, waxayna dheheen saalaxow noo keen waxaad noogu goodiyeysa haddaad tahay mid la soo diray.
78. Waxaana qabtay gariirkii waxayna ahaadeen kuwo guryahoodii ku dhintay.
79. Wuxuuna ka jeedsaday «Nabi saalax» xaggooda, wuxuuna yidhi: waan idin gaadhsiiyey farriintii Rabbigey waana idiin naseexeeyey mase jeclidiin nasteexa.

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ
وَقَالُوا نَيِّصَلِحُ أَثْمِنًا بِمَا تَعَدْنَا إِنْ
كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٧﴾

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
جِثِيمِينَ ﴿٧٨﴾

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ
أُبْلِغْتُكُمْ رَسُولَ رَبِّي وَتَصَحَّتْ لَكُمْ
وَلَكِن لَّا تُحِبُّونَ التَّصْحِيحَ ﴿٧٩﴾

Waxay caddayn aayaduhu inay dileen hashii, inkastoo la sheegay in nin kaliya dilay haddana waxay aayaddu sheegtay inay dhammaan wax ka dileen illeen raalli bay ka ahaayeen dilkeedee, waxayna ku dambeeyeen in dhul gariir lagu halaagay, oy guryahoodii ku bakhtiyeen, Nabi Saalaxna wuxuu sheegay inuu ku dadaalay siday xaqa u rumayn lahaayeen uguna naseexeeyey mase jeclayn kuwa naseexeeya. Taasina waxay caddayn in ciddii xaqa iyo naseexada diidda ay la kulmi ciqaab iyo halaag, waxaa kale oo ay ku tusin inay waajib tahay in jidka toosan la raaco, xumaantana laga leexdo. [Al-Acraaf: 77-79].

80. Xusuuso Nabi Luud markuu ku yidhi qoomkiisii: ma waxaad la imaanaysaan xumaanta uusan idiinka hormarin ruux caalamka ka mid ah.

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَلْحِشَةَ
مَا سَبَقْتُكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ
الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

81. Idinku waxaad u tagaysaan ragga hunguriyeyn darteed, haweenka ka sokow, waxaadse tihiin qoom xad gudbay.
82. Waxayna ahayd jawaabtii qoomkiisa, ka bixiya Luud iyo inta rumaysay magaaladiinna waaba dad isdaahirinayee.
83. Waana korinnay Luud iyo ehelkiisa haweenaydiisii mooyee oo ka mid noqotay kuwa halaag ku hadhay.
84. Waxaanna ku soo daadinnay roob (naareed), bal day siday noqotay cidhibtii dambiilayaasha.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّن دُونِ
النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا
أَخْرَجُوهُمْ مِّن قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ
يَتَطَهَّرُونَ ﴿٨٢﴾

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ
الْغَابِرِينَ ﴿٨٣﴾

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عِقَابُهُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٤﴾

Qoomkii Nabi Luudna waxay ahaayeen kuwo akhlaaq xun, oo haweenka ka leexda oo ragga aada, markuu ka waaniyeyna waxay isfareen in Luud iyo inta rumaysay laga bixiyo magaalada, iyagoo ku caayey inay yihiin kuwo nadiifa, Alle ayaase halaagay, nabadna galiyey Nabi Luud iyo intii rumaysay. Waxaadna halkaas ku aragtaan in marka akhlaaqdu xumaato ay dadka iskaga darmaan wanaagga iyo xumaantu. Goormayse nadaafaddu ceeb noqotay, waana wax la yaab leh in wanaag laysku caayo. Qataadana wuxuu yidhi: way caayeen ceeb la'aan. [Al-Acraaf: 80-84].

85. Madyanna waxaan u dirray walaalkood Nabi Shucayb wuxuuna yidhi qoomkayow caabuda Alle, idiinma sugna Alle ku ka soo hadhayee, waxaa idiinka timid xagga Alle xujee, dhammaystirana miisidda iyo miisaanka, hana ka nusqaaminina dadka waxooda, hana fasaadinnina dhulka

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَتَقَوْمِ
أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ
قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَوْفُوا
الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ
أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَفْسُدُوا فِي الْأَرْضِ
بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨٥﴾

wanaajin kadib, saasaa idiin khayr roon haddaad mu'miniin tihiin.

86. Hana fadhiisannina jid kasta idinkoo goodin oo ka celin dadka jidka Alle ciddii rumaysa idinkoo qallooc la dooni, xusuustana markaad yareydeen oo Alle idin badiyey, dayana siday noqotay cidhibtii fasaadiyayaasha.

87. Haddayse koox idinka mida rumaysay waxa laygu soo diray kooxna ayna rumeynin samra (suga) inta Alle ka kala xugmin dhexdeenna, isagaa xaakimmo u khayr roon.

Waxaa lagu sheegay madyan inay ahayd meel u dhaw magaalada macaan ee urdun, wuxuuna ka waaniyey Nabi Shucayb inayna nusqaaminin miisidda iyo miisaanidda, dadkana khayaamin, dhulkana ayan fasaadin wanaajin kadib, jidkana ayan fadhiisan iyagoo xaqa dadka ka celin iyagoo qallooc la raba, iyagoo laga rabo inay xusuustaan sida Alle u badiyey iyagoo yaraa, haddayse kooxu rumaysay xaqa midna beenisay ha la sugo inta Alle ka kala xukumo, illeen isagaa xaakimmo u khayr roon. Waxayna aayaduhu ku tusin xumaan falka qoomkaas, maxayse ka heleen oon ahayn waxa aayaduhu sheegi doonaan oo ciqaab darana. [Al-Acraaf: 85-87].

88. Waxay dheheen madaxdii iskibrisay oo qoomkiisii ah waxaannu kaa bixin Shucaybow adiga iyo kuwa ku rumeeyey magaaladannada ama waxaad ku soo noqon diintannada, wuxuuna yidhi: oo haddaan necebna hayna (ma nugu qasbeysaan).

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ
وَتَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ مَن ءَامَنَ بِهِ
وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَدْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ
قَلِيلًا فَكَثَرْتُمْ وَأَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ
عَقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٦﴾

وَإِن كَانَ طَائِفَةٌ مِّنكُمْ ءَامِنُوا
بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا
فَأَصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ
خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٧﴾

* قَالَ أَمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن
قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعَبُ وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي
مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ﴿٨٨﴾

89. Waxaan ku been abuurannay Alle haddaan ku noqonno diintiinna inta Alle naga koriyey ka dib, nagumana habboona inaan ku noqonno in Alle doono mooyee ee Rabbigeen ah, illeen Rabbigeen ayaa cilmigiisu waasac yahaye, waxaanna talo saarannay Alle, Allow nagu kala xukun dhexdannada xaq, adaa xaakin u khayr roon e.

قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبُّنَا أَفَتُحِبُّونَا وَيَتَوَكَّلُونَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ عَلَى اللَّهِ كَافِرُونَ ﴿٨٩﴾

Aayadahan waxay ka warrami waxay la qaabileen Nabi Shuceyb iyo inta la jirtay oo mu'miniinta ah, oyna ugu gooddiyeen inay ka eryi magaaladooda haddayna ku soo laaban diinta, ku noqoshada diintoodana waxay ula jeedaan dadkii ka baxay ee raacay Nabi Shucayb iyo xaq illeen Nabi Shucayb marna diintooda ma haysane, ugu dambayntii way diideen mu'miniintii warkii gaalada mar hadduu Alle ka koriyey, waxayna talo saarteen Allehood kana baryeen inuu si xaq ah ku kala xukumo iyaga iyo gaalada xaq diiday, taasina waxay ku tusin inay waajib tahay in xaq lagu sugnaado laguna dhaganaado, Alle na la talo saarto isagaa xaakim caadil ahe oo cid walba marin waxay mudan tahaye. [Al-Acraaf: 88-89].

90. Waxayna dheheen madaxdii gaalowday oo qoomkiisii ka mida haddaad raacdaan Shucayb waa khasaarteen.
91. Waxaase qabtay gariir waxayna ahaayeen kuwo guryahoodii ku dhintay (iyagoo lagdan).
92. Kuwii beeniyey Shucayb waxaad mooddaa inayna ku nagaannin magaaladaas dhexdeeda, kuwii beeniyey Shucaybna iyaga umbaa khasaaray.
93. Markaasuu isaga jeedsaday oo yidhi: qoomkayow waan idin gaadhsiiyey farriintii Allahay,

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِن آتَيْنَاكَ آيَاتًا لَخَسِيرُونَ ﴿٩٠﴾

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثِيمِينَ ﴿٩١﴾

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا لَمْ يَعْنُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمْ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَتِي رَبِّي وَتَصَدَّقْتُمْ لَكُمُ

waana idiin naseexeeyey ee
sideen ugu walbahaari qoom
gaala ah.

كَيْفَ ءَأَسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾

Alle wuxuu ka warrami gaalnimadooda iyo madax adayggooda iyo waxay dhex dabaalan oo baadinnimo ah, iyagoo isaga digay raacidda Nabi Shucayb oo ay khasaare ku sheegeen, waxaase qabatay gariir, waxayna ku dhinteen guryahoodii waxaadna mooddaa inayna xaq diidayaashu ku nagaannin halkaan, khasaarana iyaga umbuu ku dhacay, Nabi Shucaybna wuu isaga jeedsaday isagoo sheegay inuu gaadhsiiyey farriintii Alle una naseexeeyey uusanna u murgaynin, wax loo calaacalana ma aha cid intii xaqa si cad loo gaadhsiiyey looguna sharaxay haddana diidda, dulmi, madax adayg, xaq diiddo iyo dhibid dadka toosan iyo xaqaba ay dhibayaan darteed. [Al-Acraaf: 90-93].

94. Magaalo kasta oon Nabi u dirraba waxaan ku qabannay ehelkeeda cudurro iyo dhibaato inay khushuucan (oo baryaan Alle).

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا
أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ
يَضُرَّعُونَ ﴿٩٤﴾

95. Markaasaan u baddallaa meeshii xumaan (dhibka) wanaag (khayr) intay ka bataan oy dhahaan waxaa taabtay aabayaalkaanno dhibaato iyo farax, markaasaan ku qabannaa kado iyagoon ogayn.

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ
عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ ءَابَاءَنَا الضَّرَّاءُ
وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿٩٥﴾

96. Hadday dadka magaalooyinku rumeeyaan (xaqa) oo dhawrsadaan waxaan ku furi lahayn korkooda (sii dayn lahayn) barakada samada iyo dhulka, wayse beeniyeen (xaqii) waana qabannay waxay kasbanayeen dartiis.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَأَتَّقُوا
لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَهُم بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾

97. Miyey ka aammin noqdeen dadka magaaladu inuu u yimaaddo dhibkannaga habeenkii iyagoo hurda.

أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا
بَيْتًا وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿٩٧﴾

98. Miyeyse ka aammin yihiin dadka magaaladu inuu u yimaaddo dhibkannagu barqinkii iyagoo ciyaari.
99. Ma waxay ka aammin noqdeen makriga Alle, cid khasaartay yaa ka aammin noqota makriga Alle.

أَوَامِنَ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا
ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ
إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾

Adduunku waa guri imtixaam, dadkana waxaa lagu imtixaamaa dhib iyo khayrba inay xusuustaan Alle, haddii kale wuxuu ku qaban Alle kado iyagoon ogayn, hadduu dadku toosnaado oo xaqa raaco wuxuu Alle ugu deeqi lahaa khayr iyo barwaaqo, waxayse beeniyeen xaqii waxaana lagu ciqaabay dambigooda dartiis, mana habboona in laga aamin noqdo ciqaabta Alle illeen waxaa suurawda in ciqaabta Alle u timaaddo habeen ay hurdaan ama maalin ay ciyaari, illeen cid khasaartay umbaa ka aamin noqota oon xil iska saarin ka dhawrsashada ciqaabta Alle. Waxaana xadiith ah: "mu'minka xaalkiisu waa khayr, hadday dhib ku dhacdo wuu samraa khayrna wuu u noqdaa, hadduu wanaag helana wuu mahdiyaa oo khayr u noqdaa." Waana in saas loo gartaa xaalka, Allana lagu tiirsanaadaa. [Al-Acraaf: 94-99].

100. Miyeyna u caddaannin kuwa dhaxlaya dhulka ehelkiisa ka dib haddaan doonno waan qaban lahayn dambigooda dartiis, waxaannu daboolaynaa quluubtooda oyna wax maqlin.
101. Taasi waa magaaloooyinkii waxaanna kaaga qisoonaaynaa warkoodii, waxayna ula timid rasuulladii xujooyin mana ayan rumayn beenintooda darteed horay, saasuuna u daboolaa Alle quluubta gaalada.
102. Kamaannaan helin badankooda ballan, waxaanse hellay badankood iyagoo faasiqiina.

أَوَلَمْ يَجِدِ لِلذَّيْنِ يُرْتُونَ الْأَرْضَ مِنْ
بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصَبْنَهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْبَعُ عَلَي قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا
يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا
وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ
قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ
الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِن
وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾

Alle wuxuu halaagaa ciddii isla waynaata oo xaqa beenisa, waxaase habboon in ciddii dhaxasha ay waajib tahay inuu toosnaado oo hanuunsanaado si ayna ugu dhicin ciqaabta Alle, sidii qoomkii Nabi Nuux, Nabi Huud, Nabi Saalax, Nabi Luud iyo Nabi Shucayb, oo dhammaantood Nabiyadu ula yimaaddeen xujooyin cad, badankooduna xaqii bay diideen, waxayna muteen in la daabaco quluubtooda fasiqiinna noqdaan, taasina waxay caddayn in xaqa la raaco, lana digtoonaado, lana toosnaado. [Al-Acraaf: 100-102].

103. Markaasaan la bixinnay Nabi Muuse aayaadkanaga xagga fircoon iyo qoomkiisii, wayna dulmiyeen (diideen) ee day siday noqotay cidhibtii mufsiidiinta.
104. Wuxuuna yidhi (Nabi) Muuse: Fircoonow anugu Rasuul Rabbiga caalamkaan ahay.
105. Waxaana dhab ah inaan Alle ka sheegayn waxaan xaq ahayn, waxaana idiin la imid xujo Allihiin, ee u daa banii israa'iil la jirkayga
106. Wuxuuna yidhi (Fircoon): haddaad la timid aayad keen haddaad run sheegi.
107. Markaasuu tuuray ushiisii markaasay soo baxday iyadoo mas cad ah.
108. Wuxuuna siibay gacantiisii markaasay soo baxday iyadoo u cad dadka eegi.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ فَظَلَمُوا بِهَا فَأَنظَرُ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٣﴾

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَّا أَقُولُ عَلَىٰ اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ ۚ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٠٥﴾

قَالَ إِن كُنتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَآتِ بِهَا إِن كُنتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ ﴿١٠٦﴾

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٠٧﴾

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنّٰظِرِينَ ﴿١٠٨﴾

Nabi Muuse wuxuu Alle u diray Fircoon iyo qoomkiisii isagoo aayado wata, wayse beeniyeen oo diideen, wuxuuna u sheegay Fircoon inuu Rasuul Alle yahay, dhabna waxaan xaq ahayn uusan sheegayn, xujana uu la yimid uuna warsaday inuu u daayo banii israa'iil, wuxuuse codsaday Fircoon sidii caadada u ahayd inuu xujo keeno hadduu run sheegi, wuxuuse u muujiyey ushii oo mas noqotay iyo gacantiisa oo cad cudur la'aan. Qisaduna saasay ku socotaa inta laga halaago fircoon iyo colkiisii xumaa. [Al-Acraaf: 103-108].

109. Waxay dheheen madaxdii qoomka Fircoon ka mid ahayd kani waa sixirroow aad u yaqaanna.
110. Wuxuuna dooni inuu idinka bixiyo dhulkiinna ee maxaad faraysaan.
111. Waxayna dheheen dib u dhig (xaalkiisa) iyo walaalkiis, una dir magaalooyinka kuwo soo kulmiya.
112. Oo kuu keena sixir badane kasta aadna u yaqaanna.
113. Waxayna u yimaaddeen sixirlayaashii Fircoon, waxayna dheheen ujuuro maleennahay haddaan annagu adkaanno.
114. Wuxuuna yidhi: haa, waxaadna noqonaysaan kuwa la soo dhaweeyo.
115. Waxayna dheheen: Muusow ama tuur ama aan tuurro.
116. Wuxuuna yidhi: tuura, markay tuureenna waxay sixreen indhaha dadka, wayna cabsi galiyeen waxayna la yimaaddeen sixir wayn.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٩﴾

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿١١٠﴾

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ خَشِيرِينَ ﴿١١١﴾

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿١١٣﴾

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿١١٤﴾

قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَّا أَنْ نُلْقَىٰ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ ﴿١١٥﴾

قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾

Saasaad u aragtaa markuu dambiile Fircoon xaqii beeniyey in madaxdii ka ag dhawaydna ay ku raaceen beenintii iyagoo ku sheegi Nabi Muuse inuu dooni inuu dadka dhulka ka bixiyo taasoo ay rabeen inay dadka khaldaan, waxayna dadkii ku dheheen wax na fara idinkaan idinka amar qaadanaynaaye, waxayna u soo jeediyeen in la sugo Muuse iyo walaalkii, dadka la soo kulmiyo cid kastoo

sixir taqaanna timaaddo, wayna u yimaaddeen fircoon iyagoo warsan ujuuro hadday adkaadaan, wuxuuna ugu yaboohay ujuuro iyo waliba u dhawaansho, waxayn tuureen wax ay indhaha dadka ku sixreen kuna cabsi galiyeen oo wayn. Taasina waxay ku tusin xaalkii Fircoon iyo colkiisii ee xumaa khaldanaana. [Al-Acraaf: 109-116].

117. Waxaanna u waxyoonay (Nabi) Muuse: tuur ushaada, waxaana soo baxday inay cunto waxay dhoobdhooben.
118. Waxaana sugnaaday xaqii, waxaana buray waxay falayeen.
119. Waxaana lagaga adkaaday gaaladii halkaas, waxayna noqdeen iyagoo dullaysan.
120. Waxaana loo riday sixirlayaashii sujuud.
121. Waxayna dheheen waxaan rumeynay Rabbiga caalamka.
122. Rabbiga Muuse iyo Haaruun.
123. Wuxuuna yidhi Fircoon: miyaad rumeyseen Muuse, intaanan idiin idmin ka hor, arrintani waa dhagar aad ku dhagarteen magaalada si aad uga bixisaan xageeda dadkeeda, waad ogaan doontaan.
124. Waxaan u goyn gacmihiinna iyo lugahiinna isdhaaf, waana idin wadhi dhammaantiin.
125. Waxayna dheheen xagga Rabbigeen ayaan u noqonaynaa.

* وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ
فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾

فَغَلَبُوا هَنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صٰغِرِينَ ﴿١١٩﴾

وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سٰجِدِينَ ﴿١٢٠﴾

قَالُوا ءَامَنَّا بِرَبِّ الْعٰلَمِينَ ﴿١٢١﴾

رَبِّ مُوسَىٰ وَهٰرُونَ ﴿١٢٢﴾

قَالَ فِرْعَوْنُ ءَامَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ
لَكُمْ ۗ إِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ مَّكْرُومُهُ فِي
الْمَدِينَةِ لَئِيخْرَجُوا مِنْهَا ءَاهِلَهَا فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ ﴿١٢٣﴾

لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ
خَلْفٍ ۖ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٢٤﴾

قَالُوا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿١٢٥﴾

126. Ma jiro waxaad nagu nacayso oon ahayn inaan rumaynay aayaadka Rabbigeen, markay noo yimaaddeen. Allow samir naga buuxi na dilna annagoo muslimiina.

وَمَا تَنْقِمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ ءَامَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا
لَمَّا جَاءَتْنَا رَبِّنَا أَفْرَعُ عَلَيْنَا صَبْرًا
وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٢٦﴾

Waxaa sugnaaday xaqii xumaantiina waa burtay, gaaladiina waa laga adkaaday iyagoo dullaysan, sixirlayaashiina way rumeeyeen xaqii, wuxuuse ku guul guulay Fircoon arrintaas, wuxuuna sheegay inay rumeeyeen xaqa isagoon u idmin, wuxuuna ugu gooddiyey inuu ciqaabi oo gooyin gacmaha iyo lugaha, wadhina, wayse calool adaygeen, Alle na warsadeen samir iyo adkaysi illeen waxaan xaqa rumayntiis ahayn Fircoon kuma nicine, kuna oofsado Alle iyagoo muslimiina. Waana kaas xaqa iyo xumaan waligeed, waana kaas fircoon iyo isla waynidiisii, waana kaas xaq oo lagu sugnaado iyo rumayn aayaadkiisa dhaba. [A1-acraaf: 117-126].

127. Waxay dheheen madaxdii oo qoomkii Fircoona: ma ku dayn Muuse iyo qoomkiisa inay fasaadiyaan dhulka oo uu isaga tago (Muuse) adiyi ilaahyadaada aad caabudayso. Wuxuna yidhi waxaannu dili wiilashooda waxaannu dayn gabdhahooda, annagaana ka sarrayna oo dullayn.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُ
مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ
وَيَذَرَكْ ؕ وَءَالِهَتَكَ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ
وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ
قَاهِرُونَ ﴿١٢٧﴾

128. Muusana wuxuu ku yidhi qoomkiisa: kaalmaysta Alle, samrana, dhulka Alle ayaa iska leh, wuxuuna dhaxalsiin cidduu doono oo addoomadiisa ka mida, cidhibta (fiicanna) waxaa iska leh kuwa dhawrsada.

قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ
وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا
مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَالْعَاقِبَةُ
لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾

129. Waxayna ku dhaheen waa nala dhibay ka hor imaatinkaaga iyo

قَالُوا أُوذِينَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ

ka dib imaatinkaaga, wuxuuna (Nabi Muuse) ku yidhi waxay u dhawdahay in Allihiin halaago cadawgiinna oo dhulka idinku reebo si uu u eego waxaad fashaan.

مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُهْلِكَ
عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ
فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾

Madaxdii xumayd ee Fircoon ka ag dhawayd waxay Fircoon u jeediyeen arrin ah ma waxaad dayn Muuse iyo qoomkiisa inay fasaadiyaan dhulka adna ay kaa daayaan cibaadada, ilaahyadaadana aanay caabudin, waxaana la sheegay in fircoon lahaa ilaahyo uu qarsoodi ku caabudi jiray, wuxuuse ugu jawaabay waxay rabeen oo ah inuu Muuse iyo qoomkiisa ka adag yahay kana sarreeyo, waana faan jaahil aan wax garanayn. Nabi Muuse isagu wuxuu u jeedsaday xagga Alle wuxuuna faray qoomkiisa inay kaalmaystan Alle samraanna ogaadaanna in dhulka Alle leeyahay una reebi cidduu doono oo addoommaaisa ka mida, cidhibta fiicanna ay yeelan kuwa dhawrsada, waxaase calaacalay qoomkiisii oo sheegay in mar kasta la dhibay, wuxuuna ku calool adkaysiiyey inay u dhawdahay in Alle halaago cadowgooda oo dhulka iyaga u reebo imtixaan dartiis iyo inuu eego waxay falaan, waana taas xaqa iyo xumaan iyo mu'min iyo gaal xaalkiisu. [AI-Acraaf: 127-129].

130. Waxaan ku qabannay fircoon ehelkiisii abaar iyo nusqaan midhaha, inay wax xusuustaan.

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ
وَنَقَصِ مِنَ الْقَمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَذَكَّرُونَ ﴿١٣٠﴾

131. Hadduu wanaag u yimaaddo waxay dhahaan annagaa leh tan (mudan), hadday dhibato ku dhacdana waxay sharaystaan Muuse iyo inta la jirta, baaskoodu wuxuu uun jiraa Alle agtiisa, badankooduse ma oga.

فَإِذَا جَاءَتْهُمْ حَسَنَةٌ قَالُوا لَنَا هَٰذِهِ
وَإِنْ نُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ
وَمَنْ مَعَهُۥٓ إِلَّا إِنَّمَا ظَنَرُوهُمْ عِنْدَ اللَّهِ
وَلَكِنَّا أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾

132. Waxayna dheheen wax kasta oo aayad ah ood noola timaaddo inaad nagu sixirto annagu kuma rumaynayno.

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ
لَيَتَسَحَّرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ
بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

133. Markaasaan ku dirray daad, ayax, suus iyo rah iyo dhiig aayaad cad iyagoo ah, wayna iskibriyeen waxayna ahaayeen qoom dambiilayaal ah.

134. Markuu ku dhacay korkooda cadaabku waxay dheheen: Muusow noo bari Allehaa wuxuu kugula ballamay, haddaad naga fayddo cadaabka wanni ku rumayn, waxaana la diri (u dayn) la jirkaaga banii israa'iil.

135. Markaan ka faydnay cadaabkii tan iyo muddo ay gaadhayaan yey ahaadeen kuwo buriya (ballankii).

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجُرَادَ
وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالذَّمَ عَائِدَتِ
مُفْضَلَتٍ فَأَسْتَكَبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا
مُجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى
ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِن
كَشَفْتُمْ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ
وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٣٤﴾

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ
بَلِغُوهُ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿١٣٥﴾

Alle wuxuu ku qabtay Fircoon iyo qoomkiisii abaar iyo beerihii oo ka nusqaamay bal inay waantoobaan, waxaase dhacday in marka wanaag u yimaadana ay sheegtaan inay mudan yihiin, haddii xumaani taabatana ay baasaystaan Nabi Muuse iyo inta la jirta, mase oga in dhibaatadu uga imaan xagga Alle, markaasay caddeeyeen warkii oo u sheegeen Nabi Muuse iyo dadkii rumeeyey wax kasta oo calaamada oo loo keeno inayna rumaynayn, markaasaa Alle ku sii daayey daad, cayayaan, rah, ayax iyo dhiig oo ah calaamooyin cad cad, wayse iska kibriyeen, waxayna noqdeen dambiilayaal, markuu dhibku ku dhacayna waxay u sheegeen Nabi Muuse in haddii dhibka laga faydo ay rumayn xaqa, wayse beeniyeen ballankii. Taasina waxay ku tusin awoodda Alle iyo siduu wax u ciqaabo, iyo xumaanta gaalada iyo madax adayggooda, waxaase habboon in xaqa la raaco. [Al-Acraaf: 130-135].

136. Waan ka aarsannay gaaladii waxaanna ku maanshaynay badda, illeen waxay beeniyeen aayaadkanaga, wayna halmaameen.

فَأَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ
بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا
غَافِلِينَ ﴿١٣٦﴾

137. Waxaanna dhaxalsiinnay qoomkii ahaa kuwa la dullaysto bariga dhulka (shaam) iyo galbeedkiisa een barakaynay dhexdiisa, wayna u dhammaatay kalimada (yaboohii) Allehaa ee wanaagsanaa banuu israa'iil samirkoodii dartiis. Waxaana baabi'innay wuxuu samaynayey Fircoon iyo qoomkiisii iyo waxay dhisayeen.

138. Waxaana tallaabinay banuu israa'iil baddii waxayna u yimaadeen qoom ku nagi sanamyadoodii markaasay dheheen: Muusow noo yeel ilaah siday iyaba ilaahyo u yeesheen wuxuuna ku yidhi: idinku waxaad tihiin qoom jaahiliina.

139. Kuwaas waa lagu halaagi waxay ku sagan yihiin waana baadil waxay fali.

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشْرِقُ الْأَرْضِ وَمَغْرِبَهَا الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾

وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَىٰ قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾

إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ وَبَطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾

Alle wuxuu ka warrami in markay gaaladu madax adaygeen xaqii uu halaagay, baddana ku maansheeyey, Fircoon iyo qoomkiisiina saasay ku halaagsameen, waxaana dhulkii ku soo hadhay dadkii la dullaysan jiray, wayna dhaxleen dhulkii barakaysnaa, waxaana la halaagay fircoon iyo qoomkiisii iyo waxay dhisayeen, waxaase dhacay in kuwii jaahiliinta ahaa ee banuu israa'iil ay warsadeen Nabi Muuse inuu ilaahyo u yeelo sida kuwa ay arkeen oo caabudayey sanamyo, una sheegay inay jaahiliin yihiin, waxay kuwaasu falina khasaare iyo baadhil yahay, waxaa sugnaatay in dad u yimaadeen Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) kuna dhaheen: noo samee geed sida gaaladu u leedahay geed ay hubka surtaan. Markaasuu yidhi Alle ayaa wayn waa waxay ku dhaheen banii israa'iil Nabi Muuse ilaah noo yeel siday ilaah u leeyihiin, waxaad qaadaysaan jidkii kuwii hore, taasina waxay muujin in xaqa layskaga daydo ee aan xumaan iyo dambi layska raacin layskagana dayanin. [Al-Acraaf: 136-139].

140. Wuxuu yidhi ma wax Alle ka soo hadhay yaan ilaahnimo idiinka doonaa isagoo idinka fadilay caalamkan (jooga).

141. Xusuusta markaan idinka korinnay Fircoon dadkiisii iyagoo idin dhadhansiiyey cadaab xun, oo laynayey wiilashiinna daynayeyna gabdhihiinna, arrintaasna waxaa ku sugan ibtilo Allihiin xaggiisa ka ahaatay oo wayn.

142. Waxaan u yaboohnay Nabi Muuse soddan habeen waxaana ku dhammaystirray toban. Wuxuuna ku dhammaaday ballankii Allehiis afartan habeen, wuxuuna ku yidhi Nabi Muuse walaalkiis Haaruun iiga dambee qoomkayga wanaajina hana raacin jidka mufsiidiinta.

قَالَ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْيَعِيكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤٠﴾

وَإِذْ أَخْبَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقْتُلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤١﴾

* وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأْتَمَمْنَا بِهَا بَعْشَرَ فِتْنَةٍ مِيقَاتِ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ أَخْلِفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾

Wuxuu xusuusiyey Nabi Muuse qoomkii nicmooyinka Alle iyo siduu fircoon uga koriyey isagoo wiilashana laynayey, gabdhahana daynayey si uu u dullaysto, markaasaa Alle u yaboohay Nabi Muuse kitaabkii tawreed, siiyeyna muddo afartan habeen si uu Alle la hadalkiisa ugu darbado, waxaana intaas la sii joogay dadkii walaalkiis Nabi Haaruun oo uu u dardaarmay inuu wanaajiyo dadka xumaanna ku raacin. Taasina waxay ku tusin in khayrka laysku baraarujiyo, illeen Haaruunba Nabi buu ahaaye. [Al-Acraaf: 140-142].

143. Markuu u yimid Nabi Muuse ballankannagii oo uu Rabbigiis la hadlay, wuxuu yidhi: Allow is kay tus aan ku arkee, wuxuuna yidhi Alle: ima arkaysid ee day buurta hadday meesheeda ku sugnaato markaasaad

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي بِإِلْحَامِكَ قَالَ لَنْ تَرِنِي وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِنِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا

i arki, markuu Alle u daahiray buurtii wuxuu ka yeelay burbur waxaana dhacay Nabi Muuse suuxdin darteed, markuu miyirsadayna wuxuu yidhi: (Allow adaa) nasahan waan kuu toobad keenay waxaan ahay mu'miniinta kan ugu horreeya (waqtigan inaan adduunka lagugu arkayn).

144. Wuxuu yidhi Alle: Muusow waxaan kaa doortay dadka (sabankan) diriddayda iyo la hadalkayga dartiis ee qaado waxaan ku siiyey ahowna kuwa mahdiya.

145. Waxaan ugu qorray alwaaxda wax kastoo wacdi iyo caddayna, ee ku qaado niyad adag farna qoomkaaga inay qaataan, ha qaataan teeda fiicane, waxaan idin tusin guryihii faasiqiinta.

Nabi Muuse markuu ku yimid muddadii oo Alle la hadlay yuu ka baryey inuu arko, Alle se sarreeye wuxuu u sheegay inuusan arkayn, markuu buurtii u daahirayna ay burburtay, Nabi Muusana suuxay markuu miyirsadayna uu wayneeyey Alle oo nasahay, markaas Alle xusuusiyey siduu u doortay uuna faray inuu qabsado waxa loo waxyooday ee waanada iyo caddaynta ah, qoomkiisana faro inay aad u qabsadaan, wuxuuna tusay guryihii kuwii faasiqiinta ahaa ee la halaagay. Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yelee) wuxuu yidhi: dadku way suuxi qiyaamada anaana u soo hor miyirsan markaasaan arkaa Nabi Muuse oo carshiga haysta, marka ma ogi inuu hortay soo miyirsaday iyo inuu ka mid yahay kuwa Alle ka soo reebay, taasina waxay ku tusin sharafta Nabigeenna iyo Nabi Muusaba, iyadoo Nabiyaduba, sharaf wada leeyihiin. [Al-Acraaf: 143-145].

146. Waxaan ka iilaa aayaadkayga kuwa isku kibriya dhulka xaq darro, hadday arkaan aayad

وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ
سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾

قَالَ يٰمُوسَىٰ اِنِّىْ اَصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ
بِرِسَالَتِي وَبِكَأْمِي فَخُذْ مَا آتَيْنٰكَ
وَكن مِنَ الشَّاكِرِيْنَ ﴿١٤٤﴾

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْاَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ
مَّوعِظَةً وَتَفْصِيْلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا
بِقُوَّةٍ وَّأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوْا بِاَحْسَنِهَا
سَؤْرِىْكُمْ دَارَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿١٤٥﴾

سَآصْرُفٌ عَنَّا يَتَكَبَّرُوْنَ
فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَاِنْ يَرَوْا

kasta ma rumeeyaan hadday arkaan jidka hanuunka kama yeeshaan waddo, hadday arkaan waddada baadidana waxay ka yeeshaan jid, waxaana ugu wacan inay beeniyeen aayaadkannaga oy ahaayeen kuwo halmaamay.

147. Kuwa beeniyeen aayaadkannaga iyo la kulankannaga aakhiro waxaa buray camalyaalkooda, miyaase laga abaal mariyaa waxay camal falayeen mooyee.

148. Waxay ka yeesheen qoomkii Nabi Muuse gadaashiis jawhartoodii dibi cod leh, miyeyna arkaynin inuusan la hadlaynin kuna toosinaynin jid, way yeesheen iyagoo daalimiin ah.

149. Marki ay shallaayeen (nidaamoodeen) oy arkeen inay dhumeen waxay dhaheen hadduusan noo naxariisan Rabbigeen oosan noo dambi dhaafin waxaan noqonaynaa kuwo khasaara.

كُلُّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ
الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا
سَبِيلَ الْغَىِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ
حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾

وَأَتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ
حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ أَلْمَ
يَرَوْنَ أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ
سَبِيلًا أَتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٨﴾

وَلَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ
صَلُّوا قَالُوا لَئِن لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ
لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

Xaqa waxaa laga leexin kuwa iskibriya oon xaqa rumayn, hadday xumaan arkaanna raaci, illeen waxay beeniyeen oo halmaameen aayaadka Alle, kuwa beeniya aayaadka Alle iyo la kulankiisana waxaa buri camalkooda. Sufyaan binu cuyeyna wuxuu yidhi: waxaa laga siibay fahmida quraanka markaasaa laga leexiyey. Aayadaha kale waxay ka warrami in qoomkii Nabi Muuse intuu ka maqnaa ka yeesheen dibi waxay caabudaan, waana doqonnimo illeen wax ma taree, markay arkeen inay khasaareenna waxay sheegeen haddaan Alle u dhaafin una naxariisan inay dhab u khasaareen. [Al-Acraaf: 146-149].

150. Markuu ku soo noqday Nabi Muuse qoomkiisii isagoo cadhaysan oo walbahaarsan wuxuu yidhi waxaa xun waxaad iiga dambeyseen gadaashay, ma waxaad dadajiisateen amarkii Allihiin, wuxuuna tuuray alwaaxdii, wuxuuna qabtay madaxa walaalkiis isagoo xaggiisa u jidi, wuxuuna yidhi: ina hooyoow qoomku way i tabaryaraysteen waxayna u dhawaadeen inay i dilaan ee ha igaga farxin colka hana iga yeelin la jirka qoomka daalimiinta ah.
151. Wuxuuna yidhi Nabi Muuse: Allow u dambi dhaaf ani iyo walaalkay nana gali naxariistaada adaa naxariis badane ahe.
152. Kuwa yeeshay dibi waxaa gaadhi cadho Rabbigood iyo dulli nolosha adduunyo, saasaanna ku abaal marinnaa been abuurtaayaasha.
153. Kuwa falay xumaan markaas toobad keenay intaas ka dib oo rumeeyey xaqa, Allehaa intaas ka dib waa dambi dhaafe naxariista.

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ
 أَسِيفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِن بَعْدِي
 أَعَجَلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَابِحَ
 وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ
 ابْنُ أُمَّ إِنْ الْقَوْمَ اسْتَضَعُّونِي وَكَادُوا
 يَفْقُشُونِي فَلَا تَمْسُتْ فِي الْأَعْدَاءِ وَلَا
 تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥٠﴾

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي
 رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٥١﴾

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيِّئًا لَّهُمْ
 غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
 وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِن
 بَعْدِهَا وَعَاقَبُوا إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا
 لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٥٣﴾

Markuu Nabi Muuse ku soo noqday qoomkiisii isagoo cadhaysan oo ka walbahaarsan waxay faleen wuxuu ku yidhi: waxaa xun waxaad iiga dambeyseen, ma waxaad dedejisataeen amarkii Alle, wuxuuna cadho la tuuray alwaaxdii, wuxuuna madaxa qabtay walaalkiis Haaruun oo uu ku dhaafay gadaashii wuuna jiiday. Markaasuu calaacalay oo ku yidhi ina hooyo

madaxa hay qabannin, qoomkii way i liideen ina dili gaadheen, colka ha igaga farxin, daalimiintana haygala mid dhigin, markuu ogaaday inuu walaalkii dambi la'aan yahay yuu u dambi dhaaf warsaday naftiisa iyo walaalkiis. Kuwa dibiga caabuday Alla wuu u cadhooday oo dulleeyey waana abaalka been abuurayaasha, ciddiise xumaan fasha oo toobad keenta oo xaqa rumaysa Alle wuu u dambi dhaafi. Abuu Qilaabo wuxuu yidhi: waxaa dulli mudan been abuurte oo dhan. [Al-Acraaf: 150-153].

154. Markay cadhadu ka xasishay
Nabi Muuse wuxuu qaatay
alwaaxdii waxaana ku qorraa
hanuun iyo naxariis u ah kuwa
Rabbigood ka cabsan.
155. Wuxuu ka doortay Nabi Muuse
qoomkiisa toddobaatan nin
ballankannaga dartiis, markay
qabatay gariirku wuxuu yidhi:
Allow haddaad doonto waad
halaagi lahayd horay iyaga iyo
anigaba, ma waxaad noo halaagi
waxay faleen sufaho naga mida,
waa imtixaankaaga, cidaad
doontana waad dhumisaa, kaad
dontana waad hanuunisaa, adaa
wali noo ah ee noo dambi dhaaf,
noona naxariiso, adaa dambi
dhaafkaagu khayr roon yahay oo
badan yahay.
156. Noona qor adduunyadan
wanaag iyo aakhiraba waannu
kuu noqonnaye, wuxuu yidhi
cadaabkaygu wuxuu ku dhici
cidaan doono, naxariistayduna
waxay u waasac noqotay wax
kasta, waxaana u qori kuwa
dhawrsada oo bixiya zakada iyo
kuwa aayaadkaygana rumeeya.

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ
الْأَلْوَابَ ۗ وَفِي نُحُسْحِيهَا هُدًى وَرَحْمَةً
لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْتَابُونَ ﴿١٥٤﴾

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا
لِّمِيقَاتِنَا ۖ فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ
لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلِ وَإِنِّي
أُنْهِلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السَّفَهَاءُ مِنَّا ۖ إِنَّ هِيَ
إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي
مَن تَشَاءُ ۖ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا
وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾

* وَأَكْتُمِبَ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الْآخِرَةِ ۖ إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابٌ
أُصِيبُ بِهِ ۖ مَن أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ
كُلَّ شَيْءٍ ۖ فَسَاكُتُهَا لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا
يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾

Markay cadhadii ka ba'day Nabi Muuse wuxuu qaatay looxdii oo hanuun iyo naxariis ku qoran tahay, kuna waantoobi ciddii cabsan, wuxuuna doortay toddobaatan qoomkiisii ka mida inay Alle u toobadkeenaan, markuu gariirkii qabtayna wuxuu ku calaacalay in hadduu Alle doono uu halaagi lahaa mar hore, haddase ma waxaa naloo halaagi wax kuwo xun oo naga mida faleen, Allow waa imtixaamkaagii, ciddaad doontana waad dhumisaa taad doontana waad hanuunisaa, adaana wali noo ah, ee noo dambi dhaaf noona naxariiso, adaa dambi dhaafe khayr roon ahe, noona qor adduun iyo akharaba wanaag, waan kuu toobad keennaye, wuxuuna u sheegay Alle inuu cadaabkiisu ku dhici cidduu doono, naxariistiisuna wax kasta u waasac tahay, khayrna mudan kuwa dhawrsada oo bixiya zakada, rumeeyana aayaadka Alle. Taasina waxay ku tusin waasacnimada naxariista Alle iyo in lagu dadaalo sidii loo heli lahaa. [Al-Acraaf: 154-156].

157. Ee ah kuwa raaca Rasuulka Nabiga ah ee ummiga ah ee ah kay ka helayeen isagoo ku qoran agtooda tawreed iyo injiil, farana wanaagga kana reeba xumaanta una banneeya wanaagga (xalaasha) kana xarrima xumaanta (xaaraanta) kana dejiya culayskii iyo xadhkihii korkooda ahaa, kuwa rumeeyey Nabigaas oo qaddariyey oo u gargaaray oo raacay nuurka lagu soo dejiyey kuwaasu waa uun kuwa liibaanay.

158. Waxaad dhahdaa dadow anugu waxaan ahay Rasuulkii Alle ee xaggiinna dhammaan, waana Allaha iska leh xukunka samooyinka iyo dhulka, Allaah mooyee macbuud kaloo xaq lugu caabudo ma jiro, isagaa wax nooleeya, waxna dila ee

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ
الَّذِي يَخْتَدُونَ لَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي
التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمْ
الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ
وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي
كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِهِ
وَعَزَّزُوا وَنَصَرُوا وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي
أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾

قُلْ يَتَّبِعُوا النَّاسَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
إِن كُنْتُمْ حَاقِبِينَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي
وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ
الَّذِي الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ
وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾

rumeeya Alle iyo Rasuulkiisa
Nabiga ah ee ummiga
ah ee rumeeyey Alle iyo
kelmedihiisa, raacana, inaad
hanuuntaan.

Aayadahani waxay ka hadli Nabi Muxamed (naxariis iyo nabagalyo Alle korkiisa ha yeelee) oo lagu tilmaamay: inuu wanaagga faro, xumaantana ka reebo, xalaashana u banneeyo xaaraantana ka reebo, dhibka iyo culayskana ka fududeeyo, oy naxariista Alle na mudan cidii raacda, oo rumaysa, qaddarisa, u gargaarta, oo raacda quraanka nuurka ah, inay liibaanto, waana Rasuul Alle u soo diray dadkoo dhan, oy waajib tahay in la raaco si loo hanuuno. Waana taas tilmaanta Nabiga, waxa dadka laga dooni inay falaan oo xaq ah ciddaan indho la'ayn. [Al-Acraaf: 157-158].

159. Waxaa ka mida qoomkii
Nabi Muuse umad ku
hanuunsanayd xaqa kuna
caddaalad falaysay.
160. Waxaana u kala gaynay laba
iyo toban farac oo ummadood,
waxaana u waxyoonnay
Nabi Muuse markay waraab
warsadeen qoomkiisii inuu
ku garaaco ushiisa dhagaxa
waxaana ka soo burqatay laba
iyo toban ilood, cid kastana
waxay ogaatay meeshey ka
cabbi lahayd, waxaana ku
hadhaynay daruuro, waxaana
ku soo dejinnay manni
(macaan) iyo cunno, waxaana
ku nidhi ka cuna wanaaggaan
idinku arzuqnay, mana ayan na
dulmiyin waxayse dulmiyeen
naftooda.

وَمِن قَوْمِ مُوسَىٰ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ
وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٩﴾

وَقَطَعْنَاهُمْ أَثْنَئِي عَشْرَةَ أَسْبَابًا أُمَّةً
وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَدَهُ قَوْمُهُ
أَن اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ
مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ
أُنَابِي مَشْرَبُهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَمَ
وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا
مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا
وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦٠﴾

161. Markii lagu yidhi dega magaaladaa kana cuna meeshaad doontaan dhehana Allow noo dambi dhaaf, kana gala albaabka idinkoo sujuudsan aan idiin dhaafno dambigiinnee, waannu u siyaadinaynaa samafalayaashee.
162. Waxayse ku badaleen kuwii dulmi falay oo ka mida hadal ka duwan kii loo yidhi (fala), waxaana ku dirray cadaab samada kaga yimid dulmigiidii dartiis.

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ
وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ
وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ
خَطِيئَتِكُمْ سَنَزِيدَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦١﴾

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ
الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا
مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾

Alleheen wuxuu inoo sheegay inay qoomkii Nabi Muuse ka mid ahaayeen dad xaqa raacay oo ku socday, kana yeelay banii israa'iil qaybo midba meel ka cabto, Alle na ugu nicmeeyey nicmooyin badan sidaan soo sheegnay horay ayse dulmi faleen wanaaggiina xumaan ku badaleen, taasina waa caadadooda xun ee xaqa ka leexsan. Waxaase lagu abaal mariyey ciqaab daran, ay waajib tahay in laga digtoonaado isagoo kale. [Al-Acraaf: 159-162].

163. Warso (yuhuud) magaaladii badda ku dhawayd (dadkeedii) markay xadgudbayeen sabtida, oo kalluunkoodu u imanayey maalinta sabtida ah isagoo muuqda, maalintaan sabti ahayna uma timaaddo, saasaanna ugu imtixaannaa faasiqnimadooda darteed.
164. Ka warran markay tidhi ummad ka mida maxaad u wacdiyeysaan qoom Alle halaagi ama u cadaabi si daran, waxayna dhaheen waa Alle u cudur daarasho, iyo inay dhawrsadaan inay u dhaw yihiin.

وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ
حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْتَدُونَ فِي الْسَّبْتِ
إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَعًا
وَيَوْمَ لَا تَأْتِيهِمْ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ
نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعْطُونَ قَوْمًا
اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا
شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ
يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾

165. Markay halmaameen wixii lagu waaniyey waxaan korinnay kuwii xumaanta reebayey, waxaaana ku qabannay kuwii dulmiga falay cadaab xun, faasiqnimadooda darteed.
166. Markay ku madax adaygeen wixii laga reebay yaan ku nidhi noqda daanyeer dullaysan.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٦﴾

Wuxuu Alle halkan kaga warramay yuhuuddii degganayd magaalo badda ku dhawayd oo lagu sheegay magaceeda Aayla, markii dadkeedii xadgudbeen oo kalluunka laga reebay maalinta sabtida ah ay ugaadhsadeen markuu u soo muuqdo sabtida, maalmaha kalana ka qarsoomo imtixaan dartiis, waxayna u qaybsameen saddex qeybood: koox ugaadhsatay, mid ka reebtay xumaanta, iyo mid iska aamustay, kuna yidhi kooxdii wax reebaysay maxaad u waaninaysaan dad Alle halaagi ama cadaabi, markaas ugu jawaabeyn inaan waajib gudanno yaannu u fali, ama ay dhawrsadaan, markiise ay halmaameen waanadii yaa waxaa la koriyey kuwii xumaanta reebayey, waxaana cadaab lagu qabtay kuwii xumaanta falay, laguna yidhi daanyeer dullaysan noqda, taasi waxay ku tusin waajibnimada xumaan reebka iyo samo farka, waxaana la sheegay in yuhuuddu dabi jireen kalluunka maalinta sabtida ah, markuu ku dhacana ay la baxaan maalinta dambe, taasina waxay ku tusin khayaamada iyo xumaanta yuhuud. Tan kale waxaa laga aamusay kuwii aamusay, waxaana laysarsaday in la halaagay iyo in la nabadgaliyey, labadana waa la sheegay. [Al-Acraaf: 163-166].

167. Xusuusta markuu Alle ogeysiyyey inuu u soo bixinayo yuhuud tan iyo qiyaamaha cid dhadhansiisa cadaab xun, Rabbigaana ciqaabtiisu way deg degtaa, waana dambi dhaafe naxariista.
168. Waxaanna ku kala gaynay dhulka iyagoo ummada ah, kuwo suubban iyo kuwo kalaba, waxaanna ku imtixaannay wanaag iyo dhibba inay noqdaan.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٧﴾

وَقَطَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَّمًا مِّنْهُمْ وَالصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾

169. Waxaana baddelay kuwo xun oo dhaxlay kitaabkii qaadana muuqa adduunyadan dhaw, iyagoo dhihi waa naloo dhaafi hadduu u yimaaddo muuqaal la midana way qaataan, miyaan laga qadin ballankii kitaabka inayan Alle waxaan xaq ahayn ku sheegin oyna akhriyin waxa dhaxdiisa ah, daarta aakhiro yaana u khayr roon kuwa dhawrsada ee miyeeydan wax kasayn.

170. Kuwa qabsada kitaabka oo ooga salaadda annagu ma dayacno ajriga kuwa wax suubbiya (samo fala).

Wuxuu Alle u yaboohay yuhuud in loo soo bixiyo tan iyo qiyaamada dad dhadhansiya ciqaab daran, Alle na isagaa wax ciqaaba, naxariistana, waxaana lagu kala saydhay adduunka iyagoo kuwo roon iyo kuwo xunba lahaa, waana la imtixaamay bal inay waantoobaan, waxaase ka dambeeyey kuwaas kuwo adduunyada ka doortay aakhiro, inkastoo ballan laga qaaday waxaan run iyo xaq ahayn inayna Alle ku sheegin, oy kitaabkana bartaan. Illeen daarta aakhiro yaa u khayr roon ciddii dhawrsan oo wax kasiye, ciddiise qabsata kitaabka xaq ah iyo xaq dhabta ah oo salaadda oogta Alle ma dayaco ajriga sama falaha. Waxayna ku tusin wanaag ku dadaalka. [Al-Acraaf: 167-170].

171. (Ka warran) markaan ku koryeellay buurtii, sidii iyada oo hadhayn, una maleeyeen inay ku dhici, kuna nidhi ku qaata waxaan idin siinnay niyad adag, kuna waana qaata waxa ku sugan si aad u dhawrsataan.

172. (Xusuuso) markuu Allehaa ka qabtay dadka dhabarkooda faracoodii uuna marag uga

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرَثُوا
الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى
وَيَقُولُونَ سَيُعَذِّبُنَا لَنَا وَإِنْ يَأْتِيهِمْ عَرَضٌ
مِثْلَهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ
مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ
إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالِدَارُ الْأُخْرَى
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾

وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ
الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾

* وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ
ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا
ءَاتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ
ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ

yeelay naftooda, kuna yidhi miyaanan Allihiin ahayn, oy dhaheenna inaad Rabbigeen (cibaadada mudan) tahay yaan marag kacnay, inaydaan dhihin maalinta qiyaame annagu waan halmaansanayn kan.

173. Ama aydaan dhihin waxaa wax la wadaajiyey (Alle) aabbayaalkannagii mar hore, annaguna waxaan nahay farac ka dambeeyey, ee miyaad noo halaagi waxay faleen xumo falayaal.

174. Saasaannu u caddaynaa aayaadka iyo inay u noqdaan xaqa.

Alle wuxuu ku amray banii israa'iil inay niyad adag ku qaataan kitaabkii Tawreed, wuxuuna korkooda yeelay buur hadhaysay, haddayna aqbalinna lagu dabooli, waxaa kale oo la faray inay ku socdaan tawreed si ay u dhawrsadaan, aayadaha kalana waxay ka warrami in Alle banii Aadamka naftooda marag uga yeelay, warsadayna inuu Rabbigood yahay iyo in kale, oyna marag kaceen ilaahnimada Alle, si ayna u dhihin maalinta qiyaame waxaan halmaansanayn oo jaahil ka ahayn arrintan, ama ayan u dhihin waxaa Alle la wadaajiyey aabbayaalkanno, aanaguse waxaan nahay farac dambeeyey ee ma waxaa naloo halaagi waxay dad xun faleen, saasuuna Alle ugu caddeeyey aayaadka inay xaqa u noqdaan. Taasina waxay muujin inaan dadka cudur daar u hadhin iyo waxay ku calaacalaan. Waxaana la wariyey in Alle kulmiyey arwaaxda dadka ballanna ka qaaday inay rumeeyaan xaqa, Alle na u hoggaansamaan. Waxaana habboon Alle ka yaabid, toosnaan iyo wanaag jacayl. [Al-Acraaf: 171-174].

175. Ku akhri korkooda kii warkiisii aan siinnay aayaadkannaga oo ka siibtay, shaydaanna uu raacay (isaga), kana mid noqday kuwa baadida ah.

عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ
شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا
عَن هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِن قَبْلُ
وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّن بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا
فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾

وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾

وَأْتَلَّ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا
فَأَنسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ
مِنَ الْغَاوِينَ ﴿١٧٥﴾

176. Haddaan doonno waannu ku koryeeli lahayn, hasa yeeshee wuxuu u iishay dhulka (adduunyo jacayl) wuxuuna raacay hawadiisa, wuxuuna la mid yahay eey haddaad erido wuu lalmin carrabka, haddaad deysana wuu lalmin, saasna waa masalka qoomka beeniyey aayaadkannaga ee uga warran qisooyin inay waantoomaan.
177. Waxaa tusaale u xun qoomkii beeniyey aayaadkannaga, naftoodana waxay ahaayeen kuwo dulmiya.
178. Ciddii Alle hanuuniyo umbaa hanuuni, cidduu dhumiyana waa uun kuwa khasaaray.

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَوْ تَتَرَكَّهُ يَلْهَثُ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصِصْ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾

سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسُهُمْ كَانُوا بِظُلْمٍ ﴿١٧٧﴾

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ وَمَنْ يُضِلِّ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

Say dooni ha ahaatee waxay ka warrami aayadahani cid cilmi la baray oo adduunyo ka doortay, xaqana ka leexday, noqdayna baadi, oyna ku habboonayd inuu ku hanuuno, wuxuuse jeclaaday adduunyada, wuxuuna raacay hawadiisa xun, wuxuuna la mid yahay eey had iyo jeer carrabka lalmin, waana sidaas ciddii beenisa xaqa iyo aayaadka Alle, ayna habboon tahay in dadka looga warramo inay waantoomaan, tusaale iyo dadna iyagaa u xun, illeen waxay beeniyeen aayaadka Alle, waxayna dulmiyeen naftooda, ciddii Alle hanuuniyo yaa hanuuni, tuu dhumiyana wuu dhumi, taasina waxay ku tusin xumaanta cid Alle cilmi baray oon ku socon, xaqana raacin, adduunyana u xishay, cidday dooni ha noqotee, ama banii Israa'iil ama carabtii ama cid kasta, Alle na wuxuu uun dadka ka dooni: wanaag, xaq raac, iyo toosnaan dhab ah. [Al-Acraaf: 175-178].

179. Waxaan u abuuray jahannamo wax badan oo jinni iyo insiba leh, waxayna leeyihiin quluub ayna wax ku kasayn, waxayna leeyihiin indho ayna wax ku arkayn, waxayna leeyihiin

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَهُمْ أَعْدَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا

dhago ayna wax ku maqlayn,
kuwasina waa xoolo oo kale,
waana ka sii dhunsan yihiin,
kuwaasina waa uun kuwa
halmaansan.

180. Alle waxaa u sugnaaday magacyo wanaag badan, ee ku barya, iskagana taga kuwa leexin magacyadiisa, waxaa laga abaal marin waxay camal falayeen.
181. Waxaa ka mida waxaan abuuray ummad ku hanuunsan xaqa, kuna socon.

Alle isagaa abuuray jahannamo (Alle Ayaan ka magan galnaye), wuxuuna u ballanqaaday inuu jinni iyo insi ka buuxiyaa, maxaa yeelay wax ma kasayaan, xubnaha Alle siiyey ee ah: qalbiga, Indho iyo dhago toona kuma Intifaacayaan, waana xoolo oo kale iyo ka sii daran, waana kuwo halmaamay xaqa, tan kale ilaaheenna wayn wuxuu leeyahay magacyo wanaag badan oyna habboon tahay in lagu baryo, lagana fogaado kuwa leexin magaca Alle oo ka yeeli wuxuusan raalli ka ahayn, oo ah beenin, leexin, si xun u fasirid iyo wax kastoo wax u dhimi, waana la abaal marin kuwaas. Waxaase jirtay dad hanuunsan oo xaqa ku socda, siduu Rasuulku yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): lama waayo koox ummaddayda ah oo xaqa ku taagan oo muuqda wax dhibi karana uusan jirin inta qiyaamadu ka timaaddo. Waxaa wariyey Bukhaari. [Al-Acraaf: 179-181].

182. Kuwa beeniyey aayaadkannaga waxaannu ka qaban meel ayna ogayn.
183. Waana u sugi, makrigaygu aad buu u daran yahay.
184. Miyeyna fikirin inaan saaxiibkooda (Nabiga) waalli hayn, waxaan dige cad ahaynna uuna ahayn.

أُولَئِكَ كَلَّا لَنْ نَعْلَمَ بِلِّ هُمْ أَصْلٌ أَوْ لَتَيْكَ
هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا
وَذَرُوا الَّذِينَ يُلِحُّونَ فِيَّ اسْمَيْهِ
سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ
يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ
مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِّنْ جِنَّةٍ
إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾

185. Miyeyna dayin xukunka samooyinka iyo dhulka, iyo waxa Alle abuuray oo wax ah, iyo inay mudan tahay inay dhawdahay ajashoodu, hadalkayse quraanka ka dib rumayn.
186. Cidduu dhumayo Alle wax hanuunin ma leh. Wuxuuna kaga tegi xad gudubkooda iyagoo ku wareersan.
187. Waxay ku warsan saacadda (qiyaame) markay sugnaan, waxaad dhahdaa ogaanshaheedu waa Rabbigay agtiisa, waqtigeeda wax muujin kara oon Alle ahayn ma jiro, waxay ku cuslaatay samooyinka iyo dhulka, waxaan kado ahayna idiinkuma timaaddo, waxay ku warsan saacadda sidii adoo og, waxaad dhahdaa ogaanshaheedu waa uun Alle agtiisa dadka badankiisuse ma oga (xaalkaas).

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ
عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ
فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ
فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَلُهَا
قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا
لِقَوْمِهَا إِلَّا هُوَ تَقُلَّتْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً
يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا
عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

Xaq beeniye Alle ayaa siduu doono u ciqaabi, in xoolo iyo nolol lagu imtixaamana waa dhici kartaa, Alle na wuu sugi markuuse qabto ciqaabtiisu way daran tahay, waana inay gaaladu fikirto inaan Nabigu waallayn, ee dige cad uun yahay, hase eegeen mulkiga iyo xukunka Alle samooyinka iyo dhulka, waxa Alle abuuray, waxaana laga yaabaa inay ajashoodu dhawdahay, maxayne rumayn quraanka ka dib. Cidduu Alle dhumayo wax hanuunin ma leh, waxayna ku wareeri xumaanta.

Saacadda qiyaamana cidaan Alle ahayn ma oga wayna ku cuslaatay cirka iyo dhulka, waxayna ku imaan kado, hase la rumeeyo, oo loo darbado. Xadiithna waxaa ku sugnaaday in qiyaamadu dhici iyadoo dad wax kala gadan, ama cidi maali xoolahaheeda, ama dhoobi darkeeda oo malaasi, ama cunnadii kor u qaaday (Alle ha naga fududeeyo dhibkeeda isagaa awood leh). [Al-Acraaf: 182-187].

188. Waxaad dhahdaa uma hanto naftayda nacfi iyo dhib midna, wuxuu Alle doono mooyee, haddaan ahay mid og waxa maqan waxaan badsan lahaa khayrka imana taabteen xumaani, anigu waxaan uun ahay u dige una bishaareeye qoomkii rumayn (xaqa).
189. Alle waa kan idinka abuuray naf kaliya, kana yeelay xaggeeda haweenaydiisii inuu weheshado markay kulmeenna waxay qaadday uur fudud, saasayna ahayd, markay cuslaatayna waxay baryeen Allahooda Rabbigood ah: haddaad na siiso (ilmo) suubban waxaan noqonaynaa kuwa shugriya.
190. Markuu siiyey mid suubban waxay u yeeleen wax la wadaaga wuxuu Alle siiyey, Alle ayaa ka sarreeya waxay la wadaajiyeen.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْعَيْبَ لَأَسْتَكْبَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِي السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾

* هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَتُكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٨٩﴾

فَلَمَّا آتَيْنَاهَا صَالِحًا جَعَلْنَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَيْنَاهُمَا فَتَعَلَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾

Awoodda Alle ayaa iska leh, cid nacfi iyo dhib hananna ma jirto, illeen Alle ayaa faray Nabigiisa (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu dadka u caddeeyo xaalkaas, hadduu og yahay waxa maqanna wuxuu badsan lahaa khayrka dhibna uusan taabteen, waana uun u dige u bishaareeye, ciddii xaqa rumayn. Alle na dadka wuxuu ka abuuray naf kaliya Adam, kana ahaysiiyey haweenaydiisii si ay isugu xasilaan isuna weheshadaan, markay kulmeenna ay uuraysatay ayna Alle warsadeen inuu ilmo suuban siiyo, markaasay dadku Alle wax la wadaajiyaan arrimihiisa, intay ku mahdin lahaayeen, Alle na waa ka sarreeya wax lala wadaajiyey. Waxaana la sheegay in kuwo Alle wax la wadaajiyey ay ahaayeen dad kale oon ahayn Adam iyo Xaawo. [Al-Acraaf: 188-190].

191. Ma waxay la wadaajin waxaan wax abuurin, iyagana la abuuru.
192. Oon karaynna gargaar, naftoodana aan u gargaarayn.
193. Haddaad ugu yeedho hanuunkana idinma raacaan, waana isku mid haddaad u yeedhaan iyo haddaad ka aamustaanba.
194. Kuwaad caabudaysaan (u yeedheysaan) Alle ka sokow waa addoommo idinkoo kala ah, bal u yeedha oo haydin yeeleen (aqbaleen) haddaad run sheegaysaan.
195. Ma waxay leeyihiin lugo ay ku socdaan, mise waxay leeyihiin gacmo ay wax ku qabtaan, mise waxay leeyihiin indho ay wax ku arkaan, mise waxay leeyihiin dhago ay wax ku maqlaan, waxaad dhahdaa u yeedha shurakadiinna ina dhagra hana i sugina.
196. Waligaygu waa Ilaaha soo dejiyey kitaabka isagaana u gargaara kuwa suubban.

أَيُّشْرَكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ

يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ

يَنْصُرُونَ ﴿١٩٢﴾

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ

سِوَاءَ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُهُمْ أَمْ أَنْتُمْ

صَلِيْتُونَ ﴿١٩٣﴾

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ

أَمْثَالِكُمْ فَأَدْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا

لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ

يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ

بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ

أَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا

تُنظَرُونَ ﴿١٩٥﴾

إِنَّ وَلِيِّ آلِ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ

يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٦﴾

Siday Alle ula caabudi waxaan wax abuurayn oo la abuuri iyaga, karaynna inay u gargaaraan ama naftooda u gargaarayn, haddaad wax toosin ugu yeedhana kuma raacaan, waana isku mid haddaad u yeedhaan ama ka aamustaan, waana addoommo idinkoo kale ah, mana ajiibaan hadday u yeedhaan, lugo

ma leeyihiin ay ku socdaan, ama gacmo ay wax ku qabtaan, ama indho ay wax ku arkaan, ama dhago ay wax ku maqlaan, ha soo kulmiyaan shurakooda hana dhagreen waxna yeyna sugin, gargaaraha Nabiga ee kuwa suubban dhaqaaleeya waa Allaha soo dejiyey kitaabka quraanka ah, mana habboona, mana bannaana in la caabudo waxaan Alle ahayn, waxna laga rajeeyo, illeen Alle umbaa awood buuxda lehe. [Al-Acraaf: 191-196].

197. Waxaad caabudaysaan
Alle ka sokow ma karaan
gargaarkiinna, naftoodana uma
gargaarayaan.

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا
يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ
يَنْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾

198. Hadday ugu yeedhaan
hanuunkana ma maqlaan
waxaadna aragtaa iyagoo ku
soo eegi oon waxba arkayn.

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا
وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا
يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾

199. Qaado waxa fudud (ee
akhlaaqda dadka ah) farna
wanaagga kana jeedso
jaahiliinta.

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ
الْجَاهِلِينَ ﴿١٩٩﴾

200. Hadduu ku waswaasiyo
shaydaan xaggiis waswaasiye ka
magangal Alle isagaa maqle oge
ahe.

وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠٠﴾

201. Kuwa dhawrsaday hadduu
taabto shar shaydaan way
xusuustaan (waantoomaan)
wayna arkaan xaqa
(toosnaadaan).

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَافٌ
مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ
مُبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾

202. Walaalaha shaydaankuse waxay
ugu kaalmeeyaan baadida
kamana daalaan.

وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا
يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾

Waxa Alle ka soo hadhay oo la caabudo waa waxaan waxba karayn, gargaari karinna, naftoodana u gargaari karin, kumana maqlaan, kumana arkaan. Wuxuuna Alle fari dabeecad wanaagga iyo wanaagga oo la faro, jaahiliintana

laga jeedsado, hadduu shaydaan waswaasiyo ruuxana waa inuu Alle ka magan galaa illeen Alle aya waxna maqla waxna oge. Maxaa yeelay waxaa ka mida xaalka kuwa dhawrsada in marka shaydaan xumaan ku taabto ay xusuustaan Alle waantoomaanna, kuwa gaalobayse waxaa sii dhumiya shaydaan illeen walaalay ka yeesheene. Aayadahanna waxay fari dadka wanaag, uguna digi xumaanta, lagana digtoonaado shaydaanka, gaalada, jaahiliinta.

Waxaana xadiith ah: xidhiidhi ciddii ku goysa, siina ciddii kuu diida, kana jeedso ciddii ku dulmida. Musnad Axmed. Saas darteed waa in Alle uun la caabudo, wanaagna laga rajeeyo, shaydaan iyo colkiisna laga digtoonaado. [Al-Acraaf: 197-202].

203. Haddaadan ula imaannin aayad waxay dhahaan: maxaad u soo dooran wayday, waxaad dhahdaa waxaan uun raaci wixii layga waxyooday xagga Rabbigay, kaasina waa sujuoyin xagga Allihiin ka ahaatay iyo hanuunka iyo naxariista ciddii rumayn (xaqa).
204. Markii la akhriyo quraanka dhagaysta una dhag raariciya, in laydiin naxariisto.
205. Ku xus Allehaa naftaada khushuuc (baryo) iyo cabsi, iyo qaylo la'aan hadal, aroor iyo galabba, hana noqon kuwa halmaama (xuska Alle).
206. Kuwa Alle agtiisa ah iskama kibriyaan cibaadadiisa wayna u tasbiixsadaan (nasahaan), isagayna u sujuudaan.

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا آجَبْتِبْتَهُمَا
فُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَىٰ مِنْ رَبِّي هَذَا
بَصَآئِرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠٣﴾

وَإِذَا فَرِئِ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ
وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾

وَأذْكَرُ رَبِّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً
وَدُونَ الْحَجَرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْأَصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ
يَسْجُدُونَ ﴿٢٠٦﴾

Gaaladu waxay warsadeen Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu la yimaaddo mucjisooyin jeebkiisa ah, wuxuuse raacaa wixii Alle u waxyooday oo xaq ah, waxna lagu kala garto, hanuun iyo naxariisna u ah ciddii xaqa rumayn, xaquna waa u cad yahay ciddii raaci, oo markuu maqlo

quraankoo la akhrin dhagaysta una dhag raariciya, si loogu naxariisto. Waana in Alle si hoos iyo khushuuca loo xuso oon qaylo lahayn, waqti kasta iyo subax iyo galabba, lana halmaamin. Malaa'igta Alle ag joogtana iskama wayneeyaan cibaadadiisa, wayna nasahaan oo u tasbiixsadaan wayna u sujuudaan. Sidaas darteed waa in xaqa la raaco, quraankana la akhriyo, Alle loo xuso hoos subax iyo galabba, lana halmaamin, illeen malaa'igtaa caabudi, isna kibrinayn, una sujuudiye. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: dadow u dhimriya naftiinna illeen uma yeedhaysaan mid dhaga la' ama maqane, Ilaahaad u yeedhaysaan waa wax maqle, dhawe, idiinkana dhaw cunaha gaadiidkiinna.

Waxayna ahayd mar dadku kor u qaadeen takbiirta, marka ay buur fuulaan ama ka degtaan. [Al-Acraaf: 203-206].

Suurat Al-Anfaal

سُورَةُ الْأَنْفَالِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. Waxay ku warsan dadku (xukunka) qaniimada, waxaad dhahdaa qaniimada waxaa iska leh Alle iyo Rasuulka ee ka dhawrsada Alle, wanaajiyana xaalka dhexdiinna ah, Alle na adeeca iyo Rasuulkiisa haddaad kuwo rumeeyey tihiin.
2. Mu'miniinta dhabta ah waa uun kuwa marka Alle la xuso ay cabsato quluubtoodu, marka lagu akhriyo korkooda aayaadka Allana ay iimaan u kordhiso, Rabbigood uunna tala saarta.
3. Ee ah kuwa ooga salaadda, waxaannu ku arzaaqnayna wax ka bixiya.
4. Kuwaasaana ah mu'miniinta xaqa ah, waxayna mudan jannooyin Rabbigood agtiisa ah, iyo dambi dhaaf iyo rizqi sharaf leh.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ
وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ
بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ
وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تَلِيَتْ عَلَيْهِمْ
عَائِبَتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾

أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ
دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ﴿٤﴾

Dagaalkii waynaa ee badar ee dhexmaray muslimiinta iyo gaaladii yey ku soo degtay aayaddu, markay qaar muslimiintii ka mida ku hadleen qaniimadii, waxaana tawallin Alle oo loo iili xaqa iyo Rasuulka (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) oo ku bixin una qaybin xaqa, mase habboona in lagu

murmo, waase in muslimiintu Alle ka dhawrsadaan, hagaajiiyaanna xaalka dhexdooda ah, oyna adeecaan Alle iyo Rasuulkiisa hadday mu'miniin dhaba yihiin. Aayadaha kale waxay tilmaami mu'miniinta dhabta ah, wanaagga kuwa kulansaday, marka Alle la xuso qalbigoodaa argagaxa oo cabsada, marka quraanka lagu akhriyana iimaan u kordho, Alle uun tala saarta, salaadda ooga, waxna bixiyi, kuwaasaana ah mu'miniinta xaqa ah ee dhabta ah, mudanna darajooyin Alle agtiisa, dambi dhaaf iyo rizqi sharaf leh. [AI-Anfaal: 1-4].

5. Siduu kaaga bixiyey Allehaa gurigaaga si xaqa ah (jahaad) koox mu'miniinta ka mida way nacayeen.
6. Waxayna kugula murmi xaqa intuu u cadaaday ka dib sidii iyagoo loo wado geeri iyagoo eegi.
7. Xusuuso makuu idiin yaboohay Alle labadii kooxood midkood (colkii iyo safarkii) inay idiin sugnaatay, idinkoo jecel in midda tabarta yar idiin ahaato, Alle na wuxuu dooni inuu xaqa ku sugo kalimadiisa, gooyana cidhibta gaalada.
8. Si uu xaqa u sugo, una buriyo baadilka (xumaanta), haba naceen dambiilayaashuye.

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ
وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَادِرُونَ ﴿٥﴾

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ
كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ
يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ
أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ
الشُّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ
أَنَّ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ
الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

Aayadahanna waxay ka warrami dagaalkii waynaa ee Badar iyo in dad ka mida muslimiintii ay nacayeen in loo baxo dagaalka, Alle se wuxuu u yaboohay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) labada kooxood middood oo ah safarkuu Abuusufyaan hoggaaminayey ee Shaam ka yimid iyo colkii waynaa ee gaaladii makaad, inkastooy mu'miniintu jeclayd inay la kulmaan safarka, Rabbiga xigmadda lehse wuxuu doonay inuu xaqa sugo, xumaanta iyo baadilkana buriyo oo jabiyo, gaaladana gumaado, saasaana dhacday maalintaas oo gaaladii kibirsanayd ee badnaa waxaa jabiyey mu'miniin yar, gargaarka Alle na waa mudan tahay ciddii xaqa si dhaba u raacda ee diinta Alle ku toosta. [AI-Anfaal: 5-8].

9. Xusuusta markaad ka gargaar warsanayseen Alle oo uu idinku ajiibay waxaan idinku xoojin kun malaa'igta ka mida oo israacraacsan.
10. Wuxuu Alle u yeelay bishaaro iyo inuu xasilo qalbigiinnu, gargaarra waxaan Alle agtiisa ahayn ma aha, Alle na waa adkaade fal san.
11. Xusuustana markuu idinku daboolay hurdo aamminnimo darteed, idinkagana soo dejiyey samada biyo, inuu idinku daahiriyo idinkagana tegsiyo waswaaska shaydaanka iyo inuu ku adkeeyo quluubtiinna kuna sugo gommadihiinna.
12. Markuu u waxyoona Allehaa malaa'igta anaa idinla jira ee suga kuwa xaqa rumeeyey (xoojiya) waxaan ku tuuri quluubta kuwa gaaloobay argagax ee ka garaaca luqunta korkeeda kana garaaca xubnaha faraha.
13. Maxaa yeelay waxay khilaafeen Alle iyo Rasuulkiisa, ciddii khilaafta Alle iyo rasuulkiisana Alle waa u cigaab daran yahay.
14. Ee arrintaas dhadhamiya, gaalana waxaa u sugnaaday cadaabka naarta.

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ
أَنِّي مُّمَدِّدٌ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ
بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

إِذْ يُعَشِّيكُمُ النَّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنزِلُ
عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمُ
بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمُ رِجْسَ الشَّيْطَانِ
وَلِيَرْبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ
الْأَقْدَامَ ﴿١١﴾

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي
مَعَكُمْ فَتَيَّبُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا سَأَلْتَنِي
فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ
فَأَضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَأَضْرِبُوا مِنْهُمْ
كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ
يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ﴿١٣﴾

ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ
التَّارِ ﴿١٤﴾

Dagaalkii badar wuxuu ahaa arrin aad u wayn, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) markuu dayey asaxaabta oo saddex boqol iyo dhawra iyo gaaladii oo kun ah yuu qaabilay qiblada baryeyna Alle isagoo dhihi: Ilaahow ii fuli yaboohaagii, ilaahow haddaad halaagto kooxdan islaamka ah lagugu caabudi maayo dhulka waligeed, intuu go'ii garabaha ka dhaco oo sayid abubakar ka dhaho kugu filan, wuxuuna Alle ku xoojiyey malaa'ig si loogu bishaareeyo mu'miniinta, qulubtoodana loo xasiliyo, gargaarna Alle ayaa haysta, waxaana qabatay muslimiinta hurdo inayan cabsan, roob daahiriyaana wuu u soo daayey niyada u adkeeyey, lugahana u sugay, wuxuuna Alle faray malaa'igta inay sugaan mu'miniinta illeen Alle ayaa la jiree, kuna tuuri niyadda gaalada argagax, iyo inay ka garaacaan madaxa iyo faraha illeen waxay khilaafeen Alle iyo Rasuulkiisii, ciddii khilaaftana waxay mudan ciqaab daran, gaalana waxaa u sugnaaday cadaabka naarta, saasuuna Alle ugu gargaaraa mu'miniinta dhabta ah. [Al-Anfaal: 9-14].

15. Kuwa xaqa rumeeyow hadaad la kulantaan kuwa gaaloobay idinkoo isu soo dhawaan ha u jeeddinnina dabada (ha cararina).
16. Ruuxii u jeediya maalintaas dabadiisa (carara) isagoon u xeelaysanayn dagaal ama ku biirayn koox, wuxuu la noqdaa cadho Alle, hooygiisuna waa jahannamo, iyadaana u xun meel loo ahaado.
17. Idinku maydaan ku layn gaalada (xooggiinna) Alle ayaase laayey, mana aadan ganayn markaad ganaysay Alle ayaase ganay (ku hagaajiyey) inuu u nicmeeyo mu'miniita nicmo wanaagsan, Alle na waa maqle og.
18. Arrinkaasi waa fal Alle, walibana Alla wuu tabar yarayn dhagarta gaalada.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ
كَفَرُوا رَحْفًا فَلَا تُولُوهُمْ ٱلْأَدْبَارَ ﴿١٥﴾

وَمَنْ يُؤَلِّمِهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبرُهُ إِلاَّ مُتَحَرِّفًا
لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَرِّفًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ
بِعُضْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَمَأْوَهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ
ٱلْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ ٱللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا
رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ
وَأَلْبَسَىٰ ٱلْمُؤْمِنِينَ مِنهُ بِلَآءًا حَسَنًا إِنَّ
ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ ٱللَّهَ مُوهِنٌ كَرِيمٌ
ٱلْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾

Aayaduhu waxay caddayn inay ka reebboon tahay mu'miniinta markay cadowgooda gaalada ah dagaal kula kumlaan inay cararaan oo dhabarka u jeediyann, ciddii carartana waxay mudan cadho Alle waxayna u hoyan naarta

jahannamo ee u xun meel loo ahaado. Marka laga reebo u xeelaysi dagaal ama ku biirid iyo u dunmid koox kale oo taageerta. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu ka mid yeelay ka cararka jahaadka toddobada dadka halaagta naartana galisa. Wuxuuna Alle ku mannadaystay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) gargaarkii iyo guushii waynayd ee Badar iyo in Alle si dhaba ugu hagaajiyey uguna toosiyeey tuuryadii gaalada intay ka jabaan oo laga laayo, illeen awoodda Alle aya lehe, mu'miniintana wuxuu ugu nicmeeyey nicmo wanaagsan, wuxuuna saas u falay inuu jilciyo oo tirtiro dhagarta gaalada, colka islaamka ah, taasina waxay ku tusin in jahaadku waajib adag yahay, ciddii muslima oo ka tagtana ay mudan dulli, addoonsi iyo tabar yari, markiise Alle lagu xidhnaado, diintana lagu toosnaado xaqana lagu jahaado waxaa la heli guul, sharaf, cisi, dambi dhaaf iyo jannadii Alle ee wanaagsanayd. [Al-Anfaal: 15-18].

19. Haddaad kala xukumid dalabteen gaalooy waxaa idiin yimid u gargaarkii (Nabiga) haddaadse reebtoontaan yaa idiin khayr roon, haddaad ku noqotaan xumaantana waxaannu ku noqon gargaarka (Nabiga) waxna idiinma tarayso kooxdiiinna haba badnadeene, Alle na wuxuu la jiraa mu'miniinta.
20. Kuwa (xaqa) rumeeyow adeeca Alle iyo Rasuulkiisa hana ka jeedsanina idinkoo maqli.
21. Hana noqonnina kuwii yidhi maqallay iyagoon wax maqlayn.
22. Dhul socod waxaa ugu shar badan (u xun) Alle agtiisa ma maqle (xaqa) ma hadle oon kasayn (wanaagga).
23. Hadduu ku og yahay Alle khayr wuu maqashiin lahaa (garansiin lahaa) hadduuse maqashiio way

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ
وَأِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا
نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا
وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ
لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾

* إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الضَّمُّ
الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يُعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ
أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

jeedsan lahaayeen (kibir dartiis)
iyagoo jeedsanaya (jeedsasho
aan soo noqosha lahayn).

24. Kuwa xaqa rumeeyow maqla Alle iyo Rasuulka markuu idiinku yeedho wax idin nooleeya (xaqa) ogaadana in Alle (karo) inuu kala dhexmaro ruuxa iyo qalbigiisa, oo xaggiisa laydiin soo kulmin.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ
وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
وَءَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ
وَقَلْبِهِ ۗ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

Gaaladii carbeed waxay Alle warsan jireen isla wayni darteed in Alle halaago ciddii xumaan wadda iyaga iyo mu'miniinta, waxaana u yimid waxay warsanayeen maalintii badar, waana la halaagay, inay xumaanta ka joogaan yaana u khayr roon, hadday ku noqdaanna Alle wuxuu u gargaari mu'miniinta dhabta ah, waxaana laga rabaa mu'miniinta inay si run ah u adeecaan Alle iyo rasuulkiisa, xaqana raacaan, oyna la mid noqon kuwa dhaha waan maqalnay iyagoon maqlin, waxaana ugu liita Alle agtiisa waxa dhulka ku socda cid xaqa ka dhaga la', oo ka afla', oon garanaynoo markii xaqa loo sheego ka jeedsata, dadka mu'miniinta ahse waa inay maqlaan oo yeelaan Alle iyo Rasuulkiisa markuu wax nooleeya oo diinta islaamka ah iyo xaqa ugu yeedho, illeen waa nolole, waxa ka soo hadhayna waa geeriye, arrintana Alle ayaa haysta oo toosin cidduu doono oo wanaagga ku dadaasha, xaggiisaana laysu kulmin. Saas darteed ciddii nolol, wanaag, sharaf iyo khayr rabta ha raacdo quraanka iyo xaqa. [Al-Anfaal: 19-24].

25. Ka dhawrsada fidmo oon ugu dhacayn kuwii dulmiga falay gaar ahaan oo idinka mida, ogaadana in Alle ciqaabtiisu daran tahay.

وَأْتَقُوا فِتْنَةَ لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا
مِنْكُمْ خَاصَّةً ۖ وَءَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

26. Xusuustana markaad ahaydeen kuwo yaroo lagu tabar darraysto dhulka (Makaad) idinkoo ka cabsan in dadku idin dafo oo markaas uu idin dhaweeyay (dumay) idinkuna xoojiyey gargaarkiisa, idinkuna arzaaqay wanaag (xalaal) inaad ku mahdisaan.

وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ
فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ
الْإِنْسَانُ فَءَاوَيْتَكُمْ وَءَأَيْدِكُمْ بِبَنَصْرِهِ
وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

27. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha khayaamina Alle iyo Rasuulka iyo ammaanadiinna idinkoo og.
28. Ogaadana in xoolihiinnu iyo caruurtiinnu fidno uun yihiin oo Alle agtiisa ajir wayn yahay.
29. Kuwa (xaqa) rumeeyow haddaad ka dhawrsataan Alle wuxuu idiin yeeli faraj (iyo nabadgalyo) wuxuuna asturi xumaantiinna «dambigiinna», wuuna idiin dhaafi. Alle na waa fadli wayne.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ
وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا ءَمَنَتِكُمْ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا ءَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ
فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ
يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ
سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو
الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

Xumaanta haddaan layska reebin kuma kaliyeysato adduunka ciddii fashay kaliya, ee way wada heli ciddii ku dhaw oon xumaanta reebin sida xadiithyo badan ku sugnaaday, waana arrin ay waajib tahay in si dhaba loo garto looguna camal falo. Tan kale waxay ahaayeen muslimiintii Makaad kuwo tabar yar oo cabsada Alle ayaase xoojiyey oo Madiino dejiyey una gargaaray, oo rizqi fiican ku arzaaqay, waana wax la xusuusto oon la halmaami karin, tan kale waa inaan la khayaamin Alle, diinta, Nabiga, ammaanada iyo xaqa isagoo la og yahay, lana garto in xoolaha iyo carruurtu fidmo iyo imtixaan yihiin ee wanaag iyo ajir Alle agtiisa yaallo, ciddii si fiican u dhawrsatana Alle wuxuu u furi faraj, wuuna asturi, una dambi dhaafi illeen fadligiisaa waasac ahe, isagaana awoodda lehe. [Al-Anfaal: 25-29].

30. Xusuuso (Nabiyow) markay ku dhakrayeen kuwii gaalobay inay ku xidhaan, ama ku dilaan ama ku bixiyaan, way ku dhakrayeen Alle ayaase dhakrayey, isagaana inta wax dhagarta u khayr roon.
31. Marka lagu akhriyo aayaadkannaga waxay dhahaan waan maqallay haddaan doonnana waan dhahaynaa kanoo kale (quraanka), kanu

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُبْنِتُوكَ
أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ
وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ ﴿٣٠﴾

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُنَا قَالُوا قَدْ
سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ
هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأُولِينَ ﴿٣١﴾

waxaan warkii kuwii hore ahayn ma aha.

32. Xusuuso markay dheheen Allow hadduu kanu xaqa agtaada ah yahay nagaga soo daadi dhagaxyo (naara) samada, ama noo keen cadaab daran.
33. Alle se ma aha kii cadaaba adoo dhex jooga, mana aha mid cadaaba iyagoo dambi dhaaf warsan (oo gaalnimo ka soo noqon).

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حَجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ أُنزِلْ عَلَيْنَا آيَاتٍ ۖ ﴿٣٢﴾

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ ۗ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾

Gaaladii quresheed dhagar bay u sameeyeen Nabigii (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxayna ku shireen daaru nadwa markay wax badan hadleenna waxaa arrin soo jeediyeey Abuu Jahal wuxuuna soo jeediyeey in meel kasta wiil xoog leh laga keeno markaas seefo loo dhiibo Nabigana hal mar kuwada dhuftaan si qaraabadiisu mag u qaadato illeen lama colloobi karaan dadkoo dhane, waxayna isku waafaqeen ra'yigaas, Alle ayaase ogaysiiyeey Nabigiisa arrintiina gacantooda ka bixiyeey oo nabadgaliyeey Nabigi, waana kii baxay ee godka galay isaga iyo sayid abuu bakar, ka dibna madiina aadeen. Waxayna ahaayeen gaaladaasu kuwa marka lagu akhriyo quraanka yidhaahda maqallay, haddaan doonno waan dhihi lahayn isagoo kale, waana warkii dadkii hore, waxayna codsadeen in Alle cadaab cirka kaga soo daayo hadduu quraanku xaq yahay, taasina waa doqonnimo, wax Alle la warsadana ma aha, ee waxaa habboon in la dhaho allow nugu hanuuni xaqa, Allase ma cadaaba Nabigoo dhex jooga ama iyagoo dambi dhaaf warsan, illeen way dawaafi jireene.

Ibnu Cabbas wuxuu yidhi: waxaa jiray labo ammaan, Nabigii iyo dambi dhaaf warsasho, waxaase tegey Nabigii, waxaana hadhay dambi dhaaf dooniddii. [Al-Anfaal: 30-33].

34. Muxuusanse Alle u cadaabayn iyagoo ka celin dadka masjidka xurmada leh, mana aha ehelkiisa, ehelkiisu waxaan kuwa dhawrsada ahayn ma aha, badankoodse ma oga.

وَمَا لَهُمْ آلًا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ ۗ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Salaaddooda kacbada agteeda ahna ma aha waxaan foodhi iyo sacabbo tumid ahayn, ee dhadhamiya cadaabka gaalnimadiinna darteed.
36. Kuwii gaaloobay waxay ku bixin xoolahooda inay ka celiyaan dadka jidka Alle, way bixin doonaan waxayna ku noqon qoomammo, markaasaa laga adkaan, kuwa gaaloobayna xagga jahannamaa loo kulmin.
37. In Alle kala bixiyo xumaanta iyo wanaagga, yeelana xumaanta qaarkeed tan kale korkeeda uuna kulmin dhammaan uuna yeeli jahannamo, kuwaasuna waa uun kuwa khasaaray.

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمُهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٣٧﴾

Gaaladu way mutaan ciqaabta iyo cadaabkaba, illeen waxay dadka ka celiyaan masaajidka xurmaysan, oo ayna mudnayn inay daris la noqdaan waxaase mudan inuu gacanta ku hayo muslimiinta. Gaaladuna dhab ahaan uguna yaabaan Alle, cibaadadooduse waa foodhi, buuq iyo sacabbo tun, abaalkooduna waa cadaab gaalnimadooda darteed, waxay gaaladu bixin oo xoola ah inay jidka Alle ka leexiyaan, way bixin waxayse ku noqon khasaare, waana laga adkaan, naarta jahannamana waa lagu kulmin, si Alle u kala saaro xumaanta iyo wanaagga, xumaanta wuu kulmiyaa dhammaanna yeelaa naarta jahannamo, waana kuwa khasaaray.

Ibnu Isxaaq wuxuu sheegay in Cabdullahi binu Rabiica, Cigrama Abu Jahal iyo Safwaan binu Umaya u tageen Abii sufyaan dagaalkii badar ee lagu laayey qaraabadii inay oggolaadaan safarkii Abu Sufyaan hoggaaminayey ee dagaalku ku billowday xoolihiisa in lagu bixiyo la dagaallanka Nabiga iyo muslimiinta, markaasaa waxaa soo degtay aayadahan. Badar bay ku soo degeenna waa la yidhi, waxaase dhaba in gaalo khasaari. [Al-Anfaal: 34-37].

38. Ku dheh kuwii gaaloobay hadday ka reebtoomaan (gaalnimada) waxaa loo dhaafi wixii hor

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ

maray, haddayse daa'imaan (gaalnimada) waxaa tagtay «horraysay» jidkii kuwii hore.

سُنَّتِ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

39. La dagaallama gaalada intaan gaalnimo iyo «xumaan» laga helin, una ahaato diintu dhammaan Alle, hadday reebtoomaan Alle waxay fali wuu arkayaa.

وَقَتِيلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾

40. Hadday jeedsadaanna ogaada in Alle yahay gargaarihiinna, isagaana u fiican gargaare.

وَإِن تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ نِعَمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعَمَ النَّصِيرِ ﴿٤٠﴾

41. Ogaadana waxaad qaniimaysataan in Alle shan meelood meel leeyahay, iyo Rasuulku, iyo qaraabada, iyo agoonta, iyo masaakiinta, iyo socdaalka, haddaad tihiin kuwo rumeeyey Alle iyo waxaan ku dejinnay addoonkannaga maalintii kala bixinta, maalintay kulmeen labadii col (Badar) Alle na wax kasta wuu karaa.

* وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّن شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ ءَامَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ أَجْمَعِينَ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾

Alle waa naxariiste wuxuuna u dhaafaa wixii hore ciddii gaalnimada ka soo noqota oo xumaanta ka toobad keenta, sida ku aroortay xadiith: islaamku wuu tiraa wixii ka horreeyey, toobadduna way tirtaa wixii ka horreeyey. Ciddii xumaan ku noqota way caddahay waddadii kuwii hore. Waana in gaalada lala dagaallamo intaan xumaan laga helin, diintuna dhammaan Alle u ahaato, ciddii xumaanta ka joogtana Alle wuu arkaa, ciddii jeedsatana Alle ayaa uga gargaari mu'miniinta, kaalmeeye iyo gargaarana Alle ayaa u fiican. Wixii gaalada laga helo waqtiga dagaalkana shan meelood meel waxaa loo iili jidka Alle iyo Rasuulkiisa, qaraabada Nabiga oo sako la siinayn, agoonta, masaakiinta, iyo socdaalka, haddii dhab loo rumeeyey Alle iyo quraanka, waana xoolo xalaala oo lagu xoojin islaamka iyo xaqa, laguna wiiqi gaalada. [Al-Anfaal: 38-41].

42. Xuxuusta markaad ahaydeen dhinicii u dhawaa (Badar) gaaladuna ahayd dhinicii ka fogaa (Badar) safarkiina idinka hooseeyey hadaad isu yaboohdaan (ballanna) waad is ku khilaafi lahaydeen ballanka, Alle ayaase (idin kulmiyay) inuu xukumo amar uu fali, in ciddii halaagsamina si cad u halaagsanto, ciddii noolaanna si cad u noolaato, Alle na waa maqle og.

43. Markuu idinku tusiyey Alle gaalada hurdada iyagoo yar, hadduu ku tusiyo iyagoo badanna waad fashili lahaydeen ood ku murmi lahaydeen amarka, Alle ayaase nabadgaliyey, illeen wuu og yahay waxa laabta ku sugane.

44. Iyo markuu idin tusiyey markaad kulanteen iyagoo ku yar indhihiinna, idinkuna yareeyey indhahooda in Alle xukumo amar uu fali, xagga Alle ayaana loo celin umuuraha.

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لِاحْتِلَافْتُمْ فِي الْمِيْعَدِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنِ بَيْتِنَا وَيَحْيِيَ مَنْ حَيَّ عَنِ بَيْتِنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٢﴾

إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَنْكَهُمْ كَثِيرًا لَفَسِلْتُمْ وَلَنَنْزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَالْكِنَ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٣﴾

وَإِذْ يُرِيكُهُمْ إِذِ اتَّقَبْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُمَلِّكُكُمْ فِي آغْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤٤﴾

Muslimiintu waxay degeen daanta badar ee xigta xagga madiino, gaaladuna xagga maka jahadeeda, safarkiina maray xagga badda, Alle na kulmiyey si ciddii halaagsami iyo tan noolaanba xaalku u caddaado, wuxuuna Alle isu muujiyey labada kooxood iyadoo midba la yar tahay midda kale, in Alle sugo guusha islaamka, saasayna u kulmeen labadaas col, oo midna xaqa iyo islaamka matalayo, midka kalana gaalnimo iyo isla wayni, wuxuuna Ibnu Jariir sheegay in Abuu Sufyaan u cid diray gaaladii quresheed kuna yidhi: noqda waa nabadgalaye, waxaase diiday Abuu Jahal oo sheegay inayna noqonayn intay ka tagaan ceelka Badar, saddex maalmoodna ku nagaadaan oo cunno ku cunaan,

geelna ku qashaan, khamrana ku cabbaan, gabduhuna durbaan u garaacaan oo carabtuna maqasho, qaddariyaanna, Nabiguna wuxuu yidhi: maka waxay idinku soo tuurtay beerkeedii, waana kaas xaq iyo xumaan. [Al-Anfaal: 42-44].

45. Kuwa xaqa rumeeyow haddaad la kulantaan koox (cadow ah) sugnaada, xusana Alle wax badan, inaad liibaantaan.
46. Adeecana Alle iyo Rasuulkiisa hana murmina ood fashishaan, uu tagana xooggiinnu, samra, Alle wuxuu la jiraa kuwa samree (adkaysta).
47. Hana ka mid noqonnina kuwii ka baxay guryahooda kibir iyo istuska dadka dartiis kana celinaya (dadka) jidka Alle, Alle na waa koobay waxay camal falii.
48. Markuu u qurxiyey shaydaanku camalkooda kuna yidhi wax idinka adkaan oo dada ma jiro maanta, anna kaalmeeyaan idiin ahay, markay is arkeen labadii kooxoodna wuxuu u gurtay cidhibtiisa, wuxuuna yidhi: anugu bari baan idinka ahay, waxaana arkaa waxaydaan arkin, waxaanna ka cabsan Alle, ilaahayna waa ciqaab darane.
49. Markay dhahayeen munaafiqiintu iyo kuwa cudurku qalbiga kaga jiro, waxaa dhagray kuwaas diintooda, ciddii Alle tala saarata ilaahay waa adkaade falsan.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً
فَاتَّبَعُوا وَادُّرُّوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا
فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَرِهِمْ
بَطْرًا وَرِفَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

وَإِذْ زَيْنَ لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ وَقَالَ
لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي
جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَآتِ الْفِتْنَانَ
نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ
مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي
أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَّرَضٌ غَرَّ هَوَاهُمْ وَلَا دِينَ لَهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ
عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾

Waa in la sugnaado marka colka lala kulmo oon la cararin, Alle na la xuso, lana adeeco Alle iyo Rasuulkiisa, lana murmin si aan loo fashilin loona tabar yaraan, waana in la adkaysto illeen Alle wuxuu la jiraa cidda adkaysatee, lana mid noqonnin sidii gaaladii reer Makaad ee kibirka iyo is tustuska dadka iyo xaqa ka leexintiisa u soo baxday, shaydaanna u qurxiyey camalkooda una sheegay inaan laga adkaanayn, una gargaari, markay labadii col kulmeenna dib u gurtay, sheegayna inuu arko waxayna arag, sheegayna inuu Alle ka yaabi isagoo been sheegi, munaafiqiinta iyo kuwa qalbiga ka bukana ku sheegi mu'miniinta in diintoodu khaladday, beenna u sheegtay, ciddiise Alle tala saarata isagaa adkaada ah falsan, waxaana muuqda in la adkaysto Alle na lagu xidhnaado, kibir, istus, iyo shaydaanna laga fogaado. [Al-Anfaal: 45-49].

50. Haddaad aragto markay oofsan (nafta ka qaadi) malaa'igtu kuwii gaalobay oy ka garaaci wajiyadooda iyo gadaashooda iyagoo ku dhihi dhadhamiya cadaabka gubidda (waxaad arki lahayd arrin wayn).

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا
الْمَلَائِكَةَ يَضْرِبُونَ وُجُوهُهُمْ وَأُذُنَهُمْ
وَأَعْيُنَهُمْ وَذُقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥٠﴾

51. Arrintaasuna waa waxay hormarsatay gacmihiinnu darteed Alle na ma dulmiyo addoomada.

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ
لَيْسَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٥١﴾

52. Waa caadadii fircoon qomkiisii iyo kuwii ka horreeyey ee ka gaalobay aayaadkii Alle oo Alle qabtay dambigooda dartiis, Alle na waa xoog badane ciqaab daran.

كَذَّابٌ ءَالٍ فِرْعَوْنَ وَآلِذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ
اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ﴿٥٢﴾

53. Arrintaasna waa inaan Alle doorinnin nicmo uu ugu nicmeeyey qoom intay ka dooriyaan waxa naftooda ah, Alle na waa maqle og.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُعْتَبَرًا بِعَمَّةٍ
أَنَعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُعْذِرُوا مَا
بِأَنفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾

54. Waa caadadii Fircoon qoomkiisii iyo kuwii ka horreeyey, waxay ka gaaloobeen aayaadkii Rabbigood

كَذَّابٌ ءَالٍ فِرْعَوْنَ وَآلِذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ

markaasuu halaagay dambigooda
dartiis waxayna dhammaan
ahaayeen daalimiin.

يَذُنُّوهُمْ وَأَعْرَفْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلَّ
كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٤﴾

Geeridu waa wax wayn, saas darteed yuu Alle u sheegay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in hadduu arko gaalada oo malaa'igtu nafta ka qaadi kana garaaci wajiga iyo gadaasha kuna dhihi dhadhamiya cadaabka gubidda inuu arki lahaa arrin wayn, waana waxay hormarsadeen gacmahoodu illeen Alle ma dulmiyo addoomadee, waxayna la mid yihiin Fircoon iyo dadkiisii iyo kuwii ka horreeyey ee ka gaalobay aayaadka Alle oo Alle qabtay dambigoodii dartiis, Alle na waa xoog badane ciqaabtiisuna daran tahay, waxaana ugu wacan inaan Alle dad ka doorinnin nicmo uu ugu nicmeeyey intay naftooda ka dooriyaan, dambina falaan, illeen Alle waa maqle oge, sidaasna waxaa falay Fircoon iyo dadkiisii yoo kuwii ka horreeyey oo beeniyey aayadkii Alle markaasna Alle halaagay dambigooda dartiis, Fircoon iyo colkiisiina wuu maansheeyey illeen daalimiin bay ahaayene. [Al-Anfaal: 50-54].

55. Dhul socde waxa ugu shar badan
Alle agtiisa kuwa gaalobay oon
rumeynin.

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ
كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾

56. Ee ah kuwaad la ballantay
markaas buriya ballankooda mar
kasta, oon dhawrsanayn.

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ
عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾

57. Haddaad ku liibaanto (adkaato)
dagaalka ku eri (xanuuji) kuwa
ka dambeeya inay xusuustaan.

فَإِذَا تَتَفَقَّهُهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرَّدَ بِهِمْ مَنْ
خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَدَّكُرُونَ ﴿٥٧﴾

58. Haddaad ka cabsato qoom
khayaanadii u tuur (ogaysii)
ballankii si siman, illeen Alle ma
jecla khaa'imiinta.

وَإِذَا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَأَنْيِدْ
إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنْ أَلَّ اللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْخَائِبِينَ ﴿٥٨﴾

59. Yeyna u malayn kuwii gaalobay
inay carari (karaan) iyagu ma
daaliyaan (Alle).

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ
لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾

60. Ugu darbada waxaad kartaan
oo xooga, iyo darbidda fardaha
inaad ku cabsi galisaan colka

وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ
وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِءٍ

Alle iyo colkiinna (gaalada) iyo kuwa kale oo ka soo hadhay (munaafiqiinta) ma ogidin Alle ayaase og, waxaad ku bixisaan jidka Alle na waa laydiin oofin (dhammayn) idinkoon laydin dulmiyeyn.

عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ
دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ
وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفِّ
إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ ﴿٦١﴾

Aayadahanna wuxuu Alle ku sheegay in waxa dhulka ku socda uu ugu liito gaalada beenisay xaqa, een waliba rumaynayn, oo buriya ballanka Nabiga markasta, oon dhawrsanayna, Alle ayaana faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in cidduu ka helo kuwaas dagaalka uu xanuunjiyo si kuwa ka dambeeya u cabsadaan, una xusuustaan, hadduu khayaamadooda ka yaabana uu ogaysiiyo inuu ballankoodii u celiyey aaminayna mar kale, illeen Alle ma jecla khaa'imiintee, yeyna u malayn gaaladu inay Alle ka carari karaan wuxuuna Alle faray muslimiinta inay u darbadaan dagaalka gaalada una hub samaystaan, iyagoo ku cabsi galin gaalada colka u ah Alle iyo muslimiinta, kuwa la og yahay iyo kuwa Alle uun og yahay, jidka Alle na wax lagu bixiyo, si Alle ugu oofiyo wanaagga oon loona xulmiyin. Waxaana ku soo aroorar wanaagga dagaal barashada iyo hubka daithiyo badan sida: fardaha fuuliddooda waxaa lagu xidhay khyar tan iyo qiyaamada, iyo gana oo kora ganiddaana ka khayr roon koridda. Taasina waxay muujin inay waajib tahay in loo darbado jahaadka iyo daaficidda diinta, xoolaha, dhulka iyo sharafta, markay ka tageen muslimiintuna amarkii Alle yey dullooben, gaalana u talisay, jahaad umbaana ka saari kara. [Al-Anfaal: 55-60].

61. Hadday u iishaan gaaladu nabad u iilo adna, talana saaro Alle, illeen isagaa uun maqla ogonee.
62. Hadday doonaan inay ku dhagraan waxaa kaafiyahaaga ah Alle, waana kan kugu xoojiyay gargaarkiisa iyo mu'miniinta.
63. Isuna soo dumay quluubtooda, haddaad bixiso waxa dhulka ku sugan oo dhan maadan isu dunteen quluubtooda, Alle ayaase isu dumay dhexdooda illeen isagaa adkaade falsan ehe.

* وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ

عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾

وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ

حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِبَصَرِهِ

وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي

الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ

وَأَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ

حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾

64. Nabiyyow waxaa kugu filan
Alle adi iyo inta ku raacday ee
mu'miniinta ah.
65. Nabiyyow ku boorri mu'miniinta
dagaalka hadday idinka mid
yihiin labaaan samra (adkaysta)
waxay ka adkaan labo boqol,
hadday idinka mid yihiin boqol
waxay ka adkaan kun ah kuwa
gaaloobay, illeen waa qoomaan
wax kasayne.

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ حَرِيصَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى
الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ
صَدِيرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾

Diinta islaamku waa diin nabad galyo, isjaceyl, iskaalmayn, saas darteed yuu Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in hadday gaaladu u leexdaan oo doonaan nabad iyo dagaal la'aan Nabiguna u leexdo, Alle na talo saarto, kana digtoonaado. Illeen Alle ayaaw wax maqla waxna oge, hadday doonaan inay khayaamaan oo dhagraan Nabigana waxaa ku filan Allaha ku xoojiyey gargaarkiisa iyo mu'miniinta, isuna dumay quluubta mu'miniinta, illeen waxa dhulka ku sugan oo dhan haddii la bixiyo cidina isuma dumi karto quluubtoodee, Alle ayaase isu dumay, illeen isagaa adkaada oo falsame, kaafiyana Nabiga iyo mu'miniintee, tan kale waa in mu'miniintu dagaallamaan xaqana difaacaan haba ka badnaadeen gaaladuye, illeen muslimiinta waxaa laga rabaa adkaysi, rumayn xaq, iyo jahaad dhab ah, gaalana way jabi oo halaagsami hadday la dagaallamaan muslimiintii dhaba oo geerida oggol Alle na ku xidhan dhabna u rumeysan. [Al-Anfaal: 61-65].

66. Hadda wuu idinka fududeeyey
Alle wuxuuna og yahay inaad
tabar yar tihiin, hadday
idinka mid yihiin boqol samra
(adkaysta) waxay ka adkaan labo
boqol, hadday idinka mid yihiin
kunna waxay ka adkaan labo kun
idanka Alle, ilaahayna wuxuu la
jiraa kuwa samra.
67. Kuma habboona Nabi inay u
ahaato kuwo la qafaashay intuu
kaga jilciyo dhulka dhexdiisa

أَلَنْ حَقَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ
فِيكُمْ صَعْقًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ
مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ
وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٦٦﴾

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَكُونَ لَهُدَّ أَسْرَى
حَتَّى يُخْرَجَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ

(gaalada) waxaad doonaysaan muuqa addunyada Alle na wuxuu dooni aakhiro, Alle na waa adkaade falsan.

68. Hadduusan jirin kitaab Alle oo horreeyey waxaa idin taaban lahaa waxaad qaadateen darteed cadaab wayn.
69. Ee cuna waxaad qaniimaysataan oo xalaal fiicana, kana dhawrsada Alle, illeen Ilaahay waa dhaafe naxariistee.

عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾

لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ
فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾

فَكُلُوا مِمَّا عَنِيتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٩﴾

Ibu Cabbaas waxaa laga wariyey in markay soo degtay aayadda caddayn in labaatan muslimiina la dagaallamaan labo boqol oo gaala ah ay ku cuslaatay muslimiintii, markaas Alle soo dejiyey aayadahan ka fududayn oo ah in boqolku la dagaallamaan labo boqol, kunkuna labo kun la dagaallamo, markay samraan oo adkaystaan Alle ayaa u gargaari, saasuuna xaalku ku sugnaaday, sina uma bannaana in markaas la cararo ama la cabsado, markii maalintii Badar qaar la laayey gaaladii qaarna la qafaashay yuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) la tashaday asaxaabta sidii la yeeli lahaa dadkaas, markaasuu sayid Abuubakar yidhi: aan daynno oon la layn, sayid Cumarna yidhi ha la laayo, markii la raacay soo jeedintii sayid Abuubakarna waxaa soo degtay aayadahan oo canaan ah, iyo inay habboon tahay in Alle la adeeco, adduunna loo xilan, saasna uu ku xalaaleeyey qaniimada laga helo gaalada, waxaana muslimiinta ku waajiba jahaad, adkaysi iyo Alle adeecid. [Al-Anfaal: 66-69].

70. Nabiyouw ku dheh kuwa la qafaashay ee gacmihiinna ku jira hadduu ku og yahay Alle quluubtiinna khayr wuxuu idin siin mid ka khayr roon wixii laydinka qaaday, wuuna idiin dhaafi, Alle na waa dhaafe naxariista.
71. Hadday doonaan khiyaamadaadana waxay

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَن فِي أَيْدِيكُمْ مِّنَ
الْأَسْرِ إِنَّ يَعْلَمَ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ
خَيْرًا يُؤْتِيكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ
وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٠﴾

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ

khayaameen Alle mar hore markaasuu idin makaniyey. Alle na waa oge falsan.

72. Kuwa rumeeyey ee hijrooday ee ku jahaaday xoolahooda iyo naftooda jidka Alle iyo kuwa dumay (soo dhaweeyey) una gargaaray kuwaasu qaarkood waa gargaaraha qaar, kuwa rumeeyey oon hijroonnin gargaarkooda waxba idinkama saarra intay ka hijrooni, haddayse idinka gargaar warsadaan diinta darteed korkiinna gargaarbaa ah, qaar dhexdiinna ballan yahay mooyee, Alle na waxaad falaysaan wuu arkaa.

مِن قَبْلُ فَأَمَّا كُنْ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَاوَأُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِّنْ وَلِيَّتِهِم مِّنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٢﴾

Dagaalkii Badar ee waynaa waxaa lagu qafaashay gaalo badan iyo dad la soo qasbay, ciddii toosnaata oo ka midana Alle wuxuu siin wax ka khayr roon wixii laga qaaday una dambi dhaafi, haddayse Nabiga khayaamaan horay Alle u khayaameen markaas muslimiinta gacanta u galiyey, illeen waa wax walba oge falsane. Tan kale ciddii rumaysay xaqa oo hijrootay oo xoolaheeda iyo nafteedaba ugu jahaaday jidka Alle, iyo kuwii soo dhaweeyey una gargaaray qaarkood qaarbuu sokeeye u yahay, kuwaanse saas falin waxba kama dhaxeeyo intay ka falaan, haddayse gargaar idin warsadaan waa looga gargaari cidaan ballan lala dhigan. [Al-Anfaal: 70-72].

73. Kuwa gaaloobay qaarkood waa sokeeyaha qaar, haddaydaan saas falinna (ogaanna) fidmaa ahaan dhulka iyo fasaad wayn.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ﴿٧٣﴾

74. Kuwa rumeeyey ee hijrooday ee ku jahaaday jidka Alle iyo kuwa soo dhaweeyey una gargaaray kuwaasu iyagaa mu'miniinta dhaba ah, waxayna mudan dambi dhaafid iyo rizqi sharafle.

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَاوَأُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٧٤﴾

75. Kuwa rumeeya gadaal oo hijrooda oo jahaada la jirkiinna kuwaasu waa idinka mid, qaraabadaana qaarkeed qaar ka mudan yahay xukunka Alle (oo muslinka kale ka horreeya xagga dhaxalka), Ilaahayna waxkasta waa og yahay.

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنۢ بَعْدُ وَهَاجَرُوا
 وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَٰئِكَ مِنكُمْ
 وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ
 فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
 عَلِيمٌ

Waa in la ogaado in muslimiintuna walaalo yihiin, gaaladuna isu kaalmaystaan colnimada xaqa iyo diinta islaamka, haddii kale waxaa dhici fidmo iyo fasaad wayn, kuwa xaqa rumeeyase oo hijrooda kuna jahaada jidka Alle iyo kuwa soo dhaweeya una gargaara kuwaasu waa mu'miniinta xaqa ah ee dhabta ah dambi dhaafid iyo wanaagna way mudan. Kuwa dib ka rumeeya oo hijrooda oo jahaada la jirkiinna waa idinka mid, qaraabadaase qaarkeed qaar ka mudan yahay kitaabka Alle, wax kastana Alle aya og. Waxay caddeeyeen aayaduhu abaalka wanaagsan ee mu'miniintu mudan aakhiro. [Al-Anfaal: 73-75].

Suurat At-Tawbah

سُورَةُ التَّوْبَةِ

1. Tani waa ka beri ahaasho Alle iyo Rasuulkiisu ay ka beri noqonayaan kuwaad la ballanteen oo mushrikiinta (gaalada) ah.
2. Ee socda dhulka afar bilood ogaadana inaydaan daalinayn Alle iyo in Alle uu dulleyn gaalada.
3. Waana ogaysiin Alle ka ahaatay iyo Rasuulkiisa oo dadka maalinta xajka wayn la ogeysiin in Alle ka bari yahay gaalada iyo Rasuulkiisu, haddaad toobadkeentaanna saasaa idiin khayr roon, haddaad jeedsataanna ogaada inaydaan Alle daalinayn, uguna bishaareeya kuwii gaalobay cadaab daran.
4. Kuwaad ballanteen mooyee oo gaalada ah markaasna aan idinka nusqaaminin waxba, idiinkuna kaalmaynin cidna, ee dhammeeya tan iyo ballankooda «muddadooda», Alle na wuxuu jecel yahay kuwa dhawrsada.

بَرَاءَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ
عَاهَدْتُمْ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١﴾

فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ
وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ
اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ ﴿٢﴾

وَأَذِّنْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ
يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ
مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ
فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣﴾

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ
يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ
أَحَدًا فَآتِمُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٤﴾

Suuraddani waxay ka mid tahay suuradaha ugu dambeeyey soo degid, illeen xaggeeda hore waxay soo degeen markii laga soo noqday duullaankii Tabuuk, bisinna laguma billaabin suuradda, waxayna caddeyn in Alle iyo Rasuulkiisu ka bari yihiin gaalo, kuwii ballan lala dhigtayna uu u jiro muddo afar bilooda, saasaana la ogaysiiyey maalintii iiddii carrafo, cid ballan leh oon jabin mooyee, colna ugu kaalmaynin muslimiinta waxaana la sugi mudadooda, taasina waxay ku tusin sida islaamku ballanka u dhawro una ilaaliyo iyo inaan Alle iyo Rasuulkiisa iyo gaalo wanaag dhex oollin. [At-Tawbah: 1-4].

5. Markay faydmaan bilaha xurmada leh ku dila gaalada meeshaad ka heshaan qabtana (qafaasha) go'doomiya una fadhiista meel gabbasho ah oo dhan, haddayse toobad keenaan oogaanna salaadda, bixiyaanna sakada u sii daaya jidkooda, Alle waa dambi dhaafe naxariistee.
6. Mid ka mida gaaladana hadduu magangal idin waydiisto magangaliya intuu ka maqlo hadalka Alle markaas gaadhsiiya meeluu aamin ku yahay, illeen waa qoom aan wax ogayne.
7. Siday ugu ahaan gaalada ballan Alle agtiisa iyo Rasuulkiisa agtiisa kuwaad kula ballanteen masaajidka xurmada leh agtiisa mooyee ee hadday idiin toosnaadaan u toosanaada, Alle wuxuu jecel yahay kuwa dhawrsadee.

فَإِذَا أَنْسَلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرْمَ فَاقْتُلُوا
 الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ
 وَأَحْضِرُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ
 فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
 الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ
 رَّحِيمٌ ﴿٥﴾

وَإِن أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ
 فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَةَ اللَّهِ ثُمَّ
 أَبْلِغْهُ مَأْمَرَهُ ذَلِكَ بَأْتُهُمْ قَوْمٌ لَا
 يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ
 اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ
 عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقْتُمُوا
 لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ بَحْبُ
 الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾

Markay baxaan bilaha xurmada leh waxaa bannaan in la laayo gaalada meel kastoo laga helo oo la qafaasho lana qabto meel kastana loo fadhiisto, haddayse toobad keenaan oo salaadda oogaan oo bixiyaan sakada waxaa loo sii dayn jidkooda, illeen Alle waa dambi dhaafe naxariiste, haddii cid gaalada ka mid ah nabadgalin warsadaan muslimiinta ha la nabadgaliyo intay ka dhagaystaan hadalka Alle, markaas la gaadhsiiyo meeshay aaminka ku yihiin

illeen waa kuwaan wax ogayn, siduu Nabigu falay (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) sanadkii Xudaybiyo, iyo marar kale oo sabab u noqotay hanuunkooda, tan kale gaaladu ballan kuma laha Alle iyo Rasuulkiisa agtiisa, kuwii lagula ballamay masaajidka xurmada leh agtiisa mooyee, waana in loo toosnaado intay toosan yihiin, Alle na wuxuu jecel yahay kuwa dhawrsada, Nabiguna saasuu falay muslimiintuna faleen mana bannaana in ballan la jabiyo. [At-Tawbah: 5-7].

8. Sidee (ballan ugu sugnaanayaa) iyadoo hadday idinka adkaadaan ayna idiin dhawrayn qaraabannimo iyo ballan midna, waxay idinku raalli galin afkooda wayna diidi quluubtoodu, badankooduna waa faasiqiin.
9. Waxay ku gataan aayaadka Alle qiimo yar, waxayna ka leexiyeen jidka Alle, waxaana xun waxay falayeen.
10. Umana dhawraan mu'min qaraabonimo iyo ballan (midna) kuwaasuna waa uun xadgudbayaal.
11. Haddayse toobadkeenaan oo oogaan salaadda bixiyaanna sakada waa walaalihiinna diinta waana u caddaynaynaa aayaadka qoomkii wax garan.
12. Haddayse buriyaan dhaartooda ballankoodii ka dib, duraanna diintiinna dila madaxda gaalada waa kuwaan dhaar lahayne inay ka joogaan (xumaanta).

كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨﴾

أَشْتَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾

فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَتُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

وَإِن نَّكُتُوا أَيْمَنُتُمْ مِّن بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَفَقْتَلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَأَيْمَنَ لَّهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ﴿١٢﴾

Gaaladu ma dhawraan muslimiinta hadday ka tabar roonaadaan ugumana naxariistaan qaraabannimo iyo ballan midna, iyagoo afkana isku dayi inay ku raalli galiyaan muslimiinta, qalbigooduna diidi oo faasiqiinna ah, kuna gatay aayaadka Alle qiimo yar, jidkiisana ka leexiya dadka, wax xunna fala,

cid mu'minana aan u dhawrayn qaraabo iyo ballan iyagoo xadgudbi, haddayse toobadkeenaan oo salaadda oogaan oo sakada bixiyaan, waa walaalihiinna diinta, aayaadkana wuxuu Alle u caddeeyey cidii wax garan, haddayse buriyaan dhaartooda ballan kadib duraanna diintiinna waa in la laayo madaxda gaalada dadka fari xumaanta xaqdiidka iyo gaalnimadana ku hagaajin, waa kuwaan ballan iyo dhaar lahayne bal inay xumaanta ka joogaan, saasayna u muuqataa wadada islaamku oon qarsoodi iyo qalqallooc midna ugu jirin, ciddii kula nabaddana la nabad tii diidda xaqa oo burisa ballankana iska celiya kana digtoonaada. [At-Tawbah: 8-12].

13. Miyeydaan la dagaallamayn qoom buriyey dhaartooda oo hammiyey (doonay) bixinta Rasuulka idinkuna billaabay markii horaba, miyaad ka cabsanaysaan, Alle ayaa mudan inaad ka cabsataan haddaad mu'miniin tihiin.
14. La dagaallama, Alle ha ku cadaabo gacmihiinnee hana dulleeyee hana idinkaga gargaaree oo bogsiyo laabta qoom mu'miniina.
15. Tegsiyana cadhada quluubtooda, wuxuuna ka toobad aqbalaa Alle cidduu doono, Alle na waa oge falsan.
16. Ma waxaad u malayseen in laydinka tegi isagoon Alle ogaannin kuwa jahaaday oo idinka mida oon ka yeelannin wax ka soo hadhay Alle iyo Rasuulkiisa iyo mu'miniinta saaxiib, Alle na waa og yahay waxaad falaysaan.

أَلَا تَقْتُلُونَ قَوْمًا نَكَتُوا أَيْمَانَهُمْ
وَهُمْ بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ
أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ
تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

قَتَلْتَهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ
وَيُخْرِهُمُ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ
صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾

وَيَذْهَبُ عَيْظُ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ
الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ
دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ
وَلِجَهَّةٍ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

Aayaduhu waxay ku adkayn muslimiinta inay la dagaalamaan gaalada burin ballanka oo ahaa kuwii bixinta Rasuulka hammiyey doonayna, xumaanna billaabay, wax laga cabsadana ma aha ee Ilaahay yaa ka cabsi mudan, waana

in kuwaas lala dagaallamo, lana dulleeyo, Alle na ugu gargaaro mu'miniinta, quluubtoodana u caafiyo, cadhadana ka tegsiyo, cidduu doonana uu ka aqbaloo toobada, illeen waa oge falsane. Imitixaan la'aanna mu'miniinta lagu dayn maayo inta Alle ka ogaado kuwa jahaaday oon gaalo saaxiib ka yeelan intay Alle, Rasuulkiisa iyo mu'miniinta ka leexdaan, Allese waa og yahay waxay fali, wuuna ka abaal marin.

Ayaduhu waxay ku uruursadeen in gaalo colka muslimiinta tahay oyna waajib tahay in lala jahaado intay xaqa ka soo horjeedaan lagana dhigannin saaxiib sokeeye iyo gargaare midna, illeen waa cole. [At-Tawbah: 13-16].

17. Uma bannaana gaalada inay cammiraan masaajidda Alle iyagoo ku qiri naftooda gaalnimoo kuwaas waxaa buray camalkoodii naartana way ku dhex waari.
18. Waxaa uun cammira masaajidda Alle cid rumaysay Alle iyo maalinta dambe oo salaadda ooga oo bixiya sakada, kana cabsanayn waxaan Alle ahayn, waxay u dhaw yihiin kuwaas inay ka mid noqdaan kuwa hanuunsan.
19. Ma waxaad kala mid dhigteen waraabinta xaajiga iyo camiridda masaajidka xurmaysan ruux rumeeyey Alle iyo maalinta dambe oo ku jahaaday jidka Alle, kuma sinna Alle agtiisa, Alle na ma hanuuniyo qoomka daalimiinta ah.
20. Kuwa rumeeyey (xaqa) oo hijrooday oo ku jahaaday jidka Alle xoolahooda iyo naftooda, yaa ku darajo wayn Alle agtiisa, kuwaasina waa kuwa uun liibaanay.

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ ۗ وَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾

* أَجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

21. Wuxuu ugu bishaarayn
Rabbigood naxariis xaggiisa ah,
raalli ahaansho iyo jannooyin
oy ku mudan dhexdeeda nicmo
nagaadi ah «joogto».
22. Iyagoo ku waari dhexdeeda
waligood Alle agtiisaana ajir
wayn yahay.

يُدْشِرُهُم رَّبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ
وَجَعَلَتْ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ﴿٢١﴾

خَلِيدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

Gaalo xaq uma leh inay cammiraan oo dhisaan ama ku nagaadaan masaajidda Alle illeen waaba gaalee, camalkooduna wuu buri, naarna way ku waari, waxaase cammira masaajidda Alle mu'miniinta hanuunsan, isku midna ma aha cid xaq dhammaan rumaysay iyo gaaladii Makaan ee waraabin jiray xujaajta, masaajidkana cammiri jiray, waxbase uma tarin, waxaase liibaani oo janno ku waari kuwa rumeeya xaq, oo hijrooday oo jahaada, waana kaas jidka xaq ah ee toosan ee wax tara qiimana leh. Waxaa jirtay in dad ku faaneen inay cammiri masaajidka xurmaysan iyo waraabinta xujaajta iyo wax la mida, markaasaa waxaa soo dagay aayaddan caddeyn mu'minka dhabta ah ee liibaanay. [At-Tawbah: 17-22].

23. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha ka yeelannina aabayaalkiin iyo walaalihiin sokeeye hadday ka jeclaadaan gaalnimada iimaanka, ciddiise ka sokeeye yeelata oo idinka mida kuwaasu iyaga umbaa daalimiina.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
ءَابَاءَكُمْ وَاِخْوَانَكُمْ اَوْلِيَاءَ اِن
اَسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْاِيْمَانِ
وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ
الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

24. Waxaad dhahdaa haddaad aabayaalkiin, carruurtiinna, walaalihiin, haweenkiinna, qaraabadiinna, xoolo aad kasbateen, ganacsi aad ka cabsanaysaan inuu baaro iyo guryo aad ka raalli tihiin ka jeceshihiin Ilaahay, Rasuulkiisa iyo jahaad jidkiisa, suga inta Alle ka keeni amarkiisa, Alle na ma hanuuniyo qoomka faasiqiinta ah.

قُلْ اِن كَانَ ءَابَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ
وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ
وَاَمْوَالٌ اَقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجْرَةٌ تَخْشَوْنَ
كَسَادَهَا وَمَسٰكِنٌ تَرْضَوْنَهَا اَحَبَّ
اِلَيْكُمْ مِّنْ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَجِهَادٍ فِي
سَبِيْلِهِ فَتَرْصَبُوا حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرٍ
وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿٢٤﴾

25. Wuxuu idiinku gargaaray Alle meelo badan, iyo maalintii Xunayn markay idin cajabisay badnidiinnii oona waxba idiin tarin dhulkuna idinku cidhiidhyamay isagoo waasaca markaas aad jeedsateen idinkoo carari.
26. Markaas Alle ku soo dajiyey xasilkiisii Rasuulkiisii iyo mu'miniintii kuna soo dejiyey junuud aydaan arkayn, uuna cadaabay kuwii gaalobay, taasina waa abaalka gaalada.
27. Markaas Alle ka toobad aqbaloo intaas ka dib cidduu doono, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ
وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبْتَكُمْ كَثْرَتُكُمْ
فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَصَافَتْ
عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ
مُذَبِّبِينَ ﴿٢٥﴾

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ
وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا
وَعَدَدَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالَكَ جَزَاءَ
الْكٰفِرِينَ ﴿٢٦﴾

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنِ
يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٧﴾

Alle wuxuu ku reebi aayadaha hore in qaraabo laga yeesho cid gaalnimo xaqa ka dooratay ama aabbo ha ahaato ama walaal iyo wax la mida, ciddiise qaraabadiisa, xoolihiisa, ganacsigiisa iyo guryihiisa ka doorta xaqa iyo jahaadka ha sugo balaayo iyo ciqaab, illeen faasiq buu noqdaye. Waxaana waajiba in Alle, diinta islaamka ah iyo Rasuulka Muxamada, loo jeclaado si daran, wax kastana laga jeclaado sida xadiith ku sugnaatay. Aayadaha kale waxay caddayn in muslimiinta wax badan Alle u gargaaray, gaar ahaan maalintii Xunayn oo muslimiintu la yaabeen badnidooda markaas ay carareen Nabiga iyo in la jirtay mooyee, markaas Alle xoojiyey si fiicanna u dagaallameen gaaladiina jabiyeey, cidduu doonana ka toobad aqbalay, waana dagaalkii Xuneyn ee Maka iyo Dhaa'if dhexdooda lala galay goomkii Hawaasin, taasina waxay ku tusi inayna badni waxba tarayn mar haddaan Alle gargaarkiisu jirin laguna xidhnayn, illeen maalintii Badar oo la yaraana waa kii markiiba gaaladii badnayd la jabiyeey, maalintii Xuneynna ee la badnaana markii hore la jabay markaas Alle u gargaaray. [At-Tawbah: 23-27].

28. Kuwa xaqa rumeeyow mushrikiintu (gaalada) waa nijaas ee yeyna masaajidka xurmaysan u dhawaannin sanadkan ka dib, haddaad ka cabsataan

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ
نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ
عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ

saboolnimana wuxuu idinku hodmin Alle fadligiisa hadduu doono, illeen waa oge falsane.

29. La dagaallama kuwaan rumeyn Alle iyo maalinta aakhiro oon xaaraan yeelayn wuxuu reebay Alle iyo Rasuulkiisu, ka diin dhiganayn diinta xaqa ah (islaamka) oo ah kuwa ehelu kitaabka ah yuhuud iyo nasaarada intay ka dhiibaan jisyada (iyagoo gacantooda ku dhiibaaya) iyagoo dullaysan.
30. Waxay dhaheen yuhuud cusayr waa wiil Alle, nasaarana waxay tidhi Masiix (Ciise) waa wiil Alle, kaasina waa hadalkoodii oy afka ka sheegeen, waxay shabbahaan kuwii horey u gaaloobay hadalkoodii, Alle ha laayo (hana lacnado) ee xaggee loo leexin.
31. Waxay ka yeesheen culimadoodii iyo caabidiintoodii Rabbiyaal Ilaahay ka sokow iyo Ciise ibnu Maryama, waxaan cibaadada Ilaahay kali ah ahaynna lama farin, ku xaq lugu caabudo oon Allaah ahyan ma jiro, waana ka nasahan yahay waxay la wadaajin.

يُغْنِيكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾

قَتَلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عَزِيزُ ابْنِ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصْرَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضِلُّهُنَّ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَتَلْتَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٣٠﴾

اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرَهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾

Gaaladu waa nijaas mana bannaana inay masaajidda galaan una dhawaadan, waana in lala dagaallamo kuwa kitaabka sheegan intay xoolo jisyaa ah ay bixiyaan muslimiintana siiyaan dhawriddooda darteed, illeen waxay ka leexdeen diintii islaamka ee xaqa ahayde kamana joogaan waxa Alle iyo Rasuulkiisu reeben, waana in kuwaas la xukummo lana ilaaliyo, kibir iyo isla waynina ayan kula noolaannin muslimiinta, aayadaha kale yuhuuddu waxay

cusayr ku sheegtay wiil Alle, nasaarana waxay Ciise ku sheegeen wiil Alle, waana hadalkii gaaladii ka horraysay oo kale, meel daran yaana loo leexiyey, waxayna Alle ka yeesheen wadaaddadoodii iyo Nabi Ciise iyadoo cibaadada Alle kaliya la faray, Cadiyi binu Xaatum yaa ku yidhi: maannaan caabudi jirin culimada, markaasuu yidhi Nabigu: waxay jideeyaan (oo ah xaaraan la xalaaleeyo, xalaal xaaraan laga dhigo) sow kumaydaan dhaqmayn, wuxuuna yidhi: haa, markaasuu yidhi: wataas cibaadadu. Sheekh Ibnu Taymiya wuxuu sheegay inay gaaloobayaan qoladii sax u aragta waxa lagu beddelay sharciga iyagoo og in sharciga la khilaafay. [At-Tawbah: 28-31].

32. Waxay dooni gaaladu inay ku damiyaan nuurka Alle afkooda, Alle na wuu diidi dhamaystirka nuurka moyee haba naceen gaaladuye.
33. Alle waa kan ku diray rasuulkiisa hanuun iyo diin xaqa inuu ka kor mariyo diimaha dhammaan haba naceen gaaladuye.
34. Kuwa xaqa rumeeyow wax badan oo ka mida axbaarta (culimada yuhuud) iyo ruhbaantu (culimada nasaarada) waxay ku cunaan xoolaha dadka xaq darro, waxayna ka celiyaan (dadka xaqa), kuwa kaydsada dahabka iyo fiddada oon ku bixinayn jidka Alle (zakada) ugu bishaaree cadaab daran.
35. Maalinta xoolahaas lagu shidi naarta jahannamo ay ku guban wajiyadoodu iyo dhinacyadoodu iyo dhabkoodu, oo lagu odhan: kani waa waxaad u kaydsanayseen naftiinna ee dhadhamiya waxaad kaydsanayseen ciqaabtiisa.

يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ
وَيَأْتِي اللَّهَ إِلَّا أَن يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ﴿٣٢﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ
الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ
الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَأْكُلُوا أَمْوَالَ
النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيُصُدُّونَ عَن سَبِيلِ
اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ
وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٤﴾

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فُكُكُوتِ
بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا
مَا كُنْتُمْ لَأَنفُسِكُمْ تَدُقُّونَ مَا كُنْتُمْ
تَكْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

Culimada xun waa balaayo dadka ku dhex jirta sida culimadii yuhuud iyo nasaara oo been iyo xaqdarro ku cunayey xoolaha dadka, ciddii sidooda fashana wuxuu qaaday jidkoodii, tan kale ciddii Alle xoola siiyey oon xaq ku bixinnin ee kulmiya uun oo uruuriya wuxuu mudan in xoolihii lagu gubo lagagana shido meel kasta isagoo lagu dhihi dhadhami waxaad kaydsatay ciqaabtiisa, xoolahaan sakada iyo xaq Alle laga bixinninna waa kayd naareed, aayadaha horena waxay caddeyn in gaaladu dooni inay xaq iyo nuurka Alle damiyaan kuna qariyaan xumaan iyo baadil, Alle ayaase diray Rasuulka oo hanuun wata iyo diinta islaamka ee xaq ah, Alle ayaana dhamaystiri oo diimaha ka kormarin haba naaceen gaaladuye.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: diintu waxay gaadhi meeshey habeen iyo maalin joogaan, waxayna gali guri kasto. Taasina waa bishaaro caddeyn caalaminnimada diinta islaamka iyo say u faafi. [At-Tawbah: 32-35].

36. Tirada bilaha Alle agtiisa waa labiyo toban kitaabka Alle dhexdiisa taniyo maalintuu abuuray samooyinka iyo dhulka, waxaana ka mid ah afar xurmo (gaara) leh waana taas diinta toosan ee ha dulmiyina dhexdooda naftiinna, lana dagaallama gaalada dhammaantiin, siday idiinla dagaalamayaan dhammaan, ogaadana in Alle la jiro kuwa dhawrsada.

37. Dib u dhigidda (bilo) waa uun badsasho gaalnimo laguna baadiyeeyo kuwa gaaloobay, waxay banneeyaan sanad waxayna reebaan mid inay waafaqaan tirada Alle reebay oyna banneeyaan wax Alle reebay, waxaa loo qurxiyey camalkoodii xumaa, Alle na ma hanuuniyo qoomka gaalada ah.

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا
عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ
ذَلِكَ الْدِّينِ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ
أَنْفُسَكُمْ وَقَتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً
كَمَا يَقْتُلُونَكُمْ كَافَّةً وَعَلِمُوا أَنَّ
اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ^ط
بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُجِلُّونَهُ عَامًا
وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُؤَاطِئُوا عِدَّةَ مَا
حَرَّمَ اللَّهُ فَيُجِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنٌ
لَهُمْ سُوءَ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

Waxaa jirtay in gaaladu bilaha sanadka say rabaan u qaybin jireen oo mar soo hormarin jireen marna dib u dhigi jireen markaasaa Alle ku caddeeyey aayadda in biluhu yihiin labiyo toban, afar si gaar ah loo dhawrana ka mid yihiin waana: sidataal, araf, saka, iyo rajab oyna xun tahay in lays dulmiyo, tan kale waa in gaalada dhammaan lala dagaallamo siday iyaba dhammaan ula dagaalami muslimiinta, Alle na wuxuu la jiraa muslimiinta dhawrsada ee dhabta ah, in kastoo dulmigu goor walba xun yahay haddana bilahaas waa ka sii daran yahay, taas darteed dib u dhigga bil ama horumarinteedu waa uun kordhisasho gaalnim, waxaana halkaas ka muuqda in ay xalaal tahay wuxuu Alle banneeyey, xaaraanna tahay wuxuu Alle reebay, xaaranna yahay wuxuu Rasuulku reebo ciddii wax Alle reebay bannaysa ama wax Alle banneeyey reebta waa mid Ilaahay is bar bardhigtay oo dhuntay xaqana ka leexatay. [At-Tawbah: 36-37].

38. Kuwa xaqa rumeeyow maxaad leedihiin oo marka laydin dhaho ku baxa jidka Alle aad ugu cuslaataan dhulka, ma waxaad ku raalli noqotaan nolosha adduun aakhiro ka sokow, nolosha adduunyo marka aakharo loo dayo waa uun raaxo yar.
39. Haddaydaan bixin wuxuu Alle idin cadaabi cadaab daran, wuxuuna idinku badali qoom aan idinka ahayn, waxna kama dhibaysaan Alle, Alle wax kasta waa karaa.
40. Haddaydaan u gargaarin Nabiga waxaa u gargaaray Alle markay bixiyeen kuwii gaaloobay isagoo labo midkooda markay godka ku jireen markuu ku lahaa saaxiibkiis ha walbahaarin Alle ayaa inala jiree, oo Alle ku dajiyey xasilkiisa kuna xoojiyey junuud aydaan arkayn kana yeelay kalimadda kuwa

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَنَا قُلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَّعَ أَحْيَاةَ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٣٨﴾

إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِمُجُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

gaaloobay tan hoosaysa,
kalimadda Ilaahayna waa tan
sarreysa, Alle na waa adkaade
falsan.

Jahaadku waa waajib mana habboona in marka jahaadku joogo la dib maro oon la bixin, lana doorto nolosha iyo raaxada adduunka, raaxada adduunse waa wax yar oo dhammaan, haddaan jahaadka loo bixinna Alle wuu cadaabi isagoo ciqaab adduun u soo dadajinaya, kuna badali qoom ka soo hadhay, waxna Alle kama dhimaan, Alle na isagaa awood leh.

Hadday dadku u gargaari waayaan Nabiga iyo diinta Alle, Ilaahay waa kuu u gargaaray markay gaaladii ka bixiyeen Maka oo uu godka galay isaga iyo saaxiibkiis Abuubakar kuna yidhi: ha walbahaarin Alle ayaa inala jiree, Ilaahayna xasil ku soo dajiyey kalimadii gaaladana hoos ka yeelay, kalimadii Alle ee xaqa ahna koryeelay, illeen Alle ayaa adkaada oo falsan, waana taas dhibaataada loo soo maray diinta islaamka, waxaa sugnaaday in markuu sayid Abuubakar ku yidhi Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): hadduu midkood dayo gondihiisa wuu ina arki lahaa, uu ku yidhi: maxaad u malayn labo Alle saddaxeeyo. Alle ayaana wax lagu tiirsada ah lana rumeeyo, diintiisana loo dagaallamo. [At-Tawbah: 38-40].

41. Baxa idinkoo fudud iyo idinkoo culus kuna jahaada xoolihiinna iyo naftiinna jidka Alle, saasaana idiin khayr roon haddaad wax ogtihiin.

أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ
وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ
لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

42. Hadduu jiro muuqaal adduunyo oo dhaw iyo socdaal gaaban way ku raaci lahaayeen waxaase ku fogaaday socdaalkii, waxayna ku dhaaran Alle: haddaannu kari waan idinla bixi lahayn, waxayna halaagi naftooda, Alle na waa og yahay inay been sheegi.

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا
لَاتَّبَعُوكَ وَلَٰكِن بَعْدَتْ عَنْهُمْ
الشُّقَّةُ وَسَبَّحِلِفُونَ بِاللَّهِ لَوْ اسْتَضَعْنَا
لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾

43. Alle ha ku cafiyee maxaad u idantay intay kaaga caddaato kuwa runta sheegi ood ka ogaato beenaalayaasha.

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ حَتَّى
يَبَيِّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ
الْكَاذِبِينَ ﴿٤٣﴾

44. Kaama idin waydiistaan kuwa rumeeyey Alle iyo maalinta dambe inay ku jahaadaan xoolahooda iyo naftooda, Alle na waa og yahay kuwa dhawrsada.
45. Waxaase ku idin waydiin kuwaan rumaynin Alle iyo maalinta dambe, ayna shakiday quluubtoodu, waxayna ku noqnoqon (ku wareersan yihiin) shakigooda.

لَا يَسْتَفْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾

إِنَّمَا يَسْتَفْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَرْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي
رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ﴿٤٥﴾

Duullimaadkii waynaa ee Tabuuk yuu Alle faray muslimiinta inay la baxaan Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaana loo baxay xagga Shaam oo gaaladii Ruum, waxayna ahayd arrin adag oo lagu kala baxay, oo munaafiqiintii soocmeen, haddii qaniimo dhaw la heli ama socdaalku gaaban yahay way bixi lahaayeen, waxaase dheer jidka, waxayna ku dhaaran haddaan karro waan kula jiri lahayn, iyagoo been sheegi oo naftooda halaagi markuu Nabigu qaar ka mid ah u idmay inay hadhaan yuu Alle ku yidhi Nabiga: Alle ha ku saamaxo ee maxaad u fasaxday intay dadku dhab ugu kala caddaan, muslimiinta dhabta ahse ma idin warsadaan inay jahaadaan iyo in kale, waxaase idin warsada kuwaan Alle iyo aakhiro rumaynin oo shakiga la wareersan, aayaduhuna waxay caddeyn siday waajib u tahay inay u wada jiraan jahaadka una kala hadhin, si loo daafaco diinta islaamka iyo dhulka islaamka, muslimiintuna markay ka tageen jahaadkii xaqa ahaa nafna jecleysteen wakaas la qaybsaday oo la qabsaday dhulkoodii, wax sharaftoodii u soo celin oo aan jahaad dhab ah ahayna ma jiro ee cid maqli ma jirtaa? [At-Tawbah: 41-45].

46. Hadday doonaan bixid waxay u darban lahaayeen qalab, wuxuuse nacay Alle bixiddooda, wuuna dib mariyey, waxaana lagu yidhi «gaaladii»: la fadhiista kuwa fadhiya.
47. Hadday baxaan dhexdiinna waxaan xumaan ahayn idiinma kordhiyaan, waxayna u dagdagi lahaayeen fasaadinta dhexdiinna iyagoo idinla dooni fidmo,

* وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً
وَلَكِن كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاتَهُمْ فَتَبَّطَهُمْ
وَقِيلَ أَقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿٤٦﴾

لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا
وَلَأَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ
وَفِيكُمْ سَمْعُونُ لَهُمُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

waxaana idin ku jira kuwo idiin dhagaysan, Alle na waa og yahay daalimiinta.

48. Waxay idinla dooneen fidno mar hore waxayna kuu gagadiyeen umuuraha intuu ka yimaado xaqu oo ka muuqdo amarka Alle (xaqa) iyagoo nici.
49. Waxaa ka mid ah kuwo dhihi i fasax hana i fidneyn waxayse ku dhaceen fidno, jahannamana way koobtay gaalada.

لَقَدْ أَبْتَغَوْا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلِ وَقَلَبُوا لَكَ
الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ
وَهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٤٨﴾

وَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَتَذَن لِي وَلَا تَفْتِنَنِي
أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ
لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾

Munaafiqiinta iyo diin laawayashu waxba uma taraan muslimiinta, wayna u raacaan dagaalka wax faa'iido ahna kuma jirto, illeen hadday run sheegi way u darban lahaayeen jahaadkee, Alle ayaase nacay bixiddooda ee ha fadhiyeen sida kuwa fadhiya, hadday baxaan waxay ku abuuri war iyo xumaan muslimiinta dhexdeeda ah iyo fidno iyo balaayo ay la dooni muslimiinta, waxaana ku jira muslimiinta kuwo maqli warka munaafiqiinta, Alle se waa og yahay daalimiinta, horay bay u damceen fidno iyo qasba, uguna gadgadiyeen xaalka Nabiga iyo muslimiinta dhibkooda intuu ka muuqdo xaqu iyo amarka Alle iyagoo neceb, waxaase ka mida kuwo dhihi i fasax Nabiyow, hana igu fidneynin bixidda, waxayse ku dhaceen fidnadii iyo balaayadii, jahannamana waxay koobi gaalada. Halkaasna waxaa ka muuqda u darbashada jahaadka, ka digtoonida munaafiqiinta iyo war xumayaasha xumaanta la jecel muslimiinta, in Alle muujin xaqa oo koryeeli markay muslimiintu gartaan wanaagga kuna socdaan, waana inaan laga cudurdaar warsanin jahaadka ee waa in la muujiyaa niyad sami, khayr jacayl, daafaca islaamka iyo doonidda wanaagga iyo sharafta Alle agtiisa ah, isagood talasaarani adkaysi iyo shaqana badini. [At-Tawbah: 46-49].

50. Hadduu wanaag ku soo gaadho wuu walbahaarinayaa munaafiqiinta, hadday ku hesho dhibaataana waxay dhahayaan waan ka dadaalnay raaciddiisa, mar hore, wayna jeedsadaan iyagoo faraxsan.

إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ
مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ
قَبْلُ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ ﴿٥٠﴾

51. Waxaad dhahdaa naguma dhaco wax Alle noo qoray mooyee, isagaa gargaarhannaga ah ee Ilaahay uun ha tala saarteen mu'miniintu.

52. Waxaad dhahdaa ma waxaad nala sugaysaan waxaan labada wanaag midkood ahayn (guul ama shahaado) annaguna waxaan idin la sugaynaa inuu Alle idinku asiibo (ciqaabo) cadaab agtiisa ah ama gacmahannaga, ee suga annaguna waan idin la sugaynaaye.

53. Waxaad dhahdaa bixiya wax ama ogolaansho ama qasab marnaba laydinkama aqbalee, illeen waxaad tihiin qoom faasiqiina.

54. Wax u diiday in la aqbalo bixintooda oon ka gaaloowgooda Alle iyo Rasuulkiisa ahayn ma jiro, mana yimaaddaan salaadda iyagoo wahsan mooyee, mana bixiyaan iyagoo neceb mooyee.

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِّنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾

قُلْ أَنفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِذْ كُنتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٣﴾

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقَبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهِونَ ﴿٥٤﴾

Munaafiqiinta waxaa ka mid ah kuwo Nabiga fasax waydiisan inay dagaalka ka hadhaan iyagoo sheegi inay fidmoobi hadday baxaan, waxayse dhab ugu dhaceen fidno, naarta jahannamana way koobi gaalo, hadday muslimiintu khayr helaanna way ka naxaan, hadday dhibaato ku timaadana waxay sheegaan inay dadaaleen waana farxaan, waxaan Alle qorinse muslimiinta kuma dhaco, isagaana gargaara ah muslimiintu ay talasaartaan, muslimiintuna waxay heli guul ama waxay ku dhiman shahaadannimo, gaalana ha sugto ciqaab Alle ama jab ku gaadha gacmaha muslimiinta, waxay bixiyaanna lagama aqbalo illeen waa faasiqiine, waxayna ka gaaloobeen Alle iyo Rasuulkiisa, salaaddana iyagoo wahsanayee yimaaddaan, waxayna wax bixiyaan iyagoo neceb, illeen waa munaafiqiine. [At-Tawbah: 50-54].

55. Yeyna ku yaab galinnin xoolahoodu iyo caruurtoodu, wuxuu uun dooni Alle inuu ku ciqaabo nolosha adduun oy baxdo naftoodu iyagoo gaala ah.
56. Waxay ku dhaaran Alle inay idinla jiraan idinlamana jiraan, waase qoom cabsan.
57. Hadday helayaan meel ay magan galaan ama godad (buuro) ama meel ay galaan way u jeedsan lahaayeen iyagoo deg degi.
58. Waxaa ka mid ah kuwo kugu ceebin sadaqada (sakada) haddii la siiyana raalli noqon haddaan la siinninna cadhoon.
59. Hadday ku raalli noqdaan waxay siin Alle iyo Rasuulkiisu, oy dhahaan waxaa nagu filan Alle, wuxuu naga siin Alle fadligiisa, Rasuulkiisuna wuu nasiin, anaguna Alle unbaan wax ka doonaynaa (saasaa u khayr roon).

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ ﴿٥٦﴾

لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأًا أَوْ مَعْرَاجًا أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ﴿٥٧﴾

وَمِنْهُمْ مَن يَلْمِزَكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رِضًا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْتَحْطُونَ ﴿٥٨﴾

وَلَوْ أَنَّهُمْ رِضُوا مَا آتَيْنَهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿٥٩﴾

Wax lala yaabana ma aha ama la wanaajisto xoolahooda iyo caruurtooda waxay un ku noqon khasaare aakharo iyo adduunbe, waxayna dhiman iyagoo gaalo ah, waxayna ku dhaaran inay la jiraan muslimiinta lamana jiraan ee way cabsan, hadday helaan meelay ku cararaanna way ku dag degi, qaarkoodna waxay ku ceebayn jireen Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) iyo muslimiinta waxay bixin, iyagoo haddii wax la siiyana raalli noqda hadday waayaanna cadhooda. Hadday ku raalli noqdaan waxay Alle iyo Rasuulkiisu siiyaan oy ku kalsoonaadaan Alle iyo Rasuulkiisa saasaa u wanaag badnaan lahayd, tilmaantaasna waa tilmaanta munaafiqiinta, had iyo jeerna waxay ceebeeyaan oo xumaan iyo shar la doonaan muslimiinta sidii kii ku yidhi Nabiga: caddaalad maadan falin, ee uu ku yidhi: yaa caddaalad fali haddaan caddaalad falin. Xumaan badanaa kuwaasu. [At-Tawbah: 55-59].

60. Sadaqada (zakada) waxaa uun muta fuqarada, masaakiinta, kuwa ka shaqeeya, kuwa la soo dhawayn quluubtooda, kuwa la xorayn, kuwa (xaqa) ku daynoobay, jidka Alle iyo socdaalka, waana wax Alle faral yeelay, Ilaahayna waa oge falsan.
61. Waxaa ka mid ah (munaafiqiinta) kuwa dhiba Nabiga oo dhaha waa wax walba maqle, waxaad dhahdaa waa khayr maqlihiinna wuxuuna rumayn Alle, wuxuuna u rumayn mu'miniinta, waana u naxariistaa kuwa rumeeyey oo idinka mid ah, kuwa dhiba Rasuulka Alle waxay mudan cadaab daran.
62. Waxay idiinku dhaaran Alle inay idin raalli galinayaan, Alle iyo Rasuulkiisa yaa mudnaan badan inay raalli galiyaan hadday mu'miniin yihiin.
63. Miyeyna ogayn ciddii la dagaallanta (oo khilaafta) Alle iyo Rasuulkiisa inuu mudan naarta jahannama, kuna waari dhexdeeda, arrintaasuna waa dulli wayn.

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

﴿ وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤَدُّونَ النَّجَىٰ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤَدُّونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾

﴿ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيُرْضُوكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴾

﴿ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَن يُجَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولُهُ فَأَن تَارَ جَهَنَّمَ خَلِيدًا فِيهَا ذَٰلِكَ الْحِزْبُ الْعَظِيمُ ﴾

Zakada waxaa mudan siddeeddaas nooc ee Alle sheegay isagoon cidna u dayn, taasna waxay ku tusin inay bixinta zakadu waajib tahay, in siddeeddaas kooxood mudan yihiin, wanaagga iyo naxariisashada diinta islaamku ma aha hadal iyo war la sheeg sheego, saas darteed waa in la bixiyo zakada lana siiyoo dadkaas iyo meelahaas mudan.

Tan kale munaafiqiintu waa cudur ku dhex jira muslimiinta wax kastana wax ka sheegi, waxaana ka mid ah inay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku dhahayeen waa wax walba maqle, khayrka iyo wanaagga yuuna maqlayey, ciddiise dhibta waxay mudan cadaab daran, dhaar beena yeyna maraan si ay u raalli galiyaan muslimiinta, Alle ayaase mudan in la raalli galiyo, ciddii la colloowda Alle iyo Rasuulkana wuxuu mudan cadaab daran. [At-Tawbah: 60-63].

64. Waxay ka digtoon yihiin munaafiqiintu in lagu soo dajiyo suurad ka warrami waxa quluubtooda ku sugan, waxaad dhahdaa jeesjeesa, Alle wuxuu soo bixin waxaad ka digtoon tihiin (cabsanaysaan).
65. Haddaad warsato waxay dhihi waan un yar tiimbanaynay oon ciyaaraynay, waxaad dhahdaa ma Alle iyo aayaadkiisa iyo rasuulkiisa yaad ku jees jeesayseen.
66. Ha cudur daarannina waad gaalowdeen rumayn ka dib, haddaan cafinno koox idinka mid ah waxaan cadaabaynaa koox, illeen iyagu waa dambilayaale.
67. Munaafiqiintu rag iyo haweenba qaarkood qaarka kale yuu ka ahaaday, waxayna faraan xumaanta, waxayna ka reebaan wanaagga, waxayna laabaan gacmahooda (wax ma bixiyaan), Alle ayayna halmaameen isna aabayeeldarro yuu kula dhaqmay, munaafiqiin iyaga umbaa faasiqiin ah.

يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ ۗ قُلِ اسْتَهِزُّوْا إِنَّا اللَّهُ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ ﴿٦٤﴾

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۗ قُلِ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ ۗ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾

لَا تَعْتَدُوا ۚ قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۗ إِنَّ نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ نُعَدِّبُ طَائِفَةٌ بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِّنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ ۗ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ ۗ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفٰسِقُونَ ﴿٦٧﴾

68. Wuxuuna Alle u yaboohay munaafiqiintaa rag iyo haweenba iyo gaalada naarta jahannamo, wayna ku dhex waari, iyadaana ku filan, waxaana lacnaday Alle, waxayna mudan cadaab joogta ah.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ
حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ
مُّقِيمٌ ﴿٦٨﴾

Munaafiqiinta rag iyo haweenba waa colka diinta islaamka iyo muslimiinta waxayna ku jees jeesi kuna ciyaareen Alle iyo Rasuulka iyo xaqa, waxayna is faraan xumaanta, wanaaggana way iska reebaana, Alle iyo xaqana way halmaamaan waxayse mudan cadaab daran oy ku waari kuna dulloobi, illeen waa dambiilayaale.

Aayaduhuna waxay ku soo dageen mar ay ku sheekeysanayeen dhibka iyo xumaanta muslimiinta lahaayeenna ma kuwanaa iska celin reer Ruum, barri baan arkaynaa iyagoo xidh xidhan. Munaafiqna wax uma taro muslima wuu uun dhibaa. [At-Tawbah: 64-68].

69. Waxaad la mid tihiin kuwii idinka horreeyey, waxayna ahaayeen kuwo idinka badan xoog iyo xoolo iyo carruur waxayna ku raaxaysteen nasiibkoodii idinkuna waxaad ku raaxaysateen nasiibkiin siday ugu raaxaysteen kuwii idinka horreeyey nasiibkoodii, waadna dhumbateen xumaanta siday u dhumbadeen, kuwaas waxaa buray camalkoodii adduun iyo aakhiraba, kuwaasuna iyaga umbaa khasaaray.

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ
قُوَّةً وَأَكْثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا فَاسْتَمْتَعُوا
بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ كَمَا
اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ
وَخُضُّنْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ
حَبِطَتْ أَعْمَلُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٩﴾

70. Miyeyna soo gaadhin warkii kuwii ka horreeyey oo ah qoomkii Nabi Nuux, caad, thamuud, qoomkii Nabi Ibraahim, madyan dadkeedi iyo qoomkii Nabi Luud, ee la

أَلَمْ يَأْتِيهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ
وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَتَتْهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ

dabageddiyay waxay ula timid rasuulladoodii xujooyin, Alle na ma aha mid dulmiya iyagaase naftooda dulmiya.

لِيُظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ
يُظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾

Aayadahan wuxuu Alle ku sheegi inay ku daydeen kuwa xaqa diidi gaaladii hore kana xoolo, xoog iyo carruur badnaa, waxayna ku raaxaysteen adduunka sidii kuwaas hore, waxayna xumaanta u dhumbadeen siday kuwaas u dhumbadeen, waana buray camalkoodu adduun iyo aakhiro, waana kuwo khasaaray. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa maraysaan waddadii gaaladii taako taako iyo dhudhun dhudhun xataa hadday galaan god kharaaba waad ka daba galaysaan, sidii qoomamkii ka horreeyey ee Nabiyada beeniyey markay rasuulladii ula yimaadeen xujooyin iyo xaq, wayse dulmiyeen naftooda, illeen Alle wax ma dulmiyee, waxaase habboon rumayn iyo wanaag. [At-Tawbah: 69-70].

71. Mu'miniinta rag iyo haweenba qaarkood qaarka (kale) waa u sokeeye waxayna faraan wanaagga kana reebaan xumaanta, waxayna oogaan salaadda, waxayna bixiyaan zakada, waxayna addeecaan Alle iyo Rasuulkiisa, kuwaas waxaa u naxariisan Alle, illeen Alle waa adkaade fal sane.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

72. Wuxuu u yaboohay Alle mu'miniinta rag iyo haweenba jannnooyin ay socoto dhexdeeda wabiyaalkii iyagoo ku waari dhexdeeda, iyo guryo wanaagsan oo jannada cadnin (nagaadiga), raalli ahaanshaha Alle ayaana ka wayn, arrintaasuna waa uun liibaanta wayn.

وَعَدَّ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
وَمَسْكِنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ
وَرِضْوَانٍ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرَ ذَٰلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧٢﴾

Aayadahani waxay caddeyn in mu'miniintu rag iyo haweenba sokeeye iyo qaraabo isu gargaara yihiin, wanaaggana is faraan, xumaantana iska reebaan, salaaddana si wanaaga u oogaan, zakadana bixiyaan, Alle iyo Rasuulkiisana addeecaan, waana kuwa naxariista Alle awoodda lehe falka san muta. Wuxuuna

Alle u yaboohay jannooyin aan laga guuraynin oo wabiyaal dhex socdaan, isagoo raalli ahaanshaha Ilaahay ka wayn yahay, waana liibaanta ugu wayn arrintaasi, waxaana halkaas ka muuqda siday u kala duwan yihiin tilmaanta munaafiqiinta iyo tan mu'miniinta, waxaana ka mid ah tilmaanta mu'miniinta inay isku tiirsanaadaan, isuna naxariistaan, siduu Rasuulku yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): mu'minku mu'minka wuxuu u yahay sida dhista qaarkeed qaarka kale u xoojiyo iyo xadiithka kale ee caddayn inay jidh kaliya yihiin isuna xanuunsan, sidaas darteed khilaaf badane, xumaan fale, naxariis yare, ma gargaare, mu'min toosan ma yahay? [At-Tawbah: 71-72].

73. Nabiyoow la jahaad gaalada iyo munaafiqiinta, kuna darroow, hoygooduna waa naarta jahannamo iyadaana u xun meel loo ahaan.

يَتَّيِّبُهَا النَّبِيُّ جِهَدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ
وَأَغْلَظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ
الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾

74. Waxay ku dhaaran inayna dhihin (hadal xun) iyagoo yidhi hadal gaalnimo ayna gaaloobeen islaannimo (muuqa) kadib, ayna dooneen waxayna gaadhin, waxayna ku naceen ku hodnaynta Alle iyo Rasuulkiisa fadligiisa, hadday toobadkeenaan khayr bay u tahay, hadday jeedsadaanna wuxuu Alle cadaabi cadaab daran adduun iyo aakhiraba, gargaarana kuma leh dhulka dhexdiisa iyo sokeeye midna.

يَجْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةً
الْكُفْرَ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهُمْ
بِمَا لَمْ يَتَّيَّنُوا وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمْ
اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا
يَكْ خَيْرًا لَّهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ
عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ
فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٤﴾

Alle wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu la jahaado gaalada iyo munaafiqiinta kuna darroow ayna helin jileec illeen hoygoodu waa naartii jahannamee, waxayna ku dhaartaan been iyo gaalnimo intay islaannimo muuqa muujiyeen ka dib, way dooneen, waxayna la cadhoodeen u nicmeynta Alle iyo Rasuulkiisa, hadday toobad keenaanna way u fiican tahay, hadday jeedsadaanna Alle wuxuu u cadaabi si daran adduun iyo aakhiraba, mana helayaan gargaare, taasina waxay ku tusin xumaanta gaalada, munaafiqiinta, diin laawayaasha iyo xaq diidayaasha, ayna habboon tahay in laga foojiyaado. [At-Tawbah: 73-74].

75. Waxaa ka mid ah kuwo la ballamay Alle hadduu wax ka siiyo fadligiisa inuu sadaqaysto noqdana kuwa suuban.
76. Markuu wax ka siiyey fadligiisa ay ku bakhayleen jeedsadeenna iyagoo diidi.
77. Wuxuu ku reebay quluubtooda munaafiqnimo tan iyo maalintay la kulmi ku baajintooda Alle waxay kula ballantameen iyo beenintoodii darteed.
78. Miyeyna ogayn in Alle og yahay qarsoodigooda iyo muuqooda iyo in Alle og yahay waxa maqan.
79. Waa kuwa ku ceebayn kuwa sadaqaysan oo mu'miniinta ah sadaqadooda iyo kuwaan helaynin tabartooda mooyee, way ku jees jeesi, Allana wuu ku jees jeesaa iyaga waxayna mudan cadaab daran.

* وَمِنْهُمْ مَّنْ عَاهَدَ اللَّهُ لَيْنِ آتِنَا
مِنْ فَضْلِهِ لَتَصَّدَّقَنَّ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾

فَلَمَّا آتَاهُم مِّنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ
وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ
يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ
وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٧٧﴾

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ
وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٧٨﴾

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِّنَ
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا
يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ
سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

Waxaa ka mid ah dabeecadda munaafiqiinta inay ceebeeyaan muslimiinta waxna ka sheegaan, iyo inay buriyaan ballanka, markuu Alle wax siiyana ay ka gaaloobaan nicmada, kuna bakhaylaan si qalbigoodu ugu waarto munaafiqnimo iyo kufri caloolo, illeen waxay baajiyeen ballankii Alle waxayna beeniyeen xaqii, sidii iyadoo uusan ogayn Alle qarsoodigooda iyo muuqooda iyo waxa maqan, waxayna sheegaan fasirayaashu inay aayaduhu ku soo degeen nin la dhihi jiray Thaqlaba oo xoola batay markaas ka tagay cibadaadii Alle, zakadiina diiday, qisaduse ma sugna, cid kastase way u taallaa hadday xaqa ka leexato, mana haboona in mu'miniinta lagu ceebeeyo waxa yar ee ay awoodaan hadday sadaqaystaan, ciddii ceebeysana Alle ayaa ka abaal marin oo u ciqaabi si daran, waxaana la sheegay in Cabdiraxmaan binu Coof sadaqaystay wax badan, asaxaabi kalana ku deeqay wax yar markaasay munaafiqiintii dureen labadiiba. Diinta islaamkuna ma rabto ceebeynta, xumaan sheegga iyo xaqiraadda muslimiinta. [At-Tawbah: 75-79].

80. Ama u dambidhaaf warso ama ha u dambidhaaf warsannin, haddaad u dambi dhaaf warsato toddobaatan jeer uma dambidhaafo Alle, illeen iyagu waxay ka gaaloobeen Alle iyo Rasuulkiisa, Alle na ma hanuuniyo qoomka faasiqiinta ah.
81. Waxay ku farxeen kuwii ka dib dhacay fadhigoodii Rasuulka gadaashiisa, waxayn naceen inay ku jahaadaan xoolahooda iyo naftooda jidka Alle, waxayna dhaheen ha ku bixina kulaylka, waxaad dhahdaa naarta jahannamo yaa ka kulayl daran hadday wax kasi.
82. Ee ha qosleen wax yar (adduunka), hana ooyeen wax badan (aakhiro), iyadoo laga abaal marin waxay kasbadeen.
83. Hadduu kuu soo celiyo Alle koox ka mid ah oy kaa idin waydiistaan bixid waxaad dhahdaa bixi maysaan la jirkayga waligiin, lana dagaallami maysaan col la jirkayga illeen waxaad jeclaateen fadhi markii horaba ee la fadhiya kuwa dib maray.

أَسْتَغْفِرُ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَشَدَّنْوكَ لِمُخْرُوجٍ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخُلَفَاءِ ﴿٨٣﴾

Munaafiqiintu ma mutaan in loo dambi dhaaf warsado, wuxuuna Alle Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ka reebay inuu u dambidhaaf warsado, illeen waxay ka gaaloobeen Alle iyo Rasuulkiisa, waxayna noqdeen faasiqiin aan hanuunayn, kuna farxay inay ka hadheen jahaadka Nabigu u baxay, reebatayna xoolahoodii iyo naftoodii, isuna dardaarmay inayna kulaylka ku bixin, waxaase ka dambaysa naartii jahannamo hadday wax kasi,

ee adduunka wax yar ha qosleen, aakhiray waxbadan ooyiye, waxaana laga abaal marin waxay kasbanayeen, hadday koox ka mida doonaan inay idinla baxaan diida inay idinla baxaan ama dagaal idinla galaan, illeen waa kuwii markii horaba iska fadhiistaye oo nacay jahaadkee, munaafiqiinna waa colka muslimiinta. [At-Tawbah: 80-83].

84. Ha ku tukannin mid ka mid ah oo dhinta waligeed, hana kor istaagin qabrigiisa, illeen waxay ka gaaloobeen Alle iyo Rasuulkiisa waxayna dhinteen iyagoo faasiqiin ah.

85. Ee yeyna ku yaab galinnin xoolahoodu iyo caruurtoodu, wuxuu uun Alle dooni inuu ku cadaabo adduunka ay baxdana naftoodu iyagoo gaalo ah.

86. Marka la soo dejiyo suuraad (dhihi) rumeeya Alle, jahaadana la jirka Rasuulkiisa waxaa idan ku warsada kuwa awoodda leh oo ka mid ah waxayna dhahaan na daa aan noqonno kuwa fadhiyee.

87. Waxay ka raalli noqdeen inay noqdaan kuwa dib maray, waxaana la daboolay quluubtooda waxna ma kasayaan.

وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّتَّ أَبَدًا
وَلَا تُقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ ۗ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ ۗ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا
يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا
وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

وَإِذَا أَنْزَلْتَ سُورَةَ أَنْ ءَامِنُوا بِاللَّهِ
وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُو
الْأَطْوَالِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ
الْقَلْعِيِّنَ ﴿٨٦﴾

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ
عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾

Alle wuxuu ka reebay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu ku tukado una duceeyo ciddii munaafiqiinta ka mida oo dhimata iyo inuu qabrigiisa kor istaago, illeen waxay ka gaaloobeen Alle iyo rasuulkiisa, waxayna ku dhinteen iyagoo faasiqiine, waxaana la sheegay inay ku soo dagtay aayaddu xaalkii munaafiqiinta, sida Cabdullahi binu Ubayyi. Waana inaadna la yaabin ama waynaysannin xoolaha iyo caruurta munaafiqiinta, aduunkana waa lagu cadaabi waxayna dhiman iyagoo gaalo ah, marka jahaadka la farana waxaa inay iska hadhaan warsada kuwa awoodda leh oo ka mid ah, iyagoo jecel inay xaaska iyo dadka tabarta yar la hadhaan. Waxaana la daboolay qalbigooda waxna ma kasayaan. Suuradduna wax badan yey ka warrami xaalka munaafiqiinta, waxaase habboon in laga digtoonaado camalkooda iyo habkooda oo kale. [At-Tawbah: 84-87].

88. Rasuulkase iyo kuwa rumeeyey ee la jira way ku jahaadaan xoolahooda iyo naftooda waxaana kuwaas u sugnaaday khayraad, kuwaaasuna waa uun kuwa liibaanay.

89. Wuxuuna u darbay Alle jannooyin oy socoto dhexdeeda wabiyadii iyagoo ku waari dhexdeeda, taasina waa liibaan wayn.

90. Waxaa yimid kuwii cudurdaaranayey oo reer baadiyaha ahaa in loo idmo (dib mar) waxaana iska fadhiistay (iyagoon cudurdaaran) kuwii u beensheegay Alle iyo Rasuulkiisa (ee iimaan sheegtay ama gargaarid), waxaana ku dhici kuwii gaalobay oo ka mida cadaab daran.

Rasuulkase iyo mu'miniinta la jira ee xaqa rumeeyey waxay ku jahaadaan xoolahooda iyo naftooda, waxayna mudan wanaag waana kuwa liibaanay, waxayan gali jannooyin ay ku waari, waana liibaanta wayn. Had iyo jeerna way cudur-daaran jireen reer baadiyaha kuwa ka mida, wayna iska fadhiisteen kuwii beeniyey Alle iyo Rasuulkiisa, waxaase haleeli cadaab daran. Taasina waxay muujin xumaanta nolosha munaafiqiinta iyo siday qas iyo lab iyo wareerin ugula dhex noolaayeen muslimiinta, munaafiqiinna wanaag iyo sharaf waa ka fog yihiin. [At-Tawbah: 88-90].

91. Dhib ma saarra kuwa tabarta yar, kuwa buka iyo kuwaan helayn waxay bixiyaan, hadday u naseexeeyaan (diinta) Alle iyo Rasuulkiisa, kuwa sama falana jid laguma leh Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا
مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
وَأَوْلِيَّتِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأَوْلِيَّتِكَ هُمْ
الْمُقْلِحُونَ ﴿٨٨﴾

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّةٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ
لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى
وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ
حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى
الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٩١﴾

92. Kuwiina dhib masaarra kuu yimid inaad xambaarto (gaadiid siisid) markaas aad ku tidhi ma helayo waxaan idinku xambaaro, markaas jeedsaday iyagoo indhahoodu la daadan illin walbahaar inayna helin waxay bixiyaan.
93. Waxaa uun jid lagu leeyahay kuwa ku idan warsada iyagoo hodana oo ka raalli noqday inay ka midnoqdaan kuwa hadhay (xaaska) wuxuuna Alle daboolay quluubtooda waxna ma oga.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾

* إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَعِدُّونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رِضْوَانًا يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩٣﴾

Jahaadkuna ma aha in cid walba lagu dhibi ee waxaa uun laga rabaa ciddii awoodda, saas darteed dambi ma saarra kuwa tabarta yar, kuwa buka, kuwaan helayn waxay ku bixiyaan jahaadka, hadday niyadsamaadaan, sidoo kale dambi ma saarra kuwii Nabiga u yimid iyagoo warsan inuu siiyo gaadiid ay ku jahaadaan, markaas noqday iyagoo ooyi oo walbahaarsan inayna helin waxay bixiyaan, waxaase jid lagu leeyahay kuwa xoolaha leh oo jeclaaday inay ka mid noqdaan kuwa iska fadhiistay, waana kuwo la daabacay qalbigooda oon wax ogayn, taasina waxay muujin waajibnimada jahaadka, difaaca xaqa iyo diinta islaamka, iyo inaan waxba laga hagraniin u shaqaynta diinta iyo xaqa. [At-Tawbah: 91-93].

94. Way idiin cudurdaaran markaad u noqotaan xaggooda, waxaad dhahdaan ha cudurdaarannina idiin rumeyn meynnee, wuu nooga warramay Alle xaalkiinne, Alle na wuu arkaa camalkiinne iyo Rasuulkiisu, markaasna waxaa laydiin celin Allaha og waxa maqan iyo waxaa muuqdaba oo idiinka warrami waxaad camal falayseen.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَمَنْ تَرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾

95. Way idiin dhaaran markaad u gaddoontaan xaggooda inaad ka jeedsataan ee iskaga jeedsada iyagu waa wasakhe hoygooduna waa jahannamee waana ka abaal marin waxay kasbanayeen.
96. Way idiin dhaaran inaad ka raalli noqotaan, haddaad ka raalli noqotaan Alle kama raalli noqdo qoomka faasiqiinta ah.

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا أُنْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَأْوَهُمُ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾

يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِن تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾

Markay muslimiintii u baxeen dagaalkii iyo jahaadkii Tabuuk munaafiqiintii way iska hadheen iyagoo wax dana ah sheeg sheegan, markay muslimiintii ku soo noqdeen madiinana waxay billaabeen munaafiqiintii inay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ay u cudurdaaran Allese waa og yahay dhaartooda beenta ah iyo cudurdaarkooda aan wax ka jirin oy ku dooni inay ku raalli galiyaan muslimiinta, waase kuwo xun oo gali naarta jahannamo, Alle na kama raalli aha camalkooda. Taasina waxay kuu adkeyn sidaan wax badan soo sheegnay inaan munaafiq, gaal, diin laawe iyo muslim waxba ka dhaxaynin isku ujeeddana ahayn, kala qaadeenna labo waddo oo kala duwan. [At-Tawbah: 94-96].

97. Reer baadiyaha ugu daran gaalnimada iyo munaafaqnimada, mudanna inayna waxba ka ogayn xuduudda (soohdimaha) waxa Alle ku soo dejiyey Rasuulkiisa, Alle na waa oge fal san.
98. Reer baadiyaha waxaa ka mida kuwo ka yeelan waxay bixin dayn bax oo kale, oo idin la sugi dhibaato, korkooda ha ahaato wareegga xumaanta, Alle na waa maqle og.

لَا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يَتَّخِذُ مَا يُبْفِئُ مَعْرَمًا وَيَتَّوَكَّلُ بِكُمُ الدَّوَابِّ عَلَيْهِمْ دَابِرَةٌ السَّوْءِ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

99. Reer baadiyaha waxaa ka mida kuwa rumeyn Alle iyo maalinta aakhiro kana yeelan wuxuu bixin dhawaansho Alle agtiisa, iyo u ducaynta Rasuulka (ee uu u ducaynayo iyaga), taasi waa dhawaanshahooda, wuxuuna galin Alle naxariistiisa, illeen Alle waa dambi dhaafe naxariista.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَتَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ
اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ
لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

Dadkii reer Madiina ma wada sinnayn isku midna ma aha, waxaa ka mid ahaa reer baadiyaha kuwo gaalnimada iyo munaafiqnimada ku fogaaday oo jaahiliina, iyo kuwo waxa la faray inay bixiyaan oo zaka ah iyo wixii la mida kala mid yeeli dayn gud oo kale oo culays ku yahay xumaanna la jecel muslimiinta, kuwaas balaayadu ha ku dhacdo. Waxaase ka mid ahaa reebaadiyihii madiina kuwo rumeeyey Alle, aakhiro, waxay bixinna ka yeelan sadaqo iyo dhawaansho Alle iyo in Rasuulku u duceeyo, waxayna u noqon sadaqo iyo u dhawaansho Alle, wuxuuna gelin Alle naxariistiisa. Saasayna u kala tageen muslim iyo munaafaq iyo gaal, muslim wuxuu mudan yahay liibaan, guul iyo naxariista Allaha awoodda leh. [At-Tawbah: 97-99].

100. Kuwii ku dheereeyey «khayrka» ee horreeyey oo ka mida muhaajiriinta iyo ansaar iyo kuwii ku raacay wanaagga Alle ayaa ka raalli noqday iyana way ka raalli noqdeen, wuxuuna u darbay jannooyin ay socoto dhexdeeda wabiyadii iyagoo ku waari waligood, taasina waa liibaan wayn.

وَالسَّيْفُونَ الْأَوْلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾

101. Dadka gaararkiinna deggan ee reebaadiyaha ah waxaa ka mida munaafiqiin, reer Madiinana waxaa ka mid ah (munaafiqiin), waxay ku madax taageen munaafaqnimo, ma ogidin annagaase og. Waxaannu

وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ
مُتَلَفِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا
عَلَى الْبِقَاعِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ
سَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابِ
عَظِيمٍ ﴿١٠١﴾

cadaabi labo jeer, markaasaa loo celin cadaab wayn.

102. Kuwo kalana waxay qirteen dambigooda, waxayna isku khaldeen camal fiican iyo mid kale oo xun, Alle wuxuu mudan yahay inuu ka toobad aqballo, illeen Alle waa dambi dhaafe naxariista.

وَأَخْرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا
عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى
اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿١١٢﴾

Kuwii wanaagga ku horreeyey oo Muhaajirintii iyo Ansaar ka mida iyo inta wanaagga ku raacda Alle ayaa ka raalli noqda, iyana way ka raalli noqdaan, wuxuuna u darbay jannooyin ay ku waari waligood, waana liibaanta u wayn, mar kale waxay aayaduhu ka warrameen in gaararka magaalada Madiina ahaayeen munaafiqiin, xataa magaalada dhexdeeda waxaa jiray kuwo ku dheeraaday munaafaqnimada dadkuse ma oga ee Alle umbaa og, wuxuuna u ciqaabi si daran, kuwo kale yaase jiray oo isku daray camal fiican iyo mid xun qirtayna dambigoodii mudanna in Alle u dambi dhaafo. Ruuxuna hadduu dambaabo waa inuu Alle si dhab ah ugu noqdaa uguna toobad keenaa. [At-Tawbah: 100-102].

103. Ka qaad xoolahooda xaggooda sadaqo (zakada) ood ku daahirin kuna nadiifin una ducee illeen ducadaadu waxay u noqon xasile, Alle na waa maqle og.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ
وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ
سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٣﴾

104. Miyayna ogayn in Alle ka aqballo toobadda addoomadiisa kana qaado sadaqada (aqballo) iyo in Alle yahay kan toobad aqbalka badan ee naxariista.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ
عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ
اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١١٤﴾

105. Waxaad dhahdaa camal fala wuu arki Alle camalkiinna iyo Rasuulkiisu iyo mu'miniintu waxaana la idiin celin xagga Allaha og waxa maqan iyo

وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَى
عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنبئُكُمْ بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١١٥﴾

waxa jooga idiinkana warrami
(abaalmarin) waxaad falayseen.

106. Kuwo kalana waxaa dib loogu dhigay amarka Alle inuu cadaabo ama inuu ka toobad aqbalo, Alle na waa oge falsan.

وَأَخْرَجُوا مُرَجُومَ لَأَمْرِ اللَّهِ إِمَامًا
يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَامًا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

Alle wuxuu faray Rasuulkiisa (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu ka qaado xoolaha muslimiinta zako uu ku daahirin uguna ducayn, illeen ducadiisu waa xasiloonida muslimiintee, zakaduna ma aha wax la dhaafi karo ama la fudaydsan karo, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu ahaa mid u duceeya ruuxii zako keena, sidii haweenaydii uu ku yidhi Alle ha u naxariisto adiga iyo ninkaagaba. Alle na wuxuu ka aqbalaa addoomadiisa sadaqadu ka qaado, wax kastoo la fali waa la arki, waxaana dadka loo celin Allaha og waxa maqan iyo waxa jooga uu kana abaal marin, waxaana xadiith ku sugnaaday: haddii ruux camal ku falo dhagax aan albaab iyo daaqad lahayn wuxuu u muujin Alle dadka meeshuu doono ha ahaadee. Taasina waxay muujin naxariista Alle, adaygga sakada, ogaanshaha Alle wax walba, u ducaynta dadka sakada bixiya.

Aayadaha danbana waxay ka warrami dad dib uga dhacay duullaankii Tabuuk markay toobadkeeneenna xaalkoodii dib Alle u dhigay ugu danbayntiina Alle wuu ka aqbalay toobadii illeen Alle waa naxariistee, inkastoy xun tahay in jahaadka laga hadho ama laga wahsado. [At-Tawbah: 103-106].

107. Waxaa ka mida kuwo u yeeshay masaajid, gaalnimo, kala goynta mu'miniinta iyo darbidida (iyo sugidda) cid la dagaallantay Alle iyo Rasuulkiisa mar hore, waxayna ku dhaaran inaannaan doonayn waxaan wanaag ahayn, Alle na waa og yahay (kana marag yahay) inay been sheegi.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا
وَتَفْرِيْقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِزْوَادًا
لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ
وَلِيُحْلِفْنَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ
يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾

108. Ha joogsan dhexdiisa waligaa, masaajid lagu billaabay maalintii horaba dhawrsasho yaa mudan inaad joogsato dhexdiisa (masaajidka Nabiga iyo Quba) waxaa dhex jooga

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى
التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ
فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحْشَوْنَ أَنْ يَنْظَهُرُوا
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾

niman jecel inay is daahiriyaan
Alle na wuu jecel yahay kuwa is
daahiriya.

109. Ma ruux ku billaabay dhismihiisa
ka dhawrsasho Alle iyo rajeyn
raalli noqoshadiisa yaa khayr
roon mise ruux ku billaabay
dhismihiisa god dumi dhinaciis
oo kula dhici naarta jahannamo
Alle na ma hanuuniyo qoomka
daalimiinta ah.
110. Kama tago dhismahooda ay
dhiseen inuu ku jiro shaki
quluubtooda, intay ka kala go'do
«dhimatana» quluubtoodu, Alle
na waa oge falsan.

Aayaduhu waxay soo dageen mar nin munaafaq ahaa oo dhib badnaa oo la dhihi jiray Abuu Caamir uu ka dhisay masaajidka Quba ee Madiina agtiisa dhismo uuna masaajid ku magacaabay si ciddii xumi ugu gabbato ama ugu shiraan dhibka muslimiinta, kuna kala geeyo muslimiinta. Alle na wuu ka reebay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu ku tukado, illeen waxaa loo dhisay dhib muslim iyo gaalnimee iyo xumaane, waxaase mudan in lagu tukado masaajidka khayrka iyo wanaagga lagu billaabay markii horaba, dad nadiifa oo Alle jecel yahayna ku tukadaan, isku midna ma aha dhismo khayr iyo dhismo shar oo dumi oo jahannamo ku ridi ciddii dhista, oo shaki, munaafaqnimo iyo xumaan beeri, halkaasna waxaa kaaga muuqda xumaanta kala gaynta muslimiinta haba lagu kala geeyo magac khayr u muuqdee, sida masaajidka iyo waxyaabo kale, waxaase fiican oo waajiba isku duubnida muslimiinta. [At-Tawbah: 107-110].

111. Alle wuxuu kaga gatay
mu'miniinta naftooda iyo
xoolahooda inay janno u
ahaato iyagoo ku dagaallami
jidka Alle oy waxna dili iyana
la dili, waana yabooh ku
sugan (dhaba) Tawreed iyo
Injiil iyo Quraanka, yaa ka

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ
اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ
بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شِقَا جُرْفٍ هَارٍ فَأَنهَارَ
بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً
فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ ۗ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾

* إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ
يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ
وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ

oofin badan ballankiisa Alle, ku bishaaraysta gadiddii ood gaddeen, kaasina waa uun liibaanta wayn.

112. Waa kuwa toobadkeena, ee caabuda (Alle) ee mahdiya, ee saa'ixiinta ah (sooma ama jahaada) ee rukuuca ee sujuuda, ee fara wanaagga reebana xumaanta, ee dhawra xuduudda Alle, ee u bishaaree mu'miniinta.

مِنَ اللَّهِ فَاسْتَشِيرُوا بِرَبِّكُمْ
الَّذِي بَاعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْقَوْرُ
الْعَظِيمُ ﴿١١١﴾

الَّتِي بَوَّأَ الْعَدُوْنَ اَلْحَدِيْدَ
الَّتِي بَوَّأَ الرَّكْعُوْنَ السَّجْدَ
الَّذِي بَوَّأَ الْمَعْرُوْفَ وَالنَّاهُوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَالْحَفِظُوْنَ لِحُدُوْدِ اللَّهِ وَبَشِّرِ
الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١١٢﴾

Alle waa naxariis badan yahay, isagaa abuuray dad, xoolaha, isagaana leh oo hanta naftooda, iyo xoolahooda, iyo jannaba, haddana kaga gatay mu'miniinta naftooda iyo xoolahooda janno, hadday jahaadaan oy xaqa daafacaan, ama wax ha dileen ama iyaga ha la dilee, waana yabooh adag oo Alle ku yaboohay tawreed, injiil, iyo quraanka, wax Alle ka oofin badan ballanna ma jiro, ee ciddii ballan ka qaada ha ku bishaaraysato iibkooda ah, liibaanta u wayn, kuwaasana waa kuwa toobadkeena, ee Ilaah caabuda, ee mahdiya, ee sooma, jahaadana khayrkana u socdaala, ee salaadda ku dadaala, samahana fara, xumaantana reeba, dhawrana xuduudda Alle, waana loo bishaareeyey mu'miniinta. Aayaduhuna waxay muujin qiimaha jahaadka, naxariista Alle, sharafta iyo wanaagga mu'miniinta, faridda wanaagga, reebidda xumaanta iyo bishaarada mu'miniinta. [At-Tawbah: 111-112].

113. Kuma habboona Nabiga iyo kuwa rumeeyey (xaqa) inay u dambi dhaaf warsadaan mushrikiinta «gaalada» haba ahaadeen qaraabadoodee intay u caddaatay kadib inay ehelka naarta jaxiima yihiin.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ
يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِيْنَ وَلَوْ كَانُوْا اٰوْلٰى
قُرْبٰى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُمْ
اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ﴿١١٣﴾

114. Ma ahayn u dambi dhaaf doonidii Nabi Ibraahim aabihiis ballan uu u yaboohay mooyee, markayse u caddaatay inuu

وَمَا كَانَ اَسْتَغْفٰرُ اِبْرٰهِيْمَ لِاٰبِيْهِ اِلَّا
عَنْ مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا اِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ
اَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّٰهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ

col Alle yahay wuu iska bari
yeelay xaggiisa, (Nabi) Ibraahim
wuxuu ahaa duco (baryo)
badanaha (Alle) oo dul badan.

115. Alle na ma aha mid dhumiya
qoom intuu hanuuniyey ka dib
intuu uga cadddeeyo waxay ka
dhowrsadaan, Alle na wax kasta
waa og yahay.

116. Alle na waxaa u sugnaaday
xukunka samooyinka iyo
dhulka isagaana wax nooleeya
waxna dila, isagana wax ka soo
hadhay oo wali ah ama gargaara
ah ma lehidiin.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ
هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ
مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

Geeridii Abu Dhaalib yey soo degtay aayaddu, wuxuuna Alle reebay in loo dambi dhaaf warsado cid ku dhimatay waxaan islaamka ahayn qaraababa ha ahaatee, mar hadday caddaato inay naarta ehelkeeda noqon, Nabi Ibraahimse wuxuu uun u yaboohay aabihis inuu u dambi dhaaf warsan markayse u caddaatay inuu col Alle yahay wuu iska bari yeelay illeen Nabi Ibraahim wuxuu ahaa toobad keen badane dulsan.

Caddaaladda Alle na waxaa ka mida inuusan cidna dhuminnin isagoon u caddaynin waxa xaqa ah oy ku dhawrasadaan, illeen wax walba wuu ogyahaye, wuxuuna leeyahay xukunka samooyinka iyo dhulka, waxna waa dilaa waxna nooleeyaa, wax ka soo hadhay oo gargaarina ma jiro.

Taasina waxay muujin awoodda Alle iyo inaan cidna isku hallayn wanaagga cid kale iyo inaan jacayl cidna lagu hanuunin karin. [At-Tawbah: 113-116].

117. Wuxuu Alle ka toobad aqbalay
Nabiga, Muhaajiriinta iyo
Ansaartii raacday saacaddii
cidhiidhiga intay u dhawaatay
inay iilato quluub koox ka mida
ka dib, markaasuu ka toobad
aqbalay, illeen waa u turaha u
naxariistee.

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى التَّيِّبِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ
الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ
قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ
بِهِمْ رءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٧﴾

118. Saddexdiina wuu (ka toobad aqbalay) la dib mariyey intuu kaga cidhiidhyamo dhulku isagoo waasac ah, kuna cidhiidyantay naftoodu una maleeyeen (yaqiinsadeen) inayna jirin meel la magan galo oon Alle ahayn, markaas Alle ka toobad aqbalay inay toobadkeenaan, Alle na waa toobad aqbale naxariista.
119. Kuwa xaqa rumeeyow ka dhawrsada Alle noqdana la jirka kuwa runta badan.

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّىٰ إِذَا
صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ
وَصَافَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن
لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ
عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا
مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١١٩﴾

Aayadahani waxay ku soo degeen duullaankii Tabuuk, wuxuuna ahaa waqti aad u daran oo kulul, oo socdaal dheer, illeen madiina iyo tabuuk waa kala dheer yihiin marka lug lagu socdee, wuxuuna Alle waafajiyey wanaagga Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) iyo Muhaajiriintii iyo Ansaartii raacday saacaddii dhibka markay u dhawaatay in quluub dad badan iilato oo leexato Allese ka toobad aqbalay illeen waa u turaha naxariistee.

Saddexdii la dib mariyeyna Alle ayaa ka toobad aqbalay oo kala ahaa: Kacab binu Maalik, Muraaro Binu Rabiic iyo Hilaal binu Umayata, waxayna ahaayeen niman fiicane markaas umbay naftoodu sirtay wayse run sheegeen, Alle na waa ka toobad aqbalay, markay naftoodii la cidhiidhyantay, dhulkuna ku yaraaday isna neceen, waxaana lala hadlin kontan maalmood wax ku dhaw, arrintaasuna waxay caddayn in jahaadka loo darbado loona baxo markuu waajibo, in runta la sheego laguna socdo, Alle na lagu xidhnaado, loona toobad keeno, kuwa runta sheega ee fala lala jiro, muslimiintana aan la khayaamin, lana guntin furin iyo in la edbiyo ciddii fasha waxyaalaha kala guntin fura muslimiinta. [At-Tawbah: 117-119].

120. Kuma habboona (uma bannaana) reer Madiino iyo kuwa gaarkeeda ah oo baadiyaha carbeeda inay ka gadaal maraan Rasuulka Alle oy kana jeclaadaan naftooda naftiisa, illeen wixii ku dhaca

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ
مِنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ
اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ
ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا
نَصَبٌ وَلَا يَخَمَصُهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

oo oona, ama dhiba ama gaajo ah jidka Alle dhexdiisa ama meeshey ku joogsadaan oo cadho galin gaalada iyo waxay gaadhsiyaan colka (dhammaan) waxaa loogu dhigi camal suubban, Alle na ma halleeyo ajirka samo falayaasha.

121. Waxay bixiyaan oo yar ama wayn iyo toggay gooyaanna waa loo qori inuu ka abaal mariyo Alle wanaagga waxay falayeen.
122. Mana aha inay mu'miniinta oo dhan baxaan, ee may koox kastaba qaar ka baxdo inay diinta kasaan, una digaan dadkooda markay u soo noqdaan waxay u dhawdahay inay digtoonaadaane.

وَلَا يَطْشُونَ مَوْطِنًا يَعْغِطُ الْكُفَّارَ وَلَا يَتَّالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾

* وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

Aayadahanna wuxuu Alle ku caddayn inayna ku habboonayn reer madiino iyo kuwa dagan gaarkeeda inay ka gadaal maraan Rasuulka markuu jahaadka u baxo, kana jeclaadaan naftooda naftiisa, wixiise lagala kulmo jidka Alle oo ah oon, dhib, gaajo ama meel kasta oo la maro oo gaalada ka cadhaysa ama wixii dhiba oo gaalada lagala kulmo wuxuu Alle ugu qori camal fiican, Alle na ma halleeyo ajir iyo wanaag cidda fasho, sidoo kale wixii bixina ama ha yaraato ama ha waynaato iyo toggay gooyaan waxaa loogu qori ajirka u wanaagsan, mana aha inaan cidna magaalada ku hadhin ee jahaad loo wada baxo ee waa in si nidaama iyo qorsha ah qaarna u baxaan qaarna u maamulaan dadka iyo magaalada si ciddii baxday markay soo noqoto ay dadka wax ugu faa'iideeyaan, taasina waxay ku tusin in diinta islaamku tahay diin nidaam. [At-Tawbah: 120-122].

123. Kuwa xaqa rumeeyow la dagaallama kuwa idinla xidhiidha ee gaalada ah, hana

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ

idinka heleen adayg, ogaadana in Alle la jiro kuwa dhawrsada.

124. Marka la soo dejiyo suurad waxaa ka mida kuwo (munaafiqiina) oo dhihi kiinnay u kordhisay iimaan, kuwa xaqa rumeeyeyse waxay u kordhisay iimaan iyagoo bishaaraysan.
125. Kuwa quluubta ka bukase waxay u kordhisaa xumaan xumaantoodii (kale), wayna dhintaan iyagoo gaalo ah.
126. Miyeyna arkayn in la imtixaamo sanad kasta hal jeer ama labo jeer markaas ayan tobad keenin xusuusanaynna.
127. Marka la soo dejiyo suurad way dayaan munafiqiinta qaarkood qaar waxayna isdhahaan ruuxna maydin arkaa markaasay gaddoomaan, Alle ha iilo quluubtooda illeen waa kuwo aan wax kasayn.
128. Waxaa idiin yimid Rasuul idinka mida oyna ku daran tahay waxa idin dhiba, idin kuna dadaali, una turid iyo naxariis badan mu'miniinta.
129. Haddayse jeedsadaan dadku waxaad dhahdaa ka igu filanu waa Ilaahay, Alle mooyee ilaah cibaado mudan ma jiro, isagaanan talo saartay, waana Rabbiga carshiga wayn.

غَلْظَةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾

وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةً فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيْدِيكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾

أَوْ لَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾

وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةً نَّتَنَّرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِّنْ أَحَدٍ ثُمَّ أَنْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾

فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

Aayadda hore waxay fari in lala jahaado gaalada la dariska ah muslimiinta illeen dhib iyo xumaan lagama waayee, oy kuna ogaadaan muslimiinta adayg iyo xoog, illeen Alle ayaa la jiree, tan kale waxay ka warrami munaafiqiintii marka quraanku soo dego is warsan jiray ruuxuu wax rumayna u kordhiyey, mu'miniintase waxaa u kordha iimaan koodii hore ka sokow, munaafiqiintuse cudur iyo xumaan yey kororsadaan, iyagoo gaalo ah yeyna dhintaan, kumana waana qaataan imtixaamka had iyo jeer, wayna cararaan oo dusaan marka quraan la soo dejiyo illeen qalbigoodaa Alle iilay waxna ma kasayaane, wuxuuna Alle u soo diray muslimiinta Rasuul ka mida oo wanaaggooda jecel xumaantoodana neceb, una dadaala mu'miniinta, una naxariis badan, ciddiise xaqa ka jeedsata waxba kama saarra, illeen Alle ayaa kaafiyee, isaga mooyee ku cibaado mutay ma jiro, lana talo saaran, lehna awoodda iyo carshiga wayn, saasayna ku dhammaatay suuraddii iyadoo caddaysay wax badan oo ah jihaad, wax bixin, ballanka, munaafiqiin, iyo inuu Rasuulku yahay naxariis loo soo diray caalamka khayrna la jecel. [At-Tawbah: 123-129].

Suurat Yuunus

سُورَةُ يُونُسَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. Kalimada hore waxay ku tusin mucjisada quraanka, taasina waa aayaadka kitaabka falkasan.
2. Dadka ma waxaa la yaab ku noqotay inaan u waxyoon nin ka mida u dig dadka, uguna bishaaree kuwa rumeeyey inay ku leeyihiin abaalmarin fiican Rabbigood agtiisa (camalkoodii dartiis), waxay dheheen gaaladiina kani waa sixirrow cad.
3. Allihiin waa ka ku abuuray samooyinka iyo dhulka lix maalmood markaas ka kor noqday carshiga, isagaana maamula amarka, wax shafeecina idinkiisa la'aantiisa ma jiro, kaasi waa Rabbigiinna idin barbaariya ee caabuda, miyeydaan wax xusuusanayn.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾

إِ كَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَيِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكٰفِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾

إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

Quraanka waxaa ku dhan xigmo iyo sharaf, gaaladuna waxay la yaabean in ruux ka mida lagu soo dejiyo waxyi inuu u digo dadka una bishaareeyo kuwa xaqa rumeeyey ee wanaag ku leh Alle agtiisa, gaaladuna waxay ku sheegeen Nabiga in uu saaxir yahay, Rabbiga xaqa ahna waa kan abuuray cirka iyo dhulka isagoo awood, sharaf iyo qudraba u dhammeystiran yihiin, isagaa wax maamula, wax shafeeci kara idinkiisa la'aantiisna ma jiro, isagaana mudan in la caabudo.

Ibnu Cabbas wuxuu yidhi: markuu Alle bixiyey Nabiga Muxamada (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yey beeniyeen carabtu iyagoo sheegi in Alle ka wayn yahay inuu soo diro Nabi dada, markaasaa Alle soo dejiyey aayadda. Taasina waa doqonnimadii iyo madax adaygoodii, maxaa yeelay dad waa in uun dad loo soo diro si uu u toosiyo. [Yuunus: 1-3].

4. Xaggiisaa laydiin celin dhammaan, yabooha Alle na waa xaq, Alle ayaa billaaba abuurka haddana soo celin inuu ku abaal mariyo kuwa rumeeyey (xaqa) oo falay camal fiican, si caddaalada, kuwa gaaloobayna waxaa u sugnaaday cabbid kulul iyo cadaab daran gaalnimadooda darteed.
5. Alle waa kan ka yeelay qorraxda ifid dayaxana nuur una qaddaray meelo ay socdaan, inaad ogaataan tirada sanooyinka iyo xisaabta, wuxuu u abuuray Alle arrintaas xaq, wuxuuna u caddayn aayaadka ciddii wax og.
6. Isbadalka habeenka iyo maalinta iyo abuurka Alle ee samooyinka iyo dhulka aayaad baa ugu sugan ciddii dhawrsan.

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا
إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ
الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ
مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا
يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً
وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا
عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ
ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ
اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يَتَّقُونَ ﴿٦﴾

Xagga Alle ayaa loo noqon dhammaan yabooha Alle na waa dhab oo ah in si caddalada loogu abaal mariyo kuwa wanaagga falay janno, kuwa gaaloobayna cadaab daran. Alle na waa ka dadka ugu nicmeeyey qorraxda ifi iyo dayaxa nuuri si waqtiga iyo xisaabta loogu garto, habeenka iyo dharaarta isbaddelkeedana iyo abuurka cirka iyo dhulka waxaa ku sugan calaamooyin muujin xaqnimada Alle iyo awooddiisa, ciddii caqli leh oo Alle nuur u geliyey qalbiga wuxuu yaqiinsan waynida awoodda Allaha abuuray cirka, dhulka, qorraxda, dayaxa iyo khalqiga kalaba mudanna in la caabudo. [Yuunus: 4-6].

7. Kuwaan rajaynayn la kulanka naga kuna raalli noqday nolosha dhaw kuna xasilay iyo kuwa halmaansan aayaadkannaga.
8. Kuwaas hooygoodu waa naar waxay kasbanayeen darteed.
9. Kuwa rumeeyey xaqa oo falay camal wanaagsan wuxuu ku hanuunin Rabbigood (jidadka jannada) iimaankooda sababtii (oo nuur ayuu siin), waxaana socon (guryahooda) hoostooda wabiyadii, jannooyinka naciimo dhexdeeda iyagoo ku sugan.
10. Yeedhidooduna dhexdeeda waa Allow waad nasahan tahay, bariidooduna waa (nabadgalyo) salaam, ducadooduna waxaa ugu dambayn mahad ilaah baa leh Rabbiga caalamka ah.
11. Hadduu Alle u dedejiyo dadka xumaanta siday khayrka u dedejistaan waxaa loo dhammayn lahaa ajashooda, waanuse ku dayn kuwaan rajaynayn la kulankannaga fasaadkooda iyagoo ku wareersan.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿٧﴾

أُولَئِكَ مَا لَهُمْ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِآيَاتِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾

دَعْوُهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَاٰخِرُ دَعْوَاهُمْ اِنَّ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٠﴾

* وَلَوْ يُعِجِلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتَعْجَلَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾

Wuxuu Alle kaga warramay aayadahan xaalka kuwaan Alle la kulankiisa rajaynayn, oo adduunyada ka raalli noqday, kuna xasilay, halmaamayna aayaadka Alle ee naari u sugnaatay, iyo kuwa rumeeyey xaqa wanaaggana falay oo uu Alle iimaankooda dartii ku hanuunin jannada, nicmadeedana ku waari, hadalkooduna yahay xuska Alle iyo salaam iyo mahad Alle, waana labo kooxood oo kala fog, oo midna khasaaray midna liibaanay.

Tankalehadduu Alle ugu dedejiyo dadka xumaanta sida khayr waa la dhammayn lahaa, wuxuuse u dayn daalimiinta xumaanta iyagoo ku indha la', mana ku habboona ruux caqli leh inuu dedejiyo shar iyo xumaan, waxaana xadiith ah: naftiinna, caruurtiinna iyo xoolihiinna ha habaarina ood waafaqdaan saacad ijaabo oo laydinka aqbalo. [Yuunus: 7-11].

12. Markuu taabto dadka dhib wuu na baryayaa isagoo jiifa, ama fadhiya ama taagan, marka ka faydno dhibkana wuu iska socdaa sidii isagoon noo baryinba dhibkii taabtay, saasaa loogu qurxiyey xadgudbayaasha waxay falayeen.

13. Waxaan halaagnay quruumo idinka horreeyey markay dulmi faleen, waxayna ula timid rasuulladoodii xujooyin, mana ayan rumeynayn, saasaana ku abaal marinnaa qoomka dambiilayaasha ah.

14. Markaasaan idinka yeellay kuwo u hadha dhulka gadaashood inaan eegno sidaad fashaan.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَاَنَا لِحِثِّهِ
أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ
ضُرَّهُ وَرَوَّحْنَا مَرًّا كَانَ لَمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ
مَسَّهُ كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونََ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ
الْمُجْرِمِينَ ﴿١٣﴾

ثُمَّ جَعَلْنَاكَم خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ
بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

Waxaa dadka dabeecaddiisa ka mida in markuu bukoodo ama dhib taabto uu Alle baryaa isagoo jiifa ama fadhiya ama taagan, markuuse ka faydo dhibka uu iska dhaqaaqo isagoo gaalnimadii ku sii dhex jira sidii isagoon dhib taaban ama aan Alle horay u baryin, saasna waxaa loo qurxiyey xad gudbayaasha, wuxuuna Alle halaagay ummado ka horreeyey gaaladaas markay dulmi faleen iyagooy rasuulladoodii ula yimaadeen xujooyin oyna beeniyeen, saasuuna Alle ku abaal mariyaa dambiilayaasha, idinkana laydiinku reebay dhulka gadaashood imtixaan iyo in Alle eego isagoo og waxa la falo. Waxaana xadiith ah: adduunyadu waa macaan tahay waana cagaaran tahay, Alle ayaana idinku reebay inuu eego waxaad fashaan, ee iska jira addunyada iyo haweenka. [Yuunus: 12-14].

15. Marka lagu akhriyo korkooda aayaadkannaga oo cad cad waxay dhahaan kuwaan

وَإِذَا تَنَادَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ
الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَتُتِ بِقُرْءَانٍ

rajaynayn la kulankannaga: noo keen quraan aan kan ahayn ama baddal, waxaad dhahdaa igama suurowdo inaan ka baddalo agtayda, waxaan uun raaci waxa lay waxyoodo, waxaan ka cabsan haddaan Alle caasiyo cadaab maalin wayn.

16. Waxaad dhahdaa hadduu doono Alle idinkuma akhriyeen idinmana ogaysiiyeen isaga, waxaan ku nagaaday dhexdiinna ka hor cimri ee miyeydaan wax kasayn.
17. Yaa ka dulmi badan cid ku been abuuratay Alle ama beeniyey aayaadkiisa, illeen ma liibaanaan dambiilayaal.

غَيْرَ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ
لِي أَنْ أَبَدِّلَهُ مِنْ تَلَقَّايَ نَفْسِي إِنَّ
أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَإِنِّي أَخَافُ إِنَّ
عَصِيَّتَ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ
وَلَا أَدْرِكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ
عُمُرًا مِّن قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ
كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الْمُجْرِمُونَ ﴿١٧﴾

Gaaladii Quresheed ee Makaad waxay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) marba wax warsadaan oo xaqa ka jeedsadaanba waxay warsadeen inuu keeno quraan kale oo aan kan ahayn, ama quraanka wax ka baddalo, markaasuu Alle ku celiyey oo faray Nabiga inuu ku dhaho: iima suurowdo inaan baddalo, iskaba dhaaf inaan quraan kale keenee, waxaanse raaci waxa lay waxyooday, illeen waxaan ka cabsan cadaab maalin daran haddaan caasiyo Rabbigeey e, waxaana jirtay inaan muddo idinla noolaa oonan wax idiin sheegin, ee quraanka Alle ayaa soo dejiyey, hadduu doono waxba anigu idinkuma akhriyeen idinmana bareen ee miyeydaan wax ka ahayn. Cid ka dulmi badanna ma jirto cid ku been abuuratay Alle, ama beenisay aayaadkiisa, mana liibaano dambiile, waxayna ku tusin runnimada quraanka, inuusan Nabigu iskala imaan karin waxna ka baddali karin, waxna ku dari karin, waxaad arki kartaa warkii Hirigle, Cabdullahi binu Salaam, Dimaam binu Thaqlabo, Camar binu Caas iyo dad badan oo kale oo dhammaan sheegi runnimada quraanka iyo Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). [Yuunus: 15-17].

18. Waxay caabudayaan Alle ka sokow waxaan dhibayn anfaceynna waxayna

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ
وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا

odhan kuwanu waa shafeecayaalkannaga Alle agtiisa, waxaad dhahdaa: ma waxaad uga warramaysaan Alle wuxuusan ku ogayn samooyinka iyo dhulka, wuxuu ka nasahan yahay oo ka sarreeyaa waxay la wadaajiyeen Alle.

19. Dadku wuxuu ahaa ummad kaliya markaasay iskhilaafeen, haddayan jirin kalimad Allehaa u horraysay waa la kala xukmin lahaa dhexdooda waxay isku diiddan yihiin.

20. Waxay odhan gaaladu maa lagaga soo dejiyo xagga allihii aayad, waxaad dhahdaa waxa maqan Alle umbaa iska leh, ee suga anuguna waan idinla sugiye.

عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ
فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ
وَتَعَلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً
فَأَخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ
لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ
رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا
إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٢٠﴾

Alle wuxuu ku diidi gaaladii la caabudday Alle wax kale iyagoo u malayn inay wax tari ama u shafeeci, markaasuu Alle u sheegay in waxaan Alle ahayn wax anfacayn, wax Alle looga warramina uusan jirin, Alle na wax walba oo xumaana waa ka nasahan yahay, dadkuna waxay ku sugnaayeen jid kaliya oo xaqa ah, markaasay iskhilaafeen oo qaarba wax Alle ka soo hadhay caabudeen, Allase waa dulbadane oo dadka ciqaabta uma soo dedejiyo iyagoon loo caddaynin xaqa. Waxayna codsadeen in Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) lagu soo dejiyo aayado muuqda, sidii ushii Nabi Muuse iyo hashii Nabi Saalax iyo wax la mida, awooddase Alle ayaa iska leh, isagaana soo dejiya wuxuu doono ee suga Nabiguna waa idinla sugiye, si aad u aragtaan xukunka Alle iyo awooddiisa. Dhabtuna waa in gaalo dhunsan tahay, halaag iyo ciqaabna u dambayso, xaquna cad yahay, ciddii rabtana u muuqdo, mudan yahay in la raaco, lana rumeeyo, oo lagu dhaqmo. [Yuunus: 18-20].

21. Markaan dhadhansiinno dadka naxariis dhibaato ka dib taabatay waxaa soo baxa iyagoo dhagri aayaadkannaga, waxaa deg-deg badan dhagarta Alle, malaa'igtannaduna way qori waxaad dhagraaysaan.

22. Alle waa kan idinku wada barriga iyo baddaba, markay ahaadaan doonta dhexdeeda oo ay ku socdaan dabayl fiican oo ay markaas ku farxaan oy u timaaddo dabayl daran ugana yimaaddo hirku dhan kasta oy una maleeyaan in la koobay (la halaagay) waxay baryaan Alle iyagoo u kali yeeli diinta iyagoo (dhihi): haddaad naga koriso tan waannu kugu mahdin.

23. Markuu koriyeyna markaas ku xad gudbaan dhulka xaq darro, dadoow waxaad uun ku xad gudbaysaan naftiinna, waa uun nolosha dhaw markaas xagganagga laydiin soo celin waxaanna idiinka warramaynaa waxaad camal falayseen.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنَّا بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿١١﴾

هُوَ الَّذِي يُسِيرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَبَ بِهَمٍ بَرِيحٍ طَيْبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن أُجِيتْنَا مِنْ هِدْيِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾

فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَتَأَيَّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

Aayadahan wuxuu Alle kaga warrami dabeecadda dadka oo ah in marka dhibaato taabatana uu Alle baryo isuna dulleeyo, marka khayr iyo wanaag uu helana uu isla waynaado oo kibro, dhagar iyo khayaamana la darbado, Alle ayaase abaal mariya oo ka jaasiya, bad iyo barribana Alle ayaa iska leh mudanna cibaado, waxaase dhab ah in xumaantu ku noqon ciddii fashay Alle na abaal marin markuu u noqdo.

Saas darteed waa in had iyo jeer Alle si dhab ah loo caabudo, dhibaato iyo barwaaqo, cudur iyo caafimaad iyo gaajo iyo dharagba iwm... [Yuunus: 21-23].

24. Nolosha adduunyo waa uun biyo oo kale oon ka soo dejinay samada oo ku dheehmay waxa ka soo baxa dhulka oo ah wuxuu dadku cuno iyo xooluhu, markuu dhulku qurux ka buuxsamo oy isqurxiso oo dadkeedu u maleeyo inay karaan (goosashadeeda) yaa waxaa u yimaadda amarkannagii habeen ama dharaar waxaanna ka yeellaa wax la shafay sidii iyadoon shalay jirin, saasaana ugu caddaynay aayaadka qoomkii fikiri.
25. Alle wuxuu ugu yeedhi (dadka) guriga nabadgalyada (jannada) wuxuuna ku hanuuniyaa cidduu doono jid toosan (xaqa).
26. Kuwa wanaagga falayna waxaa u sugnaaday wanaag (janno) (aakhiro), iyo siyaado (Alla oo la arko) mana haleelo wajigooda boodh iyo dulli midna, kuwaasuna waa asaxaabta (ehelka) jannada, wayna ku waari dhexdeeda.

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِرُونَ عَلَيْهَا أَتْنَاهَا أَمْرًا لَّيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبِ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٤٥﴾

* لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٦﴾

Aayadda hore wuxuu Alle ku matalay nolosha adduunyo roob soo da'ay oo dhulka cunno ka soo saaray mid dad cuno iyo mid xoolo cunaanba, markii dhulkii quruxsanaaday oo ubixii baxay oo dooggii isqabsaday oo dadku u maleeyeen inuu goosan beerahoodii uu amarkii Alle u yimid oo eber ka yeelay sidii iyadoon shalay wax ku oollin.

Nolosha addunyana waa uun saas oo waxay isukaa qurxisaba markay ku dhaafto ama aad dhaaftid wanaageed iyo quruxdeed wax ma taraan, waxaase wax tara camal fiican iyo jidka nabadgalyo, waana midka Alle u yeedhi kuna toosiyo cidduu doono, ciddii wanaagga fashana waxay heli wanaag, janno,

aragga wajiga Allaha deeqda leh iyo khayr, dulmi iyo xumaanna ma arkaan, jannadana way ku waari.

Waxaa sugnaaday in marka jannada la galo loo dhawaaqi ehelu jannada in Alle u oofiyo ballankoodii waxayna arkaan Ilaahood, waana waxa ilu ugu farax badan tahay uguna jeceshahay. [Yuunus: 24-26].

27. Kuwa kasbaday xumaan abaalkood waa xumaan la mida, waxaana haleeli dulli, wax Alle ka ilaalinna ma jiro, waxaadna mooddaa in lagu daboolay wajigooda goosin habeen oo mugdi ah, kuwaasu waa asaxaabta (ehelka) naarta, wayna ku waari dhexdeeda.

28. Ka warran maalintaan kulminaynno dhammaan markaas aan ku dhahaynno kuwii la wadaajiyey cibaadada Alle duulal kale (gaaloobay) meeshiinna ahaada idinka iyo kuwaad la wadaajiseen, markaasaan kala gaynay dhexdooda, waxayna dheheen kuway la wadaajiyeen (Alle) annaga nama aydaan caabudayn.

29. Waxaa markhaati dhexdeenna ugu filan Alle, waxaanna ahayn kuwa cibaadadiinna moog.

30. Halkaasay imtixaani (xaqiiqsan oo habsan) naf kasta waxay hor marsatay, waxaana loo celiyaa Allaha sayidkooda xaqa ah, waxaana ka dhumay waxay been abuuranayeen.

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ
بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ
مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ
قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧﴾

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ
أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ
فَرَدَدْنَا بَيْنَهُمُ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ
إِذَا نَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾

فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ
كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغْفِيلِينَ ﴿٢٩﴾

هُنَالِكَ تَبْلُغُوا كُلَّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ
وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقُّ وَصَلَ
عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾

Waxaa la soo kulmin maalinta qiyaame dadkoo dhan, markaasaa Alle faraa inay halkooda joogaan iyaga iyo waxay cabudayeen, waana lakala kaxeeyaa, kuwii la caabudayeyna way dafiraan inay caabudi jireen, oy waliba Alle marag gashan inayan ogayn cibaadadooda, halkaasaana lagu imtixaami naf kasta waxay hor marsatay, waxaana loo celin dadka Allahooda xaqa ah, waxaana gaalada ka dhumi waxay been abuuranayeen.

Waxayna muujin arrintaasu sida ciddii waxaan Alle ahayn caabudda ama raacda ay isu dafiri maalinta qiyaame, wax ay isu tarina ma jiro. Saas darteed waa in Alle sharcigiisa la raaco loona hoggaansamo. [Yuunus: 27-30].

31. Waxaad dhahdaa yaa idinka arsaqa samada iyo dhulka, yaana hanta maqalka, aragyada, yaana ka soo bixiya wax nool wax dhintay, kana soo bixiya wax dhintay wax nool, yaana maamula amarka waxay ku odhan Alle, waxaad dhahdaa miyeydaan dhawrsanayn.

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَمْنَ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ
يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتِ
مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ فَسَبِّحُوهُ
اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾

32. Kaasi waa Allaah Rabbigiinna xaqa ah, maxaase xaqa ka dambeeya (ka duwan) oon baadi ahayn, ee xaggee laydiin leexin.

فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَمَاذَا بَعَدَ
الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾

33. Saasay ugu waajibtay kalimadii Allehaa kuwa faasiqoobay oo ah inayna rumeeynin (xaqa).

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ
فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

34. Waxaad dhahdaa ma ka mid yihiin shurkadiinna cid billowda abuurka soona celiya, waxaad dhahdaa Alle ayaa billaaba khalqiga soona celiya ee xaggee la idiin iili.

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُوا
الْحَقْلَ ثُمَّ يَعْبُدُهِ قُلْ اللَّهُ يَبْدُوا
الْحَقْلَ ثُمَّ يَعْبُدُهِ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾

35. Waxaad dhahdaa ma ka mid yahay shurkadiinna cid ku hanuunin xaqa, waxaad dhahdaa Alle ayaa ku hanuunin xaqa,

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي
إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ
يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ

mase mid ku hanuunin xaqa yaa mudan in la raaco mise midaan hanuuninayn in la hanuuniyo mooyee, maxaad leedihiin sideed xukumaysaan.

36. Mana raaco badankoodu waxaan malo ahayn, malana waxba kama taro xaqa, Alle na waa og yahay waxay falayaan.

Aayaddu waxay ka warrami sida Alle ugu samo falay dadka una arsuqay, maqal iyo aragna u siiyey, iyo awoodda Alle iyo inuu isagu wax maamulo, waana Allaha xaqa ah ee sugan, wax kale oo awood lehna ma jiro, illeen Alle ayaa khalqiga bilaabay soona celine, isagaana hanuuniya dadka, mudanna in la raaco, lana caabudo, gaaladuse waxaan malo ahayn kuma socdaan, malo iyo shakina waxba xaqa kama taraan, Alle na waa og yahay waxay fali xaq diidayaashu. Taasina waxay muujin in Alle uun yahay kan awoodda leh, mudanna in la caabudo, sharcigiisana la raaco, illeen isagaa wax hanuuniyee. [Yuunus: 31-36].

37. Ma aha quraankanu mid laga been abuurtay Alle ka sokow, waase u rumeeyaha wixii ka horreeyey iyo caddaynta kitaabka (xukunka), shakina kuma jiro, wuxuuna ka ahaaday Rabbiga caalamka.

38. Mise waxay odhan wuu been abuurtay, waxaad dhahdaa la imaadda suurad la mida una yeedha cidaad kartaan oo Alle ka soo hadhay haddaad run sheegaysaan.

39. Waxayse beeniyeen waxayna cilmigiisa koobin (quraanka) uusanna wali u imaannin aayahiisu, saasayna u beeniyeen kuwii ka horreeyey ee bal

أَمْ نَلَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾

وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾

day siday noqotay cidhibtii
daalimiinta.

40. Waxaa ka mida dadka mid
rumeyn quraanka iyo midaan
rumaynayn Alle na waa og yahay
mufsidiinta.

وَمِنْهُمْ مَّنْ يُؤْمِنُ بِهِءَ وَمِنْهُمْ
مَّنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِءَ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ
بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤٠﴾

Quraankuna waa xaq sugan oo Alle soo dejiyey, una rumeyn xaqii ka horreeyey, waana xaq caddeeye, shakina kuma jiro, Nabiguna iskalama imaannin, iyaba ha keeneen suuraad la mida intay u kaalmaystaan cidday doonaan hadday run sheegi, waxayna beeniyeen waxayna cilmigiisa gaadhin isagoon wali fasirkiisii u imaannin, waxayse la mid yihiin kuwii ka horreeyey ee beeniyey xaqii ee daalimiinta ahaa lana halaagay, cidna way rumeyn quraanka, midina way beenin, Rabbigaa ayaase og mufsidiinta. [Yuunus: 37-40].

41. Hadday ku beeniyaan waxaad
dhahdaa anugu waxaan
leeyahay camalkayga idinkuna
camalkiinna, idinku bari baad ka
tihin waxaan fali anna bari baan
ka ahay waxaad falaysaan.
42. Waxaa ka mida gaalada kuwo
ku dhagaysan ma adaa wax
maqashiin kara mid dhaga la'
oon wax kasayn.
43. Waxaana ka mida mid ku soo
dhawri, ma adaa toosin kara mid
indha la' oon wax arkayn.
44. Alle kama dulmiyo dadka waxba,
hasa yeeshee dadkaa naftiisa
dulmiya.
45. Maalinta la kulminna waxay la
mid noqon iyagoon nagaannin
saacad maalin mooyee, wayna
is aqoonsan dhexdooda,
waxaana khasaaray kuwa

وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلكُمْ
عَمَلِكُمْ أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا
بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ
تَسْمِعُ الصَّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي
الْعُمَىٰ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ ﴿٤٣﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ
النَّاسَ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبُثُوا إِلَّا سَاعَةً
مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ حَسِرَ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا
مُهْتَدِينَ ﴿٤٥﴾

beeniyey la kulanka Alle mana hanuunsanayn.

Wuxuu Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu u sheego gaalo hadday beeniyaan inuu bari ka yahay camalkooda, iyana ay bari ka yihiin camalkiisa, cid dambi cid kale qaadina ayan jirin, cid xaqa ka indha la' iyo mid ka dhaga la'na cid wax tusi ama maqashiin ma jirto, Alle na cidna ma dulmiyo, dadkaase naftooda dulmiya, maalinta la soo kulminna waxay la mid noqon iyagoon nagaannin saacad maalmeed mooyee. Wayna is aqoonsan, waxaana khasaaray kuwa beeniyey la kulanka Alle mana hanuunsana. [Yuunus: 41-45].

46. Haddaan ku tusinno waxaannu ugu gooddin qaarkiis ama aan ku oofsanno, xaggannaga umbaa loo soo celin, markaasna Alle ayaa ka maraga waxay falayaan.
47. Ummad kasta rasuul bay leedahay, markuu u yimaaddo rasuulkooduna waxaa lagu kala xukmin caddaalad lamana dulmiyo.
48. Waxayna odhan gaaladu waa goorma yaboohaas (gooddiga) haddaad run sheegaysaan.
49. Waxaad dhahdaa uma hanto naftayda dhib iyo nacfi midna wuxuu Alle doono mooyee, ummad kastana waxay leedahay ajal (muddo) markay ajashoodu timaadana lagama dib mariyo saacad lagamana hor mariyo.

وَأَمَّا نُرْيَتِكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ
نَتَوَقَّيْتِكَ فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ
شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ
قُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدِ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا
إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ
أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتُخْرُونَ سَاعَةً وَلَا
يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾

Hadduu Alle tusiyo Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) isagoo nool ciqaabta gaalada ku dhici waa wanaag, haddii kalana xagga Alle umbaa loo soo celin gaalada, Alle na waa u marag waxay fali. Ummad kasta oo rasuul loo soo diro markuu u yimaaddo rasuulkoodu waxaa lagu kala xukmin dhexdooda caddaalad lamana dulmiyo, waxayse odhan waa goorma

yaboohu haddaad run sheegaysaan, wuxuuna Alle faray Rasuulka (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu u sheego inuusan hanannin dhib iyo nacfi midna, wuxuu Alle doono mooyee, ummad kastana waxay leedahay muddo ayna ka hor maraynin kana dib dhacaynin.

Taasina waxay sheegi in awoodda iyo ogaanshaba Alle iska leeyahay. [Yuunus: 46-49].

50. Waxaad dhahdaa bal ka warrama hadduu idiinku yimaaddo cadaabkiisu (Alle) mir ama maalin maxay ka dedejisan xaggiisa dambiilayaashu.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ
بَيِّنَاتٍ أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعِجِلُ مِنْهُ
الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾

51. Mise markuu dhacaad rumaynaysaan. Ma hadda (ayaad rumayanaysaan) idinkoo dedejisanayey (oo beeninayay).

أَنْتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ عَامَنْتُمْ بِهِ عَالَكُنْ وَقَدْ
كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥١﴾

52. Markaasaa lagu odhan kuwii dulmi falay dhadhamiya cadaabka waaridda, miyaana laydinka abaal marini waxaad kasbanayseen mooyee.

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ
الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ
تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾

53. Waxay ku warsan ma xaq baa isagu, dheh: haa, Rabbigey baan ku dhaartaye isagaa xaq, idinkuna ma tihidiin kuwo (Alle) daalin.

* وَيَسْتَلْذِئِبُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي
إِنَّهُ لِحَقِّ لِحَقِّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾

54. Hadday naf kasta oo dulmi fashay leedahay waxa dhulka ku sugan way isku furan lahayd, waxayna qarsan gaaladu shalayto markay arkaan cadaabka, waxaana lugu kala xukmin dhexdooda xaq, lamana dulminayo.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي
الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ
لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَوُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ
وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾

Cadaabka Alle wax la dedejisto ma aha, illeen markuu dhaco calaacal iyo waan rumeeyey wax ma tartee, waxaase lagu odhan kuwii dulmi falay: dhadhamiya

cadaabka waaridda waxaad kasbaneyseen umbaa laydinka abaal marine. Waxayna gaaladu Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) warsanayeen ma xaqbaa quraanku, waxaana Alle faray inuu yidhaahdo haa waa xaq, Rabbigay baan ku dhaartaye, waxna ma daalisaan. Hadday nafu hanato iyadoo dulmi fashay waxa dhulka ku sugan way isku furan lahayd, waxayna qarsadaan qoomammo markay arkaan cadaabka, waxaana lagu kala xukmin caddaalad lamana dulmiyo. Taasina waxay muujinaysaa xaqnimada quraanka iyo Nabiga iyo darrida cadaabka Alle oy waajib tahay in la darbado si looga nabadgalo. [Yuunus: 50-54].

55. Alle na waxaa u sugnaaday waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka, yabooha Alle na waa xaq, dadka badankiisuse ma oga.
56. Alle ayaa wax nooleeya waxna dila xaggiisaana laydiin soo celin.
57. Dadow waxaa idiin timid waano Allihiin iyo caafimaadka waxa laabta ku sugan iyo hanuun iyo naxariista mu'miniinta.
58. Waxaad dhahdaa fadliga Alle iyo naxriistiisa arrintaas ha ku farxeen (mu'miniintu) iyadaa uga khayr roon waxay kulmine.
59. Waxaad dhahdaa ka warrama waxa Alle idiin soo dejiyo oo risqi ah ood ka yeesheen qaar ka mida xaaraan (qaarna) xalaal, waxaad dhahdaa ma Alle ayaa idiin idmay mise Alle ayaad ku been abuuranaysaan.
60. Maxay u malayn kuwa ku been abuuran Alle (inuu ku fali) maalinta qiyaame, Alle waa ka fadliga ku leh

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

هُوَ يُحْيِي ۖ وَيُمِيتُ ۚ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ ۖ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِّن رِّزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِّنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ ءَأَلَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ﴿٥٩﴾

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ

dadka, badankooduse kuma mahadiyaan.

أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٠﴾

Alle ayaana iska leh xukunka cirka iyo dhulka, yaboohiisuna waa xaq, mase oga badankoodu. Isagaana Alle wax nooleeya waxna dila, xaggiisaana loo noqon, waxaana dadka soo gaadhay waano xagga Alle ka timid oo quraanka ah iyo caafiyaha waxa laabta ku sugan iyo hanuunka iyo naxariista mu'miniinta, fadliga Alle iyo naxariistiisana ha ku farseen, iyadaa ka fiican waxay kulmin oo aduunyo ahe. Gaaladuna xaq uma leh inay risqiga Alle qaarna xarrimaan qaarna xalaaleeyaan, Alle uma idmin sidaas ee way ku been abuuran Alle, maxayse u malayn kuwa ku been abuuran Alle waxay mudan maalinta qiyaame, Alle ayaana wax xalaaleeya, waxna xarrima, laguna mahadiyaa, awooddana leh. [Yuunus: 55-60].

61. Wixii xaala ood ku sugan tahay, wixii quraana ood akhrin, wixii camala ood falaysaan waan idin la joognaana (ognahay) markaad dhex galaysaan, kagama qarsoona Allehaa waxa u yar dhulka dhexdiisa iyo samada, wixii ka yar iyo wixii ka waynba kitaab cad bay ku sugan yihiin.
62. Awliyada Alle na cabsi ma saarra mana murugoodaan.
63. Waana kuwa rumeeyay (xaqa) dhawrsadana.
64. Waxaana u sugnaaday bishaaro nolosha adduunyo iyo aakhiraba, wax badali kalimada Alle na ma jiro, taasina waa uun liibaanta wayn.
65. Yuuna ku walbahaarin hadalkoodu. Cisi dhamaantiis Alle ayaa iska leh, waana maqla oge.

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ
مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا
كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ
وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ
فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ
مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ
مُبِينٍ ﴿٦١﴾

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا
هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي
الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ
هُوَ الْقَوْلُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾

وَلَا يَحْزَنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾

Wax kasta oo la fali iyo haddii quraan la akhrin Alle waa og yahay marka la dhex geli, wax Alle kaga qarsoomi cirka iyo dhulkana ma jiro, ama ha u yaraado sida darrada ama ha ka sii yaraado ama ha ka waynaado illeen wax kasta kitaab cad bay ku sugan yihiin, awliyada Ilaahyna cabsi iyo walbahaar ma arkaan aakhiro, waase kuwee? Waa kuwa Alle rumeeyay ee ka dhawrsada xummaanta, waxayna heli bishaaro aduun iyo aakhiraba, wax hadalka Alle baddalina ma jiro, taasina waa liibaanta wayn. Waxaana kuu muuqda tilmaanta awliyada Alle oo ah kuwa xaqa si dhaba u rumeeyay, raacana quraanka iyo sunnada Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) si dhabana ugu toosnaada diinta iyo waxay fari, ciddiise aan tilmaantaas ku sifoobin ma aha wali Alle lagumana sheegi karo, waxaase lagu garan diinta dhab ma u raacay.

Bishaarada adduunka wuxuu Nabigu ku fasiray riyada fiican oo ruux arko ama loo arko, aakhirana waa jannada, waana kuwaas kuwaan cabsanaynin marka dadku cabsado oon murugoonayn marka dadku murugoodo, waana kuwa dar Alle isu jeclaado iyagoon qaraabo isku xidhayn xoolana isasiin, waase in xaqa lagu dadaalo. [Yuunus: 61-65].

66. Alle ayaa iska leh waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, maxay raacayaan kuwa Alla sokadii shurako caabudaya? Waxaan mala ahayna ma raacayaan, waxaan beenaalayaal ahayna ma aha.
67. Alle waa kan idiin yeelay habeenka inaad xasishaan, malintana tu dhexdeeda wax lugu arko (ka yeelay), arrintaasna waxaa ugu sugan calaamooyin qoomkii wax maqli.
68. Waxay dheheen wuxuu yeeshay Alle ilmo, waa nasahan yahay, Alle na waa uun hodan, wuxuuna leeyahay waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, agtiinna xujo uma taal waxaas (beenta), mise Alle ayaad ku sheegaysaan waxaydaan ogayn.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ ۗ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ ۗ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٦٦﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لَتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُسْمِعُونَ ﴿٦٧﴾

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۗ سُبْحٰنَهُ ۗ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا ۗ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

69. Waxaad dhahdaa kuwa Alle ku abuurta beenta ma liibaanaan.
70. Waa uun raaxada adduunyo markaas xaggannagaa noqoshadoodu noqon, markaasaan dhadhansiinaynaa cadaab daran gaalnimadooda darteed.

قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
لَا يُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾
مَتَّعَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ
نُذِقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا
يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

Alle ayaa leh cirka iyo dhulka iyo khalqigoo dhan, gaalana wax dhaba ma caabudayaan ee waxay ku socdaan malo iyo been, iyadoo diiddan Allaha habeenka xasil ka yeelay, maalintiina iftiin iyo waqti wax arag, waana arrin mudan in lagu waano qaato ciddii wax maqli. Been bayna illeen sheegeen iyadoo ku sheegi Alle ilmo isagoo ka nasahan, khalqigoo dhan yuu leeyahaye, wax xujo ahna ma hayaan, waxayna Alle ku sheegi waxayna ogayn, ciddii Alle ku been abuuratana ma liibaanto, waa muddo yar nolosha adduun, waxaana loo ceiin Alle wuxuuna dhadhansiin cadaab daran gaalnimadooda darteed, taasina waa ciqaabta gaalada xaqa diida. [Yuunus: 66-70].

71. Ku akhri korkooda warkii Nabi Nuux markuu ku yidhi qoomkiisii: qoomkayow hadday idin la waynaatay nagaadigayga iyo ku waanintayda aayaadka Alle waxaan tala saartay Alle ee kulmiya amarkiinna iyo shurakadiinna yuuna ahaan amarkiinna wax qarsoon (oo dhiba) markaas i xukuma hana i sugina.
72. Haddaad jeedsataan idin warsan maayo ujuuro, ujuuradayda waxaa isiin Alle, waxaana lay faray inaan ka mid ahaado muslimiinta.
73. Wayna beeniyeen waxaana ku korinnay Nabi Nuux iyo intii la jirtay doontii, waxaana ka

* وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ
يَقَوْمِ إِنْ كَانَ كُفْرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي
وَتَذَكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ
تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ
لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ
أَقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ ﴿٧١﴾

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ
أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ
مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾

فَكَذَّبُوهُ فَتَبَيَّنَتْهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ
وَجَعَلْنَاهُمْ خَلْقًا وَأَعْرَفْنَا

yeelnay kuwo u hadha dhulka, waxaana maanshaynay kuwii beeniyey aayaadkannaga ee day siday noqotay cidhibtii kuwii loo digay.

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذِرِينَ ﴿٧٣﴾

Qisada Nabi Nuux iyo Nabiyo kale oo badanba wax badan bay ku soo aroortay quraanka, meelo badanna lagu sheegay waxaana habboon in lagu waano qaato illeen wuxuu Alle u soo celceliyey in lagu waano qaato, lagana leexdo jidkoodii iyo camalkii xumaa, waxayna noqotay cidhibtii qoomkii Nabi Nuux khasaare, halaag iyo jab, markay khilaafeen amarkii Alle beeniyeenna Nabi Nuux, waana sidaas abaalka xaqqiidayaa sha ka madax adayga wanaagga, xumaantana ku madax taaga, ciddii Alle ku kalsoonaata, rumaysa, xaqa ku socota, wanaaggana fasha cid wax yeeli karta oon Alle ahayn ma jirto, illeen ciddii Alle talasaarata wuu ku filan yahaye. [Yuunus: 71-73].

74. Markaas kadib waxaan u bixinay rasuullo qoomkoodii waxayna ula yimaadeen xujooyin, mana rumayn beenintoodii darteed ee horraysay, saasaan u daabacnaa «daboollaa» quluubta xadgudbayaasha.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ رَسُولًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَنْطَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ﴿٧٤﴾

75. Markaasaan u bixinay gadaashood (Nabi) Muuse iyo (Nabi) Haaruun Fircoon iyo colkiisii iyagoo wata aayaadkannagii, wayna isla waynaadeen waxayna noqdeen qoom dambiilayaal ah.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٧٥﴾

76. Markuu uga yimid xaqu xaggannaga waxay dhaheen kani waa sixir cad.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٦﴾

77. Wuxuuna yidhi (Nabi) Muuse ma waxaad ku dhahaysaan xaqa markuu idiin yimid (waa sixir). Ma sixirbaa kani? Isagoosan liibaanin saaxiriintu.

قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ﴿٧٧﴾

78. Waxayna dhaheen ma waxaad noogu timid inaad naga leexisid waxaan ka hellay aabayaalkanno oy idiin ahaato waynaanta dhulka (xukunka) annagu idinka idin rumayn maynno.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتَنَّا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ
ءَابَاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمْ الْكَيْرِيَاءَ فِي
الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾

Aayadahanna waxay ka warrami rasuulladuu diray Alle iyo qisadii Nabi Muuse iyo Haaruun iyo wixii dhax maray Fircoon iyo qoomkiisii iyo Nabiyadaas, markay is kibriyeen ahaadeenna dambiilayaal, kuna sheegeen xaqii sixir, Nabi Muusana uu sheegay in saaxiriintu ayan liibaanaynin, markaasay tuhmaysteen iyagoo sheegi inuu dooni Nabi Muuse inuu ka leexiyo waxay aabayaalkood ka heleen oo markaas u ahaato sharafta iyo awooddu Nabi Muuse iyo qoomkiisa, waxayna caddeeyeen inayan marna rumaynayn, taasina waa caadada iyo dabeecadda gaalada iyo xaqdiidayaasha oo ku sheega xaqsheegayaasha xumaan iyo awood ujeed iyo ceebo ayna lahayn, xaqaase guushu ku danbayn. [Yuunus: 74-78].

79. Wuxuu yidhi Fircoon: ii keena saaxir cilmi badan oo dhan.
80. Markay yimaadeen saaxiriintiina wuxuu ku yidhi (Nabi) Muuse: tuura waxaad tuuraysaan.
81. Markay tuureenna wuxuu yidhi (Nabi) Muuse: sixir baad la timaadeen Alle ayaana burin, Alle na ma hagaajiyo camalka fasaadiyayaasha.
82. Wuxuuna ku sugaa Alle xaqa kalimadiisa haba naceen dambiilayaashuye.
83. Ma rumaynin Nabi Muuse farac yar oo qoomkiisii ka mida mooyee iyagoo ka cabsan Fircoon iyo kooxdiisii inay

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُنُونِي بِكُلِّ سَلْجَرٍ
عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى
أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلقُونَ ﴿٨٠﴾

فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ
السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَيَبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا
يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾

وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُجْرِمُونَ ﴿٨٢﴾

فَمَا آمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّن قَوْمِهِ
عَلَى خَوْفٍ مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن
يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ

fidmeeyaan, Fircoonna wuu isku
kibriyey dhulka wuxuuna ka mid
ahaa xadgudbayaasha.

فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٣﴾

Saasuuna Fircoon isula waynaaday una codsaday in loo soo kulmiyo ciddii sixirka taqaan, markaasay yimaaddeen waxaana dhexmaray isaga iyo Nabi Muuse arrimihii wax badan quraanku ka warramay oo ah in guushii Nabi Muuse raacday saaxiriintiina islaameen oo xaqa raaceen, Alle na tirtiray sixirkii illeen dhagarlow ma liibaanee, xaqiina wuu sugay haba naceen dambilaayaashuye, Nabi Muusana markaas waxaa rumeeyey dad yar oo Fircoon ka cabsan illeen Fircoon wuxuu ahaa nin isla wayn oo xad gudba, maxaase u dambeeyey isaga iyo colkiisii kibray waxaa ka warrami aayadaha soo socda. [Yuunus: 79-83].

84. Wuxuu yidhi (Nabi) Muuse:
qoomkayow haddaad tihiin kuwa
rumeeyey Alle isaga uun tala
saarta haddaad muslimiin tihiin.
85. Waxayna dheheen: Alle yaan
talo saarannay, Rabbigeenow
hanooga yeelinna fidmo qoomka
daalimiinta ah.
86. Nagana kori naxariistaada
darteed qoomka gaalada ah.
87. Waxaana u waxyoonnay (Nabi)
Muuse iyo walaalkiis inaad
uga yeeshaan qoomkiinna
Masar guryo kana yeesha
guryihiinna qiblada (ku tukada)
ooga salaadda una bishaaree
mu'miniinta.
88. Wuxuuna yidhi (Nabi) Muuse:
Rabbigeenow adaa siiyey Fircoon
iyo kooxdiiisa qurux iyo xoolo
nollosha adduunka Allow inay
ka dhumiyaan jidkaaga, Allow

وَقَالَ مُوسَىٰ يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ ءَامَنتمْ
بِاللّٰهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ
مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾

فَقَالُوا عَلَىٰ اللّٰهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظّٰلِمِينَ ﴿٨٥﴾

وَجَنًّا يَرْحَمْتِكَ مِنَ الْقَوْمِ
الْكٰفِرِينَ ﴿٨٦﴾

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَن تَبَوَّءَا
لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَاجْعَلُوا
بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَبَشِّرِ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٧﴾

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ ءَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ
وَمَلَآئِهِ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
رَبَّنَا لِئِضْلَالِ رَبَّنَا لَطِيفٌ

halaag (tirtir) xoolahooda adkeena quluubtooda oo yeyna rumeynin intay ka arkaan cadaab daran.

89. Alle wuxuu yidhi waa la ajiibay baryadiinna ee toosnaada hana raacina jidka kuwaan wax oqayn.

Nabi Muuse qoomkiisii yuu u dardaarmay inay Alle talo saartaan waxayna Alle warsadeen wanaag iyo naxariis, Alle na wuxuu faray Nabi Muuse iyo Haaruun inay dadka Masar dajiyaan, guryahana ku tukadaan, salaaddana oogaan, una bishaareeyaan mu'miniinta, Nabi Muusana wuxuu habaaray Fircoon iyo qoomkiisii Alle na waa ka aqbalay baryadii, wuxuuna faray toosnaan iyo inayna raacin jidka jaahiliinta, taasina waxay ku tusin in wanaagga iyo jidka toosan lagu socdo oon la leexanin. [Yuunus: 84-89].

90. Waxaan tallaabinay banii israa'iil badda waxayna u raaceen Fircoon iyo qoomkiisii kibir iyo cadaawanimo, markay haleeshay maansheyntiina wuxuu yidhi (Fircoon): waxaan rumeeyey inaan Allaha ay rumeeyeen banii israa'iil mooyee ku cibaada mutay oo kale jirin, waxaana ka mid ahay muslimiinta.

91. (Alle wuxuu yidhi): hadda (miyaad rumeyn) adoo horay u caasiyey oodna ka mid ahayd kuwa wax fasaadiya.

92. Maanta waxaannu korin badankaaga inaad u noqotid cidda kaa dambaysa calaamo, wax badan oo dadka ka mida ayaadkannaga waa halmaansan yihiin.

عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَأَشَدُّ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرُوا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٨﴾

قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

* وَجَوْرْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْبُحْرَىٰ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ ءَأَمَنْتَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَأَمَنْتَ بِهِ ءَبْنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾

ءَأَلْتَنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾

فَأَلَيْتُمْ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ ءَايَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ ءَايَاتِنَا لَغَفُلُونَ ﴿٩٢﴾

93. Waxaan dejinnay banii israa'iil dejin runa (meel fiican) waxaana ku arsaaqnay wanaag, waxayna is khilaafeen markuu cilmigu u yimid, Rabbigaana wuu kala xukumi maalinta qiyaame waxay isku khilaafeen.

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مُبَوَّأً صَدِقٍ
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا
حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي
بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾

Halkan wuxuu Alle ku caddayn siduu u maansheeyey Fircoon iyo colkiisii, waxaana dhacay in markii banii isaraa'iil gudbeen, Fircoon iyo dadkiisiina biyaha badda ku dhex jiraan Alle maansheeyey siday aayado kale caddeeyeen, markaasna uu dambiile Fircoon isku dayey inuu Alle qiro, maxaase laga aqbali markaas oo kale, mar hadduu ahaa dulmi badane, col ah, caasi ah, oo mufsid ah, waxaase Alle koriyey badankiisii si ciddii ka dambaysa ay calaamad xaqnimada Alle ugu noqoto oyna u halmaamin, markaasaa Alle dejiyey banii israa'iil meel roon kuna arsuqay wanaag, waxay isku khilaafaanna Alle ayaa kala xukumi qiyaamada, saasuuna xaqii u guulaystay baadilikii iyo kibirkiina u jabeen una halaagsameen. [Yuunus: 90-93].

94. Haddaad ka shakisan tahay waxaan kugu soo dejinnay warso kuwa akhriya kitaabka hortaa, waxaa kaaga yimid xagga Alle, xaq, ee ha noqonin kuwa shakiya.
95. Hana ka mid noqon kuwa beeniya aayaadka Alle ood ka mid noqoto kuwa khasaaray.
96. Kuway ku waajibtay kalimaddii Allehaa (ciqaab) rumeyn maayaan.
97. Xataa haddaad ula timaaddid aayad kasta, intay ka arkaan cadaab daran.
98. Maxay u jiri wayday magaalo rumeysa (xaqa) oo uu anfaco iimaankeedu, laakiin qoomkii

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
فَسْأَلِ الَّذِينَ يُقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ
قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ
اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَالِسِينَ ﴿٩٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا
يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾

وَلَوْ جَاءَهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا
الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِينَةً آمَنَتْ فَأَنْفَعَهَا
إِيمْنَهَا إِلَّا قَوْمٌ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا

(Nabi) Yuunus markay rumeeyeen waxaan ka faydnay cadaabkii dulliga ee adduunka, waxaana u raaxaynay tan iyo muddo.

99. Hadduu doono Allehaa waxaa rumayn lahaa waxa dhulka ku sugan oo dhan, ee ma adaa dadka ku qasbi intay ka rumeeyaan (xaqa).
100. Nafuna ma rumeeyso idanka Alle ka dib mooyee, wuxuuna Alle yeelaa xumaanta kuwaan wax kasayn korkooda.

كَشَفْنَا عَنْهُمْ غَدَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٨﴾

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ
كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْفِرُ النَّاسَ حَتَّىٰ
يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُوَمِّنَ إِلَّا بِإِذْنِ
اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا
يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾

Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) kama shakinnin waxa lagu soo dejin, ee waxaa diidi dadka, mana aha in cidna shaki ka galo xaqa, cidiise Alle u qoray ciqaab iyo rumeyn la'aan ma rumeeyso intay ciqaab daran ka arkaan, waxaana ku habboon inay magaalo kastaba dadkeedu xaqa rumeeyo, waxaana Alle ka toobad aqbalay qoomkii Nabi Yuunus markay rumeeyeen, waxayna ku noolaadeen adduunka tan iyo muddo, hanuunkana Alle ayaa hanta, hadduu doonana waxaa xaqa rumeyn waxa dhulka ku nool oo dhan, mase aha in dadka lagu qasbo rumeynta, nafuna ma rumeeyso idanka Alle la'aantiis, xumaanna waxaa mudan kuwaan kasayn, taasina waxay ku tusin xaqa iyo wanaagga, lana shakiyin xaqa lana warsado Alle ku sugidda xaqa, had iyo jeerna Alle lagu xidhnaado lana warsado hanuun, khayr iyo sugnaan, illeen Alle ayaa awoodda iska leh, wax kastana awooddiisa ku jiraan, waase in si dhaba loogu dhaqmo xaqa. [Yuunus: 94-100].

101. Waxaad dhahdaa daya waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka waxna kama deeqaan aayado (calaamooyin) iyo digid qoomaan rumeyn (xaqa).
102. Ma waxay sugi waxaan ahayn ayaamihii kuwii tagay hortood oo kale, waxaad dhahdaa suga anna waan idinla sugiye.

قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا تُغْنِي الْأَيْتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا
يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ
خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي
مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾

103. Markaasaan korinnaa rasuullada iyo kuwa rumeeyey saasaana xaq nagu ah, inaan u korinno mu'miniinta.
104. Waxaad dhahdaa dadow haddaad tihiin kuwo ka shakisan diintayda caabudi maayo waxaad caabudaysaan oo Alle ka soo hadhay, waxaanse caabudi Allaha idin dili, waxaana lay faray inaan ka mid noqdo mu'miniinta.
105. Iyo inaan u jeediyo wajiga diinta anoo toosan hana ka mid noqonin mushrikiinta.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

قُلْ يَتَأَيَّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّن دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِن أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّنِي وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾

Dadku waa inay ku waano qaataan calaamooyinka cirka iyo dhulka, waxayse waanadu wax u tartaa kuwa xaqa rumeeya, kuwaan xaqa rumeynse wax uma tarto, ciddii xaq ka jeedsataa ha sugto wixii ku dhacay gaaladii ka horreeyey oo ciqaaba.

Wuxuuna Alle koriyaa kuwa xaqa rumeeya, diinta islaamkana shaki ma leh, waana in laga fogaado cibaadada wax Alle ka soo hadhay, illeen waxaa cibaado mudan ilaaha, dadka oofsan, farayna in mu'miminta laga mid noqdo, wajigana loo jeediyo xagga Alle, lagana fogaado jidka gaalada. Aayaduhuna wuxuu warkoodu ku kooban yahay in abuurka Alle lagu waano qaato, si dhaba loo caabudo, jidka xun ee baadida ahna laga dheeraado. [Yuunus: 101-105].

106. Hana caabbudin Alle ka sokow waxaan wax ku tarayn kuna dhibayn, haddaad fasho waxaad ka mid noqon daalimiinta.
107. Hadduu ku taabsiiyo Alle dhib wax faydi kara oon isaga ahayn ma jiro, hadduu kula doono khayrna wax celin kara fadligiisa ma jiro, wuxuuna

وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِّنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾

وَإِن يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِّن عِبَادِهِ وَهُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾

gaadhsiiyaa cidduu doono oo addoomadiisa ka mida, waana dambi dhaafe naxariista.

108. Waxaad dhahdaa dadow waxaa idiinka yimid xagga Alle xaqii, ciddii hanuuntana wuxuu uun u hanuunay naftiisa, cidii dhuntana wuxuu uun u dhumay naftiisa (dhibkeeda), anna korkiinna wakiil uma ihi.
109. Ee raac waxa lagu waxyooday, samirna inta Alle ka kala xukmin (dadka) isagaa u wanaagsan xaakime.

قُلْ يَتَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ
 مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي
 لِنَفْسِهِ ۗ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا
 وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَأَصْبِرْ حَتَّىٰ
 يَحْكُمَ اللَّهُ ۗ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

Waxna ha ka dayin hana caabudin waxaan waxba kuu tarayn, ciddii saas fashana waxay ka mid noqon daalimiinta, hadduu Alle dhib kula doono wax faydi oon isaga ahayn ma jiro, hadduu khayr kula doonana wax celin kara fadligiisa ma jiro, cidduu doono yuuna siiyaa naxariis, waana danbi dhaafe naxariista. Dadkana xaqbaa u yimid ciddii ku hanuuntana wuxuu wax u taray naftiisa, ciddii dhuntana wuxuu uun dhibay naftiisa, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) cidna ilaaliye uma aha, wuxuuna Alle faray Nabiga iyo dadka kalaba inay raacaan xaqa Alle u waxyooday Nabiga, adkaystaanna inta Alle ka kala xukmin, illeen Alle ayaa xukunkiisu caadil yahaye, suuradduna waxay ku dhammaatay in xaqa lagu fara adkaado lana raaco, laguna samro oo loo adkaysto arrintaas. [Yuunus: 106-109].

Suurat Huud

سُورَةُ هُوْدٍ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista.*

1. Erayga hore wuxuu ku tusin mucjiseda quraanka, kitaabka quraanka ahna waa mid la sugay aayadihiisa, markaas lagana caddeeyey Allaha falka san ee wax walba og xaggiisa.
2. Inaydaan caabudin Alle mooyee wax kale, anugu waxaan idiinka ahay xagga Alle dige bishaareeya.
3. Dambi dhaafna warsada Alle una toobad keena wuxuu idiinku raaxayn nolol wanaagsan tan iyo muddo, wuxuuna siin cid kasta oo dheeraad leh (fadhli) dheeraadkiisa (fadligiisa) haddaad jeedsataanna anugu waxaan idiinka cabsan cadaab maalin wayn.
4. Xagga Alle ayaa noqoshadiinnu tahay, wax kastana wuu karaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكَتَيْبِ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ
مِنْ لَدُنِّ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ﴿١﴾

أَلَّا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ
نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ ﴿٢﴾

وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ
يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى
وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ
تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ
كَبِيرٍ ﴿٣﴾

إِلَىٰ اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٤﴾

Suuraddani waa suurad wax badan ka warrantay, waxaana dhacday in Nabigii (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) lagu yidhi: waxaan kugu aragnaa cirro, markaasuu yidhi waxaa i cirraysay huud iyo walaalaheed,

quraankuna waa wax sugan oo cad oo xaggaa Alle ka soo degay, farina inaan Alle mooyee wax kale la caabudin, Nabiguna waa dige bishaareeya, waana in Alle loo toobad keeno dambi dhaafna la warsado. [Huum: 1-4].

5. Waxay iilayaan laabtooda inay iska qariyaan Alle, markay isku dadi maryahooda waa og yahay Alle waxay qarsan iyo waxay muujin, illeen Alle waa og yahay waxa laabta ku sugane.
6. Dhul socod kasta risqigeedu wuxuu saaran yahay Alle wuxuuna og yahay meeshey ku hoyan ooy u dheelman, dhammaana kitaab cad yey ku sugan yihiin.
7. Alle waa kan ku abuuray samooyinka iyo dhulka lix maalmood, wuxuuna ahaa carshigiisu biyo korkood inuu idin imtixaamo kiinna camalka wanaagsan, haddaad dhahdo waa laydin soo bixin geeri ka dib waxay odhan kuwii gaaloobay: kani waxaan sixir cad ahayn ma aha.

أَلَا إِنَّهُمْ يَنْتُونَ صُدُورَهُمْ لَيَسْتَخْفُوا
مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ
مَا يُبْسِرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ
بِدَاتِ الصُّدُورِ ﴿٥﴾

* وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ
رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا
كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ
لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ
قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ
لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا
سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

Gaaladii wax kasta oo xaqdiidda ah way sameeyeen xataa waxay isku daadeen mario si ayna u maqlin xaqa ama u arkin Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) Allese waa og yahay waxay qarsan iyo waxay muujisan, illeen waxa qalbiga ku jiruu ogyahaye.

Wax kasta oo dhulka ku noolla Alle ayaa cunnadeeda ballan qaaday ogna meeshay ku sugan tahay iyo meeshay ku hoyan, wax kastana wuxuu ku sugan yahay kitaab cad, Alle ayaana ku abuuray samooyinka iyo dhulka lix maalmood carshigiisuna ahaa biyaha korkooda inuu imtixaamo dadka kooda camal fiican, hadduu Nabigu gaalada ku dhaho waa laydin soo bixin geeri ka dib waxay odhan kuwii gaaloobay: kani waa sixir cad, saasayna xaqa u diidaan si doqonnimo iyo madax adayg ah. [Huum: 5-7].

8. Haddaan dib uga dhigno cadaabka xaggooda tan iyo muddo tirsan waxay odhan maxaa celinaya, maalintuuse u yimaaddo mid laga iilo ma aha, waxaana ku dhaca waxay ku jeesjeesi (ciqaabtiisii).
9. Haddaan dhadhansiinno dadka naxariis xaggannaga ah markaas aan ka qaadno wuxuu noqdaa mid quusasho badan oo dafir badan.
10. Haddaan dhadhansiinno dadka nicmo dhib taabtay ka dib wuxuu dhihi: waxaa iga tagay xumaantii isagoo farax iyo faan ku sugan.
11. Kuwa samra ee camal fiican fala mooyee, kuwaasna waxaa u sugnaaday dambi dhaaf iyo ajir wayn.

وَلَيْنَ أَخْرَجْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَىٰ أُمَّةٍ مَّعْدُودَةٍ لَّيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ ۗ أَلَّا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨﴾

وَلَيْنَ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكْفُرُ كُفُورًا ﴿٩﴾

وَلَيْنَ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسَتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتِ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورًا ﴿١٠﴾

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١١﴾

Waxaa ka mida gaalada dabeecaddooda in haddii ciqaabta dib looga dhigo ay dheersadaan oy dhahaan maxaa reebaya, maalintuuse cadaab u yimaaddo wax la leexin ma jiro, waxaana ku dhici waxay ku jees jeesayeen ciqaabtiisii, haddii dadka Alle naxariis dhadhansiyo markaas ka wareejiyo waxaa ka mida kuwo quusan oo gaaloobi, haddii nicmo la siiyo dhib ka dibna waxay dhahaan iyagoo faani oo kibri dhibkii waa tagay, kuwa xaqa rumeeyeyse oo samra oo camal fiican fala iyagu kuma jiraan saasna ma aha, ee waxay ogyihiin in wax walba awoodda Alle ku jiraan uuna dadka u nicmeyn, uuna dhibi, inuu imtixaamo ciddii rumeysa iyo tii diidda xaqa, kuwa samo falase waxaa u sugnaaday oy heli dambi dhaaf iyo ajir wayn. [Huud: 8-11].

12. Waxaad u dhawdahay inaad ka tagto waxa lagu waxyoon qaarkiis oy la cidhiidhyanto laabtaadu inay dhahaan maa

فَلَعَلَّكَ تَارِكًا بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقًا بِهِ ۖ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ

lagu soo dejiyo korkiisa kansi ama la yimaaddo malag, adugu waxaad uun tahay dige, Alle na wax kasta wuxuu u yahay (ilaaliye) wakiil.

13. Mise waxay odhan wuu been abuurtay, waxaad dhahdaa keena toban suuradood oo la mida oo la been abuurtay una yeedha ciddaad kartaan oo Alle ka soo hadhay haddaad run sheegaysaan.
14. Haddayna idin ajiibin «yeelin» ogaada in lagu soo dejiyey quraanka ogaansho Alle iyo inaan Alle mooyee ku xaq lagu caabudaa jirin, ee ma islaamaysaan.
15. Ciddii dooni nolosha adduunyo iyo quruxdeeda waxaan u dhammaynaynaa camalkooda dhexdeeda, lagamana nusqaamiyo.
16. Kuwaasuna waa kuwaan ku lahayn aakhiro waxaan naar ahayn, waxaana buray waxay ku sameeyeen dhexdeeda, waxaana baadhila (wax kama jire ah) waxay falayeen.

إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٢﴾

أَمْ يَقُولُونَ أَفَنَمُرُّنَهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ ۚ مُفْتَرِيَاتٍ وَأَدْعُوا مَنِ اسْتَضَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾

فَالَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا أَنْزَلَ يَعْلَمُ اللَّهُ ۚ وَأَن لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿١٤﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطُلَّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

Alle wuxuu Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u soo jeediyey inuusan u aabo yeelin warka gaalada iyo madax adayggooda, lana cidhiidhyamin waxay ka doonayaan oo ah xoolo badan iyo malaa'ig keenid, illeen shaqadiisu waa xaq gaadhsiine, Alle ayaase wax walba ilaaliya hadduu Nabigu quraanka been abuurtay iyaba ha keenaan toban suuradood oo la mida oo la been abuuray hana la kaashadeen cidday karaan hadday run sheegi,

hadday yeeli waayaanna ha ogaadeen in quraanku ku soo degey ogaanshaha Alle iyo inaan Alle mooyee ku xaq lugu caabudaa jirin ee may islaamaan, ciddii doonta adduunyo iyo quruxdeed waannu ka siin camalkooda oon laga nusqamineyn dhexdeeda, aakharana kuwaasu wax kuma leh, wuuna buray waxay faleen, waxaana baadila camalkoodii, Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: kuwa istustusa waxaa lagu siin wanaaggooda adduunka, aakharana way khasaari. [Huud: 12-16].

17. Ruux ku sugan (xujo) cad oo Allehiis, uu raacina marag Alle, hortiisna ahaayeen kitaabkii Muuse isagoo imaam iyo naxariis ah ma la midbaa mid adduunyo uun doonay, kuwaas fiican way rumeyn quraanka, ciddii ka gaalowda quraanka iyo Nabiga oo xisbiyada ka mida naarbaa ballan u ah, ee ha noqon mid shakiya xagiiisa, isagu waa xaq Alle ka ahaadaye, laakiin dadka badankiis ma rumeeyaan.
18. Yaa ka dulmi badan ruux ku abuurtay Alle been, kuwaas waxaa loo bandhigi Rabbigood, waxayna odhan maraggu kuwaasu waa kuwa ku been abuurtay Rabbigood, lacnadi ha ahaato daalimiinta korkooda.
19. Ee ah kuwa ka jeedsada jidka Alle, lana dooni qallooc, aakharana ka gaaloobay.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِن قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۗ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۗ مِنَ الْأَحْزَابِ ۗ فَلَتَأْرَ مَوْعِدُهُ ۗ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ ۗ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۗ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾

Mu'miniinta xaalkoodu waa mid waafaqsan abuurka Alle ee ah diinta, siduu Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: cid kastoo la dhalo waxaa lagu dhaala diinta islaamka, ee labada waaliid unbaa yuhuud ka dhigta ama nasaara ama majuusi. (Waxaa wariyey Buhkhaari iyo Muslim). Diinta dhabta ahna waa tan islaamka, waxaana saa marag furay Nabiyadii Alle

oos ka mid ahaa Nabi Muuse, ciddii ka gaalowda quraanka ama Nabiga oo dadka ka mida cidduu dooni ha noqdee naar baa ballan u ah, quraankuna shaki ma leh inuu xaq xagga Alle ka yimid yahay, dadka badankiisuse ma rumeeyaan, cid ka dulmi badanna ma jirto ruux ku been abuurtay Alle, kuwaasna waxaa loo bandhigi Rabbigood, maragguna wuxuu odhan oo ah dadka qiyaamada jooga kuwani waa kuwii ku been abuurtay Rabbigood lacnadi ha ku dhacdo daalimiinta jidka Alle ka leexisa dadka oo qalloocna la doonta aakharana ka gaalooba. Dhabtii waa aayado la yaab leh oo waa weyn. [Huumd: 17-19].

20. Kuwaasu ma aha kuwa ku daalin Alle dhulka dhexdiisa umana sugna wax Alle ka soo hadhay oo u gargaari waxaana loo laablaabi cadaabka, mana karaan inay (xaqa) maqlaan ama arkaan.
21. Kuwaasu waa kuwa khasariyey naftooda waxaana ka dhumay waxay been abuurteen.
22. Waxaana sugan inay kuwaasu aakharo iyagu uun khasaaro badnaadeen.
23. Kuwa rumeeyey xaqa oo camal fiican falay oo u noqday Rabbigood kuwaasu waa jannada ehelkeeda wayna ku dhex waari.
24. Waxay la mid yihiin labada kooxood mid indhala' iyo mid dhaga la' iyo mid wax arka iyo mid wax maqli, ma siman yihiin tusaale ahaan, miyeydaan wax xusuusaneyn.

أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي
الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ دُونِ اللَّهِ
مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضْعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا
كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا
يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ
عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾

لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ
الْأَخْسَرُونَ ﴿٢٢﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَأَحْبَبُوا إِلَى رَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾

* مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْمَى
وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

Cid ilaahay ka carari karta ma jirto, cid wax ka faydi oo Alle ka soo hadhayna ma jirto, ciddii xaqa ka indho beesha ama maqli waydana waxaa loo laab laabi cadaabka, waana kuwa khasariyey naftooda kana dhumay waxay been abuuran jireen, waana kuwa khasaaray aakharo, kuwa xaqa rumeeyey oo camal

fiican falayna oo Alle u toobad keena waxay mudan janno o ku waari, labada kooxood oo ah kuwa xaqa rumeeyey iyo gaalada waxay la mid yihiin mid wax arki waxna maqli iyo indhoole dhaga la' mana sinna ciddii wax xusuusan, gaalo waa indho iyo dhaga la'dahay, mu'minna waa wax arke wax maqli, yaanan lagu khaldamin wax aragooda adduun, xooluhuba waxbay arkaan. [Huumd: 20-24].

25. Waxaan u dirray (Nabi) Nuux qoomkiisii (isagoo leh): waxaan idiin ahay dige cad.
26. Inaydaan caabudin wax Alle ka soo hadhay, waxaan idiinka cabsan korkiinna cadaab maalin daran.
27. Waxayna dheheen madaxdii gaallowday oo qoomkiisa ka mida waxaan bashar nala mida ahayn kuguma aragno, kugumana aragno inuu ku raacay waxaan ahayn kuwannaga xun xun ee ku deg dega ra'yiga, kuugumana aragno korkannaga wax dheeraada waxaanse idiin malaynaynaa beenaalayaal.
28. Wuxuuna yidhi: qoomkayow ka warrama haddaan xujo (cad) oo Allehay ku sugnahay uu ina siiyey naxariis xaggiisa oo laydinka indho tiray miyaan idinku laasimin karraa idinkoo nici.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِتِي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٥﴾

أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ آلِئِيمٍ ﴿٦٦﴾

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا تَرَنَّا إِلَّا بَشْرًا مِثْلَنَا وَمَا تَرَنَّا أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ يُبَادُوا وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٧﴾

قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَءَاتَانِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ أَنُلْزِمُكُمُوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَاهِرُونَ ﴿٨٨﴾

Qisada Nabi Nuux wax badan yey quraanka ku soo aroortay, wuxuuna ahaa Nabigii ugu horreeyey ee si cad ugu yeedha dadka, halkanna markuu ugu yeedhay qoomkiisii caabudidida Ilaahay kaliya ugana digay cadaab daran waxay sidii caadada u ahayd gaaladii madaxda ahayd ee qoomkiisu ugu jawaabeen inuu dadka la mid yahay dad xun xunna raaceen wax dheeraad ahna uusan

lahayn ey una maleyn inuu been sheegi, wuxuuse ku sugan yahay xujo cad oo Alle iyo naxariis uu ka siiyey agtiisa, oyse ka indho beeleen uusan qasabna ku lahayn iyagoo nici xaqa, taasina waxay muujin dabeecad wanaagga Nabiyada, inta xaqa ku raacda iyo inayna raacidda diintu qasab ku imaanayn ee ciddii doontana raaci, tii kalana aan xoog lagu galinayn, waxaase loogu sheegi si cad oo qabow oo wanaaga, ciqaabtana Alle ayaa hanta. [Huumd: 25-28].

29. Qoomkayow idin warsan maayo xoolo, ajirkayga Alle ayaa haya, mana eryayo kuwa xaqa rumeeyey illeen iyagu waxay la kulmi Rabbigoode, waxaanse idinku arkaa qoom jaahiliina.

وَيَقُولُ لَآ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَآ إِنِّ
أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِظَارِدِ
الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّهُمْ مُلْتَقُوا رَبَّهُمْ وَلَكِيَّتِي
أَرْسَلَكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٩﴾

30. Qoomkayow yaa iiga gargaari Alle haddaan eryo kuwaas (xaqa rumeeyey) miyeydaan wax xusuusanayn.

وَيَقُولُ مَن يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِن
ظَرَدْتَهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾

31. Idinma dhahayo waxaa agtayda ah khasaa'intii Alle mana ogi waxa maqan, idinmana odhanaayo waxaan ahay malaa'ig, idinmana odhanaayo kuway yasayso indhihiinnu ma siinayo Alle khayr, Alle ayaa og waxa naftooda ku sugan, markaas waxaan ka mid noqon daalimiinta.

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ
وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكُ
وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَن
يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي
أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣١﴾

Wuxuu u sheegay Nabi Nuux qoomkiisa inuusan wax ujuura ah ka warsanayn xaqa gaadhsiintiisa, uusan fogaynayna kuwa xaqa rumeeyey ee ka cabsada xaalkaas, illeen waa arrin jaahilnimee, hadduu eryo dadkaasna wax Alle uga gargaari ma jiro, mana u sheegan in khasnadaha Alle agtiisa tahay, ama waxa maqan og yahay, ama malaa'ig yahay, mana u sheegin in mu'miniinta ay xaqirayaan uusan Alle khayr siinayn, Alle ayaa og xaalkooda kuna shaqo leh, ciddii xumaysana waxay ka mid noqon daalimiinta, waana taas xaalka xaq yeedhayaasha iyo gaalada xaqa diidda. [Huumd: 29-31].

32. Waxay dheheen Nuuxow waad nala doodday ood badisay la doodkannaga, ee noo keen waxaad noo yaboohayso haddaad run sheegi.
33. Wuxuuna yidhi waxaa uun idiin keeni (kara) Alle hadduu doono, mana tihiin kuwo daalin Alle.
34. Waxna idiinma tarto naseexadaydu haddaan doono inaan idiin naseexeeyo hadduu Alle doono inuu idin baadiyeeyo, illeen waa Rabbigiine xagiisaana laydiin celin.
35. Mise waxay dhihi isagaa been abuurtay, waxaad dhahdaa haddaan been abuurto dambigaygu anuu i saaran yahay, anuguna bari baan ka ahay waxaad dambaabtaan.

قَالُوا يَنْبُوحُ قَدْ جَدَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ
جِدْلَنَا فَأَتَيْنَا يَمَا تَعَدْنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ﴿٣٢﴾

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا
أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٣٣﴾

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ
أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ
أَنْ يُعْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ
فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا
تُجْرِمُونَ ﴿٣٥﴾

Gaaladii hadalkii yey ku adkeeyeen Nabi Nuux waxayna dheheen waad nala murantay ood badisay murankii ee noo keen ciqaabtaad noogu gooddin haddaad run sheegayso, taasina waa caadada xaq diidayaasha had iyo jeer inay warsadaan Nabiyada waxaasoo kale, wuxuuse ugu jawaabay Nabi Nuux in keenidda arrintaas Alle uun karo kuna shaqo leeyahay hadduu doono, wax daalin karana uusan jirin, naseexana ayan wax u tarayn cidduu Alle dhumayo markay xaqa diiddo oo ka jeedsato, waxayna ku sheegeen inuu been abuurtay xaalkuu la yimid, wuxuuse ugu jawaabay in dambigiisu isaga saaran yahay, isna dambigooda ka madaxbannaan yahay, taasina waxay ku tusin in Nabiyaduna isku hadal yihiin xaq diidayaashuna isku war iyo dabeeco yihiin. [Huum: 32-35].

36. Waxaa loo waxyooday Nabi Nuux inuusan ku rumeynayn qoomkaaga inta ku rumaysay waxaan ahayn ee ha u murugoon waxay fali.

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ
قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ
بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

37. Samaysana doon, annagoo ku dhawri, kuuna waxyoon, hana igula hadlin (xaalka) kuwii dulmi falay, waa la maansheyne.
38. Wuxuu samaynayey doon mar kasta oo qoomkiisa koox ka mida martana way ku jees jeesayeen wuxuuna ku dhahayey haddaad nagu jees jeestaan anaguna waan idinku jees jeesi saad u jees jeesaysaan.
39. Waadna ogaan doontaan cidduu u yimaaddo cadaab dulleeya kuna dago cadaab joogta ah.
40. Markuu yimid amarkannagii oo tannuurkii burqaday waxaan ku nidhi ku xambaar doonida nooc kasta labo iyo xaaskaaga (ehelkaaga), ciddii dhumid iyo halaag loo xukumay mooyee, iyo ciddii rumaysay xaqa (iyana ku xambaar) mana rumeynin wax yar mooyee.

وَأَصْنَعُ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا
وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ
مُغْرَقُونَ ﴿٣٧﴾

وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ
مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ
تَسَخَرُوا مِنِّي فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا
تَسَخَرُونَ ﴿٣٨﴾

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ
يُخْزِيهِ وَيَجِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَئَلْنَا
أَحْمَلُ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ آتَيْنِ
وَأَهْلِكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ
ءَامَنَ وَمَا ءَامَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾

Nabi Nuux wuxuu Alle u waxyooday inuusan qoomkiisa ka rumeyneyn xaqa inta horay u rumeysay mooyee waana inuusan u murugoon waxay fali oo xumaana, samaystana doon isagoo Alle ilaalin una waxyoon, uusan Alle na kala hadlin xaalka kuwaas dulmiga falay illeen waa la maansheyne, wuxuuna samaynayey doontii markay maraanna way ku jeesjeesayeen, wuxuuna ku dhahayey haddaad nagu jees jeestaan waannu idinku jees jeesi waadna ogaan doontaan cidduu u yimaaddo cadaab dulleeya kuna dhaco cadaab joogta ah, markuu yimid amarkii Alle biyihiina ka soo burqadeen tannuurka yaa Alle ku yidhi Nabi Nuux ku xambaar doonta nooc kasta labo, cidda ciqaabi u sugnaatay mooyee, inta ku rumaysayna ku xambaar, wax yar baana rumeeyey, taasina waxay kuu muujin in mu'miniintu ku sugan yihiin ujeeddo kaliya. [Huum: 36-40].

41. Wuxuuna yidhi ku kora magaca Alle oy kuna socon kuna joogsan Rabbigeyna waa dambi dhaafe naxariista.
42. Wayna la socotay hir dhexdiis oo buuro la mida wuxuuna u dhawaaqay Nabi Nuux wiilkiisii wuxuuna ahaa meel ka gaar ah (isagoo leh): wiilkaygow nala soo kor hana la jirin gaalada.
43. Wuxuuna ku yidhi waxaan u dunmi buur iga dhawrta biyaha wuxuu yidhi (Nabi Nuux) wax celin kara maanta amarka Alle ma jiro cid Alle u naxariistay mooyee, waxaana kala dhex maray hirkii wuxuuna ka mid noqday wiilkii kuwa la maansheeyey.
44. Waxaana la yidhi: dhulow liq biyahaaga samooyna qaad (jooji) waxaana la yareeyey «la gudhiyey» biyihii waxaana la xukumay amarkii waxayna ku dul ekaatay doontii buurtii Juudi waxaana la yidhi fogaansho haw sugnaato qoomka daalimiinta ah.

* وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ نَجْرِبُهَا
وَمُرْسَلَهَا إِنَّ رَبِّي لَعَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ
وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ
يَبْنَئُ أَرْكَبَ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ
الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾

قَالَ سَاوِيَ إِلَىٰ جِبَلٍ يَّعِصْنِي مِنْ
الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ
إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ
مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَسْمَأْ
أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ
وَأَسْتَوَتْ عَلَىٰ الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا
لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

Wuxuu yidhi Nabi Nuux: ku kora doonta magaca Alle ee ay ku socon kuna joogsan illeen waa dambi dhaafe naxariistee, wayna la socotay hirka dhexdiisa iyadoo buur oo kala ah, Nabi Nuuxna wuxuu u dhawaaqay wiilkiisa oo ka durugsan wuxuuna ku yidhi: wiilkayow nala soo kor hana ahaan la jiraha gaalada, wuxuuse sheegay inuu kori buur ka dhawrta biyaha, wuxuuse ku yidhi Nabi Nuux maanta wax celin kara amarka Alle ma jiro cid Alle u naxariisto mooyee, hirkii baana kala dhex maray wuxuuna ka mid noqday kuwa la maansheeyey,

biyihiina waa gudheen oo joogsadeen amarkiina waa la xukumay waxayna ku ekaatay buurtii Juudi halaag baana ku dhacay daalimiintii, waxaa laga wariyey Ibnu Cabbaas in Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: ummaddayda inay maanshoodaan waxaa ka nabadgelinaya inay akhriyaan magaca Alle markay doon kori. Waa xadiith aad u taag daran. Qisada Nabi Nuux iyo qoomkiisa iyo sida loo halaagay daalimiintii waa wax lagu waano qaato. [Huud: 41-44].

45. Wuxuu u dhawaaqay (baryey) Nabi Nuux Allehiis wuxuuna yidhi: Allow wiilkaygu wuxuu ka mid yahay ehelkeyga yaboohaaguna waa xaq (sugan) adaana xukunkaagu falsan yahay.
46. Alle wuxuu yidhi: Nuuxow wiilku ehelkaaga kama mid aha waana camal aan suubanayn ee hay warsan waxaadan cilmi u lahayn, waxaan kaa waanin inaad jaahiliinta ka mid noqoto.
47. Wuxuuna yidhi Nabi Nuux: Allow waxaan kaa magan galay inaan ku warsado waxaanan u cilmi lahayn haddaadan ii dambi dhaafin oodan ii naxariisan waxaan ka mid noqon kuwa khasaaray.
48. Waxaa lagu yidhi: Nuuxow ku deg nabadgelyo iyo khayr badan oo xaggannaga ka ahaaday ayadoy dushaada tahay adiga iyo ummadaha kula jira, ummadana waannu u raaxayn markaas waxaa taaban cadaab daran oo xaggannaga ka ahaada.

وَنَادَى نُوحٌ رَّبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ لِحَقِّي وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾

قَالَ يَنْوُحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾

قِيلَ يَنْوُحُ أَهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنَسِتْنَهُمْ ثُمَّ يَمْسُهُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾

49. Kaasi waa warkii maqnaa oon kuu waxyoonaayo, maadan ahayn mid og adi iyo qoomkaagu midna kan hortiiis ee samir, cidhibta (fiican) waxaa leh kuwa dhawrsada.

تِلْكَ مِنْ أَثْبَاءِ الْعُيُوبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعُقُوبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

Markii la halaagay wiilkii Nabi Nuux yaa waxaa qaaday naxariistii waalid wax dhalay markaasuu Ilaahay u cawday isagoo sheegi inuu wiilku ehelkiisa ka mid ahaa yabooha Alle na xaq yahay oo ahaa in ehelkiisa loo korin Alle na xukunkiisu caddaalad yahay, Allese wuxuu u sheegay inuusan wiilku ehelkiisa ka mid ahayn marba hadduusan xaqa rumeynin, wax fiicanna ma aha mana habboona in Nabi Nuux waxaasoo kale warsado sida kuwaan wax ogayn, markaasuu is gartay Nabi Nuux Allana warsaday dambi dhaaf iyo naxariis si uusan u khasaarin, waxaana la faray inuu ka dego doonta isaga iyo inta la jirta iyagoo heli nabadgalyo iyo barako Alle, arrintaasna waa waxyaalaha aan la ogaan karin haddaan Alle Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u waxyoona, wuxuuna Alle faray Nabiga inuu adkaysto, wanaaggana waxaa ku dambayn kuwa dhawrsada ee xaq ku socda, aayadahanna waxay muujin in qaraabadu iyo sokeeyanimadu tahay caqidada iyo islaannimada, inaan lala mid noqon daalimiinta. [Huum: 45-49].

50. Caadna waxaa loo diray walaalkood Nabi Huud, wuxuuna yidhi qoomkayow caabuda Alle ilaah kale idiinna sugnee waxaan been abuurasho ahayna kuma sugnidin.
51. Qoomkayow idinka warsan maayo xaq ujuuro ujuuradayda waxaan uun ka mutaa Allaha i abuuray ee miyeydaan wax kasayn.

وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۚ إِنِّي أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۚ إِنِّي بِمَا كُنْتُ فَعَلْتُ مِنَ الْفُلْكِ مَفْرُودًا ۚ وَلَا تَتَّبِعُوا الْاِحْتِيَاجَ فَنَقَلْنَا الْكُلُوبَ ۚ وَآتَيْنَاكَ الْوَحْيَ ۚ وَكُنَّا بِمَا كُنْتَ تَعْمَلُونَ ﴿٥١﴾

52. Qoomkayow dambi dhaaf warsada Allihiin una toobad keena ha soo (daayo) diro samada (roobka) korkiinna si badane hana idiinku kordhiyo xoog

وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا حُجْرَمِينَ ﴿٥٢﴾

xooggiinnii, hana jeedsannina
idinkoo dambiilayaal ah.

Way isdaba joogtaa qisada Nabiyada iyo siduu Alle u diray iyo siday qoomkoodii u beeniyeen una dhibeen, si Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u adkaysto una ogaado inaan dhibku kali ku ahayn, halkanna waxaa laga warramay Nabi Huud iyo siduu xaqa u tusiyay qoomkiisii una sheegay inuusan xoolo ka rabin ee abaal marintiisa uu Ilaahay uun ka sugi, farayna inay Ilaahay kaliya caabudaan, danbi dhaafna warsadaan una toobad keenaan, si Alle ugu naxariisto roob iyo barwaaqo iyo xoogna u siiyo, oyna xaqa ka jeedsan, taasina waxay ku tusin in wanaaggu sabab u noqdo barwaaqo iyo khayr, xumaantuna wadato dhibaato iyo khasaare iyo luggooyo. [Huud: 50-52].

53. Waxay dheheen Huudow noolama aadan imaannin xujo cad kagamana tageynno ilaahyahannaga hadalkaaga kumana rumeynayno.
54. Wax kale kuguma dhaheeyno oon ahayn in ilaahyahannaga qaarkood kugu asiibeen xumaan (cudur), wuxuu yidhi waxaan Alle marag galin ee idinkuna marag noqda inaan bari ka ahay waxaad la wadaajinaysaan (cibaadada).
55. Oo Alle ka soo hadhay ee i dhagra dhammaan hana i sugina.
56. Anugu waxaan tala saartay Ilaahay ee ah Rabbigay iyo Rabbigiin wax socda oosan foodda qabanayn ma jiro (awoodayn) Rabbigayna wuxuu ku sugan yahay jid toosan.

قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ
بِتَارِكِي آلِ هَيْثَنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ
بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

إِنْ تَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِ هَيْثَنَا
بِسُوِّ قَالِ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي
بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

مِنْ دُونِهِ فَكَيْدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا
تَنْظُرُونَ ﴿٥٥﴾

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ
مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ
رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾

Waxay dheheen: Huudow xujo cad nooma aadan keenin mana nihin kuwa uga tegi ilaahyadooda hadalkaaga kuna rumeyn maynno, waxaa uun waalli kugu asiibay ilaahyadanna qaarkood markaad ka reebtay cibaadadooda, wuxuuna ku yidhi: waxaan Alle marag galin idinkana idin marag galin inaan bari ka ahay waxaad la wadaajinaysaan Alle oo ka soo hadhay, ee bal i dhagra dhammaan hana i sugina, waxaan talasaartay Ilaahay ee Rabbigay ah iyo Rabbigiin, waxa socdoo dhanna wuxuu ku hoos jiraa awoodda Alle illeen Alle jid toosan oo xaqa yuu ku sugan yahaye. Gaaladuna had iyo jeer waxay dadka muslimiinta ah ku cabsi galiyaan waxyaalo kale oo Alle ka soo hadhay, waase in Alle si dhaba loo caabudo isaga uun laga cabsado, waxa ka soo hadhayna laga jeedsado cibaadadooda iyo wax ka dayiddooda, lana talo saartaa illeen isagaa wax walba awooddiisa ku hoos jiraaye, jidka toosan ee xaqa ah ee Alle ee islaamka ahna lagu socdaa dadkana loogu yeedho laguna maamulo. [Huum: 53-56].

57. Haddaad jeedsataan waxaan idin gaadhsiiyey wixii laygu soo diray xaggiinna, wuuna idinka gadaal marin Rabbigay qoom kale waxna kama dhibaysaan, Rabbigayna wax kasta wuu ilaaliyaa.
58. Markuu yimid amarkannagii waxaan ku korinnay huud iyo intii rumaysay naxariistannada waxaanna ka korinnay cadaab adag.
59. Taasi waa caad, waxay diideen aayaadkii Rabbigood, waxayna caasiyeen rasuulladiisii waxayna raaceen amarka islaweyne madax adag dhammaantiis.
60. Waxaana la raaciyey adduunyadan lacnad iyo maalinta qiyaamaba, caad way ka gaaloobeen Rabbigood, fogaansha (halaag) baana u sugnaaday caadkii qoomkii huud ahaa.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَعْتُمْ مِمَّا أُرْسِلَتْ بِهِ
إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ
وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ حَفِيظٌ ﴿٥٧﴾

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ
آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ
عَذَابِ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾

وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ
وَغَصَبُوا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ
عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾

وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةَ وَيَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِلَّا إِنْ عَادَا كَفَرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا
بَعْدًا لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾

Nabi Huud wuxuu ku yidhi haddaad cibaadada Alle kaliya ka jeedsataan diiddaanna anigu waan idin gaadh siiyey xaqii laygu diray, Alle na cid kaluu idinku beddeli waxna kama dhimaysaan, illeen wax walba Alle ayaa daalacane, markaasaa la halaagay illeen way kibreene oo xaqii ka jeedsadeene waana sidaan had iyo jeer, wuxuuna Alle koriyey huud iyo intii la jirtay ee xaqa rumeysay, waxaana naxariis Alle darteed looga koriyey cadaab adag, wanataas reer caad markay beeniyeen aayaadkii Rabbigood caasiyeenna rasuulladiisii raaceenna amarka mid kastoo kibir badan oo isla weyn.

Adduunyadana waa la lacnaday, qiyaamadana waa lagu lacnadi, reer Caadna waxaa ogaysiis ah inay ka gaaloobeen Rabbigood, waxaana naxariis laga dheereeyey caadkii qoomkii Nabi Huud ahaa, waddadooda ciddii martana waa la mid iyo ka xun. [Huumd: 57-60].

61. Thamuudna waxaan u dirray walaalkeed (Nabi) Saalax, wuxuuna yidhi qoomkayow caabuda Alle, macbuud xaq oo ka soo hadhay ma idiin sugnee, isagaana idiinka ahaysiiyey dhulka idinkuna cammiray dhexdeeda ee dambidhaaf warsada una toobad keena illeen Rabbigay waa dhawyahay oo ajiibaa (baryadee).
62. Waxay dheheen Saalaxow waxaad ku ahayd dhexdannada mid la rajeeyo arrintan ka hor ma waxaad naga reebi inaan caabudno waxay caabudayeen aabayaalkanno annagu shaki daran baan kaga sugannahay waxaad noogo yeedhi.
63. Wuxuu yidhi bal ka warrama haddaan xujo xagga Rabbigay ku sugnahay oo uu i siiyey naxariis xaggiisa ah yaa iiga gargaari Alle haddaan caasiyo iimana kordhinaysaan waxaan khasaare ahayn.

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ
 اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ
 هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَأَسْتَعْمَرَكُمْ
 فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي
 قَرِيبٌ مُّجِيبٌ ﴿٦١﴾

قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا
 قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ
 آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكِّ مِمَّا تَدْعُونَا
 إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٦٢﴾

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ
 مِّن رَّبِّي وَعَآلَتِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَن
 يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِن عَصَيْتُهُ فَمَا
 تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٦٣﴾

Qisada reer Thamuud wax badan yuu quraanku sheegay wixii dhexmaray Nabi Saalax, halkanse waxay sheegeen inay u han waynaayeen Nabi Saalax intuusan ka reebin cibaadada waxay aabbayaalkood caabudi jireen oo baadil ah, waxayna sheegeen inay ka shakisan yihiin wuxuu ugu yeedhi, wuxuuse ugu jawaabay inuu xaq iyo xujo Ilaah oo cad ku sugan yahay, warkooduna waxaan khasaare ahayn u kordhinayn hadduu maqlo, waana kaas xaq iyo baadilku say u kala muuqdaan. [Huud: 61-63].

64. Qoomkayow tan waa hashii
Alle, calaamad bayna idiin
tahay ee iska daaya ha cunto
dhulka Alle hana ku taabannina
xumaan oo markaas idin qabto
cadaab dhaw.

65. Wayse dileen hashii, wuxuuna ku
yidhi ku raaxaysta guryihiinna
saddex maalmood kaasina waa
yabooh aan la beeninayn.

66. Markuu u yimid amarkii Alle
waxaan ku korinnay Nabi
Saalax iyo intii rumaysay
naxariistannada iyo inaan (ka
korinnay) dulliga maalintaas,
Alle na waa xoog badane
adkaada.

67. Waxaana qabatay kuwii dulmi
falay qaylo waxayna ahaadeen
kuwo guryahooda ku dhex
dhinta.

68. Sidii iyagoon ku dhex
nagaannin, Thamuud waxay ka
gaalooben Rabbigood waxayna
muteen fogaansho (halaag).

وَيَقَوْمٌ هَدِوْءَ نَاقَةَ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً
فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا
تَمْسُوهَا يُسْوَءَ فَبِأُخْذِكُمْ عَذَابٌ
قَرِيبٌ ﴿٦٤﴾

فَعَفَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ
أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْدُوبٍ ﴿٦٥﴾

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَحْنُ بَصِيحَاتُ الَّذِينَ
ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِن خِزْيِ
يَوْمِيذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٦﴾

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا
فِي دِيَارِهِمْ جَثْمِينَ ﴿٦٧﴾

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا آلَا إِنَّ تَمُودًا
كَفَرُوا رَبَّهُمْ آلَا بَعْدًا لِمُؤَدَّ ﴿٦٨﴾

Sidoo kale Saalax wuxuu u sheegay inay tanu tahay hashii Alle mucjisana tahay ee ay iska daayaan ha daaqdo dhulka Alle e, xumaanna ayan ku taaban

si aan loo ciqaabin, wayse dileen waana la halaagay, waxaana nabad galay Nabi Saalax iyo intii rumeysay, waxaana laga koriyey dulligii maalintaas, illeen Alle waa xoog badane, waxaana ku dhacday gaaladii qaylo oy bakhtiyeen, waxaadna mooddaa guryahoodii inaan la degin, reer Thamuudna waxay ka gaalooben Rabbigood waxaana laga dheereeyey naxariista Alle ee waasaca ah, waana wax ciddii caqli leh ku waano qaadani, markaas xaqa uun ku toosi si ay u liibaanto labada daaroodba. [Huum: 64-68].

69. Waxay ula yimaaddeen malaa'igtannadii aan soo dirray Nabi Ibraahim bishaaro, waxayna dheheen: salaamo korkaaga ha ahaato, isna wuxuu yidhi: salaam, kamana nagaan (daahin) inuu u keeno dibi la dubay (hibilkiis).
70. Markuu arkay in ayna gacmahoodu gaadhayn wuu la yaabay wuxuuna iska kasay cabsi xaggooda ah, waxayna dheheen ha cabsan waxaa naloo soo diray qoomka (Nabi) Luude.
71. Haweeneydiisiina way taagnayd wayna qososhay waxaana ugu bishaaraynay (Nabi) Isxaaq, gadaashiina Yacquub (wiilkiisii).
72. Waxayna tidhi waa la yaabe miyaan dhali anoo cajuuso ah ninkaygana oday yahay arrintaasu waa wax la yaab leh.
73. Waxay dheheen: ma waxaad la yaabi amarka Alle. Naxariistiisa iyo barakadiisa korkiinna ha ahaato, qoyskanow, Alle na waa la mahdiye la sharrifo.

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلًا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ
قَالُوا سَلَمًا قَالَ سَلَمٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ
بِعِجْلٍ حَنِيدٍ ﴿٦٩﴾

فَلَمَّا رَآهُ أَتَيْتُهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ
وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا
أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ لُّوطٍ ﴿٧٠﴾

وَأَمْرًا لَهُ قَائِمَةٌ فَصَحَّكَتُ فَبَشَّرْنَاهَا
بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ
يَعْقُوبَ ﴿٧١﴾

قَالَتْ يَوَيْلَ لِيَءِ آئِلَةٍ وَأَنَا عَجُوزٌ
وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ
عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾

قَالُوا أَنْتَعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَتُ اللَّهِ
وَبَرَكَتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ
حَمِيدٌ مُجِيدٌ ﴿٧٣﴾

Nabi Ibraahim malaa'igtii way u bishaaraysay, wayna salaameen isna wuu ka celiyey oo soo dhaweeyey oo u darbay martiqaad, wuxuuuna u qalay dibi, mase ayan cunin illeen waa malaa'ige, markaasuu shakiyey oo ka cabsaday, waxayse ku dheheen ha cabsan waxaa naloo soo diray qoomka Nabi Luudey, haweenydiisiina way agtaagnayd ooy qososhay, waxaana loogu bishaareeyey Isxaaq oo Yacquubna dhali oos ka dambeyn, markay haweenyidii la yaabtay waxaa loogu jawaabay ma waxaad la yaabi amarka Alle. Ha ahaato naxariistiisa iyo barakadiisa korkiinna dadka gurigan, wax lala yaabo ma aha illeen Alle waa ammaanle sharaf leh, taasina waxay ku tusin isu bishaaraynta, in dadka la xasiliyo, cabsida caadiga ah oo jirta, waynida awoodda Alle, naxariistiisa iyo barakadiisa aan la koobi karin. [Huud: 69-73].

74. Markay Nabi Ibraahim ka tagtay cabsidii (argagaxii) una timid bishaaradii yuu noqday mid nagula dooda xaalka qoomka (Nabi Luud).

75. Nabi Ibraahimna waa dulsame noqosho iyo toobadkeen badan.

76. Ibraahimow iskaga jeedso xaalkan, waxaa dhab u yimid amarkii Rabbigaaye, iyagana waxaa u imaan cadaab aan laga celinayne.

77. Markay malaa'igtaan soo dirnay u timid Nabi Luud wuu ka walbahaaray wuuna la cidhiidhyamay wuxuuna yidhi tani waa maalin daran.

78. Waxaana yimid qoomkiisii oo u deg degi xaggiisa horayna waxay u ahaayeen kuwo fala xumaan, wuxuuna yidhi qoomkayow kuwaasu waa gabdhahaygii iyagaa idiin dhahiran ee ka dhawrsada Alle hana igu dullaynina martidayda, miyuusan nin rashiida «fiican» idinku jirin.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ
الْبُشْرَىٰ يُجْدِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾

يَتَّبِعْ إِبْرَاهِيمَ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ
جَاءَ أَمْرٌ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ
غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ
وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ
عَصِيبٌ ﴿٧٧﴾

وَجَاءَهُمْ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ
كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَنْفِقُوا
هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَظْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا
اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ
مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٧٨﴾

79. Waxay dheheen waad ogtahay inaannan ku lahayn gabdhahaaga xaq, waadna ogtahay waxaannu dooni.

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكُمْ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ﴿٧٩﴾

Markay cabsidii ka ba'day Nabi Ibraahim yuu galay inuu ka doodo qoomka Luud illeen Nabi Ibraahim wuxuu ahaa toobad keen badane dulsan, waxayse malaa'igtii ku tidhi isaga jeedso Ibraahiimow xaalkan amarkii Alle ayaa yimide, waxaana u imaan cadaab aan la celinayne, markay u yimaadeen Nabi Luudna wuu walbahaaray oo cidhiidhyamay isagoo yidhi maanta waa maalin daran, waxaana yimid qoomkiisii oo ordi, horayna waxay u fali jireen xumaanta, wuxuuna ku yidhi: kuwaas waa gabdhahaygii ee guursada iyagaa nadiif idiin ehe, Alle na ka cabsada hana igu dullaynina martidayda miyuusan nin rashiida idinku jirin, waxayse sheegeen inayan dan ka lahayn gabdhahiisa uu garanna waxay dooni, waa layaab kala fiicanaa hadal muslim Alle rumeeyey iyo gaal Alle ka fogaaday oo xumaanta qasan, maxaase u dambeeyey, waa halaag. [Huum: 74-79].

80. Wuxuu yidhi Nabi Luud: haddaan xoog idiin leeyahay ama u dunmi tiir adag (waan idin ciqaabi lahaa).

قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾

81. Waxay dheheen (malaa'igtii) Luudow waxaan nahay farriintii Allehaa dhibna kuma gaadhsiinayaan ee guuri ehelkaaga qayb habeenka ka mida, dibna hasoo dayina, haweeyneydaada mooyee, waxaa ku dhici waxa ku dhacaya, ballankooduna waa subaxa, miyuusan subuxu dhawayn.

قَالُوا يَلْبُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلَوْا إِلَيْكَ فَأَسْرَبْنَا بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ الْبَيْتِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مَصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾

82. Markuu yimid amarkannagii waxaan ka yeellay korkeedii hoosteedii, waxaana ku daadinnay dhagaxyo la shiday oo israac raacsan.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَابِقَةَ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَابًا مِنْ سِجِّيلٍ مَنصُودٍ ﴿٨٢﴾

83. Lagu calaameeyey Allehaa agtiisa, wax daalimiinta ka fogna ma aha.

مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ
الظَّالِمِينَ بِعَبِيدٍ ﴿٨٣﴾

Wuxuu ku calaacalay Nabi Luud in hadduu awood leeyahay ama ku tiirsan yahay tiir adag uu ciqaabi lahaa gaaladaas, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle ha u naxariistee Nabi Luud wuxuu ahaa mid ku tiirsan tiir adag (Allihiis), malaa'igtii waxay u sheegeen in Alle soo diray uusan cabsanna, wax dhibana uusan gaadhayn, guuriyana ehelkiisa iyagoon dib soo eegayn, haweeneydiisa oo la halaagi mooyee, waxaana la halaagi subaxdii oon fogayn, amarkii Alle ayaana u yimid oo waa la dabagaddiyay laguna soo daadiyey dhagax naara oo calaamaysan, arrintaasuna kama foga daalim oo dhan, waxaana loo baahan yahay in lagu waano qaato, wanaagana lagu dadaalo, xumaantana laga dheeraado. [Huum: 80-83].

84. Madyanna waxaan u dirnay walaalkood (Nabi) Shucayb, wuxuuna yidhi: qoomkayow caabuda Alle diinma sugna ilaah kalee, hana nusqaaminna beegidda (miisidda) iyo miisaanka waxaan idinku arkaa khayre (xoolo), waxaana idiinka cabsan cadaab maalin koobi.

* وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ
يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ
إِلَٰهِ غَيْرُهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا الْيَكْبَالَ
وَالْمِيزَانَ ۚ إِنِّي أَرَأَيْتُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ
عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ ﴿٨٤﴾

85. Qoomkayow oofiya miisidda iyo miisaanka si caddalada hana ka nusqaaminna dadka waxooda dhulkana ha fasaadinnina.

وَيَقَوْمِ أَوْفُوا الْيَكْبَالَ وَالْمِيزَانَ
بِالْقِسْطِ ۖ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ
وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾

86. Baaqiga Alle yaa idiin khayr roone, ma ihi mid idin ilaalin (karee).

بَقِيَّتِ اللَّهُ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ۗ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿٨٦﴾

87. Waxay dheheen Shucaybow ma salaadahaagaa ku fari inaan ka tagno waxay caabudayeen aabbayaalkaanno ama ku fallo xoolahannaga waxaan doonno, adugu waxaad uun

قَالُوا يَشْعَبُ أَبْصَلْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ
تَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي
أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ ۗ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ
الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾

tahay dulbadane toosan (jees jees dartiis).

Qoomkii Madyanna waxaa loo diray Nabi Shucayb waana meel ku taalla xijaas iyo Shaam dhexdooda oo u dhaw magaalada Macaan, wuxuuna faray in ay Alle kaliya caabudaan miisidda iyo miisaankana si caddaalada u dhammaystiraan khayrka Alle iyo baaqiga wanaagsanna shifaystaan dhulkana aanay fasaadinnin dadkana waxooda ka nusqaaminnin si uusan u dhicin cadaab daran oo kooba, wayse ku jees jeeseen oy ku dheheen ma salaaddaadaa ku fari inaan ka tagno waxay aabayaalkanno caabudi jireen ama say doonaan u maamulaan xoolahooda, waxayna dheheen waxaad tahay nin aad u fiican iyagoo ku jees jeesi, waana xaal kala foga wanaaguu faray iyo xummantay ugu jawaabeen, illeen waa gaalee iyo caadadeede. [HUUUD: 84-87].

88. Wuxuu yidhi: qoomkayow bal ka warrama haddaan ku sugnahay xujo xagga Rabbigeey iguna arsuqay risqi wanaagsan, oonan doonayna inaan idiin dabo maro waxaan idinka reebi oonan doonayn waxaan wanaajin ahayn, intaan karo, waafajintaydana waxaan Alle ahayn ma karo isagaana talo saartay xaggiisaana u noqon, (toobad).

89. Qoomkayow yuusan idinku xambaarin khilaafkaygu inuu idinku dhaco wixii ku dhacay qoomkii (Nabi) Nuux ama qoomkii Nabi Huud ama (Nabi) Saalax idinkamana foga (waqtigii iyo meeshii lagu halaagay) qoomkii (Nabi) Luud.

90. Ee dambi dhaaf warsada Alliihiin una toobadkeena illeen Rabbigeey waa naxariiste jecel (ciddii toobad keentee).

قَالَ يَاقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيْتِهِ
مِن رَّبِّي وَرَزَقِنِي مِنهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا
أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكُكُمْ إِلَّا مَا أَنهَكُمْ
عَنْهُ إِن أُرِيدُ إِلَّا الْأِصْلَاحَ مَا
اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ
تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٨﴾

وَيَقَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ
يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ
قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمَ لُوطٍ
مِّنكُمْ بِبَعِيدٍ ﴿٨٩﴾

وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ
رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩٠﴾

91. Waxay dheheen Shucaybow ma kasaynno wax badan ood sheegi, waxaana kugu aragnaa inaad dhexdannada ku tabar yar tahay, hadduusan qoomkaagu jirin waan ku dhagaxyeyn lahayn, mana tihid adugu mid cisi nagu leh.
92. Wuxuu yidhi: qoomkayow ma jamaacadaydaa idin kala wayn Alle ood ka yeelateen waxaad dhabarkiinna ka tuurtaan (xaqa), Rabbigayna waxaad falaysaan wuu koobay.

قَالُوا يَشْعَبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا
تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَنَّكَ فِيمَنَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا
رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا
بِعَزِيزٍ ﴿٩١﴾

قَالَ يَقَوْمُ أَرْهَطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ
مِنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيًّا
إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٩٢﴾

Nabi Shucayb wuxuu ku sugnaa xaqa, Alle na wuxuu siiyey Nabinnimo iyo risqi fiican, mana u daba marayn xumaantuu ka reebi sida dadka qaarkiis ee liita falaan, waxaan wanaajin ahayna ma rabin, Alle ayuuna talasaaranayey, wuxuuna uga digay in khilaafkoodu u sababo halaaggii ku dhacay ummadihii ka horreeyey oo kale, oyna ku habboon tahay inay Alle u noqdaan, illeen waa naxariiste khayr jecel, wayse diideen oy sheegeen inayan kasayn wax badan ood sheegi, tabar yarina ay ku arkaan, haddayna ixtiraamayn qoomkiisana ay dhagax la dhici lahaayeen, wuxuuna la yaabay in qoomkiisu kala waynaado Alle iyo xaqa, oyna ka jeedsadeen isagoo Alle koobay waxay fali. Wanaagana waa in dadka la faro aadna adugu fartoonto eedan xumaantii u dabo marin taasi waa ceebe, sidoo kale isla waynida iyo in qabiil iyo qoom ka waynaado xaqa waa wax la yaab leh. [Huud: 88-92].

93. Wuxuu yidhi: qoomkayow ku camal fala dariiqadiinna anna waan camal fali waxaadna ogaan doontaan cidduu u yimaaddo cadaab dulleeya iyo cidda beenaalaha ah ee suga anna waan idinla sugiye.
94. Markuu yimid amarkannagii waxaan ku korinnay Shucayb iyo kuwii rumeeyey

وَيَقَوْمٍ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي
عَمِلٌ سَوْفَ تَعْمَلُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ
يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَأَرْتَقِبُوا إِنِّي
مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَلْحَدْتِ

naxariistannada, waxaana qabatay kuwii dulmi falay qaylo waxayna ahaadeen kuwo guryahoodii ku dhintay.

95. Sidii iyagoon ku nagaannin, fogaansho (halaag) baa u sugnaaday Madyan siday u fogaatay Thamuud (u halaagsantay).

الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَرِهِمْ جَثِيمِينَ ﴿٩٤﴾

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا إِلَّا بُعْدًا لِمَدِينٍ كَمَا بَعَدَتْ تَمُودُ ﴿٩٥﴾

Ugu dambayn markuu Nabi Shucayb ka quustay xaalkoodii wuxuu ugu gooddiyey in cid walba say rabto ku socoto waxaa la ogaan doonaa cidduu cadaab dulleeya u yimaaddo oo beenaala ah, saasna la wada sugo, waxaana la halaagay gaaladii islawaynayd ee madaxa adkayd, wuxuuna Alle koriyey Nabi Shucayb iyo intii rumeysay, saasayna reer Madyan halaag iyo ciqaab ugu dhacday, waana abaalka xaq diidayaasha wanaagga neceb xumahana jecel, waana arrin u baahan ku waano qaadasho iyo ka digtooni qallooc. [Huum: 93-95].

96. Waxaannu dhab ula dirray Nabi Muuse aayaadkannagii iyo xujo cad.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَنٍ مُّبِينٍ ﴿٩٦﴾

97. Xagga Fircoon yaana u dirray iyo qoomkiisii, waxayna raaceen amarkii Fircoon, amarka Fircoonna ma ahayn mid toosan (hanuunsan).

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأِيهِ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ﴿٩٧﴾

98. Wuxuu hor qaadi qoomkiisa maalinta qiyaame, wuxuuna ku aroorin naarta, meel lagu aroorana naar baa u xun.

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ ﴿٩٨﴾

99. Waxaana la raacsiyey adduunyada lacnad iyo maalinta qiyaamaba, wax laysu kordhiyana waxaa u xun (arrintaa).

وَأُتْبِعُوا فِي هَذِهِ لَعَنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُبْئِسُ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ ﴿٩٩﴾

100. Arrintaasu waa warkii magaalooyinka waana kaaga qisoonaaynaa, waxaana ka mida kuwo taagan iyo kuwo la halaagay.

101. Maannaan dulmiyin iyagaase dulmiyey naftooda waxna ugama tarin ilaahyahoodii ay caabudayeen Alle ka sokow markuu u yimid amarkii Allehaa waxaan khasaare ahayna uma kordhin.

Aayadahanna wuxuu Alle ku sheegay qisadii Nabi Muuse iyo cadowgii diinta ee ahaa Fircoon iyo colkiisii iyo in Fircoon ku socday baadi halaag iyo naarna uu u hogaamin qiyaamada qoomkiisii meel xunna uu ku arorin, lacnadna la raaciyey aduunyada iyo qiyaamadaba, kaasina waa warkii ummaadihii hore, waxaana jira wax raad leh iyo wax la tir tiray Alle na ma dulmiyin iyagaa isdulmiyey, wixii Alle ka soo hadhay oy caabudayeenna waxba uma tarin markay ciqaabtii u timid waxaan khasaare ahayna uma kordhin, taasina waxay ku tusin in ciddii ku hoggaamisa dadka xumaan adduunyada uu qiyaamada naarta iyo ciqaabta u hoggaamin, waana wax laga digtoonaado oo laga fogaado. [Huuud: 96-101].

102. Waana sidaas qabashada Allehaa markuu doono inuu qabto oo ciqaabo magaalo (dadkeed) oo dulmi fashay, qabashadiisuna way xanuun leedahay oy daran tahay.

103. Arrintaasna calaamad baa ugu sugan ciddii ka cabsan cadaabka aakhiro waana maalin loo kulmin dadka dartiis, waana maalin la soo joogsan.

104. Dibna uguma dhigaynno muddo magacaaban darteed mooyee.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْفُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ^ط
مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٠٠﴾

وَمَا ظَلَمْنَهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ^ط
فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ
رَبِّكَ^ط وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْسِيلٍ ﴿١٠١﴾

وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ
الْفُرَى وَهِيَ ظَلِيمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ
شَدِيدٌ ﴿١٠٢﴾

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ
الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ
وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ﴿١٠٣﴾

وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَعْدُودٍ ﴿١٠٤﴾

105. Maalintuu qiyaamuhu yimaaddo ma hadasho nafi idinka Alle mooyee, waxaana ka mida dadka kuwo xun (khasaaray) iyo kuwo liibaanay.
106. Kuwa xumaadayna naar bay gali dhexdeedayna ku hiinraagi kuna qaylyi.
107. Iyagoo ku waari inta samooyinku jiraan iyo dhulku wuxuu Alle doono mooyee, Rabbigaana wuxuu doonuu falaa.
108. Kuwa la liibaanayna jannay ku waari inta samooyinku jiraan iyo dhulku wuxuu Alle doono mooyee, waana siismo aan go'ayn.

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۗ
فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٠٥﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا
زَفِيرٌ وَسَهيقٌ ﴿١٠٦﴾

خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ
وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ
فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٠٧﴾

* وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ
فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا
شَاءَ رَبُّكَ عَذَابٌ غَيْرٌ مَّجْدُودٍ ﴿١٠٨﴾

Dulmi ciddiisuu la hadhaa, Alle na wuu sugaa daalimka markuu qabtana ma bixiyo siduu nibigu yidhi, dulmiguna waa waxyaalaha Alle soo dedejiyo ciqaabteeda inkastoo dadku dherersado mararka qaarkood illeen waqtigaa ku kala duwan Alle agtiisa iyo dadkee, saas darteed waa in dulmiga laga fogaado, illeen waxaa dambeeya cadaabkii aakhiro iyo qiyaamo la soo kulmin, cid Alle idmo mooyee cid hadlina ayan jirin, dadkuna laba noqon mid khasaaray iyo mid liibaanay, labo jidna ay kala qaadi naar iyo janno, markii naarta laga soo bixiyo ciddii ashahaado ku dhimatay yaa malakulmood dhiman markaasaa la dhahaa ehelu jannow waad waaraysaan dhimanna maysaan, ehelu naarow waad waaraysaan dhimanna maysaan, halkaasaana lagu kala tegi oyna kala caddaan ciddii faras saarrayd iyo ciddii dameer saarrayd markuu boodhku faydmo, waana dhab sugan. Soo reebidduna ma aha in gaalada naarta laga soo bixin ama ehelu jannuhu ka bixi ee waa in ciddii ashahaadata laga bixin naarta, mu'miniintuna ay ku waari jannada sida aayadda ka muuqata dhammaadkeeda. [Huumd: 102-108].

109. Ha ka shakin (xumaanta) waxay caabudi kuwaasu, ma caabudayaan waxay aabayaalkood caabudayeen mar hore mooyee, waana u

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا
يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ
وَإِنَّا لَمُؤْفُوهُمُ نَصِيهِهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ﴿١٠٩﴾

dhammaynaynaa qaybtooda
(ciqaabta), oon laga
nusqaaminayn.

110. Waxaan siinnay (Nabi) Muuse
kitaabka (tawreed) waana
laysku khilaafay, hadduunan
jirin hadal Allehaa oo horreeyey
waa lakala xugmin lahaa
dhexdooda, waxayna iyagu kaga
sugan yihiin shaki daran.
111. Dhammaan wuu u oofin Allehaa
camalkooda illeen Alle waxay
camal fali wuu og yahay.
112. Ee u toosnow sida lagu
faray adiga iyo inta kula
toobadkeentay hana
xadgudbina illeen Alle waxaad
camal falaysaan wuu arkaaye.
113. Ha u iilannina kuwa dulmi
falay oo naaru idin taabato,
idiinmana sugno Alle ka sokow
awliyo markaas, laydiinna
gargaari maayo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَأَخْتَلَفَ
فِيهِ ۖ وَلَا كَلِمَةَ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ
لَفُضِي بَيْنَهُمْ ۖ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكِّ مِّنْهُ
مُرِيبٌ ﴿١١٠﴾

وَإِنَّ كُلًّا لَّمَّا لَيُؤْفِقِينَ ۖ رَبُّكَ أَعْمَلَهُمْ
إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١١﴾

فَأَسْتَقِيمُ ۖ كَمَا أُمِرْتَ ۖ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ
وَلَا تَطْغَوْا ۖ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا
فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ ۖ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ۖ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿١١٣﴾

Wuxuu Alle ku adkeeyey Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) iyo ummaddiisaba inayan ka shakiyin xumaanta waxay caabudi gaalada iyo aabayaalkoodii hore, cid walbana waxaa loo dhammayn abaalka, kitaabkii Nabi Muusana waa laysku khilaafay haddaan Alle horay u iraadaynaa waa lakala xukumi lahaa, waxayna ku sugan yihiin shaki daran, una toosnaada sida laydin faray, hana kibrina illeen Alle wax kama qarsoonee, hana u iilannina kuwa dulmiga falay oo markaas naaru idin taabato, wax Alle ka soo hadhay oo idiin gargaarina uusan jirin.

Abul Caaliya wuxuu yidhi: haka raalli noqonnina camalka gaalada, Ibnu Cabaasna wuxuu yidhi: ha u iilannina kuwa dulmiga falay, aayaduhuna waxay soo jeedin in xumaanta si dhaba loo garto, lana toosnaado, daalimiintana aan loo iilan oon raalli laga noqon, taasi waxay ku tusin xumaanta iyo darraanta dulmiga cid fasha iyo mid gacan ku siisaba. [Huud: 109-113].

114. Oog salaadda maalinta darfaheeda iyo qaybo habeenka ka mida (saacaad) illeen wanaaggu wuxuu tegsiiyaa (tirtiraa) xumaantee, taasina waa waanada kuwa Ilaah xuska badan.

115. Samir (adkayso) Ilaahay ma dayaco ajirka kuwa sama falee

116. Maxay uga mid ahaan waayeen quruumihii hore dad khayr (caqli) leh oo ka reeba fasaadka dhulka, wax yar mooyee oo ka mida kuwaan korinnay xaggooda, waxayna raaceen kuwii dulmi falay wixii loogu raaxeeyey, waxayna ahaayeen dambiilayaal.

117. Alle na uma halaago magaalo dulmi iyadoo ehelkeedu wax wanaajin.

118. Hadduu doono Allehaa wuxuu ka yeeli lahaa dadka mid kaliya mana ka tagaan inay yihiin kuwo iskhilaafsan.

119. Cid Alle u naxariistay mooyee, saasaana Alle ku abuuray, wayna taam noqotay kalimadii Allehaa oo ah inuu ku buuxiyo jahannamo jinni iyo insi dhammaan.

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ ﴿١١٤﴾

وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٥﴾

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِن قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَنَّهُوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَحْبَبْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أَثْرَفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهِلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ ﴿١١٧﴾

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾

إِلَّا مَن رَّجِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِّنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾

120. Dhammaan waxaannu kaaga qisoon wararkii rasuullada waxaan ku sugno qalbigaaga, waxaana tan kuugu yimid xaq iyo wacdi iyo waanada mu'miniinta.
121. Waxaad ku dhahdaa kuwaan rumeynin ahaada sidiinnaas (ku camal fala) annana waannu «ahaan» camal faliiye.
122. Sugana annana waannu sugiye.
123. Alle waxaa u sugnaaday waxa ku maqan samooyinka iyo dhulka, xaggiisaana loo celin amarka dhammaan ee caabud oo talo saaro, Alle na ma halmaansana waxaad falaysaan.

وَكَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ
مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ
الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَى
مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿١٢١﴾

وَأَنْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٢٢﴾

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ
يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ
وَمَا رَبُّكَ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

Salaadda waa in loo dadaalo illeen wanaaggaa tirtira xumaantee, shanta salaadood iyo salaadda jimce iyo soonku waxay gudaan asturaanna waxa u dhaxeeya haddii dambi wayn laga tago siduu Nabigu yidhi, waana in la adkaysto si Alle wanaag noogu abaal mariyo, caqli iyo diinna la yeesho oo xumaanta la reebo, iyo fasaadinta dhulka iyo dulmi iyo raaxo xun jacaylka isagoo dambiile la yahay, Alle na waa caadil oo ma halaago cid toosan dulmin dartiis, Alle na hadduu doono dadka wuxuu ka dhigi lahaa mid kaliya kamase tagaan khilaaf cid Alle u naxariistay mooyee, waxaase Alle hormariyey in jahannamo laga buuxin jinni iyo insi. Waxa la soo sheegay oo wararkii rasuullada ahna waxaa lagu adkayn niyadda Nabiga. [Huum: 114-123].

Suurat Yuusuf

سُورَةُ يُوسُفَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Xuruufta hore waxay ku tusin mucjisada quraanka, tanna waa aayaadkii kitaabka cad (quraanka).
2. Annagaana soo dejinnay isagoo quraan carabi ah inaad kastaan.
3. Annagaa kaaga qisoon qisooyin tan u fiican waxyigaan quraankan kuu waxyoonaay dartiis, waxaadna ka mid ahayd hortiisa kuwaan wax ogayn.
4. Markuu (Nabi) Yuusuf ku yidhi aabbihiis aabow waxaan arkay kaw iyo toban xiddigood iyo qorraxda iyo dayaxa waxaan arkay iyagoo ii sujuudsan.
5. Wuxuuna yidhi (aabbihiis Yacquub) wiilkayow hawga qisooinin riyadaada walaalahaa oy markaas ku dhagraan dhagar, illeen shaydaanku dadka wuxuu u yahay col cade.
6. Saasuuna kuu doortay Allehaa kuuna baray fasiraadda riyada iyo xadiithyada, kuuna taam

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ تِلْكَ آيَاتِ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

قَالَ يَبْنَؤُ لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَيَّ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٥﴾

وَكَذَلِكَ نَجْتَبِيكَ رُءُوبًا وَنُعَلِّمُكَ مِنَ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ

yeeli nicmadiisa korkaaga iyo Yacquub ehelkiisa siduu ugu taameyelay labadaadii waalid mar hore (Nabi) Ibraahim iyo (Nabi) Isxaaq, Rabbigaana waa oge falsan.

وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ
أَبَوَيْكَ مِن قَبْلِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ
رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦﴾

Ibnu Kathiir wuxuu yidhi: Alle ayaa quraanka ku soo dejiyey luqada u sharaf badan, kitaabka u sharaf badan, Nabiga ugu sharaf badan, malagga u sharaf badan, meesha u sharaf badan, bisha u sharaf badan, saasuuna dhan walba kaamil uga noqday. Qisada Nabi Yuusufna waa wax layaable Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ma oqoon waxyiga ka hor. Wuxuuna arkay Nabi Yuusuf kaw iyo toban xiddigood iyo qorraxda iyo dayaxa oo u sujuudi, aabihiina wuxuu faray inuu ka qariyo walaalihiis si ayna u xasdin una shirqoolin, illeen shaydaanbaa dadka weheliya colna u ah, Alle ayaa doortay Nabi Yuusuf barayna cilmi iyo fasiraadda riyada una nicmeeyey isaga iyo ehelkii Yacquub ba, aabihiis iyo aabbayaalkiisii hore Nabi Ibraahim iyo Nabi Isxaaq, Nabiguna wuxuu yidhi: kii fiicnaa ee mid fiican dhalay mid fiicanna sii dhalay mid fiicanna sii dhalay waa Yuusuf binu Yacquub binu Isxaaq binu Ibraahim. Nabiyaadoo dhanna waa sharaf badan yihiin sida Nabigeenna. [Yuusuf: 1-6].

7. Yuusuf iyo walaalihiis calaamad baa ugu sugan kuwa warsan (waano).
8. Markay dheheen Yuusuf iyo walaalkiis yaa aabbe naga jecel yahay inagoo koox ah, aabbeheen wuxuu ku sugan yahay baadi cad (jecaylkaas).
9. Dila Yuusuf ama ku tuura dhulka ha idiin kaliyoobo wajiga aabbihiine aanada ahaateen gadaashiis qoom suubane.
10. Mid ka midaa yidhi ha dilina Yuusuf ee ku tuura ceel salkiis ha qaateen qaar safaree haddaad wax falaysaan.

* لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ ءَايَاتٍ
لِّلسَّالِفِينَ ﴿٧﴾

إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا
مِمَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ
مُّبِينٍ ﴿٨﴾

أَفْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ
لَكُمْ وَجْهٌ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن
بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾

قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ
وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ
السَّيَّارَةِ إِن كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿١٠﴾

11. Waxay dheheen aabbow maxaad noogu aamini la'dahay Yuusuf anagoo u naasixa.
12. Nala dir barri ha cuno hana ciyaaree anaguna isaga waannu ilaaline.
13. Wuxuu yidhi Yacquub waxaa i walbahaarin inaad la tegtaan waxaana ka cabsan in yeeyi cunto idinkoo halmaansan.
14. Waxay dheheen hadday yey cunto annagoo kooxa waxaan ka mid nahay kuwa khasaaray.

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى
يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَتَّصِحُونَ ﴿١١﴾
أَرْسَلَهُ مَعَنَا عَدَا يَرْتَع وَيَلْعَب وَإِنَّا لَهُ
لَحَفِظُونَ ﴿١٢﴾
قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ
وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ
غَافِلُونَ ﴿١٣﴾
قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ
إِنَّا إِذَا لَخَسِرُونَ ﴿١٤﴾

Qisada Nabi Yuusuf iyo walaalihiis waxaa ku sugan waano iyo xusuus. Waxayna ku tashadeen xasad dartiis inay ama dilaan Yuusuf ama ceel ku ridaan, ugu dambayn midbaa u soo jeediyey inay ceel ku ridaan, aabahood bayna warsadeen wuxuu ugu aamini la'yahay Yuusuf, waxayna warsadeen in la diro ha la soo ciyaaree, wuxuuna u sheegay inuu ka walbahaarini inay la tagaan uuna dugaag uga cabsan, waxayse sheegeen inay ilaalin oo dhawri oyna koox yihiin saasayna kula tageen. Maxamed binu Isxaaq wuxuu yidhi: waxay isku waafaqeen arrin wayn oo ah qaraabo goys, caaq waalid, naxariis darro, iyagoo kala gayn ilmo yar iyo oday aabihiisa oo duqa.

Waana arrin wayn waana in laga fogaado waxaasoo kale illeen waa halaage. [Yuusuf: 7-14].

15. Markay la tageen oy ku kulmeen inay yeelaan ceel salkii, waxaan u waxyoonnay waad uga warrami amarkoodan iyagoon kasayn.
16. Waxayna u yimaadeen aabahood habeenkii iyagoo ooyi.
17. Waxayna dhaheen aabbow waannu tagnay inaan orotonno waxaana ku dhaafnay Yuusuf alaabtannada agteeda

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَأَجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي
غَيْبَتِ الْحُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ
بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾
وَجَاءَ وَآبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٦﴾
قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا
يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا
أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾

markaasay yey cuntay aduguse
nama rumaynaysid aanba run
sheegnee.

18. Waxayna la yimaadeen
qamiiskiisii oo dhiig beena leh,
wuxuuna yidhi (yacquub) saas
ma aha ee waxay idiin qurxisay
naftiinnu arrin, (xaalkayguse)
waa samir fiican Alle ayaana
laga kaalmaystaa waxaad
tilmaamaysaan.

وَجَاءُوا عَلَىٰ قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ
بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنفُسُكُمْ أَمْرًا
فَصَبِرْ جَمِيلًا ۗ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا
تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

Way la tageen Yuusuf, waxayna isku waafaqeen inay ceel ku ridaan, markay ku rideenna Alle ayaa u waxyooday oo ogaysiiyay Yuusuf in cidhiidhigan farax ka danbayn ugana warrami walaalihis xaalka iyagoon garanayn, si ay arrinta u adkeeyaan yay ula yimaadeen waqti habeena aabahood qamiis dhiig leh iyagoo ooyi oo sheegi inay Yuusuf ku dhaafteen alaabta agteeda iyaguna ciyaar iyo oroton aadeen halkaasna yey ku cuntay inkastoon aabbahood rumaynayn si kasta oy run u sheegaan, kuna yidhi naftiinnaa arrin idiin qurxisay, waxaanse samri samir fiican oon argagax lahayn Alle ayaana looga kaalmo warsadaa waxaad falaysaan waadna aragtaa inay wax dhoodhoobeen oohin, qamiis dhiigle, hadal qurxin in wiilkii yeey cuntay, taasina waxay nooga digi inaan lagu khaldamin muuqaalka iyo wax dhoodhoobka, caqli iyo Alle kaalmaysi, iyo kaadsiiyo iyo samir iyo adkaysina lagu socdo, thawri, wuxuu yidhi: sadex samirkay ka mid tahay: inaadan ka warramin xanuunkaaga, iyo dhibkaagan, naftaadana ammaanin. Bukhaarina wuxuu sheegay xaalkii Caa'isha iyo markay tidhi tusaale ma helayo aan ahayn kii Yacquub, xaalkay waa samir quruxsan Alle ayaana looga kaalmo warsadaa waxaad sheegaysaan, taasina waa xaalka mu'miniinta dhabta ah. [Yuusuf: 15-18].

19. Waxaa yimid socoto waxayna
direen dhaamiye wuxuuna sii
daayay wadaantiisii, wuxuuna
yidhi bishaaradayda waa wiil,
wayna qarsadeen isagoo badeeco
ah, Alle na waa og yahay waxay
fali.

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَىٰ
دَلْوَهُ قَالَ يَبِشْرَىٰ هَذَا عُلْمٌ وَأَسْرُوهُ
بِضَعَةٍ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

20. Waxayna ku gadeen qiima jaban, dirhamo tirsan waxayna ahaayeen kuwaan rabin.
21. Wuxuu ku yidhi kii gatay oo masar ah haweenaydiisii (wanaaji) ixtiraam hooygiisa waxay u dhawdahay inuu na anfaco ama ka yeelanno ilmo. Saasaana u makaninnay Yuusuf dhulka iyo inaan barro fasiraad «riyada» xadiithyada, Alle ayaana u adag arrinkiisa, laakiin badida dadku ma oga.
22. Markuu gaadhay xooggiisa yaan siinnay xigmad iyo cilmi (Nabinnimo) saasaana ku abaal marinnaa samafalayaasha.

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ
وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لَا مَرْأَتِي
أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ
نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي
الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ
وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا
وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾

Alle isagaa awoodda cirka iyo dhulka iyo wax walba leh, wuxuuna u soo diray Yuusuf safar ka soo saaray ceelkii kuna bishaaraysatay, kuse gatay qiimi jaban illeen si dhib yar buu ku soo galaye oo way heleene, waxayna ka gadeen nin madaxa oo masara wuxuuna faray haweenaydiisii inay ixtiraamto, waxaa suurawda inay wiil ka dhigtaan ama anfacee, saasaana Alle Yuusuf u koriyay dhulkana u makaniyay una baray fasiraadda riyada iyo xadiithka, illeen Alle ayaa xaalka maamula una adage, in kastoon dadka badankiisu ogayn, markuu xoogaystayna oo caqligiisu buuxsamay yuu Alle siiyay cilmi iyo Nabinnimo, sidaasuuna Alle ku abaal mariyaa wanaag falayaasha.

Cabdullahi ibnu Mascuud wuxuu yidhi: waxaa wax u qiyaasi ogaa dadka saddex: ninkii Masar ee ku yidhi haweenayda ixtiraam Yuusuf, iyo tii tidhi aabaw noo ijaar (Nabi Muuse), iyo sayid Abii Bakar markuu sayid Cumar uu magacaabay. Saasayna ugu soo deg degtay Nabi Yuusuf naxaariistii iyo bishaaradii Allaha awoodda badan. [Yuusuf: 19-22].

23. Waxaa ka dalbatay naftiisa tii uu joogay gurigeeda waxayna xidhay albaabyadii waxayna ku tidhi kaalay, wuxuuna yidhi magan gal Ilaah, illeen waa sayidkaygii wuxuu wanaajiyay

وَرَأَوْدَتَهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ
وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ
مَعَادَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ
لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

hoygaygee mana liibaanaan daalimiintu.

24. Way ku hammiday «doontay» isna waa ku hammiyey. Hadduusan arkin xujada Alle (waa ku dhici lahaa wuxuu ku hammiyey), saasaana uga iili xumaanta iyo falxumida illeen wuxuu ka mid yahay addomahannaga la doortay (camalkana u kali yeela Alle).
25. Waxay u orotameen albaabka (irrida) waxayna ka goysay qamiiskiisa gadaasha waxayna kula kulmeen ninkeedii irrida agteeda, waxayna ku tidhi maxaa lagu abaal marin cid la doontay ehelkaaga (haweenaydaada) xumaan in la xidho ama cadibaad daran la gaadhsiiyo mooyee.

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى
 بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ
 السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا
 الْمُخْلِصِينَ ﴿١٤﴾

وَأَسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ
 دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ
 مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ
 يُسَجَّنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾

Imtixaankii yaa wali daba socday Nabi Yuusuf waxaana hunguriyaysay haweenaydii uu gurigeeda joogay oo xidhay iridihii kuna tidhi kaalay, wuxuuse ka magan galay Alle, kumana haboona inuu khayaamo ninkii u wanaag falay, ee ku ixtiraamay gurigiisa ama Alle caasiyo illeen daalim ma liibaanee.

Way doontay haweenaydii Yuusuf naftiisa, isna wuu hammiyey, haddayna dhawrida iyo ilaalinta Alle jirin (waa ku dhici lahaa wixii uu hammiyey), Alle ayaa dhawray tusiyayna xujooyin iyo calaamad cabsi Alle ku sii abuurtay, saasuuna Alle xumaanta uga dhawray illeen waxuu ka mid yahay addoomada Alle doortay camalkoodana Alle u kali yeela, wuxuuna u cararay xagga irrida wayna ka daba orodday oy ka goysay qamiiskiisii xagga danbe, waxayna kula kulmeen ninkeedii irrida agteeda, waxayse doontay inay Yuusuf ku rogto xumaanta waxayna la soo boodday inay ku tidhaahdo ninkeedii cidda xaaskaaga xumaan la doontay abaalkiisu waa in la xabiso ama ciqaab daran la dhadhan siiyo, halkaasna waxaa ka muuqday masabid iyo nabidda xaq darro ee dad ku talo galo iyo sida la isu dulmin. [Yuusuf: 23-25].

26. Wuxuu yidhi Nabi Yuusuf iyadaa iga dalabtay naftayda wuxuuna ku marag furay marag ehelkeeda ah hadduu qamiiskiisu ka go'an yahay xagga hore iyadaa run sheegi isna waa beenalayaasha.

27. Hadduu qamiiskiisu ka go'an yahay xagga danbana iyadaa beenalaya ah isna (yuusuf) wuxuu ka mid yahay runlayaasha.

28. Markuu arkay ninkeedii qamiiskii Yuusuf oo gadaal ka go'an wuxuu yidhi kaasi waa dhagartiinnii, dhagartiinnuna waa wayn tahay.

29. Yuusufow iskaga jeedso xaalkan (ha ka warramin), haweeneeyahay adna ka dambi dhaaf warso Alle danbigaaga, waxaad ka mid tahay kuwa gafaye.

قَالَ هِيَ رَاودَتْنِي عَنْ نَفْسِيَّ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾

وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾

فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾

يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكَ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾

Saasu Alle u muujiyay ceeb iyo danbi la'aanta Nabi Yuusuf iyo in iyadu doontay isna diiday, waxaana sidaas si caddaalada ugu marag furay cid qaraabadeeda ka mida oo qamiiska Nabi Yuusuf ku kala xukuntay hadduu horay ka go'an yahay iyadaa run sheegi hadduu gadaal ka go'an yahayna isagaa run sheegi, markuu ninkeedii arkay inuu qamiisku gadaal ka go'an yahay oo xaalku u caddaaday wuxuu ku tuhmaystay haweenayda inay dhagar iyo khayaaamo waddo, dhagartooduna wayn tahay, wuxuuna u soo jeediyay Yuusuf inuu ka gaabsado xaalkan kana warramin, iyadana wuxuu faray inay ka toobad keento arintaas ay doontay ee dhicin iyo masabidka Yuusuf. Halkaasna ugama bannaana in cidu Yuusuf wax ka sheegto illeen wuxuu ahaa Nabi dhawrsoon oo sharafle sida Alle caddeeyay. Markhaatiguna ama ha ahaado cid guriga joohtay, ama ilmo yar oo hadlay waxaase muhiim ah in Alle bari yeelay Nabi Yuusuf, saasuuna Alle ceebta uga dhawraa mu'miniinta is dhawrta iyaga iyo ehelkoodaba, waana qiso aad u xeel dheer. [Yuusuf: 26-29].

30. Waxayna dheheen haweenkii magaalada haweenaydii Casiis (wasiirka) waxay dooni khaadimkeeda naftiisa (la nool) jeceylkiisaa qalbiga ka galay, waxaana ku aragnaa baadi cad.
31. Markay maqashay dhagartooda (xantoodii) way u fariin dirtay waxayna u darabtay fadhi (martiqaad) waxayna siisay mid kasta mindi waxayna ku tidhi Yuusuf ku soo bax markay arkeenna way wayneysteen waxayna iska gooyeen «sareen» gacmaha (faraha) waxayna dheheen xaashaa lillaah kani bashar (dad) ma aha kani waxaan malag sharaf leh ahayn ma aha.
32. Waxay tidhi kaasi waa waxaad igu dagaasheen anaa ka doonay naftiisa wuuna is dhawray hadduusanse falin waxaan fari wallee waa la xabisi oo uu noqon kuwa dullooba.

* وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتْنَهَا عَنْ نَفْسِهِ ۗ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكِنًا وَعَاتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَت أَخْرِجْ عَلَيَّهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿٣١﴾

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدتُّهُ عَنِ نَفْسِهِ ۗ فَأَسْتَعْصَمَ ۗ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا ءَامُرُهُ لَيَكْسِبَنَّهُ وَيَلِكونَا مِنَ الصَّٰغِرِينَ ﴿٣٢﴾

Waxaa magaaladi ku faafay warkii haweeneydaas iyo Yuusuf, waxayna haweenkii magaaladu ku sheekeysteen in haweenaydii Casiis oo ahaa wasiir ay dooni wiilkii gurigegeeda joogay Yuusuf, jeceylkiisuna qalbiga ka galay, ayna ku sugan tahay baadi cad, markay warkii iyo xantoodii maqashayna waxay u samaysay martiqaad iyo wax la jarjaro waxayna u dhiibtay mindiyo, Yuusufna waxay amartay inuu u soo baxo, markay arkeenna way la yaabeen oo waynaysteen oo farihii iska sareen intay dhawriddiisa mashquul ku ahaayeen, waxayna sheegeen inuusan Yuusuf dad ahayn ee malag sharf badan yahay, markaasay iyagii ku soo jeedsatay oo ku tidhi wakaas waxaad igu dagaalayseen inaad idinba faraha iska goyseen, anaana doonay naftiisa haddana haduusan falin waxaan fari waa la xabisi oo noqon kuwa dullooba.

Halkaasna waxaa ka muuqda in ciddii Alle dhawro iyana is dhawrta Alle ka fogayn xumaan iyo ceeb, iyo nadaafaddii Nabi Yuusuf iyo siday ugu caddaysay haweenkii dhabta illeen Nabiyada Alle ayaa ilaaliyaye. [Yuusuf: 30-32].

33. Wuxuuna yidhi (Nabi Yuusuf) Allow xabbis baan ka jeclahay waxay iigu yeedhi haddaadan iga iilin dhagartooda waan u iilan xaggooda waxaana aan ka mid noqon jaahiliinta.

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي
إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرَفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ
إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٣﴾

34. Waxaana ajiibay Allehiis wuuna ka iilay dhagartooda illeen Alle waa maqle og.

فَأَسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ
كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٤﴾

35. Markaasaa waxaa u muuqday ka dib markay arkeen aayaad (calaamooyin) inay xidhaan tan iyo muddo.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِن بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ
لَيْسَ جُنَّتُهُ حَتَّىٰ جِئَ ﴿٣٥﴾

36. Waxaana la galay xabbiska laba dhalinyara ah, midkood baana yidhi: waxaan arkay (riyo) anoo miiri khamro, kii kalana wuxuu yidhi anna waxaan arkay anoo ku xambaari madaxayga korkiisa khubus (kibis) kana cunayso shimbirtu xaggiisa nooga warran fasiraadda waxaan kugu aragnaa inaad ka mid tahay sama falayaashee.

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ
أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرْنِي آعِصِرُ خَمْراً وَقَالَ
الْآخَرُ إِنِّي أَرْنِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي
خُبْزًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِئْنَا
بِتَأْوِيلِهِ ۗ إِنَّا نَرْكَبُ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾

Nabi Yuusuf sida caadada dadka wanaagsan tahay wuxuu Alle ka baryey inuu ka koriyo dhagartooda naftiisana u iilan illeen waa banii Aadame, wuxuuna sheegay inuu xabbiska ka jecl yahay kana dooran waxay ugu yeedhi oo xumaana, intaas ka dibna waxay maslaxo moodeen dadkii hoggaaminayey halkaas in la xidho Nabi Yuusuf tan iyo muddo waana la xidhay, waxaana xabbiska la galay labo wiil oo dhalin yaro ah oo riyo arkay mid isagoo khamra miiri, midna isagoo khubus ama cunno madaxa ku xambaarsan shimbiruhuna wax ka cunayaan, waxayna warsadeen inuu u fasiro illeen waxay arkeen inuu nin fiican yahaye, wayna imaan doontaa fasiraaddii, aayaduhuna waxay ku tusin sharafkii Nabi Yuusuf iyo inuu xabbis ka dooran xumaan oo dhan, iyo

Alle la warsado kaalmo iyo dhawrid, iyo in Alle ajiibo baryada dadka suubban, iyo dhagartay ku sameeyeen Nabi Yuusuf oo iyagoo og inuusan dambi lahayn ay haddana xidheen si ay u asturaan haweeneyda sumcaddeeda, iyo siduu u yiqiin fairsaadda riyada looguna yaqiinnay wanaag iyo sharaf iyo akhlaaq wanaagba, [yuusuf: 33-36].

37. Wuxuu yidhi (Yuusuf) wixii cunna ah oo laydinku arzaaqo waxaan idiinka warrami fasirkiisa ka hor imaatinkiisa, kaasina waa waxaa Rabbigay i baray, anuguna waxaan ka tagay (nacay) milladda qoomkaan rumaynayn Alle oo aakhirana ka gaaloobay.

38. Waxaana aan raacay milladda (diinta) aabayaalkay Ibrahiim, Isxaaq iyo Yacquub, nuguma habboona inaan la wadaajinno Alle cibaadada waxna, taasina waa fadliga Alle ee korkannaga iyo dadkaba, laakiin dadka badankiisu kuma shugriyaan.

39. Saaxiibadayda xabbiskow ma ilaahyo kala tagsan yaa khayr roon mise Ilaah kaliya ee awoodda badan.

40. Ma caabudaysaan Alle ka sokow waxaan magacyo aad magacowdeen ahayn idinka iyo aabayaalkiin oon Alle u soo dejinin xujo, xukunkana Alle mooyee cid kale ma leh, wuxuuna faray inaydaan caabudin isaga mooyee, saasaana diinta toosana laakiin dadka badankood ma oga.

قَالَ لَا يَا تَيْكُمَا طَعَامٌ تَرْزُقَانِيهِ إِلَّا
نَبَأْتُكُمَا بِنَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَا تَيْكُمَا
ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ
قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ
كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُنْشِرَكَ بِاللَّهِ
مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا
وَعَلَى النَّاسِ وَاللَّيْنِ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾

يَصْلِحِي السَّجْنَ عَارِبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ
خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَّاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ
سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ
اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ لَكُمُ إِلَّا
بِاللَّهِ أَمْرٌ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ
الَّذِينَ الْقَيْمِمْ وَاللَّيْنِ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

Nabi Yuusuf intuusan wali u fasirin riyaday warsadeen labada wiil wuxuu uga hormariyey inuu Alle ogaysiiyey cunnada loo keeni waxay tahay, uu nacayna diinta kuwaan rumeyn Alle iyo aakhiro oo ka gaaloobay, uu raacina diintii aabayaalkiis Nabi Ibraahim Nabi Isxaaq iyo Nabi Yacquub, waxaan Ilaahay ahayn ayan caabudayn. Taasina waa fadliga Alle siiyey iyaga iyo dadkaba inkastoon dadka badankii ku shugrineyn Alle, wuxuuna u sheegay in Alle kaliya ka khayr roon yahay ilaahyo badan oo kala tagsan, oo ah magacyo aan xujo lahayn ee layska magacaabay, xukunkana Alle ayaa iska leh, wuxuuna faray in isaga uun la caabudo, saasaana diinta toosana dadka badankiise ma oga, markaas ka dib yuu u sheegay warsigoodii. [Yuusuf: 37-40].

41. Saaxiibadayda xabbiskow midkiin wuxuu waraabin sayidkiisa khamro, kan kalase waa la wadhi (dili) oy shimbiruhu ka cuni madaxiisa, waana la xukumay amarkaad warsateen.

يَصْلِحِي السَّجْنَ أَمَا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي
رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَا الْآخَرُ فَيُصَلِّبُ
فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ
الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾

42. Wuxuuna (Yuusuf) ku yidhi kii uu u maleeyay inuu nabad gali oo midkooda igu sheeg sayidkaaga agtiisa, waxaase halmaansiiyay shaydaan xusidda Allehiis, wuxuuna (Yuusuf) ku nagaaday xabbiska dhawr sano.

وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا
أذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنَسَهُ الشَّيْطَانُ
ذَكَرَ رَبَّهُ فَلَبِثَ فِي السَّجْنِ بِضْعَ
سِنِينَ ﴿٤٢﴾

43. Xaakinkii wuxuu yidhi waxaan arkay todobo sac oo shilshilis (cayilan) oy cunayaan todobo wayda, iyo todobo sabuul oo cagaaran, iyo kuwo kaloo ingagan dad yahaw iiga warrama riyadayda hadaad fasiri kartaan riyada.

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ
سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ
سُئْبَلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا
الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رَأْيِي إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا
تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾

44. Waxay dhaheen waa qaraw annaguna ma naqaanno fasirka qarawiyada «dhadhabka».

قَالُوا أَضْغَثٌ أَحْلَمٌ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ
الْأَحْلَمِ بِعِلْمَيْنِ ﴿٤٤﴾

Nabi Yuusuf wuxuu u fasiray riyadii isagoo ku yidhi midna sayidkiisa yuu khamri waraabin oo bixi midna waa la dili oo shimbirtu madaxa ka cuni waana xaal dhammaaday, wuxuuna faray kii baxayey inuu xusuusiyo sayidkiisa xaalka Yuusuf wuuse halmaamay, saasuuna Yuusuf xabbiska ugu nagaaday dhawr sano, markaasaa xaakimkii arkay riyo ah toddobo sac oo shil shilis oy cuni toddobo caata ah iyo toddobo sabuul oo cagaaran iyo kuwo kale oo ingagan, wuxuuna warsaday dadkii inay u fasaaran hadday garan fasiridda riyada, waxayse ugu jawaabeen inay tahay dhadhab iyo qarow iyana ayan aqoonin fasiraadda dhadhabka, waxaase soo socda in Yuusuf fasiri, aayaduhuna waxay ku tusin inay waajib tahay in dadka wanaagga la faro meel kasta ood joogto iyo in diinta xaqa ah ee Alle soo dejiyay isku mid tahay xagga usuusha iyo in laga fogaado jidka kuwa xun iyo in Alle kaliya la caabudo illeen isagaa amarka iska lahe. Yuusufna Alle ayaa baray fasiridda riyada. [Yuusuf: 41-44].

45. Wuxuu yidhi kii nabadgalay oo midkooda markuu xasuustay muddo ka dib anaa idiinka warrami fasirkiisa ee i dira.
46. Wuxuu yidhi Yuusufow run badanow nooga warran toddoba sac oo shilshilis (cayilan) oy cunayaan todoba wayd ihi iyo todobo sabuul oo cagaaran iyo kuwo ingagan oo kale inaan ula noqdo, dadka inay ogaadaan.
47. Waxuuna yidhi waxaad tacbanaysaan todoba sano oo israacsan ee waxaad goosataan ku daaya sabuulkiisa wax yarood cunaysaan mooyee.
48. Markaas waxaa imaan arrintaas ka dib todoba daran (abaara) oo cuni waxaad hor marsateen wax yar ood kaydsateen mooyee.
49. Markaas ka dib waxaa imaan sano loo gargaaro dadka oo dhexdeeda ay wax miiran (barwaaqo).

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ﴿٤٥﴾

يُوسُفُ أَيُّهَا الصَّادِقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأْبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ﴿٤٧﴾

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تُحْصِنُونَ ﴿٤٨﴾

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُعَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٤٩﴾

Intaas ka dib kii nabad galay labadii wiil yaa xusuustay Nabi Yuusuf iyo siduu u fasirayay riyada wuxuuna codsaday in loo diro Yuusuf, waana loo diray, wuxuuna warsaday xaalka todobada sac ee shilis ee todobada caatada ahi cunayso, iyo todobada sabuul ee cagaaran iyo todobada ingagan wuxuuna u sheegay in barwaaqo imaan markaas abaar u dhici ay cuni wixii hore ee la kaysaday ka dibna barwaaqo ka danbayn, wuxuuna u soo jeediyay inay wax kaysadaan, taasina waxay ku tusin sida Alle Nabi Yuusuf u baray fasiraadda riyada iyo in Alle dadka ku imtixaamo barwaaqo iyo abaarba, iyo in wax la kaysado oo laga gaashaanto dhibaataada inta la karo iyo in Alle yahay gargaaraha dadka dhibban. [Yuusuf: 45-49].

50. Wuxuu yidhi xaakimkii ii keena Yuusuf markuu kii loo diray u yimidna wuxuu ku yidhi ku noqo sayidkaaga oo warso muxuu ahaa xaalkii haweenkii iska saray farahooda Allehay waa og yahay dhagartooda.

51. Wuxuu yidhi xaakimkii xaalkiinnu muxuu ahaa markaad ka doonteen Yuusuf naftiisa waxayna dhaheen Alle ayaa xumaan ka nasahane kuma ogin xumaan, waxayna tidhi haweenaydii wasiirka hadduu caddaaday xaqii anaa ka dalbay Yuusuf naftiisa isaguna run buu sheegi.

52. Arrintaasna waa inuu ogaado inaanan khayaamin isagoo maqan iyo inuusan Alle toosinin dhagarta khaa'imiinta.

53. Mana bari yeelayo naftayda, naftu waa farid badan tahay xumaanta naxariis Rabbigay mooyee Rabbigayna waa dambi dhaafe naxariista.

وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُتُونِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ
الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلْهُ مَا
بِالْأُنثَى الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ
رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾

قَالَ مَا خَطْبُكَ إِذْ رَوَدْتَنِّي يُوسُفَ
عَنْ نَفْسِهِ قُلْنِ حَشَّ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا
عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ
أَلَنْ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَوَدْتُهُ عَنْ
نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾

* وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ
بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٥٣﴾

54. Wuxuu yidhi xaakimkii ii keena Yuusuf gooni ha ii ahaadee (talinta) markuu la hadlayna wuxuu yidhi adigu maanta agtannada waxaad ku tahay sharafle aamina.
55. Wuxuuna yidhi Yuusuf iga yeel masuulka khasnadaha dhulka waxaan ahay aamin cilmi lehe.

وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُتُونِي بِهِ؟ أَسْتَخْلِيصُهُ
لِنَفْسِي؟ فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ
لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ﴿٥٤﴾

قَالَ أَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي
خَفِيظٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾

Markay muuqatay sharaftii iyo aqoontii Nabi Yuusuf yuu Xaakimkii u cid diray in loo keeno, Yuusufse wuu soo celiyay farriintii isagoo warsan xaalkii haweenkii dhagrayay, markuu Xaakimkii warsadaya waxay sheegeen inayna xumaan ku ogayn Yuusuf, markaas waxaa dhabtii sheegtay haweenaydii wasiirka oo tidhi: hadduu xaqii cadaaday anaa dalbay isna waa runle, saasaana dhacday inuu ogaado wasiirku inayna khayaamo dhicin isagoo maqan, Alle na toosinayn dhagarta khaa'imiinta, mana bari yeelo naftayda, naftuna waa xumaan fala cid Alle u naxariisto mooyee, waana hadalkii haweenayda, Xaakimkii wuxuu Yuusuf ka dhigay la taliyihiisa gaarka, wuxuuna codsaday Nabi Yuusuf in laga dhigo masuulka khasnadaha xoolaha ee dhulka Masar illeen waa aamin cilmi lehe.

Taasina waxay ku tusin samirkii Nabi Yuusuf, sida Alle u bari yeeli addoomadiisa suubban, in xaqii caddaaday, inuusan khaa'in liibaanayn, nafta khatarsanideeda, in Xaakimkii dhawaystay Nabi Yuusuf, iyo inuu dalbay in loo dhiibo khasnadaha dhulka illeen waa aamin cilmi lehe. [Yuusuf: 50-55].

56. Saasaan u makaninay Yuusuf dhulka (Masar) kagana tasarrufi oo degi meeshuu doono, waxaan gaadhsiinnaa naxariistanada ciddaan doonno mana dhumayno ajirka samo falayaasha.
57. Ajirka aakhiraana u khayrroon kuwa rumeeyey (xaqa) oo ah kuwa dhawrsada.
58. Waxaana yimid Yuusuf walaalihiis wayna u soo galeen wuuna aqoonsaday iyagoon garanayn.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا
مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ
نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا
يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ
فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٨﴾

59. Markuu darbay rarkoodii (u oofiyey miisiddii) wuxuu ku yidhi ii keena walaalkiinna aabbe, miyeydaan arkayn inaan oofiyo kaylka «miiska» ahayna mid dejin fiican.
60. Haddaydaan ii keeninna agtayda miisid kama helaysaan hana ii soo dhawaannina.
61. Waxay dheheen waannu ka dalbi aabbihiis waana falaynaa (sidaas).
62. Wuxuuna ku yidhi dhallinyaradiisii yeela alaabtooda (badeecadooda) rarka dhexdiisa si ay u aqoonsadaan markay ku noqdaan ehelkoodii inay soo noqdaan.

وَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُنْتُونِي بِأَخْ لَكُمْ مِّنْ أَيْبِكُمْ أَلا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٩﴾

فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ ۖ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾

قَالُوا سَنُرَوِّدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦١﴾

وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَعْتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦٢﴾

Alle wuxuu makaniyey Nabi Yuusuf dhulkii Masar siduu doono oo wanaagana u maamuli, naxariista Alle na way gaadhaa cidduu doono, wanaagna Alle ma dayaco, ajirka aakhiraase u khayr roon kuwa xaqa rumeeyey ee dhawrsada, markaas ka dib waxaa Nabi Yuusuf ugu yimid socdaal walaalihiis oos garan iyaguse ayan garanayn, markuu u dhammeeyey rarkoodii iyo alaabtay rabeenna wuxuu ka doonay inay u keenaan walaalkooda aabbe, haddayna keeninna ayan ku soo noqonayn, iyagoo arka inuu u oofiyey miisidda ixtiraamayna, waxayna sheegeen inay aabbaahood ka dalbi doonaan arrintaas, wuxuuna faray in badeecadday la yimaadeen loo dhexgaliyo rarka si ay u aqoonsadaan inaan waxba laga qaadan u soo noqdaan.

Suddi wuxuu sheegay: in la wariyey in Nabi Yuusuf warsaday waxay rabeen, aabbaahood, dalkay ka yimideen, intay yihiin iyo kii u yaraaye ku halaagsamay baadiye kii bahooda ahaana aabihiis la hadhay aadna u jecel yahay, wuxuuna ugu jeclaa kii yaraa, markaasuu faray in la dhaqaaleeyo lana ixtiraamo. [Yuusuf: 56-62].

63. Kolkay u noqdeen aabbaahood waxay dhaheen aabaw waa naloo diiday beegidda (hadda kadib haduuna walaalkood raacin)

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَّكَتِلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٦٣﴾

ee nala dir walaalkanno aan miisannee annaguna waanu ilaalin isagee.

64. Wuxuuna yidhi miyaan idinku aamini karaa sidaan idiinku aaminay walaalkiis horay mooyee, Alle ayaa u khayrroon dhawre waana naxariis badane.
65. Markay fureen alaabtoodii waxay ka heleen badeecadoodii oo loo soo celiyay, waxayna dhaheen aabow maxaan rabnaa tani waa badeecadeenii oo laynoo soo celiyay waxaanu u shaharsanaynaa (oo raashin u soo iibsanaaynaa) ehelkeenna waxaan ilaalinaynaa walaalkanno waxaana kororsanaynaa miisid riti taasina waa beegid sahlan.
66. Wuxuuna yidhi (Yacquub) idinla diri maayo intaad ballan Alle iga siisaan inaad ii keenaysaan wiilka in laydin koobo mooyee, markay siiyeen ballankiina wuxuu yidhi Ilaahay waxaynu sheegi waa u wakiil shaahida.

قَالَ هَلْ ءَامَنْتُمْ عَلَيَّ إِلَّا كَمَا
ءَامَنْتُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ
حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٤﴾

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضْعَتَهُمْ
رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبِئُكَ
هَذِهِ بَضْعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلِنَا
وَخَفِظَ أَحَانَا وَزَدَادُ كَيْلٍ بَعِيرٍ ذَلِكِ
كَيْلٌ يَسِيرٌ ﴿٦٥﴾

قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُونِ
مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنِي بِهِ إِلَّا أَنْ
يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا ءَاتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ
اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٦٦﴾

Way noqdeen waxayna aabahood u sheegen in hadda ka dib loo diidi beegidda iyo inay ka soo masagaystaan dhulka Masar hadayna walaalkood wadin, waxayna ka codsadeen inuu la diro si ay isagana u ilaaliyaan riti badar ah oo saa'id ahna u helaan, wuuse shakiyay oo ka cabsaday in sidii Yuusuf ku dhacdo, waxayna arkeen badeecadoodii oo loo soo celiyay, waxayna dhaheen aabaw maxaa inaga maqan waatan badeecadeenii waa laynoo soo celiyay, waana soo badaraysanaynaa walaalkanan waanu dhawri waxaanu kororsan riti wuxuuse yidhi idinla diri maayo inaad ballan adag ii qaadaan mooyee inaad igu soo celinaysaan markay ballan qaadeenna wuxuu yidhi Alle ayaa u wakiila hadalkeenna.

Ibnu Isxaaq wuxuu yidhi: wuxuu saas u yeelay waxaa lagama maarmaana inay masagaystaan. Taasina waxay ku tusin in la digtoonaado Alle na lagu xidhnaado oo wanaag la sugo. [Yuusuf: 63-66].

67. Wuxuu yidhi wiilashaydow ha ka galina (magaalada) irrid kaliya ee ka gala irido kala tagsan, waxna idiinkama tarayo xagga Alle, amarka cidaan Alle ahayn ma leh, isagaan talo saartay isaga uun ha talo saarteen kuwa wax talo saaran.

وَقَالَ يَبْنَى لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَاحِدٍ
وَأَدْخُلُوا مِن أَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي
عَنكُمْ مِّنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ إِنْ أُلْحَمْتُ
إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾

68. Markay ka galeen meeshuu faray aabahood ma ahayn wax Alle xaggiisa wax uga tari ee waxay ahayd dan nafta (Nabi) Yacquub ku sugnayd oo uu gutay, isaguna wuxuu ahaa mid cilmi leh wixii aan baray sababteed, dadka badankiise wax ma oga.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُم مَّا
كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ إِلَّا
حَاجَةً فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ
لُدُو عَالِمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

69. Markay u galeen Yuusuf wuxuu dhaweeyay walaalkiis wuxuuna ku yidhi anigu walaalkaa baan ahay ee haka murugoon waxay faleen.

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ
أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾

70. Markuu darbaya safarkoodii wuxuu yeelay galaaskii walaalkii rarkiisa, markaas waxaa dhawaaqay mid dhawaaqi safaryahaw tuugaad tihiin.

فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ
فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْتُهَا
الْعِيرَ إِنَّكُمْ لَسُرِقُونَ ﴿٧٠﴾

71. Waxayna dhaheen intay soo qaabileen maxaad waydeen.

قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِم مَّاذَا تَفْقِدُونَ ﴿٧١﴾

72. Waxayna dhaheen saacii xaakimka ciddii keentana wuxuu yeelan rar riti anaana kafiil u ah.

قَالُوا تَفْقِدُ صُوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَن
جَاءَ بِهِ هَجْلٌ بِعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾

Nabi Yacquub wuxuu ugu naseexay wiilashiisa inay ka galaan magaalada irrido kala duwan, amarkana Alle ayaa iska leh ee waa uun dadaal, Alle ayaana kan la talo saarto ah, markay meeshii tageen waxay faleen siduu aabahood faray inkastoon amarka Alle cidna wax ka tarayn, waxayse ahayd arrin Nabi Yacquub doonay wuxuuna ahaa mid Alle cilmi baray, dad badan baanse ogayn. Markay magaaladii galeen wuxuu soo dhaweeyay walaalkii isuna sheegay inuu walaalkii yahay murugoona, waxaana la sameeyay si lagu soo reebo oo galaaskii boqorka yaa alaabtiisa la dhex galiyay, waxaana loogu dhawaaqay safar yahaw tuugaad tihiin, markay warsadeen waxa la waayayna waxaa loo sheegay in la waayay galaaskii boqorka ciddii keentana ay heli rari oo ujuura ah xaalkana Alle ayaa iska leh isagaana maamula, waxaana waajiba in la rumeeyo xaqa laguna waano qaato qisooyinka. [Yuusuf: 67-72].

73. Waxayna dheheen Alle Ayaan ku dhaarannaye waad ogtihiin inaannaan u imaannin inaan fasaadinno dhulka tuugana aannaan ahayn.

74. Waxayna dheheen (qoomkii Yuusuf) waa maxay abaalkiisu haddaad been sheegaysaan.

75. Waxay dheheen abaalkiisu waa ruuxa laga helo rarkiisa, saasaana ku abaal marinnaa daalimiinta.

76. Wuxuuna ka billaabay (fatashihi Yuusuf) alaabtoodii walaalkii alaabtiisa ka hor markaasuu ka soo bixiyey weelkii walaalkiis, saasaana u baray kaydkaas Yuusuf mana ahayn mid ku qaadan kara walaalkiis diinta boqorka in Alle doono mooyee, waxaan kor yeelnaa darajada ciddaan doonno, mid kastoo cilmi lehna waxaa ka sarreeya cilmi badane (Alle).

قَالُوا تَأَلَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ﴿٧٣﴾

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٥﴾

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾

Waxay ku dhaarteen Yuusuf walaalihiis inaanay u iman inay fasaadiyaan dhulka tuugona ahayn iyagoo run sheegi, waxaase la warsaday abaalka cidii laga helo, waxayna sheegeen in isaga loo qaadan, markaasaa la fatashay alaabtoodii laguna billaabay kuwii kale kadibna laga soo saaray Yuusuf walaalkiis, waana arrin Alle baray Yuusuf si uu walaalkiis ula soo hadho, mana suurawdeen inuu kula soo hadho diinta boqorka dhulkaas Masar, wuxuu Alle doonase waa gaar, Alle na wuxuu kor yeelaa cidduu doono darajadiisa, cid kastoo cilmi lehna waxaa kasii sarreeya mid ka cilmi badan intuu cilmigu kaga dhammaado Alle.

Ibnu Cabbaas iyo Xasan Basari waxa laga wariyay: mid cilmi badanba mid kalaa ka sarreeya intuu cilmigu kaga dhamaado Alle. Aayaduhuna waxay tusin siday run u sheegeen Yuusuf walaalihiis iyo sida Alle Yuusuf u baray siduu walaalkiis ula soo hadhi lahaa iyo inaan cidina cilmi ku faani karin iyo in Alle cidduu doono darajeeyo, oo ah dadka toosan ee xaqa ku socda. [Yuusuf: 73-76].

77. Waxayna dheheen (Yuusuf walaalihiis) hadduu xaday waxaa xaday mar hore walaalkiis, markaasuu Yuusuf u qarsaday naftiisa oosan u muujin.

Wuxuuna yidhi idinkaa ka shar badan Alle na waa og yahay waxaad sheegeysaan.

78. Waxayna dheheen wasirow wuxuu leeyahay (wiilku) aabbo wayn oo oday ah ee qaado midkanno badalkiisa waxaan kugu aragnaa samo falee.

79. Wuxuuna yidhi magan Alle inaan qaadanno midkaan ka hellay alaabtannadii agtiisa mooyee, markaas daalimiin baan noqonaynaa.

80. Markay ka quusteen yey kaliyoobeen iyagoo faqi, wuxuuna yidhi kii u waynaa waad ogtihiin in aabbihiin ballan adag idinka qaaday iyo inaad horay ugu xadgudubteen Yuusuf

* قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ
مِنْ قَبْلٍ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ ۖ وَلَمْ
يُبْدِهَا لَهُمْ ۚ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧٧﴾

قَالُوا يَتَّيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا
كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ ۗ إِنَّا نَرَاكَ
مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٨﴾

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا
مَتَّعْنَا عَنْدَهُ ۗ إِنَّا إِذَا نَظَلِمُونَ ﴿٧٩﴾

فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ
كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ
عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ ۖ وَمِنْ قَبْلُ مَا
فَرَطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ

anugu dhulkan kama tagayo inta
aabbahay iga idmi ama Alle i
xukumii isagaa xukun fiicane.

حَتَّىٰ يَأْتِيَ لِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي ۗ وَهُوَ
خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٠﴾

Nabi Yuusuf Alle ayaa dhawray illeen Nabi buu ahaaye, sida Alle u dhawray Nabiyada dhamaantood, saas darteed wax ma bi'inin sey sheegeen in hadduu kani wax xaday-waxna ma xadine- walaalkiis yaa horay wax u xaday, Nabi Yuusufna hoos hoos yuu ugu jawaabay inay iyagu ka liiataa, markii walaalkiis la soo reebay yey cawdeen ooy sheegeen aabbihiis inuu oday gaboobay yahay oyna codsan in midkood lagu badalo waase laga diiday illeen ujeedadaa ahayd in la reebay, markay quusteenna way faqeen, wuxuuna u soo jeediyey kii u waynaa inay noqdaan iyagoo xusuusan waxay horay Yuusuf ugu faleen ballanna ay ka qaadeen inay kanna soo celin wuxuu u sheegay inuusan tagayn inta aabbihiis ka idmi ama Alle xukun fiican siin oo ah soo daynta wiilka.

Taasina waxay ku tusin in waxa qarsoon Alle kaliya og yahay tasarrufkana isagu iska leeyahay, wixii bannaan oo la fali karana la sameeyo markaas xaalka isaga loo bandhigo. [Yuusuf: 77-80].

81. Wuxuuna ku yidhi ku noqda aabbihiin waxaadna dhahdaan aabbow wiilkaagii wuu xaday, mana furaynno waxaan ogaannay mooyee, mana nihin kuwo waxa maqan ilaaliya (og).
82. Waydiina magaaladaan joognay iyo safarkaan la soo noqonnay annaguna run baannu sheegi.
83. Wuxuuna yidhi saas ma aha ee waxay idiin qurxisay naftiinnu arrin (xaalkayguse) waa samir fiican wuxuu u dhaw yahay Alle inuu ii keeno dhammaan illeen isagaa oge falsan ehe.
84. Wuuna iskaga jeedsaday xaggooda wuxuuna yidhi walbahaarkay Yuusufow, waxayna la caddaadeen indhihiisu walbahaar wuxuuna noqday mid aad u tiiraanyeysan.

أَرْجِعُوا إِلَىٰ أَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ
أَبْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا
وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴿٨١﴾

وَسَأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعَيْرَ الَّتِي
أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٢﴾

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنفُسُكُمْ أَمْرًا
فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ۗ عَسَىٰ اللَّهُ أَن يَأْتِيَنِي بِهِمْ
جَمِيعًا ۗ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾

وَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَفَىٰ عَلَىٰ يُونُسَ
وَأَبْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ
كَظِيمٌ ﴿٨٤﴾

85. Waxayna dheheen dhaar Allee ma daynaysid sheegidda Yuusuf intaad ka tabar gabsid ama ka halaagsantid.
86. Wuxuuna yidhi waxaan uun u sheegan xusnigayga iyo walbahaarkayga Alle, waxaana ka ogahay xagga Alle waxaydaan ogayn.

قَالُوا تَأَلَّفَهُ تَفْتَنُوا تَذَكَّرْ يُونُسَ
حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ
الْهَالِكِينَ ﴿٨٥﴾

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحُرْنِي إِلَى اللَّهِ
وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

Way noqdeen waxayna uga warrameen aabahood xaalkii iyo waxay indhahooda ku arkeen aynase waxa qarsoon ogayn, runbayna sheegeen sidii u muuqatay, aabbahoodse wuu ka aamin baxay oo ku tuhmay inay ku faleen siday horay Yuusuf ugu faleen wuxuuna Alle ka rajeeyey inuu dhammaan u keeno, inkastoo indhuhu la cadaadeen walbahaar, mase falin wax reeban illeen wuu uun walbahaaray waana arrin daran dhabtii, waxayse ugu sii dareen inay dhahaan Yuusuf magaciisa dayn maysid intaad ka jilicdo ama ka dhimatid, wuxuuse u sheegay inuu Alle uun u caban ogyahayna waxayna ogayn, taasina waxay ku tusin in Alle lagu kalsoonaado farajna laga sugo isagoo wixii la karo la fali. [Yuusuf: 81-86].

87. (Wuxuu yidhi Yacquub) wiilashayow taga oo soo daydaya (warkii) Yuusuf iyo walaalkiis hana ka quusanina naxariista Alle (farajkiisa) kama quusto farajka Alle qoom gaala ah mooyee.
88. Markay u soo galeen Yuusuf waxay dheheen wasiiryahow waxaa na taabtay annaga iyo ehelkannagaba dhib waxaana la nimid badeeco liidata ee noo oofi dhammee beegidda nuguna sadaqayso Ilaahay wuxuu abaal mariyaa kuwa sadaqaaystee.

يَبْنِي أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُونُسَ
وَأَخِيهِ وَلَا تَأْتِسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ
لَا يَأْتِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ
الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ
مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضْعَةٍ
مُزْجَجَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ
عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾

89. Wuxuuna ku yidhi ma ogtihiin waxaad ku fasheen Yuusuf iyo walaalkiis idinkoo jaahiliina.
90. Waxayna dheheen oo adugu ma Yuusuf baa tahay wuxuu yidhi anugu Yuusuf baan ahay kanna waa walaalkay Alle ayaa nagu mannaystay (kulmin) illeen ciddii ka dhawrsata Alle oo samirta Alle ma dayaco ajirka samofalayaashee.
91. Waxay dheheen dhaar Alle ee waxaa naga kaa doortay Alle waana gafsanayn.
92. Wuxuuna yidhi canaani korkiinna ma aha maanta, Alle ha idiin dambi dhaafo isagaa naxariis badane.

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾

قَالُوا أَأَتَيْنَاكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَافَاكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخَطِئِينَ ﴿٩١﴾

قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَعْرِفُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾

Nabi Yacquub wuxuu faray wiilashiisii inay noqdaan soona warsadaan Yuusuf iyo walaalkiis oyna ka quusannin farajka Alle, illeen gaalaa ka quusatee, markay noqdeen way ku calaacaleen in dhibaato hayso baadeeca liidatana ay wataan waxay ka codsadeen in loo samo falo loona masaggeeyo, markaas waxaa hadlay Yuusuf oo warsaday waxay ku faleen Yuusuf iyo walaalkiis waxayna warsadeen inuu Yuusuf yahay, wuxuuna ugu jawaabay inuu Yuusuf yahay kanna walaalkiis yahay, Alle na u samo falay illeen ciddii Alle caabudda oo samirta Alle ma dayacee, markaasay ku calaacaleen in Alle ka doortay oyna gafsanaayeen, Yuusufse wuu iska saamaxay ugana dambi dhaaf dalbay Alle uuna sheegay inaan canaanu maanta saarayn, taasina waa caddaaladda Alle iyo awooddiisa iyo naxariista Alle iyo fadligiisa iyo inuusan dayacayn mu'iniinta caabudda oo samir iyo adkaysi la timaadda, tan kale waxay ku tusin naxariis, isu turid, dhibaato ka fududayn, isa saamixid iyo isuducayn. Waanataas akhlaaq iyo wanaag iyo kala aarasho la'aan iyo in Alle yahay meesha khayrku ka yimaaddo. [Yuusuf: 87-92].

93. La taga qamiiskaygan kuna tuura wajiga aabbahay ha noqdo mid wax arkee iina keena ehelkiinna dhammaan.

أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾

94. Markuu safarkii soo baxay wuxuu yidhi aabbahood: anugu waxaan heli Yuusuf dabayshiisii «caraftiisii» haddaydaan i dhaliilayn.
95. Waxayna dheheen adugu wali waxaad ku sugan tahay gafkii hore, (jacaylkii Yuusuf).
96. Markuu yimid kii bishaaraynayey wuxuu ku tuuray (qamiiskii) wajigiisa wuxuuna noqday mid wax arka, wuxuuna yidhi miyaanan idinku dhihin anugu waxaan ka ogahay xagga Alle waxaydaan ogayn.
97. Waxayna dheheen: aaboo nooga dhaafid warso dambigannaga waan gafsanayne.
98. Wuxuuna yidhi waan idiinka dambi dhaaf warsan doonaa Rabbigay isagaa dambi dhaafe naxariista ehe.

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعَيْرُ قَالَ أَبُوهُمْ
إِنِّي لِأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن
تَفَقَّدُونِ ﴿٩٤﴾

قَالُوا تَأَلَّهَ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ
الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ
فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي
أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾

قَالُوا يَتَّابَانَا أَسْتَغْفِرُ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا
خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾

Wuxuu faray Yuusuf inay sii qaadaan qamiiskiisa kuna tuuraan wajiga aabihiis inuu wax arko, dadkiina u keenaan, Yacquubna wuxuu Alle gaadhsiiyey dabayshii Yuusuf, wuxuuna u sheegay dadkii isagoo ka yaabi inay ku sheegaan cantatab iyo isku darsan, waxayna ku sheegeen inuu wali ku sugan yahay jacaylkii Yuusuf ee darnaa, markaas waxaa u yimid kii bishaaraynayey wuxuuna qamiiskii ku tuuray wajiga aabbihiis waxna wuu arkay, markaasuu ku yidhi miyaanan idin dhihin waxaan ka ogahay xagga Alle waxaydaan ogayn, waxayna qirteen gafkoodii waxayna warsadeen aabbaahood inuu u dambi dhaaf warsado, wuxuuna u sheegay inuu u dambi dhaaf dalbi doono.

Ibnu Mascuud wuxuu yidhi: wuxuu dib ugu dhigay tan iyo aroortii (oo ducada la aqbaloo), saasayna u dhabowday yididiiladii Nabi Yacquub, Allena ka fayday dhibkii hayay muddo dheer, taasina waxay ku tusin awoodda Alle iyo inuu u gargaaro addoomadiisa suubban, kana faydo kurbada markay dhab u rumeeyaan. [Yuusuf: 93-98].

99. Markay u galeen Yuusuf wuxuu isu dumay labadiisii waalid, wuxuuna yidhi gala Masar Alle hadduu doono idinkoo aamina.
100. Wuxuuna u koryeelay labada waalid kursigii, waxayna ula hoobteen sujuud «salaan», wuxuuna yidhi: aabbow waatan fasirkii riyadaydii horay, wuxuu ka yeelay Rabbigay xaq (sugan) wuuna ii wanaag falay markuu iga soo bixiyay xabbiska idinkana keenay baadiyaha kadib intuu shaydaan fasaadiyay ani iyo walaalahay dhexdannada, Rabbigayna waa u turaha wuxuu doono waana oge falsan.
101. Allow waxaad i siisay xukun waxaadna i bartay fasiraadda riyada, Allaha abuuray samooyinka iyo dhulkow adaa wali (gargaare) ii ah aduun iyo aakhiroba ee i oofso anoo muslim ah ina haleeshii kuwa suubban.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ
أَبُوهُ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ
آمِنِينَ ﴿٩٩﴾

وَرَفَعَ أَبُوهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا
لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ
رُؤْيَاكَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلْنَا رُبِّي حَقًّا
وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجْتَنِي مِنَ الْبَيْتِ
وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ
نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ
رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ ﴿١٠٠﴾

* رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ
وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحَقْنِي
بِالصَّالِحِينَ ﴿١٠١﴾

Alle ayaa wayn awoodna leh, xaqiijiyayna riyadii Nabi Yuusuf dadkiisiina u soo kulmiyay xabbis iyo dhibaato ka dib iyo fasaadin shaydaan isaga iyo walaalihiis dhexdooda, illeen Alle waa u turaha u naxariis badan cidduu doono, waana wax walba oge falsan, markaasuu Nabi Yuusuf u jeedsaday xagga Alle xusayna nimcada Alle siiyay wuxuuna ka baryay Allaha awoodda leh ee cirka iyo dhulka abuuray ee gargaaraha u ah adduun iyo aakhiraba inuu ku dilo muslimnimo haleeshiyana kuwii suubbanaa.

Aayaduhuna waxay tusin in Alle faydo dhibka iyo cidhiidhiga, suu u kulmiyo wax kala tagsan, in nicmo adduun ayan waarayn, in Alle yahay gargaaraha mu'miniinta, in la warsado khaatimo fiican iyo ku dilid diinta islaamka, iyo inuu wehel uga yeelo dadkii suubbanaa. Waxayna ku tusin in marka xaal taam noqdo ku xigi nuqsaan oo adduun lagu waarayn, ruuxa caqliga badanna uu xusuusnaado xaalkii Nabi Yuusuf iyo xukunkiisii iyo siduu Alle uga baryay khaatimo fiican, Alle ha nagu khatimo khaatimo fiican. [Yuusuf: 99-101].

102. Kaasi waa wararka wax maqan annagaana kuu waxyoon, mana aadan ahayn agtooda markay kulmiyeen amarkoodii iyagoo shirqooli.

103. Dadka badankiisna ma rumaynayaan aad kuba dadaashide.

104. Wax ujuura ahna kama warsanaysid (xaqa) waa uun waanada caalamka.

105. Badanaa calaamad samooyinka iyo dhulka oo ay marayaan iyagoo ka jeedsan.

106. Mana rumaynayaan badankoodu Alle iyagoo la wadaajin mooyee.

107. Ma waxay ka aammin noqdeen inay u timaado masiibo cadaabka Alle ama ugu timaado saacaddu kado iyogoo ogayn.

108. Dheh tan waa waddadayda (xaqa ah) waxaana ugu yeedhi (dadka) xagga Alle anoo ku sugan xujo cad aniga iyo inta i

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ
وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ
يَمْكُرُونَ ﴿١٠٢﴾

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ
بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا
ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

وَكَأَيِّن مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ
يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ
مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

أَفَأَمِنُوا أَن تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ
اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾

قُلْ هَذِيهِ سَبِيلِي أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى
بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ
وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾

raacda, waxaana nasahay Alle,
kamidna ma ihi mushrikiinta.

Waxaa la soo sheegay oo qisada Yuusuf ah waa wax maqnaa oo Alle u waxyooday Nabiga, mana la joogin markay u kulmayeen dhagarta, dadka badankiina si kastoo loogu dadaalo ma rumeeyo xaqa, Nabiguna wax ujuura ah ma warsanayn gaadhsiinta xaqa, ee quraanku waa waanada caalamka, waxaana badan intay marayaan calaamado cirka iyo dhulka ayna ku waano qaadanayn ee ay iska mari kana jeedsadaan, wax badan oo ka midana waxay isku daraan rumayn Alle iyo la wadaajis cibaadadiisa.

Wax habboonna ma aha in Alle wax kale, wuxuu dooni ha ahaadee, wax lala wadaajiyo, sida baryada, wax tarka, kaalmaha iwm, illeen aammin lagama aha inay masiibo timaado ama saacaddu kado ugu timaado dadka, tan kale diintu waa caddahay waana jidka xaqa, een qallooc lahayn, Nabiga iyo inta raacdayna way ku hanuuniyaan dadka iyagoo ku cilmi leh oo toosan, kana fog jidka gaalada, waana in xaqa la rumeeyo, looguna yeedho dadka si cad oo wanaag iyo asluub ku dheehan tahay oo loo cilmi leeyahay xaqa. [Yuusuf: 102-108].

109. Ma ahayn kuwii aan diray
hortaa waxaan rag loo
waxyoodo ahayn oo ehelka
magaalooyinka ah, miyayna
soconnin dhulka oo ay fiiriyaan
siday noqotay cidhibta kuwii
ka horreeyay, daarta aakhiro
yaana u khayr roon kuwii
dhawrsaday ee miyaydaan
kasayn.

110. Markay qusteen rasuulladii
una maleeyeen in loo
sheegay been waxaa u yimid
gargaarkannaga waxaana
la koriyay cidaan doonno
lagamana celiyo ciqaabtannada
qoomka danbiilayaasha ah.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي
إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَفَلَمْ يَسِيرُوا
فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ
لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا
أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرًا مِنْ رَبِّهِمْ
مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ
الْمُجْرِمِينَ ﴿١١٠﴾

111. Waxaa ugu sugan qisadooda waano kuwa caqliga leh, mana aha sheeko la been abuurtay waase u rumayn wixii ka horreeyay (oo kutubtii xaqa ahayda) iyo caddaynta wax kasta iyo hanuunka iyo naxariista ciddii rumayn xaqa.

لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةً لِأُولِي
 الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى
 وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
 وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ
 يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

Alle wuxuu diray Nabi Maxamed hortiisa (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) rasuullo loo waxyooday, ee dadku waa inay dhulka maraan ee waano qaataan siday noqotay cidhibtii kuwii hore aakhiraana u khayr roon kuwa dhawrsada, tan kale markay rasuulladii ka quusteen rumaynta qoomkoodii oo la beeniyay yaa waxaa u imaanayay gargaarkii Alle, markaasuu korinaayey cidda uu doono, wax ciqaabta Alle kuwa danbiilayaasha ah ka celinna ma jiro, qisooyinka la soo sheegayna waanaa ugu sugan ciddii caqli leh, mana aha war la iska been abuuray, waase u rumayn xaqii ka horreeyay, iyo caddaynta wax kasta iyo hanuunka iyo naxariista ciddii rumayn xaqa. Saasayna ku dhammaatay suuraddii iyadoo kulmisay wax badan oo qisadii Nabi Yuusuf iyo xigmooyin kalaba, waxaase waajiba in lagu waano qaato siday suuraaduba ku dhammaatay, lana rumeeyo xaqa, Alle na loo kali yeelo cibaadada, lana sugo gargaarka Alle, lana ogaado xaqnimada quraanka, wanaagga iyo xaqana loogu yeedho dadka, guud ahaan Alle si dhaba loo rumeeyo. [Yuusuf: 109-111].

Suurat Ar-Racd

سُورَةُ الرَّعْدِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Xarfaha hore oo kale waan soo sheegnay fasirkooda, kuwaasna waa aayaadkii kitaabka (quraanka), waxa lagaaga soo dejiyay xagga Allehaa waa xaq, dadka badankiise ma rumaynin.
2. Alle waa kan kor yeela samooyinka tiir la'aan aad aragtaan markaas ka kor noqday carshiga, (si u cunanta), sakhirayna qorraxda iyo dayaxa dhammaanna waxay ku socdaan muddo magacaaban, Alle ayaa maamula amarka caddeeyana aayaadka inaad la kulanka Allihiin yaqiinsataan.
3. Alle waa kan fidiyay dhulka yeelayna dhexdiisa buuro, iyo wabiyo midho kastana ka yeelay dhexdiisa laba nooc wuxuuna ku dadaa habeenkii maalinta, arrintaasna calaamooyin yaa ugu sugan ciddii fikiri.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَرِّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنزِلَ
إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ
تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَحَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا
رَوَابِي وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ
جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغِثِي
الْأَيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾

Suuradaha lagu billaabay xarfahaas oo kale waxay ku tusin sida Alle quraanka ugu gargaaray iyo xaqa iyo waynida quraanka, aayadahanna waxay ku tusin in quraanku xaq Alle soo dejiyay yahay, inkastoo dadka badankii rumaynin, Ilaaha quraanka soo dejiyayna waa kan kor yeelay samooyinka tiir la'aantiis.

Kana kor noqday carshiga si u cunanta, hallayn la'aan iyo u ekaynsiin la'aan, sahlayna qorraxda iyo dayaxa, muddo ay ku socdaanna u yeelay, amarkana isagaa maamula, caddeeyana aayaadka inaad la kulanka Ilaahiinna rumaysaan, waana kan dhulka fidiyay, buuro, wabiyo, iyo nooc kastoo midha ahna yeelay, habeenka iyo maalintana isku badala si ay calaamo ugu noqoto ciddii fikiri. Taasina waxay ku tusin in Alle maamulo adduunka sare iyo hoosaba, awooddiisuna wax la qiyaasi karo ahayn, mudanna cibaado dhaba iyo aqoonsi.

[Ar-Racd: 1-3].

4. Dhulka waxaa ah goosinno daris ah (isku dhaw) iyo beero cinaba, iyo beer iyo timir oo mataano ah iyo kuwo aan mataano ahayn, laguna waraabiyo biyo kaliya waxaana ku kala fadilaynaa (wanaajinaynaa) qaar qaarka kale cunnada (dhadhanka), arrintaasna calaamaa ugu sugan ciddii wax kasi.
5. Haddaad yaabtana waxaa yaaba hadalkoodii ahaa ma markaas noqonno carro yaa markaas abuur cusub (nala aburi), kuwaasi waa kuwa ka gaaloobay Rabbigood, waana kuwa luquntooda la yeelay katiinado waana kuwo naarta ehelkeeda ah kuna dhex waari.
6. Waxayna kaa dedejiisan xumaan wanaag ka hor iyadooy tagtay hortood tusaalayaal (ciqaabeed) Rabbigaana waa u dambi dhaafaha dadka iyagoo dulmi ku sugan Rabbigaana waa ciqaab darane.

وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَوِّرَاتٌ وَجَنَّتْ
مِّنْ أَعْتَابٍ وَرَزَّحٌ وَنَجِيلٌ صِنَوَانٌ
وَعَدِيرٌ صِنَوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ
وَنُقُضَلٌ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

* وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَدَا
كُنَّا تَرْبًا أَيْنَا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ۗ وَأُولَئِكَ
الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَعْلَى
فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ
وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمُثَلَّثُ ۗ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَدُوٌّ مَّغْفِرَةٌ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ
وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾

Aayaduhuna waxay ka warrami qudrada Alle iyo awooddiisa iyo midhaha isu dhaw ee biyo kaliya ka waraaba hadana kala duwan yahay dhadhankoodu, midabkoodu, adaygga, jileeca, waynida, yaraanta, waxaasoo dhanna waxay ku tusin awoodda iyo maamulka Alle ay ku waano qaadan ciddii wax kasi, yaan Ilaahay ahayn oo saas yeeli kara, aaway kuwii caqli xumaa ee lahaa dabeecad baa wax fasha, waa la yaab waxaase la yaab isna ah inay gaaladu cuslaystaan in markay dhintaan oy carro noqdaan la soo celin markale, kuwaasu waa kuwa Alle ka gaalobay ee luqunta laga xidhi waana kuwo ku waari, ee dadajista ciqaab iyo dhibaato wanaag ka hor, hortoodana waxaa ahaa wax lagu waano qaato oo ciqaaba, Allese wuu isaga danbi dhafaa iyagoo dulmi fali, ciqaabtiisuna way daran tahay. Rasuulkana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaa laga wariyay: saamaxa Alle la'aantii iyo dhaafiddiisu cidna nolol kuma xasisheen, ciqaabtiisuna hadayna jirin cid kasta way talo saaran lahayd. Waxaa wariyay Ibnu Abii Xaatim, saas darteed waa in la waano qaato wanaaggana lagu dadaalo, xaaraantana laga fagaado. [Ar-Racd: 4-6].

7. Waxay dheheen kuwii gaalobay maxaa loogu soo dejin waayey korkiisa aayad xagga Allehiis ka timid, adugu waxaad uun tahay dige cid kastana waxay leedahay hanuuniye.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ
آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنْ مَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ
قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾

8. Alle ayaa og waxay ku siddu uurka dhaddig kasta, iyo waxay ilmo galeennadu nusqaamin, iyo waxay kordhin (dhicis iyo shin) wax kastana Alle agtiisa qaddar (waqti) yuu leeyahay.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ
الْأَرْحَامُ وَمَا تَرْذَاؤُ كُلِّ شَيْءٍ عِنْدَهُ
بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾

9. Wuxuuna og yahay waxa maqan iyo waxa jooga waana weyne ka sarreeya (wax kasta).

عَلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرِ
الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾

10. Waana isku mid kiinna qarsada hadalka iyo kiinna la qaylya, iyo kii isqariya hebeenkii iyo kii muuqda maalintii.

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلِ وَمَنْ
جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ
وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾

11. Wuxuuna leeyahay (ruux kasta) kuwo isbedela (malaa'ig) oo hortiisa iyo gadaashiisa ah kuna dhawra amarka Alle, Ilaahayna ma dooriyo wax dad ku sugan yahay intay ka dooriyaan waxa naftooda ku sugan, markuu Alle la doono dad dhibna wax ka celin ma jiro, mana laha Alle ka sokow gargaare.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْن يَدَيْهِ وَمِن خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُعَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّن دُونِهِ مِن وَالٍ ﴿١١﴾

Waxbadan yey gaaladii warsadeen aayado kibir iyo isla wayni darteed, Nabiguse waa uun u dige, cidkastana waxay leedahay hanuuniye. Tan kale Alle ayaa wax walba og, waxa uurka ku jira, waxa dhicis noqon waxa shin ku dhalan, wax walbana waqti bay ku leeyihiin Alle agtiisa, wuuna og yahay waxa maqan iyo waxa jooga, waana waynaha sarreeya, waana isugu mid Alle ciddii wax qarsata iyo tii habeen la gabata iyo tii maalin muujisata, ruux walbana malaa'igbaa hortiisa iyo gadaashiisa ku dhawrta idinka Alle, sunnada Alle na waa inaan cidna laga doorinin siday ku sugan tahay haddayna doorinin waxa naftooda ku sugan cidduu Alle xumaan la doonana wax ka celin ama gargaari ma jiro.

Waxaana sugnaaday in malaa'igtu isukeen beddesho habeen iyo maalin, saasayna u habboon tahay in xumaanta laga dhawrsado wanaaggana lagu dadaalo, Alle na la cuskado. [Ar-Racd: 7-11].

12. Alle waa kan idin tusiya hillaaca cabsi gelin iyo rajo gelin darteed, wuxuuna abuuraa daruurta culus.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوَافًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿١٢﴾

13. Wuuna tasbiixsadaa onkadku isagoo mahadda Alle ku dheehan iyo malaa'igtuna (waxay la tasbiixsan) cabsida Alle, wuxuuna diraa danabyo wuxuuna ku ridaa cidduu doono, iyaguna waxay ku murmi Alle isagoo ciqaabtiisu daran tahay.

وَيَسِيحُ الرِّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَن يَشَاءُ وَهُمْ يُجَدِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ ﴿١٣﴾

14. Alle waxaa u sugnaaday baryo (iyo cibaado) xaq, waxa ka soo hadhayna waxba uma ajiibaan (kuwa baryi) sida mid ku fidiyey gacmihiisa xagga biyaha inay afkiisa gaadhaan, mana gaadhayaan, baryada gaaladuna waxaan baadi ahayn ma aha.

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ كَفَيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَلِغِهِ وَمَا دَعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾

15. Waxaa Ilaahay u sujuuda «u khuduuca» waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka ogolaansho iyo qasab iyo hooskooda aroor iyo galbihiiba.

وَاللَّهُ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُم بِالْغُدُورِ وَالْأَصَالِ ﴿١٥﴾

Alle waa kan awoodda badan ee dadka tusiya hillaac cabsi gelin iyo damac galin, abuurana daruur culus, lana tasbiixsado onkadku iyo malaa'igtu dartiis, dirana danabyada cidduu doonana ku rida, gaaladuna waxay ku murmi Alle isagoo ciqaabtiisu daran tahay, Alle na wuxuu mudan yahay cibaado xaq ah isagaana baryo mudan, waxay baryi Alle ka sokowna waxay la mid yihiin ruux gacmaha biyaha ku taagay inay soo gaadhaan afkiisa mana suurowdo, gaalada baryadeeduna waa baadi wax kama jiraana, waxa cirka iyo dhulka ku suganna Alle ayay u khuduucan ogolaansho iyo qasabba oo cid abuurid, doorsoon, cudur, geeri iyo maamulka Alle diidi karta ma jirto. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: haddaad maqashaan onkodka Alle xusa, kuma dhoco cid Alle xusiye, waxaa wariyey dhabaraani. Dhabtuna waa in Alle xaq yahay, Nabiguna xaq yahay, diintuna xaq tahay, qiyaamo iyo xisaab iyo janno iyo naarna wax sugan yihiin lana rabo darbasha iyo samo fal. [Ar-Racd: 12-15].

16. Waxaad dhahdaa yaa ah Rabbiga (abuuray maamulana) samooyinka iyo dhulka, waxaadna dhahdaa waa Alle, waxaadna dhahdaa ma yeelanaysaan Alle ka sokow awliyo (gargaarayaal) oon u hananayn naftooda nacfi iyo dhib midna, dheh ma eg yihiin indhoole iyo wax arke, mase eg yihiin mugdiyo iyo nuur, mise waxay u yeeleen Alle shuruko

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَأَتَّخِذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾

wax u abuuray sida abuurka Alle oo waxaa isaga ekaaday abuurkii, waxaad dhahdaa Alle ayaa wax kasta abuuray waana kali awood badan.

17. Wuxuu ka soo dejiyey samada biyo waxaana la durduray waadiyo awooddood wuxuuna xambaartaa daadku daadxor sarraysa, waxay dabka ku huriyaanna doonid isku qurxin, ama alaabo waxaa ah abuur la mida, saasuuna Alle ugu yeelaa tusaale xaqa iyo baadiilka, xumbaduse way tagi iyadoo ingagan waxa dadka anficise wuxuu ku nagaan dhulka, saasuuna Alle u yeelaa tusaalayaasha.

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَهُ
بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا
وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ
حَلِيَّةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلَهُ كَذَلِكَ
يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ
فَيَمْضِي جُفَاءً وَاَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ
فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ
الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾

Alle mooyee Ilaah kale oo xaq lagu caabudo ma jiro, cirka, dhulka iyo khalqiga dhammaanna Alle ayaa ahaysiiyey, mana mudna cid kale in wax lala wadaajiyo, illeen waxba ma hantaane, mana sinna mu'min iyo gaal, sidayna u sinnayn indhoole iyo wax arke, iyo mugdi iyo iftiin, wax abuurka Alle oo kalena ma jiro, Rabbi ayaase wax kasta abuuray, waana kali awood badan, isagaana roobka keena togoggana durduriya iyadoo xambaarsan xumbo sarreysa, sida xumbada birta, saasuuna Alle ugu yeelaa tusaale xaqa iyo baadhilka, xumbaduse way tagtaa iyadoo ingagan waxa dadka anficise dhulkuu ku hadhaa, saasuuna Alle wax u tusaaleeyaa, arrintaasuna waxay ku tusin in Alle Ilaaha xaqa yahay, inayna sinnayn mu'min iyo gaal, mugdi iyo nuur, in roobka Alle keeno, in xumaantu baabi'i xaquna sugnaan, waana tusaale caddeyn sida kala bixi maalinta qiyaame iyo aakharo. «Allaha sahlo». [Ar-Racd: 16-17].

18. Kuwa Rabbigood ajiibay (maqlay) waxaa u sugnaaday wanaag (janno) kuwaan ajiibin (maqlinna) hadduu u sugnaado waxa dhulka ku sugan dhammaan oo wax la mida la jiro way isku furan lahaayeen kuwaasna waxaa u sugnaaday

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْخَيْرَىٰ وَالَّذِينَ
لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا
بِهِ أَوْ لَتَبَتْ لَهُمْ سُوءَ الْحِسَابِ
وَمَا أُولَئِكَ بِجَهَنَّمَ وَبئسَ الْإِهَادُ ﴿١٨﴾

xisaab xun (daran) hooygooduna waa jahannamo iyadaana u xun gogol.

19. Cid og in waxa lagaaga soo dejiyey xagga Allehaa uu xaq yahay ma la mid baa mid indho la', waxaa uun waantooma kuwa caqliga leh.
20. Ee ah kuwa oofiya ballanka Alle oon burininna ballanka adag.
21. Ee ah kuwa xidhiidhiya waxa Alle faray in la xidhiidhiyo kana cabsada Rabbigood kana cabsada xisaab xun.
22. Ee ah kuwa u samray doonid wajiga Rabbigood dartiis, oogayna salaadda, kana bixiyey waxaan ku arzaaqnay qayb qarsoodi iyo muuqaalba, kuna difaaca xumaanta lagula kaco wanaag, kuwaas cidhib fiican yaa u sugnaatay.
23. Waxaana gali jannada cadnin iyaga iyo cidda suuban oo aabbayaalkooda, haweenkooda iyo caruurtooda, malaa'igtuna waxay uga soo gali irid kasta.
24. Iyagoo ku dhihi nabadgalyo korkiinna ha ahaato samirkiinna dartiis waxaa wanaag badan cidhibta daarta (janno).

* أَفَمَن يَعْزَمُ أَنَّهَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَن هُوَ أَعْمَىٰ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾

الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ أَلْمِيتَقَ ﴿٢٠﴾

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾

وَالَّذِينَ صَبَرُوا أَبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَدْرءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٢﴾

جَنَّتْ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَن صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾

سَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٤﴾

Wanaag fale wanaag iyo jannaa u sugnaaday illeen Alle ayuu maqlaye, kuwaan Alle maqlinna waxa dhulka ku sagan hadday leeyihiin dhammaan iyo wax la mida way isku furan lahaayeen qiyaamada, waxaana u sugnaaday xisaab xun

iyo hooy cadaab, mana sinna cid og xaqnimada quraanka iyo cid ka indho la' waanaduna waxay anfacdaa kuwa caqliga leh ee oofiya cahdiga iyo ballanka Alle, ee xidhiidhiya waxa Alle faray in la xidhiidhiyo oo qaraabo iyo dadka dhibaataysan iyo xaqa Alle, xisaab xunna ka yaaba, ee samra oo u adkaysta cibaadada dar Alle, oogana salaadda waxna bixiya qarsoodi iyo muuqba, waana kuwa cidhib fiican iyo jannada cadnin u sugnaatay iyaga iyo ehelkooda wanaagsan, malaa'igtuna meel walba way uga soo geli iyadoo salaami uguna bogaadin cidhibta fiican, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: kooxda jannada u hor gali waa fuqarada kuwii dar Alle u hijrooday, ilaaliya xuduudda dhulka islaamka, oo dhibka la isaga dhigo, oo dadka ka xigsada, dhintana midkood isagoo dantiisii laabta ku haysta waxna uusan ka qaban karin. Waxaa wariyey imaam Axmed. [Ar-Racd: 18-24].

25. Kuwa buriya ballanka Alle adkayntiisa ka dib gooyana wuxuu faray Alle in la xidhiidhiyo oo fasaadiyana dhulka kuwaas waxaa u sugnaaday lacnad iyo guri xun.
26. Alle ayaana u fidiya rizqiga cidduu doono kuna cidhiidhya (cidduu doono), waxayna ku farxeen gaaladii nolosha adduunyo, mana aha nolosha adduunyo aakharo agteeda waxaan maalmo lagu raaxaysto ahayn.
27. Waxay dhihi kuwii gaaloobay maxaa loogu soo dejin waayey korkiisa aayad Rabbigiisa xaggiisa, waxaad dhahdaa Alle wuu dhumiya cidduu doono (oo xaqa diidda) wuxuuna u hanuuniyaa xaggiisa ciddii u noqota.
28. Ee ah kuwa rumeeyey xaqa kuna xasishay quluubtoodu xuska Alle, xuska Alle ayayna ku xasishaa quluubtu.

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٢٥﴾

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۗ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَعٌ ﴿٢٦﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ﴿٢٧﴾

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾

29. Ee ah kuwa rumeeyey xaqa falayna camal suuban waxaana u sugnaaday khayr iyo nicmo iyo noqosho wanaagsan.

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحَسُنَ مَا فِي مِثَابِ ﴿٢٩﴾

Aayadda hore kuwa ku xusan waa kuwa ka soo horjeeda mu'miniinta ee buriya ballanka gooyana wuxuu faray in la xidhiidhiyo Alle, dhulkana fasaadiya oo xumaan iyo gaalnimo iyo dulmi ku maamula, kuwaas lacnad iyo guri xun baana u sugnaaday, awooddana Alle ayaa iska leh oo cidduu doonana, imtixaan ugu waasiciya, kuu doono wax kaafiya siiya ama ku cidhiidhya, mana aha jeceyl iyo nacayb midna, gaalana waxay ku farxaan adduunyada, nolosha adduunyana markii loo eego aakharo iyo waxa Alle u darbay mu'miniinta wa maalmo raaxo leh ee tegi, waxaana xadiith ku sugnaaday: adduunyadu markii loo eego aakharo waa far bad la geliyey, bal ha eego wuxuu ka soo celiyey. Waxaa wariyey «Muslim». Gaalana mucjiso doonid iyo madax adayg waa caadadood, ciddiise xaqa diida Alle ayaa sii dhumiya, tii hanuunka doontana wuu hanuuniyaa, ee qalbigeedu ku xasisho xuska Alle, xusidda Alle ayaana quluubtu ku xasishaa, kuwaa xaqa rumeeyey ee camal fiican fala waxay heli janno iyo noqosho fiican, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: jannada waxaa ah geed uu socdo kan saaran hooskeed boqol sano oosan goynayn. Waxaa wariyey Bukhaari. Wakaas xaqa Alle iyo awooddiisa, iyo xaalka adduun iyo kan aakhiro iyo wax qalbigu ku xasilo iyo janno iyo wanaag iyo hanuun iyo baadi ciddii caqli lahma way kala dooran. [Ar-Racd: 25-29].

30. Saasaan kuugu dirray ummad ay tageen ummado hortood inaad ku akhrido kaan kuu waxyoonnay iyaguna waxay ka gaaloobi Allaha Raxmaana, waxaad dhahdaa isagaa rabbigay ah, ku xaq lugu caabudo oon isaga ahaynna majiro isagaana tala saartay xagiisaana u noqon.

كَذَٰلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهَا أُمَمٌ لِّتَلْوَا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمٰنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾

31. Haddii quraan dartiis buuro lala kaxayn, ama lala goyn dhulka ama lagula hadli dadkii dhintay (wuxuu noqon lahaa quraankan), amarkase Alle ayaa dhammaantiis iska leh, miyeyanse ogayn kuwa rumeeyey xaqa hadduu Alle doono

وَلَوْ أَن قُرْءَانًا سِيرتَ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُلمَ بِهِ الْمَوْتَىٰ ۗ بَل لِّلَّهِ الْأَمْرُ حَمِيْعًا أَفَلَمْ يَأْتِسْ بِالَّذِينَ ءَامَنُوا أَن لَّو يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيْعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا

inuu hanuunin lahaa dadka dhammaan, kamana tagaan kuwii gaalobay (xumaan) intay kaga dhacdo musiibo waxay faleen darteed ama degto meel ku dhaw guryahooda intuu ka yimaaddo yaboohii Alle, Ilaah ma baajiyo ballanka.

32. Waxaa lagu jees jeesay rasuullo kaa horreeyey markaasaan u sugay kuwii gaalobay, ka dibna waan qabtay, ee siday noqotay ciqaabtaydii (wax darrayd).

Alle wuxuu sheegay Nabiga inuu u diray ummad ay ka horreeyeen ummado rasuullo loo diray, si aad ugu akhrido waxa lagu waxyooday, waxayna ka gaaloobi Allaha Raxmaan, waxaad dhahdaa waa Rabbigay, ilaah xaq lugu caabudo ma jiro isaga mooyee, isagaanan talo saartay xaggiisaana u noqon, u toobad keeni, Alle na isagoo ammaani quraanka wuxuu sheegay in haddii kutubihii hore laga heli kitaab buuraha meeshooda ka kaxeeya ama dhulka lala gooyo, ama dadkii dhintay lagula hadlo waxaa ka mudnaan lahaa quraankan, amarka Alle ayaa dhammaantiis iska leh, miyeynase ogayn kuwii rumeeyey in hadduu Alle doono hanuunin lahaa dadka dhammaan, gaalana kama tagaan xumaanta inta ay kaga dhacdo musiibo, ama ay ku dhacdo meesha u dhaw guryahooda intuu ka yimaaddo yaboohii Alle oo ah guusha islaamka, ama qiyaamada, Alle na ma baajiyo ballanka. Waxaa lagu jees jeesay rasuullo kaa horreeyey waxaana u sugay gaaladii markaasaan qabtay ee siday tahay ciqaabtaydii. Aayaduhuna waxay caddayn rasuulnimada Nabiga, kalinimada Alle, talasaarashadiisa, in isaga loo noqon, fadliga iyo sharafta quraanka, madax adaygga gaalada, in la ciqaabi Alle na oofin ballanka. [Ar-Racd: 30-32].

33. Cid ku ilaalin naf kastaa waxay kasbatay (Alle) ma la mid baa midaan saas ahayn, waxayna u yeeleen Alle shurako dheh magacaaba, mise waxaad Alle uga warramaysaan waxaan joogin dhulka, mise hadal muuqaala oo aan dhab ahayn, saas ma aha ee waxaa loo qurxiyey

تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةً أَوْ نُحْلٌ
قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدَ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣١﴾

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْتُمْ بِرُسُلِي مِّن قَبْلِكَ
فَأَمَلَيْتُمُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ
كَفَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾

أَفَمَن هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا
كَسَبَتْ ۗ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلُوبًا
سَمُومَةً ۗ أَمْ تَتَّبِعُونَهُ وَبِمَا لَا يَعْلَمُ فِي
الْأَرْضِ ۗ أَمْ يَظْهَرُ مِنَ الْقَوْلِ ۗ بَلْ زَيْنٌ
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ وَضُدُّوا عَنِ
السَّبِيلِ ۗ وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن هَادٍ
﴿٣٣﴾

kuwii gaaloobay dhagartooda waxaana laga leexiyey jidka, cid Alle dhumiyeyna ma laha wax hanuunin.

34. Waxayna mudan cadaab nolosha adduun, cadaabka aakhiraana daran mana u sugna wax Alle ka ilaalin.
35. Tusaalaha (tilmaanta) jannada loo darbay kuwa dhawrsada waa inay dhex socdaan wabiyaalkii, cunnadeeduna waa joogto iyo hooskeedu, taasina waa cidhibta kuwa dhawrsada, cidhibta gaaladuna waa naar.

Alle ayaa wax walba illaliya oo daalacan, wax la midana ma jiro, iyo wax ku dhaw midna, shurakada ay u yeeleenna waa been ay magacaabeen oon joogin dhulka iyo war muuqaalkiis, mase Alle ayay uga warrami khalqigiisa, kuwaas wuxuu shaydaan u qurxiyey dhagartooda, jidka xaqa ahna waa laga awday, wax toosinna ma helaan, waxayna mudan cadaab adduun iyo mid ka daran oo aakhiro, wax Alle ka dhawrina ma jiro, jannada loo darbay mu'miniinta dhawrsatana waa in wabiyaal dhex socdaan cunnadeeda iyo hooskeeduna joogto yahay, waana cidhibta kuwa dhawrsada, sida naartu u tahay cidhibta gaalada. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wax badan yuu fasiray aayadaha jannada ka warrami oo tilmaamay inay nicmo ku dhan tahay, xumaanna ka fogahtay, lagana dhimanayn, dhib iyo rafaadna lahayn, ciddii caqli lehna waa inay darbato, una guuro, una galab caraabo, una kallaho cid guurtayna way gaadhaa maqsadkeeda, haddiise lagu khaldamo dhalanteed iyo bidhaanta adduun waa uun khasaare iyo halaag. «Alle ha na toosiyo». [Ar-Racd: 33-35].

36. Kuwaan siinnay kitaabka waxay ku farxaan waxa lagugu soo dejiyey, xisbiyada waxaa ka mida kuwo diidi qaarkiis, waxaad dhahdaa waxaa uun lay faray inaan caabudo Alle una shariig yeelin, xaggiisaan u yeedhi xaggiisaana u noqon.

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلِعَذَابٌ
الْآخِرَةُ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ

وَاقٍ ﴿٣٤﴾

* مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلُّهَا دَائِمٌ
وظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى
الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٥﴾

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ
بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ
يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ
اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ

مَقَابٍ ﴿٣٦﴾

37. Saasaana kuugu soo dejinnay xukun carabi ah, haddaad raacdo hawadoodana intuu cilmi ku soo gaadhay ka dib, kama helaysid xagga Alle gargaare iyo dhawre.
38. Waxaan dirray hortaa rasuullo waxaana u yeellay haween iyo caruur, rasuulna mucjiso lama imaan karo idimka Alle la'aantiis, muddo kastana way qoran tahay.
39. Alle na wuu tiraa wuxuu doono wuuna sugaa, agtiisana waxaa ah looxul maxfuudka.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ
 اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ
 الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا
 وَاقٍ ﴿٣٧﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا
 لَهُمُ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرُسُولٍ
 أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ
 كِتَابٌ ﴿٣٨﴾

يَمْحُوهَا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ
 الْكِتَابِ ﴿٣٩﴾

Kuwii ehelu kitaabka ahaa qaarkooda rumeeyey Nabiga iyo xaquu la yimid way ku farxayeen, inkastoo koox ka mida ay diidi xaqa qaarkiis, Nabigana waxaa la faray inuu Allehiis uun caabudo xaggiisana ugu yeedho dadka illeen xaggiisana loo noqone, saasaana loogu soo dejiyey quraan carabi ah, ciddii raacda hawo dad oo xun iyagoo u cilmi leh kama helayo xagga Alle gargaare iyo ilaaliye midna, inuu Alle diro rasuulna waa jid Alle oo horreeyey waxayna yeesheen xaas iyo caruur, illeen waa bani Aadame, rasuul mucjiso la imaan karana ma jiro idimka Alle la'aantiis, wax kastana waqti go'an yuu leeyahay, wuxuu rabana Alle wuu tiraa, wuxuu doonana wuu sugaa, agtiisana waxaa ah looxul maxfuudka.

Taasina waxay ku tusin in ciddii cilmi iyo caqli leh ay rumayn Nabiga iyo quraanka, iyo in Alle kaliya la caabudo, looguna yeedho dadka, ciddii xaqa ka leexata ayan gargaare heleyn, in rasuulladu dad yihiin oy wax cuni waxna guursan waxna dhalaan, in mucjisu xagga Alle ka timaaddo, in wax walba muddo leeyahay, in Alle wuxuu doono tiro kuu doonana sugo. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxa waxaa rizqiga looga hoojiyaa dambi dartiis, ducaduna qaddarkay wax ka tartaa, cimrigana waxaa siyaadiya samo fal. Waxaa wariyey Axmed, Nasaa'i iyo kuwo kale. [Ar-Racd: 36-39].

40. Haddaan ku tusinno qaar waxaan u yaboohi (oo dulli ah waa saas) haddaanse ku oofsanno waxaa uun korkaaga

وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ
 نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا
 الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾

ah gaadhsiin annagana waxaa na saaran inaan xisaabinno.

41. Miyeyna arkayn inaannu uga imaan dhulka darfaha annagoo nusqaamin, furasho (ama abaar), Alle na wuu xukumi, wax burinna ma jiro xukunkiisa, waana midkay deg deg tahay xisaabtiisu.
42. Waxaa wax dhagray kuwii ka horreeyey Alle ayaase dhagar (abaal maris oo booskeeda dhacda) iska leh dhammaan, wuxuuna og yahay waxay kasban naf kasto, waxayna ogaan gaaladu cidday u ahaato cidhib fiican.
43. Waxayna dhihi kuwii gaaloobay ma tihid rasuul, waxaad dhahdaa waxaa marag ugu filan dhexdeenna Alle iyo cidda agteed ogaanshaha kitaabku yahay.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا
مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعْتَبَرٍ
لِحُكْمِهِ ۗ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ
جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ ۗ
وَسَيَعْلَمُ الْكُفْرُ لِمَنْ عُقِيَ الدَّارِ ﴿٤٢﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا
قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ
وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾

Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) dhib ma saarra hadduu Alle ciqaabo gaalada intuu Nabigu nool yahayna waa wanaag, hadduu ka hor oofsadana waxaa uun Nabiga saaran gaadhsiin, Alle na xisaabtooda. Wuuna u gargaaray Alle rasuulkiisa, gaaladiina jabiyeey isagoo nool, waxaana u muuqatay in dhulka darfaha laga soo nusqaaminayey oo islaamku ka adkaanayey gaalnimada, xukunkana Alle ayaa iska leh, wax xukunkiisa ka daba hadli karana ma jiro, xisaabtiisuna way deg degtaa, dhagarna waa shaqada gaalada ama ha horreeyeen ama ha dambeeyeene, Alle ayaase dhammaan abaal marin iska leh oo ka jaasayn, gaalana mar umbay ogaan cidda cidhibta fiican u hadho, waxayba ku af adeygeen inay Nabiga beeniyaan kuna dhahaan ma tihid rasuul, maxaase looga baahan yahay maraggooda, waxaa marag ugu filan Allehiis iyo ciddii cilmi leh oo rumeysan Nabiga oo ehelu kitaabkii ah.

Suuradduna waxay ku dhamaatay dhagarta gaalada xumideeda, in xaqu sarreyn, in cidhib fiican muslimiintu heli, in rasuullada Alle soo diray maragna ugu filan yahay. [Ar-Racd: 40-43].

Suurat Ibraahiim

سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Xarfaha hore oo kale waa la soo sheegay macnahooda, kanna waa kitaab aannu kugu soo dejinnay inaad kaga bixisid dadka mugdiyada una bixisid xagga nuurka idamka Alle hood iyo jidka Allaha adkaada ee la mahadiyo.
2. Ilaaha iska leh waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, halaagna waxa mudan gaalada cadaab daran xaggiis.
3. Oo ah kuwa ka jecel nolosha adduun aakhiro oo ka leexiya (dadka) jidka Alle lana dooni qallooc, kuwaasuna waxay ku sugan yihiin baadi fog.
4. Rasuul kuma dirro waxaan afka qoomkiisa ahayn si uu ugu caddeeyo, wuuna baadiyeeyaa Alle cidduu doono inta xaqa loo caddeeyey ka dib, wuuna hanuunin cidduu doono, waana adkaade falsan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكَتِيبُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى
صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١﴾

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ
شَدِيدٍ ﴿٢﴾

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى
الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ
بَعِيدٍ ﴿٣﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ
قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلَّ اللَّهُ مَنْ
يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٤﴾

Quraanka Alle ayaa ku soo dejiyey Nabiga Muxameda (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu dadka mugdiga iyo jahliga kaga saaro oo nuur iyo

jidka toosan ee Ilaahay u saaro, illeen Alle ayaa awood lehe, lana mahdiyaa, lehna cirka iyo dhulka waxa ku sugane, halaag iyo ciqaabna waxaa mudan gaalada adduun ka doortay aakhiro oo jidka Alle dadka ka leexiya doonina qalloociisa iyo xumaantiisa, kuwaasuna waa kuwa baadi fog ku sugan, xigmada Ilaahayna waxay keentay in rasuul kasta lagu bixiyo afka qoomkiisa si marka hore iyaga loo gaadhsiyo markaas u faafto diintu, mana keenin xigmada Alle in afkasta lagu diro maxaa yeelay afafku way badan yihiin, saasaana Nabigeennii loogu bixiye luuqada carabiga oo cidkastoo muslima iyo caalamkaba laga rabo inuu barto.

Rasuulkana waxaa saaran u caddeyn xaqa, dadkana waxaa saaran rumeyn, Alle na wuu xisaabin cid kasta waxay beeratay khayr iyo shar. [Ibraahiim: 1-4].

5. Waxaan la dirray (Nabi) Muuse aayaadkannaga kagana bixi qoomkaaga mugdiyada una bixi xagga nuurka, kuna waani «xusuusi» nicmooyinkii Ilaahay, arrintaasna aayaad (calaamooyin) baa ugu sugan samir badane, shugri badan dhammaantiis.

6. Iyo markuu Nabi Muuse ku yidhi qoomkiisa xusuusta nicmada Alle ee korkiinna la yeelay markuu idinka koriyey colkii Fircoon iyagoo idin dhadhansiin cadaab (daran) xun oo gawrici wiilashiinna oo dayn gabdhihiinna (dullaysi) arrintaasna waxaa ku sugnayd balaayo (imtixaam) Allihiin oo wayn.

7. Iyo markuu Allehiin ogaysiiyey haddaad shukridaan waan idiin kordhin, haddaad gaalowdaanna cadaabkaygu waa daran yahay.

8. Wuxuuna yidhi (Nabi) Muuse haddaad gaalowdaan idinka iyo waxa ku sugan dhulka dhammaan Alle waa hodan mahadsan.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيْمَنِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَخْرَجَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدْعُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٨﴾

Alle wuxuu la diray Nabi Muuse sagaal mucjiso si uu qoomkiisa mugdiga uga saaro nuurkana u tusiyo, kuna wacdiyo isagoo xusuusin nicmooyinkii Alle, waana arrin calaamo u ah ciddii samir iyo shugri badan. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: amarka mu'minku waa la yaab, wax kastoo Alle u keeno waa u khayr, dhib hadduu ku dhaco wuu ku samraa khayr bayna u noqotaa, haddii wanaag soo gaadhana wuu ku shugriyaa khayrna way u noqotaa. «Waa xadiith saxiixa». Nabi Muusana wuxuu xusuusiyey qoomkiisii sida Alle ugu nicmeeyey ugana koriye Fircoonkii dullaystay ee wiilasha laynaayey gabdhahana dullaysanayey, waxayna ahayd imtixaam wayn, Alle na wuxuu dadka ogaysiiyey in ciddii ku shugridana uu u kordhin nicmada, tii ka gaalowdana cadaabka Alle daran yahay, dhammaan hadday dadku gaaloobaanna Alle waa hodan mahadsan, umana baahna taakulayn iyo gacansiin, waxaase kaalmo u baahan miskiinkaa dadka ah ee haddana markuu ladan yahay wax isbidi. [Ibraahiim: 5-8].

9. Miyuuna idin soo gaadhin warkii kuwii idinka horreeyey (oo ah) qoomkii Nabi Nuux, Caad, Thamuud, iyo kuwii ka dambeeyey, ma oga (tiradooda) Alle mooyee, waxayna ula yimaadeen rasuulladoodii xujooyin waxayna ku celiyeen gacmahooda afkooda (way beeniyeen) waxayna dhaheen anagu waan ka gaalownay waxa laydinku soo diray annaguna shaki daran baan kaga sugannahay waxaad noogu yeedhaysaan xaggiisa.

10. Waxay dheheen rasuuladoodii ma Alle ayaa shaki ku jiraa ee abuuray samooyinka iyo dhulka idiinkuna yeedhi inuu idinka dhaafo dambiyadiinna dibna idiin dhigo tan iyo muddo magacaaban, waxayna dheheen idinku ma tihiiin waxaan

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ
بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ
فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا
أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا
تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٩﴾

* قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ
لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى
أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانُوا
يَعْبُدُونَ ؕ أَبَاؤُنَا فَأَنْتُمْ بَسُلَطَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٠﴾

bashar (dad) nala mida ahayn, waxaadna doonaysaan inaad naga leexisaan waxay caabudi jireen aabbayaalkanno noo keena xujo cad.

11. Rasuulladii waxay dheheen annagu ma nihin waxaan dad idin la mida ahayn, Alle ayaase ku mannaysta (khayr) cidduu doono oo addoommadiisa ka mida, xujana idiinma keeni karro idanka Alle mooyee, Alle uunna ha tala saarteen mu'miniintu.

12. Maxaannaan u talo saaranayn Alle isagoo nagu hanuuniyey jidkannaga, waana ku samraynaa waxaad nagu dhibaysaan Alle uun ha talo saarteen kuwa talosaaran (cid).

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ
تَأْتِيَكُمْ بِسُلْطٰنٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَعَلَىٰ
اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدٰنَا
سُبُلَنَا ۗ وَلَتَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا أَدٰئِمُونَا
ۗ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾

Wax badan yuu Alle ka warramay ummadihii hore iyo waxa ku dhacay si loogu waano qaato, wayna badnaayeen, Nabiyadii iyo xaqiina way diideen, iyagoo shakiyey xaqa, rasuuladuse waxay u sheegeen inaan Alle iyo xaqu shaki lahayn, see loo shakin Allaha cirka iyo dhulka iyo wax kasta oo khalqi ah abuuray, runtii waxaa ka shakin Alle iyo abuurkiisa gaalada liita ee jecel inay xumaanta dabaashaan si aan waxna u celin, Alle dadka wuxuu ugu yeedhi dambi dhaaf, wuxuuna u yeelay waqti magacaaban, mana habboona in gaaladu xujaystaan in Nabiyadu dad la mida yihiin kana leexin waxay aabbayaalkood caabudi jireen, rasuuladuse waa dad Alle ayaase ku mannaystay waxyi iyo suubanaan, waxay la imaan karaanna ma jiro idin Alle la'aan tiis, Alle ayaana cid la talo saarto ah, mu'miniinta iyo rasuuladuna isagay talo saartaan illeen isagaa hanuuniyey jidka toosanna tusiyey, waana in lagu samro oo loo adkaysto dhibka xaqa dartiis kugu gaadhi adoo isku dayi inaad si fiican isaga reebtid, Alle ayayna mu'miniintu talo saartaan. Wakaas xaqii iyo wanaaggii, maxayse hayaan gaalada xaqa diidaysa ee beenaalayaasha ah, waxba. [Ibraahiim: 9-12].

13. Waxay ku dheheen kuwii gaaloobay rasuulladoodii waxaynu idinka bixin dhulkannaga ama waxaad ku soo noqonaysaan (soo galaysaan) diintannada, wuxuuna u waxyooday Rabbigood inuu halaagayo daalimiinta.
14. Dajinna idinka dhulka kuwaas ka dib, arrintaasna waxaa heli ciddii ka cabsata la kulankayga oo ka cabsata gooddigayga.
15. Wayna gargaar dalbeen waxaana khasaaray kibir badne madax adag dhammaantiis (xaq diid).
16. Waxaana ka horraysa jahannamo waxaana laga waraabin biyo carow ah (dhaacaanka ehelu naarka).
17. Wuuna ku margan mana ka degayo wuuna uga imaan mawdku (geeridu) meel kasta, mana dhimanayo, gadaashiisna waxaa ah cadaab adag.
18. Kuwa ka gaaloobay Rabbigood wuxuu la mid yahay camalkoodu dambas ku darraatay «ku dhacday» dabayli maalin dabayl dhabasho daran, kama karaan (helaan) waxay kasbadeen waxba, kaasina waa baadida fog uun.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ
لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ
فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ
الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾

وَلَنُكَفِّرَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ
ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ
وَعِيدِ ﴿١٤﴾

وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾

مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمَ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ
صَدِيدٍ ﴿١٦﴾

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ
الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ
وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَلُهُمْ
كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ
عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى
شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الصَّلْوُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾

Siday caadada gaaladu tahay had iyo jeer waxay ku haddidi jireen rasuulladii inay dhulkooda ka eryi ama ay soo geli diintooda, waxaad mooddaa inay dhulka

iyaga kaliya leeyihiin dhabtuna waa in dhulka Alle leeyahay ugana raalli yahay inay ku noolaato ciddii caddaalad iyo islaannimo ku fulin oyan gaaladu lahayn say sheegi, daalin waa la halaagi waxaana u hadhi dhulka ciddii Alle ka yaabta, rasuulladii iyo gaaladuba way gargaar warsadeen, waxaase khasaari ciddii kibir badan oo xaqa iskala wayn galina cadaab daran oon geeri iyo nolol midna ahayn, gaalada camalkeeduna waa sida dambas dabaylu qaadday oo waxba kama helaan, waxayna ku sugan yihiin baadi fog. Waxaa Abii Umaamo laga wariyey in Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in biyo naareed loo soo dhawayn gaalka oo uu nici wajiga iyo madaxana ka gubi markuu cabbana xiidmuhu soo daadan. Waxaa wariyay Imaam Axmed. Alle ha naga koriyo naarta. Camal baase loo baahan yahay. [Ibraahiim: 13-18].

19. Miyeydaan arkayn in Alle u abuuray samooyinka iyo dhulka xaq, hadduu doonana idin tagsiin karo lana imaan karo khalqi cusub.

20. Arrintaasina Alle kuma adka.

21. Waxayna dadku u soo bixi Alle markaasay ku dhihi kuwii «raaciyadda» ahaa kuwii madaxda ahaa anagu idinkaan idin raacaynay ee wax ma nooga taraysaan cadaabka Alle, waxayna dhahaan hadduu Alle na hanuuniyo waan idin hanuunin lahayn, waa isugu mid korkeenna haddaan argagaxno ama samirno (adkaysanno) ma helayno fakasho.

22. Wuxuuna dhahaa shaydaankii marka amarka la xukumto, Alle wuxuu idiin yaboohay yabooh xaq ah anna waan idiin yaboohay waana idinku beeniyey, wax xujo ahna idinkuma lahayn oon ahayn inaan idiin yeedhay

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
بِالْحَقِّ إِنَّ يَسْأَلُ يَذْهَبِكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ
جَدِيدٍ ﴿١٩﴾

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢٠﴾

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ
لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا
فَهَلْ أَنْتُمْ مُعْتَدُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَّئَنَا اللَّهُ
لَهَدَيْتَنَاكُمْ سَوَاءَ عَلَيْنَا أَجْرَعْنَا أَمْ
صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ ﴿٢١﴾

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ
اللَّهَ وَعَدَدْتُكُمْ وَعَدَّ الْحَقُّ وَعَدَدْتُكُمْ
فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ
لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ ﴿٢٢﴾

ood i maqasheen ee hay dagaalina ee dagaala naftiinna anuguna idiinna gargaari karo idinna iima gargaari kartaan, anugu waan diiday waxaa ila wadaajiseen horay daalimiintuna waxay mudan cadaab daran.

23. Waxaana la gelin kuwii rumeeyey xaqa oo camal fiican falay jannooyin ay socoto dhexdeeda wabiyadii iyagoo ku dhex waari idanka Alle dartiis soo dhawayskooduna dhexdeeda waa salaam.

مَا أَنَا بِمُصْرِحِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِحِي
إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونَ مِنْ قَبْلُ
إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

وَأُدْخِلَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ
تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾

Dadkoo dhan Alle ayay hor imaan qiyaamada, waxaana is dagaali oo murmi madaxdii xumayd iyo raaciyaddoodii oo ay raaciyaddu dhihi idinkaa na dhumiyey ee wax ma noo taraysaan, iyana ugu jawaabi inayan waxba u tarayn, hadday argagaxaan iyo hadday adkaystaanna isku mid tahay wax u gargaarina ayan helayn, waxaana la xidhiidhiyey iyaga iyo shaydaan oo isna marka dadka la kala xukumo u sheegi kuwuu dhumiyey in Alle dhabta u sheegay isna been u sheegay wax xooga ama xujo ahna uusan u haysan saasna warkiisii ku maqleen, ee hays dagaaleen iyagu ee yeyna dagaalin isaga waxna isuma tari karaan, wuuna kaga baxay warkoodii, gaalna cadaab daran baa u sugnaaday, mu'miniintana waxaa la gelin jannooyin khayr ku dhan yahay oo ay ku waari, dhexdeedana ay salaam iyo nabadgalyo kala kulmi. Saasayna u muuqataa siday isu dagaali isuna canaan madaxdii dhumisay dadkeeda iyo dadkeey dhumiyeen, iyo siduu shaydaan khudbo ugu akhrin kuwuu dhumiyey. Shacbi wuxuu yidhi: wuxuu ka khudbayn qiyaamada dadka hortooda. Saas darteed waa inaan cidna lagu raacin xumaan laga digtoonaado shaydaanka jinniga iyo kan insigaba, Alle na aan lagaa dhex marin si aad u liibaanto. [Ibraahiim: 19-23].

24. Ma ogtahay sida Alle ugu yeelay tusaale kalimada (erayga) fiican sida geed wanaagsan oo xididdadeedii dhulka ku sugan yihiin laamaheediina samada (kor jiraan).

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً
طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ
وَقَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾

25. Oo siisa (bixisa) cunnadeeda waqti kasta idanka Rabbigeed dartiis, wuuna u yeelaa Alle tusaalayaal dadka inay waantoomaan.
26. Kalimada (erayga) xunna (gaalnimada iyo xumaanta) waxay la mid tahay geed xun lagana rujiyey dhulka korkiisa oon sugnaan lahayn.
27. Wuxuu ku sugaa Alle kuwa rumeeyey xaqa erayga sugan (ashahaadada iyo xaqa) nolosha aduun iyo aakhiraba wuxuuna dhumiyaa daalimiinta, wuxuuna falaa Alle wuxuu doono.
28. Ma ogtahay kuwa ku badelay nicmaddii Alle gaalnimo, dejiyeyna qoomkoodii guri halaag.
29. Jahannamayna gali meel lagu sugnaadana iyadaa u xun (jahannamo).
30. Waxayna u yeeleen Alle shariig inay ka dhumiyaan jidkiisa, waxaad dhahdaa raaxaysta ahaanshihiinnu waa naare.

تَوَاتَىٰ أَكْلَهَا كُلِّ حِينٍ يَا ذُنَّ رَبِّهَا ۗ
وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

وَمَثَلِ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ
اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ
قَرَارٍ ﴿٢٦﴾

يُتَّبِعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ
اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾

* أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٨﴾

جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا وَيُبْسِ الْقَرَارِ ﴿٢٩﴾

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ ۗ
قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِن مَصِيرِكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾

Hadal fiican iyo xaqu wuxuu la mid yahay geed fiican oo midho badan waqti kastana cunno laga helo, tan xunna waxay la mid tahay geed xun oon sugnayn waxna laga helayn, hadalka fiicanna waxaa u horreeya ashahaadada waxaana soo raaca hadal kasta oo khayra, kan xunna waa gaalnimo iyo dambi iyo dhib muslim, Alle na wuxuu mu'miniinta ku sugaa adduunyo iyo aakhiraba hadalka sugan ee xaqa ah, waxaana Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ka sugnaaday xadiithyo badan oo ka warrami su'aasha qabriga iyo sida mu'minka Alle u waafajin xaqa una dhihi macbuudkaygu waa Ilaahay, diintaydu waa islaam, Nabigaygu waa Muxammad, markaas loo nicmayn, daalimiintase wuu dhumiyaa oo gafsiiyaa xaqa illeen iyagaa ka jeedsadaye,

Alle na wuxuu doono yuu falaa, wax ka xun ma jiro kuwa ku badasha nicmada xaqa iyo wanaagga gaalnimo iyo xaq diiddo, dadkoodiina dejiya una horseeda guri halaag iyo jab, iyo jahannamo iyo meel daran, una yeela Alle shurako iyo wax lala caabudo xaq darrana arrinkiisa lagu raaco, Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: gaaladoo dhan yaa loola jeedaa oo Alle wuxuu ku soo diray Nabiga Muxamada naxariis iyo nicmo, ciddii ogolaatana oo ku mahdisa Alle na jannay mudan, tii diidana ciqaabay mudan iyo cadaab, Cumar binu Khadhaab waxaa laga wariyey: waa labadii dambiilayaal ee Qureesh Binu Muqiira iyo Binu Umayya, Binu Muqiirase waxaa la halaagay maalintii Badar, Binu Umayase waxaa loo raaxeeyey muddo. [Ibraahiim: 24-30].

31. Ku dheh addoomadayda rumeeyey (xaqa) ha oogeen salaadda hana ka nafaqeyeen waxaan ku arsaaqay qarsoodi iyo muuqba ka hor imaatin maalin aan gadasho iyo saaxiib jirin (qiyaamada).

32. Alle waa kan abuuray samooyinka iyo dhulka kana soo dejiyey samada biyo kuna soo bixiyey midho rizqigiinna dartiis, idiinna sakhiray doonta inay ku socoto badda amarka Alle idiinna sakhiray wabiyada.

33. Idiinkuna sakhiray qorraxda iyo dayaxa si joogta ah idiinna sakhiray habeenka iyo maalinta.

34. Idinkana siiyey wax kastood warsataan, haddaad tirisaan nicmada Allena ma koobi kartaan, dadse waa dulmi badane gaalnimo badan.

35. Xusuusta markuu Nabi Ibraahim yidhi Allow ka yeel baladkan (maka) aamin igana dheeree ani iyo caruurtayda inaan caabudno sanamyada.

قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا
وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ
فِيهِ وَلَا خِلَالٍ ﴿٣١﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ
مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ
الْفُلُكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ
وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٢﴾

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ
وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾

وَعَاتَلَكُمْ مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِن
تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ
الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا
الْبَلَدَ ءَامِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعْبُدَ
الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾

36. Allow waxay dhumiyeen wax badan oo dada, ciddii i raacdana waa iga mid tii i caasidana adaa danbi dhaafe naxariista ah.

رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضَلَّنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ
فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي
فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٦﴾

Alle wuxuu faray addoomadiisa daacadiisa, salaad, wax bixin qarsoodi iyo muuqba qiyaamaha ka hor illeen wax gadid, ganacsi iyo saaxiibtinimo ma jirtee, Allaha mudan cibaadadaasna waa kan abuuray cirka iyo dhulka kana soo dejiyey cirka biyo cunno soo saara, una sahlay dadka markabka, qorraxda, dayaxa, wabiyada, habeenka iyo maalinta iyo wax kastooy u baahan yihiin, siiyana addoomadiisa waxay warsadaan, nicmada Alle ee xaq rumeyn, caafimaad, caqli, cilmi, rizqi iyo kuwo kale ee badan lehna wax tiro lagu koobi karo ma aha ee waxaa loo baahan yahay in lagu mahdiyo Alle, daacadiisa, wanaagga iyo khayrna loogu dhaqmo, illeen caadada dadka waxaa ka mida dulmi iyo xaqdiidnimo. Aayadaha dambe waxay ka warrami in Nabi Ibraahim Alle ka baryey inuu maka ka yeelo balad aamina kana fogeeyo isaga iyo caruurtiisaba inay sanam caabudaan illeen dad badanbaa ku dhumaye, in nicmada Alle lagu shugriyana waa waajib. Abii Dardaa waxaa laga wariyey: ruuxaan aqoonsan nicmada Alle korkiisa cunno iyo cabbid mooyee waxaa yaraaday camalkiisa waxaana soo dhawaaday cadaabkiisa. Camal fiican, dad anfac, xaq u yeedhid iyo wanaag yaa lagu mutaa gudashada shugriga Alle. [Ibraahiim: 31-36].

37. Allow waxaan dejiyey caruurtaydii (qaar) tog aan beer lahayna oo ah baydkaaga sharafta leh agtiisa Allow inay oogaan salaadda ee ka yeel quluubta dadka tii u iilata xaggooda kuna arzaaq midho inay shugriyaan.

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ
غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ
رَبَّنَا لِئَقِيمُوا الصَّلَاةَ فَأَجْعَلْ أَفْعِدَةً
مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَأَرْزُقْهُمْ مِّنَ
الْقَمْحِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾

38. Allow adugu waxaad ogtahay waxaannu qarir iyo waxaannu muujin, kamana qarsoona Alle waxba samada iyo dhulka (midna).

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا
يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا
فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾

39. Mahad Alle ayaa iska leh ee ah kan i siiyey anoo wayn Ismaaciil iyo Isxaaq Rabbigeyna waa maqlaha baryada (ajiibe).

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ
إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعٌ
الدَّعَاءِ ﴿٣٩﴾

40. Allow iga yeel mid ooga salaadda aniga iyo caruurtaada Allow aqbal baryadayda.
41. Allow ii dambi dhaaf ani iyo labadaydii waalid iyo mu'miniinta maalinta ay kici xisaabtu (qiyaamadu).
42. Ha u malayn in Alle halmaansan yahay waxay fali daalimiintu, wuxuu uun dib ugu dhigi maalin ay taagmi dhexdiisa indhuhu.
43. Oyna deg degi oo madax kor yeeli oosan soo noqonayn araggoodu (taagmi indhuhu) quluubtooduna ay madhan tahay «cabsi darteed».

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي
رَبَّنَا وَقَبَلْ دَعَاءَ ﴿٤٠﴾

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ
يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفِيلاً عَمَّا يَعْمَلُ
الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ
فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ
إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْعَدْتُهُمَّ هَوَاءَ ﴿٤٣﴾

Aayadaha hore waxay aad ula xidhiidhaan aayadihii ka horreeyey, wuxuuna Nabi Ibraahim Alle ka baryey inuu quluubta dadka u soo jeediyo xagga baydkiisa uu ag dejiyey caruurtiis isagoon beer lahayn, wuxuuna ka baryey inuu ku arzaaqo midho si ay cibaadada u gutaan kuuguna shugriyaan, Alle na waa ka aqbalay oo waxaa muuqda in Maka balad nicmo tahay, waxaase loo baahan yahay camal fiican mahad Alle iyo isu naxariisasho, Nabi Ibraahim wuxuu isu bandhigay Alle oo uu yidhi adaa og wax kasta wax kaa qarsoonna ma jiro, wuuna ku mahdiyey Allaha siiyey Ismaaciil iyo Isxaaq isagoo wayn, illeen Alle ayaa ducada aqbalee, wuxuuna Alle ka baryey inuu ka yeelo mid daa'ima gudashada salaadda isaga iyo carruurtiisa ducadana ka aqbal, una dambi dhaafa isaga, waalidiintiis, iyo mu'miniintaba maalinta lays xisaabin qiyaamada, maxaa ka cajib badan Nabi Ibraahim iyo naxariistiisa iyo xaalkiisa, tan kale Alle ma halmaansana daalimiintu waxay fali wuxuu dib ugu dhigi maalin indhuhu taagmi qiyaamada, oo cabsi badan, quluubtuna gilgilan cabsi darteed, dhibka qiyaame iyo culayska iyo waxyaalaha ku sugan waa wax Alle laga magan galo loona darbado lana feejignaado, Allaha sahlo. [Ibraahiim: 37-43].

44. Uga dig dadka maalintuu u iman cadaab oy odhan kuwii dulmi falay Allow dib noogu dhig muddo dhaw aan ajiibno

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ
فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا آخِرْنَا إِلَى
أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعْوَتِكَ

yeedhidaadee oon raacno rasuulladee, miyeydaan ahayn kuwii ku dhaartay horay inaydaan tegayn (oo aan la idin soo bixinayn).

45. Oo degteen guryihii kuwii dulmiyey naftooda oo idiin caddaaday sidaan ku fallay iyagii oon idiin yeellay tusaalayaal.
46. Iyagoo dhagar samayn Alle agtiisaana abaalka dhagartoodu yahay, dhagartooduna ma aha mid ay la suulaan (oo ay la tagaan) buuruhu.
47. Ee ha u malayn in Alle baajin u yabooha rasuulladiisa illeen ilaahay waa adkaade aarsadee.
48. Maalin buuna u (oofin) lagu bedeli dhulka dhul kale iyo samooyinkaba, waxaana loo soo bixi Allaha kalida ah ee awoodda sara leh.

وَتَتَّبِعِ الرَّسُولَ ۖ لَوْلَا تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ
مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ﴿٤٤﴾

وَسَكَنتُمْ فِي مَسْكَانٍ الَّذِينَ ظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ وَنَبَّيْنُ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ
وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾

وَقَدْ مَكَرُوا مَكَرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ
مَكَرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكَرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ
الْحِبَالُ ﴿٤٦﴾

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِيفَ وَعْدِهِ ۗ رُسُلُهُ
إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٤٧﴾

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
وَالسَّمَوَاتُ وَتَبَرَّزُوا لِلَّهِ
الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾

Alle wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu uga digo dadka cadaab daran ka hor intayan warsan in dib loo dhigo muddo yar si ay u maqlaan xaqa rasuulladana u raacaan, waxayse horay ugu dharteen inayan ka guurayn adduunka, iyagoo waliba degay guryihii kuwii ka horreeyey ee daalimiinta ahaa ee la halaagay, una caddaatay sida Alle ku falay, haddana gaaladu dhagar iyo khiyaanad kama daayaan xaqa iyo mu'miniinta, inkastoon dhagartoodu buuro jajabinayn, oyse u dhawdahay, Alle na baajin maayo ballan qaadkiisii ahaa inuu rasuullada u gargaari, waana adkaade aarsada maalin dhulka iyo cirka lagu badali dhul kale iyo cir kale, dhammaan dadkuna u soo bixi Allaha kalida ah ee leh awoodda sare, waana maalinta qiyaame. Waxaa Bukhaari iyo Muslim ku sugnaaday in dadka lagu soo kulmin maalinta qiyaame dhul cad oo nadiifa oon cidna calaamo ku lahayn, siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). Alle ayaase u naxariisan mu'miniinta xaqa raacay ee si dhab ah u caabudday, wuxuuna ciqaabi xaq diidayaasha gaalada ah ee khayaamada, dhagarta, dhuminta iyo xumaanoo dhan u maleegi

xaqa iyo islaamka, adduunkase waa in lagu dulleeyo gacmaha muslimiinta, aakhirana waa inay la kulmaan wax madaxooda ka wayn oo ciqaab iyo dulli ah. [Ibraahiim: 44-48].

49. Waxaadna arkaysaa danbiilayaashii oo maalintaas lagu xidhiidhiyay (lays kula xidhay) biro (naareed).
50. Dharkooduna (qamiisyadoodu) waa daamur (naara) waxaana dabooli wajigooda naar.
51. Inuu ka abaal mariyo Alle naf kasta waxay kasbatay, Alle na way deg degtaa xisaabtiisu.
52. Quraankana waa gaadhsiin dadka iyo in loogu digo iyo inay ogaadaan in Alle ilaah kaliya uun yahay, iyo inay waantooto cidda caqliga leh (mu'miniinta).

وَتَرَى الْمَجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾

سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغَشَى وُجُوهُهُمْ النَّارُ ﴿٥٠﴾

لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥١﴾

هَذَا بَلَّغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ ۖ وَيَلْعَلُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

Alle cidna ma dulmiyo ee dadku iyagaa naftooda dulmiya, maalinta xisaabta ee qiyaamana cid walba waxaa laga abaal marin camalkeeda, waxaana danbiilayaasha gaaloobay la isugu xidhiidhi kooxo iyo labolabo iyagoo loo xidhi dhar naara wajigoodana naaru dabooli, taasina waa in Alle ka abaal marin ruux kasta wuxuu kasbaday, oy Alle na deg degto xisaabtiisu, quraankuna waa xaq iyo war dhab ah oo cad kana soo fulay xaakimka awoodda badan ee wax kasta ku hoos jiraan, Ilaaheenna wayn, lana gaadhsiin aduunka iyo dadkoo dhan, si loogu digo, iyo inay ogaadaan in Alle Ilaah kaliya yahay oy kuna waano qaataan kuwa caqliga leh. Taasina waxay ku tusin in dambiilayaasha la abaal marin, in quraanku iyo diinta islaamku caalami yahay, dadkoo dhanna ay waajib ku tahay rumayntiisu, raacidiisa, ku dhaqankiisa, ugu yeedhidda dadka, ogaansho inuu u suubbado wakhti kasta, in wanaag ku dhan yahay, inuu yahay jidkii jannada iyo liibaan adduun iyo aakhiroba. [Ibraahiim: 49-52].

Suurat Al-Xijr

سُورَةُ الْحَجْرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Xarfaha hore waa la soo sheegay macnahooda, kuwanna waa aayadaha kitaabka iyo quraanka cad.
2. Wax badan bay tamannin (jeclaan) kuwii gaaloobay (aakhiro) inay muslimiin ahaadaan (adduunkii).
3. Ka tag ha cuneen hana raaxaysteene hana shuqliso yididdiilo way ogaan doonaane.
4. Magaalo la halaago oo kasta waxaa u sugnaaday wakhti la yaqaanno.
5. Kamana hor marto ummadi ajasheeda (wakhtigeeda) kamana dib marto.
6. Waxay dhaheen kan quraanka lagu soo dejiyayow adugu waad waalan tahay.
7. Maad malaa'ig noo keentid haddaad run sheegi.
8. Umana soo dejinno malaa'igta xaq mooyee lamana sugeen gaalada (markaas).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ
مُبِينٍ ①

رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا
مُسْلِمِينَ ②

ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِمُهُمُ
الْأَمْلَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ③

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ
مَعْلُومٌ ④

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا
يَسْتَخِرُونَ ⑤

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نَزَّلَ عَلَيْهِ الدِّكْرُ
إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ⑥

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ⑦

مَا نُنزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا
إِذَا مُنظَرِينَ ⑧

9. Annagaa soo dejinnay quraanka annagaana dhawri.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ
لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

Quraanku waa kitaab xaq ah, suganna oo Alle soo dejiyay, gaaladuna markay ku kaliyoobaan naarta oo dadkii caasiyiinta ahaa ee muslimiinta ahaa laga saaro naarta yay shallaayi waxay muslimiini u noqon waayeen, waase la dhaafay saacaddeedii, waqti calaacalna wuu dhammaaday ee waa uun janno mu'min iyo naar danbiilayaal, illeen adduunkii yay iska cuneen oy isaka raaxeysteen iyagoo xaqa beeniyay wayse arki waxa ku dhaca aakhiro, cid kastana mudday leedahay ayna ka hor marayn kana dib marayn marka la halaagi, marka xaqa loo caddeeyo. Gaaladii waxay ku sheegeen Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu waalan yahay waxayna warsadeen in malaa'ig loo soo dejiyo, malaa'igtu farriin ama halaag unbay la soo degtaa.

Tan kale Alle ayaa quraanka soo dajiyay isagaana ilaalin, Alle na wakaas ka dhawray quraanka halmaansho, baddalaad, leexin, nusqaamin iyo wixii ku dhacay kutubihii hore oo leexin ah, waxaadna aragtaa in malaayiin muslimiina xifdisan tahay meelo kala duwan oo caalamka ah, waxaa kaliya ee loo baahan yahay in lagu dhaqmo, lagana qaato xukunka, mucaamilada, maamulka iyo wax kastoo nolosha taaban, illeen waa kitaab adduun iyo aakhiree, mase aha siday rabaan gaaladu iyo jaahiliintu inuu noqdo kitaab aakhiro kaliya. [Al-Xijr: 1-9].

10. Waxaan u dirray hortaa (rasuullo) ummadihii hore.
11. Rasuul kasta oo u yimaaddana waxay ahaayeen kuwo ku jeesjeesa.
12. Saasaana u galinaa (gaalnimada) quluubta dambiilayaasha.
13. Mana rumeeyaan quraanka, waxaana tegay (hor maray) sunnadii «jidkii» kuwii horreeyey.
14. Haddaan uga furro korkooda irrid samada ooy ahaadaan kuwo kora.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ
الْأَوَّلِينَ ﴿١٠﴾
وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١١﴾

كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ
الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾
لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَوَقَدْ خَلَّتْ سُنَّتُهُ
الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ
فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرَجُونَ ﴿١٤﴾

15. Waxay odhan lahaayeen waxaa uun la awoy (la tiray) aragyadannadii, waxaabanse nahay qoom la sixray.
16. Waxaan yeellay samada buruuj (meelo) waxaan u qurxinnay kuwa dayi (eegi).
17. Waxaan ka dhawrnay shaydaan la tuuray «fogeeyey» dhammaantiis.
18. Mid dafa maqalka oo danab cad raaco mooyee.
19. Dhulkana waan fidinnay waxaanna ku ridnay «sugnay» dhexdeeda buuro, waxaana ka soo bixinnay wax kasta oo miisaaman.
20. Waxaana idiinka yeellay dhexdiisa nolol iyo waxaydaan arzaaqi karin.

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصُرُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ﴿١٥﴾

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٦﴾

وَحَفِظْنَا بِهَا مِنَ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿١٧﴾

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ وَشِهَابٌ مُّبِينٌ ﴿١٨﴾

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْرُونَ ﴿١٩﴾

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعْيِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ﴿٢٠﴾

Alle wuxuu u diray rasuullo ummadihii hore, wayna ku jeesjeesi jireen rasuul kasta, saasayna quluubtooda xumaan loo galiyey ooyen quraanka iyo xaqa u rumeynin, wax badan baana la halaagay hortood, gaalnimadooda iyo madax adaygooda, haddii samadaa irdaha looga furo oo ay koraan waxay dihihi lahaayeen waa nala indho awoy oo xaq ma aragno waana nala sixray, samadana Alle wuxuu yeelay manaasil iyo qurux ciddii eegi oo ku waano qaadan waana laga dhawray shaydaan mid maqalka dafa oo danab raaco mooyee, dhulkana wakaa Alle fidiyey buurana ku sugay, cunno miisaamanna ka soo saaray, nololna dadka u dhex yeelay iyaga iyo waxayna arzaaqi karin oo xoola ah, Alle ayaa wayn, wataas awoodiisu iyo khalqigiisu iyo naxariistiisu iyo nicmooyinkiisu, yaase ku waano qaadan oo rumeyn, oo ku mahdin oon mu'miniinta ahayn. [Al-Xijr: 10-20].

21. Waxaan agtannada khasnadihiisu «kaydkiiisu» ahayn ma jiro, umana soo dejinno qaddar la og yahay mooyee.

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢١﴾

22. Waxaana dirnaa dabaysha oo tallaasha (daruurta) waxaana ka soo dajinnaa samada biyo aan idinku waraabinno idinkoon ahayn kuwo ka keydsan kara (gudhidda).
23. Annagaa wax nooleeyna waxna dilla, anagaana wax dhaxalla uun (u hadhna).
24. Waxaana ognahay kuwiinna hor maray waxaana ognahay kuwiinna dib maray.
25. Rabbigaana isagaa soo kulmin dadka waana falsame oge ah.
26. Annagaana ka abuuray dadka dhoobo engegan oo doorsoon.
27. Jaankana (jinniga) waxaan ka abuuray mar hore naar samuum leh (kulayl).

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ﴿٢٢﴾

وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٣﴾

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَخْرِينَ ﴿٢٤﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٦﴾

وَالْجِبَانَ خَلَقْتَهُ مِنْ قَبْلِ مِنْ نَارِ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾

Wax kasta Alle agtiisa wuxuu ku leeyahay khasnad iyo meel kayd, wax walbana wuxuu ku leeyahey Alle agtiisa qaddar la yaqaanno, dabayshana Alle ayaa soo dira si ay u tallaasho daruuraha, samadana Alle ayaa uga keena kana waraabiya iyagoon kaydsan karin hadday gudhaan oo ceelku ama wabigu ingago, Alle ayaana wax nooleeya waxna dila, una hadhi dhulka marka khalqigu halaagsamo isagaana og ciddii hor mari iyo tii dib mari, ama camal fiican iyo chamal xun ama geeri iyo nolol ama jahaadka iyo ka tagiddiisa, Alle ayaana dhammaan soo kulmin illeen waa falsame wax walba oge. Dadkana Alle ayaa asalkoodii ka abuuray carro engegan oo ah dhoobo sidiba, jinnigana ka abuuray naar kulul, aayaduhuna waxay ku tusin in wax walba kaydhoodu Alle agtiis yaal, in wax kasta qaddar la yaqaan leeyahay, in Alle inoogu naxariisto roobka iyo biyaha, wax Alle ka soo hadhay oo kaydin karana jirin, geeri iyo nololla Alle ayaa haya, isagaana baaqi ah, ciddii hor mar sheegan iyo mid dib u dhac ku yimidna Alle ayaa oge ma aha war iyo hadal layska yidhi, in Alle soo kulmin dadka, in Alle dadka assalkoodii Nabi Aadan ka abuuray carro engegan oo ah dhoobo sidiba, oyan ahayn siday gaalada doqomada ah ee wax u dhimman yihiin sheegi, iyo in jinniga laga abuuray naar. Waxaasoo dhanna waxay sugi cibaadada iyo xaqnimada Alle. [Al-Xijr: 21-27].

28. Xusuuso markuu ku yidhi Rabbigaa malaa'igta anugu waxaan ka abuuri dad carro engegtay goyaan ka dib oo dhoobo sidiba.
29. Ee markaan ekeeyo kuna afuufo dhexdiisa ruuxdayda ugu dhaca sujuud.
30. Wayna sujuudeen malaa'igtii dhammaan oo kulansan.
31. Iblis oo diiday inuu ka mid noqdo kuwa sujuuday mooyee.
32. Wuxuuna yidhi (Alle) Iblisow maxaad leedahay oodan u noqonin kuwa sujuuda.
33. Wuxuuna yidhi ma ihi mid u sujuudi dad aad ka abuurtay carro engegan oo dhoobo sidiba.
34. Wuxuuna yidhi Alle ka bax xaggeeda adigu waa lagu fogeeyaye.
35. Korkaagana waxaa ah lacnad tan iyo maalinta abaal marinta (qiyaamada).
36. Wuxuuna yidhi Rabbigeeyow i sug tan iyo maalinta la soo bixin dadka.
37. Wuxuuna yidhi Alle adugu kuwa la sugi yaad ka mid tahay.
38. Tan iyo maalinta wakhtiga la yaqaan leh.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰئِكَةِ اِنِّيْ خَلِقُ
بَشَرًا مِّنْ صَلٰوٰتٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُوٰنٍ ﴿٢٨﴾

فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِيْ
فَقَعُوْا لَهٗۤ وَّسَلٰجِدِيْنَ ﴿٢٩﴾

فَسَجَدَ الْمَلٰئِكَةُ كُلُّهُمْ اٰمِعُوْنَ ﴿٣٠﴾

اِلَّا اِبْلٰسَ اَبٰى اَنْ يَّكُوْنَ مَعَ
السَّٰجِدِيْنَ ﴿٣١﴾

قَالَ يٰٓاِبْلٰسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُوْنَ مَعَ
السَّٰجِدِيْنَ ﴿٣٢﴾

قَالَ لَمْ اَكُنْ لِاسْجَدْ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُۥ
مِنْ صَلٰوٰتٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُوٰنٍ ﴿٣٣﴾

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيْمٌ ﴿٣٤﴾

وَإِنَّ عَلٰىكَ اللّعْنَةَ اِلَى يَوْمِ الدّٰوٰنِ ﴿٣٥﴾

قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِيْ اِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُوْنَ ﴿٣٦﴾

قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِيْنَ ﴿٣٧﴾

اِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُوْمِ ﴿٣٨﴾

Abuuridda Nabi Aadan iyo sida Alle u faray malaa'igta inay u sujuudaan iyagoo salaami een caabudaynin, iyo sida Iblis u diiday, isagoo iska kibriyay oo u sheegan jaahilnimo inuu ka asal fiican yahay iyo sida Alle u lacnaday

naxariistiisana uga dheereeyay, loona sugay tan iyo maalinta dadka la soo bixin dhammaan waxaa lagaga sheegay quraanka meelo badan, waxaase loo baahan yahay uun in la ogaado in Iblis iyo xisbigiisu oo ah inta gaalnimada iyo xumaanta ku raacday ay col u yihiin mu'miniinta, islaamka, quraanka iyo wanaagga, saas darteed waa in laga digtoonaado colna laga yeesho, samahana lagu dadaalo. [Al-Xijr: 28-38].

39. Wuxuuna yidhi Iblis Rabbigeeyow i baadiyayntaada darteed waxaan u qurxin dhulka dhexdiisa waana dhumin dhammaan.
40. Addoommadaada cibaadada kuu kali yeelay mooyee (lana doortay).
41. Alle wuxuu yidhi kaasi waa jid igu toosan (oo layska abaal marin).
42. Addoommadayda (toosan) kuma lihid xujo cid ku raacday oo kuwa baadida ah ka mida mooyee.
43. Jahanamaana yaboohoodu yahay (inta dhunta) dhammaan.
44. Waxayna leedahay toddoba irridood oo irrid kastana waxay leedahay qaddar loo qaybiyay (oo ibliis iyo colkiisa ah).

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾

قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾

وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٤﴾

Alle wuu dhumiyey Iblis, isna wuxuu ku dhaartay inuu dhumiyo dadka dhammaan marka laga reebo addoommada Alle ee toosan, kuwaasna Iblis jid kuma leh, waxayna mudan Iblis iyo inta raacday naarta jahannamo oo toddoba irridood leh, irrid kastana loo darbay ciddii gali lahayd oo ah Iblis iyo colkiisa (Alle ha naga koriyee), iridahaasna waxay u kala gali sida loo sii kala xun yahay. Rasuulkana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaa laga wariyay: jahannama waxay leedahay toddoba iridood waxaana ka mid ah irrid uu ka gali ruuxii u siibta seefta ummadayda. Waxaa wariyay Tirmidi. Waana xadiith taag daran. Cali binu Abii Dhaalib (Alle ha ka raalli

noqdee) wuxuu yidhi: irridaha jahannamo waa toddobo is kor saaran, waana la buuxin dhammaan. Waa wax Alle laga magan galo. Camal fiican oo ah Alle caabudid dhaba, raacid quranakiisa, adeecidda Rasuulkiisa iyo xaq ku socod yaana lagaga koraa. [Al-Xijr: 39-44].

45. Kuwa Alle ka dhawrsada waxay gali jannooyin iyo ilo (durduri).
46. Waxaana la dhahaa ku gala nabad galyo iyo aamminimo.
47. Waxaanna ka siibnaa waxa laabtooda ku jira oo xiqdi ah, waana walaalo sariira isqaabilsan ku sugan.
48. Kumana taabto jannada dhexdeeda dhib xaggeedana lagama bixiyo.
49. U warran addoommadayda inaan anugu danbi dhaafe naxariista ahay.
50. Iyo in cadaabkaygu uu yahay cadaabka daran uun.
51. Ugana warran dadka martidii Nabi Ibraahim (ee malaa'igta ahayd).
52. Markay u soo galeen kuna dhaheen salaam kuna yidhi waanu idinka cabsan.
53. Ooy dhaheenna ha cabsan waxaannu kuugu bishaarayn wiil cilmi yeelane.
54. Wuxuuna ku yidhi ma waxaad ii bishaaraynaysaan anoo odaynimo i taabatay, maxaad iigu bishaaraynaysaan.

إِنَّ الْمَتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ءَامِنِينَ ﴿٤٦﴾

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا

عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٤٧﴾

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا

بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾

* نَبِيُّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْعَفُورُ

الرَّحِيمِ ﴿٤٩﴾

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

وَنَبِّئُهُمْ عَنْ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلِّمًا قَالَ إِنَّا

مِنْكُمْ وَجُلُودٌ ﴿٥٢﴾

قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ

عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾

قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَىٰ أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ

فِيمَ تَبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾

55. Waxayna dhaheen waxaannu kuugu bishaaraynay xaq ee ha noqonnin mid quusta.
56. Wuxuuna yidhi yaa ka quusta naxariista Rabbigiis kuwa baadida ah mooyee.

قَالُوا بِمَرَّتِكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِّنَ الْقَنِيطِينَ ﴿٥٥﴾

قَالَ وَمَنْ يَقْضُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الصَّالُونَ ﴿٥٦﴾

Alle wuxuu raaciyay xaalka mu'miniinta oo ah inay janno aan xiqdi iyo xasad iyo xumaan iyo dhib lahayn ay gali iyagoo walaalo ah isasoo qaabilina, Alle na waa dambi dhaafe, waana ciqaabe, waana in dambi dhaaf la warsado, cadaabkiisana laga digtoonaado. Aayadaha kalana waxay ka warrami sida meelo kale oo quraanka ah lagu sheegay Nabi Ibraahim iyo malaa'igtii bishaarada u waday iyo siduu uga yaabay iyo siday u xasiliyeen uguna bishaareeyeen, markuu sheegtay inuu duq yahayna ay u sheegeen inay dhab u wadaan kana quusan naxariista Alle, wuxuuse u sheegay in ay naxariista Alle ka quustaan kuwa dhumay, saas darteed waa in Alle la rumeeyo naxariistiisana la rajeeyo iyadoo la camal fali. [Al-Xijr: 45-56].

57. Wuxuu yidhi xaalkiinnu muxuu yahay kuwan la soo dirayaw.
58. Waxayna dhaheen waxaa naloo diray qoom danbiilayaal ah xaggood.
59. Ehelka (Nabi) Luudh mooyee oo waanu korin dhammaantood.
60. Haweenaydiisa mooyee oo noqon kuwa ku hadhi (halaagga).
61. Markay u yimaadeen ehelkii Nabi Luudh kuwii la soo diray.
62. Wuxuu yidhi idinku waxaad tihiin qoom aan la garanaynin.
63. Waxayna dhaheen saas ma aha ee waxaannu kuula nimid waxay shakisanaayeen (halaaggoodii).
64. Waxaana kuula nimid xaq, runna waan sheegaynaa.

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٧﴾

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾

إِلَّا ءَالَ لُوطٍ إِنَّا لَمَنْجُوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾

إِلَّا أَمْرَاتَهُر قَدَرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ

الْعَبْرِيِّنَ ﴿٦٠﴾

فَلَمَّا جَاءَ ءَالَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّكَرُونَ ﴿٦٢﴾

قَالُوا بَلْ جِئْتَنَا بِمَا كَانُوا فِيهِ

يَمْتَرُونَ ﴿٦٣﴾

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٤﴾

65. Ee guuri ehelkaaga qayb habeenka ka mida socona gadaashooda yayna soo milicsan ruux ka mida (dib), kuna socda meesha laydin faray.
66. Waxaana u waxyoonnay amarkaas ah in cidhibta kuwaas la goyn subaxdii.

فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ الْبَيْلِ وَأَتَّبِعْ
أَدْبَارَهُمْ وَلَا تَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ
وَأْمُضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٥﴾

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ
هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾

Nabi Ibraahim wuxuu warsaday xaalkooda, waxayna u sheegeen in loo soo diray inay halaagaan qoomka Nabi Luudh ee danbiilayaasha ah ehelkiisa oon haweenaydiisu ku jirin mooyee oo iyada la halaagi, markay Nabi Luudh u yimaadeenna wuu garan waayay, waxayna u sheegeen inay ula yimaadeen waxay shakisnaayeen oo ah halaaggooda, wuxuuna Alle faray inuu guuriyo ehelkiisa uuna daba socdo dibna cidi soo eegin una socdaan meeshii la faray, waxaana loo waxyooday Nabi Luudh in xaalka kuwaas lagu dhammeeyay in la cidhibgoyn arxortii.

Waxayna ku tusin wanaagga in la isu bishaareeyo, inaan qaraabannimo dadka hanuunin karin inkastooy waajib tahay in qaraabada lagula dadaalo khayr iyo dadkaba dhammaan, in Alle ka aarsan danbiilayaasha, in amarka Alle fuli iyo in Ilaahay lagu xidhnaado xaqana la raaco isaga unbaa wax tariye. [Al-Xijr: 57-66].

67. Waxaana yimid dadkii baladka oo bishaaraysan (aragga martida).
68. Wuxuuna yidhi kuwan waa martidaydii ee ha igu ceebaynina.
69. Kana dhawrsada Alle hana i dullaynina.
70. Waxayna dhaheen miyaannaan kaa reebin caalamka (inaad marti galiso cidna).
71. Wuxuuna yidhi kuwaasi waa gabdhahaygii haddaad wax falaysaan (ood guursanaysaan).

وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا
تَفْضَحُونِ ﴿٦٨﴾

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْنَ ﴿٦٩﴾

قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٠﴾

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧١﴾

72. Cimrigaagee iyagu baadi bay ku wareersan yihiin.
73. Waxaana qabatay qayladii qorrax soo baxa.
74. Waxaanna ka yeellay korkoodii hoostooda, waxaanna ku soo daadinnay korkooda dhagaxyo naar ah.
75. Arrintaasna calaamooyin baa ugu sugan kuwa fiirfiiriya (fikira).
76. Waxayna ku taal magaaladaas waddo toosan (oy maraan oo cad).
77. Arrintaasna calaamad yaa ugu sugan kuwa xaqa rumeeyay.

لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُثْرِقِينَ ﴿٧٣﴾

فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَسَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ

حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾

وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

Dadkii magaalada waxay soo qaabileen martidii iyagoo dooni caadadoodii xumayd, wuxuuse warsaday Nabi Luudh inayna ku ceebeeynin kuna dullaynin martidiisa, hana guursadeen gabdhihiisa iyo kuwa magaalada, waxayse ku sugnaayeen wareer iyo baadi, halkiibaana lagu halaagay aroortii oo la daba gadiyay dhagax naar ahna lagu soo daadiyay waana arrin lagu waano qaato ciddii fikiri ama rumayn, wayna muuqataa meeshii lagu halaagay. Waxaana loo baahan yahay in la fikiro wanaaggana la raaco. Xumaantana laga fogaado. Abii Saciid waxaa laga wariyay in Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) uu yidhi: ka dhawrsada saadinta mu'minka wuxuu wax ku arkaa nuurka Alle e (Ibni Abii Xaatim). Waana farasada. Culima badani xadiithka taagdarro ayay ku sheegeen. [Al-Xijr: 67-77].

78. Waxayna ahaayeen qoomkii kaynta daalimiin (qoomkii Nabi shucayb).
79. Waana ka aarsannay, waxayna labaduba degganaayeen waddo cad (oo la yaqaanno).

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ

لظَّالِمِينَ ﴿٧٨﴾

فَأَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿٧٩﴾

80. Waxayna beeniyeen qoomkii Xijrina kuwii loo soo diray (Saalax).
81. Waana siinnay aayaadkannagii waxayna ahaayeen kuwa xaggeeda ka jeedsada.
82. Waxayna ahaayeen kuwo ka qota buuraha guryo iyagoo aamina.
83. Waxaana qabatay qaylo aroortii.
84. Waxna uma tarin waxay kasbanayeen.
85. Samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeyana waxaan xaq ahayn umaannan abuurin saacadduna way iman ee iska saamax saamixid quruxsan.
86. Rabbigaabaa ah abuuraha cilmiga lehe.

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجْرِ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾

وَعَاتَيْنَهُمْ عَائِنَنَا فَكَاثُرُوا عَنْهَا
مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾

وَكَاثُرُوا يُنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا
عَامِينَ ﴿٨٢﴾

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ﴿٨٣﴾

فَمَا أَعْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ
فَأَصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾

Qoomkii Nabi Shucayb iyana waxay ahaayeen daalimiin xaqa beenisay, waxayna degganaayeen iyaga iyo qoomkii Nabi Luudhba jid la maro oo la yaqaan oy habboon tahay in lagu waano qaato, sidoo kale qoomkii Nabi saalax waxay beeniyeen xaqii uu ula yimid iyo mucjisadii, kana jeedsadeen iyagoo ku noolaa meesha la yidhaah Xijri oo xagga Tabuug ah iyagoo buuraha guryo ka samaysan jiray iyagoo aamina, waase la ciqaabay waxna uma tarin xoolohoodii, waxaana ku dhacay masiibo. Rasuulkuna (naxariis iyo nabad galyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi maruu maray guryahoodii: ha galina guryihii kuwii la caddibay idinkoo ooyi mooyee, cabsi laga cabsanayo inuu idinku dhaco wixii ku dhacay. (Waa xadiith saxiix ah). Tan kale Alle wuxuu u abuuray cirka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya xigmad, caddaalad iyo tusid qudrada Alle iyo ku waano qaadasho, illeen saacaddii qiyaamaa imane, waana samir iyo dhaafid la isticmaalo waxaan diinta u dhib ahayn, Alle na waa abuuraha wax walba og. Saas darteed waa in wanaagga lagu dadaalo, xumaanta, macaasida, beeninta xaqa iyo dhibka islaamkana laga fogaado. [Al-Xijr: 78-86].

87. Waxaan ku siinnay toddobo soo noqnoqota «faataxada» iyo quraanka wayn.
88. Ee ha u taagin indhahaaga waxaan ugu raaxaynay qaybo ka mida, hana u murugoon, una raarici (jilci) garabkaaga (macaamiladooda) mu'miniinta.
89. Waxaadna dhahdaa anugu waxaan uun ahay u dige cad.
90. Sidaan ugu soo dejinnay cadaab kuwii isu dhaarsaday (dhibka xaqa).
91. Ee ka yeelay quraanka qaybo.
92. Rabbigaa baan ku dhaartaye waan warsanaynaa dhammaantood.
93. Waxay falayeen.
94. Ee muuji waxa lagu fari iskagana jeedso mushrikiinta.
95. Annagaa kaa kaafiyeyna kuwa jeesjeesa.
96. Ee yeela Alle miciisa ilaah kale wayna ogaan doonaan (waxa ku dhaca).
97. Waxaanna ognahay laabtaadu inay ka cidhiidhyami waxay sheegi (oo xun).
98. Ee ku tasbiixso mahadda Rabbigaa ahawna kuwa sujuuda.

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي
وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾

لَا تُمَدَّدَ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ
أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ وَلَا تَحْزَنَ عَلَيْهِمْ
وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

وَقُلْ إِنِّي أَنَا الْذَلِيلُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾

كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿٩١﴾

فَوَرَبِّكَ لَنَسَأَلَنَّاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾

إِنَّا كَفَيْتَكَ الْمُسْتَهِزِينَ ﴿٩٥﴾

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرَكَ بِمَا
يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُن مِّنَ
السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾

99. Caabudna Allehaa intay yaqiintu
kaaga timaaddo (geeridu).

وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

Alle wuxuu siiyey Nabiga faataxada iyo quraanka wayn, wuxuuna faray inayna khaldin adduunyo, una murgin gaalada, si fiicanna kula noolaado mu'miniinta illeen waa dige cade, ugana digo wixii ku dhacay kuwii xaqa dhibkiisa isu dhaarsaday oo kala qaybiyey quraanka, Alle na wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu xaqa muujiyo oo la jahro qariska dhammaado, illeen Alle ayaa kaga filan kuwa jees jeesee, wuuna kaga fillaaday oo ciqaabay, illeen quraankay kala qaybiyeene, oo ilaah kale yeeshene, wayna ogaan ciqaabta ku dhacda, iyo inayna laabtiisu la cidhiidhyamin xaq beeninta iyo xumaantay sheegi, iyo inuu daa'imo oo badiyo tasbiixda, mahadda iyo cibaadada Alle inta yaqiintu oo geerida ah uga timaaddo, taasina waxay ku tusin in cibaadada Alle waajib tahay inta ruux nool yahay, Ibnu Kathiir wuxuu yidhi: waxayse sheegeen diin laawayaashu oo ah in yaqiinta loola jeedo darajo aqooneed oo marka la gaadho cibaadadu ka dhici ruuxa waa gaalnimo, baadi iyo jaahilnimo, illeen Nabiyadii iyo asaxaabahood baa Alle ugu yaqiinnay uguna cilmi badnaa, waxayna ahaayeen kuwa ugu cabsi iyo Alle caabudid badan daacada way daa'imeen intay geeridu uga timid. Xaqana waa saas, suuradduna waxay ku dhamaatay in quraanku wayn yahay, in dadka loo digo, in xaqa la muujiyo, in Alle xaqa u gargaari, in Alle kaliya la caabudo, in la adkaysto Alle na la caabudo inta laga geeriyoodo. [Al-Xijr: 87-99].

Suurat An-Naxl

سُورَةُ النَّحْلِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa yimid amarkii Alle qiyaamihii (iyo ciqaab) ee ha dedejisannina, waxaa ka nasahan oo sarreeya Alle waxay la wadaajin.
2. Wuxuu la soo dejiyaa malaa'igta waxyi oo amarkiisa ka mida, (kuna dejiyaa) cidduu doono oo addoommadiisa ka mida, oo ah ugu diga inaan ani mooyee ku kaloo xaq lagu caabudaa jirin ee ani uun iga dhawrsada.
3. Wuxuu u abuuray Alle samooyinka iyo dhulka xaq, wuuna ka sarreeyaa waxay la wadaajin.
4. Wuxuu ka abuuray dadka dhibic markaasuu noqdaa mid ah dood badane cad.
5. Xoolahana wuu idiin abuuray dhexdoodana waxaa ah duggaal iyo nacfi xaggeedaadna ka cuntaan.
6. Qurux baana idiinku sugan dhexdooda markaad dheelmaysaan iyo markaad foofinaysaan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَتَىٰ أَمْرَ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ
وَتَعَلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١﴾

يُنزِلُ الْمَلَكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ
مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٢﴾

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَلَىٰ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣﴾

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ
حَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٤﴾

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ
وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥﴾

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ
وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٦﴾

7. Waxaadna ugu rarataan culaysyo xagga magaalo oydaan gaadhayn naf dhibkeed mooyee Rabbiinna waa u ture naxariista.

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا
بَلِّغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ
لَرؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٧﴾

Qiyaamada iyo maalinta aakhiro waa xaq imaan, saas darteed yuu Alle uga cabbiray wax dhacay illeen waa hubaale, markay muslimiintii aad u cabsadeenna waxaa soo degay inayna dedejiisanin, Alle na la wadaajis cibaado waa ka nasahan yahay kana sarreeyaa, waxyigana wuxuu malaa'igta ugu soo dhiibaa cidduu doono oo Nabiyada ka mida, si ay ugu digaan inaan ani mooyee ku kaloo xaq lagu caabudaa jirin, kana dhawrsadaan. Cirka iyo dhulkana wuxuu u abuuray xaq, xumaanna wuu ka sarreeyaa, dadka wuxuu ka abuuray dhibic markaasay murmaan oo isla waynaadaan, xoolaha Alle ayaa dadka u abuuray isagoo duggaal iyo nacfi iyo cunno ugu sugan yahay, iyo qurux markay dheelman iyo markay foofi, kuna rartaan culays ay la aadaan meel ayna gaadheen dhib mooyee, taasina waa naxariista Alle, saas darteed waa in Alle si dhaba loo caabudo, laguna mahdiyo nicmooyinkiisa, lagana digtoonaado kibirka isla waynida, muran xaq darro iyo madax adaygga, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu candhuuf ku tufay gacantiisa wuxuuna yidhi: Alle wuxuu dhahaa: bani Aadamow sideed ii daalin anoo kaa abuuray waxanoo kale, markaad ekaatay ood waynaatay ood ku socotay dharkaaga iyo dhulka, ood kulmisay xoolo reebtayna, markay naftu dhuunta gaadhana aad dhahdid haddaan sadaqysan, ma haddaa waqti sadaqa ah. Waxaa wariyey imaam Axmed iyo Ibnu Maajah. [An-Naxl: 1-7].

8. Fardaha iyo baqlaha iyo dameeraha wuxuu (idiin ku abuuray Alle) inaad kortaan iyo qurux, wuxuuna abuuri waxaydaan ogayn.
9. Xagga Alle ayaana jid toosan yahay (hanuun), mid leexsanna waa jiraa (xumaanta) hadduu doonana wuu idin hanuunin lahaa dhammaan.
10. Alle waa kan idiinka soo dejiyay samada biyo, xaggiisaa laga cabbaa xaggiisaana geeduhu ka ahaadaan aad daajisaan (xoolaha).

وَالْحَيْلِ وَالْإِعَالَ وَالْحَمِيرَ لَتَرْكَبُوهَا
وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

وَعَلَىٰ اللَّهِ فَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ
وَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩﴾

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ
تَسْمُونَ ﴿١٠﴾

11. Wuxuuna idiinku soo bixiyaa beero, saytuun, timir, cinab iyo wax kastoo midha ah, arrintaasna calaamad baa ugu sugan ciddii fikiri.
12. Wuxuuna idiin sakhiray habeenka, maalinta, qorraxda, dayaxa, xiddigahana waxaa lagu sakhiray amarkiisa, arrintaasna calaamooyin yaa ugu sugan ciddii wax kasi.
13. Iyo wuxuu idiinku abuuray dhulka oo kala duwan yahay midabkeedu, arrintaasna calaamad yaa ugu sugan ciddii wax xasuusan (fikiri).

يُثْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ
وَالْخَيْلَ وَالْأَعْنَبَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١١﴾

وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٢﴾

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا
أَلْوَنَهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ
يَذَكَّرُونَ ﴿١٣﴾

Alle wuxuu ku mannaysan nimcooyin badan oon la koobi karin halkanna waxaa lagu sheegay fardaha, baqlaha iyo dameeraha oo Alle u abuuray in lagu intifaaco iyo in lagu xarragoodo, wuxuuna Alle sheegay inuu abuuri waxayna ogayn, taasina waa mucjisada quraanka oo Alle had iyo jeer wuxuu ahaysiiyaa waxaan jiri jirin, xagga Alle ayaana jid toosan oo xaqa yahay, kuwa ka leexday Alle na waa jiraan, hadduu doonana wuu hanuunin lahaa dhammaan, waxaa kale oo nicmooyinka Alle ka mida roobka wax laga cabo, lana daaqsado dooggiisa, kuna soo bixiyo beero kala duwan iyo midho nooc kasta leh, waana arrin ciddii fikiri ay ku waano qaadato, waxaa kale oo ka mida nimcooyinka Alle ee u baahan in laga faa'iidaysto habeenka, maalinta, qorraxda, dayaxa iyo xiddigaha, oo lagu sakhiray amarka Alle iyo nicmooyinka kale ee kala duwan ee Alle ku abuuray dhulka dadka dartiis, waana wax ay ku waano qaataan kuwa caqliga leh iyo xusuusta, wanaagna falaan xumaana ka tagaan, Alle na si dhaba u mahadiyaan una caabudaan. [An-Naxl: 8-13].

14. Alle waa kan idiin sakhiray badda inaad ka cuntaan hilib cusub kalana baxdaan qurux (macdan) ood xidhataan, waxaadna aragtaan doonida (markabka) oo dillaacin (dabbaalan) dhexdeeda iyo inaad

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا
مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ
جَلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَازِرَ
فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾

doontaan fadliga Alle iyo inaad ku shugridaan.

15. Wuxuuna ku riday (sugay) dhulka buuro inayna idinla iilan (wuxuuna yeelay) wabiyo iyo wadooyin inaad ku toostaan.
16. Iyo calaamado iyo xiddigo ay dadku ku toosaan.
17. Cid wax abuur ma la midbaa mid aan wax abuurayn, miyaydaan wax xasuusanayn.
18. Haddaad tirisaan nicmada Alle ma koobi kartaan, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾

وَعَلَّمَتِ بِاللَّجِيمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾

Nicmooyinka Alle ugu nicmeeyey dadka waxaa ka mida badda hirka wayn ee haddana Alle u sakhiray dadka inay hilib cusub ka cunaan kalana soo baxaan jawhar iyo macaadin kala duwan oo xarrago iyo wax tar leh. Maraakiibtu iyo doonyuhuna dhex mushaaxi si dadku u doonaan fadliga Alle iyo rizqigiisa kuna mahdiyaan, waana wax Alle lagu mahdiyo in markab culays weyn ey biyuhu xambaaraan, waxaa kale oo nicmooyinka ka mida dhulka Alle noo goglay buurana ku sugay inayan iilan, wabiyaal iyo wadooyin lagu tooso oo lagu socdaalana yeelay, calaamooyinna yeelay iyo xiddigo lagu tooso. Markuu Alle xusay wax badan oo nicmooyinka ah yuu ku baraarujiyey awooddiisa oo in isaga uun la caabudo ay waajib tahay illeen isagaa wax abuur, waxa ka soo hadhayna wax ma abuuraa, waana inay saas ogaato ciddii wax xusuusan, nicmada Alle haddii la tiriyana lama koobi karo waxaase loo baahan yahay Alle ku mahdin iyo aqoonsi, Saciid iyo Xasan Basri waxay dheheen markuu Alle abuuray dhulka yuu gilgishay, markaasay malaa'igtii tidhi meel lagu sugnaan ma aha markaasaa waagu baryey iyadoo buuro leh. [An-Naxl: 14-18].

19. Alle waa og yahay waxaad qarsanaysaan iyo waxaad muujinaysaan.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾

20. Waxay caabudayaan oo Alle ka soo hadhayna ma abuuraa waxba iyagaase la abuuraa.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾

21. Waana mayd aan noolayn mana oga waqtiga la soo bixin (uunka).
22. Waxaa cibaado idinka mudan Ilaah kaliya, kuwa aan rumeynin aakhirana quluubtoodu way diidi (kalinimada Alle), wayna iskibrin.
23. Waxaa sugan in Alle og yahay waxay qarsan iyo waxay muujin Alle na ma jecla kuwa iskibriya.
24. Marka lagu dhoho muxuu soo dejiyey Allihiin waxay dhahaan waa warkii kuwii hore.
25. Inay xambaaraan culayskooda «dambigooda» oo dhan maalinta qiyaame, iyo culayska «dambiga» kuway dhumiyeen cilmi la'aan, waxaana xun waxay xambaaranayaan.

أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُعْمَتُونَ ﴿٢١﴾

إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٢٢﴾

لَا جَزَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنََّّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٣﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنزِلَ رُبُّكُمْ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾

لِيَحْبِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِمَّنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿٢٥﴾

Alle waxba kama qarsoona ama ha la qarsado ama ha la muujiyee, wax ka soo hadhay oo nooc cibaado, mutana ma jiro, ama ha la caabudo, ha la baryo, kaalmo ha la warsado, xukunkiisa ha la raaco, illeen Alle ayaa wax abuura waxa ka soo hadhayna wax ma abuuraane, waana mayd aan noolayn ogayna marka qiyaamadu kici, Ilaahayna waa kali, gaalase ilaah kali ah ma rabto ee waxay rabaan in waxyaalo kale lala caabudo, maxay isla kibrin mar hadduu Alle wax walba og yahay, kuwa iskibriyana uusan jeclayn, oo marka quraanka la warsado dhaha waa warkii kuwii hore si ay u xambaaraan dambigoodii oo dhan iyo kii dadkay cilmi la'aan dhumiyeen, wax la xambaarana dambi baa u xun.

Xadiithna waxaa ku sugaaday: in ciddii hanuun u yeedhana heli ajirkeeda iyo ajirka inta raacda iyagoon laga nusqaamin ajir, tii baadi u yeedhana waxay xambaari dambigeeda iyo dambiga inta raacday iyadoon iyana laga nusqaaminayn. Taasina waxay ka digi inaan dadka xumaanna la farin laguna raacin ee samo la faro laguna raaco. [An-Naxl: 19-25].

26. Waxaa wax dhagray kuwii ka horreyey markaasuu Alle (amarkiisii) uga yimid xagga

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَتَى اللَّهَ بُنْيَانُهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَحَرَّ عَلَيْهِمْ

asaaska (tiirarka) waxaana kaga dumay saanqaafkii korkooda wuxuuna uga yimid cadaab meelayan ogaan.

27. Ka dibna maalinta qiyaame wuu dullayn wuxuuna dhihi aaway shurakadaydii aad ku doodayseen dhexdeeda, kuwiina waxay dheheen cilmiga la siiyey (culimadii) dulli iyo xumaan maanta wuxuu saaran yahay gaalada.
28. Ee ah kuway oofsan malaa'igtu iyagoo dulmiyey naftooda, waxayna muujiyaan hoggaansi iyagoo dhihi maannaan ahayn kuwo xumaan fala, saas ma aha ee Alle waa og yahay waxaad falayseen.
29. Ee ka gala irridaha jahannamo idinkoo ku waari dhexdeeda waxaana xumaan badan hooyga kuwa iskibriya.

السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِبُهُمْ وَيَقُولُ أَيْنَ
شُرَكَاءِ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشْتَقُونَ فِيهِمْ
قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ
وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾

الَّذِينَ تَتَوَفَّيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي
أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقُوا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ
مِنْ سُوءٍ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
فَلَيْتَسَّ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

Alle wuxuu ka warramay inay kuwo hore oo gaalo ahaa dhagar faleen markaas Alle ku dumiyey guryihii, ciqaabna uga timid meelayna ka filayn, qiyaamadana ay la kulmi dulli iyo khasaare, waxna u tarayn waxay caabudayeen, oy ku qirina dadka culimada ah in uu dulli iyo xummani haleeli gaalada, oy malaa'igtu nafta ka qaadi iyagoo dulmiyey naftooda, isna dhiibay inkirayna inay horay xumaan u faleen Allese waa og yahay waxay faleen waxaana lagu abaal marin naar ay ku waaraan oo ah hooyga u xun ee loo darbay kuwa iskibriya, taasina waxay muujin in dhagartu ku noqon saaxiibkeed, in dulli u dambayn kuwa dhagra muslimiinta, inaan waxaan Alle ahayn wax tarayn, sharafta cilmiga lagu camal falo, in dulli u dambayn kuwa xaqa iska kibriya, in daalimiintu is dhiibi aakhiro, inayan waxba u tarayn xumaan diiddo maalinta qiyaame, saas darteed waa in laga faa'iidaysto waqtiga Alle na la caabudo. [An-Naxl: 26-29].

30. Waxaa lagu dhahaa kuwa dhawrsaday muxuu soo dejiyay Rabbigiin waxayna dhahaan

* وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلْ
رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي

khayr, kuwa sama falay adduunyadana waxay mudan wanaag, daarta aakhiraana u khayr roon waxaana wanaag badan daarta mutaqiinta (kuwa dhawrsaday).

31. Waa jannada cadnin oy gali oy soconna dhexdeeda wabiyaashii waxayna ka heli waxay doonaan, saasuuna Alle ku abaal mariyaa kuwa dhawrsada.
32. Ee ah kuway oofsato malaa'igtu iyagoo fiican (kuna dhihi) nabadgalyo korkiina ha ahaato ee ku gala jannada waxaad camal fali jirteen dartiis.
33. Gaaladuse miyay sugi inay u timaado malaa'igtu mooyee ama u yimaado amarka Rabbigaa, saasayna faleen kuwii ka horreeyay, mana dulmiyin Alle iyagaase dulmiya naftooda.
34. Waxaana ku dhacay xumaantii waxay faleen, waxaana ku dagay (ciqaabtii) waxay ku jees jeesi jireen.

هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ
وَلِنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٠﴾

جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ
كَذَلِكَ يُجْزَى اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣١﴾

الَّذِينَ تَتَوَفَّوهُمْ الْمَلَكُتُ طَيِّبِينَ
يَقُولُونَ سَلِّمْ عَلَيْكُمْ أَذْخَلُوا الْجَنَّةَ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَكُتُ
أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ
كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٣﴾

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٤﴾

Aayadaha hore waxay ka warrami xaalka kuwa Alle rumeeyey ee xumaanta ka dhawrsaday oo ah inay wanaag mudan adduun iyo aakhiroba, oy galina janno ay ku waari, kana heli waxay doonaan, saasaana Alle ku abaal mariyaa kuwa xumaanta ka dhawrsada oo malaa'igtu nafta ka qibloon iyagoo wanaagsan oy salaami uguna bishaarayn janno camalkoodi fiicnaa dartiis.

Gaalase waxay sugtaa waa halaag iyo Alloo amra ciqaabtooda, waana ciqaabtii haleeshay kuwii hore, ee naftooda dulmiyay illeen Alle wax ma dulmiyee, kuna dhacay oo koobay ciqaabtii camalkoodii xumaa ee xaq ku jees jees ahaa, cidii xaqa yasta oo iska kibrisa isagoon waxba ahayn ee miskiin tabar yar ah, waxse ismooda ha u adkaysto dulliga iyo ciqaabta haleeli hana ka kabbado khadhaadhka midhaha beertiisa ku miirmay. [An-Naxl: 30-34].

35. Waxay dhahaan kuwii Alle la wadaajiyay (cibaadada) hadduu doono Alle maannaan caabudneen cid ka soo hadhay waxba, annaga iyo aabayaalkanno, mana xarrimneen isaga ka sokow waxba, saasayna faleen kuwii ka horreeyay, ee rasuullada ma saaran yahay waxaan gaadhsiin cad ahayn.
36. Waxaan ka bixinay ummad kasta rasuul inay caabudaan Alle kana dheeraadaan dhaaqaatka (cibaadada Alle ka sokow), waxaana ka mida dadka cid Alle hanuuniyay, waxaana ka mida ciday ku sugnaatay baadinnimo, ee socda dhulka oo eega siday noqotay cidhibtii beenyayaasha.
37. Haddaad ku dadaashid hanuunkooda Alle ma hanuuniyo cidu dhumiyay mana helaan gargaare.

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا
عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا
آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ
كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى
الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ
اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ
مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ
الضَّلَالَةُ فَيَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾

إِنْ تَحَرَّصَ عَلَى هُدْيَتِهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ
لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ
نَّاصِرِينَ ﴿٣٧﴾

Gaalada iyo dad badan oo jaahiliina way khaldamaan oo u xujaystaan dhumiddooda qaddarka Alle iyagoo sheegan inuu hadduusan Alle doonin ayna iyaga iyo aabayaalkood xarrimeen wax bannaan, caabuddeenna wax Alle ka soo hadhay, waana waxay fali jireen kuwii horana, rasuulladana waxaan gaadhsiin ahayn ma saarra, waa jirtaa in Alle maamulo adduunka laakiin cid walba wuxuu siiyey caqli oy ku kala doorato xumaanta iyo samaanta, rasuullana wuu u soo diray kutubna wuu u soo dejiyey cudur daarna ma jiro, waana Alle kaliya in la caabudo lagana fogaado cibaadada baadhilka Alle ka soo hadhay waxay dooni ha ahaatee, ciddii doontana Alle wuu sii hanuuniyaa, tii xaqa diidda inta loogu yeedhana way sii dhuntaa, cid Alle mooyee wax hanuuninna ma jirto. Saas darteed mar hadduu Alle xaqii caddeeyey, jidkiina muuqdo, cid kastana rasuul loo diray way dhammaatay lug geed ku mar iyo kanay tahay iyo wax la caabudo oo Alle ka soo hadhay ee waa in uun xaqa la raaco loona hoggaansamo Alle. [An-Naxl: 35-37].

38. Waxay ugu dhaarteen Alle dhaar adag inuusan soo bixinayn Alle cid dhimatay saas ma aha ee waa yabooh Alle isa saaray (oo sugan), dadka badidiise ma oga.

39. Inuu u caddeeyo waxay isku diidan yihiin iyo inay ogaadaan kuwii gaalobay inay ahaayeen beenaalayaal.

40. Haddaan doonno arrinna waa inaan uun ku dhahno ahow oy ahaato.

41. Kuwii u haajiray dar Alle intii la dulmiyey ka dib waxaan dejinaynaa adduunka wanaag, ajirka aakhiraana ka wayn hadday wax ogyihiin.

42. Waana kuwa samray «adkaystay» Rabbigoodna uun tala saarta.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ
اللَّهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلِفُونَ فِيهِ
وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا
كَذِبِينَ ﴿٣٩﴾

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ
لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا
ظَلَمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ۗ وَلَا جُرْ
الْآخِرَةَ أَكْبَرُ ۗ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

Gaaladii waxay dhaar adag ku dhaarteen inaan Alle soo bixinayn cid dhimatay, wuuse soo bixin siduu yaboohay, mase oga dadka badankiisa jaahiliinta ah, illeen wax wabla waqti iyo mudduu leeyahaye, inuu u caddayn waxay isku diiddanaayeen ogaadaanna kuwii gaalobay inay beenaalayaal ahaayeen oo waxay addunka ku hayeen gaaladu iyo xaq diidayaashu been la dhoothoobay ahayd, dhabta iyo runtuna tahay waxa Alle yaboohay rasuulladuna rumeeyeen, Alle na wuxuu doono in ay ahaadaan wuxuu dhahaa ahaw wuuna ahaadaa, wax ku culusna ma jiro.

Kuwa dar Alle u hijrooday wuxuu Alle u ballanqaaday inuu wanaag siiyo adduun iyo aakhiraba, iyadoo abaal marinta aakhiro iyo ajrigeedu ka wayn yahay kan adduun, waxaana muta kuwa samray oo u adkaysta dhibka, Rabbigoodna tala saarta, wuxuuna ahaa Cumar binu Khadhaab markuu muhaajiriinta wax siin kii yiraahdaa: qaado Alle hakuu barakeeyee, kani waa wuxuu Alle kuu yaboohay adduunkee, wuxuu kuu kaydiyay aakhiraana ka fiicane, markaasuu akhriyay aayadan.

Taasina waxay ku tusin wanaagga iyo fadliga hijrada dar Alle iyo in Alle wanaag ku abaal marin. [An-Naxl: 38-42].

43. Waxaan dirray hortaa rag aan u waxyoonnay, ee warsada kuwa cilmiga leh haddaydaan wax ogayn.
44. (Waxaana la dirray) xujooyin iyo kutub waxaanna kugu soo dejinnay quraanka inaad u caddayso dadka waxa loo soo dejiyey, inay fikiraan.
45. Ma aamin bay ka noqdeen kuwii dhagarta falay in Alle la gooyo dhulka, ama uga yimaaddo cadaab meelayna filayn.
46. Ama ku qabto Alle gadgaddoonkooda mana aha kuwa Alle daaliya.
47. Ama ku qabto nusqaamin (tartiib tartiib ah) iyagoo ku sugan, (ilaa ay ka halaagsamaan) Rabbigiinna waa u ture naxariista.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي
إِلَيْهِمْ فَمَسَّلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ
لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ
يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمْ
الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾
أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِيهِمْ فَمَا هُمْ
بِمُعْجِزِينَ ﴿٤٦﴾

أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ
لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٤٧﴾

Gaaladu waxay wax badan inkireen in rasuul dada la diro, saas darteed yaa Alle ku raddiyey aayado badan, haddayna wax aqoonna oo ogaynna waa inay warsadaan dadka cilmiga leh. Alle na wuxuu soo dejiyey xujooyin iyo kutub, Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) Alle wuxuu ku soo dejiyey quraanka si uu ugu caddeeyo dadka waxa lagu soo dejiyey iyo inay fikiraan, aamminna kama aha gaaladu in Alle dhulka la gooyo ama cadaab uga yimaaddo meelayna ogayn, ama Alle qabto iyagoo gadgaddoomi mana daaliyaan Alle, ama Alle ku qabto nusqaan tartiib tartiibah, Alle na waa u ture naxariista, siduu Rasuulku yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Alle wax kaga samir badan dhib uu maqlay ma jiro, waxay ku sheegi ilmo isna wuu arzaaqi oo caafin. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. Ruuxii caqli lehse waa inuusan ku kadsoomin ee Alle ka dhawrsadaa dhabna u caabudaa. [An-Naxl: 43-47].

48. Miyeyna arkayn wuxuu Alle abuuray oo u iilan hooskiisu midig iyo bidix sujuud Alle dartiis iyagoo u khushuucsan.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
يَتَفَيَّؤُا ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ
سَجْدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴿٤٨﴾

49. Alle waxaa u sujuuda waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan oo dhul socoda iyo malaa'ig iskamana wayneeyaan (sujuddiisa).
50. Waxayna ka cabsan Rabbigooda sarreeya waxayna falaan waxa la faro.
51. Wuxuuna yidhi Alle ha yeelannina ilaahyo labo ah, Alle waa uun ilaah kaliya ee aniga uun iga cabsada.
52. Alle waxaa u sugnaaday waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, waxaana u sugnaaday diin (cibaado) joogta ah, ee ma Alle cidaan ahayn yaad ka dhawrsanaysaan.
53. Waxa nicma ah ood haysataan waxay ka timid Alle, markuu idin taabsiiyo dhibna xaggiisaad u qaylyeysaan.
54. Markuu idinka faydo dhibkana koox idinka mida yaa Rabbigood la wadaajisa (cibaadada).
55. Inay ka gaaloobaan waxaan siinnay, raaxaysta waad ogaan doontaan «cidhibta xaalkiinne».

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يُسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾

* وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ ﴿٥١﴾
إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ الْوَاحِدِ فَآيْتِي فَأَرْهَبُونَ ﴿٥٢﴾

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الْدِّينِ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْرُونَ ﴿٥٤﴾

ثُمَّ إِذَا كَسَفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٥﴾

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

Ibnu Kathiir wuxuu yidhi: Alle wuxuu ka warrami waynidiisa oo wax kasta u khushuuco dhammaan, wax nool iyo wax kalaba iyo insi, jinni iyo malaa'igba, oo xataa hoosku Alle u sujuudo, malla'igtuna fulin amarka Alle, kana cabsan, iyo inaan ilaahay mooyee Alle kale oo xaq lugu caabudo jirin, isaga kaliyana muto cibaado, illeen isagaa wax walbaba lehe, cibaado joogta ahna mudane, tan kale wixii nicma ah oo la haysto xagga Alle ayay ka timid, Alle ayaana

dhibka fayda oyna xaq tahay in kaligiis la caabudo, gaalase way diiday ee ha ku raaxaysteen waxa Alle siiyey way ogaan waxa ku dhaca. Mahad Alle ayaa mudan, waynayna isagaa xaq u leh, isagaana lagu hoos jiraa aakhiro iyo aduunba, amarkiisuna fuli. [An-Naxl: 48-55].

56. Waxay u yeelaan waxayna ogayn qayb waxaan ku arzaaqnay ka mida, dhaar Alle e waa laydin warsan (gaaloy) waxaad been abuuranayseen.
57. Waxayna u yeelaan Alle gabdho waa ka nasahan yahay, iyaguna waxay yeelan waxay rabaan.
58. Marka loogu bishaareeyo midkood dhaddig wuxuu noqdaa wajigiisu madow walbahaarina.
59. Wuxuuna iska qariyaa dadka xumida waxa loogu bishaareeyey, miyuu ku haystaa dulli mise wuxuu dhumbiyaa dhulka, waxaa xun waxay xukumi.
60. Kuwaan rumayn aakhiro waxaa u sugnaaday tusaale xun, Alle na waxaa u sugnaaday sifada sare, waana adkaade falsan.

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ ﴿٥٦﴾

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْآبَتَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿٥٧﴾

وَإِذَا بَشَّرَ أَحَدَهُمْ بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٥٨﴾

يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السُّوءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾

Waxaa ka mida caadada xun ee gaalada inay xoolahooda kala qaybiyaan oo qaarna Alle ku sheegaan qaarna shurakadooda, waase la warsan been abuurashadooda, sidoo kale waxay Alle ku sheegaan gabdho iyaguna waxay doonaan oo wiilal ah, Allase waa ka nasahan yahay waxay sheegi, iyadoo marka mid ka mida loogu bishaareeye gabadh uu wajigiisu doorsoomo walbahaarana, kana qarsoomo oo ka dhawrsado dadka isagoo ka xun waxa loogu bishaareeyey, kuna fikiri ma dulli buu ku hayaa mise wuu dilaa oo dhulka ku xabaalaa, waxayna xukumayaan wax xun, dhabtuna waa in kuwaan aakhirada rumayn tusaale xun u sugnaaday, Alle na sarrayn, wanaag iyo wayni u sugnaatay, yahayna mid awood iyo falsami ku sifoobay. Aayaduhuna waxay sugi in cibaadada khalqiga iyo xukunka dhammaan Alle iska leeyahay, uuna u baahnayn ilmo iyo kaalmo, inay jaahiliyo tahay gabdho la silciyo ama

la gacan bidixeeyo, in wanaagga oo dhanna Alle ku dhammaado, xumaan, dulli iyo liidmana gaalo ku dhammaado, ee dhab ha loo caabudo Allahaas. [An-Naxl: 56-60].

61. Hadduu Alle u qaban dadka dulmigooda kagama tageen korka dhulka wax socda, wuxuuse dib ugu dhigi muddo magacaaban, markay ajashoodu timaadana kama dib maraan saacad kamana hor maraan.
62. Waxayna u yeelaan Alle waxay nacayaan, waxayna tilmaami carrabyadoodu been inuu wanaag u sugnaaday, waxaa sugan in naar uun u sugnaatay, oo loo hormarin (luguna dhaafi).
63. Dhaar Alle e waxaan (rasuullo) u dirray umado kaa horreeyey wuxuuna u qurxiyey shaydaan camalkooda isagaana sokeeye u ah maanta waxayna mudan cadaab daran.
64. Quraankana waxaa uun kuugu soo dejinay inaad u caddaysid dadka waxay isku khilaafsan yihiin iyo hanuunka iyo naxariista ciddii rumayn.
65. Alle na waa kan ka soo dejiya samada biyo, kuna nooleeya dhulka abaar ka dib, arrintaasna calaamad yaa ugu sugan ciddii wax maqli.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّىٰ فِإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَجِيرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكُذْبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴿٦٢﴾

تَأْتِيهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرَزِنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَهُوَ وَرِيثُهُمُ النَّيِّمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٦٤﴾

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٥﴾

Aayadahan waxay ka warrami dusha Alle iyo in hadduu dadka u qaban dulmigooda aan dhulka ciduna ku noolaateen, wuxuuse dib ugu dhigaa muddo magacaaban markay timaadana saacad dib loogama dhaco lagamana

hor maro, gaaladuna Alle wax xun yey ku sheegeen, beenna waxay ku sheegi in wanaaggu iyaga u sugnaaday, waxaase dhaba in naaru u sugnaatay loona hor marin, waana jirtaa in Alle u diray rasuullo ummadahooda, shaydaanna u qurxiyey camalkooda, isagaana qiyaamada sokeeye u ah, cadaab daranna way mudan, quraankana wuxuu Alle ugu soo dejiyey Nabiga inuu dadka u caddeeyo waxay isku diidan yihiin iyo isagoo hanuun iyo naxariis u ah ciddii xaq rumayn, uguna deeqay dadka roob iyo khayr uu ku nooleeyo dhulka abaar ka dib waana waxay ku waano qaadato ciddii wax maqli, saas darteed dusha Alle iyo naxariistiisa yaan lagu kadsomin wuu ciqaab iyo qabasho daran yahaye. [An-Naxl: 61-65].

66. Waxaana idiinku sugan xoolaha cibrad (waano qaadasho) waxaanna idinka waraabinnaa waxa ku sugan caloosheed digo iyo dhiig dhexdooda ah caano saafi ah oo u fudud kuwa cabbi.

67. Iyo midhaha timirta iyo cinabka ood ka yeelataan cabbid xalaal ah iyo risqi fiican (sakarka halkan khamriga looma jeedo), arrintaasna calaamad baa ugu sugan ciddii wax kasi.

68. Wuxuu u waxyooday (ku ilhaameeyey) Allehaa shinnida ka yeelo buuraha guryo iyo geedaha iyo waxay dhistaan.

69. Markaas cun midho kasta xaggooda qaadna jidadka Allehaa oo laylyan, waxaana ka soo baxa calooshooda cabbiday kala duwan tahay midabkoodu dhexdiisana waxaa ah daawo dadka, arrintaasna calaamaa ugu sugan ciddii fikiri.

70. Alle ayaa idin abuuray markaas idin oofsan (dili), waxaana idinka mida cid loo celin (la gaadhsiin)

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُسْقِيَهُمْ
مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَيَّا
خَالِصًا سَائِعًا لِلشَّارِبِينَ ﴿٦٦﴾

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ
تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي
مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا
يَعْرِشُونَ ﴿٦٨﴾

ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ
رَبِّكَ ذُلًّا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ
مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَقَّعُكُمْ وَمِنْكُمْ
مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ

cimriga ugu liita inuusan
ogaan waxba cilmi «ogaansho»
dabadiis, Alle na wax walba waa
og yahay karaana.

بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾

Xoolaha nicmoolayda ah waxaa ku sugan calaamad ku tusin qudradda Alle, sida Alle innooga siiyo caano saafi ah oo ka soo dhex baxay uus iyo dhiig, macaanna oo cunaha cabbaha u sahlan, iyo ciddii dhami, sidoo kale wuxuu ina siiyey oo midho timireed iyo canab aan ka yeelanno cunno fiican oo tusin ciddii caqli leh awoodda Alle iyo naxariistiisa, sidoo kale wuxuu ku ilhaameeyey shinnida oo ah duulaa yar inay guri ka yeelato buuraha, geedaha iyo dhista, oyna cunto midho kala duwan, qaaddana meelo iyo jidad Alle u sahlay, kana soo baxo caloosheeda cabbid midabkeedu kala duwan yahay, daawana dadka ugu sugan tahay, taasina waa calaamad ku tusin awoodda Alle ciddii fikiri, saasaadna u aragtaa sida Alle dadka ugu nicmeeyey xoolo ay caano ka dhammaan, midho ay wax ka cunaan, shinni malab u samaysa, waana xayawaankaas tabarta yar, yaa macaaneeyey dhaacaankeeda? Alle kaliya. Waxaana sugnaatay in nin u yimid Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeele) una sheegay in walaalkiis shubmi, kuna yidhi: malab waraabi, kuna soo noqnoqday dhawr jeer isagoo sheegi inuu wali shubmi markaa kuna yidhi: waraabi malab, Alle ayaa run sheegi, caloosha walaalkaana waa beenaleeye, markaasuu waraabiyey ka dibna bogsaday. Taasina waxay ku tusin in Alle u sakhiray dadka in wax badan u adeegaan una shaqeeyaan si Alle loogu mahdiyo. [An-Naxl: 66-70].

71. Alle wuu ka fadilay qaarkiin qaar risqiga, mana aha kuwa la fadilay kuwii ku celiya risqigooda waxay gacantoodu hanato oy isku mid ku noqdaan ee ma nicmada Alle ayaad diidaysaan.

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَأْدِي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧١﴾

72. Alle wuxuu idiinka yeelay naftiinna azwaaj wuxuuna idiinka yeelay haweenkiinna wiilal iyo waxay sii dhaleen, idinkuna arsaaqay wanaag, ma baadhil bay rumayn oy nicmada Alle ayay ka gaaloobi.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَقَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبِطْلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧٢﴾

73. Waxayna caabudayaan Alle ka sokow waxaan uga hananayn risqi samooyinka iyo dhulka waxba, waxna karin.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٣﴾

74. Ee haw yeelina Alle wax la mida, Alle wuu og yahay idinkuse ma ogidine.

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾

Alle ayaa wax abuura dilana, dadna cimrisiyya intay ka gaadhaan gabow daran oyna waxba kala kasin, oo ah da'duu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) Alle ka magan galay kuna yidhi: Allow waxaan kaa magan gali bakhaylnimo, wahsi, duqnimo, iyo in la ii celiyo cimriga u xun iyo cadaabka qabriga iyo fidnada Dajaal iyo fidnada nolosha iyo tan geerida. Waxaa wariyay Bukhaari. Tan kale waxay muujin doqonnimada gaalada oo ah inay Alle addoommadiisa shariig uga yeelaan, mana eka, sidayna iyaga iyo waxay hantaan u sinnayn, taasina waa nimco Alle diid, tan kale in Alle isu abuuray rag iyo haween markay is guursadaanna kala siiya carruur iyo farac, dadkana ku arsaqa wanaag.

Ma waxayse rumayn baadhil iyo xumaan oy ka gaaloobi nicmada Alle, oy caabudi Alle ka sokow waxaan rizqi ugu hananayn cirka iyo dhulka, waxna karin xaqna ma aha in Alle loo yeelo tusaale xun oo lagu shabbaho wax, oo lala simo, illeen waxbuu og yahay, dadkuna wax ma ogee, Alle ayaa xaq, awood leh, xukun leh, caddaalad leh, wax nooleeya waxna dila xagiisana loo ahaan. [An-Naxl: 71-74].

75. Alle wuxuu ka yeelay tusaale addoon la leeyahay oon waxba karin iyo ruux aannu ku arzaaqnay rizqi fiican oo u bixin qarsoodi iyo muuqaalba, ma isku mid baa, mahad Alle ayaa iska leh, badankooduse wax ma oga.

* ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا
يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِمَّا رَزَقْنَا
حَسَنًا فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ
يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

76. Waxaa (kale) oo Alle tusaale ka yeelay laba nin oo midkood af la' yahay (ma hadle) waxna karin dhibna ku ah (culays) ilaaliyihiisa meel kastoo uu ujeediyana aan wanaag ka imanaynin ma eg yihiin isaga iyo ruux fari caddaaladda jid toosanna ku sugan.

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا
أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى
مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوجِبُهُ لَآيَاتِ بَحْرِ هَلْ
يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٦﴾

77. Alle ayaa iska leh waxa ku maqan samooyinka iyo dhulka, saacadda amarkeeduna ma aha ilbidhiqsigeed mooyee ama ka dhaw, Alle na wax kasta wuu karaa.
78. Alle wuxu idinka soo bixiyay caloosha hooyooyinkiin waxba idinkoon ogayn wuxuuna idiin yeelay maqal iyo arag iyo quluub inaad ku shukridaan Alle.
79. Miyayna arkayn shinbiraha loo sakhiray hawada samada, waxaana Alle ahayna haynin, taasina calaamooyin yaa ugu sugan ciddii rumayn (xaqa).

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ
السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٧٧﴾

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ
لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ
السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ
السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي
ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾

Waa tusaalayaal Alle u yeelay muslimka iyo gaalka, oo ah inayna sinnayn cid tasarrufi oo wax bixin iyo midaan waxba karin, iyo midaan hadlayn culaaysna ku ah dadkuu la nool yahay wanaagna laga sugayn iyo mid wanaagga fari oo jidka toosan ku socda, tan kale Alle ayaa iska leh waxa ku qarsoon cirka iyo dhulka, dhicidda qiyaamana waa uun ilbidhiqsi ama ka dhaw, illeen Alle ayaa wax kasta karee, waana kan dadka ka soo saaray uurka hooyo iyagoo jaahiliina oon wax aqoon una yeelay maqal, arag iyo caqli si ay Alle ugu aqoonsadaan uguna mahadiyaan.

Tan kale waxaa ka mida awooddiisa shinbiraha ku duuli hawada cirka waxaan Alle ahayna haynin, waxaasoo dhanna waxay dadka ku waajibin Alle aqoonsi iyo cibaadadiisa dhabta ah. [An-Naxl: 75-79].

80. Alle wuxuu idiinka yeelay guryihiinna xasil (deegaan) wuxuuna idiinka yeelay harkaha xoolaha guryo idiin fudud maalinta geeddiga iyo maalinta nagaadigaba, idiinkana yeelay suufkeeda iyo dhogarta (geela) iyo dhogorta (riyaha) alaab iyo maacuun tan iyo muddo.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّن بُيُوتِكُمْ
سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّن جُلُودِ الْأَنْعَامِ
بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ
إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا
وَأَشْعَارِهَا أَثْنَا مِثْلًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٨٠﴾

81. Alle wuxuu idiinka yeelay wuxuu abuuray (geedaha) hadh, wuxuuna idiinka yeelay buuraha duggaal, idiinkana yeelay dhar idinka dhawra kulaylka iyo qamiis bireed idinka dhawrta (dhibka) dagaalka, saasuuna idiinku taamyeeeli Alle nicmadiisa inaad islaam noqotaan (xaqa raacdaan).
82. Hadday jeedsadaan waxaa uun korkaaga ah gaadhsiin cad.
83. Way garan nicmada Alle wayna dafiri, badankooduna waa gaalo.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا
وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا
وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ
وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمُ بِأَسْكُمْ كَذَلِكَ
يُنِمْ نِعْمَتُهُ وَعَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَسْلُمُونَ ﴿٨١﴾

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿٨٢﴾
يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا
وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٣﴾

Alle wuxuu aayadahan ku sheegi nicmooyinkiisa qaarkood, sida guryaha, harkaha xoolaha, dhogorta xoolaha, geedaha la hadhsado, buuraha la dugsado, dharka kulaylka iyo qabowga ka dhawra, labiska dagaalka, waxaasoo dhanna wuxuu Alle u siiyey inay muslim ahaadaan, oo xaqa ku toosnaadaan, ciddiise ka gaalowda oo xaqa ka jeedsata iyada umbaa iska dhuntay ee Rasuulka waxaa uun laga rabaa xaqa gaadhsiin, haddana iyagoo og nicmada Alle yey dafirayaan oo diidi. Tafsiirka Ibnu abii Xaatim waxaa lagu wariyey in nin reer miyiga carbeeda Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u yimid warsadayna Nabiga markaas ku akhriyey aayaadkan isagoo leh haa mid walba, markaas jeedsaday. Markaasay soo degtay aayadda kale, waase aayad guud ahaan loola jeedo, ayna waajib tahay in nicmada Alle la aqoonsado laguna mahdiyo. [An-Naxl: 80-83].

84. (Xusuusi) maalintaan ka soo bixin ummad kasta marag, markaasna aan loo idmayn kuwii gaalobay cudar daarasho, lagana doonayn cudur daar.
85. Markay arkaan kuwii dulmi falay cadaabka, lagama fududeeyo xaggooda lamana sugo.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ
لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٤﴾

وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا
يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٥﴾

86. Markay arkaan kuwii gaaloobay shurakadooda waxay dhahaan Allow kuwaasu waa shurakadannadii aannu caabudi jirray Alle ka sokow, markaasay ku soo tuureen hadal ah idinku been baad sheegaysaan.
87. Waxayna u dhiibaan Alle maalintaa hoggaansiga, waxaana ka dhuma waxay been abuuran jireen.
88. Kuwii gaaloobay ee ka awday dadka jidka Alle waxaan ugu siyaadinnaa cadaab korka cadaabka, faasuqnimadooda darteed.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ فَأَلْقُوا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٨٦﴾

وَأَلْقُوا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلْمَ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٨٧﴾

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾

Aayadahanna waxay ka warrami xaalka gaalada maalinta qiyaame iyo Nabigii ummad walba marag looga dhigi, wax cudur daarana aan laga aqbalaynin lana warsanayn, cadaabkana laga fududaynayn, oyna gaaladii iyo waxay caabudayeen oo Alle ka soo hadhay murmi isna beenin, gaalana maalintaa hoggaan Alle u dhiibi, mase aha waqti hoggaan dhiibid ee waa uun ama janno wanaag ku dhan yahay (Alle Ayaan ka baryaynaaye) ama naar dulli ku dhan yahay (Alle Ayaan ka magan galaynaaye) wixii la caabudaayay ee Alle ka soo hadhayna wuxuu noqday been la dhoobdhoobay iyo wax kama jiraan kuwii gaaloobay ee dadkana xaqa ka leexiyay waxay mudan cadaab mid kale lagu kordhiyo, faasiqnimadooda darteed, saasayna dhabtu u muuqan oo loo kala bixi, loona kala miirmi. [An-Naxl: 84-88].

89. (Xusuusi) maalintaan ka soo bixinayno ummad kasta marag naftooda ah oon ku keenayno (Nabiyow) adoo marag ku ah kuwan (ummaddaada), waxaanna kugu dajinnay kitaab oo ah caddaynta wax kasta iyo hanuun iyo naxariis iyo bishaarada dadka muslimiinta ah.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

90. Alle wuxuu fari caddaalad iyo samafal iyo wax siinta qaraabada wuxuuna reebi xumaan iyo munkar iyo gardarro, wuuna idin waanin inaad wax xasuusataan.
91. Oofiya ballanka Alle markaad ballantantaan hana burinina dhaarta ka dib intaad adkayseen ood uga yeesheen Alle korkiinna kafiil (ilaaliye), Alle na waa og yahay waxaad falaysaan.
92. Hana noqonnina sidii tii burisay (furfurtay) soohiddii xoog ka dib furfurid idinkoo ka yeelan dhaartiinna dhagar dhexdiinna ah, inay ahaatay ummad mid ka badan ummad kale, Alle wuu idinku imtixaani (amarkaas) iyo inuu idiin caddeeyo maalinta qiyaame waxaad isku diidanaydeen.

﴿٩٠﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ
وَأَيَّتَآيِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ
الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمُ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

﴿٩١﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا
تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ
جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ
يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

﴿٩٢﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ
بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَثَتْ تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ
دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ
أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ
وَالَّذِينَ يَلِيَنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ
فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

Maalinta qiyaame cid walba marag baa loo keeni, ummaddanna waxaa marag u noqon Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee), quraan wax kasta cadeeyayna waa lagu soo dajiyay oo hanuun, naxariis iyo bishaaro u ah muslimiinta. Ibnu Maseud wuxuu yidhi: quraanka waxaa naloogu caddeeyay cilmiga wax kasta. Aayadda kale Alle wuxuu ku faray caddaalad, sama fal, qaraabadoo la xidhiidhiyo, wuxuuna ku reebay xumaanta, munkarka iyo gardarrada, waa uu idin waanin si loo xusuusto wax.

Xadiith waxaa ku sugnaaday: dambi in Alle ugu soo dedejiyo cigaabta adduunka iyadoo tii aakhiro dhimman tahay ka mudan gardarro iyo qaraabo goys ma jiro. Ibnu Maseudna wuxuu yidhi: aayadda u kulmin badan ee quraanka waa tan. Alle na wuxuu jecel yahay umuuraha sare ee sharafta leh, wuxuuna naca waxyaalaha hoose ee xun sida xadiith ku sugnaatay, ballanka iyo dhaartana waa in la oofiya inta la adkeeyey ka dib, lana burinin oon la noqonin sidii haweenaydii soohday xadhigga iyo dunta markaas furfurtay, lagana yeelannin dhaarta dhagar isagoo laga faa'iidayan in ummaddii ka

badatay umad kale Alle na dadka wuu imtixaani inuu u caddeeyo qiyaamada waxay isku khilaafsanaayeen kalana xukumo. [An-Naxl: 89-92].

93. Hadduu doono Alle wuxuu idinka yeeli lahaa ummad kaliya wuxuuse dhumiya caddu doono, wuuna hanuuniyaa caddu doono, waana laydin warsan waxaad camal falayseen.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً
وَلَكِنْ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

94. Haka yeelannina dhaartiinna dhagar dhexdiinna ah oo ay markaas simbiririxataa gomadi intay sugnayd ka dib ood dhadhamisaan xumaan (cadaab) ka jeedintiinna dadka jidka Alle darteed, waxaana idiin sugnaaday cadaab wayn.

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ
فَتَرْتَلِّ قَدَمٌ بَعْدَ نُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوَاءَ
بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾

95. Hana ku gadannina ballanka Alle qiimo yar (waxba), waxa Alle agtiisa ah yaa idiin khayr roone haddaad wax ogtihiin.

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا
عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِن كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾

96. Waxa agtiinna ah wuu dhammaan waxa Alle agtiisa ahna wuu hadhi, waxaana ku abaal marinaynaa kuwa samra (adkaysta) ajirkooda midka ugu fiican ee ay falayeen.

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ
بَاقٍ وَلَتَجْزِينَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

Alle wuxuu aayadahan ku sheegi in hadduu doono uu dadka wada marin lahaa waddo qudha kana yeeli lahaa ummad kaliya, waxayse keentay xigmadiisu inay cidna dhunto midna hanuunto camalkoodana uu warsado qiyaamada, tan kale wuxuu ka reebi inay xaqa ka leexdaan oo simbiririxdaan, dhaartana isku khayaamaan, markaa ay dhadhamiyaan ciqaab ka leexashada iyo kaleexinta jidka Alle, cadaab wayna u sugnaado, iyo inaan lagu gadannin ballanka Alle qiimo yar, waxa addunka jooga oo dhanna waa yar yahaye, waxaana khayr roon waxa Alle agtiisa ah hadday wax garan, waxa dadka agtiisa ahna way dhammaan oy tegi, waxaase hadhi oo waari waxa Alle agtiisa ah oo camal

fiican, ajir iyo khayra, waxaana lagu abaal marin kuwa dar Alle u samra ajirkooda ugu fiican camalkoodii dartiis.

Aayaduhuna waxay ku tusin in ballanka la dhawro, in hanuunka lagu dadaalo, inaan dhaarta dadka lagu khayamin, inaan xaqa dadka laga celinnin lagana leexin, in dadka iyo waxay haystaan tagi, Alle iyo xaquna hadhi. [An-Naxl: 93-96].

97. Ciddii camal fasha wanaag oo raga ama haweena isagoo mu'mina waxaan noolaynaynaa nolol wanaagsan, waxaanna ku abaal marinaynaa ajirkooda waxa ugu wanaagsan ee ay falayeen.
98. Markaad akhriyi quraanka ka magan gal Alle shaydaan la dheereeyey.
99. Isagu kuma leh xujo kuwa rumeeyey xaqa Rabbigoodna talo saarto.
100. Wuxuuse xujo ku yeeshaa kuwa ka wali yeesha iyo kuwa la wadaajiyi Alle.
101. Haddaan ku baddalno aayad meel aayad kale Alle na og yahay wuxuu dejin waxay dhahaan waxaad uun tahay beenabuurte, badankooduse wax ma oga.
102. Waxaad dhahdaa waxaa ka soo dejiyey ruuxii daahirka ahaa (jibriil) xagga Allehaa si xaq ah inuu ku sugo kuwii rumeeyey xaqa, iyo hanuun iyo bishaaro isagoo u ah muslimiinta.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْءَانَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ
الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾

إِنَّهٗ لَيْسَ لَهُ سُلْطٰنٌ عَلَى الَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾

إِنَّمَا سُلْطٰنُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ
وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾

وَإِذَا بَدَلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
بِمَا يُنزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ
بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهُدًى
وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٢﴾

Rag iyo haween ciddii wanaag fasha waxaa lagu abaal marin wanaag illeen waa loo siman yahay cibaadada Alle iyo khayrkiisa iyo wanaaggiisee, wuxuuna Alle ku noolayn nolol wanaagsan, waxaana xadiith ku sugnaa:

waxaa liibaanay ruuxii muslim noqda oo lagu arsuqo kafaaf oo ku raali noqda waxa Alle ku arsuqo, waxaa wariyay imaam Muslim. Marka quraanka la akhrinna waa in Alle shaydaanka laga magan galo, awoodna kuma leh mu'miniinta Allahood tala saarta ee wuxuu awood iyo suldho ku leeyahay kuwa ka wali yeesha ee raaca dhumintiisa iyo xumaantiisa iyo kuwa Alle la wadaajiya cibaadada, marka Alle aayad mid kale ku baddalana waxay dhahaan gaaladu waa been abuurasho, Alle ayaase og wuxuu soo dejin, xaqna ku soo dejiyay, jibriilla u soo dhiibay, waase jaahiliin badankoodu, wuxuuna u soo dejiyay inuu ku sugo kuwa xaqa rumeeyay, hanuun iyo bishaarana u noqdo muslimiinta, halkaasna waxaa ka muuqda in ruuxii mu'mina oo toosnaada rag iyo haweenba Alle ku noolayn nolol fiican, aakhirana khayr siin, inuu shaydaan col yahay lagana magan galo Alle mar walba iyo marka quraanka la akhrin inuusan awood ku lahayn shaydaanku mu'miniinta Alle tala saarta, ee uu awood iyo suldo ku leeyahay kuwa talo u dhiibta ee ugu shariig yeela Alle, in Alle awoodda isagu iska leeyahay soo dajinna jiray wuxuu doono oo quraanka ah. [An-Naxl: 97-102].

103. Waxaan dhab u ognahay inay dhihi waxaa bara Nabiga quraanka dad, carrabka ka ay ku leexin waa cajami kanna waa lisaan (af carabi) cad.
104. Kuwaan rumayn aayaadka Alle ma hanuuniyo Alle waxayna mudan cadaab daran.
105. Waxaa uun abuurta been kuwaan rumayn aayaadka Alle kuwaasuna iyaga umbaa beenaalayaala.
106. Kuwa Alle ka gaaloobay rumayn ka dib (ee mudan halaag) ruux lagu qasbay qalbigiisuna ku xasillan yahay iimaanka mooyee, ruuxiise laabtiisu u waasac noqoto (rumayso) gaalnimo waxaa korkooda ah cadho Alle, waxayna mudan cadaab wayn.

وَلَقَدْ نَعَلِمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ
بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ
أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٣﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا
يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا
مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ
وَلَئِنْ مَنَّ شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا
فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾

107. Arrintaasuna waa inay ka doorteen nolosha dhaw (ee adduun) aakhiro iyo inaan Alle hanuuninayn kuwa gaalada ah.
108. Kuwaas Alle ayaa daboolay quluubtooda, maqalkooda iyo araggooda waana kuwa uun halmaansan (xaqa).
109. Waxaa sugan in kuwaasu aakharo ay iyagu uun khasaareen.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا
عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ
وَسَمِعِهِمْ وَأَبْصَرَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ

الْعَٰفِلُونَ ﴿١٠٨﴾

لَا جَزْمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ

الْخٰسِرُونَ ﴿١٠٩﴾

Gaaladu wax kasta oo ceeba oo u muuqata way ku sheegeen Nabiga iyo quraankaba, intay ka dhahaan waxaa wax bara nin cajami ah, Alle ayaase beeniyay tirtirayna beentoodii, illeen quraanku waa carabi cade, cid dhuntay oon rumaynayn xaqana Alle ma waafajiyo hanuun iyo xaqa, waxayn mudan ciqaab daran, beenna waxaa abuurta kuwaan rumaynin aayaadka Alle ee uun beenaalayaasha ah, ee ah kuwa gaalooba rumayn ka dib cid lagu qasbo oo qalbigeedu xaqa ku sugan yahay mooyee, ciddiise qalbigeedu aqbalo gaalnimada waxaa korkooda ah cadho Alle, waxayna mudan cadaab wayn, illeen adduun bay aakhiro ka doorteene, Alle na ma hanuuniyo, waana kuwa Alle daboolay qalbigooda, maqalkooda iyo araggooda ee halmaamay xaqa, dhab ahaanna u khasaaray, waana in Alle laga baryo ku sugnaanta diinta, laguna dadaalo ku sugnaanteeda, ciddii dooni inay aragto siday muslimiintii hore ugu sugnaayeen diintooda ha akhirdo taariikhda Bilaal, Khubayb binu Cadiyi, Xabiib binu Zayd, Cabdullaahi binu Xudaafa iyo kuwo kale wuxuu arki geesinnimada iyo adkaysiga iyo xaqa ku sugnaanta. [An-Naxl: 103-109].

110. Rabbigaase kuwa hijrooday intii la fidmeeyey (la dhibay) ka dib markaas jahaaday oo samray (adkaystay) Rabbigaa intaas ka dib waa u dambi dhaafe naxariista.
111. Waana maalin ay imaan naf walba iyadoo ka doodi (daafici) nafteeda oo loo oofin naf kasta waxay fashay lana dulminayn.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِن بَعْدِ مَا
فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِن
بَعْدِهَا لَعَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٠﴾

* يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَن
نَفْسِهَا وَتُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾

112. Alle wuxuu tusaale ka yeelay magaalo ahayd aammin oo xasilloon ugana yimaaddo risqiigeedu (cunnada) oo barwaaqo ah meel kasta oo ka gaalowday nicmooyinkii Alle oo Alle dhadhansiiyey gaajo dabooshay iyo cabsi waxay sameynayeen darteed.
113. Waxaa dhab ahaan ugu yimid rasuul ka mida wayna beeniyeen, waxaana qabtay cadaab iyagoo daalimiina.

وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ ءَامِنَةً
مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ
مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَقَهَا
اللَّهُ لِيَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا
يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ
فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾

Ciddii ay u suuroobi waydo inay dar Alle u hijrooto, ka dibse hijroota intii la dhibay markaas jahaadda oo adkaysata Alle wuu u dambi dhaafi una naxariisan, maalinta qiyaamana waa maalin naf kasta ay ka doodi oy ka murmi, nafteda naf kastana loo oofin waxay camal fashay, oon lana dulmiyeyn, waxaana tusaale ugu filan magaalo aammin iyo nabad ahayd cunnaduna uga imaan jirtay meel kasta oo ka gaalowday nicmooyinkii Alle oo Alle dhadhansiiyey gaajo iyo cabsi camalkoodii dartiis, waxaana u yimid rasuul ka mida ooy beeniyeen markaas cadaab qabtay iyagoo daalimiina.

Ibnu Kathiir wuxuu yidhi: taasi waa tusaale, Maka waxay ahayd aammin xasilloon ciddii gashana aammin noqon, markaasay gaalowday oo diidday nicmooyinkii Alle una wayneyd soo bixintii Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wayna caasiyeen Rasuulkii wayna khilaafeen intuu abaar ku habaaro oo markaas abaari ku dhacday waana abaalka xaq diide oo dhan. [An-Naxl: 110-113].

114. Ee cuna waxa Alle idinku arsuqay ee xalaasha fiicana kuna shukriya nicmada Alle haddaad isaga caabudaysaan.
115. Wuxuu uun idinka xarrimay baktiga, dhiigga, hilibka doofaarka iyo wixii lagu gawraco waxaan magaca Alle ahayn, ciddii dhibaatoota

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَلًا طَيِّبًا
وَأَشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ
تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيَّكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ
الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ
أَضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٥﴾

(gaajo darteed, sidaana ku cunta) iyadoon dulmiyin xadna gudbin Alle waa dambi dhaafe naxariista.

116. Ha dhihina wuxuu carrabkiinna ku tilmaami been kani waa xalaal kanna waa xaaraan, inaad ku been abuurataan Alle, kuwa ku been abuurta Alle ma liibaanaan.

117. Waa nolol yar (adduunku) waxayna mudan cadaab daran.

118. Kuwii yuhuudoobay waxaan ka xarrimnay waxaan kaaga qisoonnay horay, mana aannaan dulmiyin iyagaase naftooda dulmiyey.

119. Markaas Allehaa kuwa xumaan ku fala jaahilnimo (oo aan ku baraarugsaneyn carada Alle ee ka dhalanaysa, yaqiintuna ku liidato) markaas toobadkeena intaas ka dib oo suubbiya camalka, Allehaa intaa ka dib wuu u dhaafi una naxariisan.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ
الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا
عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى
اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾

مَتَّعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا مَا قَصَصْنَا
عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ
كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهْلَةٍ
ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ
رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾

Xalaasha waa in la cuno xaaraantana laga fogaado sida bakhtiga, dhiigga, hilibka doofaarka, waxa lagu xuso waxaan magaca Alle ahayn, boolida iyo waxaan ku bannaanayn sharciga islaamka iyo diinta, ruuxiise ka yaaba khatar gaajo darteed wuu ka cunaa waxaan la gawricin isagoon xad gudbayn dulmina falayn, waana in laga dheeraado inuu been iyo cilmi darro la yidhaah kani waa xalaal kanna waa xaaraan isagoo been sheegi, ciddii Alle ku been abuuratana ma liibaanayso, adduunkana wuxuu ku noolaan wax yar, markaas cadaab daran mudan; yuhuudna waxaa laga xarrimay wixii horay loo soo sheegay Alle na ma dulmiyin ee iyagaa isdulmiyey, ciddiise jaahilnimo dambi ku samaysa markaas toobad keenta oo suubbida, Alle wuu u dambi dhaafi una naxariisan. Culimadii hore qaarkood waxay dheheen: ciddii Alle caasida waa jaahil, saas darteed waa in xalaal la cuno, xaqa lagu hadlo, la toobad keeno. [An-Naxl: 114-119].

120. (Nabi) Ibraahim wuxuu ahaa ummad «khayr fare, lagu daydo» Alle adeece xaqa u iishe, mana ka mid ahayn mushrikiinta.
121. Kuna shukriya nicmada Alle, wuuna doortay wuxuuna ku hanuuniyey jidka toosan.
122. Waxaanna siinnay adduunka wanaag, aakhirana wuxuu ka mid noqon kuwa suubban.
123. Markaas waxaan kuu waxyoonnay Nabiyow: raac diinta (Nabi) Ibraahim ee toosan kama mid ahayn mushrikiinta.
124. Sabtida (weyneyntiisa) waxaa uun lagu faral yeelay kuwii isku khilaafay, Rabbigaana wuu kala xukumi dhexdooda maalinta qiyaame waxay isku khilaafayeen.
125. Ugu yeedh jidka Allehaa si xigmada iyo wacdi fiicana, kulana dood sida u fiican, Rabbigaana wuu og yahay cidka ka dhunta jidkiisa wuuna og yahay kuwa hanuunsan.
126. Haddaad wax ciqaabaysaan u ciqaaba inta laydin ciqaabay oo kale, haddaad samirtaanna isagaa u khayr roon kuwa samra.
127. Samir, ku mana aha samirkaagu kaalmada Alle iyo (waafajintiiee) mooyee, hana ka murugoon, hana ka cidhiidhyamin waxay dhagri.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا
وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٠﴾

شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ أَجْتَبَنَاهُ وَهَدَيْنَاهُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢١﴾

وَعَاتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي
الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٢٢﴾

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعِ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٣﴾

إِنَّمَا جَعَلُ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا
فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢٤﴾

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ
وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ
عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا
عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ
لِّلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا
تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا
يَمْكُرُونَ ﴿١٢٧﴾

128. Alle na wuxuu la jiraa kuwa dhawrsada wuxuuna la jiraa kuwa samo fala.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ
 مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

Nabi Ibraahim wuxuu ahaa umad iyo imaam khayrka lagaga daydo, oo Alle adeeca xaqana ku toosan mushrikiinta na ka fog, nicmada Alle na ku mahdiya, Alle ayaana doortay, hanuuniyeyna, siiyeyna adduunka wanaag, aakharana ka yeelay kuwa suubban, markaas Nabiga faray inuu raaco diintii Nabi Ibraahim ee toosnaa, saas darteed waa inaan xaqa ku noqonnaa imaam lagu daydo oo khayrka u hoggaamiya, tan kale wuxuu Alle ka warramay sida yuhuud loogu yeelay yeelay saptida inay cibaadaystaan nastaanna, sida ummaddeenna loogu yeelay jimcada, wayse iskhilaafeen yuhuud, Alle ayaase kala xukumi qiyaamada waxay isku khilaafeen, waana in dadka xaqa loogu yeedho lana tusiyo si xigmad iyo kaadsiinyo iyo waano fiicana, ahayna adayg iyo canaan iyo darraan, waana in sida u fiican loogula doodo xaqa ciddii xaqa ku doodi, Alle na waa og yahay cidda dhumi iyo tan hanuuni, haddii la ciqaabi oo laga aarsan cid kugu xad gudubtana waa in uun la ciqaabo wax la'eg waxay ciqaabeen haddii lays ka samraanna u fiican ciddiii samirta, dar Alle ayaana loo samraa, sidii Nabiga kana reebay Alle inuu ka murugoodo ciddii beenisa oo khilaafta kana cidhiidhyamin dhagartooda, Alle na wuxuu la jiraa kuwa dhawrsada iyo kuwa samo fala. Markii sayid Xamze lagu dilay uxud lagana jeexjeexay jidhkiisii yuu Nabigu yidhi: waxaan ugu aari toddobaatan. Markaasay soo degtay, sida la weriyay. [An-Naxl: 120-128].

Suurat Al-Israa'

سُورَةُ الْإِسْرَاءِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa nasahan (ceeb ka fog) Allaha ka guuraysiiyay addoonkiisa (Nabiga) (una dheelmiyay) habeen masaajidka xurmada leh (Maka una dheelmiyay) xagga Masjidkii Aqsa een barakaynay gaararkiisa inaan tusinno Nabiga aayaadkannaga, Alle na waa maqla arka.
2. Waxaana siinnay Nabi Muuse kitaabkii (tawreed) waxaanna uga yeellay hanuun banii israa'iil inaydaan ka yeelannin wax iga soo hadhay wakiil.
3. Faricii kuwaan la xambaarnay Nabi Nuux, wuxuunwa ahaa addoon (Alle) ee shugri badan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا
الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ وَمِنَ آيَاتِنَا
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾

وَأَتَيْنَا مُوسَى الْأَكْتَبَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى
لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي
وَكِيلاً ﴿٢﴾

ذُرِّيَّةً مِّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ
عَبْدًا شَكُورًا ﴿٣﴾

Alle isagaa adduun iyo aakhiro iyo waxa dhex joogaba abuuray, cid abuurka kula murmina ma jirto, suu doono yuuna ugu tasarrufaa una maamulaa, wuxuuna Nabigiisii Muxamed ahaa (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ka dheelmay kana guuriyey maka una guuriyey xagga Masaajidka Aqsa ee isna barakaysan, si Alle u tusiyo nicmooyinka Alle, illeen Alle ayaaw wax walbana maqla arkane, waxaana ku sugnaaday xaqnimada arrintaas xadiithyo badan waxaana ka mida xadiithka dheer ee Bukhaari wariyey ee ah: Anas binu Maalig wuxuu yidhi: habeen laga guuriyey Rasuulka masaajidka kacbada oy u yimaadeen saddex ruux, waana xadiith ka warramaya wuxuu arkay Nabigu habeenkaa.

Bayhaqina wuxuu wariyey in Nabigu uu arkay nuur, imaam Axmedna isna wuxuu wariyey xadiith ku saabsan xaalkan, waxayna sugi in Nabiga Maka laga dheelmay oo Qudsi loo dheelmay, in samada loo koriyey, inuu Nabiyadii la kulmay, in salaadda la soo faray, inuu arkay dad badan oo la ciqaabi, sida kuwa salaadda ka cuslaaday, khamrada caba, xaaraanta cuna, zinaysta, wax xanta, xaqa u hoggaansamin, iyo kuwo kale, wuxuuna arkay jannadii iyo naartii, Alle na wuu sharrifay Nabigiisa, sidaas daraadeed waa in si dhaba loo rumeeyo guurinta Nabiga iyo koridiisa cirka iyo waxyaalaha la faray iyo wuxuu arkay, waxaana shakin amma beenin munaafiq iyo gaalo, waa in lagu adkaado diinta Alle halkaas Nabiga u geeyey gaar ahaan salaadda, xumaantana laga fogaado, ciddii doonta inay warbadan ka ogaato arrintan ha akhrido tafsiirka aayadda, aayadaha kale waxay ka warrami inuu Alle Nabi Muuse siiyey kitaabkii tawreed, ee hanuuninaayey banii israa'iil uguna digaayey inayna wakiil ka dhiganayn wax Alle ka soo hadhay, illeen wa faricii cidduu Alle la koriyey Nabi Nuux, wuxuuna ahaa addoon mahadnaq badan, waana inay xusuustaan nimmadaas xaqana ku toosnaadaan, Alle na si dhaba u caabudaan una aqoonsadaan, haddii kale dulli iyo ciqaab. Ibnu Kathiir wuxuu yidhi: xadiithka dheelminta waxaa wariyey Anas, Cumar binu Khadhaab, Cali, Ibnu Mascuud, Abii Dar, Abii Hureere, Maalig binu Sacsacata, Abii Saciid, Ibnu Cabbaas, Shaddaad, Ubayi ibnu Camar, Jaabir, Abii Ayuub, Xudeefe, Abii Umaama, Samura, Suhayb, Umu Haani, Caa'isho, Asmo. [Al-Israa': 1-3].

4. Waxaan ku (ogaysiinnay) ugu waxyoonnay banii israa'iil kitaabka (tawreed) inaad fasaadinaysaan dhulka labo jeer, isna kibrinaysaan iskibrin wayn.
5. Markuu yimaaddo yabooha (waqtiga) midda hore waxaan idinku soo bixinnaa «dirraa» addoommadannada oo xoog daran leh, dhexgalina (hanan) guryaha dhexdooda waana yabooh la fali.
6. Markaasaan idinku soo celinnaa dawladnimada, idinkuna xoogaynaa xoolo iyo carruur, idinkana yeellaa kuwa tiro badan.

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ تَبِيِّ إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ
لَتُفْسِدَنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ
عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤﴾

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ
عِبَادًا لَنَا أُولَىٰ بِأَبْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا
خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ﴿٥﴾

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ
وَأَمَدَدْنَكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ
وَجَعَلْنَكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦﴾

7. Haddaad samo fashaan waxaad u samo fasheen naftiinna, haddaad xumaan fashaanna waa uun naftiinna, markuu yimaaddo yabooha dambana way xumeeyaan wajigiinna iyo inay galaan masaajidka (Baytul Maqdis) siday u galeen markii hore iyo inay dammiraan «tirtiraan» waxay u adkaadaan tirtirid.
8. Waxay u dhawdahay in Allihiin idiin naxaariisto, haddaad ku noqotaanna waannu ku noqon, waxaana uga yeelnay jahannamo gaalada gogol.

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ
وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ
لِيُسْتَوْأَوْ وَجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ
كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبَرَّوْا مَا عَلَوُا
تَتَبِيرًا ﴿٧﴾

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ
عُدْتُمْ عُودًا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ
حَصِيرًا ﴿٨﴾

Aayadahanna wuxuu Alle kaga warrami xaalka Banii Israa'iil iyo inay fasaadin dhulka labo jeer adna isula weynaan, isuna kibrin, markaas labada jeerba lagu diri addoommo Alle oo daran dhulkana ka dhex geli kana qabsan, ciqaab iyo halaagna dhadhansiin, hadday wanaag falaanna waa uun naftooda hadday xumaan falaanna waa dhibka naftooda, wuxuuna Alle sugay in marka dambe masjidka qudsi loogu gali xumaan iyo xanuunna ay la kulmi, naxariista Allise way u furan tahay ciddii Alle u noqon oo toobad keeni, haddayse xumaanta ku noqdaan Alle na wuxuu ku noqon ciqaabtooda iyo abaal marintooda, jahannamana waa gogosha gaalada, wax badan yey culimadu ka hadleen arrintaas laakiin Alle ayaa og inay tegtay iyo inay dhimman tahay. Maxaa diidi haddii lagu ciqaabo gacmaha muslimiinta Qudsina laga soo celiyo. [Al-Israa': 4-8].

9. Quraankanna wuxuu ku hanuunin dadka arrinta u toosan uguna bishaarayn kuwa fala wanaag inay mudan ajir wayn.
10. Kuwaan rumeynin aakhirana waxaan u darabnay cadaab daran.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ
أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾
وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَغْتَدْنَا
لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾

11. Wuxuu u yeedhaa (baryaa) dadku shar (habaaraana naftiisa iyo waxa uu jecel yahay) siduu ugu duceysto «oo u baryo in la siiyo» khayrka, dadkuna waa deg dege.
12. Waxaan ka yeellay habeenka iyo maalinta labo calaamo, waxaana tirraa calaamada habeenka, waxaana ka yeellaa calaamada maalinta mid dhexdeeda wax lagu arko, inaad doontaan fadliga Allihiin iyo inaad ku ogaataan tirada sanooyinka iyo xisaabta, wax kastana waxaannu u caddeynay caddayn (aada).
13. Ruux kasta waxaan laasiminnay camalkiisa (loo qaddaray) luquntiisa, waxaanna u soo bixinnaa maalinta qiyaame kitaab (camal kiisii ku qoran yahay oo) uu la kulmi isagoo fidsan.
14. Laguna dhihi akhri kitaabkaaga, naftaadaa kuugu filan maanta korkaaga xisaabe.

وَيَذُغُ الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْحَيْرِ
وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحْوَنًا
آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً
لِيَتَّبِعُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا
عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ
فَعَلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾

وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَبْعَهُ فِي عُقْبِهِ
وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ
مَنْشُورًا ﴿١٣﴾

أَقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ
حَسِيبًا ﴿١٤﴾

Quraankuna wuxuu ku toosin dadka arrinta ugu toosan uguna fiican xagga caqiidada, xukunka, akhlaaqda, macaamilada iyo wax kasta oo wanaag lagu gaadho adduun iyo aakhiraba, wuxuuna ugu bishaarayn mu'iniinta wanaagga fala ajir wayn, kuwaan Alle iyo aakhiro rumayna cadaab daran in loo darbay, tan kale dadku wuu degdegaa isagoo shar iyo balaayo baryi sida khayrka iyo wanaagga, waxaana xadiitha: ha habaarina naftiinna iyo xoolihiinna, waxaa laga yaabaa inaad ka waafaqdaan Alle saacad la ajiibo oo laydin ajiibo, Alle na wuxuu ka yeelay habeenka iyo maalinta calaamad ku tusin qudradiisa, iyo inay xasilaan habeenkii, una socdaan maalintii shaqo iyo sanco iyo camal iyo safar, kuna ogaadaan ayaamaha, jumcooyinka, bilaha iyo sanooyinka, wuxuuna Alle caddeeyey wax kastoo loo baahan yahay, ruux kastana waxaa laasimi oo la xidhiidhi camalkiisa, qiyaamadana waxaa loo soo bixin kitaab uu la kulmo

isagoo fidsan, laguna dhihi akhri kitaabkaaga iyo xaashidaada, naftaadaa kuugu filan maanta xisaabe, saas darteed mar haddaan haysanno quraankan wanaagga ku toosin waa inaan qabsannaa oon raacnaa kuna fara adaygnaa. [Al-Israa': 9-14].

15. Ruuxii hanuuna wuxuu uun u hanuunay naftiisa kii dhumana wuxuu uun u dhumay naftiisa, mana xambaarto nafi dambi naf kale, mana cadaabno (qof ama qolo) intaan uga soo dirno rasuul.
16. Markaan doonno inaan halaagno qaryad waxaan farraa kuweeda loo nicmeeyey ee kibirsan "khayr iyo inay Alle adeecaan" markaasay ka faasiqoobaan waxaana ku sugnaada ciqaab waana tirtirraa tirtirid (oo halaag naa).
17. Immisaan halaagnay quruun (Nabi) Nuux ka dib, Rabbigaa ayaana ugu filan dambiyada addoommadiisa ogaade arka.
18. Ruuxii dooni adduunyo waan ugu soo dedejinnaa dhexdeeda waxaan doonno cidnaan doonno, markaasaan ka yeellaa jahannamo mid gala isagoo caayan oo dullaysan.
19. Ciddiise doonta aakhiro oo fala camalkeedii isagoo mu'mina kuwaas camalkoodu wuxuu noqon mid la mahdiyo.

مَنْ أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۗ
وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ
وَأَزْرَهُ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ
حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا
مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا
الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ ۗ
وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا
بَصِيرًا ﴿١٧﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ
فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ
جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٨﴾

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ
مَشْكُورًا ﴿١٩﴾

Ciddii hanuunta wuxuu uun wax u taray naftiisa, tii dhuntana waxay uun dhibtay nafteeda, nafna ma qaaddo dambi naf kale, Alle na dadka ma cadaabo isagoon u soo dirin rasuul xaqa u caddeeya oo tusiya jidka toosan, markii Alle halaagi magaalo ama umadna waxaa xaqa iyo wanaagga diida oo ka faasiqooba kuwa xoolaha loogu nimeeyey iyo kuwo xun oo madax ah, markaasay ciqaabtii Alle ku dhacdaa, lana halaagaa halaag dhaba, in badan yuuna Alle halaagay quruumo Nabi Nuux ka dib, Alle na ogaansho iyo arkid ugu filan dambiyada addoommadiisa, ciddii jecel oo camalkiisa la dooni adduuno iyo dhalanteedka, wuxuu Alle ka siiyaa wax ciddu doono wuxuu doono, markaasuu galiyaa jahannamo isagoo caayan oo dullaysan, ciddiise doonta aakhiro oo u camal fasha isagoo mu'min xaqa rumeeyey ah kaasi waa mid la mahdiyo camalkiisa, taasina waxay ku tusin in naf walba iyadu masuulka koobaad iska tahay nacfi iyo dhibba, xumaanta ku kibirka xoolaha iyo ladnaanta iyo awoodda iyo inay ciqaab sabab u noqon, inaan Alle ciqaabin dadka isagoon xaqa u caddayn, in ummado badan la halaagay Nabi Nuux ka dib, adduuno uun ruuxii doonana wuxuu ka heli wuxuu Alle doono, waxaana u dambayn naar isagoo caayan oo dullaysan, ruuxiise la doona camalkiisa aakhiro camalna u fala isagoo mu'min ah oo raaci Nabiga camalkiisa iyo islaamka, wuu mahdin camalkiisa lana mahdin, adduunyadana in kastooq xaq tahay in xalaasha si fiican looga doono haddana ma aha in laga dabo dhaco oo lagu waasho xalaal iyo xaaraan.

Waxaa xadiith ah: adduunku waa guri cidaan guri lahayn iyo xoolo ruuxaan xoolo lahayn, waxaana u kulmiya cidaan caqli lahayn. Axmad iyo qeyrkii ayaa weriyay, mana xoog badna [Al-Israa': 15-19].

20. Dhammaan waxbaan uga fidinnaa kuwaas (doona adduun) iyo kuwaas (doona aakhiro) siismada Allehaa, mana aha siismada Allehaa mid reebban.

21. Day sidaan uga fadilnay qaarkood qaarka (kale) (addunka), aakharaase wayn darajooyin oo wayn fadilid.

22. Ha yeelin Alle miciisa ilaah kale ood noqotid mid caayan oon loo gargaarin.

23. Wuxuu faray Allehaa inaydaan caabudin isaga mooyee iyo inaad u samo fashaan labadii waalid

كَلَّا نُمِدُّ هَتُوْلًا ۖ وَهَتُوْلًا ۖ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ ۚ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾

أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ ۚ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُومًا ﴿٢٢﴾

* وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ إِمَّا يَبُلُغَنَّ

samo falid, hadduu ku gaadho agtaada wayni midkood ama labaduba ha ku dhihin uf, hana canaanan una dheh hadal fiican.

24. Una raarici (jilci) garab naxariiseed (u naxariiso) dhehna Rabbiyow ugu naxariiso siday ii koriyeen anoo yar.
25. Rabbigiin wuu og yahay waxa naftiinna ku sugan, haddaad suubban tihiin isagu kuwa toobad keenka badan wuu u dhaafaa «dambiga».

عِنْدَكَ الْكَبِيرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٍ وَلَا تَنْهَرَهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾

وَأخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ أَرْحَمَهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنَّ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

Cid walba Alle wuu ka siin adduunka wuxuu doono, cidnana kama reebbana deeqda adduun ee Alle, waana lagu kala duwan yahay adduunka: mid xoolo leh mid saboola, mid fayow mid buka iyo waxyaale kale, aakharaase darajo wayn oo fadli badan, sida xadiith ku sugnaaday in dadka darajooyinka sare ay u arki kuwa kale sida xiddiga jahada cirka. Waana in Alle kaliya la caabudo oon ilaah kale lala caabudin si uusan ruuxu u noqon mid caayan, oo khasaara, Alle na wuxuu xukumay in isaga kaliya la caabudo, labada waalidna loo samo falo, haddii midkood ama labadubana agtaada ku da'oobaan ha nicin oo karaahiyeyan, hana ku dhihin hadal xun sida uf iyo wixii la mida, hana canaanan, hadal fiicanna u dheh, una naxariiso, Alle na ka bari inuu u naxariisto siday kuugu naxariisteen kuuna koriyeen yaraantaadii, Alle na wuu og yahay waxa naftiinna ku sugan, haddaad wanaagsan tihiinna Alle ayaa u dambi dhaafaa kuwa u toobad keenka, bal day sida islaamku u wayneeyey xaqa waalidka, diintee iyo nadaamkee laga heli naxariistaa iyo qaddarintaa inta lala xidhiidhiyey xaqa Alle, saas darteed waa in si dhaba loo garto islaamka looguna dhaqmo, waalidkana loo ixtiraamo loona naxariisto, waxaana xadiithyo badan ku sugnaaday addeecidda waalidka iyo xumaanta caasigooda sida ruuxii soo gaadha labadiisii waalid ama midkood oo naar gala, Alle ha ku fogeeyo (Abuu Daa'uud) iyo jannadu lugta hooyaday ku hoos jirtaa, (Imaam Axmed). aaway kuwa ku qaylyi u roonida haweenka, mase waa sawaxan aan riiqid lahayn iyo been cad. [Al-Israa': 20-25].

26. Sii qaraabada xaqeeda iyo miskiinka iyo socdaalka, hana ku xadgudbin bixinta xoolaha xadgudub (iyo si xun).

وَأَتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾

27. Illeen kuwa ku xadgudba waa walaalo shaydaane, shaydaanna Allehiis wuu ka gaalobay.
28. Haddaad ka jeedsato xaggooda (wax la'aan) adoo doonaya naxariista Allehaa ood rajayn waxaad ku dhahdaa hadal fudud (fiican).
29. Ha ka yeelin gacantaada mid ku xidhan luquntaada hana wada fidin dhammaan ood noqoto mid la dagaalo oo tabar gaba.
30. Allehaa wuu u fidiyaa risqiga cidduu doono wuuna u qaddaraa «cidhiidhyaa» (cidduu doono) illeen Alle addoommadiisa waa oge arkee.
31. Ha dilina carruurtiinna ka cabsi faqri (saboolnimo) annagaa arsaaqaynna iyaga iyo idinkaba dilkooduna waa gaf wayn.

إِنَّ الْمُبْدِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ
وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٧﴾

وَأَمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ أَبْتِغَاءَ رَحْمَةٍ
مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا
مَّيْسُورًا ﴿٢٨﴾

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ
وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسِطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا
مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا
بَصِيرًا ﴿٣٠﴾

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ
نَّحْنُ نَرِزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ
خِطَاءً كَبِيرًا ﴿٣١﴾

Qaraabada, masaakiinta iyo musaafirkaba waa in la xidhiidhiyo waxna la siiyo, lana xadgudbin ee si fiican wax loo bixiyo, illeen mubadar waa walaal shaydaane, shaydaan waa mid Alle ka gaaloba, haddaadan wax haynna hadal fudud oo fiican ku dheh, waxaana xadiith ah: ruuxii jecel in loo waasiciyo risqiga cimrigana loo dheereeyo ha xidhiidhiyo qaraabadiisa. Waana in wax bixintu dhexdhexaad ahaato, oodan gacanta luqunta ku xidhin bakhaylnimo, wada fidinna oo logu naco, ama fadhiisatid illeen risqigana Alle ayaa haya oo u fidiya cidduu doono una qaddaraa tuu doono imtixaan, wuuna og yahay addoommadiisa iyo maslaxaddooda, waase in wax la bixiyo oo la sadaqaysto. Abuhurayre wuxuu ka wariyay Rasuulka (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): subax kasta oo addoomuhu soo toosaan waxaa dhawaaqi labo malag oo mid dhihi Allow wax bixiye badel sii, kan kalana dhihi Allow hayste halaag sii. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. Tan kale waa inaan la

layn carruurta siday falayeen jaahiliintu iyagoo faqri ka yaabi illeen Alle ayaa dhammaan arsaaqee, dilkooduna waa gaf wayn oo xune, waana dambi daran oo adag sida cad. [Al-Israa': 26-31].

32. Ha u dhawaannina sino illeen waa xumaane waddana u xune.
33. Hana dilina nafta Alle xarrimay xaq mooyee, ruuxii lagu dilo gardarro waxaan u yeellay waligiisa xujo ee yuusan ku xad gudbin dilka waa loo gargaaraye.
34. Hana u dhawaannina xoolaha agoonta sida u fiican mooyee intay ka gaadhaan xoogooda, oofiyana ballanka illeen ballanka waa lays warsane.
35. Oofiyana kaylka «beegidda» markaad beegaysaan kuna miisaama miisaan toosan (caadila), saasaa khayr roon oo fiican cidhibe.
36. Hana dhihin (raacraacin) waxaadan u cilmi lahayn, illeen maqalka, aragga iyo qalbigaba waa lays warsane.
37. Hana u soconnin dhulka kibir illeen ma jeexi kartid dhulka kumana gaadhaysid buuraha dherare.
38. Dhammaan waxaasna xumaantiisu Allehaa agtiisa waa lagu neceb yahay.

وَلَا تَقْرُبُوا الزَّيْنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً
وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَيْهِ سُلْطٰنًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ
إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا ﴿٣٣﴾

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا
بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا
بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ
وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ
السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ
كَانَ عِنْدَهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ
لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ
طُولًا ﴿٣٧﴾

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ
مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾

Zinadu waa dulli, xaaraan iyo halaag, waana in laga fogaado, illeen danbi ka wayn zino gaalnimo mooyee ma jiree, sida Nabigu yidhi, sidoo kale waa inaan xaq darro naf lagu dilin. Sunan waxaa ku sugnaaday (xadiith): adduunkoo rogmada yaa ka fudud Alle agtiisa naf muslim ah dilkeed. Cidda waliga u ah ruuxa la dilana yuusan ku xadgubin qisaasta, illeen waa loo gargaarayo, xoolaha agoontana waa inaan loogu dhawaannin waxaan wanaag ahayn intay ka xoogaystaan illeen cuniddoodu waa naare, waana in ballanka la oofiyo, illeen waa lays warsane, kaylka beegidda iyo miisaankana la oofiyaa si fiican oo toosanna loo sameeyaa illeen saasaa fiican oo cidhib roone, waana inaan la sheegin waxaan loo cilmi lahayn, illeen maqalka, aragga iyo qalbigaba waa lays warsane, tan kale waa inaan dhulka, Alle isla wayni iyo kibir lagu soconin, maxaa faa'iida ah oo ku jira mar haddaadan dhulka duleelinayn ama buuraha dherer ku gaarayn, illeen miskiin baa tahay hays dhibin si habsanna u soco, waadna u jeeddaa aayadahan waxa ku sugan, waxaase loo baahan yahay in la raaco dardaaranka. [Al-Israa': 32-38].

39. Arrintaasu waa waxa Allehaa kuu waxyooday oo xigmada, hana yeelin Alle la jirkiisa ilaah kale oo lagu tuuro jahannamo adoo lagu dagaalay oo lagu fogeeyey.

40. Ma wuxuu idiin doortay Allihiin wiilal oos ka yeeshay malaa'igta gabdho idinku waxaad ku hadlaysaan hadal wayn.

41. Dhab ahaan waan ku caddaynay (gagadinnay) quraankan (wax badan) inay waantoobaan umase kordhiyo waxaan carar ahayn.

42. Waxaad dhahdaa haddii ay la jiraan Alle ilaahyo kale siday sheegi waxay ka dooni lahaayeen Allaha carshiga leh jid (cibaado ugu dhowaadaan).

43. Alle ayaa ka nasahan kana sarreeya waxay sheegi sarrayn wayn.

ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ
الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ
فَتُقْلَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾

أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ
مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ
قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا
وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا
لَا بُتْعُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾

سُبْحٰنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا
كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

44. Waxaa u tasbiixsada (qaddariya) Alle samooyinka toddobada ah iyo dhulka iyo waxa u dhexeeya, waxaan Alle u tasbiixsanayn ama ku mahdinayna ma jiro, waydaanse garanayn tasbiixdooda, Alle na waa dulsame dambi dhaafa.

تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ
وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ
بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ
إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

Waxaas wanaagsan ee Alle faray iyo waxyaalaha xun ee uu reebay waa waxa Alle u waxyooday Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee), tan kale waa inaan ilaahay cid kale lala caabudin wuxuu mudanyahayna la siinnin, oo ciddii saas yeeshaa lagu tuuri jahannamo isagoo la dagaalay oo la fogeeyey, Alle na uma doorin gaalada wiilal isna malaa'igta gabdho kama yeelan, waa hadal gafa oo wayn oo gaaladu dhahaan, quraankana Alle wax badan buu ku caddeeyey kuna soo celceliyey xaqa in dadku wacdoomo, daalimiintase waxaan carar ahayn uma siyaadin, Alle na waa kali, hadday illahyo kale la jiraan siday gaaladu sheegi waxay isku dayi lahaayeen inay awoodda Alle oo kale yeeshaan, ama haddii kale Allaha xaqa ah caabudaan iyana, Alle na waa ka nasahan yahay oo ka sarreeyaa waxay sheegi, waxaaba u tasbiixsada toddobada samo iyo dhulka iyo waxa ku sugan, wax kastana wuxuu u tasbiixsadaa kuna mahdiyaa Alle mase la kasayo tasbiixdooda, Allana waa dulsame dambi dhaafa, la yaabna ma leh in wax walba Alle weyneeyo xusana illeen isagaa awood leh oo ahaysiiyey. Anas wuxuu sheegay in Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u galay dad gaadiid saaran oo la taagan, kuna kor sheekaysan, markaasuu ku yidhi Rasuulku (kora iyadoo nabad qabta oo daaya iyadoo nabad qabta, hana uga yeelannina sheekadiinna waddooyinka iyo suuqa kuraas (oo kale). Maxay jirtaa mid la korsan yahay oo ka khayr roon kan korsan, Alle na ka xusid badan. (Imaam Axmed). Alle ayaana awood leh. [Al-Israa': 39-44].

45. Markaad akhriyi quraanka waxaan yeellaa dhexdaada iyo dhexda kuwaan rumeynin aakhiro xijaab (dayr) asturan.
46. Waxaanna yeellay quluubtooda dabool inay kasaan quraanka, dhagohoodana culays, markaad ku xusto Rabbigaana quraanka kaligiis waxay u jeedsadaan gadaal iyagoo carari.

وَإِذَا قُرَأَتْ الْقُرْآنُ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ
الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا
مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾
وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ
يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ
رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوْ عَلَى
أَذْبَانِهِمْ تُفُورًا ﴿٤٦﴾

47. Annagaa og waxay dhagaysan markay ku dhagaysan adiga iyagoo faqi markay dhihi daalimiintu waxaan nin sixran ahayn ma raacaysaan.
48. Day siday kuugu yeelaan tusaalayaal oy u dhumeen oyna u karin jidka hanuunka.
49. Waxay dhaheen (gaaladii) ma markaan noqonno lafo iyo burbur yaa nalagu soo celin abuur cusub.
50. Waxaad dhahdaa noqda dhagax ama bir.
51. Ama khalqi (abuur) ku wayn laabtiinna, waxayna dhihi yaa na soo celin, ku dheh Allihii idin abuuray markii hore, waxayna kuu gilgili madaxooda iyagoo leh waa goorma isagu, waxaad dhahdaa waxaa suurowda inay dhawdahay.
52. Waana maalintuu idiin yeedhi Alle ood maqlaysaan isagoo mudan mahad una malaynaysaan inaydaan nagaannin wax yar mooyee.

تَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ
يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَىٰ إِذْ
يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا
مَّسْحُورًا ﴿٤٧﴾

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا
فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

وَقَالُوا أَءِذَا كُنَّا عِظْمًا وَرَفْتًا أَءِنَّا
لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾

* قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾

أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ
فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي
فَطَرَكُمُ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ
رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هُوَ قُلْ عَسَىٰ
أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥١﴾

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ
وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِئْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٢﴾

Gaaladu xaq iyo quraanka way ka madax adaygi oo xijaabaa ka xiga xaggiisa, qulubtooduna way daboolan tahay, mana fahminayso quraanka, Alle kaliya marka la sheegana way cararaan iyagoo dooni in waxyaalo kale lala sheego, Alle ayaa og waxay dhagaysan iyo markay faqi, sheegina daalimiintu in Nabigu yahay nin sixran waxyaalo tusaalooyin ahna way u yeeleen, waxayse ka dhumeen xaqii iyo jidkii, mana karaan u noqosho xaq, waxayna diidaan in

la soo bixin iyagoo lafo iyo burbur noqday, waxay doonise ha noqdeen ama dhagax ama bir ama sida cirka iyo wixii la mida, waxaa uun idin soo celin Allihii markii hore idin abuuray, waxayna madaxa la ruxaan kibir iyo isla wayni iyagoo warsan goortuu dhici xaalku, waxaase suurowda inuu dhaw yahay, maalintase Alle ugu yeedhi kulanka qiyaame way maqli iyagoo ammaani una malayn inayna ku nagaannin adduunkii wax yar mooyee, waana kaas quraankii, Nabigii, siday gaalo u diideen, siday u dhagreen, siday soo bixinta u diideen, Alle ayaase soo celin, qiyaamana wataas, madax ruxii, isla waynidii iyo xaq diidna waxaa ka dambayn khasaare iyo luggooyo. Akhri qisada Abuu Sufyaan, Abuu Jahal iyo Akhnas iyo siday u dhagaysteen quraanka iyagoo kala gabban iyo siday isu warsadeen iyo hadalkii xumaa ee Abuu Jahal, xaqii baase hadhay xumaanna tagtay. [Al-Israa': 45-52].

53. Waxaad ku dhahdaa addoommadayda ha dheheen sida u fiican, shaydaanku wuu fasaadin dhexdiinnee, shaydaanna dadka col cad buu u yahay.

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ
إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ
كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٣﴾

54. Rabbigiinaa idin og (waxaad tihiin) hadduu doono wuu idiin naxariisan, hadduu doonana wuu idin cadaabi, kuugumana aannaan dirin inaad wakiil (ilaaliye u noqoto).

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَأُ يَرْحَمَكُم
أَوْ إِن يَشَأُ يُعَذِّبِكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ وَكَيْلًا ﴿٥٤﴾

55. Rabbigaana waa og yahay waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka, dhab ahaan baanna uga fadilnay Nabiyada qaarkood qaarka (kale), waxaanna siinnay Nabi Daawuud Zabuur.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَن فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ
عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ وَءَاتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

56. Waxaad dhahdaa u yeedha kuwaad sheegateen oo Alle ka soo hadhay ma hantaan inay idinka faydaan dhib ama idinka wareejiyaan.

قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ رَزَعْتُمْ مِّنْ دُونِهِ ۖ فَلَا
يَمْلِكُونَ كَشْفِ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا
تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾

57. Kuwaas ay caabudina iyagaaba ka dooni xagga Alle u dhawaansho, (waxaana u dhawaanshaha Alle dooni) kuwooda Alle ugu dhawaansho badan, waxayna rajayn naxariistiisa, wayna ka cabsan cadaabkiisa, cadaabka Rabbigaana waa wax laga digtoonaado.

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾

Alle na wuxuu faray addoommadiisa inay wanaag ku hadlaan, illeen shaydaanku dadka dhexdiisuu fasaadiyaaye, waana colka dadkee, Alle na waa og yahay xaalka dadka, naxariis iyo ciqaabba isagaa hanta, Nabigana waxaa loo diray gaadhsiinta xaqa, ee looma soo dirin inuu wakiil ka noqdo dadka, Alle na wuu og yahay waxa ku sugan cirka iyo dhulka, wuxuuna kala fadilay Nabiyada, Nabi Daawuudna wuxuu siiyey kitaabkii zabuur ahaa, wax Alle ka soo hadhay oo dhib faydi kara ama wareejin karana ma jiro, kuwa ay wax ka dayi ee ay baryi naftoodaa Alle u dhawaansho dooni oo masaakiina naxariistiisana rajayn kana cabsan cadaabkiisa, illeen cadaabka Alle waa laga digay, waana wax laga digtoonaado, taasina waxay muujin inay waajib tahay in hadal fiican lagu hadlo, in shaydaan laga digtoonaado, in naxariista Alle lagu dadaalo heliddeeda iyo in laga digtoonaado cadaabkiisa (Alle ayaa laga magan galaaye). [Al-Israa': 53-57].

58. Qaryo (magaalo) aannaan halaagayn ma jirto ka hor qiyaamada ama aan la cadaabayn (ciqaabayn) cadaab daran, waana arrin ku qoran kitaabka (looxul maxfuudka).

وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

59. Umana aannaan daynin soo diridda aayado (mucjiso) inay beeniyeen kuwii hore mooyee, waxaanna siinnay Thamuud hashii oo wax tusisa wayna ku dulmi faleen (ka gaaloobeen), aayadaha waxaan cabsi galin ahayn uma soo dirro (dejinno).

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوْلُونَ وَعَاتَيْنَا مُؤَدَّ النَّافَةِ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾

60. (Xusuuso) markaan kugu nidhi Allehaa wuxuu koobaa dadka, kamana aannaan yeelin riyadaan ku tusinnay fidmada dadka mooyee (imtixaan) iyo geedka lagu lacnaday quraanka, waanu ku cabsiin umana siyaadiyo waxaan xadgudub wayn ahayn.
61. (Xusuuso) markaan ku nidhi malaa'igta u sujuuda Aadan oy sujuudeen Iblis moyee, oo yidhi ma waxaan u sujuudi waxaad abuurtay isagoo dhooba ah.
62. Wuxuuna yidhi ka warran kan aad iga sharriftay, haddaad dib ii dhigto tan iyo qiyaamada waxaan ka adkaan (dhumin) faraciisa wax yar mooyee.

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ
وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً
لِّلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ
وَنُحُوتَهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا
كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكِئَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ
فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ
خَلَقْت طِينًا ﴿٦١﴾

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْت
عَلَيَّ لِمَنْ أَخَّرْتَنِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
لَأَحْتَنِيكََنَّ دُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾

Magaalo kasta waaxaa u dambeeya halaag qiyaamada ka hor ama ciqaab daran, waana xaal ku qoran luuxul maxfuudka, Alle na wuxuu u daayey soo dejinta mucjisadaha waxaa beeniyey kuwii hore, waxaana ka mid ahaa hashii reer Thamuud loo soo bixiyey ee ku tusinaysay awoodda Alle, wayna ka gaalooheen. Waxayna gaaladii Makaad warsadeen Nabiga waxyaalo ay ku dhibayeen sida in buuraha dahab looga dhigo, iyo togog loo jeexo iyo waxyaalo kale, mucjisadana Alle wuxuu u soo dejiyaa cabsiin riyaduu Nabigu arkay iyo geedka lagu lacnaday quraankana waa imtixaan, Alle na wuu koobay dadka, wuuna cabsiin, badankoodse way xadgudbaan oo fasaadka badiyaan. Qisada sujuudda malaa'igta iyo diidada Iblisna waxaa lagu sheegay toddobo suuradood, waxaase loo baahan yahay in lagu waano qaato, Iblisna laga digtoonaado, xaqana lagu tooso. [Al-Israa': 58-62].

63. Alle wuxuu ku yidhi: tag ciddii ku raacda oo ka midana jahannamaa jasihiisu yahay abaal marin dhamaystiran.

قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ
جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَّوْفُورًا ﴿٦٣﴾

64. Ku duufso ciddaad karto oo ka mida codkaaga kuna qeyli adigoo ku kaxeysanaya fardoolaydaada iyo ciidankaaga lugaynaya lana wadaag xoolaha iyo carruurta una yabooh, mana yabooho shaydaan waxaan dhagar ahayn (iyo baadi).
65. Addoommadayda kuma lihid xujo, Rabbigaana (Nabiyow) waa ku filan yahay wakiil (ilaaliye).
66. Allihiin waa kan idiin socodsiiya doonyaha badda dhexdeeda inaad doonataan fadligiisa (risqi), Alle na waa idiin naxariiste.
67. Markuu idinku taabto badda dhibna wuu dhumaa waxaad baryeyseen Alle mooyee, markuu idiin soo koriyo barrigana waad jeedsataan, dadkuna waa gaalnimo badane.

وَأَسْتَفْرِزُّ مَنْ أَسْتَطَعْتُ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ
وَأَجْلِبُ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ
وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّهُمْ
وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ
وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

رَبُّكُمْ الَّذِي يُرْسِلُ لَكُمْ الْفُلْكَ فِي
الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنََّّهُ كَانَ
بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ
تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهًا فَلَمَّا تَجَلَّكُمْ إِلَى الْبَرِّ
أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

Alle wuxuu ugu jawaabay tag adiga iyo inta ku raacda naarta jahannamaa abaal loo dhammeeyey looga dhigiye, kuna duufso ciddaad karto codkaaga oo hees, durbaan iyo cid kastoo xumaan u yeedhi, kuna kaxayso fardahaaga iyo lugtaada lana wadaag xoolaha iyo carruurta, wuxuu yidhi Ibnu Cabbaas: xoolo la wadaagiddu waa xumaanta ay ku bixiyaan, Xasan Basrina wuxuu yidhi: waa kasabkeeda xaaraan iyo ku bixin dambi, la wadaagidda carruurtana waa dayiciddooda iyo xumayn akhalaaqdooda, siduu yidhi Xasan Basri, waa gaalaynta iyo Islaamka ka bixinta, yabooha shaydaanna waa luggooyo, addoommada Alle ee fiicanse xujo kuma leh, Alle ayaana wakiil ku filan, nicmooyinkiisa waxaa ka mida inuu badda u sahlay dadka kuna maraan markab iyagoo fadliga iyo risqiiga Alle raadsan. Waana u naxariistaa ummaddiisa, markuu dhib ku taabto baddana waxay halmaamaan wax kastooy baryayeen oo Alle ka soo hadhay, markay barriga tagaanna way jeedsadaan, dadkuna waa gaalnimo badan yahay. Saas darteed waa in laga digtoonaado shaydaan iyo jidkiisa, waa in xoolaha iyo carruurta xumaan laga dhawraa, nicmooyinka Alle na lagu mahdiyaa. [Al-Israa': 63-67].

68. Miyaad ka aamin noqoteen in Alle idinla gooyo dhinac dhulka ka mida, ama idinku soo diro dabayl qururux wadda markaas aydaan helin wakiil.
69. Miyaadse ka aamin noqoteen inuu idinku celiyo (badda) mar kale oos idinku diro dabayl (wax jajabisa) oos idin maansheeyo gaalnimadiinna darteed, markaas aydaan u helin wax noo raacda.
70. Dhabbaannu u sharrifnay binii Adamka waxaanna ku xambaarray barriga iyo baddaba waxaanna ku arsaaqnay wanaag, waxaanna ka fadilnay wax badan oo ka mida waxaan abuuray fadilaad.
71. (Xusuuso) maalintaan cid walba ugu yeedhayno imaamkeeda «kitaabka camalkooda ama Nabiga», ciddiise laga siiyo kitaabkiisa midigta kuwaasi way akhrin kitaabkooda lagamana dulmiyo wax la eg waxa ku jira halka ay laf timireedku ka jeexan tahay.
72. Ciddiise adduunka ku indho la' (xaqa diidda) aakharana wuu indho la'aan oo ka dhumi jidka.

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يُخَسِّفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ
أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا
لَكُمْ وَكِيلاً ﴿٦٨﴾

أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى
فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ
فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا
لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ﴿٦٩﴾

* وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي
الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا
تَفْضِيلًا ﴿٧٠﴾

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمْهَمِّهِمْ فَمَنْ
أُوتِيَ كِتَابَهُهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ
كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧١﴾

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي
الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

Cidna kama aammin aha ciqaabta Alle ama dhulka ha la gooyo ama badda ha ku maansheeyo iyo sidii kasta oo uu doono, wax ka daba kicina ma jiro, Alle na wuu sharrifay banii Adamka, caqliga, abuurka, maqalka, aragga, iyo wax

yaale kale, wuxuuna u fududeeyey ku safarka iyo ku socodka barriga iyo badda, kuna arsaacaq wanaag, kana fadilay wax badan oo khalqiigiisa ah, cid walbana wuxuu Alle ugu yeedhi qiyaamada ama Nabigeedii ha noqdo ama kitaabkii loo soo dejiyey iyo camalkiisii, ciddase liibaani waa midda kitaabkeeda midigta laga siin oo akhriin iyagoo ku faraxsan oon la dhibaataayn, ciddiise xaqa ka indho la'ayd adduunka oo ka leexatay nuurka Alle aakharana way sii indho beeli oo khasaari, illeen horay bay xaqa uga soo indho beeshaye. Taasina waxay adkayn in Alle laga digtoonaado, in quraanka iyo Nabiga imaamma laga yeesho, in xaqa lagu dadaalo si aan loo dhumin loogana indho beelin adduun iyo aakhiraba, Alle na hanuun la warsado. [Al-Israa': 68-72].

73. Waxay u dhawaadeen gaaladii inay kaa fidmeeyaan waxaan kuu waxyoonnay inaad nagu been abuuratid wax kale, markaas ay kaa yeeshaan saaxiib.
74. Hadaannan ku sugin waxaad u dhawaan lahayd inaad u iilato xaggooda wax yar.
75. Markaasaan ku dhadhansiin lahayn (cadaab) labanlaaban nolosha adduun iyo mid labanlaaban geerida mana hesheen cid nooga kaa hiillisa.
76. Waxayna u dhawaadeen inay kaa argagixiyaan dhulka inay kaa saaraan darteed, markaasna kumay nagaadeen dhulkaas gadaashaada wax yar mooyee.
77. Waana sunnada rasuulladaan dirray hortaa, una heli maysid sunnadannada wax dooriya (leexin).

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَآ
إِلَيْكَ لَتَغْتَرِي عَلَيْنَا غَيْرُهُ وَإِذَا
لَا تَخَذُوكَ حَلِيلًا ﴿٧٣﴾

وَلَوْلَا أَنْ تَبَتَّنَا لَقَدْ كِدْتَ تَرَكُنْ
إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾

إِذَا لَأَذَقْنَاكَ الْحَيَاةَ وَضَعَفَ
الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا
نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ
لَيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ
خَلْقَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾

سَنَّةً مَن قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا
وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

Alle wuxuu ka warramay siduu ugu gargaaray Nabigiisa, una sugayay inkastoy gaaladii isku dayeen inay xaqa ka leexiyaan waxay rabaanna uu yeelo, ciddii muslin ah ee xaqa uga leexata gaalada darteedna si ay saaxiib ula noqdaan waa mid halaag iyo khasaare ku danbayn iyo ciqaab adduun iyo mid aakhiraba,

waxayna gaaladu had iyo jeer isku dayi in muslimiintu u soo dhawaadaan, waase dulli adduun iyo mid aakhiro iyo gargaarid la'aan, gaaladiina waxay isku dayeen inay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ka saaraan dhulka miyayse kaga danbayn wax yar mooyee, saasayna u dhacday arrintii, waana sunnada Alle ee uu ku falay kuwuu horay u diray, wax baddali karana ma jiro, dadka wanaagsan la noolidooda waa tan fiican, markase dhulka ka madho wanaag iyo dadkiis waa uun halaag, ciqaab iyo khasaare sida dhacda. Aayaduhuna waxay adkayn: ku sugnaan xaqa, ka digtoonida u dhawaansho iyo la saaxiibidda gaalada, ka digtoonida in dadka fiican dhulka laga eryo (ama ha ku soo degto reer Makaad ama yuhuud waa arrin guud oo caama). [Al-Israa': 73-77].

78. Oog salaadda markay qorraxdu (cirka kala barkiisa ka) suusho ilaa madawga habeenka iyo quraanka (salaadda) waabariga, salaadda waabariguna waa mid (malaa'igtu) joogto.

79. Habeenkana tahajud (qaar tuko) isagoo dheeraad kuu ah, waxay u dhawdahay in Allehaa kuu soo bixiyo maqaam la mahadiyo (shafeecada).

80. Waxaad dhahdaa Allow i gali gelin wanaagsan, ina bixi bixin wanaagsan, iigana yeel agtaada xujo iyo xoog ii gargaara.

81. Waxaad dhahdaa waxaa yimid xaqii waxaana tirtirmay baadhilkii, baadhilkiina wuxuu noqday mid la tirtiro.

82. Waxaana soo dajinaynaa quraanka isagoo caafimaad iyo naxariis u ah mu'miniinta, daalimiintana uma siyaadiyo waxaan khasaare ahayn.

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ
الَّيْلِ وَقُرْءَانَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْءَانَ الْفَجْرِ
كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى
أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾

وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ
وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَأَجْعَلْ لِي مِنْ
لَدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيرًا ﴿٨٠﴾

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ
الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾

وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا
خَسَارًا ﴿٨٢﴾

Aayaddu waxay sheegtay waqtiyada salaadda laga billaabo duhurkii ilaa subaxa, inkastoo xadiithyo badan caddeeyeen waqtiyadaas. Abu Hurayrana wuxuu Nabiga ka wariyay (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in salaadda subax malaa'igtii habeenka iyo tii maalintii xaadiri (oo joogi). (Imaam Axmed iyo kuwo kale yaa wariyay). Wuxuuna Alle faray Nabiga inuu si dheeraada u tukado habeenkii, inkastooy cid walba sunno u tahay inuu tukado habeenkii, hadana waxaa la sheegay inay Nabiga faral ku ahayd salaad u kicidda habeenkii, wuxuuna Alle ugu bishaareeyay Nabiga maqaam la mahadiyo, oo ah shafeecada qiyaamada marka Nabiyada la soo maro dhibaataaduna darraato, war yaa shafeecana la is warsado sida xadiithyo badan ku sugnaatay, waxaana ka mida: waa lay idmi markaasaan dhihi wuxuu Alle doono inaan dhaho, waana maqaamka la mahadiyay. (Imaamu Axmed). Wuxuuna Alle Nabiga faray inuu warsado inuu meel fiicanna galiyo bixin fiicanna bixiyo, gargaarra siiyo, illeen xaqiibaa yimide, baadhilna wuu tirtirmaye, quraankuna waa daawada iyo naxariista mu'miniinta iyo khasaaraha daalimiinta iyo gaalada, ciddii raacadana waa u khayr tii ka leexatana waa u khasaare. [Al-Israa': 78-82].

83. Markaan u nicmayno dadka wuu jeedsadaa (xaqa ka fogaadaa) haduu taabto dhibna wuu quustaa.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَسَا
بِجَانِبِهِ ۗ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يُفُوسًا ۝٨٣

84. Waxaad dhahdaa cid kasta ha ku camal fasho jidkeeda (diinteeda) Rabbigiinbaa og cidda jidkeedu hanuun badan yahaye.

قُلْ كُلُّ عَمَلٍ عَنَّا شَاكِلَةٌ ۖ فَمَنْ فَرُّبَكُمْ
أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا ۝٨٤

85. Waxay ku warsan ruuxda, dheh ruuxdu waa amarka Rabbigay cilmina wax yarbaa la idin siiyay.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ ۖ قُلِ الرُّوحُ
مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا
قَلِيلًا ۝٨٥

86. Haddaan doonno waannu la tagi kaan kuu waxyoonnay (quraanka) markaasna uma helaysid korkannaga wakiil (gargaare).

وَلَيْنِ شَيْئًا لَتَذَهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ ۖ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عِلْمًا
وَكَيْلًا ۝٨٦

87. Naxariista Allehaa mooyee, illeen fadligiisu korkaaga waa ku wayn yahaye.

إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ ۚ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ
عَلَيْكَ كَبِيرًا ۝٨٧

88. Waxaad dhahdaa hadday u kulmaan insi iyo jinni inay la yimaadaan quraankan oo kale lama imaan karaan wax la mida qaarkood qaar haba caawiyee.
89. Dhabbaan ugu caddaynay dadka quraanka tusaale kasta dadka badankiise wuu diiday gaalnimoo mooyee.

قُلْ لَّيْسَ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ
أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ
بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ

ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ
مِن كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا

كُفُورًا ﴿٨٩﴾

Dabeecada dadka badankiis waxaa ka mida inuu kibro oo xaqa ka jeedsado markuu ladan yahay, markuu dhib taabtana quustaa oon rajayn inuu khayr heli, cid walbase ha ku socoto waddadeeda illeen Alle wuu og yahay cidda hanuunsan iyo tan kale wuuna abaal marine, ruuxduna waa arrin amarka Alle ah oosan cidna barin, ciddii warsatayna saasaa loogu jawaabay ama reer makaad ha noqdeen ama yuhuudu ha ku kaalmaysee, dadkana cilmigoodu waa yar yahay inkastooy qaar ismoodaan inay cilmi badan yihiin, Alle ayaa laga magan galay ee wuxuu caddeeyey in hadduu doono uu la tagi quraanka cid u raacanna ayan jirin, Alle naxariistiisa mooyee oo fadliga Alle Rasuulka siiyey waa wayn yahay, hadday insi iyo jinniba kulmaan inay quraankoo kale keenaana ma keeni karaan haba isugu kaalmeeyaan, quraankaan Alle wax badan yuu ku caddeeyey tusaale dadka badankiise diid waxaan gaalnimoo ahayn, ceebayna ku tahay dadka inay markay ladan yihiin xaqa ka jeedsadaan, dhibkana quustaan, waxaan anfacyayna warsadaan, illeen Alle ayaa awood leh oo quraanka soo dejiyey, wax keeni wax ku soo dhawna ma jiro insi iyo jinni. [Al-Israa': 83-89].

90. Waxay dheheen gaaladii (makaad) ku rumayn mayno intaad nooga jeexdo dhulka ilo (burqan).

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَفْجُرَ لَنَا مِنَ
الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ﴿٩٠﴾

91. Ama kuu ahaan beer timir iyo cinaba ood ku sii dayso dhexdeeda wabiyo socda.

أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلٍ وَعَنْبٍ
فَتَفْجِرَ الْأَنْهَارُ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ﴿٩١﴾

92. Ama nagaga soo riddid samada saad sheegatay, goosimo iyadoo ah, ama u keentid Alle iyo malaa'igta si caddaana.

أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتِ عَلَيْنَا
كَيْسًا أَوْ تَأْتِي بِلِلٍّ مِنَ الْمَلَائِكَةِ

قَبِيلًا ﴿٩٢﴾

93. Ama kuu ahaado guri dahaba ama ka kortid samada, kuuna rumayn mayno koriddaada intaad noogaga soo dejisid kitaab aan akhrinno, waxaad dhahdaa Rabbigaybaa nasahane ma waxaan bashar (dad) Rasuula ahayn baan ahay.

94. Dadka uma diidin inay rumeeyaan markuu xaqu u yimid oon ahayn inay dhahaan ma wuxuu soo bixiyaa Alle bashar (dad) ah rasuullo.

95. Waxaad dhahdaa hadday dhulka yihiin malaa'ig ku xasilloon (deggan) waxaan uga soo dejin lahayn samada malag rasuula.

أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرَفٍ أَوْ تَرَقَّى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُفَيْكَ حَتَّى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَّسُولًا ﴿٩٣﴾

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَّسُولًا ﴿٩٤﴾

قُلْ لَوْ كَانِ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَّمْسُونَ مُطَمَّئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَّسُولًا ﴿٩٥﴾

Gaalada iyo kuwa caqliga yar waxay had iyo jeer dadka ku qiimeeyaan xoolaha iyo wixii soo raaca, saas darteed waxay u soo jeediyeen gaaladii Makaad Nabiga inuu ilo biyo ah u jeexo, ama beer barwaaqo ah u ahaato, ama cirka ku soo dumiyo iyagoo sheegi in Nabigu saas ku yidhi, ama guri dahab ah u sugnaado, ama cirka ka koro, ayan rumayneyn koriddiisa intuu waraaqo ay akhristaan uga keeno, Alle ayaa nasahan oo wayn, Nabigu ma waxaan dad Alle u waxyooday ahaynbaa. Aad bay isula wayn yihiin una madax adkaayeen, sharaftana xoolo, guryo, beero iyo biyo socda u moodeen, waxaase ka sarreeysa Nabinnimo, quraan, akhlaaq, caddaalad, Alle aqoonsi iyo liibaan aakhiro, hadday malaa'igi deggan tahay dhulka Alle wuxuu u soo diri lahaa malag rasuula, dadbaase deggan, marka waa in dad la mida loo soo diro, warka kalana layska dhaafo. [Al-Israa': 90-95].

96. Waxaad dhahdaa Alle ayaa ugu filan marag dhexdeenna, isaguna waa ogaha arka addoommadiisa.

97. Cidduu Alle hanuuniyo umbaa hanuunsan, cidduu dhumiyana uma helaysid ugargaare Alle

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِهِ

ka soo hadhay, waxaanna ku soo kulminaynaa qiyaamada wajigooda iyagoo indho la' oo hadal la' oo dhaga la', hooygooduna waa jahannamo, markastooy dantana waxaan u siyaadinnaa shidid (hurin).

98. Taasina waa abaalkooda ah inay ka gaaloobeen aayaadkannaga, oy dheheen markaana lafo noqonno iyo burbur miyaa nala soo bixin abuur cusub.
99. Miyeyna ogayn Allaha abuuray samooyinka iyo dhulka inuu karo inuu abuur wax la mida iyaga, una yeelo muddo aan shaki lahayn, wayse diideen daalimiintii gaalnimo mooyee (wax kale).
100. Waxaad dhahdaa idinku haddaad hanataan khasnadaha naxariista Rabbigay waad xajisan lahaydeen ka cabsi faqri, dadku waa bakhayl.

وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ
عَمِيًّا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَّا وَوَهُمْ جَهَنَّمَ
كُلَّمَا حَبَتِ زِدْنَهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا
وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا وَرُفَاتًا أَعْنَا
لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾

* أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ
مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ
فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي
إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ قَنُورًا ﴿١٠٠﴾

Alle ayaa marag ugu filan runnimada Nabiga, wuxuuna ogyahay oo arkaa addoommadiisa, cidduu hanuuniyo umbaa hanuunsan, tuu dhumiyana cid u gargaari ma jirto, waxaana loo soo kulmin kuwaas iyagoo wajigooda ku socda illeen Rabbiga lugahooda ku waday wuu karaa inuu ku wado wajigoodee, siduu Nabigu yidhi, waxayna imaan iyagoon wax arkayn, hadlaynna, waxna maqlayn, kuna hoyan jahannamo markay dantaba la sii hurin, waana abaalkooda illeen aayaadka Alle ayay ka gaaloobeene, waxayna diideen in Alle soo bixin intay lafo iyo burbur noqdeen waxayse illoobeen in Allaha abuuray cirka iyo dhulka uu karo in uu abuurio iyagoo kale qiyaamada, una yeelay muddo dhaba, gaalo iyo daalimiinse waxaan xumaan ku madax taag ahayn waa diideen, Alle ayaana hodana dadkuse waa fuqaro hadday khasnadaha naxariista Alle haystaanna way xajisan lahayeen iyagoo faqri ka yaabi illeen dad waa bakhayle. [Al-Israa': 96-100].

101. Waxaan dhab u siinnay (Nabi) Muuse sagaal aayadood (mucjiso) oo cad cad ee warso banii israa'iil markuu u yimid oo uu ku yidhi Fircoon waxaan kuu malayn Muusow mid la sixray.
102. Wuxuuna yidhi (Nabi Muuse) waad ogtahay inuusan soo dejinnin kuwaan waxaan Rabbiga samooyinka iyo dhulka ahayn iyagoo xujooyin ah, anna waxaan kuu malayn fircoonow mid la halaagi.
103. Markaasuu doonay Fircoon inuu ka kaxeeyo dhulka markaasaan maansheyntay isagii iyo intii la jirtay dhammaan.
104. Waxaana ku nidhi gadaashiis banii israa'iil daga dhulka, markuu yimaaddo yaboohii dambana waannu idin keeni dhammaan.
105. Xaq baanna ku soo dejinnay quraanka xaqbuuna ku soo degay, waxaanna ku dirray adoo bishaareeye u diga ah.
106. Waana quraan oon u kala bixinnay (soo dejintiisa) inaad ku akhrido dadka kaadsiinyo, waana soo dejinnay soo dejin qaar qaar ah.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
فَسَأَلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ
لَهُمْ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ
مَسْحُورًا ﴿١١١﴾

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا أَنْزَلَ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا
رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ بِصَٰئِرٍ وَإِنِّي
لَأَظُنُّكَ يَفِرْعَوْنُ مُتَبَوِّرًا ﴿١١٢﴾

فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِيزَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ
فَأَعْرَضْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿١١٣﴾

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ ائْسْكُنُوا
الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا
بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١١٤﴾

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا
أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١١٥﴾

وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى
مَكَّةٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ﴿١١٦﴾

Alle wuxuu siiyey lana soo bixiyey Nabi Muuse sagaal mucjiso, oo kala ah sida aayaddu sheegtay: ushii, gacantii, abaartii, baddii, maanshayntii, ayixii, koron korradii, rihii iyo dhiiggii ama nusqaantii midhaha, banii israa'iilla waa

ogyihiin, Fircoonse wuxuu ugu jawaabay inuu dhaho: Muusow waxaan kuu malayn in lagu sixray, wayna is maleeyeen Fircoon iyo Nabi Muuse, waxaase rumoobay malihii Nabi Muuse oo yidhi: waad ogtahay inuu aayadahan soo dejiyey Rabbiga cirka iyo dhulka isagoo xujooyin waano ah waxaana kuu malayn Fircoonow mid la halaagi, waana la halaagay markuu isku deyey inuu dhulka ka bixiyo oo la maansheeyey isagii iyo intii la jirtay, dhulkiina u hadheen oo dageen banii israa'iil inta yaboohii Alle ee soo uruurintooda laga gaadhi, quraanka Alle ayaa xaq ku soo dejiyey, xaq buuna ku soo degay Nabiguna waa bishaareey dig, soo dejinta quraankuna hal mar ma ahayn ee wuxuu soo degayey saddex iyo labaatan sano; saddex iyo toban sano Maka ah iyo toban sano Madiina ah, si dadka loogu akhriyo kaadsiinyo iyo inyar inyar, waana xigmadda iyo naxariista Alle illeen hadduu hal mar soo dego siday gaaladu codsadeen waa lagu dhibboon lahaa. Waxaase loo baahan yahay raacidda quraanka, ku dhaqankiisa, barashadiisa, ugu yeedhiddiisa, si loo liibaano illeen waa xaqii Alleheenna wayn soo dejiyaye. [Al-Israa': 101-106].

107. Waxaad dhahdaa rumeeya quraanka ama ha rumeynina kuwa la siiyey cilmiga (kuwa fiican) marka lagu akhriyo korkooda waxay u dhacaan wajiga iyagoo sujuudi.
108. Waxayna dhihi waxaa nasahan Rabbigeen ee yabooha Rabbigeen waa la fali (imaan).
109. Waxayna u dhacaan wajiga iyagoo ooyi wuxuuna u kordhiyaa «quraanku» khushuuc.
110. Waxaad dhahdaa ama ku barya Allaah, ama ku barya Raxmaan wax kasta ood ku baridaan wuxuu leeyahay magacyo fiican, ee ha la qaylyin akhriskaaga (salaadda) hana qarsan ee doon jid u dhexeeya arrintaas «dhexdhexaad».

قُلْ ءَامِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ
أُوْتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ
يَجْرُونَ لِلَّذِينَ سَجَدًا ﴿١٠٧﴾

وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ
رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾

وَيَخْرُونَ لِلَّذِينَ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ
خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾

قُلْ أَدْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا
تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرْ
بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافَتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ
ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾

111. Waxaadna dhahdaa mahad Alle ayaa iska leh een yeelannin ilmo, una sugnayn shariig (la wadaage) xukunkiisa, una sugnayn gargaare dulli dartiis (uga gargaare) ee waynee waynayn (sharrif).

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِليٌّ مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبِيرُهُ
تَكْبِيرًا

Gaalase ama ha rumeeyeen quraanka ama ha beeniyeen, waxaana rumeeyey oo sujuud la dhacay markii lagu akhriyey kuwii fiicnaa ee cilmiga lahaa ee xaqa rumeeyey ee ehelu kitaabka ahaa, iyagoo waynayn Alle, rumayn yaboohiisa, ooyina iyagoo sujuudi oo khushuuci, gaaladiina waxay nici jireen magaca Alle ee Raxmaana markaasaa Alle u caddeeyey muslimiinta inay Alle ku baryi karaan magacyadiisa ama Alle ama Raxmaan illeen magacyo badan oo fiican yuu leeyahaye, wuxuuna Nabiga ku faray inuusan ku qaylyin oo kor u qaadin akhriska salaadda hoosna u dhigin ee si dhexdhexaada u akhriyo, kuna mahdiyo Allaha aan yeelannin ilmo, wax la wadaaga xukunkana jirin iyo uga gargaare dulli, una wayneeyo siduu muto, Alle ayaa wayn oo awood leh, wax la wayneeyana ah, wax cibaado, xukun, caddaalad, sharci, maamul, iyo wanaag la wadaaga ama u kaalmeeyana ma jiro, waxa ka soo hadhay dhammaan waa masaakiin tabar yar oo naxariista Alle hoos joogta, sugina. [Al-Israa': 107-111].

Suurat Al-Kahf

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Mahad Alle ayaa iska leh ee ah kan ku soo dejiyey addoonkiisa (Nabi Muxamad ah) kitaabka (quraanka) oon yeelinna dhexdiisa qallooc.
2. Waana toosan yahay si uu ugaga digo ciqaab daran oo Alle xaggiisa ka ahaatay, uguna bishaareeyo mu'miniinta fala wanaagga inay muteen ajir fiican.
3. Kuna nagaanayaan (jannada) waligood.
4. Ugana digo kuwa yidhi wuxuu yeeshey Alle ilmo.
5. Uma laha wax cilmi ah iyaga iyo aabbayaalkood midna, waxaana waynaatay kalimad ka soo baxday afalkooda, mana dhahayaan waxaan been ahayn.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ
الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝١

فَيَمَّا لِيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِمَّنْ لَدُنْهُ
وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ۝٢

مَلَكِينَ فِيهِ أَبَدًا ۝٣

وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝٤

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ
كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ ۚ إِنَّ يَقُولُونَ
إِلَّا كَذِبًا ۝٥

Suuraddu waxay soo degtay mar gaaladii quresheed ee makaad u tageen qaarkood yuhuuddii Madiino warsadeenna xaalka Nabiga oy yuhuudna ku tidhi waydiiya saddex arrimood hadduu idiin sheegana waa Nabi xaq ah, waydiiya dhalinyaro mar hore jirtay xaalkoodii, nin wada maray adduunka bari iyo galbeed, iyo ruuxda. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa

ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxii xifdiya tobanka aayadood ee hore ee suuratul kahfi waxaa laga dhawraa Dajaal. Waxaa wariyey (Muslim).

Aayaduhuna waxay caddayn in mahad Alle muto, quraanka toosanna ku soo dejiyey Nabiga, si uu uguna digo, uguna bishaareeyo, gaaladuna wax cilmi ah uma leh xumaantay Alle ku sheegi ee waxay ku hadli been iyo waxaan jirin.

[Al-Kahf: 1-5].

6. Waxaad u dhawdahay inaad ku (halaagto) naftaada Nabiyoow raad kooda (gadaashooda) haddayna rumeyn quraankan, walbahaar dartiis.
7. Waxaan ka yeellay waxa dhulka korkiisa ah quruxdiisa, si aan u imtixaanno midkooda fiican xagga camalka.
8. Waxaanna ka yeelaynaa waxa korkeeda ah bannaan aan wax ka soo bixin.
9. Ma waxaad u malaysay Nabiyoow godkii asaxaabtiisii (dadkiisii) iyo kitaabkii (iyo looxii) inay ugu yaab badan tahay aayaadkannaga.
10. Waa markay u dunmeen dhallinyaradu godka oy dhaheen Allow naga sii agtaada naxariis noona darab amarkannaga hanuun.
11. Markaasaan ku sii daynay hurdo godka dhexdiisa sanooyin badan.
12. Markaasaan soo bixinnay si aan u ogaanno labada xizbi midkooda koobid badan intay nagaadeen muddo.

فَلَعَلَّكَ بَيِّعَ نَفْسِكَ عَلَىٰ آثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿٦﴾

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِيَتَّبِلُوهُمْ أَنَّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴿٧﴾

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿٨﴾

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿١٠﴾

فَضْرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾

ثُمَّ بَعَثْنَا لَهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ﴿١٢﴾

Wuxuu Alle halkan ku calool adkaysiin kuna samirsiin Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) isagoo u tilmaami inuusan waxba walbahaar isugu badin hadday gaaladu rumeyn waayeen quraanka, illeen Alle imtixaan yuu u abuuray waxa dhulka korkiisa ahe, iyo in la eego kan camal-fiican, Alle ayaana halaagi waxa dhulka ku kor nool. Qisada asxaabul kahfina wax la yaab leh ma aha waxayse ahaayeen dhallinyaro hanuuntay oo Alle warsaday toosnaan markaas Alle seexiyey godka sanado badan, kadibna Alle soo bixiyey si aan u ogaanno cidda koobtay intay nagaadeen. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: adduunyadu waa macaan cagaaran, Alle na wuu idinku reebay isagoo fiirin waxaad camal fashaan ee ka dhawrsada adduunyo, kana dhawrsada ragoow haween, illeen fidmadii ugu horraysay banii israa'iil waxay ahayd haweene. Aayaduhuna waxay ku tusin iska dhawrka iyo diiddada xumaanta iyo in ciddii dar Alle u camal fasha uu Alle faraj u furi, guushana ku dambeysiin, iyo wanaagga adkaysiga iyo samarka. [Al-Kahf: 6-12].

13. Annagaa kaaga qisoon warkooda si xaq ah, waxay ahaayeen dhallinyaro rumeeyey Alle hood, waxaanna u siyaadinnay hanuun.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِأَحَقِّ إِتْنَهُمْ
فِتْيَةٌ ءَامَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٣﴾

14. Waxaan xoojinnay (oon adkaynay) quluubtooda, oyna dhaheen Alleheen waa Alleha samaawaadka iyo dhulka, baryinamayno (caabudimayno) Ilaah ka soo hadhay, waxaan ku hadalnay markaas hadal xun (oo baadil ah).

وَرَوَّعْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا
رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ
تَدْعُوهُ مِنْ دُونِهِ ؕ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا
شَطَطًا ﴿١٤﴾

15. Kuwaasu waa qoomkannagii waxay yeesheen Alle ka sokow ilaahyo, mey u keenaan korkooda wax xujo cad ah, yaase ka dulmi badan ruux ku abuurtay Alle dushiisa been.

هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ؕ ءَالِهَةً
لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٥﴾

16. Markaad ka fogaataan gaalada iyo waxay caabudi oo Alle ka soo hadhay u dunma godka wuxuu idiin fidin

وَإِذْ ائْتَرْتُمُوهُمْ وَمَا يَعبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ
فَأَوْرَأُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ

Allihiin naxariise idinkana
darbi amarkiinna waxaad ku
istareexdaan kuna kala saartaan
xumaanta iyo wanaagga.

مِن رَّحْمَتِهِ وَيَهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ
مِرْفَقًا ﴿١٦﴾

Aayadahan waxay sharxi qisada asxaabul kahfi, Ibnu Kathiir wuxuu yidhi: Alle wuxuu sheegay inay dhallinyaro ahaayeen, iyagaana xaqa ka aqbali og kagagana hanuuni og jidka odayada ku madaxtaagay kuna dabaashay baadilka, saas darteed yey kuwii u badnaa ee ajiibay Alle iyo Rasuulkiisa ahaayeen dhallinyaro, odayadii quresheedse intoodii badnayd waxay ku hadheen diintoodii. Alle na wuxuu sheegay inay ahaayeen dhallinyaro rumeysan xaqa, qalbigoodana Alle xaqa ku sugay, Ilaah mooyee aan wax kalena u jeedsan, kana leexday jidkii xumaa ee qoomkoodii, dar Alle na u tegay godkana u aaday, Alle na xoojiyey waafajiyeyna wanaagga. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxay u dhawdahay inay noqoto xoolo kan ugu khayr roon adhi uu ku raaco buuraha iyo roobka isagoo kala carari diintiisa fidmada. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Abuu Daawuud. [Al-Kahf: 13-16].

17. Waxaad arkaysaa qorraxda oo markay dhalato uga iilan godkooda xagga midig, markay dhicina ka gooyin xagga bidix iyagoo ku sugan meel waasac ah oo godka, taasina waxay ka mid tahay aayaadka Alle, ruuxuu hanuuniyo Alle unbaa hanuunsan, ruuxuu dhumiyana u heli maysid gargaare hanuuniya.

* وَتَرَى السَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزْوُرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ﴿١٧﴾

18. Waxaad u malayn inay soo jeedaan iyagoo jiifa, waxaanna u gagadin midig iyo bidix, eygoodiina wuxuu ku fidin dhudhummadiisa albaabka, haddaad aragto waad ka jeedsan lahayd, adoo carari waxaana lagaa buuxin lahaa xaggooda argagax.

وَتَحْسَبُهُمْ أَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعبًا ﴿١٨﴾

19. Saasaanna u soo bixinnay inay is warsadaan dhexdooda, wuxuu yidhi mid ka mid ah imisaad nagaateen, waxay dhaheen waxaan nagaannay maalin ama maalin qaarkeed, waxay dhaheen Alleheen baa og waxaad nagaateen ee la dira midkiin lacagtan xagga magaalada, hana soo fiiriyo cidda ugu cunno xalaalsan, hana idiinka keeno rizqi hana isqariyo (oo istartiibiyo) yuuna idin ogeysiin xaggooda ruuxna.

20. Iyagu hadday idin arkaan way idin dhagaxyeyn, ama idinku celin diintooda mana liibaanaysaan markaas waligiin.

Naxariista Alle darteed waxay ahaayeen kuwo laga dhawray kulaylka qorraxda oy ka maraysay dhinaca dhalasho iyo dhinaca dhicidda, arrintaasna waa aayaadka Alle, waxaana hanuuni ruuxii Alle waafajiyoo, kii kalana ma helo hanuuniye Alle ka soo hadhay, qudrada Alle way soo jeedeen iyagoo la moodo inay hurdaan, waxay u gagadoomayeen midig iyo bidix, eygoodina irriduu jeenyaha ku fidiyey, ciddii aragtana way cabsan lahayd oo carari lahayd, markaasaa Alle soo bixiyey iyagoo is warsan intay noolaayeen oyna mid ka mid ah magaalada u direen isagoo lacag wata si uu cunno xalaal ah u soo gado isagoo is qarin, illeen waxay ka yaabi in gaaladay ka carareen joogaan oo dilaan ama xoog diintooda ku galiyaan oy khasaaraa. Taasina waxay ku tusin naxariista Alle iyo awooddiisa iyo inuu falo wuxuu doono. [Al-Kahf: 17-20].

21. Saasaan u daalacsiinnay (u tusinnay) dadka si ay u ogaadaan in yabooha Alle xaq yahay, saacadda (qiyaamana) aan shaki ku jirin (waxaan tusinnay) markay ku murmeen dhexdooda amarkooda, oy (isku) dhaheen ka dhisa korkooda, dhismo,

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ
قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ قَالُوا
لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ
أَعْلَمُ بِمَا لَبِئْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ
بِوَرَقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ
أَيُّهَا أَزْكَىٰ طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ
مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ
أَحَدًا ﴿١٩﴾

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرَّجُمُوكُمْ أَوْ
يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا
أَبَدًا ﴿٢٠﴾

وَكَذَلِكَ أَغْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيُغْلَبُوا أَمْ
وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ
فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا
أَبْنُوا عَلَيْنَا بُنَيْنًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ
قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ
عَلَيْهِمْ مَّسْجِدًا ﴿٢١﴾

Rabbigood baa og iyagee,
waxay dhaheen kuwii ku reeyey
amarkooda aan ka yeelanno
korkooda masaajid.

22. Waxay dhihi waxay ahaayeen
saddex waxaana afreeyey
eygoodii, waxay dhihi waxay
ahaayeen shan waxaana lixeeyey
eygoodii iyagoo iska gani wax
maqan (iska dhihi cilmi la'aan)
waxay dhihi waxay ahaayeen
todobo waxaana siddeedeeyey
eygoodii, waxaad dhahdaa
Rabbigey baa og tiradooda, mana
oga tiradooda dad yar mooyee,
ee ha kula murmin xaalkooda
muran muuqda oo fudud
mooyee, hana waydiin xaggooda
ruuxna.

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ
خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ
وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُل رَّبِّي
أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا
تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ
فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾

Waxay keentay xigmadda Alle in la arko dhallinyaradaa si loo ogaado in yabooha Alle xaq yahay, qiyaamadana aan shaki ku jirin, markay arkeen oy ka dibna dhinteen yey ku murmeen in ay ardaagooda wax ku dhisaan, waxayna yiraahdeen kuwii reeyey masaajid ha lagu dhiso (in qubuurta masaajid laga dul dhiso, waa xaaraan, axaadiithi Rasuulkuna waa ay ku tawaaturtay iska reebiddeeda, iyo lacnadda qofkii sameeya). Tan kale waxaa lagu murmay tiradooda intay ahayd, cid oga ma jirto Alle mooyee. Taasooy kuwo dhaheen waxay ahaayeen seddex iyo eygoodii, kuwana shan iyo eygoodii, kuwana todoba iyo eygoodii, Alle ayaase og intay ahaayeen, cid oga ma jirto wax yar mooyee, in lagu murmana ma habboona si fudud oo wax is tus ah mooyee, cid ehelu kitaabka ahna waxba lagama warsado.

Qisadana waxaa loo baahan yahay ruuxii mu'min ah inuu si fiican u rumeeyo una hoggaansamo, illeen Alle wax walba wuu karaaye marba hadduu Alle abuuray cirka, dhulka iyo khalqiga kalaba awooddiisu xad ma leh, wuxuu doonana wuu falaa, kuwa shakin arrimahan oo kalana waa kuwo caqli yar oo wax walba ku eegi muraayadahooda aragga gaaban ama aragga xumaysa. Tan kale waxay ku tusin in xaq iyo ehelkiisu hadho xumaanta iyo ehelkeeduna tago. [Al-Kahf: 21-22].

23. Ha dhihin arrin aad go'aamisay dartiis kaas ayaan sameyn berri (waqtiga soo socda).
24. (Adoon dhihin) hadduu doono Alle, xusna Allehaa haddaad halmaanto, waxaadna dhahdaa wuxuu u dhaw yahay inuu igu hanuuniyo Rabbigeey wax ka dhaw kaas oo toosni ah.
25. Waxay ku nagaadeen godkoodii seddex boqol oo sano waxayna siyaadsadeen sagaal.
26. Waxaad dhahdaa Alle ayaa og waxay nagaadeen, waxaa u sugnaaday waxa ku maqan samooyinka iyo dhulka, arki ogaa oo maqli ogaa Alle, umana sugnaanin dadka isaga ka sokow gargaare, lamana wadaajiyo xukunkiisa cidna.

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ
غَدًا ﴿٢٣﴾

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا
نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي
لِلْقُرْبِ مِنْ هَٰذَا رَشَدًا ﴿٢٤﴾

وَلَبِئْسُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ
وَأَزْدَادُوا تِسْعًا ﴿٢٥﴾

قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِئْتُوا لَهُ غَيْبٌ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعُ
مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ
فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

Alle wuxuu ku hanuuniyey Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) aadaab fiican oo ah inuusan dhihin waxaasaan fali isagoon raacinnin: hadduu Alle doono, mu'miniintana saasaa laga rabaa, waana in had iyo jeer la xusaa Alle si halmaanshaha shaydaanka looga fogaado, hanuunkana Alle la warsadaa. Dhallinyaradii asxaabul kahfina intay ku nagaadeen godka Alle ayaa og waana muddadaas Alle sheegay, illeen Alle ayaa og waxa maqan arkana maqlana, dadkana wax gargaare ah oo Alle ka soo hadhay ama xukunka la wadaaga ma jiraan. Alle na isagaa sayid awood leh ah, xukun, dil, dayn, irzaaqid, naxariis, xoog iyo tasarruf dhamaantiisna isagaa iska leh, wax kula wadaaga cirka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeyana ma jiro, saas darteed waa in dhab ahaan loo caabudo, loona hoggaansamo, sharcigiisana lagu dhaqmo, xagga xukunka, mucaamalada, akhlaaqda iyo nolosha dhammaanteedba, [Al-Kahf: 23-26].

27. Akhri (oo raac) waxa lagu waxyooday oo kitaabka Allehaa ah, wax baddali kalimooyinkiisana ma jiro, mana

وَأْتَلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ
لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ
مُلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾

helaysid wax ka sokeeya ood magangashid.

28. Ee ku samirsii naftaada la jirka kuwa baryaya Rabbigood aroor iyo galabba, iyagoo dooni wajigiisa, yeyna ka iilannin indhahaagu xaggooda adoo dooni quruxda nolosha dhaw (ee adduun) hana adeecin ruuxaan halmaansiinnay qalbigiisa xusiddannada oo raacay hawadiisa uuna ahaaday amarkiisu xadgudub (iyo xumaan).
29. Waxaad dhahdaa xaqu Allihiin buu ka ahaaday ee ciddii doonta ha gaalowdo, annagu waxaan u darabnay daalimiinta naar oy koobtay iyaga (barxaddeedu) iyo darbigeedu, hadday kaalmo warsadaanna waxaa loogu kaalmeeyaa biyo daammur oo kale ah oo duba wajiyaada, cabitaankoodaa xumaaday, u xun cabbid, iyadaana u xun meel lagu dangiigsado.

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ۗ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۗ وَلَا تَطْعَمَنْ مَنْ أَعْفَلْنَا قَلْبَهُ ۗ عَنِ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ۗ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا ﴿٢٨﴾

وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ ۖ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيُكْفُرْ ۗ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا ۗ وَإِن يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ ۗ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

Alle wuxuu faray Nabigiisa inuu akhriyo kitaabka quraanka ah dadkana gaadhsiiyo wax badali karana ma jiro, meel la magan galoo Alle ka soo hadhayna ma jiro. Waxaa kaloo Alle faray Nabiga inuu la noolaado mu'iniinta baryi Rabbigood had iyo jeer kana iilannin indhihiisu isagoo dooni nolosha adduunyo, uusan maqlin kuwa qalbigooda la halmaansiyyey xuska Alle oo hawadooda xun raacay xadna gudbay, xaquna waa cad yahay ee ciddii doonta ha raacdo tii doontana ha gaalowdo, waxaa uun gaalo loo darbaw cadaab oo gubee, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: qoomkii kulma iyagoo xusi Alle oo wajigiisa dooni waxaa looga dhawaaqaa cirka: kaca waa laydiin dambi dhaafaye wuxuuna ku baddalay xumaantiinna wanaaage. (Imaam Axmed). [Al-Kahf: 27-29].

30. Kuwa rumeeyey (xaqa) oo camal fiican falay annagu ma hallayno ajarka ciddii wanaajisa camalka.
31. Kuwaas waxay mudan jannada cadnin oo dureeri dhexdeeda wabiyaal, looguna labisi dhexdeeda jijimo dahab ah, una xidhay maryo cagaaran oo ah xariir jilicsan iyo mid adagba, waxayna ku dangiigan dhexdeeda sariiro korkood, waa abaal marin fiican una wanaagsan meel lagu (istareexo) laguna nasto.
32. Uga yeel tusaale labo nin oon u yeellay midkood laba beerood oo cinab ah, kuna wareejinnay geed timireed yeellayna dhexdooda abuur.
33. Labada beeroodba mid kasta ay bixisay miraheedii, oo aysanna waxba ka nusqaamin, waxaanan ka dhambalnay dhexdooda wabi.
34. Midhana uu leeyahay oo markaas ku yidhi saaxiibkiis asagoo hadalka ku celcelin anaa kaa xoolo badan kaana tol badan.
35. Wuxuu galay beertiisii isagoo dulmiyey naftiisa, wuxuu yidhi uma malaynayo inay halaagsami waligeed.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾

أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾

* وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٣٢﴾

كَلَّمَا الْجَنَّتَيْنِ ءَاتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمِ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ﴿٣٣﴾

وَكَانَ لَهُ ثَمْرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ ۗ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ ۗ أَبَدًا ﴿٣٥﴾

36. Umana malaynayo in saacadda (qiyaame) kici, haddii lay celiyo xagga Rabbigeyna waxaan ka heli mid ka khayr roon noqoshada.

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِدْتُ
إِلَىٰ رَبِّي لِأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾

Kuwa xaqa rumeeyey oo wanaagga falay waxaa fiican ee Alle u darbay wax badan yuu quraanku ka warramay, halkan arrintaas yaa ku cad. Aayadaha kale waxay ka qisoon laba nin oo midkood beera badnaa uguna faanay saaxiibkiis inuu ka xoolo iyo dad badan yahay isagooy yaab galisay beertiisu, iyo waxa ka baxay oo midha ah iyo waxa dhex socda oo biyo ah. Intuu ka inkiro oo ka gaaloobo dhicidda qiyaamada. Mana habboona in nicmada Alle la qaabiliyo diiddo, gaalnimo, faan iyo kibir ee waa in Alle lagu aqoonsado laguna mahdiyo looguna kaalmaysto cibaadada Alle. Qataade wuxuu yidhi: taasi wallee waa yididiilada faajirka, xoolo badni iyo qaraabo xoogle. [Al-Kahf: 30-36].

37. Wuxuu yidhi saaxiibkiisii isagoo la hadli ma waxaad ka gaaloowday Allihii kaa abuuray carro, hadana dhibic, markaas ku ekeeyey adoo nin ah.
38. Hasa yeeshee Ilaahay waa Rabbigeysana wadaajin maayo (cibaadada) Rabbigeysana.
39. Maxaadan markaad gasho beertaada u dhihin wuxuu Allaah doono wuu ahaadaa, xoogna uma lihin daacadda Alle hadduusan awood noo siin. Haddaad aragtay anoo kaa yar adiga xoolo iyo carruurba.
40. Wuxuu u dhaw yahay Allehay inuu i siiyo wax ka khayr badan beertaada, kuna diro korkeeda aafu samo, oy markaas ahaato bannaan lagu simbiririxoodo.
41. Ama ahaadaan biyaheedu kuwa gudha oodan karin doonid (soo celin).

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ
مِنْ نُّطْقَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي
أَحَدًا ﴿٣٨﴾

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ
اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلَّ
مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾

فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ
وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ
فَتُصْبِحُ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾

أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ
لَهُ ظَلْمًا ﴿٤١﴾

42. Waa la koobay midhihiisii (la halaagay) oo ahaaday kii gaddin gacmihiisa, shallaay wuxuu ku bixiyey, iyadoo ku dhacday darbiyadeeda, isagoo leh shalleytee maanan la wadaajiyeenaa Rabbigeey cidna.
43. Uma ahaannin koox u gargaarta oo ka soo hadhay Alle mana aha mid gargaarta.
44. Halkaas (qiyaamada) yey awooddu u ahaan Allaha xaqa ah, isagaana khayr roon abaal marin khayr roonna cidhib.

وَأَحِيطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ
عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ
عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ
بِرَبِّيَ أَحَدًا ﴿٤٢﴾

وَلَمْ تَكُن لَّهُ فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ
دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿٤٣﴾

هُنَالِكَ الْوَلِيُّ لِلَّهِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ نَوَاتِبًا
وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾

Saasay kala yihiin muslim iyo gaal, waxaa inoo soo hormaray warkii gaalka iyo waxuu ku abaal mariyey nicmada Alle, mu'minkiina waa kan xusuustay sida Alle u abuuray ninna uga dhigay, iyo inayna haboonayn in cibaadada wax lala wadaajiyo, iyo Alle lagu mahdiyo nicmadiisa awoodana loo qiro, oon laguna faanin xoolo iyo carruur, illeen Alle ayaa halaagi kara oo tirtiri karee, waxaana lagu abaal mariyey gaalkii faanayey in la halaagay beertiisii oo uu shallaytooday wuxuu ku bixiyey, uuna qoomammooday waqti ayna waxtarayn qoomamo, wax u gargaarana uusan jirin, isna gargaaran karin, xukunka iyo awoodana Allaha xaqa ah yaa leh, maalinta qiyaame. Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Abu Hureyrow ma ku tusiya kansi ka mid ah kansiyada jannada markaasuu yidhi: haa, aabahay iyo hooyaday ha lagugu furtee, markaasuu yidhi: waa inaad dhahdo: xoog uma lihi daacada Alle, hadduusan awood ii siin, wuxuuna dhihi Alle: wuu islaamay addoonkaygii wuuna hoggaansamay. Waxaa wariyey (Imaam Axmed). [Al-Kahf: 37-44]

45. Uga yeel Nabiyow tusaale nolosha adduunyo biyo oo kale oon ka soo dejinnay samada oo isku darsamay waxa ka soo baxay dhulka oo markaas noqday ingayg kala firdhiso dabayluhu, wuxuuna ahaaday Alle kii wax kasta kara.

وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا
أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ
الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ
وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

46. Xoolaha iyo wiilashu (carruurtu) waa quruxda nolosha adduunyo, kuwa hadha ee wanaagsan yaa ku khayr roon Allehaa agtiisa abaalmarin una khayr roon yididiilo (camalka fiican).
47. Xus maalinta aannu kaxayn buuraha ood arkayso dhulka oo muuqda, oon soo kulminnay dadkii oonnan ka tagin cidna.
48. Waxaana loo bandhigi dadkii Allehaa iyagoo saf ah, dhab ahaan yaad noogu timaadaan saan idiin abuuray markii horaba (yaa lagu dhihi kuwa inkiray soo nooleynta), waxaadse sheegateen inaannaan idiin yeelayn ballan «la idinku soo saarayo aakhiro».
49. Waxaana la dejin (keeni) kitaabkii (camalka) waxaadna arkaysaa dambiilayaashii oo ka cabsan waxa ku sugan oo dhihi hallaaggannee muxuu leeyahay kitaabkan oosan uga tagayn wax yar iyo wax wayn ee uu koobay wayna heli waxay camal faleen oo jooga, mana dulmiyo Allehaa cidna.

أَلْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ
ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٦﴾

وَيَوْمَ نَسِيتُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً
وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾

وَعَرَضُوا عَلَيَّ رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا
كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ
أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٤٨﴾

وَوَضِعَ الْكِتَابَ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ
مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا
مَا لِهَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً
وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا
مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ
أَحَدًا ﴿٤٩﴾

Aayado badan yaa ka warramay adduunyada iyo say ku dambeyn iyo inay habboon tahay inaan lagu kadsoomin xoolo iyo carruurna waxba kama taraan Alle agtiisa, ee waxaa wax tara camalka fiican ee hadhi, maalinta qiyaame ee buuraha la kaxayn dhulkuna bannaan noqon ee dadka la soo kulmin cidna lagama tagayo, dadkuna way imaan iyagoo safan sidii Alle ugu abuuray oo kale, inkastooy gaaladu diideen, waxaadna arki maalintaas dambiilayaasha oo cabsan oo calaacali iyagoo sheegi inuusan kitaabka camalka lagu qoro wax yar iyo wax wayn midna ka tagayn, cid walbana heli waxay camal fashay oo jooga, isagoon Alle cidna dulmayn. Waxaana sugnaatay in Alle soo kulmin

dadka qiyaamada una dhawaaqi iyagoo wada maqli laysuna qisaasi xataa dharbaaxada, waxaana loo kala qaadi khayrka iyo sharka. [Al-Kahf: 45-49].

50. (Xusuuso) markaan ku nidhi malaa'igta u sujuuda Adam, oo ay sujuudeen Iblis mooyee, wuxuu ka mid ahaa jinniga wuxuuna ka faasiqoobay (baxay) amarka Alle, miyaad ka yeelanaysaan isaga iyo faraciisa gargaarayaal ani ka sokow iyagoo col idiin ah, waxaa u baasle daalimiinta waxa ay beddel qaateen oo Iblis iyo faraciisi ah.

51. Marag ugama dhigin kuwaas abuurka samooyinka iyo dhulka iyo abuurka naftooda, mana ihi mid ka yeelan baadiyayaalka kaalmo.

52. (Xusuuso) maalinta Alle dhihi u yeedha kuwaad ila wadaajiseen (cibaadada) ood sheegateen (adduunka) markaasay u yeedheen mana ajiibin (u jawaabin) waxaanna yeellay dhexdooda meel halaag.

53. Waxayna arkaan dambilayaashu naarta waxayna yaqiinsan inay ku dhici mana helayaan xaggeeda meelay uga iishaan.

54. Dhab ahaan yaan ugu caddaynay quraankan dadka tusaale kasta, waxayna ahaadeen dadkii kuwo muran badan.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾

* مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلَقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُمْ مَتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا ﴿٥١﴾

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾

وَرَأَى الْمَجْرُمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاعِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾

Ibliis iyo madax adayggiisa iyo siduu dadka u duufsaday xaqa iyo amarka Alle na u diiday wax badan yuu quraanku soo celceliyey si looga digtoonaado, wax Alle la maamula xukunka ama uu abuuridda marag uga dhigan ma jiro, qiyaamadana ibliis iyo kuwii caabudi jiray oo warkiisa maqlay wax isuma taraan, waxayna yaqiinsan inay halaagsami meelay uga leexdaanna ayna helayn. Quraankana wax badan yuu Alle ku celceliyey waano iyo tusaale waxayse noqdeen dadkii muran badane. Xasan Basri wuxuu yidhi: ibliiska ka mid ma noqon malaa'igta il bidhiqsi, waase asalka jinniga, sida aadanba u yahay asalka dadka. Waxaa wariyey (Ibnu Jariir). Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu subax toosiyeey sayid Cali iyo Faadumo kuna yidhi: miyeydaan tukaneyn, markaasuu sayid Cali yidhi Rasuulka Allow naftannada Alle ayaa maamula markuu na kiciyo yaannu kacaynaa, markaasuu jeedsadey Nabigii isagoo akhrin aayadda, (wuxuu noqday dad wax walba ka muran badane), waxaa wariyey (Bukhaari, Muslim iyo Imaam Axmed). [Al-Kahf: 50-54].

55. Wax ka reebay dadka inay rumeeyaan markuu u yimid hanuunku oy dambi dhaaf warsadaan Rabbigood ma jiro oon ahayn (sugid) inay u timaaddo waddadii kuwii hore, ama ugu yimaaddo cadaab caddaan.
56. Mana dirro rasuullada iyagoon bishaarayneyn oon digayn, waxayna ku murmi kuwii gaalobay xumaan inay ku buriyaan xaqa, waxayna ka yeeshen aayaadkeygii iyo wixii loogu digay jeesjees.
57. Ruuxna kama dulmi badna cid lagu waaniyey aayaadka Allehiis markaas ka jeedsaday xaggeeda oo halmaamay waxay hormarsadeen gacmihiisu, waxaan yeellay quluubtooda dabool inayan fahmin quraanka dhagahooda culays haddaad

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ
الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ
سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ
قُبُلًا ﴿٥٥﴾

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ
وَمُنذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا
عَآيَاتِي وَمَا أَنْذَرْتُهُمْ هُزُوًا ﴿٥٦﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ
فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَا
إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ
يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ
إِلَى الْهُدَىٰ فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾

ugu yeedho hanuunkana ma hanuunayaan waligood.

58. Allehaa waa dambi dhaafe naxariis leh hadduu u qaban dadka waxay kasbadeen (oo xumaan ah) wuxuu u dadajin lahaa cadaabka, waxayse leeyihiin ballan oyna helayn meelay uga iishaan.
59. Taasi waa magaaloooyinkii oon halaagnay markay dulmi faleen waxaanna u yeellay halaaggoodii ballan (waqti).

وَرَبُّكَ الْعَفْوَورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ
بِمَا كَسَبُوا لَعَجَلَّ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ
مَوْعِدٌ لَّنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيِلًا ﴿٥٨﴾

وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا
وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا ﴿٥٩﴾

Gaalada waxaa xaqa rumeyntiisa ka reebay kibir iyo inay maraan waddadii kuwii hore inta cadaab ugaga yimaaddo, rasuulladana waxaa loo diray bishaarayn iyo digid. Gaalase muran iyo xaqooy ku tirtiraan xumaan iyo jeesjees waxaan ahayn ma rabaan, dulmina wuxuu ku dhan yahay ruux quraanka lagu waaniyey oo halmaamay waxay hormarsadeen gacmihiisu oo xumaana, illeen qalbigoodaa ka daboolan inay fahmaan, dhagana waa ka culus yihiin mana hanuunaan.

Alle ayaase dambi dhaaf iyo naxariis leh, hadduu dadka u qaban waxay kasban oo xumaan ah wuxuu u soo dadejin lahaa ciqaabta, wuxuuse u yeelay waqti ayan meella uga bixi karin, raadkii ummadihii hore ee la halaagayna waa muuqdaa markay xumaanta faleen waxaanna loo yeelay halaaggooda waqti xadidan, xaqoo la diido, ku jeesjeeskiisa, waanadoo laga jeedsado, iyo xumaanta oo dhanba waxay sababi ciqaab iyo halaag ee waa in laga digtoonaado lagana fogaado. [Al-Kahf: 55-59].

60. (Xusuuso) markuu ku yidhi (Nabi) Muuse yarkiisii (ardaygiisii) ma joogayo intaan ka gaadho kulanka labada badood, amaan socdo muddo.
61. Markay gaadheen kulankooda waxay halmaameen kalluunkoodii oo ka dhigtay

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ
أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِي
حُقُبًا ﴿٦٠﴾

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا
فَاتَّخَذَ سَيْبِلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦١﴾

waddadiisa badda dhexdeeda
godoo kale.

62. Markay tallaabeen yuu ku yidhi khaadimkiisii ina sii qadadeenna waxaan kala kulannay safarkeenna daale.
63. Wuxuu yidhi (yarkii) ka warran markaan u dumannay dhagixii inaan halmaamay kalluunkii wax i halmaansiiyey oon shaydaan ahayn inaan xusuusto ma jiro, wuxuuna ka dhigtay waddadiisa badda la yaab.
64. Wuxuu yidhi (Nabi Muuse): kaasi waa kaan doonaynay, waxayna ku noqdeen raadkoodii iyagoo raaci.
65. Waxayna ka heleen addoon ka mid ah addoommadannada oon siinnay naxariis agtannada ah ka barneyna agtannada cilmi.

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِقَتُّهُ ءَاتِنَا غَدَاءَنَا
لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ
فَأِنِّي نَسِيتُ الْخُبْرَ وَمَا أُنْسِينِيهِ إِلَّا
الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي
الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٣﴾

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبِغُ فَأَرْتَدَّا عَلَى
ءَأْتَارِهِمَا قَصَصًا ﴿٦٤﴾

فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا ءَاتَيْنَهُ رَحْمَةً
مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾

Waxay ahayd qisadu in Nabi Muuse loo sheegay in nin yaqaanna wuxuusan aqoonnin uu joogo meelay labada badood ku kulmaan: tan Ruum iyo Faaris, ama afrikada waqooyi, saasayna u qaateen sahay kalluun, markay meeshii ay u socdeen gaareenna waxay halmaameen kalluunkii markay xusuusteenna ku soo noqdeen, halkaasna kula kulmeen addoon Alle oo suubban, «Khadir». Waxayna ku tusin qisadu waynida awoodda Alle iyo inuu wax walba karo, in cilmiga loo safro oo had iyo jeer la korosado, oon la dhihin waan waynahay ama waxbaan aqaan, day Nabi Muuse iyo ardaygiisaba, inayna jirin cid wax walba og oon Alle ahayn, Alle na wuu canaantaa oo imtixaamaa cidduu doono siduu Nabi Muuse ku falay markuu cilmi sheegtay, in ogaanshaha iyo cilmiguba Alle agtiisa yihiin cidduu doonana baro. [Al-Kahf: 60-65].

66. Wuxuu ku yidhi Muuse ma ku raaci karaa inaad i bartid waxa lagu baray oo hanuun ah.

قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَنْ
تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رُسُلَنَا ﴿٦٦﴾

67. Wuxuuna ku yidhi (Khadir) adigu ma karaysid la jirkayga samir.
68. Seed ugu samri waxaad ku koobin cilmi (aqoon).
69. Wuxuu yidhi (Muuse) waad i heli hadduu Alle doono mid ku samra oon kuguna caasiyin arrin.
70. Wuxuu yidhi haddaad i raacdo hay waydiinnin waxba intaan kaaga sheego (warramo).
71. Way tageen intay ka koreen markab oo uu rujiyey (loox) markaas uu yidhi ma waxaad u rujisay inaad dadkeeda maansheyso waxaad la timid arrin wayn.
72. Wuxuu ku yidhi miyaanan ku dhihin adigu ma karaysid la jirkayga samir.
73. Wuxuu yidhi (Muuse) ha ii qabannin waxaan halmaamay hana igu mashaqayn amarkayga si dhib ah.
74. Way tageen intay kala kulmaan wiil (yar) markaasuu dilay, markaasuu yidhi Muuse ma waxaad dishay naf daahir ah oon naf dilin, waxaad la timid shay la inkiro.
75. Wuxuu yidhi miyaanan kuu dhihin adigu ma karaysid la jirkayga samir.

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ

خُبْرًا ﴿٦٨﴾

قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا

أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾

قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَن

شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحَدِّثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧٠﴾

فَأَنْظِلْنَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ

خَرَقْنَاهَا قَالَ أَرَأَيْتَهُمَا لِيُجْرَقَ أَهْلُهَا لَقَدْ

جِئْتُ شَيْئًا مِّمَّا ﴿٧١﴾

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ

صَبْرًا ﴿٧٢﴾

قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا

تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عَسْرًا ﴿٧٣﴾

فَأَنْظِلْنَا حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ

قَالَ أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ

لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٤﴾

* قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ

مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٥﴾

76. Wuxuu yidhi haddaan ku warsado wax tan dabadeed hayla saaxiibin waxaad gaadhay garowsho xaggayga ahe.

قَالَ إِنْ سَأَلْتَكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا
فَلَا تُصَلِّحْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي
عُذْرًا ﴿٧٦﴾

Way israaceen Muuse iyo Khadir in Muuse wax la baro, taasina ceeb ma aha in cid wax ka qarsoomo oo ka barto cid kale haba ka waynaadee, hase yeeshee waxyaaluhuu sameeyey Muusana kula yaabay sida markabka looxa uu ka bixiyey iyo yarka uu dilay, had iyo jeerna wuxuu dhahaa uma adkeysan kartid la socodkeyga. Arrimaha Alle iyo xigmaddiisa yaana wax walba ka sarreeya. [Al-Kahf: 66-76].

77. Way tageen intay ka yimaadaan magaalo oy warsadaan cunno dadkeeda wayna diideen inay martigaliyaan waxayna heleen darbi dooni inuu dumo markaasuu joojiyey wuxuuna yidhi haddaad doonto waxaad ka yeelan lahayd ujuuro.

فَانظَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ
أَسْطَعَمَا أَهْلَهَا فَبَرَأْنَا أَن يُضَيَّفُوهُمَا
فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ
فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ
أَجْرًا ﴿٧٧﴾

78. Wuxuu yidhi kan waa kala taggii dhexdeenna, waxaana kaaga warrami fasiraadda waxaadan karin inaad ku samirto.

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ
بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٧٨﴾

79. Markabka waxaa lahaa masaakiin ka shaqeeya badda waxaana doonay inaan ceebeeyo waxaana ahaa hortooda xaakim xoog ku qaata doon kasta (oo fayow).

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْلُكِينَ
يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرْدَتْ أَنْ أَعْيَبَهَا
وَكَانَ وِرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ
غَصْبًا ﴿٧٩﴾

80. Wiilkana waxay ahaayeen labadiisii waalid mu'miniin waxaana ka cabsannay inuu ku mashaqeeyo xadgudub iyo (gaalnimu).

وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ
فَحَشِيْنَا أَن يَرْهَقَهُمَا طُغْيَانًا
وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾

81. Waxaanna doonnay inuu ugu badalo Rabbigood mid ka khayr roon daahirnimo iyo u dhawi naxariis.
82. Darbigana waxaa lahaa labo wiil oo agoon ah oo magaalada, waxaana hoostiisa ahaa kansi ay leeyihiin, wuxuuna ahaa aabahood mid suubban, wuxuuna doonay Allehaa inay gaadhaan xoogooda lana baxaan kansigooda naxariista Allehaa dartiis, uma falin ra'yigayga, kaasi waa fasirka waxaadan karin samirkiisa*.

فَأَرَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ
رِزْقًا وَأَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٨١﴾

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي
الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ
أَبُوهُمَا صَالِحًا فَآرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا
أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً
مِّنَ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ
تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

Way socdeen Muuse iyo Khadir intay ka yimaadaan magaalada oyna warsadeen cunno, wayna u diideen markaasay arkeen darbi dhacaya waxaana toosiyeey Khadir. Markaasuu yidhi Muuse maad ujuuro ka qaadatid, markaasuu yidhi Khadir: halkan waa meeshaan ku kala tagaynay, wuxuuna u fasiray arrimihii uu soo mariyeey oo ah in markabka masaakiin lahayd kuna dhawaa xaakim xooga doonta fiican saasna u waxyeelleeyey. Yarkuna ma fiicnayn wuuna dilay si uusan u gaalayn waalidka, darbigana agoon aabahood wanaagsanaa yaa lahaa waxaana ku hoos jiray kansi si ay ula baxaan, arrimahaasna waxay ku dhaceen idamka Alle, taasina waxay ku tusin in Alle ogyahay maslaxadda iyo waxa wanaagsan dadkase waxaa la faray wanaag iyo camal fiican. [Al-Kahf: 77-82].

* Qisadan kuma tusineeyso in ay u bannaan tahay qof inuusan ku dhaqmin sharciga islaamka isagoo sheeganayo cilmi qarsoon oo la siiyay darteed, waayo khadar wuxuu ahaa Nabi loo waxyoonaayay sida uu u yidhi «kama sameeyn ra'yigeeyga». Waxaad ogtahay in aan Nabigeenna Nabi ka dambeeyn; culumadana waxay ku xukmiyeen gaalnimo qofkii saas sheegta, mana jiro cilmi baadhin iyo cilmidaahir (dib u eegaha).

83. Waxay ku warsan dul qarnayn xaggiisa waxaad dhahdaa waxaan idinku akhrin xaggiisa war (waxyi).

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْقَرْنَيْنِ قُلْ
سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾

84. Annagaa makaninnay (siinnay) xukun dhulka waxaanna u siinnay wax kasta sabab (cilmi).
85. Wuxuuna raacay waddo.
86. Markuu gaadhay qorrax u dhacna wuxuu helay iyadoo ku dhici il dhoobo ah (muuqaalka) wuxuuna ka helay agteeda qoom, waxaana nidhi Dul Qarnaynow waa inaad cadaabto ama ka yeelato wanaag.
87. Wuxuuna yidhi ruuxii dulmi fala waannu cadaabi (ciqaabi) markaasaa loo celin Allehiis wuuna cadaabi cadaab daran.
88. Ruuxiise rumeeya oo fala wanaag wuxuu mudan abaal fiican waxaanna u dhihi amarkannaga fudayd.
89. Markaasuu raacay waddo.
90. Markuu gaadhay qorrax ka soo baxna wuxuu helay iyadoo ku soo baxda qoom aannaan yeelin sokeydeeda asturaad.
91. Arrinku waa sidaas (aan sheegay), waxaan ku koobnay waxa (Dulqarnayn) agtiisa ah ogaansho.

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ كُلَّ شَيْءٍ سَبَّأً ﴿٨٥﴾

فَاتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا الْقَارِنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾

قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨٧﴾

وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ الْحَسَنَىٰ وَسَنُقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾

ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سَبْرًا ﴿٩٠﴾

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾

Qisada Dul Qarnayn iyo in Alle siiyey xukun ballaadhay oo gaadhay bari iyo galbeed iyo waxyaaluhuu la kulmay waa in ruuxa muslimka ah rumeeyaa illeen quraankaa sheegay, Alle na wuxuu doono wuu falaa, waxaana quraanka ka muuqata inuu ahaa nin wanaagsan oo xaq rumeeyey. Arrinta la sheegi

oo ah inuu ahaa kii dhisay Iskandiriyada Masar oon mu'min ahayn waxaa diidi waxaan soo sheegnay iyo in culimada islaamku sheegeen inuu ahaa nin mu'min ah oo joogay waqtigii Nabi Ibraahim, mana wanaagsana in lagu dagdago taariikhda inta la yaqiinsanaayo, mana bannaana in war kale laga horkeeno quraanka oo la dhaho saasuu sheegi quraanku, xaalkuna waa saas, ruuxa rumeeyey waa inuu raaco quraanka kaan rumeynna loo sheego hadduu rumeeyana wanaag haddii kalana wuu khasaaray. [Al-Kahf: 83-91].

92. Markaasuu raacay waddo.

93. Markuu gaadhay inta u dhexeysa labada buurood ee xijaabaya waxa ka danbeeya wuxuu ka helay hortooda qoom aan garanayn hadal (af gaar ah ku hadla).

94. Waxayna dheheen Dul Qarnaynow yaajuuj iyo maajuuj waxay fasaadin dhulka ee ma kuu yeellaa ujuuro inaad yeesho dhexdannada derbi xijaaba.

95. Wuxuu yidhi wuxuu i makaniyey (i siiyey) Rabbigey yaa ka khayr roon ee igu caawiya xoog aan yeelo dhexdiinna xidheene.

96. I siiya goosimo bir ah, markuu ekeeyey labada dhinac dhexdooda wuxuu yidhi afuufa markuu ka yeelay dabna wuxuu yidhi i siiya aan ku shubee maar la dhalaaliyey.

97. Mana karayaan inay ka soo kor baxaan (ka soo dhacaan) mana karayaan inay duleeliyaan.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾

قَالُوا يَبْنَؤُا الْقَرْنَيْنِ إِنْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نُجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾

عَاثُونِي رُبْرَ الْحُدَيْدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ أَنْفُحُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ عَاثُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قَطْرًا ﴿٩٦﴾

فَمَا اسْطَلْعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَظْلَعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾

98. Wuxuuna yidhi kan waa naxariis Rabbigeey, markuu yimaaddo yabooha Rabbigeyna wuxuu ka yeelaa burbur, yabooha Rabbigeyna waa xaq (sugan).

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٨﴾

Waxaa socotay qisadii dul qarnayn intuu ka gaadho gidaar xidhan oo ay ku ag nool yihiin dad af gaar ah ku hadli oon saas loo garanayn, kana cawday juuj iyo maajuuj oo ah kuwo fasaadin dhulka oyna ka codsadeen inuu jidaar adag dhex yeelo oy waxna siiyaan, wuxuuse u sheegay in Alle siiyey wax ka roon waxooda, kana codsaday inay xoog ku kaalmeeyaan una keenaan biro, markuu ekeeyeyna uu ku shubay maar iyo bir la dhalaaliyey kamana soo bixi karaan, waana naxariis Alle, markuuse yimaaddo yabooha Alle wuu burburiyaa, waana xaq yaboohiisu. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu ku yidhi xadiith dheer: waxaa dhexdiinna ah (qiyaamada) laba ummadood oo waxay ahaadaanba badiya, yaajuuj iyo wamaajuuj waana waajib in la rumeeyo jiriddooda hase yeeshee xaggee iyo sidee wax ma tarto. [Al-Kahf: 92-98].

99. Waxaannu ka yeeli qaarkood maalintaas kii qaarka (kale) dhexgali waxaana la afuufaa suurka waana soo kulminnaa kulmin.
100. Waxaanna u bandhigaynaa jahannamo maalintaa gaalada bandhig.
101. Waana kuway indhahoodu yihiin dabool dhexdiis xagga xuskayga mana aha kuwo kara (maqalka) xaqa.
102. Ma waxay u maleeyeen kuwii gaaloobay inay ka yeesheen addoommadayda iga sokow awliyo (tu anfici inay tahay, saas ma aha arrintu) waana u darabnay jahannamo gaalada dagid.

* وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرَضًا ﴿١٠٠﴾

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾

أَفْحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِن دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِّلْكَافِرِينَ نَزُلًا ﴿١٠٢﴾

103. Waxaad dhahdaa ma idiin warramaa kuwa khasaaro badan camallo.
104. Waa kuwuu dhumay camalkoodu nolosha adduun iyagoo isuna malayn inay wanaajin camalka.
105. Kuwaasu waa kuwa ka gaalobay aayaadka Rabbigood iyo la kulankiisa oo uu buray camalkoodu umana joojinno maalinta qiyaame miisaan «qiimana ma leh».
106. Kaasina waa abaalkoodii jahannamo, gaalnimadooda darteed, waxayna ka yeesheen aayaadkayga iyo rasuulladayda jeesjees.

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ
أَعْمَلًا ﴿١٠٣﴾

الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ
وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَلُهُمْ فَلَا تُقِيمُ
لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْنًا ﴿١٠٥﴾

ذَلِكَ جَزَاءُهُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا
وَاتَّخَذُوا آيَاتِي هُزُوعًا ﴿١٠٦﴾

Maalinta qiyaame waa maalin dhibaato badan ciddii Alle ka fududeeyo mooyee, waana maalin la kulmin dadka oyna is dhexqaadi iskuna wareeri, gaaladana lagu kulmin naarta, kuwaasoo ah kuwa xaqa ka indha beelay oon maqlaynna, gaalada Alle ka sokow waxay caabudaan yeeshayna waxaa loo darbay naarta jahannamo. Kuwa ugu khasaara badanna waa kuwa camalkoodu ku dhumay adduunka isuna malayn inay wanaag fali, kana gaalobay quraanka, iyo la kulanka Alle, wax qiima ahna loo yeeli maayo qiyaamada, illeen way gaaloobeen ooy ku jeesjeeseen quraanka iyo Rasuulkaba, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa la keeni qiyaamada nin wayn oo shilis (cayilan) oon u miisaanmayn garab kaneeco. Sacad binu Abii Waqaasna waxaa laga wariyey: kuwa ugu khasaaro badan camal waa yuhuud iyo nasaaro. Waxayna ku tusin in la digtoonaado oo la toosnaado. [Al-Kahf: 99-106].

107. Kuwa rumeeyey (xaqa) oo fala camal fiican waxay u ahaatay jannada firdowso degid. (Martiqaad).
108. Wayna ku waari dhexdeeda mana doonaan inay xaggeeda

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا
جِوَلًا ﴿١٠٨﴾

ka wareegaan (guuraan).

109. Waxaad dhahdaa hadday u noqoto badda khad kalimooyinka Rabbigey waxaa dhammaan lahaa badda ka hor dhammaanshaha kalimaadka Rabbigey aaban keenno isagoo kale (oo siyaadin ah).
110. Waxaad dhahdaa waxaan uun ahay anigu bashar (dad) idinkoo kale ah, waxaa lay waxyooday in uun uu yahay kan cibaadada idinka mudan Ilaah kaliya, ruuxiise dooni la kulanka Allehiis ha falo camal fiican, yuuna la wadaajinna cibaadada Allehiis cidna.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلِمَاتِ رَبِّي
لَتَفِدَّ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي
وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ
أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُهُ وَحِدٌ فَمَنْ كَانَ
يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا
صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ
أَحَدًا ﴿١١٠﴾

Mu'miniinta camalka fiican wuxuu Alle u darbay jannada firdowsa oyna ku waari ka guuridna ayna doonayn, sida adduunka la dooni in marba meel loo guuro ama loo wareego, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: haddaad Alle warsataan janno warsada jannada firdowsa waa jannada ugu sarreysa uguna wanaagsan, kana soo burqadaan wabiyada jannada, (Bukhaari iyo Muslim).

Markaas waxay suuraddu ku dhammaatay waasacnimada cilmiga Alle iyo inuusan dhammaanayn haddii geedaha qalin laga dhigo sida suurad kale caddaysay, badahana khad laga dhigo. Nabiguna waa dad hase yeeshee loo waxyooday in Ilaah kali yahay loona kali yeelo camalka cid kalana lala wadaajin. Rabiic binu Anas wuxuu yidhi: cilmiga dadka dhammaan marka loo eego cilmiga Alle wuxuu la mid yahay dhibic badahoo dhan. (Xaakim).

Taasina waxay ku tusin inaan cidna cilmi ku faani karin, sheeganna karin, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: markuu Alle kulmiyo kuwii hore iyo kuwii dambaba maalin aan shaki lahayn waxaa dhawaaqa dhawaaqe ruuxii la wadaajiyey camal Alle cid kale ha ka doonto abaalkiisa, Alle waa ka kaaftoon yahay wadaage. (Imaam Axmed). Waxaa uun loo baahan yahay waa camal fiican oo Alle dartiis loo falo si Alle abaal wanaagsan looga helo. [Al-Kahf :107-110].

Suurat Maryam

سُورَةُ مَرْيَمَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Xarafyadan waa la soo sheegay kuwo la mid ah.
2. (Kanna) waa sheegid naxariista Allaha (u naxariistay) addoonkiisa Zakariye.
3. Markuu u dhawaaqay Rabbigiis dhawaaq qarsoodi ah.
4. Yidhina Allow anigu waan tabaryaraaday madaxayguna wuxuu la huray cirro, mana ahayn baryadaada Allow mid ku khasaara.
5. Anigu waxaan ka cabsan qaraabada iga dambaysa (inay xumaadaan) haweenaydayduna waa madhasho, iga sii agtaada wali (walad).
6. Iga dhaxla (Nabinnimada) oo dhaxla ehelkii Yacquub kana yeel Allow mid laga raalli noqdo.
7. Zakariyow annagu waxaannu kuugu bishaarayn wiil magaciisu yahay yaxye oonnaan u yeelin horay wax la mid ah (la magac ah).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كَهَيْعَصَ ﴿١﴾

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ وَرَكْرِتًا ﴿٢﴾

إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ﴿٣﴾

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَأَشْتَعَلَ
الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ
شَقِيًّا ﴿٤﴾

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوْلَىٰ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ
أُمْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ
وَلِيًّا ﴿٥﴾

يَرْثُنِي وَيُرِثْ مِنْ عَالِ يَعْقُوبَ ۖ وَأَجْعَلْهُ
رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾

يَذَكِّرْنَا إِذَا تُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ أُسْمُهُ يَحْيَىٰ
لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِن قَبْلُ سَمِيًّا ﴿٧﴾

8. Wuxuu yidhi Allow sidee iigu ahaan wiil iyadooy tahay haweeneydaydu madhasho oon ka gaadhay waynida gabow.
9. Wuxuu yidhi: waa saas, wuxuuna Rabbigaa yidhi: abuuridda (yaxye) way ii fuddahay waana ku abuuray horay adoon ahayn waxba.

Nabi Zakariye yaa Alle waydiistay isagoo wayn haweenaydiisuna dhalin in Alle siiyo cid wanaagga iyo Nabinnimada ka dhaxasha, Alle na wuu aqbalay baryadiisii wuxuuna siiyey wiilkiisii Nabi Yaxye, markuu la yaabay xaalkiisa iyo kan ehelkiisa wuxuu Alle u sheegay inay u fuddahay illeen isagaba wuxuu abuuray isagoon waxaba ahayne.

Waxaa sugnaaday inaan Nabiyada laga dhaxlin xoolo ee laga dhaxlo cilmi. Tan kale waxay ku tusin in Alle aqbalay baryada addoommadiisa, wax walbana u fudud yahay hadduu doono, iyo in loo cabsado diinta iyo wanaagga iyo xaq. [Maryam: 1-9].

10. Wuxuu yidhi Allow ii yeel calaamo (xaqnimada yaboohaada) wuxuu yidhi (Alle) calaamadaadu waa inaad la hadlin dadka seddex habeen oo israacsan (adoo fayow).
11. Markaasuu ugaga soo baxay qoomkiisii mixraabka wuxuuna u ishaaray xaggooda inay tukadaan aroor iyo galabba.
12. (Waxaa loo yidhi) Yaxyow ku qaado kitaabka (Tawreed) xoog (dadaal), waxaan siinnay xigmo isagoo yar.
13. Iyo naxariis agtannada ka ahaatay iyo daahirnimo wuxuuna ahaa dhawrsade.

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ
أُمْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ
عِتْيًا ﴿٨﴾

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْئٍ وَقَدْ
خَلَقْتَنكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ﴿٩﴾

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَاتُكَ إِلَّا
تُكَلِّمُ النَّاسَ تِلْكَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿١٠﴾

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ
فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً
وَعَشِيًّا ﴿١١﴾

يَنبِئُ حِيَّ حِذِّ الْكِتَابِ بِقُوَّةٍ وَأَنبِئْتَهُ
الْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾

وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَرُكُودًا ﴿١٣﴾ وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾

14. Iyo baarri labadiisa waalid mana ahayn daalim caasi ah.
15. Nabadgalyo korkiisa ha ahaato maalinta la dhalay iyo maalintuu dhiman iyo maalinta la soo bixin isagoo nool.
16. (Ku xus) kitaabka (Quraan ka warki) Maryama, markay uga fogaatay ehelkeeda meel bari ah, (bariga Qudsi).
17. Oyna ka yeelatay xaggooda astur, oon u dirray xaggeeda ruuxannagii (Jibriil), oo isugu shabbahay dad eg.
18. Una tidhi anigu waxaan kaa magan galay (Allaha) Raxmaan ah haddaad tahay dhawrsade.
19. Kuna yidhi anigu waxan uun ahay Rasuulka Allehaa inaan ku siiyo wiil daahir ah.
20. Waxayna tidhi sidee iigu ahaan wiil anoosan i taaban dad (nikaax), ahayna mid xun oo sinaaysata.
21. Wuuxuna yidhi waa sidaas, wuxuuna yidhi Allehaa wuu u fudud yahay korkayga iyo inaan uga yeello calaamad dadka iyo naxariis xaggayga ah waana arrin la xukumay (dhammeeyey).

وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا
عَصِيًّا ﴿١٤﴾

وَسَلَّمَ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

وَأُذْكَرُ فِي الْكِتَابِ مَرِّمَ إِذِ انْتَبَدَتْ
مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا
إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾

قَالَتْ إِنَّيَأَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِن
كُنْتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ
غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ
يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّئٌ
وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا
وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾

Zakariye wuxuu Alle warsaday in calaamo loo yeelo arrinkaas, wuxuuna aamusnaa saddex habeen, wuxuuna ku hadlayey ishaaro, waxaana la siiyey Yaxye kitaab iyo xigmo, naxariis iyo daahirnimo wuxuuna ahaa dhawrsade,

u ah baarri labadiisa waalid, mana ahayn madax adke caasi ah, Alle na waa nabadgaliyey maalintii la dhalay, tuu dhiman iyo maalinta la soo bixin isagoo nool. Maryama qisadeedu waxay ahayd mid wayn, waxayna dhanka bari ee Qudsi ugaga qarsoontay dadkeedii, waxaana u yimid Jibriil oo bashar ku shabbahan waxayna ka magan gashay Alle, wuxuuna u sheegay in Alle u soo diray si uu wiil u siiyo, wayse yaabtay siday u heli wiil iyadoon nin qabin, mid xun oo suuqa gashana ahayn, Alle ayaase u sheegay in awoodda Alle u fududdahay, yahayna xaal dhammaysan. Waana soo sheegnay in si dhab ah oo nadiif ah loo rumeeyo arrintan innagoo ka duwan yahyud halaag ha ku dhacee. Illeen Rabbiga xaqa ah yaa si xaq ah uga warramayee. [Maryam: 10-21].

22. Way xambaartay (uurowday) waxayna ula fogaatay meel dheer (durugsan).
23. Waxayna u dhibaataysay fooshii jirrid timir waxayna tidhi shalleytee maan dhinto ka hor arrintan oon noqdo mid la halmaamo o laga tago.
24. Wuxuuna uga dhawaaqay hoosteeda ha murugonnin wuxuu yeelay Allehaa hoostaada wabi (yar).
25. Una gilgil xaggaaga jirrida timirta ha kuu soo riddo korkaaga timir (curdana) oo fiicane.
26. Ee cun oo cab qabowsana il (farax), haddaad ka aragto dadkana ruux waxaad dhahdaa anigu waxaan u nadray (Allaha) Raxmaan ah in aan u soomo oonan la hadlin maanta cidna.
27. Waxayna ula timid Ciise qoomkeeda iyadoo xambaarsan waxayna dheheen maryamoy waxaad la timid wax wayn.

* فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِءَ مَكَانًا

قَصِيًّا ﴿٢٢﴾

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ
قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ

نَسِيًّا مَنَسِيًّا ﴿٢٣﴾

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ
رَبُّكَ تَحْتِكَ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾

وَهَزَيْتُ إِلَيْكَ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسْقِطُ
عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

فَكُلِي وَأَشْرَبِي وَفَرِي عَيْنًا فِيمَا تَرِيَيْنَ مِنْ
الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ
صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ﴿٢٦﴾

فَأَتَتْ بِهِءَ قَوْمَهَا تَحْمِيلُهُ وَقَالُوا يَمْرَيْمُ
لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾

28. Haaruun walaashiisay (tii ninkaa wanaagsan uga ekeyd wanaagga) ma eheyn aabahaa ruux xun, mana ahayn hooyadaa mid xun (la tuhmo).
29. Wayna u ishaartay xaggiisa waxayna dhaheen sideen ula hadlaynaa ruux ku sugan sariirilmood isagoo yar.

يَتَأَخَذَتِ هُرُورٌ مَّا كَانَ أَبِيكَ أَمْرًا سَوْءًا
وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ
كَانَ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾

Wuxuu Alle kaga warramay aayadahan inay Maryan uurowday Nabi Ciise, oyna ka fogaatay qoomkeedii, ka dibna fooshii ku qabatay timir agteed, markaas jeclaatay inay dhimatoo la halmaamo, waana loo dhawaaqay, inayan walbahaarin, geedka timirta ahna ay lusho si midho uga soo daataan, waxaana loogu yeedhay inay ka cunto kana cabto togga, hadday aragto dadna ayan la hadlin, waxayna ula timid qoomkeedii iyadoo xambaarsan, waxayna dhaheen Maryamoy waxaad la timid wax wayn, aabahaa iyo hooyadaa midna ma xumayn, waxayna u ishaartay inay yarka la hadlaan iyagoo leh seen ula hadlaynaa ilmo sariirta jiifa. Waxaan soo sheegnay inay waajib tahay in awoodda Alle la rumeeyo loona hoggaansamo Alle iyo sharcigiisa. [Maryam: 22-29].

30. Wuxuuna yidhi (Ciise) anigu waxaan ahay addoon Alle, wuxuuna i siiyey kitaabka (injiil) wuxuuna iga yeelay Nabi.
31. Wuxuuna iga yeelay mid la barakeeyey meel kastoon ahay, wuxuuna ii dardaarmay salaadda iyo zakada intaan noolahay.
32. Wuxuuna iga yeelay baarriga waalidaday (hooyaday) igamana yeelin madax adage xun.
33. Nabadgalyana ha ahaato korkayga maalintii lay dhalay iyo maalintaan dhiman iyo maalinta laysoo bixin anoo nool.

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ
وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي
بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا
شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ
وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

34. Kaasi waa Ciise ibnu Maryama, waana hadalka xaqa ah ee ay shakin.
35. Kuma habboona Alle inuu yeesho ilmo, waana ka nasahan yahay, markuu doono xukun «amar» wuxuu uun dhahaa ahaw wuuna ahaan.
36. Ilaahay waa Rabbigeey iyo Rabbigiin ee caabuda, kaasaa ah jidka toosane.
37. Wayse iskhilaafeen xisbiyadii dhexdooda, wuxuuna halaag uga sugnaaday kuwii gaaloobay imaatinka maalinta wayn (ee qiyaamada).
38. Maqli ogaa oo arki ogaa maalintay noo imaan, hase yeeshee daalimiintu maanta waxay ku sugan yihiin baadi cad.
39. Uga dig iyaga maalin qoomammo, marka la xukmin amarka iyagoo ku sugan halmaansho oon rumeynayn.
40. Annagaa dhaxli dhulka iyo waxa korkiisa ah xaggannagaana (khalqiga) loo soo celin.

ذَٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ
الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحٰنَهُ
إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ
فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذَا
صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ قَوْلًا
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ
الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ
وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾

إِنَّا نَحْنُ نَرُتُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِنَّا
يُرْجِعُونَ ﴿٤٠﴾

Alle ayaa ka hadliyey Nabi Ciise, wuxuuna sheegay inuu yahay addoon Alle oosan ahayn Ilaah, kitaabna siiyey Nabina ka dhigay, barakeeyeyna meel kastoos joogo, farayna salaadda iyo zakada intuu nool yahay iyo baarrinnimada hooyadiis, ahaynna mid xun, nabad geliyeyna meel kasta uu ahaan, qisadiisuna waa xaq, Alle na waa ka nasahan yahay ilmo yeelasho, wax walbana waa u fudud yahay, Alle na waa waaxid, inkastooy gaaladu isku khilaaftay oo halaag u sugnaan qiyaamada, oyna aad wax u maqli una arki maalinta qiyaame ee Alle u hadhi wax kasta. [Maryam: 30-40].

41. Ku sheeg kitaabka (Nabi) Ibraahim, wuxuu ahaa runbadane Nabi ah.
42. Markuu ku yidhi aabbihiis aabbow maxaad u caabudi waxaan maqlayn, waxna arkayn, kaana deeqayn waxba.
43. Aabbow aniga waxaa ii yimid cilmi waxaan adi kuu imaannin ee i raac aan kugu hanuuniyo jid toosane (xaqa).
44. Aabbow ha caabudin shaydaan, shaydaanku wuxuu u yahay Allaha Raxmaan ah caasi.
45. Aabbow anigu waxaan ka cabsan inuu ku taabto cadaabka Allaha Raxmaan ah ood u noqoto shaydaan qaraabo.
46. Wuxuu yidhi (aabbihiis) ma waxaad nici adigu ilaahyadayda Ibraahimow, hadaadan joogin waan ku dhagaxyeyn ee iga tag waligeed.
47. Wuxuu yidhi (Nabi) Ibraahim nabadgalyo korkaaga ha ahaato waan kuu dambi dhaaf warsan adiga Rabbigey, Alle waa ii naxariiste ii baarri ah.
48. Waana idinka fogaan idinka iyo waxad caabudaysaan oo Alle ka soo hadhay, waxaanna baryi Rabbigey, waxaanna mudan inaan ku noqonnin baryada

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٤١﴾

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾

يَتَأْتِبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿٤٣﴾

يَتَأْتِبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾

يَتَأْتِبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾

قَالَ أَرَأَيْبُ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ لَئِن لَّمْ تَنْتَهَ لِأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا ﴿٤٦﴾

قَالَ سَلِّمْ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾

وَأَعْتَرِ لَكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾

Rabbigeey mid ku xumaada
(khasaara).

Qisada Nabi Ibraahim iyo aabbihiis iyo qoomkiisii wax badan yuu quraanku ka warramay, halkanna waxaa ka muuqda siduu Nabi Ibraahim ugu dadaalay wax u sheegga aabbihiis iyo wuxuu ugu jawaabay, waxaana muuqda baarrinnimadiisii oo ruux walba laga rabo inuu u wanaag falo waalidkiis diintaba ha kala duwanaadeene. Markuu ka noogay lana hadiday yuu u dambi dhaaf warsaday oo saameeyey waana intaan laga reebin wali, waana taas lagu kala tagay diinta darteed. Illeen diintu ma laha gorgortan iyo qaraabannimo, haddii xaqa la diidee. [Maryam: 41-48].

49. Markuu ka fogaaday iyaga iyo waxay caabudi oo Alle ka soo hadhay waxaan siinnay Isxaaq iyo Yacquub, mid kastana waxaan ka yeellay Nabi.
50. Waxaanna ka siinnay naxariistannada (wanaag) waxaanna u yeellay ammaan run ah oo sarraysa (hareysana).
51. Ku sheeg kitaabka (Nabi) Muuse (wuxuu ahaa ku la saafi yeelay) wuxuu ahaa rasuul Nabi ah.
52. Waana uga dhawaaqay dhinaca (buurta) Dhuur ee midigta ah, waana soo dhawaynay annagoo la hadli.
53. Waxaanna ka siinnay naxariistannada walaalkiis Haaruun oo Nabi ah.
54. Kuna sheeg kitaabka (Nabi) Ismaaciil, wuxuu ahaa rumeeyaha yabooha, wuxuuna ahaa rasuul Nabi ah.

فَلَمَّا أَعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا
جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ
لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ
مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥١﴾

وَنَذَرْنَهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ
وَقَرَّبْنَاهُ نَحِيًّا ﴿٥٢﴾

وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ
نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ
صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾

55. Wuxuunna ahaa mid fara ehelkiisa salaadda iyo zakada, wuxuuna ahaa mid Alle agtiisa lagaga raalli yahay.
56. Kuna sheeg kitaabka (Nabi) Idriis, wuxuu ahaa runbadane Nabi ah.
57. Waxaanna u kor yeellay meel sare.
58. Kuwaas waa kuwuu u nicmeeyey Alle oo Nabiyadii ah, oo durriyadii Aadam ah, iyo kuwaan xambaarray la jirka (Nabi) Nuux iyo durriyaddi Nabi Ibraahim iyo israa'iil iyo kuwaan hanuuninnay oon doorannay, marka lagu akhriyo korkooda aayaadka Allaha Raxmaan ah way dhacaan iyagoo sujuudi oo ooyi.

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ
وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ
صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَنِ
الَّتِي سَنَّ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا
مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ
وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَى
عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ حَرُوا سُجْدًا
وَبُكْيًا ﴿٥٨﴾

Markuu Nabi Ibraahim isaga tagay aabbihiis iyo qoomkiisii yaa Alle siiyey Isxaaq iyo wiilkiisii Yacquub, Alle na ka yeelay Nabiyo, Alle na u naxariistay magac fiicanna u yeelay, sidoo kale qisada Nabi Muuse iyo walaalkiis Haaruun iyana wax badan yey ku soo aroortay quraanka. Sidoo kale Nabi Ismaaciilkii fari jiray salaadda iyo zakada, iyo Nabi Idiriiskii runta badnaa.

Waana Nabiyada Alle u nicmeeyey marka aayaadka Alle lagu akhriyana sujuuda oo ooya. [Maryam: 49-58].

59. Waxaase ka gadaal maray kuwo xun oo dayacay salaadda oo raacay waxay naftoodu doonto (oo xun), waxayna la kulmi shar.
60. Cidda tobad keenta oo rumeysa oo camal fiican fasha mooyee, kuwaasu waxay gali jannada lagamana dulmiyo waxba.

* فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا
الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ
يَلْقَوْنَ عَذَابًا ﴿٥٩﴾

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ
شَيْئًا ﴿٦٠﴾

61. Jannooyinka cadnin (yey gali) ee ah tuu u yaboohay (Allaha) Raxmaana addoommadiisa, iyagoo maqan, wuuna ahaan yaboohiisu kii yimaadda.
62. Kuma maqlaan dhexdeeda hadal macno darro, ee waxay maqlaan salaam, waxayna ku mudan rizqigooda dhexdeeda aroor iyo galabba.
63. Taasi waa jannada aannu dhaxalsiin addoommadannada kooda ah mid dhawrsada.
64. Kuma soo dagno amarka Allehaa mooyee, waxaa u sugnaaday waxa horteenna ah, iyo waxa innaga dambeeya iyo waxa u dhexeeya arrintaas, mana aha Allehaa mid halmaansan.
65. Waa Rabbiga samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya ee caabud kuna samir cibaadadiisa, ma u ogtahay Alle wax la mid ah, (oo la magaca).

جَدَّتِ عَدْنِ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ
عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ
مَأْتِيًا ﴿٦١﴾

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ
رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾

تِلْكَ الْحِجَّتُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ
كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ
أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ
وَما كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
فَاعْبُدْهُ وَأَصْطِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ
لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

Waxaase ka gadaal maray kuwo xun oo salaadda dayacay, xumaanta raacay, oo la kulmi doona ciqaab daran, ciddiise toobad keenta oo camal fiican fasha waxay gali janno lamana dulmiyo, waxayna mudan jannadii Alle u yaboohay, oy wanaagoo dhan ka heli, xumaanoo dhanna ka dheeraan.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: addoonka iyo gaalnimada waxaa u dhaxeeya salaadda oo laga tago (Muslim).

Malaa'igta Alle na waxay uun ugu soo dagi jirtay amarka Alle iyo idankiisa, Alle na waa Rabbiga xaqa ah ee samooyinka iyo dhulka. Wax la mid ahna ama la magac ahna ma jiro. [Maryam: 59-65].

66. Wuxuu dhihi dadku (gaalku) ma markaan dhinto yaa laysoo bixin anoo nool.
67. Miyuuna xusuusanayn dadku annagu inaannu aburnay horay isagoon waxba ahayn.
68. Rabbigaadaan ku dhaartaye waannu kulmin iyaga iyo shayaadiinta, waxaanna keenaynaa gaararka jahannamo iyagoo fadhiya.
69. Markaas waxaannu ka siiban koox kasta midkooda ugu daran madax adaygga (gaalnimada iyo caasinta Alle).
70. Annagaa og kuwa mudnaan badan galidda naarta.
71. Cid idinka mid ah oon ku aroorayn ma jiro naarta, arrintaasna waxay ku ahaatay Allehaa wax go'an oo xukuman.
72. Markaas waxaannu korin kuwa dhawrsaday, waxaannu kaga tagi daalimiinta dhexdeeda iyagoo jilbo u fadhiya.
73. Marka lagu akhriyo korkooda aayaadkannaga oo cad cad waxay u dhihi kuwii gaaloobay kuwa rumeeyey labada kooxood midkee khayr roon nagaadi oo wanaagsan kulan (fadhi).
74. Badanaa intaan halaagnay hortood quruun ka fiican xoolo (qalab iyo dhar) iyo aragba.

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ أَإِذَا مَا مِثْلُ لَسَوْفَ
أُخْرَجَ حَيًّا ﴿٦٦﴾

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ
قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾

فَوَرَبِّكَ لَتَحْضُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينُ ثُمَّ
لَتَحْضُرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَنتَهُمُ أَشَدُّ
عَلَى الرَّحْمَنِ عِثًّا ﴿٦٩﴾

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا
صِلِيًّا ﴿٧٠﴾

وَإِنْ مِمَّنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ
حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ
فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

وَإِذَا تَنَادَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَيُّ
الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هُمْ
أَحْسَنُ أَثْمًا وَرِعْيًا ﴿٧٤﴾

Soo bixinta iyo qiyaamadoo la diido waa caadada gaalada, Alle se waa kan abuuray iyagoon waxba ahayn, soona kulmin gaalada iyo shayaadiinta galinna naarta jahannamo, Alle ayaana og cidda mudan arrintaas, waana la wada mari jidka naarta ee Alle ayaana ka korin kuwa dhawrsaday, kuna daadin daalimiinta oo dullaysan, waana kuwa marka xaqa iyo quraanka lagu akhriyo ugu jawaaba faan iyo wanaag sheegasho. Imisuuse Alle halaagay kuwa xoolo iyo arag wacan. Ibnu Mascuud wuxuu yidhi: waa lagu wada aroori naarta markaasaa cid walbana waxaa lagu soo bixin camalkiisa. Taasina waxay muujin inaan xaalku fududayn, waajibna tahay in la darbado. [Maryam: 66-74].

75. Waxaad dhahdaa ciddii baadi ku sugan ha u fidiyo Allaha Raxmaan ah fidin (hana u kaadiyo kaadin), markay arkaan waxaa loogu gooddiyey ama cadaaba ama saacadda (qiyaame) waxay ogaan cidday xumaan badan tahay gurigiisu oo tabaryar junuud (ciidammo).
76. Wuu u siyaadiyaa Alle kuwa hanuunay hanuun, kuwa hadha ee suubban (camalka) yaa khayr roon Allehaa agtiisa abaal marin khayrna roon meel laysu celiyo.
77. Ka warran midka ka gaalobay aayaadkannaga oo yidhi waxaa lay siin (aakhiro) xoolo iyo carruur.
78. Ma wuxuu daalacday waxa maqan, mise wuxuu ka yeeshay Allaha Raxmaana agtiisa ballan.
79. Saas ma aha ee waannu qori wuxuu sheegi, waxaanna u fidinnaa (kordhinnaa) cadaabka fidin.

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ
الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ
إِنَّمَا الْعَذَابُ وَإِنَّمَا السَّاعَةُ فَسَيَعْلَمُونَ
مَنْ هُوَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى
وَالْبَقِيَّةُ الصَّلَاحُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ
تَوَابًا وَخَيْرٌ مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾

أَفْرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ
لَأُوتِينَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾

أَخْلَعَ الْعَيْبِ أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ
عَهْدًا ﴿٧٨﴾

كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ
الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾

80. Waana dhaxlaynaa wuxuu sheegi wuxuuna noo imaan kali.

وَتَرْتُهُمْ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٠﴾

Ciddii baadida iyo xumaanta ku madax adaygta Alle na waa u sii badiyaa, markaasay ogaan qiyaamada cadaab iyo cidda tabaryar, oo xun. Kuwa hanuunayse wuxuu u siyaadiyaa Alle hanuun, camalka fiican yaana hadhi oo wax tari kuna khayr roon Alle agtiisa. Kuwa gaaloobayse ee sheegan in la siin carruur iyo xoolo ma waxay daalacdeen waxa maqan, mise Alle ayay ballan la dhigteen, taas ma aha ee waa la qori waxay sheegi, cadaabna waa loo badin, wuxuuna imaan qiyaamada kali. [Maryam: 75-80].

81. Waxay yeesheen Alle ka sokow ilaahyo inay ugu noqdaan cizi (tabar).
82. Saas ma aha ee waxay ka gaaloobi cibaadadooda, waxayna ku noqon korkooda lid (col).
83. Miyaadan ogayn inaan ku dirro shayaadiinta gaalada oy boorrin (baadiyeyn) baadi.
84. Ee ha ku degdegin korkooda, waannu uun u tirin tiree.
85. Xusuuso maalintaan u kulmineyno kuwa dhawrsaday Allaha Raxmaana iyagoo wafdi ah.
86. Oon u kaxaynayno dambiilayaasha xagga jahannamo iyagoo aroora.
87. Mana hantaan shafecoco cid ka yeelata Allaha Raxmaana agtiisa ballan mooyee.
88. Waxay dheheen (gaaladu) wuxuu yeeshay Allaha Raxmaana ilmo.

وَأَتَّخِذُوا مِن دُونِ اللَّهِ إِلَهاتٍ لِّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾

كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤْوَرُهُمْ آرَاءَ ﴿٨٣﴾

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا ﴿٨٤﴾

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفَدًّا ﴿٨٥﴾

وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرِدًّا ﴿٨٦﴾

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾

89. Waxaad la timaadeen wax wayn.
90. Oy u dhawdahay samooyinku inay la dillacaan lana jeexmo dhulku oy la hoobato buuruhu burbur.
91. Inay u sheegeen Allaha Raxmaana ilmo.
92. Kuma habboona Allaha Raxmaana inuu yeesho ilmo.

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ﴿٨٩﴾

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ
الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾

أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾

وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾

Wuxuu ka warrami Alle inay gaaladu yeeshen ilaahyo Alle ka soo hadhay inay cisse iyo gargaar ka helaan, saasna ma aha ee way diidi doonaan qiyaamada colla way u noqon. Shaydaan iyo gaalla waa saaxiib ku kicin xumaanta, ee samir wax walba wuxuu leeyahay waqtiye.

Tan kale maalinta qiyaame wuxuu Alle soo kulmin kuwa dhawrsada iyagoo wafdi sharaf leh ah, dambiilayaashana waxaa loo kaxayn xagga jahannamo iyagoo aroori, wax Alle ka soo hadhay oo shafeeco hantana ma jiro cid ballan ku yeelatay Alle agtiisa mooyee, Alle na ilmo ma yeelan, warkaasina waa arrin wayn oy u dhawdahay in cirku iyo dhulku la dillaaco, buuruhuna la burburi gaadhaan, illeen Alle ayay ilmo u sheegeene, taasina kama suurowdo Alle. Cali binu Abii Dhaalib wuxuu yidhi: kuwa dhawrsada waxaa la soo kulmin iyagoo gaadiid fiican saaran, intay ka garaacaan albaabka jannada. [Maryam: 81-92].

93. Wax kastoo samada iyo dhulka ku sugan wuxuu u imaan Alle isagoo addoona.
94. Wuu koobay Alle wuuna tiriyeey tiro.
95. Dhammaantoodna waxay u imaan Alle qiyaamada iyagoo kali ah.
96. Kuwa xaqa rumeeyey ee camal fiican falay wuxuu u yeeli Allaha Raxmaana jacayl.

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا
عَاتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾

لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾

وَكُلُّهُمْ عَاتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

97. Waxaan uun ugu fududaynay quraanka carrabkaaga inaad ugu bishaarayso quraanka kuwa dhawrsada uguna digtid qoom dood badan (oo xun).
98. Badanaa intaan halaagnay hortood qarni, ma ka kasaysaa xaggooda (aragtaa) ruuxna, ama ma ka maqli xaggooda cod.

فَأَنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ
الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ۙ ﴿٩٧﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحِيسُ
مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْرًا ۙ ﴿٩٨﴾

Cirka iyo dhulka iyo waxa u dhexeeyaba waxa ku sugan Alle ayaa iska leh, oyna cid walbaa u imaan qiyaamada iyadoo kaligeeda. Alle na waa koobay khalqiga waana u tirsan yahay, ciddii xaqa rumeysa wanaagna sameysa wuxuu Alle u yeeli jacayl. Siduu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) sheegay: in markuu Alle jeclaado ruux uu faro Jabriil inuu jeclaado markaasuu jabriil u dhawaaqaa ehelka samada inay jeclaadaan, markaasaa dhulkana aqbal loogu yeelaa, cadhaduna waa sidaas. Quraankana Alle ayaa u sahlay carrabka si loogu bishaareeyo kuwa dhawrsada, uguna digo gaalo madax adag oo muran badan. Wax badan baana la halaagay quruumo ka horreeyey, wax raadana aan laga arkayn wax shanqadhana aan laga maqlayn.

Cismaan binu Cafaan wuxuu yidhi (Alle ha ka raalli noqdee): ruux kastoo khayr fala ama shar fala wuxuu Alle huwiyaa marada camalkiisa. [Maryam: 93-98].

Suurat Dhaahaa

سُورَةُ طه

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Xarafyadan kuwo la mid ah waa la soo sheegay.
2. Maanaan dejin korkaaga quraanka inaad ku dhibbooto.
3. Waase waanada ciddii cabsan.
4. Waana soo dejinta Allaha abuuray dhulka iyo samooyinka sare.
5. Allaha Raxmaana carshiguu ka kor noqday (si u cunanta).
6. Waxaana u sugnaaday waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan iyo waxa u dhaxeeya iyo waxa ka hooseeya dhulka.
7. Haddaad kor u qaaddo hadalka Alle waa og yahay waxa qarsoon iyo waxa la qariyey.
8. Alle ilaah xaq lugu caabudo ma jiro isaga mooyee, waxaana u sugnaaday magacyo fiican.
9. Ma ku soo gaadhay warkii (Nabi) Muuse.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه ١

مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ ٢

إِلَّا تَذَكُّرًا لِّمَن يَخْشَىٰ ٣

تَنْزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ
الْعُلَىٰ ٤

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ٥

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا
بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَىٰ ٦

وَإِن تَجَهَّرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ
وَأَخْفَىٰ ٧

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَىٰ ٨

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ٩

10. Markuu arkay dab oo u yidhi ehelkiisa nagaada (suga) anigu waxaan arkaa dabe, waxaana u dhawahay inaan idiinka keeno dhuxul ama aan ka helo dabka korkiisa cid wax tusisa.

إِذْ رَمَا نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا يُقْبَسُ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾

Quraanka Alle uguma soo degin Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu ku dhibtamo siday gaaladii sheegeen ee quraanku waa digniin iyo soo dejin Alleha sare ee awoodda leh, wax walbana hanta, wax walbana og kor iyo hoosba, ilaah xaq lugu caabudo ma jiro isaga mooyee, magacyo fiican baana u sugnaaday. Qisadii Nabi Muuse iyo iftiinkuu arkay iyo siduu xaalkiisu ahaana wax badan yuu quraanku ka warramay, si Nabiga loo xoojiyo, loona samirsiyo. Quraankuna waa khayr iyo wanaag iyo naxariis, waxaana ku dadaala cid khayr leh. Waxaana sugnaatay: ruuxuu Alle khayr la doono wuxuu kasisiyyaa diinta. Waxaa wariyey (Bukhaari iyo Muslim). [Dhaahaa: 1-10].

11. Markuu yimid (muuse) dabkii waxa loogu dhawaaqay muusow.
12. Anigu waxan ahay Allehaa ee siib kabahaaga adigu waxaad ku sugan tahay toggii daahirnaa ee Dhuwa.
13. Anaana ku doortay ee maqal waxa lagu waxyoon.
14. Anigu waxaan ahay Alle ilaah xaq lugu caabudo ma jiro ani mooyee, ina caabud, oogna salaadda xuskayga (dartii).
15. Saacadda (qiyaame) way imaan waxaanan u dhawahay inaan qariyo in laga abaal mariyo naf kasta waxay camal fashay.
16. Ee yuusan kaa iilin xaggeeda ruuxaan rumeyn saacadda, raacayna hawadiisa (xun) ood halaagsanto.

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَمْوَسَىٰ ﴿١١﴾

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طَوًى ﴿١٢﴾

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴿١٣﴾

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِيُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾

فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾

17. Waa maxay taas midigtaada ku jirta Muusow (ogaal waydiin).
18. Wuxuu yidhi iyadu waa ushaydii waa cuskadaa korkeeda waxna waan ugu lulaa adhigayga, dana kalana waa iigu sugnaadeen.
19. Wuxuu yidhi (Alle) tuur usha Muusow.
20. Wuuna tuuray waxayna soo baxday mas ordi.
21. Wuxuuna yidhi (Alle) qaad hana cabsannin waxaannu ku celin xaalkeedii horee.

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَمُوسَىٰ ﴿١٧﴾

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّوْا عَلَيَّهَا
وَأَهْشُ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ
أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾

قَالَ أَلْقَاهَا يَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا
الْأُولَىٰ ﴿٢١﴾

Markuu Nabi Muuse soo gaadhay nuurkii yaa la faray inuu siibo kabaha illeen toggii daahirka ahaa yuu ku sagan yahaye ee dhuwa. Alle na wuu doortay Nabi Muuse waxaana loo waxyooday inaan ilaahay mooyee Alle kale oo xaq lagu caabudaa jirin iyo in uu salaadda dar Alle u oogo. Saacadduna way iman shaki la'aan, naf walbana waa la abaal marin ee yaanay jidka toosan kaa leexinnin cidaan rumeynin oo raacay xumaan oo halaagsamay. Markaasaa Alle ka warramay ushii Nabi Muuse iyo xaalkeedii sida meela badan lagu sheegay, taasina waxay ku tusin awoodda Alle. [Dhaahaa: 11-21].

22. U dum gacantaada garabkaaga waxay soo bixi iyadoo cad xumaan la'aan, waana calaamad kale.
23. Inaan ku tusinno aayaadkannaga weyn.
24. Ee aad xagga Fircoon wuu xadgudbaye (kibray).
25. Wuxuu yidhi (Muuse) Allow ii waasici laabta.
26. Iina sahal (fududee) amarkayga.
27. Furna guntinta carrabkayga.

وَأَضْمَمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجْ
بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَىٰ ﴿٢٢﴾

لِيُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ ﴿٢٣﴾

أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي ﴿٢٧﴾

28. Ha kaseen hadalkeygee.
29. Iina yeel wasiir ehelkeyga ah.
30. Haaruun walaalkay.
31. Kuna adkee «xooji» tabartayda (dhabarkayga).
32. Lana wadaaji amarkayga.
33. Inaan kugu tasbiixsanno wax badan.
34. Oon ku xusno wax badan.
35. Adugu waxaad tahay mid na arkee.
36. Wuxuu yidhi (Alle): waa lagu siiyey warsigaagii Muusow.
37. Waana kugu mannaysannay wanaag (ku siinnay) korkaaga mar kale.
38. Markaan u waxyoonnay hooyadaa (ku ilhaamay) wixii lagu ilhaameeyey.
39. Ku tuur Muuse sanduuq, kuna tuur taabuudka badda dhexdeeda, badduna ha ku riddo xeebta, waxaa qaadan colkayga iyo colkiisa (Fircoon), waxaana kugu tuuray jeceylkeyga korkaaga iyo in lagu barbaariyo ilaalintayda.

يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾

وَأَجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾

هَارُونَ أَخِي ﴿٣٠﴾

أَشَدُّ بِهِ أَزْرَى ﴿٣١﴾

وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾

كَيْ تَسْبِيحَكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾

وَتَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَى ﴿٣٦﴾

وَلَقَدْ مَنَّاْنَا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿٣٧﴾

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمَمِكَ مَا يُوحَىٰ ﴿٣٨﴾

أَنِ اقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ

فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاجِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي

وَعَدُوٌّ لَّهُ، وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ حُبَّةً مِّمِّي

وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي ﴿٣٩﴾

Aayadahani waxay ka warrami sida Alle u xoojiyey Nabi Muuse una siiyey gacan nuura cudur la'aan, una faray inuu aado fircoon una digo, una waasiciyey laabtiisa, amarkiisana u fududeeyey, carrabkiisana u wanaajiyey si ay u kasaan

hadalkiisa, walaalkiis Haaruunna Nabi wasiir ah ka dhigay, inay Alle u wada caabudaan, iyo in Alle ka aqbalay Nabi Muuse baryada Alle, una wanaag falay yaraantiisii markuu ka nabadgaliyey colkiisii Fircoon, hooyadiina ku celiyey. Taasina waxay ku tusin sida Alle u ajiibay baryada mu'miniinta, iyo in xaqu guusha yeelan iyo in wanaagga laysla doono. [Dhaahaa: 22-39].

40. (Waxaan kugu mannaysanay) markay socotay walaashaa oy lahayd maydin tusiyaa ruux idiin dhaqaalayn waxaanna kugu celinnay hooyadaa si ay u qabowdo isheedu, oyna murugoon, waxaadna dishay naf waana kaa korinnay walbahaar, waana ku imtixaannay imtixaan, waxaadna ku nagaatay sanooyin ehelkii madyan, markaasaad ku timid qaddar (Alle) Muusow.

41. Waxaana kuu doortay naftayda.

42. Ee la taga adiga iyo walaalkaa aayaadkayga hana ka daalina xuskayga.

43. Aada xagga fircoon wuu xadgudbaye.

44. Una dhaha hadal jilicsan bal inuu wax xusuusto ama cabsado.

45. Waxay dheheen Allow waxaannu ka cabsan inuu nagu degdego ama nagu xadgudbo.

46. Wuxuu yidhi (Alle) ha cabsannina anaa idinla jira waana maqli oon arkaa.

47. Ee u taga (Fircoon) una dhaha annagu waxaan nahay

إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ مَنْ يَكْفُلُهُ ۗ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ
كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۗ وَقَتَلْتَ نَفْسًا
فَدَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا
فَلَبِيتُكَ سِينِينَ ۚ فِي أَهْلِ مَدْيَنٍ ثُمَّ جِئْتَ
عَلَىٰ قَدَرٍ يَمُوسَىٰ ﴿٤٠﴾

وَأَصْطَفَيْنَاكَ لِنَفْسِي ﴿٤١﴾
أَذْهَبَ أَنتَ وَأَخُوكَ بِأَيْتِي وَلَا تَبَيَّنَا فِي
ذِكْرِي ﴿٤٢﴾

أَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ
يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾

قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا
أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾

قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ
وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾

فَأْتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ

rasuulladii Allehaa ee dir (u daa)
baniis israa'iil hanala jireene,
hana cadaabin (ciqaabin),
waxaan kuula nimid aayad xagga
Allehaa, nabadgalyana ha ahaato
dusha ruuxii raaca hanuunka.

مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا نَعْدِبُهُمْ قَدْ
جِئْنَاكَ بِآيَاتٍ مِّن رَّبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ
مِنَ اتَّبَعِ الْهُدَىٰ ﴿٤٧﴾

Aayadahanna waxay daba joogaan kuwii hore, waxayna ka warrami sida Alle u nabadgaliyey Nabi Muuse una doortay, uguna diray fircoon, una faray inay hadal jilicsan kula hadlaan, cabsi iyo xumaanna ayna ka yaabin, oy warsadaan inuu ka tago banii israa'iil ha raaceen xaqee oosan addoonsan. Waxayna tusin in xaq dadka si cad iyo fudud loogu yeedho oon canaan iyo caytan lahayn, sida Alle faray Nabi Muuse, Nabiga Muxamed ahna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) uu faray falayna sida ka muuqata warqadduu u qoray Hiriqlihii Ruum, oo ahaa islaam aad nabad gashid, Alle na ha ku siiyo ajirkaaga laba jeere. Waana taas aadaabta islaamku. [Dhaahaa: 40-47].

48. Annaga waxaa naloo waxyooday in cadaab u sugnaaday ruuxii beeniya (xaqa) oo jeedsada.
49. Wuxuu yidhi (Fircoon): waayo Allihiin Muusow.
50. Wuxuu yidhi (Muuse): Rabbiganno waa kan siiya wax kasta abuurkiisa oo toosiyey.
51. Wuxuu yidhi (Fircoon): sidee yahay xaalkii quruumihii hore.
52. Wuxuu yidhi (Muuse): cilmigoodu waa Alle agtiis kitaab dhexdiis, ma gefo Alle mana halmaamo.
53. Waa Allaha ka yeelay dhulka gogol, oo idiinka bixiyey dhexdeeda waddooyin oo idiinka soo dejiyey samada biyo oon ku soo bixinnay noocyo doog ah oo kala tagsan.

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَن
كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٨﴾

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمُوسَىٰ ﴿٤٩﴾

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ
ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ﴿٥١﴾

قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا
يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَىٰ ﴿٥٢﴾

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ
لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّن نَّبَاتٍ
شَتَّىٰ ﴿٥٣﴾

54. Ee cuna oo daajiya xoolihiinna, arrintaasna calaamooyin yaa ugu sugan kuwa caqliga leh.
55. Xaggeedaan (dhulka) idinka abuuray, dhexdeedanna idinku celin, xaggeedaanna laydinka soo bixin mar kale.
56. Waxaan dhab ahaan u tusinnay (Fircoon) aayaadkannaga dhammaan, wuuna beeniyey oo diiday.

Markuu Nabi Muuse xaqa u caddeeyey Fircoon uguna yeedhay, ugana digay ciqaab yuu isla weynaaday warsadayna Alleha Muuse isagoo ismoogaysiin caqli xumo darteed, wuxuuse u caddeeyey Nabi Muuse in Alle yahay kan tusiya wax kastoos abuuray maslaxadiisa, mid dayaca ama halmaamana ahayn, waana kan dhulka gogol ka yeelay, waddooyinna ka bixiyey, cirkana biyo ka keenay, kuna soo bixiya cunno kala duwan, oo calaamad u ah kuwa caqliga leh, waana Rabbiga dadka dhulka ka abuuray, kuna celin, kana soo bixin qiyaamada. Daalimse had iyo jeer xaquu diidaa sidii Fircoonkii si walba wax loo tusiyey ee beeniyey xaqa diidayna. Ciddii caqli lehse wa inay fikirtaa kana leexataa waddadii Fircoon iyo waxa la mid ah. [Dhaahaa: 48-56].

57. Wuxuu yidhi (Fircoon): ma waxaad noola timid inaad nagaga bixiso dhulkannaga sixirkaaga muusow.
58. Waxaannu kuula imaanaynaa sixir la mid ah ee noo yeel dhexdeenna ballan aynaan baajinayn annaga iyo adigu, meel eg (la yaqaan).
59. Wuxuu yidhi (Nabi Muuse) ballanteennu waa maalinta quruxda (kulankooda) waana in la soo kulmiyo dadka barqin.
60. Wuuna jeedsaday Fircoon wuxuuna kulmiyey dhagartiisii wuuna yimid.

كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَمَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾

* مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٥﴾

وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ﴿٥٦﴾

قَالَ أَجِئْتَنَا لِلتُّخْرِجِنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَمُوسَى ﴿٥٧﴾

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سَوَى ﴿٥٨﴾

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضَحَى ﴿٥٩﴾

فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ﴿٦٠﴾

61. Wuxuu ku yidhi Muuse magaciin be'e ha ku abuurannina Alle korkiisa been oos idinku halaago cadaab waxaana khasaaray ruuxii been abuurta.
62. Waxayna ku doodeen amarkooda dhexdooda wayna faqeen.
63. Waxayna dheheen labadani waa saaxirro waxayna dooni inay idinkaga bixiyaan dhulkiinna sixirkooda oy la tagaan dariiqadiinna (sharaftiinna) fiican.
64. Ee kulmiya dhagartiinna imaadana idinkoo saf ah, waxaa liibaanay maanta ciddii sarreysee.

قَالَ لَهُم مُوسَىٰ وَيَلَكُمْ لَا تَقْتُلُوا عَلَىٰ
اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ
خَابَ مَنِ افْتَرَىٰ ﴿٦١﴾

فَتَنَزَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرَأُوا
التَّجْوَىٰ ﴿٦٢﴾

قَالُوا إِنْ هَذَا لَسِحْرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ
يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا
وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثَلَّىٰ ﴿٦٣﴾

فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ آتُوا صَفًّا وَفَدَّ
أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾

Wali waxaa socda qisadii Nabi Muuse iyo daalimkii Fircoon ahaa, meelo badan yeyna quraanka kaga soo aroortay, inkastoo mid walba micna gaara tusin, halkanna wuxuu sheegay in Nabi Muuse dooni inuu kaga bixiyo dhulka sixir, wuxuuna kulmiyey sixiroolayaalkii waqtina waa la mudaystay, hase yeeshee Nabi Muuse wuu waaniyey dadkaas wuxuuna uga digay xumaanta. Taasina waxay ku tusin in had iyo jeer xaq la fardo, inkastoo Fircoon kiciyey dadkii guubaabiyeyna, isagoo ku beer jileecsan Nabi Muuse inuu rabo, sharaftooda iyo dawladnimadooda in uu qaato, dhulka Masarra dooni inuu isagu u hadho, taasina waa afka xumaanlow, ee waxaa dhab ah inuu Nabi Muuse iyo mu'miniintuba ay rabaan wanaag, nabadgalyo iyo in xaqu sarreyyo, xumaantuna dhammaato. [Dhaahaa: 57-64].

65. Waxay dheheen Muusow ama tuur usha ama aan anagu ahaanno kuwa hor tuura.
66. Wuxuu yidhi (Muuse): bal tuura, waxaana soo baxay xadhka hoodii iyo ulahoodii oo loogu ekeysiiyey sixirkoodii inay ordi.

قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَّا أَنْ نُلْحِقَ وَإِمَّا أَنْ
نَكُونَ أَوْلَٰئَ مَنْ أَلْفَىٰ ﴿٦٥﴾

قَالَ بَلْ أَلْفُوا ۗ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ
يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾

67. Wuxuuna ka kasay naftiisa cabsi Muuse.
68. Waxaana nidhi ha cabsan adigu adaa sarreyne.
69. Tuur waxa midigtaada ku jira ha gurato waxay sameeyeene, waxay uun sameeyeen dhagar sixir, mana liibaano sixirrow meeshuu yimaaddo.
70. Waxaa la riday saaxiriintii iyagoo sujuudi, waxayna dheheen waxaan rumeynay Rabbiga Haaruun iyo Muuse.
71. Wuxuuna yidhi (Fircoon): miyaad u rumeyseen ka hor idankayga isagu waa kan idinku wayn ee idin baray sixirka, waxaan goyn gacmihiinna iyo lugihiinna si isdhaaf ah waxaana idinku (daldali) wadhi jirrid timir, waxaadna ogaanaysaan midkannaga daran cadaab, hadhidna badan yahay cadaabkiisu (khilaafka la khilaafay dartii).
72. Waxay dhaheen kaa dooran meyno waxa noo yimid oo xujo ah iyo Rabbiga na abuuray, ee xukmi waxaad xukumi, waxaad uun xukumi nolosha adduunyo.
73. Annagu waxaan rumeeynay Rabbigeen si uu noogu dhafo gafafkannaga iyo waxaad nagu qasabtay (Fircoonow) oo sixira,

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَى ﴿٦٧﴾

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾

وَأَلْقَ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفَ مَا صَنَعُوا
إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سَجِرٌ وَلَا يُفْلِحُ
السَّاجِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾

فَأَلْقَى السِّحْرَ سَجْدًا فَالْوَأَاءَ مَنَّا بِرَبِّ
هَارُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾

قَالَ عَامِنْتُمْ لَهُ وَقَبِلَ أَنْ عَادَنَ لَكُمْ
إِنَّهُ لَكَبِيرِكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ
السِّحْرَ فَلَا قَطْعَانَ أَيْدِيكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَأَصْلَيْتِكُمْ
فِي جُدُوعِ النَّحْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيْنَا أَشَدُّ
عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿٧١﴾

قَالُوا لَنْ نُؤْتِيَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا وَمَا
الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ
قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾

إِنَّا عَامِنَّا بِرَبِّنَا لِيُغْفِرَ لَنَا خَطِيئَتَنَا وَمَا
أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ
وَأَبْقَى ﴿٧٣﴾

Alle ayaa khayr roon (xagga abaalmarin ta qofkii adeeca) oo uu hadhi oo yahay cadaabkiisu (haddii la khilaafo).

Dadkii Fircoon ku soo kulmiyey inay kala hortagaan Nabi Muuse sixir waxay arrintii noqotay in laga adkaaday waxay dhoob dhoobeen waxna tarin, markaas rumeeyeen xaqii fircoonna ciqaabay, umase aabayaelin mar hadday arkeen xaqii, waana kaas xaq iyo xumaan, cidhibta fiican iyo sharaftiina xaqa yeeshay, dulli iyo dhibaato Fircoon iyo qoomkisiy yey ku hadhay. [Dhaahaa: 65-73].

74. Ruuxii u yimaadda Allehiis (aakharo) isagoo dambiile ah waxaa u sugnaaday jahannamo kumana dhinto dhexdeeda kumana noolaado.
75. Ruuxiise u yimaadda isagoo mu'min ah oo falay camal fiican kuwaas waxaa u sugnaaday jannooyinka sare.
76. Jannooyinka nagaadiga (yey gali) ooy socoto dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku waari dhexdeeda, taasina waa abaalmarinta ciddii nadiif noqota.
77. Waxaan dhab ugu waxyoonnay (Nabi) Muuse guuraysii addoomahayga uguna yeel waddo badda oo ingagan, adigoon ka cabsanayn haleel, kana cabsanayn (badda).
78. Waxaana raacay Fircoon (oo wata) colkiisii waxaana ka daboolay badda xaggeeda wax daboolay.

إِنَّهُ وَمَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ
جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٥﴾

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ
فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ ﴿٧٥﴾

جَنَّتْ عَدْنٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ
مَنْ تَزَكَّىٰ ﴿٧٦﴾

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ
بِعِبَادِي فَأَضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ
يَبْسًا لَا تَخْلُفَ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ ﴿٧٧﴾

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِّنَ
الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾

79. Wuxuuna dhumiyey Fircoon qoomkiisii mana hanuunin.
80. Bani Israa'iilow waxaan idinka korinnay cadawgiinna, waxaanna idinkula yabohtannay (ballan) dhinicii buurta ee midig, waxaanna ku soo dejinnay kor kiinna malab cireed iyo shimbir.
81. Ka cuna wanaaggaan idinku arzuqay hana ku xadgubina dhexdiisa, oo idinku dhaco cadhadaydu, ruuxay ku dhacdo cadhadaydu dhab buu u hoobtay (halaagmay).
82. Anigu waan u dhaafid badanahay ruuxii toobad keena oo rumeeya oo fala wanaagga oo hanuuna.

Ma sinna cid dambiile ah oo gali naar uusan kana dhimanayn kuna noolaanayn iyo ruux xaqa rumeeyey oo camal fiican falay oo janno ku waari, waxaana sugnaaday in ehelu jannaha sare loo arki sida xiddigga markii Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) la warsaday inay Nabiyada yihiin wuxuu yidhi: Alle Ayaan ku dhaartaye waa kuwa rumeeyey Alle rumeeyena rasuullada. Aayadaha kale waxay sheegi in Alle faray Nabi Muuse inuu garaaco badda isagoon cabsanayn, Fircoonna la halaagay intuu dhumiyey qoomkiisii iyo inuu Alle nicmeeyey Bini Isarr'iii, kana koriyey badbaadiyay colkoodii wanaagna ku arzuqay uuna yahay dambi dhaafe ciddii toobad keenta oo rumeysa. [Dhaahaa: 74-82].

83. Maxaa kaa soo dedejiyey qoomkaagii muusow.
84. Wuxuu yidhi (Muuse) iyagu waa kuwan raadkaygay ku soo joogaan, waana kuu soo dag

وَأَصْلَ فِرْعَوْنَ قَوْمَهُ، وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾

يَبْتِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَجْبَيْتَكُمْ مِنْ
عَدُوِّكُمْ وَوَعَدْنَاكُمْ جَانِبَ
الْطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ
وَالسَّلْوَىٰ ﴿٨٠﴾

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا
تَطْعَوْا فِيهِ فَيْحَلَّ عَلَيْكُمُ غَضَبِي
وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ
هَوَىٰ ﴿٨١﴾

وَأِنِّي لَعَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ وَءَامِنٌ وَعَمِلَ
صَالِحًا ثُمَّ أَهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾

* وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ
يَمُوسَىٰ ﴿٨٣﴾

قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ
إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ﴿٨٤﴾

degay Allow si aad iiga raalli noqoto.

85. Wuxuu yidhi (Alle) annagu waxaan imtixaannay qoomkaagii gadaashaa waxaana dhumiyey Saamiri.
86. Markaasuu u noqday (Nabi Muuse) qoomkiisii isagoo cadhaysan oo walbahaarsan wuxuuna yidhi qoomkayow miyuuna idiin yaboohin Alliihin yabooh wanaagsan, ma waxaa idinku dheeraaday korkiinna ballankii mise waxaad doonteen inay idinku dhacdo cadhada Alle ood u baajiseen ballankaygii.
87. Waxay dheheen maanaan u baajin ballankaaga awooddannada waxaase nala saaray culaysyo alaab oo ah waxa qoomku isku qurxin jireen waana tuurray siduu u tuuray saamiri.
88. Wuxuuna u soo bixiyey dibi muuqaal ah oo cod leh, waxayna dhaheen kani waa ilaahiin iyo ilaahii Muuse wuuna halmaamay.
89. Miyeyna arkayn inuusan u soo celinayn hadal una hananayn dhib iyo nacfi (midna).

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ
وَأَصْلَهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا
قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا
حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ
أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَبِّكُمْ
فَأَخْلَفْتُم مَّوْعِدِي ﴿٨٦﴾

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا
حُمِلْنَا أَوْزَارًا مِّنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدَفْنَا
فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ
فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَىٰ
فَنَسِيَ ﴿٨٨﴾

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا
يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾

Markii Fircoon iyo qoomkiisii la halaagay yaa Nabi Muuse wafdi la baxay si ay u aadaan buurtii lagula hadlay Nabi Muuse, wuuna ka hormaray, hase yeeshee Alle ayaa u sheegay in qoomkiisii la baadiyeyey intuu ka soo maqnaa, markaas Nabi Muuse noqday isagoo cadhaysan, oo walbahaarsan, markuu arrinta warsadayna ay sheegeen in nin Saamiri la dhihi jiray dhumiyey una sameeyey suuro dibi inay caabudaan isagoo sheegay inuu ilaah yahay, waase wax la yaab leh in dibi la caabudo iyo wax la mid ah, taasina waxay ku tusin in ciddii dhunta ay wareeri oy marba wax caabudi. Alle ayaase xaq sugan ah. [Dhaahaa: 83-89].

90. Wuxuuna u yidhi Haaruun mar hore qoomkayow waa uun laydinku fidmeeyey, Allihiinna waa Raxmaan ee i raaca, adeecana amarkayga.
91. Waxay dhaheen kama tagayno korkiisa inaan ku nagaanno intuu nooga soo noqon Muuse.
92. Wuxuu yidhi (Muuse) Haaruunow maxaa kuu diiday markaad aragtay inay dhumeen.
93. Inaad isoo raacdo, ma waxaad caasiday amarkeygii.
94. Wuxuu yidhi (Haaruun): ina hooyow hay qabannin gadhka iyo madaxa, anigu waxaan ka cabsaday inaad dhahdo waxaad kala gaysay banii israa'iil dhexdooda mana aadan maqlin hadalkayga.
95. Wuxuu yidhi (Muuse) xaalkaagu muxuu yahay Saamiriyow.
96. Wuxuuna yidhi waxaan arkay waxayna arkin, waxaana qaatay wax ka mid ah raad Rasuul (malaga) waana tuuray, saasayna ii qurxisay naftaydu.

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَقُومُ
إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ
فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي ﴿٩٠﴾

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّى
يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى ﴿٩١﴾

قَالَ يَهْرُونُ مَا مَنَّكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ
صَلُّوا ﴿٩٢﴾

أَلَا تَتَّبِعُنَّ أَفْعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾

قَالَ يَبْنَومٌ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي
إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَا سَمِيرِيُّ ﴿٩٥﴾

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ
فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾

97. Wuxuu yidhi (Muuse): tag, waxaa kuu sugnaaday nolosha inaad dhahdo taabasho ma jirto, waxaana kuu sugnaaday waqti aan lagugu baajinayn, day ilaahaagii aad ahayd mid ku kor nagi (caabudi) waannu gubi markaas waxaana ku firdhin badda firdhin.
98. Allihiin waa uun Ilaahiinna ah kaan xaq lugu caabudin isaga mooyee, wuuna u waasac noqday wax kasta ogaansho.

قَالَ فَادْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ
تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ
تُخْلَفَهُ، وَانظُرْ إِلَى إِلْهِكَ الَّذِي ظَلْتَ
عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحْرُقَتَهُ، ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ
فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾

إِنَّمَا إِلْهِكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
وَسِعَ كُلُّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

Wuu ka reebay Haaruun banii israa'iil cibaadada dibiga wuxuuna ugu yeedhay inay Alle uun caabudaan, isagana maqlaan, wayse diideen, markuu soo noqday Nabi Muuse wuu canaantay Haaruun wuxuuna doonay inuu wax yeelleeyo, hase yeeshee Haaruunbaa u caddeeyey sababta kana codsaday inuusan dhibaato u gaysan. Nabi Muusana wuxuu wax warsaday saamiri wuxuuna u sheegay inay naftiisu u qurxisay arrintaas, wuxuuse Muuse ku yidhi: tag adooy ciqaabu kuu sugnaatay oo ah inaad dhahdaa istaabasho ma jirto iyo tii aakhiro, halkiibuuna ku gubay sawirkii dibiga baddana raaciyey illeen Alle waa Ilaah wax walba og. [Dhaahaa: 90-98].

99. Saasaan kuugu qisoon (sheegi) warkii hor maray, waxaana kaa siinnay agtannada quraan.
100. Ciddii ka jeedsata xaggiisa waxay xambaari maalinta qiyaame culays (dambi).
101. Iyagoo ku waari (ciqaabta) dhexdeeda waxaana u xumaaday iyaga maalinta qiyaame rar.
102. Waa maalinta la afuufi suurka, oon soona kulmineyno dambiilayaasha maalintaas iyagoo indho cawlan.

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ
سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾

مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
حِمْلًا ﴿١٠١﴾

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ
يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾

103. Wayna is warsan (xansan) dhexdooda maydaan ku nagaannin (adduunyada) toban (maalmood) mooyee.
104. Annagaa og waxay dhihi, markuu dhihi kooda ugu jid leh maydaan nagaannin maalin mooyee.
105. Waxay ku warsan buuraha waxaad dhahdaa waxaa burburin Rabbigeey burburin.
106. Wuxuuna ka yeeli meel siman oo ebar ah.
107. Ku arki maysid qallooc iyo taag midna.
108. Maalintaas waxay raaci dhawaaqaha, kamana leexdaan, waxayna u xasileen cododka Allaha Raxmaana, mana maqashid shanqadh mooyee.
109. Maalintaas ma anfacdo shafeeco cid Allaha Raxmaana idmo oo ka raalli noqday hadalkiisa mooyee.
110. Wuxuu og yahay Alle waxa hortooda ah iyo waxa ka dambeeya mana ku koobayaan Alle ogaansho.
111. Waxay u khuduucday wajiyadu Allaha nool ee wax maamula, waxaana khasaaray ruuxii xambaara dulmi.

يَتَخَلَفُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾

لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٧﴾

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفِيعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا ﴿١١٠﴾

* وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾

112. Ruuxii fala wanaag isagoo rumeeyey kama cabsado dulmi iyo nusqaamin midna.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

Siduu Alle uga warramay Nabiga warkii Nabi Muuse iyo Fircoon iyo wixii dhax maray yuu Alle ugu qisoon Nabiga warkii kuwii hore, ciddii xaqa ka jeedsatana wuxuu xambaari qiyaamada dambi wuxuuna imaan isagoo dullaysan oon wax garanayn, waana maalinta buuruhu burburi oy dadku khushuuci. Cid hadli iyo cid shafeecina ma jirto idanka Alle la'aantii illeen Alle ayaa wax walba koobaye wajiyaduna u hoggaansami, waxaana khasaari dulmiile, mu'minkuse kama cabsado dulmi. Saas darteed waa in wanaagga lagu dadaalo xumaantana laga fogaado. [Dhaahaa: 99-112].

113. Saasaannu kugu soo dejinnay quraan carabi ah uguna caddaynay (celcelinay) dhexdiisa gooddi inay dhawrsadaan darteed ama u timaado xusuus (waano).
114. Waxaa sarreeya Allaha xaakimka xaqa ah, hana ku degdegin quraanka ka hor dhammayn waxyiigiisa xaggaaga, waxaadna dhahdaa Allow ii kordhi cilmi.
115. Dhab ahaan yaan ula ballantannay Aadan mar hore wuuna halmaamay kama aannaan helin niyo adag.
116. Xusuuso markaan ku nidhi malaa'igta u sujuuda Adam. Wayna sujuudeen Iblis mooyee oo diiday.
117. Waxaanna nidhi Adamow kani (Iblis) waa colkaaga iyo colka haweeneydaada ee yuusan idinka bixinnin jannada ood dhibbooto.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا
فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ
يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾

فَتَعَلَى اللَّهِ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ
بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ
وَحْيُهُ، وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾

وَلَقَدْ عَاهَدْنَا إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَى
وَلَمْ يَجِدْ لَهُ عَزْمًا ﴿١١٥﴾

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ
فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى ﴿١١٦﴾

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ
وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ
فَتَشْقَى ﴿١١٧﴾

118. Waxaa kuu sugnaaday inaadn ku gaajoon dhexdeeda kuna arradin.
119. Waxaana kuugu sugnaaday inaadn ku oomin dhexdeeda kuna qorroxoobin.
120. Waxaase waswaasiyey shaydaan wuxuuna yidhi Aadamow ma ku tusiyaa geedda waaridda iyo xukun aan gaboobayn.
121. Wayna cuneen xaggeeda waxaana u muuqday cawradoodii, waxayna noqdeen kuwa isku dhejiya korkooda caleenta jannada, wuu caasiyey aadan Allehiis wuuna leexday.
122. Waxaase doortay Allehiis wuuna ka toobad aqbalay oo hanuuniyey.

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ ﴿١١٩﴾

فَوَسَّسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَدَّأْدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَىٰ ﴿١٢٠﴾

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتَ لهُمَا سَوْءَتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾

ثُمَّ أَجْتَبَهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾

Quraanka Alle ayaa ku dejiyey Nabiga, wuxuuna ku celceliyey wax sheeg si loo wacdoomo, wuxuuna Alle faray Nabiga inuusan ku degdeggin akhriska quraanka intaan la dhammayn waxyigiisa, wuxuuna faray inuu Alle warsado cilmi kordhin. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Ilaahow igu anfac waxaad i bartay ina bar wax i anfici. Iina kordhi cilmi. Mahadna Alle ayaa leh si kasta. (Tirmidi iyo Ibnu Maajah). Inta ugu danbeysaa ma ansixin. Qisada Nabi Adamse waxay ku faah faahsan tahay suuradda al baqarah. Waxaase jirta inuu Iblis col u yahay dadka had iyo jeer, cid kastana isku dayi inuu dhumio cid Alle ka dhowro mooyee. [Dhaahaa: 113-122].

123. Wuxuu yidhi (Alle) ka hoobta jannada dhammaantiin qaarkiin qaar col buu u yahaye, hadduu xaggayga idiinka yimaaddo hanuun ruuxii raaca hanuunkeyga ma dhumo

قَالَ أَهْبِطْ مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾

- (adduunka) mana xumaado (aakhiro).
124. Ruuxiisa ka jeedsada xuskeyga (quraanka) waxaa u sugnaaday nolol cidhiidhi ah, waxaanna soo kulminaynaa maalinta qiyaame isagoo arag la'.
125. Wuxuuna dhihi Allow maxaad ii soo kulmisay (keentay) anoo arag la' oona ahaa arke (adduunkii).
126. Wuxuu yidhaa (Alle) waa saas waxaa kuu timid aayadahannaga waadna halmaantay saasaana maanta lagaaga tagi (sida halmaan).
127. Saasaan ku abaal marinnaa ciddii xadgudubta oon rumayn aayaadka Allehiis cadaabka aakhiraana daran oo hadhid badan.
128. Miyuuna u caddaan gaalada intaan halaagnay hortood quruumo iyagoo ku socda guryahooda, taasna calaamaa ugu sugan kuwa caqliga leh.
129. Haddayna jirin kalimad u hor martay Allehaa iyo muddo magacaaban wuxuu ahaan lahaa cadaabku mid ku soo deg dega.
130. Ee ku samir waxay sheegi kuna tasbiixso adoo mahadda Allehaa ku dheehan ka hor qorrax soo bax iyo ka hor dhicidda, saacadaha habeenkiina

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ
مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
أَعْمَى ﴿١٢٤﴾

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ
بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيْتَهَا
وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسى ﴿١٢٦﴾

وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنِ
بِآيَاتِ رَبِّهِ وَعَلَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ
وَأَبْقَى ﴿١٢٧﴾

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ
الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٢٨﴾

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ
لِرِجَامَا وَآجَلٍ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾

فَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
غُرُوبِهَا وَمِنْ آتَائِ النَّوَالِ فَسَبِّحْ

tasbiixso (tuko) iyo darfaha
maalinta inaad raalli noqoto.

وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى ﴿١٣٠﴾

Waa la soo sheegay qisada Nabi Adam iyo Iblis iyo siduu dadka col ugu yahay, tan kale ciddii raacda quraanka ma dhumo mana khasaaro.

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: wuxuu Alle u damiin qaaday ciddi quraanka akhrida oo ku camal fasha in uusan dhumintu adduunyada, kuna xumaannin aakhiro, ciddise xaqa ka jeedsata waxay noolaan nolol xun, wuxuuna imaan qiyaamada isagoo indho la' maxaa yeelay adduunkii yuu xaqa ka jeedsaday, saasaana lagu abaal marin ciddii xadgudubta, waana in lagu waano qaato ummadihii hore ee la halaagay, Alle na cidduu doono wuu halaagaa hadduusan waqti la sugaynin, waase in la adkeysto lana samro, cibaadadana lagu dadaalo maalin iyo habeenba, illeen wixii Nabiga la faray ummaddana waa la faraye si Alle inoo nabadgaliyo maalinta qiyaame. [Dhaahaa: 123-130].

131. Haw taagin indhahaaga waxaan ugu raaxaynay nooc ka mid ah oo quruxda nolashaa adduun si aan ugu fidnayno, rizqiga Allehaa yaase khayr roon oo hadhid badan.

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾

132. Far ehelkaaga salaadda kuna samir korkeeda ku warsan mayno rizqiye annagaa ku arzuqi. Cidhibta (fiicanna) waxaa iska leh dhawrsashada.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ﴿١٣٢﴾

133. Waxay dheheen gaaladii muu noola yimaaddo aayad xagga Allehiis ka timid, miyuuna u imaannin maraggii wixii ku sugnaa kutubihii hore.

وَقَالُوا لَوْلَا يَا أَيُّهَا ابْنُ مَرْيَمَ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَاتٍ مِنْ رَبِّهِ ۚ أَخْلَسْنَا قَوْلَنَا لِيُفَاهَا ۚ فَخَرَّبْنَا عَلَيْكُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَلْهَمْنَاهُمْ لِبَيْتِنَا آيَاتِنَا فَكَفَرُوا بِهَا ۚ وَأَخْرَجْنَا آلَ مَرْيَمَ مِنْ بَيْتِنَا وَقَوْمَهَا مِنَ الدِّينِ ۚ وَأَخْرَجْنَا أَبْنَاءَ الْمَرْيَمِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا لِيَجْزِيَ اللَّهُ سَبِّ آلِ مَرْيَمَ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ ۚ ﴿١٣٣﴾

134. Haddaan ku halaagno cadaab rasuulka (iyo quraanka) ka hor waxay dhihi lahaayeen Rabbigeenow maxaad noogu diri wayday rasuul oon raacno aayaadkaaga

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَىٰ ﴿١٣٤﴾

ka hor dullowgannaga iyo
fadeexadannada.

135. Waxaad dhahdaa (Nabiyow)
dhammaan way sugi ee suga,
waxaad ogaan doontaan
cidda jidka toosan iyo cidda
hanuusane.

قُلْ كُلُّ مُتَرَبِّصٍ فَتَرَبِّصُوا فَسَتَعْلَمُونَ
مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنْ
أُهْتَدَى ﴿١٣٥﴾

Alle wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuusan dayin waxa adduunyo ah ee loogu raaxeeyey kuwaas gaalada ah illeen waa wax yar oo tagi, ee uu salaadda faro kuna samro, Alle ayaana wax arzuqa, cidhib fiicanna waxaa iska leh ciddii dhawrsata. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaan idiinku cabsi badnahay waxa Alle idin siin oo quruxda adduunka ah waxayna dhaheen waa maxay quruxda adduunka Rasuul allow, wuxuu yidhi: waa barakada dhulka. Taasina u jeeddadu ma aha inaan la shaqaysan, waa inayan adduunyada kaliya ku shuqlinnin. Aayadaha dambe waxay ka warrami inay gaaladu xaqa diidi isagoo Nabiga loogu caddeyey kutubihii hore, haddii la halaago iyagoon rasuul loo soo dirin waxay ku caban lahaayeen maxaa naloo halaagay annagoon rasuul naloo soo dirin. Hase la sugo way kala caddaan cidda toosan iyo tan qalloocsan. Waxaana sugnaatay in ummadda Nabigu ugu badnaan maalinta qiyaame. Waase in wanaagga lagu dadaalo si loo noqdo ummadda Nabiga. [Dhaahaa: 131-135].

Suurat Al-Anbiyaa'

سُورَةُ الْأَنْبِيَاءِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa u dhawaaday dadka xisaabtoodii iyagoo halmaansho ku sugan oo jeedsan.
2. Quraan kasta oo uga yimaadda xagga Rabbigood kana soo darriya way maqlaan iyagoo ciyaari.
3. Oy shuqloon tahay quluubtoodu, waxayna hoos u dhigeen faqii kuwii dulmi falay (iyagoo dhihi) kanu ma waxaan dad idinkoo kale ahayn baa, ma waxaad u imanaysaan sixir idinkoo arka.
4. Wuxuu yidhi (Nabigii): Rabbigay baa og hadalka samada ku sugan iyo dhulka, waana maqle oge ah.
5. Waxay dheheen (gaaladii) saas ma aha ee waa qarowyo, saas ma aha ee wuu been abuurta, saas ma aha ee waa gabayaa ee ha noo keeno aayad sidii lagu diray kuwii hore.
6. Mayna rumeynin hortood magaalo aan halaag (la doonay) ee ma iyagaa rumeyn.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ
مُعْرِضُونَ ﴿١﴾

مَا يَأْتِيهِمْ مِّنْ ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِمْ مُّحَدَّثٍ
إِلَّا أَسْتَمِعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾

لَا هَيْبَةَ فَلُوبُهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ
ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِّثْلُكُمْ
أَفَتَأْتُونَ السِّحْرَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٣﴾

قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾

بَلْ قَالُوا أَضَعَتْ أَحْلَامَ بِلِ افْتَرَاهُ
بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ
الْأَوْلُونَ ﴿٥﴾

مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرْنٍ أَهْلَكْنَاهَا
فَهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

Suuraddan waxaa lagu magacaabay suuradda ambiyada, maxaa yeelay waxaa ku soo arooray qisadooda. Aayadahanna waxay ka warrami inay saacaddii qiyaame dhawdahay dadkoo halmaansan. Wixii u yimaadda gaalada oo xaq ahna way iska dhagaysan iyagoo ciyaari, faq xunna faqi oo isu sheegi inayan maqlin dad la mid ah, xaqana ay sixir ku sheegeen, Alle ayaase og waxa cirka iyo dhulka ku sugan maqlina, quraankuna ma aha wax lagu qarway ama heesaa la yimid, Nabiguna wuxuu ula yimid xaq cad, maxayse waano tari mar haddii xaqa la diido lana caasiyo.

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: maxaad leedihiin oo u warsanaysaan ehelu kitaabka waxay haystaan iyagoo leexiyey oo badalay o siyaadiyey oo nusqaamiyey, kitaabkiinaana u dambeeyey kitaabaha, waad akhrineysaan isagoo cad oon la dheehin. (Bukhaari si u dhow sidaan) [Al-Anbiyaa': 1-6].

7. Maannaan dirin hortaa rag mooyee, kuwaas oon u waxyoonnay, ee warsada kuwa cilmiga leh haddaydaan wax ogayn.
8. Kamaannaan dhigin (Nabiyada) jasad (muuqaal) oon cunayn cunno mana ahayn kuwo waara.
9. Markaasna waxaan u rumeynay yaboohii waana korinnay iyagii iyo ciddaan doono, waxaanna halaagnay xadgudbayaasha.
10. Waxaan idiin soo dejinnay kitaab sharaftiinnu ku sugan tahayee miyeydaan kasayn.
11. Badanaana intaan halaagnay magaalo dulmi badan (dadkeedu) oon ahaysiinay gadaasheed qoom kale.
12. Markay kaseen cadaabkannaga yey ahaayeen kuwo ka carari.
13. Ha cararina kuna noqda wixii laydiinku raaxeeyey iyo guryihiinna waxay u dhawdahay in wax laydin warsadee.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي
إِلَيْهِمْ ۖ فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ حَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ
الطَّعَامَ ۖ وَمَا كَانُوا خَلِيدِينَ ﴿٨﴾

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ
نَشَاءُ ۖ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾

لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً
وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿١١﴾

فَلَمَّا أَحْسَبُوا أَنَّ بَأْسًا إِذَا هُمْ مِنْهَا
يَرْكُضُونَ ﴿١٢﴾

لَا تَرْكُضُوا ۖ وَأَرْجِعُوا إِلَىٰ مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ
وَمَسْكِنِكُمْ ۖ لَعَلَّكُمْ تَسْأَلُونَ ﴿١٣﴾

14. Waxay dhaheen halaaggannagee waxaan nahay daalimiin.
15. Saasna kama tagin qayladdoodu intaan ka yeello wax la shafay oo bakhtiya.

قَالُوا يَبُولُوا يَا بُولِئِنَّا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٤﴾

فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿١٥﴾

Illeen wuxuu u waxyooday Nabiyo badan oo rag ah oon malaa'ig ahayn, wuxuuna faray in wax la weydiiyo dadka cilmiga iyo aqoonta leh, Nabiyaaduna waxbay cuni jireen ee ma ahayn muuqaal aan wax cunin, wayna dhinteen.

Alle na wuxuu u rumeeyey yaboohiisii uuuna koriyey cidduu doono, wuxuuna halaagi xadgudbayaasha, quraankuna waa sharafta mu'miniinta ciddii dulmi fashana waa la halaagi waxaana lagu badali dad kale. Markay dhibaataada arkaanna way carari, waxaana loo dhihi ha cararina ee raaxadiinna ku noqda iyo guryihiinna waxbaa laydin warsane, wayna shaleytoon intay ka noqdaan wax ebar ah oo bakhti ah. [Al-Anbiyaa': 7-15].

16. Ma aannaan abuurin samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya annagoo ciyaari.
17. Haddaan doonno madadaallo inaan yeelanno waxaan ka yeelan lahayn agtannada haddaan falayno.
18. Xaqaanse ku gannaa baadilka oo tirtira markaasuu tagaa, waxaa idiinku sugnaaday halaag waxaad sheegaysaan.
19. Ilaahay waxaa u sugnaaday waxa samooyinka ku sugan iyo dhulka, kuwa Alle agtiisa ahna iskama kibriyaan cibaadadiisa kamana daalaan.
20. Wayna nasahaan habeen iyo dharaarba kamana noogaan.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِعِبِينَ ﴿١٦﴾

لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَآتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَلَعِينِ ﴿١٧﴾

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ ۗ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾

يُسَيِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Mise waxay yeesheen (gaaladii) ilaahyaal dhulka xaggiisa oo wax soo nooleeya.
22. Hadday yihiin dhexdooda (samada iyo dhulka) ilaahyo way fasaadi lahaayeen, waxaa ka nasahan Rabbiga carshiga leh waxay ku tilmaami.
23. Lama warsanayo wuxuu falo iyagase waa la warsan.

أَمْ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ ﴿٢١﴾

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾

لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ ﴿٢٣﴾

Ilaaheen waa ka dheer yahay ciyaar iyo xumaanba, cirka, dhulka iyo khalqiga kalana wuxuu u abuuray xaq iyo in cid walba laga abaal mariyo waxay kasbato. Malaa'igtuna iskama waynayso cibaadada Alle, kamana daalaan habeen iyo dharaar nasihiddiisa, wax isaga ka soo hadhay oo ilaah ah oo wax nooleeyana ma jiro. Hadday cirka iyo dhulka joogaan ilaahyo way fasaadi lahaayeen oo xumaan lahaayeen, maxaa yeelay midba waxbuu dooni lahaa markaasuu amarku iska hor imaan lahaa, saas darteed Ilaaheennu waa kali, wahella uma baahna, xumaanna waa ka fog yahay, sharafna isagaa iska leh, wuxuu doonana wuu falaa, cid warsanna ma jirto. Ruuxii caqli darro iyo islawayni aan meel jirin u diidana waa jaahil aan wax ogayn lana kulmi abaalkiisa.

Saas darteed waa in si dhab ah loo caabudo Alle kaliya. [Al-Anbiyaa': 16-23].

24. Mise waxay yeesheen Alle ka sokow ilaahyo, waxaad dhahdaa keena xujadiinna, kani waa (quraanka) sheegi waxa ila jooga iyo sheegiddii kuwii iga horreeyey, badidoodse ma oga xaqa wayna ka jeedsan.
25. Rasuulkaan hortaa dirnayba waxaan u waxyoonnay ku xaq lugu caabudo aan ani ahayn ma jiro ee i caabuda.
26. Waxay dhaheen gaaladii wuxuu yeeshay (Allaha) Raxmaana ilmo, waa ka nasahan yahay,

أَمْ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مِّن مَّعِيَ وَذِكْرٌ مِّن قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَ اللَّهِ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾

waase addoommo (malaa'igtu) la sharrifo.

27. Kagama hor maraan hadal iyaguna amarkiisay ku camal falaan.
28. Wuxuu og yahay waxa hortooda iyo gadaashooda ah umana shafeecaan ciduu ka raalli yahay mooyee iyaguna cabsidiisay la baqaan.
29. Ruuxii dhaha oo ka mid ah malaa'igta anaa ilaah ah Alle ka sokow, kaas waxaannu ku abaal marin jahannamo, saasaanna ku abaal marinnaa daalimiinta.

لَا يَسْقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ
يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا
يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ وَيَوْمَئِذٍ
خَشِيَّتُهُ مُمْشِقُونَ ﴿٢٨﴾

* وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ
فَذَلِكَ نُجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي
الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

Alle waa kali wax ka soo hadhay oo cibaado mudanna ma jiro, saasaana ku qoran quraanka iyo kutubtii ka horraysayba, rasuul kastana wuxuu Alle u waxyooday in Ilaahay kali yahay lana caabudo.

Malaa'igtuna ilmo uma aha Alle, waase addoomo sharaf leh, oon Alle caasiyayn, uuna og yahay waxay fali iyo xaalkoodaba, waxay u shafeecina ma jiro cid Alle ka raalli noqday mooyee, isaga unbayna ka yaabaan, kana cabsadaan, ciddii ilaahnimo sheegata Alle ka sokow wuxuu Ilaahay ku abaal marin naarta jahannamo, saasuuna ku abaal mariyaa daalimiinta, saas darteed Alleha xaqa ah, wax dila, wax nooleeya; wax arzuqa, roobka keena, sharciga, dejiya loo wada baahan yahay, ka kaaftooma dadka, waa uun Ilaaheenna awoodda leh. [Al-Anbiyaa': 24-29].

30. Miyeyna arkayn kuwii gaaloobay in samooyinka iyo dhulku ahaayeen kuwo isku dhaggan oona kala bixinnay, kana yeelnay biyaha wax kasta oo nool ee miyeyna rumaynayn.

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا
يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

31. Waxaanna yeellay dhulka sugayaal (buuro) inayna la iilannin dadka, waxaanna yeellay dhexdeeda karimo waddooyin ah, inay ku toosaan.

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيًا أَنْ تَمِيدَ
بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ
يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

32. Waxaanna ka yeelnay samada saanqaaf ilaashan iyaguna calaamooyinkeeda way ka jeedsan.
33. Alle waa kan abuuray habeenka, maalinta, qorraxda iyo dayaxa, mid kastana falag buu dhex dabbaalan.
34. Maannan ka yeelin dadka ka horreeyey kuwo waara, ee haddaad dhimato ma iyagaa waari (gaaladu).
35. Naf kastaa waxay dhadhamin geeri waxaanna idinku imtixaami shar iyo khayr ibtilo darteed, xaggannagaana laydiin soo celin.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرَضُونَ ﴿٣٢﴾

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ النَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَاللَّيْلَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ ﴿٣٤﴾

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالنَّارِ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

Ilaahay wuxuu ka warrami awooddiisa weyn iyo in cirka, dhulka, ahaayeen kuwo isku dhaggan Alle ayaana ka keenay roobka iyo doogga, wax kastoo noolna biyo ka ahaaday, dhulkana buura yeelay si dhulka loogu sugo, looguna taago, cirkana ka yeelay saanqaaf ilaashan, habeenka, dharaarta, qorraxda iyo dayaxana falaggood iyo meeshooda u sahlay. Tan kale cid waari oo dad ah ma jirto, ee ruux walba wuu dhiman, waxaase loo baahan yahay camal fiican ee ma habboona in geerida cidda wanaagga fali la jeclaado.

Rasuulkana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaa laga wariyey: wax walba waxaa laga abuuray biyo. Waxaa wariyey Imaam Axmed. (Sanadkiisana wax baa laga sheegey).

Ibnu Cabaasna wuxuu yidhi: waxaa laysku imtixaami shar, dhibaato, barwaaqo, caafimaad, cudur, hodan, saboolnimo, xalaal, xaaraan, daaco, macsiyo, hanuun iyo baadi. [Al-Anbiyaa': 30-35].

36. Markay ku arkaan kuwii gaaloobay waxay kaa yeeshaan jeesjees iyagoo dhihi ma kanaa kan wax ka sheegi ilaahyihiinna iyagoo ka gaaloobi xusidda Allaha Raxmaana.

وَإِذَا رَأَوْكَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذْ يَخْتَذُونَكَ إِلَّا هُزُؤًا أَهْذَاءَ الَّذِي يَذْكُرُ آءَالِهَتِكُمْ وَهُمْ يَذْكُرُونَ الرَّحْمَنَ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٦﴾

37. Waxaa laga abuuray dadka deg deg (oo dabeecad u ah), waxaana idin tusin aayaadkayga ee ha degdegina.
38. Waxay dhihi waa goorma yaboohii (cadaabku) haddaad run sheegaysaan.
39. Hadday ogyihiin kuwii gaalobay markaan laga reebeyn wajiyadooda naarta iyo dhabarkooda oon loona gargaarayn (ma degdegsadeen).
40. Waxayse ugu imaan (naartu) si kada ah wayna wareerin, mana karayaan celinteeda, lamana sugo.
41. Waxaa lagu jees jeesay rasuullo kaa horreeyey waxaana ku dhacay kuwii ku jees jeesay oo gaalada ah waxay ku jees jeesi jireen.
42. Waxaad dhahdaa yaa idinka ilaalin habeen iyo dharaarba Allaha Raxmaana waxayse iyagu ka jeedsan xusidda Allahood.
43. Ma waxaa u sugnaaday ilaahyo naga celin, ma karaan (waxay caabudi) gargaarka naftooda, nalagamana magan galiyo.

خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأُورِيكُمْ
آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا
يَكْفُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ
ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٣٩﴾

بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا
يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٤٠﴾

وَلَقَدْ أَسْتَهْزَيْتَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ
بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤١﴾

قُلْ مَن يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
مِنَ الرَّحْمَنِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ
مُعْرِضُونَ ﴿٤٢﴾

أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِن دُونِنَا لَا
يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا
يُصْحَبُونَ ﴿٤٣﴾

Ma habboona in cid xaqa u yeedhi lagu jees jeeso, iyadoo xaqa la diidi. Dabeecadda dadkana waxaa ka mid ah inay dag dagaan oo wax dheerayaan, waxaase imaan maalin gaalo wax cadaab ka baajin jirin, cadaabna ugu imaan kado, oyna arki cidhibta xumaanta, wax Alle dadka ka ilaalinna ma jiro habeen iyo maalin midna, wax Alle ka soo hadhay oo wax reebina ma jiro, maxaa

yeelay iyagaanba naftooda wax u tarin, hadalkana wuxuu ku uruursan yahay awoodda Alle, tabar yari iyo baahida dadka. [Al-Anbiyaa': 36-43].

44. Saas ma aha ee waxaan u raaxaynay kuwaas iyo aabayaalkood intuu ku dheeraado cimrigu, miyeyna arkayn inaannu ku imanayno dhulka annagoo nusqaamin (guusha islaamka), miyagaa adag.
45. Waxaad dhahdaa waxaa uun aan idiinku digi waxyiga, mana maqlo dhagoole dhawaaqa marka loo digi.
46. Hadduu taabto wax yar oo cadaabka Allehaa ah waxay odhan halaaggannagee annagaa daalimiin ah.
47. Waxaannu u dejinaynaa miisaanka caadilka ah maalinta qiyaame lagamana dulmiyo naf waxba, haba ahaado wax la eg xabbad khardal ah (wax yar) ee waan siinaynaa, annagaana ugu filan xisaabiye.
48. Dhab ahaan yaan u siinnay (Nabi) Muuse iyo (Nabi) Haaruun kala bixiye (tawreed) iyo nuur iyo waanada kuwo dhawrsada.
49. Oo ah kuwa ka cabsada Rabbigood iyagoo kali ah, iyagoo saacadda (qiyaame) ka cabsan.

بَلْ مَتَّعْنَا هَهُؤُلَاءِ وَءَابَاءَهُمْ حَتَّىٰ طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْفُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾

وَلَكِنَّ مَسَّتْهُمُ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ حَرْدَلٍ آتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَسِيبِينَ ﴿٤٧﴾

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِمَّن السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾

50. Kan (quraankuna) waa quraan la barakeeyey oon soo dejinnay ee midinkaa diidi isaga.

وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾

Gaalada waxaa xumaanta ku qaaday ku raaxaysiga adduunka, waase inay ku waano qaataan faafidda islaamka iyo guusha. Waxaase jirta inaan cid dhuntay la hanuunin karin, markuuse taabto ciqaab yar yey calaalacalaan oo dhawaaqaan, Alle ayaase miisaan caddaalada joojin maalinta qiyaame, cid la dulminna ma jirto, Alle ayaana ku filan xisaab. Nabi Muuse iyo Nabi Haaruunna wuxuu siiyey Alle kitaabkii tawreed, oy ku hanuuniyeen kuwa Alle ka yaaba, quraankuna waa kitaab la barakeeyey ciddii diidda umbaase khasaartay oo dhuntay, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: laba kalimo oo u fudud carrabka kuna culus miisaanka Alle na jecel yahay waa: waxaa nasahan oo mahadsan Allaah, waxaa nasahan Allaha weyn. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [Al-Anbiyaa': 44-50].

51. Dhab ahaan waxaan u siinnay Nabi Ibraahim hanuunkiisa mar hore annagaana ogayn.
52. Markuu ku yidhi aabihiis iyo qoomkiisii waa maxay sawirradan aad ku kor negidihiin (caabudaysaan).
53. Waxay dheheen waxaan hellay aabayaalkanno oo caabudi.
54. Wuxuu yidhi (Nabi) Ibraahim waxaad ku sugan tihiin (kuna sugneydeen) idinka iyo aabayaalkiin baadi cad.
55. Waxay dheheen ma waxaad noola timid xaq mise adigu waxaad ka mid tahay kuwa ciyaari.
56. Wuxuuna yidhi Allihiin waa Rabbiga samooyinka iyo dhulka ee ah kan abuuray, aniguna arrintaas yaan ka mid ahay kuwa ka marag kici.

* وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَلِيمِينَ ﴿٥١﴾

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٣﴾

قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَعَابَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٤﴾

قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ﴿٥٥﴾

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾

57. Allaan ku dhaartaye waan dhagri sanamyadiinna ka dib markaad jeedsataan idinkoo tagi.
58. Wuxuuna ka yeelay burbur, koodii waynaa mooyee inay xaggiisa u noqdaan (inuu jajabiyey isagu).
59. Waxay dheheen yaa ku falay sidan ilaahyadannadii kaasi waa daalime.
60. Waxayna dheheen waxaan maqallay wiil sheegi lana dhaho Ibraahim.
61. Waxay dheheen keena dadka indhihiisa inay ka marag furaan.

وَتَأْتِيهِ لَآكِيْدًا أَصْنَمَكُمْ بَعْدَ أَنْ
تُولُوا مُدْبِرِيْنَ ﴿٥٧﴾

فَجَعَلَهُمْ جَدُودًا إِلَّا كَبِيْرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ
إِلَيْهِ يَرْجِعُوْنَ ﴿٥٨﴾

قَالُوْا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ
الظَّالِمِيْنَ ﴿٥٩﴾

قَالُوْا سَمِعْنَا فَتَىٰ يَدْعُهُمْ يُقَالُ لَهُ
إِبْرَاهِيْمُ ﴿٦٠﴾

قَالُوْا فَأْتُوا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَشْهَدُوْنَ ﴿٦١﴾

Nabi Ibraahim Alle ayaa hanuuniyey mar hore, wuxuuna ka reebay qoomkiisii iyo aabihiisba waxay caabudayeen ee Alle ka soo hadhaw, wayse ku madax adaygeen inkastoos u caddeeyey kalinnimada Alle iyo awooddiisa, markuu ka daalayna wuxuu jajabiyey waxay caabudayeen kii u weynaa mooyee inay u noqdaan isaga, markay is warsadeen cidda saas yeeshayna waxay isu sheegeen inuu Ibraahim yahay, waxayna hor keeneen dadkii si loo arko oo loogu marag furo. [Al-Anbiyaa': 51-61].

62. Waxay dheheen gaaladii maadaa ku falay sidan ilaahyadannada Ibraahimow.
63. Wuxuu yidhi waxaa falay kooda weyn ee kana, waydiiya hadday hadli.
64. Markaasay u noqdeen naftooda waxayna isu dhaheen war idinkaa daalimiina.

قَالُوْا ءَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِآلِهَتِنَا
يَتَّبِعِيْمُ ﴿٦٢﴾

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيْرُهُمْ هَذَا فَسَلُّوْهُمْ
إِنْ كَانُوْا يَنْطِقُوْنَ ﴿٦٣﴾

فَرَجِعُوْا إِلَىٰ أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوْا إِنَّكُمْ أَنْتُمْ
الظَّالِمُوْنَ ﴿٦٤﴾

65. Markaasaa loo gadiyey madaxooda (waxayna dhaheen) dhab baad u ogtahay inayna kuwani hadlayn
66. Wuxuu yidhi: ma waxaad caabudaysaan Alle ka sokow waxaan idin anfacayn waxba idinna dhibayn.
67. Ufbaa laydin yidhi idinka iyo waxaad caabudaysaan Alle ka sokow miyeydaan wax kaseyn.
68. Waxay dhaheen guba una gargaara ilaahyadiinna haddaad wax falaysaan.
69. Waxaan nidhi naaray u noqo qabow iyo nabadgalyo Ibraahim.
70. Waxay la dooneen dhagar waxaanna ka yeellay kuwo khasaaray.

ثُمَّ نَكِسُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتُمْ
مَا هَٰؤُلَاءِ يَنطِقُونَ ﴿٦٥﴾

قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا
يَنفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾

أَفِي لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِن
كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٦٨﴾

قُلْنَا يَنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ
إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾

وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُم
الْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

Nabi Ibraahim markuu ka gar helay gaaladii hadal cadna ku yidhi yey goosteen inay gubaan oo dab ku tuuraan, taasina waa caadada jaahiliinta in marka laga gar helo ay mu'miniinta ku jeedsadaan xumaanna u maamulaan, Alle ayaase ka nabadgaliyey dhagartii, kana koriyey dabkii, gaaladii iyo waxay caabudayenna khasaare ku dambaysiiyey, wuxuuna xusay Nabi Ibraahim Alle markii lagu tuuray dabka. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: (waxaa i kaafiya Alle isagaana u fiican wakiil) waxaa yidhi Nabi Ibraahim markii dabka lagu tuuray, Nabiga Muxamed ahna Alle ha nabadgaliyee markii lagu yidhi dadkii baa idiin kulmay. Waxaa wariyey Bukhaari.

Taasina waxay ku tusin in xaqu sarrayn guulaysanna markii si dhab ah Alle loogu xidhnaado lana caabudo. [Al-Anbiyaa': 62-70].

71. Waannu u korinnay (Nabi) Ibraahim iyo Nabi Luud dhulkii aan u barakaynay caalamka (shaam).

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا
فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

72. Waxaan siinnay Isxaaq iyo Yacquub oo siyaada ah, waxaanna ka yeellay dhammaan kuwo suubban.
73. Waxaanna ka yeellay imaamyo ku hanuuniya amarkannaga, waxaanna u waxyoonaay falidda khayrka, oogidda salaadda iyo bixinta sakada, waxayna ahaayeen kuwo na caabuda.
74. (Nabi) Luudna waxaan siinnay xukun iyo cilmi, waxaanna ka korinnay magaalaadii ahayd mid fasha xumo, waxay ahaayeen qoom xun oo faasiinqiina.
75. Waxaanna galinnay naxariistannada, wuxuuna ka mid ahaa kuwa suubban.
76. (Nabi) Nuuxna waa korinnay, markuu dhawaaqay mar hore, waana ajiibnay, waana ka korinnay isaga iyo ehelkiisaba murugadii waynayd.
77. Waana uga gargaarray qoomkii beeniyeey aayaadkannaga, waxayna ahaayeen qoom xun, waana maanshaynay dhammaantood.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا
جَعَلْنَا صَالِحِينَ ﴿٧٢﴾

وَجَعَلْنَاهُمْ أئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا
إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ
وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَبِيدِينَ ﴿٧٣﴾

وَلَوْطًا ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ
مِنَ الْغَرِّيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيثَاتِ
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَسِيقِينَ ﴿٧٤﴾

وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾

وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا
لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ
الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾

وَتَضَرَّعْتَ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾

Aayadahanna waxay ka warrami qaar ka mid ah Nabiyadii sida Nabi Ibraahim, Luud, Isxaaq, Yacquub iyo Nuux, iyo sida Alle uga koriyey qoomamkoodii daalimiinta ahaa ee xaqa ka jeedsaday kana madax adaygay, cidhibtii fiicnaydna waxay u hadhay Nabiyadii iyo mu'miniintii xaqa ku raacday, khasaare iyo halaagna wuxuu u dambeeyey gaaladii xaqa diiday. Warka Nabiyadaasna meelo badan oo quraanka ah yuu ku faah faahsan yahay, waxaase muhiim ah in lagu waano qaato xaqana la raaco. [Al-Anbiyaa': 71-77].

78. Xusuuso (Nabi) Daawuud iyo (Nabi) Suleymaan markay xukumayeen beerta markuu xukumayeen beerta markuu daaqay adhi qoom (dad), waxaanna ahayn kuwa xukunkooda u maraga (arka).
79. Waxaanna fahansiinnay Sulaymaan, dhammaanna waxaan siinnay xukun iyo cilmi, waxaanna u sakhirray Daawuud buuraha iyagoo la tasbiixsan iyo shimbiraha, waanna fallaa «oo karraa sakhiraaddaas».
80. Waxaanna barray Daawuud samaynta duruucda inay idinka dhawrto dagaalkiinna, ee ma tihiin kuwo mahadin.
81. Suleymaanna waxaan u sakhirray dabaysha iyadoo daran oo ku socota amarkiisa xaggii dhulkii ahaa kaan barakaynay dhexdiisa, waxaanna nahay kuwo wax walba og.
82. Shaydaammadana, waxaan uga sakhirray kuwo u dhumban (badda), una fala camal aan kaas ahayn, anaggaana ilaalinna.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي
الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَمُّ الْقَوْمِ وَكُنَّا
لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ﴿٧٨﴾

فَقَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ ۖ وَكَلَّا ۖ آتَيْنَا حُكْمًا
وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ
يُسَبِّحُنَّ وَالظُّبَيْرَ ۖ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ
لِنُحْصِنَكُمْ مِّنْ بَأْسِكُمْ ۖ فَهَلْ أَنْتُمْ
شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ
إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا
بِكُلِّ شَيْءٍ عٰلِمِينَ ﴿٨١﴾

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَن يَغْوُونَ لَهُ
وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ ۖ وَكُنَّا لَهُمْ
حٰفِظِينَ ﴿٨٢﴾

Sidoo kale Daawuud iyo wiilkiisii Nabi Sulaymaan iyagana quraanku meeluu kaga hadlay, mid walbana wuxuu Alle siiyey xukun iyo cilmi, waxaana loo sahlay Daawuud: buuraha, shimbiraha iyo sameynta qalabka dagaalka, sidoo kale waxaa loo fududeeyey Nabi Suleymaan: dabaysha oo ku socon amarkiisa iyo shayaadiinta kuwo ka shaqeyaa bad iyo shaqa kalaba. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: garsoorayaashu waa seddex, mid jannaduu gali, labana naarta, midka xaqa yaqaan oo xukuma jannaduu

gali, mid jaahilnimo wax ku xukuma naartuu gali, mid xaqa yaqaan oo xukuma wax ka duwanna naartuu gali. Taasina waxay ku tusin ahmiyadda caddaaladda iyo in dadku ku qaybsami, ama janno ama naar. [Al-Anbiyaa': 78-82].

83. (Xusuuso) Ayuubna markuu u dhawaaqay Allehiis (isagoo dhihi) aniga waxaa i taabtay dhib adiguna waxaad tahay naxariis badane.
84. Waana ajiibnay waxaanna ka faydnay waxa haya oo dhiba, waxaanna siinnay ehelkiisii iyo wax la mid ah naxariis xaggannaga ah darteed iyo waanada caalamka.
85. Xusuuso Ismaaciil, Idiriis, Dulkifli, dhammaan waxay ka mid ahaayeen kuwa samra.
86. Waxaanna dhex galinnay naxariistannada waxayna ka mid ahaayeen kuwa suubban.
87. Nabi Yuunus (xusuuso) markuu tagay isagoo cadhaysan una maleeyey inaannaan cidhiidhyayn korkiisa oo uu ku dhawaaqay mugdiyada dhexdooda ilaah xaq lugu cabudoo aan adi ahayn ma jiro, nasahnaantaada anigu waxaan ka mid ahaa kuwa daalimiinta ah.
88. Waana ajiibnay kana korinnay murugtii, saasaanna u korinnaa mu'miniinta.

* وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ وَ أَيْ مَسَّنِي
الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٨٣﴾

فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ فَاكْشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرِّهِ
وَأَتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً
مِّنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ ﴿٨٤﴾

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ
كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ ﴿٨٥﴾

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِّنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ أَنْ
لَّن نَّقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ
لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ
الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾

فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الغَمِّ
وَكَذَلِكَ نُجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

89. Zakariyana (xusuuso) markuu u dhawaaqay Allehiis isagoo leh Allow hayga tagin anoo kali ah adaa u khayr roon cid wax dhaxashee «u hadhee».
90. Waanna ajiibnay waxaanna siinnay Yaxye, waxaanna u hagaajinnay haweenaydiisii, waxayna ahaayeen kuwo u deg dega khayraadka oo na barya iyagoo rajayn oo cabsan, waxayna ahaayeen kuwa noo khushuuca.

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٨٩﴾

فَأَسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ وَرَوَّجَهُۥ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْحَيْرَتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَلِيعِينَ ﴿٩٠﴾

Aayadahan waxay ka warrami xaalkii Nabiyadaas iyo sida Alle u ajiibay dhammaantood ugana koriyey dhibkii, saasaana Alle u aqbalaa baryada dadka dhibban ee wanwanaagsan, waxaana shardi ah in si dhab ah loo caabudo Alle looguna hoggaansamo, xaqana la raaco xumaanna laga fogaado. [Al-Anbiyaa': 83-90].

91. Tiina (xusuuso) dhawrtay xubinteeda waa (Maryama) oon ku afuufnay dhexdeeda ruuxdannadii ugana yeelnay caalamka iyada iyo wiilkeeda calaamad.
92. Tani waa diintiinnii waana diin kaliya aniguna waxaan ahay Allihiin ee i caabuda.
93. Waxayse isku khilaafeen amarkoodii dhexdooda, dhammaanna xaggayгаа loo soo celin.
94. Ruuxii fala wanaag isagoo mu'min ah lagama qariyo camalkiisa, annaguna waan u qoraynaa.

وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِن رُّوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾

وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ كُلٌّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ﴿٩٣﴾

فَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ ﴿٩٤﴾

95. Waxaa ka reebban magaalo aan halaagnay inay soo noqoto «soo bixin ka hor».
96. Marka la furo oo la soo daayo yaajuuj iyo maajuuj iyagoo jaho sarreysa dhaammanteed ka soo deg degi.
97. Waxaa dhawaaday yaboohii xaqa ahaa waxaana soo bixi inay taagnaan indhaha kuwa gaalobay (iyagoo dhihi) halaagannagee waxaan kaga sugnayn halmaansho kan waxaanse ahayn daalimiin.

وَحَرَمٌ عَلَى قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا
يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ
مِن كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾

وَأَقْرَبَ الْوَعْدِ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ
أَبْصُرُ الَّذِينَ كَفَرُوا يُوبِئِلُنَا قَدْ كُنَّا
فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾

Maryam bintu Cimraanna wax badan yuu quraanku ka warramay sharafteedii iyo sida Alle u dhawray ugana yeelay iyada iyo wiilkeedii aayad iyo calaamad caalamka. Alle na waa kali wuxuuna mutaa in isaga uun la caabudo, dadkiise way kala tageen oo iskhilaafeen. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: annagu Nabiyada haddaana nahay diintannadu waa mid (kaliya). Taasoo macnaheedu yahay in waxyaabaha waaweyn diinuhu iskaga mid yihiin. Alle ayaase loo noqon cid walbana ka abaal marin waxay kasbatay, cid la halaagayna adduunka uma soo noqoto inta dadka laga soo bixin oo qiyaame la gaadhi oo ay ka soo bixi yaajuuj iyo maajuuj oo waqtigu ka dhawaado, markaasoo kuwa gaalobay ay indha taagi iyagoo sheegi inay halaagsameen daalimiinna ahaayeen halmaanshana kaga sugnaayeen qiyaamada, waxse ma taro calaalal waqtigaas ee waxaa wax tari wanaaggii la hormarsaday. [Al-Anbiyaa': 91-97].

98. Idinka iyo waxaad caabudaysaan oo Alle ka soo hadhay waxay noqon shidaalka jahannamo idinkuna waad ku arooraysaan.
99. Hadday yihiin kuwaasu ilaahyo kuma arooreen, dhammaanna way ku waari.

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ
حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَرَدُونَ ﴿٩٨﴾

لَوْ كَانَ هَتُولَاءِ ٱلْهَتَىٰ مَآ وَرَدُوهَا ٱللَّهُ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾

100. Waxay ku yeelan dhexdeeda qaylo, waxna dhexdeeda kuma maqlaan.
101. Kuway u hor martay xaggannaga wanaag kuwaasu xaggeeda waa laga fogayn.
102. Mana maqlaan shanqadhteeda iyaguna waxay doonto naftoodu yey ku waari.
103. Mana walbahaariyo argagaxii waynaa, waxayna kula kulmi malaa'igtu kani waa maalintiinnii ah tii laydiin yaboohay.
104. Waana maalintaan u duubayno samada sida loo duubo warqadaha kitaabka, sidaan ku billownay abuuriddii hore yaanna ku soo celinaynaa, waa yabooh korkannaga ah, annagaana falna saas.
105. Dhab ahaan waxaan ugu qorray Zabuur sheegid ka dib (looxul maxfuudka) dhulka waxaa dhaxli addoomadayda suubban.
106. Kan gaadhsiin baa ugu sugan ciddii caabudi (Alle).
107. Kumana aannaan dirin naxariista caalamka adoo ah mooyey.

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا أُشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾

لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَرَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّوْنَهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِ لِلْكِتَابِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَعْلِينَ ﴿١٠٤﴾

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٥﴾

إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾

Ciddii wax Alle ka soo hadhay caabudda iyo cidday caabudeen ba oo ka raalli ah waxay noqon shidaalka naarta, ciddii wanaag ugu hor maray Alle waa laga fogayn, mana maqlo shanqadheeda, wuxuu doonana jannaduu ka helaa, mana ka naxo argaggaxa qiyaamada, malaa'igtaana u bishaarayn, waana maalinta cirka la duubi, dhulka jannada iyo kan adduunba waxaa u hadhi mu'miniinta

suubban, quraankuna waa gaadhsiin, Rasuulkuna waa naxariista caalamka, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: layma bixinnin anoo wax lacnada ee waxaa uun lay bixiyey anoo naxariis ah. (Muslim). [Al-Anbiyaa': 98-107].

108. Waxaad dhahdaa waxaa uun lay waxyooday aniga in Ilaahiinna in la caabudo mudan Ilaah kaliya yahay ee idinku muslimiin ma tihiin (hoggaansama).
109. Haddayse jeedsadaan waxaad dhahdaa waxaan idin ogaysiiyey si siman (cad) colnimo, mana ogi inay dhawdahay ama fogtahay waxa laydiin yaboohay.
110. Alle wuxuu og yahay waxa lala qaylyo oo hadala wuxuuna og yahay waxaad qarinqaysaan.
111. Mana ogi, waxay u dhawdahay inay fidno idiin tahay iyo raaxo tan iyo muddo.
112. Wuxuu yidhi (Nabigu) Allow ku kala xukun (dhexdannada) xaq, Rabbigeenna waa Raxmaan ee looga kaalmo waydiisto waxaad sheegaysaan.

قُلْ إِنَّمَا يُرِيحِي إِلَيْكَ أَنْتُمْ إِلَهُكُمْ إِلَهٌ
وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ ءَاذَنْتُكُمْ عَلَى
سَوَاءٍ وَإِنْ أَدْرِي أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدٌ مَّا
تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا
تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾

وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَعٌ إِلَى
حِينٍ ﴿١١١﴾

قُلْ رَبِّ أَحْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ
الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

Alle waa kali, isagayna waajib tahay in loo hoggaansamo, ciddiise jeedsata ha ogaato si cad inay Alle iyo Rasuulkiisa la colloowday, kolleyna waa kii gaalo la ciqaabo ama ha dhawaato ama ha dib dhacdo muddee, Alle na waa og yahay wax kasta ama ha la muujiyo ama ha la qarsadee, dib u dhigidda ciqaabtuna waxaa suuroowda inay tahay imtixaam iyo u raaxayn muddo.

Alle na isagaa ah xaakimka caadilka ah, sharcigiisaana caadil ah, isagaana looga kaalmo waydiistaa dhibaataada iyo waxay gaaladu sheegi oo xumaan ah. Nabiga iyo Nabiyadii kalaba nabadgalyo Alle korkooda ha yeelee waxay dhihi jireen: Allow caddaalo nagu kala xukun annaga iyo qoomkannaga. [Al-Anbiyaa': 108-112].

Suurat Al-Xajj

سُورَةُ الْحَجِّ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Dadaw ka dhawrsada Alliihiin maxaa yeelay gilgilashada saacadda (qiyaame) waa wax wayn (daran).
2. Waana maalintaad arkaysaan iyadooy halmaami mid wax nuujisa dhammaanteed waxay nuujinaysay, ooy dejin (tuuri) mid kastoo uur leh uurkeeda, waxaadna arkaysaa dadkoo waalan, mana aha kuwo (dhab) u waalan ee cadaabka Allaa daran.
3. Dadka waxaa ka mid ah ruux ku murmi Alle cilmi la'aan oo raaci shaydaan kastoo madax adag.
4. Waxa loo qoray (shaydaan) ruuxii talada u dhiibta (raaca) inuu baadiyeeyo kuna toosiyo cadaabka.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا النَّاسُ آتِفُوا رَبِّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ
السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾

يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُذْهِلُ كُلَّ مَرْضِعَةٍ
عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ
حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَا
هُم بِسُكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ
شَدِيدٌ ﴿٢﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ
عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ ﴿٣﴾

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ
يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٤﴾

Suurraddan waxaa lagu magacaabaa suuradda xajka, maxaa yeelay waxay ka warrantay xajka iyo waxa la xidhiidha, waxayna ku billaabatay shiddada qiyaamada iyo inay dadku ka dhawrsadaan dhibaatadaas, waxaana looga dhawrsan camal fiican, dadkuna maalintaas waxay la kulmi arrin wayn inta laga moodo inay waalan yihiin iyagoon waallayn ee waa uun dhibka, wixii ilma ah oo la nuujin hayey ama uurka ku jirayna la tuuro, tan kale ma habboona in cilmi darro lagu doodo Alle iyo diinta, lana raaco shaydaan wax dhumiya, naartana u hoggaamiya.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: waxaa laydin soo kulmin qiyaamada idinkoo kaba la' oo qaawan, oon gudnayn, Caa'isha waxay tidhi: Rasuulka Allow ragga iyo haweenku mays dhawri! Markaasuu yidhi Nabigu: Caa'ishoy xaalku waa ka daran yahay in waxaasi shuqliyo. Taasina waxay ku tusin dhibaataada qiyaamada. [Al-Xajj: 1-4].

5. Dadow haddaad tihiin kuwo shakisan soo bixinta annagaa idinka abuuray carro, haddana dhibic haddana calaqa, haddana goosin la abuuray iyo midaan la abuurin si aan idiinku caddayno (qudrada Alle), waxaanna ku sugnaa makaanka waxaan doonno tan iyo muddo magacaaban, markaasaan idin soo bixinaynaa idinkoo yar, markaas inaad gaadhaan xooggiinna waxaa idinka mid ah cid la oofsan (dhiman) waxaana idinka mid ah kuwo loo celin cimri liita (gabow) si ayna u garanin intay wax yaqiinneen ka dib waxba, waxaad arkaysaa dhulkoo abaar (dhimaad) ah markaan ku soo dejinno korkeeda biyana way gilgilataa wayna kortaa, waxayna soo bixisaa nooc kastoo quruxsan.

6. Taasna waxaa ugu wacan in Alle uun xaq yahay uuna nooleeyo waxa dhintay iyo inuu wax walba karo.

7. Iyo in saacadda qiyaame iman shaki la'aan, Alle na wuxuu soo bixin waxa qubuuraha ku sugan.

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ
الْبَعَثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن نُّرَابٍ ثُمَّ
مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عِلْقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ
مُّخَلَّقَةٍ وَعَجِيرٍ مُّخَلَّقَةٍ لِّئُبَيِّنَ لَكُمْ
وَنُقَرِّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا
أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ
مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ
مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَىٰ الْأَرْضَ
هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
أَهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿٥﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي
الْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ
اللَّهَ يَبْعَثُ مَن فِي الْقُبُورِ ﴿٧﴾

Dadka kuma habboona inay diidaan soo bixinta maxaa yeelay waxay soo mareen abuurid kala duwan laga bilaabo dhibic ilaa intay ka gaboobaan, arrintaasuna ugu filan waano, waxaa kaloo waano ugu filan roobka iyo doogguu soo bixiyo abaar ka dib, taasina waxay sugi awoodda Alle iyo xaqnimadiisa iyo in qiyaamadu imaan shaki la'aan iyo Alle inuu soo bixin waxa dhintay. Rasuulkuna (maxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: abuuridda midkiin waxaa lagu kulmiyaa uurka hooyadii afartan dhibic, markaas xinjir in la mid ah, haddana goosin sidoo kale, markaas malag loo bixiyaa waxaana la faraa afar kalimo waxaana la qoraa rizqigiisa, camalkiisa, ajashiisa, xumaan iyo liibaan, markaasaa lagu afuufaa ruuxda. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim.

Taasina waxay ku tusin in dadaal fiican la dadaalo iyadoo la og yahay in Alle wax walba qaddaray. [Al-Xajj: 5-7].

8. Dadka waxaa ka mid ah mid ku doodi Alle cilmi la'aan iyo hanuun la'aan iyo kitaab wax nuurin la'aantiis.
9. Oo dadbi luqunta (iskibrin) inuu ka dhumiyi jidka Alle, wuxuu mudan adduunyada dulli waxaanna dhadhansiin maalinta qiyaame cadaab wax guba.
10. Taasna waa waxay hor marsatay gacmahaagu, Alle na ma aha dulmiyaha addoommada.
11. Waxaa ka mid ah dadka mid u caabudi (Alle) dhinac (shaki) hadduu soo gaadho khayrna xasili, hadduu soo gaadho imtixaan (dhibna) u gaddooma wajigiisa (gaalooba) wuxuu khasariyey adduun iyo aakhiraba kaasina waa khasaaraha cad uun.
12. Wuxuu caabudi (baryina) Alle ka sokow waxaan dhibayn anfacaynna kaasina waa uun baadida fog.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ
عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنبِئٍ ﴿٨﴾

ثَانِي عَظِيمَةٍ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ
فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٩﴾

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ
بِظَلْمٍ لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ
فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ
أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ أُنْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ
الْمُبِينُ ﴿١١﴾

يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا
لَا يَنْفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٢﴾

13. Wuxuu caabudi wax dhibkiisu ka dhaw yahay nacfigiisu, isagaa u xun sokeeye una xun la noolaadi.

يَدْعُوا لِمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ
لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ﴿١٣﴾

Waxaa ka mid ah dadka kuwo ku murmi Ilaahay cilmi iyo hanuun iyo kitaab cad la'aantiis, ee kibir iyo isla weyni uun la jooga, inay dadka xaqa ka leexiyaan, kuwaasuna waxay mudan dulli adduun iyo cadaab aakhiro, lamana dulmiyin ee waa waxay hor marsatay gacantiisu, waxaa kaloo ka mid ah kuwo Alle u caabudi dhinac oo hadduu khayr helana xasila, haddii dhib ku yimaadana gaalooba, kaasina waa mid iska khasariyey adduun iyo aakhiraba, waana khasaaraha dhabta ah, wuxuuna caabudi Alle ka sokow waxaan waxba tarayn, dhibkiisuna ka dhaw yahay nacfigiisa, kaasaana u xun sokeeye iyo cashiir. Ibnu Cabbaas wuxuu sheegay in reer baadiyihii carbeed markay khayr helaanna dhihi jireen waa diin fiican marka dhib ku yimaaddana dhihi jireen waa diin xun, markaasaa Alle soo dejiyey aayadahan, diintuna waa uun xaq, ama barwaaqo ha timaaddo ama dhib ha yimaadee. [Al-Xajj: 8-13].

14. Ilaahay wuxuu galiyaa kuwa rumeeyey (xaqa) oo falay camal fiican jannooyin ay socoto dhexdeeda wabiyaal, Allana wuxuu falaa wuxuu doono.
15. Ciddii u malayn inuusan u gargaarayn Alle Nabigiisa adduun iyo aakhiraba ha u fidiyo xadhig xagga samada hana isku gooyo (marjiyo) hana dayo inay dhagartiisu tegsiiso waxa cadho galin.
16. Saasaanna kuugu soo dejinnay aayaad cad Alle na wuxuu hanuuniyaa cidduu doono.
17. Kuwa rumeeyey (xaqa) iyo kuwa yuhuudoobay iyo saabi'iinta (xiddigaha caabuda) iyo nasaarada iyo majuusiga iyo mushrikiinta Alle ayaa kala bixin dhexdooda maalinta qiyaame, Alle na wax kasta wuu arkaa.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُدْهِبَنَّ كَيْدَهُ مَا يَغِيظُ ﴿١٥﴾

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ ﴿١٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالصَّخْرِيَّ وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾

18. Miyaadan arkayn inay Alle u sujuudaan waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, iyo qorraxda iyo dayaxa iyo xidigaha iyo buuraha iyo geedaha iyo xayawaanka iyo wax badan oo dadka ah, wax badanna waxaa ku sugnaaday korkooda cadaab, ruuxuu ihaaneeyo Alle na ma laha wax sharrifi, Alle na wuxuu falaa wuxuu doono.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿١٨﴾

Ciddii wanaag fasha waxaa lagu abaal marin wanaag, ciddiise u malayn Nabiga inaan Alle u gargaarayn adduun iyo aakhiraba hadduu doono cadho ha u dhinto bal inay wax u tarto, Alle na quraan cad yuu soo dejiyey, Alle ayaana hanuuniya cidduu doono, dhammaanna muslim iyo gaalo Alle aya kala bixin qiyaamada, wax kastana Ilaahay buu u sujuudaa, oo u khushuucaaa una hoggaansamaa, sujuudduna ma aha tan dadkoo kale ee wax kasta wuxuu u sujuudaa si ku habboon, waxaana sugnaatay in shaydaanku qoomamayn markuu galo naarta, mu'miniintuna jannada, oo sheegi inuu khasaaray markuu diiday sujuudda. Waxayna ku tusin in ciddii sujuudi wayda ay raacday sheydaan kana leexatay jidka toosan. [Al-Xajj: 14-18].

19. Labadani waa doodayaal, waxayna ku doodeen Rabbigood, kuwa gaaloobay waxaa loo goyn maryo naar ah waxaana lagu shubi korkooda biyo kulul.
20. Waxana lagu gubaa (lagu dhalaaliyaa) waxa caloosha ku jira iyo jidhka (haragga).
21. Waxay mudan budhadh bir ah.
22. Markastooy doonaan inay ka baxaan xaggeeda walbahaar dartiis waa lagu celiyaa dhexdeeda (waxaana la dhahaa) dhadhamiyo cadaabka gubidda.

﴿١٩﴾ هَذَانِ حَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ يُصَبُّ مِن فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿٢٠﴾ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ﴿٢١﴾ وَلَهُم مَّقْمِعٌ مِّن حديدٍ ﴿٢٢﴾ كَلَّمَآ أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ عَمِرٍ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٢٣﴾

23. Alle na wuxuu galiyaa kuwa rumeeyey (xaqa) oo fala camal fiican jannooyin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal, waxaana loogu xidhaa dhexdeeda jinjimo dahab ah iyo jawhar, dharkooduna dhexdeeda waa xariir.
24. Waxaana lagu hanuuniyey wanaagga hadalka, waxaana lagu hanuuniyey jidka la mahdiyo.
25. Kuwa gaalobay oo ka celiya jidka Alle iyo masaajidka xurmaysan ee looga yeelay dadka sinnaan mid ku nagi iyo mid meel ka yimidba, ciddii la doonta dhexdiisa leexin dulmi ah (xumaan) waxaannu dhadhansiin cadaab daran.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾

وَهُدُوءٌ إِلَى الظَّيْبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوءٌ إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ ﴿٢٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَنكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَن يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُّذِقْهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾

Kuwa xaqa ku socda iyo kuwa gaalada ah waa labo kooxood oo ku doodi Alle, markaasaa Alle gaalana si daran u ciqaabi, mu'miniintana janno iyo wanaag ku abaal marin, maxaa yeelay wanaag baa Alle ku toosiyey, ciddiise gaalowda oo ka celisa dadka jidka Alle iyo masaajidka xurmaysan ee Alle u simay mu'miniinta ciddii wax qallooca iyo dulmi kula timaadda dhexdiisa wuxuu ku abaal marin cadaab daran.

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: dulmigaas waa inaad ku bannaysataa xaramka wax lagaa reebay oo xumaan ah ama dil xaq darro. Ciddii saas fashana waxay mudan cadaab daran. [Al-Xajj: 19-25].

26. (Xusuuso) markaan u muujinnay Nabi Ibraahim meesha baytka (kacbada) annagoo ku dhihi ha la wadaajin Alle (cibaadada) waxba, u daahirina gurigayga kuwa dhawaafi iyo kuwa taagan

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَن لَّا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهَّرَ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿٢٦﴾

iyo kuwa ku rukuucsan ee sujuuadsan.

27. Ogaysiina dadka xajka ha kuu yimaaddeen iyagoo lugayn (qaarna) saaran yahay mid bog dheer dhammaanteed oo ka iman jaha kasta oo dheer.
28. Inay joogaan (u yimaadaan) nacfigooda dartiis, oy xusaan magaca Alle maalmo la yaqaan, waxa Alle ku arzaaqay oo ah xayawaanka nicmoolayda, ka cuna xaggeeda quudiyana kan dhibaataysan ee faqiirka ah.
29. Markaas ha dhammeeyeen basaastooda, hana oofiyeen nadorkooda, hana dawaafeen baydka horreeyey.

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾

لِيَشْهَدُوا مَنَفِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَلْبَابِيسَ الْفَقِيرِ ﴿٢٨﴾

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا نُدُورَهُمْ وَلِيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٢٩﴾

Waxaa Alle tusiyey Nabi Ibraahim kacbada wuuna dhisay isagoo faray inuu gaalnimada ka nadiifiyo, dadkana xajka ugu yeedho, si ay meel kasta uga yimaadaan, una helaan nacfi adduun iyo mid aakhiraba, una xusaan Alle, hadiyo xoola ahna ugu gawracaan waxna ka cunaan kana quudiyaan masaakiinta iyo kuwa dibaataysan, basaastana iska bi'iyaaan oofiyaanna nadarka, dawaafaanna baydka horreeyey. Saasaad u aragtaa in si daran loo yimaaddo Maka xaj iyo cumro, loogana helaa wanaag iyo khayr adduun iyo aakhiraba, waana masaajid sharaf leh oy kacbadu ku taal oy waajibna tahay in la weyneeyo, waxaana sugnaatay in Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) la warsaday masaajidkee u horreyey uuna yidhi (Masaajidka Xurmaysan) lana yidhi: yaa ku xigay yidhina (Baytul Maqdis), immisaa u dhaxaysay markii la yidhina uu yidhi afartan sano.

Kacbaduna waa tan ay ula jeedsadaan muslimiintu salaadda kuna tusin midnimada iyo sinnaanta iyo isu naxariisashada, waana sharafta islaamka iyo muuqiisa. [Al-Xajj: 26-29].

30. Waa saas, ruuxii wayneeya wuxuu reebay Alle saasaa u khayr roon Allehiis agtiisa, waxaana laydiin banneyey

ذَٰلِكَ ۖ وَمَنْ يُعْظَمِ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ ۖ وَأُحِلَّتْ لَكُمْ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُنْتَلَىٰ عَلَيْكُمْ ۖ

nicmoolayda waxa laydinku akhriyo mooyee, ee ka dheeraada xumaanta ah sanamyada kana dheeraada hadalka beenta ah.

31. Idinkoo u toosan Alle oon mushrikiin ahayn, ruuxii u shariig yeela Alle wuxuu la mid yahay mid ka soo dhacay samada oy dafi shimbirtu ama ay ku tuuri dabayshu meel dheer oo halaag ah.
32. Waa saas ruuxii wayneeya amarrada Alle (sharcigiisa) taasi waa dhawrsashada quluubta.
33. Waxaa idiinku sugnaaday (hadyada) nacfi tan iyo muddo, markaas waxay ku dhammaan baydka horreeyey.
34. Ummad kasta waxaan u yeellay cibaado (ciid) inay ku xusaan Alle wuxuu ku arzaaqay oo xayawaanka nicmoolayda ah, Ilaahiinna waa Ilaah kaliya ee u hoggaansama una bishaaree kuwa xasilloon (ee cabsada) ee ah.
35. Kuwa marka la xuso Alle ay cabsato quluubtoodu, kuna samra waxa ku dhaca ee ooga salaadda, waxaan ku arzaaqnayna wax ka bixiya.

فَأَجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ
وَأَجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٣١﴾

حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ
يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ
فَتَخَطَّفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي
مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴿٣٢﴾

ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ
تَقْوَى الْقُلُوبِ ﴿٣٣﴾

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ
مَحَلُّهَا إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٣٤﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ
اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ
فَاللَّهُكُمْ إِلَهٌُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ
الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٥﴾

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ
وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي
الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٥﴾

Saan soo sheegnay suuraddan waxay ka warrami camalka xajka, halkanna wuxuu Alle fari in la dhawro sharcigiisa, lagana dheeraado gaalnimada iyo beenta, illeen ciddii Alle wax la caabudda waa mid ay ku dhacday khasaare

waxayna kale oy ka warrami aayaduhu hadyada la gawrici xajka iyo habkeeda iyo in Alle kaliya la caabudo loona hoggaansamo sharcigiisa, kuwaas saas falana waa kuwa qalbigoodu cabsado oo samra, oo salaadda ooga, zakadana bixiya, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: maragga beenta ah wuxuu la sinnaaday Alle wax lala caabudo, wuxuuna akhriyey aayadda. Taasina waxay ku tusin xumaanta beenta iyo inay khatar tahay intay kala mid noqotay gaalnimada. [Al-Xajj: 30-35].

36. Loogga (hadyada) waxaan idiinka yeellay sharciga calaamooyinka waaweyn ee Alle (xajka idin faray), waxaana idiinku sugan dhexdeeda khayr ee ku xusa magaca Alle korkeeda iyadoo jilib xidhan, markay u dhacdo dhinacna wax ka cuna, kana quudiya kan dhawrsoon iyo kan warsanba, saasaana idiinku fududaynaa, inaad mahdisaan.

37. Ma gaadho Alle hilibkeedu iyo dhiiggeedu waxaase gaadha ka dhawrsoonidiinna, saasaana Alle idiinku fududeeyaa inaad ku waynaysaan wuxuu idinku hanuuniyey una bishaaree kuwa wanaagga fala.

38. Alle na wuu daafacaa kuwa rumeeyey (xaqa) Alle na ma jecla mid kastoo khayaamo badan oo gaalnimado badan.

39. Waxaa loo idmay kuwa lala dagaallami (inay dagaallamaan) maxaa yeelay waa la dulmiyey, Alle na gargaarkooda wuu karaa.

وَالْبَدَنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِّنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا حَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾

لَنْ يَبَالَ اللَّهُ لِحُومِهَا وَلَا دِمَائِهَا وَلَكِنْ يَبَالُهَا التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْ وَيُبَيِّرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾

* إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾

أُوذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

40. Waana kuwa laga bixiyey guryahoodii xaq darro iyo inay dheheen Rabbiganno waa Ilaahay, haddayna jirin ku daaficidda Alle dadka qaarkood qaar waxaa la dumin lahaa macaabidda kiristaanka u go'ay cibaadada, iyo kaniisadaha kiristaanka, iyo kaniisadaha yahuudda , iyo masajidda lagu xuso dhexdeeda magaca Alle wax badan, wuuna u gargaari Alle cidii u gargaarta (diintiisa) Alle na waa xoog badane adkaada.

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهَدِمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

Xoolaha Alle ayaa noogu nicmeeyey, cunno, cabbid, rarasho, korid iyo waxyaalo kale, hadyana xajkaa loogu qalaa waxaana wax laga siiyaa kuwa baahan, Ilaahayna dan kama leh hilibkeeda iyo dhiiggeeda ee wuxuu ka abaalmaryaa wanaagga, Rabbi ayaana daafaca mu'miniinta dhabta ah loona idmay inay dagaallamaan, illeen waa la dulmiyey oo xaq darro looga soo bixiyey guryahoodiye, haddaan Alle mu'miniinta ku daaficin gaaladana waxaa la dumin lahaa meelaha lagu caabudo Alle. [Al-Xajj: 36-40].

41. Waana kuwa haddaan makaninno dhulka ooga salaadda oo bixiya zakada oo fara wanaagga oo ka reeba xumaanta, Alle ayaana iskale cidhibta arrimaha.
42. Hadday ku beeniyaan waxaa beeniyey hortood qoomkii (Nabi) Nuux iyo Caad iyo Thamuud.
43. Iyo qoomkii (Nabi) Ibraahim iyo qoomkii (Nabi) Luudh.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَنَمُودٌ ﴿٤٢﴾

﴿٤٣﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ

44. Iyo ehelkii Madyan, waana la beeniyey (Nabi) Muuse, waana sugay gaalada markaasaan qabtay ee see noqday ciqaabkii (aan ciqaabay; booskiisii ayuu dhacay).
45. Maxay badan tahay magaalo aan halaagnay iyadoo gardaran iyaduna u dhacday darbiyadeedii iyo ceel la halleeyey iyo daar wayn (markii la halaagay dadkii).
46. Miyeyna ku soconin dhulka oy u ahaato quluub ay wax ku kasaan ama dhago oy wax ku maqlaan, indha beelka dhabta ahna waa indho beelka quluubta ku sugan laabta.

وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ
فَأَمْلَيْتَ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ
فَكَيفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾

فَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ
فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبُئِرَ مُعَظَلَتِ
وَقَصْرِ مَشِيدِ ﴿٤٥﴾

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ
قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ
بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِن
تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

Kuwa Alle u yaboohay una gargaaro waa kuwa niyeysan in hadduu Alle makaniyo ay dhulka ku maamuli diinta Alle iyo sharcigiisa, oo dhawri salaadda, zakada, wanaag faridda, xumaan ka reebidda, iyo khayroo dhan. Kuwaan saas ahaynse siday ku mudan gargaar Alle, cidiise beenisa Nabiga iyo xaqa, waxay la mid noqon kuwii hore ee beeniyey lana ciqaabay, immisaana la halaagay magaalo kibirtay oy guryihii, ceelashii iyo meel kastaba cidlowday, wayna arki kartaa ciddii marta dhulka. Indha la'aanta dhabta ahna waa tan qalbiga mar haddaan xaqa, hanuunka iyo nuurka Alle lagu garanayn. [Al-Xajj: 41-46].

47. Waxay dedejisan cadaab mana baajinaayo Alle yaboohiisa, maalin Alle agtiisana waxay la mid tahay kun sano oo waxaad tirinaysana.
48. Badanaa magaalo aan u sugnay (oon u kaadinnay) iyadoo daalimad ah, markaas aan qabtay xaggayga umbaana loo ahaan.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ
اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ
كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ أَمْلَيْتَ لَهَا وَهِيَ
ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتَهَا وَإِلَى الْمَصِيرِ ﴿٤٨﴾

49. Waxaad dhahdaa dadow
waxaan uun anigu idiin ahay
dige cad.
50. Kuwa rumeeyey (xaqa) oo falay
camal fiican waxay mudan
dambi dhaaf iyo rizqi sharaf leh
(janno).
51. Kuwa u socda (xumaanta)
aayaadkannaga (oo isku dayi)
inay na daaliyaan kuwaasu waa
ehelka jaxiimo.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ
مُبِينٌ ﴿٤٩﴾

فَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي ءَايَاتِنَا مُعْجِزِينَ
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٥١﴾

Mana habboona in la soo dedejisto ciqaabta Alle iyo cadaabkiisa, illeen Alle ma baajiyo yaboohiisee, maalintuna Alle agtiisa waxay la mid tahay kun sano oo waxa la tiriyo ah. Waxaana sugnaaday in Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): waxay gali fuqarada muslimiintu jannada ka hor kuwa xoolaha leh maalin nuskeed shan boqol oo sano. Cid kastoo la halaagana Alle umbay la kulmi oo abaal marin. Nabiguna waa u digaha dadka, ciddii wanaag fashana waxay mudan dambi dhaaf iyo rizqi sharaf leh, kuwa xaqa ka hor imaanna waa ehelka naarta. Mana sinna xumaanle iyo sama fale xaqa raaca oo wanaag u horseeda. [Al-Xajj: 47-51].

52. Rasuul kastoon dirray ama Nabi hortaa, markuu wax akhrin waxbuu ku tuuraa shaydaanku akhriskiisa, markaasuu baabi'iyaa Alle wuxuu tuuri shaydaanku wuxuuna sugaa aayaadkiisa, Alle na waa ogaade falsan.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا
نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّىٰ أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي
أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقَى الشَّيْطَانُ
ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ ءَايَاتِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾

53. Si uu uga yeelo waxa shaydaanku tuuri fidmo kuwa quluubtoodu bugto ee ka ingagan quluubta daalimiintuna waxay ku sugan yihiin khilaaf (baadi) fog.

لَيَجْعَلَ مَا يُلْقَى الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ
فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ ۗ
وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾

54. Inay ogaadaan kuwa cilmiga la siiyey «mu'miniintu» inuu yahay xaq Alle ka yimid (quraanku) oy rumeeyaan, oy u khushuucdo dartiis quluubtoodu, Allana wuu ku hanuunin kuwa rumeeyey (xaqa) jid toosan.
55. Kama tagaan kuwa gaaloobay shaki intay ugu timaaddo saacaddu kado ama u yimaaddo cadaab maalin daran.
56. Xukunka maalintaas Alle ayaa iska leh, wuuna kala xukmin dhexdooda, kuwa rumeeyey (xaqa) oo falay camal fiican waxay gali janada naciimo.
57. Kuwa gaaloobay oo beeniyey aayaadkannagana kuwaas waxaa u sugnaaday cadaab wax dulleeya.

وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ
مِن رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ
قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ
آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ
مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً
أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ
فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي
جَنَّاتٍ التَّعِيمِ ﴿٥٦﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
فَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٥٧﴾

Qisada kutubta qaarkeed qorto oo ku saabsan in shaydaan Nabiga wax ugu tuuray intuu sanamyada sheego ma aha wax sugan, waana ka dhawrsan yahay Nabigu arrintaas, hase yeeshee gaaladaa shaydaan moodsiiyey arrintaas, Alle na xumaanta wuu tiraa xaqana wuu sugaa, si cidduu dhuminna u muuqato tii toosnaanna u muuqato, iyo inay mu'miniintu ogaadaan xaq, jidka ku toosan, gaalana xumaan ma dayso intay uga timaaddo saacadda ama ciqaab daran, xukunka qiyaamadana Alle ayaa iska leh, isagaana kala xukumi dhexdooda, kuwa fiicana jannuu galin kuwa xunna naar daran, Nabiguna waa ka fog yahay inuu shaydaan u soo dhawaado. [Al-Xajj: 52-57].

58. Kuwa ku hijrooday jidka Alle haddana la dilo ama dhinta wuxuu ku arzaaqi kuwaas Alle rizqi wanaagsan, Alle na waa kuu khayr roon yahay rizqigiisu.

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا
أَوْ مَاتُوا لَبِرَّةً فَزَيَّنَّا اللَّهُ لَهُمْ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ
اللَّهَ لَهُ خَيْرُ الرَّزَاقِينَ ﴿٥٨﴾

59. Wuxuuna galin meel ay ka raalli noqon (janno) Alle na waa oge dulbadan.
60. Waa saas, ruuxii ciqaaba inta la ciqaabay oo kale markaas la gardaraysto wuu u gargaari Alle, Alle na waa cafiye dhaafa.
61. Waxaana ugu wacan in Alle galiyo habeenka maalinta galiyana maalinta habeenka, Alle na waa maqle arka.
62. Waxaana ugu wacan taas in Alle xaq (sugan) yahay, waxay caabudi oo ka soo hadhayna baadil yahay, Alle na yahay sarreeye weyn.

لَيَدْخُلَنَّهُمْ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾

* ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ عَفُورٌ ﴿٦٠﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٦١﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾

Ciddii dar Alle u hijroota oo jahaad lagu dilo ama iska dhimata wuxuu Alle ku arzaqaa rizqi wanaagsan oo ah inuu galiyo janno ay ka raalli noqon. Tan kale ciddii la dulmiyo lana gardaraysto xaq darro wuu u gargaari Alle hadduu gargaar muto oo toosan yahay xaqana ku joogo, wuxuu yidhi Sharaxbiil binu Simdha: waxaa dheeraaday nagaadigannagii dhulka ruum markaasuu na maray Salmaan (Al Faarisi) wuxuuna yidhi: waxaan maqlay Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) oo leh: ruuxii dhinta isagoo muraabid ah (gaalada dhulka ka dhawri) waxaa u socon ajir la mid ah kii uu ka heli jiray camalkiisii hore, rizqiina waa la siin, waxaana laga nabad galin kuwa wax fidmeeya.

Habeenka iyo maalintana Alle ayaa iska leh maamulkooda, waana Allaha xaqa ah, waxa la caabudo ee ka soo hadhayna baadil yahay, waana sarreeyaha wayn, waana in Allahaas si dhab ah loo caabudo xagga caqiidada, xukunka, akhalaaqda, macaamilada, wax walbana lagu dhaqo sharcigiisa xaqa ah, ee caadilka ah. [Al-Xajj: 58-62].

63. Miyeydaan ogayn in Alle ka soo dejiyo samada biyo oo ahaado dhulku cagaar, Alle na waa oge xeel dheer.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾

64. Waxaa u sugnaaday Alle waxa samaawaadka ku sugan iyo waxa dhulka ku sugan, Alle na waa hodan mahadsan.
65. Miyeyedaan ogayn in Alle idiin sakhiray waxa ku sugan dhulka iyo markabka socda badda dhexdeeda amarka Alle, wuxuuna ka hayaa samada inay ku dhacdo dhulka idinka Alle mooyee, Alle na dadka waa u naxariis badane.
66. Alle na waa kan idin nooleeya, haddana idin dila haddana idin nooleeya, dadkuna waa diidmo badane (nicmada Alle).
67. Ummad kasta waxaan u yeelnay hab cibaado oy ku cibaadaysan ee yeyna kugula doodin amarka (xaqa), uguna yeedh xagga Allehaa, adigu waxaad ku sugan tahay hanuun toosane.
68. Hadday kula doodaan waxaad dhahdaa Alle ayaa og waxaad falaysaan.
69. Alle na wuu kala xugmin dhexdooda maalinta qiyaame waxay isku khilaafsanaayeen.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ
اللَّهَ لَهُ الْعِزَّةُ الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي
الْأَرْضِ وَأَلْفَلَكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ
بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى
الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ
لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ
يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ
فَلَا يَنْتَهِ عَنكَ فِي الْأَمْرِ وَاذْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ
إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾

وَإِنْ جَدَلُواكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾

Waxaa ku tusin qudrada Alle iyo awooddiisa roobka doogga soo bixin, dhulkana cagaara oo qurxiya, iyo awooddiisa cirka iyo dhulka iyo hodannimadiisa. Waxaa kale oo tusin ilaahnimadiisa sakhiridda waxa dhulka ku sugan, iyo doonta ku socota badda amarka Alle iyo inuu cirka ka hayo inuu ku dhaco dhulka, waana u naxariistaha dadka, waana kan wax nooleeya waxna dila, hadana nooleyn, dadse waa gaalnimo badane, ummad kastana Alle wuxuu u yeelay cibaado ay gudato ee yaan xaqa lagugala murmin, uguna yeedh xaqa waxaad ku sugan

tahay jid toosane, hadday kula murmaanna Alle ayaa og waxay fali isagaana kala xukumi dhexdooda qiyaamada waxay isku diiddan yihiin. Saas darteed waa inaad xaqa ku toosnaato oon lagaa leexin, war dad iyo dhagartiisna maqlin si uu kuugu gargaaro Alle una liibaantid. [Al-Xajj: 63-69].

70. Miyaadan ogayn in Alle og yahay waxa ku sugan samada iyo dhulka, arrintaasna waxay ku sugan tahay kitaab, arrintaasuna Alle waa u fududdahay.

71. Waxay caabudi Alle ka sokow wuxuusan u soo dejinnin xujo oyna u lahayn cilmi, umana sugna daalimiinta gargaare.

72. Marka lagu akhriyo korkooda aayaadkannaga oo cad cad waxaad ka garataa wajiyada kuwa gaalobay diiddo, waxayna u dhawyihiin inay ku boodaan (dhibaana) kuwa ku akhrin aayaadkannaga, waxaad dhahdaa maydiinka warramaa wax ka shar badan taas, waa naaruu u darbay Alle kuwa gaalobay, iyadaana u xun meel loo ahaado.

73. Dadow waxaa la yeelay tusaale ee dhagaysta, kuwaad baryeysaan (caabudaysaan) Alle ka sokow ma abuuraa daqsi haba u kulmeene, hadduu ka qaato daqsi waxna kama ceshadaan, waxaa tabar yar kan wax dooni (ee daqsigu wax ka qaatay) iyo kan la dooni (ee daqsiga ah).

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ
عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزَلْ
بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٧١﴾

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ
فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ
يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ
عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ بَشَرٌ
مِمَّنْ ذَلِكُمُ الْغَارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَبَشَرٌ مِّمَّنْ لَمْ صَبَرُوا

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ ضُرْبٍ مَثَلٍ فَاسْتَمِعُوا
لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ
يَسْلُبُهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ
مِنْهُ ضَعْفَ الظَّالِمِ وَالْمُظْلُومِ ﴿٧٣﴾

74. Mayna waynayn Alle mudnida weynidiisa, Alle na waa xoog badane adkaada.

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾

Alle na waa og yahay waxa cirka iyo dhulka ku sugan, wax walbana kitaabay ku sugan yihiin, Alle na waa u fudud yahay xaalkaasu, mana habboona in la caabudo wax Alle ka soo hadhay oon waxba ahayn, wax Alle wax uga tarina ma jiro daalimiinta, marka xaq diidayaasha lagu akhriyo aayaadka Alle oo cad cad waxaad aragtaa wajiga gaalada oo diiddan oo u dhaw inay ku boodaan cidda akhrin aayaadka Alle, waxaase shar ku dhan yahay naarta Alle u darbay kuwa gaalobay iyadaana u xun meel loo ahaado, waxay caabudi oo Alle ka soo hadhayna ma karaan abuur daqsi hadday kulmaan, hadduu wax ka qaatana kama dhacsan karaan, kan caabudi iyo kan la caabudiba waa tabar yar yihiin, mana waynayn gaaladu Alle mudnaantiisa, waana xoog badane adkaada, cid la mid ah ama ka dulmi badan oo ka xun ma jirto cid caabudday wax Alle ka soo hadhay. [Al-Xajj: 70-74].

75. Alle wuxuu ka doortaa malaa'igta rasuullo dadkana (rasuullo), Alle na waa maqle arka.
76. Wuxuuna og yahay waxa hortooda ah iyo waxa gadaashooda ah, xagga Alle ayaana loo celin umuuraha.
77. Kuwa (xaqa) rumeeyow rukuuca oo sujuuda oo caabuda Allihiin falana khayrka waxaad u dhaw dihiin inaad liibaantaane.
78. Kuna dadaala dar Alle dadaal dhab ah, isagaana idin doortay, mana yeelin diinta dhib, waa milladdii aabihiin Ibraahim, isagaana (Alle) idinku magacaabay muslimiin horay iyo quraankan si Rasuulku marag korkiinna ugu noqdo, idinkuna aad marag u ahaataan dadka, ee

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمَنْ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٧٦﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٧﴾

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ

ooga salaadda oo bixiya zakada oo ku kalsoonaada Alle oo tala saarta, isagaa gargaarihiinna ah isagaana u fiican sayid isagaana u fiican gargaare.

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ وَهُوَ مُوَلِّدُكُمْ ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ
وَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ وَهُوَ مُوَلِّدُكُمْ ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Alle isagaa og meeshuu wax ka diri iyo cidduu diri iyo cidda loo diriba, siduu wax walba u og yahay. Tan kale wuxuu fari Alle in salaadda la oogo Alle na si dhab ah loo caabudo, khayrkana la falo si loo liibaano, dar Alle na loo jahaado, illeen Ilaahaybaa doortay ummaddan Muxamadiyadee, dhibna ma yeelin diintii, waxay waafaqsan tahay diintii Nabi Ibraahim, Ilaahay baana muslimiiniin nagu magacaabay mar hore, iyo quraankaba.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) marag buu noo yahay ummadduna waa maragga dadka kale, waase in salaadda la oogo, zakadana la bixiyo, lana qabsado xadhigga Alle, illeen isagaa sayidkeenna iyo gargaaraheenna ah una wanaagsan gargaaree, waana kaas islaamka toosan oo wanaag, islaannimo, xumaan ka tagid iyo samo fal ah, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxii u yeedha yeedhid jaahiliyo wuxuu dhex fadhiisan jahannamo, markaasuu nin yidhi: Rasuulka Allow, haba soomo oo tukado? Markaasuu yidhi: haba soomo oo tukado, u yeedha yeedhidda Alle oo ah inuu idinku magacaabay muslimiiniin, addoommada Allow. [Al-Xajj: 75-78].

Suurat Al-Mu'minuun

سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa dhab ahaan u liibaanay mu'miniinta.
2. Ah kuwa salaaddooda ku khushuuca.
3. Oo ah kuwa hadalka macno darro ka jeedsada.
4. Oo ah kuwa fala zakada «bixiya».
5. Oo ah kuwa furuujtooda ilaaliya.
6. Haweenkooda iyo waxay hanatay gacantoodu mooyee, laguma dagaalo taas.
7. Ruuxiise doona waxaas wax ka soo hadhay kuwaasu waa xad gudbayaal.
8. Waa kuwa ammaanadooda iyo ballankooda dhawra.
9. Waana kuwa salaadda ilaaliya.
10. Kuwaasu waa kuwa dhaxli.
11. Oo ah kuwa dhaxli firdowsa wayna ku dhex waari.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ﴿٤﴾

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾

إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاحِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ
فِيئَتُهُمْ عَيْرٌ مُّلُومِينَ ﴿٦﴾

فَمَنْ أَتْبَعْنِي وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْعَادُونَ ﴿٧﴾

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ
رَاعُونَ ﴿٨﴾

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩﴾

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ﴿١٠﴾

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿١١﴾

Suuraddan waxaa lagu magacaabaa suuratul mu'minuun, waxayna ku billaabatay liibaanta mu'miniinta ku khushuuca salaadda, oo macna la'aanta hadal ah ka jeedsada, oo zakada fala, oo iska dhawra waxaan Alle u xalaalayn, oo amaanada iyo ballankooda ilaaliya, salaaddana ilaaliya, kuwaasuna waa uun kuwa dhaxli jannada fardowsa kuna waari dhexdeeda. Waana taas tilmaanta dhabta ah ee ruuxa mu'minka ah ee mudan liibaan iyo jannada Alle, waana liibaan aan wax la mid ah jirin. Caa'isha Alle ha ka raalli noqdee waxaa la warsaday dabeecaddii Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxayna tidhi: dabeecaddiisu waxay ahayd quraanka, waxayna akhriday billowga suuraddan tan iyo aayadda sagaalaad. Mana qarsoona wanaagga salaadda, bixinta zakada, ka jeedsashada hadal macno darro, ka fogaanshaha zinada, ilaalinta ammaanada iyo ballanka iyo wanaagga ku dadaalka. [Al-Mu'minuun: 1-11].

12. Waxaan ka abuuray dadka wax laga soo soocay dhoobo.
13. Markaasaan ka yeellay dhibic ku jirta meel sugan.
14. Markaasaan ka abuuray dhibicdii calaqa kana abuuray calaqadii goosin, kana abuuray goosintii lafo oon huwinnay lafihii hilib, markaasaan ka ahaysiinnay khalqi kale, waxaa khayr badnaaday Allaha u wanaagsan inta wax samaysa ee wax jaangoysa.
15. Markaas idinku arrintaas ka dib waad dhimanaysaan.
16. Markaas maalinta qiyaame laydin soo bixin.
17. Waxaanna ku abuuray korkiinna toddobo samo mana nihin mid khalqiga halmaansan.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ
مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿١٣﴾

ثُمَّ خَلَقْنَا النَّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا
الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا
فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ
خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ
الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾

ثُمَّ إِنَّاكُمْ بَعَدَ ذَلِكَ لَمِيثُونَ ﴿١٥﴾

ثُمَّ إِنَّاكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعُونَ ﴿١٦﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقٍ وَمَا
كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَفِيلِينَ ﴿١٧﴾

Aayadahanna waxay caddayn dadka asalkiisa iyo sida Alle u abuuray una soo mareen abuur kala duwan, waxaana wayn oo ammaan muta xumaanna ka dheer Ilaaheenna wanaajiya abuurka, markaas ka dibna, wuu dilaa, wuxuuna soo bixiyaa maalinta qiyaame, waana kan ahaysiiyey korkooda toddobo samo oon halmaansaneyn khalqiga. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa

ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle wuxuu ka abuuray (Nabi) Aadam ka soo qaad dhulkoo dhan, waxayna ahaadeen carruurtiisu sida dhulka, mid cas, mid cad, mid madow iyo mid u dhexeeya iyo mid fiican iyo mid xun iyo mid u dhexeeya. [Al-Mu'minuun: 12-17].

18. Waxaan ka soo dejinnay samada biyo qiyaasan, waxaanna dejinnay dhulka inaan la tagnana waan karraa.
19. Waxaanna idinku ahaysiinnay beero timir ah iyo cinabyo oo dhexdeeda khudaar badani ku sugan tahay ood wax ka cuntaan.
20. Iyo geed ka baxa duur siina oo soo saara subag iyo koosaar kuwa cuni.
21. Waxaa idiinku sugnaaday xoolaha waano, waxaanna idinka waraabinnaa waxa caloosheeda ku sugan waxaana idinku sugan manfaco badan, xaggeedaadna wax ka cuntaan.
22. Korkeeda iyo markabka korkiisa yaana laydinku xambaaraa.
23. Waxaan u dirray (Nabi) Nuux qoomkiisii wuxuuna yidhi qoomkayow caabuda Alle idiinma sugnaannin Ilaah xaq lagu caabudo oo ka soo hadhaye, miyeydaan dhawrsanayn.
24. Waxayna dheheen madaxdii gaalowday oo qoomkiisa ahaa kanu ma aha waxaan dad idin la mid ah ahayn, wuxuuna doonayaa inuu idinka fadilmo, hadduu doono Alle wuxuu

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَتْهُ
فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ
لَقَدْرُونَ ﴿١٨﴾

فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّن نَّخِيلٍ
وَأَعْنَابٍ لَّكُمْ فِيهَا فَوَاحٍ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾

وَشَجَرَةٍ تَخْرُجُ مِن طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ
بِالذَّهْنِ وَصَيْغٍ لِلْأَكْلِينَ ﴿٢٠﴾

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم
مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ
كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾

وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ
أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا
هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ
عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً
مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾

soo dejin lahaa malaa'ig,
manaan ka maqlin arrintan
aabayaalkannagii horreeyey.

25. Ma aha waxaan nin waalan
ahayn ee suga tan iyo muddo,
geerida.

Waxaa awoodda Alle iyo qudradiisa ka mid ah roobka uu samada ka keeno markaas dhulka ku kaydiyo hadduu doono uu kaxayn karo, kuna soo bixiyo beero wax laga cuno, sida geedka subagga leh ee Siinaa oo kale, xoolahana Alle ayaa inoogu nicmeeyey, aayadaha kalena waxay ka warrami Nabi Nuux iyo qoomkiisii, iyo siday u beeniyeen, wax badan yuuna quraanku ka qisooday waxaase muhiim ah in laga leexo jidka kuwa xun lana raaco xaqa iyo wanaagga. [Al-Mu'minuun: 18-25].

26. Wuxuu yidhi Rabbiyow iiga
gargaar beenintooda.
27. Waxaanna u waxyoonnay ku
samee doon ilaalintannada iyo
waxyigannaga, markuu yimaado
amarkannagu oo burqado
tannuurku, gali doonta nooc
kastaba labo labo iyo ehelkaaga
ciddii hadal u hor maray
(halaag) mooyee oo ka mid
ah, haygulana hadlin (xaalka)
kuwa dulmiga falay iyaga waa la
maanshayne.
28. Markaad korto adiga iyo inta
kula jirta doonta waxaad
dhahdaan mahad Alle ayaa iska
leh ah kan inaga koriyey qoomka
daalimiinta ah.
29. Waxaadna dhahdaa Rabbiyow
i daji guri la barakeeyey adaa u
khayr roon dejiyee.

إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا بِهِ
حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَدَّبُونِ ﴿٢٦﴾

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَن اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا
وَوَحَيْنَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ
فَأَسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ
وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
مِنْهُمْ وَلَا تُخَلِّطْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا
إِنَّهُمْ مُّعْرِفُونَ ﴿٢٧﴾

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أُنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى
الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ
الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٨﴾

وَقُلِ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ
خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٢٩﴾

30. Arrintaasna waxaa ku sugan aayaad waxaana nahay kuwo wax imtixaama.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِن كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٠﴾

Wuxuuna ku dhammaaday xaalkii kuwaas in biyo lagu halaagay, Alle na koriyey Nabi Nuux iyo intii rumaysay, taasina waa sunnada Alle iyo imtixaamkiisa, qisaduna waxay aad ugu faah faahsan tahay suuradda Huud, waxayna ku tusin lagdanka xaqa iyo xumaanta, tan iyo waqtigii Nabi Nuux iyo inaan la waayeyn xaqdiidayaal xumaanta jecel oo wanaagga neceb, waxaase hadhi wanaagga iyo khayrka, waxaana tagi xumaanta iyo gaalnimada iyo kibirka. [Al-Mu'minuun: 26-30].

31. Markaasaan ahaysiinnay gadaashood qarni kale.

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا
ءَاخَرِينَ ﴿٣١﴾

32. Waxaana u dirray dhexdooda Rasuul ka mid ah (oo aan la dirnay): caabuda Alle idiinma sugna Ilaah xaq lagu caabudo oo Alle ka soo hadhay, ee miyeydaan dhawrsanayn.

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَن
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ
أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾

33. Waxay dheheen madaxdii qoomkiisa ee ah kuwii gaalobay oo beeniyey la kulanka aakhiro oon ugu raaxaynay nolosha dhaw, kani ma aha waxaan dad idinla mid ah ahayn cunina waxaad cunaysaan, cabbina waxaad cabbaysaan.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِثْلُكُمْ
يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ
مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾

34. Haddaad adeecdaan dad idinla mid ah idinku waa khasaarteen.

وَلَيْنِ أَطَعْتُمْ بَشْرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا
لَخٰذِرُونَ ﴿٣٤﴾

35. Ma wuxuu idiin yaboohi markaad dhimataan ood noqotaan carro iyo lafo in laydin soo bixin.

أَيَعِدْكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا
وَعِظْمًا أَنْكُمْ تُخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾

36. Waa fogtahay oo fogtahay waxa laydinku gooddin.
37. Ma aha waxaan noloshannada adduunyo ahayn, waannu dhiman (qaar) oonnu noolaan (qaar) kuwa la soo bixinna ma nihin.
38. Mana aha waxaan nin ku been abuurtay Alle ahayn, mana nihin kuwo u rumeyn.
39. Wuxuuna yidhi Allow iiga gargaar beenintii ay i beeniyeen sababteed.
40. Wuxuu yidhi Alle mudda yar ka dib yey ahaan kuwo shallaaya.
41. Waxaana ku qabatay si xaqa ah qaylo waxaanna ka yeellay daadxor ee fagaansho haw sugnaado daalimiinta.

* هَيَّاهَاتْ هَيَّاهَاتْ لِمَا تُوْعَدُونَ ﴿٣٦﴾

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا
وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَدَّبُونِ ﴿٣٩﴾

قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لِيُصِحْحَ نَدِيمِينَ ﴿٤٠﴾

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَهُمْ
غُدَاةً فُوعَدَا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

Nabi Nuux gadaashiis wuxuu Alle diray rasuullo kale, waxaana beeniyeey qoomkoodii iyagoo sheegi inay la mid yihiin una nool yihiin siday u nool yihiin, oy diideenna soo bixinta iyo qiyaamada, Nabigana ay xumaan ku sheegeen, wuxuuse baryay Alle, waxaana ku dhacay gaaladii halaag, taasina waa abaalka gaalada xaqa diida ee daalimiinta ah, oo ku dambayn qoomammo iyo khasaare. [Al-Mu'minuun: 31-41].

42. Markaasaan ahaysiinnay gadaashood quruumo kale.
43. Kamana hor marto ummadi ajasheeda (waqtigeeda) kamana dib marto.
44. Markaasaan dirray rasuulladannadii oo israacsan markastooy ummad u yimaaddo rasuulkoodu way beeniyaan,

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا
ءَاخَرِينَ ﴿٤٢﴾

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا
يَسْتَعْجِرُونَ ﴿٤٣﴾

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا كُلَّ مَا جَاءَ
أُمَّةٌ رُسُلُهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ
بَعْضًا وَجَعَلْنَهُمْ أَحَادِيثًا

waxaana raacsiinnay qaarkood qaar (halaag) waxaana ka yeelnay sheeko, fogaanshaana u sugnaaday qoomaan (xaqa) rumeyn.

45. Markaasaan la dirray (Nabi) Muuse iyo walaalkiis Haaruun aayadkannagii iyo xujo cad.
46. Xagga fircoon iyo jameecadiisii (yaanna u dirray) wayna is kibriyeen waxayna ahaayeen qoom is korraysiia.
47. Waxayna dheheen ma waxaannu u rumayn labo ruux oo nala mid ah qoomkooduna annaga na caabudo.
48. Wayna beeniyeen waxayna noqdeen kuwo la halaagay.
49. Waxaanna siinnay (Nabi) Muuse kitaabka inay hanuunaan.
50. Waxaanna ka yeellay ina Maryama iyo hooyadiis aayad, waxaanna u dunnay meel sare oo sugnaansho iyo biyo socda leh.

Markaas ka dibna waxaa yimid quruumo kale, oo midna ayna ka hor mari karin kana dib mari karin waqtigeeda, waxaana loo soo diray rasuullo si is raacsan, oo mar kasta la beenin jiray, waase la ciqaabay beeniyayaashii, markaasaa Alle diray Nabi Muuse iyo Haaruun, wixii dhexmaray isaga iyo Fircoonna wax badan yuu quraanku ka warramay waase in la waano qaato.

Sidoo kale Nabi Ciise iyo hooyadiisna waa in lagu waano qaato. [Al-Mu'minuun: 42-50].

51. Rasuulow ka cuna xalaasha, falana wanaag, anigu waxaad falaysaan waan ogahaye.

فَبَعْدًا لِّقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا
وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا
قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾

فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا
لَنَا عٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ
يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً
وَوَدَّعَيْنَهُمَا إِلَىٰ رَجْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ
وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾

يٰٓأَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبٰتِ وَاعْمَلُوا
صٰلِحًا ۙ اِنِّىۤ اِنِّىۤ بِمَا تَعْمَلُوْنَ عَلِيْمٌ ﴿٥١﴾

52. Tanna waa ummaddiinnii (diinta) ummad (diin) kaliya anna waxaan ahay Allihiin ee iga dhawrsada.
53. Waxayse u kala goosteen amarkooda dhexdooda kooxo, xisbi kastana waxa agtooda ah yey ku faraxsan yihiin.
54. Ee isagaga tag halmaanshahooda dhexdiisa tan iyo muddo.
55. Ma waxay u malayn waxaannu siin oo xoolo iyo carruur ah.
56. Inaannu ugu soo hormarinnay khayraad, wax ma oga.
57. Kuwa ka cabsada (cadaabka), Rabbigood ka yaabiddiis darteed.
58. Kuwa uun aayaadka Rabbigood rumeeya.
59. Kuwa uun Rabbigood aan wax la wadaajinnin.
60. Kuwa bixin waxay bixin iyadooy ka cabsan quluubtoodu inay xagga Alle u noqon.
61. Kuwaasaa u deg degi khayraadka una hormari.

وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴿٥٢﴾

فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾

فَدَرُّهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّى حِينٍ ﴿٥٤﴾

أَيَّحْسَبُونَ أَنَّمَا نُنَادُهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾

أُولَئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾

Alle wuxuu faray Nabiyada inay cunaan xalaasha wanaagna falaan, wayna fuliyeen wixii la faray, tan kale xaqu waa mid, Alle na waa mid kaliya, mana habboona in la kala tago ama lays khilaaf, mana aha xoolaha iyo carruurta la siin gaalada khayr loo soo dedejiyey, ee kuwa Alle ka yaaba, ee rumeeya

aayaadkiisa een u shariig yeelin, ee wax bixiya iyagoo ka cabsan inay Alle u noqon kuwaasaa khayrka loo soo dedejin, una hor mara. Caa'isha Alle ha ka raalli noqdee, waxay warsatay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in kuwa cabsan ay yihiin: kuwa xada, sinaysta, oo khamro cabba, wuxuuna yidhi: ma aha kuwaas, ee waa kuwa tukada, sooma oo zadaqaysta, haddana ka cabsan in aan laga aqbalin. (Imaam Axmed iyo Tirmidi). [Ai-mu'minuun: 51-61].

62. Kuma mashaqayno naf waxayna karin, agtannadana waxaa ah kitaab ku hadli xaq, lamana dulmiyo iyaga.
63. Waxayse kaga sugan tahay quluubtooda halmaansho xagga kaas, waxayna leeyihiin camallo kaas ka duwan (oo xun) oy iyagu u camal fali.
64. Markaanse ku qabanno kuwooda nicmaysan cadaab markaasay qaylyaan.
65. (Waxaana la dhihi): ha qaylyina maanta, idinku xaggannaga laydiin kama gargaaree.
66. Waxay ahayd aayaadkeygii tii lagu akhriyo korkiinna waxaadse ahaydeen kuwa cidhibtiinna dib ugu noqda (xaqa diida).
67. Idinkoo isku kibrin kacbada (aad maamushaan oo aad ku nabdoon tihiin), cawaysimina idinkoo hadal xun.
68. Miyeyna fiirinnin quraanka, mise waxaa u yimid waxaan u imaannin aabayaalkoodii hore.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا
وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَذَا
وَلَهُمْ أَعْمَلٌ مِّنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا
عَمِلُونَ ﴿٦٣﴾

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ إِذَا
هُمْ يَجْعُرُونَ ﴿٦٤﴾

لَا تَجْعُرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لَا
تَنْصُرُونَ ﴿٦٥﴾

قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُنذِرُكُمْ عَلَيْكُمْ فَكَنتُمْ
عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنْكِيضُونَ ﴿٦٦﴾

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَعِيرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ
يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾

69. Mise waxayna aqoonin
Rasuulkooda oo ay diidi.

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ
مُنْكَرُونَ ﴿٦٩﴾

70. Mise waxay dhihi waa waalan
yahay, wuxuuse ula yimid xaq
badankoodse xaqay nici.

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ
وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٠﴾

Aayadahanna wuxuu Alle ku sheegay inuusan cidna ku mashaqayn waxayna karin, Alle agtiisana yahay kitaab xaq ku hadli, cid la dulminna ayna jirin, gaaladuse way halmaansan yihiin xaalkaas, waxayna leeyihiin shaqooyin kale, markase kuwooda raaxaysan kado lagu qabto markaasay Alle u qaylaan, mase habboona inay qaylaan, illeen horay xaqa u diideene, una gaaloobeene, isla wayni iyo kibirna ku darsadeene, miyeynase fiirinnin quraanka, mise waxaa u yimid waxaan u imaan aabayaalkoodii hore, miyeynase aqoonnin Rasuulkooda oo saasay ku diidi, mise waalli bay ku sheegi, dhabtuse waa inuu xaq ula yimid, iyana ay xaqa diidi. Jacfar iyo Abuu Sufyaanna waa kuwii u caddeeyey Najaashi iyo Hiraqle inay yaqaannaan Nabiga runtiisa, ammaanadiisa iyo nasabkiisaba. Taasina waxay ku tusin in cidda xaqa u yeedhi tahay mid lagu yaqaan sharaf iyo ammaano. [Al-Mu'minuun: 62-70].

71. Hadduu raaco xaqu hawadooda
waxaa fasaadi lahaa
samooyinka iyo dhulka iyo
waxa u dhaxeeya, waxaanse
siinnay quraanka wayse ka
jeedsan quraanka.

وَلَوْ أَتَبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ
السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ
أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ
مُعْرِضُونَ ﴿٧١﴾

72. Mise waxaad warsan kharaj
(ujuuro) ajirka Rabbigaabaa
khayr roon, waana kan u khayr
badan arzaaqe.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَجَ رِبَّكَ خَيْرٌ
وَهُوَ خَيْرُ الرِّزْقَيْنِ ﴿٧٢﴾

73. Adiguna waxaad ugu yeedhi jid
toosan.

وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾

74. Kuwa aan rumeyn aakhirona
jidka way ka iilan.

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ
الصِّرَاطِ لَنُنَكِّبُونَ ﴿٧٤﴾

75. Haddaan u naxariisanno
oon ka faydno waxa haya
oo dhib ah waxay ku madax

* وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنَ
ضُرِّ اللَّجْوِ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾

taagi xumaantooda iyagoo ku indho la'.

76. Waxaannu ku qabannay cadaab umana ayan hoggaansamin (dulloobin) Rabbigood umana khushuucin (iyagoo baryi).
77. Markaan ku furro korkooda cadaab daran markaasay quustaan.

وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا
لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا ذَا عَذَابٍ
شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٧﴾

Quraanka iyo xaqa Alle ayaa soo dejiyey, mana raacayo hawadooda iyo siday rabaan ee wuxuu ku socon jidka toosan ee habboon, haddii kale waxaa fasaadi cirka, dhulka iyo waxa ku dhex sugan, wuxuuna Alle soo dejiyey quraan sharaf leh oy gaaladuna ka jeedsan, Nabiguna wax ujuura ah ma warsado, illeen ajriga Alle ayaa khayr roone, wuxuuse Nabigu ugu yeedhi jidka toosan, kuwaan rumayn aakhirana jidka way ka leexdaan, hadduu Alle u naxariisto oo ka faydo dhibna waxay ku sii madax taagaan xumaanta, Alle na wuu imtixaamaa mase u khushuucan inta ay ka arkaan albaab cadaab daran oy markaas quustaan, saasuuna quraanku iyo Nabigu ugu yeedhi xaqa iyo jidka toosan, dadka qaarkiina u diidi. Siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) xadiith macnihiisu yahay: waxaan idin hayaa guntiga oo dabka idin ka celin, idinkuna isku tuuraysaan waxayna u dhawdahay inaan idin sii daayo, waxaana layga celin doonaa dad, markaan dhaho: Allow waa ummadayda yaa la dhihi: ma ogid waxay sameeyeen gadaashaa, dib bay u noqdeen (gaalooben). Waana taas dib u noqoshada dhabta ah. [Al-Mu'minuun: 71-77].

78. Alle waa kan idiin yeelay maqalka, iyo aragga iyo quluubta wax yar baadna ku shugriyeysaan (Alle).
79. Alle waa kan idinka abuuray dhulka xaggiisaana laydiin soo celinaa.
80. Alle waa kan wax nooleeya, waxna dila wuxuuna leeyahay iskhilaafka (kala duwanaanta) habeenka iyo maalinta ee miyeydaan wax kasayn.

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ
وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٧٩﴾

وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتَلَفَ
الْأَيْلُ وَاللَّتَّاهَارُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٠﴾

81. Waxayse dheheen wax la mid ah waxay dhaheen kuwii hore (gaaladii).
82. Waxay dheheen ma markaan dhimanno oon noqonno carro iyo lafo miyaa annaga nala soo bixin.
83. Waa naloo yaboohay annaga iyo aabayaalkeen kan (soo bixinta) horay, mana aha kani waxaan warkii hore ahayn.
84. Waxaad dhahdaa yaa leh dhulka iyo waxa ku sugan haddad wax ogtihiin.
85. Waxay odhan Alle, waxaad dhahdaa miyeydaan wax xusuusanayn.
86. Dheh waayo Rabbiga samooyinka todobada ah iyo Rabbiga carshiga wayn.
87. Waxay odhan Alle, dheh miyeydaan dhawrsanayn.
88. Dheh yey gacantiisa ku jirtaa xukunka wax kasta, oo wax magan galiya, isna aan wax laga magan galinayn, haddaad wax og tihiin.
89. Waxay odhan Alle, dheh xaggee laydiin sixri.
90. Waxaanse siinnay xaq waana beenaalayaal.

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ﴿٨١﴾

قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾

لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَءَابَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ
إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾

قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ
وَهُوَ جَبَّارٌ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾

بَلْ أَتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٠﴾

Alle ayaa dadka ugu nicmeeyey maqalka, aragga, caqliga iyo nicmooyinka kale si ay ugu mahdiyaan, wanaaggana ugu dhaqmaan, isagaana abuura, oo dila oo noolayn, wax walbana awooddiisa ku jiraa, dadkana soo kulmin, xukunka dhulka, cirka, carshiga, wax kasta iyo magan galintaba isagaa leh, wax dhibi ama wax u tara ama magan galinna ma jiro, sidaasayna waajib u tahay in si dhab ah loo caabudo looguna dhaqmo sharciigiisa iyo quraankiisa. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaa laga weriyay inuu yidhi: xaalka Alle waa ka wayn yahay sidaas, carshigiisu wuxuu ku yahay sidaas, wuxuu ishaaray gacantiisa sida qubbad. waxaa weriyay Abuu Daawuud. Xadiithku waa taag daran yahay. [Al-Mu'minuun: 78-90].

91. Ma yeelan Alle ilmo, mana aha miciisa ilaah (kale) illeen markaas wuu la tagi lahaa ilaah walba wuxuu abuuray, wuxuuna ka kor mari lahaa (adkaan lahaa) qaarkood qaar, waxaa ka nasahan Alle waxay ku tilmaami.
92. Waa ogaha waxa maqan iyo waxa jooga, wuuna ka sarreeyaa waxay la wadaajin.
93. Waxaad dhahdaa Allow haddaad i tusiso waxa loo yaboohay.
94. Allow hayga yeelin qoomka daalimiinta ah.
95. Annaguna inaan ku tusinno waxaan u yaboohnay waan karraa.
96. Ee ku difaac (dhaafso) tan wanaagsan midda xun, annagaa og waxay tilmaamiye (sheegi).
97. Waxaadna dhahdaa Allow waxaan kaa magangalay waswaaska shayaadiinta.
98. Waxaana kaa magan gali Allow inay ii yimaadaan shayaadiintu.

مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ
مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ
وَأَعْلَا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾

عَلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَىٰ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾

قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيبِي مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾

وَإِنَّا عَلَىٰ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعْدُهُمْ
لَقَدِيرُونَ ﴿٩٥﴾

أَدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ
أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ
الشَّيْطَانِ ﴿٩٧﴾

وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾

99. Markuu u yimaaddo midkood (gaalada) mawdku wuxuu dhihi Rabbiyow i celiya.
100. Waxaan u dhawahay inaan falo wanaage waxaan ka tagay, saas ma aha ee waa hadal uu iska yidhi, gadaashoodana waxaa ah barzakh, tan iyo maalinta la soo bixin.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ
 ارْجِعُونِ ﴿٩٩﴾

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا
 إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِن وَرَائِهِم
 بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

Alle ilmo ma leh umana baahna, ilaah kalena lama jiro oo mid walba wuxuu qaadan lahaa wuxuu abuuray, midbaana midka kale ka sarreyn lahaa, waana ka nazahan yahay Alle waxaas, wax walbana waa og yahay, Alle na waa karaa ciqaabtooda, waana in Alle la warsado inuusan daalimiinta kala mid dhigin siduu Nabiga faray, xumaantana waa in wanaag lagu badalaa, shaydaankana Alle laga magan galo, si aan marka la dhiman loo calaa calin, celinna loo warsanin si camal fiican loo falo. [Al-Mu'minuun: 91-100].

101. Marka la afuufo suurka ma jiro nasab dhexdooda maalintaas, waxna isma warsadaan.
102. Ciddayse cuslaato miisaankiisu (wanaagga) kuwaasi waa kuwa uun liibaanay.
103. Ciddayse fududaato miisaankiisu kuwaasi waa kuwa khasariyey naftooda jahannamayna ku waari.
104. Waxaana gubi wajigooda naarta iyagoo waji diiran.
105. (Waxaa lagu dhihi) miyeyna ahayn aayaadkannagu kuwa lagu akhriyo korkiinna ood beenin jirteen.

فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ
 يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٠١﴾

فَمَنْ ثَقَلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
 الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ
 خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾

تَلْفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارَ وَهُمْ فِيهَا
 كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾

أَلَمْ تَكُنْ عَائِيَتِي تُنْتَلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ
 بِهَا تُكْدِبُونَ ﴿١٠٥﴾

106. Waxay dhahaan Rabbiyow waxaa naga adkaatay xumaantannadii, waxaan ahayn qaar dhunsan.
107. Allow naga bixi xaggeeda haddaan u noqonnana annagaa daalimiin ah.
108. Wuxuu dhahaa Alle ku fogaada dhexdeeda idinkoo (dullaysan) hana ila hadlina.
109. Waxaa jirtay in koox ka mid ah addoommadayda ay dhahaan Allow waan rumaynay xaqa ee noo dhaaf noona naxariiso adaa naxariiste u khayr roone.
110. Waxaadse ka yeelateen jees jees intay idinka halmaansiiyaan xuskayga ood kuna qoslayseen.
111. Waan ka abaal marinnay maanta samirkoodii dartiis, iyaga unbaana liibaanay.

Qiyaamada, miisaanka, jannada, naarta iyo abaal marintaba wax badan yuu quraanku soo cel celiyey, waxaase loo baahan yahay waano qaadasho. Waxbana uma taro gaalo calaal maalintaa mar hadday beenin jireen quraanka, kuna jees jeesi jireen mu'miniinta, kuna qosli jireen, kuwaasoo wanaag lagu abaal marin maalintaas liibaanina. Waxayna caddayn aayaddu inaan nasab iyo qaraabo wax tarayn qiyaamada ee wanaag iyo xaq rumayn uun wax tari iyo toosni dhab ah. [Al-Mu'minuun: 101-111].

112. Wuxuuna dhihi Alle immisa sanaad ku nagaateen dhulka.
113. Waxayna odhan waxaan ku nagaannay maalin ama maalin qaarkeed, warsada kuwa wax tiriya «malaa'igta».

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٠٦﴾

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٠٧﴾

قَالَ أَحْسَسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٠٨﴾

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَامَنَّا فَأَغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٠٩﴾

فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّى أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِّنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَدَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَٰئِرُونَ ﴿١١١﴾

قَالَ كَمْ لَبِئْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٢﴾

قَالُوا لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْئَلِ الْعَادِيْنَ ﴿١١٣﴾

114. Wuxuu yidhi maydaan nagaannin wax yar mooyee haddaad wax ogtihiin.
115. Ma waxaad u malayseen inaan idiin abuurday ciyaar oon idinka xaggannaga loo soo celinayn.
116. Waxaa sarreeya Allaha xaakimka xaqa ah, macbuud xaqa oo aan isaga ahayna ma jiro waana Rabbiga carshiga sharafta leh.
117. Ciddii caabudda Alle la jirkiisa ilaah kale oon xujo lahayn xisaabtiisu waa uun Alle agtiisa, mana liibaanto gaalo.
118. Waxad dhahdaa Allow u dhaaf muslinka, oo u naxariiso adaa naxariiste u khayr roone.

قَالَ إِنْ لَيْشْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنْتُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾

أَفَحَسِبْتُمْ أَنْمَّا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ عَلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴿١١٦﴾

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿١١٧﴾

وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١١٨﴾

Gaalada xisaabtu way ka lumi qiyaamada, mana gartaan intay adduunka ku noolaayeen, waxayse sheegi inay maalin ama maalin badhkeed ku noolaayeen iyagooy la yaraatay dhibka dartiis, wax yar bayse ku noolaayeen hadday garan, dadkana ciyaar looma abuurin, waxaana sarreeya Allaha xaakimka xaqa ah, ee carshiga sharafta leh iska leh, ciddii caabudda oo xumaan iyo gaalnimo ku raacda wax kale Alle la jirkiisa Alle ayaa xisaabin, gaalana ma liibaanaan, dambi dhaaf iyo naxariisna Alle ayaa leh oo hanta. [Al-Mu'minuun: 112-118].

Suurat An-Nuur

سُورَةُ النُّورِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Tani) waa suurad aan soo dejinnay oo aan waajibinnay (axkaamta ku jirta, caddaynayna) kuna soo dejinnay dhexdeeda aayaad cad cad inaad wax xusuusataan (waano qaadataan).
2. Zaaniyadda (haween) iyo zaaniga (ragga) garaaca mid kastoo ka mid ah boqol garaac yeyna idiin qabannin xaggooda naxariis diinta Alle dhexdeeda (oo aad xadkii ka oofin weydaan) haddaad tihiin kuwa rumeeyey Alle iyo maalinta dambe (qiyaamada) hana joogo garaacooda koox ka mid ah mu'miniinta.
3. Zaani ma guursado waxaan zaaniyad ahayn ama gaal, zaaniyadna ma guursato waxaan zaani ahayn ama gaal, waana laga reebay arrintaas mu'miniinta.
4. Kuwa (zino) ku gana (sheega) haweenka dhawrsoon oon

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا
آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾

الرَّزَايِيَّةُ وَالرَّزَانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ
مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا
رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيَشْهَدُ عَذَابُهُمَا
طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾

الرَّزَانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً
وَالرَّزَانِيَّةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ
وَحَرِّمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا

afar marag ah keenin garaaca
siddeetan garaacood, hana
ka aqbalina marag waligood,
kuwaasina waa uun faasiqiin.

5. Marka laga reebo kuwa toobad
keena intaas ka dib oo wanaajiya,
Alle na waa (dambi) dhaafe
naxariista.

بَارِزَةً شَهِدَاءَ فَأَجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً
وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾

Suuraddan waa suurad wayn, wax badanna ka warranta aadaabta islaamka, oyna habboon tahay in la fahmo, waxayna ku billaabatay in Alle soo dejiyey kuna caddeeyay aayaad, waxaa ku xiga ciddii zino la timaadda rag iyo haweenba oon horay wax u guursan in lala dhaco boqol ulood, oon loona nixin, maragna loo yeelo, iyo in dadka xun xun iyagu isku habboon yihiin oo zaani iyo gaal uu guursan mid la mid ah, lagana reebay mu'miniinta, gaalada kitaabka leh waa laga hadlay wayna bannaan yihiin gururka haweenkoodu, tan kale ciddii qadafta ruux dhawrsoon kuna sheegta zino, afar marag la'aan, waa in lala dhaco siddeetan ulood, lagana aqbalin marag waligiis, ciddii toobad keenta oo wanaagsanaata mooyee, waxayna ku tusin xumida zinada, dhawrida sharafta muslimka iyo wanaagga diinta islaamka. [An-Nuur: 1-5].

6. Kuwa qadfa (zino ku sheega)
haweenkooda oon marag aan
naftooda ahayn lahayn midkood
maraggiisu waa inuu ku marag
kaco dhaarta afar dhaarood Alle
inuu run sheegi.
7. Tan shanaad waa inuu ku
dhaarto in lacanadda Alle
ku dhacdo hadduu beenaale
yahay.
8. Waxaa ka rida iyadana ciqaabta
inay ku dhaarato afar dhaarood
inuu beenaale yahay.
9. Tan shanaadna waxay ku
dhaaran in cadhada Alle ku
dhacdo hadduu run sheegi.

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَرْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ
لَهُمْ شَهَادَةٌ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَدَتْ
أَحَدِهِمْ أَرْبَعٌ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ
الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾

وَالْخَمِيْسَةَ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ
كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾

وَيَدْرُؤُا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعٌ
شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾

وَالْخَمِيْسَةَ أَنْ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ
كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾

10. Hadduuna jirin fadliga Alle iyo naxariistiisa korkiinna oosan ahayn toobad aqbal badane falsan «waxaa beenaalaha ku dhici lahaa cadaab daran».

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ
وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

Sidoo kale ninkii haweenaydiisa zino ku sheega waxaa garaacidda ka reebi inuu shan goor Alle ku dhaarto inuu run sheegi, iyana waxay dhaaran shan jeer inuu been sheegi, ka dibna way kala furmi, waxaana loo yaqaanaa licaan. Diinta islaamkuna waa diin sharaf iyo naxariis, doonina mayso inay cidaan wax ku caddayn ceebayso, hase yeeshee uma dul qaadato waxa sharafta dhaawaca, sida ku sheegga zinada iyo wax la mid ah, mase fududa in dadka lagu sheego waxaan jirin oon caddayn, waxaa xadiith ku sugnaatay: seddex Alle ayaa ka xarrimay jannada, midka khayaamada sameeya, kan caasiya waalidka, iyo kan ehelkiisa ku suga xumaanta. Tan kale ma bannaana in been lagu dhaarto, waxayna ka mid tahay waxyaalaha dadka naarta galiya, saas darteed zino haw dhawaan, cidna zino ha ku sheegin adoon hubin, dhabtana indhaha ka qabsan, xuduudda diinta iyo islaamka ilaali, wanaagga ku dadaal, xumaanna ka dadaal. [An-Nuur: 6-10].

11. Kuwa la yimid been abuurka (qadafka Caasho) waa koox idinka mid ah, how malaynina inay shar idiin tahay, waxayse idiin tahay khayr, qof kasta oo ka mid ahna waxaa u sugnaaday wuxuu kasban oo dambi ah midka qaatay waynanka arrintana oo ka mid ah wuxuu mudan cadaab weyn (Ibnu Salool).
12. Maxaydaan markaad maqasheen xaalka (qadafka) ayna ugu malayn mu'miniintu ragga iyo haween naftooda khayr, oyna u dhihin kaasi waa been abuur cad.
13. Mayse u keenaan korkiisa afar marag, haddayna keenin marag kuwaasu Alle agtiisa waxay ku yihiin beenaalayaal.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ
لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ
لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْتَسَبَ
مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ
وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأْنَفْسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا
إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾

لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةٍ شُهَدَاءَ فإِذْ
لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ
هُمُ الْكَذِبُونَ ﴿١٣﴾

14. Hadduuse jirin fadliga Alle ee korkiinna iyo naxariistiisa adduun iyo aakhiraba waxaa idin taaban lahaa waxaad dhexgasheen dartiis cadaab weyn.
15. Markaad kula kulmaysaan qadafka carrabkiinna (oo aad kala werinaysaan), oo ku dhahaysaan afkiinna waxaydaan ogayn, una malaynaysaan wax fudud isagoo Alle agtiisa ku wayn.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

Aayadahan waxay soo degeen markay munaafiqiintu isku dayeen inay dhaawacaan sharafta sayido Caa'isha bintu Abii Bakar, ahaydna haweeneydii Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaana arrintaas hoggaaminayay munaafiqii waynaa Cabdullaahi binu Ubayi binu Salool, hase yeeshee wuu ku khasaaray adduun iyo aakhiraba, Alle ayaana ku soo dejiyey quraan ka bari yeeli Caa'isha waxaa soo kale, mu'miniintana fari inay ka fogaadaan maqalka beentaas oo kale, wanaaggana ku dadaalaan. [An-Nuur: 11-15].

16. Markaad maqasheen maad dhahdaan nooma habboona inaan ku haddallo kan, Alle ayaa nasahan ee kan (qadafka) waa been abuur wayn.
17. Wuu idinka waanin Alle inaad u noqotaan isagoo kale waligeed haddaad tihiin mu'miniin.
18. Wuxuuna idiin caddayn Alle aayaadkiisa, Alle na waa oge falsan.
19. Kuwa jecel inay ku faafto xumaantu kuwa rumeeyey (xaqa) waxaa u sugnaaday cadaab daran

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهِذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَنٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾

وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

adduun iyo aakhiraba, Alle na waa og yahay idinkuna ma ogidin.

20. Hadduuna jirin fadliga Alle ee korkiinna iyo naxariistiisa iyo in Alle yahay naxariis badane ilaaliya, (waxaa ahaan lahaa wax kale).
21. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha raacina tallaabooyinka (camalka) shaydaanka ciddii raacda tallaabooyinka shaydaanka isagu wuxuu faraa xumaanta iyo waxa la naco, hadduusan jirin fadliga Alle ee korkiinna iyo naxariistiisa ma daahireen ruux idinka mid ah waligeed, laakiin Alle ayaa daahiriya cidduu doono, Alle na waa maqle og.

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ، وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ، مَا زَكَّيْنَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

Kuma habboona mu'miniintu inay waxaa soo kale ku hadlaan, ee waa inay dhahaan Alle ayaa nasahane waa been abuurasho wayn, waana inay qaataan waanada Alle. Tan kale kuwa jecel inay xumaantu ku faafto mu'miniinta waa kuwo ciqaab mudan adduun iyo aakhiraba, waana in laga fogaado lagana digtoonaado shaydaan iyo jidkiisa, illeen xumaan umbuu fariye. Caalamkuna wuxuu ku dhisan yahay fadliga Alle iyo naxariistiisa cid wanaagsanaanna ma jiro naxariista Alle la'aanteed. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxu wuxuu ku hadlaa kalimo cadho Alle ah oosan ogayn intay gaadhi ugana hooban naarta darteed wax ka fog cirka iyo dhulka dhexdooda. (Waa saxiix). [An-Nuur: 16-21].

22. Yeyna ku dhaarannin kuwa fadliga (dheeraadka) leh iyo hodannimada inayan wax siinayn qaraabada, masaakiinta iyo kuwa ku hijrooda jidka Alle, hana iska cafiyaan hana saamaxeen, miyeydaan jeclayn

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾

inuu idiin dhaafu Alle, Ilaahayna waa dhaafe naxariista.

23. Kuwa gana «qadfa» haweenka dhawrsoon ee halmaansan (xumaanta) ee mu'minaadka ah waa la lacnaday adduun iyo aakhiraba, waxayna mudan cadaab weyn.
24. Maalinta ay ku marag kici carrabbadoodu, gacmahoodu, iyo lugahoodu waxay camal faleen.
25. Maalintaas wuxuu u oofin Alle abaal marintooda sugan, waxayna ogaan in Alle yahay xaqa cad (sugan).
26. Haweenka iyo hadalka xunba wuxuu u sugnaaday nimanka xun, kuwa xunna waxay u sugnaadeen kuwa xun, kuwa wanaagsanna waxay u sugnaadeen kuwa wanaagsan, kuwaasna (Caa'isha iyo ehelkeedu) waa ka bari (dheer yihiin) waxay sheegi, waxayna mudan dambi dhaaf iyo rizqi sharaf leh (janno).

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ
الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعْنُوا فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ
وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

يَوْمَئِذٍ يُؤْفِكُهُمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ
وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾

الْحَبِيثَاتِ لِلْحَبِيثِينَ وَالْحَبِيثُونَ
لِلْحَبِيثَاتِ وَالظَّالِمَاتِ لِلظَّالِمِينَ
وَالظَّالِمُونَ لِلظَّالِمَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ
مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

Waxaa jiray nin sayid Abuu Bakar qaraabo u ahaa lana noolaa oo wax yar ku hadlay arrintii Caa'isha, markaas Abuu Bakar eryay kana joojiyey kaalmadii, markaas Alle ku yar canaantay Abuu bakar xaalkaas, markaas uu soo celiyey. Aayadaha kalana waxay ka warrami in haweenka sharafta leh ee dhawrsoon ee xaqa raacay kuwa ceebeeya ay la kulmi lacnad iyo cadaab wayn aakhiro iyo adduunba oy kuna marag furi xubnahoodu lana abaal marin ayna ogaan in Alle xaq sugan yahay, illeen xumaan waxaa muta kuwa xun, samaanna waxaa muta kuwa fiican. Caa'ishana waa ka bari kana fog waxay ku sheegeen, waxayna mudan kuwaas la dhibay dambi dhaaf iyo janno, saasuuna Alle ugu bari yeelay Caa'isha aayadahan, ciqaabna ugu xukumay munaafiqiintii ka qayb gashay arrintaas, taasina waxay muujin in Alle u gargaari addoommadiisa dhawrsoon ee suubban. [An-Nuur: 22-26].

27. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha galina guryo aan kuwiinna ahayn intaad ka idam warsataan kana salaantaan ehelkooda, saasaana idiin khayr roon si aad u xusuusataan.
28. Haddaydaan ka helin dhexdeeda ruuxna ha galina inta laydinka idmi, haddii laydin dhaha noqdana noqda, saasaa idiin wanaagsan, Alle na waxaad falaysaan wuu og yahay.
29. Ma aha korkiinna dhib (dambi) inaad gashaan guryo aan la degganayn oo dan (anfaco) idiinku jirto, Alle wuxuu og yahay waxaad muujinaysaan iyo waxaad qarinarsaan.
30. Waxaad ku dhahdaa mu'miniinta ha laabeen indhahooda (daymada reeba) hana ka dhawreen furuujtooda (zinada) saasaa u wanaagsan, Alle na wuu og yahay waxay sameyn.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا
غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا
عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا
حَتَّىٰ يُوَدِّنَ لَكُمْ وَإِن قِيلَ لَكُمْ
أَرْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَدْخُلُوا
بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَعٌ
لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا
تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾

قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يُغْضُوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ
وَيَحْفَظُوا أَرْوَاحَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

Aayadahani waxay ku tusin wanaagga iyo aadaabta diinta islaamka, oo ah in la dhawro guryaha dadka, oon lana galin idan iyo salaan la'aan, wanaagguna waa saas, haddaan dad joogin lama galo intaad idam ka hesho, haddii noqda laydin dhahana noqda saasaa idiin fiicane, haddayse guryuhu yihiin kuwa aan dad kale deganayn ee ah kuwa dadka u dhexeeya galiddoodu, dambi kaama saarra haddaad gashid. Alle na waa og yahay waxa la muujin iyo waxa la qarimba, wuuna ka abaal marin. Waa in mu'miniintu ka dhawraan indhahooda dayidda xaaraanta ah, taasoo ah daymada haweenkood daydo, iyo in layska ilaaliyo zinada iyo xumaanta, illeen Alle waa og yahay waxa la samayne. Wataas sharafta islaamku iyo nadaafadiisa iyo aadaabtiisa, waxaana meelo badan ku sugnaaday xaaraanimada iska galidda ama fiirinta guryaha dadka, iyo daawashada haweenka, fiirintooda iyo inay tahay leeb ibliis iyo billowga xumaanta, taasina waxay waran ku tahay kuwa iska gala guryaha dadka idam la'aan iyo kuwa iska daawada jidhka haweenka. [An-Nuur: 27-30].

31. Waxaad ku dhahdaa (haweenka) mu'minaadka ah, (xaqa rumeeyey): ha laabeen indhahooda hana dhawreen farjigooda, yaanay muujinninna quruxdooda wax muuqda mooyee, hana ku dadeen hagoogtooda dhuuntooda, yayna u muujin quruxdooda raggooda mooyee, iyo aabayaowgood iyo ninkooda aabihiis, iyo wiilashooda iyo wiilasha nimankooda iyo walaalahood iyo wiilasha walaalhood, iyo wiilasha (gabdhahay) walaalaaha yihiin, iyo haweenkooda (muslimka ah) ama waxay hanato midigtoodu (gacantoodu) ama kuwa raaca een dan lahayn (hawo u lahayn) oo ragga ah ama carruurta aan garaneyn cawrada haweenka (shahwana ku dhalan), yeyna kuna garaacin lugahooda (dhulka) in la ogaado waxay qarín oo quruxdooda ah, una toobad keena (u noqda) xagga Alle dhammaan mu'miniineey waxaad u dhawdihiin inaad liibaantaane.

وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ
أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا
يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ
وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ
ءَابَائِهِنَّ أَوْ ءَابَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ
أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي
إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّبِيعِينَ
غَيْرِ أُولِي الإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطُّفْلِ
الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَتِ النِّسَاءِ
وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ
مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ
الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

Aayaddan waxay soo degtay mar haweenku iska soo galeen guriga haweeney la dhihi jiray Asma binti Marthad iyagoo bannaan laabta oyna tidhi xumaa sidan, waana amar Alle uu faraayo haweenka muslimka ah inay falaan si ay uga soocmaan siday jaahiliintu falayeen oo ah isqaawin iyo muujinta jidhka, waxayna fari aayaddu inay isdhawraan isna asturaan oyna isu muujinnin ragga marka laga reebo kuwa aayaddu taxday ee ah nimanka iyo qaraabada aan guursan karin, iyo kuwaan haweenka dan ka lahayn iyo wiilasha yar yar een

wax eegayn iyo haweenka muslimka ah, waxa la sheegina waa waxa cawrada iyo jidhka hoose ka soo hadhay, illeen kaasi waa ceebe. Miyeyse habboon tahay in lays qaawiyo oo lagu noqdo jaahiliyadii hore wax ka daran, iyadoo cilmi la sheegan, wataas aadaabta islaamka, waana inay is dhawraan oo is ilaaliyaan mu'iniintu rag iyo haweenba, sharaftooda iyo indhahooda iyo jidhkoodana xafitaan si ay u helaan naxariista Alle iyo wanaaggiisa. [An-Nuur: 31].

32. U guuriya xaaslaawaha idinka mid ah iyo kuwa suuban oo addoommadiinna ah (rag iyo haweenba), hadday sabool yihiin wuxuu ka hodmin Alle fadligiisa, Alle na waa waasac (fadligiisu) waana oge.

33. Hase dhawrsadeen kuwaan helayn (awood) guur inta Alle kaga hodmin fadligiisa, kuwa dooni inay isfurtaan oo ay hanatay gacantiinnu kitaabeeya (ka oggolaada) haddaad ku ogtihiin khayr, wax ka siiyana xoolaha Alle ee uu idin siiyey, hana ku qasbina gabdhihiinna (aad hanataan) zino hadday doonaan dhawrsooni idinkoo dooni sadka nolosha adduunyada, ciddii qasabta Alle qasabkaas ka dib waa dambi dhaafe naxariista.

34. Waxaan idiin soo dejinnay aayaad cad cad iyo tusaale kuwii tagay ee idinka horreeyey iyo waanada kuwa dhawrsada.

وَأَنكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ
مِن عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا
فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

وَلَيْسَتَّعْفِيفِ الْأَيْدِينَ لَا يَجِدُونَ
نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ
وَالَّذِينَ يَبْتِغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِن عَرَفْتُمْ فِيهِمْ
خَيْرًا ۗ وَأَعْتَابُكُمْ مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي
عَاتَبَكُمْ وَلَا تَسْأَلُوهُ فَتُنْفِقُوا مِنْهُ
عَلَىٰ الْبِعَآءِ إِن أَرَدْتُمْ أَنْ تَحْسِنُوا
لَتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَن يُكْرِهِنَّ
فَإِنَّ اللَّهَ مِن بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٣﴾

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبَيِّنَاتٍ
وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ
وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

Diinta islaamku waa diin naxariis iyo isu kaalmayn, sida ka muuqata aayaddan Alle ku fari in loo guuriyo dadka guri la'aanta ah rag iyo haweenba, lana kaalmeeyo dadka dooni inay ka hoos baxaan gacanta iyo inay is dhawrto cidaan karin kharashka guur inta Alle ka deeqi, iyo inaan la farin haweenka

iyo gabdhaha gacantooda ku hoos jira xumaan iyo zino, isagoo la dooni dhalanteed adduun, Allese waa dambi dhaafe ciddii u toobad keenta, wuxuuna inoo soo dejiyay aayaad cad cad iyo tusaale dadkii hore iyo waanada ciddii dhawrsata. Taasina waxay ku tusin in islaamku yahay diin caddaalad, isu kaalmayn, nadaafo, sharaf iyo dhawrsooni, islaamkuna markuu u yeedhi in la xoreeyo dadka gacan ku hoos jira oo ah ruux maxaad maleyn kuwa gaalada ah ee addoonsada dad, haddana qaylyi ama islaamka xoraynta fari wax ka sheegi, waa doqommo indha la', oon fikirayn, waxaase ka sii xun kuwa u durbaan tumi kuwaas. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: dhallin yaroooy ciddii karta kharash guurka ha guursato, isagaa isha laabid badane oo farjiga dhawrid badane, ciddaan karinna waxaa saaran soon si uu u fududeeyo himmada. Inse laga tago guurka isagoo la dano sheegan, haddana wax la qasto oo la meeraysto taasi islaamku ma oggala mana bannaana. [An-Nuur: 32-34].

35. Alle waa hanuuniyaha ehelka samooyinka iyo dhulka, nuurkiisu wuxuu la mid yahay daaqad misbaax ku jiro, misbaaxuna ku jiro dhalo, dhaladana aad mooddo xiddig ifi lagana huriyey geed la barakeeyay oo ah zaytuun (saliid leh) oon bari iyo galbeed midna ahayn, waxayna u dhawdahay saliiddeedu inay iska ifto yuuna taabanninba dabe, waa nuur lagu kordhiyay nuur, wuxuuna ku hanuuniyaa Alle nuurkiisa cidduu doono, wuxuuna u yeelaa Alle dadka tusaale, Alle na wax kasta waa og yahay.

36. (Kaasoo ah) guryo (masaajidda) uu idmay Alle in la koryeelo laguna xuso dhexdeeda magaciisa, waxaana ugu tasbiixsada dhexdeeda aroor iyo galabba.

* اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوتٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا
كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبْرَكَةٍ
رَيْثُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ
رَيْثُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارُ نُورٍ
عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُرَذَرَ
فِيهَا أَسْمُهُ و يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ
وَالْأَصَالِ ﴿٣٦﴾

37. Rag ayna ka shuqlinayn ganacsi iyo gadid xuska Alle, oogidda salaadda iyo bixinta zakada, kana cabsan maalinoy gagaddoomi dhexdeeda quluubta iyo aragguba.
38. Inuu ka abaal mariyo Alle wanaaggay faleen una kordhiyo fadligiisa, Alle na wuu arzuqaa cidduu doono xisaab la'aan.

Nuurka Alle waynaaye yey la ifaan samooyinka iyo dhulka, wuxuuna ku hanuuniyaa nuurkaas cidduu doono, waana tusaale Alle qaddaray. Xadiithna waxaa ku sugnaaday: waxaan magan gali nuurka wajigaaga oy u iftay mugdiyadu (Allow). Masaajidda Alle ee uu idmay in la sharrifo oo la koryeelana lagu xuso magaciisa waqti kasta waxaa ku dadaala dad ayna ka shuqlinin xusidda Alle, salaadda, iyo zakada gancsi iyo gadid midna, iyagoo ka cabsan maalin qalbiga iyo araggu gagaddoomo, qiyaamada, iyagoo rajayn in Alle wanaag ku abaal mariyo, masaajidda xaalkooduna waa wayn yahay waana meelaha nuurka islaamku ka billowday Alle na ugu jecel yahay, waana in la dhiso, lana camiro, waxna lagu barto cibaadada kale ka sokow, waxaana ku soo arooray fadliga cidda dhista ama cammirta ama u dadaasha wanaagyo badan, waxaana ka mid ah: ruuxii dhisa masaajid isagoo dar Alle u dhisi wuxuu Alle uga dhisaa jannada isagoo kale. Caa'ishana waxay tidhi: wuxuu na faray Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) in laga dhiso masaajidda xaafadaha lana nadiifiyo, lana udgiyo. [An-Nuur: 35-38].

39. Kuwii gaaloobay camalkoodu wuxuu la mid yahay dhalanteed dhul siman (ka muuqda) oos u malayn kan oommani biyo markuu yimaadana uuna ka helayn waxba, oo uu ka heli Alle (abaal marintiisa) agtiisa una oofiyey xisaabtiisa, Alle na way deg degtaa xisaabtiisu.
40. Ama wuxuu la mid yahay mugdiyo bad dhexdeed ah oos dabooli hir korkiisana yahay

رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ
ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ
يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ
وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا
وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ يَرْزُقُ
مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلُهُمْ كَسَرَابٍ
بِقِيَعَةٍ يَحْسَبُهَا الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّىٰ
إِذَا جَاءَهُمْ لَمْ يَجِدْهُ سَيْفًا وَوَجَدَ اللَّهُ
عِنْدَهُ فَوْقَهُ حِسَابَهُ ۗ وَاللَّهُ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾

أَوْ كظُلُمَاتٍ فِي بَحْرِ لَيْلٍ يَعْشَشُهُ مَوْجٌ
مِّن فَوْقِهِ ۗ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ ۗ سَحَابٌ

hir, korkiisana tahay daruur, waa mugdiyo qaarkood qaar ka sarreeyo hadduu bixiyo gacantiisana uma dhawa inuu arko, ruuxaan Alle u yeelin nuur malaha nuur.

41. Miyaadan ogayn in Alle ay u tasbiixsadaan waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka iyo shimbiraha oo (fidsan) safan, mid kasta wuu og yahay salaaddiisa iyo tasbiixdiisa, Alle na waa og yahay waxay fali.
42. Alle waxaa u sugnaaday xukunka samooyinka iyo dhulka xagga Alle ayaana loo ahaan.

ظَلَمْتُ بَعْضَهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أُخْرِجَ
يَدُهُ لَمْ يَكُدْ يَرْلَهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ
اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ﴿٤١﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسْخِرُ لَهُ مِنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالظَّيْرُ صَفَاتٍ
كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٢﴾

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ
الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾

Markay aayadaha hore ka warrameen nuurka Alle iyo iimaanka iyo jidka wanaagga ee uu ku hanuuniyey mu'miniinta, iyo masaajidda, iyo in kuwayna shuqlinin adduunyadu ay ku cibaadaystaan sharrifaanna yaa halkan lagu sheegay in camalka gaaladu la mid yahay dhalanteed oomman biyo mooday meel cidla ah oo oomana ah, markuu dhintana uu la kulmi Alle una oofin abaalkiisa, illeen mugdiyo baadiyuu ku sugnaaye, nuurna Alle uma yeeline, Alle na kuwaas waa ka kaaftoon yahay illeen waxaa wayneeya oo caabuda waxa cirka iyo dhulka ku sugan, xaataa shimbiraha duuli, hawada sare, isagoo Alle wax walba og, wax walbana xaggiisa u ahaan, waxaa sugnaaday in yuhuud lagu dhihi qiyaamada: maxaad caabudayseen? oy dhihi: waxaan caabudaynay Cuzayr ina Ilaah, markaasaa lagu dhihi been baad sheegteen, Alle ilmo ma yeelanin, ee maxaad rabtaan, waxayna odhan: Allow waannu oonnaye ee na waraabi markaasaa la dhihi miyeydaan arkayn, naartaana ugu muuqata dhalanteed oo qaarkood qaar buuran markaasay isku tuurayaan.

Alle Ayaan ka magan galnay, halkaasayna jiraan liibaan iyo khasaare, liibaanta mu'miniinta iyo khasaaraha gaalada, waana arrin mudan u darbasho. [An-Nuur: 39-42].

43. Miyeydaan arkayn in Alle kexeeyo daruuro markaas isu dumo kana yeelo mid is dul saaran ood aragto roobkoo ka

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزِيحُ سَحَابًا ثُمَّ
يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا
فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ

soo bixi dhexdiisa wuxuuna ka soo dejiyaa (Alle) samada buuro qabow ah xaggood: (baraf) wuxuuna gaadhsiyyaa cidduu doono, wuxuu ka iilaa qofkuu doono, wuxuuna u dhaw yahay nuurka hillaaciisu inuu la tago aragga.

44. Wuu gagadiyaa Alle habeenka iyo dharaarta, arrintaasna waano qaadasho yaa ugu sugan kuwa aragga leh (caqliga leh).
45. Alle ayaa ka abuuray wax kastoo socda (oo nool) biyo waxaana ka mid ah mid ku socda calooshiisa, waxaana ka mid ah mid ku socda labo lugood, waxaana ka mid ah mid ku socda afar, wuxuu abuuraa Alle wuxuu doono, Alle na wax kasta waa karaa.
46. Waxaan soo dejinnay aayaad cad cad, Alle na wuxuu ku hanuuniyaa cidduu doono jid toosan.

وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِثْرًا مِثْرًا مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ ﴿٤٣﴾

يُقَدِّبُ اللَّهُ الْأَبْصَرَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِذَلِكَ لَعِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَبْصَرِ ﴿٤٤﴾

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾

Roobku wuxuu ku jiraa awoodda Alle, isagaana kulmiya daruuraha kana keena roobka meeshuu doonana ku da'siia, habeenka iyo maalintana Alle ayaa ku tasarrufa inay ku waana qaataan kuwa wax garadka ah, wax kasta oo nafley ahna oo socda Alle ayaa biyo ka abuuray, mid bog ku socda, mid labo ku socda iyo mid afar ku socdaba, wuxuu doonana wuu abuuraa, wax walbana waa karaa, wuxuuna soo dejiyay aayaad cad cad, cidduu doonana wuxuu ku toosiyaad jidka toosan. Taasina waxay sugi in Alle wax walba og yahay awooddada leeyahay, biyahana laga abuuray naflayda, kalana duway socodkooda iyo abuurkooda, wuxuu doona uu abuur, waxayna aamusiin gaalada, mulxidiinta, jaahiliinta iyo kuwa rumeeya oo raaca kuwaas. [An-Nuur: 43-46].

47. Waxay dhihi (munaafiqiintu) waxaan rumeeynay Alle iyo

وَيَقُولُونَ ءَأَمَّنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا

Rasuulka waana adeecnay markaasaa waxaa jeedsada kooxo ka mid ah intaas ka dib, kuwaasi ma aha mu'miniin.

48. Marka loogu yeedho Alle iyo Rasuulkiisa inuu kala xukumo dhexdooda waxaa soo baxa koox ka mid ah oo jeedsan.
49. Hadduu xaqu iyaga u sugnaado way u yimaadaan iyagoo adeeci.
50. Ma qalbigay ka bukaan mise way shakiyeen mise waxay ka cabsan in Alle ku jawr falo iyo Rasuulkiisu, saas ma aha ee kuwaasu waa kuwo daalimiin ah.
51. Mu'minka hadalkiisu marka loogu yeedho Alle iyo Rasuulkiisu inuu kala xukumo dhexdooda waa uun inay dhahaan waan maqallay waana adeecnay kuwaasuna waa uun kuwa liibaanay.
52. Ciddii adeecda Alle iyo Rasuulkiisa oo cabsata kana dhawrsata kuwaasi waa uun kuwa liibaanay.

ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أَوْلَيْكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرَضُونَ ﴿٤٨﴾

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾

أَفِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَمْ آرْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحْيِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ أَلَّا يَكُونَ لَهُمُ الْظَالِمُونَ ﴿٥٠﴾

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾

Munaafiqiintu had iyo jeer waa col kugu dhex jira iyo dhiqle muslimiinta xasilka u diida, afkana waxay ka sheegaan inay xaqa rumeeyeen, haddana way ka jeedaan xaq, marka loogu yeedho in xaq lagu kala xukumo way jeedsan, hadday u fili in iyaga loo xukumina way yimaadaan iyagoo adeeci oo maqli, taasna waxaa ugu wacan inay qalbiga ka bukaan shakina kaga jiro caddaaladda Alle iyo Rasuulkiisa, waana daalimiin, mu'miniintuse way maqli oy adeeci marka loogu yeedho xukunka Alle iyo Rasuulkiisa, waana kuwa liibaanay ee adeecay Alle iyo Rasuulka, Alle na ka cabsada kana dhawrsada, waana kaas

xumida diiddada sharciga Alle iyo u hoggaansankiisa, wax xukunka Alle la mid ah ama ku dhawna ma jiro, waana in lagu dhaqmo. [An-Nuur: 47-52].

53. Waxay ugu dhaarteen Alle (munaafiqiinta) dhaar daran inay u baxaan (jihaad) waxaad dhahdaa ha dhaarannina, addeecid la yaqaan (ha ahaado xaalkiinnu) Alle na waa og yahay waxaad falaysaan.
54. Waxaad dhahdaa addeeca Alle oo addeeca Rasuulka haddaad jeedsataanna waxaa uun korkiisa ah (Nabiga) waxa la saaray (la faray) idinkana waxaa korkiinna ah waxa laydin saaray (xaq raacid) haddaad addeecdaan (Nabiga) waad hanuunaysaan, Rasuulkana ma saarra waxaan gaadhsiiin cad ahayn.
55. Wuxuu u yaboohay Alle kuwa rumeeyay xaq oo camal fiican falay inuu u reebo dhulka siduu ugu reebay kuwii ka horreeyay, wuxuuna makanin diintooda uu uga raalli noqday wuxuuna ugu badali cabsidooda ka dib nabadgalyo, wayna i caabudi ilamana wadaajiyaan waxba, ciddii gaalowda intaas ka dibna kuwaasu waa uun faasiqiin.

* وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَيُنَّ
أَمْرَتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلَّ لَا تُقْسِمُوا
طَاعَةَ مَعْرُوفَةٍ إِنْ أَلَّفَهُ خَيْرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن
تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ
مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى
الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينِ ﴿٥٤﴾

وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ
فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ
مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ
الَّذِي أَرْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ
خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي
شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾

Munaafiqiin wax badan yey been ku dhaartaan, waxaase u wanaagsan raacid xaq iyo addeecid, cid walbana waxaa laga rabaa waxa la saaray, aayadda kale waxay ka hadli in Alle u yaboohay mu'iniinta inay dhulka u hadhi oy xukumi hadday xaq rumeeyaan, wanaagna falaan, markaasuu makanin diintooda uu ka raalli noqday cabsidana ammaan ugu badali, Alle kaliyana ay caabudi, wuuna

u rumoobay mu'miniintii hore yabooha Alle, markay xaqa raaceen oo sharciga Alle isku dhaqeen, ciddii saas fashana wuu u gargaari Alle waqti kasta. Waxaa laga wariyey Cadi binu Xaatim inuu Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u yimid uuna ku yidhi: ma taqaan Xiira, oo yidhi: ma aqaan waanse maqlay, oo Nabigu yidhi: (Alle Ayaan ku dhaartaye wuu taam yeeli Alle diintan inta haweenaydu ka baxdo Xiira oy ka dawaafto baydka iyadoon cidna hoos galin, waxaana la furan kansiga Kisre binu Hurmus markaasaan idhi: Kisre binu Hurmus? markaasuu yidhi: haa, Kisre binu Hurmus, waxuu yidhi Cadi: wataas haweenaydu iska dawaafi baydka iyadoo Xiira ka soo tagtay nabadgalyo, waxaanan ka mid ahaa dadkii wax ka furtay kansigii Kisre binu Hurmus, wallee tii seddexaad ee Nabigu sheegayna waa la heli. Waxaa kale oo sugnaaday: ugu bishaaree umaddan sharaf, sarreyn, diin, gargaar iyo makanid dhulka, markay toosaan. [An-Nuur: 53-55].

56. Ooga salaadda, bixiya zakada oo addeeca Rasuulka waxaad mudan tihiin in laydiin naxariistee.
57. Hana u malayn kuwa gaaloobay inay ku daalin (Alle) dhulka, guryahooduna (ay aakhiro u hoyan) waa naar waxaana u xun meel loo ahaado (naar).
58. Kuwa xaqa rumeeyow haydin idan warsadeen kuway hanatay gacantiinnu, iyo kuwaan qaan gaadhin oo idinka mid ah saddex jeer, salaadda subax ka hor iyo markaad iska dhigtaan dharka duhurkii, iyo salaadda cishaha kadib, waa saddex waqti oo cawro ah (la nasto), ma aha korkiinna iyo korkooda midna dhib (ma saarra) intaas ka dib, way idin kor socdaan (shaqeeyaan), qaarkiinna qaarbuu u socdaa, saasuuna idiinku caddayn Alle aayaadkiisa Alle na waa oge falsan.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ
فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ مِنَ النَّارِ وَلَيْسَ
الْمَصِيرُ ﴿٥٧﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيَسْتَذِنَكُمْ
الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ
يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ
مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ
رِجَالَكُمْ مِّنَ الظُّهْرِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ
الْعِشَاءِ ثَلَاثَ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ
عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ
طَوْفُورَنَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

59. Markay carruurtiinnu qaangaadhana haydin idan warsadeen siday idiin idam warsadeen kuwii ka horreeyay, saasuuna idiinku caddayn Alle aayaadkiisa, Alle na waa oge falsan.

60. Kuwa ka fadhiistay (ka quustay dhalhada) oo haweenka ah oon guur rajaynayn (da' darteed) korkooda dhib (dambi) ma saarra inay iska dhigaan dharkooda (iska fududeeyaan) iyagoon ismuujinayn qurux, inay dhawrsadaan yaase u khayr roon Alle na waa maqle og.

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَعِذُوا كَمَا اسْتَعِذَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۗ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ۗ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

Oogidda salaadda, bixinta zakada, iyo addeecidda Rasuulka waa sababaha naxariista, wax Alle daalina ma jiro, gaalana wuxuu ku abaal marin naar. Aayadaha kale waxay ka warrami in guryaha galiddooda la dhawro gaar ahaan saddex waqti oo cid kasta laga rabo inay idan warsadaan, xataa dadka gacantooda ku hoos nool, carruurtuna mar hadday qaangaadho waa inay idam warsadaan. Haweenka duqoobayna hadday dharka iska fududeeyaan wax ma saarra haddayna cawro faydayn ama isqurxinayn, waxaase fiican is asturka. [An-Nuur: 56-60].

61. Ma saarra indhoole dhib, lugoolana dhib ma saarra, mid bukana dhib ma saarra, naftiinnana dhib ma saarra inaad wax ka cuntaan guryinhiinna ama guryaha aabayaalkiin, ama guryaha hooyooyinkiin, ama guryaha walaalihiin, ama guryaha abbaayayaalkiin, ama guryaha adeerradiin, ama guryaha eeddooyinkiin, ama guryaha

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ

abtiyadiin, ama guryaha habaryarihiin, ama guryahaad hanataan furiihiisa, ama guryaha saaxiibahiin, dhibna idinma saarra inaad wax cuntaan idinkoo kooxa ah ama kala tagsan, markaad gashaan guryana salaama naftiinna, salaana ka ahaatay Alle xaggiisa oo la barakeeyey oo fiican, saasuuna idiinku caddayn Alle ayaadka inaad wax kastaan.

62. Mu'miniintu waa uun kuwa rumeeyey Alle iyo Rasuulkiisa, markay la joogaan Nabiga amar kulmiyey dartiisna aan tagin intay ka idan warsadaan, kuwa idan warsada kuwaasu waa kuwa rumeeya Alle iyo Rasuulkiisa, ee hadday kaa idan warsadaan danahooda qaarkood u idan ciddaad doonto oo ka mid ah una dambi-dhaaf warso Alle, Ilaahay waa dambi dhaafe naxariistee.

أَوْ مَا مَلَكَتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ
لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا
جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا
فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ
اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ
جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ
الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ
لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ
وَأَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٦٢﴾

Aayadahanna waxay ka warrami aadaabo kale iyo inay bannaan tahay in wax lala cuno dadka naafada ah iyo kuwa buka, waxna laga cuno guryaha qaraabada iyo saaxiibbada iyo kuwaad hanataan furahoodaba, sidoo kale in koox koox wax loo cuno ama kali kali iyo in laysa salaamo marka la gali guryaha, waxaa soo dhanna waa wax Alle u caddayn si ay u ogaadaan, taasina waxay ku tusin sida diinta islaamku wax walba oo dani ku jirto u caddaysay, aayadda kalana waxay caddayn inay ahaayeen mu'miniintii dhabta ahaa kuwaan ka tagin kulanka Nabiga iyagoon idan warsan, Nabiguna wuu idmi jiray cidday la noqoto, taasina waxay muujin in laga murgo danaha muslimiinta oon lana ganta furin ee la dhawro isku xidhnaantooda iyo danahooda. [An-Nuur: 61-62].

63. Ha ka yeelina u yeedhidda Rasuulka sida u yeedhidda

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ

qaarkiin qaar, Alle wuu og yahay kuwa dusi iyagoo gabban (fadhiga Nabiga), ha ka digtoonaadeen kuwa khilaafi amarka Nabiga (sunnadiisa iyo shareecadiisa) inay ku dhacdo fidmo (masiibo) ama ku dhoco cadaab daran.

64. Alle ayaa iska leh waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka, waana og yahay waxaad ku sugan tihiin, iyo maalinta loo celin xaggiisa, oo uu uga warrami waxay camal faleen, Alle na wax kasta waa og yahay.

كَذَّاعًا بَعْضُكُم بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ
الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُم لُوَاذًا فَلِيَحْذَرِ
الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ
يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ
فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

Ibnu Cabbas wuxuu sheegay in asaxaabtii ay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ugu yeedhi jireen si caadi ah oo magaciisa ah markaasaa Alle faray inay qadariyaan oo ugu yeedhaan si haybad leh, Alle na waa og yahay munaafiqiinta ka dusi jiray fadhiga Nabiga, dadkuna haka digtoonaadeen khilaafka amarka Nabiga, taasoo fidmo iyo dhib ka dhalan ama cadaab daran, Alle na waxaa u sugnaaday xukunka iyo awoodda khalqiga, wuuna og yahay waxay ku sugnaan adduun iyo aakhiraba, wuuna abaal marin aayadduna waxay uga digi dadka khilaafka Nabiga iyo inaan lala imaan wuxuusan idmin. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: ruuxii fala camal aan ahayn amarkannaga waa lagu celin. Waxaa weriyay Muslim.

Suuraddanna waa suuraad wayn oo ka warranta aadaab wayn, sida ilaalinta carrabka, iska ilaalinta zinada, dhawridda sharafta muslimiinta iyo dadka, dhawridda galidda guryaha dadka, isa salaamidda, indha laabashada ragga iyo haweenka, is asturidda haweenka iyo ilaalintooda sharftooda, qiimaha islaamka iyo iimaanka, awoodda Alle, caddaaladda iyo raacidda xaqa, in muslimiinta toosan u hadhi dhulka, dhawridda danaha iyo fadhiga muslimiinta, ixtiraamka Nabiga iyo raacidda amarkiisa. Saas darteed yaa cumar binu khadhaab u fari jiray muslimiinta inay haweenkooda baraan suuraddan, suuratu nuur. [An-Nuur: 63-64].

Suurat Al-Furqaan

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa khayr batay (oo wayn) Allaha ku soo dejiyey quraanka addoonkiisii (Nabiga) inuu u ahaado caalamka u dige.
2. Allaha uu u sugnaaday hanashada iyo xukunka samooyinka iyo dhulka, yeelaninna ilmo una sugnaannin shariig (la wadaage) xukunka, abuurayna wax kasta, oo u ahaysiiyey si qiyaasan.
3. Waxay ka yeesheen Alle ka sokow ilaahyo oon abuurayn waxba iyagana la abuuri una hananayn naftooda dhib iyo nacfi (midna) oonan hananayn geeri iyo nolol iyo soo bixin (midna).
4. Waxay dheheen gaaladii kani (quraanku) ma aha waxaan been abuur ahayn, uu la yimid, uguna kaalmeeyeen qoom kale, waxay la yimaadeen dulmi iyo been (daran).
5. Waxay dheheen waa warkii dadkii hore oos ka qoray iyadaana loo yeedhiyaa aroor iyo galabba.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ
لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ
فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ
تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

وَأَتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ
شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ
لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ
مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ
أَفْتَرْتَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ ءَاخِرُونَ
فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَرُؤُوسًا ﴿٤﴾

وَقَالُوا أَسْطِطِرُّونَ الْوَالِدِينَ كَسَتَتْبَهَا فَهَى
تَمَلَّى عَلَيْهِ بُكْرَةٌ وَأَصِيلًا ﴿٥﴾

6. Waxaad dhahdaa waxaa soo dejiyey Allaha og waxa ku qarsoon samooyinka iyo dhulka waana dambi dhaafe naxariista.

قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

Waxaa ammaan mudan Allaha ku soo dejiyey quraanka kala bixiyey xaqa iyo baadilka addoonkiisii Muxamed ahaa, waana wax Alle ku tilmaamo dadka waxa u wayn, si uu caalamka ugu digo dhammaantii, waxayna ku tusin caalaminnimada diinta islaamka, xukunkana Alle ayaa iska leh, ilmo iyo shariigna ma leh, wax walbana isagaa abuuray, cid wax aburi karta oo Alle ka soo hadhayna ma jirto, ama hanta dhib, nacfi, geeri, nolol, iyo soo bixin midna. Quraankuna waa dhab sugan oo Alle soo dejiyey, wax Nabigu la imaan karana ma aha, ciddii warkaas sheegtana waa mid beenalay ah ee halla yimaadeen wax la mid ah intay isu tagaan, dhabtuna waa inay beenaalayaal caqli daran yihiin, warkooduna wax u dhimi maayo xaqnimada quraanka, sharaftiisa iyo caalaminnimadiisa, siduu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u yidhi: waxaa lay diray dadka dhammaantiis. Saas darteed waa inay ku eegaan il xaq ah. [Al-Furqaan: 1-6].

7. Waxay dheheen gaaladii muxuu leeyahay rasuulkani oos u cuni cunto una socon suuqa, maa loo soo dejiyo malag oo ahaado mid la diga.
8. Ama maa loo tuuro (dejiyo) kansi ama u ahaato beer uu wax ka cuno xaggeeda, waxayna dheheen daalimiintu ma raacaysaan waxaan nin sixran ahayn.
9. Bal day siday kuugu yeeleen tusaale oy u dhumeen una karin (qaadidda) jidka (xaqa).
10. Waxaa khayr badan Allaha hadduu doono kuu yeeli wax ka khayr roon taas, jannooyinna (kuu yeeli) oy socoto dhexdeeda wabiyaal kuuna yeeli daaro (adduunkan).

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ
الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أَنْزَلَ
إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ﴿٧﴾

أَوْ يُنَزِّلُ إِلَيْهِ كَنْزًا أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ
يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ
تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٨﴾

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا
فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٩﴾

تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا
مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ فُضُورًا ﴿١٠﴾

11. Waxayse beeniyeen saacadda (qiyaame) waxaanna u darabnay ciddii beenisa saacadda naarta saciira.
12. Markay ka aragto meel fog waxay ka maqlaan cadho iyo guux.
13. Marka lagu tuuro dhexdeeda meel cidhiidhi ah iyagoo isku xidhan waxay u yeedhaan halaag, iyo (khasaare).
14. (Waxaana la dhihi) how yeedhannina maanta halaag kaliya ee u yeedha halaag badan.

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ
كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾

إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا
تَغَيُّطًا وَرَفِيرًا ﴿١٢﴾

وَإِذَا الْفُؤَا مِنْهَا مَكَانًا صَبِيحًا مُتَّفَرِّينَ
دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا
ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٤﴾

Gaalada iyo xaq diidayaashu si xun bay wax u qiyaasaan una qiimeeyaan, waxaana ka mid ah inay sheegeen in Nabigu wax cuni, oo suuqa socon, iyo maxaa malag loola soo diri waayey, ama xoolo badan loo siin waayey, taasina waxay ku tusin inay il xoola jacayl ku dayi wax walba, maxaase xoolo qiima leeyihiin haddaan xaqa loogu gargaarin, ama lagu bixin, waase karaa Alle inuu siiyo Nabiga wax ka wanaagsan waxaas, wuxuuna siiyey, nabinnimo, quraan uu ku soo dejiyey, iyo wanaag aakhiro, maxayse gaalo fali markay la kulmaan naar daran oo guuxi, waa uun calaacal iyo oohin, waxaana Ibnu Cabbaas ka sugnaatay in qof loo jiidi naarta oy u soo ciyi sida baqal shaciir loo soo fidiyey, holac iyo kulaylna la qaylinaysa, isagoon jirin ruuxaan cabsanayn. [Al-Furqaan: 7-14].

15. Waxaad dhahdaa ma taasaa khayr roon mise jannada waaridda ee ah middii loo yaboohay kuwa dhawrsada, waxayna u ahaatay kuwaas (dhawrsada) abaal marin iyo noqosho.
16. Waxayna ka helayaan dhexdeeda waxay doonaan wayna ku waari, arrintaasuna

قُلْ أَذَلِكْ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ
الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا ﴿١٥﴾

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى
رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولًا ﴿١٦﴾

waa yabooh uu isa saaray
Allehaa oo sugan.

17. Xusuusta maalintaan
kulminayno gaalada iyo waxay
caabudi oo Alle ka soo hadhay
oos ku dhihi ma idinkaa
dhumiyey addoommadaydaas,
mise iyagaa ka dhumay jidka.
18. Waxayna odhan waad nasahan
tahay naguma habboona inaan
yeelanno adi ka sokow awliyo
(gargaare), waadse u raaxaysay
iyaga iyo aabayaalkood intay ka
halmaamaan waxyiga, waxayna
noqdeen kuwa halaagsamay.
19. Way idinku beeniyeen waxaad
sheegaysaan mana kartaan
furasho iyo gargaar midna, ciddii
wax dulmida oo idinka mid ah
waxaannu dhadhansiin cadaab
wayn.

Ma sinna wanaagga Alle u darbay mu'miniinta, iyo ciqaabta gaalada, kuwaasoo ay isdiidi waxay caabudi jireen Alle ka sokow, taasina waxay ku tusin in saaxiibnimo iyo isku xidhnaan kasta oon xaqa ahayn ay u dambayn kala tag iyo colnimo iyo in cibaado ka soo hadhay tan Alle ay tahay khasaare, iyo wadda kasta oon ahayn midda Alle ee islaamka ah ay tahay dhumid iyo luggooyo. [Al-Furqaan: 15-19].

20. Mana dirin rasuul kaa
horreeyey oon cunayn cunnada
soconayna suuqa, waxaanna
uga yeellay qaarkiin qaarka kale
fidmo (ibtילו) ee ma samraysaan,
Rabbigaana waa arke.

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ فَيَقُولُ أَمْ أَنْتُمْ مُضِلُّونَ عِبَادِي
هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ﴿١٧﴾

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ
تَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ
مَتَّعْتَهُمْ وَعَابَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ
وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾

فَقَدْ كَذَّبْتُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا
تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمِ
مِنْكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا
إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي
الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ
فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ ۗ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢٠﴾

21. Waxay dheheen kuwaan rajaynayn la kulankannaga maxaa naloogu soo dejin waayey malaa'ig, ama maan aragno Rabbigeen, way iskibriyeen (isula waynaadeen) naftooda wayna madax adaygeen madax adayg wayn.
22. Maalintay arki malaa'igta (geerida) ma bishaaraystaan maalintaas dambiilayaashu, waxayna odhan xijaab oodan iyo reebnaan yaa ah (wanaag iyo isla kulan ma jiro).
23. Waannu u qasadnay waxay faleen oo camal ah waxaanna ka yeelnay dhalanteed la firdhiyey.
24. Ehelu jannaha yaa maalintaas khayr roon sugnaansho iyo wanaag badan qayluushi (hurdo).

* وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَى يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا ﴿٢٢﴾

وَقَدِمْنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا ﴿٢٣﴾

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ﴿٢٤﴾

Rasuulladii kama reebnayn inay wax cunaan, suuqana socdaan, dadkana waa laysku ibtileeyey, Alle na waa arkaa, gaalana xaq uma leh inay codsadaan in malaa'ig lagu soo dejiyo, ama codsadaan inay Alle arkaan, taasi waa isla wayni iyo kibir aan meel haysan, maalintay malaa'ig arkaanna bishaaro ma arkaan ee waa balaayo iyo calaal, calaalna wanaag aakhiro kuma helaan, illeen rumayn baa u shardi ah, waxaase wanaag iyo khayr ku bishaaraysan maalintaa mu'miniinta, wana kaas kala tagga aan kulan iyo dhawaansho ka dambeyn.

Xadiith qudsi ah wuxuu Alle ku yidhi Nabiga: waan ku imtixaami, kuguna intixaami. (Naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee).

[Al-Furqaan: 20-24].

25. Xusuuso maalintay samadu la dillaaci daruuraha, lana soo dejin malaa'igta soo dejin.

وَيَوْمَ تَشْقُقُ السَّمَاءُ بِالْغَمِّمْ وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا ﴿٢٥﴾

26. Xukunka maalintaas ee xaqa ah waxaa iska leh Allaha Raxmaana, waana maalin gaalada ku daran.
27. Xusuusana maaliintuu qaniini daalimku gacantiisa (faraha) isagoo dhihi shalleytee maan yeesho la jirka Rasuulka jid (maan rumeeyo).
28. Halaag iyo shalleytee maxaan hebel saaxiib uga yeeshay.
29. Wuxuu iga leexiyey quraanka intuu ii yimid ka dib, shaydaanna dadka wuxuu u yahay dayace (meel xun kaga tage).
30. Wuxuu yidhi Rasuulkuna Allow qoomkaygii waxay ka yeeshen quraankan mid laga tagay (ma maqlaan).
31. Saasaan ugu yeellay nabi kasta col dambilayaal ah, Alle na ku filan hanuuniye iyo gargaare.

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا
عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ﴿٢٦﴾

وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ
يَلَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾

يَوَيْلَئِي لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا
خَلِيلًا ﴿٢٨﴾

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ۗ
وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَدُولًا ﴿٢٩﴾

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا
هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣٠﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا
مِّنَ الْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا
وَنَصِيرًا ﴿٣١﴾

Sida wax badan sugnaatay maalinta qiyaame waxaa dhici doorsoon iyo waxyaalo waa wayn, xukunka dhabta ahna Alle ayaa leh maalintaas waana maalin ku culus gaalada, oyna qoomammo faraha la qaniini, oyna shallaayi rumayn la'aanta Rasuulka, oyna shallaytoon saaxiibkii xumaa ee xaqa ka leexiyey ey yeeshen, waxaana sugan in shaydaan yahay meel xun joojiyaha dadka. Nabiguna wuxuu u cabtay Alle markay gaaladii beeniyeen kana tageen quraanka waxse ku gaar ah Nabiga ma aha ee nabi kasta wuxuu lahaa col gaala ah, ka tagidda quraankana waa in la beeniyo, oo la diido, amaan lagu dhaqmin oon la raacin, oon la akhriyin, oon la fiir fiirinnin, ama la halmaamo oon loo aabo yeelin, dhammaan waa halaag iyo khasaare.

Aayaduhuna waxay sugi waynida quraanka, xukunka sugan ee Alle, dhibka ku dhici gaalo maalintaas, calaacalka iyo shallaytada gaalada, xumida saaxiibka

xun, shaydaan inuu dadka dhibi, dhibaataada ka tagidda quraanka iyo ku camal la'aantiisa, in gaalo col u tahay xaqa iyo diinta Islaamka, waxaana ku habboon cidda caqliga leh inay wanaagna hor marsataa xumaantana ka dheeraato, quraanka iyo Nabigana si dhab ah u raacdo una rumayso, si ay u liibaanto. [Al-Furqaan: 25-31].

32. Waxay dheheen kuwii gaaloobay maa lagu soo dejiyo Nabiga quraanka mar kaliya (isagoo dhan); saasaan yeellay, inaan ku sugno qalbigaaga, waana kugu akhriyeynaa akhrin (fiican).
33. Wixii tusaale ah oy kuula yimaadaanna waxaannu kuugula imaan xaq iyo fasiraadda u fiican.
34. Kuwa lagu soo kulmin wajigooda (naarta) jahannamo kuwaasu waa kuwa u xun meel uguna dhumid badan jid.
35. Waxaanna siinnay Nabi Muuse kitaabkii waxaanna ka yeellay la jirkiisa walaalkiis Haaruun wasiir.
36. Waxaanna nidhi aada qoomkii beeniyey aayaadkannaga waana baabi'innay (halaagnay) baabi'in (halaag).

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾

الَّذِينَ يُحْشِرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ سَرُّ مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾

فَقُلْنَا أَذْهَبًا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾

Waxay sheegeen gaaladii oy quraanka ku ceebiyeen, maxaa loogu soo dejin waayay Nabiga quraanka dhammaantiis mar qudha, taasina waa xujo xun, wuxuuna Alle ugu soo dejiyey quraanka aayad aayad iyo suuraad suuraad xigmo darteed, sida: sugidda qalbiga Nabiga iyo xoojintiisa, u jawaabidda gaalada, fudaydinta akhrikiisa iyo xifdigiisa, la socodka dhacdada iyo waxyaalaha soo cusboonaan. Gaalana muxuu war u tari, mar hadday gali jahannamo oo u xun meel loo hoydo, Nabi Muuse iyo wuxuu Fircoon kala kulmayna wax badan yuu

quraanku ka warramay. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: quraanka hal mar yaa lagu soo dejiyey samada dhaw habeenka laylatul qadarka ah, markaas kadib loo soo dejiyey labaaan sano, sida aayaddu sheegtay. [Al-Furqaan: 32-36].

37. (Xusuuso) qoomkii Nabi Nuux, markay beeniyeen rasuulladii yaan maansheyay ugana yeellay dadka calaamad, waxaanna u darabnay daalimiinta cadaab daran.

وَقَوْمٌ نُّوحٌ لَّمَّا كَذَّبُوا الرَّسُولَ أَغْرَقْنَاهُمْ
وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا
لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾

38. Caadna waan halaagnay iyo Thamuud, iyo Rasi (ceelkii) ehelkiisii, iyo quruumo intaas u dhaxeeyey oo badan.

وَعَادًا وَثَمُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا
بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾

39. Dhammaan waxaan u yeellay tusaale, dhammaanna waan halaagnay halaag.

وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا
تَتْبِيرًا ﴿٣٩﴾

40. Way tageen gaaladu magaaladii lagu soo daadiyey roob xun (dhagax cadaab), miyeyna arkeyn, waxayse ahaayeen kuwaan rajaynayn (ka yaabayn) soo kulmin.

وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أَمْطَرْنَا
مَطَرًا سَوْءًا فَلَمْ يَكُونُوا يَرُونَهَا بَلِّ
كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾

41. Hadday ku arkaan gaaladu waxay kaa yeeshaan jees jees, iyagoo (dhihi) ma kanaa kan Alle soo bixiyey isagoo Rasuul ah.

وَإِذَا رَأَوْكَ إِذْ يَتَخَدُّونَكَ إِلَّا هُزُونَ
أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾

42. Wuxuu u dhawaaday inuu naga dhumiyo ilaahyadannada haddaannaan ku samrin (ku adkaysan), waxay ogaadaan markay arkaan cadaabka cidda dhunsan.

إِنْ كَادَ لَيُضِلَّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَنْ
صَبَّرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ
يَرُونَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلَّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾

Wax badan yuu quraanku ka warramay Nabiyadii hore iyo qoomkoodii, waxaase loo baahan yahay in lagu waano qaato, gaaladii makaadna way ku jees jeesi jireen Nabiga iyagoo diiddan rasuulnimadiisa kuna madax adaygi gaalnimadooda iyo ilaahyadooda baadilka ah.

Taasina waa shaqada xaq diidayaasha ka hor jeedsada xaqqa iyo dadkiisa iyagoo dhibi oo ceebeyn, waxaase guusha hela xaqqa inta ku socota, day Nabigii iyo asaxaabtiisii. [Al-Furqaan: 37-42].

43. Ka warran ruux ka yeeshay ilaahiisa hawadiisa (suu jecel yahay) ma adaa wakiil (ilaaliye) ka noqon.

44. Mise waxaad u malayn in badankood wax maqli ama wax kasi, ma aha waxaan xoolo oo kale ahayn, iyagaabase ka sii dhunsan.

45. Miyeydaan ogayn sida Alle u fidiyo hadhka, hadduu doonana wuxuu ka yeeli lahaa mid xasillan (taagan) markaasaan uga yeellay qorraxda korkiisa daliil (xujo).

46. Markaasaan u soo qabannaa xaggannaga qabasho yar.

47. Alle waa kan idiinka yeelay habeenka astur, hurdadana raaxo, kana yeelay maalinta waqti faafid (iyo dhaqdhaqaaq).

48. Alle (sarreeye) waa kan u dira dabaysha bishaaro darteed naxariistiisa (roobka) hortiisa, waxaanna ka soo dejinnay samada biyo wax daahiriya.

أَرَعَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ
تَكُونُ عَلَيْهِ وَكَيْلًا ﴿٤٣﴾

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ
يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ
أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ
إِنِّي بَرَاءٌ لِّمَا تَعْبُدُونَ إِنِّي خَشِيتُ
فِيكُمْ شِرْكًَا كَمَا خَشِيتُ أَنِّي
كُنْتُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٤٥﴾

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِيَسَآ
وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ﴿٤٧﴾

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ
يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
ظَهْرًا ﴿٤٨﴾

49. Inaan ku nooleyno magaalo dhimatay oon kuna waraabinno waxaan abuuray, xoolo iyo dad badan.
50. Waana ku kala duwnay (badinnay) dhexdooda, inay xusuustaan, wuuna diiday dadka badidiis waxaan gaalnimo iyo jasaarnimo ahayn.

لِنُحِثِّي بِهِ بَلَدَةً مَّيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَمًا وَأُنَاسِي كَثِيرًا ﴿٤٩﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٥٠﴾

Cid dhuntay oo hawadeeda raacday, Nabiga wax kama saarra, illeen waa xoolahoo kalee, tan kale waxaa ka mid ah aayaadka Alle: fidinta hooska, qorraxda, habeenka, maalinta, iyo roobka dhulka nooleeya, hase yeeshee dadka badidiis waxay doorteen gaalnimo, waxyaalahaas la soo sheegayna waxay inoogu yeedhi rumaynta Alle iyo raacidda sharcigiisa, iyo u hoggaansan dhab ah iyo rumayn sugan. [Al-Furqaan: 43-50].

51. Haddaan doonno waxaan ka bixin lahayn magaalo kasta dige (Nabi).
52. Ee ha adeecin gaalada kulana jahaad quraanka jahaad weyn.
53. Alle wuu isku daraa labada badood, kaasi waa macaan daran, kaasna waa khadhaadh daran (afku diido) yeelayna dhexdooda soohdin iyo xaajis awdan.
54. Alle na waa kan ka abuuray biyaha dad kana yeelay qaraabo iyo soddognimo, Rabbigaana wuu karaa (wax kasta).
55. Waxayna caabudi gaaladu Alle ka sokow waxaan anfacayn dhibayna, gaalna wuxuu ahaaday mid ka soo hor jeeda Allehiis.

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ تَذِيرًا ﴿٥١﴾

فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿٥٢﴾

* وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا ﴿٥٣﴾

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٤﴾

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ ۗ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾

56. Maa naan kuu dirin inaad bishaareeye dige ah noqoto mooyee.
57. Waxaad dhahdaa idinkama warsado (xaqa gaadhsiintiisa) ujuuro, ruuxiise dooni inuu ka yeesho Allehiis xaggiisa waddo (khayr ha falo).

﴿٥٦﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

﴿٥٧﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

Ilaahbaa awoodda leh, hadduu doonana wuxuu u diri lahaa magaalo kasta Nabi, waxayse keentay xigmadiisu inuu Nabiga u diro dadkoo dhan, farayna inuusan maqlin warka gaalada kulana jihaado quraanka iyo gaadhsiintiisa xaqa, waana Allaha ahaysiiyey badaha, kana yeelay kuwa kala duwan kalana jooga, biyahana ka abuuray dad, kana yeelay qaraabo iyo raxim, saas darteedna ayna habboonayn in wax lala caabudo Alle, gaalase waxay noqdeen kuwa shaydaan u kaalmaystay ka soo hor jeedka Alle, Nabiguse waa bishaareeye digi, wax ujuuro ahna kama doono gaadhsiinta xaqa. Saciid binu Jubayr wuxuu yidhi: gaal wuxuu noqday u kaalmeeyaha shaydaanka colnimada iyo gaalnimada. Zayd binu Aslama wuxuu yidhi: wuxuu noqday xidhiidhiyaha shaydaanka. [Al-Furqaan: 51-57].

58. Talo saaro Allaha nool een dhimanayn una tasbiixso adoo mahdin, Alle ayaana ku filan dambiga addoommadiisa ogaanshihiisa.
59. Waana Allaha ku abuuray samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhexeeya lix maalmood, kana sara maray carshiga (si u cunanta), ee warso cid wax og.
60. Marka la dhaho u sujuuda (Allaha) Raxmaan ah waxay dhahaan muxuu yahay Raxmaan, ma waxaan u sujuudeynaa waxaad na farayso, wuxuuna u kordhiyey carar.

﴿٥٨﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا

﴿٥٩﴾ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَأَلْ بِهِ خَبِيرًا

﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا

61. Waxaa khayr badnaaday Allaha yeela samada burjiyo yeelayna dhexdeeda siraaj (qorrax) iyo dayax ifi.

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا
وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦١﴾

62. Alle na waa Ilaaha uga yeelay habeenka iyo maalinta isbaddel ciddii doonta inuu wax xusuusto ama doono inuu mahdiyo.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً
لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾

Wuxuu Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) dadka kalana waa la mide inuu Alle talo saarto markuu raaco wuxuu Alle faray samayntiisa, illeen talo saarashadu ma aha seexo ama shaqada ka fadhiiso, ee waa in lala yimaado asbaabta intaas ka dibna Alle la talo saarto. Ileen isagaa nool oon dhimanayne, oo awoodda leh, mudanna mahad, waynayn, cibaado iyo baryaba, mana habboona in layska kibriyo sujuuddiisa iyo cibaadadiisa, miyuuna mudannin waxaas Allaha cirka yeelay burjiyo, qorrax iyo dayax, yeelayna habeen iyo dharaar isbadala, oos ku waano qaato ciddii wax xusuusan ama waana qaadan.

Gaaladii quresheed way diidi jireen magaca Alle, ee Raxmaana, waxayna dhihi jireen: waa maxay Raxmaan? markaasaa Alle ku ceebiyey arrintaas. [Al-Furqaan: 58-62].

63. Addoommada Allaha Raxmaana waa kuwa u socda dhulka xasillooni, markay la hadlaan (af xumeeyaan) jaahilliinna yidhaahda nabadgalyo.

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى
الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ
قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

64. Ee ah kuwa ku barya (habeenkii) iyagoo u sujuudi oo u istaagi (cibaado) Alle.

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا
وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾

65. Ee ah kuwa dhihi Ilaahow naga iil cadaabka jahannamo, cadaabkeedu waa joogtee.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ
جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾

66. Iyaduna waxay u xun tahay ku sugnaansho iyo ku nagaadi.

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾

67. Ee ah kuwa markay wax bixiyaan aan xad gudbin cidhiidhyinna, oo intaas dhexdeeda ku toosnaada.

68. Ee ah kuwaan caabudayn Alle la jirkiisa ilaah kale, onna dilayn naftuu Alle xarrimay dilkeeda xaq mooyee, oon zinaysanayn, ciddii saas fashana waxay la kulmi (abaalmarinta) dambiga.

69. Waxaana loo laab laabi cadaabka maalinta qiyaame wuuna ku waari dhexdiisa isagoo dullaysan.

70. Ciddii toobad keenta oo rumaysa oo fasha camal fiican mooyee, oo kuwaas waxaa loogu badali xumaantooda wanaag, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

71. Ruuxii toobad keena oo fala wanaag wuxuu u noqon Alle noqosho.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا
وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ
وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ
إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ
يَلْقُ أَثَامًا ﴿٦٨﴾

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا
صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ
حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ
إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾

Isla wayni islaamku ma oggala, wuxuuna fari in jaahiliinta warkooda layska dhaafo, Alle na la caabudo, lagana magan galo naarta, oon nafaqadana lagu xadgudbin layskuna cidhiidhyin ee la dhexdhexeeysto, gaalnimana layska jiro, iyo dil naf la reebay oo xaq darro, zinana laga fogaado, waxyaalahaasna waa waxa laab laaba cadaabka, ciddii toobadkeenta Alle wuu ka aqbali, xumaantana wuxuu ugu badali wanaag, tilmaamahaasna waxaa ku sifooba mu'miniinta fiicfiican. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle haw shariig yeelina, naf xaq darrana ha dilina, hana zinaysannina, hana xadina. Waxaa sheegay saxaabigii Salamo binu Qays. [Al-Furqaan: 63-71].

72. (Kuwa fiican) waa kuwaan furayn been, markay maqlaan hadal xunna mara iyagoo wanaagsan (ka jeedsada).

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا
بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾

73. Waana kuwa marka lagu waaniyo aayaadka Rabbigood aan dhicin (ahaanninna) dhago iyo indho la'aan (ee wax ku dheefa).
74. Waana kuwa dhihi Allow naga sii (naga tusi) haweenkannaga iyo caruurtannada wax ishu ku qabowsato, nagana yeel kuwo ay ku daydaan kuwa dhawrsada.
75. Kuwaas waxaa lagu abaal marin fooqa (janno) samirkoodii dartiis waxayna kula kulmi dhexdeeda salaan iyo soo dhawayn.
76. Wayna ku waari dhexdeeda, waxaana u wanaagsan jannada ku sugnaan iyo nagaadiba.
77. Waxaadna dhahdaa idiinma aabo yeeleen Rabbigeey haddaydaan baryeyn (illeen) waad beeniseen (xaqee), wuxuuna ahaan mid idin laasima (ciqaabka) beenintu.

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ
يَخْرُجُوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ
أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا فُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا
لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾

أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْعُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا
وَيُلْقَوْنَ فِيهَا حِجَابًا وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾

خَالِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا
وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾

قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ
فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

Waxaa ka mid ah tilmaanta addoomaha Alle inay yihiin kuwaan joogsan meel gaalnimo, oon furinna been iyo xumaan, kana jeedsada waxa macno darro, kasa oo fahma aayaadka Alle een garasho la'aan iyo indho la'aan la joogin, waana kuwa ehelkooda wanaagga la jeclaada iyo Alle ka yaabid, illeen haddii kale wax kuuma taraan, kuwaa toosnaan ee Alle warsan inuu ka yeelo imaamyo lagu daydo oo suubban, kuwaas jannaa lagu abaal marin samirkooda dartiis, waxayna la kulmi salaan iyo soo dhawayn, iyo ku sugnaan meel fiican, Alle na ciduu u aaba yeeli ama danayn ma jirto haddayna caabudin ooyan baryin, gaalana hadday xaqa beeniyaan waxaa haleeli ciqaabtiisa. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: maydiinka warramaa ka u wayn dambi saddex goor, waxayna dhaheen: haa, wuxuuna yidhi: gaalnimo, caaqwaalid, iyo hadalka beenta ah iyo maragga beenta ah, wuuna cel celiyey intaan ka dhahno muu aamuso. (Sixiix). [Al-Furqaan: 72-77].

Suurat Ash-Shucaraa'

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka sida soo hor martay.
2. Taasi waa aayadihii kitaabka cad.
3. Waxaadna u dhawdahay Nabiyow inaad halaagto naftaada haddayna rumayn xaqa.
4. Haddaan doonno waxaan kaga soo dejinaynaa korkooda samada aayad oy noqoto luquntoodu miday u khushuucdo.
5. Waxkasta oo quraana oo uga yimaadda xagga Allaha Raxmaana, oo soo darriyo (cusboonaada) waxay ahaan kuwo ka jeedsada.
6. Waxayna beeniyeen (xaqa) waxaase u imaan warka waxay ku jees jeesayeen.
7. Miyeyna arkayn dhulka inaan ka soo bixinno nooc kasta oo fiican.
8. Taasna waxaa ku sugan aayad badankooduna ma aha mid rumeyn (xaqa).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسّم ﴿١﴾

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾
لَعَلَّكَ بَخِيعٌ نَفْسَكَ إِلَّا يَكُونُوا
مُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾

إِنْ نَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةٌ
فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ﴿٤﴾

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ
مُحَدِّثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿٥﴾

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ أَنْبَتْنَا فِيهَا
مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿٧﴾

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

9. Rabbigaana waa adkaade naxariista.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٩﴾

Aayaduhu waxay xoojin oo calool adkayn Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeele) iyo in Alle awoodda leeyahay oo waxuu doono ku soo dejin karo, waxayse ka caada yeesheen gaaladu inay xaqa beeniyaan, wayse ogaan cidhibta arrintaas. Ciddiise waano qaadan ha daydo dhulka iyo waxa Alle ka soo bixiyo oo ah wax lagu waano qaato. Shacbi wuxuu yidhi: dadka waxaa laga abuuray dhulka ciddii jannada gashana waa mid fiican, kii naarta galana waa mid xun. [Ash-Shucaraa': 1-9].

10. (Xusuuso) markuu ugu yeedhay Allehaa (Nabi) Muuse inuu aado qoomka daalimiinta ah.

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ أَتَيْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾

11. Qoomka fircoon, may dhawrsadaan.

قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾

12. Wuxuu yidhi (Nabi) Muuse Allow waxaan ka cabsan inay i beeniyaan.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿١٢﴾

13. Waa ay cidhiidhyantaa laabtaydu siina daysmi maayo carrabkaygu ee dir la jirkayga Haaruun.

وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْظِلُّ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ ﴿١٣﴾

14. Waxayna igu leeyihiin dambi (godob) waxaana ka cabsan inay i dilaan.

وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿١٤﴾

15. Wuxuu yidhi Ilaahay saas ma aha ee la aada aayaadkannaga, annagaa idinla jirra maqlina.

قَالَ كَلَّا فَادْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ﴿١٥﴾

16. Ee u taga Fircoon una dhaha annagu waxaan nahay Rasuullada Rabbiga caalamka.

فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

17. Ee dir «u oggolow» banii israa'iil la jirkannaga.

أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٧﴾

18. Wuxuu yidhi (Fircoon) miyaannaan kugu barbaarinnin dhexdannaada adoo yar oodan

قَالَ أَلَمْ نُزَيِّنْكَ فِينَا وَلَيْدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١٨﴾

ku nagaannin dhexdannada
cimrigaaga sanooyin.

19. Ood fashay arrintaad fashay
adoo diiddan (sama falkii).
20. Wuxuu yidhi (Nabi) Muuse:
waan falay anoon wax kasayn.
21. Waana idinka cararay marka
idinka cabsaday markaasuu Alle
i siiyey Nabinnimo, igana yeelay
kuwa la diray (Rasuul).
22. Taasise ma nicma aad igu
mannaysan baa adigoo
addoonsaday banii israa'iiil.

Wax badan yuu Alle ka warramay siduu u diray Nabi Muuse iyo siduu u beeniyey Fircoon iyo wixii dhex maray, iyo say u doodeen, dood xaq iyo run ah oo Nabi Muuse iyo dood kibir iyo been ah oo Fircoon, waxaase hadhay xaqii, waxaana tegay oo halaagsamay xumaantii iyo isla waynidii, waana sidaa waligeed xaq iyo baadilka iyo kibirka. [Ash-Shucaraa': 10-22].

23. Fircoon wuxuu yidhi waa maxay
Rabbiga caalamka.
24. Wuxuu yidhi (Nabi) Muuse
waa Rabbiga samooyinka iyo
waxa u dhaxeeya haddaad
wax yaqiinsanaysaan
(ruumaynaysaan).
25. Wuxuu ku yidhi (Fircoon)
kuwii gaararkiisa ahaa war ma
maqlaysaan.
26. Wuxuu yidhi Nabi Muuse
waa Allihiin iyo Rabbiga
aabayaalkiinnii hore.
27. Wuxuu yidhi Fircoon
Rasuulkiinna laydiin soo diray
waa waalan yahay.

وَفَعَلْتَ فَعَلْتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ
مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾

قَالَ فَعَلْتُهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٢٠﴾

فَفَرَزْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُمْكُمْ فَوَهَبَ لِي
رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدتَّ بَنِي
إِسْرَائِيلَ ﴿٢٢﴾

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٣﴾

قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴿٢٤﴾

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٥﴾

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمْ
الْأُولَىٰ ﴿٢٦﴾

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ
لَمَجْنُونٌ ﴿٢٧﴾

28. Wuxuu yidhi Nabi Muuse waa Rabbiga bari iyo galbeed iyo waxa u dhaxeeya haddaad wax kasaysaan.
29. Wuxuu yidhi fircoon haddaad yeelato ilaah iga soo hadhay waxaan kaa yeeli kuwa xabbisan.
30. Wuxuu yidhi Nabi Muuse haddaan kuula imaaddo wax cadna.
31. Wuxuu yidhi fircoon la imow haddaad run sheegi.

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا
إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

قَالَ لَنْ أَخَذَتْ إِلَهًا غَيْرِي لِأَجْعَلَنَّكَ
مِنَ الْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾

قَالَ أَوْلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾

قَالَ فَاتِّبِعْنِي إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ﴿٣١﴾

Wali waxaa socda dooddii xaqa iyo baadilka, xaquu u yeedhi Nabi Muuse amar Alle iyo baadil uu hoggaamin Fircoon waswaasin shaydaan iyo kibir iyo isla waynaan aan wax ka jirin, sidaasayna had iyo jeer u loollamaan xaqa iyo baadilku, waxaase la rabaa mu'minka dhabta ah inuu ku sugnaado xaqa uguna yeedho dadka si cad oon qallooc, caytan iyo af lagaaddo lahayn, bal day hadalka Nabi Muuse iyo Fircoon hadalkiisa, waa waano, is farid iyo run Nabi Muuse, iyo af xumo iyo caytan Fircoon faafin, taasina waxay wax tusaalayn kuwa xaqa fari oo wanaagga u yeedhi. [Ash-Shucaraa': 23-31].

32. Markaasuu tuuray Nabi Muuse ushiisii waxayna noqotay mas muuqda.
33. Wuxuuna siibay gacantiisa waxayna ahaatay mid u cad dadka dayi.
34. Wuxuu ku yidhi (Fircoon) kuwii gaararkiisa ahaa kani waa sixirre xeel dheer.
35. Doonina inuu idinkaga bixiyo dhulkiinna sixirkiisa ee maxaad faraysaan.

فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ
لِلنَّظِيرِينَ ﴿٣٣﴾

قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ
عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ
بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾

36. Waxay dheheen dib u dhig isaga iyo walaalkiis (xaalkooda) una dir magaalooyinka kuwo soo kulmiya.
37. Ha kuu keeneen sixirre kasta oo xeel dheer.
38. Waxaana loo kulmiyey saaxiriintii imaatin maalin la yaqaan.
39. Waxaana loo yidhi dadkii ma kulmaysaan.
40. Inaan raacno saaxiriinta hadday adkaadaan.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ
حَاشِرِينَ ﴿٣٦﴾

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَابٍ عَلَيْهِ ﴿٣٧﴾

فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ
مَّعْلُومٍ ﴿٣٨﴾

وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمْ
الْغَالِبِينَ ﴿٤٠﴾

Nabi Muuse wuxuu Alle ku xoojiyey mucjisado, sida usha, gacanta nuuri, iyo kuwo kale, fircoonse wuu ka madax adaygay, oo diiday xaqa, isagoo u tusin qoomkiisii in (Nabi) Muuse xumaan iyo dhulkoos ka bixiyo wado, isuna ekeysiiyey inuu ku xidhan yahay hadalkooda iyo ra'yigooda, oyna wax faraan si uu ugu tallaabsado maslaxadooda, iyaguna waxay kula arrimiyeen in xaalka dib loo dhigo, dadna loo diro magaalooyinka si ay u soo kulmiyaan kuwa sixirka aad u yaqaan, waana la soo kulmiyey saaxiriintii, dadkiina way soo kulmeen si ay u raacaan saaxiriinta hadday adkaadaan. Maxaase dhacay, waa waxay ka warrami aayadaha soo socda, kana warrameen kuwo badan. Fircoon warkiisu waa badan yahay, waxaase la yaab leh inuu noqdo mid xaqa ilaalin oo maslaxadda dadkiisa dhowri, kuna xidhan hadalkooda iyo amarkooda, dhabse ma aha taasi. [Ash-Shucaraa': 32-40].

41. Markay yimaaddeen saaxiriintii waxay ku dheheen Fircoon ujuuro ma leennahay haddaan adkaanno.
42. Wuxuuna yidhi haa waxaadna noqonaysaan kuwa ii dhow.
43. Wuxuu ku yidhi (Nabi) Muuse tuura waxaad tuuraysaan.

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَإِنِّي
لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤١﴾

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُفْرَبِينَ ﴿٤٢﴾

قَالَ لَهُم مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْمُونَ ﴿٤٣﴾

44. Waxayna tuureen xadhkahoodii iyo ulahoodii waxayna dheheen sharafta Fircoon yaan ku dhaarannaye annagaa adkaan.
45. Markaasuu tuuray (Nabi) Muuse ushiisii waxayna ahaatay mid gurata waxay dhoodhoobeen.
46. Waxaana la riday saaxirintii sujuud darteed.
47. Waxayna dheheen waxaan rumaynay Rabbiga caalamka.
48. Rabbiga (Nabi) Muuse iyo (Nabi) Haaruun.

فَأَلْقُوا جِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ
فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْعَالِيُونَ ﴿٤٤﴾

فَأَلْقَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا
يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾

فَأَلْقَى السَّحْرَةَ سَاجِدِينَ ﴿٤٦﴾

قَالُوا ءَأَمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿٤٨﴾

Saaxiriintii markay ka yimmaaddeen Masar jahooyinkeeda iyagoo ah kuwo ugu sixir badan, ahna dad badan yey waydiisteen fircoon abaal gud hadday adkaadaan, wuuna u ballan qaaday inuu abaal mariyo, wuxuuna ugu deeqay inay noqdaan kuwa u dhow ee agtiisa jooga, wayna tuureen waxay soo dhoodhoobeen oo sixir ah, iyagoo ku dhaartay Fircoon inay adkaan, wayse beenowday dhaartii, waxaana cuntay waxay wateen ushii Nabi Muuse, markaasay garteen inay xumaan ku socdeen, wayna toobad keeneen, iyagoo rumeeyey Alle iyo xaqay la yimaadeen Nabi Muuse iyo Nabi Haaruun. Saasuuna u sarreeyey xaqii una buray sixirkoodii loogana adkaaday Fircoon iyo colkiisii. Xujada cad ee xaqaba way jabisaa xumaaanta iyo baadilka had iyo jeer. Ka dhawrsasho iyo sharaf iyo ku dhaarashana waynaa muta Alle sarreeye. [Ash-Shucaraa': 41-48].

49. Wuxuu yidhi Fircoon miyaad rumeeyeen Muuse ka hor idankayga, isagu waa kan idiinku wayn ee idin baray sixirka waadse ogaan doontaan, waxaana u goyn gacmahiinna iyo lugahiinna isdhaaf, waana idin wadhi dhammaantiin.

قَالَ ءَأَمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ ءَادَنَ لَكُمْ
إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمْ
السَّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَأُقَطِّعَنَّ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِمَّنْ خَلْفِ
وَأَلْصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾

50. Waxayna dhaheen dhib ma leh annagu xagga Rabbigeen ayaan u noqonaynaa.

قَالُوا لَا صَبْرٌ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾

51. Waxaanna dalbaynaa (damcaynaa) inuu noo dhaafo Rabbigeen gafafkannaga inaan noqonnay kuwii ugu hor rumeeyey (xaqa).
52. Waxaan u waxyoonnay Nabi Muuse guuri addoommadayda waa laydin raaciye.
53. Markaasuu u diray fircoon magaalooyinka kuwo soo kulmiya.
54. Isagoo dhihi kuwaasu «banii israa'iil» waa koox yar.
55. Wayna na cadho galiyeen.
56. Waxaanna nahay kuwo had iyo jeer digtoon.
57. Waxaanna ka bixinnay beero iyo (biyo) ilo.
58. Iyo kanziyo iyo nagaadi fiican.
59. Waxaanna dhaxalsiinnay banii israa'iil.

إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَنْ
كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾

* وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي
إِنَّكُمْ مُتَّبِعُونَ ﴿٥٢﴾

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ
حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾

إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾

وَأَنَّهُمْ لَنَا لَعَّابُونَ ﴿٥٥﴾

وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَٰذِرُونَ ﴿٥٦﴾

فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعَيْوُنِ ﴿٥٧﴾

وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾

كَذَٰلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٥٩﴾

Xaqi baa caddaaday, Fircoonse waa inuu qariyo jabkiisa, wuxuuna isku rogay colkuu soo doortay kuna tuhmay inay shirqoolayaan, oy Muuse wax la hayeen, wuuna hadiday inuu layn, waxbase kama tarin, illeen xaqay rumeeyeene, Alle na wuxuu faray Nabi Muuse inuu la guuro inta rumaysay, Fircoonna waa raacay isagoo soo kulmiyey colkiisii, marna hadidi Muuse iyo intii rumaysay, mana faa'iidin, waxayse ku dhammaatay in la halaago siday aayaduhu sheegi. [Ash-Shucaraa': 49-59].

60. Markaasay raaceen (ka daba duuleen) qorrax soo bixii.
61. Markay isu muuqdeen labadii kooxood waxay dheheen asaxaabtii Nabi Muuse innaga waa layna haleelay.

فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ ﴿٦٠﴾

فَلَمَّا تَرَاءَا الْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَابُ
مُوسَىٰ إِنَّا لَمُدْرِكُوكُمُ ﴿٦١﴾

62. Wuxuuna yidhi (Nabi) Muuse: saas ma aha ee Rabbigaybaa ila jira wuuna i toosin.
63. Waxaanna u waxyoonnay (Nabi) Muuse ku garaac ushaada badda wayna kala jeexantay baddii wuxuuna noqday jeex kasta buur wayn oo kale.
64. Waanna u soo dhawaynay halkaas kuwii kale (colkii fircoon).
65. Waxaanna korinnay (Nabi) Muuse iyo intii la jirtay dhammaan.
66. Ka dibna waxaan maanshaynay kuwii kale.
67. Arrintaasna waxaa ku sugan aayad mana aha badankood kuwo rumeyn.
68. Rabbigaana waa adkaade naxariista.

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾

فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَضْرِبْ يَدَكَ عَلَىٰ الْبَحْرِ فَأَنْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾

وَأَرْزَلْنَا مِمَّا الْأَخْرِينَ ﴿٦٤﴾

وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ أَرْجَمِينَ ﴿٦٥﴾

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْأَآخْرِينَ ﴿٦٦﴾

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

Waxay sheegeen fasirayaashu in Fircoon la baxay col wayn oo ka kooban madaxdii iyo askartii. Aayaduhuna waxay noo sheegeen in markay isku dhawaadeen labadii col oy ku calaa caleen dad ka mid ah qoomkii Nabi Muuse in la haleelay, wuxuu ku kalsoonaa Ilaahiis inuu toosin, wuxuuna u waxyooday inuu badda garaaco, oyna kala jeexantay, Fircoon iyo colkiisina lagu soo dhaweeyey, lana koriyey (Nabi) Muuse iyo intii la jirtay, lana halaagay oo la maansheeyey Fircoon iyo colkiisii, taasina waa calaamad lagu waano qaato. Wuxuu wariyey Ibnu abii Xaatim in markuu Nabi Muuse gaadhay badda ku baryey Alle: Ilaaha ahaa wax kasta hortiis oo ahaysiiyey wax kastoow, oo ahaan wax kasta gadaashiisow, noo yeel faraj. Markaasuu Alle u waxyooday garaac badda, wana taas ku xidhnaanta Alle iyo rumayntiisu. [Ash-Shucaraa': 60-68].

69. Ku akhri korkooda warkii Nabi Ibraahim.

وَأْتَلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾

70. Markuu ku yidhi aabihiis iyo qoomkiisii maxaad caabudaysaan.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾

71. Waxay dheheen waxaannu caabudi sanamyoo oonu ahaan kuwo ku nagaada.
72. Wuxuu yidhi (Nabi Ibraahim) maydin maqlayaan markaad baryeysaan.
73. Mase idin anfaci ama idin dhibi.
74. Waxay dheheen waxaan hellay aabayaalkanno oo sidaas fali.
75. Wuxuu yidhi bal warrama waxaad caabudaysaan.
76. Idinka iyo aabayaalkiinnii horreeyey.
77. Hadday iyagu col ii yihiin Rabbiga caalamka mooyee.

قَالُوا تَعْبُدُونَ أَصْنَامًا فَتَنْظُلُ لَهَا
عَلَيْكِينَ ﴿٧١﴾

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمُ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾

أَوْ يَنْفَعُونَكُمُ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ
يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾

أَنْتُمْ وَعِبَادُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾

فَأِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾

Aayadahani waxay ka warrami addoonkii Alle iyo Rasuulkiisii ahaa imaamka kuwa toosan Nabi Ibraahim, wuxuuna Alle faray Rasuulkiisa Muxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu ku akhriyo ummaddiisa inay ku daydaan, kali yeelidda cibaadada, tala saarashada Alle, ka fogaanshaha gaalimada, illeen Alle ayaa siiyey hanuun iyo wanaag uu ku diray waxay caabudi jireen qoomkiisii, isagoo u sheegay inayan wax tarayn cibaado waxaan ku maqlayn, waxna anfacayn, waxaase wax la caabudo oo laysku halleeyo ah Rabbiga caalamka ee awoodda leh, tan kale walaalnimadu waa tan iimaanka iyo islaanimada, wixii ka soo hadhayse waa col aan heshiis lahayn. [Ash-Shucaraa': 69-77].

78. Ee ah kan i abuuray ee ah kan i hanuunin.
79. Kan i quudin ee i waraabin.
80. Markaan bukoodana isagaa i caafiya.
81. Waana kan i dili ina noolayn.

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾

وَالَّذِي يُمَيِّتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾

82. Ee ah kaan damci inuu ii dhaafo gafafkayga maalinta abaal marinta.

83. Allow i sii xikmo (Nabinnimo) ina haleeshii kuwa suubban.

84. Iina yeel sheegid run ah (fiican) kuwa dambe.

85. Igana yeel kuwa dhaxli jannada naciimo.

86. Una dambi dhaaf aabahay wuxuu ka mid ahaa kuwa dhumaye.

87. Hana i dullayn maalinta la soo bixin (dadka).

88. Maalintayna wax anfacayn xoolo iyo ilmo midna.

89. Ruux ula yimaadda Alle qalbi fayow mooyee (iimaan).

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ
الدِّينِ ﴿٨٢﴾

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي
بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾

وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي
الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾

وَأَجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾

وَأَغْفِرْ لِيَ إِنِّي كَانُ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٨٦﴾

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

Alle ayaa wax abuura, waxna hanuuniya, waxna quudiya, oo waraabiya, isagaana wax caafiya, waxna dila, waxna nooleeya, dambigana u dhaafa mu'miniinta, saas darteed yuu Nabi Ibraahim u warsaday inuu xikmo oo ah cilmi, Nabinnimo iyo wanaag siiyo. Dadkii fiicnaana raaciyo ammaan iyo qaddarinna ugu yeelo dadka dambe, kana yeelo kuwa dhaxli jannada, una dambi dhaafa aabihiis illeen wuxuu ka mid ahaa kuwa dhumaye, waxayna ahayd intayna u caddaan, iyo inuusan dullayn maalinta dadka la soo bixin, oon xoolo iyo carruur wax tarayn, ee camal fiican iyo qalbi nabadgalay kaliya wax tari.

Siciid binu Musayib wuxuu yidhi: qalbiga nabadgalay waa kan fayow, waana qalbiga mu'minka. Ileen qalbiga gaalka iyo munaafaqu waa bukaaye. Waana taas ku xidhnida Alle iyo aqoonsigiisu. [Ash-Shucaraa': 78-89].

90. Waana loo dhawayn jannada kuwa dhawrsada (mu'miniinta dhabta ah).

وَأَرْزُقْتِ الْجَنَّةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾

91. Waana loo muujin jaxiimo kuwa baadiyoobay.
92. Waxaana lagu dhihi aaway waxaad caabudayseen.
93. Oo Alle ka soo hadhay maydiin gargaarayaan ama gargaarsanayaan.
94. Waana lagu hambooriyey (tuuri) dhexdeeda iyaga iyo kuwa baadiyoobay.
95. Iyo junuudda (askarta) Iblis dhammaan.
96. Waxayna odhan iyagoo dhexdeeda ku doodi.
97. Alle Ayaan ku dhaarannaye waxaan ku sugnayn baadi cad.
98. Markaan idilla sinnay Rabbiga caalamka.
99. Wax na dhumiyey oon dambiila yaasha ahayn ma jiro.
100. Mana lihin wax noo shafeeca.
101. Iyo saaxiib dhaw.
102. Ee haddaan noqonno oon ahaanno mu'miniin fiicnaan lahaydaa.
103. Taas waxaa ku sugan calaamad badankoodna ma rumeeyo (xaqa).
104. Rabbigaana waa adkaade naxariista.

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾

وَقِيلَ لَهُمْ أَأَيُّ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾

مِن دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾

فَكُفِّبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿٩٤﴾

وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿٩٥﴾

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾

تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾

إِذْ نُسَوِّبُكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٨﴾

وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ ﴿٩٩﴾

فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿١٠٠﴾

وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

Qiyaamada xaalkeedu waa daran yahay sida wax badan quraanku ka warramay, jahannamana waxaa loo soo dhawayn ibliis gaalo iyo inta raacday naartaana lagu tuuri, oyna ku murmi dhexdeeda iyagoo calaacali oo qiran xumaantii iyo dambigii, wax u gargaari iyo wax u shafeecina ma jiro, waqtigaas oo kalena calaacal wax ma taro ee waxaa wax tara iimaan iyo wanaag hor marsasho. [Ash-Shucaraa': 90-104].

105. Waxay beeniyeen qoomkii (Nabi) Nuux rasulladii.
106. Markuu ku yidhi walaalkood Nuux miyeydaan dhawrsanayn.
107. Anigu waxaan idiin ahay Rasuul aamin ah.
108. Ee ka dhawrsada Alle ina adeeca.
109. Idinkana warsan maayo (xaqa) ujuuro, ajrigayga Rabbiga caalamkaan ka sugi.
110. Ee Alle ka dhawrsada ina adeeca.
111. Waxay dheheen ma waxaannu ku rumayn adooy ku raaceen kuwa dullaysan (xun xun).
112. Wuxuu yidhi maxaan ka ogahay waxay fali.
113. Xisaabtooda Alle unbaa leh haddaad wax garanaysaan.
114. Aniguna ma eryayo mu'miniinta.
115. Waxaan u dige cad ahayna ma ihi.

كَدَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٠٨﴾

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ

أَجْرِي إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١١٠﴾

* قَالُوا أَنْتُمْ مِنْ لَدُنَّا وَأَنْتَ بَعْدَك

الْأَزْدَلُونَ ﴿١١١﴾

قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَو

تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾

وَمَا أَنَا بِظَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١١٥﴾

Qisada Nabi Nuux horaan u soo sheegnay wayna imaan doontaa, waxyaalahase ay halkan taabatay waxaa ka mid ah caqli xumida gaalada iyo inay dadka ku qiimeeyaan xoolaha iyo muuqaalka, tan kale in xaqa loo siman yahay cid gaar

loogu dhaqaalayna ayna jirin, ajriga iyo abaal marinta xaq u yeedhayaashana Alle ayaa leh, illeen abaal marin adduun wax kuuma tartee, taasna waxay ku tusin in ciddii wax bari dadka oo xaqa tusi looga baahan yahay inay dhawraan caddaaladda iyo ku xidhnaanta Alle. [Ash-Shucaraa': 105-115].

116. Waxay dheheen haddaadan joogin Nuuxow waxaad noqon kuwa la dhagaxyeyo.
117. Wuxuuna yidhi Allow qoomkaygii waa i beeniyeen.
118. Ee nakala xukun dhexdannada, ina kori ani iyo inta ila jirta ee mu'miniinta ah.
119. Waxaannu ku korinnay isaga iyo intii la jirtay doontii buuxday.
120. Ka dibna waxaan maanshaynay kuwii hadhay (gaaladii).
121. Taasna waxaa ku sugan calaamad mana aha badankoodu kuwo rumayn.
122. Rabbigaana waa adkaade naxariista.

قَالُوا لَيْنَ لَمْ تَنْتَهَ يَنْبُوحْ لَتَكُونَنَّ مِنَ
الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٦﴾

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ ﴿١١٧﴾

فَأَفْتَحْ بَيْتِي وَبَيِّنْهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ
مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

فَأَنْجَيْنَهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَكَ
الْمَشْحُونِ ﴿١١٩﴾

ثُمَّ أَعْرَفْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ ﴿١٢٠﴾

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٢١﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٢﴾

Markuu Nabi Nuux u yeedhay qoomkiisii habeen iyo dharaarba, muddo dheerna la noolaa diideenna xaqii yey goosteen caadadii xumayd ee xaqqiidayasha oo ah inay la dagaallamaan Nabigaas wanaagga fari, waxayna ku haddideen inay dhagax la dhici hadduusan joogin, joojinna xaq u yeedhidda, Alle ayaase kala xukumay oo koriyey Nuux iyo mu'miniintii la jirtay, halaagayna gaaladii xaqa diidday, taasna Alle ayaa u yaboohay kuwa xaqa ku taagan inuu u gargaaro markay run sheegaan oo fuliyaan sharciga Alle kuna dhaqmaan. [Ash-Shucaraa': 116-122].

123. Waxay beeniyeen caad rasuulladii.
124. Markuu ku yidhi walaalkood huud miyeydaan dhawrsanayn.

كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾

125. Anigu waxaan idiin ahay rasuul aamin ah.
126. Ee ka dhawrsada Alle ina adeeca.
127. Idinkamana warsanaayo xaqa ujuuro, ajrigaygana Rabbiga caalamkaan ka sugi.
128. Miyaad ka dhisaysaan meel sare oo dhan calaamad (daar) idinkoo ciyaari.
129. Ood yeelanaysaan masaanic (dhismo) inaad waartaan darteed.
130. Haddaad wax qabataanna u ciqaabtaan si daran.
131. Ee Alle ka dhawrsada ina adeeca.
132. Kana dhawrsada Allaha idin siiyey waxaad ogtihiin.
133. Wuxuu idin siiyey xoolo iyo carruur.
134. Iyo beero iyo ilo.
135. Waxaana idiinka digi cadaab maalin wayn.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٥﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٢٦﴾

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٧﴾

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٢٨﴾

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٢٩﴾

وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ ﴿١٣٠﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٣١﴾

وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾

أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَمٍ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾

وَجَنَّتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾

عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾

Reer Caad wax badan yuu quraanku ka warramay, waxaase mudan in laysku baraarujiiyo siday wax u dhisan jireen, kibir, isla wayni iyo waarid darteed, maxayse u tartay, waxba. Waxaa la sheegay in markuu arkay abuu dardaa' waxay muslimiintu ka dhiseen Quudhah inuu ka istaagay masaajidka, kuna dhawaaqay reer dimishiqow markay ku soo kulmeenna uu Alle ammaanay oos yidhi: miyeydaan xishoonayn, waxaad kulminaysaan waxaydaan cunayn, waxaad dhisaysaan waxaydaan dagayn, waxaadna doonaysaan waxaydaan gaadhayn, waxaa idinka horreeyey Caad oo hanatay Cadan iyo Cummaan dhexdeeda ee yaa dhaxalkoodii iga siin labo dirham. [Ash-Shucaraa': 123-135].

136. Waxay dheheen waxaa isu kaanna mid ah waanisayaa ama maadan waanininaa.
137. Kanna ma aha waxaan dabeecaddii «diintii» dadkii hore ahayn.
138. Nalamana cadaabayo.
139. Wayna beeniyeen, markasaan halaagnay. Taasina waxaa ku sugan calaamad, mana aha badankoodu kuwo rumayn.
140. Rabbigaana waa adkaade naxariista.
141. Waxay beenisay thamuud rasuulladii.
142. Markuu ku yidhi walaalkood (Nabi) Saalax miyaydaan dhawrsanayn.
143. Waxaan idiin ahay rasuul aamin ah.
144. Ee ka dhawrsada Alle ina adeeca.
145. Idinkamana warsanaayo xaqa ujuuro, ajrigayga Rabbiga caalamkaan ka sugi.

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ
مِنَ الْوَاعِظِينَ ﴿١٣٦﴾

إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿١٣٨﴾

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً ۖ
وَمَا كَانَ أَكْثَرَهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ صَالِحٌ آلَا
تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٤٤﴾

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ
إِنِّي لَعَلَّيْنِ ﴿١٤٥﴾

Markay qoomkii Nabi Huud ka madax adaygeen xaqii ooy isugu mid noqotay waano iyo la'aanteed, diideenna wax u sheegii, sheegteenna inaan la cadaabayn yaa Alle halaagay, taasina waa abaalka xaqqiidayaaasha.

Sidoo kale waxaa Alle u diray Thamuud Nabi Saalax, wuxuuna la maray waddaday la mareen Nabiyadii kale, wuxuu xaalku ku dambeeyeyna wuu imaan, waxaadse mooddaa in gaaladu ceel kaliya ka cabbeen, waa ceelka xumaanta. [Ash-Shucaraa': 136-145].

146. Ma waxaa laydinkaga tagi halkan idinkoo aamina.
147. Oo ku sugan bustaanno iyo ilo (socda).
148. Iyo beero iyo timir fiiddeedu bisayl tahay.
149. Ood ka qoranaysaan buuraha guryo idinkoo kibirsan.
150. Ee Alle ka dhawrsada ina adeeca.
151. Hana adeecina «maqlina» amarka xadgudbayaasha.
152. Ah kuwa fasaadiya dhulka oon hagaajinayn.
153. Waxay dheheen waxaad uun ka mid tahay kuwa la sixray.
154. Mana tihid waxaan dad nala mid ah ahayn ee noo keen aayad haddaad run sheegi.
155. Wuxuu yidhi tani waa hal, maalin bay cabbi idinkuna maalin baad cabbaysaan la yaqaan.
156. Ee ha ku taabannina xumaan, oos idin qabto cadaab maalin wayn.
157. Wayse dileen waxayna ahaadeen kuwo qoomameeya.
158. Waxaana qabtay cadaab taasna waxaa ku sugan calaamad, badankoodna ma aha kuwo rumayn (xaqa).

أَتَتَّرَكُونَ فِي مَا هَلُّنَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾

فِي جَنَّتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلَعَتْ هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾

وَتَنَجَّتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا

فَرِهِينَ ﴿١٤٩﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٥٠﴾

وَلَا تَطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا

يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسْحَرِينَ ﴿١٥٣﴾

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بَيِّنَاتٍ إِنْ

كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٤﴾

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ

شِرْبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾

وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ

يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾

فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا نَدِيمِينَ ﴿١٥٧﴾

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا

كَانَ أَكْثَرَهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٨﴾

159. Rabbigaana waa adkaade
naxariista.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

Cid ladnaan iyo kibir ku waari ma jirto, qoomkii Nabi Saalaxna markay xaqii ka madax adaygeen oo beeniyeen Nabigii oy dileen hashii calaamadda u ahayd yaa Alle halaagay oo cigaabay, adduunyana waa beer cagaaran oo maruun ingagi, waxaase habboon in si fiican loogu dhaqmo xaqa. [Ash-Shucaraa': 146-159].

160. Waxay beeniyeen qoomkii
(Nabi) Luudh rasuulladii.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾

161. Markuu ku yidhi walaalkood
Luudh miyeydaan dhawrsanayn.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾

162. Waxaan idiin ahay Rasuul
aaminee.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾

163. Ee ka dhawrsada Alle ina
adeeca.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٦٣﴾

164. Idinkama warsanaayo xaqa
ujuuro, ajrigayga Rabbiga
caalamkaan ka sugi.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ
أَجْرِي إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾

165. Ma waxaad u tagaysaan ragga
caalamka.

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٥﴾

166. Ood ka tagaysaan waxa Alle
idiin abuuray oo haweenkiinna
ah, waxaadse tihiin kuwo
xadgudba.

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ
أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾

167. Waxay dheheen haddaadan
joogin Luudhow waxaad noqon
kuwa la bixiyo.

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهَ يَلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ
الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾

168. Wuxuu yidhi (Luudh)
anigu camalkiinna waan la
cadhaysnahay.

قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾

169. Allow iga kori aniga iyo
ehelkaygaba waxay falayaan.

رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾

170. Waana korinnay isaga iyo ehelkiisiiba dhammaan.
171. Habar ku hadhay mooyee (haweeneydiisii).
172. Markaasaan halaagnay intii kale.
173. Waxaan ku soo daynay (roob dhagax naara) waxaana u xun roobka kuwa loo digay.
174. Taasna waxaa ku sugan calaamad, badankoodna ma aha kuwo rumayn.
175. Rabbigaana waa adkaade naxaariista.

فَتَجَبَّنَهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٠﴾

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَدِيرِينَ ﴿١٧١﴾

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٧٢﴾

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ

الْمُنْذِرِينَ ﴿١٧٣﴾

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ

مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٤﴾

وَأَنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٥﴾

Qoomkii Nabi Luudh waxay ku caan ahaayeen wax sheegiddiisa laga xishoodo oo ah inay ragga aadi jireen haweenka ka sokow, waana caado xun oo ciqaab mudata, waxaana loo ciqaabay si daran, cid kasta oo waxyaalahaas oo kale ku kacdana waa cid dullaysan oo wasakhawday, waxayna dharbaaxo ku tahay kuwa buka ee dabaalan waxaas. [Ash-Shucaraa': 160-175].

176. Waxay beeniyeen Kayntii ehelkeedii rasuulladii.
177. Markuu ku yidhi Nabi Shucayb miyeydaan dhawrsanayn.
178. Waxaan idiin ahay rasuul aaminee.
179. Ee ka dhawrsada Alle ina adeeca.
180. Idinkama warsanaayo xaqa ujuuro, ajrigayga Rabbiga caalamkaan ka sugi.
181. Oofiya (dhammaystira) beegidda hana ka mid noqonnina kuwa nusqaamiya.

كَذَّبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٦﴾

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٨﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٧٩﴾

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ

أَجْرِي إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٠﴾

* أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ

الْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾

182. Una miisaama caddaalad toosan.
183. Hana ka nusqaaminnina dadka waxooda hana xumaynina dhulka idinkoo fasaadin.
184. Kana dhawrsada Allaha idin abuuray iyo khalqigii horreeyey.

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾

وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَمْشِيَاءَ هُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأُولَىٰ ﴿١٨٤﴾

Qoomkii Nabi Shucayb oo dhulka Madyan daganaa waxay beeniyeen xaqii, waxayna ku caan baxeen inay nusqaamiyaan miisaanka iyo suuskaba, dadkana saas uga nusqaamiyaan xaqooda, wuxuuna Nabi Shucayb isku dayey inuu ka reebo arrintaas, dhulkana ayan fasaadin, wayse ka madax adaygeen xaalkaas sida ka muuqata aayadaha soo socda. Waxaana dhab ah in cunnada oo dadka lagu khayaamo lagana nusqaamiyo ay tahay arrin xun oo ciqaab iyo halaag mudan, yaase garansiin kuwa ku dhaqma xaalkaas Alle mooyee, ciddii caqlilehse waa inay ka joogtaa ka hor maalinta dadku u istaagi Ilaaha caalamka. [Ash-Shucaraa': 176-184].

185. Waxay dheheen waxaad uun tahay kuwa la sixray.
186. Mana tihid waxaan dad nala mid ah ahayn, waxaana kuu malaynaynaa kuwa beenaalayaasha ah.
187. Ee nagu soo rid goosimo samada ka mid ah haddaad run sheegi.
188. Wuxuu yidhi Rabbigay baa og waxaad falaysaan.
189. Wayna beeniyeen waxaana qabtay cadaab maalintii hadhka, waana cadaab maalin wayn.
190. Arrintaasna waxaa ku sugan calaamad, mana ahayn badankoodu kuwa rumeeya.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾

وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِنْ نَطُنُّكَ لَمِنَ الْكٰذِبِينَ ﴿١٨٦﴾

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّٰدِقِينَ ﴿١٨٧﴾

قَالَ رَبِّيٰ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ يَّوْمَ الظَّلَاةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يَّوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿١٩٠﴾

مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾

191. Rabbigaana waa adkaade
naxariista.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾

Waxay kuwanna ku jawaabeen jawaabtii kuwii ka horreeyey oo kale, waxayna ku sheegeen sixir, wayna beeniyeen, waxay warsadeen in cirka goosino cadaaba looga soo rido, Rabbise waa og yahay waxay fali waxaana qabtay cadaab hadheeey oo wayn. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: wuxuu Ilaahay ku soo daayey onkod iyo kulayl daran oo ku dhajiyey neefta, markaasay ka baxeen guryaha iyagoo u carari dibadda, markaasaa Alle daruur ka hadhaysa qorraxda ku soo daayey markay ku soo kulmeenna uu Alle ku soo daayey naar gubtay. Cigaabta Alle na kama fogo daalimiinta xaq diidayaasha ah. [Ash-Shucaraa': 185-191].

192. Quraankuna waa soo dejin
Rabbiga caalamka.

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾

193. Waxaa kula soo degan ruux
aamin ah (Jibriil).

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾

194. Qalbigaaga inaad ahaato kuwa
ku diga.

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾

195. Af carabi ahoo cad.

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٥﴾

196. (Xuska) Quraanka (iyo
magaciisuna) wuxuu ku sugnaa
kutubtii hore.

وَإِنَّهُ لَنَبِيٍّ رُزِيَ الْأَوْلِيَيْنِ ﴿١٩٦﴾

197. Miyeyna calaamad ugu fillayn
inuu yaqaanno culimadii banii
israa'iil.

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ
عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٩٧﴾

198. Haddaan ku soo dejinno
quraankan cajamiga qaarkiis.

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾

199. Oo uu ku akhriyo korkooda
mayna rumeeyeen.

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾

200. Saasaan u galinnay diiddada
quluubta dambiilayaasha.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾

201. Mana rumaynayaan xaq intay
ka arkaan cadaab daran.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ
الْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾

202. Oos ugu yimaaddo cadaabku
kado iyagoon ogayn.

فَيَأْتِيهِمْ بَعْتَةٌ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾

203. Oy dhahaan ma nala sugi.

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾

204. Ma cadaabkannagay dadajisan.

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٤﴾

Aayadahan Alle wuxuu ku tilmaamay quraanka inuu yahay soo dejin Alle, oo Jibriil u soo dhiibay, kuna soo dejiyey qalbiga Nabiga, luuqadda carabiga ahna ku soo dejiyey, kutubihii horana lagu caddeeyey, culimadii banii-israa'iilla ay ogaayeen. Dambiilayaashuse ay beeniyeen, ayna saas ahaadaan intay ka arkaan cadaab daran, uguna yimaadda kado, iyagoon ogayn oy markaas calaacalaan, yidhaahdaanna maa nala sugo, waxayse dedejisanayeen cadaabka. Sufyaan wuxuu yidhi: waxyi dhammaantii wuxuu ku dagayey carabi ee waxaa tarjumayey Nabiyada. Waxaa weriyay Ibnulmundir iyo Ibnuabiixaatim [Ash-Shucaraa': 192-204].

205. Ka warran haddaan u raaxayno sanooyin.

أَفَرَأَيْتَ إِن مَتَّعْنَهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾

206. Markaas uu u yimaaddo wixii loogu godinaayey.

ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾

207. Muxuu uga tari xagooda wixii loogu raaxeeeyey.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَمْتَنِعُونَ ﴿٢٠٧﴾

208. Magaalo aan halaagno oon loo diginna ma jirto.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾

209. Waano darteed, mana nihin daalimiin.

ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٠٩﴾

210. Lamana soo degto quraanka shayaadiintu.

وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيْطَانُ ﴿٢١٠﴾

211. Kumana habboona mana karaan.

وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾

212. Shayaadiintu maqalka waa ka fogyihiin.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْرُوُونَ ﴿٢١٢﴾

213. Ee ha caabudin (baryin) Alle miciisa ilaah kale ood noqoto kuwa la cadaabo.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ ﴿٢١٣﴾

214. Una dig qaraabadaada kuu sii dhaw.

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾

215. Una raarici garabkaaga (u naxariiso) ciddii ku raacda oo mu'miniinta ah.

وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾

216. Hadday ku caasiyaanna waxaad dhahdaa anigu bari baan ka ahay waxaad falaysaan.

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾

Raaxo adduunna wax ma tarto markay ciqaabtu timaaddo, waxaa sugnaaday in la keeni qiyaamada gaalka oo naarta la tiimbin markaas la dhihi: khayr waligaa ma aragtay, nicmo waligaa ma aragtay, oo uu dhihi: wallaahi maya, la keenina kii ugu dhibaato badnaa adduunka oo la taabsiin jannada markaas la dhihi: ma aragtay xumaan waligaa oos dhihi waligay maya, Nabiga iyo quraanka shaydaan uma soo dhawaado, lamana so degin, waase ka fog yihiin, cibaadana Alle kaliyaa muta, Alle na wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu marka hore u digo qaraabada illeen haddii kale see dadka kale wax u rumayn, wuuna yeelay Nabigu sidaas, tan kale wuxuu Alle faray inuu u naxariisto mu'miniinta, islaamkuna waa diin isu naxariisasho. [Ash-Shucaraa': 205-216].

217. Talo saaro Allaha adkaada ee naxariista.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾

218. Ee ku arka markaad kici.

الَّذِي يَرِنَاكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾

219. Iyo la gagadoonkaaga kuwa tukan.

وَتَقَلَّبَكَ فِي السَّجِدِينَ ﴿٢١٩﴾

220. Alle na waa maqle og.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٢٠﴾

221. Ma idiinka warramaa ruuxay ku soo degi shayaadiintu.

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٢٢١﴾

222. Waxay ku soo degi beenaale dambi badan oo dhan.

تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾

223. Waxayna ridi (oo ay u gudbin beenaalayaalkaas) maqalka (waxa ay soo maqleen) badankoodna waa beenaalayaal (halkii run boqol been ah ayay ku daraan).

يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾

224. Gabayaana waxaa raaca kuwa baadida ah.
225. Miyaadan arkin in iyagu tog kasta (xumaan) ay ku dhex wareersan yihiin.
226. Oyna sheegi waxayna falayn.
227. Kuwa xaqa rumeeyey mooyee oo camal fiican fala oo xusa Alle wax badan, oo gargaarta dulmi ka dib, waxayna ogaan doonaan kuwii dulmi falay soo noqoshaday soo noqdaan (qiyaamada).

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٢٢٤﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٥﴾

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢٦﴾

إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ
مَا ظَلَمُوا ۗ وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ
مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

Waa in la talo saarto Allaha adkaada ee naxariista, ee ku arka markaad istaagi iyo ku dhex gagadoonkaaga kuwa tukan ee maqli ee og. Shaydaanna wuxuu ku soo degaa been badane, dambi badan, heesta iyo gabayga oo waqtiga kaa dhumiyana waa caayan yihiin, waxaana raaca gabayaaga kuwa iska baadida ah, waxaana ka mid ah caadada gabayaaga inay ku wareeraan oo dhexgalaan wax kasta, ooy sheegaanna waxayna falin, marka laga reebo kuwa xaqa rumeeyey ee wanaagga fala oo gargaarta intii la dulmiyey, daalimna wuxuu ogaan markuu Alle u noqdo, gabayguna markuu bato oo wax walba la sheego, oon runta laga sheegin, oo lagu caayo cidaan mudan, laguna ammaano cidaan mudan waa aafu iyo balaayo ruuxa ka buuxda, islaamkuna ma oggola, siduu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u yidhi: in laabta midkiin malaxu dhaamiso yaa ka khayr roon inuu gabay ka buuxsamo. (Imaam Axmed). Hadduuse yahay mid xaqa loogu hiillin, wanaaggana fari, xumaantana reebi kaasi ma cayna mana xuma. [Ash-Shucaraa': 217-227].

Suurat An-Naml

سُورَةُ النَّامِلِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Labada xaraf ee hore iyagoo kale waan soo marnay) in ay ku tusin mucjisada quraanka, taasi waa aayaadka quraanka iyo kitaabka cad.
2. Waana hanuunka iyo bishaarada mu'miniinta.
3. Ee ah kuwa ooga salaadda oo guta zakada oo aakhiro yaqiinin.
4. Kuwaanse rumayn aakhiro waxaan u qurxinnay camalkooda waana ku indho la' yihiin (wareersan yihiin).
5. Kuwaasi waa kuwuu u sugnaaday cadaab xun aakharana iyaga unbaa khasaaray.
6. Adiguna Nabiyow waxaad kala kulmi quraanka Ilaaha falka san ee og agtiisa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَّ تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ
مُبِينٍ ﴿١﴾

هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٣﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ
أَعْمَلَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ ﴿٤﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ ﴿٥﴾

وَإِنَّكَ لَتَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنِّ حَكِيمٍ
عَلِيمٍ ﴿٦﴾

Suuraddu waxay ka warrami in quraanka kariimka ah hanuun iyo bishaaro u yahay mu'miniinta xaqa rumaysan ee salaadda si fiican u guta, zakadana bixiya, aakharana yaqiinsan, kuwaanse rumaynin aakharo waxaa loo qurxiyey camalkooda xun oyna ku dhex wareersan yihiin, waana kuwa cadaab xun u

sugnaaday oo khasaaray aakharo illeen wey beeniyeene. Dhabtuna waa in quraanku ka soo degay Ilaaha xakiimka ah ee wax walba og xaggiisa, warkiisuna waa run cad. Xukunkiisuna waa caddaalad dhammaystiran. Waxaase loo baahan yahay rumayn, ku dhaqan, ugu yeedhid iyo dhawrid. [An-Naml: 1-6].

7. Xusuuso markuu ku yidhi Nabi Muuse ehelkiisa anugu waxaan arkaa iftiin waxaan idiinka keeni xaggiisa war ama waxaan idiinka keeni dhuxul daba inaad kulaashaan.
8. Markuu yimid waxaa loogu dhawaaqay waa la barakeeyey cidda dabka la joogta iyo kuwa gaararkiisa ah, waxaana nasahan Rabbiga caalamka.
9. Muusow anugu waxaan ahay Ilaaha adkaada ee falka san.
10. Ee tuur ushaada, markuu arkay iyadoo gilgilan (oo si degdega u dhaqdhaqaaqaysa) sida maska ayuu jeedsaday isagoo carari, mana so o noqon, Muusow ha cabsanin, kuma cabsadaan agtayda rasuulladuye.
11. Ciddiise dulmi fasha markaas wanaag ku baddasha xumaan ka dib anugu waxaan ahay dambi dhaafe naxariista.

إِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِيهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا
سَعَاتِيكُمْ مِّنْهَا بِخَبْرٍ أَوْ آتِيكُمْ
بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٧﴾

فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي
التَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٨﴾

يَمُوسَىٰ إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٩﴾

وَأَلْقَى عَصَاهُ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا
جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَمُوسَىٰ لَا
تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ ﴿١٠﴾

إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلْ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ
فَأَنِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١﴾

Qisada Nabi Muuse iyo sida Ilaaheen ula hadlay meelo badan yaa lagu sheegay, waxayna ku tusin in Ilaahay cidduu doono oo rasuulladiisii ka mid ahaa la hadli jiray, tan kale waxay ku tusin in Nabiyada aanay ceeb ku ahayn cabsida caadiga ah, wax sharaftooda wax u dhimana ayna ahayn. Tan kale waxay ku tusin awoodda Alle iyo inuu wuxuu doono fali karo. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Ilaahay ma

seexdo kumana habboona (waa ka dheer yahay) inuu seexdo, wuxuu hoos u dhigaa ama koryeelaa (qaybta) waxaa u kor noqda xaggiisa camalka habeenka maalinta ka hor, iyo kan maalinta habeenka ka hor. Waxaa wariyey Muslim. [An-Naml: 7-11].

12. Gali gacantaada jeebkaaga waxay soo bixi iyadoo cad xumaan la'aan, (waxayna ka mid yihiin) sagaal calaamo oo fircoon iyo qoomkiisa loo muujiyey, waxayna ahaayeen qoom faasiqiina.

وَأَدْخَلَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ
مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى
فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ﴿١٢﴾

13. Markay u timid calaamaddannadii iyadoo cad waxay dheheen kani waa sixir cad.

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا
سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾

14. Wayna diideen iyagooy yaqiinsatay naftoodu dulmi iyo isla sarreyn darteed, ee day siday ahaatay cidhibtii mufsidiinta (xumo wadayaasha).

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ
ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾

Mucjisooyinka iyo calaamadaha la siiyey Nabi Muuse waxay ahaayeen sagaal oy ka mid ahaayeen usha iyo gacantu siday suurad kale sheegtay. Si Fircoon iyo qoomkiisa falka xumaa loogu wax tuso, wayse beeniyeen xaqii iyagoo hoosta ka og runta, si ay madaxnimada iyo isla waynida ugu mitidaan, maxaase ka dambeeyey oon halaag iyo khasaare ahayn, wax badanna waxaa la soo sheegay in dad badan ay diideen xaqa iyagoo garan ilaalin iyo dhawrid maslaxo gaara, taasoo ah madaxtinimo, xoolo, iyo isla wayni micno darro. Ciddii caqli lehna waa xaal ay waajib tahay inuu ku waano qaato. [An-Naml: 12-14].

15. Waxaan siinnay Daawuud iyo Sulaymaan cilmi, waxayna dheheen mahad Ilaah baa iska leh ee ah kan naga fadilay wax badan oo addoommadiisa mu'miniinta ah.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا
وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى
كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾

16. Wuxuuna dhaxlay Sulaymaan Daawuud, wuxuuna yidhi dadow waxaa nala baray codka shimbiraha, waxaana nala siiyey wax kasta (oo xukun ah) kaasina waa fadliga cad.
17. Waxaa loo kulmiyey Sulaymaan junuudiisii oo jinni, insi iyo shimbiro leh, iyadoo la celcelin.
18. Markay yimaaddeen toggii qudhaanjadana oy tidhi qudhaanjo qudhaanjooy gala guryihiinna yeyna idin jajabin Sulaymaan iyo ciidankiisu iyagoon idin ogayn.
19. Markaasuu muusooday isagoo ku qosli hadalkeeda wuxuuna yidhi Allow i waafaji inaan ku mahdiyo nicmadaad ugu nicmaysay ani iyo waalidkay iyo inaan falo wanaag aad ka raalli tahay, ina gali naxariistaada addoommadaada suubban dhexdooda.

وَوَرِثَ سُلَيْمٰنُ دَاوُوْدَ ۗ وَقَالَ يَا اَيُّهَا
الْاِنْسُ عَلِمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ ۗ وَاَوْتَيْنَا
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ۗ اِنْ هٰذَا لَهٗوَ الْفَضْلُ
الْمُبِيْنُ ﴿١٦﴾

وَحٰشِرَ لِسُلَيْمٰنَ جُنُوْدُهٗ مِنْ الْحَيِّ
وَالْاِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهَمْ يُوْرَعُوْنَ ﴿١٧﴾

حَتّٰى اِذَا اٰتَوْا عَلٰى وَادِ النَّمْلِ
قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا اَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوْا
مَسٰكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمٰنُ
وَجُنُوْدُهٗ ۗ وَهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿١٨﴾

فَتَبَسَّمْ صٰحِبًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ
اَوْزِعْنِيْ اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِيْ اَنْعَمْتَ
عَلَيّْ وَعَلٰى وَاٰلِدَيّْ ۗ وَاَنْ اَعْمَلَ صٰلِحًا
تَرْضَاهُ ۗ وَاَدْخِلْنِيْ بِرَحْمَتِكَ فِىْ عِبَادِكَ
الصّٰلِحِيْنَ ﴿١٩﴾

Wuxuu Alle sheegi wuxuu ugu nicmeeyey Nabi Daawuud iyo wiilkiisii Nabi Sulaymaan oo nicmooyin ah adduun iyo aakhiroba, iyo in Nabi Sulaymaan loo sakhiray jinni, insi iyo shimbirahaba, barayna hadalka shimbiraha intuu ka kaso afkooda, sidoo kale codka qudhaanjadii uga digtay saaxiibadeed jajabinta Nabi Sulaymaan iyo colkiisoon ogayn.

Una qoslay kuna mahdiyey Alle, warsadayna wanaag isaga iyo waalidiintiis, waana kaas wanaaggu in marka Alle khayr ku siiyo lagu mahadiyo, wanaagna la falo, xumaanta iyo kibirkana layska jiro oo laga fogaado. [An-Naml: 15-19].

20. Wuxuu fiirfiiriyey shimbirihii (Sulaymaan) wuxuuna yidhi maxaan la arki la'ahay hud-hudkii

وَتَقَفَّذَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَالِيْ لَآ اَرٰى
الْهُدٰهْدَ اَمْ كَانَ مِنَ الْعٰلِيِيْنَ ﴿٢٠﴾

mise kuwa maqan buu ka mid yahay.

21. Waxaan cadaabi cadaab daran ama waan gawrici ama wuxuu ii keeni xujo cad.
22. Markaasuu muddo yar maqnaa markaasuu yidhi (markuu yimid): waxaan ogaaday waxaadan ogaannin, waxaana kaaga keenay reer Saba' war yaqiina.
23. Waxaan helay haweeney xukumaysa lana siiyey wax kasta (oo xukun ubaahan yahay) waxayna leedahay carshi wayn.
24. Waxaan helay iyada iyo qoomkeedii oo u sujuudi qorraxda Alle ka sokow wuxuuna u qurxiyey shaydaan camalkooda wuxuuna ka leexiyey jidka kumana hanuunaan.
25. Inay u sujuudaan ilaaha soo bixiya waxa ku qarsoon samooyinka iyo dhulka oo og waxaad qarinarsaan iyo waxaad muujinaysaan.
26. Ilaahay isaga mooyee ilaah kale oo xaq lugu caabudo ma jiro, waana Rabbiga carshiga wayn.

لَأَعَذِّبَنَّهُ، عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ
أَوْ لِيَأْتِيَنِي بِسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾

فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا
لَمْ مَحْظُ بِهِ، وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَإٍ
يَقِينٍ ﴿٢٢﴾

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطٰنُ
أَعْمٰلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا
يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾

أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ
فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ
وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾

اللَّهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظِيمِ ﴿٢٦﴾

Awoodda Alle ayaa iska leh, ha siiyo Nabi Sulaymaan xukun laakiin waxaa ka qarsoomi kara wax xayawaan yari ogaan karo sida hud-hudka, kaasoo uga warramay reer Saba' iyo xukunkooda iyo waxay caabudaan, taasina la yaab malaha mar hadday wax walba ku xidhan yihiin awoodda Allaha wax walba koobay, ee isaga uun Ilaah ah, ee carshiga wayn leh, shaydaan baase dad dhumiyeey oo u harag lulay oo xumaanta u qurxiyey, waana colka dadka

oon marna ka nasanayn dhumintooda. Tan kale waxay ku tusin wanaagga makhluuqa qaarkiis sida hud-hudkaas Alle iyo cibaadadiisa u yeedhay, saas darteed yuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u reebay dilidda qudhaanjada, shinnida, hud-hudka iyo suradka. Waxaa wariyey (Imaam Axmed, Abu Daawuud, Ibnu Maaajah). [An-Naml: 20-26].

27. Wuxuuna yidhi waannu eegi inaad run sheegi iyo inaad ka mid tahay beenaalayaasha.
28. La tag warqaddaydan kuna tuur xaggooda kana durug xaggooda, markaas fiiri waxay soo celiyaan.
29. Waxayna tidhi: madaxeey waxaa la ii soo tuuray warqad sharaf leh.
30. (Kuna qoran) waxay ka timid Sulaymaan waxayna ku billabatay magaca Allaha naxariis guud iyo mid gaaraba naxariista.
31. Ee hayska kay waynaynina iina imaadda idinkoo muslimiina.
32. Waxayna tidhi madaxeey ii ishaara amarkayga ma ihi mid goysa amar intaad ka joogtaan.
33. Waxayna dhaheen annagu waxaan nahay kuwo xoog badan oo geesinnimo badan, amarkase adaa leh ee fiiri waxaad fari.
34. Waxay tidhi xaakimyadu hadday magaalo ku galaan (xoog) way fasaadiyaan waxayna ka yeelaan ehelkeeda sharafta leh kuwo dullaysan, saasayna falaan.

* قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ
الْكَذِبِينَ ﴿٢٧﴾

أَذْهَبَ بِكَتَبِي هَذَا فَأَلْفَيْهِ إِلَيْهِمْ ثُمَّ
تَوَلَّ عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَتِيَّتِي إِلَيْ
كِتَابٍ كَرِيمٍ ﴿٢٩﴾

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾

أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا
كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ﴿٣٢﴾

قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوْا قَوْلِهِ وَأَوْلُوْا بِأَبْنِ شَدِيدِ
وَأَلَمْ نُرِ الْإِيكَ فَأَنْظِرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٣﴾

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً
أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرَءَ أَهْلِهَا آذِلَّةً
وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾

35. Waxaanse u diri hadyad waxaana eegi waxay la soo noqdaan kuwa la diray.

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾

Markay u tagtay warqadduu waday hud-hud oo faraysay islaannimo, yey la tashatay haweenaydii madaxdeedii, markayse ismuujiyeen inay xoog leeyihiin yey iyadu u soo jeedisay dagaal la'aan inay hadyad u dirto eegtana jawaabta, waxayna ahayd haweenay caqli badan oo waayo arag ah. Qataade wuxuu yidhi: yaa ka caqli badan islaanimadeedii iyo gaalimadeediiba. Maxayse tari isla wayni iyo kibir iyo dagaal jacayl, waxba, waxaase fiican kaadsiinyo, xaq raacid iyo islaannimo iyo in xaqa loo yeedho had iyo jeer. [An-Naml: 27-35].

36. Markay soo gaadhay hadyaddii (Nabi) Sulaymaan yuu yidhi ma waxaad ii kordhinaysaan xoolo, wuxuu i siiyey Alle yaa ka khayr roon wuxuu idin siiyey, idinkaase ku farxi hadya diinna.

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالٍ فَمَا آتَانِي اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَاكُم بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾

37. Ee u celi (haddiyaddeedii) waxaanna ula imaanaynaa junuud (col) ayna awoodayn waxaanna ka bixinaynaa magaalada iyagoo dullaysan oo ihaanaysan.

أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٧﴾

38. Wuxuuna yidhi qoomow yaa ii keena carshigeeda (kursigeeda) ka hor imaatinkooda iyagoo hoggaansan.

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُؤُا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾

39. Wuxuuna yidhi mid xoog badan oo jin ah anaa kuu keeni intaadan ka kicin fadhigaada, waxaana ahay xoog badane aamina.

قَالَ عَفْرِيَّتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾

40. Wuxuuse yidhi kay agtiisa ahayd ogaanshaha kitaabka anaa kuu keeni ishaada laabideeda

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ

horteed (ilbidhiqsi), markuu ku arkay agtiisa isagoo ku sugan wuxuu yidhi kani waa fadliga Rabbigay inuu i imtixaamo inaan ku mahdiyo iyo inaan ka gaaloobo, ciddii ku mahadisa wuxuu uun u mahdiyey nafitiisa ciddii gaalawdana Rabbigay waa ka kaaftoon yahay waana sharaf badan yahay.

فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ؕ أَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ ۗ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۗ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤١﴾

Wuu diiday Nabi Sulaymaan hadyadii, wuxuuna ugu goodiyey inuu ku duulo, wuxuuna ka codsaday colkiisa in loo keeno kursigeedii ka hor imaatinkeeda iyadoo hoggaansan, mid xoog badan yaana yaboohay inuu keeno intuusan fadhiga ka kicin, waxaase ka dhakhso badnaaday kan ku keeni ilbidhiqsi, markii loo keenay kursigana wuxuu ku mahadiyey Alle, uuna yaqiinsaday inay imtixaan tahay inuu ku mahadiyo iyo in kale. Waana taas akhlaaqda dadka wanaagsan oo ah inay ogyihiin in nicmadu imtixaan tahay in la mahadiyo iyo in kale, oyna ahayn faan, isla wayni iyo durbaan tun. Mahadda Ilaahay iyo ku xidhnaantiisana waa hubka mu'miniinta. Diidda iyo isla waynidana waa caadada gaalada. [An-Naml: 36-40].

41. Wuxuuna yidhi dooriya kursigeeda inay garato iyo inay noqoto cidaan garanayn.
42. Markay timid waxaa lagu yidhi ma sidanaa kursigaagu, waxayna tidhi waxaad mooddaa isagii (wuxuuna yidhi) waxaa nala siiyey horteed cilmi waxaanna nahay muslimiin.
43. Waxaana (xaqa) ka reebay waxay caabudaysay oo Alle ka soo hadhay, waxayna ka mid ahayd qoom gaala ah.
44. Waxaa lagu yidhi gal daarta markay aragtayna waxay

قَالَ نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَهْتَدِي
أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكِ
قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ
قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ
إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٣﴾

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ ۖ فَلَمَّا رَأَتْهُ

u malaysay mawjad (biya ah) waxayna ka faydatay dhudhumadeeda, wuxuuna ku yidhi waa daar salaax sugan oo quruurado ah, waxayna tidhi Allow anigu waxaan dulmiyey naftayda, waxaana u islaamay Ilaahay ee Rabbiga caalamka ah la jirka Sulaymaan.

حَسْبَيْتُهُ لَجَّةٌ وَكَشَفْتُ عَنْ سَاقِيهَا قَالَتْ
إِنَّهُ صَرَخَ مُمَرَّدٌ مِّن قَوَارِيرَ قَالَتْ
رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ
سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

Markii loo keenay kursigeedii yuu faray Nabi Sulaymaan in la dooriyo tilmaamihiisa qaarkood inuu imtixaamo inay garato keedii inuu yahay iyo in kale, markayse timid oo la warsaday inuu keedii yahay waxay sheegtay in isagii la moodo, waxaana xaqa u diidanaa waxay caabudaysay ee ilaahay ka soo hadhay, oy kuna dhexnoolayd qoom gaalo ah, markii la soo dhaweeyey oy aragtay daar lala yaabo iyo xukunka Alle siiyey Nabi Sulaymaan yey qirtay islaamka ooy u hoggaansantay Ilaaha caalamka. Taasina waxay ku tusin in madaxda muslimiinta laga rabo inay dadka xaqa ugu yeedhaan siduu falay Nabi Sulaymaan, oo fali jiray Nabigeennii Muxamad ahaa (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) sidoo kale waxaa loo baahan yahay in xaqa la raaco si kastoos yahay iyo hawl kastoos hayo, iyo wax kastoos yahay, illeen xaqa horreeyey, mudanna in la raaco, oo la rumeeyo. [An-Naml: 41-44].

45. Waxaan u dirray reer thamuud walaalkood saalax inay Alle caabudaan markaasay soo bexeen iyagoo labo kooxooda oo doodi.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا
أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ
يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾

46. Wuxuuna yidhi qoomkayow maxaad u dedejisanaysaan xumaan wanaag ka hor, maadse dambi dhaaf warsataan Alle inuu idiin naxariisto.

قَالَ يَاقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ
الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٤٦﴾

47. Waxayna dheheen waan ku baasaysannay adiga iyo inta kula jirta, wuxuuna ku yidhi baaskiinnu wuxuu jiraa Alle agtiisa, waxaadse tihiin qoom la fidneeyey.

قَالُوا أَظَلَّيْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَّعَكَ قَالَ
طَلَبْتُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ
تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾

48. Waxaana magaalada ku sugnaa sagaal qof oo fasaadin dhulka, hagaajinayna.
49. Waxayna dheheen isku dhaarta Alle inaan mirro isaga iyo ehelkiisaba markaas aan ku dhahno qaraabadiisa maannaan joogin meeshuu ku halaagmay ehelkiisu waxaanna sheegaynaa run.

وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾

قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَدِيقُونَ ﴿٤٩﴾

Qisada reer Thamuud wax badan buu quraanku ka warramay waxayse aayadahani sheegeen inay qaybsameen, sharaysteenna Nabigii iyo intii la jirtay, oyna magaaladaas ku noolaayeen sagaal qof oo qasayaal dhagarta iyo xumaanta maleega, waxayna isku dhaarsadeen inay dilaan Saalax iyo ehelkiisa goor habeena uguna dhaartaan dadkiisa inay joogin meeshii lagu dilay. Taasina waxay ku tusin dhibaataada iyo balaayada inay u horseedaan had iyo jeer, oyna waajib tahay in laga digtoonaado xumaan wadayaasha, maxayse ku dambeeyeen, waa waxay aayadaha soo socda inooga warrami. [An-Naml: 45-49].

50. Way dhagreen dhagar annana waan dhagarnay iyagoon ogayn.
51. Ee day siday noqotay cidhibtii dhagartooda iyo halaaggii halaagnay iyagii iyo qoomkoodiiba dhammaan.
52. Taasina waa guryaahoodii oo cidla ah dulankoodii dartiis, arrintaasna calaamad yaa ugu sugan qoomkii wax ogaan.
53. Waxaanna korinnay kuwii rumeeyey oo dhawrsanayey.

وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا وَمَكْرًا مَّكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾

فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾

فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِبَةٌ بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾

وَأَنْحِينَا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

Xumaan bay ka shaqeyeen wayna la rogmatay oo waxaa ku dhacay halaag iyo khasaare, waxaana cidloobay guryahoodii dulankoodii dartiis, waana arrin ay ku waano iyo wacdi qaadato ciddii wax kasi, waxaana la koriyey Saalax

iyo qoomkiisii xaqa ku taagnaa, taasina waa sunnada iyo caadada Alle inuu halaago daalimiinta, koriyana mu'miniinta, laga yaabaa in dulmigu muddo joogo laakiin ma waaro, saas darteed yey waajib tahay in lagu waano qaato qisooyinka quraanka ee la soo celceliyey wax badan. [An-Naml: 50-53].

54. (Nabi) Luudh (xusuuso) markuu ku yidhi qoomkiisii ma waxaad la imanaysaan xumaan idinkoo arko.

وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَلْحَشَةَ
وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾

55. Idinku ma raggaad u tagaysaan doonid darteed haweenka ka sokow waxaadse tihiin qoom jaahiliina.

أَيَنْتُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ
النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾

56. Mana noqonnin jawaabtii qoomkiisa waxaan ahayn ka bixiya Luudh iyo ehelkiisa magaaladiinna waa dad isdaahirine.

* فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا
أَخْرِجُوا عَالَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ
أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٥٦﴾

57. Waana korinnay isagii iyo ehelkiisii haweenaydiisii mooyee, waxaan ku qaddarray (ka dhignay) kuwa halaagsami.

فَأَخْبَيْنَهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا
مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٥٧﴾

58. Waxaana ku soo daadinnay korkooda roob (dhagax naara) waxaana xumaaday roobka kuwa loo digay.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ
الْمُنذِرِينَ ﴿٥٨﴾

Qoomkii Nabi Luudh waxay ku magac bixiyeen inay ragga wax ka dayan jireen intay haween guursan lahaayeen, taasina waa arrin ceeb ku ah binii Adamka, kuna tusin jaahilnimo iyo fasaad intay ka eryaan Nabi Luudh iyo intii rumaysay iyagoo ku caayi inay nadiif yihiin, waxaase la yaab ah inay nadiifi ceeb ku ahayd qoomkaa agtooda kuna tahay had iyo jeer kuwa xun xun, Alle se waa koriyey Luudh iyo mu'miniinta, oo halaagay gaaladii oo haweeneydiisii ku jirto, waana wax lagu waano qaato. [An-Naml: 54-58].

59. Waxaad dhahdaa mahad Alle ayaa iska leh nabadgalyana ha ahaato addoommadiis uu

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
أَصْطَفَىٰ ۗ ءَآلَلَهُ خَيْرٌ مِمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

doortay korkooda, ma Alle ayaa khayr roon mise waxay la wadaajin.

60. Ma Allaha abuuray samooyinka iya dhulka oo idiinka soo dejiyey samada biyo oon ku soo bixinnay beero qurux badan (miyaa khayr roon mise waxaad caabudaysaan) ma kari kartaan inaad soo bixisaan geedkeeda, ma ilaah kalaa jira Alle miciis, waase qoom (xaqa) ka leexaan.

61. Mise (waxaa khayr roon) Allaha ka yeelay dhulka sugnaan, oo u yeelay wabiyo, buuro, oo u yeelay badaha dhexdooda soohdin, ma ilaah kalaa jira Alle miciisa, badankooduse wax ma oga.

Wuxuu Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu yidhaahdo: mahad Alle ayaa iska leh, nabadgalyona ha ahaato adoommada Alle doortay korkooda, taasoo ah inay xumaan iyo qas ka nabadgalaan, tan kale waxaa wanaag badan Allaha abuuray cirka iyo dhulka oo roobka keena kuna soo bixiya doog iyo beero aan cid kale soo bixin karin, oo dhulka ka yeelay meel lagu sugnaado, yeelayna dhexdiisa wabiyo iyo buuro, badahana kala dhawra, isagaana ah Ilaaha xaqa, wax la mid ah ama mudan in lala caabudana ma jiro, wuxuuna mudan yahay waynayn iyo caabudid. [An-Naml: 59-61].

62. Mise Allaha aqbala ka dhibban markuu baryo oo fayda xumaanta (dhibka) idinkana yeeli kuwa dhulka u hadhi (iska baddala), ma ilaah kalaa jira Alle miciisa, yaraa intaad wax xusuusanaysaan.

63. Mise Allaha idin toosiya mugdiyada barriga (dhulka) iyo

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْزَلَ
لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ
حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ
تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ۗ إِنَّ اللَّهَ بَلِّ هُمْ
قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا
أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَواسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ
الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ إِنَّ اللَّهَ بَلِّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَا
وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ
خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ إِنَّ اللَّهَ قَلِيلًا مَا
تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ

badda dhexdeeda, oo ah kan dira dabaylaha oo bishaarayn naxariista Alle (roobka) hortiisa, ma ilaah kalaa jira Alle miciisa, Alle ayaa ka sarreeya waxay la wadaajin.

64. Mise Allaha billaaba khalqiga (abuurkiisa) haddana soo celin, oo ah kan idinka arzaaqa samada iyo dhulkaba, ma ilaah (kalaa) jira Alle miciisa, waxaad dhahdaa keena xujadiinna haddaad run sheegaysaan.

وَمَنْ يُرْسِلِ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ ۗ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾

أَمْ يَبْدؤُا الخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۗ وَهُمْ
يُرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ أَلَيْسَ
مَعَ اللَّهِ قُلُوبٌ هَآئِنٌ يُرْهَنُكُمْ ۖ إِن كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

Ilaahay baa ajiiba kan dhibban dadkana kala badala in la xusana mudan, sidoo kale isagaa dadka ku toosiya mugdiyada dhexdooda, mudanna inaan cid kale lala caabudin. Billaabana abuuridda, soona celiya dadka, arzaaqana dadka.

Nabigana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi markii la warsaday maxaad u yeedhi: waxaan u yeedhi Allaha hadduu ku taabto dhib ood barido kaa fayda, kan baadida kuu soo celiya, kan abaartu markay ku hesho kaa bixiya. Waxaa wariyey (Imaam Axmed). Saasay xaq u tahay in lagu dhaqmo sharcigiisa, loona hoggaansamo. [An-Naml: 62-64].

65. Waxaad dhahdaa ma oga waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan waxa maqan Alle mooyee, mana oga goorta la soo bixin.

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ
يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾

66. Mana gaadhin cilmigooda aakhiro (buuxsan), waxayse kaga sugan yihiin xaggeeda shaki, wayna ka indho la' yihiin xaggeeda.

بَلِ أَدْرَاكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ ۗ بَلْ هُمْ فِي
شَكٍّ مِّنْهَا ۗ بَلْ هُمْ مِمَّنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾

67. Waxay dheheen kuwii gaaloobay markaan noqonno carro annaga iyo aabbayaalkanno miyaa nala soo bixin.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۗ أَعْدَا كُنَّا تَرَبًّا
وَأَبَاؤُنَا ۗ إِنَّا لِلْمُحْرَجِينَ ﴿٦٧﴾

68. Waa naloo yaboohay kan (soo bixinta) annaga iyo aabayaalkanno mar hore, kanna ma aha waxaan warkii dadkii hore ahayn.
69. Waxaad dhahdaa ku socda dhulka oo daya siday noqotay cidhibtii dambiilayaasha.
70. Hana u murgin korkooda, hana ka cidhiidhyamin waxay dhagri.

لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا نَحْنُ وَءَابَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ
إِنَّ هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ
مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

Wax maqan cid og oon Alle ahayn ma jiro, mar dadka la soo bixin cid og oon Ilaahay ahayna ma jiro, maxayse tari wax ogaan marka aakhiro la tago, adduunkay ku wanaagsan tahay inaad xaqa ogaatid, oodan ka indho la'aan, diididda soo bixinta, xaqiridda xaqa iyo cidda u yeedhina waa caadada gaalada xaq diidayaasha ah, hase socdeen dhulka oo ha ku waano qaateen siday noqotay cidhibtii dambiilayaasha.

Waxaana Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuusan ka murugoonnin cidhiidhina is galinnin, taasina waxay waano guud u tahay iyo wax ku qaadasho kuwa xaqa u yeedha goor kasta. [An-Naml: 65-70].

71. Waxayna odhan waa goorma yaboohaasi haddaad run sheegaysaan.
72. Waxaad dhahdaa waxaa suurowda inay dhawdahay waxaad dedejisanaysaan qaarkeed.
73. Rabbigaana waa fadli siiyaha dadka, laakiin badankoodu kuma mahdiyaan.
74. Rabbigaana wuxuu og yahay waxay qarin laabahoodu iyo waxay muujin.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٧١﴾

قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدْفَ لَكُمْ
بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ
وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾

75. Waxa ku maqan samada iyo dhulkana waxay ku sugan yihiin kitaab cad.
76. Quraankanna wuxuu uga qisoon (warrami) banii israa'iil wixii badnaa ee ay isku khilaafeen.
77. Quraankuna waa hanuun iyo naxariista mu'miniinta.
78. Rabbigaana wuxuu ku kala xukumi dhexdooda xukunkiisa, waana adkaade og.

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَنْفُصُ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

وَأَنَّهُ هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُم بِحُكْمِهِ ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾

Gaaladu had iyo jeer waxay dedejistaan ciqaabta iyo qiyaamada, wax kastase waxay leeyihiin waqti iyo muddo, Alle na waa u nicmeeyaha dadka laakiin badankoodu kuma mahdiyaan, waana ogaha waxa laabta ku jira iyo waxa la muujinba. Cirka iyo dhulka waxa ku maqanna waxay ku sugan yihiin kitaab cad oo koobay. Quraankuna wax badan yuu ka warramay siday isu khilaafeen banii israa'iil, waana hanuunka iyo naxariista mu'miniinta, Rabbi ayaana kala xukumi dadka xukun caadil ah, isagoon wax la awood ahna jirin, wax kastana og. Oyna waajib tahay in loo noqdo, loo hoggaansamo, dhabna loo caabudo. [An-Naml: 71-78].

79. Ee talo saaro Alle, adugu waxaad ku sugan tahay xaq cade.
80. Adugu wax ma maqashiisid kuwa dhintay mana maqashiisid dhagoolaha (aan hadalka wanaagsan wax ku dheefin) dhawaaq markay jeedsadaan iyagoo sii socda.
81. Mana tihid mid ka toosin kara indhoolayaasha baadidooda, waxna ma maqashiin kartid ruux rumeeyey aayaadkannaga oo muslima mooyee.

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٩﴾

إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمِعُ الْأَصْمَ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٨٠﴾

وَمَا أَنْتَ بِهَدَىٰ الْعُمَىٰ عَن صَلَاتِهِمْ ۖ إِنَّ تَسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾

82. Markuu ku dhaco korkooda qawlkaa (ciqaabtii) waxaan u soo bixinnaa daabbaddii dhulka oo kula hadli dadka inay ahaayeen kuwaan yaqiinsanayn aayaadkannaga.
83. Xusuuso maalintaan ka soo kulminayno ummad kasta koox ka mid ah kuwii beeniyey aayaadkannaga iyagoo la isu celin oo la kaxayn.
84. Markay yimaaddaanna wuxuu ku dhahaa miyaad beeniseen aayaadkaygii idinkoon ku koobin ogaansho, maxaadse fali jirteen.
85. Waxaa ku dhacay qawlkaa (ciqaabtii) dulmigooda dartiis mana hadlayaan.
86. Miyeyna arkayn inaan uga yeellay habeenka inay ku xasilaan, maalintana arag, arrintaasna calaamooyin yaa ugu sugan ciddii rumayn (xaqa).

* وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾

وَيَوْمَ نَخْتِمُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ قَالَ أَكَذَّبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عُلَمَاءُ مِمَّاذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٨٥﴾

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنُوهُ فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّا فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

Waana inay Ilaahay talo saarato cidda xaqa ku toosan oo ah inay waxa la faray falaan, ka dibna Alle ku kalsoonaadaan, cid xaqa ka dhaga la'na oo ka indho la'na ruux hanuunin kara oo aan Ilaahay ahayn ma jiro.

Markay qiyaamadu imaanna waxaa soo bixi daabbad la hadli dadka, waxaa loo soo kulmin ummad kasta kooxihii beenin jiray xaqa, laguna canaan inay xaqa beeniyeen iyagoon koobin cilmigiisa, waxaana ku dhici ciqaab dulmigooda dartiis. Habeenka iyo maalintana waano ugu filan ciddii rumeyn. Qiyaamadana waxaa ka horreeya toban calaamo, sida sugan. [An-Naml: 79-86].

87. Xusuuso maalinta la afuufi suurka oos argagixi waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا

cidduu Alle doono mooyee,
dhammaanna way u imaan Alle
iyagoo dullaysan.

88. Waxaadna arkaysaa buurihii ood
u malayn inay ingagan tahay
(sugan tahay) iyadoo u socota
sida daruuraha, waase sancada
Allaha sugay wax kasta, Alle na
waa ogaha waxaad falaysaaan.
89. Ciddii la timaadda wanaag
wuxuu mudan wax ka khayr
roon, argagaxa maalintaasna
iyagu way ka aammin noqon.
90. Ciddiise la timaadda xumaan
waxaa loogu tuuri wajiga naarta,
miyaa laydinka abaal mariyaa
waxaad falayseen mooyee.

Alle wuxuu ka warrami in suurka la afuufi oos dhiman ruux kasta waxa Alle reebo mooyee, doorsoon badana dhici, sida buuraha, dhulka, iyo dadkuba, Ilaaheense waa kan sugay abuurka wax kasta, wax walbana og, wanaagana wanaag ku abaal mariya iyo wax ka sii fiican, xumaantana naar ku abaal mariya isagoon dulmiyeyn, qiyaamaduna waa maalin wayn oo quraanku wax badan ka digay, oyna habboon tahay in loo darbado, loona shaqaysto, kaasoo ah wanaag falid, xumaan ka fogaansho iyo xaq raacid, waana maalinta carruurta cirroole ka yeeli, cidna cid kale wax u tarayn, in Alle doono mooyee. [An-Naml: 87-90].

91. Waxaa uun lay faray inaan
caabudo Rabbiga baladkan
(maka) ee ah kan xarrimay
iyada, oo wax kastana iska leh,
waxaana lay faray inaan ahaado
muslimiinta.
92. Iyo inaan akhriyo quraanka
ruuxiise hanuuna wuxuu uun
u hanuunay naftiisa, ruuxiise
dhuma waxaad dhahdaa anugu

مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَمْرٍ ذَاخِرٍ ﴿٨٧﴾

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدًا وَهِيَ
تَمْرٌ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي
أَتَقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا
تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ
مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ ءَأَمُونٌ ﴿٨٩﴾

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ
فِي النَّارِ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ
الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ
أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾

وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا
يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا
أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾

waxaan uun ahay kuwa diga.

93. Waxaadna dhahdaa mahad Alle ayaa iska leh wuxuu idin tusin aayaadkiisa oo aqoonsanaysaan, mana aha Rabbigaa mid halmaansan waxaad falaysaan.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ
فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

Alle wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu caabudo Rabbiga magaalada barakaysan ee Maka, ee xurmeeyey, iyo inuu u hoggaansamo, quraankana akhriyo, illeen ciddii hanuunta wuxuu uun wax u taray naftiisa, tii dhuntana waxay uun dhibtay nafteeda.

Nabigana waxaa uun saaran u digid iyo gaadhisiin xaq, mahadna Alle ayaa iska leh, dadkana tusin doona aayaadkiisa si ay xujadu u qabato, wax uu ka halmaansan yahay waxay falina ma jirto, magaalo walba Alle ayaa iska leh ee waxaa maka loo sheegay sharafteeda. Waxaana sugnaatay in la reebay goynta geedaheeda, dilidda ugaadheeda, iyo qaadidda baadideeda, cidaan baytinayn. Si kastood tahayna Alle waa ku og yahay.

Cumar binu Cabdi Casiis wuxuu yidhi: Alle ma halmaamo xataa raadka gomadaha dadka ee dabayshu tirtirayso. [An-Naml: 91-93].

Suurat Al-Qasas

سُورَةُ الْقَصَصِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Wuxuu ku tusin mucjisada quraanka.
2. Taasina waa aayaadka kitaabka (quraanka) ee cad.
3. Waxaannu kugu akhrin korkaaga warkii (Nabi) Muuse iyo Fircoon si xaq ah qoomkii rumayn.
4. Fircoon wuu isku kibriyey dhulka (Masar) wuxuuna ka yeelay ehelkiisii kooxo, isagoo yaraysan (dullayn) koox ka mid ah gawricina wiilashooda oo dayn haweenkooda wuxuuna ka mid ahaa kuwa wax fasaadiya.
5. Waxaannu dooni inaan ku mannaysanno (wax siinno) kuwii lagu dullaysanayay dhulka kana yeello imaamyo, kana yeello kuwa dhaxli dhulka.
6. Oon makansiinno dhulka, tusinnana fircoon iyo haamaan iyo januuddooda waxay ka digtoonaayeen (halaaggooda).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسّم ①

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ②

تَتْلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبإِ مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ
بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ③

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ
أَهْلَهَا شِيْعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ
يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ
كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ④

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوْا
فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ
الْوَارِثِينَ ⑤

وَنُمَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ
وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا
يَحْتَدِرُونَ ⑥

Suuraddan waxay si gooni ah uga warrantay wixii dhex maray Nabi Muuse iyo daalimkii Fircoon ahaa, ee isku kibriyey kalana qaybiyey dadkii, wiilashana laayey gabdhahana shaqo u reebtay, hase yeeshee wuxuu Alle qaddaray in kuwii la dullaysan jiray oo xaqa rumeeyey ay dhulka u hadhaan, madaxna noqdaan, Fircoon iyo gacanyarihiisii u dhaga nuglaa ee haamaan iyo colkiisiina la tusiyo waxay ka cabsanayeen oo ah in xukunka laga qaado. Qudrada Alle iyo awooddiisa iyo wuxuu xukumana wax qiyaasi ama ogaan ma jiro. [Al-Qasas: 1-6].

7. Waxaan u waxayoonnay ku (ilhaamaynay) Muuse hooyadiis nuuji, markaad u cabsatana ku tuur badda, hana cabsan hana murugoon, annagaa kugu soo celine kana yeeli kuwa la diro (rasuul).
8. Waxaana qaatay fircoon dadkiisii isagoo u noqon doona col iyo walbahaar, Fircoon iyo Haamaan iyo colkoodiina waxay ahaayeen kuwo danbiilayaal ah.
9. Waxayna tidhi haweenaydii fircoon waa raaxada ishayda iyo taada ee ha dilina, waxay u dhawdahay inuu ina anfaco ama aan ka yeelanno wiile, mana oga iyagu (dhabta).

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ فَإِذَا
خِفَتْ عَلَيْهِ فَأَلْقَيْهِ فِي أَيْمِيٍّ وَلَا تَخَافِي
وَلَا تَحْزَنِي ۚ إِنَّا رَأَوْنَاهُ إِلَيْكَ ۖ وَجَاعَلُوهُ مِنَ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾

فَالْتَقَطَهُ ءَالُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ
عَدُوًّا وَحَزَنًا ۗ إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ
وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ ﴿٨﴾

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتْ عَيْنِي لِي
وَلَكَ لَا تَنْقُلُوهُ عَنِّي ۖ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ
نَتَّخِذَهُ وَدَدًا ۚ وَهُمْ لَا يَسْعُرُونَ ﴿٩﴾

Waa la dhalay Nabi Muuse, hooyadiina way u cabsatay, waxaana Alle ku ilhaameeyey inay badda ku tuurto isagoo weel ku jira, wuxuuna Ilahay ku tuuray qalbigeeda inayan cabsannin, murginna, maxaa yeelay wuu ku soo celin, kana yeeli rasuul, waxaase helay Fircoon colkiisii isagoo ku noqon doona naxdin iyo col, haweenaydii Fircoon markay aragtay yey ku tidhi fircoon ha dilina waa nuurka iyo raaxada indhaheennee waxayna u dhawdahay inuu ina anfaco ama aan wiil ka dhigannee, mana oga wuxuu xaalku ku dambayn. Waxaa la sheegay in Fircoon yidhi: aduu kuu yahay raaxada indhaha anise iima aha, waxayna noqotay sidii. [Al-Qasas: 7-9].

10. Wuxuu ahaaday qalbigii Muuse hooyadiis mid ka madhan (waxaan Muuse ka ahayn) waxayna u dhawaatay inay muujiso haddaannaan adkaynin qalbigeeda inay ahaato mu'miniinta.
11. Waxayna ku tidhi walaashiis raac raac, waxayna ka aragtay dhinac fog iyagoon ogayn.
12. Waxaanna ka reebnay korkiisa nuugmada horay, waxayna tidhi gabadhii maydin tusiyaa qoys idiin dhaqaalayn una samo falii.
13. Waxaanna ku soo celinnay hooyadiis, si ay u raaxaysato isheedu una murgin, ogaatana in yabooha Alle yahay xaq laakiin dadka badankiisu ma oga.

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَرَجًا إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠﴾

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّبِي فَبَصَرَتْ بِهِ عَن جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾

* وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِن قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٢﴾

فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

Way walbahaartay Nabi Muuse hooyadiis markii la helay wiilkeedii, waxayna u dhawaatay inay sheegto ee Alle ayaa adkeeyey qalbigeeda, kana yeelay mu'minad, waxayna fartay gabadh walaashiis ah inay dabo socoto kana fiiriso meel durugsan si ay ula socoto xaalka iyagoon ogayn, wuuse diiday nuugmadii haween kale illeen Ilaahbaa horay u qaddaraye, waxayna u sheegtay gabadhii inay hayso qoys dhaqaalayn, saasna Alle ugu soo celiyey Nabi Muuse hooyadiis in isheedu qabowdo, oyna nixin, ogaatana in yabooha Alle xaq yahay, dadka badankiise ogayn. [Al-Qasas: 10-13].

14. Markuu gaadhay (Nabi) Muuse xooggiisa oo ekaaday yaan siinnay xigmo iyo cilmi, saasaanna ku abaal marinnaa sama falayaasha.
15. Wuxuuna galay magaaladii waqti aan dadkeedu ogayn, wuxuuna helay labo nin oo dagaallami, oo kaasi yahay qoladiisa (ilma

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نُجَزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِن شِيعَةِ هَٰذَا وَهَٰذَا مِن عَدُوِّهِ

Yacquub) kaasna yahay colkiisa, waxaana u kaalmo warsaday kii qaraabadiisa ahaa colkiisa (korkiisa) wuuna feedhay Muuse wuuna dilay, wuxuuna yidhi waa camal shaydaan, isaguna waa col baadiyeeya oo cad.

16. Wuxuu yidhi Allow anigu waxaan dulmiyey naftayda ee ii dambi dhaaf wuuna u dambi dhaafay illeen Ilaahay waa dambi dhaafe naxariistee.
17. Wuxuuna yidhi Allow nicmadaad ii nicmaysay darteed yaanan noqonnin mid u kaalmeeya dambiilayaasha.

Wuu waynaaday Nabi Muuse markaasuu Alle u waxyooday illeen wuxuu ahaa sama falee, markuu galay magaaladii manfiis iyadooy tahay waqti aan la ogayn, yuu arkay labo nin oo midna yahay qoomkiisii midna colkiisii oo dagaallami, markuu ka hiil doonayna wuxuu feedhay kii colka ahaa wuuna dilay, hase yeeshee wuu qoomameeyey oo shallaayey illeen lama farine, wuuna tooba keenay, Alle na waa ka aqbalay illeen waa toobad aqbaalee. [Al-Qasas: 14-17].

18. Wuxuu ku waabariistay magaaladii isagoo cabsan oo sugi (dhib), markaasuu ku soo baxay kii gargaarka warsaday shalay oo qaylyi, wuxuuna ku yidhi Muuse: adugu waxaad tahay baadi cad.
19. Markuu doonay inuu qabto (wax yeelo) kii colka u ahaana wuxuu yidhi (kii loo gargaarayey): muusow ma waxaad dooni inaad i disho sidaad u dishay naf (kale) shalay, ma doonaysid inaad waxaan jabbaar (kibir badane)

فَأَسْتَعْلَنُهُ الَّذِي مِنْ شَيْعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ ﴿١٥﴾

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ ﴿١٧﴾

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اُسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِحُهُ قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَعَوِيُّ مُبِينٌ ﴿١٨﴾

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْبَطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَمْوَسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾

ahayn dhulka ku noqoto, mana doonaysid inaad noqoto kuwa wax wanaajiya.

20. Waxaana ka yimid magaalada xaggeeda fog nin ordi oo leh: muusow, qoomku waxay ku tashanayaan inay ku dilaan ee bax anuguna waan kuu naseexayne.

وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَى
 قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ
 بِكَ لِيُقْتَلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ
 النَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾

Aayaduhu waxay inooga warrami in Nabi Muuse markuu dilay ninkay colka ahaayeen uu ahaaday mid cabsan oo wax yeello ka yaabi, wuxuuna haddana mar labaad la kulmay kuu shalay u hiilliyey oo haddana mid kale la diriri. Markuu ku sheegay doqonnimo oo doonay inuu qabto kay colka ahaayeen, wuxuu faafiyeey in Nabi Muuse shalay nin dilay maantana dooni inuu wax dilo, dhulkana xumaan ku faafiyo, qoomkiina waxay ku tashadeen in la dilo Nabi Muuse, waxaase u soo digay nin naasix u ah. [Al-Qasas: 18-20].

21. Wuuna ka baxay (magaaladii) isagoo cabsan oo filan (waxyeello), wuxuuna yidhi Allow iga kori qoomka daalimiinta ah.
22. Markuu u jahaystay madyan xaggeedana wuxuu yidhi wuxuu u dhaw yahay Rabbigay inuu igu (hanuuniyo) jidka toosan.
23. Markuu gaadhay biyaha madyanna wuxuu ka helay ummad dad ah oo waraabinaysa wuxuuna ka helay sokodooda labo haweena oo reebi (adhigooda), wuxuuna yidhi muxuu xaalkiinnu yahay, waxayna dheheen ma waraabinno intay ka fulaan xoola jirku, aabbahannana waa oday wayn.

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ
 نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي
 أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿٢٢﴾

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً
 مِّنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ
 امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا
 لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا
 شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾

24. Markaasuu u waraabiyey wuxuuna u jeedsaday xagga hooska wuxuuna yidhi Allow waxaad ii soo dejiso (i siiso) oo khayra waan u baahnahay.

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾

Markay ku tashadeen qoomkii inay dilaan Nabi Muuse yuu baxay oo ka tegay masar isagoo in la haleelo ka cabsan, oo Alle baryi inuu ka koriyo daalimiinta, wuxuuna aaday xagga madyan isagoo Alle ka baryi ku toosin jidka toosan, markuu gaadhay biyahii Madyanna wuxuu la kulmay dad cabbi iyo gabdho celin xoolahooda, markuu warsadayna oy u sheegeen in aabbahood yahay oday wayn, oyna cabbin inta dadku ka cabbo, wuuse u waraabiyey oo hoos fadhiistay isagoo Alle baryi, waana kaas imtixaanku, waxayna la mid tahay hijradii Nabiga ammaan iyo nabadgelyo korkiisa Alle ha yeelee Madiino ku aaday, waxayna ku tusin adkaysiga ku sugnaanta xaqa iyo Alle ku xidhnaanta, iyo in Ilaahay u gargaari ciddii xaqa u gargaarta kuna adkaata, xaqu oon muuqan oon dadku ku dhaqmaynna ma aha wax habboon. [Al-Qasas: 21-24].

25. Markaasay u timid gabdhihii middood iyadoo xishoon waxayna ku tidhi aabahay wuu kuu yeedhi inuu kaa abaal mariyo ujuuradii waraabintaada annaga, markuu u yimid oos uga warramay qisadii yuu ku yidhi ha cabsan waad ka kortay qoomkii daalimiinta ahaa.

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُرَ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتُ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥﴾

26. Waxayna tidhi middood aabbow noo ijaar, illeen waxaa u khayr roon cid la ijaarto mid xoog badan oo aamin ah.

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَتَّابِتِ اسْتَفْجِرُهُ إِنَّ خَيْرَ مَنْ اسْتَفْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴿٢٦﴾

27. Wuxuuna ku yidhi anugu waxaan dooni inaan kuu guuriyo labadaydan gabdhood middood inaan ku ijaarto siddeed sano haddaad dhammayso tobankana waa adiga agtaada, mana doonayo inaan ku dhibo

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نُكَحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حَجْجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٧﴾

waxaadna igu ogaan hadduu Alle doono kuwa wanaagsan.

28. Wuxuuna yidhi kaasi waa ballan dhexdeenna ah, labada muddo kaan dhammaystana haygu xadgudbin (ood wax ka badan iga dalabto), Alle na waxaan sheegayno waa u wakiil.

Markay gabdhihii u warrameen aabbahood yuu middood u soo diray, waxayna ugu timid iyadoo xishoon oon hadalka badinayn isqaawinayna bixid iyo galid badanna ahayn siduu sayid Cumar yidhi, waxayna u sheegtay inuu aabbaheed u yeedhi si uu uga abaal mariyo waraabintiisii, markuu u yimidna oos uga warramay xaalkiisa wuu xasiliyey oo u sheegay inuusan ka cabsan daalimiinta kana nabad galay, markay gabdhaha middood u ishaartay inuu u ijaaro iyadoo ku sheegi xoog iyo aamminnimo yuu u guuriyey middood kugulana ballamay inuu siddeed sano ama toban hadduu doono u ijaarraado, saasayna ku heshiiyeen, waxayna tusin wanaagga taakulaynta dadka tabarta yar iyo Alle ku xidhnaanta, tan kale xishood iyo sharafta wanaaggiisa, iyo inuu xoogga iyo aaminaadda lagu doorto cidda shaqayn, u guurinta ninka wanaagsan ee sharafta iyo diinta leh, iyo shaqada xalaasha ah inay sharaf tahay, si kasta ha u adkaatee. Nabigana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxaa laga weriyay: Nabi Muuse wuxuu u ijaaray naftiisa is dhawrid iyo calooshiisa. [Al-Qasas: 25-28].

29. Markuu dhammeeyey (Nabi) Muuse muddadii oo la tegay ehelkiisii wuxuu ku arkay dhinaca Dhuur dab, wuxuuna ku yidhi ehelkiisii suga waxaan arkaa dabe waxaan u dhawahay inaan idiinka keeno war ama dhuxul daba inaad kulaashaan.

30. Markuu yimidna waxaa looga dhawaaqay togga dhiniciisa midig, meeshii barakaysnayd oo geedka (isagoo la yidhi) anugu Ilaahay baan ahay Rabbiga caalamka ah.

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلِينَ
قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَيَّ مَا
نَقُولُ وَكَيْلٌ ﴿٢٨﴾

* فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ
بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا
قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا
لَعَلِّي آتَيْكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ
النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٩﴾

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ
الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبْرَكَةِ مِنَ
الشَّجَرَةِ أَن يُمُوسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾

31. Ee tuur ushaada markuu arkay iyadoo gilgilanna ood mooddo mas wuu jeedsaday isagoo carari, mana soo jeedsan, (waxaana lagu yidhi): Muusow soo qaabil (soo noqo), hana cabsan adugu aamin baad tahay (waad nabadgali).
32. Gali gacantaada jeebkaaga waxay soo bixi iyadoo cad xumaan (cudur) la'aan, iskuna dhaji gacantaada argagaxa dartiis taasina waa xujooyin Alle ka ahaatay oo Fircoon iyo qoomkiisa (loo diray) waana qoom faasiqiina.

وَأَنْ أَلْقَى عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ
كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ
يَمُوسَى أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ
الْآمِنِينَ ﴿٣١﴾

أَسْأَلُكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ
مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ وَأَضْمَمَ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ
مِنَ الرَّهْبِ فَذُنُوبُكَ بُرْهَنَانِ مِنْ رَبِّكَ
إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ﴿٣٢﴾

Wuu dhammaystay Nabi Muuse muddadii wuxuuna la tagay ehelkii, wuxuuna arkay iftiin markuu tagayna waa loo waxyooday, waxaana muuqatay calaamaddii usha iyo gacanta, cabsidiina waxay ku rogmatay Fircoon iyo colkiisii, illeen faasiqiin bay ahaayeene, saasayna qisadu ku socotaa inta laga halaagi Fircoon iyo colkiisa. [Al-Qasas: 29-32].

33. Wuxuu yidhi Allow waxaan ka dilay naf waxaana ka cabsan inay i dilaan.
34. Walaalkay Haaruun baana iga fasiixsan carrabka (hadalka), ee ila dir xoojin ha ii rumeeyee, waxaan ka cabsan inay i beeniyaan.
35. Wuxuu yidhi (Alle) waannu ku xoojin cududdaada walaalkaa waxaanna idiin yeeli xujo idimana gaadhayaan (dhibkiinna) aayaadkannaga dartood, idinka iyo inta idin raacday yaana adkaan.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا
فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾

وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْضَحُ مِنِّي لِسَانًا
فَأَرْسَلُهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي ۚ إِنِّي أَخَافُ
أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ
وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطٰنًا فَلَا يَصِلُونَ
إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا ۖ أَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا
الْغٰلِبُونَ ﴿٣٥﴾

36. Markuu ula yimid Muuse aayaadkannaga oo cad cad waxay dheheen kani waa sixir la abuurtay mana aannaan ku maqal kan (oo kale) aabbayaalkannagii horreeyey.
37. Wuxuuna yidhi Nabi Muuse Rabbigeey baa og cidda kala timid hanuun agtiisa iyo cidday u ahaan cidhibta dambe illeen ma liibaano daalime.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ
قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرَى وَمَا
سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوْلِيَيْنِ ﴿٣٦﴾

وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَن جَاءَ
بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ وَمَن تَكُونُ
لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ ﴿٣٧﴾

Nabi Muuse wuxuu u cawday Alle isagoo sheegi inuu naf ka dilay, kana yaabi inay dilaan, Haaruunna ka fasiixsan yahay oos Alle ka dalbi inuu ku xoojiyo oo la diro, Alle aya ajiibay oo lala diray xujona yeelay, uguna bishaareeyey inay dhibayn, oyna iyagu adkaan, gaalo waa caadadeede way beeniyeen xaqii waxayna ku sheegeen sixir, Alle ayaase og cidda hanuun la timid iyo tan guulaysan, gaalase ma liibaanto, waxay dheheen dadkii hore qaarkood: cid walaal uga wax tar badan Nabi Muuse ma jirto, Alle ayuu baryey inuu Haaruun Nabi ka yeelo waana ka aqbalay. [Al-Qasas: 33-37].

38. Wuxuu yidhi fircoon madaxeeey idiinma ogi Alle iga soo hadhay ee ii huri Haamaanow dhoobada iina yeel daar (dheer) inaan daalacdo Ilaaha Muuse waxaan u malayn inuu beenaale yahaye.
39. Waxay isku kibriyeen isaga iyo colkiisiiba dhulka xaq darro waxayna u maleeyeen inaan xaggannaga loo soo celinayn.
40. Waana qabannay isaga iyo colkiisii waxaanna ku tuuray badda ee day siday noqotay cidhibtii daalimiinta.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ
لَكُمْ مِنِّ إِلَهِ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَهْنَدُنِ
عَلَى الطَّيْنِ فَأَجْعَلْ لِي صَرْحًا لَّعَلِّي
أَطَّلِعَ إِلَىٰ إِلَهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لِأَظُنُّهُ مِنَ
الْكَاذِبِينَ ﴿٣٨﴾

وَأَسْتَكْبَرُ هُوَ وُجُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمِ إِنَّمَا لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾

فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ
فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾

41. Waxaanna ka yeellay madax ugu yeedha naarta, maalinta qiyaamana looma gargaaro.
42. Waxaana raacinnay adduunyadan lacnad, maalinta qiyaamana waxay noqon kuwa la dheereeyey (la halaagay).
43. Waxaan siinnay (Nabi) Muuse kitaabka ka dib intaan halaagnay quruumihii hore, isagoo aragti u ah dadka iyo hanuun iyo naxariis inay xusuustaan darteed.

وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَدْعُونَ إِلَى التَّارِكِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَنْصُرُونَ ﴿٤١﴾

وَأَتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بِصَآئِرٍ لِلنَّاسِ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

Fircoon jaahilnimadiisa iyo isla waynidiisa wuxuu sheegtay ilaahnimo, isagoo fari in loo dhiso guri wayn si uu ugu khaldo inuu Alle daydayey soona waayey, dhabtii wuu is kibriyey, maxaase ka raacay isaga iyo qoomkiisii, muxuuse ilaahnimo u sheegan waayey markii la maansheeyey ee uu cabaadayey, waana la nacladay adduun iyo aakhiraba, lana dulleeyay. Kitaabkii Tawreed ee Nabi Muuse la siiyeyna wuxuu ahaa waano, hanuun, iyo naxariis haddii dhabtiisii lagu dhaqmo inta aan la nasakhin. [Al-Qasas: 38-43].

44. Maadan ahayn dhinaca galbeed ee buurta markaan siinaynay Muuse amarka «Nabinimada» mana aadan ahayn kuwii joogay.
45. Laakiin waxaan ahaysiinnay quruumo waxaana ku dheeraaday cimrigii, mana aadan ahayn mid ku nagaan ehelkii madyan adoo ku akhrin korkooda aayaadkannaga laakiin annagaa ku dirray.
46. Mana aadan ahayn dhinicii (buurta) Dhuur markaan u dhawaaqnay laakiin waa

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْعَرَبِ إِذْ فَصَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤٤﴾

وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًّا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٥﴾

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِن رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ

naxariista Rabbigaa inaad u digto qoom uusan u imaan dige kaa horreeyey inay waantoobaan.

47. Haddayan jirin in markay ku dhacdo musiibo (dhib) waxay hormarsadeen gacmahoodu darteed oo markaas ay dhahaan Allow maxaad noogu soo diri wayday rasuul oo raacno aayaadkaaga noqonnana mu'miniinta «waa la ciqaabi lahaa».

قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِّنْ نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَوْلَا أَن تُصِيبَهُمُ مُّصِيبَةٌ يَّمَّا قَدَّمَتْ أَيْدِيَهُمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

Aayado badan yuu Alle ku caddeeyey inuusan Nabigu joogin markay wax ka dhaceen ummadihii hore, sida warkii maryan, halaaggii qoomkii Nabi Nuux, Nabi Yuusuf iyo walaalihii, iyo Nabi Muuse iyo Fircoon iyo wixii la mid ah, ee Alle wuxuu ku ogaysiiyey waxyi, Nabiguna ma joogin Dhuurkii Alle Nabi Muuse kula hadlay, iyo madyan ee waxaa ka soo wareegtay sanooyin iyo quruumo, waxaase Alle siiyey Nabiga naxariis iyo waxyi si uu ugu digo qoom jaahiliin ah oo haddii la cadaabana ku calaacali maxaa rasuul na loogu soo diri waayey aan raacno oon rumeyno.

Taasina waxay muujin xaqnimada quraanka iyo inuu yahay soo dejin Allaha wax walba og. [Al-Qasas: 44-47].

48. Markuu uga yimid xaqii xaggannaga yey dheheen maa la siiyo wixii la siiyey (Nabi) Muuse oo kale, miyeyna ka gaaloobin wixii la siiyey Muuse horay, oyna dhihin waa labo sixir oo iskaalmaystay waxayna dheheen annagu dhammaan waan ka gaalownay.

49. Waxaad dhahdaa ka keena kitaab xagga Alle ka hanuun badan labadooda aan raacnee haddaad run sheegaysaan.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَىٰ أَوْ لَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَذِبٍ لَّكٰفِرُونَ ﴿٤٨﴾

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعُهُ إِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِينَ ﴿٤٩﴾

50. Haddayna ku ajiibin (maqlin) ogow inay uun raacayaan hawadooda, wax ka dhumid badanna ma jirto cid raacday hawadeeda hanuun Alle la'aantiis, Alle na ma hanuuniyo qoom daalimiin ah.
51. Dhab ahaan baan ugu xidhiidhinnay (ugu caddaynay) hadalka inay waantoobaan.

فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا
يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ
هَوَاهُ يَغْوِرْ هُدًى مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

* وَلَقَدْ وَصَلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

Gaaladu war iyo madax adayg kama daalaan, mar waxay ku calaacali maa naloo soo diro dige, markuu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) xaq ula yimidna waxay dheheen: maa wixii Nabi Muuse la siiyey oo kale la siiyo, dhabtuna waa inay ka gaaloobeen wixii Nabi Muuse la siiyey, oy kuna sheegeen isaga iyo quraanka sixir iskaalmaysan, waxaase lagu aamusiyeey laguna xujeeyey inay keenaan kitaab ka fiican hadday run sheegi, haddii kalese waa daalimiin hawadooda raacay xaq la'aan, wax badanna Alle wuu u caddeeyay dadka xaq bal inay waano qaataan. Cigrime wuxuu yidhi: labo sixir waxay ula jeedaan Tawreed iyo Injiil. [Al-Qasas: 48-51].

52. Kuwaannu siinnay kitaabka hortiiis way rumayn isaga.
53. Marka lagu akhriyo korkoodana waxay dhahaan waan rumaynay quraanka isaguna waa xaq Rabbigeen ka yimid, annaguna waxaan ahayn hortiiis muslimiin.
54. Kuwaas waxaa la siiyey ajrigooda labo mar samirkoodii dartiis, waxayna raaciyaan xumaanta wanaag waxaan ku arzuqnayna waxbay ka bixiyaan.
55. Markay maqlaan hadal macno darrana way ka jeedsadaan waxayna dhahaan annagu camalkannaga yaan leennahay

الَّذِينَ ءَاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِن قَبْلِهِ هُمْ
بِهِ يَوْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

وَإِذَا يَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا ءَامَنَّا بِهِ ۗ إِنَّهُ
الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا ۗ إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ
مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا
صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ
وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾

وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا
لَنَا عَمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ
عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ ﴿٥٥﴾

idinna camalkiinna, waad salaaman tihiin ma rabno jaahiliin (waddadooda).

56. Adugu ma hanuunisid ciddaad jeceshahay laakiin Alle ayaa hanuuniya cidduu doono, isagaana og kuwa hanuunsan.
57. Waxay dheheen gaaladii (Makaad) haddaan raacno hanuunka waxaa nalaga dafi dhulkannaga, miyaannaan siinnin xaram aamina oo la keeno midhaha wax kasta quudin darteed oo xaggannaga ah, laakiin badankood ma oga.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ
اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾

وَقَالُوا إِن نَّبَّعِ الْهَدَىٰ مَعَكَ نُنْخَطِفُ
مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا
عَامِنًا يُجِبِّي إِلَيْهِ تَمَرْتُ كُلِّ شَيْءٍ
رِّزْقًا مِّن لَّدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

Aayadahan waxay ku soo degeen kuwii rumeeyey oo ehelu kitaabka ahaa, inay rumeeyeen xaqa, muslimna ahaayeen, ajirkana loo laab laabi, xumaanta iyo warka jaahiliintana ay ka jeedsan jireen. Aayadaha kalana waxay ku soo degeen xaalkii abuudaalib Nabiga adeerkiis markuu Nabigu ka quustay, iyo in Alle uun hanuuniyo cidduu doono ee cid kale wax qaban karin, tan kalana waxay ka warrami sida Alle ugu nicmeeyey reer Makaad iyo siday xaqa u diidi, Bukhaari iyo Muslim waxay sheegeen in markuu sakaraadku qabtay Abuudaalib Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ku yidhi: adeer ashahaado aan Alle agtiisa kuugu xujeystee markaasuu yidhi: wuu cabsaday lay dhihi maayo, markaasuu dhintay. [Al-Qasas: 52-57].

58. Badanaa intaan halaagnay magaalo ku kibirtay nolasheeda waana taas guryahoodii lamana degin gadaashood wax yar mooyee, annagaana ah kuwo dhaxla (hadha).

59. Mana aha Allehaa mid halaaga magaalo intuu uga bixiyo tan hooyada u ah «caasimadda» rasuul ku akhriya korkooda

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ بَطَرَتْ
مَعِيشَتَهَا فَتِلْكَ مَسْكِنُهُمْ لَمْ يُمْسِكُوا
مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ
الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكِ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ
يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْهِمْ
عَايَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ

aayaadkannaga mana nihin kuwo halaaga magaalo aan ehelkeedu daalimiin ahayn.

60. Wixii laydin siiyey oo wax ah waa uun raaxada nolasha dhaw iyo quruxdeeda waxase Alle agtiisa ah yaa khayr roon oo hadhid badan (waana mid waaraya) ee miyeydaan wax kasayn.
61. Ruuxaan u yaboohnay yabooh fiican oo la kulmi ma la mid baa ruuxaan ugu raaxaynay nolosha dhaw markaas noqon maalinta qiyaame kuwa la soo joojin (la cadaabi).

إِلَّا وَأَهْلَهَا ظَالِمُونَ ﴿٥٩﴾

وَمَا أُولَئِكَ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّعُ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَزَيَّنَّا لَهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ
وَأَبْقَى أَفْلا تَعْقِلُونَ ﴿٦٠﴾

أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ
كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٦١﴾

Wax badan yuu Alle halaagay magaalo ku kibirtay nolasheeda, markaas aan la degin guryahoodii iyaga kadib wax yar mooyee, Alle umbaana u hadhay, lamana halaago ummad inta looga diro rasuul magaaladooda weyn, sidii maka, kuna akhriyo quraanka, halaagguna wuxuu ku dhacaa markay dulmi falaan. Wax kasta oo addunyo wax laysku siiyana waa uun nolol dhaw oo tagi, waxaase khayr roon oo hadhid badan wanaagga Alle agtiisa ah, waana in wax la kasaa oo la waano qaato. Mana sinna ruux wanaag loo yaboohay oo la kulmi, iyo mid wax yar loo raaxeeyey oo noqon qiyaamada kuwa loo soo taago ciqaabta. Ujeeddaduna waa in kibir iyo isla waynida macno darro layska jiro, raaxada adduunna lagu kadsomin ee si fiican iyo sharaf iyo Alle ka yaabid lagu noolaado, illeen adduun iyo aakhiro waxay isu yihiin far bad la galiyey oo kalee siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). [Al-Qasas: 58-61].

62. Xusuuso maalinta Alle u yeedhi gaalada oo ku dhihi aaway kuwaad ila wadaajiseen ee ah kuwaad sheeganayseen (caabudayseen).
63. Kuwii waxay dheheen uu ku sugnaaday hadalkii Alle (ciqaabtii) Allow kuwaasu

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآئِي
الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا
هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ

waa kuwaan baadiyeynay,
waana baadiyeynay sidaan u
baadiyoownay waana isaga kaa
bari yeelnay mana ahayn kuwo
annaga na caabuda.

64. Waxaana loo odhan u yeedha shurukadiinna markaasay u yeedhaan mase ajiibaan (maqlaan) waxayna arkaan cadaabka markaasay qoomamoodaan (oo jecleystaan) hadday hanuuni lahaayeen (adduunyadi).

65. Xusuuso maalintaan u yeedhayno gaalada oos ku odhan Alle maxaad ugu jawaabteen rasuulladii.

66. Markaasay ku indho beeshay korkooda xujadii (waayeen xujo) maalintaas, waxna isma warsadaan.

67. Ruuxiise toobad keena oo rumeeya oo fala camal fiican wuxuu u dhaw yahay inuu noqdo kuwa liibaanay.

Maalinta qiyaamana wuu soo kulmin Alle waydiinna waxay caabudi jireen, waxayna qiran in qaarkood qaar baadiyeeyey, wayna iska fogayn inay caabudi jireen, markay u yimaaddaanna ma maqlaan, waxayna qoomamoodaan hanuun la'aantii. Markii la warsado waxay rasuulladii ku qaabileenna waxba way sheegi waayi, waxna isma warsadaan. Ciddiise toobadkeento oo wanaag fasha wuxuu u dhaw yahay in loo naxariisto. [Al-Qasas: 61-67].

68. Allehaa wuxuu abuuraa wuxuu doono wuuna doortaa, doorasho ma leh iyagu (dadku), waa ka nasahan yahay Alle waana ka sarreeyaa waxay la wadaajin.

كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا
يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ
يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ
كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا
يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَعَسَىٰ أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ
لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾

69. Rabbigaana waa og yahay waxay qarín laabtoodu iyo waxay muujinba.
70. Alle na waa Ilaaha isaga mooyee aan ilaah kale xaq lugu caabudin, mahad buu mutaa adduun iyo aakhiraba, xukunkana isagaa iska leh xaggiisaana loo noqon.
71. Waxaad dhahdaa bal warrama hadduu ka yeelo Alle korkiinna habeen joogta ah tan iyo qiyaamada waa kee macbuudka ka soo hadhay Ilaahay ee idiin keeni nuur, miyaydaan wax maqlayn.
72. Waxaadna dhahdaa bal warrama hadduu ka yeelo Alle korkiinna maalin joogta ah tan iyo qiyaamada waa kee macbuudka ka soo hadhay Ilaahay ee idiin keeni habeen aad ku xasishaan dhexdiisa, miyeydaan wax arkayn.
73. Naxariistiisa waxaa ka mid ah inuu idiin yeelay habeen iyo dharaarba inaad xasishaan dhexdiisa dalabtaanna fadligiisa iyo inaad ku shugriidaan.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَاءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهَا أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

Alle ayaa wax abuurta waxna doorta, dadse wax ma doortaan, Alle na xumaan wuu ka nasahan yahay, waxa la qarín iyo waxa la muujinna waa og yahay, Alle mooyee ilaah xaq lugu caabudo ma jiro, mahad iyo xukunkana isagaa iska leh adduun iyo aakhiraba. Waana Rabbiga habeen iyo maalin inoo yeelay een midna joogto ka yeelin, laakin naxariis darteed yuu habeenka iyo dharaarta inoogu yeelay si loo xasilo loona shaqeeyo, waxaa wax mudan mahad Alle, iyo cibaadadiisa. [Al-Qasas: 68-73].

74. Xusuuso maalintaan u yeedhayno gaalada oo Alle odhanaa aaway shurakadaydii ah kuwaad sheeganayseen.
75. Waxaanna ka soo siibnaa ummad kasta markhaati waxaana ku nidhi keena xujadiinna waxayna ogaadaan in xaqa Alle leeyahay, waxaana ka dhumay xaggooda waxay been abuuran jireen.
76. Qaaruuunna wuxuu ka mid ahaa qoomkii (Nabi) Muuse, wuuna ku kibray korkooda, waxaanna siinnay wax furayaalkiisu ku culus tahay koox xoog badan, markay ku dheheen qoomkiisii ha farxin (kibrin), Alle ma jecla kuwa farxa «kibree».
77. Kuna doon waxa Alle ku siiyey guriga aakhiro hana halmaamin qaybtaada adduunka samana fal sida Alle kuugu samo falay hana la doonin fasaad dhulka, Alle ma jecla fasaadiyaaashee.

وَيَوْمَ يَنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ
الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا
بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ
عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾

* إِنَّ قُرُونًا كَانَتْ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَعَثْنَا
عَلَيْهِمْ^ط وَأَتَيْنَهُمْ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ
مَفَاتِحَهُ لَتَنُوتُوا بِالْعِصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ
قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا
يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾

وَأَنْبَغَ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ^ط
وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ
كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ^ط وَلَا تَتَّبِعْ
الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

Haddana mar kalaa loo dhawaaqi iyagoo la warsan waxay caabudi jireen, ummad walbana waxaa laga soo saari marag oo rasuul ah, waxaana la warsan inay keenaan xujo waxayna yaqiinsadeen in xaqu Alle u sugnaaday, waxaana ka dhumay beentay abuuran jireen. Qaaruuunna wuxuu ka mid ahaa qoomkii Nabi Muuse wuuse ku kibray, isagoo lahaa xoolo badan oo furayaashiisu culaysiso koox xoog badan, waxayna saaxiibadiis ugu naseexeyeen inuusan kibrin oon faraxu ku xambaarin isla wayni, waxa Alle siiyeyna uu ku doono aakhiro, usan halmaaminna nasiibkiisa adduunka, wanaagna falo sida Alle ugu wanaag falay, xumaan iyo fasaadna usan dhulka la doonin, illeen Alle ma jecla xumaan wadayaasha iyo kuwa wax fasaadiyee. Faraxana lama diiddana hadduuna fudayd iyo xumaan kugu xambaarayn ee waxaa uun la rabaa wanaag iyo Alle ku xidhnaan. [Al-Qasas: 74-77].

78. Wuxuuna yidhi waxaa uun la ii siiyey xoolaha cilmi aan leeyahay dartii (iyo inaan mudanahay), miyuusan ogayn in Alle halaagay hortiiis quruumihii kuwo ka daran xaggiisa xoogga kana badan xoola aruurin, lamana warsado dambigooda dambiilayaasha.
79. Markaasuu u soo baxay qoomkiisii isagoo xarragoon waxayna dheheen kuwa dooni nolosha dhaw shallaytee hadaan leennahay waxa la siiyey Qaaruun oo kale, isagu waa nasiib wayn yahay.
80. Waxayna dheheen kuwii la siiyey cilmiga magaciinba'ee abaal marinta Alle ayaa u khayr roon ciddii rumaysa oo fasha camal fiican lamana waafajiyo hadalkaas saabiriinta mooyee.
81. Markaasaan la goynay isagii iyo xoolihiisiiba dhulka mana helin koox uga gargaarta Alle ka sokow, mana noqonnin mid gargaarta.
82. Waxayna ahaadeen kuwii doonayey meeshiisa shalay inay dhahaan waa yaabe illeen Alle ayaa u waasiciya rizqiga cidduu doono oo addoomadiisa ah kuna cidhiidhya, hadduusan Alle nagu galladaysan wuxuu nala goyn

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي ۗ وَأَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ ۗ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَلِيتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُرُونٌ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٧٩﴾

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلِكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ﴿٨٠﴾

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ ﴿٨١﴾

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيْكَأَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٢﴾

lahaa (dhulka), waa yaab ma
liibaanto gaalo.

Muxuuse ku jawaabay markii la waaniyey, wuxuu sheegay in xoolaha loo siiyey cilmigiisa iyo wanaaggiisa, laakiin ha ogaado in Alle halaagay hortiis qarniyo ka xoog badan kana xoolo iyo dad badan, dambiilana lama idan warsado, wuuse soo baxay isagoo xarragoon, markaasay jeclaadeen kuwii adduunka doonayey inay isagoo kale noqdaan, kuwiise cilmiga lahaa waxay dheheen magaciisba'ee wanaagga Alle yaa u fiican ciddii sama fasha, dhulkaase lala gooyey qaarun iyo guryihiisiba wax u gargaarana ma helin, isna isuma gargaarin, markaasay kuwii jeclaa wixiisoo kale shalay dheheen yaab weeyee illeen rizqiga wuxuu ku jiraa awoodda Alle, waasicin iyo cidhiidhiba, waxayna sheegeen in haddaan Alle u naxariisan lala goyn lahaa dhulka, waxayna ogaadeen inayna gaalo liibaanayn. Wana kaas cidhibta kibirka iyo xoolaha sida xun loogu dhaqmo. Xooluhuse waa wanaag haddii Alle laga yaabo oo lagu samo falu. [Al-Qasas: 78-82].

83. Taasi waa daartii aakhiro waxaanna u yeelnay kuwaan doonayn isla sarraynta (kibirka) dhulka iyo fasaad, cidhibta (fiicanna) waxaa leh kuwa dhawrsada.
84. Ciddii la timaadda wanaag wuxuu mudan wax ka khayr roon, ciddiise la timaadda xumaan lagama abaal mariyo kuwa xumaanta sameeya waxaan waxay faleen ahayn.
85. Allaha kugu faral yeelay quraan ka wuxuu kuu soo celin meeshii ballanka (qiyaamada ama maka), waxaad dhahdaa Rabbigay baa og ruuxii la yimid hanuun iyo kan ku sugan baadi cad.
86. Mana aadan ahayn mid rajayn in lagugu soo dejiyo kitaabka, hasa yeeshee waa naxariista Allehaa ee ha noqonnin mid u kaalmeeya gaalada.

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا
يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فِسَادًا
وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ
جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا
السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدٌ
إِلَى مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ
بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾

وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ
الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ فَلَا
تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾

87. Yeyna kaa leexin aayaadka
Alle intii lagugu soo dejiyey
ka dib uguna yeedh xagga
Allehaa, hana ka mid noqonin
mushrikiinta.

88. Hana caabudin Alle la jirkiisa
ilaah kale, Allaah mooyee ilaah
(kalana) xaq luguma caabudo,
wax kasta wuu halaagsami (tagi)
Alle mooyee, xukunkana isagaa
iska leh, xaggiisaana laydiin
celin.

وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ
إِذْ أَنْزَلَتْ إِلَيْكَ وَأَدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٧٧﴾

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ
الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

Aayadahanna waxay sheegi in daarta aakhiro loo yeelay kuwaan iskibrin islana waynayn, xumaanna dhulka ku marin, cidhibta fiicanna waxaa mudan kuwa dhawrsada, wanaaggana mid ka fiican yaa lagu abaal mariyaa, xumaantana waxaa uun lagu abaal mariyaa waxay fali jireen. Alle na wuxuu Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u yaboohay wanaag iyo inuu meel fiican u soo celin ama jannada ha ahaato ama mako ha ahaatee, Alle ayaana og cidda hanuunsan iyo tan baadida ah, Nabiguna ma rajaynayn waxyi intaan lagu soo dejinnin quraanka. Gaalana wax loo kaalmeeyo ma aha, iyo inay kaa leexiyaan aayaadka Alle inta lagugu soo dejiyey, gaalana wax laga mid noqdo ma aha, Alle ayaana xaq ah oo xaggiisa loo noqon, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: hadalka ugu runsan ee shaacir yidhi waa hadalkii Labiid; wax kasta oo Ilaahay ka soo hadhay way tagi. Suuraddana waxay soo socoto oy marba hab u warrantana waxay ku dhamaatay: inaan la kibrin, wanaagga la falo, Alle u soo celin Nabiga meel uu jecel yahay, inaan gaalo loo kaalmayn, lagana mid noqon, Alle kaliyana la caabudo, wixii ka soo hadhayna tagi, xukumkuna isaga u ahaan, loona noqon isaga. [Al-Qasas: 83-88].

Suurat Al-Cankabuut

سُورَةُ الْعَنْكَبُوتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka (sida la soo sheegay).
2. Ma wuxuu u maleeyey dadku in loogaga tagi inay dhahaan waan rumeynay oon la imtixaamayn.
3. Dhab ahaan yaan u imtixaannay kuwii ka horreeyay, Alle na wuu ogaan kuwii run sheegay, wuxuuna ogaan kuwa beenlowga ah.
4. Mise waxay u maleeyeen kuwii xumaanta samaynayey inay naga dheereyn (carari), waxaa xun waxay xukumi.
5. Ruuxii rajayn (ka cabsan) la kulanka Alle, ajashii Alle (uu qadaray) way imaan, Alle na waa maqle oge ah.
6. Ruuxii dadaala wuxuu uun u dadaalay naftiisa, Alle na waa ka kaaftoon yahay caalamka.
7. Kuwa (xaqa) rumeeyey camal fiicanna falay waxaan asturaynaa xumaantooda, waxaanna ka abaalmarinaynaa kii u fiicnaa ay camalfali jireen.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ﴿١﴾

أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا
ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ
اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ
الْكٰذِبِينَ ﴿٣﴾

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ
يَسْفُحُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ
لَآئٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ
اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ
أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

Adduunku waa guri imtixaan iyo shaqo, mana suurowdo in cidna lagu dhaafu inuu sheegto wanaag iyo xaq rumeyn imtixaan la'aan, taasina waa sunnada Alle oo kuwii horaba wuu imtixaanay, wuuna ogaan ciddii run sheegi iyo tii been sheegiba, cid ka fakanna ma jirto. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): dadka waxaa ugu daran imtixaan anbiyada, kuwa suubban iyo midba midkuu ka fiican yahay, ruuxana waa la imtixaami inta diintiisu tahay hadday diintiisu adag tahay imtixaamkaa lagu badiyaa. Tirmidi, Ibnuumaajah. Waa saxiix.

Wuxuu Alle qaddarana wuu imaan ee waa in wanaagga lagu dadaalo, illeen cid walba waxaa laga abaalmarin waxay la timaade xumaan iyo samaanba. Xasan Albasri wuxuu yidhi: ruuxu mujaahid buu noqon karaa isagoon maalinna seef wax ku dhufannin. [Al-Cankabuut: 1-7].

8. Waxaan u darbaarannay dadka labadiisii waalid wanaagfalkooda, hadday kugula dadalaan inaad ila wadaajiso waxaad cilmi u lahayn (gaalowdo) ha ku adeecin, xaggayga unbaa laydiin soo celin, waxaana idiinka warrami (abaalna marin) waxaad camalfali jirteen.
9. Kuwiise (xaqa) rumeeyey camal fiicanna falay waxaan dhexgalinaynaa kuwa suubban (jannada).
10. Dadka waxaa ka mid ah ruux dhihi waxaan rumeynay Alle, markii lagu dhibo Alle dartiisna ka yeela imtixaamka dadka (dhibkooda) cadaabka Alle oo kale, hadday timaado guul xagga Alle ka ahaatay waxay dhahaan annagu waan idin la jirnay, Alle miyuusan ahayn kan og waxa laabta dadka ku jira.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ
بَغَاهُ إِذَا لَبِثَ فِي بَيْتِكَ إِلَيْهِ لَئِنْ
أَمَرَ بِكُفْرٍ أَتَىٰ أَمْرًا مَّمْنُونًا
فَأَنْبِئْهُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿٩﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ
فَإِذَا أُذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةً لِلنَّاسِ
كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ
لَيَقُولَنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْلَىٰ
بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾

11. Dhab ahaan yuu u ogaan Alle kuwa xaqa rumeeyey, dhab ahaanna wuxuu u ogaan kuwa munaafiqiinta ah.
12. Waxay ku dhaheen kuwii gaaloobay kuwii xaqa rumeeyey raaca waddadannada aan xambaarno gafafkiinnee, mana aha kuwo xambaari wax gafafkooda ka mid ah, ee waa beenaalayaal.
13. Waxayse dhab ahaan u xambaari culaysyaalkooda iyo culaysyo culaysyadoodii la jira, waxaana dhab ahaan loo warsan maalinta qiyaame waxay been abuuran jireen.

وَلْيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلْيَعْلَمَنَّ
الْمُنَافِقِينَ ﴿١١﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا
اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَكُمْ وَمَا
هُمْ بِحَمِيلِينَ مِنْ خَطَايَهُمْ مِّنْ شَيْءٍ ۗ
إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾

وَلْيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ
وَلْيُسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا
يَفْتُرُونَ ﴿١٣﴾

Waalidkaa isagaa sabab u ahaa jiritaankaaga Alle ka sokow, wuuna kugu dhibtooday siduu kuu korin lahaa, abaalkiisuna waa wanaag iyo samo fal hadduusan gaalnimo ku farin oon lagu adeecayn illeen Alle ayaa loo noqone, ciddii wanaag fashana kuwa wanaagsan yuu jannada la gali. Alle na wax ka qarsoon ma jiro wuuna og yahay kuwa markii la dhibana diinta ka taga, markii guul la helana ku soo dhawaada, wuxuuna og yahay mu'minka dhabta ah iyo munaafaqaba. Cid cid kale dambi ka xambaarinta ma jirto ee wuxuu xambaari ruux walba dambigiisii iyo kii dhumintiisa. Waxaa sugnaaday ruuxii hanuun ugu yeedha wuxuu mudan ajriga kuwa uu u yeedhay oo kale ee raacay tan iyo qiyaamada iyadoon iyana waxba laga nusqaaminayn ajrigooda, ruuxii u yeedha baadina, waxaa korkiisa ah dambiga kuwii ku raacay tan iyo qiyaamada iyadoon laga nusqaaminayn iyana dambigoodii waxba. [Al-Cankabuut: 8-13].

14. Dhab ahaan baan ugu dirray (Nabi) Nuux qoomkiisii, wuxuuna ku dhex nagaaday kun sano oo kontan la' waxaana qabtay duufaankii (halaaggii biyaha) iyagoo daalimiin ah.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ
فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا
فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٤﴾

15. Waana korinnay Nuux iyo dadkii doonta, waxaanna ka yeellay aayad (uu ku waantoomo) caalamku.
16. (Nabi) Ibraahimna (waa dirnay) wuxuuna ku yidhi qoomkiisii: caabuda Alle kana dhawrsada saasaa idiin khayr badane haddaad wax ogtihiin.
17. Waxaad uun caabudaysaan Alle ka sokow sanamyo, waxaadna abuuraysaan been, kuwaad caabudaysaan Alle ka sokow idiinma hantaan wax rizqi ah ee ka dalba Alle agtiisa rizqiga, caabudana kuna mahdiya xaggiisaa laydiin celine.
18. Haddaad beenisaan (xaqa) waxaa beeniyey ummado idinka horreeyey Rasuulkana ma saarra waxaan gaadhsiin cad ahayn.

فَأَنحِيثُهُ وَأَصْحَبَ السَّفِينَةَ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٥﴾

وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَأَتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ ۗ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾

وَإِن تَكْفُرُوا فَقَدْ كَذَّبْتُمْ مَن قَبْلِكُمْ ۗ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٨﴾

Meelo badan yuu Alle ku soo celceliyey qisada Nabiyada iyo dadkii loo diray si loogu waano qaato, halkanna waxay aayaduhu caddayn in Nabi Nuux ku dhex noolaa qoomkiisii muddadaas dheer xaqana ugu yeedhayey beeniyeenna lana halaagay isaga iyo intii doonta kula jirtay mooyee. Sidoo kale Nabi Ibraahim isna Alle ayaa u diray qoomkiisii, wuxuuna ugu yeedhay inay Alle kaliya caabudaan rizqigana ka doonaan kuna mahdiyaan waxa isaga ka soo hadhayna ay iskaga tagaan, ciddii xaqa beenisana waxay la mid noqon kuwii horay xaqa u beeniyeey ee la halaagay. Nabigana waxaa uun korkiisa ah caddaynta xaqa iyo ugu yeedhiddiisa. [Al-Cankabuut: 14-18].

19. Miyeyna arkayn sida Alle u billaabay (abuuridda) khalqiga una soo celin, arrintaasna Alle waa u fuddahay.
20. Waxaad dhahdaa socda dhulka oo daya sida Alle u billaabay

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٩﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ

khalqiga, haddana Alle u ahaysiin abuuridda dambe (soo bixinta), Alle na wax walba wuu karaa.

21. Wuxuu cadaabaa cidduu doono wuxuuna u naxariistaa cidduu doono, xaggiisaana laydiin celin.
22. Idinkuna ma tihidin kuwa Alle ku daaliya dhulka iyo samada midna, wax Alle ka soo hadhay oo idiin sokeeya ah ama idiin gargaarina ma jiro.
23. Kuwii ka gaaloobay aayaadka Alle iyo la kulankiisa kuwaasi waxay ka quusteen naxariistayda waxaana kuwaas u sugnaaday cadaab daran.
24. Jawaabtii qoomkiisuna waxaan ahayn dila ama guba ma ahayn, markaasaa Alle ka koriyey dabkii, arrintaasna waano yaa ugu sugan ciddii wax rumeyn.
25. Wuxuuna ku yidhi (Nabi Ibraahim) waxaad yeelateen Alle ka sokow sanamyaal jacayl dhexdiinna ah dartiis nolosha adduunyo, maalinta qiyaamese wuu diidi qaarkiin qaarka kale lacanadina qaarkiin qaarka kale, hoygiinnuna waa naarta, wax idiin gargaarina idiin ma sugnaan.

بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ
الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَن يَشَاءُ
وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٢﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ
أُولَٰئِكَ يَسْأَوْنَ مِنْ رَحْمَتِي وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا
أَقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٤﴾

وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ
أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا ثُمَّ تَرَمُّوا
الْقِيَامَةَ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ
وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ
النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ نَّصِيرِينَ ﴿٢٥﴾

Ruuxii caqli leh waa inuu fikiraa sida Alle wax u abuuray iyo siduu u karo inuu u soo celiyo una fuddahay, dhulkana waa in la maraa si loo arko abuurka Alle iyo qudradiisa. Caabudid, naxariis, gargaar iyo awooddana Alle ayaa iska leh, ee waa in la rumeeyaa aayaadkiisa iyo la kulankiisa si loo helo naxariistiisa, cadaabkiisana looga koro.

Bal day Nabi Ibraahim siday ugu jawaabeen qoomkiisii oy dheheen dila dabna ay ku tuureen markuu ugu yeedhay cibaadada Alle iyo inay ka tagaan sanamyada ay isku jecel yihiin nolosha adduunyo, hadhow qiyaamadase ay kala carari qaarna qaar nacladi wax u gargaarina ayna helayn. Waana taas sida dhabta ah oo ah in inta xumaanta isku jeclaata nolosha adduunyo is nici doonaan maalinta qiyaame. [Al-Cankabuut: 19-25].

26. Waxaa rumeeyey Nabi Ibraahim (Nabi) Luud wuxuuna yidhi Nabi Ibraahim waxaan u hijroon Allehay illeen waa adkaade falsane.
27. Waxaanna siinnay Isxaaq iyo Yacquub waxaanna yeelnay faraciisii Nabinnimo iyo kitaab (loo soo dajiyey) waxaanna siinney ajrigiisii adduunyada dhexdeeda aakhirana wuxuu ka mid noqon kuwa suubban.
28. «Nabi» Luudna «xusuuso» markuu ku yidhi qoomkiisii waxaad la timaadeen xumaan aan cidna idiinka hormarin adduunyada.
29. Idinku ma waxaad u tagaysaan ragga ood goynaysaan jidka kulana imaanaysaan naadigiinna wax la naco, mana noqonnin qoomkiisii jawaabtoodii inay dhahaan noo keen cadaabka Alle haddaad ka mid tahay runlayaasha mooyee.
30. Wuxuuna yidhi Allow iiga gargaar qoomka wax fasaadiya.
31. Markay ula timid farriintannadii (malaa'igtii) Nabi Ibraahim

﴿ فَأَمَّا مَنْ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ (٢٦)

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَعَاتَيْنَاهُ أُجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٧﴾

﴿ وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَلْحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴾ (٢٨)

﴿ أَيَنْتُمْ لَتَأْتُونَ الرَّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ ۚ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴾ (٢٩)

﴿ قَالَ رَبِّ انصُرني عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴾ (٣٠)

﴿ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ

bishaaro waxay dhaheen annagu waxaan halaagaynaa ehelka magaaladan, ehelkeedu waa daalimiine.

32. Wuxuu yidhi (Nabi Ibraahim): waxaa ku sugan Luud, waxay dhaheen: annagaa og cidda dhexdeeda ah waannu korinaynaa Luud iyo ehelkiisa haweenaydiisa mooyee oo noqon kuwa halaagga ku hadhi.

Qisada Nabi Luudh iyo qoomkiisa wax badan bay ku soo noqnoqotay quraanka. Waxayna samayn jireen xumaan laga xishoodo iyo akhlaaq xun.

Tan kale waxay ku tusin aayaduhu hijradii Nabi Ibraahim iyo sidii Alle u barakeeyey faraciisa iyo naxariis badniisii, iyo inaan nafna naf kale dambigeeda qaadayn sidii haweeneydii Nabi Luudba. [Al-Cankabuut: 26-32].

33. Markay rasuulladannadii (malaa'igtii) u timid Luud wuu ka tiiraanyooday wuuna la cidhiidhyamay waxayna ku dhaheen ha cabsan hana tiiraanyoon waannu ku korin adiga iyo ehelkaagabee haweenaydaada mooyee oo noqon kuwa la halaagi.

34. Waxaannu ku soo dajin magaalada dadkeeda dhagaxyo (naareed) oo samada ka yimid faasiqnimadooda darteed.

35. Waxaannu kaga tagtay magaaladaa calaamad u muuqata qoomkii wax kasi.

36. Reer madyanna (waxaannu u dirnay) walaalkood (Nabi) Shucayb wuxuuna ku yidhi qoomkayow caabuda Alle,

قَالُوا إِنَّا مَهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّا
أَهْلُهَا كَأَنَّا ظَالِمِينَ ﴿٣١﴾

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ
فِيهَا لَنُجِيبَنَّهٗ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرًا تَهُ
كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٢﴾

وَلَمَّا أَن جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ
وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا
تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُونَكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرًا تَك
كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٣﴾

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْرًا
مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٣٤﴾

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ﴿٣٥﴾

وَأِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يٰقَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا
تَعْتَبُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٣٦﴾

rajeeyana (ka yaaba) maalintii dambaysay hana la soconnina dhulka fasaadin.

37. Markaasay beeniyeen waxaana qabtay gariir (iyo qaylo) waxayna noqdeen kuwo lawyaha u dhaca.
38. Caad iyo Thamuudna (waa halaagnay), «halaaggooduna» wuxuu idiinka muuqdaa guryahodii, wuxuuna u qurxiyey shaydaan camalkoodi. Wuxuuna ka leexiyey jidka waxayna ahaayeen kuwo wax arka (hadday waantoobi).

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا
فِي دَارِهِمْ جَثِيينَ ﴿٣٧﴾

وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِّنْ
مَّسْكِينِهِمْ^ط وَرَبِّينَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
أَعْمَلَهُمْ فَوَسَّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا
مُسْتَبْصِرِينَ ﴿٣٨﴾

Martidoo la sharrifo waa dabeecad fiican oo islaannimo, sidoo kale iyana waxaa fiican isu bishaaraynta iyo cabsida iyo murugta oo dadka laga fududeeyo, markaas ka dib waxay aayaduhu ka warrameen qoomkii Nabi Luud, Shuceyb, iyo reer Caad iyo Thamuud iyo waxay ku dambeeyeen iyo waxay la yimaadeen oo xumaan ah. Waxaana warkooda lagu faahfaahiyey meela kale, waxaase loo baahan yahay uun in laga dheeraado jidkoodii xumaa wanaaggana lagu dadaalo. [Al-Cankabuut: 33-38].

39. Qaaruun, Fircoon iyo Haamaanna (waa la halaagay), dhab ahaanna wuxuu ugula yimid (Nabi) Muuse xujooyin wayna isku kibriyen dhulka, mana aha kuwo naga dheereyn (carari) kara.
40. Dhammaantood waxaan u qabannay dambigooda, waxaa ka mid ah mid aan ku dirnay, dabayl dhagax wadata, waxaa ka mid ah miday qabatay qaylo, waxaa ka mid ah midaan la goynay dhulka, waxaa ka mid ah midaan maanshaynay, Alle na ma aha

وَقُرُونًا وَفِرْعَوْنَ وَهَلَمْنَ^ط وَلَقَدْ جَاءَهُمْ
مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَأَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ
وَمَا كَانُوا سَلِيْقِينَ ﴿٣٩﴾

فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ^ط فَمِنْهُمْ مَّنْ
أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَّنْ
أَخَذْتَهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَسَفْنَا
بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَّنْ أَعْرَفْنَا وَمَا كَانَ
اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ
يَظْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

kii dulmiya hasa yeeshee iyagaa naftooda dulmiyey.

41. Kuwii yeeshay Alle ka sokow awliyo (sokeeye u gargaara) waxay la mid yihiin caaro yeelatay guri waxaana ugu xun guri guri caaro hadday wax ogyihiin.
42. Alle waa og yahay waxay baryayaan (caabudayaan) oo isaga ka soo hadhay, Alle na waa adkaade falsan.
43. Taasina waa tusaale aannu u yeelayno dadka, wax kasi oon ahayn kuwa wax yaqaanna ma jiro.

Alle dulmilowga wuu sugaa markuuse qabto ma fakiyo siduu ku falay dulmiilayaashii xaqqa iyo Nabiyada beeniyey islana weynaaday sidii Qaarun, Fircoon, iyo Haamaan iyo qoomkii Nabi Luud, Nabi Nuux iyo Nabi Saalix iyo wixii la mid ah dhammaantood, waana la halaagay dambigooda dartiis, waxayna ku tusin in xumaan cidhibteed tahay halaag, Allana cidna ma dulmiyo iyagaase is dulmiya dadku. Ruuxiise waxaan Alle ahayn caabuda wuxuu la mid yahay caaro guri dhoob dhoobtay oon waxba u tarayn, Allaah ayaase ah mid la caabudo awoodna leh, waxaase arrintaas kasi kuwa caqliga iyo cilmiga leh. Waxaa laga wariyey Camar binu Murrata inuu yidhi: markaan maro aayad kitaabka Alle ka mid ah oonan garanayn way i walbahaarisaa illeen Alle ayaa yidhi: (ma kasaan kuwa cilmiga leh mooyee). Waxaa wariyey Ibnu abii Xaatim. [Al-Cankabuut: 39-43].

44. Alle ayaa u abuuray samooyinka iyo dhulka si xaq ah, arrintaasna calaamaa ugu sugan mu'miniinta.
45. Akhri (Nabiyow) waxa luguu waxyoon oo kitaabka ah oog salaaddana, maxaa yeelay salaaddu waxay ka reebtaa (dadka) xumaanta iyo waxa la

مَثَلِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ
كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ
أَوْهَانَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ
كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾

وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا
يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ ﴿٤٣﴾

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

أَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ
وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ
الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٥﴾

noco, xusidda Alle ayaana weyn, Alle na waa og yahay waxaad sanceyneysaan.

46. Hakula murmina ehelu kitaabka wax fiican mooyee, marka laga reebo kuwa dulmiga fala oo ka mid ah, waxaadna dhahdaan waxaan rumeynay wixii nalagu soo dajiyey iyo wixii laydinku soo dajiyey Ilaahanno iyo ilaahiinna waa mid, annaguna isagaan u hoggaansannay.
47. Saasaanu kuugu soo dajinney kitaabka, kuwa la siiyey kitaabkana way rumeeyaan, kuwaasna waxaa ka mid ah kuwo rumeyn (reer Makaad), mana diido aayaadkannaga gaal mooyee.
48. Ma tihid mid wax akhriya quraanka ka hor kumana aadan dhigi jirin midigtaada markaas ay shakiyaan kuwa baadilka (xumaanta) ku socda.
49. Waase aayaad cad cad kuna sugan laabta kuwa cilmiga la siiyey, wax diidi aayaadkannaga oon daalimiinta ahayna ma jiro.

* وَلَا تُجَدِّدُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٦﴾

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿٤٧﴾

وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لِآرْتَابِ الْمُبْطِلُونَ ﴿٤٨﴾

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ﴿٤٩﴾

Cirka iyo dhulka waxaa ku sugan aayado wax lagu qaato, ruuxa mu'minka ahna waxaa laga rabaa inuu akhriyo quraanka salaadana oogo, illeen waxa xun bay reebtaaye, xusidda Alle na ku dadaalo. Saxaabada qaarna waxa ay yiraahdeen: ruuxayna salaadiisu ka reebin xumaanta iyo waxa la naco salaadu uma jirto. (Ibnu abii Xaatim iyo kuwo kale). Tan kale waa in si fiican

dadka xaqa loogu yeedho oon muran lahayn, hasa yeeshee ciddii madax adkaata waa in loola maro sida ku habboon, illeen Ilaaheen waa mid kaliya isagaanna u hogaansannahaye, quraankana isagaa soo dajiyey cid aan gaal ahaynna ma diiddo. Nabiguna wax ma akhriin jirin mana qori jirin quraanka ka hor, illeen way shakin lahaayeen xumaanlowguye. [Al-Cankabuut: 44-49].

50. Waxay dhaheen gaaladii (Makaad) maxaa loogu dajin waayey korkiisa aayado xagga Alle ka yimid, waxaad dhahdaa aayaadku waxaa uun ay ka yimaadaan Alle agtiisa aniguse waxaan uun ahay u dige muuqda.

51. Miyuusanse ku filleyn inaan kugu soo dajinnay kitaabka (quraanka) oo lagu akhriyo korkaaga, arrintaasna naxariis iyo waano yaa ugu sugan qoomkii rumeyn (xaqa).

52. Waxaad dhahdaa waxaa ku filan dhexdeenna Alle markhaati ahaan wuxuuna og yahay waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka, kuwa rumeeyey baadil kana gaaloobay Alle kuwaasi iyaga uun baa khasaaray.

53. Waxay kaa dadajisan cadaab, haddayna jirin muddo magacaaban waxaa u imaan lahaa cadaabka, wuxuuna ugu imaan lahaa kado iyagoon ogayn.

54. Waxay kaa dadajisan cadaab, naarta jahannamana waxay koobi gaalada.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِّن رَّبِّهِ
قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِندَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا
نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾

أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ
الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ
لِرَحْمَةٍ وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَٰهِدًا
يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ
هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٥٢﴾

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ
مُّسَمًّى لَّجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ
بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٣﴾

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ
لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٥٤﴾

55. Maalinta (qiyaamada) waxaa dabooli gaalada cadaab korkooda iyo lugahooda hoostoodaba, wuxuuna ku dhihi Alle dhadhamiya waxaad camalfali jirteen.

يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ
تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾

Gaaladii ree Makaad aad bay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u dhibeen uguna madax adkaadeen, waxayna warsadeen mucjisooyin gaar ah oo say rabaan ah, waxaase ku filan ruuxii xaqa raba quraanka naxariista iyo hanuunka ah, marag iyo gargaarana Alle ayaa ku filan, kuwa khasaarayse waa kuwa rumeeyey xumaan xaqana beeniyey, cadaabna wax la dadajisto ma aha, illeen wax walba mudduu leeyahaye, waxaase imaan maalin cadaabku dhan walba gaalada ka koobi si xunna ay u dulloobi. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Nabi kasta waxaa la siiyey wax isagoo kale dadku ku rumeeyeen waxaase lay siiyey waxyi Alle ii waxyooday, waxaana rajayn inaan ahaado midka kuwa raacay ugu badan yihiin. [Al-Cankabuut: 50-55].

56. Addoomadayda rumeeyow dhulkaygu waa waasac ee aniga uun i caabuda.

يَعْبَادِي الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ
فَأَيُّيَ فَاعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

57. Nafkastaa waxay dhadhamin geerida xaggaygaana laydiin soo celin markaas.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا
تُرْجَعُونَ ﴿٥٧﴾

58. Kuwa (xaqa) rumeeyey camal fiicanna falay waxaannu ka dajin jannada qolol ay dureeri dhexdeeda wabiyaal ayna ku waari dhexdeeda, waxaana ugu wanaagsan ujuurada kuwa shaqeeyey (jannada).

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ
الْعَامِلِينَ ﴿٥٨﴾

59. Ee ah kuwa samray Rabbigoodna tala saarta.

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٥٩﴾

60. Badanaa dhul socod aan xambaaran karin rizqigeeda ee Alle arzuqo iyada iyo idinkaba. Alle na waa maqle oge ah.

وَكَايِنَ مِنَ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا
اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ﴿٦٠﴾

61. Haddaad waydiiso gaalada yaa abuuray samooyinka iyo dhulka oo sakhiray qorraxda iyo dayaxa, waxay odhan Ilaahay, ee xagee loo iili gaalada.
62. Alle ayaa u waasiciya rizqiga ruuxuu doono oo addoomihiisa ah, kuna cidhiidhya (kuu doono), Alle na wax walba waa og yahay.
63. Haddaad waydiiso gaalada yaa ka soo dajiya samada biyo oo ku nooleeya dhulka intuu dhintay (abaarobay) kadib waxay odhan Ilaahay, waxaad dhahdaa mahad Alle ayaa iska leh, badankooduse wax ma kasayaan.

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَسَخَّرِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرَ
لَيَقُولنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٦١﴾

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مِّنْ نَّزَلٍ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ
مَوْتِهَا لَيَقُولنَّ اللَّهُ فُلُ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلَّ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٣﴾

Alleheen wuxuu u sheegay addoommadiisa rumeeyey in dhulkiisu waasac yahay meel kastana ay ku caabudaan illeen naf walba way dhimane xagga Alle ayana loo celine, kuwa xaqa rumeeyey oo camal fiican falay waxaa la dajin janno ay ku waaraan illeen dar Alle ayay u saameen wayna tala saarteen. Alle ayaana wax kasta quudiya oo maqla oo og. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): dhulku waa dhul Alle, addoomuhuna waa addoomo Alle ee meeshaad khayr ka heshaba ku nagow. Imaam Axmed. Waxayna ku tusin in dhulka muslimiintu dhul kaliya yahay xaqna kuwada leeyihiin gaaladiina haddii la warsado yaa abuuray cirka, dhulka, qorraxda, dayaxa oo cirka biya ka keena waxna arzuqa waxay qiri inuu Alle yahay, gardarrayse u dhumeen dhabtuna waa in cid kasta rumeysan tahay awoodda Alle ee waxay u beenin xaqana uga leexan dan gaar ahaaneed iyo yaan lagu xisaabin. [Al-Cankabuut: 56-63].

64. Mana aha noloshan adduunyo ciyaar iyo dheeldheel mooyee, daarta aakhiraana meel nololeed ah hadday wax ogyihiin dadku.
65. Markay koraan doonta waxay baryaan Alle iyagoo u kali yeeli cibaadada, markuu u koriyo (oo geeyo) barrigana (dhulkana)

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَوَعْبٌ
وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿٦٤﴾

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ
إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾

markaasay u shariig yeelaan
(wax la caabudaan).

66. Si ay uga gaaloobaan waxaan siinnay uguna raaxaystaan, wayse ogaan doonaan (cidhibteeda).
67. Miyeyna arkeyn gaaladii (Qureesheed) inaan yeelnay (dajinnay) xaram aamin ah oo la dafayo dadka dhinacyadooda ah, ma baadil bay rumeyn oo nicmada Alle ayay ka gaaloobi.
68. Cidna kama dulmi badna ruux ku been abuurtay Alle korkiisa ama beeniyey xaqa markuu u yimid, miyeyna ahayn jahannamo hoyga gaalada.
69. Kuwa ku jahaaday dartanno waxaannu ku hanuunin jidkannaga, Alle na wuxuu la jiraa kuwa wanaagga fala.

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَتَّعُوا
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا ءَامِنًا
وَيَتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ
أَفِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ
يَكْفُرُونَ ﴿٦٧﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ۗ أَلَيْسَ فِي
جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا
وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٦٩﴾

Nolosha adduunyo waa uun ciyaar oo kale raaxadeeduna waa uun muddo yar aakharaase nolal dhab ahi jirtaa waase inaan laysku halmaamin adduunka aakhirana laga jeedsannin, shaqada xalaasha ahse waa waajib leyska abaalmarin. Waxaa ka mid ah caadada dadka in markay dhib la kulmaan sida markay badda ku safaan ama meelaha kalaba ay Alle isudulleeyaan markuu dhibkii ka saarana ay kuwo badan gaaloobaan kana jeedsadaan. Waxaa kale oo Alle ku mannaystay kuwii reer Makaad inuu dajiyey xaram aamin ah oo dadka gaararkooda ahna la waxyeelleeyo, mase habboona iney xumaan rumeeyaan xaqana ka gaaloobaan. Cid ka dulmi badanna ma jirto ruux ku been abuurtay Alle ama xaqa beeniyey jahannamana waa xerada gaalada. Kuwase u jahaada dar Alle wuu hanuunin Alle una gargaari. Taasina waxay ku tusin ahmiyadda jahaadka iyo sharaftiisa. [Al-Cankabuut: 64-69].

Suurat Ar-Ruum

سُورَةُ الرَّوْمِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka (sidii soo hormartay).
2. Waxaa lagaga adkaaday Ruum.
3. Dhulkii dhawaa, intii laga adkaaday ka dibna way adkaan.
4. Dhawr sano dhexdeed, amarkana Alle ayaa iska leh horey iyo dibba, maalintaasayna ku farxi mu'miniintu.
5. Gargaarka Alle, wuxuuna u gargaari cidduu doono, waana adkaade naxariista ah.
6. Waa yabooha Alle, mana baajiyi Alle yaboohiisa, laakiin dadka badankiisu ma oga.
7. Waxay yaqaannaan dadku muuqaalka nolosha adduunyo aakhirose way halmaansan yihiin (ka jaahil yihiin).
8. Miyeyna ka fikirin naftooda inuusan Alle samaawaadka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya u abuurin waxaan xaq iyo muddo

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ﴿١﴾

غَلَبَتِ الْأَرْضُ ﴿٢﴾

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ عَلَيْهِمْ

سَيِّغَلِبُونَ ﴿٣﴾

فِي بَضْعِ سِنِينَ ۗ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ

بَعْدُ ۗ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٤﴾

بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ

الرَّحِيمُ ﴿٥﴾

وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ ۗ

وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

يَعْلَمُونَ ظَهْرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ

عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ ﴿٧﴾

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ ۗ مَا خَلَقَ

اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا

بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا

magacaaban ahayn, wax badan oo dadka ka mid ahna waxay ka gaaloobi la kulanka Rabbigood.

مِنَ النَّاسِ يَلْقَايَ رَبَّهُمْ لَكَفِرُونَ ﴿٨﴾

Suuraddan waxay soo dagtay markay is laaayeen reer Ruum oo ehelu kitaab ahaa iyo reer Furus oo majuusi (dabcaabuda) ahaa, markaasna laga adkaaday reer Ruum, kadibna gaaladii farheen oo dheheen waxaannu ka adkaan muslimiinta, laakiin sida Alle sheegay Ruumbaa adkaatay muddo yar ka dib, si mu'miniintu ugu faraxdo gargaarka Alle iyo cidduu wax u yabooho uusan ka baajineynin, gaalase waxay awooddoodii isugu geeyeen nolosha adduun aakhirana way ka jeed sadeen, mana fikirin inaan Alle ciyaar u abuurin khalqigiisa. Calaa binu Subayr wuxuu ka wariyey aabihiis inuu yidhi: waxaan arkay Faarisoo Ruum ka adkaatay iyo Ruumoo Faaris ka adkaatay, ka dibna waxaan arkay muslimiintoo ka adkaatay Faaris iyo Ruumba. Dhammaanna waxay ahaayeen dhawr iyo toban sano dhexdeed. Ibnu Kathiir. [Ar-Ruum: 1-8].

9. Miyeyna ku soconnin dhulka oy eegaan siday ahaatay cidhibtii kuwii ka horreeyey (gaaladii Makaad) waxay ahaayeen kuwo ka daran iyaga kana xoog badan, dhulkana way beerteen wayna dhiseen dhulka intay dhiseen wax ka badan. Waxayna ula timid rasuulladoodii xujooyin, Alle na ma aha mid wax dulmiya, laakiin iyagaa naftooda dulmiyey.
10. Markaasay noqotay cidhibtii kuwii xumaanta falay, xumaan iyo (jahannamo) beenintay aayadaha Alle beeniyeen darteed, oo ayna ahaayeen kuwo aayadaha ku jees jeesa.
11. Alle ayaa billaabay (abuurka) khalqiga isagaana soo celin, xaggiisaana laydiin celin.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسْتَأْذُوا السُّوْأَىٰ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾

12. Maalintay kici saacaddu (qiyaamadu) way aamusii dambiilayaashu (ooy quusan).
13. Ugumana sugnaannin kuway Alle la wadajiyeen (cibaadada) shafeeco waxayna noqdeen kuwo diida shurakadoodii.
14. Maalintay kici saacaddu waa maalin ay kala tagi dadku.
15. Kuwa rumeeyey (xaqa) oo camal fiican falay beer janno yaa lagu faraxgaliyaa.
16. Kuwa gaalobayse oo beeniyey aayaadkannaga iyo la kulanka aakhiro kuwaas waxaa lagu kulmin cadaabka.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ
الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾

وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ
وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٣﴾

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُؤْمِدُ
يَتَفَرَّقُونَ ﴿١٤﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿١٥﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ
مُحْضَرُونَ ﴿١٦﴾

Aayadahan wuxuu Alle ku hanuunin in dadku dhulka ku socdaan si ay u arkaan qudrada Alle iyo awooddiisa iyo inay arkaan raadkii ummadihii hore ee la abaalmariyey markay xaqii beeniyeen iyo in ciddii xumaan fasha cidhibteedu noqon in xumaan lagu abaalmariyo. Tan kale waxay dadku noqon maalintaas qiyaame laba kooxood, xaq raacayaal janno gali, iyo xaq diidayaal naar u dheelman.

Qataadana wuxuu yidhi: wallee waa kala tag aan kulan ka dambayn. [Ar-Ruum: 9-16].

17. Alle ayaa nasahan (ceeb ka fog) markaad galabaysanaysaan iyo markaad waabariisanaysaan.
18. Mahadna isagaa ku leh samooyinka iyo dhulka dhexdooda iyo habeenkii iyo duhurkiiba.

فَسَبَّحَنَ اللَّهُ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ
تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾

19. Kana soo bixiya wax nool wax dhintay wax dhintayna wax nool, nooleeyana dhulka intuu dhintay ka dib, saasaana laydiin soo bixin.
20. Waxaana ka mid ah calaamooyinkiisa inuu idinka abuuray carro markaasaad noqoteen dad dhaqdhaqaaqi (faafi).
21. Waxaa ka mid ah calaamooyinkiisa inuu idiinka abuuray naftiinna haween si aad isugu xasishaan, yeelayna dhexdiinna isjacayl iyo naxariis, taasina waxaa ugu sugan calaamad qoomkii fikiri.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١٩﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ﴿٢٠﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةَ وَرَحْمَةٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

Aayadahan waxay inagu hanuunin inaan Alle u tasbiixsanno xumaantana ka nasahno wakhti walba, illeen isagaa awood leh oo wax walba abuuraye dadkana soo bixin doonee, waxaana ka mid ah aayaadka jiritaanka Alle iyo awooddiisa ku tusin inuu dadka carro ka abuuray, rag iyo haweenna ka dhigay si ay isu guursadaan oo isula nagaadaan iyaga oo naxariis iyo jacayl dhexyaallo.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle wuxuu ka abuuray Adam dhulka oo dhan wax ka mid ah, markaasuu noqday bini Aadamkii sida dhulka, waxaa ka mid ah mid cad, mid cas, mid madow iyo mid u dhaxeeya, iyo mid xun iyo mid fiican iyo mid fudud (xagga dabeecada), iyo mid adag iyo mid u dhaxeeya. Waxaa wariyey Axmed, Abuudaawuud, Tirmidi. [Ar-Ruum: 17-21].

22. Waxaa ka mid ah aayaadka ku tusin (qudrada) Alle samooyinka uu abuuray iyo dhulka iyo kala duwanaanta afkiinna (luuqada) iyo midabkiinnaba, taasina calaamad yaa ugu sugan kuwa cilmiga leh.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاجْتِزَاءَ السَّنَةِ وَالْوَيْلَ لَكُمْ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٢﴾

23. Waxaa ka mid ah aayaadka ku tusin (qudrada) Alle hurdadiinna habeenkii iyo maalintii iyo dooniddiina fadliga Alle, taasna calaamad yaa ugu sugan kuwa wax maqli.
24. Waxaa ka mid ah aayaadka ku tusin (qudrada) Alle hillaaca uu idin tusiyo, cabsi iyo doonid darteed, iyo samada uu idiinka soo dajiyo biyo, kuna nooleeyo dhulka intuu dhintay ka dib, taasina calaamado yaa ugu sugan kuwa wax kasi.
25. Waxaa ka mid ah aayaadka ku tusin (qudrada) Alle inay samada iyo dhulku ku taagan yihiin amarka Alle, markuu dhulka idiinka yeedhana (soo bixinta) aa durba soo baxdaan.

Wali waxay ka warrami aayaadku awoodda Alle iyo siduu u abuuray cirka iyo dhulka iyo siduu u kala duway hadalka iyo midabka binii Adamka, iyo siduu ugu sahlay hurdada si loogu nasto, ka dibna khayrka Alle loo dalbo waxyaalahaasna calaamad yaa ugu sugan ciddii wax garan ama maqli, sidaas oo kale waa kan Alle dadka tusiyo hillaaca, cirkana roob ka keena dhulkana ku nooleeya, amarkiisuuna cirka iyo dhulka ku taagan yihiin, dadkana ka soo bixin doona dhulka qiyaame darteed. [Ar-Ruum: 22-25].

26. Alle ayaa iska leh waxa samooyinka iyo dhulkaba ku sugan, isagayna u khushuucaan (u hoggaansamaan).
27. Alle waa kan billaabay abuurka khalqiga, hadana soo celin, isagaana u fudud Alle, Ilaahay ayaana sifo sare ku muta samooyinka iyo dhulka, waana adkaade falsan.

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَآبَتْغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٤﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ﴿٢٥﴾

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَنِينٌ ﴿٢٦﴾

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

28. Alle wuxuu idiin yeeley tusaale naftiinna ah, waxaad hanataan miyey idinla wadaagaan wax laydinku arzuqay, ood si isku mid ah u maamulaysaan, ugana cabsanaysaan sidaad isaga cabsataan, saasuuna u caddayn aayaadka ciddii wax kasi.
29. Hase yeeshee waxay raaceen kuwii dulmilowga ahaa hawadooda iyagoon wax ogayn, yaa hanuunin kara ruux Alle dhumid u qaddaray, wax u gargaarana lahayn.

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْتَكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ نَّاصِرِينَ ﴿٢٩﴾

Wax walba awoodda Alle yey ku jirtaa, ama cir ha ku noolaado ama dhule, wax walbana Alle ayaa abuuray u soona celin si fudud, ammaan iyo sharaf sarana Alle ayaa mudan, awood iyo xigmadna isagaa leh, wax maamulkiisa la wadaagana ma jiro, ruuxiise aqoon la'aan hawadiisa iska raaca oo dulmi fala yaa tusin oo u gargaari Alle ka sokow. Abu Hureera waxaa laga wariyey in Rasuulku yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Alle wuxuu yidhi: waxaa i beeniyey ina Adam umana habboona, wuuna i caayey umana habboona. [Ar-Ruum: 26-29].

30. Ee wajigaaga u jeedi diinta adoo toosan, (isagoo ah diinkaasu) abuuridda Alle ee dadka uu ku abuuray (towxiidka), wax baddali kara diinka Alle na ma jiro, saasina waa diinta toosan laakiin dadka badidiis ma oga.
31. Idinkoo Alle u noqon, kana yaaba, salaaddana ooga, gaaladana ha ka mid noqonnina.
32. Ee diintooda ku kala tagay noqdayna kooxo, xisbi walba uu ku farxi waxa agtiisa ah.

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

* مُنْبِئِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾

مِنَ الَّذِينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلٌّ جِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فِرْحُونَ ﴿٣٢﴾

33. Hadduu dadka taabto dhib waxay baryaan Rabbigood iyagoo u noqon, markuuse dhadhansiiyo naxariis qayb iyaga ka mid ah waxay wax la wadaajiyaan Rabbigood.
34. Si ay uga gaaloobaan waxaan siinney, iska raaxaysta, waadna ogaandoontaan cidhibta raaxadaasi.
35. Mise waxaan ku soo dejinney xujo, oo ku hadli waxay Alle la wadaajin.

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا آذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ ﴿٣٥﴾

Diinta islaamku waa diin xaq ah, waana diin waafaqsan abuuridda dadka iyo waxa wanaag ah ee ay dooni wax ka hor imaan karaana ama baddali karaana ma jiro waxayna fari Alle adeecid, sida salaadda, zakada iyo isku duubni iyo midnimo, iyo in diintoo lagu kala tago (oo diimo aan islaamka ahayn la sheegto) ay gaalnimo tahay, had iyo jeerna waa in Alle la xusuusnaado, dhib iyo barwaaqaba si aan nicmadiisa looga gaaloobin xujo la'aan, ruuxii gaalnimo ku raaxaystana wuxuu la kulmi ciqaab xun. [Ar-Ruum: 30-35].

36. Haddaan dhadhansiinno dadka naxariis way ku farxi «kibraan» hadduu dhib ku dhacana waxay hor marsadeen darteed way quustaan.
37. Miyeyna arkayn in Alle u waasiciyo rizqiga cidduu doono, kuna cidhiidhyo (cidduu doono) arrintaasna calaamooyin baa ugu sugan kuwa rumeyn (xaqa).
38. Ee qaraabada sii xaqeeda iyo miskiinka iyo musaafurka, saasaa u khayr roon kuwa dooni wajiga Alle, (u dhawaanshahiisa) kuwaasina waa kuwa liibaanay.

وَإِذَا آذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِن تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٦﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٧﴾

فَقَاتِلْ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٨﴾

39. Waxaad bixisaan oo ribo ah si aad uga badsataan xoolaha dadka ma badnaado Alle agtiisa, wixiise aad bixisaan oo zako (xalaal ah) idinkoo ku dooni wajiga Alle kuwaas waa loo laablaabi.

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لَيْرُبُّوا فِي أَمْوَالِ
الَّذِينَ فَلا يَرْبُوا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ
مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُضْعِفُونَ ﴿٣٩﴾

Sida marar badan soo martay waa in Alle had iyo jeer lagu xidhnaado lana xuso dhib iyo barwaaqaba, aan lana kibrin lana quusan illeen saasi waa xigmad Alle, qaraabada, masaakiinta, musaafuriinta iyo dadka oomoon oo dhanna loogu samo falo Alle dartiis, si loo liibaano, ribada, damaca xoolaha dadka iyo xoola jacaylka daranna layska jiro, lana sadaqaysto xoolo xalaal ah si Alle agtiisa loogu liibaano. [Ar-Ruum: 36-39].

40. Alle waa kan idin abuuray haddana idin arzaaqay haddana idin dili, haddana idin soo noolayn, ma jiraa shurakadiinna mid fali sidaas wax ka mid ah? Alle ayaa ka nasahanna kana sarreeya waxay la wadaajin.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ
ثُمَّ يُمَيِّتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ
شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ
مِنْ شَيْءٍ سُبْحٰنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٤٠﴾

41. Xumaan baa ka daahirtay barri iyo badba, waxay kasbatay gacmo dad dartiis, si Alle u dhadhansiyo waxay camal faleen qaarkiis, inay noqdaan.

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ يَمًا
كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ
الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤١﴾

42. Waxaad dhahdaa ku socda dhulka fiiriyana siday noqotay cidhibtii kuwii hore, wuxuu ahaa badankoodu mushrikiin.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلَ كَانَ
أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٢﴾

43. Ee wajigaaga diinta toosan (islaamka) u jeedi, maalin aan la celin karin ka hor, Alle xaggiisana ka iman, maalintaas dadku way kala tagi.

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَدِيمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ
يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ
يَصَّدَّعُونَ ﴿٤٣﴾

44. Ruuxii gaalooba isagay (dhibi) gaalnimadiisu, ruuxii camal wanaagsan fala naftiisa yuu u goglay.
45. Si Alle u abaalmaryo kuwa rumeeyey xaqa oo camal wanaagsan falay fadligiisa, Alle na ma jecla gaalo.

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُ يَمْهَدُونَ ﴿٤٤﴾

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ ۗ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٤٥﴾

Alle isagaa wax abuuray, oo arzuqa, dili, soona noolayn, xumaanna waa ka fog yahay, dambiga iyo macaasidu waxay sababaan xumaanta dhulka iyo fasaadkiisa, dadkuna way dhadhamin xumaanta gacmahoodu kasbadeen, waase in la fikiro dhulkana la maro, diinta toosan ee islaamka ee xaqa ahna lagu toosnaado, qiyaame iyo xisaab iyo kalatagid ka hor, si xumaanlowgana xumaantiisa looga abaalmaryo, wanaaglowgana samihiiisa laga abaalmaryo, Alle na ma jecla gaal iyo xuma fale, wuxuuse jecel yahay mu'miniinta xaqa raacda, waxaa sugnaaday in dadka, dhulka geedaha iyo xooluhuba ka istareexaan geerida kuwa xun xun. [Ar-Ruum: 40-45].

46. Calamaadka Alle ku tusin waxaa ka mid ah inuu dabaylaha diro iyagoo ku bishaarayn (roob) iyo in Alle idin dhadhansiiyo naxariistiisa iyo in doontu ku socoto amarkiisa iyo inaad dalabtaan fadligiisa, markaas aad Alle ku mahdisaan.
47. Waxaan dhab ahaan ugu dirnay hortaa rasuullo qoomkoodii, waxayna ula yimaadeen xujooyin waana ka aarsannay kuwii dambi falay, waxaana korkannaga ah u gargaarka mu'miniinta.
48. Alle waa kan diray dabaylaha oo markaas kicisa daruuro kuna fidiya samada, siduu doono, kana yeela goosimo aad aragtid

وَمِنْ ءَايَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيَذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلُكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَأَنْتَقَمْنَا مِنْ الَّذِينَ أَجْرَمُوا ۗ وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ

roobka oo ka soo bixi dhexdeeda, markuu Alle roobka siiyo cidduu doono oo addoommadiisa ka mid ahna markaasay bishaaraystaan.

49. Waxayna ahaayeen soo dajinta roobka ka hor kuwo quusan.
50. Ee day naxariista Alle raadkeeda sida Alle ugu nooleeyo dhulka intuu dhintay ka dib, Allahaa wuxuu nooleeyaa wixii dhintay wax walbana waa karaa.

Roobka iyo naxariista Alle aya keena, si uu ugu nooleeyo addoommadiisa iyo dhulka ay ku nool yihiin korkiisa waana kan rasuullo badan u diray ummadihii hore iyagoo xaq wata kuwii beeniyeyna looga aarsaday, Alle waa u gargaare mu'miniinta xaq ah, keenidda roobka lagu farxina waxay ku tusin awoodda Alle iyo inuu wax walba karo. [Ar-Ruum: 46-50].

51. Haddaan ku dirno dabaylo (daran) beertooda oo ay arkaan iyadoo doorsoon, waxay markaas ka dib noqdaan kuwo gaalooba.
52. Adigu wax ma maqashiin kartid kuwo dhintay, mid dhagala' oo jeedsadayna wax ma maqashiin kartid.
53. Ruux indha la'na baadi kama hanuunin kartid, ma maqashiin kartid (xaqa) qolo rumeysay aayaadkannaga mooyee, muslimiinna ah.
54. Alle waa kan idin ka abuuray tabaryari, haddana idinka yeelay tabaryari ka dib xoog, hadana xoog dabadi idinka yeelay

مِنْ خَلِيلِهِ ۖ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَن يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٨﴾

وَإِن كَانُوا مِن قَبْلِ أَن يُنزَّلَ عَلَيْهِم مِّن
قَبْلِهِ لَمُبْلِسِينَ ﴿٤٩﴾

فَانظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ
يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيٍ
الْمَوْتَى ۗ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

وَلَيْنِ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا
مِن بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ ﴿٥١﴾

فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ
الدُّعَاءَ إِذَا وَلُّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾

وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعُمَىٰ عَن ضَلَالَتِهِمْ ۗ
إِن تَسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾

* اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ
جَعَلَ مِن بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ
مِن بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشِبْبَةً

tabaryari iyo gabow, wuxuu doono yuu abuuraa, waana wax walba oge, wax walba kare.

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ ﴿٥٤﴾

Dabayshu waa qayb ka mid ah khalqiga Alle, waxna Alle waa ku anfaca, marmarna waxay dhibtaa si loogu edbiyu kuwa leexda, inse la gaaloobo ma aha hadday dhibaato keento, xaqdiidana Alle uunbaa hanuunin kara ama muslimin kara, illeen Alle ayaa dadka mariya marxalado kala duwan, sida tabaryarida, xoogga, duqnimada iyo geeridaba, maxaa yeeley ogaansho iyo awoodba isagay ku dhammaadaan. [Ar-Ruum: 51-54].

55. Maalinta qiyaamadu kacdo waxay ku dhaartaan dambilayaashu inayan nagaannin saacad mooyee, saasaana (xaqa) looga leexiyey.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ
مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا
يُؤْفَكُونَ ﴿٥٥﴾

56. Kuwii waxay dheheen cilmiga iyo iimaanka la siiyey waad ku nagaateen qadarka Alle (hore u qoray) tan iyo maalinta soobixinta, kanna waa maalintii soo bixinta, laakiin waxaad ahaydeen kuwo aan ogayn.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ
فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

57. Maanta (qiyaamada) ma anfado kuwii dulmiga falay cudur daar iyo toobad keen.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا
مَعَذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٧﴾

58. Dhab ahaan baan ugu caddaynay dadka quraankan dhexdiisa tusaale kasta, haddaadna ula timaaddo aayad waxay dhihi kuwii gaalobay waxaan baadil (xumaan) ahayn kuma sugnidin.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ
مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ
لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا
مُبْطِلُونَ ﴿٥٨﴾

59. Saasaa Alle u daboolaa quluubta kuwa aan ogayn (wax anfaca).

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

60. Ee samir yabooha Alle waa xaqe,
yeyna ku fududayn kuwaan
yaqiinsanayn (xaqa).

فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا
يَسْتَخِفُّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ﴿٦٠﴾

Saacadda qiyaame waa arrin daran oo culus gaalada dambiilayaasha ahna waqtigu wuu ka qasmi waxayna ku dhaaran dhibaataada darteed inayan adduunkii ku nagaannin saacad wax ka badan taasna waxay ku tusin inaan nicmada adduun iyo noloshiisa wax u tarayn ruuxii dhuma, mu'miniintase waa u xisaaban yahay waqtigu calaacalna wax ma taro qiyaame, illeen quraankaa Alle wax walba ku caddeeyaye, madax adayg iyo xaqdiidna waa dabecadda gaalada, ee xaqa ku samra una adkaysta. Gaalana yeyna idin dhumin. [Ar-Ruum: 55-60].

Suurat Luqmaan

سُورَةُ لُقْمَانَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka (sida soo hormartay).
2. Tan waa aayaadka kitaabka (quraanka) ee xigmadda leh.
3. Waana hanuunka iyo naxariista samafalayaasha.
4. Kuwa salaadda ooga, zakadana bixiya, iyagoo aakhiro yaqiinsan.
5. Kuwaasi waxay ku sugan yihiin hanuun Alle, kuwaasina waa kuwa liibaanay.
6. Dadka waxaa ka mid ah kuwo gadan hadal wax shuqliya si uu uga dhumayo (dadka) jidka Alle iyagoon wax ogayn, jidka Alle na ku jees jeesa, kuwaasi waxay mudan cadaab dulleeya.
7. Marka lagu akhriyo aayaadkannaga wuu jeedsadaa isagoo iskibrin, sidii isagoon maqal, oo dhagihiiisu culus yihiin, ugu bishaaree cadaab daran.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آلَمْ ①

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ②

هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ③

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ④

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ⑤

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ
لِيُبْضَلَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
مُّهِينٌ ⑥

وَإِذَا تَنَادَى عَلَيْهِ إِعْتِنَا وَلِيَ مُسْتَكْبِرًا
كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا
فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ⑦

Macnaha aayadahan oo kale waxaa ka hadasha suuratul baqara oo ah in quraanku hanuun iyo naxariis u yahay sama falayaasha, wanaagga falay oo shareecada raacay, salaaddana oogay, zakadana bixiyey, aakhirana yiqiinsaday, kuwaasna waxaa u dambeeyn liibaan, kuwaas ka leexday jidka toosan, hadallada wax shuqliyana soo gata, kuna mashquula. Xaqana ku jees jeesa, marka quraanka lagu akhriyana jeedsada oo is kibriya sidii isaga oon maqal oo dhaga la' waxay mudan kuwaasu cadaab wax dulleeya oo daran. Cabdullaahi ibnu Mascuud wuxuu yidhi: Allaha isaga mooyee aan ilaah kale xaq lugu caabudin baan ku dhaaran hadalka wax shuqliya waa heesta.

Xasan Basrina saasoo kaluu yidhi waa heesta iyo durbaanka. [Luqmaan: 1-7].

8. Kuwa rumeeyey (xaqa) camal wanaagsanna falay waxay mudan janatu naciima.
9. Iyagoo ku waari dhexdeeda waana yabooh Alle oo xaq ah, Alle na waa adkaade falsan.
10. Isagaa abuuray samooyinka tiir aad aragtaan la'aantiis, dhulkana wuxuu ku tuuray buuro (suga) inayan dhaqdhaqaaqin, wuxuuna ku fidiyey dhexdiisa daabbad kasta, samadana waxaan ka soo dejinnay biyo, waxaanna ku soo bixinney nooc kasta oo quruxsan.
11. Kaasi waa abuurkii Alle, ee i tusiya waxay abuureen kuwa ka soo hadhay Alle, saas ma aha, ee dulmi falayaashu waxay ku sugan yihiin baadi cad.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَهُمْ جَنَّاتُ التَّعِيمِ ﴿٨﴾

خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾

خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِعَبْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا
وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسِي أَنْ تَمِيدَ
بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا
مِنْ السَّمَاءِ مَاءً فَاتَّبَعْتَنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ
رَوْحٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾

هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ
الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۗ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي
صَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١١﴾

Kuwa liibaanay aakhiro waxaa ka mid ah kuwa Alle iyo rasuulladiisa rumeeyey, camallada waanaagsan ee shareecada waafaqsanna la yimaada, markaasuu Alle ku baraarujiyey qudradiisa siduu cirka u kor yeelay tiir aan aragno la'aantiis, dhulkana uu buuro ugu sugay, wax kasta oo noolna ugu beeray oo dhulka ku socda, cirkana biyo wax walba ku bixiyo ka soo dajiyey, waana kaas abuurka Alle ee maxay abuureen wax yaalaha kale ee la caabudo Alle ka sokow, ma jiro waxay abuureen ee ka caabudi yaa baadil cad ku sugan. [Luqmaan: 8-11].

12. Dhab ahaan ayaan luqmaan u siinnay xigmad iyo inuu Alle ku mahdiyo, ruuxii mahdiya wuxuu uun u mahdiyay naftiisa, ruuxii gaaloobana Alle waa ka aaftoon yahay waana ammaanay yahay.
13. (Xusuuso) markuu ku yidhi luqmaan wiilkiisa isagoo waanin wiilkayow Alle waxba hala wadaajinnin, shirkigu waa dulmi weyne.
14. Waxaan u dardaaranay dadka labadiisii waalid, way sidday hooyadiis iyadoo tabar yar tabar yari kalana ku sugan, gudhidiisuna waa labo sano ee ku mahadi ani iyo labadaadii waalid, xaggaygaana loo ahaan.
15. Hadday kugula dadaalaan (labada waalid) inaad ii shariig yeesho (ila wadaajiso) waxaadan aqoon u lahayn ha ku adeecin kulana noolow adduunka si fiican, raacna jidka kuwa ii noqda, xaggayga yaa laydiin soo celin waxaana idiinka warrami waxaad camalfali jirteen.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۗ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾

وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ رَبِّئِي لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَذَا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِضْلُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَىٰ الْمَصِيرِ ﴿١٤﴾

وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

Luqmaan wuxuu ahaa nin suubban oo ummadihii hore ka mid ah, Alle na siiyey cilmi naafic ah iyo caqli toosan, Alle na ku mahdin jiray, wiilkiisana wuxuu u dardaarmay dardaaran kii u fiicnaa oo ah inuu Alle kaliya caabudo, labada waalidna wanaag u falo, gaar ahaan hooyada u soo martay dhib daran uur iyo nuujinba, waxaa kaloos u dardaarmay in gaalimadu tahay dulmiga ugu wayn.

Mahadda Alle iyo kan labada waalid, xumaantoon lagu adeecin iyo gaalimada, in wanaag lagula noolaado, Alle jidkiisana lagu toosnaado, loona toobadkeeno, dhammaan waa waxyaalaha lays faray.

Macaad binu Jabal yaa istaagay isagoo khudbad akhrin wuxuuna ku mahdiyey Alle oo ammaanay markaasuu ku yidhi: anigu waxaan ahay rasuulkii

Rasuulka Alle miduu ugu soo diray xaggiinna inaad Alle caabuddaan, waxna la wadaajinnin, inaad i adeecdaan idinka hagraan mahayo khayre, xagga Alle ayaa loo ahaane janno ama naare, waa nagaadi aan geedi lahayn, iyo waarid aan geeri lahayn. Waxaa wariyey Ibnu abii Xaatim, Ibnu Xajarna wuxuu yiri: sanadkiisu waa sax, markuu u tiiriyay musnadka Isxaaq binu Raahaweyhi. [Luqmaan: 12-15].

16. Wiilkayow hadday xumaantu tahay xabbad khardal ah oo kale (wax yar) oo sallax dhexdii ku sugnaato ama samooyinka dhexdooda ama dhulka dhexdiisa wuu keeni Alle, Alle na waa oge xeeldheer.
17. Wiilkayow oog salaadda, oo far wanaagga oo reeb waxa la naco kuna samir waxa ku gaadha, arrintaasu waxay ka mid tahay umuuraha Alle adkeeyay.
18. Hana ka jeedin wajiga dadka hana ugu socon dhulka kibir, Alle na ma jecla mid kasta oo isla weyn oo faan badane.
19. Socodkaagana ku dhexdhexayso, hoosna u dhig codkaaga, cod waxaa ugu xun codka dameerahee.
20. Miyeydaan arkayn in Alle idiin sakhiray waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan oo idin huwiyey nicmadiisa mid muuqata iyo mid qarsoonba, dadkana waxaa ka mid ah kuwo Alle ku murmi cilmi iyo hanuun iyo kitaab nuuriya la'aantiis.

يَبْنِيَّ إِنَّهَا إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ
حَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي
السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ
إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾

يَبْنِيَّ أَمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ
ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ
فِي الْأَرْضِ مَرْحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ
مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَأَعْضُضْ مِنْ
صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ
الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا
فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ
عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ﴿٢٠﴾

21. Marka loo dhaho raaca waxa Alle soo dajiyeyna waxay dhahaan waxaannu raaci waxaan ka helnay aabayaalkanno, hadduu shaydaan ugu yeedhayo cadaabka saciirana (miyey raaci).

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٢١﴾

Wax kastoo ruuxu falo haba yaraadee Alle waa og yahay meel kaste ha ku jiree, dhagax, cir ama dhulba. Salaadda oo la oogo, wanaaggo la faro dadka, xumaanta oo laga reebo, dhibka oo loo adkeysto, dadkoo si fiican loo qaabilo, dhulkoo si fiican loogu socdo, codkoo hoos loo dhigo iyo kibirkoo laga tagana waa wanaagga diinta islaamku farayso, Luqmaanna wiilkiisa u dardaarmey. Alle na wuu u nicmeeyey dadka, mana habboona muran xaq darro iyo raacid dad kale oo dhunsanaa iyo yeedhidda shaydaan. [Luqmaan: 16-21].

22. Ruuxii u jeediya wajigiisa xagga Alle isagoo samo fali wuxuu qabsaday guntin (ballan adag), xagga Alle ayaana cihdhibta arrimuhu u noqon.
23. Ciddiise gaalowda yuuna ku walbahaar galin gaalnimadiisu, xaggannagay u soo noqon waxaanna uga warramaynaa waxay camalfali jireen, illeen Alle ayaa og waxa laabta ku sugane.
24. Waannu u raaxayn wax yar, markaasaannu u dhibaatayn (u iili) cadaab adag.
25. Haddaad waydiisid yaa abuuray samooyinka iyo dhulka waxay odhan Ilaahay, waxaad dhahdaa mahad Alle ayaa iska leh, badankoodse ma oga.
26. Alle ayaa iska leh waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, Alle na waa hodan ammaan.

* وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٢٢﴾

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزَنكَ كُفْرُهُ ۖ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾

نَتَّبِعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾

وَلَيْنَ سَاءَتْهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾

Ciddii Alle u hoggaansanta wuxuu farayna yeesha oo wanaagsanaata wuxuu ku liibaani ballan adag iyo qabsasho xadhigga Alle, ruuxiise gaalooba isaga unbaa isdhibay, Alle na wuu sugi muddo yar wuxuuna ku abaal marin cadaab adag. Inkastoy gaaladu Alle diidi xagga daahirka haddana way ogyihiin in isagu abuuray cirka iyo dhulka. Mahadna Alle ayaa iska leh iyo xukunka cirka iyo dhulka waana hodan ammaan mutay. [Luqmaan: 22-26].

27. Hadday waxa dhulka ku sugan oo geeda ah qalimmo noqdaan badduna khadayso oo gadaasheeda todobo badood yihiin ma dhamaadeen kalimooyinka Alle, Alle na waa adkaade falsan.

28. Abuurkiinna iyo soo bixintiinu ma aha sida naf kaliya mooyee (fudaydka), Alle na waa maqle arke ah.

29. Miyeydaan ogayn in Alle habeenka dhex galiyo maalinta, maalintana dhexgaliyo habeenka sakhirayna qorraxda iyo dayaxa, mid kastana uu u socdo muddo magacaaban, Alle na waxaad camal falaysaan waa og yahay.

30. Taasna waa in Alle xaq yahay waxay caabudi ee ka soo hadhayna baadil yahay iyo in Alle yahay sarreeye wayn.

31. Miyeydaan ogayn in doontu dhexsocoto badda nicmada Alle darteed si uu idiin tusiyo aayaadkiisa, arrintaasna aayaad baa ugu sugan samirbadane shugri badan oo dhan.

وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ
وَالْبَحْرُ بَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ
مَا نَفَدْتَ كَلِمَتَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

مَا خَلَقْنَاكُمْ وَلَا نَبْعَثُكُمْ إِلَّا كُنُفُسٍ
وَاحِدَةً إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ
وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى
وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٩﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا
يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ
الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٣٠﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ
بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ
فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾

32. Marka hirku daboolo dadka oo hoos iyo daruuro la moodo waxay baryaan Alle iyagoo u kali yeeli diinta (cibaadada) markuu u koriyo xagga barrigana waxaa ka mid noqon dadka mid dhexdhexeysan, mana diido aayaadkannaga mid khaa'in ah oo gaalnimo badan mooyee.

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوَجٌّ كَالظَّلِيلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾

Cilmiga Ilaahay waa waasac haddii geedaha qalin laga dhigo badahana anqaas ma dhammaado cilmigiisu, Alle na waa u fududdahay abuuridda iyo soo bixintuba, waana Allaha nusqaamiya habeenka iyo dharaarta sakhirayna qorraxda iyo dayaxaba inta muddadoodii laga gaadhi. Waana Allaha xaqa ah waxa ka soo hadhay ee la caabudana wax ka jirin ee sarreeye weyn ah dadkana u sahlay markabka badda dhexsocda, si ay ugu mahdiyaan nicmadiisa, markey badda marina Alle ayay baryaan gaaladu, markey nabadgalaanna way jeedsadaan. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Allow ma koobno ammaantaada ee waa saad adigu isu ammaantay. Muslim ayaa wariyey. [Luqmaan: 27-32].

33. Dadow ka dhawrsada Allihiin oo ka cabsada maalin uusan waxba ka deeqayn waalid ilmihiiisa, ilmuhuna waalidka waxba, yabooha Alle na waa xaq, ee yeyna idin kedin nolosha adduunyo, yuuna idinku kedin Alle kedin badane (shaydaan).

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ آتِفُوا رَبِّكُمْ وَأَخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلِيِّهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَانٌّ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمُ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٣٣﴾

34. Alle agtiisuu yahay ogaanshaha saacadda (qiyaame) iyo roob di'iddo, wuxuuna og yahay waxa makaanka (ilma galeenka) ku sugan, nafna ma oga waxay mudan barri, nafna ma oga dhulkay ku dhiman, Alle ayaa og xeelna dheer.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ أَلْعَيْتَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾

Dhab ahaan nolosha adduun waa dhalanteed, ruuxu suu doono ha ugu raaxaystee, ciddii caqli lehna waa inay camalfashaa ayna dhagraminna. Maxaa yeeley waxaa imaan maalin cidna cid kale ayan wax u tarayn, xaataa labada is dhashayba ha ahaatee. Qiyaamadu markey dhici, roobku markuu di'i iyo waxa uurka ku jiraba Alle ayaa og, nafna ma oga waxay mudan barri iyo halkey ku dhiman midna, Alle unbaa og.

Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: shan Ilaahay unbaa og: saacadda qiyaame, roob kolkuu imaan, waxa uurka ku jira, nafi waxay mudan wakhtiga soo socda iyo nafi meeley ku dhiman.

Waxaa wariyey Bukhaari iyo Axmed. Waxa kalase ee la sheeg sheego waa male iyo war. Cilmiga dhabta ahse Alle agtiisuu jiraa. [Luqmaan: 33-34].

Suurat As-Sajdah

سُورَةُ السَّجْدَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka.
2. Soo dajinta quraanka shaki kuma jiro, wuxuuna ka soo dagay Rabbiga caalamka xaggiisa.
3. Mise waxay dhihi waxaa been abuurtay (Nabiga), saas ma aha ee waa xaq quraanku Allehaa xaggiisa ka yimid si aad ugu digtid qoom uusan u imaannin dige kaa horreeyay, si ay u hanuunaan.
4. Alle waa kan ku abuuray samooyinka, iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya lix maalmood dhexdeed, markaasna ka sara maray carshiga idiinmana sugnaannin Alle ka sokow wali (gargaare) iyo shafeece midna, ee miyeydaan wax xusuusanayn.
5. Amarka Alle ayaa maamula, kana soo dejiya samada una soo dejiya xagga dhulka, markaasaa amarkaasi xagga Alle u koraa maalin qaddarkeedu yahay kun sano oo waxaad tirinaysaana.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آلَم ﴿١﴾

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِنْ نَذِيرٍ
مَنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى
الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ
يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ
سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٥﴾

6. Kaasina waa Allaha og waxa maqan iyo waxa joogaba, ee adkaada ee naxariista.

ذَٰلِكَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزِ
الرَّحِيمِ ﴿٦﴾

Alle wuxuu halkan ku sheegay inuu quraanku ka soo dagay xagga Alle, wax shaki ahna ku jirin, wax Nabiga Muxamed ah jeebkiisa kala yimidna ahayn, si loogu digo dad jaahiliin ah oon hadda ka hor wax u diga helin, waxaa kaloo ay aayaduhu caddayn inuu Ilaahay ku abuuray samooyinka, dhulka, iyo waxa u dhaxeeye lix maalmood, wax Alle ka soo hadhay oo wax anfici karaana uusan jirin idam Alle la'aantiis, wax walbana isagaa maamula, wax walbana waa ogyahay. [As-Sajdah: 1-6].

7. Alle ayaa wanaajiyey abuuridda wax kasta, wuxuuna ka billaabay abuuridda dadka dhoobo, (Nabigii Adam ahaa).

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ
خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ﴿٧﴾

8. Markaas ka yeelay faraciisii mid ka soo taxma biyo tabar yar.

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن مَّاءٍ
مَّهِينٍ ﴿٨﴾

9. Markaas ekeyey oo ruuxdiisa ku afuufay idiinna yeelay maqal, aragyaal iyo quluubba, waxyar baadse Alle ku mahdisaan.

ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِن رُّوحِنَا وَجَعَلَ
لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا
مَا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾

10. Waxay dhaheen gaaladii ma markaan ku dhexlunno dhulka (oon carro isu beddelno) yaa abuurid cusub nala abuuri, saas ma aha ee iyagu la kulanka Rabbigood bay ka gaalooben.

وَقَالُوا أَءِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا
لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ
كَفِرُونَ ﴿١٠﴾

11. Waxaad dhahdaa waxaa idin oofsan (dili) malagga mowdka laydiin wakiishay, markaasaa xagga Allihiin laydiin celin.

* قُلْ يَتَوَفَّنَا مَلَكُ الْمَوْتِ
الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ
تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾

12. Haddaad arki lahayd marka dambiilayaashu madaxa hoos u dhigi (qiyaamada) Rabbigood agtiisa (iyagoo dhihi)

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُرْسَلُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ
عِندَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا
نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٢﴾

Rabbigeenow waan aragnay
waana maqalnay ee na celi si
aan camal fiican u fallo, waan
yaqiinnay (waxaad arki
lahayd wax yaab leh).

13. Haddaan doonno waxaan siin
lahayn (ku toosin lahayn) naf
kasta hanuunkeeda hase yeeshee
waxaa hormaray hadalkaygii in
laga buuxin jahannamo jinni iyo
insi dhammaan.

14. Ee dhadhamiya (cadaabka)
halmaanshihiinnii la kulanka
maalintiinnan (qiyaame)
sababtii, annaguna waan
idinka tagaynaa (maanta) ee
dhadhamiya cadaabka waaridda
camalkiinnii dartiis.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هَدْيَهَا
وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ
جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٣﴾

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا
إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

Wax walba Alle ayaa abuuray, wanaajiyeyna abuurkiisa, Nabi Adamna dhoobo
ka abuuray faraciisana biyo ka ahaysiiyay, ruux, maqal, arag iyo caqlina u
yeelay, laakiin dadku waxyar bay Alle ku mahdiyaan.

Gaaladuna waxayba diidi soo bixinta iyo la kulanka Rabbigood, waxaase dhab
ah inay dhiman Alle na ay u noqon maalinta qiyaame, iyagoo dullaysan oo
madaxa raaricin, oo xumaan oo idil qirsan, Alle na ay warsan in adduunkii dib
looga celiyo si ay camal fiican u falaan, hasa yeeshee calaacal wax uma taro
maalintaas, cadaab iyo dulli joogta ah yayna la kulmi. Mujaahid wuxuu yidhi:
malakumowd waxaa loo koobay dhulka oo looga dhigay weel oo kale uu wax ka
qaadan markuu rabo. [As-Sajdah: 7-14].

15. Waxaa uun rumayn
aayaadkannaga kuwa marka
lagu waaniyo aayadaha sujuud la
dhaca kuna tasbiixsada mahadda
Rabbigood iyagoon is kibrinayn
(isla waynayn).

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا بِهَا
خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾

16. Waxayna ka dheeraataa dhinacyadoodu jiiifka iyagoo baryi Rabbigood cabsi iyo rajaynba waxaan ku arzuqnayna wax ka bixiya.
17. Ma oga nafu waxa loo qariyay kuwaas oo ah wax indho ku qaboowsadaan; abaal marin waxay camal falayeen dartiis.
18. Ruux mu'min ah ma la mid baa mid faasiq ah, ma eka.
19. Kuwa rumeeyay (xaqa) oo camal fiican falay waxay mudan jannooyinka ma'wa; martiqaad waxay camal falayeen dartiis.
20. Kuwase faasiqoobay waxay ku hoyan naar, markay doonaan inay ka baxaanna waa lagu celin dhexdeeda waxaana lagu dhihi dhadhamiya cadaabka naartii aad beenin jirteen.
21. Waxaanna dhadhansiinaynaa cadaab soke cadaab wayn ka sokow inay noqdaan darteed.
22. Yaa ka dulmi badan ruux lagu waaniyay aayaadka Allehiis oo ka jeedsaday xaggeeda, annaguna dambiilayaasha waan ka aarsanaynaa.

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ
يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿١٦﴾

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ
أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا
يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾

أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا
أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا
وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي
كُنْتُمْ بِهِ تَكْذِبُونَ ﴿٢٠﴾

وَلَنذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَلْوَنِ دُونَ
الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾

وَمَن أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ
ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ
مُنْتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾

Habeenka oo la cibaadaysto waxay sabab u noqotaa galidda jannada Alle, iyadoo Alle laga cabsan lana rajayn, xoolahana wax laga bixiyo, kuwaasina wax wayn buu Alle u darbay. Abuu hurayre waxaa laga wariyay in Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi: Alle wuxuu yidhi: addoomadayda wanaagsan waxaan u darbay waxaan ili arkin, dhagna maqlin,

kuna soo dhicin qalbi dad. Wuxuuna akhriyay aayaddan. (Waxaa weriyay Bukhaari iyo Muslim iyo kuwo kale).

Mana sinna mu'min wanaagsan iyo faasiq leexday, mu'minku jannuu gali, faasiqana waxaa lagu abaalmarin naar, waxaana loo soo hormariyaa ciqaabo yar yar ka hor mid wayn bal inay noqdaan. Dhabtuna waa inaan cidna ka dulmi badnayn ruux quraanka lagu waaniyay oo ka jeedsaday, wuxuuna la mid noqon dambiilayaasha Alle ka aarsado.

Qataade wuxuu yidhi: iska jira ka jeedsashada xuska Alle, ruuxii ka jeedsada xuskiisa wuxuu kadsomay kadsoomidda u wayn, wuxuuna is waynsiiyay iswayneysiin daran. [As-Sajdah: 15-22].

23. Dhab ahaan baan u siinnay Nabi Muuse kitaabkii (tawreed) ee ha shakiy in la kulankiisa waxaanna ka yeellay kitaabkaas hanuunka Banii Israa'iil.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٣﴾

24. Waxaanna ka yeellay qaar ka mid ah imaamy ku hanuuniya amarkannaga markay samreen, waxayna ahaayeen kuwa aayaadkannaga yaqiiniya.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْتَدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾

25. Allehaa baana kala bixin dhexdooda maalinta qiyaame waxay ahaayeen kuwo isku diiddan.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُم يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾

26. Miyeyna u caddaannin kuwaasi intaan halaagnay hortood oo quruun ah oy ku dhex socon guryahoodii, taasina waxaa ku sugan calaamado ee miyeyna wax maqlaynin.

أَوَلَمْ يَرَوْا لَهُمْ لَكُمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾

27. Miyeyna arkeyn inaan u soo kaxayno biyaha dhul abaar ah oon markaas ku soo bixinno beero ay wax ka cunaan

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٢٧﴾

xoolahooda iyo naftooduba miyeyna wax arkaynin.

28. Waxay dhihi waa goorma kala xukunku haddaad run sheegaysaan.
29. Waxaad dhahdaa maalinta kala xukunka gaalada ma anfaco iimaankoodu lamana sugo.
30. Ee isaga jeedso oo sug iyana ha sugeene.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٨﴾

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيْمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٢٩﴾

فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ وَأَنْتَظِرُ إِنَّهُمْ مُنْتَظِرُونَ ﴿٣٠﴾

Alle wuxu sheegay inuu diray Nabi Muuse oo siiyay kitaabkii tawreed, Nabigana wuxuu faray inuusan shakiyin la kulankiisa, kitaabkaasuna wuxuu hanuun u ahaa Bini Israa'iil oo qaar ka mid ah imaamyo laga dhigay markay toosnaadeen.

Alle ayaana dadka kala bixin qiyaamada waxay isku diiddanaayeen adduunka, dadkuna waa inay ku waana qaataan ummadihii ka horreeyey ee la halaagay iyo sida Alle u nooleeyo dhul dhintay oo abaarobay uguna soo bixiyo cunno lagu noolaado.

Tan kale ma habboona in la dadajisto imaatinka saacadda qiyaame, illeen markay timaado gaal wax uma tarto rumayne, waxayna ku dhammaatay suuraddu in lala sugo gaalada abaalkooda.

Sufyaan wuxuu yidhi: saasay noqdeen kuwaasi kumana habboona ruux inuu noqdo imaam lagu daydo intuusan adduunyada iska qabannin.

Mar la waydiiyay Sufyaan hadalkii sayid Cali: samirku iimaanka wuxuu u yahay sida madaxu jidhka u yahay, wuxuu yidhi: markay qabsadeen amarka madixiisii yey noqdeen madax. [As-Sajdah: 23-30].

Suurat Al-Axzaab

سُورَةُ الْأَحْزَابِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Nabiyow ka dhawrso (ka yaab) Alle hana adeecin gaalada iyo munaafiqiinta, Alle na waa oge falsan.
2. Raacna waxa lagaaga waxyoon xagga Allehaa, Alle na waxaad camal falaysaan waa og yahay.
3. Talana saaro Alle, Alle ayaana ku filan wakiile.
4. Ma yeelin Alle laba qalbi ruux laabtiis, mana yeelin haweenkiinna aad dihaaraysaanna (ka dhaaranaysaanna) hooyooyinkiin oo kale, mana yeelin kuwaad sheegateenna caruurtiinna oo kale, taasi waa hadalka afkiinna uun, Alle na wuxuu sheegi xaqa, isagaana ku hanuuniya jidka (toosan).
5. Ugu yeedha kuwaas aabayaalkood saasaa ku cadaalo badan Alle agtiise, haddaydaan aqoonnin aabayaalkoodna waa walaalihiinna diinta iyo sokeeyihiinna, korkiinnana dhib ma saarra

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ أَتَقِ اللَّهَ وَلَا تُطِيعِ
الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢﴾

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣﴾

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي
جَوْفِهِ ۖ وَمَا جَعَلَ أَرْوَاجَكُمْ أَلْسِنَةً
تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ ۖ وَمَا جَعَلَ
أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ
قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ
وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ﴿٤﴾

أَدْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ
فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ
فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ ۗ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ ۚ وَلَكِنْ

waxaad ku gaftaan, hasa yeeshee waxay u kasto quluubtiinnu (yaa laydin waydiin), Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ ۖ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥﴾

Suuraddan waxaa lagu magacaabaa suuratu Axsaab, Alle na wuxuu Nabiga Muxamed ah (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) u dardaarmay cabsida Alle iyo inuusan adeecin gaalada iyo munaafiqiinta, raacana waxa Alle u waxyooday, talana saarto Alle isagaa ku filan wixii loo talo saartee. Waxaana jirta inaan laabu laba qalbi lahayn. Haweenka lagu sheego inay hooyo la mid yihiinna hooya ma noqdaan, caruurtaad sheegataan idin kood dhalinna ilmihiiinnii dhabta ahaa ma aha, ee waa in aabahood loogu yeedho, hadaydaan aqoonna waa walaalihiinna diinta islaamka. Gafna Alle dadka uma qabto waxaase loo qabtaa wuxuu qalbigoodu u kaso. Nabigana (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle sarreeye wuxuu ummadda ka saamaxay gafka, halmaanka iyo waxa lagu qasbo. [Al-Axzaab: 1-5].

6. Nabigaa uga roon (turid badan) mu'miniinta naftooda, haweenkiisuna waa hooyooyinkood (xagga ixtiraamka iyo inay xaaraan idinka yihiin), qaraabaduna iyagaa qaarkood qaarka kale kaga mudan kitaabka Alle, mu'miniinta (kale) iyo muhaajiriinta, inaad wanaag u fashaan kuwa aad weliga ka dhigateen (oo aad is walaashateen) mooyee, xukunkaasna wuxuu ku qoran yahay kitaabka.
7. «Xusuuso» markaan ka qaadnay Nabiyada ballankoodii iyo adiga iyo Nuux, Ibraahim, Muuse iyo Ciise ibnu Maryam, oo ka qaadnay ballan adag.
8. Si Alle u warsado kuwa runlayaasha ah runtooda, gaaladana wuxuu u darbay cadaab daran.

الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٧﴾

لِيَسْئَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٨﴾

9. Kuwa (xaqa) rumeeyow xusuusta Alle siduu idiinku nicmeeyey, markay junuud (askar) idiin timid markaas oon ku dirnay dabayl iyo askar iyadoy aydaan arkayn, Alle na waxaad camal falaysaan waa arkaa.
10. Xusuusta markay idinkaga yimaadeen kor iyo hoosba, indhuhuna iisheen quluubtuna dhuunta gaadhay Alle na aad u maleyseen malooyin.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾

إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظَّنُونَ ﴿١٠﴾

Nabiga rumeyntiisa iyo adeeciddiisa yaa mu'miniinta uga xaqa badan naftooda. Haweenka Nabigana waa hooyooyinka mu'miniinta, qaraabaduna waxay mudan tahay dhawrid. Alle waxaa kale oo uu inoo caddeeyey inuu ballan adag ka qaaday Nabiyadii si ay xaqa u gutaan, siiba Nabi Muxamad, Nuux, Ibraahim, Muuse iyo Ciise, si ruuxa runlaha ah khayr loogu abaalmariyo loona warsado, gaaladana loo ciqaabo, Alle na mu'miniintii ree Madiino ee Nabigu la noolaa wuxuu xusuusiyey dagaalkii xisbiyadu ay dhan kastaba kaga yimaadeen madiino oo aad loo cabsaday, indhuhuna taagmeen, wadhuhuna dhuunta yimid, Alle na shar laga malaystay markaas dabayl iyo col aan la arkayn gaaladii Alle ku diray, mu'miniintiina u gargaaray. [Al-Axzaab: 6-10].

11. Halkaasaa lagu imtixaamay mu'miniinta gilgilid daranna lagu gil gilay.
12. Markey munaafiqintu lahaayeen iyo kuwa quluubta ka buka Alle iyo Rasuulkiisu waxaan dhagar ahayn nooma yaboohin.
13. Markay qayb ka mid ah lahayd ree Madiinow meel aad ku nagaataan (goobta) dagaalka ma jirto, ee noqda (xagga Madiino), koox iyaga ka mid ahna waxay idan warsan Nabiga iyagoo dhihi guryihiibaa naga dayacnaa,

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنَّ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾

mana dayacna ee waxaan carar ahayn ma rabaan.

14. Haddii loogu soo galo magaalada dhan kasto, markaas la warsado gaalnimu way la imaan lahaayeen, waxaan wax yar ahaynse kuma dhex nagaadeen.
15. Horay waxay ugu ballantameen inayan cararin, ballanka Alle na waa lays warsan.
16. Waxaad dhahdaa carar aad geeri ka carartaan ama dil wax idiinma taro, wax yar waxaan ahaynna laydiin ku raaxeyn maayo (adduunka).
17. Dheh yaa idinka ilaalin Alle hadduu dhib idin la doono, ama naxariis, wax Alle ka soo hadhay oo sokeeye ama gargaare ahna heli meysaan.

Sida dhabta ahna waa la imtixaanay mu'miniinta, kuwii niyadda ka bukayna waxay muujiyeen munaafaqnimo, waxaana ka soo baxay oy ku hadleen in Alle iyo Rasuulkiisu ku ballanfureen, waxayna ka codsadeen saaxiibbaddood inay goobta dagaalka iskaga baxaan kuna noqdaan magaalada Madiino oo muslimiintu daafacayeen, qaar ka mid ahna Nabigay fasax warsadeen iyagoo sheegi in guryuhu ka dayacan yihiin, dhab ahaanna waxay dooni carar, haddii loo soo galo oo gaalooba la dhahana way oggolaan, maxayse nolol adduun taraysaa, yaase Alle ka celin ciddii burisa ballankiisa, carar miyaase wax tari, ciddeese Alle ka sokow khayr iyo dhib karta, yaase gargaare ah Alle mooyee. [Al-Axzaab: 11-17].

18. Dhab ahaan yaa Alle u ogyahay kuwa reebayaalka ah (ku cabsiinta dagaalka) oo idinka mid ah iyo kuwa ku dhaha

وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ﴿١٤﴾

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلِ لَا يُؤْلَوْنَ الْأَذْبَرَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ﴿١٥﴾

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تَمْتَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾

* قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمَعْوِقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٨﴾

walaalahooda (munaafiqiinta ah) noo imaadda, dagaalkana ma tagaan wax yar mooyee.

19. Way idinkala bakhayli (wanaagga) marka cabsi timaadna waxaad arki iyagoo ku soo eegi, indhahooduna wareegi sida mid geeri hayso, marka cabsidu tagtana waxay idiinkugu dhibaan carrabbo afbadan, isagoo idinkala bakhayli khayrka, kuwaasi ma rumeynin (xaqa) waana hoobiyey Alle camalkooda, arrintaasuna waa u fudduddahay Alle.
20. Waxay malayn inayan tagayn xisbiyadu (colalka) waxayna jecel yihiin in marka cololku yimaadaan ay baadiyaha jiraan oy warkiinna warsadaan, hadday idin la joogaanna ma dagaallameen wax yar mooye.

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ
رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ
كَالَّذِي يُغَسِّقِي عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا
ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِاللِّسَانِ حِدَادٍ
أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا
فَأَخْبَطَ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾

يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ
يَأْتِ الْأَحْزَابَ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي
الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ
كَانُوا فِيكُمْ مَا قَتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢٠﴾

Jahaadka iyo difaaca dalka islaamka waa jid adag, mana aha in dadka la reebo oo cabsi galin iyo waswaas iyo balaayo iyo baasbaa dhacay lagula dhex jiro muslimiinta, sidii munaafiqiintii khayrka la necbayd mu'miniinta ee fulayaasha ahaa, indhaha galka ka rogi jiray sida ruux sakaraad hayo. Marka nabadda ahna xan iyo dhib u la jooga mu'miniinta, jeclaana in marka magaalada madiino iyo dhulka islaamka la soo weerari ay baadiyo ku maqnaadaan, waydiiyaanna warka muslimiinta, hadday joogaanna wax ma taren. [Al-Axzaab: 18-20].

21. Waxaa idiinku sugan Rasuulka Alle ku dayasho wanaagsan, ruuxii rajayn Alle iyo maalinta aakhiro, Alle na xusa in badan.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ
حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ
الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهُ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

22. Markay mu'miniintu arkeen xisbiyadii (colkii) waxay dhaheen kan waxii Alle iyo Rasuulkiisu noogu yabooheen, run buu sheegay Alle iyo Rasuulkiisu, waxaan iimaan iyo hoggaansan ahayna uma siyaadinnin.

23. Mu'miniinta waxaa ka mid ah rag ka rumeeyey waxay Alle kula ballantameen, waxaana ka mid ah mid gutay ballankii (ajashiisii), waxaana ka mid ah mid sugi, mana ayna badalin baddalid.

24. In Alle ka abaal mariyo runlowyaasha runtooda, oo cadaabana munaafiqiinta, hadduu doono, ama ka toobad aqbal, Alle na waa dambidhaaf badane naxariista.

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِن شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٢٤﴾

Waxaa ku waajib ah ruuxa mu'minka ah inuu ku daydo Rasuulka Alle: hadalka, ficilka, akhlaaqda iyo wax kasta oo wanaag ah, sida samirka, adkeysiga jahaadka iyo wixii la mid ah, waxayna calaamo u tahay Alle ka yaabid iyo darbasho maalinta qiyaame, ruuxa mu'minka dhabta ahna waa inuu rumeeyaa yabooha Alle iyo Rasuulkiisa, sida caadada mu'miniinta waa inay oofiyaan ballan qaadka Alle xaataa in xaqa difaaciisa lagu dhinto, siday faleen asaxaabtii Nabiga (ammaan iyo nabdgalayo Alle korkiisa ha yeelee) si Alle ruux walba u abaal mariyo. [Al-Axzaab: 21-24].

25. Alle wuxuu ku celiyey kuwii gaaloobay cadhadoodii, wax khayr ahna mayna gaadhin, Alle ayaana ka kaafiyey mu'miniinta dagaal, Alle na waa xoogbadane adkaada.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيمًا ﴿٢٥﴾

26. Kuwii u kaalmeeeyey ehlu kitaabkana ahaa wuxuu ka soo dajiyey (ka soo saaray) dhufaysyadoodii, wuxuuna ku tuuray quluubtooda argagax, koox ka mid ah waad dilaysaan, kooxna waa qafaalanaysaan.
27. Wuxuuna idin dhaxalsiiyey dhulkoodii guryahoodii iyo xoolahoodii, iyo dhul aydaan hadda ka hor ku joogsan, Alle na wax kasta wuu karaa.

وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ
فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ
وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾

وَأَوْرَثَكُمُ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
وَأَرْضًا لَمْ تَطَّوْهُهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٧﴾

Alle wuxuu ka warramay in cadawgii isu soo bahaystay baabi'inta Rasuulka iyo mu'miniinta, magaalada Madiinana hareereyey ay hungoobeen, lana noqdeen cadhadii iyagoon wax gaysan, mu'miniintiina Alle ka kaafiyey dagaal, iyo inuu yuhuuddii ku ballan furtay Nabiga iyo asxaabtiisana laga saaray dhufaysyadoodii; wax la laayay iyo wax la qafaashayna laga dhigay, dhulkay dulmiga la joogeenna loo soo celiyey mu'miniinta, ballan jabinta iyo khiyaamadana waa shaqada yuhuudda, waxaana yuhuud xukun caadil ah ku xukumay sacad binu mucaad. [Al-Axzaab: 25-27].

28. Nabiyow ku dheh haweenkaaga haddaad tihiin kuwo dooni nolosha adduunyo iyo quruxdeeda kaalaya waan idin gacan marin si quruxsanna idiin sii deyne.
29. Haddaadse tihiin kuwo dooni Alle iyo Rasuulkiisa iyo daartii aakhiro Alle wuxuu u darbay haweenka wanaagga fala oo idinka mid ah ajir wayn.
30. Haweenka Nabigow tiinnii la timaadda xumaan cad waxaa loo laa laabi cadaabka, arrintaasna waa u fududdahay Alle.

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكِ إِنْ كُنْتُمْ
تُحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَرَبِّتْنَهَا فَتَعَالَيْنَ
أُمْتِعَنَّ وَأَسْرِحَنَّ سَرَاحًا
جَمِيلًا ﴿٢٨﴾

وَإِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآخِرَةَ
الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ
مِنْكُمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

يَنْبَسَاءُ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُمُ
بِفِدْحَةٍ مُمَيَّنَةٍ يُضْلَعُ لَهَا الْعَذَابُ
ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾

31. Tiise adeecda Alle iyo Rasuulkiisa oo camal fiican fasha waxaan siinaynaa labo ajir, waxaanna u diyaarinnaa rizqi wanaagsan.

* وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ
وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِيهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ
وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

Aayadahan waxay waanin haweenkii Nabiga illeen waa banii aadmiye, wuxuuna Alle kala door galiyey inay dhalanteedka adduunka iyo quruxdiisa iyo Alle iyo Rasuulkiisa iyo daar aakhiro kala doortaan, oo hadday adduunyo rabaan uu Nabigu si quruxsan u sii dayn, hadday wanaag falaanna Alle si fiican ku abaalmarin, tii iyaga ka mid ah oo xumaan cad la timaadana (Alle waa ka koriyey) si daran loo ciqaabi, tiise Alle iyo Rasuulkiisa adeecda camal fiicanna fasha Alle siin ajir badan iyo khayr. [Al-Axzaab: 28-31].

32. Haweenka Nabigow ma tihidiin sida haweenka kale, haddaadse dhowrsataan hadalka ha nuglaynina oo uu damco midka qalbiga ka buka, hadal wanaagsanna ku hadla.

يَنْسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ
النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ
بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ
وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٣٢﴾

33. Kuna sugnaada guryihiinna, hana u wareegaysannina (idinkoo is faydi) sidii jaahiliyadii horraysay, salaaddana ooga, sakadana bixiya, Alle iyo Rasuulkiisana adeeca, Alle wuxuu uun dooni inuu xumaanta idinka tagsiiyo (fogeeyo dambiga) eehelu baytkow, idinna daahir yeelo.

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ
الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتَيْنِ
الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ
اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾

34. Xusuustana waxa lagu aqrin guryihiinna oo aayaadka Alle ah iyo sunnada (Nabiga), Alle na waa wax walba oge xeeldheer.

وَأذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ
آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
لَطِيفًا حَبِيرًا ﴿٣٤﴾

35. Ragga muslimiinta ah iyo haweenka muslimaadka ah, ragga mu'miniinta ah iyo haweenka mu'minaadka ah, ragga Alle adeeca iyo haweenka adeeca, ragga runlowga ah iyo haweenka runloowga ah, ragga samra iyo haweenka samra, ragga u khushuuca Alle iyo haweenka u khushuuca, ragga sadaqaysta iyo haweenka sadaqaysta, ragga sooma iyo haweenka sooma, ragga isdhawra iyo haweenka isdhawra, iyo ragga in badan Alle xusa iyo haweenka in badan xusa, wuxuu Alle u darbay dambi dhaaf iyo ajir weyn.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ
وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّالِحِينَ
وَالصَّالِحَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ
وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالرَّحِيمِينَ
وَالرَّحِيمَاتِ وَالْحَافِظِينَ وَالْحَافِظَاتِ
الَّذِينَ كَفَرُوا اللَّهُ كَثِيرًا
وَالَّذِينَ كَفَرُوا اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ
عَظِيمًا ﴿٣٥﴾

Aayadahan waxay si gaar ah u guubaabin una hanuunin haweenkii Nabiga ee joogay guriga daahirka ah si haweenka kale ee muslimiinta ah ugu daydaan, waxaana loo sheegay inayan la mid ahayn haweenka kale, kana fogaadaan wareeg iyo hadal nugul oo kuwa jirran waxgaliya ee ay hadal wanaagsan ku hadlaan, ayna is asturaan ooyan noqon sidii jaahiliyadii hore. Nasiib darro waxaa dhacday jaahiliyad cusub oo qaawisay haweenkii kana dhigtay badeeco la gado, jidhkooda ka ganacsada, taasina waxay khatar ku tahay nolasha bini aadmiga, salaad, sako, Alle iyo rasuulkiisa adeecidna laga helo si Alle xumaanta uga dheereeyo iyagoo xusuusan nicmada Alle iyo Nabinnimada guryahooda ku sugan iyo quraanka lagu akhrin, Alle na wuxuu ku abaal marin ajir wayn muslimiinta, mu'miniinta dhawrsadayaasha ah, rumeeyayaasha, samirrowyaasha, kuwa khushuuca, kuwa sadaqaysta, kuwa sooma kuwa isdhawra iyo kuwa badiya xuska Alle. [Al-Axzaab: 32-35].

36. Kuma habboona (umana bannaana) nin mu'min ah iyo haweenay mu'minad ah marka Alle iyo Rasuulkiisu wax xukumaan inay khiyaar u yeeshaan amarkooda, ruuxiise

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى
اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمْ
الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلًّا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾

caasiya Alle iyo rasuulkiisa
wuxuu dhumay dhumid cad.

37. (Xusuuso) markaad ku lahayd
kii Alle u nicmeeyey, adna aad u
nicmaysay (Zayd binu Xaarithah)
hayso haweenaydaada Alle na
ka yaab, naftaadana aad ku
qarinaysay wax Alle muujin
ood kana cabsanaysid dadka
(xishoonaysid) Alle ayaana u
muta in laga cabsado (lagana
xishoodo), markuu Zayd dantiisii
ka dhammaystayna (isfureenna)
aan kuu guurrinnay si ayan wax
dhib ah u ahaannin mu'miniinta
korkooda (hadday guursadaan)
haweenka ay fureen kuway wiilal
ka dhigteen (iyagoon dhalin)
amarka Alle na waa kii la fuliyo.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ
وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ
وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ
مُبْدِيهِ وَتَحْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ
أَنْ تَحْشَاهُ فَمَا قَضَىٰ زَيْدٌ مِنْهَا
وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ
إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

Ayadda hore waxay caddayn inaan ruuxna u bannaanayn inuu khilaaf waxa Alle iyo Rasuulkiisu faren oo xukun ah wax khiyaar iyo door doorasha ahna ayan xaq u lahayn, ruuxii amarka Alle iyo Rasuulkiisa caasiya oo khilaafana waa ruux dhumay oo jidka xaqa ah ka leexday, aayadaha kale waxay ka qisoon in asaxaabi la dhihi jiray Zayd oo Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ka wiil yeeshay waqti hore uu guursaday haweenay la dhihi jiray saynab, isna neceen muddo ka dib, markaas uu Nabiga kala tashaday, Nabiguna faray inuu haysto xaaskiisa Alle na ka yaabo, hase yeeshee Alle ayaa Nabiga ku yar canaantay; maxaa yeelay Alle ayaa Nabiga tusiyey inuu guursan markay is furaan, si uu caadadii jaahiliyadda u buriyo, aayaddana kuma sugno wax warka lagu badiyo, Alle na wuxuu doono yuu xukumaa oo falaa, waxaana waajib ah inaan rumeeyno. Caa'isha waxaa laga wariyey (Alle ha ka raalli noqdee) inay tidhi: hadduu Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wax loo waxyooday qarin wuxuu qarin lahaa aayaddan. [Al-Axzaab: 36-37].

38. Nabiga korkiisa dhib ma aha
waxa Alle u banneeyey, waana
jidskii Alle ee dadkii tagay ee

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا
فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سِنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ

hore, amarka Allena waa qadar xukuman.

39. (Waxaa ammaan mudan) kuwa gaadhsiya (dadka) farriimaha Alle, kana cabsada Alle, oon kana cabsan axad ka soo hadhay, Alle ayaana ku filan xisaabiye (kaalmayn).

40. Ma aha (Nabiga) Muxamad ah aabbaha ruux raggiinna ka mid ah, laakiin waa Rasuulkii Alle iyo kii lagu khatimey Nabiyada, Alle na wax walba waa ogyahay.

41. Kuwa xaqa rumeeyow xusa Alle wax badan.

42. Weyneeyana aroortii iyo galabtii.

43. Alle na waa kan idiin naxariista malaa'igtiisuna idiin ducayso, si uu idiin ka bixiyo mugdiyaasha idiin kuna bixiyo nuurka, waana kan u naxariista mu'miniinta.

44. Bariidoodu maalintay Alle la kulmi waa salaam, wuxuuna u darbay ajir weyn.

خَلَوْا مِنْ قَبْلِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا ﴿٣٨﴾

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ﴿٤٠﴾ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٤١﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤٢﴾

وَسَيُحَوِّهُ بَكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٣﴾ هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٤﴾

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ، سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿٤٥﴾

Wax Alle xalaaleeyey Nabiga wax kama saarra, illeen amarka isagaa iska leh, hor iyo dibbee, waxaana ammaan mudan kuwa farriinta xaqa ah ee Alle gaadhsiya dadka, kana yaaba Alle kaliya, wax ka soo hadhayna aan ka cabsanayn, Alle na ku filan wakiil gargaar ah oo xisaabiya, tan kale waxay sheegi aayadda afartanaad inuusan Nabigu aabbo u ahayn ragga ee uu yahay Rasuulkii Alle ee lagu khatimay Nabiyada, Alle na wax walba waa daalacdaa, waase in xuska Alle la badiyaa wakhti kasta, si Alle noogu naxariisto, malaa'igtuna noogu ducayso, nuurna u hello mugdigana uga baxno, maalintaan la kulannana uu inoo naxariisto nabad galyo iyo ajir waynna inoo siiyo. [Al-Axzaab: 38-44].

45. Nabiyoow waxaannu ku dirray adoo marag ah, oo bishaarayn oo digi.
46. Oo dadka Alle ugu yeedhi idankiisa, oo siraad ifi ah.
47. Ee u bishaaree mu'miniinta inay xagga Alle ku leeyihiin fadli (dheeraad) weyn.
48. Hana adeecin gaalada iyo munaafiqiinta, dhibkooda iska gudub (hana u aabayaelin) Alle na talo saaro isagaa ku filan wakiile.

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا
وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٥﴾

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا
مُنِيرًا ﴿٤٦﴾

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ
فَضْلًا كَبِيرًا ﴿٤٧﴾

وَلَا تُطِيعِ الْكُفْرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ
أَذْنَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ
وَكِيلًا ﴿٤٨﴾

Alleheen wuxuu u diray dadka dhammaantiis Nabiga Muxamed ah (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) isagoo marag ah oo u bishaarayn mu'miniinta una digi gaalada, xaqana dadka ugu yeedhi, isagoo nuur cad oon mugdi ku jirin ah, Alle na wuxuu faray inuu u sheego mu'miniinta wanaagga Alle u darbay iyo inuusan gaalada iyo munaafiqiinta warkooda adeecin, isagana jeedsado, Alle na talo saarto, illeen isagaa ku filan talo saarashee. Cadaa binu Yasaar waxaa laga wariyey inuu yidhi: waxaan la kulmay Cabdullaahi binu Camar binu Caas, waxaana idhi: iiga warran tilmaanta Nabiga (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) tawreed dhexdeeda, wuxuuna yidhi: Alle Ayaan ku dhaartaye wuxuu ku tilmaaman yahay tawreed tilmaamihiisa quraanka qaarkood. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: markay soo dagtay aayadda (Nabiyoow annagaa ku dirray adoo marag ah...) oo uu ahaa Nabiguna kii faray Cali iyo Macaad (Alle ha ka raallinoqdee) inay aadaan Yaman yaa wuxuu ku yidhi (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): taga bishaareeyana, hana eryina, fududeeyana hana adkyenina, waxaa laygu soo dajiyay (aayaddane). Waxaa wariyey Ibnu Abiixaatim iyo Dabaraani. [Al-Axzaab: 45-48].

49. Kuwa (xaqa) rumeeyow haddaad guursataan haween mu'minaad ah markaas aad furtaan taabasho horteed, wax cidda ah kuma lihidin korkooda oy tirsan, ee gacan mariya una sii daaya si quruxsan.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ
الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ
تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ
تَعْتَدُونَهَا فَمَتَّعُوهُنَّ وَسَرَخُوهُنَّ سَرَاحًا
جَمِيلًا ﴿٤٩﴾

50. Nabiyow waxaan kuu bannaynay haweenkaaga aad siisay meherkoodii iyo waxaad hanatay (xagga gaalada) oo Alle kugu soo celiyey, iyo gabdhaha adeerkaa, gabdhaha eeddadaa, gabdhaha abtiyadaa, gabdhaha habar yarahaa oo kula soo hijrooday, iyo haweenay mu'minad ah hadday nafteeda Nabiga u hibayso, hadduu doono inuu guursado Nabigu, iyadoo ay gaar kugu tahay mu'miniinta ka sokow, waan ognahay waxaan ku faral yeellay mu'miniinta xagga haweenkooda, iyo waxa gacantoodu hanato, si aan korkaaga dhib u ahaan, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ
الَّتِي ءَاتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ
عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّتِكَ وَبَنَاتِ خَالَكَ
وَبَنَاتِ خَالَتِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ
وَأُمَّرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبْتَ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ
إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً
لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا
فَرَضْنَا عَلَيْكُمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾

Aayadahan waxay ka warrami xagga guurka, iyo furidda iyo inaan haweenay la furay taabasho horteed wax cidda ah korkeeda ahayn, tan kale waxay caddayn waxyaalaha guurka ku saabsan oo Alle u banneeyey Nabiga (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) iyo mu'miniinta, wax Nabiga ku gaar ah iyo wax guud ahaaneedba, iyo in meherku yahay lagama maarmaan, siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): dayday kaatun bir ahna ha ahaatee (meher), kuwana wuxuu isugu guuriyey inuu quraanka baro, taasina waa xurmeynta haweenka iyo qaddarintooda. [Al-Axzaab: 49-50].

51. Waad dib dhigi taad doonto, waadna soo dhaweyn taad doonto oo ka mid ah, kuwaad doonto inaad soo ceshato oo ka mid ah kuwaad ka fogaatay dhib korkaaga ma aha inaad soo ceshato. Saasaana u dhaw inay indhadoodu qabowsadaan ooyan murugoon oy raalli ku noqdaan waxaad siisay dhammaantood,

* تُرْجَى مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُتَوَى
إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنْ أَبْتَغَيْتَ مِمَّنْ
عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى
أَنْ تَقْرَأَ عَيْنُهُنَّ وَلَا تَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ
بِمَا ءَاتَيْتَهُنَّ كُلَّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي
قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥١﴾

Alle na waa ogyahay waxa quluubtiinna ku sugan, Alle na waa oge dulqaad leh.

52. Kuuma bannaana Nabiyow haweenka (kale) mar dambe iyo inaad haween kale ku badasho si kasta ood ula yaabto quruxdooda waxaad hanato mooyee (oo gaalo laga helo) Alle na wax walba waa ilaaliye.

Aayadahan waxay ka warrami Nabiga (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) iyo haweenkiisii, iyo inay Nabiga u bannaanayd inuu siduu rabo ula noolaado haweenkiisa, si iyaguna ayna u murgin, una raalli noqdaan, Alle na wuu daalacan waxa quluubta ku sugan. Wuxuuna Alle ku abaalmariyey haweenkii Nabiga inayna Nabiga u bannaanayn guur haween kale, iyo inuu furo haweenkiisa oo kuwo kale ku baddalo, maxaa yeelay imtixaan bay soo mareen kana gudbeen waxayna noqdeen hooyooyinkii mu'miniinta, saasna waxaa qaba Ibnu Cabbaas, Mujaahid, Daxaak, Qataade, Xasan, Ibnu Jariir iyo culimo kale oo badan. [Al-Axzaab: 51-52].

53. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha galina guryaha Nabiga in cunno leydiinku idmo (yeedho) mooyee idinkoon sugayn bislaadkiisa, hasa yeeshee marka laydiin yeedho gala, markaad cuntaanna socda hana sugina sheeko, illeen taasi waxay dhibi Nabigee wuuna idinka xishoone Alle se xaqa kama xishoodo, haddaad wax warsataan haweenka (Nabigana) ka warsada xijaab gadaashiis. Saasaa u daahirnimo badan (u fiican) quluubtiinna iyo quluubtoodaba, xaqa uma lihidin inaad dhibtaan Rasuulka Alle ama aad guursataan

لَا يَجِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا ﴿٥٢﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَظْرِينَ إِنَّهُ وَلَئِڪِن إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعَمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَقْبِسِينَ لِجَدِثٍ إِنْ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيِّ فَيَسْتَجِيءَ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَجِيءَ مِنْ أَحَدٍ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾

haweenkiisa gadaashiis waligeed, arrintaasuna way ku wayn tahay Alle agtiisa.

54. Haddaad muujisaan wax ama qarisaan Alle waa wax kaste oge.
55. Korkooda (haweenka) dhib kama saarra (inaaney ka xijaaban) aabayaalkood, wiilashooda, walaalahood, wiilasha walaalahood, wiilasha abbaayayaalkood, haweenkooda (mu'miniinta ah) iyo waxay hanatay gacmahoodu, kana dhawrasada Alle, Alle wax kasta wuxuu u yahay marage.

إِنْ تُبَدُّوا شَيْئًا أَوْ تَخْفَوْهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٥٥﴾

Ma habboona in guriga Nabiga (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) lays ka galo idan la'aan iyo isagoon cunto laysugu yeedhin, aadaabtuna waa in marka marti qaadku dhammaado loo fududeeyo dadka guriga een sheeko la wadin gaar ahaan waxaa lagu sii adkeeyey guryihii Nabiga ee waxyigu ku soo dagayay, Nabiguna uu ka xishoonayay bixinta, Alle se xaqa ka ma xishoodo, waxaana asluub fiican ah in marka haweenka la warsan alaab iyo wax la mid ah laga warsado meel asturan gadaasheed iyo xushmad sidii haweenkii Nabiga Alle ku caddeeyey, saasaana qalbiga u roon, mana bannaana in Rasuulka Alle la dhibo ama haweenkiisii la guursado gadaashiis, maxaa yeelay waa arrin ku wayn Alle agtiisa, Alle na wax kasta waa ogyahay, hasa yeeshee haweenka dhib kama saarra inaanay ka xijaaban ragga aan u bannaanayn inay guursadaan weligood sida aabbe, wiilkeeda, walaalkeed iyo wixii la mid ah sidoo kale haweenka mu'miniinta ah ee sharafta leh. Rasuulkuna (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: haddii la iigu yeedho cudud waan ajiibi, haddii la ii hadiyeyo mijinna waan aqbali, ee markaad faaruqdaan wixii laydiin ku yeedhay ka fududeeya qoyska guriga leh una kala taga dhulka. Wataas asluubta iyo sharafta islaamku. [Al-Axzaab: 53-55].

56. Alle iyo malaa'igtiisu waxay ku sallin (ammaani) Nabiga, ee kuwa (xaqa) rumeeyow ku salliya korkiisa oo salaama salaana.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

57. Kuwa dhiba Alle iyo Rasuulkiisa wuu lacnaday Alle adduun iyo aakhiroba, wuxuuna u darbay cadaab wax dulleeya.

58. Kuwa ku dhiba mu'miniinta rag iyo haweenba waxayan kasbannin waxay xambaarteen been abuurasho iyo dambi cad.

59. Nabiyow ku dheh haweenkaaga iyo gabdhahaada iyo haweenka mu'miniinta isku dada shukadiinna, taasaa idiinku dhaw in laydin aqoonsado oon laydin dhibine, Alle na waa dambi dhaafe naxariista ah.

60. Haddayna ka joogin munaafiqiintu iyo kuwa qalbiga ka buka iyo kuwa gilgili (beenta ku faafin) Madiino waannu kugu diri kulamana darsayaan wax yar mooyee.

61. Waana la lacnaday meelkastooy joogaanba, hana la qabto oo la dilo dilmo.

62. Waana sunnadii Alle ee dadkii horee tagay wax badalina uma heshid sunnada Alle.

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٥٧﴾

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا كُتِبَ لَهُنَّ فَقَدْ أَحْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِنَّمَا مُبِينًا ﴿٥٨﴾

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ قُلُوبًا لَّا تَزُولُ حَتَّىٰ يَتْلَىٰهَا عَلَيْهِمْ مِنَ الْكَلِمَاتِ ذَٰلِكَ أَتَىٰ أَن يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذِينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٩﴾

* لَئِن لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾

مَلْعُونِينَ ۗ أَيُّنَمَا اتَّفِقُوا أَخِذُوا وَقْتِكُمُوسًا وَتَقْتِيلًا ﴿٦١﴾

سَنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾

Salliga Alle waa ammaan iyo naxariis, kan malaaigtuna waa duco iyo dambi dhaaf warsasho sida dadka, aayaddana wuxuu ku faray Alle dadka inay ku salliyaan Nabiga. Salaadda dhexdeeda, iyo markii la xuso, iyo khudbadahana waaba waajib salligu. Fadli badan baana ku soo arooray xaalkeda oo ka mid yahay in Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): kan iigu mudan dadka maalinta qiyaame waa kan ugu badan salligayga. Aayadaha kalana waxay cadayn in kuwa Alle hadal xun ku dhiba iyo Rasuulkiisa xaqana

ka leexda, mu'miniintana dhiba dambi la'aan ay mudan lacanad adduun iyo mid aakhiraba, ay xambaarsadeen abuurasho iyo dambi. Haweenkii Nabiga iyo gabdhihiisii iyo haweenka mu'miniinta oo dhan waxaa la faray inay is asturaan, si loo aqoonsado inay sharaf leeyihiin oon loo dhibin. Mana habboona waana munaafiqnimo lacanad lagu muto iyo qabasho iyo dilba in lala dhex ordo magaalooyinka muslimka wax muslimka dhibi oo war been ahiyo dacaayad ah, wataas akhlaaqda islaamku iyo dhaqankiisa dhabta ah. [Al-Axzaab: 56-62].

63. Dadku waxay ku warsan Nabiyow saacadda (qiyaame), waxaad dhahdaa cilmigeedu wuxuu jiraa Alle agtiis, miyaadse ogtahay inay suuroowdo inay saacaddu dhawdahay.
64. Alle wuxuu lacnaday gaalada wuxuuna u darbay (naarta) saciir.
65. Iyagoo ku waari dhexdeeda waligood oon helaynna sokeeye jecel iyo gargaare midna.
66. Maalinta lagu gagaddin wajigooda naarta waxay dhihi shallaytadeennee haddaan adeecno Alle oon adeecno rasuulkii.
67. Waxayna dhihi Allow waxaan adeecnay madaxdannadii iyo kuwii noo waaweynaa, waxayna naga dhumiyeen jidkii.
68. Ee Allow sii kuwaas laban laab cadaab lacanad waynna lacnad.

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا
عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ
السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ
سَعِيرًا ﴿٦٤﴾

خٰلِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا
نَصِيرًا ﴿٦٥﴾

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ
يَلَيْتَنَّا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ ﴿٦٦﴾

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا
فَأَصَلُّنَا السَّبِيلَا ﴿٦٧﴾

رَبَّنَا ءَاتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ
وَأَلْعَنُهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾

Sida aayado badanba sheegeen saacadda qiyaame markey dhici Alle unbaa og, inay dhawdahayna waa suuroowdaa, waana sugan tahay, illeen wixii kugu soo socdaba waa dhaw yahay, waxaase loo baahan yahay in loo darbado, macnase kuma jiro in la warsado goortay imaan. Gaalana Alle wuu lacnaday ciqaab

daranna wuu u darbay iyagoo ku waari waligood, waxayna ku calaacali inay khasaareen markay maqleen warkii madaxdoodii jidka xaqa ah ka leexisay, iyagoo warsan Alle in kuwaas lacnadi ku dhaco cadaabkana loo laab laabo. Taasina waxay ku tusin xumaanta saaxiibka qalloocsan iyo war xun oo la maqlo inay sabab u tahay ciqaab daran iyo halaag ee waa in laga digtoonaado, wanaaggana laysku raaco laguna saaxiibo, xumaantana laga tago lays kuna maqlin, laguna saaxiibin, illeen waa luggooyee. [Al-Axzaab: 63-68].

69. Kuwa (xaqa) rumeeyow ha noqonnina sidii kuwii dhibay (Nabi) Muuse oo Alle ka bari yeelay waxay (ku) sheegeen, Alle agtiisana wuxuu ku leeyahay waji (sharaf).
70. Kuwa (xaqa) rumeeyoow ka dhawrsada Alle hadal toosanna ku hadla.
71. Haydiin wanaajiyo camalkiinna hana idiin dhaafo dambigiinne, ruuxii adeeca Alle iyo Rasuulkiisa wuxuu u liibaanay dhab ahaan liibaan weyn.
72. Annagaa u bandhignay ammaanadda (cibaadada) samooyinka, dhulka iyo buuraha wayna diideen inay xambaaraan wayna ka cabsadeen xaggeeda, waxaase xambaaray dadka, wuxuuna noqday dulmi badane jahli badan.
73. Si Alle u cadaabo munaafiqiinta rag iyo haweenba iyo mushrikiinta (gaalada) rag iyo haweenba, uu kana toobad aqbalo mu'miniinta rag iyo haweenba, Alle na waa dambidhaafe naxariista.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا
كَالَّذِينَ ءَادَوْا مُوسَىٰ فَبَرَأَهُ اللَّهُ مِمَّا
قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴿٦٩﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا
قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾

يُصَلِّحْ لَكُمْ ءَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ
فَارَقَ قَوْمًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ
كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

لَيَعَذِّبَ اللَّهُ الْمُتَنَفِقِينَ وَالْمُنْفِقَاتِ
وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ
عَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٣﴾

Waxaa habboon inaan dhibaa la noqonnin sidii gaaladii dhibtay Nabi Muuse markuu xishood iyo sharaf kula dhex noolaa, Alle na ka fogeeyey kana bari yeelay waxay ku sheegeen, sharafna Alle agtiisa ugu yeelay. Waana in Alle laga yaabo hadal run ah oo xaq ahna lagu hadlo si Alle dambigeenna u dhaafo, markaan adeecno Alle iyo Rasuulkiisana aan u liibaanno liibaan wayn. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: ruuxii jecel inuu noqdo kan ugu sharaf badan Alle haka yaabo. Hadalka toosanna waa runta iyo xaq. Alle na wuxuu u bandhigay cirka, dhulka iyo buurahaba inay qaadaan ammaano, taasoo ah cibaadada iyo waxa lays faray iyo waxa layska reebay wayse ka cudur daarteen kana cabsadeen, waxaase xambaaray dad oo dulmi iyo jahli ku dheehan si munaafiqiinta iyo gaalada loo cadaabo mu'miniintana looga toobad aqbalo, looguna dambi dhaafo. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: afar haddaad haysato wax kaama dhibo wixii kaa taga oo adduun ah, ilaalinta ammaanada, runta sheekada, fiicnida dabeecada iyo xalaalnimada cunnada. Waxaa wariyey Imaam Axmed». Albaanina waa sax ayuu yiri. [Al-Axzaab: 69-73].

Suurat Saba'

سُورَةُ سَبَأٍ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Mahad Alle ayaa iska leh ay awooddiisa ku jiraan waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, mahadna isagaa muta aakharo iyo adduunba, waana falsame xeel dheer (wax walba oge).
2. Wuxuuna ogyahay waxa dhulka gali iyo waxa ka soo bixi iyo waxa ka soo dagi samada iyo waxa u kori, waana naxariiste dambidhaafa ah.
3. Kuwii gaaloobay waxay dhaheen nooma imaaneyso saacadda (qiyaame), waxaad dhahdaa saas ma aha ee Rabbigay baan ku dhaartey way idiin imaan, Rabbigay waa wax maqan oge, wax darro la egna kagama qarsoona samooyinka iyo dhulka dhexdooda iyo wax waxaas ka yar iyo wax ka weyn midna, wax walbana kitaab cad bey ku sugan yihiin.
4. Si Alle u abaal mariyo kuwa rumeeyey (xaqa) oo camal fiican falay kuwaasna waxay mudan dambi dhaaf iyo risqi wanaagsan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ
وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١﴾

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ
مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ
فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ
قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عِلْمُ الْغَيْبِ
لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ
وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا
أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٣﴾

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ أَوْلِيَّكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ﴿٤﴾

5. Kuwa u socda iney aayaadkannaga (ka leexdaan) iyagoo u maleyn iney daalin (Alle) kuwaasi waxay mudan cadaab daran oo xun.
6. Waxey arki kuwii cilmiga la siiyeyna (mu'miniinta) in waxa laga soo dajiyey xagga Alle xaq yahey kuna hanuunin jidka Allaha adkaada ee la mahdiyo.

Aayadahanu waxay caddeyn in Allaha cirka iyo dhulka waxa ku sugan xukuma ee maamula oo aakharo iyo adduunba iska leh ay mahadi u sugnaatey, wax kasta oo aduunka ka dhicina uu ogyahey, gaaladuse waxey diidi saacadda qiyaame iyo xaqa, wuuse keeni Allaha wax walba og si uu u abaal mariyo kuwa wanaagga faley iyo gaaladaba mid walba camalkiis, kuwa xaqa rumeeyeyse oo cilmiga la siiyey waxey ogyihiin in quraanku xaq yahey kuna hanuuniyo waddada Alle ee toosan. [Saba': 1-6]

7. Waxey dhaheen kuwii gaaloobey maydin tusinnaa nin idiin ka warrami in marka laydin kala geeyo (jidhkiinna) kala gayn dhammaanteed in abuur cusub leydin abuuri.
8. Ma Alle ayuu ku been abuuran mase wuu waalan yahay, saas ma aha ee kuwaan rumeynin aakhiro waxay ku sugnaan cadaab iyo baadi fog.
9. Miyeyna arkaynin waxa hortooda ah iyo waxa gadaashooda ah oo samo iyo dhul ah haddaan doonno waxaannu la goyn dhulka, mise waxaan ku soo rideynaa goosimo samada ka mid ah arrintaasna

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ
أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزٍ أَلِيمٍ ﴿٥﴾

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنزِلَ
إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى
صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٦﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَى
رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُرِّقْتُمْ كُلَّ مَرْقٍ
إِنَّكُمْ لَنى خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٧﴾

أَفَتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ
الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ
وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٨﴾

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيَّنَّ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلَقَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِن نَّشَأُ
نَحْسِفُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ
كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنِّي فِي ذَلِكَ لِآيَةٌ
لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنبِئٍ ﴿٩﴾

aayad baa ugu sugan addoon
kastoo towbadkeen badan.

10. Dhab ahaan baan u siinnay
Nabi Daawuud fadli (dheeraad)
xaggannaga ah, waxaana nidhi
buurahoow la celceliya tasbiixda,
shimbiiraahow (la celceliya
tasbiixda), waxaana u jilcinney
birta.
11. Waxaana ku nidhi ka samee
diricyada (dharka dagaalka)
sugna tixiddeeda, wanaagna
fala, waxaad faleeysaana waan
arkaa.

* وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا
يَجِبَالٌ أَوْبِي مَعَهُ وَالظَّيْرُ وَأَلْنَا لَهُ
الْحَدِيدَ ﴿١٠﴾

أَن أَعْمَلَ سَبْعَتِ وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ
وَأَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ﴿١١﴾

Gaaladu had iyo jeer waxay diidaan xaqa kana jeedsadaan, mar waxay inkiraan qiyaamada marna waxay Nabiga ku sheegaan been abuurte ama waalli, waxaase jirta iney baadi ku sugan yihiin meyse ku waana qaataan cirka iyo dhulka dhan walba ka jira, hadduu Alle doonana uu dhulka la goyn karo ama cirka ku soo ridi karo, ka dib wuxuu Alle ka waramay Nabi Daawuud si loogu waano qaato iyo in buuraha iyo shimbiiruhu la tasbiixsan jireen, birtana loo jilciyey si uu uga sameeyo dharka dagaalka, Alle na farey inuu wanaag sameeyo, illeen Alle wax walba waa arkaaye. [Saba': 7-11].

12. Nabi Suleymaana waxaan
u sakhirray dabeysha,
kallahaaddeedu waa bil,
carraabaheeduna waa bil,
waxaan u dureerinney il nuxaas
ah (maar), jinnigana waxaa ka
mid ah kuwo ku hor shaqeyya
idanka Alle, ruuxii ka mid ah oo
ka iisha amarkannaga waxaan
dhadhansiineeynaa cadaabka
saciiro.
13. Waxay u sameyn Suleymaan
wuxuu doono oo mixraabyo
(fooqaq) iyo suurooyin, iyo

وَلِسْلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوها شَهْرٌ وَرَوَّاحُها
شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ
الْحِجْلِ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ
وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَن أَمْرِنَا نُدْفِقْهُ مِنْ
عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿١٢﴾

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّحْرَبٍ
وَتَمَثِيلٍ وَحِقَانٍ كَأَلْجَوَابِ

xeedhooyin dar oo kale ah, iyo dharyo sugan, waxaana ku nidhi fala ehelka Daawuudow mahadnaq, waxaana yar addoommadayda shugriga badan.

14. Markaan geerida ku xukunnay Nabi Suleymaan wax tusiyey geeridiisa ma jiro oon ahayn aboorka cunay ushiisa, markuu dhacay yaa waxaa u caddaaday jinnigii haddey waxa maqan og yihiin ineyna ku nagaadeen cadaab wax dulleeya (shaqadiisa darteed)

وَقُدُورٍ رَّاسِيَتٍ أَعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا
وَقَلِيلٍ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورِ ﴿١٣﴾

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ
عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةٌ الْأَرْضِ تَأْكُلُ
مِنْسَاتَهُ فَلَ مَا خَرَّ تَبَيَّتِ الْحِنُّ أَنْ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبِ مَا لَبِثُوا فِي
الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

Markuu Alle sheegay qisadii Nabi Daawuud iyo waxa Alle siiyey wuxuu raaciyey qisadii wiilkiisa Nabi Suleymaan ahaa iyo in Alle u sakhiray dabeysaha oo orod dheer kallahaad iyo carraababa mid walbana ay ku goyn in bil loo socdo maartana loo jilciyey, jinnigana ku shaqayn jiray amarka Alle iyagoo u sameyn guryo iyo sawirro iyo weelal iyo dharyo waawayn, farayna Daawuud iyo ehelkiisa ineyn Alle ku mahdiyaan, in kastoo dad mahad naqaa yar yahay, jinnigana inkastoo uu sheeganayey inuu ogyahay waxa maqan haddana waxaa ka qarsoomay geeridii Nabi Suleymaan oo sidii bay shaqada ugu jireen. Ilaa ushii uu ku tiirsanaa aboor cuno oo dhaco, hadday waxa maqan ogyihiin ma ayna wadeen shaqadaas adag, waxaana innagu waajib ah inaan rumeyno qisadaas Nabiyada sida quraanku inoo sheegay. [Saba': 12-14]

15. Guryihii reer Sabaad waxaa ku sugnayd calaamo, beeraana ka xigay xagga midig iyo xagga bidixba, waxaana Alle ku yidhi cuna risqiga Allihii kuna mahadiya, waa balad wanaagsan iyo Alle dambi dhaaf badane.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ
جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُّوا مِنْ رِزْقِ
رَبِّكُمْ وَأَشْكُرُوا لَهُ ۖ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبِّ
عَفُورٌ ﴿١٥﴾

16. Wayse jeedsadeen, waxaanna ku dirnay daad daran, waxaanna ku badalney labadoodii beerood beero kale oo geedo khadhaadh iyo qoryo iyo sidri yar ah.

فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ
وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أُكُلٍ
خَمِطٍ وَأَثَلٍ وَشَىٰءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾

17. Sidaasaana ku abaalmarinnay gaalnimadoodii darteed, abaalmarin xunna waxaan abaal marinnaa kuwa gaalnimada badan.
18. Waxaanna yeelney dhexdooda (Yaman) iyo magaalooyinkii barakeysnaa (Shaam) magaalooyin muuqdo (oo xiriira) waxaanna qadarnay socodkooda, waxaana ku nidhi ku socda dhexdeeda habeen iyo maalinba idinkoo aamin ah.
19. Waxayse dhaheen Allow noo kala fogee socodka, wayna dulmiyeen naftooda, waxaanna ka yeelnay wax lagu sheekeysto. Waanna kala goyney, sidaasna waxaa ugu sugan calaamo ruux kastoo samir badanoo mahadin badan.

ذَلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قُرَى ظَلَهْرًا وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا ءَامِنِينَ ﴿١٨﴾

فَقَالُوا رَبَّنَا بَعِدَ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مَزْقٍ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾

Saba waxay aheyd dowlad ka dhisneyd Yaman oo Alle nimco siiyey dadkeeda, uuna faray inay cunaan nimcada Alle, kuna mahdiyaan, caabudaanna, weyse inkireen oo xaqa ka jeedsadeen, markaasaa Alle ku ciqaabay inuu ku sii daayo daad daran oo maansheeyey biyo xidheenka Ma'ribna kharribey markaasey u kala tageen adduunka, beerahoodii fiicnaana lagu badalay geedo khadhaadh oo xun. Kibirhoodii dartiis yaana saas loogu abaalmarinayey, tan kale markii Alle ugu nicmeeyey magaalooyin is haya oy ku nastaan safarkooda xagga shaam yey warsadeen in loo kala fogeeyo, markaas Alle kala diray kana yeeley wax lagu sheekeysto, oo lagu cibraqaato. [Saba': 15-19].

20. Dhab ahaan waxaa ku rumoobey gaalada korkooda ibliis malihiisii, wayna raaceen wax yar oo ka mid ah oo mu'miniin ah mooyee.

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾

21. Mu'miniinta awood kuma laha Iblis wax kalana uma aannaan yeelin inaan kala ogaanno mooyee ruuxa rumeeyey aakhiro iyo kan ka shakisan xaggeeda. Rabbigaana wax walba waa ilaaliye.
22. Waxaad dhahdaa u yeedha kuwaad sheegateen Alle ka sokow (iney ilaahyaal yihiin) kuma hantaan darro wax la eg samooyinka iyo dhulka midna, wax wadaag ahna «shirkadna» kuma leh dhexdooda, Alle wax u kaalmeeyana kuma laha khalqiga.
23. Kumana anfaco shafeeco Alle agtiisa, ruuxuusan idmin. Markase laga faydo argagaxa quluubtooda waxay dhihi muxuu yidhi Allihiin, markaasey dhihi kuwa shafeeci wuxuu yidhi xaq waana Rabbiga sarreeya ee weyn.

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَأْتِيهِمْ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ﴿٢١﴾

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفِيعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾

Iblis lacanadi ha ku dhacdo wuxuu ku dhaartey inuu galaafan wax badan oo dadka ka mid ah, waxaana raacay wax badan, mu'miniinse awood kuma leh inuu duufsado Alle na wax walba waa awoodaa ee waxuu saas u falay imtixaan iyo in Alle kala ogaada mu'miniinta iyo gaalada. Wax cirka ama dhulka maamulkooda Alle la wadaagana ma jiro wax shafeecina ma jiro idanka Alle la'aantiis, Alle na had iyo jeer xaq iyo runta yuu sheegaa, waxaana sugnaaday in Alle u dhihi Rasuulka (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee), qiyaamada: madaxa kor u qaad oo dheh waa lagu maqliye oo warso waa lagu siine oo shafeec waa lagaa shafeeco aqbaliye. [Saba': 20-23]

24. Waxaad dhahdaa yaa idinka arsaaqa samooyinka iyo dhulka, waxaad dhahdaa Alle, annaga

* قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ

- iyo idinka mid un baa hanuunsan ama baadi cad ku sugan.
25. Waxaad dhahdaa laydin warsan mahayo waxaan dambaabney annagana nalama warsado waxaad camalfaleysaan.
26. Waxaad dhahdaa waxaa ina kulmin Rabbigeen, markaasuu ina kala xukumin si xaq ah waana caadil wax walb og.
27. Waxaad dhahdaa i tusiya kuwaad Alle haleeshiiseen oo (aad ka dhigteen) shurako (wax la wadaaga) saas ma aha ee Alle waa adkaade falsan.

لَعَلِّي هُدَىٰ أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٤﴾

قُلْ لَا تَسْأَلُونَنَا عَمَّا أَعْرَمْنَا وَلَا نَسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤٥﴾

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٤٦﴾

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٧﴾

Alle ayaa dadka iyo khalqiga kalaba ka arsaqa cirka iyo dhulka, gaaladii horana haddii la warsado saasey ku jawaabi jireen, illeen wax kale oo roob keena ama doog soo bixiya ma jiraane. Xaquuna waa mid kaliya, dambi ruux faleyna cid kale lama warsado, Alle na wuxuu kulmin dadka maalinta qiyaamaha wuxuuna u kala xukumi si cadaalad ah, wax cibaadada la wadaagana ma jiro, waxay gaaladu caabudi oo Alle ka soo hadhayna dhammaan waa wax kama jiraan beenbeen ah. [Saba': 24-27]

28. Kuumaannaan dirin waxaan dadkoo dhan ahayn, adoo u bishaaraynaya mu'miniinta, una digi gaalada, laakiin dadka badidiisu ma oga.
29. Waxayna dhihi waa goorma yaboohaasi (soo bixinta) haddaad run sheegaysaan.
30. Waxaad dhahdaa waxaa idiin sugnaaday waqti aydaan saacad ka dib dhacaynin kana hor dhacaynin.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾

قُلْ لَّكُمْ مَبِيعَاتُ يَوْمٍ لَا تَسْتَعْرِفُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾

31. Waxay dheheenna kuwii galoobay rumeyn mayno quraankan iyo kuwii ka horreeyey midna, hadaad arki lahayd daalimiinta oo taagan Alle agtiisa (qiyaamada) oo qaarkood qaarka kale hadal u celin ooy ku dhihi kuwii raaciyadda ahaa kuwii madaxda ahaa ee isla waynaa haddaydaan jirin waxaan ahaan laheyn mu'miniin, (waxaad arki laheyd arin weyn oo lala yaabo).

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعَفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

Nabiga Muxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu Alle u diray dhammaan khalqiga si uu ugu bishaareeyo uguna digo, inkasta oo gaaladu diideen. Waxaana sugnaatay in Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) yidhi: (waxaa la ii bixiyey madow iyo casaan ba) «bukhaari iyo muslim yaa jaabir binu cabdullaahi ka wariyey». Qiyaamada waqti bay leedahay ayna ka dib dhacayn kana hormarayn, quraanka iyo kutubtii ka horraysayna gaaladii way diideen oo beeniyeen, muxuuse u tari calaal markay qiyaamada tagaan Alle agtiisa ooy doodaan raaciye iyo madaxba. [Saba': 28-31].

32. Kuwii iskibriyey (madaxdii) waxay ku dhaheen kuwii tabarta yaraa (raaciyaddii) ma annagaa idinka celinnay hanuunka markuu idiin yimid, saas ma aha ee idinkaa danbiilayaal ahaa.
33. Kuwii tabarta yaraa (raaciyaddii) waxay ku dhaheen kuwii iskibriyay (madaxdii): saas ma aha ee waxaa hanuunka naga celiyay dhagartii habeen iyo maalinba markaad na farayseen inaan Alle ka gaalowno una yeelno shariigyo, waxay qarsadaan qoomamo markay

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعَفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعَفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَندَادًا وَأَسْرَأُ الْتَدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَعْتَلَّ فِيْ أَعْتَابِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾

arkeen cadaabka, waxaanna
yeellay kuwii gaalobay
luquntooda qoolal biro naar ah.
Miyaa laga abaalmarini gaaladu
waxay camal faleen mooyee.

Sida aayado badanba caddeeyeen maalinta qiyaamo nafwalba waxay iska fageyn danbiga ruuxa kale, aayadahanna waxay caddayn in maalinta qiyaame ay doodi dhex mari madaxdii iyo kuway xukumi jireen ee xaqa ka leexday oo raaciyaddii ay eersan madaxdii markey arkaan dhibaataada qiyaamaha iyo cadibaadda daran iyagoo sheegi haddayna madaxdaas baasi jirin ooyan xaqa ka leexinin inay toosnaan lahaayeen, hase yeeshee waxay ugu jawaabeen kuwii madaxda ahaa ineyna dhuminnin iyagoo ee ay ahaayeen kuwo iskood u xun, dharaartaana way qoomammoodeen markay arkaan cadaabka loo darbay, maxayse anfici qoomammo markaas oo kale, taasina waxay ka digi inaan xumaan iyo Alle caasi lagu raacin laguna adeecin cidna. [Saba': 32-33].

34. Magaalo kasta oo aan dige (Nabi) u dirro waxay dhahaan kuwoodii loo nicmeeyay annagu waxa laydiinku soo diray waan ka gaalownay.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا
قَالَ مَثْرُفُوها إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ
كَفِرُونَ ﴿٣٤﴾

35. Waxayna dhaheen annagaa xoolo iyo carruurba idinka badan, nalamana cadaabayo.

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا وَمَا
نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿٣٥﴾

36. Waxaad dhahdaa Allehay wuxuu u fidiyaa rizqiga ruuxuu doono, wuuna ku cidhiidhiyaa ruuxuu doono, laakiin dadka badankiisu ma oga.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

37. Ma aha xoolahiinnu iyo carruurtiinnu kuwii noo kiin dhaweeya, hase yeeshee ruuxii rumeeya (xaqa) oo camal fiican fala, kuwaas waxaa u sugnaaday abaalmarin labalaab ah camalkooda dartiis, waxayna ku aammin noqdaan qawlado janno.

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي
تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَن ءَامَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءٌ
الصَّغْفَرِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ
ءَامِنُونَ ﴿٣٧﴾

Aayadahan oo kale waa ku badan yihiin quraanka Nabigaana lagu calool adkayn, waxaana caado ah in dadku marka ay dhargaan ay kibraan xaqana diidaan kuwuuse Alle doono wuu ka soo reebaa, carruur iyo xoolana wax lagu faano ma aha maxaa yeeley kuma tusiso jeclaanta Alle cadaabna kaa furan mayso, risqiguna Alle awooddiisa yuu ku jiraa, cidduu doonana waa u waasicin, cidduu doonana wuu ku cidhiidhin, imtixaan dartiis, waxaase Alle loogu dhawaadaa rumayn xaqa iyo camal fiican, kuwa saas falana waxay ku aammin noqon jannada Alle qawladaheeda, waxase muhim ka ah waa in la ogaado inuusan ahayn qiimuhu xoolo badan, carruur, madaxtinnimo iyo hodantinnimo adduun ee sharaf iyo wanaag waa xaqoo lagu tooso iyo wanaag jacayl. [Saba': 34-37].

38. Kuwa u socda (burinta iyo deminta nuurka) aayaadkannaga iyagoo is leh Alle daaliya, kuwaas waxaa lagu kulmin cadaab.
39. Waxaad dhahdaa Allehay wuxuu risqiga u fidiyaa cidduu doono oo addoommadiisa ka mid ah, kuu doonana wuu ku cidhiidhyaa, waxaad bixisaan oo kastana Alle ayaa idiin bedeli, Alle na isagaa u khayr roon wax wax arsaafa.
40. Xusuuso maalinta uu Alle kulmin dhammaan gaalada, markaas uu ku odhan malaa'igtiisa kuwani ma idinkay idin caabudi jireen.
41. Markaas ay dhihi adaa ceeb ka fog Allow, adaa gargaarahannaga ah iyaga ka sokay, waxayse caabudi jireen jinni badidoodna iyagay rumaysnaayeen.
42. Maantase «qiyaamada» uma hanato qaarkiin qaarka kale nacfi iyo dhib midna. Waxaanna

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ
أُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ
مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ ﴿٣٩﴾

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا نَمَّ يَقُولُ
لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا
يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ
بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ
مُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

قَالَتِ يَوْمَ لَا يَمَلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ
نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَتَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا

ku dhahaynaa kuwii dulmi falay
dhadhamiya cadaabka naartaad
beeninayseen.

ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا
تُكَذِّبُونَ ﴿٤٤﴾

Diinta Alle waa xaq waafaqsan abuuridda dadka wanaagsan, ciddiise isku dayda inay la dagaallanto dadkana ka celiso isagaa luggooyo ku dhici kuna dambayn cadaab iyo halaag, tan kale ruux kasta oo Alle risqi badan siiyay ama ku cidhiidhya oo wax bixiya Alle wuu u badali oo wax khayr leh yuu u daba marin. Alle kaliya yaana muta cibaado, maalinta qiyaamana waxa la soo kulmin caabudihii iyo la caabudihii Alle ka soo hadhay waxna isuma tarayaan, naar baana lagu abaal marin, kuwaan in la caabudo raalli ka ahaynse kuma jiraan. [Saba': 38-42].

43. Marka lagu akhriyo korkooda aayaadkannaga waxay dhahayaan kani ma aha mid dooni inuu idinka iilo waxay aabbayowgiin caabudi jireen mooyee mid kale, waxayna dheheen kan (quraanku) ma aha waxaan beenabuurasho ahayn, waxayna dhaheen kuwii gaalobay xaqu markuu u yimid kani waxaan sixir muuqda ahayn ma aha.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ آبَاءَكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُّفْتَرَىٰ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَئِن لَّمْ يَأْتُواكُم بِلِحَاقٍ لِّمَا جَاءَهُمْ مِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٣﴾

44. Ma aannaan siinnin kutubo ay akhriyaan, umana aannaan dirin (carabta) xaggooda dige kaa horreeyay.

وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ﴿٤٤﴾

45. Waxay beeniyeen (xaqa) kuwii ka horreeyayna, mana gaadhin (kuwii Nabiga beeniay) toban meelood meel waxaan siinnay kuwaas, waxayna beeniyeen rasuulladaydii, sayse noqotay ciqaabtaydii (aan ciqaabay kuwaas xaqa beeniay).

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي ۖ كَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾

Alle wuxuu ka warrami gaaladii iyo siday ciqaab daran u muteen markay beeniyeen xaqii Nabiga loo soo dhiibay ayna afxumeeyeen Nabigii (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) kuna sheegeen inuu ka leexin waxay aabayoowgood caabudi jireen, ayna ku sheegeen been abuur iyo sixir, taasna waa caadada jaahilliinta aan fikiraynin xaqana aan dhab u eegaynin, waxayna ahaayeen intaan Nabiga loo dirin kuwo jeclaa in wax u diga loo soo diro, maxaa yeelay kitaab iyo Nabi midna horay uma lahayn, waxaase roonayd inay ku waano qaataan gaaladii ka horreysay ee xaqa beeniyeey kana xoog badnaa iyaga Alle na ciqaabay. [Saba': 43-45].

46. Waxaad dhahdaa Nabiyow mid kaliya yaan idinku waanin inaad u jahaysataan Alle laba labo iyo mid mid markaasna aad fikirtaan inaan saaxiibkiin «Nabiga Muxamed ah» uusan waallayn, uu digihiinna cadaab daran hortiiisna uu yahay.

47. Waxaad dhahdaa Nabiyow waxaan idin warsaday oo ujuuro ah idinkaa iska leh (waxba idinkama doonayo), ujuuradayda Alle unbaa isiin, wax walbana Alle wuu daalacan.

48. Waxaad dhahdaa Allehay xaquu soo dajiyaa (xumaanta ku baabi'iyaa), waana wax maqan oge badane.

49. Waxaad dhahdaa xaqii waa yimid, baadilna waa tirtirmay.

50. Waxaad dhahdaa haddaan dhumo waxaan uun u dhumay naftayda, haddaan hanuunna waa wixii Alle ii waxyooday sababtiisa, Alle waa maqle dhawe.

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَجْدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنًا وَفُرْدَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٦﴾ ﴾

﴿ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٤٧﴾ ﴾

﴿ قُلْ إِنْ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَمٌ ﴿٤٨﴾ الْعُيُوبِ ﴿٤٨﴾ ﴾

﴿ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبَدِّلُ الْبَطِلَ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾ ﴾

﴿ قُلْ إِنْ صَلَلْتُ فَأِنَّمَا أَجْزَلُ عَلَىٰ نَفْسِي ﴿٥٠﴾ وَإِنْ أَهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾ ﴾

Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee), wuxuu Alle faray inuu gaalada ku yiraahdo waxaan idinku waanin inaad labo labo iyo mid mid u fikirtaan si aad u ogaataan inuusan Nabigu waallayn ee uu ka digi cadaab daran, wax xoolo iyo ujuura ahna uusan warsanaynin, ee ujuuradiisu Alle xaggiisa tahay illeen Alle ayaa wax walba u marag ah oo daalacane, xaqana Alle ayaa ku baabi'ya xumaanta iyo baadilka, Nabiguna ma dhunsana, haddiibase la qaddaro inuu dhunsan yahay isagay dhibi, hadduu xaq ku taagan yahay, waana dhabtee, waana waxyiga iyo mahadda Alle e, maxay gaalo samayn, Alle na wuu maqli, dhaw yahayna. [Saba': 46-50].

51. Hadaad arki lahayd Nabiyow markay argagaxaan gaaladu oo meeley u cararaan jirin oo meel dhaw laga qabto, (waxaad arki lahayd arrin wayn).
52. Waxay dhihi markaas waxaan rumaynay (xaqa) xaggay uga ahaan inay meel fog wax ka qaataan (rumayn).
53. Dhab ahaanna waa iyagii uga gaalobay xaqa horay, oo ay ka tuurayeen waxayan ogayn (iyo malamalo) meel xaqa ka fog.
54. Waana la kala ooday iyaga iyo waxay doonayeen sidii lagu falay kuwii la midka ahaa ee ka horreeyay, waxayna ahaayeen kuwa shaki daran ku sugan.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فِرْعَوْنًا فَلَا قُوَّةَ وَأُخِذُوا
مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥١﴾

وَقَالُوا ءَامَنَّا بِهِءَ وَأَنَّىٰ لَهُمُ التَّنَاطُشُ مِنْ
مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِءَ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ
بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾

وَجِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا
فَعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي
شَكِّ مُرِيبٍ ﴿٥٤﴾

Qiyaamadu waa maalin daran, oo dhib iyo shiddo badan lagana argagaxo, markase gaalada si kada ah loo qabto, waqti wax la rumeeyana dhammaaday oo fogaaday illeen adduunkii bay ahayde, iyana waa kuwii adduunka ku gaalobay ee xaqa beeniyey ee jaahilnimo iyo wax walba oo xumaan ah ku sheegay waxay jeclaayeenna la kala dheereeyo oo la kala awdo sidii lagu falay kuwii la midka ahaa ee ka horreeyey illeen xaqay shakiyeene, muxuu tari calaacal iyo catow, ruuxii caqli lehse waa inuu xaqa si fiican ugu taagnaado, si uu u nabadgalo. Qataade wuxuu yidhi: iska jira shaki illeen ruuxii shaki ku dhinta waa lagu soo bixin, ruuxii yaqiin ku dhinta waa lagu soo bixine. [Saba': 51-54].

Suurat Faadhir

سُورَةُ الْفَاطِرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Mahad Allaha billaabay «abuurray» samooyinka iyo dhulka yaa leh kana yeelay malaa'igta farriin wadeyaal, oo garbo labo labo ah iyo saddex saddex iyo afar afar ah leh, wuuna siyaadiyaa Alle abuuriddu doono, Alle na wax walba wuu karaa.
2. Wixii Alle dadka ugu nicmeeyo oo naxariis ah wax celin karaa ma jiro, wuxuu celiyana wax sii dayn kara ma jiro dabadiis, waana adkaade falsan.
3. Dadow xusuusnaada nicmada Alle ee korkiinna ah, abuure kale ma jiraa oo Alle ka soo hadhay oo idinka arsuqi samada iyo dhulka, Alle mooyee ilaah kale oo xaq lugu caabudo ma jiro ee xaggee laydiin ka iili xaqa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
جَاعِلِ الْمَلَكِئِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ
مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبْعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا
يَشَاءُ إِنْ أَلَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا
مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ
مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ أَدْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرُ اللَّهِ
يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ فَاتَى تُؤْفَكُونَ ﴿٣﴾

Allaha cirka iyo dhulka abuura ee malaa'igta diray wax walbana kara yaa mahad mudan, khayr kuu keenana wax celin kara ma jiro, wuxuu reebana wax keeni karaa ma jiro, dadkana waxaa waajib ku ah inay xusuustaan nicmada Alle iyo inaan Alle mooyee cid kale wax ka arsuqaynin cirka iyo dhulka. Ibnu Cabaas (Alle isaga iyo aabihiisba ha ka raalli noqdee) wuxuu yidhi: ma

aqoonnin macnaha faadir intaan uga imaado laba nin oo ka mid ah baadiyaha carbeed oo ku doodi ceel oo mid kood ku yidhi kii kale: anaa fadiray (bilaabay qodidda). [Faadhir: 1-3].

4. Hadday ku beeniyaan waxaa dhab ahaan loo beeniyay rasuulladii kaa horreeyay, Alle xagiisaana loo celin umuuraha.
5. Dadaw yabooha Alle waa xaq ee yayna idin kedin nolasha adduunyo, yuuna idinku kedin Alle ku kedin badane ah (shaydaan).
6. Shaydaanku waa colkiin ee idinna col ka yeesha, wuxuuna idiin ku yeedhi uun xisbigiisa si ay asaxaabta naarta saciiro u noqdaan.
7. Kuwii gaaloobay waxay mudan cadaab daran, kuwii xaqa rumeeyay oo camal fiican falayna waxay mudan dambi dhaaf iyo ajri wayn.
8. Ruuxse loo qurxiyay camalkiisa xun oo u arkay inuu fiican yahay (ma la mid baa kaan saas falin), Alle cidduu doono yuu dhumiyaa ruuxuu doonana wuu hanuuniyaa ee yeyna naftaadu ku tagin walbahaarkooda, Alle waa ogyahay waxay samayne.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِكَ ۖ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤﴾

يَتَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا فَلَا تَعُرَّتْكُمْ أَحْيَوةُ الدُّنْيَا وَلَا يَعُرَّتْكُمْ بِاللَّهِ الْعُرُورُ ﴿٥﴾

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾

أَفَمَن زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنِ اللَّهُ يُّضِلُّ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِّمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾

Alleheen had iyo jeer wuxuu calool adkayn jiray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuuna xusuusin jiray Nabiyadii hore iyo waxay kala kulmeen gaaladii oo dhib iyo beenin ah, tan kale wuxuu Alle yabooho wuu dhici, mana habboona in lagu kadsoomo adduunyo, shaydaan kugu

kadiyo, illeen waa colka bini Aadamkee wuxuuna dooni inaad ka mid noqotid xisbigiisa si aad saciirro ula gashid, xumaanle iyo wanaaglena ma sinna, mana aha in xumaantu kula quruxsanaato, kulana fiicnaato, waase in Alle hanuun la warsado xumaantana laga leexdo, Nabiguna waxba kama saarna ciddii iska dhunta oo shaydaan adeecda. [Faadhiri: 4-8].

9. Alle waa kan diray dabaysha oy kiciso daruuro markaasaan u kaxayn magaalo dhimatay (abaarowday) markaasaan ku noolaynay roobkaas dhulka intuu dhintay ka dib, saas weeye soo bixintiina.
10. Ruuxii dooni sharaf Alle ayaa iska leh sharaf dhammaanteed, xaggiisayna u koraan kalimooyinka fiican, camalka suubanna wuu kor yeelaa, kuwa xumaanta ku dhagra (maamula) waxay mudan cadaab daran, dhagarta kuwaasna way uun halaagmi.
11. Alle waa kan idinka abuuray carro, haddana dhibic, markaas lab iyo dhaddig, haweenayna wax uurka kuma qaaddo mana dajiso ogaansho Alle mooyee, ruuxii cimriga loo dheereeyo iyo ruuxii cimriga loo gaabiyaba waxay ku sugan yihiin kitaabka Alle, waana u fudud yahay.

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا
فَسَقْتُهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ
الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ ﴿٩﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا
إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ
الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ
السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ
أُولَئِكَ هُوَ يُبَوِّرُ ﴿١٠﴾

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ
ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ
أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ
مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقِضُ مِنْ عُمْرِهِ إِلَّا
فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

Roobka Alle ayaa keena siduu dabaysha roobka hor socotaba u keeno, roobkaasoo uu ku nooleeyo magaalo abaarowday doogna ka soo baxo sidaasana loo soo bixin dadka qiyaamada, sharaf iyo cisiba Alle ayaa iska leh dhammaanteed, wanaagguna Alle ayuu u kora, sida uu u kor yeelo camallada fiican, xumaan iyo dhagarna saaxiibkeeda unbay dishaa oy halaagi, Alle na waa kan dadka carro ka abuuray (aabbahood Aadan) haddana candhuuf ka abuuray, kana

dhiga rag iyo haween, wax kastana waa ogyahay Alle, uur haweenay, dhalidda, cimriga dheer kan gaaban, wax walbana Alle waa u fudud yahay, Xasan Basri wuxuu yidhi: hadal lama aqbalo camal la'aan tiis. [Faadhir: 9-11].

12. Ma eka labada badood taasi waa macaan tahay si daran, taasina waa dhanaan daran, mid kastana waxaad ka cunaysaan hilib cusub, waxaadna kala baxdaan macdan aad xidhataan, waxaadna arkaysaan doonta oo jiidhi si aad u dalabtaan fadliga Alle iyo inaad ku mahadisaan.
13. Habeenka yuu Alle dhexgaliyaa maalinta, maalintana wuxuu dhexgaliya habeenka, qorraxda iyo dayaxana wuu sakhiray mid kastana wuxuu ku socdaa muddo magacaaban, saas waxa falana waa Allihiin, isagaana xukunka iska leh, waxaadse baryeysaan (caabudaysaan) oo Alle ka soo hadhay ma hantaan xuub laf timireed.
14. Haddaad u yeedhataana idin ma maqlaan, haday idinbase maqlaan wax idiinma taraan, qiyaamadana way diidi gaalnimadiinna, cid wax og sidaanna wax kuugu warrama ma jiro.

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ
فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ، وَهَذَا مِلْحٌ
أُجَاجٌ وَمِن كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا
وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى
الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاحِرَ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

يُورِجُ أَيْلٌ فِي النَّهَارِ وَيُورِجُ النَّهَارُ فِي
الْأَيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي
لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ
الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا
يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ
وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ
الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكِكُمْ وَلَا
يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٤﴾

Wabiyada iyo badaha Alle ayaa dureeriya qaarna macaaneeya qaar kalana kharaareeya, cunno iyo kalluunna mid kasta ku beeray si hilib nadiif ah loogu cuno jowharna loogala baxo, doonyuhuna u dhex mushaaxaan, si ay khayraadka Alle u raadsadaan, looguna mahdiyo; habeenka, maalinta, qorraxda, iyo dayaxaba Alle ayaa sakhiray si ay u shaqeeyaan tan iyo muddadii

loo qabtay, xukunka caalamka iyo awooddiisana Alle ayaa iska leh, wax la wadaaga oo wax laga baryi ama wax maqli ama wax ajiibana ma jiro, qof sida Allaha wax walba og wax kuugu caddeeyana ma jiro. [Faadhir: 12-14].

15. Dadow idinka unbaa fuqara ah (u baahan) Alle, Alle na waa hodan ammaan.
16. Hadduu doono wuu idin dhammayn wuxuuna keeni kuwo cusub.
17. Arrintaasna wax Alle ku culus ma aha.
18. Nafna naf kale dambigeed ma qaaddo, haddii loogu yeedho naf culusoo dambaabtay inay xambaarto (danbi naf kale) lagama xambaaro waxba haba noqoto qaraabane, waxaad uun u digi kuwa ka yaabi Alle iyagoo maqan, oo ooga salaadda, ruuxii isdaahiriya wuxuu uun isudaahiriya naftiisa, xagga Alle unbaana loo ahaan (geeri dabadeed).

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ (١٥)

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ (١٦)

﴿وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾ (١٧)

﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِهْلِهَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنْ تَأْتُوا الْقُرْآنَ بِحُدُودٍ لَعَسَ أَلَّيْكُمْ أَنْ تُجِزُوا بِهَا نِصْفَ مَا رَزَقْتُمْ وَأَلَّيْكُمْ أَنْ تَكُونُوا كَالْعِزَابِ الْمَرْجُومِ الْغَرِيْبِ وَالصَّلَاةِ الَّتِي كُتِبَتْ عَلَيْكُمْ لَأَقْبِرَنَّ عَنْكُمْ حَتَّىٰ لَا يَذْكُرَهَا لَكُمْ وَلَا تَدْعُوا إِلَيْهَا وَأَلَّيْكُمْ أَنْ تَكُونُوا كَالْعِزَابِ الْمَرْجُومِ الْغَرِيْبِ﴾ (١٨)

Alle waa hodan waana ka kaaftoomaa addoommadiisa, iyaguse waa fuqoro u baahan Alle had iyo jeerba, wuxuuna karaa Alle inuu halaago ciddii uu doono kuna bedalo cid kale, wax Alle dhib ku ahna ma aha, tan kale nafu naf kale danbigeed ma qaaddo, ee naf walba waxay kasbatay uunbaa horyaalla, qaraabonnimana danbi lays kagama qaado, waxayse waanadu anfadaa kuwa Alle ka yaaba iyagoon arkayn, oo salaadda ku dadaala, oo xumaan iska daahiriya, dadkuna xagga Alle unbuu u ahaan, Cikrime wuxuu yidhi: maalinta qiyaame darisku dariskuu ku dhagi, qaraabaduna way isku dhagi ruuxna ruuxa kale wax uma taro Alle idamkii mooyee. [Faadhir: 15-18].

19. Ma eka indhoole iyo wax arke.
20. Mana eka mugdiyo iyo iftiin.

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ﴾ (١٩)

﴿وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ﴾ (٢٠)

21. Mana eka hoos iyo kulayl.
22. Mana eka kuwa nool iyo kuwo dhintay, Alle na wuxuu wax maqashiiyaa cidduu doono, mase maqashiin kartid cid qubuur ku sugan (gaaladuna waa wax dhintay oo kale).
23. Waxaan u dige ahayn ma tihid.
24. Annagaa kugu dirray xaq adoo bishaarayn oo digi, ummad aan u dige loo dirinna ma jirto.
25. Hadday gaaladu ku beeniyaan waxaa wax beeniyay kuwii ka horreeyay, waxay ula timid rasuulladoodii xujooyin iyo kutub (waano) oo xukun leh.
26. Markaasaan qabtay kuwii gaaloobay, sayse noqotay ciqaabtaydii (aan ciqaabay kuwaas).

وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ ﴿٢١﴾
 وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ ﴿٢٢﴾

إِن أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٢٣﴾
 إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾
 وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾
 ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾

Alleheen sarreeye wuxuu inoogu caddeeyay tusaale inayna ekeyn indhoole iyo wax arke, mugdi iyo nuur, ruux dhintay iyo ruux nool. Saaso kale ma sinna mu'miniinta iyo gaaladu, Alle na cidduu doono oo xaqa jecel yuu wax maqashiiyaa, gaalase quluubtoodu dhimatay wax lama maqashiin karo Nabigana waa uun dige sidii rasuulladii ka horreeyay ee la beeniyay, Alle na ummad qudha kuma dayn jaahilnimo ee cid kasta waxaa loo diray wax u diga oo xaqa u caddeeya oo kutub waano iyo wanaag leh loo soo dhiibay kuwii beeniyayna waa la halligay. [Faadhir: 19-26].

27. Miyaadan arkayn in Alle ka soo dajiyay samada biyo markaasna aan ku soo bixinnaa midho ay kala duwan yihiin midabkoodu, buurahana waxaa ka mid ah waddooyin cad cad, iyo kuwo

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّتَحِلِّقًا لَّوْنُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَعَرَابِيٌّ سُودٌ ﴿٢٧﴾

guduud ah oo midabbo kala duwan leh iyo kuwo madow daran ah.

28. Dadka iyo dhulsocotada iyo xoolahaba waxaa ka mid ah midabbo kala duwan saas oo kale. Addoommada Alle, waxa uun Allahood ka baqa kuwa culimada ah, Ilaahna waa adkaade dhaafa.
29. Kuwa akhriya kitaabka Alle oo salaadda ooga oo wax ka nafaqeeya (ka bixiya) waxaan ku arsaaqnay qarsoodi iyo caddaanba waxay rajayn tijaaro (ganacsi) aan baaraynin.
30. Si Alle ugu oofiyo ajrigooda uguna siyaadiyo fadligiisa, illeen Alle waa dambi dhaafe mahad badane.

Alle sarreeye wuxuu ku baraarujin qudradiisa iyo waynida awooddiisa uu abuurayna waxyaalo ku kala duwan midabka sida midhaha oo haddana ku soo baxay biyo kaliya, sidoo kale buuraha kala duwan, iyo dadka, xoolaha iyo naflayda kalaba, waxaana arrintaas u dhug yeelan oo ku waano qaadan culimada Alle ka cabsada, waxaa kale oo Alle ka warramay in addoommadiisa rumeeyay ay yihiin kuwa akhriya kitaabka Alle (quraanka) kuna camal fala wuxuu fari salaaddana ooga waxna bixiya hoos iyo korba, waxayna rajayn kuwaasi ganacsi khayr leh oon baaraynin, Alle na wuxuu u oofin ajrigooda wuxuuna u kordhin fadligiisa. Qataade wuxuu yidhi: Mudarif wuxuu ahaa Alle ha u naxariistee markuu akhriyo aayaddan kii dhaha: aayadani waa aayadda qurraa'da. [Faadhir: 27-30].

31. Kaan kuu waxyoonnay ee quraanka ah, unbaa xaq ah wixii ka horreeyayna u rumayn, Alle na addoommadiisa waa ogyahay, arkaana.

وَمِنَ النَّاسِ وَالذَّوَابِّ وَالْأَنْعَمِ مُخْتَلِفٌ
أَلْوَانُهُ، كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ
مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
عَفُورٌ ﴿٢٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا
وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ ﴿٢٩﴾

لِيُؤْتِيَهُمْ أَجْرَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ
فَضْلِهِ إِنَّهُ عَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ
الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ
بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾

32. Markaasaan dhaxalsiinnay kitaabka kuwaan doorannay oo addoommadannada ka mid ah, waxaase ka mid ah mid dulmiyay naftiisa, iyo mid dhexdhexaystay, iyo mid u hormaray khayrka idanka Alle, arrintaasna waa fadli weyn.
33. Jannada cadnin yeyna gali iyagoo loogu xidhi dhexdeeda jijimo (wax lagu xarragoodo) oo dahab iyo jawharba leh, dhar kooduna dhexdeeda waa xariir.
34. Waxayna dhihi waxaa mahad leh Alleha naga tagsiiyay walbahaarka, illeen Alleheen waa danbi dhaaf badane mahad badane.
35. Allihii na dajiyay guri nagaadi fadligiisa dartiis (janno) nagumana taabto dhexdeeda dhib, nagumana taabto daal.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ يُاذِنُ اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

جَعَلْتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٣﴾

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾

الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمَقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ ۗ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نُصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾

Quraanka Alle ayaa u waxyooday Nabiga Maxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waana xaq sugan oo u rumayn wixii xaqa ahaa ee ka horreeyay, waxaana dhaxal u helay kitaabkaas addoommada Alle kooda yar dambaabay, kooda dhexdhexaystay iyo kooda khayrka u hormaray, arrintaasuna waa deeq Alle oo wayn, waxayna gali dhammaantood jannooyin lagu nagaado ooy ku dhex xidhan dhar sharaf leh ooy Alle ku mahdin, walbahaarna uu ka dheereeyay dajiyayna guri aan dhib iyo daal midna lahayn (jannada), Dabaraani wuxuu ka wariyay Ibnu Cumar inuu ka weriyay Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ruuxa ashahaata kuma cidloobo geerida, qabriga iyo soo bixinta midna, waana xadiith taag daran [Faadhir: 31-35].

36. Kuwii gaaloobay waxay mudan naarta jahannamo, laguma xukumo geeri oy

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُحْفَفُ

dhintaan, lagamana fududeeyo cadaabkeeda, saasaanna ku abaal marinnaa mid kastoo gaalnimo badan.

37. Waxay ku qaylyi dhexdeeda Rabbigeenow naga bixi aan camal fiican oo kaan sameyn jirray ka duwan fallee, miyaannaan idin cimri siin muddo uu wax ku xusuusto ruuxii wax xuusuusan oosan idiin imaannin dige (Nabiga) ee dhadhamiya gaaloy (ciqaabta) uma sugnaannin daalimiin gargaaree.

38. Alle wuxuu ogyahay waxa ku maqan samooyinka iyo dhulka, wuxuuna ogyahay waxa laabta (qalbiga) ku sugan.

39. Alle waa kan idinka dhigay kuwo dhulka iska badala, ruuxii gaaloobase gaalnimadiisu isagay dhibi, gaaladana uma kordhiso gaalnimadoodu Rabbigood agtiisa cadho mooyee, umana kordhiso gaalada gaalnimadu khasaaro mooyee.

عَنْهُمْ مِّنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْرِي كُلَّ
كُفُورٍ ﴿٣٦﴾

وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا
نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ
أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن
تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ اللَّذِيذُ فُذُوقُوا فَمَا
لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَّصِيرٍ ﴿٣٧﴾

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ
فَمَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ
الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ إِلَّا
مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا
خَسَارًا ﴿٣٩﴾

Had iyo jeer quraanku wuxuu isla xidhiidhiyaa xaalka kuwa wanaagga fala iyo kuwa xumaanta sameeya, iyo waxa mid kasta loo darbay, aayadahanna waxay sheegi inay gaalo u sugnaatay naar ayan ka dhimanayn lagana fududaynayn, waana abaalka gaallima badane oo dhan, qaylo iyo Rabbiyow naarta naga bixi aan wanaag falnee wax ma tarto markaas oo kale, maxaa yeelay cimri wax lagu xusuusto waa la siiyay u digana wuu u yimid, Alle na wax walba waa ogyahay isagaana dhulka ku kala badala dadka, gaallimo iyo xumaanna waxaan cadho Alle iyo khasaare ahayn ma kordhiso, wuxuu yidhi Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Alle waa u dhammeeyay cudurdaar ruuxuu dib u dhigay intuu ka gaadho lixdan sano. Waxaa wariyay Bukhaari. [Faadhir: 36-39].

40. Ka warrama shariigyada aad baryeysaan ood (caabudaysaan) Alle ka sokow, i tusiya waxay abuureen dhulka, ama wadaag ah oy ku leeyihiin samooyinka, mise waxaan siinnay kitaab oo ay xujeeyan, saas ma aha ee gaalada qaarkood qaar uma yabooho waaxaan kedo ahayn.

41. Alle ayaa ka haya samooyinka iyo dhulka inay zuulaan (oo tagaan), hadday zuulaanna waxaan Alle ahayn oo qaban ma jiro, Alle na waa dulbadane dhaafid badan.

42. Waxay ugu dhaarteen Alle dhaar adag hadduu u yimaado u dige inay noqdaan kuwa ka hanuunsan (ka toosan) ummadaha kale, markuu u yimid digihiina uma siyaadinnin waxaan carar ahayn.

43. Isku kibrin dhulka iyo dhagar xun darteed, dhagarna xumaan waxaan ahayn ehelkiisa kuma dhaco ee miyaad sugaysaan waxaan waddadii kuwii hore ahayn, mana helaysid sunnada Alle wax badala, ma helaysid sunnada Alle wax wareejiya.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ أُرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنْ
الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ
ءَاتَيْنَهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْهُ بَلْ
إِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُم بَعْضًا إِلَّا
غُرُورًا ﴿٤٠﴾

* إِنَّ اللَّهَ يُمِصُّكَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا
مِنْ أَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا
عَفُورًا ﴿٤١﴾

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ
جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ
إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا
زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾

أَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا
يَحِيقُ الْمَكْرَ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ
يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتِ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَحْدَ
لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَحْدَ لِسُنَّتِ
اللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

Gaaladu ma keeni karaan wax xujo ah oo ku tusin toosnida waxay caabudi oo Alle ka soo hadhay, waxay sheegi ama caabudina waa been aan wax ka jirin waxaase xaq ah Allaha cirka iyo dhulka haya, sugayna, gaaladii qureesheedna in kastooy ku dhaaran jireen in haddii Nabi loo soo diro ay rumayn haddana markuu Nabigu xaqqa ula yimid way beeniyeen isla wayni iyo dhagar darteed,

dhagarna ruuxeday halaagtaa, taasina waa jidka Alle iyo sunnadiisa waxbadali kara ama leexin karana majiro. Waxaa sugnaatay in Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) uu yidhi: Alle sarreeye ma seexdo mana habboona inuu seexdo, qaybna wuu ridaa midna wuu kor yeelaa, waxaana u kora camalka habeenka maalinta ka hor, ka maalintiina habeenka ka hor, waxaana ku xijaaban nuur (Bukhaari iyo Muslim). [Faadhir: 40-43].

44. Miyeyna ku soconnin dhulka ooyna dayeynin siday noqotay cidhibtii kuwii ka horreeyey gaaladii Makaad, waxay ahaayeen kuwo ka xoog badan, Alle na wax ku cajisiya (daaliya) ma jiro samooyinka iyo dhulka dhexdooda midna, waana oge oge wax walba kara.

45. Hadduu Alle u qaban dadka waxay kasbadeen (oo xumaan ah) kagama tageen dhulka korkiisa wax socda, laakiin wuxuu dib ugu dhigi tan iyo muddo magacaaban, marka ajashoodu (geeridoodu) timaadana Alle addoommadiisa wuu arkaa.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكُنُوا أَشَدَّ
مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ
شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ
كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا
مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ
يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فِإِذَا
جَاءَ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ
بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

Waxaa habboon in lagu waano qaato maridda dhulka, si loo ogaado kuwii beeniyay Nabiyada iyo xaqii iyo siduu Alle ku falay, cidhibtoodiina noqotay halaag iyagoo xoog, xoolo, carruur iyo tiraba is bidayay, waxaasina wax ugama tarin cadaabkii Alle iyo ciqaabta midna, Alle na waa dul badane, hadduu sida loo dambaabi wax u ciqaabana waxba kuma reeben dhulka korkiisa wuxuuse la sugi xisaabta iyo abaal marinta muddo iyo maalinta qiyaame, ee ruux walba la kulmi abaalkiisa wax Alle ka qarsoonna uusan jirin. [Faadhir: 44-45].

Suurat yaasiin

سُورَةُ الْيَاسِينِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka.
2. Quraanka xigmada leh yaan ku dhaartaye.
3. Nabiyooow waxaad ka mid tahay kuwa la diray (rasuullada).
4. Jid toosanna waad ku sugan tahay.
5. Quraankuna waa soo dajinta Allaha adkaada ee naxariista.
6. Inaad ugu digto qoom aan loo digin aabayaalkood oo halmaansan.
7. Dhab ahaanna waxaa ugu waajibay badankooda (ciqaab) mana rumeeyaan xaqa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَس ١

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ٢

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ٣

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ٤

تَنْزِيلِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ٥

لِنُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ

غَافِلُونَ ٦

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا

يُؤْمِنُونَ ٧

Alle wuxuu ku dhaartay quraanka xakiimka ah in Nabiga laga soo diray xagga Alle loona waxyooday xaqa, jid toosanna uu ku sugan yahay, si quraanka Alle ku soo dajiyay uu u gaadhsiyo dadka iyo gaaladii aan wax xaqa u sheega loo bixinin dhawaanahan, badankoodna halaagsameen naaruna u waajibtay kuna dhiman gaalnimo Alle na ma dhuminnin ee iyagaa madax adaygay xaqana diiday. [Yaasiin: 1-7].

8. Annagaa yeellay cunahooda bir waxayna qaban tan iyo gadhka madaxayna kor u taagi (dhibaato darteed).

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى

الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ٨

9. Waxaanna yeellay hortooda jidaar gadaashoodana jidaar waana indha tirnay waxna ma arkaan.
10. Waxaa isku mid ah haddaad digto iyo hadaadan u digin (marna) ma rumeeyaan.
11. Waxaad uun u digi (ooy anfici digiddu) ruuxii raaca quraanka oo Alle ka yaaba isagoon arkayn, uguna bishaaree dambi dhaaf iyo ajir wanaagsan.
12. Annagaa nooleyna wixii dhintay, waana qornaa waxay hor marsadeen iyo raadkoodiiba (wixii looga dayanaayey), wax walbana waxaan ku koobnay kitaab muuqda (looxul maxfuudka).

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنََ بِالْغَيْبِ فَبَيِّنَةٌ يَمْغِرَةٌ وَاجْرٍ كَرِيمٍ ﴿١١﴾

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَءَاتَيْنَاهُمْ كُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿١٢﴾

Xaq diidayaashu ma doonayaan hanuunka Alle, waxayna la mid yihiin ruux luquntiisa iyo gacmihiisa laysku xidhay oo madaxa kor u taagi, ama darbi lagu dayray, ama indhihiisa la daboolay, haddii wax loo sheego iyo haddii kalana waa isku mid oo xaqa ma rabaan, waanadana waxaa ku intifaaci ruuxii quraanka raaci oo Alle ka yaabi, wuxuuna Alle ugu bishaareeyay kuwaas dambi dhaaf iyo ajri wayn, maxaa yeelay Allaha awoodda leh yey ka yaabeen iyagoon arkeynin, Allahaas waxna nooleeya wax kastana kitaab ku kulmiya. Nabiguna wuxuu yidhi: ibnu aadanku hadduu dhinto wuu go'aa camalkiisu saddex mooyee: cilmi lagu intifaaco, ilmo fiican oo u duceeya, iyo sadaqo socota gadaashiis. Waxaa wariyay Muslim. [Yaasiin: 8-12].

13. Uga yeel tusaale asaxaabtii magaaladii markay u yimaadeen rasuulladii (loo soo diray).

وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾

14. Markaan u dirnay xaggooda labo, ooy beeniyeen, markaas aan ku xoojinnay mid saddexaad, oy dhaheen idinkaa naloo kiin soo diray.
15. Waxayna dhaheen (gaaladii) idinku ma tihidiin waxaan bashar (dad) nala mid ah ahayn, Allaha Raxmaan ahna waxba ma soo dajinnin, idinkuna waxaan been ahayn ma sheegaysaan.
16. Waxay dhaheen (rasuuladii) Rabbigeen ayaa og in naloo kiin soo diray.
17. Korkannagana ma aha waxaan gaadhsiin cad ahayn.
18. Waxay dhaheen (gaaladii) waan idin baasaysannay, haddaydaan joogin waan idin dhagaxyeynaynaa, waxaana xaggannaga idinka taaban cadaab daran.
19. Waxay dhaheen rasuulladii baaskiinnu wuu idinla joogi, mahaddii laydin waaniyo (ayaad na baaseysanaysaan), waxaadse tihiin qoon xadgudbay.

إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا
فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم
مُرْسَلُونَ ﴿١٤﴾

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا
أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا
تَكْذِبُونَ ﴿١٥﴾

قَالُوا رَبَّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُم
لَمُرْسَلُونَ ﴿١٦﴾

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا
لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَسَّسَنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿١٨﴾

قَالُوا طَيَّرْنَاكُمْ مَعَكُمْ أَيْنَ دُكِّرْتُمْ بَلْ
أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿١٩﴾

Gaaladii Nabiga beenisay wax badan yuu Alle tusaale u sameeyay, halkanna wuxuu ka qisooday magaalo ummadihii hore ah oo Alle u soo diray rasuullo laba ah, markii la beeniyeyna mid saddexaad lagu xoojiyay, hase yeeshee ay wada beeniyeen iyagoo sheegay inaan Alle wax ku soo dajinin, rasuulladuna ay ku dhaheen Alle ayaa og in naloo kiin soo diray waxaana digniin iyo gaadhsiin cad ahayna nama saarra, Ibnu Cabaas waxaa laga weriyay inay ahayd magaaladaasu Andaakiya oo gaal xukumi jiray. [Yaasiin: 13-19].

20. Waxaa ka yimid magaalada dhankeeda fog nin dagdagi (ordi) wuxuuna ku yidhi qoomkayow raaca rasuullada.
21. Raaca cid aan idin warsanayn ujuuro, oo hanuunsan.
22. Maxaanan u caabudaynin Allihii i abuuray xaggiisana laydiin celin.
23. Miyaan ka yeelan wax ka soo hadhay ilaahyo hadduu Allaha Raxmaan ah dhib ila doono ayan wax ii tareyn shafeecadoodu waxba ayan i korinayn.
24. Markaas waxaan ku sugnaan baadi muuqata (cad).
25. Anigu waxaan rumeeyay Allehiin ee maqla.
26. Waxaa lagu yidhi gal jannada wuxuuna yidhi shallaytadaydee qoomkaygii muu ogaado.
27. Waxa Alle iigu dambi dhaafay iigana yeelay kuwo la karaameeyey (inay ahayd iimankaygi iyo sabarkeygi).
28. Kuma aannaan dajinnin qoomkiisii, gadaashiis, junuud samada ka timid, mana aannaan ahayn kuwo ku soo dajiya (ciidan kuwa la halaagi).
29. Waxaan qaylo kaliya ahaynna laguma halaagin oo markaas ay bakhtiyeen (halaagsameen).

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى
قَالَ يَقَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٠﴾

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٢١﴾

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ ﴿٢٢﴾

أَعْتَبِدُ مِنْ دُونِهِ عَالِهَةً إِنْ يُرَدِّنِ
الرَّحْمَنُ بَصُرًا لَا تَعْنِي شَفَعَتُهُمْ
شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونَ ﴿٢٣﴾

إِنِّي إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٤﴾

إِنِّي ءَامَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِ ﴿٢٥﴾

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي
يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

بِمَا عَفَرْتُ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ
الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٧﴾

* وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ
جُنْدٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ﴿٢٨﴾

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ
خَالِدُونَ ﴿٢٩﴾

Had iyo jeer markii la arko dad xun waxaa la arkaa oo kale dad wanaagsan sida ninka xaqa rumeeyay ee aayadahani ka warrami iskuna dayay inuu hanuuniyo qoomkiisii, isagoo u sheegi in Alle kaliya muto in la caabudo, waxa ka soo hadhayna ayna wax la caabudo ahayn iyo kuwo wax tari midna, markuu xaalkii ku adkeeyayna ay dileen, markaas Alle janno ugu abalguday, isna markaas uu bishaaraystay isagoo dhihi may ogaadaan qoomkaygii sida Alle ii wanaajiyay iigana mid dhigay kuwa la sharrifay, kadibna xaalkii wuxuu ku dambeeyay in la halaagay gaaladii. Taasina waa abaalka xaqdiidayaasha. Qataade wuxuu yidhi: halla kulmin mu'min adoon u nastee xaynaynin oo khayaaani. [Yaasiin: 20-29].

30. Nidaamo (qoomammo) yaa u sugnaatay addoommada, rasuulkii u yimaadaba waxay ahaadaan kuwo ku jees jeesa.
31. Miyayna arkeyn intaan halaagnay hortood quruumo, aan xaggooda u soo noqonayn.
32. Dhammaanna waxaa lagu soo kulmin agtannada.
33. Waxaa calaamo u ah dhulka dhinta (abaarooba) oo noolayno kana soo bixinno midho ay wax ka cunaan.
34. Waxaanna yeellay dhexdeeda beero timir iyo cinabyo ah, waxaanna ka dillaacinay dhexdeeda ilo (biyo ah).
35. Si ay u cunaan midhihiisa iyo waxay camal faleen gacmahoodu, miyeyna mahdinaynin Alle.
36. Waxaana nasahan Allaha abuuray noocyada dhamaanteed oo ah waxa dhulku soo dhaliyo iyo naftoodaba iyo wax ayna ogayn.

يَحْسِرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٢٠﴾

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾

وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٍ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٢٢﴾

وَعَايَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٢٣﴾

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَجِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٢٤﴾

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٥﴾

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

Dadka waxaa ku badan kuwo khasaaray oo xumaan iyo xaq beenin ku madax taaga Alle na in kastoo uu dul badan yahay hadana daalimiinta wuu halaagaa, isagoo ruux walba la hor gayn Allehiis, ciddii waantoobina waxaa waano ugu filan dhulka abaaroba ee Alle roobka ku shubo ka dibna midho, doog iyo khayr badan ka soo baxo, waxaana xumaan ka fog Allaha abuuray noocyada dhammaantood. [Yaasiin: 30-36].

37. Waxaa dadka calaamo ugu filan habeenkaan maalinta ka soo siibno, oo markaas ay mugdi galaan dadkii.
38. Qorraxduna waxay ku oroddaa meelay leedahay, taasina waa qadaraadda Allaha adkaada ee waxwalba og.
39. Dayaxana waxaan u qadarnay (u yeelnay) meelo uu ku hoydo intuu ka noqdo sida laan gabowday oo kale.
40. Qorraxdana uma suurowdo inay haleesho dayaxa habeenkana uma suuroowdo inuu maalinta ka hormaro, mid kastana falaggiisuu dhex dabaalan.
41. Waxaa calaamo ugu filan dadka inaan ku xambaarray aabayalkood doontii buuxday.
42. Waxaanna uga abuuraynaa iyada oo kale waxay koraan.
43. Haddaan doonnana waan maansheynta wax u gargaarana ma helaan lamana koriyo.
44. Naxariis Alle iyo u raaxayn tan iyo wakhti mooyee.

وَعَايَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ﴿٣٧﴾

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ﴿٣٩﴾

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾

وَعَايَةٌ لَهُمُ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿٤١﴾

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِن مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾

وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَدُونَ ﴿٤٣﴾

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

Runtu waa in habeenka, maalinta, qorraxda, dayaxa iyo khalqiga kalaba yihiin calaamooyinka ku tusin jiridda Alle iyo awooddiisa, mid walbana wuxuu u shaqeeyaa sidii Alle ugu talo galay, mid kan kale dhaafi ama haleelina ma jiro, wuxuuna mid walbana dhex dabaalan falaggiisa, waxaa kale oo calaama u ah Alle awooddiisa siduu badda u sakhiray si doomuhu iyo maraakiibtu u dhex socdaan, haduu Alle doonana uu karo inuu maasheeyo kuna dajiyi badda, hasa yeeshee wax walba wakhti buu u yeelay. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: falaggu waa sida maxaarka dharka lugu tolo meesha wareegsan ee dunta looga wareejiyo ayuu falaggu u eg yahay. [Yaasiin: 37-44].

45. Marka gaalada lagu dhaho ka dhowrsada waxa hortiinna ah iyo waxa gadaashiinna ah waxaad u dhawdihiin in laydiin naxariistee (ma maqlaan).
46. Aayad kasta oo u timaada oo ka mid ah aayaadka Rabbigood way ka jeedsadaan.
47. Marka lagu dhaho bixiya waxa Alle idinku arzuqay wax ka mid ah waxay ku dhahaan kuwa gaaloobay kuwii rumeeyay ma waxaan quudinaynaa cid hadduu doono Alle uu quudin lahaa, waxaan baadi cad ahayna kuma sugnidin.
48. Waxay odhan gaaladu waa goorma (waqtiguu dhici) yaboohaas (qiyaamadu) haddaad run sheegaysaan.
49. Ma sugaayaan (gaaladu) hal qaylo mooyee oo qabanaysa iyagoo doodi.
50. Mana karaan dardaaran ehelkoodiina uma soo noqdaan.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ
وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ
إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤٦﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ
اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا
أَنْظِعْهُمْ مِنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعَمَهُمْ
إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤٧﴾

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ
وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٤٩﴾

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾

Ruuxa caqliga leh waa inuu u darbado in laga abaalmarin wax kastoo uu la yimaado, hase yeeshee gaalada caqliga daran iyo wixii la mid ahba waxba uma aabayeelaan marka arrintaas la farana dhag jalaq uma siiyaan, wax kastoo xaq ahna way ka jeedsadaan, waxa Alle ugu nicmeeyayna way ku bakhaylaan, waxayna ku jawaabaan xumaan, jeedsii iyo qiyaamo inkir, maxayse fali markay hal qaylo oo halaagta iyo geeridu u timaado iyagoo muran iyo dood ku jira, oo markaas aan dardaaran iyo ku noqosho guri midna u suuroobaynin. [Yaasiin: 45-50].

51. Suurkaa la afuufi markaasaa dadku qubuurahooda xagga Rabbigood uga soo dagdagi.
52. Iyagooy dhihi gaaladu waan khasaarnaye yaa naga soo bixiyey meeshaan jiifnay (qabrigii) taasina waa wixii Allaha Raxmaan ah yaboohay rasuulladuna ku run sheegeen.
53. Waxaan qaylo kaliyo ahayn ma aha, markaasaa dhammaantood agtannada lagu soo kulmin.
54. Maantana (qiyaamada) lagama dulmiyo nafna waxba, laydin kana abaalmarin maayo waxaad camal falayseen mooyeen.
55. Asaxaabta jannada (ehelkeeda) maantaa waxay ku shuqloon yihiin nicmo iyo farax.
56. Iyaga iyo haweenkooduba waxay ku sugnaan hadh, waxayna ku dangiigsanaan sariiro (sare).
57. Waxayna dhexdeeda ka heli faakihad, waxayna heli waxay dalbaan.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ
إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ ﴿٥١﴾

قَالُوا يَا بُولَاقَنَا مِن مَّنْعَتِنَا
هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ
الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾

إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ
جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾

فَالْيَوْمَ لَا تَنْظِلُمْ نَفْسٌ سَبِيًّا وَلَا
تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٤﴾

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ
فَكَهْرُونَ ﴿٥٥﴾

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلِّ عَلَى الْأَرْيَاقِ
مُتَّكِئُونَ ﴿٥٦﴾

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَّا يَدْعُونَ ﴿٥٧﴾

58. Salaan Rabbiga naxariista
xaggiisa ka timidna way heli.

سَلَّمَ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ ﴿٥٨﴾

Qiyaamadu waa xaq sugan, wayna imaan, dadkuna qubuurahay ka soo bixi, iyadow kuwa xun dhihi shaleytee yaa naga soo bixiyey qabrigii aan jifnay, waxaana loogu jawaabi waa waqtigii Alle yaboohay rasuulladuna ku run sheegeen, soo kulmintuna Alle kuma cusla ee hal qaylo oo malag ku qaylyo yaa ku filan, Alle na cidna ma dulmiyo, ruux walbana waxaa laga abaal marin wuxuu camal fashay, ehelo jannahana waxay ku nasan maalintaas hoos, sariiro iyo cunno raaxa leh, xagga Alle na waxaa uga iman salaan nabad galyo. [Yaasiin: 51-58].

59. Soocma maanta
danbiilayaalyahow (gaalada).
60. Miyaanan idinkula ballamin bani
Adamow inaydaan caabudin
shaydaan, illeen col muuqda yuu
idiin yahay.
61. Ood ani i caabudaan, taasina
waa wadada toosan.
62. Dhab ahaan wuxuu u dhumiya
(shaydaan) xaggiinna dad badan,
miyaydaan wax kasaynin.
63. Tanina waa jahannamadii
laydiinku yaboohay.
64. Ee gala maanta gaalnimadiinnii
darteed.
65. Maanta waxaan daboolaynaa
afkooda, waxaana nala hadli
gacmahooda waxaana ku marag
furi lugahooda waxay kasban
jireen.
66. Haddaan doonno waan indha
tiraynaa oo markaas ay u dag-
dagaan waddada, sayse u arki.

وَأَمْتَلُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٩﴾

* أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبْنَىٰءَ آدَمَ أَنْ
لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ
مُّبِينٌ ﴿٦٠﴾

وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ
تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٦٣﴾

أَصَلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا
أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ
فَأَسْتَبْقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّىٰ يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾

67. Haddaan doonnana waan doorinaynaa, mana karayaan tagid iyo soo noqosho midna.
68. Ruuxaan cimri siinno waxaannu ku gaddin abuuridda (waannu tabar yarayn) ee miyaydaan wax kasayn.

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَهُمْ عَلَىٰ مَكَاتِبِهِمْ فَمَا
 اسْتَظَعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿٦٧﴾

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا
 يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

Maalinta qiyaame waa la kala bixi, gaaladana meel gaar ah yaa looga sooci mu'miniinta, dadkana wuxuu Alle warsan kuna canaanan inay jebiyeen dardaarankii iyo ballankii ahaa in Alle la caabudo shaydaanna laga digtoonaado, illeen waa colka waxbadan dhumiye, gaalana waxay gali naarta jahannamo iyagoo la aamusiiyay oo gacmahoodu iyo lugahoodu hadli, Alle na hadduu doono dadka wuu indha tiri, hadduu doonana wuu doorin iyagoo sii noqod iyo soo noqod karayn. [Yaasiin: 59-68].

69. Maannaan barin Nabiga shicirka, kumana habboona, waxaan (barnay) uun waano iyo quraan cad.
70. Si uu ugu digo ruuxii nool (xaqaraaci) cadaabna ugu sugnaado gaalada.
71. Miyeyna arkaynin inaan uga abuurnay waxaan sameynay xoolo ay hantaan.
72. Oon u laylinnay, ooy waxna ka koraan waxna ka cunaan.
73. Waxaana ugu sugan manfacado iyo cabid ee miyayna mahdinaynin Alle.
74. Waxay ka yeesheen Alle ka soke ilaahyaal inay u gargaaraan.

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ
 هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ ﴿٦٩﴾

لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى
 الْكَافِرِينَ ﴿٧٠﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ
 أَيْدِيئَانَا أَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَلَائِكُونَ ﴿٧١﴾

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا
 يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا
 يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ
 يُنصَرُونَ ﴿٧٤﴾

75. Mana karaan gargaarkooda waxayna u yihiin junuud (askar) kulmisan.
76. Ee yuuna ku walbahaar galinnin hadalkoodu annagaa og waxay qarsan iyo waxay muujinbee.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحَضَّرُونَ ﴿٧٥﴾

فَلَا يَجْزِيكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُبْشِرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٦﴾

Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) Alle waa ka fogeeyey inuu baro shicir iyo gabay, ee wuxuu Alle ku soo dajiyay quraan xaq ah, si loogu digo ciddii qalbigeedu nool yahay. Gaaladana uu xujo ugu noqdo. Alle na nicmooyin badan yuu ugu nicmeeyey dadka sida xoolaha oo una laylay si loogu nacfiyo, hase yeeshee dadka badankiis Alle kuma mahdinin ee waxay yeesheen ilaahyaal ay ag tuban yihiin oon waxba u tarayn, yaynase ku walbahaar galinin, Alle waa og yahay sirtooda iyo caddankoodee. Rasuulku wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): inuu ka buuxsamo bagga mid kiin malax yaa ka khayr roon inuu ka buuxsamo gabay (xun). Waxaa weriyay Bukhaari iyo Muslim. [Yaasiin: 69-76].

77. Miyuusan arag dadku (oo ogayn) inaan ka aburnay dhibic, markaas uu noqday dood badane cad.
78. Wuxuuna noo yeelay tusaale wuuna halmaamay abuurkiisa wuxuuna yidhi: yaa noolayn lafo baaliyoobay.
79. Waxaad dhahdaa waxaa noolayn Allihii ahaysiiyay markii horaba, abuur walbana waa ogyahay.
80. Allaha idiinka yeelay geedka cagaaran dab, oo markaas aad hursataan.
81. Allaha abuuray samooyinka iyo dhulka miyuusan karin inuu abuurro iyagoo kale, waa karaa, waana abuur badane ogaansho badan.

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۗ قَالَ مَنْ يُعِى الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِّنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَىٰ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾

82. Amarka Alle na markuu wax inuu abuurdo doono waa inuu ku yidhaahdo uun ahaw oo uu ahaado.
83. Waxaa nasahan (xumaan ka fog) Allaha ay gacantiisa ku jirto xukunka wax kasta, xaggiisaana laydiin soo celin.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ
كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ
شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

Aayadahanu waxay soo dageen markuu gaal la dhihi jiray ubayi binu khalaf uu u yimid Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) isagoo wata lafo duqoobay intuu burburiyayna oo dabaysha raaciyay yidhi: ma waxaad sheegi in tan Alle soo noolayn, markaasuu Nabigu ku yidhi: haa wuu ku dili Alle haddana ku soo noolayn naartana ku galin. Allaha dadka dhibic ka abuuray ee geedaha dabka ka ahaysiiyay wax walbana abuuray, cirka iyo dhulkuna awooddiisa ku jiraan markuu doonana ku dhihi waxaas ahaw markiibana ahaada miyaan karin inuu soo celiyo mar labaad dadka ama ka daali, Alle na wuu ka sarreeyaa oo ka nasahan yahay xumaan xaggiisaana dhamaan loo noqon ka dibna uu abaal marin cid walba. [Yaasiin: 77-83].

Suurat As-Saaffaat

سُورَةُ الصَّافَّاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Waxaan ku dhaartay) malaa'igta safan.
2. Iyo tan kaxaysa daruuraha.
3. Iyo tan akhrida quuraanka.
4. Ee ilaahiin waa mid (qudha).
5. Waa Rabbiga samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya, iyo Rabbiga qorrax ka soo bixidda.
6. Annagaa ku qurxinnay samada dhaw quruxda xidiga ah.
7. Iyo ka dhowrid shaydaan kastoo madax adag.
8. Mana dhagaystaan jameecada sare (malaa'igta), waxaana laga soo tuuraa dhan kasta.
9. Iyagoo la eryi oo cadaab joogta ah u sugnaaday.
10. Marka laga reebo mid mid dafa hadalka oo uu raaco danab ifi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالصَّافَّاتِ صَفًّا ١

فَالرَّجِرَاتِ رَجْرًا ٢

فَالْتَلِيَاتِ ذِكْرًا ٣

إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ ٤

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
وَرَبُّ الْمَشْرِقِ ٥

إِنَّا رَبَّنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بَرِيَّةٍ

الْكَوَاكِبِ ٦

وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ ٧

لَّا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ وَيُقْدِفُونَ
مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ٨

دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ٩

إِلَّا مَنْ خَطَفَ الْحُطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ

شِهَابٌ مُّقَابٌ ١٠

Waxay ku billaabatay suuraddu inuu Alle ku dhaartay malaa'igta inuu kali yahay iyo samada iyo dhulka iyo wax walba awooddiisa ku jiraan, iyo inuu

cirka ku qurxiyay xiddigo kana reebay shaydaanka inuu u dhawaado ama wax ka dhagaysto, Qataade wuxuu yidhi: xiddigaha: waxaa loo abuuray saddex: shayadiinta oo lagu gano, nuur lagu tooso (oo lagu garto jahooyinka) iyo quruxda samada dhaw. [As-Saaffaat: 1-10].

11. Waydii gaalada ma iyagaa ku daran abuuridda mise waxaan abuuray, annagaa ka abuuray dhoobo dhagta.
12. Waxaadse la yaabtay (beenintooda) iyaguna way jees jeesi.
13. Marka la waaniyana ma waantoobaana.
14. Hadday calaamo arkaanna way ku jees jeesaan.
15. Waxayna dhahaan kani waxaan sixir cad ahayn ma aha.
16. Waxayna dhahaan ma markaan dhimanno oon carro noqonno iyo lafo yaa nala soo bixin.
17. Aabayaalkannagii hore (iyagana ma la soo celin).
18. Waxaad dhahdaa haa waa laydin soo celin idinkoo waliba dullaysan.
19. Xaaladduna waa uun qaylo kaliya markaas, waxaa soo bixi dadkii oo wax eegi.
20. Waxayna dhihi gaaladii halaaggannagee kan waa maalintii abaalmarinta.
21. Waxaana lagu dhihi kani waa maalintii kala bixinta ee aad beenin jirteen.

فَأَسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنِ
خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ
لَّازِبٍ ﴿١١﴾

بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿١٢﴾

وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ﴿١٤﴾

وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾

أَيُّدَا مِثْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا أَعْيَانًا
لَمَبْعُوثُونَ ﴿١٦﴾

أَوَعَابَاؤُنَا الْأَوْلُونَ ﴿١٧﴾

قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿١٨﴾

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ
يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿٢٠﴾

هَذَا يَوْمُ الْقَصْرِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِءَ
تُكْذِبُونَ ﴿٢١﴾

22. Kulmiya kuwii daalimiinta ahaa iyo wixii la mid ahaa iyo waxay caabudi jireen.
23. Oo Alle ka soo hadhay, tusiyana jidka jaxiimo.
24. Joojiyana waxbaa la waydiine.
25. (Waxaana lagu dhihi) maxaad leedihiin oy daan isugu gargaaraynin.
26. Saas ma aha ee maanta way is dhiibeen.

* أَحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٢٢﴾

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْحَجِيمِ ﴿٢٣﴾

وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ ﴿٢٤﴾

مَا لَكُمْ لَا تَنصَرُونَ ﴿٢٥﴾

بَلْ هُمْ آيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٢٦﴾

Alle kor ahaaye wuxuu faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu gaalada soo bixinta diiddan warsado ma iyagaa ka daran khalqiga kale, waxayse ku jawaabeen dafiraad iyo jees jees iyo xumaan, waase la soo bixin qiyaamada iyagoo dullaysan, oo calaacali, waxaase loo sheegi inay tahay maalintii abaalmarinta iyo wax la warsan lana tusi jidka naarta jaxiimo, isagoo is dhiibi maalintaas, Cumar binu Khadaab wuxuu sheegay: in saaniga lala kulmin saaniga, kan ribadana kan ribada, kan khamridana kan khamrida. [As-Saaffaat: 11-26].

27. Wuxuu qaabilay qaarkood qaarki kale iyagoo wax is warsan.
28. Waxayna dhaheen kuwii wax raacay (raacyadii) waxaad ahaydeen kuwo nooga yimaadda xagga midig (wanaagga, nagana reebi jirteen).
29. Waxay dhaheen madaxdii ma aha ee idinkaan mu'miniin ahayn.
30. Wax xoog ah oon idin ku lahayn ma jirin, waxaadse ahaydeen qoom xad gudbey.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٧﴾

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾

قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٢٩﴾

وَمَا كَانْ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا ظَالِمِينَ ﴿٣٠﴾

31. Markaasuu nagu waajibay (nagu rumoobey) hadalkii Rabbigeen (ciqaab) waxaana dhadhaminaynaa (cadaabka).
32. Markaasaan idin dhuminnay annaguna waan dhunsanayn.
33. Iyagu maalintaas cadaabkay wadaagi.
34. Annaguna saasaan ku fallaa dambiilayaasha.
35. Waxayna ahaayeen marka lagu dhaho Alle mooyee ilaah kale oo xaq lagu caabudo ma jiro kuwa iskibriya.
36. Oo dhaha ma waxaan uga tagaynaa ilaahyadannada gabayaa waalan.
37. Saas ma aha ee wuxuu la yimid (Nabigu) xaq wuuna rumeeyey rasuulladii (Alle soo diray).

فَحَقَّقْ عَلَيْنَا قَوْلَ رَبِّنَا إِنَّا لَنَاقِفُونَ ﴿٣١﴾

فَأَعْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غُلُوبِينَ ﴿٣٢﴾

فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ

مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٣﴾

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٤﴾

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾

وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا إِلَهَ رَبِّنَا لِيَسْأِرَ

تَحْتُنَا جَنُونَ ﴿٣٦﴾

بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾

Aayadahan wuxuu Alle ku sheegay in maalinta qiyaamaha gaaladu qaarkood qaarka kale dagaali sida madaxda iyo kuwii xumaanta ku raacay, ugu dambeyntana waa in dhammaantood baadi ahaayeen cadaabkana ay ku kulmi mar hadday xumaanta ku kulmi jireen, maxaa yeelay waxay iska waynayn jireen marka lagu dhaho Alle mooyee ilaah kale oo xaq lagu caabudo ma jiro, iyo inay Nabiga xumaan iyo waalli ku sheegaan isagoo xaq iyo rumaynta rasuulladii Alle la yimid, taasuna waxay muujini in xumaanta iyo fasaadka oo laysku raaco ay sababin calaacal ciqaab aakhiro. Ee waa in wanaagga lays faraa xumaantana laysaga digo. [As-Saaffaat: 27-37].

38. Idinku (gaaloy) waxaaad dhadhamisaan cadaabka daran (wax xanuujiya).

إِنَّكُمْ لَنَدَاقِفُوا الْعَذَابَ أَلَّامِيمَ ﴿٣٨﴾

39. Waxaan camalkiinna ahaynna laydinkama abaal mariyo.
40. Addoommada Alle ee niyada san (xumaan ma arkaan).
41. Waxayna mudan kuwaasi risqi la yaqaanno (janno)
42. Faakihadna way heli, iyagoo lagu sharfi.
43. Jannooyinka naciima.
44. Waxayna ku sugnaan sariiro iyagoo is qaabili.
45. Waxaana lala kor socon weel laga soo buuxiyay il (janno).
46. Taasoo cad oo u macaan kuwa cabi.
47. Mana laha caqli qaadid iyo waalli midna (khamrada jannada)
48. Agtoodana waxaa ahaan haween dhoowrsoon oo indha waaweyn.
49. Ood mooddo ukun la dhowray.

وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴿٤٠﴾

أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤١﴾

فَوَاكِهَ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾

عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿٤٥﴾

بَيضَاءَ لَدَّةٍ لِّلشَّرِبِينَ ﴿٤٦﴾

لَا فِيهَا عَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ﴿٤٧﴾

وَعِنْدَهُمْ قَصْرَاتُ الْظَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾

كَأَنَّهُنَّ بَيضٌ مَّكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

Xumaanle waa laga abaal marin xumaantiisa, isagoon la dulmiyayn, addoommada Alle ee suubanse waxay heli janno, nicmo, sharaf iyo nolal wanaagsan, waxaana u adeegi wiilal darban, waxaana loo darbi wax wanaagsan ooy cabaan ooy ka mid tahay khamri janno oo xalaal ah oon madax xanuun iyo waalli midna lahayn, waxaana loo dhammayn wanaag. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: khamrada adduunka waxaa ku sugan afar arrimood: waalli, madax xanuun, mantag iyo kaadi (badan). Tan aakhirase waa ka duwan tahay sida aayada badan sheegeen iyo hadalka Nabigu. [As-Saaffaat: 38-49].

50. Wuxuuna qaabilay qaarkood qaarka kale (ehelo jannaha) iyagoo wax is waydiin.

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ

يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥٠﴾

51. Wuxuuna dhihi mid hadlay oo ka mid ah waxaan ku lahaa (adduunkii) saaxiib.
52. Dhihi jiray adigu ma waxaad ka mid tahay kuwa rumeeyay (soo bixinta).
53. Ma markaan dhimanno oon carro noqonno iyo lafo yaa nala abaalmarin.
54. Wuxuuna dhihi mayla dayeeysaan.
55. Markaasuu dayaa kuna arkaa jaxiima dhexdeeda.
56. Wuxuuna dhahaa Alle Ayaan ku dhaartaye waxaad u dhaweyd inaad i halaagto (i dhumiso).
57. Haddayna nicmada Alle jirinna waxaan ahaan lahaa kuwa lagu soo kulmiyay (naarta).
58. (Waxayna dhahaan ehelu jannuhu) miyeynaan dhimaneynin.
59. Geerideennii hore (ee adduunka) mooyee, oo aanlayna cadaabayn.
60. Taasina waa uun liibaanta wayn.
61. Ee taasoo kale ha faleen kuwa camal fali.

قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾

يَقُولُ أَءِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾

أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا أَأَعْنَاءَ لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾

قَالَ هَلْ أُنْتُمْ مُّظْلِعُونَ ﴿٥٤﴾

فَأَطَّلَعَ فَرَءَاهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾

قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدَتْ لَتُرْدِينَ ﴿٥٦﴾

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾

أَفَمَا نَحْنُ بِمَبْتَلِينَ ﴿٥٨﴾

إِلَّا مَوْتَتَنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَدَّبِينَ ﴿٥٩﴾

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَوْمُ الْعَظِيمُ ﴿٦٠﴾

لِيُثَلَّ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦١﴾

Waxaa horey loo soo sheegay inay ehelu naarku (Alle ha naga dheereeyee) is qaabili iyagoo calaacali oo is canaanan madax iyo raaciyadba, iyagoo isu dhihi adaa ii lahaa iyo adaa i dhumiyay. Halkanna waxaa lagu sheegay ehelu jannaha iyo inay is qaabili iyagoo ka sheekaysan saaxiibbadoodi adduunka ee xumaa iyo sida Alle uga koriyay uguna nicmeeyay, taasoo ayan ka dhimanayn. Xasan

Albasri wuxuu yidhi: waxay ogaadeen (ehelu jannuhu) in nicmo kasta geeri goyso, markaasay dheheen: (miyaynaan dhimanayn). [As-Saaffaat: 50-61].

62. Ma taasaa marti qaad u fiican (jannada) mise geeddii zaqum (xumeyd).
63. Annagaa uga yeellay fitno (imtixaan) daalimiinta.
64. Waana geed ka soo baxda gunta jaxiimo.
65. Midhaheeduna waxaad mooddaa madaxyo shaydaan.
66. Iyaguna (ehelu naarku) waxbay ka cunaan, waxayna ka buuxiyaan caloosha.
67. Waxayna kalooy mudan dheehid biyo kulayl daran.
68. Markaas waxay ku noqon jaxiimo.
69. Waxay heleen aabbayaalkood oo baadi ah.
70. Iyaguna raadkoodii bay ku dag dagi.
71. Waxaa dhab ahaan u dhumay hortood badi kuwii hore.
72. Waxaanna u dirray dhexdooda u digayaal.
73. Ee eeg siday noqotay cidhibtii kuwii loo digay.
74. Hasa yeeshee addoommadii Alle ee niyada samaa (cadaab ma arkaan).

أَذَلِكْ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ﴿٦٢﴾

إِنَّا جَعَلْنَهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ﴿٦٣﴾

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ﴿٦٤﴾

طَلَعَهَا كَأَنَّهٗ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ ﴿٦٥﴾

فَإِنَّهُمْ لَا يَكُونُونَ مِنْهَا فَمَا لُتُونُ مِنْهَا
الْبُطُونَ ﴿٦٦﴾

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ ﴿٦٧﴾

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ ﴿٦٨﴾

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾

فَهُمْ عَلَىٰ آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأُولِينَ ﴿٧١﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنذِرِينَ ﴿٧٢﴾

فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذَرِينَ ﴿٧٣﴾

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴿٧٤﴾

Alle (weynaaye) markuu soo sheegay ehelujannaha iyo wuxuu ku abaal mariyay ayuu raaciyay geed xun oo lagu margado laguna quudiyo ehelu naarka, taasoo lagu fidmeeyay intay adduunka jooheen. Sida gaalkii Abuujahal oo yidhi markuu maqlay geedaas: ma waxaan timir iyo burcad aan cunno ahaynbaa mase aha siduu sheegayee waa geed daran oo madax shaydaan leh kana soo baxda jaxiima salkeeda, ehelu naarkana isku cuno iyada iyo biyo kulayl badan hooygooduna waa jaxiimo, maxaa yeelay aabayaalkood oo dhunsan yey heleen kuna raaceen xumaanta, iyaga ka horna waxaa dhumay kuwii horreeyey badidood inkastoo loo diray u dige waana la ciqaabay. [As-Saaffaat: 62-74].

75. Waxaa dhab ahaan noogu dhawaaqay (berzey) Nabi Nuux, cid wax ajiibana (maqlana) annagaa u fiican.
76. Waxaanna ka korinnay isaga iyo ehelkiisiiba shiddadii waynayd (maanshayntii).
77. Waxaanna ka yeellay faraciisii kuwa soo hadhay uun.
78. Waxaanna ugu reebnay kuwa dambeeya (ammaan ah):
79. Nabadgalyo Nuux korkiisa adduunyada ha u dhex ahaato.
80. Saasaana ku abaal marinnaa samafalayaalka.
81. Wuxuuna ka mid yahay addoommadannada rumeeyay (xaqa).
82. Markaasaan maanshaynay kuwii kale.
83. Waxaa ka mid ah gargaarayaashiisa (jidkiisa qaaday) Nabi Ibraahin.
84. Markuu ula yimid Rabbigiis qalbi fayow (xaq rumeeyey).

وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحًا فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ ﴿٧٥﴾

وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴿٧٧﴾

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿٧٨﴾

سَلَّمَ عَلَى نُوْحٍ فِي الْعَلَمِينَ ﴿٧٩﴾

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾

ثُمَّ أَعْرَفْنَا الْآخِرِينَ ﴿٨٢﴾

* وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لِإِبْرَاهِيمَ ﴿٨٣﴾

إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾

85. Markuuu ku yidhi aabihiis iyo qoomkiisii maxaad caabudaysaan.
86. Ma been abuurasho yaad ilaahyo Alle ka soo hadhay u dooranaysaan.
87. Maxaadse ka maleysaneysaan Rabbiga caalamka.

﴿٨٥﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ

﴿٨٦﴾ أَيِنكَغَاءِ إِلَهَةٍ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ

﴿٨٧﴾ فَمَا ظَنَنْتُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Qisada Nabi Nuux iyo qoomkiisii iyo sida Alle u koriyay isaga iyo intii raacday, una halaagay gaaladii beenisay wax badan bey quraanka ku soo aroortay, sidoo kale Nabi Ibraahimkii wadadii xaqa ahayd ku raacayna isna wax badan yaa quraanku ka waramay, iyo sida Alle qalbigiisa u wanaajiyay xaqana u raaciyeey, iyo wixii dhex maray isaga iyo aabihiis iyo qoomkiisii oo dhib iyo xaq u sheeg ah, maxaase Alle laga malaysan haddii xumaan lagu madax adkaado iyo gaallimo, xasan albasari wuxuu yidhi: qalbiga fayow waa kan ka nabadgalay gaalnimo. [As-Saaffaat: 75-87].

88. Markasuu eegay Nabi Ibraahim xiddigaha.
89. Wuxuuna yidhi waan bukaa.
90. Markaasay ka tageen kana jeedsadeen.
91. Markasuu aaday ilaahyaalkoodii (sanamyadii) wuxuuna ku yidhi miyeydaan (wax) cunayn.
92. Maxaad leedihiin oydaan la hadlaynin.
93. Markaasuu ku foorariyay midigta oo ku garaacay.
94. Wayna soo qaabileen gaaladii xaggiisa iyagoo dag dagi (markuu jajabiyay).
95. Wuxuuna ku yidhi ma waxaad caabudaysaan waxaad qoraysaan (sameyseen).

﴿٨٨﴾ فَتَنْظَرَ نَظْرَةً فِي التُّجُومِ

﴿٨٩﴾ فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ

﴿٩٠﴾ فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ

﴿٩١﴾ فَرَاغَ إِلَىٰ آئِلِهِمْ فَقَالَ أَلَا

﴿٩١﴾ تَأْكُلُونَ

﴿٩٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ

﴿٩٣﴾ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ

﴿٩٤﴾ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ

﴿٩٥﴾ قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ

96. Alle ayaana idin abuuray idinka iyo waxaad camal falaysaan.
97. Waxayna dhaheen u dhisa meel (dab lagu shido) kuna tuura jaxiimo (dabka).
98. Waxay la dooneen dhagar iyagaana ka yeellay kuwo hooseeya (laga adkaaday).

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

قَالُوا أَبْنَاؤُا لَهُ بُدِينًا فَأَلْقُوهُ فِي

الْجَحِيمِ ﴿٩٧﴾

فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمْ

الْأَسْفَلِينَ ﴿٩٨﴾

Aayadahan waxay ka warrami Nabi Ibraahim iyo qoomkiisii sida suurada kalaba loogaga hadlay haddana wuxuu u sheegay inuu jirran yahay marey rabeen inay baxaan si uu u jajabiyo sanamyadooda, wuuna burburiyay intuu la hadlay kuna yidhi wax ma cuneysaan, gaaladii markay arkeen way cadhoodeen meel dab lagu shido yeyna u sameeyeen Nabi Ibraahim, wayna ku tuureen, Alle ayaase ka badbaadiyay, dhagartoodiina ka yeelay baaba', dullina ku danbeysiiyay, Qataado wuxuu yidhi: xiddiguu dayey, waa cirkuu dayey isagoo fikiri. [As-Saaffaat: 88-98].

99. Wuxuu yidhi anigu waxaan aadi Rabbigay (hijro) wuuna i toosin.
100. Rabbiyow wax iga sii kuwa suubban (ilmo).
101. Waxaanna ugu bishaaraynay wiil dabeeco san.
102. Markuu ku gaadhay agtiisa socod (ama howl karnimo, taageero leh) wuxuu ku yidhi Nabi Ibraahim: wiilkayow waxaan ku arkay hurdada anoo ku gawrici ee eeg waxaad fali, wuxuuna yidhi: aabow samee waxa lagu faray waxaad heli hadduu Alle doono inaan ka mid noqdo kuwa samree.
103. Markay hoggaansameen oos u lagday wajiga.

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٩٩﴾

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠٠﴾

فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَبْنَئِي إِلَىٰ

أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبُحُكَ فَانظُرْ

مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَتَأَبَّتْ أَفْعَلُ مَا

تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنْ

الصَّائِرِينَ ﴿١٠٢﴾

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾

104. Yaan u dhawaaqnay
Ibraahimow.
105. Dhab ahaan baad ugu
rumeysay riyadii, sasaanna ku
abaalmarinnaa samafalayaasha.
106. Taasina waa imtixaan muuqda
(oo weyn).
107. Waxaanna ku furannay loog
weyn (wan).
108. Waxaanna ugaga tagnay (ugu
reebnay) kuwa dambe.
109. Nabadgalyo (salaan) Nabi
Ibraahim korkiisa ha ahaato.
110. Saasaanna ku abaal marinnaa
samofalayaasha.
111. Wuxuu ka mid ahaa
addoommadannada
mu'miniinta ah.
112. Waxaan ugu bishaaraynay
Isxaaq oo Nabi suubban ah.
113. Waana barakaynay Ibraahim iyo
Isxaaqba, waxaana ka mid ah
faracooda mid samafala iyo mid
naftiisa si cad u dulmiya.

وَنَدْبَيْنَهُ أَنْ يَتْلُوَ بِرَبِّهِمْ ﴿١٠٤﴾

قَدْ صَدَقْتَ الرَّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾

وَقَدْبَيْنَهُ بِذَبِجٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٠٨﴾

سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿١٠٩﴾

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾

وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿١١٢﴾

وَبَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِن
ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ ۗ
مُبِينٌ ﴿١١٣﴾

Nabi Ibraahin (nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) markii Alle u gargaaray yuu hijrooday, Alle na wuxuu ka baryey inuu siiyo ilmo fiican, markaasaa Alle siiyey Ismaaciil kuna imtixaanay inuu gawraco, haddana furtay markay u darbadeen fulinta amarkii Alle, magac fiicanna ugu reebey Alle adduunka, haddana uu ugu bishaareeyay Isxaaq oo suuban. Ibnu cabaas waxaa laga wariyey: kan la furtay waa Nabi Ismaaciil, yuhuudina waxay sheegtay inuu Isxaaq yahay, wayna been sheegeen. [As-Saaffaat: 99-113].

114. Dhab ahaan yaan ugu mannaysannay (ugu nicmeeynay) Nabi Muuse iyo Nabi Haaruun (Nabinnimo).
115. Waana ka korinnay iyaga iyo qoomkooda dhibaataadii waynayd.
116. Waana u gargaarray, waxayna noqdeen kuwo adkaaday (sarreeyey).
117. Waxaanna siinnay kitaabkii caddaa.
118. Waxaanna ku hanuunnay jidka toosan.
119. Waxaanna ugu dhaafnay dadka dambe, (ammaan ah).
120. Nabadgalyo ha ahaato Nabi Muuse iyo Nabi Haaruun korkooda.
121. Saasaan ku abaalmarinnaa kuwa wanaagga fala.
122. Waxayna ka mid yihiin addoommadannada mu'miniinta ah.

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١١٤﴾

وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿١١٥﴾

وَنَصَّرْنَاهُمْ فَمَا نَأُوهُمْ أَلْغَلِيلِينَ ﴿١١٦﴾

وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ﴿١١٧﴾

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٨﴾

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْأَخْرَبِ ﴿١١٩﴾

سَلَّمَ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٠﴾

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

Nabi Muuse iyo walaalkiis Nabi Haaruun meelo badan bay quraanka kaga soo arooreen, iyo waxay kala kulmeen Fircoon iyo qoomkiisii iyo bani israa'iil markii danbe iyo inuu Alle ka koriyay iyaga iyo qoomkoodii dhibaataadii waynayd oo ahayd maansheyntii fircoon iyo colkiisii, Alle na kitaab cad siiyay, jidka wanaagsanna ku toosiyay sharaf iyo magac fiicanna u reebay, waxayna ku tusin arrinkaasu in Alle la jiro oo gargaar iyo sharaf u dambaysiin ciddii xaqa iyo runta ku dadaasha. Dabari wuxuu yidhi: jidka toosani waa diinta islaamka waana diinta Alle ee uu Nabiyada ku bixiyay. [As-Saaffaat: 114-122].

123. Ilyaasna wuxuu ka mid ahaa rasuullada.
124. Markuu ku yidhi qoomkiisii miyeydaan dhawrsaneyn (Alle ka yaabayn).
125. Ma waxaad baryeysaan bacli (sanam) ood ka tagaysaan Allaha u wanaagsan inta wax sancaysa ee wax jaangoysa.
126. Ee ah Alle, Rabbigiinna iyo Rabbiga aabbayaalkiinnii hore.
127. Markaasay beeniyeen, waxaana loo soo kulmin (cadaab).
128. Laakiin addoommada Alle ee niyadda san (waxay la kulmi khayr).
129. Waxaanna ugu reebnay dadka danbe (ammaan ah).
130. Nabadgalyo ha ahaato Ilyaas korkiisa.
131. Saasaanna ku abaalmarinnaa kuwa sama fala.
132. Wuxuuna ka mid yahay addoommadannada mu'miniinta ah.

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٣﴾

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٤﴾

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَلْقِينَ ﴿١٤٥﴾

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأُولَى ﴿١٤٦﴾

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٤٧﴾

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴿١٤٨﴾

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٤٩﴾

سَلَامٌ عَلَىٰ آلِ يَاسِينَ ﴿١٥٠﴾

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥١﴾

إِنَّهُ مِن عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾

Ilyaas wuxuu ka mid ahaa Nabiyada Alle, wuxuuna Alle u diray bini israa'iil oo caabudii jiray sanam la dhihi jiray Bacli, wuxuuna ugu yeedhay cibaadada Alle, iyo inay ka tagaan cibaadada waxa ka soo hadhay si daranna wuu u waaniyay, wuxuuna Alle ku abaalmaryey inuu ka yeelay addoommadiisa toosan ee wanaagga fala, magac fiicanna wuu ugu reebey dadka. Taasina waxay ku tusin inuu xaqa iyo cidda ku socotaayi wanaagga iyo cidhibta fiican ku danbeyn. Inkastoo baadilku muddooyin laga yaabo inuu muuqdo oo darraado. [As-Saaffaat: 123-132].

133. Nabi Luudhna wuxuu ka mid ahaa rasuullada (la diray).
134. Xus markaan korinnay isaga iyo ehelkiisaba dhammaan.
135. Marka laga reebo cajuuso (haweenydiisii) oo ku hadhay halaagga.
136. Ka dibna waxaan halaagnay intii kale.
137. Idinkuna (reer Makaad) waxaad martaan dhulkoodii waabariga.
138. Iyo habeenkaba ee miyeydaan wax kasaynin.
139. Nabi Yuunusna wuxuu ka mid ahaa rasuulladii (la diray).
140. Xus markuu ku dhuuntay (ku cararay) doontii buuxday.
141. Oo uu qori ritay noqdayna mid laga reeyey, (Baddana lagu tuuray).
142. Kalluunna liqay isagoo la dagaalay.
143. Hadduusan noqonnin kuwa Alle u tasbiixsada (xusa).
144. Wuxuu ku nagaan lahaa calooshiisa tan iyo maalinta la soo bixin dadka.
145. Waxaanna ku tuurray bannaan cidla ah isagoo buka.
146. Waxaanna ka soo bixinnay korkiisa geedka yaqdiinka (bocorka) ah (hadhayn darteed).

وَإِنَّ لَوْطًا لَّمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٣﴾

إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٤﴾

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٣٥﴾

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٣٦﴾

وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُونَ عَلَيْهِمْ مُّصْبِحِينَ ﴿١٣٧﴾

وَبِالْأَيْلِ أَفْلا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٨﴾

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٩﴾

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ﴿١٤٠﴾

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤١﴾

فَالْتَقَمَهُ الْخُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٢﴾

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٤٣﴾

لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٤﴾

* فَتَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿١٤٥﴾

وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجْرَةً مِّنْ يَقْطِينٍ ﴿١٤٦﴾

147. Waxaanna u dirray boqol kun oo dad ah ama ka badan.

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ

يَرْبَعُونَ ﴿١٤٧﴾

148. Wayna rumeeyeen, waxaanna u raaxaynay (sugnay) tan iyo muddo.

فَقَامُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١٤٨﴾

Nabi Luudh iyo Nabi Yuunus iyo Nabiyadii kaleba iyo qoomamkoodii waxay ku dambeeyeen iyo sida Alle ku kala maamulay quraanka tilmaamay, waxaase muhim ah in xumaanta laga dheeraado, wanaaggana lagu dadaalo, tan kale waa in la ogaado in Alle wax walba karo farajkiisuna dhaw yahay ducadana aqbalo. Qisadiisuna waxay ahayd inuu dar Alle uga tagay uguna cadhooday qoomkiisii markaas Alle imtixaanay. Rasuulkuna wuxuu yidhi: cidna uma habboona inay dhahdo anaa ka khayr badan Yuunus bini Mataa. (Naxariis iyo nabadgalyo Alle korkooda ha yeelee). [As-Saaffaat: 133-148].

149. Waydii gaalada, in Allehaa gabdho yeeshay iyaguna wiilal.

فَأَسْتَفْتِيَهُمُ الرِّبَّكَ الْأُنثَىٰ وَلَهُمْ

الْبَنُونَ ﴿١٤٩﴾

150. Mise waxaan abuuray malaa'igta oo dhadig iyaguna ay joogeen.

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنثًا وَهُمْ

شَاهِدُونَ ﴿١٥٠﴾

151. Taasi waa been abuurashadoodii ay dhahayeen.

أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ أَفْكَهٍمْ لَيَقُولُونَ ﴿١٥١﴾

152. Alle waa dhalay waana beenaalayaal.

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٢﴾

153. Ma wuxuu ka doortay gabdho wiilasha.

أَصْطَفَىٰ الْبَنَاتِ عَلَىٰ الْبَنِينَ ﴿١٥٣﴾

154. Maxaa idiinku wacan ood sidaas u xukumaysaan.

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٤﴾

155. Miyeeydaan wax xusuusaneyn.

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٥﴾

156. Mise waxaa idiin sugnaatay xujo cad.

أَمْ لَكُمْ سُلْطٰنٌ مُّبِينٌ ﴿١٥٦﴾

157. Keena kitaabkiinna (caddayn) haddaad runlayaal tihiin.

فَأَنذَرْنَا بِكُتُبِكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥٧﴾

158. Waxay yeeleen gaaladu Alle iyo jinniga dhexdooda (qaraabo) nasab, jinniguna dhab ahaan buu u ogyahay in gaalada la keeni (qiyaamada).

159. Alle ayaa ka nasahan (ka dheer) waxay ku tilmaamayaan.

160. Laakiin addoommada Alle ee niyadda suubbiyey (waa ka fog yihiin xumaan).

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نِجَابًا وَقَدْ
عَلِمَتِ الْجِنَّةُ أَنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٥٨﴾

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٥٩﴾

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٠﴾

Gaaladu had iyo jeer waa ay af xun yihiin iyagoo doqonnimana ku darsaday, halkanna waxay Alle (sarreeye) ku sheegeen in malaa'igtu gabdho u tahay, taasina waa beentoodii, ee Alle ma yeelannin ilmo wiil iyo gabadh midna, illeen uma baahnee, wax xuja ah ooy gaaladu sheysana ma jiro, Alle na waa ka dheer yahay xumaan. Mujaahid wuxuu sheegay in gaaladu dhaheen: malaa'igtu waa gabdho Alle, sarreeye, markaasuu Abubakar yidhi: yaa hooyo u ah markaasay dhaheen: haween jinni. (Alle ayaa ka dheer waxay ku sheegeen). [As-Saaffaat: 149-160].

161. Idinka iyo waxaad caabudaysaan (gaalooy).

162. Qofna kama fidmaysaan (dhumisaan) Alle.

163. Marka laga reebo kuwa gali jaxiimo.

164. Ruux kastoo naga mid ah (malaa'igta) wuxuu leeyahay meel lagu yaqaan.

165. Waana safannahay (cibaado darteed).

166. Waana tasbiixsannaa (qaddarin Alle).

167. Waxayna ahaayeen gaaladu kuwii dhaha.

فَأَنكُم مَّا تَعْبُدُونَ ﴿١٦١﴾

مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفِتْنِينَ ﴿١٦٢﴾

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿١٦٣﴾

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ﴿١٦٤﴾

وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافِرُونَ ﴿١٦٥﴾

وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴿١٦٦﴾

وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿١٦٧﴾

168. Hadduu yahay agtannada xuskii (warkii) kuwii hore (kitaab).
169. Waxaan noqon lahayn addoomaha Alle ee suubban.
170. Wayse ka gaaloobeen kitaabkii (quraanka) wayna ogaan doonaan (waxa ku dhaca).

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٨﴾

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ ﴿١٦٩﴾

فَكَفَرُوا بِهِ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

Gaalo iyo waxay caabudi oo baadil ah midna ma karo inay wax dhumiyaan marka laga reebo kuwa wanaagga ka leexda ee xumaanta faraha la gala, ehelu naarna noqda malaa'igta Alle na xumaan waa ka fogtahay, mid walbana shaqo iyo meel lagu og yahay yuu leeyahay, waxayna u safan yihiin cibaadada Alle iyo wayneyntiisa. Gaaladii quresheedna waxay ahaayeen intaan quraanku soo dagin kuwa jeclaa inay helaan kitaab uga warrama ummadihii hore, wayse ka gaaloobeen markuu u yimid, wayna ogaan doonaan cidhibteeda, waxaana la mid noqon iyaga cid kastoon quraanka iyo xaqa uu sheegi raacin rumayninna. Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhii: waxaa laynagaga fadilay dadka saddex: malaa'igta sideeda oon u safanno (salaadda), dhulkoo masjid inoo ah, iyo carrada oo daahir inoo ah. Waxaa wariyey Muslim. [As-Saaffaat: 161-170].

171. Dhab ahaan buu ugu hormaray yaboohannagii addoomahannagii aan dirray (rasuulladii).
172. In iyaga uun loo gargaari.
173. Iyo in junuudannada (xaqa raacay) ay adkaan (guuleysan).
174. Ee ka jeedso xaggooda tan iyo muddo.
175. Fiirina iyaguna way fiirin doonaane (waxa ku dhaca).
176. Ma cadaabkannagay (gaaladu) dadajisan.
177. Markuu ku dago cadaabku ardaagooda waxaa xumaan subaxa kuwa loo digay.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا
الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿١٧٢﴾

وَإِنْ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٤﴾

وَأَبْصَرَهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٦﴾

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ
الْمُنذِرِينَ ﴿١٧٧﴾

178. Ee ka jeedso xaggooda tan iyo muddo.
179. Fiirina iyaguna way fiirin doonaane (waxa ku dhaca)
180. Waxaana ka nasahan Rabbigaada sharafta leh waxay ku tilmaamaan gaaladu (oo xun).
181. Nabadgalyana ha ahaato rasuulladii korkooda.
182. Mahadna waxaa iska leh Allaha (barbaariyaha) caalamka ah.

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٨﴾

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٩﴾

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

وَسَلِّمْ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾

وَأَلْحَمِدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

Alle wuxuu ballan ku qaaday inuu u gargaaro addoommadiisa suubban markay si fiican u raacaan sharcigiisa iyo waddadiisa toosan, fuliyaanna amarkiisa siduu Nabiyadii iyo intii raacdayba ugu gargaaray. Tan kale ciqaabta Alle wax la dadajisto ma aha ee ha sugaan xaqdiidayaashu waxay kala kulmaan xumaanta iyo dulmiga. Alle na waa ka dheer yahay ceeb, wuxuuna mutaa mahad iyo wayneyn. Anas waxaa laga wariyey in Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) yidhi maalintii khaybar: haddaan dagno ardaa qoom waxaa xumaada subaxa kuwa loo digay. Waxaa wariyey Bukhaari iyo Muslim. [As-Saaffaat: 171-182].

Suurat Saad

سُورَةُ صَادٍ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Xarafka hore wuxuu ku tusin mucjisada (quraanka), quraanka sharafta leh yaan ku dhaarannay (waa laydin soo bixin).
2. Kuwii gaaloobayna waxay ku sugan yihiin isla wayni iyo khilaaf (xaqdiiddo).
3. Immisaan halaagnay hortood ummad ay markaas dhawaaqeen waqti aan dhawaaq waxba tareynin.
4. Waxayna la yaabeen gaaladii inuu u yimaado dige ka mid ah waxayna dhaheen gaaladii kani waa sixirroow beenaale ah.
5. Ma wuxuu ka dhigay ilaahyadii ilaah kaliya, arrintaasi waa wax lala yaabo.
6. Wuu kala tagay shirkii (madaxdii) ka midka ahayd, waxayna isu dhaheen war socda oo ku samra (ku sugnaada) ilaahyaalkiinna, arrintani waa wax laynala dooni (oo lagu tashaday).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صَّ وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ﴿١﴾

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ
فَتَادَوْا وَلَا تَ حِينَ مَنَاصٍ ﴿٣﴾

وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ
الْكَافِرُونَ هَذَا سَجْرٌ كَذَّابٌ ﴿٤﴾

أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا
لَشَيْءٌ عَجَابٌ ﴿٥﴾

وَأَنْظِلْ الْمَلَأَ مِنْهُمْ أَنْ آمَسُوا وَأَصْبِرُوا
عَلَىٰ آهَاتِهِمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادٌ ﴿٦﴾

7. Manaan ku maqlin tanoo kale diintii kale (nasraaniyada) arintan Alle kaliya waa wax la been abuurtay.
8. Ma quraankaa lagu dajiyey isagoo na dhexjooga (annagaa ka mudan), waxayse kaga sugan yihiin quraankayga shaki, walina mayan dhadhamin cadaabkayga.

مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آلِمَلَّةِ الْأَخْرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا آخْتَلَقَ ﴿٧﴾

أَنْزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرَ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكِّ مِّنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَدُوؤُوا عَذَابِ ﴿٨﴾

Alle wuxuu ku dhaartay inay gaalada makaad ku sugnaayeen khilaaf iyo kibir, iyadoo jirto inuu kuwo badan oo hortood gaaloobay Alle halaagay, calaacalna wax ma taro marka ruuxa xaqa diido oo ku tilmaamo cidda u yeedhi sixir iyo been iyo xumaan, mase wax lala yaabaa inuu Alle kali yahay, maxayse tari xumaan lagu madax adeygo iyo waxyaalo kale oo la caabudo iyo isla weynaan oon qiimo lahayn. [Saad: 1-8].

9. Ma agtooday tahay khasnadaha naxariista Allehaaga adkaada ee bixinta badan (khayrka).
10. Mise waxaa u sugnaaday xukunka samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya, ha u koreen sallaanno xagga (samada).
11. Junuudda (colka) halkaas joogaana (gaalada) waa xisbiyo la jabin (laga adkaan).
12. Waxaa beeniyey xaqa iyaga ka hor qoomkii (Nabi) Nuux iyo (reer) Caad iyo Fircoonkii tiirarka lahaa (xoogga weyn iyo boqortooyo sugan).
13. Iyo reer Thamuud iyo qoomkii (Nabi) Luudh iyo asaxaabtii kaynta (qoomkii Nabi Shucayb), kuwaas waa xisbiyadii (xaqa beeniyey).

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ﴿٩﴾

أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾

جُنْدٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ ﴿١٢﴾

وَتَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابِ ﴿١٣﴾

14. Midaan rasuullada beenin ma jiro, markaasay ciqaabtaydii ku dhacday.
15. Kuwaasuna (gaaladii makaad) ma sugayaan waxaan hal qaylo ahayn, mana laha celin iyo sugid (mudda yar) midna.
16. Waxayna dhaheen gaaladii Allow noo dadaji qaybtannada (ciqaabta) maalinta xisaabta ka hor (qiyaamada).

إِنْ كُلُّ إِلَّا كَذَّبَ الرَّسُلَ فَحَقَّ
عِقَابِ ١٤

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا
لَهَا مِنْ فَوَاقٍ ١٥

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْ لَنَا قِطْنَا قَبْلَ يَوْمِ
الْحِسَابِ ١٦

Khayr iyo wanaag Alle agtiisa yey yaallaan, cid wax ka og ama ku tasarrufi karta naxariista Alle oon isaga ahayn ma jirto, xukunka cirka iyo dhulka iyo waxa khalqi ah ee u dhaxeeyana Alle ayaa iska leh, si kastoo gaalo isugu daydo inay ogaato waxa Alle u qarsoonna uma suurowdo, ee jabaa u danbeyn sidii gaaladii horeba loo halaagay, ciqaab soo dadajinna wax Alle la warsado ma aha; maxaa yeeley dhab ahaan buu ruux walba ula kulmi wuxuu samal falay, Ibnu Jariir wuxuu yidhi: waxay warsadeen in adduunka loogu soo dadajiyoo waxay mutaan khayr iyo sharba. [Saad: 9-16].

17. Ku samir (u adkayso) waxay sheegi xusuusana addoonkaygii Daa'uud ahaa ee xoogga lahaa, (xagga daacada Alle), wuxuuna ahaa noqosho (toobad keen) badane.
18. Annagaa u sakhirray (u fududaynay) buuraha, wayna la tasbiixsadaan galab iyo subaxba.
19. Shimbirahana waa loo kulmiyey, dhammaantoodna waxay u noqdaan (adecaan) Alle.
20. Waana adkaynay xukunkiisa (Daa'uud) waxaanna siinney xigmad (Nabinnimo) iyo

أَصْبِرْ عَلَيَّ مَا يَقُولُونَ وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا
دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِي إِنَّهُ أَوَّابٌ ١٧

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ
بِالْعَبْقِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ١٨

وَالظَّلْمِيرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ ١٩

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَعَاتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ
وَفَضَّلْنَا الْخِطَابِ ٢٠

fahmo iyo hadal caddayn (iyo garsoorid).

21. Ma ku soo gaadhay warkii kuwii doodayey, markey mixraabka ugu soo dheceen.
22. Una soo galeen Daa'uud oo markaas uu ka argagaxay, ayna ku dhaheen ha cabsan, waxaan nahay doodayaal qaarkanno qaarka kale dulmiyey, ee si xaq ah noo kala xukun, hana jowr falin, naguna hanuuni jidka toosan (xaqa).

* وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَرَّغَ مِنْهُمْ ۖ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَحَكُمَ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشِطُّ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٢﴾

Alle wuxuu faray Nabigu inuu ku samro una adkeysto dhibka gaalada iyo xaqdiidnimadooda, markaasuu haddana xusuusiyey qisadii Nabi Daa'uud iyo siduu ugu dadaali jiray toobadda iyo cibaadada Alle, looguna sakhirey buuraha iyo shimbiraha ayna Alle la xusi jireen, xukun adag iyo xigmo iyo dood kala gayna Alle siiyey, laguna imtixaamay caddaaladda iyo garsooridda, xadiith saxiix ahna waxaa ku sugnaa inuu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): salaad wuxuu Alle u jeclaa salaaddii daa'uud, soonna wuxuu Alle u jeclaa soonkii Daa'uud; wuxuuna seexan jiray habeenka barkiis, wuxuu kici jiray seddex meelood meel, hadana wuxuu seexan jiray sudus, wuxuuna soomi jiray maalin, maalinna wuu afuri jiray, mana carari jirin hadduu cadaw la kulmo. [Saad: 17-22].

23. (Waxayna dheheen) kani waa walaalkay wuxuuna leeyahay sagaal iyo sagaashan ido ah, anna waxaan leeyahay mid kaliya, wuxuuna sheegtay inaan siiyo, hadalkiina wuu igaga adkaaday.
24. Wuxuuna yidhi «Daa'uud»: wuu kugu dulmiyey warsashada laxdaada (inuu ku biiriyo) idihiisa, in badan oo ka mid ah kuwa wax isku darsadana qaarkood waxay ku xadgudbaan

إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَإِي نَعَجَةً وَاحِدَةً فَقَالَ أَكْفَلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ﴿٢٣﴾

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِ ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لِيَبْغِيَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ ۗ

(dulmiyaan) qaarka kale, marka laga reebo kuwa xaqa rumeeyey ee camalka wanaagsan falay, wayna yar yihiin kuwaasi, Daa'uudna wuxuu u maleeyey inaan ibtileynay wuxuuna ka dambidhaaf dalbay Allehiis, rukuuc (sujuud) buuna la dhacay wuuna noqday.

25. Markaasaan u dambi dhaafnay, agtannada wuxuu ku leeyahay dhawaansho iyo noqosho fiican (darajo sare).

وَوَلَّىٰ دَاوُدَ إِنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ
وَوَحَّرَ رَأْيَهُ وَأَنَابَ ﴿٢٤﴾

فَعَفَرْنَا لَهُ ذَلِكُمْ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ
وَوَحْسَنَ مَقَابٍ ﴿٢٥﴾

Qisadan ah inuu Alle imtixaamey Nabi Daa'uud iyo doodayaasha u yimid waxaa fiican in loo rumeeyo sida quraanku u sheegay lagana dheeraado waxyaalo kale oo taaban sharafta Nabiga, quraankana aan waafaqsaneyn, waxa muuqda waa inay doodayaal ugu yimaadeen Daa'uud si kada ah, kana codsadeen inuu cadaalad ku xukumo, wixii ka dhacayna Alle ka saamaxay xagga xukunka doodayaasha, waxaana cid walba looga baahan yahay toobadkeen iyo Alle ku xidhnaan hadday Nabiyaduba saas yihiin. [Saad: 23-25].

26. (Alle wuxuu yidhi): Daa'uudow annagaa kaa yeelley khaliifka dhulka ee dadka ku kala xukun xaqa hana raacin hawada (xun) oo kolkaas uu kaa dhumiyo jidka Alle, kuwa ka dhuma jidka Alle waxaa u sugnaaday cadaab daran halmaankoodii maalinta xisaabta (qiyaamada) darteed.

يٰۤاِدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي
الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ
وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَظِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَمَّا تَسُوۤا يَوْمَ
الْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

27. Maannaan u abuurin samada iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya dan la'aan (ciyaar). Taasina waa siday maleeyeen kuwii gaaloobay halaagguna wuxuu ugu sugnaaday kuwii gaaloobey naar.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا
بِطُلًّا ذَلِكُمْ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٢٧﴾

28. Miyaan ka yeeleynaa kuwii xaqa rumeeyey oo camal fiican falay sida kuwa hallayn dhulka, mise waxaan kala mid dhigaynaa kuwa dhowrsada kuwa xun oo kale (gaalada).
29. (Quraanku) waa kitaab aan kugu soo dajinnay oo barakeysan, si ay u fiiriyaan dadku aayaadkiisa iyo inay waantoobaan kuwa caqliga leh.

أَمْ تَجْعَلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ تَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾

كَيْتَبُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبْرَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ ۖ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

Alle wuxuu faray Nabi Daa'uud inuu dadka cadaalad ku xukumo mar haduu ka dhigay khaliifka dhulka oosan raacin hawada naftiisa markaasna uu dhumo, ciddii jidka Alle ka dhuntana waxay mudan cadaab daran maalinta soo bixinta ay halmaameen darteed, cirka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya Alle wuxuu u abuuray xigmad iyo cid walba in lagu abaal mariyo wuxuu kasbaday, saasuuna u soo dajiyey kitaab barakeysan, si loogu waano qaato loona faro, Alle na isku mid kama dhigo muslim toosan iyo daalim xun, Xasan Albasri wuxuu yidhi: Alle Ayaan ku dhaartaye tadabburka iyo fiirfiirintu ma aha xuruuftoo la xafido, xuduuddiisana la dayaco, lana dhaho quraankaan akhriyey isaguna ka muuqan khuluq iyo camal. Ibnu Abii Xaatim. [Saad: 26-29].

30. Waxaan siinnay Nabi Daa'uud (wiilkiisii) suleymaan ahaa, wuxuuna ahaa addeec (Alle) oo fiican oo toobad keen badan.
31. Xusuuso marka loo bandhigay casarkii fardihii saddex ku hoganaayey (taasoo muujineysa fudayd iyo orod badnaan) ee fiicfiicnaa.
32. Oo markaas uu salaaddiisii kaga mashquulay yidhina: waxaan ka jeclaaday xusidda Alle xoolo (iyo fardo) inta qorraxdu ka dhacdo.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّفِيَنَتُ الْحِيَادِ ﴿٣١﴾

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾

33. Ii soo celiya wuxuuna billaabay inuu ka taabto dhudhumada iyo luqunta (uu gawraco sadaqo darteed).
34. Dhab ahaan yaan u fidmeynay (imtixaannay) Nabi Suleymaan, waxaanna ku tuurray kursigiisii jasad markaasuu toobad keeney.
35. Wuxuuna yidhi Allow ii dambi dhaaf ina sii xukun aan ku habbooneyn cid iga dambeeysa adaa bixin badane ahe.
36. Waxaanna u sakhirrey dabeysha iyadoo ku socota amarkiisa iyadoo jilicsan meeshuu doono.
37. Shayaadiinta (xaggeeda waxaan uga sakhirray) mid wax dhisid badan iyo mid dhunbasha badan (oo badda jowhar uga soo saara).
38. Iyo kuwo kale oo ku xidhxidhan silsilado.
39. (Waxaan ku nidhi) tan waa siismadannada ee bixi ama hayso xisaab la'aan.
40. Wuxuuna ku leeyahay agtannada dhawaansho iyo noqosho fiican.

رُدُّوْهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ
وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى
كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا
يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ
الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾

فَسَخَرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُحَاءً
حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾

وَالشَّيْطَانَ كُلَّ بَنَاءٍ وَعَوَاصٍ ﴿٣٧﴾

وَأَخْرَيْنَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾

هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ
حِسَابٍ ﴿٣٩﴾

وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ
مَّآبٍ ﴿٤٠﴾

Nabi Suleymaan wuxuu ka dambeeyey oo dhaxlay Nabi Daa'uud wuxuuna ahaa Nabi suubban, Alle na wuxuu u sakhiray makhluuqyadiisa, wuuna imtixaanay wuuna ku guuleystey imtixaankii, wuxuuna Alle siiyey xukun aan cid kale oo ka dambeeysa la siin, wax kasta oo qisa ah oo taaban sharaf Nabinnimada oo lagu shakiyana waa wax kama jiraan, fardahana wuxuu u gawracay sadaqo markey ka shuqliyeen daacadii. [Saad: 30-40].

41. Xusuuso addoonkeygi Ayuub ahaa markuu u dhawaaqay (baryey) Allehiis isagoo dhihi wuxuu i taabsiiyey shaydaan dhib iyo cadaab.
42. Waxaana ku nidhi ku garaac lugtaada (dhulka) waxaanna ku nidhi kani waa biyo meydhi ah qabowna lana cabbo.
43. Waxaanna siinnay carruurtiisii iyo kuwo kale oo la mid ah naxariis xaggannaga ka ahaatay iyo xusuus kuwa caqliga leh.
44. Kuna qabo gacantaada xidhmo laamo ah kuna garaac hana jabinnin dhaarta, waxaanna ku ognahay inuu yahay samre addoon fiican ah toobadkeenna badan.
45. Xusuuso addoommadannadii (Nabi) Ibraahim iyo Nabi Isxaaq iyo Nabi Yacquub ee ku xoog badnaa cibaadada kuna arag dheeraa (xaqa).
46. Annagaa u doorannay xusidda aakhiro.
47. Waxayna ka yihiin agtannada kuwo la doortay oo wanaagsan.
48. Xusuusana Nabi Ismaaciil, Alyasac iyo Dul Kifli, dhammaanna waxay ahaayeen kuwo wanaagsan.

وَأَذْكُرُ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾

أَرْكُضُ بِرَجْلِكَ هَذَا مُغْتَسِلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾

وَوَهَبْنَا لَهُ إِهْلَهُ وَوَمَثَلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَى لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٤٣﴾

وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْتًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُتْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٤٤﴾

وَأَذْكُرُ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي وَالْأَبْصَرِ ﴿٤٥﴾

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٤٦﴾

وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾

وَأَذْكُرُ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾

Nabi Ayuub Alle wuu imtixaamay, Alle na waa ka fayday kurbadii markuu si dhab ah u baryey, cid kastoo Alle si toosan iyo xaq ah ugu xidhnaatana Alle wuu aqbali ducadiisa, sidoo kale waxaa Alle doortey Nabi Ibraahim iyo Nabi Isxaaq, Nabi Yacquub, Nabi Ismaaciil, Yasac iyo Dulkifli dhammaan waxay ahaayeen ikhyaar la doortey, waana in wanaagga iyo adkeysiga lagaga daydaa, xaqana iyo quraankana la raaco. [Saad: 41-48].

49. Waxaas la soo sheegey waa xusuus, kuwa dhowrsadana waxaa u sugnaaday noqosho fiican.
50. Jannada cadnin oo loo furay albaabada yey mudan.
51. Waxayna ku dangiigan dhaxdeeda (sariiro) waxayna u yeedhaan faakihad badan iyo cabid.
52. Waxaana agtooda ahaan haween indhahoodu ku kooban yahay raggooda (dhowrsoon) oo isla eg (xagga da'da).
53. Kaas waa waxa leydiin yaboohay maalinta xisaabta (qiyaamada).
54. Kaasuna waa rizqigannaga mana dhammaado.
55. Xaalku waa sidaas, gaalana waxaa u sugnaadey noqosho xun.
56. Jahannamo yeyna gali iyadaana u xun gogol.
57. Kaas waa cadaab, ee dhadhamiya isagoo ah biyo iyo dhaacaanka ehelu naarka.

هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ
مَقَابٍ ﴿٤٩﴾

جَنَّاتٍ عَدْنٍ مَّفْتَحَتِ لَهُمُ الْآبْوَابُ ﴿٥٠﴾

مُتَّكِنِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَكَهَةٍ
كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾

* وَعِنْدَهُمْ قَصِيرَاتُ الْظَّرْفِ
أَنْزَابٍ ﴿٥٢﴾

هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ﴿٥٤﴾

هَذَا وَإِنَّ لِلظَّالِمِينَ لَشَرَّ مَقَابٍ ﴿٥٥﴾

جَهَنَّمَ يَصَلَوْنَهَا فَيَنْسَأَلُهَا
الْمِهَادُ ﴿٥٦﴾

هَذَا فَلْيَذوقوه حَمِيمٍ وَعَسَاقُ ﴿٥٧﴾

58. Iyo mid kale oo cadaab ah oo noocya ah.
59. Malaa'igtuna waxay dhihi kani waa koox idinla gali cadaabka waxayna ku dhihi ha soo dhawaannina, waxayna galaan naarta.

وَأَخْرَجْنَا مِنْ شَكْلِهِمْ أَزْوَاجًا ﴿٥٨﴾

هَذَا قَوْجٌ مُّقْتَضٍ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا
بِهِمْ إِنَّهُمْ صَلَوُا النَّارِ ﴿٥٩﴾

Aayadaha hore waxay ka warrami ehelu jannaha iyo sida Alle ugu nimceeyey, oo wax kastoo khayr ah u helayaan, sidoo kale waxay ka warrami aayadaha kale xaalka ehelu naarka iyo sida loo dulleeyn, iyo waxay isu odhan iyo cadaabka kala duwan oy la kulmi, Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): haddii wadaan qasaaq ah aduunka lagu daadiyo adduunyadu way uri laheyd, waxaa wariyey Tirmadi iyo Axmed. Mana xoog badna. [Saad: 49-59].

60. Waxay ku dhaheen kuwii raacay kuwii madaxda ahaa ha soo dhawaannina (wanaag halla kulmina) idinkaa na soo galiyey cadaabkan, isagaana u xun meel lagu nagaado.
61. Waxayna dheheen kuwii wax raacay Allow ruuxii na soo galiyey cadaabkan u siyaadi laban laab naarta.
62. Waxayna dhaheen (madaxdii) gaalada maxaan la arki weyney rag aan ku tirinnay kuwo xun xun.
63. Ma waxaan ka yeelannay (adduunkii) jees jees mise waxaa ka iishey xaggooda araggii.
64. Kaasina (dooddaas) waa xaq sugan oo ah doodda ehelu naarka.

قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ
أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَيَنْسُ
الْقَرَارِ ﴿٦٠﴾

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرِدْهُ عَذَابًا
ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٦١﴾

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ
مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾

أَتَخَذْتُمُوهُمْ سِحْرِيًّا أَمْ رَاعَتْ عَنْهُمْ
الْأَبْصُرُ ﴿٦٣﴾

إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾

65. Waxaad dhahdaa Nabiyow waxaan uun ahay dige, ilaah xaq lugu caabudo oon Allaah ahayn ma jiro ee kaliga ah awooddana badnaa.
66. Ee ah Rabbiga samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeyaba, ahna adkaade dambidhaaf badan.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِن إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ
الْوَّاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٦٦﴾

Aayadaha hore waxay ku xidhan yihiin kuwii ka horreeyey ee ku saabsanaa muranka iyo calaacalka ehelu naarka maalinta qiyaame iyo sidey kuwii xumaanta wax ku raacay iyo kuway raaceenba isu dagaalayaan midba midka kale, iyo iney gafsanaayeen markey ku jees jeesayeen adduunkii mu'miniinta sida Bilaal, Suhayb, Cammaar iyo wixii la mid ahaa. Aayadaha dambana waxay ka warami awoodda Alle iyo kalinnimadiisa iyo in isagu koonka leeyahey, Nabiguna u digaha caalamka yahay. [Saad: 60-66].

67. Waxaad dhahdaa Nabiyow quraanku waa war weyn.
68. Ood idinku ka jeedsaneysaan.
69. Mana ogayn shirka sare (malaa'igtu) markey doodayaan (haddaan waxyi jirin).
70. Waxaa uun ley waxyoodey inaan ahay dige muuqda.
71. Xusuuso markuu Alle ku yidhi malaa'igta anigu waxaan ka abuurii dadka (Adam) dhoobo.
72. Ee markaan ekeeyo oon ku afuufo ruuxdeyda ugu dhaca sujuud (salaam).
73. Wayna sujuuddey malaa'igtii dhammaantood oo idil.

قُلْ هُوَ نَبِيُّ عَظِيمٍ ﴿٦٧﴾

أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾

مَا كَانَ لِي مِن عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَى إِذْ
يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾

إِن يُوحَىٰ إِلَىٰ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي خَلِيقٌ بَشَرًا
مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي
فَقَعُوا لَهُ سَلْجِدِينَ ﴿٧٢﴾

فَسَجَدَ الْمَلَأِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٣﴾

74. Iblis mooyee oo is kibriyey kana mid noqday gaalada.
75. Alle wuxuu yidhi Iblisow maxaa kaa reebay inaad u sujuuddo kaan ku abuuray labadayda gacmood, ma is kibrisey mise waxaad ka mid noqotay kuwa isla sarreeya.
76. Wuxuuna yidhi anaa ka kheyrroon isaga (Adam), waxaad iga abuurtey naar isagana waxaad ka abuurtey dhoobo.
77. Alle wuxuu ku yidhi: iiga bax jannadeyda, waxaad tahay mid la dheereeyey.
78. Korkaagana ha ahaato lacanade tan iyo maalinta abaalmarinta.

Quraanku waa war weyn gaaladuna waa ka jeedsadeen Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) waa uun dige cad oo waxyi Alle wax lagu ogeysiiyey. Waxaa kale ooy aayaduhu ka warameen Nabi Adam (nabadgalyo korkiisa ha ahaatee) iyo Iblis sida meelo badan quraanku ku sheegey, taasoo ah inuu Iblis iskibriyey xaqana diiday amarkii Alle na ka madax adaygay waxaana lagu abaal mariyey in naxariistii Alle laga dheereeyey Alle na u cadhooday cid kastoo raacda oo xaqa iska weyneysana waxay mudan wuxuu mutay Iblis. [Saad: 67-78].

79. Wuxuu yidhi (Iblis): Allow i sug tan iyo maalinta la soo bixin dadka.
80. Alle wuxuu yidhi waxaad ka mid tahay kuwa la sugi.
81. Tan iyo maalinta waqtiga la yaqaan ah.

إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ
الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا
خَلَقْتُ بِيَدِي اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ
الْعَالِينَ ﴿٧٥﴾

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ
وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿٧٦﴾

قَالَ فَأخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٧٧﴾

وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿٧٨﴾

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٨٠﴾

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٨١﴾

82. Wuxuuna yidhi: waxaan ku dhaartey sharaftaadee waan baadiyeyn dhammaantood.
83. Marka laga reebo addoommadaada suubban.
84. Alle wuxuu yidhi dhabtaan ku sifoobaa, dhabtaanna u hadlaa.
85. Waxaana ku dhaaran inaan ka buuxiyo jahannamo adiga iyo inta ku raacda oo ka mid ah dadka dhammaan.
86. Waxaad dhahdaa Nabiyow: idin kama warsanaayo xaqa ujuuro, mana ihi kuwa is dhiba (isku dhiba waxaan la farin).
87. Waxyiguna waxaan waanada caalamka ahayn ma aha.
88. Dhab ahaanna waxaad u ogaan doontaan warkiisa muddo ka dib.

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأَعُوذَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٨٣﴾

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقْوَلُ ﴿٨٤﴾

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾

وَلَتَعْلَمَنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿٨٨﴾

Xigmo Alle ogyahay yuu u oggolaaday codsigii Ibliis oo ahaa in cimriga loo dheereeyo. Wuxuuna ku dhaartey colkaas inuu dadka dhumiyo marka laga reebo kuwa wanaagsan. Alle na wuxuu ku ballan qaaday inuu cadaabo Ibliis iyo inta raacdaba. Tan kale ma aha mana habboona iney noqoto diintu wax ujuuro iyo cunno lagu warsado, lana sheegto waxaan ahayn, ama leysku dhibo waxaan lagu farin. Quraankuna waa waanada iyo naxariista adduunka oo dhan, ayna waajib tahay in la raaco laguna dhaqmo, haddii kale waxaa dhab ahaan loo ogaan warkiisa. [Saad: 79-88].

Suurat Az-Zumar

سُورَةُ الزُّمَرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Soo dajinta kitaabka (quraanka) wuxuu ka ahaadey xagga Allaha adkaada ee falka san.
2. Annagaana kuugu soo dajinnay Nabiyow kitaabka si xaq ah, ee caabud Alle adoo u kali yeeli diinta.
3. Diinta khaaliska ahna waxay u sugnaatey Alle, kuwa ka yeesha Alle ka sokow awliyo waxay odhan uma caabudno inay Alle noo dhaweeyaan mooyee dhawaansho, Alle ayaana kala xukumi dadka dhexdooda waxay isku diiddanaayeen, Alle na ma hanuuniyo been badane gaalnimo badan.
4. Hadduu doono Alle inuu yeesho ilmo wuxuu ka dooran lahaa wuxuu abuuru wuxuu doono, waa nazahan yahey, waana Allaha kalida ah ee awoodda badan.
5. Isagaa abuuray samooyinka iyo dhulkaba si dhab ah, wuxuuna habeenka ku daboolaa

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَنْزِيلِ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ
الْحَكِيمِ ﴿١﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ
اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٢﴾

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا
لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ
بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ
لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ
مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحٰنَهُ ۗ هُوَ اللَّهُ
الْوٰحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ
النَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ

maalinta, maalintana ku daboolaa habeenka, wuxuuna sakhiray qorraxda iyo dayaxa, mid walbana wuxuu ku socdaa muddo magacaaban, Alle na waa adkaade dambi dhaaf badan.

عَلَى اللَّيْلِ وَسَحَرَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٦﴾

Alle wuxuu ka warramey sida meelo badan aan ku soo marray sharafta quraanka iyo weynidiisaba, maxaa yeeley waxaa soo dajiyey oo ku hadley Allaha weyn ee xigmada badan, sidaas daraaddeed yey waajib tahay in la raaco quraankaas Alle na si dhab ah loo caabudo, ciddii caabudda wax isaga ka soo hadhayna waxay la kulmi khasaare iyo qoomammo, maxaa yeeley Alle waxaa loogu dhawaadaa camal fiican, mana liibaano beenaale iyo gaal midna. Alle na waa ka kaaftoon yahay inuu yeesho ilmo, hadduu doonana waxuuu ka yeelan lahaa wuxuu rabo, waase ka nasahan yahay umana baahna, maxaa yeeley waa Allaha awoodda leh ee abuuray cirka, dhulka, habeenka, maalinta, qorraxda iyo dayaxaba, dhammaantoodna u sakhirey sidii loo abuurey. [Az-Zumar: 1-5].

6. Wuxuu idinka abuurey naf kaliya (Nabi Aadam) markaasuu Alle ka yeeley (ka abuurey) xagga Aadam haweeneydiisi (Xaawo) wuxuuna Alle idiin soo dajiyey xoolaha siddeed nooc oo ka mid ah, wuxuuna idinku abuurey uurka hooyadiin abuurid ka dambeyso abuurid saddex mugdi dhexdooda saasna waxaa yeela Allaha idin barbaariya, isagaana iska leh xukunka, macbuud xaq ah ma jiro Allaah mooye, ee xaggee laydiinka iili (xaqa).

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَانزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَنِيَّةً أَزْوَاجًا يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ۗ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَىٰ تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾

7. Haddaad gaalowdaan dadow Alle waa idinka kaaftoomey, ugamana raalli aha addoommadiisa gaalnimo, haddaad ku mahdisaanna wuu idin ka raalli noqon, nafna naf kale danbigeeda

إِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِن تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ

ma qaaddo, waxaana leydiin celin Allihiin xaggiisa, wuxuuna idiin ka warrami waxaad camal fasheen, wuuna ogyahey waxa laabta (qalbiga) ku sugan.

8. Markuu dadka taabto dhib wuxuu baryaa Allehiis isagoo u noqon, mar kuuse nicmo siiyo wuu illoobaa wuxuu baryey horey, wuxuuna u yeelaa Alle shariigyo si uu uga baadiyeeyo (kaasi) jidka Alle, waxaad dhahdaa ku raaxayso gaalnimadaada wax yar waxaad ka mid tahay ehelu naarke.

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾

* وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَبِيََّ مَا كَانَ يَدْعُوًّا إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ ﴿٨﴾

Wuxuu Alle halkan ku taxay nicmooyin badan oos u nicmeeyey addoommadiisa, taasoo ah abuuriddiisa xoolaha uu inoo abuurey, uurka hooyoo innagu nooleeyey innaguna abuuray mugdiyo saddex ah dhexdood, hadduu dadkoo dhan gaaloobana Alle wax ma yeeleyso, mana rabo gaalnimo mahaddoodana wuu jecel yahay nafina mid kale dambigeed ma qaaddo, xagga Alle ayaana loo noqon ruux walbana wuxuu uga warrami wuxuu camal faley, illeen wax walba waa ogyahay, mana habboona in dhibkana Alle la xusuusto ladnaantana la halmaamo loona yeelo shariigyo, cidda saas yeeshana waxyar bey aduunka ku raaxaysan naarna way gali. [Az-Zumar: 6-8].

9. Ruux tukan oo Alle adeeca saacadaha habeenka isagoo sujuudsan oo taagan kana digtoon aakhiro quudarreynayana naxariista Allehiis (ma la mid baa cidaan saas faleynin). Waxaad dhahdaa: Nabiyouw ma eg yihiin kuwa wax yaqaanna iyo kuwaan wax aqoonnin, waxaa uun waantoomi kuwa caqliga leh.

أَمْ مَنْ هُوَ قَنِيتٌ ءَانَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٩﴾

10. Waxaad dhahdaa Nabiyow addoommadeyda xaqa rumeeyow ka dhowrsada Alliihiin, ciddii wanaag fashana addoommadeyda waxaa u sugnaadey wanaag, dhulka Alle na waa waasac (ee ku caabuda) waxaa uun loo oofiyaa (dhammeeyaa) kuwa samra ajrigooda xisaab la'aan.
11. Waxaad dhahdaa Nabiyow waxaa lay faray inaan caabudo Alle anoo u kali yeeli diinta.
12. Waxaana ley faray inaan noqdo kan ugu horreeya muslimiinta.

قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اتَّقُوْا رَبَّكُمْ
لِلَّذِيْنَ أَحْسَنُوْا فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَأَرْضُ اللَّهِ وَسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصّٰبِرُوْنَ
اَجْرُهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

قُلْ إِنِّيْٓ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ
الدِّينَ ﴿١١﴾

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُوْنَ أَوَّلَ
المُسْلِمِيْنَ ﴿١٢﴾

Dhab ahaan ma sinna mana eka ruux Alle ka yaaba kuna dadaala khayrka iyo wanaagga iyo mid xumaanta qasta oon Alleba xusuusan, sideyna u ekeyn ruux cilmi wax anfacaa oos Alle ugu dhawaado yaqaan iyo mid jaahil ah oon wax aqoon iskana dhaga la' sidoo kale ma eka ruux caqli badan oo Alle iyo abaalmarintiisa xusuusan iyo midaan xilba iska saarin. Alle na wuxuu faray addoommadiisa inay ka dhawrsadaan, wanaagna falaan si ay wanaagga u helaan, samirkooda ajirkiiisana xisaab la'aan loogu oofiyoo, caabuddana loo kali yeelo Alle isagoo lagu dayan Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) madaxda iyo hanuunka u ahaa ummadda. Imaam Awsaaci wuxuu yidhi: kuwa samra ajriga looma miisaamo loomana miiso ee waa loo daraa. [Az-Zumar: 9-12].

13. Waxaad dhahdaa Nabiyoow anigu waxaan ka cabsan haddaan caasiyo Rabbigay cadaab maalin weyn.
14. Waxaad dhahdaa Alle uun baan caabudi anoo u kali yeeli diintayda.

قُلْ إِنِّيْٓ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّيْ عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿١٣﴾

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِيْنِيْ ﴿١٤﴾

15. Ee caabuda gaaloy waxaad doontaan Alle ka sokow, waxaadna dhahdaa kuwa khasaaray waa kuwa khasaaray naftooda iyo ehelkoodii maalinta qiyaame, taasina waa khasaaraha cad.
16. Korkooda waxaa ah lakabyo naar ah, hoostoodana waxaa ah lakabyo (hoosyaal) naar ah, kaasina waa waxa Alle ku cabsi galiyo (ugu digo) addoommadiisa ee addoommadeydoow iga dhawrsada.
17. Kuwa ka fogaaday inay caabudaan shaydaan (iyo xuma fare) oo Alle u noqday waxaa u sugnaaday bishaaro ee u bishaaree addoommadayda.
18. Ee ah kuwa dhageysta hadalka oo raaca kiisa fiican, kuwaasna waa kuwa Alle hanuuniyey, kuwaasna iyaga uun baa ah kuwa caqliga leh.

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ ۗ قُلْ إِنَّ
الْخَيْرِينَ الَّذِينَ خَيْرًا أَنْفُسَهُمْ
وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ
الْخَسْرَانِ الْمُبِينِ ﴿١٥﴾

لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ
وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ
عِبَادَهُ ۗ يَعْبَادُ فَاتَّقُونَ ﴿١٦﴾

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّلْعُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا
وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبَشْرَىٰ فَبَشِّرْ
عِبَادِ ﴿١٧﴾

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ
أَحْسَنَهُ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ
وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿١٨﴾

Hadduu Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) inuusan Alle khilaafin cibaadadana u kali yeelo waxay ku tusin inuu dadka kalena ka daran yahay, jidkuna waa cad yahay cid walbana waa aragtaa, waxaase khasaara dhab ah ku dhacday kuwa ay kala tagaan isna waayaan ehelkoodii maalinta qiyaame naarna galaan, waana khasaare mid la mid ah uusan jirin mar hadday naaru kor iyo hoosba ka koobtay, kuwa mu'miniinta dhabta ah ee caqliga badan bishaarada muta waa kuwaan raacin caabudinna wax Alle ka soo hadhay oo shaydaan kasta ah iyo wax kastoon xaq ahayn, aayadduna waxay ka digi in xumaan leysku raaco. Ibnu Cabaas waxaa laga wariyey: kuwaasi waa kuwa markey maqlaan xumaan iyo samaan ka warrama samaanta, kana taga xumaanta oon ka sheekeeynin. [Az-Zumar: 13-18].

19. Ruuxay u waajibtay ereyga cadaab ma adaa Nabiyoow ka korin (oo badbaadin) cid naar gali.
20. Kuwa ka dhawrsaday Rabbigoodse waxay mudan qawlado (janno) oo qawlada kale ka korreeyaan si fiicana (u dhisan), waxaana dhexsoda wabiyaalkii, waana yabooh Alle, mana baajiyo Alle yaboohiisa.
21. Miyaadan arkeyn in Alle ka soo dajiyey samada biyo oo markaas uu galin dhulka iyagoo ka soo burqan dhulka, markaasna Alle ku soo bixin beer midabkeedu kala duwan yahay markaas ka dibna uu engegi ood arki isagoo cawlan, kadibna ka yeeli bur bur, arrintaasna waxay xusuus u tahay kuwa caqliga leh.
22. Ruux Alle u waasiciyey laabtiisa islaamka oo nuurka Alle ku sugan ma la mid baa (mid la daboolay) halaag wuxuu u sugnaaday kuwey ka engegtay quluubtoodu xuska Alle (quraanka) kuwaasina waa kuwa baadi cad ku sugan.

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ
تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ﴿١٩﴾

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ
مِّنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبِينَةٌ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَّ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ
الْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَسَلَكَهُ وَبَتَلْبَعٍ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ
بِهِ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فَتَرَاهُ
مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطْلَمًا إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَذِكْرًا لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ
فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ
قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ أَوْلَتْكَ فِي ضَلَالٍ
مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾

Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu Alle faray inuu dadka xaqa gaadhsiyo, korkiisase ma saarra inuu xoog wax ku hanuuniyo ama cid naaru u waajibtay koriyo, kuwa Alle ka dhawrsadase waxay mudan wanaag iyo darajooyin janno, Alle na ma baajiyo yaboohiisa. Awoodda Alle na waxaa

ku tusin siduu roobka u keeno cunnana ugu soo bixiyo, arintaasina waa waxay ku waana qaataan kuwa caqliga badan. Ruuxii Alle hanuuniyana oo qalbiga u waasiciyo la mid ma aha mid dhumay. Ibnu Kathiir wuxuu yidhi: waxaa liibaanay ruuxii xaalkiisu wanaag ku dhammaado. [Az-Zumar: 19-22].

23. Alle ayaa soo dejiyey kan ugu fiican hadal, kitaabuu soo dajiyey isu eg oo soo noqnoqda, ay lana qamandhacyooto jidhka kuwa ka yaaba Rabbigood, markaasay la jilci jidhkoodu iyo quluubtoodu xusuusta Alle, arrintaasuna waa hanuunka Alle uu ku hanuuniyo cidduu doono, ruuxuu Alle dhumiyana ma jiro cid hanuunin.
24. Ma ruux wajigiisa kaga gabbada cadaab xun maalinta qiyaame ma la mid baa mid aan saas ahayn, waxaana loo yidhaa daalimiinta dhadhamiya waxaad kasban jirteen (abaalkiisii).
25. Waxaa beeniyey (xaqa) kuwii ka horreeyey (gaaladan) wuxuuna uga yimid cadaabku meelayan kasayn.
26. Markaasuu Alle dhadhansiiyay dulli nolasha adduunyo, cadaabka aakhiraana weyn hadday wax garan.

اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا
مُتَشَبِّهًا مَثَانِي تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ
الَّذِينَ يُخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ
وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ
يَهْدِي بِهِ ۚ مَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِن هَادٍ ﴿٢٣﴾

أَفَمَن يَتَّبِعِ بَوَاجِهِ ۖ سَوْءَ الْعَذَابِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ
تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾

كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَآتَاهُمُ
الْعَذَابُ مِن حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾

فَإِذَا قَهَمُ اللَّهُ الْحَزْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

Alle ayaa soo dajiyey quraan ugu fiican uguna run badan hadal isagoo isu eg soona noqnoqda akhriskiisana mu'miniintu la cabsato, kuna faraxdo, hanuunkuna wuxuu ku jiraa awoodda Alle ee weyn, waase in xaqa lagu dadaalo mana sinna ruux cadaabka waji waji ugu dhici iyo mid jannada ku dhex mushaaxi. Cid walbana waxay la kulmi waxay hormarsatay, daalimiintuna waxay mudan cadaab daran, gaaladuna ama ha horreeyo ama ha dambeeyee

waxaa caadadooda ka mid ah xaq diidiyo madax adeyg xun, miyeyse ka nabadgali ciqaabta Alle taasoo uga imaan meeleyn filayn iyo dulli adduun iyo aakhiroba, Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: gaalada waxaa lala aadi naarta iyagoo gacmuhu xidh xidhan yihiin markaasaa lagu tuuri naarta, wax naartu taabatana waxaa ugu horreeyn wajigooda. [Az-Zumar: 23-26].

27. Dhab ayaan ugu caddayney dadka quraanka tusaale kasta inay waantoobaan.
28. Waana quraan carabi ku (qoran) oon qallooc lahayn inay dhawrsadaan.
29. Alle wuxuu qaddaray tusaale nin dad wadaagaan iskuna khilaafsan iyo mid u sugnaada ruux si gaar ah ma eg yihiin tusaale ahaan. Mahad Alle ayaa iska leh dadka badidiisna ma oga.
30. Adigu waad dhiman iyaguna (gaaladu) way dhiman.
31. Markaas maalinta qiyaame waxaad ku doodaysaan Allihiin agtiisa.
32. Yaa ka dulmi badan ruux ku been abuurtey Alle korkiisa oo beeniyey runta (xaqa) markuu u yimid, miyeyna ahayn jahannamo guriga gaalada.
33. Kii la yimid runta iyo kii rumeeyey waa dhawrsadeen.
34. Waxayna ku leeyihiin Alle agtiisa waxay doonaan taasina waa abaalmarinta kuwa wanaagga fala.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ
مِن كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ
يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ
مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ
يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣٠﴾

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ
تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾

* فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ
وَكَذَبَ بِالْصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي
جَهَنَّمَ مَقْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ
أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَٰلِكَ جَزَاءُ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾

35. Si Alle uga asturo wixii xumaa oy camal faleen, kuna abaal mariyo ajirkii ugu fiicnaa waxay falayeen.

لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

Quraankan wax badan baa lagu soo cel celiyay caddaymo iyo tusaalooyin badan si loogu waantoomo, isagoo ah quraan fasiix ah carabina ku qoran mana sinna wax dad isdiiddan ka dhaxeeya iyo wax cid kali ah u gaar ah, saasayna u ekeyn mu'min iyo gaal iyo camalkooda, xaalkuna wuxuu ku dhammaan in la dhiman muslim iyo gaalba, markaas lagu doodi Alle agtiisa, wax la dulmi ahna ma jiro cid Alle ku been abuuratay xaqa u yimidna beenisay waxayna ku hoyan naarta jahannamo. Kiise xaqa la yimid oo ah Nabiga iyo Nabiyadii kale iyo kuwii rumeeyeyba waa kuwo Alle ka yaaba xumaantana ka dhawrsada waxayna mudan wanaag iyo sharaf, Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): waxaa la kicin qiyaamada madaxdoodii oo khaa'in ah waxaana la doodi dadkiisii wayna ka guuleysan markaasaa lagu odhan: waxaad awdaa dhan ka mid ah dhinacyada jahannamo (naarta gal). Waxaa wariyey Bazaar. [Az-Zumar: 27-35].

36. Miyuusan ahayn Alle ku fillaha addoonkiisa, waxay kugu cabsi galin waxa Alle ka soo hadhay (ay caabudi) ruux Alle dhumiyeyna ma laha cid hanuunin.
37. Cid Alle hanuuniyeyna ma jiro wax dhumin, Alle na miyuusan ahayn adkaade aarsada.
38. Haddaad warsato gaalada yaa abuuray cirka iyo dhulka waxay odhan Alle, waxaad dhahdaa bal ka warrama waxaad caabudaysaan Alle ka sokow hadduu ila doono Alle dhib miyey yihiin kuwa fayda dhibka ama hadduu ila doono naxariis ma joojin karaan naxariistiisa, waxaad dhahdaa waxaa i kaafiya

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ
وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ
يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ
أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ
مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِي
اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ
أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ
رَحْمَتِيهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ
الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾

Alle ee korkiisa ha tala saarteen kuwa tala saaran.

39. Waxaad dhahdaa qoomkayoow sidaad tihiin u camalfala anna waan camal faliye waadna ogaan doontaan.
40. Ruuxuu u yimaado cadaab dulleeya oo ku dago korkiisa cadaab joogta ah.

قُلْ يَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَيَّ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَاجِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُجْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

Allaha awoodda leh waa ku filan yahay addoommadiisa mana aha in dadka lagu cabsi galiyo waxa ka soo hadhay, hanuun iyo dhumidba waa awood Alle, wuxuu doono yuuna falaa cidduu doonana wuu ka aarsadaa, gaalana waa ogyihiin in cirka iyo dhulkaba Alle abuuray wax dhib ah iyo wax wanaag ahna cid aan Alle ahayn ma awoodo isagaana kaafiya dadka ee isaga uun ha la talo saarto, Nabiga iyo inta raacday waxay qaadi waddada xaqa ah ee toosan, gaalana waxay u leexatey meel xun cid walbana saas ha ahaato waxaa la ogaan doonaa cidduu haleelo cadaab joogta ah oo wax dulleeya. Muslim wuxuu wariyay: waxaa liibaaney ruux lagu hanuuniyey islaamka, noloshiisuna ahaatey cunno maalmeed kuna qancay wixii Alle siiyey. [Az-Zumar: 36-40].

41. Annagaa kugu soo dajinnay kitaabka (quraanka) dadka dartiis si dhab ah, ruuxii hanuunana wuxuu anfici naftiisa, kii dhumana wuxuu dhibi naftiisa, adiguna Nabiyow kama tihid wakiil.

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾

42. Alle ayaa oofsada nafta markay dhiman iyo tii aan dhimannin ee hurudday, wuxuuna hayn tuu geerida ku xukumay wuxuuna sii deyn tii kale tan iyo muddo magacaaban, arrintaasna aayaad (calaamooyin) yaa ugu sugan ciddii fikireysa.

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فِيمِمْسِكِ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلَ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

43. Mise waxay ka yeesheen Alle wax ka soo hadhay shafeecayaal, waxaad dhahdaa (oo ma ka yeelanaysaan) xaataa haddayna wax hananayn waxna kasayn.
44. Waxaad dhahdaa Alle ayaa iska leh shafeeco oo dhan, waxaana u sugnaaday xukunka cirka iyo dhulka xaggiisaana leydiin celin.
45. Marka la xuso Alle kaliya waxaa diidda qalbiyada kuwaan rumeynin aakhiro markii la xuso waxa Alle ka soo hadhayna markaasay bishaareystaan oo farxaan.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ
أَوْلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا
يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾

قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ
قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ
يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾

Quraanka Alle ayaa xaq ku soo dajiyey si loogu dhaqmo, xagga rumeynta ku dhaqanka, isku xukunka iyo raaciddiisa si dhab ah, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) cidna kuma qasbo xaqa ee wuxuu u caddeeyay dhabta, ciddii markaas dhunta ama hanuunta waa isaga iyo dantiis, Nabiguna wakiil kama aha, awoodana Alle ayaa iska leh, nafta dadkana waa midka midna dili markuu doono midna fasixi sida marka la hurdo, waana arrin ciddii caqli leh ay ku waano qaadato, tan kale shafeecada Alle ayaa iska leh illeen isagaa xukuma cirka iyo dhulkaba, cid uusan fasixinna ma shafeecdo, ee waa in isaga la weydiistaa si dhab ahna loo caabudo mana aha in marka Alle kaliya la xuso la diido marka waxyaalo kale lala xusana la farxo sida gaaladii, xusid Alle ayaa mudan. [Az-Zumar: 41-45].

46. Waxaad dhahdaa Nabiyouw: Allow adaa abuuray cirka iyo dhulka ogna waxa maqan iyo waxa jooga, adaase kala bixin addoommadaada dhexdooda waxay isku khilaafsan yihiin.
47. Hadday kuwii dulmiga falay waxa dhulka ku sugan dhammaantii iyo wax la mid

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
عَلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ
بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ

ah leeyihiin way iskaga furan
lahaayeen cadaabka maalinta
qiyaamaha, waxaana uga
muuqday xagga Alle waxayn
maleeysanaynin.

48. Waxaana u muuqday xumaantay
kasbadeen, waxaana ku dhacay
waxay ku jees jeesi jireen.
49. Markuu dhib taabto dadku wuu
na baryayaa, markaanse siinno
nicmo wuxuu dhahaa waxa la i
siieyey waan mutaa, saa ma aha
ee waannu imtixaami mase oga
badankood.
50. Waxaa saas yidhi kuwii ka
horreeyey waxna uma tarin
waxay kasbadeen.
51. Waxaana ku dhacay xumaantay
kasbadeen, kuwii dulmi falay
oo ka mid ahaa kuwaas waxaa
ku dhici xumaantey kasbadeen,
namana daaliyaan.
52. Miyeyna ogayn inuu Alle u
waasiciyo rizqiga cidduu doono
kuna cidhiidhyo (cidduu doono),
arrintaasna waxaa ugu sugan
aayad ciddii wax rumeyn.

مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُمْ
مِنْ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا
خَوَّلْتَنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَيَّ
عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَئِنِّي أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾

قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا أَعْنَى
عَنَّهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ
ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ
مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ
يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

Alle ayaa wax kasta aheysiiyey awooddana leh, kala bixin dadka qiyaamada, maalintaas oo gaaladu isku furan lahaayeen wax kasta haddii la siiyo, waxaana ku dhici waxayna maleysanayn iyadoo lagu abaalmarin kibirkoodii iyo jees jees koodii, mana habboona in marka dhib kugu dhacana aad Alle baridid, markuu khayr ku siiyana aad dhahdaa waan mutaa, sidii gaaladii hore oon waxba u tarin waxay kasbanayeen waxaana dhab ah in cid walba la abaal marin ama ha horreeyo ama ha dambeeyee, Alle ayaana nolasha waasiciya ama ku cidhiidhya

xigmad darteed, si ciddii xaqa rumeysay ugu waano qaadato, Qurdubi wuxuu yidhi: waxaa loo xusay kuwa xaqa rumeeyey waxay ogyihiin inuu waasicinta rizqiga ay tahay imtixaan lagana yaabo cidhiidhintiisu inay wayneyn tahay. [Az-Zumar: 46-52].

53. Waxaad dhahdaa Nabiyow addoommadayda ku xad gudbay naftoodow ha ka quusannina naxariista Alle, Alle ayaa dhaafa danbiyada dhammaantoode, waana dambi dhaafbadane naxariis badane.
54. U noqda Allihiin una hoggaansama ka hor cadaab idiin yimaaddoon laydiinkana gargaarayn.
55. Raaca kan wanaagsan ee laydiinka soo dajiyey Alle xaggiisa, ka hor cadaab idinku yimaadda kado, idinkoon ogayn.
56. Ama odhan nafu shalleytee waxaan ku gaboodfallay cibaadada Alle waxaana ahaa kuwa jees jeesa.
57. Ama ayan odhan haddii Alle i hanuuniyo waxaan noqon lahaa kuwa dhawrsada.
58. Ama ayan odhan markay aragto cadaabka hadday noqosho ii sugnaan laheyd waxaan ahaan lahaa kuwa samo fala.
59. Saas ma ah ee waxaa kuu yimid aayaadkaygii waadna beenisay waadna iswaynaysay waxaadna ka mid noqotay gaalada.

﴿ قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا ۗ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿٥٣﴾

﴿ وَاَنْبِئُوْا اِلٰٓى رَبِّكُمْ وَاَسْلِمُوْا لَهٗ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاتِيَكُمْ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُوْنَ ﴿٥٤﴾

﴿ وَاَتَّبِعُوْا اَحْسَنَ مَا اُنزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاتِيَكُمْ الْعَذَابُ بَعْتًا وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ ﴿٥٥﴾

﴿ اَنْ تَقُوْلَ نَفْسٌ يٰحَسْرَتٰى عَلٰٓى مَا فَرَطْتُ فِيْ جَنْبِ اللّٰهِ وَاِنْ كُنْتُ لَمِنَ السّٰخِرِيْنَ ﴿٥٦﴾

﴿ اَوْ تَقُوْلَ لَوْ اَنَّ اللّٰهَ هَدٰىنِيْ لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٥٧﴾

﴿ اَوْ تَقُوْلَ حِيْنَ تَرٰى الْعَذَابَ لَوْ اَنَّ لِيْ كَرَّةً فَاَكُوْنَ مِنَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٥٨﴾

﴿ بَلٰٓى قَدْ جَاءَتْكَ ءَايٰتِيْ فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاَسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿٥٩﴾

Dadku way gafayaan had iyo jeer Alle na wuxuu ugu bishaareeyay addoommadiisa mu'miniinta ah inayna ka quusan naxariistiisa waa dambi dhaafee, loona noqdo Alle, loona hoggaansamo geeri iyo qiyaame ka hor. Taasoon calaacal iyo catow iyo i celiya aan wax tarayn, maxaa yeelay xaqu waa cad yahay ciddii isla waynaata oo xaqa diiddana waxay ka mid noqon gaalada xaq diidayaasha ah, aayahanna waa yeedhid iyo digniinta dadka oo dhan, Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: ruuxii ka quusiya addoomaha Alle toobadda tan ka dib wuxuu diiday kitaabka Alle. [Az-Zumar: 53-59].

60. Maalinta qiyaamana waxaad arkeysaa kuwii ku been abuurtay Alle korkiisa oo wajiyadoodu madow yahay, miyayna jahannamo dhexdeedu ahayn hoyga kuwa is kibriya.
61. Wuuna koriyaa Alle kuwa dhawrsaday liibaantooda darteed, mana taabto xumaanu mana murugoodaan.
62. Alle na waa abuuraha wax kaste, waana wax walba wakiilkiisa, «maamulaha».
63. Isagaana iska leh xukunka samooyinka iyo dhulkaba, kuwa ka gaalobay aayaadka Alle na waa kuwa khasaaray.
64. Waxaad dhahdaa ma wax ka soo hadhay Alle ayaad i faraysaan inaan caabudo jaahiliin yahay.
65. Waxaa dhab ahaan loogu waxyooday adiga iyo kuwii kaa horreeyeyba Nabiyoow haddaad wax la wadaajiso (Alle) waxaa buri camalkaaga, waxaadna ka mid noqon kuwa khasaaray.

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى
 اللَّهِ وَوَجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ
 مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾

وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا
 يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

اللَّهُ خَلِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۗ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
 وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَالَّذِينَ
 كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ
 الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾

قُلْ أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَأْمُرُونَنِي أَعْبُدُ أَيُّهَا
 الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾

وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ
 وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾

66. Ee Alle uun caabud noqona kuwa ku mahdiya.
67. Mayna waynaynin gaaladii Alle waynaantiisa dhabta ah, isagoo dhulka dhammaantiis ku jiro qabashada gacantiisa maalinta qiyaame, samooyinkuna ku duuban yihiin midigtiisa, Alle ayaa ka nasahan kana sarreeya waxay la wadaajiyeen.

بَلِ اللَّهِ فَاعْبُدْ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِّيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

Qiyaamadu waa dhab, cid walbana waxaa laga abaalmarin camalkeeda, waxaana loo qaybsami mid farxa oo bishaaraysta iyo mid naxa oo dullooba, Alle ayaana xukunka iyo awoodda iska leh maalintaas, mana habboona in lala wadaajiyo cibaadadiisa cid kale, ciddii wax la wadaajisana camalkeedu wuu buri, xumaanna ka sarreeya iyo wax lala wadaajiyaba. Ibnu Cabaas wuxuu yidhi: gaaladu ma waynayn Alle mudnaantiisa, ruuxii rumeeya in Alle wax walba karo wuu wayneeyay waynidiisa dhabta ah, ruuxaan rumeyninna ma waynayn. [Az-Zumar: 60-67].

68. Waxaa la afuufi suurka (buunka qiyaame) waxaana suuxi (dhiman) waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, cidduu Alle doona mooyee, markaasaa la afuufi mid kale waxaana soo bixi dadkii iyagoo taagan oo sugi (xukunka Alle).
69. Wuxuuna la ifi dhulku nuurka Allehiis waxaana la soo dajin (dhawayn) kitaabkii (camalka) waxaana la keeni Nabiyadii iyo maraggii (malaa'igta), waxaana lagu kala xukumi dhexdooda xaq lamana dulmiyo.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٨﴾

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَتْ بِالسَّاعِةِ وَالشَّهَادَةُ وَوُضِعَ يَبْنِيهِمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾

70. Waxaana loo oofin (dhammeyn) naf kastaa waxay camal fashay, Alle na waa ogyahay waxay camal falayaan.
71. Waxaana loo kaxeyn kuwii gaaloobay xagga jahannamo iyagoo kooxo ah markay yimaadaan naartana waxaa la furaa albaabbadeeda waxayna u dhahaan malaa'igtii cadaabka ee naarta haysay miyeyna idiin imaannin rasuullo idinka mid ah oo idinku akhriya aayaadka Alliihiin idiinkana diga la kulanka maalintiinnan, waxayna dhihi way noo yimaadeen waxaase ku rumoobay gaalada kalimaddii cadaabka (ee Alle).
72. Waxaana lagu dhihi gala albaabada jahannamo idinkoo ku waari dhexdeeda iyadaana u xun meelay ku hoydaan kuwa is kibriya.

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهِيَ
أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا
حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَتِيحتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ
لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ
وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا
بَلَىٰ وَلَكِن حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى
الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
فَبِئْسَ مَثْوَىٰ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾

Sidoo kale qiyaamadu waa xaq sagan waxaana dadka ku dhici qaylo ay cid kasta la suuxi lana dhiman intuu Alle doono mooyee, ka dibna la afuufi suurka qiyaame, dadkuna soo bixi Allehoodna hor istaagi, dhulkuna la ifi nuurka Alle, lana keeni kitaabkii camalka, Nabiyadii iyo markhaatiyadii, caddaaladna Alle ku kala xugmin isagoon cidna dulmiyeyn, naf walbana waxaa lagu abaal marin waxay camal fashay isagoo Alle dhab u ogyahay, gaaladana waxaa loo kaxayn xagga naarta jahannamo iyagoo kooxa ah, malaa'igtuna ay warsan in rasuullo loo soo diray ku akhrida xaqa ugana digta qiyaamada, way qiran gaaladii arrintaas waxaase u waajibtay ciqaab daran, waxaana la fari inay galaan jahannamo oo markaas la furay albaabadeeda wayna ku waari, waana hoyga kuwa iskibriya.

Abuu Hureeyre waxaa laga wariyey in Nabigu yidhi: labada afuufo waxaa u dhaxeeyn afartan, Abuu Hureyre wuxuu yidhi: ma ogi afartankaas. [Az-Zumar: 68-72].

73. Waxaana loo wadi kuwii ka dhawrsaday Rabbigood xagga jannada iyagoo kooxa ah markay yimaadaan jannadana iyadoo la furay albaabadeeda (mar hore) waxay ku dhihi malaa'igta jannadaa heysa: nabadgalyo korkiinna ha ahaato, waad wanaagsanaateen (liibaanteen) ee gala jannada idinkoo ku waari.
74. Waxayna dhihi mahad waxaa iska leh Allaha noo rumeeyey yaboohiisa, nana dhaxal siiyay dhulka (jannada) waxaanna ka dagnaa jannada meeshaan doonno waxaana wanaag badan ajriga kuwii camal falay.
75. Waxaad arkaysaa malaa'igtoo ku wareegsan gaararka carshiga kuna tasbiixsan mahadda Rabbigood, waana la kala xukumi dadkii dhexdooda si xaq ah, waxaana la dhihi mahad Alle ayaa iska leh ee ah Rabbiga caalamka.

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلِّمِ عَلَيْنِمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

Mu'miniinta waxaa loo wadi xagga jannada iyagoo wafdi ah, iyadoo loo sii furi malaa'igtuna soo dhaweyn oo salaami kuna dhihi waad liibaanteen jannada gala idinkoo ku waari, waxayna ku mahdiyaan Allahooda, illeen wuxuu galiyey janno ay ka dagi meeshay rabaane, malaa'igtuna waxay ku meeraysan gaararka carshiga, xaalkuna wuxuu ku dhammaan in dadka caddaalad lagu kala xukumo iyo in awood iyo mahadi u sugnaatay Rabbiga caalamka. Maxaa ka wayn maalintaas, maxaase ka farax iyo liibaan badan mu'miniinta kana khasaare iyo qoomammo badan gaalada, kana awood iyo caddaalad badan Allaha xakamka caadilka ah.

Mucaad waxaa laga wariyey in Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) yidhi: furaha jannadu waa: Alle mooyee ilaah kale oo xaq lagu caabudo ma jiro (ashahaadada). Waxaa weriyey Imaam Axmed. [Az-Zumar: 73-75].

Suurat Ghaafir

سُورَةُ غَافِرٍ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Waxay ku tusin mucjisada quraanka sidii soo hor martay).
2. Soo dajinta kitaabka (quraanka) waxay ka ahaatay Allaha adkaada ee wax walba og.
3. Ee dhaafa danbiga aqbalana toobadda, ayna daran tahay ciqaabtiisu, ee u saaxiiba hodannimo iyo waasicnimo, ku xaq lagu caabudo oo aan Ilaahay ahaynna ma jiro, xaggiisaana loo noqon.
4. Kuma doodo aayaadka Alle kuwa gaaloobey mooyee, ee yuuna ku dhagrin (kedin) gagadoonkooda adduunku.
5. Waxaa beeniyay hortood qoomkii (Nabi) Nuux iyo xisbiyadii ka dambeeyey, waxayna doontay ummad kastaa rasuulkoodii inay qabato (oy dilaan) waxayna ku doodeen baadil (xumaan) inay xaq ku tirtiraan, markaasaan qabtay ee waa sidee ciqaabteydii.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمِّ ①

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ

الْعَلِيمِ ②

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ
الْعِقَابِ ذِي الطُّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ

الْمَصِيرُ ③

مَا يُجَدِّدُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ

كَفَرُوا فَلَا يَعْزُرَكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي

الْبِلَدِ ④

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ

مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ

لِيَأْخُذُوهُ وَجَدَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا

بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ

عِقَابِ ⑤

6. Saasayna ugu sugnaatay kalimaddii Alle kuwii gaaloobay, waana inay yihiin naarta ehelkeeda.

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٦﴾

Quraanka Alle ayaa soo dajiyey, waana adkaade, wax walba oge, dambi dhaafe, toobad aqbale, ciqaab darane, iyo khayr badane, xaggiisa loo noqon, quraanka oo la beeniyana oo si xun loogu doodo waa caadada gaalada, adduunka oo lagu hormarana kuma tusiso jeclaansho Alle, ee ha ku kadsoomin socsododka gaalada (xaqdiidayaasha), gaalana waa isku fikrad laga soo billaabo waqtigi Nabi Nuux, waxayna dooni inay dilaan Nabiyada iyo dadka wanaagga fari, xaqana xumaan ku qariyaan, waxaase daran ciqaabta Alle uu ku abaal marin naar ruuxii xaqa ku qariya xumaan, Alle iyo Rasuulkiisuna waa ka bari. [Ghaafir: 1-6].

7. Kuwa (malaa'igta) xambaarsan carshiga iyo kuwa gaararkiisa ah waxay ku tasbiixsan kuna mahadin Alle hood wayna rumeysan yihiin, waxayna u dambi dhaaf warsan kuwa rumeeyey iyagoo dhihi Raabigeenow waxaad ugu waasac noqotay wax kasta naxariis iyo ogaanshee u dambi dhaaf kuwa toobadkeena ee raaca jidkaaga kana dhawr cadaabka jaxiimo.
8. Allow gali kuwaas jannada cadni ee ah taad u yaboohday iyaga iyo ruuxii suubbanaada oo ah aabayaalkood, haweenkooda iyo carruurtooda, adigaa ah adkaade falsane.
9. Kana dhawr xumaanta (ciqaabta), ruuxaad ka dhawrto xumaanta maalintaas waad u naxariisatay taasina waa liibaanta wayn.

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٧﴾

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٨﴾

وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَجِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

Iimaanku waa wax wayn oo qiimo badan; maxaa yeelay malaa'igta Alle ee xambaarsan carshiga iyo kuwa gaarar jooga waxay u ducayn una dambidhaaf warsan mu'miniinta jidka Alle ku toosan iyo ehelkooda, iyagoo u warsan Alle inuu janno galiyo ciqaabna ka dhawro, taasna waxay ku tusin qaraabonnimada ugu fiican inay tahay tan iimaanka ee isku xidhay cirka iyo dhulka, wuxuuna ka sarreeyaa wax kastoo wax isku xidha, saasaana looga baahan yahay mu'miniinta inay isu jeclaadaan isuguna duceeyaan. Waxaana sugnaatay hadduu muslim u duceeyo walaalkiisa muslimka ah isagoo ka maqan malaa'igtu waxay dhahdaa: aamiin, adna waxaa kuu sugnaatay wax la mid ah. Waxaa wariyey Muslim. [Ghaafir: 7-9].

10. Kuwa gaalobay waxaa loogu dhawaaqaa (qiyaamada) cadhada Alle ayaa ka wayn cadhadaad naftiinna u cadhootaan, maxaa yeelay waxaa laydiinku yeedhi jiray iimaanka markaasaad gaalobayseen.
11. Waxay dhihi Allow waxaad na dishay laba jeer waxaadna na noolaysay laba jeer waana qirannay dambigannagii ee ma suuroowdaa jid naarta looga baxo.
12. Arrintaas waxaa ugu wacan in marka loo yeedho Alle kaliya aad gaalooxdaan, haddii wax lala wadaajiyana aad rumeysaan xukunka dhammaantiisna Alle ayaa iska leh ee sarreeya waynna.
13. Alle waa kan idin tusiya aayaadkiisa idiinkana soo dajiya samada rizqi (roob), mana xusuusto ruux Alle u noqon mooyee.
14. Ee bari (caabud) Alle adoo u kali yeeli cibaadada haba naceen gaaladuye.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾

قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَلَمْ نَكُنْ مِنْكُمْ وَأَحْيَيْتَنَا أَتُنْتِنَا سَبِيلِ ﴿١١﴾

ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تَوُمنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ﴿١٢﴾

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾

Cadhada Alle iyo ciqaabtiisa yaa ka wayn kana culus u cadhoonsho naf markay meel xun kuu horseeddo xaqana kaa leexiso, calaacal iyo catoowna wax ma taro qiyaamada iyo dambi la qirto midna, mar haddaad adduunkii ku dhunto.

Mana habboona xaqna ma aha in marka Alle kaliya la xuso la gaaloobo xaqana la diido, marka wax kale lala caabudana la rumeeyo, arrintaas xukunkeedana Allaha wayn baa maamuli, ee ah kan tusiya dadka aayadahiisa, cirkana roob uga keena, xaqna ay tahay in loo toobad keeno lana caabudo isagoo loo kali yeeli diinta iyo cibaadada, haba naceen oo diideen gaaladuye.

Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu yidhi: barya Alle sarreeye idinkoo yaqiinsan ijaabo, ogaadana in Alle sarreeye uusan ajiibayn duco qalbi halmaansan oo shuqloon, waxaa wariyay tirmidi iyo ibnu abii xaatim. [Ghaafir: 10-14].

15. Alle waa kan ay sarrayso darajadiisu (waxna kor yeela) carshigana iska leh, kuna soo dajiya waxyigiisa oo ka mid ah amarkiisa cidduu doono isagoo addoommadiisa ka mid ah, si uu uga digo maalinta kulanka (qiyaamada).
16. Maalintay u soo muuqan (u soo bixi) Alle waxba kama qarsoona korkiisa, wuxuuna dhihi Alle yaa xukunka iska leh maanta, markaasuu dhihi: Allaha kalida ah ee awoodda badan.
17. Maanta (qiyaamada) waxaa laga abaalmarin naf kastaa waxay kasbatay, dulmina ma jiro maanta, Alle na wey dag dag badan tahay xisaabtiisu.
18. Uga dig Nabiyow dadka maalinta dhaw (qiyaamada) markuu wadnuhu imaan dhuunta (cabsi darteed) iyagoo naxsan daalimiinna uma sugnaan sokeeye iyo mid u shafeecoo la maqlo.

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي
الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿١٥﴾

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ
شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ
الْقَهَّارِ ﴿١٦﴾

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا
ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٧﴾

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأَصْفَادِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَىٰ
الْحَنَاجِرِ كَتَّابِئِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ
حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٨﴾

19. Alle waa ogyahay khayaanada indhaha iyo waxay qarinn laabtu.
20. Alle wuxuu xukumaa xaqa, waxay caabudina oo Alle ka sokeeya waxba ma xukumaan, Alle na waa maqle arka ah.

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي
الْصُّدُورُ ﴿١٩﴾

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن
دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

Allaa sharaf leh, cidduu doonana sharrifa, waxyigiisana ku soo dajiyay addoommaduu doortay ee Nabiyada ahaa, si ay dadka ugu digaan. Xukunka adduunka iyo aakhiraba Alle ayaa iska leh wax ka qarsoonna ma jiro cidna ma dulmiyo, xisaabtiisuna waa daran tahay, dadkana waxaa looga digayaa maalinta qiyaame ee dhaw, illeen wixii imaanba waa dhawyahaye, waana maalin cabsi badan wadnuhuna dhuunta imaan, cidna wax isu tarayn, Alle na wax walba daalacan, xaqana xukumi, waxa la caabudo ee ka soo hadhayna ayan waxba qabaneyn.

Xadiith alqudsi waxaa ku sugnaaday in Alle yidhi: addoommadaydoow waan ka reebay dulmiga naftayda waxaana ka yeelay dhexdiinna mid reebban ee hays dulmiyina... Waxaa wariyay Muslim. [Ghaafir: 15-20].

21. Miyayna ku soconnin dhulka ooyan fiirinnin siday noqotay cidhibtii kuwi ka horreeyey (gaaladan), waxay ahaayeen kuwa ka xoog badan kana camiraad badan dhulka, markaasuu qabtay Alle danbigooda dartiis umana sugnaan waxa Alle ka soo hadhay wax daafaca.
22. Waxaana saas ugu wacan inay ahayd inay ula imaan jirtay rasuulladoodii xujooyin, oy ka gaalooben markaas Alle qabtay maxaa yeelay waa xoog badane ay daran tahay ciqaabtiisu.

* أَوْلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عِقَابَ الَّذِينَ كَانُوا مِن
قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَانَارًا
فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا
كَانَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَّاقٍ ﴿٢١﴾

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ
قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

23. Dhab ahaan yaan (Nabi) Muuse ugu dirray isagoo wata aayaadkannaga iyo xujo cad.
24. Xagga fircoon, haamaan iyo qaaruun waxayna dheheen waa sixirroow beenaala ah.
25. Markuu ugala yimid xaqa agtannada waxay dheheen dila wiilasha kuwa rumeeyey, daayana haweenka (gabdhaha), dhagarta gaaladuna ma aha waxaan khasaare ahayn.
26. Wuxuu yidhi fircoon: i daaya aan dilo Muusee hana u yeedho Rabbigiis, waxaan ka cabsan inuu idinka baddalo diinta ama uu ka muujiyo dhulka fasaad.
27. Wuxuuna yidhi (Nabi) Muuse: waxaan ka magan galay Rabbigay iyo Rabbigiin mid kasta oo is kibriya (isla wayn) oon rumayn maalinta xisaabta qiyaamada.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَقُرُونَ فَقَالُوا سِحْرٌ كَذَابٌ ﴿٢٤﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلٰلٍ ﴿٢٥﴾

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذُرِّيَّتِي أَقْتُلْ مُوسَىٰ وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٦﴾

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

Dhulka waa in lagu waano qaato lana eego dadkii horee dagganaa iyo sida Alle u halaagay iyagoo xoog badnaa, markey beeniyeen rasuulladoodii Alle na si daran ayuu u ciqaabay, tan kale qisada Nabi Muuse wax badan yey quraanka ku soo aroortay, halkanna Fircoon, Haamaan iyo Qaaruun waxay beeniyeen xaqii, waxayna is fareen in la laayo wiilasha kuwa rumeeyey Muuse, haweenkana daayaan, waxay dhagraan gaalana waa uun khasaare, tan kale Fircoon wuxuu codsaday in la daayo si uu u dilo Muuse isaga oo sheegi inuu badali diinta, dhulkana fasaadin, taasina waa caadada xumaan iyo shar ka taliyayaasha inay wanaagga iyo dadkiisa ceebeeyaan, lana dagaallamaan. Nabi Muusana wuxuu ka magan galay Alle kibir badane dhammaantiis oo beeniyey xisaabinta «qiyaame». [Ghaafir: 21-27].

28. Wuxuu yidhi nin mu'min ah oo ka mid ah dadka fircoon oo qarinaayay iimaankiisa, ma waxaad u dilaysaan in uu yidhi Rabbigay waa Alle, isagoo idiin kala yimid xujooyin xagga Allihiin hadduu beenaale yahayna isagay dhibi beentiisu, hadduu runle yahayna waxaa idin ku dhici wuxuu idiin ku yaboohay qaarkiis, Alle na ma hanuuniyo danbi badane been badan.

29. Qoomkayoow idinkaa iska leh xukunka maanta una adag dhulka, yaase nooga gargaari cadaabka Alle hadduu inoo yimaado, fircoon wuxuu yidhi: idin kula talin maayo waxaan ahayn ra'yigayga (waxa ii muuqda) idinkumana hanuuniyo waxaan ahayn waddada xaqa ah.

30. Wuxuu yidhi kii rumeeyey (xaqa): qoomkayoow waxaan idiin ka cabsan sidii maalintii xisbiyadii.

31. Sidii qoomkii Nabi Nuux iyo ree caad iyo thamuud iyo kuwii ka dambeeyey, Alle na ma aha mid la doona dulmi addoommada.

32. Qoomkayow waxaan idkinka cabsan maalinta isu yeedhidda (qiyaamada).

وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ
يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا
أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ
كَذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ
صَادِقًا يُصِيبُكُمْ بَعْضُ الَّذِي
يَعِدُّكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ
مُسْرِفٌ كَذَابٌ ﴿٢٨﴾

يَقُومُ لَكُمْ أَلْمَلِكُ أَلْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي
الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ
إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ
إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ
الرَّشَادِ ﴿٢٩﴾

وَقَالَ الَّذِي ءَامَنَ يَقُومُ إِنِّي أَخَافُ
عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿٣٠﴾

مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ
مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظَلْمًا
لِّلْعِبَادِ ﴿٣١﴾

وَيَقُومُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ
التَّنَادِ ﴿٣٢﴾

33. Maalintaad jeedsan doontaan idinkoo carari, idiinna sugnayn wax Alle idinka ilaaliya, ruux Alle dhumiyeyna malaha «ma jiro» wax hanuunin.

يَوْمَ تُولُونَ مُذْرِبِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ
مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ
مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾

Cid fiican oo xumaanta reebta wanaaggana farta lama waayo, waxaana ka mid ah mu'minkaas Fircoon ehelkiisa ka mid ahaa, ee qariyay iimaankiisa kuna yidhi: ma waxaad dileysaan nin yidhi Rabbigay waa Alle, oo xujooyin idiin la yimid, hadduu beenaale yahay isagay dhibi, hadduu runle yahayna waxaa idinku dhici wuxuu sheegi qaarkiis, maantana idinkaa dhulka xukuma oo ka muuqda, haddiise dhib Alle yimaaddo yaa inaga korin, Fircoonse nin xun buu ahaa wuxuuna ku yidhi qoomkiisii: arrini waa taan anigu sheego oon ra'yiyeeyo waxaan wanaag ahayna idin tusin maayo, laakiin ma dhabbaa? Xumaantuu tusiyay una hoggaamiyay miyaan loo halaagin sidii kuwii ka horreeyey, taasna waxay ka digi xumaan wade warkiisa. [Ghaafir: 28-33].

34. Waxaa dhab ahaan idiin kula yimid xujooyin mar hore (Nabi) Yuusuf, kamana aydaan tagin shaki inaad kaga sugan tihiin wuxuu idiin la yimid, markuu dhintayna waxaad dhahdeen ma soo bixinaayo Alle gadaashiis rasuul, saasuuna u dhumiya Alle ruux xad gudba oo shaki badan.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلِ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكِّكُمْ وَمَا
جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّىٰ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ
يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ
يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ ﴿٣٤﴾

35. Kuwa ku doodaya aayaadkannaga xujo u timid la'aanteed waxaa ku waynaatay cadho Alle agtiisa iyo kuwa rumeeyay, saasuuna u daabacaa Alle qalbi kastoo is kibriya oo daalim ah.

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ
سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ كُفْرًا مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ
وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ
عَلَىٰ كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ﴿٣٥﴾

36. Wuxuu yidhi Fircoon haamaanoow ii dhis daar (sare) si aan ugu gaadho waddooyinka.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَهْمُنُ ابْنُ لِي صِرْحًا
لَعَلِّي أَتَّبِعُ الْأَسْبَبَ ﴿٣٦﴾

37. Waddooyinka samooyinka markaas aan daalacdo ilaaha Muuse anigu waxaan u malayn beenaalee, saasaana loogu qurxiyay Fircoon camalkiisa xun loogana leexiyay jidka, dhagarta Fircoonna ma aha waxaan khasaare ahayn.
38. Wuxuu yidhi kii rumeeyay (xaqa): qoomkayoow i raaca waxaan idinku hanuunin jidka fiicane.
39. Qoomkayoow nolashan adduunyo ee dhaw waa uun raaxo (yar) aakharaase guri nagaadi ah.
40. Ruuxii camal xun sameeya laguma abaal mariyo wax la mid ah mooyee, ruuxiise camal fiican fala lab iyo dhaddigba isagoo rumaysan kuwaasi waxay gali jannada, waana lagu arzuqi dhexdeeda xisaab la'aan.

Qisada Nabi Yuusuf waxay ku faahfaahsan tahay suuradda magaciisa xambaarsan, tan kale in gadaashiis Nabi la soo diri ciddii diidday waa cid dhunsan, isla wayne, dulmibadane, xaqdiide iyo xumaan ku murme, dhammaantood Alle waa u cadhoodaa iyo mu'miniintuba, xaqana ma arko kaasoo kale, waxaa iyana wax lala yaabo ah doqonnimadii Fircoon iyo isla waynidiisii intuu ka doonay in loo dhiso guri dheer oo uu dadka ku tusiyo inuu Ilaahay daydayi. Taasina waa waallidiisii iyo camalkiisii xumaa ee wax badan quraanku ka warramay. Ma siman yihiin kaas iyo kan jidka fiican dadka ku toosiyay, ugana digay xumaanta adduunyo, iyadoo cid walba la abaalmarin rag iyo haweenba. [Ghaafir: 34-40].

41. Qoomkayoow maxaa ugu wacan inaan idiinku yeedho korid iyo badbaado idinna iigu yeedhaan naar.

أَسَدَبَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَىٰ إِلَهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لِأَظُنُّهُ كَافِيًا وَكَذَلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٣٧﴾

وَقَالَ الَّذِي ءَامَنَ يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٣٨﴾

يَقَوْمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ الدُّنْيَا مَتْنَعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ﴿٣٩﴾

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤٠﴾

* وَيَقَوْمِ مَا لِحِ أَدْعُوكُمْ إِلَىٰ التَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى التَّارِ ﴿٤١﴾

42. Iiguna yeedhaan inaan ka gaaloobo Alle lana wadaajiyo (cibaadada) waxaanan oqoon u lahayn, aniguna waxaan idiin ku yeedhi xagga Allaha adkaada ee dambidhaafa.
43. Waxaan shaki lahayn in waxaad iigu yeedhaysaan xaggiisa uusan lahayn nacfi (iyo wax ajiiba ducada kuwa baryi) adduun iyo aakhiraba, waxaana laynoo celin xagga Alle kuwa xadgudbana iyaga uunbaa ah asaxaabta (ehelka) naarta.
44. Waadna xusuusan doontaan waxaan idin ku leeyahay, waxaana u bandhigay amarkayga xagga Alle, illeen Alle ayaa arka addoommadee.
45. Markaasaa Alle ka dhawray mu'minkaas xumaantay ku dhagreen, waxaana ku dhacay (ku dagay) Fircoon iyo ehelkiisii cadaab xun.
46. Naar baana loo bandhigaa aroortii iyo galabtiiba, maalintay kacayso saacadduna (qiyaamada waxaa ladhihi): galiya Fircoon iyo ehelkiisa kan ugu daran cadaab.

تَدْعُونِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ
مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى
الْعَزِيْزِ الْغَفِيْرِ ﴿٤٢﴾

لَا جَرَمَ لَنَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ
دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ
مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ
أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفْوْضُ
أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيْرٌ
بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾

فَوَقَدَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكْرُوهًا وَحَاقَ
بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿٤٥﴾

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا
وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ
أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾

Ninkaasu wuxuu u jeediyey qoomkiisii hadallo iyo waano qiimo badan, wuxuuna u sheegay inuu wanaag iyo nabadgalyo ugu yeedhi iyana naar iyo gaalnimo aan wax khayr iyo nacfi ah lahayn iyo caabudid ilaahyo baas, wuxuuna caddeeyey in xadgudbayaal abaalkoodu yahay naar, ayna xusuusan

doonaan waxa wanaagsan ee uu sheegi amarkiisana uu Alle u bandhigi isagoo arka addoommadiisa, Alle na waa ka nabadgaliyey dhagartii Fircoon isagana waxaa ku dagay xumaantay maleegeen, qabriga iyo qiyaamadana waa lagu cadaabi iyaga iyo wixii waddadooda qaada. [Ghaafir: 41-46].

47. Xusuuso waqtigay ku doodi ehelu naarku naarta dhexdeeda ooy ku odhan kuwii (raaciyada ahaa) kuwii (madaxda ahaa) ee isla weynaa idinkaan idin raacaynay ee wax manooga taraysaan qayb naarta ka mid ah.

48. Waxay dheheen kuwii iskibriyey dhammaanteen waxaan ku sugan nahay naarta dhexdeeda, Alle na waa kala xukumay addoommadiisa dhexdooda.

49. Waxayna ku dhaheen kuwa naarta ku sugan adeegaha jahannamo noo barya Allihiin inuu naga fududeeyo maalin cadaabka.

50. Waxay dheheen adeegayaashii miyeyna ahayn inay idiinla timid rasuulladii xujooyin, waxay dhaheen way noola timid, waxayna dhaheen barya idinku marka Alle, baryada gaaladana ma aha waxaan baadi iyo khasaare ahayn.

51. Annagaa u gargaari rasuulladannada iyo kuwa rumeeyey xaqa nolosha adduun iyo maalinta ay kici maragyadu.

وَإِذْ يَتَحَاوَرُونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ
الضُّعْفَتِيُّ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا
لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُعْتَدُونَ عَلَيْنَا
نَصِيبًا مِنَ النَّارِ ﴿٤٧﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ
اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَازِنَةِ جَهَنَّمَ
ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَلَيْنَا يَوْمًا مِنَ
الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾

قَالُوا أَوَلَمْ نَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا
دَعَاؤُا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ﴿٥١﴾

52. Maalintayna anfacayn
daalimiinta cudur daarkoodu,
ayna u sugnaan naclad iyo guri
xun (naar).

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ
الْعَذَابُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾

Dood iyo muran iyo calaacal ehelunaarna wax ma taro, waxayna sheegi aayaddani inay murmi madaxdii xumayd iyo shacabkii xumaanta ku raacay, dhammaanna ay naarta gali, wax uga maciini cadaabkana ayna heleyn. Alle na u gargaari rasulladiisa iyo kuwa xaqa ku raacay. Saas darteed waa in wanaagga laysku raacaa iyo Alle u dhawaanshaha, oonse laysku raacin layskuna taageerin gaalnimada iyo xumaanta, si aan qiyaamada loo dulloobin. [Ghaafir: 47-52].

53. Dhab ahaan yaan u siinnay Nabi
Muuse hanuun (Nabinnimo)
una dhaxalsiinnay bani israa'iil
kitaabka (tawreed).

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَى وَأَوْرَثْنَا بَنِي
إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٣﴾

54. Hanuun iyo waano isagoo u ah
kuwa caqliga leh.

هُدَى وَذِكْرَى لِأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾

55. Ee samir Nabiyow yabooha
Alle waa dhabe, dambi dhaafna
waydiiso kuna tasbiixso adoo ku
dheehan mahadda Allehaa galab
iyo aroorba.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَسْتَغْفِرُ
لذُنُوبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ
وَالْإِبْكَارِ ﴿٥٥﴾

56. Kuwa ku murmi aayaadka Alle
xujo la'aan u timid laabtooda ma
aha waxaan kibir ayna gaadhayn
ahayn, ee ka magan gala Alle
isagaa wax maqla waxna arkee.

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ
سُلْطَنٍ أَتَنُحَمُّهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ
مَا هُمْ بِبَلِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٥٦﴾

57. Abuuridda cirka iyo dhulka yaa
ka wayn abuuridda dadka (sida u
muuqata) laakiin dadka badidiis
ma oga.

لَخَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ
خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

58. Ma eka indhoole iyo arke
iyo kuwa rumeeyey (xaqa)
camal fiicanna falay iyo

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

xumaanloow, wax yar baadse xusuusanaysaan.

59. Saacadda (qiyaame) way iman shaki la'aan laakiin dadka badidiis ma rumeynayaan.

Wax badan yaa qisada Nabi Muuse iyo Nabiyada kalaba lagu soo celceliyey quraanka, si Nabigu u weheshado una xusuusto sidii loo dhibay Alle na ugu gargaaray, waxaana Alle u dardaarmay Nabiga inuu sii badiyo cibaadada Alle iyo ku xidhnaantiisa, kuwa ku murmi xaqa xuja la'aan waxaa qalbigooda galay isla weyni aan meel jirin, Allahase abuuray cirka iyo dhulka miyaa ka caajisi soo celintooda iyo wuxuu rabo inuu aburo, ma sinna ruux hanuunsan iyo mid dhunsan, mana sinna mu'min camal falay iyo xumaanloow, mase xusuusan yihiin dadku saacadda qiyaame, waa dhab inaan mu'min baarri ah iyo gaal xun sinnayn laakiin dadku saas ma garanayaan. [Ghaafir: 53-59].

60. Wuxuu yidhi Rabbigiin i barya aan idin ajiibee (aqbalee), kuwa iska weyneeya cibaadadayda waxay gali doonaan naarta jahannamo, iyagoo dulleysn.

61. Alle waa kan idiin yeeley habeenka inaad xasilloonaataan dhexdiisa, maalintana (ifid) dadku dhexdiisa wax ku arkaan, Alle na waa kan wax ku galladaysta dadka, laakiin dadka badankiisu kuma mahdiyaan.

62. Kaasi waa Allihiin, Rabbina idiin ah, wax walbana aburo, Alle mooyee mid kale ma jiro oo xaq lagu caabudo ee xaggee xaqa laydiinka iili.

63. Saas oo kale yaa loo iilay kuwii aayaadka Alle diidi jiray.

وَلَا الْمُسِيءَ قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

إِنَّ السَّاعَةَ لَأَيَّتُهُ لَا رَيْبَ فِيهَا
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ
إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي
سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الَّيْلَ لَتَسْكُنُوا
فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَدُو فَضْلٍ
عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾

ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَلِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَا
إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاَنَّى تُؤْفَكُونَ ﴿٦٢﴾

كَذَٰلِكَ يُؤْفِكُ الَّذِينَ كَانُوا يُبَايِعُوا اللَّهَ
يَجْحَدُونَ ﴿٦٣﴾

64. Alle waa kan idiinka yeelay dhulka meel sugnaansho, cirkana dhismo oo idin sawiray wanaajiyayna suuraddiinna oo idinku arzaaqay wax wanaagsan, kaasi waa Alliihin, waxaana sarreeya oo nasahan Allaha caalamka Rabbigiisa ah.
65. Alle waa ka nool, Alle aan isaga ahayna ma jiro oo xaq lagu caabudo, ee barya (caabudana) idinkoo u kali yeeli diinta, mahadna waxaa iska leh Rabbiga caalamka.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا
وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ
صُورَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٤﴾

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ
مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ أَحْمَدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

Nabigu wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): baryadu waa cibaado, wuxuuna akhriyey aayaddan. Saas darteed waa in uun Alle la baryaa lana caabudaa, ciddii iska kibrisana waxay gali iyadoo dulleysan naarta, maxaa yeeley waa kan noogu nicmeeyey habeenka iyo maalintaba, wax walbana abuuray dhulkana inooga yeeley wax lagu sugnaado cirkana dhismo, oo ina sawiray qurxiyayna suuraddeenna, wax wanaagsan oo xalaal ahna inagu arzaaqay, kaasi waa Alleheen wuxuuna inaga mudan yahay mahad, baryo, cibaado iyo wayneyn. [Ghaafir: 60-65].

66. Waxaad dhahdaa Nabiyow waxaa layga reebay inaan caabudo waxaad baryeysaan Alle ka sokow markay iiga yimaadeen xujooyin xagga Rabbigay, waxaana lay faray inaan u hoggaansamo Rabbiga caalamka.
67. Alle waa kan idinka abuuray carrada, haddana dhibic, haddana calaqa markaas idin soo bixiyey idinkoo ilma ah, haddana aad gaadhaan xooggiinna, haddana aad noqotaan odayo,

* قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي
الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسَلِّمَ لِربِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ
نُطِقَهُ ثُمَّ مِنْ عَاقِلَةٍ ثُمَّ يُعْرِجُكُمْ
طِفْلًا ثُمَّ لِيَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِيَتَّكِفُوا
شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلُ

waxaase idinka mid ah cid la oofsado (dhimata) intaas ka hor, iyo inaad gaadhaan waqti magacaaban waxaad u dhaw dihiin inaad wax kastaan.

68. Alle waa kan nooleeya waxna dila, markuu doono inuu xukumu amarna wuxuu uun dhahaa ahaw wuuna ahaadaa.
69. Ma waadan la yaabeyn kuwa ku murmi aayaadka Alle xagee looga iili xaqa.
70. Kuwa beeniyay kitaabka «quraanka» iyo waxaan la soo dirray rasuulladannada way ogaan doonaan, cidhibtooda.
71. Marka qoolal la yeelo luquntooda iyo silsilado, iyadoo lagu jiidayo.
72. Biyo aad u kulul dhexdood, haddana «naar» ayaa lagu huriyaa.
73. Markaas lagu dhaho aaway waxaad la wadaajiseen cibaadada.
74. Alle ka sokoow, waxayna odhan waa naga dhumeen (waynay), mase aannaan ahayn kuwo wax u caabuday horay, saasuuna Alle u dhumiya gaalada.
75. Taasina waa waxaad ugu farxi jirteen xumaanta dhulka dhexdiisa xaq darro iyo waxaad la kibri jirteen.

وَلِتَبْلُغُوا أَجَلَ مَسَىٰ وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّىٰ يُصْرَفُونَ ﴿٦٩﴾

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾

إِذِ الْأَغْلُلُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلْسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾

فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٧٣﴾

مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَل لَّمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِن قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾

ذَٰلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾

76. Ee gala irdaha jahannamo idinkoo ku waari, waxaana u xun meeluu ku hoydo isla wayne naarta jahannamo.

أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
فَبئس ما مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

Alle wuxuu dadka ku adkeeyay inay isaga uun caabudaan, una hoggaansamaan Nabiguna waa ka fog yahay inuu u jeedsado waxaan Alle ahayn ee waa guubaabo dadka. Awooddana Alle ayaa iska leh, dadkana abuuray dilina doona, ciddii xaq darro ku muranta oo kibirta oo caabudda Alle ka sokow wax kale ama xumaan ku addecda wuxuu gali naarta isagoo dullaysan oo xidhxidhan. [Ghaafir: 66-76].

77. Samir (adkayso) Nabiyow yabooha Alle waa xaqe, haddaannu ku tusinno waxa (guusha) aannu kuu yaboohi qaarked (intaad nooshahay waa wanaag), amaan ku oofsanno (intaas ka hor) xaggannagaa loo soo celin (gaaladaas).

فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فِيمَا تُرِيدُكَ
بَعْضَ الَّذِي نَعُدُّهُمْ أَوْ تَتَوَقَّعُكَ فَإِلَيْنَا
يَرْجِعُونَ ﴿٧٧﴾

78. Waxaan dirray rasuullo adiga hortaa waxaa ka mid ah kuwo aan kaaga qisoonnay iyo kuwo aannaan kaaga qisoonin, rasuulna aayad (mucjisad) ah idiin lama imaan karo idanka Alle la'aantiis, hadduuse yimaado amarka Alle (cadaabkiisu) waxaa la xukumi xaq waxaana ku khasaaray halkaas kuwa xumaanlowga ah.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ
مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ
نَقْضُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ
يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ
أَمْرُ اللَّهِ فَضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ
الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

79. Alle waa kan idiin yeelay nicmoolayda (xoolaha) inaad waxna ka fuushaan waxna ka cuntaan.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا
مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٩﴾

80. Waxaana idinka sugnaaday dhexdeeda nacfi iyo inaad ku gaadhaan danihiinna laabta idinkaga jira, korkeeda iyo doonta ayaana la idinku xambaaraa.
81. Wuxuuna idin tusiyaa aayaadkiisa ee teed aayaadka Alle diidaysaan.

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَآيَ آيَاتِ اللَّهِ تَنْكِرُونَ ﴿٨١﴾

Samirka iyo adkaysigu wax badan baa quraanka lagu sheegay, Alle na wuxuu Nabiga u yaboohay inuu abaal marin gaaladii xaqa diidday, ama adduun iyo nolosha Nabiga ama aakhiro. Tan kale wuxuu Alle inoo sheegay in rasuulladii uu diray qarna ka qisooday kuwo kalana uu ka aamusay, wax mucjised la imaan kara idan Alle la'aantiina ma jiro, markase amarka Alle yimaado dad waa la kala xaaqi xumaanlowna halkaasuu ku khasaaray, Alle na waa kan inoogu nicmeeyey xoolaha, doonyaha iyo gaadiidka kale ee la raaco, si danaha loo gaadho, wuxuuna ina tusiyaa aayadihiisa mana habboona in la diido aayaadkaas. Saas darteed waa in Alle nicmadiisa la aqoonsado laguna mahadiyo wanaaggana loogu kaalmaysto. [Ghaafir: 77-81].

82. Miyayna ku soconnin dhulka oo ay fiiriyaan siday noqotay cidhibtii kuwii ka horreeyay, waxay ahaayeen kuwo ka badan kana xoog badan kana camirid badan dhulka (saameyn iyo shaqo), waxna uma tarin waxay kasbadeen.
83. Markay ula yimaadeen rasuulladoodii xujooyin waxay ku farxeen gaaladi waxa agtooda ah oo cilmi (diinta khilaafsan) ah, waxaana ku dagay waxay ku jeesjeesi jireen (abaalkiisii).
84. Markay arkaan cadaabkannaga waxay dhahaan waxaan rumaynay Alle kaliya waana

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَعْنَى عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُم مِّنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨٣﴾

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾

diidnay waxaan Alle la wadaajin jirray.

85. Mana aha kuu anfici iimaankoodu markay arkaan cadaabkannaga, waa sunnada (dariiqada) Alle ee u horraysay addoommadiisa, waxaana ku khasaaray halkaas gaalada.

فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا
سُئِنَّا لِلَّهِ أَلَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ
وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

Aayadahan waxay ka warrami in ay habboon tahay in dhulka la maro laguna waano qaato sida Alle ku falay kuwii xoogga badnaa ee dhulka cammiray ee horreeyey, waxna uusan u tarin waxay kasbadeen, markay rasuulladii u yimaadeen iyagoo mucjisad watana ay diideen kuna farxeen waxay haystaan oo cilmi diinta khilaafsan ah, ciqaabna markaas ku dhacday. Markayse gaaladu iyo xumaanlawgu arkaan dhabta yay qaylyaan diidaanna waxay caabudi jireen ama ku dhaqmi jireen, markaasoo kalase rumayni wax ma tarto, waana jidka Alle ee horreeyay, waxaana halkaas qiyaamada ku khasaari gaalo, xadiithna waxaa ku sugnaaday in (Alle aqbaloo tawbadda addoonka intaan sakaraadku u imaan). Khasaaraha dhabta ahna waa kan qiyaame. [Ghaafir: 82-85].

Suurat Fussilat

سُورَةُ فَصَّلَاتٍ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka sida soo hormartay.
2. Quraanka waa soo dajinta Alle naxariista guud iyo mid gaaraba naxariista.
3. Waana kitaab loo caddeeyey aayadahiisa isagoo quraan carabi ku qoran ah ciddii wax garan.
4. Waana bishaareeye u dige ah, waase ka jeedsadeen badankoodu waxna ma maqlayaan.
5. Waxayna dheheen quluubtannadu waxay kaga sugan tahay dabool waxaad noogu yeedhi, dhagahannagana waxaa kaga jira culeys, dhexdannada iyo adigana waxaa ah xijaab, ee camal fal annana waan camal faleynaaye.
6. Waxaad dhahdaa Nabiyow anigu waxaan uun ahay bashar (dad) idinkoo kale ah, waxaana la ii waxyooday in macbuudkiinnu mid kaliya yahay, ee u toosnaada

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمَّ ①

تَنْزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ②

كَتَبَ فُصِّلَتْ ءَايَاتُهُ وَ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا
لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ③

بَشِيرًا وَ نَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ
لَا يَسْمَعُونَ ④

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا
إِلَيْهِ وَفِي ءَاذَانِنَا وَقْرٌ وَ مِّن بَيْنِنَا وَ بَيْنِكَ
حِجَابٌ فَأَعْمَلْنَا إِنَّنَا عَابِدُونَ ⑤

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ
أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَ أَحَدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ
وَ اسْتَغْفِرُوهُ وَ وَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ⑥

xaggiisa, kana dambidhaaf waydiista, halaagna wuxuu u sugnaaday mushrikiinta.

7. Kuwaan bixinnin sakada (sadaqada) ahna aakhiro kuwa ka gaaloobey.
8. Kuwa xaqa rumeeyeyse oo camal fiican falay waxaa u sugnaaday ajri aan guraynin.

Quraanka oo aayadihiisa cadcad yihiin Alle ayaa u soo dajiyey isagoo carabi ah ciddii garan, bishaareeye diga ah, dadka badidiise waa ka jeedsadeen, mana maqlaan waxayna sheegteen inay qalbiga ka daboolan yihiin, dhagahana ka culus yihiin xaqana xijaab ka xigo, Nabiguse waa bashar waxaana loo waxyooday in Alle kaliya ilaah yahay, lana toosnaado dambi dhaafna la wardaso waxaana halaagsamay gaaladaan zakada (sadaqada) bixinnin aakhirana diidday. Waxaase ajri aan go'ayn mudan kuwa xaq rumayn iyo camal fiican isku daray. [Fussilat: 1-8].

9. Waxaad dhahdaa Nabiyow idinku ma waxaad ka gaaloobaysaan Allaha ku abuuray dhulka laba maalmood, ood u yeelaysaan kuwo la mid ah, kaasi waa Rabbiga caalamka.
10. Wuxuuna yeelay dhulka dhexdiisa buuro wuuna barakeeyey dhexdiisa una qadaray (u qiyaasay) cunnadiisa afar maalmood iyadooy u siman tahay dadka weydiin.
11. Markaasuu Alle u kor noqday cirka oo qiiq ah kuna yidhi cirka iyo dhulka ahaada idinkoo adeecsan ama la ikraahi (la qasbi) waxayna dheheen waan nimid annagoo adeecsan.

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَفِرُونَ ﴿٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

* قُلْ أَيْنَكُمْ تَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُءَ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٩﴾

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَرَكْنَا فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سِوَاءَ لَيْلٍ وَإِلَاحٍ ﴿١٠﴾

ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿١١﴾

12. Wuxuuna Alle ka abuuray cirka toddobo samo laba maalmood wuxuuna faray samo kasta amarkeedii, waxaanna ku qurxinnay cirka dhaw misbaaxyo, waana ilaalinnay, taasina waa qadaridda (maamulka) Allaha adkaada ee wax og.

فَقَضَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ
وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا
السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظًا ذَٰلِكَ
تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٢﴾

Ma habboona in laga gaaloobo Allaha wax walba abuuray sida dhulka, cirka iyo wax kasta mana habboona in loo yeelo wax la mid ah oo lala caabudo, illeen isagaa inoo barakeeyey dhulka iyo cirka, kana yeelay wadada noolaanshaha, mid kasta u darbay wax looga baahan yahay, aayadahan iyo kuwa kalee ka warrami abuurka cirka iyo dhulka wax is diidaya ama iska hor iman ma aha, ibnu cabaas waxaa laga wariyey inuu Alle dhulka ku abuuray laba maalmood, markaas cirka abuuray, dhulka fidiyey, fidinteeduna waa inuu ka soo bixiyey biyo, carro, yeeleyna buuro, bacad iyo tuurar waxayna noqotay muddadu lix bari. Saas darteed wax iska hor imaan iyo wax is burin midna ma jiro, kaasaana Allaha xaqa ah ayna waajibtay in si dhab ah loo caabudo sharcigiisana loo raaco loona gaadhsiiyo caalamka si habboon. [Fussilat: 9-12].

13. Hadday ka jeedsadeen gaaladu (xaqa) waxaad ku dhahdaa Nabiyow waxaan idiinka digi cadaab daran oo la mid ah kii reer caad iyo thamuud.
14. Markay ugaga timid rasuulladii hor iyo gadaalba, iyagoo ku leh ha caabudina waxaan Alle ahayn, ayna ku dhaheen hadduu doono Alleheen wuxuu soo dajin lahaa malaa'ig, anaguna waxa laydin la soo diray waan ka gaaloownay.
15. Reer caad iyagu way isku kibriyeen dhulka xaq darro, waxayna dheheen yaa naga xoog badan, miyeyna arag Allaha abuuray inuu ka xoog badan

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَلْعَةً
مِثْلَ صَلْعَةِ عَادٍ وَتَمُودَ ﴿١٣﴾

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ
وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا
لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا
أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿١٤﴾

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِعَيْرِ
الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا
أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ
قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾

yahay waxayna ahaayeen kuwo aayaadkannaga diiddan.

16. Waxaanna ku dirray korkooda dabayl qaylo daran todobo maalmood oo u xun (iyaga) si aan u dhandhansiinno cadaabka dulliga nolosha adduun, cadaabka aakhiraana ka sii dulli badan loomana gargaaro.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَاتٍ لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَحْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾

Wuxuu Alle faray Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) inuu hadday gaaladu ka jeedsadaan xaqa uu uga digo ciqaab daran oo la mid ah tii Caad iyo Thamuud, markay rasuulladoodii faren inay Alle kaliya caabudaan ayna diideen iskibriyeenna xumaan darteed. Markaas caad Alle ku halaagay dabeyl daran ayna dhadhamiyeen cadaabkii dulliga iyadoo aakhiro cadaabkeedana u dheer yahay, aayaduhuna waxay caddayn ku sugnaanta xaqa, in Alle ciqaabi xaqliide, in rasuulladii u wada yeedhi jireen cibaadada Alle kaliya, in xoogga iyo quwada Alle wax walba ka daran tahay, waajibna tahay in laga dhawrsado. [Fussilat: 13-16].

17. Reer thamuud waxaan tusinnay xaqa, waxayna ka jeclaadeen indho la'aan (baadi) hanuunkii, waxaana qabtay qaylo cadaab wax dulleeya, waxay kasbanayeen darteed.
18. Waxaanna korinnay kuwii rumeeyey (xaqa) oo dhawrsan jiray.
19. (U sheeg gaalada) maalinta lagu kulmin colka Alle naarta iyagoo is cidhiidhyi oo la hori.
20. Markay yimaaddaanna uu ku marag furo korkooda, maqalkoodu, araggoodu, iyo haraggoodu (jidhkoodu) waxay fali jireen.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ صَٰلِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَقُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

21. Ayna ku dhahaan korkooda (jidhkooda) maxaad noogu marag kacdeen, ayna ku dhahaan waxaa naga hadliyey, Allaha ka hadliya wax kasta (oo hadla), isagaana idin abuuray markii hore, xaggiisaa laydiin celin.
22. Mana aydaan ahayn kuwa iska astura inay idinku ku marag kacaan maqalkiinnu, araggiinnu iyo haraggiinnu, waxaadse u malayseen inuusan Alle ogayn wax badan ood falaysaan.
23. Kaasina waa malihiinnii aad u malayseen Rabbigiin, isagaana idin halaagay, waxaadna ahaateen kuwo khasaaray.
24. Hadday samraanna naar bay ku hoyan hadday cudur daar dalbaanna lagama aqbaloo.

وَقَالُوا لَوْلَا جِئُوا بِآيَاتِنَا لَقَدِ احْتَسَبْنَا عَلَىٰ رَبِّنَا أَنَّ نُنزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَكْفِيهِمْ سَائِرًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا فَأَنْكَبُوا مُنْفِرِينَ ﴿٢١﴾

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾

Thamuudna wax badan buu quraanku ka warramey xaalkooda iyo siday xaqa u beeniyeen iyo sidii loo halaagay, gaalana Alle dhammaan wuu kulmin wuxuuna ku uruurin naarta, waana in la ogaado inuu jidhkaagu kugu marag furi waana waajib in xumaanta laga fogaado si ayan kuugu marag furin ubnahaagu, wax walbana Alle ayaa ka hadliya. Ciddii malaysa inaan Alle ogayn wuxuu fali ama uusan koobin wax walba waa cid khasaartay. [Fussilat: 17-24].

25. Waxaan u darabnay gaalada saaxiibbo u qurxiya waxa ka horreeya, iyo waxa ka dambeeya, waxaana ku dhaboobay (oo ku sugnaaday) hadalkii Alle iyagoo ummada kale ku dhex sugan (oo la cadaabi) oo ka horreeyey jinni iyo insina leh, waxayna ahaayeen kuwo khasaaray.

* وَقَيِّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّقَ عَلَيْهِمْ الْقَوْلَ فِي أَمْرٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْحَقِّ وَالْأَنْبِيَاءِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾

26. Waxay dhaheen kuwii gaalobay ha maqlina quraanka kuna qaylya (marka la akhrin) waxaad u dhaw dihiin inaad adkaataane.
27. Waxaan dhadhansiinaynaa kuwii gaalobay cadaab daran, waxaanna ka abaalmarinaynaa kii ugu xumaa waxay camal falayeen.
28. Kaasi waa abaalmarinta colka Alle, waxayna gali naar iyadoo u noqon guri waarid, iyagoo laga abaal marin ayaadkannaga ay diideen.
29. Waxay dheheen kuwii gaalobay Allow na tusi labadaas na dhumiyey oo jinni iyo insi ah aan yeello gomadahannaga hoostood ee si ay u noqdaan kuwo ku hooseya (naarta).

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا
لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا
شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارِ لَهُمْ فِيهَا
دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا
يَجْحَدُونَ ﴿٢٨﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا
الَّذِينَ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ
نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ
الْأَسْفَلِينَ ﴿٢٩﴾

Alle isagaa awoodda leh wuxuu doonana fali, gaaladana markey jidka wanaagga ka leexdeen yuu Alle ku lammaaneeyey mid kasta shaydaan u qurxiya xumaanta, halmaansiiyana wanaagga, illeen ciqaabaa u waajibta, wayna khasaareen, waxayna ahaayeen kuwo quraanka ku ciyaara kuna qaylya waqtiga la akhrin si ay u waswaasiyaan, waxaana lagu abaalmarin cadaab daran, waxaana laga abaalmarin camalkoodii xumaa, waana abaalka colka Alle saasi, waxayna ku waari naar daran iyagoo Alle warsan inuu tusiyo kuwii dhumiyey jinni iyo insiba si ay ugu istaagaan naarta dhexdeeda una yeelaan cagahooda hoostooda. Maxayse tari taasi mar hadday naar galeen, xadiithna waxaa ku sugnaaday: in ruux kastoo gardarro loo dilo uu qeyb ku yeelan in Nabi Adamkii dilka billaabay. [Fussilat: 25-29].

30. Kuwa yidhi Rabbigeen waa Alle haddana toosnaaday waxaa ku soo dagta malaa'igta (markey dhiman iyadoo ku dhihi) ha cabsannina hana murugoonnina, kuna bishaareysta jannadii laydiin yaboohay.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا
تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ
تُوْعَدُونَ ﴿٣٠﴾

31. Annagaa sokeeye idiin ah nolosha adduunyo iyo aakhiraba, waxaana idiin sugnaaday dhexdeeda waxay doonto naftiinnu waxaadna ka heleysaan waxaad dalabtaan.
32. Waana martiqaadka Allaha dambi dhaafa ee naxariista.
33. Yaa ka fiican hadal ruux ugu yeedhay (dadka) Alle xaggiisa, oo camal fiican sameeyey, oo dhaha anigu waxaan ka mid ahay muslimiinta.
34. Mana eka wanaag iyo xumaan, reebna oo (ku celi xumaanta) arrinta fiican markaas waxaa soo bixi in midkii col idin dhexyiil uu noqon sokeeye iyo saaxiib.
35. Lalamana kulmiyo arrintaas kuwii samrey mooyee, lalamana kulmiyo mid nasiib weyn leh mooyee.

نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى
أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾

نُزُلًا مِّنْ عَفْوَِرٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى
اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ
الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ
بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ
وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا
يُلْقَاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾

Sufyaan binu Cabdullaahi waxaa laga wariyey inuu yidhi: Rasuulkii Allow ii sheeg arrin aan isku ilaaliyo, Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu yidhi: (dheh Rabbigeey cibaadada iga mudan waa Alle kuna toosnoow, waxaan idhi: maxaad iigu cabsi badan tahay, markaasuu qabtay caaradda carrabkiisa, oo yidhi: kan) waxaa wariyey Tirmidi, Axmed iyo Ibnu Maajah. Waxayna ku tusin wanaagga toosnaanta iyo in Alle dartiis loogu yeedho dadka, laguna faano islaamnimada een laga xishoon, xumaan iyo wanaagna ma sinna ee had iyo jeer wanaagga ku dhaqan ha ku jeclaado xaataa midka colka kula ahe, waxaa saas yeeli ruux fiican oo ehelu khayr ah, had iyo jeerna Alle ka magan gala shaydaan iyo was waaskiisa waana kaas islaamka toosan ee xaqa ah ee habboon. [Fussilat: 30-35].

36. Hadduu ku waswaasiyo shaydaan xaggiisa waswaasiye ka

وَأِمَّا يَنْزِعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ

magangal Alle isagaa wax maqla waxna oge.

37. Aayaadka Alle (jiriddiisa iyo qudradiisa) waxaa ka mid ah habeenka, maalinta, qorraxda iyo dayaxa, ha u sujuudina qorraxda iyo dayaxa ee u sujuuda Allaha abuuray haddaad tihiin kuwo (dhab) u caabudi.
38. Haday iska kibriyaan (cibaadada) kuwa Allehaa agtiisa ah way u tasbiixsadaan habeen iyo dharaarba kana noogin.
39. Aayaadka Alle waxaa ka mid ah inaad aragtid dhulkoo dulleysan (abaar ah) markaan ku soo dajinno biyaha uu gilgisho soona kor noqdo, midka nooleeyey wuxuu nooleyn wixii dhintay, wax walbana wuu karaa.
40. Kuwa iilaya aayaadkannaga nagama qarsoona, ruux lagu tuuray naarta miyaa khayrroon mise mid isagoo aamin ah imaan qiyaamada, fala waxaad doontaan, Alle waxaad faleysaan waa arkaa.
41. Kuwa ka gaaloobay quraanka markuu u yimid (waa la abaal marin) waana kitaab qaali ah (oo xoog leh, oo adkaada).
42. Mana timaado xumaan hortiisa iyo gadaashiisa, (waa dhawran yahay) waana soo dajinta Allaha falka san ee la mahdiyo.

فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ
وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا
لِلْقَمَرِ وَأَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن
كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

فَإِنْ أَسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا
يَسْتَمُونَ ﴿٣٨﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً
فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ
إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لُمُحِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ
عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ
مَنْ يَأْتِيَّ بِنُورٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَلُوا مَا
سَبَّحْتُمْ بِهِ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ
وَإِنَّهُمْ لَكَاثِبٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾

لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ
خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾

43. Lagumana dhaho waxaan ahayn wixii lagu yidhi rasuulladii kaa horreeyey, Rabbigaana waa dambi dhaafe ciqaab daran.

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

Had iyo jeer shaydaanku wuxuu u darban yahay inuu dadka waswaasiyo xaqana ka leexiyo waxaase lagaga nabad gali karaa isagoo Alle la magan galo laguna xidhnaado illeen waa maqle oge. Alle calaamaadka awoodda iyo jiriddiisa waxaa ka mid ah abuurkiisa, sida: habeenka, maalinta, qorraxda iyo dayaxa, wax sujuud mudan oo aan Alle ahayn ma jiro, ciddii isla waynaata oo cibaadada diidda waxba Alle ugama baahna waxaa malaa'igtu Alle qadasi habeen iyo dharaar si joogta ahoon daal lahayn. Ciddii soo bixin diiddana ha eegto roobka iyo dhulka, ciddiiise leexisa quraanka oo ku ciyaarta macnihiisa iyo fasirkiisa iyo si kasta Alle kama qarsoona wuuna abaal marin, cid naar lagu tuurayna la mid ma aha mid ka nabadgashay qiyaamada, kitaabka quraanka ahna waa kitaab qaali ah oo xumaan ka dheer ciddii diidda ama ku dhaqmi wayda Alle ayaa abaalmarin, gaalana inay hadal xun ku dhahaan rasuullada caaday u tahay waase laga abaalmarin. [Fussilat: 36-43].

44. Haddaan ka yeelno «kitaabka» quraan cajami ah waxay dhihi lahaayeen maxaa loo caddayn waayey aayaadkiisa, ma (quraan) cajami ah iyo Nabi (carabi ah). Waxaad dhahdaa isagu kuwa rumeeyey wuxuu u yahay hanuun iyo caafimaad, kuwa aan rumeyninna dhagahooda waxaa ah culays, waana ka indha la' yihiin, kuwaasna waxaa looga yeedhi meel fog. (Waa tusaale sida aanay wax u maqlaynin, xaqana u aqbalaynin, sida iyadoo meel fog looga dhawaaqaayo oyna maqlayn ka u dhawaaqi).

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۖ أَءَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَّانٍ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

45. Dhab ahaan baan u siinnay Nabi Muuse kitaabka waana laysku khilaafay, haddayan jirin kalimo ka hormartay Allehaa waa la kala xukmin lahaa dhexdooda

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَآخْتَلَفَ فِيهِ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

waxayna ku sugan yihiin gaaladu shaki daran.

46. Ruuxii camal fiican fala wuxuu u falay naftiisa, ruuxii xumaan fala wuxuu dhibay naftiisa, Rabbigaana ma aha dulmiyaha addoommada.
47. Xaggiisaana loo celiyaa ogida saacadda (qiyaame), midhana kama soo baxaan sabuulkooda, mana uuroobo dhadig mana dhalo ogaanshaha Alle la'aantiis, maalintuu ku dhihi away kuwaad ila wadaajiseenna waxay dhihi waxaan ku ogaysiinnay naga mid ma aha ruux marag furi arrintaas.
48. Waxaa ka dhumey waxay ahaayeen kuwo baryo (caabuda) horey, waxayna yaqiinsadeen inuusan u sugnaan gargaare.

Alle wuxuu ku soo diraa Nabi walba afka dadka uu ka dhex bixiyey Nabigana wuxuu Alle ku soo diray af carabi isagoo caalamka dhammaan loo diray. Mana habboona in afkale lagu diro, quraankuna waa wanaagga ciddii rumeysa iyo xujada cidda diidda, oo baadi ku fogaata, qisada Nabi Muusana wax badanbaa quraanka lagu soo celceliyaa si loo eego arrintaas, wanaaggu wuu ku anfici xumaantuna adi uunbey ku dhibi Alle na wax ma dulmo, wax walbana waa ogyahay. Wixii ka soo hadhay oo la caabudona waa been aan wax ka jirin. [Fussilat: 44-48].

49. Dadku kama daalo baryada khayrka, hadduu taabto sharra wuu quusasha badan yahay.
50. Haddaan dhadhansiinno naxariis xaggannaga ka timid dhib taabtay ka dib, wuxuu

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ
فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَمِيدِ ﴿٤٦﴾

* إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ
مِنْ ثَمَرَاتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ
مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۗ وَيَوْمَ
يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ قَالُوا ءَاذَنَّاكَ مَا
مِثَّا مِنْ شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾

وَصَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ
وَوَدَّوْا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٤٨﴾

لَا يَسْعَمُ الْإِنْسَانُ مِن دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِن
مَّسَّهُ الشَّرُّ فَيَسْأَلْ قَنُوطًا ﴿٤٩﴾

وَلَئِن آذَقْتَهُ رَحْمَةً مِّمَّا مِن بَعْدِ ضَرَاءَ
مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ

dhahaa kan anaa iska leh mana u maleeynaayo inay saacadda (qiyaame) kici, haddii lay celiyo Rabbigeyna waxaan ku leeyahay agtiisa wanaag, dhab ahaan baan ugu warrameynaa kuwii gaaloobey waxay camal faleen, waxaanna dhab ahaan u dhadhansiinaynaa cadaab daran.

51. Markaan u nicmeyno dadka wuu jeedsadaa (daacadduu ka tagaa) oo is dadbaa (kibir daraaddiis) markuu taabto dhibna wuxuu soo baxaa isagoo baryo badan.
52. Waxaad ku dhahdaa bal ka warrama hadduu quraankani xagga Alle ka yimid markaas aad ka gaaloowdaan yaa ka baadi badan ruux gaalnimo iyo khilaaf fog ku sugan.
53. Waxaannu ka tusin aayaadkannaga jahooyinka iyo naftooda intey uga caddaato inuu quraanku xaq yahay, miyuuna ku filleyn Alle inuu wax kaste og yahay.
54. Waxayna gaaladu kaga sugan yihiin shaki la kulanka Alle, Alle na wax kasta wuu koobay.

قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتَ إِلَىٰ رَبِّيٰ إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْبَىٰ ۚ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَىٰ الْإِنسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ ۚ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ ثَمَرٌ كَفَرْتُمْ بِهِ ۖ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقِ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَّبِعِنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَاءِ رَبِّهِمْ ۗ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ﴿٥٤﴾

Baryada Alle iyo rajeyntiisa yaa sharaf leh oo fiican, mase habboona in waqtiga dhibkana la baryo waqtiga ladnaantana la halmaamo oo la inkiro lana gaaloobo xaqana laga jeedsado, iyadoo la sheegan in wanaag u jiro Alle agtiisa, mase aha taas, maxayse gaalo heli oo wanaag ah hadday beeniyaan quraanka xaqaa xa ee Alle xaggiisa ka yimid, yaase ka gaalnimo badan cidda taas fasha, xaqnimada quraankana waxaa laga tusin dadka jahooyinka iyo naftooda, waxaana maalin kasta soo bixi xaqnimada quraanka iyo islaamka, Rabbi ayaana marag ku filan ciddii shakida la kulankiisana way halaagsami illeen Alle wax walba wuu koobay. [Fussilat: 49-54].

Suurat Ash-Shuuraa

سُورَةُ الشُّورَى

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

- 1-2. Waxay ku tusin mucjisada quraanka.
3. Sida waxyiga laguugu soo dajiyey Nabiyoow yaa Nabiyadii horana loogu waxyooday, waxaana waxyooda Allaha adkaada ee falka san.
4. Waxaa u sugnaaday waxa samada iyo dhulka ku sugan, Alle na waa sarreeyaha weyn.
5. Waxay u dhawdahay samooyinku inay ku dildillaacaan korkooda, malaa'igtuna waxay ku tasbiixsan mahadda Rabbigood, waxayna u dambidhaaf warsan kuwa dhulka ku sugan (dadka), Alle na waa dambidhaafe naxariista.
6. Kuwa yeeshay Alle ka sokoow owliyo Alle waa ogyahay korkooda (wuu daalacan) adiguna kama tihid wakiil.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمَّ (١) عَسَقَ (٢)

كَذَلِكَ يُوحِي إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (٣)

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ (٤)

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ
وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَلا إِنَّ
اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (٥)

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ
اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ (٦)

7. (Sidaan ugu waxyoonnay Nabiyadii hore) yaan adigana Nabiyoo kuugu waxyoonnay quraan carabi ah saad ugu digtid ree Makaad iyo waxa hareeraheeda ah (dadka kale) ugana digtid maalinta kulanka (qiyaamada) shaki male maalintaas, kooxi jannay gali kooxna jaxiimo.
8. Hadduu doono Alle wuxuu ka yeeli lahaa dadka ummad kaliya, laakiin wuxuu galiyaa cidduu doono naxariistiisa, daalimiintuna ma helaan sokeeye iyo gargaare midna.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ
يَوْمَ الْجُمُعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ
وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً
وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ
وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا
نَصِيرٍ ﴿٨﴾

Siduu Alle ugu waxyooday Nabiyadii hore yuu ugu waxyooday Nabiga Muxamed ah (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee), caa'isha waxay sheegtay inay aragtay Nabiga oo waxyi ku soo dagi maalin qaboow oo haddana dhidid ka daadan wajigiisa, tan kale qudro iyo awood Alle ayaa iska leh, samada iyo mallaa'igtuna way waynaysaa, quraankuna wuxuu u digi caalamka oo dhan, si uu wanaagga ugu hoggaamiyo, hadduu doono isagaa midayn kara Alle. [Ash-Shuuraa: 1-8].

9. Mise waxay yeesheen gaaladii Alle ka sokow awliyo (ay caabudaan) Alle umbaa wali ah, isagaana nooleeya wixii dhintay, isagaana wax walba kara.
10. Waxaad isku khilaaftaan oo shay ah Alle ayaa leh xukunkiisa (loo celin), kaasina waa Allaha i barbaariya, isagaana tala saartaa, xaggiisaana u noqon.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَأَلَلَهُ هُوَ
الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٩﴾

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ
إِلَى اللَّهِ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾

11. Isagaa abuuray samooyinka iyo dhulka, idiinkana yeelay naftiinna noocyo (lab iyo dhaddig) xoolahana idiinka yeelay noocyo, wuuna idinku abuuraa idinkuna badiyaa ahaysiintaa sababteed, wax la mid ahna ma jiro, waana maqle arka.
12. Isagaa iska leh xukunka samooyinka iyo dulka, wuuna u fidiyaa rizqiiga ruuxuu doono, wuxuuna ku cidhiidhyaa cidduu doono, wax walbana waa ogyahay.
13. Wuxuuna idiin jideeyey xagga diinta wuxuu u dardaarmay (Nabi) Nuux iyo kaan kuu waxyoonnay adiga iyo waxaan u dardaarannay (Nabi) Ibraahiim (Nabi) Muuse iyo (Nabi) Ciise inay oogaan diinta, aydaan kuna kala tagin dhexdiisa, waxaa ku waynaaday gaalada waxaad ugu yeedhi, Alle ayaa u doorta xaggiisa cidduu doono una hanuuniya xaggiisa cidduu hanuunin.
14. Mana kala tagin markuu u yimi cilmigu ka dib mooyee, dulmi iyo xasad dartiis, haddayna jirin kalimo Allehaa ka hormartay oo tan iyo muddo magacaaban (in la sugo) waxaa la kala xukmin lahaa dhexdooda, kuwii gadaashood la dhaxalsiiyey kitaabka waxay ku sugan yihiin shaki daran.

فَاطْرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ
مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ
أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ
شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ
الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

* شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى
بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا
وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى
أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ
عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ
يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن
يُنِيبُ ﴿١٣﴾

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ
الْعِلْمُ بَعْثًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنَ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ
وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ
لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾

Allaa wali u ah mu'miniinta, wax walbana kara, wixii laysku khilaafana loo celin, lana tala saartaa, loona noqdaa, samadana abuuray, noocyana idinka abuuray, wax la midana jirin, xukunka samada iyo dhulkana iska leh, rizqigana waasiciya ama cidhiidhya, inoona jideeyey diin xaq ah oo ah tii Nabiyadii hore la faray oo kale, oo ah in diinta si fiican loogu dhaqmo oon lagu kala tagin, gaalase way diidday xaqii xasad dartiis, wayna kala tageen, Alle umbaase awood leh. [Ash-Shuuraa: 9-14].

15. Diinkaas (aan nebiyadi hore u dardaarannay) ugu yeedh dadka, u toosnawna sidii lagu faray, hana raacin hawadooda, waxaadna dhahdaa waxaan rumeeyey waxa Alle soo dajiyey oo kitaab ah, waxaana lay faray inaan u caddaalo falo dhexdiinna, Alle na waa Rabbiganno iyo Rabbigiin, waxaa noo sugnaaday waxaan camal fallo, idinkana waxaa idiin sugnaaday waxaad camal fashaan, doodina inama dhextaallo (xaqu wuu caddaaday ee waad madax adaygaysaan), Alle ayaa kulmin dhexdeenna, xaggiisaana loo ahaan.

16. Kuwa ku doodaya Alle inta la ajiibay kadib xujadoodu waa baadil Alle agtiisa, korkoodana cadhaa ah, waxaana u sugnaaday cadaab daran.

17. Alle waa kan u dajiyey kitaabka si xaq ah iyo miisaan, (caddaalada), mana ogid waxay mudan tahay in saacadda (qiyaame) dhawdahay.

فَلِذَلِكَ فَادِّعْ وَأَسْتَقِيمَ كَمَا أُمِرْتُ وَلَا
تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ ءَأَمِنْتُ بِمَا أُنزِلَ
اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ
اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَلْنَا وَلَكُمْ
أَعْمَلْنَا لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا
أَسْتَجِيبَ لَهُمْ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةً عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ
شَدِيدٌ ﴿١٦﴾

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ
وَمَا يَدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾

18. Waxaa dadajista saacadda kuwaan rumeynin iyada, kuwa rumeeyayna way ka cabsadaan xaggeeda, waxayna ogyihiin inay xaq tahay, kuwa ku murmi saacaddana waxay ku sugan yihiin baadi cad.

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا
وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ
أَنَّهَا الْحَقُّ أَلا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي
السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾

Aayadda hore waxay kulmisatay toban eray oo mid walba kan kale ka gaar yahay oo wada amar iyo reebid iyo toosin ah, waxaana la mid ah aayatulkursi, waxaana ka mid ah waxyaalaha u waaweyn: Alle oo dadka loogu yeedho, in la toosnaado, inaan hawada gaalada la raacin, in dadka caddaalad lagu maamulo, in la ogaado in Alle ilaah keli ah ee in cibaado mudan u yahay dadkoo dhan, inaan wax qarsoon jirin diinta islaamka ah. In cid walba camalkeeda mas'uul ka tahay, in Alle loo noqon. Bal day weynanka aayadda, tan kale Alle oo lagu doodo inta xaqu caddaaday waa wax kama jiraan iyo ciqaab Alle, illeen Alle ayaa soo dajiyey quraan iyo caddaaladda, qiyaamadu goortay dhicina oge, waana doqonnimo iyo baadinnimo in la soo dedejisto, waxaase habboon in laga cabsado loona darbado sida mu'miniinta, shakigeeduna waa baadi fog. [Ash-Shuuraa: 15-18].

19. Alle waa u naxariis badanaha addoommadiisa wuxuuna arzuqaa cidduu doono, waana xoogbadane adkaade ah.
20. Ruuxii dooni camalka aakhiro waan u siyaadinnaa camalkiisa, ruuxiise ah mid dooni camal adduunyo waan ka siinnaa xaggeeda, kumana leh aakhiro wax nasiib ah.
21. Mise waxay leeyihiin gaaladu shurako Alle oo u jideyey diin iyo (xukum) aan Alle idmin haddayna jirin kalimadda kala bixinta (qiyaamada) waa la kala xukumi lahaa dhexdooda, daalimiintana waxaa u sugnaaday cadaab daran.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ
وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٩﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَكُلُوا كَلِمَةَ الْفَصْلِ لَفْضِي بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

22. Waxaad arkeysaa daalimiinta oo ka cabsan waxay kasbadeen, wuuna ku dhici korkooda, kuwa rumeeyey xaqase oo camal fiican falay waxay gali beero janno, waxayna ku leeyihiin waxay doonaan Alle agtiisa, taasina waa fadli weyn.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا
وَهُوَ واقعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ
لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ
الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

Xadiith waxaa ah: ugu bishaaree ummaddaan sharaf, sarreyn iyo gargaar iyo dhulkoo la makaniyo, ruuxii camal aakhiro u fala adduunyo darteed aakhiro kuma laha nasiib. Axmed iyo Ibnu Xibbaan. Alle na waa naxariiste, cid walbana waxay mudan waxay camal fashay, waxaan diin ahayn oon Alle idminna ciddii diin iyo sharci ka dhigata iyo tan ku raacdaba waa cid halaagsantay oo daalim ah, cadaabna u sugnaaday, qiyaamadana ka cabsan waxay faleen iyo waxa ku dhici, mu'miniintuna waxay gali beer janne, waxayna ka heli Alle agtiisa waxay doonaan, waana fadli weyn. [Ash-Shuuraa: 19-22].

23. Kaasi waa midka uu ugu bishaareyn Alle addoomihiisa ah kuwa rumeeyey (xaqa), camal fiicanna falay, waxaadna dhahdaa: Nabiyoow maydin warsanaayo ujuuro xaqa gaadhsiintiisa oon ahayn jacayl qaraabannimo (aad igu dhawraysaan, Quraysh oo dhammi qaraaba ayay la ahaayeen), ruuxii kasbada wanaagna waxaannu u siyaadin wanaag, Alle na waa dambidhaafe mahdiyo.

ذَلِكَ الَّذِي يُبَيِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَّا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي
الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْرَبْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ
فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

24. Mise waxay dhihi wuxuu ku been abuurtay Alle, hadduu doono Alle wuxuu dabooli lahaa qalbigaaga, wuxuuna tiraa Alle xumaanta, xaqana wuxuu ku sugaa kalimaddiisa (quraanka), Alle na waa ogyahay waxa laabta ku sugan.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِن
يَشَأِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ
الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾

25. Alle na waa kan aqbala toobada addoommadiisa, kana dhaafa xumaanta ogna waxaad falaysaan.

26. Allana wuxuu ajiibaa kuwa rumeeyey xaqa oo camal fiican falay wuxuuna u siyaadiyaa fadligiisa, gaalana waxaa u sugnaaday cadaab daran.

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

Alle wax badan buu u bishaareeyey addoommadiisa suubban. Diinta iyo xaqa gaadhsiintiisuna ma aha wax ujuuro lagu xidho, ciddii wanaag fashana Alle waa u siyaadiyaa, quraankuna waa xaq Alle ka soo dagay, mana aha wax Nabigu iskala yimid siday gaaladu sheegeen, Alle na waa toobad aqbale. Xumaan astura ah, oo ajiiba maqlana mu'miniinta. Rasuulkuna (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) wuxuu yidhi: Alle waa uga farax badan yahay toobadda addoonkiisa ruux gaadiidki uu sahayda ku watay meel cidla ah kaga luntay, markaas seexday markuu ka quustay, kadibna arkay gaadiidkiisii oo ag taagan oo markaas qabtay faruur xidhkeedii. Waxaa wariyey Muslim. [Ash-Shuuraa: 23-26].

27. Hadduu Alle u fidiyo (waasiciyo) rizqiga addoommadiisa waxay ku kibri lahaayeen dhulka wuxuuse u soo dajin qadarkuu doono, Alle na addoommadiisa wuu ogyahay oo arkaa.

28. Alle na waa kan soo dajiya roobka intay quustaan kadib fidiyana naxariistiisa, waana Allaha waliga ah (gargaare) ee la mahdiyo.

29. Calaamooyinkiisa waxaa ka mid ah abuuridda samooyinka iyo dhulka iyo wuxuu ku fidiyay (ku abuuray) dhexdooda oo socda, Alle na inuu soo kulmiyo

* وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾

وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

dhammaantood markuu doono wuu karaa.

30. Wixii idinku dhaca oo musiiba ah (dhib ah) waa waxay kasbadeen gacmihiinnu, wuxuuna idinka cafiyaa (Alle) wax badan.
31. Mana tihidin kuwo Alle ku daaliya dhulka dhexdiisa, idiimana sugnaanin isaga ka sokoow wali iyo gargaare midna.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٣١﴾

Dadka dabeecadiisa waxaa ka mid ah in markuu ladanyahay uu kibro islana waynaado marka laga reebo kuwa wanaagsan ee dhab u rumeeyey xaq. Qataadana wuxuu yidhi: waxaa la dhihi jiray nolol waxaa u fiican taan kuna shuqlinin kuna kibrinin. Hasa ahaatee xigmadda Alle waxay keentay in cid walba loo arzuqo sida Alle doono illeen isagaa wax walba oge, addoomadiisana yaqaanee. Roobkana Alle ayaa keena qusasho kadib, cirka, dhulka iyo waxa ku dhex noolla Alle ayaa abuuray, karana inuu soo kulmiyo qiyaamada markuu doono, wixii dhib ah oo dadka ku dhacana waa waxay isu sababeen ooy kasbadeen, wax badanna Alle ayaaba ka cafiya, waxdaaliya ama cajis galiyana ma jiro gargaare aan isaga ahayna ma jiro. Daxaak wuxuu yidhi: ma ogin ruux xifdiyey quraanka oo halmaamay dambi mooyee, wuxuuna yidhi: masiibadee ka wayn halmaanka quraanka. [Ash-Shuuraa: 27-31].

32. Calaamooyinka Alle waxaa ka mid ah maraakiibta (socota) badda iyadood mooddo buuro.
33. Hadduu doono (Alle) wuxuu xasiliyaa (joojiyaa) dabaysha markaasay fadhiistaan biyaha korkooda, taasina waxaa ugu sugan calaamo ruux kastoo samir iyo mahad badan.
34. Hadduu doonana (Alle) wuu halaagaa doomaha waxay kasbadeen darteed, wax badanna wuu ka cafiyaa.

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٣٢﴾

إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَالِي ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٣﴾

أَوْ يُوقِفَهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٤﴾

35. Waxayna ogaan kuwa ku murmi aayaadkannaga inuusan u sugnaannin meeley magan galaan.
36. Wixii laydin siiyo oo wax ah waa uun nolasha dhaw raaxadeeda, waxa Alle agtiisa ah yaase u khayr badan una hadhid badan kuwa rumeeyey (xaqa) Allehoodna tala saarta.

وَيَعْلَمُ الَّذِينَ يُجْدِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ حَٰصِصٍ ﴿٣٥﴾

فَمَا أَوْتَيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّلَعُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾

Jiridda Alle iyo awooddiisa wuxuu shakin ma aha ruux caqli iyo maskax leh, bal day maraakiibta iyo doomaha iyo say u socdaan mawjada badda si loogu nacfiyo, hadduu doonana Alle wuu maansheeyaa oo halaagaa ama dhaqaaqa u diidaa xumaantooda darteed, illeen wuu ogyahay wax walbee, kamana qarsoona kuwa ugu murma aayaadkiisa madax adayg wax gargaare ahna ma helaan markuu ciqaabo, adduunyaduna wax loo leexdo oo loo go'o ma aha illeen waxa Alle agtiisa ah oo wanaag ah iyo tala saarashadiisa yaa u khayr badan kuwa xaqa rumeeyey. [Ash-Shuuraa: 32-36].

37. Kuwaasi waa kuwa ka fogaada dambiga waaweyn iyo xumaanta, markey cadhoodaanna u cafiya (u dhaafa kuwa dhibka u gaystay).
38. Waana kuwa ajiibay (maqlay) Rabbigood oogayna salaadda amarkooduna tashi yahay dhexdooda waxaan ku arzaaqnayna wax ka bixiya.
39. Waana kuwa marka gardarro (iyo dulmi) ku dhaco gargaarta (iska celiya).
40. Xumaan abaalkeeduna waa ku abaal marin mid la mid ah, ruuxiise iska cafiya oo wanaajiya ajrigiisa Alle ayaa siin, Alle na ma jecla daalimiinta.

وَالَّذِينَ يَحْتَسِبُونَ كِبِيرَ الْأَيْمِ وَالْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾

41. Ruuxii gargaarta inta la dulmiyey ka dib kuwaas korkooda wax ma saarro (jid laguma leh).
42. Waxaase dhib saaran yahay uun (jid lagu leeyahay) kuwa dulmiya dadka kuna kibra dhulka xaq darro, kuwaas waxaa u sugnaaday cadaab daran.
43. Ruuxii samra oo iska cafiya taasi waa arrin loo qasdo (la jecel yahay).

وَلَمَنْ أَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْنَا مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤١﴾

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ
النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ
الْأُمُورِ ﴿٤٣﴾

Xukunka muslimiintu waa wada tashi, iskaalmeyn iyo isjacayl, saasayna fari diinta islaamku, maxaa yeelay waxay dhab u rumeeyeen Alle iyo sharcigiisa, salaaddana way oogen, wayna is taakuleeyaan, xumaantana way ka indho laabaan, dulmi iyo gardarro iyo isla weynina agtooda ma taallo, ciddiise dulmida oo ku xadgudubta way u jawaabaan, hadday cafiyaanna way fiican tahay, illeen ciddii dulmi badan unbaa qalloocan oo jid darane. Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): labada is cayda waxay dhahaanba midka billaabay (yaa xumaanta leh) hadduusan xad gudbin kan la dulmiyey. Waxaa kaloo sugnaatay in Nabigu yidhi: saamaxaadda ruuxa wuxuu Alle ugu siyaadiyaa sharaf. [Ash-Shuuraa: 37-43].

44. Ruuxii Alle dhumiyo ma helo sokeeye gadaashiis, waxaadna arkeysaa daalimiintu markey arkaan cadaabka iyagoo leh ma suuroobi karaa waddo (hab) loogu noqdo adduunkii.
45. Waxaadna arkeysaa iyagoo loo bandhigi naarta, oo la khushuucsan dulli, kana dayi wax si qarsoon, waxayna dhaheen kuwii rumeeyey (xaqa): kuwa khasaaray waa kuwa khasariyey naftooda iyo ehelkooda maalinta

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَبِيلٍ
مِّنْ بَعْدِهِ ۗ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا
العَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِّنْ
سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾

وَتَرْتُهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعِينَ مِّنَ
الدَّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ ظُرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ
الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٥﴾

qiyaame, daalimiintuna waxay gali cadaab jooqta ah.

46. Umana sugnaan awliyo (sokeeye) u gargaara Alle ka sokoow, ruux Alle qaddaray dhumiddiisana jid uma sugnaannin (uu ku tooso).
47. Ajiiba (maqla) Allihiin ka hor intaanu Alle xaggii ka iman maalin aan la celin karin, idiinmana sugnaanayo wax la magan galo, maalintaas, idiinmana sugna inkiraad (danbigoodii).
48. Hadday jeedsadaan kuuma aannaan dirin inaad ilaaliso korkooda, korkaaga ma aha waxaan gaadhsiin ahayn, markaan dhadhansiinno dadkana naxariis way farxaan «si kibir ah», hadday ku dhacdo xumaan waxay gacmahoodu hor marsadeen darteed dadkii aad buu u gaaloojaa.

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

أَسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ ﴿٤٧﴾

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا إِلَّا أَلْبَلَعُ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾

Awoodda Alle ayaa leh ciddii hanuun ka doontana wuu toosiyaa, kii dhumana wuu halaagi, daalimiintuna waxay la kulmi qiyaamada dulli iyo cadaab daran, iyo khaasare dhab ah, gargaarana ma helaan Alle ka soo hadhay, waase in Alle la maqlo qiyaame ka hor, illeen wax celin iyo gargaare midna ma jiree, Nabiga waxaa uun saaran gaadhsiin, mase aha ilaaliye iyo qasbe, had iyo jeerna khayr iyo sharba waa in Alle la aqoonsado, loona hoggaansamo. [Ash-Shuuraa: 44-48].

49. Alle ayaa iska leh xukunka samooyinka iyo dhulka, wuxuuna abuuraa wuxuu doono, wuxuu siiyaa cidduu doono gabdho, cidna wuxuu siiyaa wiilal.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنْتِفَا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الدُّكُورَ ﴿٤٩﴾

50. Ama wuu isku lammaaneeyaa wiilal iyo gabdho, ruuxuu doonana wuxuu ka yeelaa madhale, Alle ayaana wax og, karana.
51. Uma suurawdo dad inuu Alle la hadlo waxyi mooyee, ama kala hadlo xijaab gadaashiis, ama uu u soo diro farriin (malag), oo markaas ugu waxyooda idamka Alle wuxuu doono, Alle na waa sarreeye falsan.
52. Saasaannu kuugu waxyoonnay nolol amarkannaga ah (quraanka), maadan aqoonnin kitaab wuxuu yahay iyo iimaan midna, laakiin waxaan ka yeellay nuur aannu ku hanuuninno ciddaan doonno oo addoommadannada ka mid ah, adiguna Nabiyoow waxaad ku hanuunin jidka toosan.
53. Jidka Allaha iska leh xukunka waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, xagga Alle ayayna u ahaan umuuruhu.

أَوْ يُزَوِّجَهُمْ ذُرِّيَّتًا وَإِنَّمَا يُجْعَلُ مَنْ
يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

* وَمَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا
وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَائِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ
رَسُولًا فَيُوحِي بآذنيه مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ
حَكِيمٌ ﴿٥١﴾

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا
مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا
الْإِيمَنُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي
بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ
الْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

Awoodda cirka iyo dhulka Alle ayaa iska leh, sida aayado badan sheegeen, wuxuu rabo yuuna abuuraa, labada ruux ee isqabtana hadduu doono gabdhuu ka beeraa ama wiilal, ama labadaba, hadduu doonana madhalayaa buu ka dhigaa, taasina waxay muujin inayan labada isqabta midna masuul ka ahayn gabadh ahaanshaha ilmaha ama wiil noqoshadiisa. Alle na wax walba waa ogyahay waana karaa, isagaana og maslaxada iyo ilmaha uu rabo inuu adduunka u soo bixiyo, Nabiyadiina isagaa u waxyooday siduu Nabiga Muxamed ah (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) ugu waxyooday nolal uusan aqoonnin hadda ka hor, Alle ayaase ku hanuuniya addoommadiisa jidka toosan cidduu doono, illeen isagaa wax walba hantiya xaggiisana loo celin umuuraha. [Ash-Shuuraa: 49-53].

Suurat Az-Zukhruf

سُورَةُ الزُّكْرُوفِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Mucjisada quraankay ku tusin.
2. Waxaan ku dhaartay kitaabka (quraanka) cade (muuqda) ee.
3. Annagaa ka yeelley quraan carabi ku soo dagay, inaad kastaan darteed.
4. Wuxuuna ku sugan yahay kitaabka asalkiisa (looxul maxfuudka) annaga agteenna, waana sarreeyaa quraanku xigmadina ku dhan tahay.
5. Ma waxaan quraanka idiinka haysanaynaa (daysanaynaa) inaad tihiiin qoom ku xadgudbay xumaanta.
6. Badanaa intaan u dirray Nabi kuwii hore.
7. Nabi uma imaaneyn gaaladii haddii kale way ku jees jeesi jireen.
8. Waxaanna halaagnay kuwo ka xoog badan qabasho waxaana tagay (hor maray) tusaalihii kuwii horreeyey (ee halaagga ahaa).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمِّ ①

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ②

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ

تَعْقِلُونَ ③

وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ

حَكِيمٌ ④

أَفَنْصَرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ

كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ⑤

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ ⑥

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ

يَسْتَهْزِءُونَ ⑦

فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ

الْأَوَّلِينَ ⑧

Quraanka Alle ayaa soo dajiyey isagoo carabi ah, sharafna leh looxul-maxfuudkana ku qoran, Alle na uma daayo waxyiga iyo xaqa beenin darteed, maxaa yeelay ummadihii horaba wax badan baa loo diray Nabiyo u diga ayna ku jees jeesi jireen, Alle na wax badan oo ka mid ah yuu halaagay kuwaasoo ka xoog badnaa gaaladii ree Makaad. Qataade wuxuu yidhi: Alle Ayaan ku dhaartee haddii la koryeelo quraankan markey diideen kuwii horreeyey ee umaddan way halaagsami lahaayeen, hase yeeshee Alle sarreeye wuu ku celceliyey wuuna u naxariistay, wuxuuna ugu yeedhay ilaa labaan sano iyo intii Alle doono. [Az-Zukhruf: 1-8].

9. Haddaad warsato gaalada yaa abuuray samooyinka iyo dhulka waxay odhan waxaa abuuray Allaha adkaada ee wax walba og.
10. Waana Allaha idiin ka yeeley dhulka gogol, idiinkana yeeley dhexdiisa waddooyin si aad ugu hanuuntaan (toostaan).
11. Waana Allaha ka soo dajiyey samada biyo qadaran oon ku noolayno magaalo dhimatay, saasaana leydiin soo bixin.
12. Waana Allaha abuuray noocyada dhammaantood idiinkana yeeley maraakiibta iyo xoolaha waxaad kortaan.
13. Inaad ku ekaataan dhabarkeeda markaas aad xusuusataan nicmada Allihiin markaad ku ekaataan ood dhahdaan waxaa nasahan Allaha noo sahley tan mana nihin kuwo kara leyligeeda.
14. Annaguna xagga Rabbigeen yaannu u gaddoomeyanaa.

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ
الْعَلِيمُ ﴿٩﴾

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا
وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿١٠﴾

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ
فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ
نُخْرِجُونَ ﴿١١﴾

وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ
لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا
تَرْكَبُونَ ﴿١٢﴾

لَتَسْتَوْبُوا عَلَىٰ ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ
رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا
سُبْحٰنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا
لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٣﴾

وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿١٤﴾

Ciddii caqli leh oon dan gaara lahayn waxay qiri jiridda iyo awoodda Alle, illeen isagaa abuuray cirka, dhulka iyo wax kastaba. Gaaladii ree Makaadna saasay qirsanaayeen in kastooy caabudi jireen Alle wax ka soo hadhay, waxaase caabudid dhab ah mudan Allaha dhulka goglay, wadooyinkana ka bixiyay, cirkana biyo ka keenay, iyagoo qaddaran oo qiyaasan si loogu nooleeyo dhul abaarobay iyo wax dhibaataysan. Waana Allaha sahlay maraakiibta iyo xoolaha si loogu nacfiyo loona mahdiyo Alle, illeen isagaa u leylley dadkee. Nabiguna (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) markuu koro gaadiid wuxuu ku mahdin jiray Allaha u jilciyey ee loo noqon xaggiisa. [Az-Zukhruf: 9-14].

15. Waxay uga yeeleen Alle addoommadiisa qayb, dadkuna waa gaaloow badane cad.
16. Miyuu ka yeeshay Alle wuxuu abuuray qaarkood gabdho, oo idiin doorey wiilal.
17. Marka loogu bishaareeyo midkood wuxuu Allaha Raxmaana uga yeelay mid shabbaha (mudnaanta in la caabudo), wuxuu noqdaa wajigiisu mid madow oo walbahaarsan.
18. Ma Alle ayay u yeeleen wax ku barbaara isqurxin, oon doodna caddayn karin.
19. Waxay ka yeeleen malaa'igta ah addoommada Allaha Raxmaan ah dhadig, miyey joogeen abuurkoodii, waan qoreyana maraggooda waana la warsan (waxaas).
20. Waxay dhaheen hadduu doono Allaha Raxmaan ah maannaan caabudneen wax kale ugumana sugnaannin wax

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾

أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُمْ
بِالْبَنِينَ ﴿١٦﴾

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ
مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ
كَظِيمٌ ﴿١٧﴾

أَوْ مَنْ يَنْشَأُ فِي الْحُلِيِّةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ
غَيْرٌ مُبِينٌ ﴿١٨﴾

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبْدُ
الرَّحْمَنِ أَنْثًا أَشْهَدُوا خَلَقَهُمْ سَكَّتَبَ
شَهِدْتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ ﴿١٩﴾

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ
مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا
يَخْرُصُونَ ﴿٢٠﴾

cilmi ah arrintaas, waxaan
beensheegayaal ahayna ma
aha.

Khalqiga dhammaantiis Alle ayaa leh, wax la wadaagana ma jiro, malaa'igtuna ma aha gabdho Alle iyo dhadig midna ee waa addoomo Alle oo wanaagsan, gaaladuna waxay sheegi waa uun been cad iyo xumaan, waxayna sameeyeen gafaf badan, sida inay Alle ilmo u sheegeen, inay malaa'igta gabdho Alle ku sheegeen, inay caabudaan waxaan xujo laheyn, inay sheegteen in Alle u qaddaray, iyo waxyaale kale oo jaahilnimo ah. [Az-Zukhruf: 15-20].

21. Mise waxaan siinnay kitaab ka horreyey (quraanka) oy haystaan isagaas.

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِءَ فَهُمْ بِهِءَ
مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢١﴾

22. Waxaybase dhaheen waxaan helay aabbayowgannoo jid ku socda annaguna iyaga raadkoodii yaan ku hanuunsanahay.

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آءَابَاءَنَا عَلَى آئِمَّةٍ وَإِنَّا
عَلَى آئِرِهِمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢٢﴾

23. Waa saasoo kale umaannaan dirin magaalo hortaa u dige haddii kale waxay dhihi jireen kuwa raaxaystay annagu waxaan helay aabbayoowgannoo jid ku sugan annaguna raadkooda yaan ku dayanaynaa.

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ
مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا
آءَابَاءَنَا عَلَى آئِمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آئِرِهِمْ
مُقْتَدُونَ ﴿٢٣﴾

24. Wuxuu yiri (kii u digaayay):
(ma waxaad raacaysaan waxaas)
xattaa haddaan idiinla imaado
wax ka hanuunsan waxaad ka
hesheen aabayaalkiin waxay
dhihi annagu waxa laydin la soo
diray waannu ka gaalownay.

* قُلْ أُولُو جِنَّتِكُمْ بِأَهْدَى مِمَّا
وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آءَابَاءَكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا
أَرْسَلْتُمْ بِهِءَ كَافِرُونَ ﴿٢٤﴾

25. Markaasaan ka aarsannay, bal
day siday noqotay cidhibtii
beeniyaasha (xaqa).

فَأَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكْذِبِينَ ﴿٢٥﴾

Gaaladu wax xujo ah iyo wax kitaab ah uma haystaan xaqa beenintiisa, ee waxaa jira inay aabbayaalkood oo wax ku sugnaa iyana ay ku raaceen. Waa caadada gaalada arrintaasu ayna iska dhaxlaan. Waa mid habboon inaad aabbahaa iyo ciddii fiicanba wanaagga ku raacdid, laakiin ma habboona in cidna xumaanta lagu raaco, ee waa in wanaagga uun la fiirsado lana raaco, haddii kale aargudashada Alle yaa daran, xaqa uun ku faan laakiin aabbe ha ku faanin. [Az-Zukhruf: 21-25].

26. Xusa markuu ku yidhi (Nabi) Ibraahim aabihiis iyo qoomkiisii anigu waxaan bari ka ahay waxaad caabudaysaan.
27. Waxaanse caabudi Allaha i abuuray isagaana i hanuunin.
28. Wuxuuna ka yeelay kalimada (tawxiidka) tii ku baaqi ah faraca Ibraahiim si ay xaqa ugu noqdaan.
29. Saas ma aha ee waan u raaxeeeyey kuwaas iyo aabbayaalkood intuu uga yimaado xaqu iyo Rasuul cad (oo muuqda).
30. Markuu u yimid xaqii waxay dhaheen kan waa sixir annaguna waannu ka gaalownay.
31. Waxay dhaheen gaaladii maxaa loogu dajin waayey quraankan nin deggan mid ka mid ah labada magaalo oo weyn.
32. Miyagaa qaybin naxariista Allehaa annagaa u qaybinna dhexdeeda rizqigooda nolosha adduunyo waana ka kor yeellay qaarkood qaarka kale darajooyin, si leysugu shaqeeyo, naxariista Allehaa yaa ka khayr badan waxay kulmin.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿٢٧﴾

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَعَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿٢٩﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٠﴾

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْفَرِيقَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾

Gaal iyo mu'min xidhiidh kama dhaxeeyo, sidii Nabi Ibraahim iyo aabbihiis iyo qoomkiisii. Mana habboona in nicmada Alle lagu kibro, ama khayrkiisa la doono in lagu tasarrufo. Alle ayaa wax bixiya, rizqiga iyo wanaaggana qaybiya, cidduu rabana siiya. [Az-Zukhruf: 26-32].

33. Hadduusan dadku noqoneyn ummad kaliya (gaalnimada) waxaan uga yeeli lahayn kuwa ka gaalooba Alle guryahooda saanqaaf fidlo ah iyo sallaanno fidla ah, oy ku koraan.
34. Guryahoodana waxaan uga yeeli lahayn albaabyo iyo sariiro ay ku dangiigsadaan oo fidla ah.
35. Iyo dahab, waxaas dhamaantiisana waxaan raaxada nolasha dhaw ahayn ma aha, aakhiraase u ah Alle agtiisa kuwa dhawrsada.
36. Ruuxii ka jeedsada «arag beela» xuska Allehaa Raxmaan ah (quraanka) waxaannu la xidhiidhinnaa shaydaan oo saaxiib u noqon.
37. Shayaadiintuna waxay ka leexin jidka (xaqa) waxayna isu maleyn inay hanuunsan yihiin (toosan yihiin).
38. Markuu noo yimaaddo (gaalku qiyaamada) waxuu ku dhahaa (shaydaanku) shalleytee mey dhexdeenna ahaato «wax la mid ah» fogaanshaha qorrax ka soo bax iyo u dhaca, adaana u xun saaxiib.

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً
جَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُؤْتِيَهُمْ
سُقْفًا مِّنْ فَضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا
يُظْهِرُونَ ﴿٣٣﴾

وَلِيُؤْتِيَهُمْ آبَوَاتًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا
يَتَكَبَّرُونَ ﴿٣٤﴾

وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَّعَ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

وَمَنْ يَعْتَسِفْ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ
لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾

وَأَنَّهُمْ لَيَصْذُقُونَ عَنْ السَّبِيلِ
وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَلَيْتَ بَيْنِي
وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَمْسُ
الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾

Xadiith waxaa ku sugnaaday: hadday adduunyadu u miisaamanto Alle agtiisa garab kaneeco kama waraabiyeen gaal kabbo biyo ah waligeed, waxaa wariyey Tirmidi. Ujeeddaduna ma aha inaan la shaqeysan, shaqada xalaasha ah waa waajib, mase habboona in adduunyo uun loo go'o, oo si waalli ah loo dabo ordo, sidaad aragtid ayaamahan, waxaase jirta aakhiro oo khayr ku dhan yahay, ciddii ka indha beesha quraanka iyo xaqana waxaa lagu diri shaydaan una noqon saaxiib kana leexin xaqa, isagoo u maleyn inuu toosan yahay markeyse qiyaamada tagaan wuu calaacali gaalku, wuxuuna ku sheegi shaydaanka inuu yahay saaxiib kan ugu xun. [Az-Zukhruf: 33-38].

39. Wax idiinma tarayso maanta haddaad dulmi fasheen inaad cadaab wadaagtaan (ku kulantaan).
40. Ma adaa wax maqashiin kara wax ma maqle, ma adaase hanuunin kara (toosin kara) wax ma arke iyo cid ku sugan baadi cad.
41. Haddaan kula tagno adiga (oon ku oofsanno) annaga uunbaa ka aarsan gaalada.
42. Haddaan ku tusinno waxaan u yaboohnay oo cadaab ah, waannu karraa korkooda.
43. Ee qabso waxa lagu waxyooday Nabiyow waxaad ku sugan tahay jid toosan.
44. Quraankuna sharaf buu u yahay adiga iyo qoomkaagaba, waana leydin warsan doonaa.
45. Warso kuwaan dirray ee kaa horreeyey oo rasuulladannada ka mid ahaa inaan yeellay Allaha Raxmaana ka sokoow ilaahyaal la caabudo.

وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ أَلْيَوْمَ إِذ ظَلَمْتُمْ أَنْتُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾

أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٠﴾

فَأَمَّا نَذَهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤١﴾

أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾

فَأَسْتَمِيسُكَ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾

وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٤﴾

وَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ ءِالِهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾

Cid dhuntay oo dulmiila ah ciduna ma toosin karto, sidaan ruux dhagala'na wax loo maqashiin karin, mid indhola'na wax loo tusin karin, Alle na wuxuu ballanqaaday inuu ka aarsado gaaladii Nabiga beenisay ee dhibtay, waxaase waajib ah in quraanka si dhab ah loo qabsado, illeen sharafta iyo cisiga muslimiinta yaa iska lehe. Waana la warsan doonaa. Waxa Alle ka soo hadhay oo la caabudana ma ahan kuwo mudan. [Az-Zukhruf: 39-45].

46. Dhab ahaan yaan ugu dirray
Nabi Muuse isagoo wata
aayaadkannaga xagga Fircoon
iyo jamaacadiisa, wuxuu yidhi
anigu waxaan ahay Rasuulkii
Rabbiga caalamka.
47. Markuu ula yimid
aayaadkannaga waxay noqdeen
kuwo ku qosla.
48. Ma tusinno aayad haddii kale
wey ka weyn tahay walaasheed
(tan kale), waxaanna ku
qabannay cadaab inay noqdaan
darteed.
49. Waxay dhaheen kan saaxirka
(caalimka) ahaw (Muuse) noogu
bari Allehaa wuxuu kugula
ballantamay annagu waan
hanuuneynaaye.
50. Markaan ka faydnay xaggooda
cadaabkii waxay soo bexeen
kuwo buriya (ballankii).

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ
فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۖ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا
يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾

وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ
مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا السَّاجِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا
عَهَدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ
يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٥٠﴾

Qisada Nabi Muuse iyo Nabiyada kale qaarkoodba wax badan bay ku soo aroortay quraanka, waxaase muhiim ah in lagu waano qaato lagana fogaado falalka xun xun. Xaqa ku jees jeeska ballan burintana layska jiro. Waxaana habboon in la toosnaado inta la dhumi ama xumaan la fali. Alle hanna waafajiyo wanaagga. [Az-Zukhruf: 46-50].

51. Wuu u dhawaaqay fircoon
qoomkiisii wuxuu yidhi miyuusan
ii sugnaan xukunka masar, iyo

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ ۖ قَالَ يَا قَوْمِ
أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ

- wabiyadan socda hoostayda, miyeydaan wax arkaynin.
52. Saw anigu kama khayr rooni kan dulleysan een karayn wax caddayn (Nabi Muuse).
53. Maxaa loogu soo tuuri waayey jijimooyin dahab ah, ama maxay ula imaan wayday malaa'ig israac raacsan.
54. Wuxuu (Fircoon) ka dalbaday qoomkiisii inay fududaadaan oo u dheganuglaadaan amarkiisa, wayna adeeceed waxayna ahaayeen qoom faasiqiin ah.
55. Markey na cadha galiyeenna waan ka aarsanay xaggooda, waana maanshaynay dhammaan.
56. Waxaan ka yeelley waano iyo tusaale dadka dambe.

تَجْرِي مِنْ تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ
وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾

فَلَوْلَا أَلْتَمَىٰ عَلَيْهِ أُسْرَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ
جَاءَ مَعَهُ الْمَلْتِكَةُ مُقْتَرَيْنِ ﴿٥٣﴾

فَأَسْتَحَفَّ قَوْمَهُ فَاطَّاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا
قَوْمًا فَلْسِقِينَ ﴿٥٤﴾

فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٦﴾

Fircoonkii masar aad buu u inkiray xaqana u diiday, sida wax badan quraanku ka warramay, waxaase dhab ah inaan ku jees jeeska samo falayaasha iyo wanaag u yeedhayaasha wax wanaag ah lagala kulmeynin ee khasaare iyo halaag uun lagala kulmi. Tan kale qiimuhu ma aha in xoolo iyo dahab uun lagu siiyo, siduu mooday Fircoon iyo waxa la midka ahna la noqonnin. Waana inaan xumaanta laysku raacin, haddii kale waxaa la noqon dad xun oo dulleysan, mutana ciqaabta Alle iyo inay u noqdaan tusaale kuwa kale. [Az-Zukhruf: 51-56].

57. Markaan uga yeellay ina Maryama (Ciise) tusaale, markaasay qoomkaagu Nabiyow buuqaan oo qayliyaan (farax dartii).

* وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا
قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُونَ ﴿٥٧﴾

58. Waxayna dheheen ma ilaahyadannaa khayr roon mise isaga, mayna kuugu qaddarin tusaale muran mooyee, waana qoom dood badan.

وَقَالُوا ءَأَلْهَيْتَنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا
ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ
خَصُمُونَ ﴿٥٨﴾

59. Wax kale ma aha Ciise ee waa uun addoon aan u nicmaynay ugana yeellay tusaale ree bani israa'iil.
60. Haddaan doonno waxaan idiinka yeeli lahayn malaa'ig baddalkiinna dhulka u hadha.
61. Nabi Ciisana waa calaamadda saacadda (qiyaame) ee ha shakiyina, ina raaca kaasaa ah jidka toosane.
62. Yuuna idinka leexinnin shaydaan (jidka) wuxuu idiin yahay col cade.

إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ
مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٥٩﴾

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي
الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ ﴿٦٠﴾

وَأَنَّهُ لَعَلَّمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا
وَأَتَّبِعُونَ هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾

وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ
عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٢﴾

Nabi Ciise waa Nabi ay rumaysan yihiin muslimiintu xaqnimadiisa sida Nabiyada kaleba dhammaantood (Alle nabadgalyo korkooda ha yeelee). Waana mucjisooyinka Alle iyo calaamada saacadda qiyaame, hase yeeshee muran iyo shaydaan adeecid waxaan halaag ahayn ma tarto. Jidka toosanse waa in la raaco xaqa uu u soo dhiibay Alle Nabiga Muxamed ah (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee).

Abii Umaamo waxaa laga wariyey in Rasuulkii Alle ku soo baxay dad ku murmi quraanka oo uu u cadhooday si daran wajigiisuna casaaday, markaas yidhi: ha ku garaacina kitaabka Alle qaarkiis qaarka kale, ciddii dhumaysana waxaa la siiyaa muran un. [Az-Zukhruf: 57-62].

63. Markuu ula yimid Ciise xujooyin wuxuu ku yidhi waxaan idiin la imid xikmad iyo inaan idiin caddeeyo waxaad isku diiddan tihiin qaarkiis ee ka dhawrsada Alle ina adeeca.

64. Alleha (cibaadada naga mudan) isagaa ah Rabbigay iyo Rabbigiinba ee caabuda taasaa ah jidka toosane.

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ
جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَالْأَبْيَنَ لَكُمْ
بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا ﴿٦٣﴾

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦٤﴾

65. Wayse is khilaafeen xisbiyadii dhexdooda halaagna wuxuu u sugnaaday kuwii dulmi falay cadaab maalin daran xaggii.
66. Miyey sugi (gaaladaasi) waxaan saacadda (qiyaame) ahayn inay ugu timaado si kado ah iyagoon ogayn.

Nabi Ciise markii Alle ku soo dajiyey kitaabka injiil ah siiyayna xujooyin cad yey beeniyeen gaaladii isna khilaafeen. Waxaana u sugnaaday gaaladaas cadaab daran, wax uga gargaarina ma jiro, ee ha sugaan qiyaamada kadada ugu imaan iyagoon ogayn. [Az-Zukhruf: 63-66].

67. Saaxiibbadu maalinta qiyaame qaarkood qaarka (kale) waa u col kuwa dhawrsaday mooyee (mu'miniinta).
68. (Waxaana loo odhan) addoommadaydoow korkiinna cabsi ma aha maanta mana murugoonaysaan.
69. Waana kuwa rumeeyey aayaadkannaga oo ahaa muslimiinta.
70. (Waxaana lagu dhihi) gala jannada idinkiyo haweenkiinna (ama mu'miniinta idin la midka ah) idinkoo laydiin nicmeeyey (laydin kana farxin).
71. Waxaana lala kor socon weelal (saxammo) dahab ah iyo koobab, waxayna ka heli (jannada) dhexdeeda waxay doonto naftu kuna raaxaystaan indhuhu idinkoo dhexdeeda ku waari.

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ
لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمِ إِلْيَٰسَ ۖ

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُمْ
بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۖ

الْأَخِلَّاءَ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
إِلَّا الْمُتَّقِينَ ۖ

يَعْبَادِ لَا حَوْفَ عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ وَلَا
أَنْتُمْ تَخْرَبُونَ ۖ

الَّذِينَ ءَامَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا
مُسْلِمِينَ ۖ

أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ
مُخْبِرُونَ ۖ

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ
وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنفُسُ
وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۖ

72. Taasina waa jannadii aad ku dhaxasheen waxaad camalfalayseen.
73. Waxaadna ku leedihiin dhexdeeda faakiho badan ood xaggeeda wax ka cuntaan.

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾

لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

Saaxiibnimadu waxay qiima leedahay markey ku dhisan tahay islaamnimo, wanaag is farid, xumaan iska reebid iyo dar Alle, taasaana wax anfacda adduun iyo aakhiraba, marse hadday tahay xumaan ku saaxiib iyo adduunyo darteed waa khasaare labada daaroodba' iyo kala carar markay dhibaato timaado. Addoomada Alle ee wanaagsanna waxay mudan khayr janno. Wax badanna wuxuu quraanku ka warramay wanaagga jannada loo darbey, iyagoo ku waari iyaga iyo ehelkoodii wanaagsanaa. Rasuulkuna wuxuu yidhi: hadday labo nin isu jeclaadaan dar Alle oo midkood bari jiro midna gelbeed wuu kulmin dhexdooda maalinta qiyaame isagoo dhihi waaka kaad u jeclaatay dartay.

Ibnu Cabaas iyo Mujaahidna waxay dhaheen: waxay noqon saaxiibnimo kasta maalinta qiyaame col kuwa dhawrsada mooyee. [Az-Zukhruf: 67-73].

74. Dambiilayaashu waxay gali cadaabka jahannamo iyagoo ku waari.
75. Lagamana fudaydiyo, dhexdiiseyna ku quustaan.
76. Manaana dulmiyin hasa yeeshee iyagaa dulmiilayaal ahaa.
77. Waxayna u dhawaaqi maalg (malagga naarta) iyagoo dhihi Allehaa ha na dilo markaasuu dhahaa idinku waad ku waaraysaan (naarta).
78. Dhab ahaan baan idiin la nimid xaq hasa yeeshee badankiin xaquu nacay.
79. Ma waxbayse gooyeen gaaladu oo amar ah (dhibka Nabiga)

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٤﴾

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمْ الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾

وَنَادَوْا يَمْلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَكِيدُونَ ﴿٧٧﴾

لَقَدْ جِئْتَكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٨﴾

أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرَمُونَ ﴿٧٩﴾

annaguna waxbaan goynaynaa
(ciqaabtooda).

80. Mise waxay u maleeyeen
inaannaan maqlayn
qarsoodigooda iyo muujintoodaba,
saas ma ah ee mala'igtannadaa
agtooda wax ku qoro.

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ
وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ
يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

Alle wuxuu ka abaal marin cidkastaa waxay kasbatay, dambiilayaashana wuxuu galin naar joogta ahooy ku dhex quusan, mana uusan dulmiyin ee iyagaa is dulmiyey, waxna uma tarto geeri la doono iyo calaacal mar hadday xaqii diideen naarna lagu xukumay, dhagar iyo khayaamana wax ma tarto ee waxay dhibtaa saaxiibkeed, illeen Alle waa wax walba oge, malaa'igtiisuna waxay qortaa wax kaste. Mujaahid wuxuu yidhi: waxay dooneen gaaladii dhagar shar markaasaa Alle ku abaal mariyey. [Az-Zukhruf: 74-80].

81. Waxaad dhahdaa Nabiyouw
haddii Allaha Raxmaan ah uu
u sugnaado ilmo anaa u hor
caabudi lahaa (isagoo tilmaantaa
aad sheegteen ku tilmaaman,
laakiin ilmo ma leh, sidaa
darteed waxaan ku caabudayaa
inaanu ilmo laheyn).

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ
الْعَبِيدِينَ ﴿٨١﴾

82. Waxaa ka nasahan Rabbiga
samooyinka iyo dhulka ee
Rabbiga carshiga ah waxay ku
tilmaamaan.

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ
الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾

83. Ee ka tag ha dhunbadeen
(xumaanta) hana ciyaareen intay
kala kulmaan maalintoodii loo
yaboohaye.

فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُونَ حَتَّىٰ يُلَاقُوا
يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ﴿٨٣﴾

84. Alle waa macbuudka samada
iyo macbuudka dhulka, waana
falsame wax og.

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهُهُ وَفِي الْأَرْضِ
إِلَهُهُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٤﴾

85. Waxaana barako badnaaday (sarreeyeyna) Allaha iska leh xukunka samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya, agtiisaana ah ogaanshaha saacadda (qiyaame) xaggiisaana laydiin celin.
86. Mana hantaan kuway caabudeen Alle ka sokow wax shafeeca ah, hasa yeeshee ciddii xaqa qirta iyagoo og (waxbay u shafeeci idanka Alle ka dib).
87. Haddaad warsato gaalada yaa abuuray iyaga waxay dhihi Alle, ee xaggee loo iili.
88. (Waxaana Alle agtiisa ah ogaanshaha) hadalkii Nabiga ee uu yidhi: Rabbiyow kuwani waa qoom aan rumaynayn (xaqa).
89. Iska saamax waxaadna dhahdaa nabadgalyo (aan kala badbaadno), way ogaan doonaan (waxa ku dhacee).

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ
السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٥﴾

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
الشفاعة إلا من شهد بالحق وهم
يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ
فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾

وَقِيلِهِ يَرْبِ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا
يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

فَأَصْحَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَّمَ فَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

Alle sarreeye ilmo ma leh, illeen uma baahnee, waana ka fogyahay ceeb iyo xumaan oo dhan, waana Ilaaha xaqa ah ee cirka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeyaba, xukunkoodana isagaa iska leh ogaanshaha waqtiga qiyaamada, xaggiisaana loo noqon, wax shafeeca hanta oo Alle ka soo hadhayna ma jiro, cid xaqa raacda oo Alle idmo mooyee. Gaaladuna waa qirsan yihiin in Alle abuuray ee waxay u diidi inay cibaadada u kali yeelaan isla wayni, doqonnimo iyo inay xumaanta iska dabaashaan xisaab la'aan ee ha sugeen tan iyo abaalmarinta. Suddi wuxuu yidhi: macnuhu waxaa weeye hadduu Alle ilmo leeyahay anaa u hor rumeyn lahaa inuu ilmo leeyahay, hasa yeeshee ilmo ma leh. [Az-Zukhruf: 81-89].

Suurat Ad-Dukhaan

سُورَةُ الدُّخَانِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waannu sheegnay iyadoo kale.
2. Waxaan ku dhaartay kitaabka cade (quraanka).
3. Annagaa dejinnay quraanka habeen barakeysan (layletul qadar) annagaana wax u digi.
4. Habeenkaasaana la kala bixiyaa amar kastoo xigmo leh.
5. Waana amar agtannada ka ahaaday, annagaana wax dirra (rasuullo).
6. Naxariis ka ahaatey xagga Allehaa (darteed ayaan u soo dirnay), Alle ayaana wax maqle ah wax og.
7. Waana Rabbiga samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya haddaad yaqiinsanaysaan.
8. Allaah mooyee ilaah kale oo xaq lugu caabudo ma jiro, isagaa wax nooleeya waxna dila, waana Rabbigiina iyo Rabbiga aabbayaalkiinnii horreeyey.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمَّ ١

وَأَلَكْتَبِ الْمُبِينِ ٢

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَرَّكَةٍ إِنَّا كُنَّا

مُنذِرِينَ ٣

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ٤

أَمْرًا مِّنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ٥

رَحْمَةً مِّنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ

الْعَلِيمُ ٦

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن

كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ٧

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ

وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأُولِينَ ٨

Alle sarreeye wuxuu ku dhaartay inuu soo dajiyay kitaabka quraanka ah habeen barakeysan oo wax kasto la kalo bixiyo, waana habeenka laylatulqaddarka ee bisha soon ku jirta ee quraanka la soo dajiyey siday aayado kale caddeeyeen, saasaana sugan, cidda tidhi waa shan iyo tobanka bisha shacbaan wax xujo ah oo cad ma hayso.

Alle na waa naxariiste, maqle, oge oo xukunka caalamka iska leh, wax nooleeya waxna dila, waana Rabbiga khalqiga dhammaan hor iyo dibba, ee waa in laga yaabo Alle si dhab ah. [Ad-Dukhaan: 1-8].

9. Waxayse ku sugan yihiin shaki, wayna ciyaari.
10. Ee sug maalinta uu la imaan cirku qiiq muuqda (abaar daran darteed).
11. Oo dabooli dadka, kaasina waa cadaab daran.
12. Waxayna dheheen Allow naga fayd cadaabka waxaan nahay mu'miniine.
13. Goormey waantoobi isagoos u yimid Rasuul cad «muuqda».
14. Markaasay ka jeedsadeen Nabiga waxayna dheheen waa wax la bare waalan.
15. Annagu waxaan idinka faydaynaa cadaabka wax yar, idinkuna waxaad ku noqonaysaan xumaanta.
16. Maalintaan qabanayno qabashada wayn (qiyaamada) (ama Badar) waannu aarsan.

بَلْ هُمْ فِي شَكِّ يَلْعُبُونَ ﴿٩﴾

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾

يَغشى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾

أَنَّى لَهُمُ الدِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾

ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ ﴿١٤﴾

إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ﴿١٥﴾

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ ﴿١٦﴾

Nabigu wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Alliihin wuxuu idiinka digay saddex: qiiq u qabta mu'minka sida hargab gaalkana qabta intuu meel walba ka baxo, iyo daabbad iyo dajaal, waxaa wariyey Ibnu Jariir iyo Dhabraani. Madax adayg iyo gaalnimada wax ma taraan illeen Alle

ayaa ka aarsan gaalo iyo xaq diidayaasha ku tilmaami Nabiga inuu waalan yahay, kuwaasi wax yar ha sugeen. [Ad-Dukhaan: 9-16].

17. Dhab ahaan baan imtixaannay hortood qoomkii fircoon, waxaana u yimid rasuul sharaf leh.
18. Isagoo dhihi ii dhiiba addoommada Alle (ama maqalka baaqayga) waxaan idiin ahay rasuul aammin ah.
19. Hana iska wayneynina Alle waxaan idiin la imid xujo cade.
20. Waxaana ka magan galay Rabbigeey iyo Rabbigiin inaad i dhagaxyeysaan.
21. Ee haddaydaan i rumeyn iga fogaada (i daaya).
22. Wuxuuna u qaylyey Allehiis in kuwaasu yihiin qoom dambiilayaal ah.
23. Guuri addoommadayda habeennimo, waa laydin raaciye.
24. Kana tag badda iyadoo xasilloon oo furan iyagu waa col la maanshayne.

* وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ
وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿١٧﴾

أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ﴿١٨﴾

وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَيَّ اللَّهُ إِنِّي آتِيكُمْ
بِسُلْطَنِ مُبِينٍ ﴿١٩﴾

وَإِنِّي عُدْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ
تَرْجُمُونِ ﴿٢٠﴾

وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَأَعْتَزِلُونِ ﴿٢١﴾

فَدَعَا رَبَّهُ أَنْ هَوِّلْ أُمَّ قَوْمٍ
مُجْرِمُونَ ﴿٢٢﴾

فَأَسْرِبِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ ﴿٢٣﴾

وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ
مُعْرَفُونَ ﴿٢٤﴾

Wax badan yuu quraanku ka warramay fircoon iyo qoomkiisii iyo Nabi Muuse, iyo wixii isku qabsaday, waxay ku dambaysay oo ah xaqii oo kor maray, iyo gaaladii oo la halaagay, waxaase loo baahan yahay uun in lagu waano qaato, lagana leexo jidka gaalada. [Ad-Dukhaan: 17-24].

25. Immisey ka tageen beero iyo ilo.
26. Iyo tallaal iyo meel sharaf leh.

كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٢٥﴾

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٢٦﴾

27. Iyo nicmooyin ay ku raaxaysanayeen.
28. Xaalkuna waa saas, waxaanna dhaxalsinnay qoom kale.
29. Uma ooyin samada iyo dhulku korkooda, lamana sugin.
30. Waana ka korinnay ree bani israa'iil cadaab wax dulleeya.
31. Fircoon (baan ka korinnay) wuxuuna ahaa isla weyne xadgudbayaasha ka mid ah.
32. Waxaanna ka doorannay (dadkii waqtigoodii) annagoo og.
33. Waxaanna siinnay aayado imtixaan cad ku sugan yahay.

Raaxo adduunyo iyo ku nicmeysigeedu wax ma tarto hadday ciqaab iyo halaag ka dambeyni, taasoo ah nicmadoo laga wareejiyo iyo cidhib xun sidii fircoon iyo qoomkiisii lagu falay cir iyo dhul midna ma xusuusan umana ooyin, nicmadana waxaa lagu dhawraa mahad Alle iyo toosnaan. Mujaahid iyo Sufyaan waxaa laga wariyay in cirka iyo dhulku u ooyi mu'minka afartan maalmood (markuu dhinto). [Ad-Dukhaan: 25-33].

34. Kuwaasi (gaaladu) waxay dhihi.
35. Arrintu ma aha geerida hore mooyee, mana nihin kuwo la soo bixin.
36. Noo keena aabayowganno haddaad run sheegaysaan.
37. Miyagaa khayr roon mise qoomkii tubbac iyo kuwii ka horreeyey waan halaagnay waxayna ahaayeen dambiilayaal.

وَنِعْمَةً كَانُوا فِيهَا فَكَيْهِنَ ﴿٢٧﴾

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٢٨﴾

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ
وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ﴿٢٩﴾

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْعَذَابِ
الْمُهِينِ ﴿٣٠﴾

مِن فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ غَالِيًا مِّن
الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾

وَلَقَدْ أَخْتَرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَيَّ
الْعَلَمِينَ ﴿٣٢﴾

وَعَاتَيْنَاهُمْ مِّنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاغٌ
مُّبِينٌ ﴿٣٣﴾

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٤﴾

إِنْ هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ
بِمُنشَرِينَ ﴿٣٥﴾

فَأَنذَرْنَا بِآبَائِنَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٦﴾

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٧﴾

38. Samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya umaannaan abuurin ciyaar.
39. Mana aannaan u abuurin wax aan xaq ahayn, hasa yeeshee badankood ma oga.
40. Maalinta kala bixinta yaa ballan u ah dhammaan.
41. Waana maalintaan qaraabannimo waxba laysugu tarayn laysuna gargaarayn.
42. Cid Alle u naxariisto mooyee, illeen waa adkaade naxariistee.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿٣٨﴾

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

إِنَّ يَوْمَ الْفُضْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلَى عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا
هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

إِلَّا مَنْ رَجِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ
الرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾

Cid diida oo isla wayn iyo cid kalaba Alle wuu dili wuuna soo nooleyn, dhabtuna waa saas, Alle na wuxuu u abuuray cirka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeyaba xaq iyo in lays abaal mariyo, arrintana maalintaas Alle ayaa iska leh, wax isu gargaari ama wax isu tarina ma jiro, cid Alle u naxariisto mooyee waana arrin ay waajib tahay in aad loo eego looguna darbado. [Ad-Dukhaan: 34-42].

43. Geedka zaqumka ah.
44. Waa cunnada dambi badanaha.
45. Waana laami oo kale kuna kari caloosha.
46. Sida karidda xamiimka (kulayl daran) oo kale.
47. (Waxaana lagu dhihi) qabta gaalka una jiida jaxiimo dhexdeeda.
48. Markaas ku shuba madaxiisa korkiisa cadaab kulul.
49. (Waxaana lagu dhihi) dhadhami (cadaabka) waxaad tahay adkaade sharaf lehe.

إِنَّ شَجَرَتَ الرَّقُومِ ﴿٤٣﴾

طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾

كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾

كغلي الحميم ﴿٤٦﴾

خُذُوهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ

الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾

ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾

50. Kaasina waa kaad ahaydeen kuwo shakiya (cadaabka).
51. Kuwa dhawrsadana waxay ku sugnaan meel aammin ah.
52. Jannooyin iyo ilo (yey ku sugnaan).
53. Waxayna xidhan xariir jilicsan iyo mid adag (oo dhalaali) wayna is qaabili.
54. Saasoo kale waxaa u sugnaaday haween indho waaweyn.
55. Waxayna u yeedhan jannada dhexdeeda khudaar kasta iyagoo aammin ah.
56. Mana ku dhadhamiyaan jannada dhexdeeda geeri, geeridii hore mooye, wuxuuna ka dhawray (Alle) cadaabka jaxiimo.
57. Waana fadliga Allehaa, taasina waa liibaanta wayn.
58. Waxaan ugu fududaynay quraanka carrabkaaga inay waantoobaan.
59. Ee sug iyaguna way sugiye.

إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٢﴾

يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ
مَّتَقَلِبِينَ ﴿٥٣﴾

كَذَلِكَ وَرَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ﴿٥٥﴾

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ
الْأُولَىٰ وَوَقِنَهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

فَأَرْقَبُ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

Rasuulku wuxuu yidhi: (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): waxaa lagu odhan ehelu jannaha waxaa idiin sugnaaday inaad caafimaadsanaataan oydaan bukoonnin waligiin, iyo inaad noolaataan oydaan dhimannin waligiin, iyo inaad nicmeysataan oydaan rafaadin waligiin, iyo inaad da'yaraatan oydaan gaboobin waligiin. Waxaa wariyay Muslim. Dhabtuna waa inay arrintaasu tahay liibaanta wayn, ee gaalo ha sugto dulli iyo ciqaab, mu'miniintuna sharaf iyo wanaag. [Ad-Dukhaan: 43-59].

Suurat Al-Jaathiyah

سُورَةُ الْجَاثِيَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waa soo hormaray macnaheedu.
2. Soo dajinta kitaabka (quraanka) ah wuxuu ka ahaaday Allaha adkaada ee falka san.
3. Samooyinka iyo dhulka dhexdiisana aayaadbaa ugu sugan mu'miniinta.
4. Abuurkiinna iyo waxa Alle ku fidin «abuuri» dhulka oo wax socda ah aayaad baa ugu sugan ciddii wax yaqiinsan.
5. Iskhilaafka habeenka iyo maalinta iyo waxa Alle ka soo dajiyey samada oo rizqi ah oo ku nooleeyo dhulka intuu dhintay ka dib iyo gagaddoonka dabaylaha waxaa ugu sugan aayaad ciddii wax kasi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمَّ ①

تَنْزِيلِ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ

الْحَكِيمِ ②

إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ

لِلْمُؤْمِنِينَ ③

وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُتُّ مِنْ دَابَّةٍ

ءَايَاتٍ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ④

وَأَخْتَلَفَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ

بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ ءَايَاتٍ

لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ⑤

Quraanka sharafta leh Alle ayaa soo dajiyay, samada, dhulka wax kasta ee Alle ku fidiyay dhulka, habeenka, maalinta, roobka iyo gagaddoonka dabaylaha waxay aayaad iyo calaamo ugu sugan tahay mu'miniinta xaqa yaqiinsan ee wax kasi, waana in la raaco amarka Allaha ahaysiiyey waxyaalaha, laguna dhaqmo kitaabkiisa, rumeyn, xukun, akhlaaq, mucaamalo iyo wax kastoo tallaaba ah. [Al-Jaathiyah: 1-5].

6. Taasi waa aayaadka Alle aan ku akhriyeyno korkaaga si xaq ah, ee hadalkay Alle ka dib iyo aayaadkiisa rumayn.
7. Halaagna wuxuu u sugnaaday beenaale dambi badan dhammaantiis.
8. Oo maqli aayaadka Alle oo la akhrin haddana daa'ima gaalnimo, isagoo iskibrin sidii isagoon maqlin, ugu bishaaree cadaab daran.
9. Markuu ogaado aayaadkannaga wax ka mid ah wuxuu ka yeeshaa jeesjees, kuwaasina waxaa u sugnaaday cadaab wax dulleeya.
10. Waxaa koobi, «kana dambeysa» naarta jahannamo, waxna uma taro waxay kasbadeen, iyo waxay ka yeesheen Alle ka sokow owliyo, waxayna mudan cadaab wayn.
11. Quraankani waa hanuun, kuwii ka gaaloobay aayaadka Allehoodna waxaa u sugnaaday cadaab xumaan daran.

Cid quraanka rumeyn wayday wax xaq ah oo kale ma rumeysa, been badane, dambi badane maqla quraankoo la akhrin markaas iskibriya xumaanna ku madaxtaagi, kuna jeesjeesi quraanka waxaa u sugnaaday cadaab daran oo wax dulleeya, wax Alle ka sokeeya oo wax u tarina ma jiro, ee xaqa cad uun ha la raaco isagaa wax taree. [Al-Jaathiyah: 6-11].

12. Alle waa kan idiin fududeeyey badda say ugu socoto doonnidu «iyo markabku» dhexdiisa amarka Alle, iyo inaad raadsataan oo

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ
فِي أَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَعَائِيَتِهِ
يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

وَيَلِّ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾

يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُنْزِلُ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ
مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِيرُهُ
بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٨﴾

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا
هُزُوعًا أَوْ لَيْتًا لَّهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩﴾

مِن رَّوَاهِمِهِمْ جَهَنَّمَ وَلَا يَغْنِي عَنْهُمْ مَا
كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ
اللَّهِ أَوْلِيَاءَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾

هَذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ
رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رَجْزِ أَلِيمٍ ﴿١١﴾

* اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ
لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا
مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

aad gaadhaan fadligiisa (laga helo ganacsiga),iyo inaad ku mahadisaan.

13. Wuxuu idiin fududeeyey waxa ku sugan samooyinka iyo dhulka dhammaan xaggiisay ka ahaadeen, arrintaasna waxa ugu sugan aayaad ciddii fikiri.
14. Waxaad u dhahdaa kuwa rumeeyey u dhaafa kuwaan ka yaabayn ciqaabta Alle si uu uga abaal mariyo qoom waxay kasbadeen.
15. Ruuxii camal fiican fala naftiisuu u falay, ruuxii xumaan sameeyana waxay uun dhibi naftiisa markaas xagga Alle uun baa laydiin celin.

Wax kasta Alle ayaa abuuray isagaana sakhiray, sida badda, markabka, waxa samada ku sugan iyo waxa dhulka ku sugan, dhammaanna xagga Alle yey ka ahaadeen, oo ma jiro wax la wadaaga Alle maamulka, waxaa uun la dhax dabaalan nicmada Alle iyo khalqigiisa, waase in la fikiro, camal wanaagsanna lala yimaaddo, xumaantana laga fogaado, mana habboona in nicmada Alle iyo fadligiisa lagu kibro laysna weyneeyo adoon waxba ahayn, kuna turrayn, oo miskiin ah. [Al-Jaathiyah: 12-15].

16. Dhab ahaan baan u siinnay ree binii israa'iil kitaabka iyo xukun iyo Nabinnimo, waxaanna ku arzuqnay wax wanaagsan, waxaanna ka fadillay caalamkii (markaas).
17. Waxaanna siinnay xujooyin ka mid ah amar, ismana khilaafin, inta cilmi u yimid ka dib mooyee, waxayna u diideen xasad iyo dulmi, dhexdooda ah, Rabbigaana

وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾

قُلْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا يُغْفَرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

وَأَتَيْنَاهُم بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ مِمَّا اخْتَلَفُوا ۗ إِلَّا مَن بَعْدَ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۗ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾

wuu kala xukumi dhexdooda maalinta qiyaame waxay isku khilaafsan yihiin.

18. Waxaanna ku yeellay waddo amarka diinta ah, ee raac, hana raacin hawada kuwaan wax ogayn.
19. Iyagu kaagama taraan Alle xaggiisa waxba, daalimiintana qaarkood wuxuu u yahay sokeeye qaarka kale, Alle na waa u wali kuwa dhawrsada.
20. Kaasi (quraanku) waa aragti (nuurka) dadka iyo hanuun iyo naxariis, ciddii wax yaqiinsan.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾

إِنَّهُمْ لَن يَغْنُوا عَنكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩﴾

هَذَا بَصِيرَةٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾

Bini israa'iil wuxuu Alle siiyay waqtiyadii hore kitaabbo iyo in Nabiyo laga bixiyo, waxayse ku jawaabeen is khilaaf iyo xaq diiddo, xasad iyo isla wayni darteed, taasina ma aha waxay ku faani karaan gaalada yuhuud, maxaa yeeley Nabiyadu waxay ahaayeen muslimiin, waxaan isaga ahayn wax mataro. Saas darteed yuu Alle u faray Nabiga inuu ku toosnaado waddada xaqa ah iyo shareecada islaamka, oosan maqlin warka kuwaan wax ogayn, oon waxna u tarayn, sokeeye dadna wax ma tarto ee waxaa wax tari gargaarka Alle iyo xaq raacidda. [Al-Jaathiyah: 16-20].

21. Mise waxay u maleeyeen kuwii kasbaday xumaanta inaan ka yeeleyno kuwa xaqa rumeeyey ee camal fiican falay oo kale, nolol iyo geeriba, waxaa xun waxay xukumi.
22. Alle ayaa u abuuray samooyinka iyo dhulka, xaq iyo in laga abaal mariyo naf walba waxay kasbatay, lamana dulmiyo.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَّحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

23. Ka warran ruux ka yeeshay ilaahiisa hawadiisa, oo Alle dhumiyey isagoo cilmi leh, (xujaduna ku oogantay) oo daboolay maqalkiisa iyo qalbigiisa, yeelayna araggiisa dabool, yaa hanuunin Alle kadib, miyaydaan wax xusuusanayn.
24. Waxay dheheen gaaladii wax kale ma jiro ee waa uun nolashannada dhaw, waana dhimaneynaa qaarna noolaan, waxaan waqtiga ahaynna nama dilo, wax ogaansho ahna uma leh arrintaas, waxaan male ahaynna kuma socdaan.
25. Marka lagu akhriyo korkooda aayaadkannaga oo cad cad wax xuja ah ma helaan oon ahayn noo keena aabbayowganno haddaad run sheegaysaan.
26. Waxaad dhahdaa Alle ayaa idin nooleeya idinna dili, idinna kulmin maalinta qiyaame, shakina ma leh, laakiin dadka badankiis ma oga.

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ
اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ
وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَن
يَهْدِيهِ مِن بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ
وَنَحْيَا وَمَا يُبْدِلُكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم
بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَّا كَانَ
حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَتُتَوْنَا بِنَبِإٍ نَّآ إِن
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُم ثُمَّ يُمِيتُكُم ثُمَّ
يَجْمَعُكُم إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

Samafale iyo xumaanfale isku mid Alle kama dhigo nolol iyo geeri midna, Alle na wuxuu u abuuray samada iyo dhulka xaq iyo inuu abaalmariyo naf walba, cid hawadeeda raacday oo dhuntay iyadoo cilmi (ku sugan oo xujadi ku oogantay), oo dhago, qalbi, iyo arag beelay cidna ma hanuuniso, gaalada caqliga xun oo lagu magacaabi jiray dahriyiin haddana lagu magacaabo shuuciyiin waxay sheegeen in waqtigu uun dili, waxse ma oga ee Alle ayaa wax dila, waxna nooleeya, qiyaamaana la hor tagi, cid walbana Alle ayaa abaal marin. [Al-Jaathiyah: 21-26].

27. Alle ayaa iska leh xukunka samooyinka iyo dhulka, maalintay kacdo saacadda

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ
السَّاعَةُ يُومِئِدِ بِخَسْرِ الْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾

qiyaame maalintaasay khasaari xumaanlowgu.

28. Waxaadna arki ummad kasta iyadoo lawyaha ku fadhida qiyaamada, ummad kastana waxaa loogu yeedhi kitaabkii «camalkeeda» maalintaas waxaa laydiinka abaalmarin waxaad camal faleeyseen.
29. Kani waa kitaabkannagii wuxuuna ku hadli xaq korkiinna, annaguna waan qoraynay waxaad camal falaysaan.
30. Kuwa xaqa rumeeyey oo camal fiican falay wuxuu galin Rabbigood naxariistiisa, taasina waa liibaan wayn.
31. Kuwa gaalobayse waxaa lagu dhihi miyeyna ahayn aayaadkeyga kuwa korkiinna lagu akhriyo ood iskibriiseen noqoteenna qoom dambi falayaal ah.
32. Marka la dhaho yabooha Alle waa xaq, saacadda (qiyaamana) shaki ma leh, waxaad dhahdaan ma naqaan saacadda (qiyaame) waannu uun malayn mase yaqiinsanin.

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ
إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا
كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَٰلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿٣٠﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَاتِي
تُنزِّلُ عَلَيْكُمْ فَاستَكْبَرْتُمْ وَكُنتُمْ قَوْمًا
مُجْرِمِينَ ﴿٣١﴾

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ
لَأَرْبَبٌ فِيهَا فُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا
السَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ
بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾

Xukunka samada iyo dhulka iyo khalqiga dhammaantiis Alle ayaa iska leh, maalinta qiyaamana waxaa khasaari xumaanloow, cid walbana waxaa la arki iyadoo ku fadhida jilbaha, oo qaadan kitaabkii camalkeeda, xadiith mursal ahna waxaa laga wariyey Nabiga inuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): «waxaad mooddaa inaan arko idinkoo jilbaha ku fadhiga taag ka sokeeya jahannamo». Kitaabka Alle na xaq buu ku hadli, kuwa fiicanna naxariista Alle ayay heli iyo liibaantiisa, kuwa xunna waxay mudan abaalmarin daran, maxaa yeeley way iskibriyeen xaqiina way beeniyeen waxna ma rumeynin. [Al-Jaathiyah: 27-32].

33. Waxaa u muuqan gaalada xumaantay camalfaleen (ciqaabteedi) waxaana koobi waxay ku jees jeesi jireen (ciqaabtiisii).
34. Waxaana loo dhihi maanta (qiyaamada) waannu idinka tagi (idinkoo cadaaban) sidaad u halmaanteen la kulanka maalintiinnan, hooygiinnuna waa naar wax idiin gargaarana ma jiro.
35. Arrintaasna waxaa ugu wacan inaad ka yeelateen aayaadka Alle jees jees, idinna dhagartay nolosha dhaw (ee adduun) maanta qiyaamada lagama bixiyo naarta, cudurdaarna lama warsado.
36. Mahad Alle ayaa iskaleh Rabbiga samooyinka iyo dhulka, Rabbiga caalamkana ah.
37. Waxaana u sugnaatay waynida samooyinka iyo dhulka dhexdiisa, waana adkaade falsan.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٣﴾

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسَلِكُمْ كَمَا نَسَيْتُمْ لِقَاءَ
يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَأْوِلِكُمُ النَّارُ وَمَا
لَكُمْ مِنَ نَّاصِرِينَ ﴿٣٤﴾

ذَٰلِكُمْ بِأَنكُمُ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ
اللَّهِ هُزُؤًا وَعَرَّثْتُمْ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا
فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَرَبِّ
الْاَرْضِ رَبِّ الْعٰلَمِينَ ﴿٣٦﴾

وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

Xumaanta ciqaabteeda waa la arki, maalinta abaalmarintana waxaa lagaga tagi xumaanle oo dhan naar daran siduu u halmaamay xaqa, gargaarna ma helo, illeen adduunyaa waashaye, lagamana saaro naarta, cudurdaarna lama warsado, mahad, weyni, xukun iyo tasarrufna waxaa iska leh maalintaas qiyaame iyo had iyo jeerba Rabbiga caalamka ee wax walba ahaysiiyey, una ahaan doono. Waxaa sugnaatay in Alle ku dhihi addoommadiisa qaar (qiyaamada) miyaan kuu guurrinnin, miyaanaan ku sharfin, miyaanaan kuu sahlina waxaad korto sida fardaha iyo geela, miyaanaan madax kaa dhigin oodan xukumin, wuxuuna dhahaa dhab ahaan waad yeeshay, wuxuuna dhahaa Alle ma waxaad u malaysay inaad nala kulmiheyn, wuxuuna dhahaa maya, markaasuu Alle dhahaa: maanta waxaa lagugu dayn sidaad ii halmaantay. [Al-Jaathiyah: 33-37].

Suurat Al-Axqaaf

سُورَةُ الْأَحْقَافِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxay ku tusin mucjisada quraanka ee wayn, Alle ayaa ogra waa la dhahaa.
2. Kitaabka (quraanka) ah wuxuu ka soo dagay Allaha adkaada ee falka san xaggiisa.
3. Samaawaadka iyo dhulka iyo waxa u dhexeeyana waxaan xaq iyo muddo magacaaban ahayn uma aannaan abuurin, kuwii gaaloobayna wixii loogu digay (ee quraanka) ah way ka jeedsadeen.
4. Waxaad dhahdaa Nabiyooow bal ka warrama waxaad caabudaysaan ee Alle ka soo hadhay ina tusiya waxay abuureen oo dhulka ah, mise shirkad ayay ku leeyihiin samaawaadka, ii keena (oo i tusiya) kitaab quraanka, ka horreeyay, ama wax raad cilmi ah, haddaad run sheegeysaan.
5. Wax ka dulmi badan ma jiro ruux baryi Alle ka sokow waxaan ajiibeynin (maqleyn) tan iyo qiyaamada, baryadoodana halmaansan (ogeyn).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَم ١

تَنْزِيلِ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ
الْحَكِيمِ ٢

مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ
كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُّعْرِضُونَ ٣

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ
شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَتُنُونِي بِكِتَابٍ
مِّن قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَرَةٍ مِّن عِلْمٍ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٤

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ
مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ٥

6. Marka dadka la soo kulmiyana u noqon doona kuwii caabudi jiray col, inay caabudi jireenna dafiri.

وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءَ
وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾

Quraanka Alleheenna wayn yaa soo dajiyay, cirka, dhulka iyo khalqiga kale ee badanba Alle ayaa abuuray, si ruux walba looga abaal mariyo wuxuu camal falay muddaduu noolaa, wax Alle la wadaaga milkigiisa iyo awooddiisana ma jiro, wax in lala caabudo ama lala baryana ma bannaana, xaqna ma aha, ruuxa waxaan Alle ahayn caabuda ama baryana maalinta qiyaame ee kulanka wax uma taro, wuuna dafiraa. [Al-Axqaaf: 1-6].

7. Marka gaalada lagu dul akhriyo aayaadkannaga (quraanka) oo cad waxay dhahaan kuwa gaalada ah markuu u yimid xaqu kani waa sixir cad.

وَإِذَا تَنَتَلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا
سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧﴾

8. Waxay dhihi waa been uu abuurtay (Nabigu), waxaad dhahdaa haddaan been abuurto waxba iigama taraysaan Alle xaggiisa, isagaana og waxaad dhumbanaysaan (oo been ah), Alle ayaana marag ugu filan dhexdeenna, waana dambi dhaafe naxariista ah.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ ۗ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ ۗ فَلَا
تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۗ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ۗ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا
بَنِي وَبَنِيكُمْ ۗ وَهُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾

9. Waxaad dhahdaa ma ihi kii ugu horreeyay rasuullada, mana ogi waxa lagu fali aniga iyo idinka, waxaan uun raaci waxa lay waxyoodo (ee quraanka ah) waxaana ahay u dige cad (oo muuqda).

قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا
أَدْرَىٰ مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ ۖ إِنْ
أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ﴿٩﴾

10. Waxaad dhahdaa bal ii warrama hadduu quraanku Alle ka soo dagay ood ka gaalowdaan oo uu ka marag furo marag ree banii'israa'iil ah isaga oo kale (xaqnimada iyo runta) oo uu

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
وَكَفَرْتُمْ بِهِ ۗ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي
إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ ۗ فَقَامَنَ وَأَسْتَكْبَرْتُمْ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾

rumeeyay idinkuna aad is
kibriseen, Alle na ma hanuuniyo
kuwa dulmilowga ah.

Quraanku waa xaq sugan oo Alle u soo dhiibay, malakujibriil, kuna soo dajiyay Nabiga Muxammad ah (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee). Mana aha wararkii dadkii hore oo la soo uruuriyay, siday gaalada xaq diidayaasha ah sheegteen, sixirna ma aha iyo wax la been abuurtay, Nabiguna jeebkiisa kama keenin, siduu Allaba aayada badan ku caddeeyay, maragna waxaa ugu filan Nabiga Allaha wayn ee naxariista badan, Nabiguna wax gaar ah oo hor leh oon toosnayn lama imaannin, ee wuxuu raaci wixii Alle u waxyooday. Waxaa quraanka u marag furay oo rumeeyay culimo ka mid ah ree banii israaiil, siday u rumeeyeen kitaabkoodii, inkastood idinku ka gaalowdeen isna kibriseen. [Al-Axqaaf: 7-10].

11. Gaaladii waxay dheheen hadduu quraanku khayr yahay mu'miniintu noogama hormareen rumayntiisa, maadaama aanay ku hanuunin quraankan yay gaaladu dhihi kan (quraanka) waa beenihii hore.
12. Quraanka waxaa ka horreeyay kitaabkii (Nabi) Muuse, isagoo ah hanuuniye iyo naxariis, kanna waa kitaab u rumayn (xaqa), af carabina ku soo dagay, si uu ugu digo kuwa dulmiga falay, uguna bishaareeyo kuwa wanaagga falay.
13. Kuwa yidhi Rabbigeen waa Alle haddana toosnaaday cabsi iyo murugi midna ma arkaan.
14. Kuwaasna waa ehlujanno wayna ku waari dhexdeeda, abaalmarin camalkoodii (wanaagsanaa) darteed.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا
لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ
يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا إِنْفِكٌ
قَدِيمٌ ﴿١١﴾

وَمِن قَبْلِهِ كَتَبْتُ مُوسَىٰ إِمَامًا
وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانًا
عَرَبِيًّا لِيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَيُشْرَىٰ
لِلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢﴾

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا
جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

Xaqa rumayntiisa ruuxna gaar uma aha, ee ciddii Alle waafajiyo oo hanuunka doonta yaa hanuuna, sida ay gaaladu dheheenna xaalku ma aha, oo ah in ruuxa xoolaha badan ama madaxda ah uu ku xaq leeyahay inuu wax walba ugu horreeyo, xataa hanuunkaba. Quraankuna ma aha kii ugu horreeyay kutubta Alle ee waxaa hortiisa ahaa tawreedii Nabi Muuse ee wanaagsanayd, iyo kutubihii kale ee Alle, quraankuna wuxuu ku soo dagay luqada carabiga ah si uu ugu digo kuwa leexday, uguna bishaareeyo kuwa wanaagga fala, ruuxiise Alle aqoonsada haddana toosnaada cabsi iyo murugo midna ma qabato maalinta qiyaame, jannana wuu gali isagoo ku waari camalkiisa wanaagsan dartiis. [Al-Axqaaf: 11-14].

15. Dadka waxaan u dardaarannay labadiisii waalid inuu u wanaag falo, hooyadiis uurkay ku sidday iyadoo dhibban wayna dhashay iyadoo dhibban, uurkiisa iyo gudhintiisuna waa soddon bilood, markuu ilmihii tabar yeesho oo afartan gaadho yuu (kan fiican) dhahaa: Rabbow igu toosi inaan kugu mahadiyo nicmadaada aad iigu nicmaysay aniga iyo waaliddiintay, iguna toosi inaan camal fiican ood ka raalli tahay falo, iina wanaaji faracayga, waana kuu toobadkeenaye, waxaana ka mid ahay muslimiinta.

16. Kuwaasi waa kuwaannu ka aqblayno camalkoodi fiicnaa, kana dhaafayno koodii xumaa, waxayna noqon ehelu-janno, Alle na wuxuu u yaboohay yabooh run ah.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ
 أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ
 وَفِضْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ
 أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ
 أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ
 عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا
 تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۗ إِنِّي تُبِّئُ
 إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾

أَوْلِيكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ
 مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي
 أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَّ الصَّدَقِ الَّذِي
 كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾

Waalidka xaqiisu aad buu u wayn yahay, Alle na in badan yuu quraanka ku soo celceliyay sida aayadahan oo kale, meelo badanna wuxuu Alle la xidhiidhiyay cibaadadiisa, si gaar ahna wuxuu u xusay hooyada, maxaa yeelay waxay la kulantaa dhib badan xagga uurka iyo xagga dhalmada iyo nuujintaba, saas

daraaddeed ilmaha wanaagsan wuu u sama falaa, isagoo Alle warsan inuu waafajiyo mahaddiisa, siduu ugu sama falay isaga iyo waalidkiisba, una fududeeyo inuu camal fiican falo, faraciisana u suubbiyo, ruuxa saas yeelana waa midka Alle wanaagga ka aqbal, xumaantana ka dhaaf janno iyo wanaagga ku abaal mariyo. [Al-Axqaaf: 15-16].

17. Waxaa jira mid ku dhihi labadiisii waalid uf baa la idin yidhi ee ma waxaad ii yaboohaysaan in la i soo bixin iyadoo dadkii horaba tagay, labada waalidna ay Alle uga baryi (hanuun), iyagoo ku dhihi magacaa ba'ee rume, ballanqaadka Alle na waa xaqe, oo markaas ku dhihi waxaasi waa beentii dadkii hore.

18. Kuwaasi waa kuwa caddibaadi u sugnaatay, iyagoo ka mid noqon kuwii horay u tagey oo jinni iyo insiba leh, waxayna ahaayeen kuwa khasaaray.

19. Cid walba waxay mudan waxay camal fashay Alle na wuu u oofin camalkooda iyagoon la dulmiyaynin.

وَالَّذِي قَالَ لِيَوْلَادِهِ أُفٍّ لَكُمْ أَتَعِدَانِي
أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ
قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَعْجِلَانِ اللَّهَ وَنَيْلِكَ ءَامِنٌ
إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا
أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٧﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي
أَمْرِ قَدْ خَلَتِ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ
وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَسِيرِينَ ﴿١٨﴾

وَلِكُلِّ دَرَجَتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوقِيَهُمْ
أَعْمَلَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٩﴾

Waalidka xaqiisa waxaa sheegay aayado badan, waxaana inoo soo hor maray ilmihii baarriga u ahaa waalidkii xaalkiisa, aayadahanna waxay caddayn xumaanta caaqnimada iyo caasiyidda waalidka, iyo in ruuxii waalidkiis caasiya, xumaan, Alle khilaaafid, qiyaamo inkirid iyo baadinnimoba uu u dhaw yahay, kuwa saas yeelana waa kuwa naartu u waajibtay oo khasaarana ku dhacay, illeen ruux walba Alle wuxuu ka abaal marin wuxuu camal falay wanaag iyo xumaanba. [Al-Axqaaf: 17-19].

20. (Xusuuso) maalinta kuwii gaaloobay loo bandhigi naarta, iyagoo lagu dhihi waxaad wanaaggiinnii ku dhammaysateen noloshiinnii

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ
أَلْهَبْتُمْ طِبَّاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمْ الدُّنْيَا
وَأَسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْرَوْنَ

dhawayd, waadna ku raaxaysateen, maantase waxaa laydinku abaal marin caddibaad dulli ah; iskibrintiinii aad xaq darro isula weeyneeydeen iyo faasiqnimadiinna darteed.

21. Xusuuso ree Caad walaalkood (Nabi Huud) markuu u digay qoomkiisii iyagoo daggan Axqaaf, iyagoo rasuullo wax u diga ka horreeyeen kana dambeeyeen, isagoo ku dhihi: Allaah mooyee wax kale ha caabudina, waxaan idiinka yaabi caddibaad maalin wayn.
22. Waxay ku dheheen ma waxaad noola timid inaad naga iishe ilaahyadannada, noo keen waxaad noogu goodiyayso haddaad run sheegeyso.
23. Wuxuuna ku yidhi Alle ayaa ku cilmi leh (goorta caddibaaddiinna) ee anugu waxaan idin gaadhsiin waxa lay faray inaan gaadhsiyo, waxaanse idinku arkaa kuwa jaahiliin ah.

عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ
تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

* وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ
بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ الْكُذُورُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا
اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ
عَظِيمٍ ﴿٢١﴾

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَأْفِكَنَا عَنِ الْهَيْئَةِ فَاْتِنَا
بِمَا تَعِدُونَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٢﴾

قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ
مَّا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرَأَيْكُمْ قَوْمًا
تَجْهَلُونَ ﴿٢٣﴾

Raaxo adduun oo caddibaadi ka dambayso wax ma tarto, ruuxiise gaalnimo, kibir iyo xaq diidnimo ku kaca waxaa lagu abaalmarin aakhro caddibaad. Aayadaha kale waxay ka qisoon qoom la dhihi jiray ree Caad oo loo diray Nabi Huud, beeniyeenna markuu xaq ugu yeedhay iyo in Alle kaliya ay caabudaan, kana digtoonaadaan caddibaad daran, wayse madax adaygeen, waxayna u caddeeyeen inayan marna ilaahyaalkooda ka tagaynin, ee wuxuu keeni ha keeno, Alle ayaase wax walba og awoodna leh, hadalladaas oo kalana waxaa ku hadla jaahiliinta isla wayn. [Al-Axqaaf: 20-23].

24. Markay gaaladii reer Caad arkeen caddibaaddii (sida daruur) oo dooxooyinkooda soo qaabishay waxay dheheen waa daruur na waraabinaysa, ma aha ee waa waxaad dadajisanayseen inuu yimaaddo oo caddibaad ah, waana dabayl caddibaad darani ku jirto.

فَلَمَّا رَأَوْهُ غَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ
قَالُوا هَذَا غَارِضٌ مُّطْرُنَا بَلْ هُوَ
مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٤٤﴾

25. Wax kasta oy martana way burburin amarka Alle dartiis, markaasay ahaadeen kuwa aan la arkaynin guryohoodii mooyee, saasaanna ku abaal marinnaa kuwa dambiilayaasha ah.

تُدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا
لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَكِنَتُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي
الْقَوْمَ الْمَجْرِمِينَ ﴿٤٥﴾

26. Waxaan makaninnay (siinnay) ree Caad wax aannaan idin makaninnin, waxaanna u yeellay maqal, arag iyo quluub, waxbase uma tarin maqalkoodii, araggoodii iyo quluubtoodii, maxaa yeelay waxay diidayeen aayaadka Alle, waxaana ku dhacay (oo koobay) caddibaadii ay ku jeesjeesayeen.

وَلَقَدْ مَكَّنَّهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ
وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَرًا وَأَفْئِدَةً فَمَا
أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَرُهُمْ وَلَا
أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٦﴾

Gaaladii ree Caad way kibreen waxayna beeniyeen Nabigii Alle ee Huud ahaa, markaasaa Alle ku halaagay caddibaad dabayleed oo naari ku dhex jirto, iyagoo roob mooday dabayshaasoo baabi'isay halaagtayna, saas oo kalana waxaa mudan ciddii isla waynaata, oo gaalawda dhammaanteed, cid dhuntayna maqal, arag iyo qalbi wax uma taro, saas daraaddeed waa in lagu waana qaato qisadan, Alle na lagu xidhnaado illeen xoog iyo quwad cidna agtiisa wax uma tartee. [Al-Axqaaf: 24-26].

27. Waxaan halaagnay wixii gaarakiinna ahaa oo magaalooyin ah, xujooyinkana waan caddaynay si dadku Alle ugu noqdo.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ
وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٧﴾

28. Maxay ugu gargaari waayeen kuway ilaahyaal ay Alle ugu dhawaadaan ka dhigteen Alle ka sokow, way ka dhumeen, taasina waa beentoodii iyo war abuurashadoodii.
29. Xusuuso markaan kuu soo iilnay koox jinni ah oo quraanka dhagaysan, markay yimaadeen (meesha lagu akhriyina) ay isu dheheen dhagaysta, markii la dhammeeyayna ay ciddoodii ku noqdeen iyagoo u digi.
30. Oo ku dhihi qoomkannow waxaan maqallay kitaab (quraan) la soo dajiyay (Nabi) Muuse ka dib oo rumayn kitaabihii ka horreeyey, kuna hanuunin xaq iyo waddada toosan.
31. Qoomkannow ajiiba (raaca) uyeedhaha xaqa Alle, rumeeyana, dambigiinna Alle ha dhaafee, hana idinka koriyo caddibaad darane.
32. Ruuxaan ajiibin (raacin) uyeedhaha Alle kuma daaliyo Alle dhulka dhexdiisa (kama cararo) wax Alle ka soo hadhay oo u gargaarina ma jiro, kuwaas «aan maqlaynin yeedhidda Allena» waa kuwa baadi cad ku sugan.

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ
اللَّهِ قُرْبَانًا ءَالِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ
وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٢٨﴾

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ
يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا
أَنصَبُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلُّوا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ
مُنذِرِينَ ﴿٢٩﴾

قَالُوا يَقَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ
مِن بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقِ
مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾

يَقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَءَامِنُوا بِهِ
يَغْفِر لَكُمْ مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُم
مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٣١﴾

وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ
فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ
أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٢﴾

Labada aayadood ee hore waxay ka warrami sida Alle u halaagay gaaladii kibirtay ee Maka ag dagnayd, ilaahyadoodii Alle ka soo hadhayna ayna wax u tarin, Ilaahayna saasuu u karaa inuu xaq diidayaasha u halaago. Aayadaha kale waxay ka qisoona in Nabiga Muxammad ah (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa

Alle ha yeelee) loo diray jinni iyo insiba, ayna koox jinni ah maqashay isagoo quraanka akhriin dhagaysteenna rumeeyeenna. [Al-Axqaaf: 27-32].

33. Miyeeyna ogayn Allaha abuuray samaawaadka iyo dhulka aan kana noogin abuurkooda inuu karo inuu soo nooleeyo wixii dhintay, saas ma aha, ee Alle wax walba wuu karaa.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْزُبْ عَنْهُ مِغْضٌ عَلَيْ
أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٣٣﴾

34. Maalinta kuwii gaaloobay loo bandhigi naarta waxaa lagu odhan miyuuna xaq ahayn kan (caddibaadda ah) markaasay dhahaan Alle Ayaan ku dhaarannaye waa xaq, Alle wuxuu ku dhahaa dhadhamiya caddibaadda gaalnimadiinna darteed.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى
النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ
وَرَبَّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ
تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾

35. U samir siday u samreen kuwii sugnaanta iyo niyadda u saaxiibka ahaa ee rasuullada ahaa, hana ku dagdagin in la caddibo waxay la mid noqon markay arkaan waxa loogu gooddiyay ineeyan ku nagaannin adduunka saacad maalin ah waxaan ahayn, quraankuna waa gaadhsiin, kuwa faasiqiinta ah umbaana la halaagaa.

فَأَصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ
الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ
يَرُونَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبُثُوا إِلَّا سَاعَةً
مِّن نَّهَارٍ بَلَّغَ فَهَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ
الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾

Ilaaheen isagaa wax walba abuuray, wax daaliya ama cajis galiyana ma jiro, soo bixinta dadkuna way u fududdahay, maalinta gaalada naarta la horkeenana waxay qiran xumaantoodii ay ku faleen adduunka, waxaana lagu abaalmarin caddibaad, waxaase laga rabaa ruuxa muslimka ah sabir, adkaysi iyo xaq ku sugnaansho, sida Alle faray rasuulladiisuna ahaayeen, quraankuna waa digniin Alle iyo war cad iyo gaadhsiin caalamka oo dhan, inkastoo ruuxu ku raaxaysto adduunyada ama ku raagaba waxay la mid noqon isagoon ku nagaannin mudda yar mooyeene. [Al-Axqaaf: 33-35].

Suurat Muxammad

سُورَةُ مُحَمَّدٍ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Kuwii gaalobay oo jidka Alle na ka leexiyay dadka, Alle waa buriyay camalkooda.
2. Kuwa rumeeyay xaqase oo camal fiican falay oo rumeeyay quraanka lagu soo dajiyay (Nabiga) Muxammad ah ee xaqa ah Alle wuu asturi xumaantooda, xaalkoodana wuu wanaajin.
3. Saasna waxaa ugu wacan in kuwa gaalobayna ay raaceen baadhil, kuwa rumeeyayna ay raaceen xaqa Alle, saasuuna Alle u yeelaa tusaale.
4. Haddaad kula kulantaan gaalada dagaal luqunta ka garaaca, markaad sugtaanna ku adkeeya xidhidda, markaas ama iska sii daaya ama ha is furteen, inta dagaalku ka xasili, xaalku waa saas, hadduu Alle doonana wuu ka aarsan karaa, hase yeeshee wuxuu saas u falay inuu qaarkiin qaarka kale ku imtixaano, kuwa jidka Alle lagu dilana camalkooda Alle ma halleeyo.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
أَصْلَ أَعْمَلِهِمْ ﴿١﴾

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَعَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ﴿٢﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ
وَأَنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ
كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَلَهُمْ ﴿٣﴾

فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ
الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَخْنَمْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا
الْوَتَانَ فِإِمَامًا مِّثْلًا بَعْدُ وَإِمَامًا فِدَاءً حَتَّىٰ
تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ
اللَّهُ لَأَنْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِن لِّيَبْلُوَ
بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَلَهُمْ ﴿٤﴾

5. Alle na wuu toosin oo hanuunin kuwaas, wuuna wanaajin xaalkooda.
6. Wuxuuna galin janno (uu baray) u caddeeyay.

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصَلِّحُ بِأَلْفِهِمْ ﴿٥﴾

وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ ﴿٦﴾

Gaaladii Nabiga ka gaalowday xaqana dadka u diidday camlkoodu wuu buri, sida kuwa Nabiga rumeeya camal fiicanna fala dambigooda loo dhaafo, maxaa yeelay isku mid ma noqon karaan ruux xaqa raacay oo dadka faray iyo mid gaaloobay dadkana xaqa ka reebay, tan kale wuxuu Alle farayaa mu'miniinta inay ku jihaadaan jidka Alle, gaaladana isaga caabbiyaan si daran, jahaadkuna waa imtixaan Alle, ciddii ku dhimatana waa ehlu-janno hadii kalana waxay heli guul iyo sharaf, saas daraaddeed yaa ciddii jahaadka ka tagta dulli iyo gumaysi u dulfuulaa. [Muxammad: 1-6].

7. Kuwa xaqa rumeeyow haddaad u gargaartaan Alle (diintiisa) isna wuu idiin gargaari, gommadihiinnana wuu sugi (geesinnimo).
8. Kuwa gaaloobayse halaag iyo (hoosu dhac) yaa u sugnaaday, camalkoodiina Alle wuu halleeyay.
9. Saas waxaa ugu wacan inay neceen waxa Alle soo dajiyay oo xaqa ah, markaasuu hoobiyay camlkoodii.
10. Miyayna ku soconnin dhulka oo markaas ay arkaan siday noqotay cidhibtii kuwii gaaloobay ee ree maka ka horreeyay, Alle ayaa halaagay, gaaladana waxaa u sugnaaday saasoo kale halaag.
11. Saas waxaa ugu wacan in Alle yahay gargaaraha mu'miniinta, gaaladuna ayna gargaare lahayn.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ
تَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴿٧﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمُ وَآحْضَلْ
أَعْمَلُهُمْ ﴿٨﴾

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنزَلَ اللَّهُ
فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ ﴿٩﴾

* أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ
دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ
أَمْثَلُهَا ﴿١٠﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَأَنَّ
الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ﴿١١﴾

12. Alle wuxuu galin mu'miniinta camalka fiicanna falay jannooyin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal, kuwa gaaloobayna way raaxaysan (adduunka) una cuni sida xooluhu wax u cunaan, naarna waa gurigay ku hoyan.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ﴿١٢﴾

Alle dadka gargaar ugama baahna ee imtixaan dartiis yuu u falay taas, ciddiise diinta Alle difaacda wuu u gargaaraa, gaaladana dulli iyo halaag yaa u dambayn, maxaa yeelay waa xaq diidayaal, waana ruuxu dhulka inuu maraa kuna waanaqaato wixii dhacay, tan kale waa in mu'miniintu rumeeyaan in Alle u gargaari hadday la yimaadaan niyad san, midnimo, toosni iyo xaq daaficid, taasina waxay ka muuqataa siduu Alle u gargaaray Nabigii (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) iyo asxaabtiisii, mudda yar kadibna diinta islaamku meel walba ku faaftay kana talisay, intaas waxaa u dheer jannada aakharo, maxayse tari in sida xoolaha wax loo cuno mar hadday naaru ka dambayso. [Muxammad: 7-12].

13. Immisay jirtay magaalo ka xoog badan magaaladaadan ku bixisay (Maka) aanna hallignay, gargaarana aan helin.
14. Ruux xaqa cad ee Alle ku sugan ma la midbaa ruux loo qurxiyay camalkiisa xun oo haddana waxa naftiisu jeceshahay (ee xun) raaca.
15. Tilmaanta jannada loogu yaboohay mu'miniinta waa in wabiyaal biya ah oon doorsoomaynin dhexdeeda yihiin, iyo wabiyaal caano ah oon iyana dhadhankoodu doorsoomaynin, iyo wabiyaal khamro (xalaal ah) oo u macaan dadka cabbi, iyo wabiyaal malab ah oo la sifeeyay, waxayna

وَكَايْنٍ مِّنْ قَرِيْبَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِّنْ قَرِيْبِكَ الَّتِي أَخْرَجْنَاكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا تَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّهِ
كَمَنْ زَيْنَ لَهُ سُوْءَ عَمَلِهِ ۖ وَاتَّبَعُوْا
أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٤﴾

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا
أَنْهَارٌ مِّنْ مَّاءٍ غَيْرِ ءَاسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِّنْ
لَّيْنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ
لَّذَّةٍ لِلشَّرْبِ بَيْنَ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى
وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَعْفِرَةٌ مِّنْ
رَّبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوْا
مَاءً حَمِيْمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ﴿١٥﴾

jannada ku leeyihiin nooc kasta oo midho ah, iyo dambidhaafka Alle. Ma la mid baa ruux naarta ku waari lagana waraabin biyo kulayl daran oo xiidmahooda gooya.

16. Waxaa ka mid ah gaalada kuwo ku dhagaysan (Nabiyow), markay agtaada ka baxaanna ku dhihi kuwa cilmiga leh (asxaabta) muxuu lahaa dhawaan, kuwaasi waa kuwa Alle daabacay (ka dhigay midaan wax fahmayn) quluubtooda, waxay naftoodu jeclaydna (oo xunna) raacay.

وَمِنْهُمْ مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا
خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ
أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ أَنِفًا أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا
أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٦﴾

Xoog Alle ayaa iska leh, xaq diide kastana Alle wax kuma aha inuu halligo sidii kuwii horeba uu ku falay, xaq iyo baadilna isku mid ma aha. Jannada Alle u darbay mu'miniinta ee wanaaggu ku dhanyahay iyo naar daranna ma sinna, Alleheenna dadka ma dulmiyo ee ruux walba wuxuu falo yuu ka abaal mariyaa, samaan iyo xumaanba, quraanka iyo xaqa oo lagu jeesjeeso waa ficilka gaalada iyo xumaanloowga ee waa in layska jiraa. [Muxammad: 13-16].

17. Kuwa hanuunay (Alle) wuxuu u siyaadiyaa hanuun, wuxuuna waafajiyaa (Alle) kayaabiddiisa.
18. Gaaladu ma waxay sugi waxaan ahayn in qiyaamadu kado ugu timaaddo, waxaase yimidba calaamooyinkeedii, ee sideebay xusuus ugu sugnaan hadday qiyaamadu timaaddo.
19. Ogow (kuna sugnow Nabiyow) inaan ku xaq lagu caabudaa jirin Allaah mooyee, una dambi dhaaf waydii naftaada iyo mu'miniinta rag iyo haweenba, Alle na waa

وَالَّذِينَ أَهْتَدُوا زَادَهُمْ هُدًىٰ وَءَاتَيْنَاهُمْ
تَقْوَاهُمْ ﴿١٧﴾

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُمْ
بَغْتَةً فَفُجَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا
جَاءَتْهُمْ ذُكِرْتُمْ ﴿١٨﴾

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ
لِنَفْسِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ مَتَقَلَّبَكُمْ وَمَثَوْلَكُمْ ﴿١٩﴾

ogyahay dhaqdhaqaaqiinna iyo nagaadigiinnaba.

20. Waxay kuwa xaqa rumeeyay dhahaan maa la soo dejiyo suurad, markiise la soo dajiyo suurad sугan dagaalkana (jahaadkana) lagu sheego waxaad arkaysaa kuwa quluubta ka buka oo ku soo fiirin (Nabiyow) sida ruux sakaraad hayo oo kale, halaag bayna mutaan kuwaasi.
21. Daacadnimo iyo hadal wanaagsan yaa u khayr roonaan lahayd, markase xaalku dhaboobo (jahaad la galo) hadday Alle u run sheegaan yaa u khayr badnaan lahayd.

وَيَقُولُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ لَهُمْ

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ

Ruuxii xaqa raaciddiisa iyo jidka Alle ku dadaala Alle wuxuu ku abaal mariyaa inuu u siyaadiyo hanuun, wuxuuna waafajiyaa wanaag iyo Alle ka yaabid, ciddii caqli lehna waa inay waqtiga ka faa'iidaysataa, maxaa yeelay qiyaamadu waxay ku imaan kado, markay timaadana cidna calaalad iyo catow wax una tarto, mar haddii fursadu dhaafto, waana in Alle si dhab ah loo qiraa laguna sugnaado arrintaas, dambi dhafna had iyo jeer la waydiistaa. Jidkiisana lagu toosnaadaa laguna jihaadaa, hadal wanaagsan, niya adag, daacadnimo iyo Alle rumayn dhab ahna lagu dadaalo. [Muxammad: 17-21].

22. Amaad mudan tihiin haddaad xaqa (jahaadka) ka jeedsataan inaad fasaadisaan dhulka, qaraabadiinnana goysaan.
23. Kuwaasi waa kuwa Alle lacnaday, dhagaha iyo indhahana tiray.
24. Miyayna quraanka u fiirsannin (si dhab ah) mise quluubtooda dabooolan.

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفَرِيقَ الَّذِي كَفَرَ وَكَانَ عَلَيْهِمْ يَوْمَئِذٍ الْغَلِيظُ

25. Kuwa riddoobay (gaalnimo ku noqday) inta xaqu iyo hanuunku u caddaaday ka dib shaydaan baa u qurxiyay, yididiilo (been ahna) ugu yaboohay.
26. Saas waxaa ugu wacan iney kuwa riddoobay ku dheheen kuwa xaqa nacay waxaan idinku (waafaqaynaa) adeecaynaa amarka qaarkiis (colnimada Nabiga), Alle na waa ogyahay waxay qarsan.
27. Ee say noqon markay nafta ka qaadayso malaa'igtu iyadoo ka garaaci wajiga iyo gadaashaba.
28. Saas waxaa ugu wacan inay raaceen kuwaasi wax Alle ka cadhoodo, neceenna raalli ahaanshihiisa, markaasuu buriyay camalkoodii.

إِنَّ الَّذِينَ أَرْتَدُّوا عَلَيَّ أَدْبَرِهِمْ مِّنْ بَعْدِ
مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ
وَأَمَلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٥﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ
اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٦﴾

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ يُضْرَبُونَ
وُجُوهُهُمْ وَأَدْبُرَهُمْ ﴿٢٧﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَصْحَبَ اللَّهُ
وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ، فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ ﴿٢٨﴾

Xaqa iyo wanaagga iyo jihaadka oo laga jeedsado waxay sabab u noqotaa halaag iyo dhibaato, fasaadinta dhulka iyo qaraabada oo la gooyo, kuwa saa falana waa kuwa lacnadda Alle ku dhacdo, maqal iyo aragna aan lahayn, maxaa yeelay ma aha kuwo quraanka fiiriya, arrintaasuna ciqaab adduun yay leedahay aakhiraha ka hor, Nabiguna (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu yidhi: (dambi ka dhaw in Alle ciqaabta u soo dadajiyo isagoo tii aakhirana u dheer tahay majiro dulmi iyo qaraaba goys). (Waxaa wariyay imaam Axmad binu Xambal). Kuwaase xaqa ka riddooba waa kuwa shaydaan ka adkaaday, xaq diidayaalna ah, Alle na kama qarsoona xaalkoodu, waana kuwa si daran nafta looga qaadi, illeen waxay raaceen wax Alle cadha galiya wanaaggana way neceene. [Muxammad: 22-28].

29. Kuwii qalbiga ka bukay ma waxay u maleeyeen inaan Alle soo muujinayn xumaanta (iyo xasadka) qalbiga kaga jira.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَن
لَّن يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ﴿٢٩﴾

30. Haddaan donnoo waan ku tusin karnaa kuwaas, waxaadna ku aqoonsan calaamad, waxaad kaloo ku oqoonsan hadalka leexsan, Alle na waa ogyahay camalkooda.
31. Waannu idin imtixaanaynaa intaan ka ogaanno (iyadoo bannaanka u soo baxday) kuwiinna jahaadi iyo kuwa samra, waana imtixaanaynaa xaalkiinna.
32. Kuwa gaalobay ee jidka Alle ka leexiya dadka Raasuulkana khilaafa (lana collooba) inta xaqu u caddaaday ka dib waxba Alle kama dhimayaan camalkoodana wuu burrin.
33. Kuwa xaqa rumeeyow Alle adeeca, Rasuulkiisana adeeca, camalkiinnana hayska burrinina.
34. Kuwa gaalobay oo jidka Alle ka leexiyay dadka kadibna dhinta iyagoo gaala ah Alle uma dambi dhaafo.

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكُمْ فَاعْرِفْتُهُمْ
بِسْمِهِمْ^{٣٠} وَلَتَعْرِفْتُهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ^{٣١}

وَلَتَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ
مِنْكُمْ وَالصَّادِقِينَ وَنَبْلُوَنَّكُمْ
أَخْبَارَكُمْ^{٣٢}

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ
لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا
وَسَيُحِيطُ أَعْمَالُهُمْ^{٣٣}

* يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا
اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا
أَعْمَالَكُمْ^{٣٤}

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ
لَهُمْ^{٣٥}

Waxa qalbiga ku jira Alle waa ogyahay samaan iyo xumaanba, hadduu doonana wuu muujin karaa xaalka munaafiqiinta, waxaa ka mid ah calaamooyinkooda diin iyo muslim ceeb ka sheeg iyo carrab leexsan, adduunkuna waa guri imtixaan say u kala muuqdaan runlowga, jahaadaha, samirlaha iyo kuwa xunxun, ruuxiise gaalooba oo xaq dadka ka reeba Rasuulkana la collooba isagoo xaqu u cad yahay, muxuu Alle u dhimi isagaa la kulmi xumaantiisee, cid xumaan fashay gaalnimana ku dhimatay (Alle Ayaan ka magan galaynaaye) Alle uma dambi dhaafo umana naxariisto. [Muxammad: 29-34].

35. Ha tabar darraannina mu'miniintaay ood markaa heshiis u yeedhaan, idinkaaba

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ
وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ

ka sarreeyee Alle na idinla jiraaye, camalkiinnana ma nusqaaminaayee.

36. Nolosha adduunyo waa uun ciyaar iyo dheeldheel, haddaadse xaqa rumaysaan ood dhawrsataan wuxuu idin siin (Alle) abaalkiinna, xoolihiinnana idin waydiisan maayo.
37. Hadduu idin waydiiyo (Alle) xoolihiinna (dhammaan) idinkuna celceliyo waad bakhayloobaysaan, waxuuna soo bixin colnimadiinna.
38. Kuwaas xaqa rumeeyow waxaa laydiinku yeedhi inaad jidka Alle wax ku bixisaan, waxaase idinka mid ah kuwo ku bakhayli, ruuxiise bakhayla wuxuu uun kala bakhaylay naftiisa Alle na waa hodon, idinkuna waxaad tihiin fuqaro, haddaad xaqa ka jeedsataanse wuxuu Alle idinku baddali kuwa kale oon idin la mid noqonayn.

وَلَنْ يَبْرِكُمْ أَعْمَلَكُمْ ﴿٣٥﴾

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌّ وَلَهُوَ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾

إِنْ يَسْأَلْكُمْوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَيُخْرِجْ أَصْغَنَكُمْ ﴿٣٧﴾

هَذَا أَنْتُمْ هَتُولَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْخُلْ عَنِ نَفْسِهِ ۗ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٣٨﴾

Mu'miniintu waa inay xoog yeeshaan, tabaryarina ka digtoonaadaan, si ayan gaalada ugu hoos noolaannin, xaqoodana loo duudsiyin, maxaa yeelay iyagaaba Alle la jiraa. Hadday dhintaanna waa janno, hadday noolaadaanna waa guul iyo sarrayn, adduunkuna waa dhalanteed ee waa in ruuxa caqliga leh uu ku maraa wanaag iyo Alle ka cabsi, isagoo waajibkiisana gudanaya, waa in jidka Alle na xoolaha lugu bixiyaa, bakhaylnimadana layska jiraa illeen naftaada umbay dhibiye, Allase waa hodon dadkaase u baahan had iyo jeere, cidiise iskibrisa oo xaqa ka jeedsata wuxuu Alle awoodaa inuu ku baddalo mid ka khayr badan kana wanaagsan. [Muxammad: 35-38].

Suurat Al-Fatx

سُورَةُ الْفَتْحِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Annagaa ku siinnay fatxi (gargaar) cad Nabiyoow.
2. Si Alle kuugu dhaafo waxaad hormarsatay iyo wixii dib maray oo gaf ah, nicmadiisana kuugu taam yeelo, jidka toosanna kuugu hanuuniyo.
3. Kuuna gargaaro Alle gargaar wayn.
4. Alle waa kan ku dajiyay xasilloonida quluubta mu'miniinta si ay iimaan ugu siyaadsadaan iimaankoodii, Alle ayaana iska leh samaawaadka iyo dhulka junuudda ku sugan, Alle na waa wax walba oge falsan.
5. Si uu u galiyo mu'miniinta rag iyo haweenba jannooyin ay dureereyso dhexdeeda wabiyaal iyagoo ku waari, dambigoodana wuu asturi, arrintaasuna Alle agtiisa waxay ku tahay liibaan wayn.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ﴿١﴾

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢﴾

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيمًا ﴿٣﴾

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيُذَاذَرُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ ۗ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٤﴾

لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ۗ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ قُرْآنًا عَظِيمًا ﴿٥﴾

Suuraddan wanaagsani waxay ku soo dagtay markay Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) iyo asaxaabtiisii ka soo laabteen heshiiskii xudeybiya, oo gaaladii Qureysheed u diideen Nabiga iyo asaxaabtiisa inay

cumraystaan, fareenna inay madiina ku noqdaan, shuruudo adagna la dhigteen inkastooy xagga daahirka aad mooddo tabaryari muslimiinta, haddana waxaa ka dambeeyay khayr badan iyo fatxi, waxayna caddayn in Alle naasir iyo gargaare u yahay mu'miniinta, waxaa kale oy ku tusin in jidka toosan lagu sugnaado, xoogna Alle ayaa iska leh, cirka iyo dhulkuna awooddiisay ku hoos jiraan, liibaanta kama dambaysta ahse waa saamaxaad Alle oo la helo iyo jannadiisa siduu mu'miniinta u ballan qaaday. [Al-Fatx: 1-5].

6. Iyo inuu caddibo munaafiqiinta rag iyo haweenba, iyo mushrikiinta (gaalada) rag iyo haweenba, Alle na u maleeyey mala xun, xumaantu korkooda ha ku wareegto, Alle na ha u cadhoodo, hana lacnado, hana u darbo naarta jahannamo, meel loo ahaadana iyadaa u xun.
7. Alle ayaa iska leh junuudda ku sugan samaawaadka iyo dhulka, Alle na waa adkaade falsan.
8. Annagaa ku dirray Nabiyow adigoo marag ah, bishaareeye digena ah.
9. Si aad dadow Alle u rumaysaan iyo Rasuulkiisa uguna gargaartaan, una waynaysaan, Alle na ugu tasbiixsataan aroor iyo galabba.
10. Kuwa Nabiyow kula ballamaya waxay la ballamayaan uun Alle, ballanna ka qaadeen (maadaama ay Rasuulkuusii ballan la galeen), Allana waa la joogaa oo wax xaggooda ka qarsoon ma jiro ruuxiise burriya ballanka naftiisa umbuu ku burriyay, ruuxii oofiyana wuxuu Alle kula ballamay wuxuu siin ajri wayn.

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ
بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ ذَائِرَةُ السَّوْءِ
وَعَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ
جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ
اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٧﴾

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا
وَنَذِيرًا ﴿٨﴾

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ
وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ
يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا
يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ
عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠﴾

Alle wuxuu ugu goodiyay munaafiqiinta iyo mushrikiintaba caddibaad daran, maxaa yeelay way ka gaaloobeen waxayna u maleeyeen male xun, ciddii saas yeeshana Alle wuu dullayn wuuna u cadhoon oo lacnadi, wuxuuna ku abaalmarin naarta jahannamo (Alle ha naga koriyee), Alle ayaana iska leh cirka iyo dhulka waxa ku sugan, Nabiga Muxammad ahna (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) Alle ayaa soo diray si uu marag, bishaareeye, dige iyo gaadhsiye ugu noqdo Alle ayaa soo, dadkana waxaa kuwaajib ah dhammaantood inay rumeeyaan, wayneeyaanna una gargaaraan, Alle na had iyo jeer, habeen iyo dharaar ku xidhnaadaan kana dhawrsadaan. [Al-Fatx: 6-10].

11. Waxay kugu dhihi kuwii ka dib maray (jahaadka) ee reebaadiyaha (carbeed ahaa), waxaa na shuqliyay xoolahannagii, iyo ahalkannagii, ee Alle noo dambi dhaaf waydii, carrabkooda yay ka dhihi waxaan qalbigooda jirin, waxaad ku dhahdaa yaa Alle wax idiinka hanan kara hadduu dhib idinla doono, ama gargaar idinla doono, saas ma aha, ee Alle waa ogyahay waxaad camal falaysaan.
12. Waxaadse u malayseen inayan Rasuulka iyo mu'miniinta u soo noqonaynin ehelkooda waligood, saasaana lagu qurxiyay qalbigiinna, waxaadna ahaateen kuwo halaagsamay.
13. Ruuxaan Alle rumayn iyo Rasuulkiisa waxaan gaalo u darabnay naarta saciiro.
14. Alle ayaa iska leh xukunka waxa samaawaadka iyo dhulka ku sugan, wuxuuna u dambi dhaafi cidduu doono, wuxuu caddibi cidduu doono, waana dambi dhaafe naxariiste ah.

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ
شَغَلْتَنَا أَمْوَالَنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا
يَقُولُونَ يَا لَيْسَ لَنَا بِلُوبِئِهِمْ
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا
بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١١﴾

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ
وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَرَبِّينَ
ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا سَوْءًا
وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿١٢﴾

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَيَأْتِ
أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٣﴾

وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَعْفُرُ
لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ
عَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٤﴾

Ma habboona in waqtiga muslimiintu dagaal iyo jihaad ku jirto uu ruuxna cudur daar la'aan iska fadhiisto, isagoo ku marmarsoon in xoolihiisii iyo

ehelkiisii shuqliyeen, siday faleen carabtii reer baadiyaha ahayd, oy haddana dambi dhaaf waydiistaan, arrintaasu waa carrab iyo qalbi is khilaafsan, Alle umbaana dhib iyo dheefba hanta wax walbana og, mana aha in rasuulka iyo mu'miniinta loo maleeyo xumaan iyo inay jabi ooyan guulaysanaynin iyagoo fayowna u soo noqonaynin ehelkoodii. Alle iyo Rasuulkiisa ciddaan rumaynin wuxuu Alle u darbay naarta saciira, cirka iyo dhulka xukunkooda Alle ayaa iska leh, ruuxuu doonana wuu u dambi dhaafaa, kuu doonana wuu caddibaa waana dambi dhaafe naxariiste ah. [Al-Fatx: 11-14].

15. Waxay idinku odhan kuwii dib maray markaad qaniimo aadaan si aad u soo qaadataan na daaya aan idin raacnee, iyagoo dooni inay baddalaan hadalka Alle, waxaad dhahdaa na raaci maysaan Alle ayaana sidaa yidhi mar hore, waxayse dhihi waad na xasdaysaan, waase kuwo aan wax kasaynin in yar mooyeen.

16. Waxaad ku dhahdaa Nabiyow kuwa dib maray ee ree baadiyaha ah waxaa laydinku yeedhi kuwa xoog badan oo daran inaad la dagaallantaan intay ka islaamaan, haddaadse addeecdaan wuxuu Alle idin siin ajri fiican, haddaadse jeedsataan saad horayba ugu jeedsateen wuu idin caddibi caddibaad daran.

17. Ruux indha la' korkiisa dhib ma saarra iyo ka naafada ah iyo kan buka, (hadday jihaadka ka haraan) ruuxiise Alle addeeca iyo Rasuulkiisa wuxuu galin jannooyin ay dhexdureeri wabiyaal, ruuxiise jeedsada wuu caddibi caddibaad daran.

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى
مَعَانِمِ لَبَأُ خُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ
يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ
تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ
فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا
يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ
سَتُدْعُونَ إِلَى قَوْمِ أُولَىٰ بِأْسٍ شَدِيدٍ
تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ فَإِنْ تَطَبَعُوا
يُؤْتِكُمْ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَتَوَلَّوْا
كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا
أَلِيمًا ﴿١٦﴾

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرْجٌ وَلَا عَلَى
الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ
وَمَنْ يَطْعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يَدْخُلْهُ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ
يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾

Saas oo kale ma habboona in marka muslimiintu dagaal iyo duullaan ku jirto laga fadhiisto, marka xoolo iyo qaniimo gaalada laga helana la doono in wax laga helo. Saas waa inayan muslimiintu oggolaannin, maxaa yeelay Alle kama raalii aha, inkastooy dhihi waad na xasdaysaan, maxaa yeelay waa wax ma gartayaal, waase in la imtixaano kuwaas, lana faro inay la dagaallamaan kuwa daran oo xoog badan intay ka islaamaan, hadday saas yeelaan wanaag buu Alle siin, haddayse jeedsadaan siday horayba ugu jeedsadeen wuu caddibi. Ruuxna Alle kuma kallifo wuxuusan karin, saas daraadeed indhoole, naafo, iyo ruux buka midna dhibdagaal ma saarna. [Al-Fatx: 15-17].

18. Alle wuu ka raalli noqday mu'miniinta markay kugula ballantamayeen Nabiyow geedka hoostiisa, Alle na waa ogaaday waxa quluubtooda ku sugan, wuxuuna ku dajiyay xasillooni, wuxuuna ku abaal marin fatxi (nasri) dhaw.
19. Iyo qaniimooyin badan oy qaadan doonaan, Alle na waa adkaade falsan.
20. Alle na wuxuu idiin yaboohay qaniimooyin badan ood qaadanaysaan, tanna wuu idiin hormariyay (waa qaniimadii khaybar), wuuna idinka reebay gacmaha dadka (gaalada) si ay ugu noqoto mu'miniinta calaamo (runta Nabiga) idiinkuna hanuuniyo jidka toosan.
21. Waxaa kale oo uu idiin dadajiyay qaniimo kale oydaan awooddin (ilaa iyo maanta), Allana ogaaday (in ay idiin sugnaan). Alle na wax walba waa karaa.

﴿ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾ ١٨

﴿ وَمَعَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴾ ١٩

﴿ وَعَدَكُمْ اللَّهُ مَعَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴾ ٢٠

﴿ وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴾ ٢١

22. Hadday idinla diriraan kuwa gaaloo bay way carari (oy jabi) sokeeye iyo gargaarana heli maayaan.
23. Saasna waa waddadii Alle ee u horreysay ummadihii tagay, wax baddali karana ma jiro.

وَلَوْ قَتَلْتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا
الْأَذْبَرَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وِلِيًّا وَلَا
نَصِيرًا ﴿٢٢﴾

سَنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ
تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

Alle waa ka raalli noqday, asaxaabtii Nabiga, markay kula ballantameen Nabiga (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) xudaybiya oo maka u dhaw, wanaag iyo xasilloonina ku abaal mariyay, ruuxii mu'min ah oo laga helo saasna Alle wuxuu ku abaal marin gargaar iyo nasri iyo qaniimooyin, maxaa yeelay isagaa awood leh, Alle na waa u oofiyay ballankii mu'miniinta oo waa kii magaalada Maka ee barakaysan u soo celiyay mu'miniintii, waxaana sunnada Alle ka mid ah in dadka xaqa ku toosan ee mu'miniinta ah ay adkaadaan, waana xaq aan la baddali karin, waase kuwee kuwaas Alle u gargaari, waa kuwa dhabahaan xaqa u rumeeyay una raacay. [Al-Fatx: 18-23].

24. Alle waa kan idin kala reebay «idinna kala ilaaliyay» adinka iyo gaaladii markaad maka gudeheeda joogteen intuu idin makaniyay korkooda kaddib, Alle na waa arkaa waxaad camal falaysaan.
25. Gaaladii makaad waa kuwii masaajidka xurmaysan idinka reebay iyadooy hadyadii darban tahay, inay gaadho halkii lagu xalaalayn lahaa, haddaynan jirin rag iyo haween mu'miniin ah (oo la nool) idinna aydaan ogayn in aad baabi'neeysaan ayna mashaqo idinka haleesho (Alle waa idiin fasixi lahaa); si uu u galiyo naxariistiisa cidduu doono (yuu saas u yeelay), hadday mu'miniintu ka soocmi

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ
وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ
بَعْدِ أَنْ أَظْفَرْتُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٢٤﴾

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا
أَنْ يَبْلُغَ حِمْلَهُ، وَلَوْ لَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ
وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ
تَطَّوَّهُمْ فِتْنَتِكُمْ مِنْهُمْ مَعْرَةٌ بَغَيْرِ
عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ
لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ
عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٥﴾

lahaayeen gaalada wuxuu Alle caddibi lahaa gaalada caddibaad daran.

26. Xusuusta marka Alle yeelay kuwii gaalobay quluubtooda islawayni iyo cadho, sidii isla waynidii iyo caddadii jaahiliinta oo Alle ku dajiyay xasilloonidiisii Rasuulkiisa korkiisa iyo mu'miniinta, waafajiyayna kalimada dhawrsashada (ashahaadada iyo ballan ku sugnaanshaha), iyagaana ugu mudan kalimadaas ehelna u ah, Alle na wax walba waa ogyahay.

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ
الْحِمِيَةَ حِيَمَةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللَّهُ
سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ
وَأَلَزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ
بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

Alle ayaa awood leh, markuu doonana wuu kala baajiyaa dagaalka mu'miniinta iyo gaalada, xigmo darteed, sidii uu ku falay Nabigii (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) iyo asaxaabtiisii iyo gaaladii ree makaad ee ahaa kuwii ka celiyay inay Maka galaan, si ay u cumraystaan, Alle wuu dhawraa mu'miniinta, wuuna u naxariistaa, isla wayni iyo jaahilnimana wax ma tarto ee wanaag, Alle ka yaabid, xasillooni iyo iimaanbaa wax tara waana jidka mu'miniinta. [Al-Fatx: 24-26].

27. Alle waa u rumeeyay Rasuulka riyadiisii si dhab ah, ahaydna in mu'miniintu gali masjidka xurmaysan hadduu Alle doono, iyagoo aammin ah oo timaha xiiri ama gaabin (xajka iyo cumrada ka dib) iyagoon cidna ka cabsanaynin, wuxuuna Alle ogyahay waxaydaan ogayn, markaasuu yeelay galitaanka maka ka soke fatxi (xudaybiya).

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّعْيَا بِالْحَقِّ
لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ
ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ
لَا تَخَافُونَ ۗ عَلِيمٌ مَّا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ
مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

28. Alle waa kan la diray Rasuulkiisa hanuun iyo diin xaq ah, si uu uga sare mariyo diimaha oo dhan, Alle ayaana marag ku filan.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ
الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى
بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٨﴾

29. Muxammad waa Rasuulkii Alle, kuwa la jirana waa ku daran yihiin gaalada, dhexdoodana way isu naxariistaan, waxaad arkaysaa iyagoo rukuucsan oo sujuudsan oo dalbi deeqda Alle iyo raalli ahaanshihiisa, calaamadooduna wajigooday ka muuqataa, sujuudda raadkeeda darteed, saasaana lagu tilmaamay tawreed, tilmaantooda injiilna waxay la mid yihiin beer soo bixisay fiidda oo xoogaysatay oo si fiican u istaagtay layaabna galisay beeralayda, si uu Alle ugu cadho galiyo gaalada, Alle wuxuu u yaboohay kuwa xaqa rumeeyay camal wanaagsanna falay oo mu'miniinta ka mid ah dambi dhaaf iyo ajri wayn.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا
سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ
ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي
الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْهَهُ فَكَازَرَهُ
فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سَوْقِهِ يُعْجَبُ
الَّذِينَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ
الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ
مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

Riyada Nabiyadu waa xaq, markuu Rasuulkuna arkay isaga iyo asaxaabta oo dawaafi kacbada haddana laga soo celiyay inuu maka galo yaa dad waydiiyeen xaalkaas, markaasaa Alle caddeeyay inay xaq noqon, wayna rumoowday ru'yadii, Nabigii iyo asaxaabtiina waa galeen iyagoo aamin ah, wayna dawaafeen sidii Alle ugu yaboohay, tan kale waa in mu'miniintu isu naxariistaan dhexdooda, waase inay ku darraadaan iskana celiyaan gaalada, sida Alle tilmaamay, Nabiguna wuxuu yidhi: mu'miniinta is jacaylkoodu iyo isu naxariisashoodu waxay la mid tahay jidh kaliya oo hadduu qaar jirrado qaarka kale la xanuunsan lana soo jeedi. Rasuulka Muxammad ah iyo asaxaabtiisa kutubihii hore waa lagu tilmaamay wanaagooda iyo isjacaylkooda iyo geesinnimadoodaba iyagoo lagu shabbahay beer soo kacaysa, ee waa in raadkoodii la raaca wanaagoodiina lagu daydaa. [Al-Fatx: 27-29].

Suurat Al-Xujuraat

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Kuwa xaqa rumeeyow ha ku dagdagina Alle iyo Rasuulkiisa hortood (waxayan fasixin), Alle na ka dhawrsada illeen wax walba wuu maqli wuuna og yahaye.
2. Kuwa xaqa rumeeyow ha ka koryeelina codkiinna codka Nabiga, hana kula jahrina (qaylyina) hadal sida qaarkiin qaar ugula jahro (qaylyo) si aan camalkiinnu u burin idinkoon ogayn.
3. Kuwa codkooda hoos u dhiga Rasuulka agtiisa kuwaasi waa kuwo Alle imtixaanay quluubtooda dhawrsasho darteed, waxayna mudan yihiin dambi dhaaf iyo ajri wayn.
4. Kuwa kaaga dhawaaqi qolalka gadaashooda badankoodu wax ma kasayaan.
5. Hadday samraan intaad uga soo bixi yaa u khayr badnaan lahayd, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْدَمُوا بَيْنَ
يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا
ءَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا
تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ
لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا
تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ
اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ
لِلتَّقْوَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِن وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾

Ruuxa mu'minka xaqa ah waa inuu Alle u hoggaansamo Rasuulkiisana ka danbeeyo, waxaan Alle iyo Rasuulkiisu bannayna (xalaalaynin) lagu deg degin waana in si adab iyo xushmad ah loo qaddariyaa Nabiga, si fiicanna looga asluubsadaa Alle quraankiisa iyo Nabiga qoowlkiisa.

Aayadahanna dhammaan waxay mu'miniinta ku hanuunin waynaynta Alle iyo tixgalinta Nabiga iyo addeeciddooda, si loogu liibaano adduunka. [Al-Xujuraat: 1-5].

6. Kuwa xaqa rumeeyow hadduu idiinla yimaaddo faasiq war, hubsada, si aydaan dad u dhibin ogaansho la'aan, markaasna aad shallaydaan waxaad fasheen.
7. Ogaadana in Rasuulkii Alle idin dhex joogo, hadduu idinku addeeco waxyaala badanna aad dhibboonaysaan, wuxuuse Alle idinla jeclaaday iimaan, kuna qurxiyay quluubtiinna, wuxuuna idinla nacay gaalnimo, faasiqnimo iyo caasinnimo, kuwaasina waa kuwa hanuunsan.
8. Waa fadliga (siinta) Alle iyo naxariistiisa, Alle na wax walba waa ogyahay, waana falsame.
9. Hadday laba qolo oo mu'miniinta ah dagaallamaan heshiisiya dhexdooda, hadday midu ku xadgudubto tan kale la dirira tan xadgubtay intay amarka Alle uga noqoto (xaqa aqoonsato), hadday u noqotana si caddaalad ah u wanaajiya dhexdooda una garsoora, Alle wuxuu jecel yahay kuwa garsooree.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهْلِئِهِ فَتُصِِحُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَدِيمِينَ ﴿٦﴾

وَءَعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّشِدُونَ ﴿٧﴾

فَضَلًا مِّنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَغَتْ إِحْدَهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقْتُلُوا الَّتِي تَبَغَىٰ حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾

10. Mu'miniintu waa uun walaalo, ee wanaajiya walaalihiin dhexdooda, Alle na ka dhawrsada, waxaad u dhawdihiin inuu idiin naxariistee.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا
بَيْنَ أَخْوَابِكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

Ruuxa mu'minka ah waa inuusan maqlin kutidhi kuteen iyo sheeko, si uusan dad kale meel ugaga dhicin, markaasna nidaamo iyo shallayto ugu dambayn, waase in wax la hubsadaa, kitaabka Alle iyo sunnada Nabigana la raaco, lana toosnaado oo xumaanta iyo gaalnimada laga fogaado, si mu'min dhab ah loo noqdo, dadka mu'miniinta ahna waa walaalo, waana inay is jeclaadaan isna gargaaraan, siduu Nabigu (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeele) yidhi: «muslimku waa walaalka muslimka, yuuna dulmiyin, yuunana dhiibin», cidda gardaranna la qabto wanaagna mu'miniinta dhexdooda la yeelo illeen waa walaalee. [Al-Xujuraat: 6-10].

11. Kuwa xaqa rumeeyow yuuna yasin ragna rag (kale) waxay u dhawdahay inuu ka khayr badan yahaye, haweenna yayna haween yasin waxay u dhawyihiin inay ka khayr badan yihiine, hana ceebeynina naftiinna, hana isugu dhawaaqina naanays xun, waxaa xun magaca faasiqnimada iimaan kadib, ciddaan tawbad keeninna waa daalimiin.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرُونَ مِنْ
قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ
وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءِ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ
خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا
تَنَابَزُوا بِاللُّغَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقِ
بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ فَأُولَٰئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾

12. Kuwa xaqa rumeeyow ka dhawrsada wax badan oo mala ah, maxaa yeelay malaha qaarkiis waa dambi, hana is jaasuusina, qaarkiinna qaar yuusan xamannin, miyuu jecel yahay midkiinna inuu cuno hilibka walaalkiis oo mayd ah, waad neceb tihiin arrintaa, Alle na ka dhawrsada waa tooba aqbale naxariistee.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ
الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا
وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّبُ
أَحَدِكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا
فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ
رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

13. Dadow waxaan idinka abuuray lab iyo dhaddig, waxaana idinka yeellay shucuub iyo qabiilooyin si aad isu aqoonsataan, ruuxase ugu sharaf badan Alle agtiisa waa ka idiinku dhawrsasho badan, Alle na wax walba waa ogyahay.

يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِّن ذَكَرٍ
وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَاهُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ
لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ
أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

Aayadahani waa aayado la yaab leh, oo mu'miniinta ku toosin kuna hanuunin waddada wanaagsan, ugana digi jidka xun sida xaqiraadda, yasidda, naanays xun isugu yeedhidda, is ceebeynta, tuhunka, malaha badan, iyo isjaasuusidda, dhammaan waxyaalahaasuna waa wax ku xun diinta islaamka, ruuxa mu'minka xaqa ahna waa inuu ka fogaadaa dhibka walaalihiisa muslimka iyo xumayntiisa siduu Nabigu yidhi (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): «ruuxa muslimka ah waa ka xaaraan muslimka, xoolihiisa, sharaftiisa iyo dhiiggiisaba, waxaana shar ugu filan ruux inuu xaqiro walaalkiisa muslimka ah». Waxaa wariyay abuu Daawuud iyo Tirmidi. [Al-Xujuraat: 11-13].

14. Waxay dheheen ree baadiyihii carbeed waan rumaynay (xaqa), waxaad ku dhahdaa maydaan rumaynin, laakiin dhaha waan hoggaansannay, iimaankuna wali quluubtiinna ma galin, haddaadse adeecdaan Alle iyo Rasuulkiisa kama nusqaamiyo camalkiinna waxba, Alle na waa dambi dhaafe naxariista.
15. Kuwa mu'miniinta ah waa kuwa uun rumeeyay Alle iyo Rasuulkiisa oon shakiyin, kuna jahaada xoolahooda iyo naftooda jidka Alle dartiis, kuwaasi waa kuwa runlowga ah.
16. Waxaad dhahdaa ma Alle ayaad u sheegeysaan diintiinna isagoo og waxa samaawaadka iyo dhulkaba ku sugan, Alle na wax walba waa ogyahay.

* قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَأَمَّا قُل لَّمْ تُؤْمِنُوا
وَأَلَكِن قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ
الْإِيمَنُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِّنْ أَعْمَالِكُمْ
شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَأَمَنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ
هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾

قُلْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾

17. Waxay kugu mannaysan inay islaameen, waxaad dhahdaa haygu mannaysannina islaamkiinna, Alle ayaa manna idinku leh inuu idinku hanuuniyay iimaanka haddaad run sheegeysaan.
18. Alle waa ogyahay waxa samaawaadka ku maqan iyo dhulkaba, Alle na waa arkaa waxaad camal falaysaan.

يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُوا
عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ
أَنْ هَدَيْتُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿١٧﴾

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

Xaq rumaynta iyo Alle aqoontu ma aha wax ruux walba iska sheegan, ee waxay u baahan tahay camal fal iyo iimaan dhab ah, waana inaan la noqonin kuwo daahirka ka muslin ah hoostana aan iimaanku qalbigooda xoog ku yeelan, sida kuwa aayaddu sheegeyso. Mu'minka runta ah waa ka xaqa si dhab ah u rumeeyay shakina galin, xoolihiisa iyo naftiisana jidka Alle ugu jihaada, cid walbana Alle waa ogyahay wuxuu yahay umana baahna in looga warramo, illeen isagaa wax walba oge, islaamnimaadana cidna ha ku mannaysan adaaba Alle kuu sama falaye markuu kugu hanuuniyay jidka toosan, isagaana manno kugu leh. Siduu Nabigu yidhi (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): ansaareey miyaanan idin helin idinkoo baadi ah oo Alle igu kiin hanuuniyay iyo idinkoo kala tagsan oo Alle igu kiin kulmiyay, ood caydh ahaydeen oo Alle igu kiin hodmiyay, markuu hadal dhahaba waxay dhahayeen: Alle iyo Rasuulkiisa yaa manno leh. Bukhaari iyo Muslim. [Al-Xujuraat: 14-18].

Suurat Qaaf

سُورَةُ الْقَافِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay quraanka sharafta leh (in dadka la soo bixin).
2. Waxayse la yaabeen inuu u yimid dige ka mid ah oy markaas dheheen gaaladii kan waa wax la yaab leh.
3. Ma markaan dhimanno oon carro noqonno yaa nala soo celin, taas waa soo celin fog.
4. Waan ognahay waxa dhulku ka cunay jidhkooda, agtannada waxaa yaalla kitaab koobay wax walba, oo ilaashan.
5. Waxaybase beeniyeen xaqii markuu u yimid, waxayna ku sugan yihiin xaal qasan.
6. Miyayna eegin samada korkooda ah sidaan u dhisnay una qurxinay ayna duleella u lahayn.
7. Dhulkana waan waasicinnay waxaanna ku sugnay buuro, waxaanna ka soo bixinnay

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ ﴿١﴾

بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنذِرٌ
مِّنْهُمْ فَقَالَ الْكٰفِرُونَ هَذَا شَيْءٌ

عَجِيبٌ ﴿٢﴾

أءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذٰلِكَ رَجْعٌ

بَعِيدٌ ﴿٣﴾

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ

وَعِنْدَنَا كِتٰبٌ حٰفِیْظٌ ﴿٤﴾

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي

أَمْرٍ مَّرِیْجٍ ﴿٥﴾

أَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ

بَنَيْنَاهَا وَرَزَقْنَاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ﴿٦﴾

وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ

وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِیْجٍ ﴿٧﴾

dhexdiisa nooc kasta oo quruxsan.

8. Inay garansiin iyo waano u noqoto ruux kasta oo addoon Alle oo toobad keen badane ah.

تَبَصَّرَةٌ وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنتَبٍ ﴿٨﴾

Suuraddani waa suurad la yaab leh oo kulmisay abuuridda khalqiga, soo bixinta, xisaabta, jannada, naarta, wanaag marinta, ciqaaabta, rajo galinta iyo cabsi galintaba. Alle na wuxuu quraanka ugu dhaartay in waxa suuraddu sheegeyso xaq yahay, Alle na wax kama cajiso, soo bixinta dadka iyo kulminta xubnohoojiina awood buu u leeyahay, maxaa yeelay wax walba waa ogyahay, waana kan inoogu nimceeyay cirka korkeenna ah ee quruxda badan iyo dhulka uu inoo waasiciyay ee aan ku dul noollahay wax kasta oo wanaagsanna inooga soo bixiyay, si ay waano, Alle aqoonsi iyo toobad keen innoogu noqoto, waana arrin Alle lugu mahadiyaa. [Qaaf: 1-8].

9. Waxaan ka soo dajinnay samada biyo barakaysan oon ku soo bixinnay beero iyo midho la goosto.
10. Iyo geedtimireed dheer oo fidsan oo leh fiido wax ka soo dhashaan oo is dul saaran.
11. Si addoommada Alle loogu irsaaqo, biyahaana waxaan ku noolaynay magaalo dhimatay, saasayna soo bixintu tahay.
12. Kuwa reer makaad hortooda waxaa xaqii beeniyay qoomkii (Nabi) Nuux iyo Rasi dadkeedii iyo Thamuud.
13. Iyo ree Caad iyo Fircoon iyo (Nabi) Luud walaalihiis (qoomkiisii).
14. Iyo kayntii dadkeedii (Nabi) Shucayb qoomkiisii) iyo qoomkii Tubbac, dhammaantood waxay

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ﴿٩﴾

وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ ﴿١٠﴾

رَزَقًا لِّلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً كَآيَاتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ ﴿١١﴾

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّيْسِ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾

وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾

وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٤﴾

beeniyeen rasuulladdi, waxaana ku dhacay wixii Alle ugu goodiyay (ciqaabtii).

15. Ma waxaan ka noognay abuuriddii hore, waxayse shakisan yihiin abuuridda cusub (soo bixinta).

أَفَعَيَّبْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبِيسٍ
مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

Ilaaheen nicmadiisu waa badan tahay, waxaana ka mid ah roobka uu ku soo bixiyi cunnada kala duwan, si khalqiga Alle ugu noolaadaan, una nooleeyo magaalo abaarowday oo dhimatay, si ay daliil ugu noqoto dadka soo bixinta qiyaame, maxaa yeelay kama darra abuuriddii hore siduu Alle ku yidhi hadalkiisa qudsiga ah: «waxay dhihi banii'aadamku iima soo celinayo Alle siduu iyo billaabay, abuurka horana iigama fududa soo celinta». Bukhaari ayaa wariyey.

Xaqdiidayaashu ma aha wax cusub iyo wax ku gaar ah kuwii Nabiga beeniyay, ee waxaa Nabiyadoodii iyo rasuulladoodii beeniyay gaalo badan oo hore, waxaase ku dhacday halaag, waxaana dhulkii u hadhay xaqii Alle ee Nabiyadu u yeedhayeen. [Qaaf: 9-15].

16. Dhab ahaan yaan u abuuray insaanka (dadka) waana ognahay waxay naftiisu ku waswaasin annagaana uga dhaw xididka dhuunta.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلَّمَ مَا
تُوسَّوْسُ بِهِءَ نَفْسَهُ وَخَنَ أَقْرَبُ إِلَيْهِ
مِّنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾

17. Markay la kulmi (oo qori) malaa'igta ilaalinaysa qofka oo midigta iyo bidixda ka fadhida (hadalkiisa iyo falkiisa).

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ
الشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾

18. Wax kastoo uu ku hadlo waxaa la jooga raqib (xaafida) iyo catiid xaadira (oo qori).

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ
عَتِيدٌ ﴿١٨﴾

19. Waxaa u yimid sakaraadkii geerida si dhab ah waanataas geeridaad ka cararaysay.

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا
كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾

20. Suurkii (qiyaamana) waa la afuufi waana maalin laysu yaboohay (oo sugan).

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾

21. Naf walba way iman iyadoo malag hoggaamin midna ku marag furi.
22. Waxaana loo odhan waad halmaansanaydeen arrintan (qiyaamada) waxaanna kaa faydnay daboolkii, araggaaguna maanta waa xoog badan yahay.
23. Malaggii la xidhiidhayna wuxuu dhihi waa kan waana darban yahay, (kii lay xilsaaray).
24. Markaasaa lugu dhihi ku tuura naarta jahnnamo gaalnimo badane madax adag dhammaantiis.
25. Oo khayrka reebid badan gardarraaloowna ah shakilowna ah.
26. Ee Alle miciisa ilaah kale yeelay, ku tuura caddibaad daran.

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ
وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾

لَقَدْ كُنْتُمْ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا
فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ
حَدِيدٌ ﴿٢٢﴾

وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَىٰ عَيْنِي ﴿٢٣﴾

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾

مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾

الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ
فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾

Dadka Alle ayaa abuuray, malaa'igna wuu u diray wax kastoo la camalfalana way qoraysaa Alle na waa ogyahay, dadkana waxaa ka dambeeya sakaraadka geerida, suurka qiyaamaha iyo xisaab, saa darteed waa in loo darbadaa siduu Nabigu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): sidee u raaxaysan isagoo malaggii suurka afka uu saaray wajigana uu leexiyay uuna sugi in la idmo, markaasay dheheen Rasuulki Allow seen dhahnaa, markaasuu yidhi: dhaha: Alle ayaa kaafiyahannaga ah wakiilna isagaa u wanaagsan, Allaah ayaan tala saarannay. Tirmidi. [Qaaf: 16-26].

27. Saaxiibkiisii (shaydaankiisii) wuxuu dhihi Rabbigeenow anigu ma dhuminnin laakiin isagaa baadi fog ku sugnaa.

* قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْعَمْتُهُ
وَلَكِن كَأَن فِي ضُلُكٍ بَعِيدٍ ﴿٢٧﴾

28. Alle wuxuu dhihi ha ku murmina agtayda waan idiin hormariyay gooddigii.
29. Hadalna agtayda laguma baddalo mana dulmiyo addoommada.
30. Xusuusta maalinta aan u dhahayno naarta jahannama ma buuxsantay, oo markaa ay dhihi wax ma la ii siyaadin.
31. Jannadiina loo soo dhaweeyo kuwii dhawrsaday iyadoon ka fogayn.
32. Waxaasina waa wixii loo yaboohay ruux kasta oo tawbadkeen badan oo dhawrid badan (ballanka Alle).
33. Ruuxii Allaha Raxmaan ah ka yaaba isagoon arkaynin, oo la yimaada qalbi toobadkeen badan.
34. Waxaa lugu dhihi ku gala jannada nabdgalyo waana maalintii waariddee.
35. Jannada waxay ka heli waxay doonaan, agtannadana waxaa ah siyaado (in Alle la arko).
36. Immisa ummadood ayaan halaagnay reer makaad ka hor oo kana xoogbadan iyagoo dhulka ku gagaddoomay, meel Alle looga cararana ma jirto.

قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُمْ
إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ﴿٢٨﴾

مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَمٍ
لِّلْعَبِيدِ ﴿٢٩﴾

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ
هَلْ مِن مَّزِيدٍ ﴿٣٠﴾

وَأَزَلَّتْ الْجَنَّةُ لِّلْمُتَّقِينَ عَبْرَ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾

هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ
حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾

مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ
بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ ﴿٣٣﴾

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ
مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِن
مَّجِيسٍ ﴿٣٦﴾

37. Waxaasina waa waanada ruuxii qalbi leh ama wax dhagaysan isagoo qalbigiisu joogo.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ
أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾

Saaxiibka xun wuu ku luggooyin, wuuna ku dhumin, marka dhib kugu dhacana wuu kaa tagi kaana carari sida shaydaanka, Alle na wax walba waa ogyahay muranna agtiisa ma yaallo, maxaa yeelay horuuba wax walba u caddeeyay cidnana ma dulmiyo, naarta jahannamana (Alle ha naga koriyee) waxay codsan in loo kordhiyo ehelkeeda, jannana waxaa loo soo dhaweyn kuwii Allahood dhabnimo uga yaabay, xumaantana ka dhawrsaday, ruuxii Alle oqoon ah, toobadna keena waxaa lagu abaal marin janno wax walba uu ka heli. Ee waa in lagu waana qaato ummadihii hore iyo waxay ku dambeeyen, xumaantana laga fogaado illeen Alle wax ka fakan kara ma jiree. [Qaaf: 27-37].

38. Dhab ahaan annagaa samaawaadka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya ku abuuray lix maalmood, wax daal ahna nama taabannin.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ
لُغُوبٍ ﴿٣٨﴾

39. Ku samir (Nabiyow) waxay sheegayaan, Alle na u tasbiixso adigoo ku mahadin qorrax soo bax ka hor iyo dhicidda ka hor.

فَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
الْعُرُوبِ ﴿٣٩﴾

40. Habeenkana qaar u tasbiixso iyo sujuudda dabadeed.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَرَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾

41. Dhagayso maalinta uu ka dhawaaqi mid dhawaaqa meel dhaw.

وَأَسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَّكَانٍ
قَرِيبٍ ﴿٤١﴾

42. Waa ay maqli qaylada oo dhab ah, waana maalinta soo bixidda.

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ
الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾

43. Annagaa waxna noolaynna waxna dilla, xaggannagaana loo soo ahaan.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِيهِمُ وَيُمِيتُهُمْ وَإِلَيْنَا
الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾

44. Maalinta dhulku ka dillaaci iyagoo dagdagi, taasina waa soo kulmin noo fudud.

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ
حَشْرٌ غَلِيظٌ ﴿٤٤﴾

45. Annagaa og waxay dhihi, aduguna ma tihid mid qasbi oo xoog ku islaamin ee ku waani quraanka ruuxii Alle waciidkiisa (gooddigiisa) ka yaabi.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ
وَعِيدِ ﴿٥٥﴾

Cirka iyo dhulka iyo waxa khalqi ah ee ku dhexnoolba Alle ayaa abuuray, wax daaliyana ma jiro, waxaase loo baahan yahay ku xidhnida Alle adkaysi iyo cibaadadiisa oo la badiyo habeen iyo dharaarba. Maxaa yeelay waxaa imaan maalin dadka la kulmin oo qayla daran ka kor dhawaaqi, qubuurahana ay si dagdag ah uga soo bixi, Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): “anaa ugu horrayn ruux dhulku ka dillaaco”. Waxaa wariyay Muslim.

Alle ayaana wax nooleeya waxna dila, dadkuna isagay u ahaan, wax walbana waa u fudud yahay, waase in dadka la waaniyo si quruxsanna wax loogu sheego, illeen xoog wax kuma hanuinee, hallawna wax ma taree. [Qaaf: 38-45].

Suurat Ad-Daariyaat

سُورَةُ الدَّارِيَّاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay dabaysha (carrada kicisa) kicin.
2. Iyo daruurta xambaarta culayska (roobka).
3. Iyo doonnida sida fudud u socota.
4. Iyo malaa'igta amarka qaybisa.
5. Ee dadow waxa laydiinku goodin waa run.
6. Abaalmarintuna waa sugan tahay.
7. Samada yuu Alle ku dhaartay ee quruxda iyo waddooyinka leh.
8. Ee dadow waxaad ku sugan tihiin hadal is khilaafsan.
9. Iimaankana waxaa laga iilaa ruux dhumay.
10. Waxaana la nacladay beenaalayaasha.
11. Ee ah kuwa xumaantooda (baadinnimadooda) ku dhex hilmaansan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ١ وَالذَّرِيَّتِ ذَرَوًا
- ٢ فَأَلْحَمَلَيْتِ وَقْرًا
- ٣ فَأَلْجَرِيَّتِ يُسْرًا
- ٤ فَأَلْمَقْسَمَتِ أَمْرًا
- ٥ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ
- ٦ وَإِنَّ الدِّينَ لَوْ قَعٌ
- ٧ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ
- ٨ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ
- ٩ يُؤَفِّكُ عَنْهُ مَنَ أُوْفِكِ
- ١٠ فُتِيلَ الْخَرَّصُونَ
- ١١ أَلَّذِينَ هُمْ فِي عَمْرَةٍ سَاهُونَ

12. Waxay waydiin goorta abaalmarinta (qiyaamada).
13. Waana maalinta naarta lagu gubi.
14. Laguna dhihi dhadhamiya caddibaaddii aad dadajisanayseen.

يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ ﴿١٢﴾

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ ﴿١٣﴾

ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

Sida aayado badan sheegeen Alle wuxuu ku dhaartaa wax badan oo khalqigiisa ka mid ah. Xaqna wuu u leeyahay, waxayna ku tusin adkaynta waxa la sheegi, sida qiyaamada, xisaabta iyo abaalmarinta.

Jidka toosanna waxaa ka leexda kuwa xaqa isu diida ee beenaalayaasha ah, xumaantana dhexdabaasha, qiyaamada iyo soo bixintana si xun u waydiya, waxaase lagu abaalmarin naar daran, saas daraadeed waxaa waajib ah in jidka toosan la qaado ee jannada aadaya, jidka xunna laga leexdo ee jahannama u baxa. [Ad-Daariyaat: 1-14].

15. Kuwa dhawrsaday waxay ku sugnaan jannooyin iyo ilo.
16. Iyagoo qaadan waxa Alle siiyay, maxaa yeelay waxay ahaayeen horay kuwo wanaag fala.
17. Waxayna ahaayeen kuwo wax yar habeenkii seexda.
18. Waagana way dambi dhaaf waydiisanayeen.
19. Xoolohoodana xaq bay ku leeyihiin kuwa waydiista iyo ka dhibaataysan (ee rizqiga laga hoojiyay).
20. Dhulkana waxaa ugu sugan calaamooyin kuwa wax yaqinin.
21. (abuuridda) naftiinna (calaamooyin ayaa idinku

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾

عَاخِذِينَ مِمَّا آتَتْهُمْ رَبُّهُمْ إِنْهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ النَّبِيِّينَ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَعْجِرُونَ ﴿١٨﴾

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ
وَالْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٢٠﴾

وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾

sugan), miyaydaan arkaynin (waana qaadasho).

22. Samada yuuna jiraa risqigiinnu iyo waxa laydiin yaboohi.
23. Allaha cirka iyo dhulka yaan ku dhaarannaye waxa quraanku sheegi waa sugan yahay sida hadalkiinna oo kale.

Sama fale Alle wuxuu ka abaalmaryaa wanaag iyo janno, waxaana ka mid ah kuwa habeenkii cibaadaysta dadkoo hurda', siduu Nabigu yidhi (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) «dadow wax quudiya, qaraabadana xidhiidhiya, salaantana faafiya, habeenkiina tukada dadkoo hurda jannada aad ku gasheen nabadgalyee». Tirmidi iyo Ibnu Maajah.

Iyo kuwa aroorta Alle dambi dhaaf warsada, xoolohoodana xaq ka bixiya, kuna waana qaata dhulka iyo naftoodaba, sida oo kale cirka siduu Alle u habeeyay. Saa daraadeed waa in Alle laga yaabo wuxuu ballanqaadayna la rumeeyo illeen waa dhab sida hadalkoodde. [Ad-Daariyaat: 15-23].

24. Ma ku soo gaadhay warkii martidii (Nabi) Ibraahiim ee sharafta lahayd.
25. Markay salaameenna, isna uu salaantii ka celiyey kuna yidhi waxaad tihiin kuwo aan la oqoonnin.
26. Markaasuu aaday ehelkiisii lana yimid dibi shilis (oo cayilan, una gawracay).
27. Una soo dhaweeyay isagoo ku leh maxaad u cuni waydeen.
28. Wuxuuna naftiisa ka kasay cabsi xaggooda ah, waxayna ku dheheen ha cabsanin, waxayna ugu bishaareeyeen wiil cilmi yeelan.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقُّ مِثْلِ مَا أَنْتُمْ تَنْطِقُونَ ﴿٢٣﴾

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٤﴾

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾

فَرَاغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ وَبَشِّرْهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٢٨﴾

29. Markaasay soo qaabishay haweenaydiisii iyadoo qaylyi wajigana garaaci, waxayna tiri: ma habar madhalays ah (yaa wax dhali).
30. Waxayna ku dheheen sidaasoo kale ayuu yiri Rabbigaa, Alle na waa mid fal san oo wax walba og.
31. (Nabi Ibraahim) wuxuu ku yidhi xaalkiinnu see yahay kuwayohow la soo diray.
32. Waxayna dheheen waxaa lanoo soo diray qoon dambiilayaal ah.
33. Si aan ugu soo dirro korkooda dhagaxyo dhoobo (kulul).
34. Oo Alle agtiisa loogu calaameeyay kuwa xadgudbay.
35. Markaasaan ka bixinnay kuwii mu'miniinta ahaa oo ku dhex jiray.
36. Kamana aannaan helin waxaan hal guri oo muslin ah ahayn.
37. Waxaanna kaga tagnay dhexdeeda calaamad (ay ku waana qaataan) kuwa ka cabsan caddibaad daran.

فَأَقْبَلَتْ أَمْرًا تُهْوَى فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ
وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ
الْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

* قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا
الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ ﴿٣٣﴾

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾

فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ
الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾

Qisada Nabi Ibraahim iyo martidiisa waxay kaloo ku soo ardoortay suuradda huud iyo alxijr, martisoorka iyo is xurmayntuna waa dabeecad wanaagsan oo diinta islaamku farayso sida qisadana ka muuqata. Waxaa kale oo aayaduhu caddeeyeen in Alle awooddiisu baaxad-wayn tahay, oo cid duq ah iyo midaan dhali jirinba carruur ka beero, taasina waa naxariista Alle iyo deeqdiisa. Tan kale waa in Alle la oqoonsado luguna waana qaato tusaalooyinkiisa si uu inooga nabadgaliyo caddibaad daran. [Ad-Daariyaat: 24-37].

38. (Nabi) Muusana calaamo lagu waana qaatuu ahaa markaan u dirray fircoon isagoo wata xujo cad.
39. Wuuna jeedsaday isagoo la jira colkiisii, wuxuuna ku yidhi waa saaxir ama waa waalan yahay.
40. Markaasaan qabannay (ciqaabnay) isaga iyo askartiisiiba, waxaana ku tuurray badda isagoo la dagaalay.
41. Ree Caadna (calaamo lagu waana qaato yaa ku sugan) markaan ku dirray dabayl wax halaagta.
42. Wax kasta oy martana ka dhigi wax tirtiran.
43. Ree Thamuudna (calaamo lagu waana qaato yaa ku sugan) markii lagu yidhi raaxaysta ilaa waqti.
44. Waxayna iska kibriyeen amarkii Alle, waxaana qabtay qaylo daran iyagoo eegi.
45. Mana ayna karin kicid, isumana ayna gargaarin.
46. (Nabi) Nuux qoomkiisiina waa halaagnay, waxayna ahaayeen kuwo faasiqiin ah.

وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

فَتَوَلَّىٰ بِرُكْبَيْهِ ۖ وَقَالَ سَجَرٌ أَوْ
مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ
وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ
الْعَاقِمَةَ ﴿٤١﴾

مَا تَدْرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا
جَعَلْنَاهُ كَالرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾

وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ
حِينٍ ﴿٤٣﴾

فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذْنَا
الضَّلْعَةَ ۖ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾

فَمَا اسْتَظَلُّوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا
مُنْتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾

وَقَوْمٌ نُوِّجَ مِنْ قَبْلِ إِيْنَهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾

Aayadahani waxay ka qisoon ummadihii hore ee beeniyay nabiyadoodii iyo rasuulladoodii iyo sida Alle u halligay markay xaqa diideen, waana wax lagu waana qaato lagana fogaado camalkoodii oo kale, waxay kaloo aayaduhu

caddayn in la ciqaabi dulmiile oo dhan, sida loo ciqaabay Fircoon iyo wixii la mid ahaa.

Waxaase taas u sii dheer caddibaaddii aakhiro ee wayneyd. [Ad-Daariyaat: 38-46].

47. Samada annagaa ku dhisnay xoog, waana waasicinnay.
48. Dhulkana waan gogollay cid wax gogoshana annagaa u fiican (Alle).
49. Wax walbana waxaan ka abuuray laba nooc, si aad ugu waana qaadataan.
50. Ee Alle u carara (toobad keena), waxaana idiin ahay dige cade (muuqda).
51. Hana yeelina Alle miciisa ilaah kale, waxaan idiin ahay dige cade.
52. Xaalku waa saas, gaaladii reemakaad ka horreysayna markastoo rasuul u yimaado waxay dhihi jireen waa saaxir ama waa waalan yahay.
53. Miyay isu dardaarmeen arrintaas, waase qoom xadgudbay.
54. Ee Nabiyow iskaga jeedso xaggooda, ma tihid mid la dagaaliye (Alle agtiisa).
55. Ee wax waani, waanaduna waxay anfici mu'miniintee.

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمُهَيِّدُونَ ﴿٤٨﴾

وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾

فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ ﴿٥٠﴾

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥١﴾

كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجُنُونٌ ﴿٥٢﴾

أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

Cirka iyo dhulkuba waxay ku ahaadeen amarka Alle, isagaana abuurkooda hagaajiyay, wax walbana Alle wuxuu ka abuuray lammaane (lab iyo dhaddig)

sida uu u abuuray laba kala gaddisan, bad barri, macaan khadhaadh, habeen dharaar, lab iyo dhaddig iyo wixii la mid ah, wuxuuna u abuuray inuu ku intifaaco dadku, kuna waana qaato darteed, oo ay Alle xaggiisa u jeedsadaan, taasoo ah daacadiisa, iyo in isagoo kaliya la caabudo lagana fogaado falkii iyo hadalkii xumaa; ee kuwii hore ee xumaa. [Ad-Daariyaat: 47-55].

56. Jinni iyo insi waxaan cibaadadayda ahayn uma abuurin.
57. Kamana doonaayo risqi, iyo inay i quudiyaan.
58. Illeen Alle umbaa ah arsuqe xoogbadane.
59. Kuwii dulmiilowga ahaa waxaa u sugnaaday qayb (ciqaab ah) oo la mid ah tii saaxiibbaddoodii (ka horreeyey) ee ha dadajisannin.
60. Halaag wuxuu u sugnaaday kuwii gaalobay maalintoodii (qiyaame) ee loogu yaboohay.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ ﴿٥٧﴾

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٩﴾

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ﴿٦٠﴾

Aayadahan waxay caddayn in Alle u abuuray addoommadiisa inay caabudaan kaliya, ee uusan uga baahnayn wanaag iyo quud midna, «cibaadadana» waa sida ashahaadada, salaadda, sakada, soonka, xajka, jahaadka, amaanada, runta, deeqsinnimada iyo ku dhaqanka siday diintu farayso liibaanna lagu gaadho, aakharo iyo adduunba. Alle na wuxuu ku yidhi hadalkiisii qudsiga ahaa: (ibnu Aadamow cibaadadayda u kali noqo laabtaada aan ka buuxiyo hodontinnimee, faqrigana aan kaa awdee. Haddaadan sidaa falin laabtaada waxaan ka buuxin shuqul, faqrigana kaa awdi maayo). Waxaa wariyay imaamu Axmad iyo Tirmidi iyo Ibnu Maajah.

Waana in la ogaado in dulmiilowgu uu mari waddadii kuwii ka horreeyay ee daalimiinta ahaa, halaag iyo balaayana waxay u sugnaan maalinta qiyaame gaalo. [Ad-Daariyaat: 56-60].

Suurat Ad-Duur

سُورَةُ الطُّورِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Alle wuxuu ku dhaartay) duurisiina.
2. Iyo kitaabka la dhigay.
3. Oo ku qoran warqado la fidiyay.
4. Iyo gurigii cammirraa (beytulmacmuur).
5. Iyo saanqaafka la koryeelay (cirka).
6. Iyo baddii la kululeeyay.
7. Ee caddibaadda Alle waa wax dhici (sugan).
8. Wax celinna ma jiro.
9. Waxay dhici caddibaaddaas maalinta samadu wareegi.
10. Buuruhuna socon.
11. Halaagna waxaa iska leh maalintaas kuwa xaqa beeniyay.
12. Ee ah kuwa tiimbashada xumaanta ku dhex ciyaari.
13. Maalinta naarta xoog loogu tuurina (waxaa lagu dhihi).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورِ ①

وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ ②

فِي رَقٍّ مَّنْشُورٍ ③

وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ④

وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ⑤

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ⑥

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ⑦

مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ ⑧

يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ⑨

وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ⑩

فَوَيْلٌ لِلْمُكَذِّبِينَ ⑪

الَّذِينَ هُمْ فِي حَوْضٍ يَلْعَبُونَ ⑫

يَوْمَ يُدْعُونَ إِلَى نَارٍ جَهَنَّمَ دَعَاً ⑬

14. Waatan naartii aad beenin jirteen.
15. Ma sixirbaa, mase waxbaydaan arkayn.
16. Gala, ama samra ama ha samrinee, waa isugu kiin mid, waxaa uun laydinka abaalmarin waxaad camal falayseen.

Alle wuxuu ku dhaaran makhluuqaadkiisa ku tusin qudradiisa, sida buurta duurisina; kitaabka la dhawray, quraanka, beytulmacmuur, cirka, dhulka, badda iyo wixii la mid ah, intaas oo dhanna waxaa lagu xoojin in ciqaabta Alle oo uu xumaanlowga u darbay sugan tahay, wax reebina uusan jirin, maalinta qiyaamana xaq diidayaasha lagu abaal marin ciqaab daran, maxaa yeelay waxay ku madax adkaadeen oo dabbaasheen wabigii xumaanta, Allena ma dulmiyine iyagaa is dulmiyay. [Ad-Duur: 1-16].

17. Kuwa Alle ka dhawrsaday waxay gali jannooyin iyo nicmo.
18. Iyaga oo ku raaxaysan waxa Alle siiyay, Rabbigoodna wuxuu ka dhawray caddibaadda jaxiimo.
19. (Waxaana lagu dhihi) cuna oo cabba idinkoo shifaysan camalkiinnii dartiis.
20. Idinkoo ku dangiiga sariiro la safay, waxaana la xiriirin haween janno (xuuralcayn).
21. Kuwa xaqa rumeeyay ee caruurtooduna iimaanka ku raacday waxaannu haleeshiin carruurtooda (darajada iyo naxariista), camalkoodana waxba kama nusqaaminayno, ruux walbana wuxuu kasbaday yuu u rahmanaan «u xidhnaani».

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾

أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾

أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا
سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُحْزِنُونَ مَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

إِنَّ الْمُنَاقِبِينَ فِي جَنَّتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾

فَكَهَيْبٍ بِمَا آتَيْنَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَّهْمُ رَبُّهُمْ
عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١٨﴾

كُلُوا وَأَشْرَبُوا وَهَيْبًا بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

مُتَّكِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ
بِحُورٍ عِينٍ ﴿٢٠﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ
أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ
عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ
رَهْبٍ ﴿٢١﴾

22. Waxaannu u badinnay faakiho iyo hilib oo ah waxay jecel yihiin.
23. Waxayna isku siin jannada dhexdeeda (iyagoo sheekeysan) weel (khamra macaani) ka buuxdo, oon hadal xun iyo dambi midna lahayn.
24. Waxaana u adeegi wiilal aad mooddo jawhar la dhawray.

وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفُلْكِهٖ وَلَحْمِ مِمَّا
يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾

يَتَنَزَّعُونَ فِيهَا كَأَسَا لَا لَعُوَ فِيهَا وَلَا
تَأْنِيْمٌ ﴿٢٣﴾

* وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ
لُؤْلُؤُ مَكْنُونٌ ﴿٢٤﴾

Kuwa Alle caabuda xumaantana ka dhawrsada wuxuu Alle ku abaalmarin janno iyo wanaag, iyaga iyo carruurtoodii xaqa rumeeyayba, siduu Dabaraani ka wariyay Ibna Cabbaas inuu yidhi: waxaan u malayn Nabigu «ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee» inuu yidhi: (marka ruuxu jannada galo yuu warsadaa labadiisii waalid iyo haweenaydiisii iyo carruurtiisii markaasaa la dhihi ma ayan gaadhin darajadaada, markaasuu dhihi: Allow waxaan u camal falay naftayda iyo tooda, markaasaa la fari in la haleeshiiyo). Camal cid fashayna lagama nusqaamiyo, waxay ehlu jannuhu doonaanna waxay ka heli dhexdeeda, muran, hadal xun iyo dambina ma yaallo jannada dhexdeeda, ee waa uun wanaag nicmo iyo raaxo. [Ad-Duur: 17-24].

25. Qaarkood (ehlu-jannaha) yaa qaarka kale qaabila iyagoo wax is waydiin.
26. Waxayna isu dheheen waxaan ahayn horey adduunkii kuwo ehelkoodii dhexdiisa ku cabsada.
27. Alle ayaase nagu manaystay (dambi dhaaf), wuxuuna naga dhawray caddibaadda samuumka (jahannama).
28. Waxaan ahayn horay kuwo barya Alle, Ilaahayna waa baarri naxariista.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ
يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلَ فِي أَهْلِنَا
مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَدْنَا عَدَابَ
السُّمُومِ ﴿٢٧﴾

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلَ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ
الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

29. Ee waani (Nabiyow dadka), nicmada Rabbigaa darteed ma tihid wax sheege iyo waalane midnee.
30. Mise waxay dhihi waa gabayaa ee aan la sugno geerida.
31. Waxaad dhahdaa suga anna waan idin la sugiye.
32. Mise caqligooda (xun) yaa saas (in ay u hadlaan) faray, ma aha ee waa qoom xadgudbay.
33. Mise waxay dhihi isagaa abuurtay (quraanka), mayae waxba ma ayan rumeynin.
34. Ha la yimaadeen hadal la mid ah hadday run sheegi.

فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ
وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِ رِبِّ
الْمُنُونِ ﴿٣٠﴾

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِّنْ
الْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلُهُم بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ
طَاعُونَ ﴿٣٢﴾

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ إِنْ كَانُوا
صَادِقِينَ ﴿٣٤﴾

Ehlu-jannaha Alle ayaa u nicmeeyay, waxayna ku kulmi jannada dhexdeeda iyagoo is warsan dhibaataadii adduunka iyo say Alle uga caabsan jireen iyo siduu ugu naxariistay wanaagna ugu mannaystay, maxaa yeelay Ilaahay waa samafale, tan kale Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) waa raxmad Alle soo diray, jirro, waalli, iyo wax xumaan ahna ma qabo, quraankuna waa kalaamkii Alle, haddii kale ha keeneen gaaladu iyo beenaalayaashu wax hadalkii la mid ah ama ku soo dhaw, lagama yaabo taasna waligeed. [Ad-Duur: 25-34].

35. Mise waxaa la abuuray, abuure la'aan, mise iyagaa abuuray (naftooda).
36. Mise iyagaa samaawaadka iyo dhulka abuuray, saas ma aha ee wax ma ayan yaqiininin.
37. Mise agtoodaa khayraadka Alle yaallaa, mise iyagaa xisaabin dadka.

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ
الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا
يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمْ
الْمُصِيطِرُونَ ﴿٣٧﴾

38. Mise waxay leeyihiin sallaan ay wax ku dhageeystaan, ha la yimaado kooda wax dhaagaystay xujo cad.
39. Mise Alle ayaa gabdho u sugnaaday idinkana wiilal.
40. Mise waxaad warsan Nabiyow ujuuro, oo markaas ku cuslaatay.
41. Mise waxa maqanbaa agtooda ah oo ay qoraan.
42. Mise dhagar bay rabaan, kuwa gaaloobay iyagaa dhakran.
43. Mise ilaah Alle ka soo hadhay leeyihiin, Alle ayaa ka fog waxay la wadaajiyeen «ilaahnimada».

أَمْ لَهُمْ سَلْمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلَيَاتِ
مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِّن مَّعْرَمٍ
مُّتَقَلَّبُونَ ﴿٤٠﴾

أَمْ عِنْدَهُمُ الْعَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤١﴾

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ
الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾

أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

Aayadahan waxay waran dilaa ah ku yihiin dhuunta gaalada mulxidiinta ah iyo diinlaawayasha diidi oo inkiri Ilaaheenna wayn ee sharafta leh ee abuuray caalamka iyo wax kasta, kuwaas doqommada ah ee isla waynida ku darsaday waxay inkiri Ilaaheen iyo abuurkiisa. Aayaduhuna waxay la hadli ciddii wax yar oo fikir ah ama caqli ah ku jirto, maxaa yeelay khalqiga, dad leh, cir leh ee dhul leh, ee bad leh ee xiddigo leh ee xayawaan leh waxayna ka baxsanayn saddex xaalo midkood:

1. Inay iska abuurmeen khaaliq abuuray la'aan.
2. Inay iyagu is abuureen naftooda.
3. Iyo in cid kale abuurtay oo ahaysiisay, tan hore iyo tan labaadba waa wax kama jiraan, cid is abuurtayna ma jirto, mid iska abuurantayna ma jirto, wixii wax garad ahna ama caqli lehna saasuu rumaynsan yahay, waxaa soo hadhay tan sadexaad oo ah in cid wax abuurtay jirto oo makhluuqaadka ka duwan, waana arrin dhab ah, waana Ilaaheenna caalamka ahaysiiyay xaggiisana u ahaan, awoodna ku dhammaato, mu'miniintuna ay rumaysan yihiin, wanaagna ku abaalmarin.

Bukhaari iyo Muslim waxay ka wariyeen Jubayr binu Mudhchim inuu yidhi: waxaan maqlay Nabiga oo makhrib akhrin (suuradda) duur markuu gaadhay aayaddan (mise waxaa la abuuray abuure la'aan): qalbigaygu wuxuu u dhawaaday inuu duulo. [Ad-Duur: 35-43].

44. Hadday arkaan goosin ka mid ah samada oo soo dhacaysa waxay odhan waa daruuro is dulsaaaran (madax adayg dartiis).
45. Ee iskaga tag Nabiyow intay kala kulmaan maalinta dhexdeeda lagu halaagi doono.
46. Maalinta ayan dhagartoodu wax u taraynin wax u gargaarana uusan jirin.
47. Kuwa xad gudbay waxaa u sugnaaday caddibaad ka sokaysa (qiyaamada), laakiin badankoodu ma oga.
48. Ee ku samir xukunka Rabbigaa (Nabiyow) annagaa ku ilaalinaynee, kuna tasbiixso oo ku mahadi Allehaa markaad kici.
49. Habeenka qaarkiisna tuko, iyo marka xiddiguhu jeedsadaan.

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا
يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾

فَذَرَهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ
يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا
هُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٤٦﴾

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ
وَلَا كَيْفَ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا
وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَرَ الْجُومِ ﴿٤٩﴾

Madax adaygu gaalo wax u tari mahayo marka ciqaabta Alle timaaddo, khiyaamo, dhagar iyo xumaanna Alle wax kama dhibto, ee waxay wax yeeli cidda la timid uun, adduunkana Alle waa karaa inuu ku ciqaabo xumaanlowga (sida dhacda in badan), aakhirana waa u dheer tahay ciqaabteedii, waxaase Alle Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) faray ummaddiisuna waa la mide inuusan u walbahaarin xumaanlowga ee uu xaqa tusaa, kuna samraa, kaddibna wax kama dhibayso ciddii dhunta, maxaa yeelay Alle ayaa awoodda leh, waana in tasbiixda Alle, mahaddiisa, salaadda iyo ka yaabiddiisana la badiyo si kastoo la yahayba. [Ad-Duur: 44-49].

Suurat An-Najm

سُورَةُ النَّجْمِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Wuxuu ku dhaartay (Alle) xiddiggu markuu hoobto.
2. Ee saaxiibkiin (Nabigu) ma dhumin, xaqana kama leexan.
3. Kamana hadlo hawadiisa.
4. Quraankuna waxaan waxyi Alle ahayn ma aha.
5. Waxaana wax baray (oo xagga Alle ka soo gaadhsiiyay) ku xoog wayn, (malaku Jibriil).
6. Ee qurux iyo quwaba leh, wuuna ekaaday.
7. Wuxuuna joogay jihadii sare (Jibriil).
8. Kaddibna u soo dhawaaday kuna soo hoobtay (Nabiga).
9. Intuu uga jirsado qaddarka laba qaanso ama ka dhaw.
10. Wuxuuna Alle u waxyooday addoonkiisa (Nabiga) wuxuu u waxyooday.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ①

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ②

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ③

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ④

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ⑤

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ⑥

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ⑦

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ⑧

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ⑨

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ⑩

Alle wuxuu ku dhaartaa wuxuu doono oo khalqigiisa ka mid ah, addoomadiisuna kuma dhaartaan waxaan isaga ahayn, siduu sheegay imaam Shacbi. Alle na wuxuu halkan ku dhaartay xiddiggu markuu hooban, in Nabigu toosan yahay, xaqna ku hadlo wuxuu sheegina uu yahay wax Alle ku soo dajiyay uguna soo dhiibay malaku Jibriil, Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) had iyo jeer marka waxyi soo dagi wuxuu la kulmi jiray malaku Jibriil, taasina waxay tummaato ku tahay gaalada iyo xaq diidayaasha diidi xaqnimada quraanka.

Nabiguna (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu yidhi: «anugu kuma hadlo waxaan xaq ahayn». Waxaa wariyay imaam Axmad binu Xambal. [An-Najm: 1-10].

11. Qalbiguna ma beenin wuxuu arkay (Nabigu).
12. Ee ma idinkaa kula murmi «kana doodi» wuxuu arkay.
13. Dhabnimuu Nabigu u arkay jibriil mar kale
14. Sidratul-muntaha agteeda.
15. Agteedana waxaa ah jannatulma'waa.
16. (Wuxuu arkay) waqtiguu daboolayay sidrada wax daboola.
17. Aragguna kama iilan wuxuu arkay (Nabigu) mana xadgudbin.
18. Dhabnimo yuuna u arkay (Nabigu) aayado Alle oo waawayn.
19. Ka warrama (sanamyada) Laata iyo Cuza.
20. Iya Manaatadii saddexaad ee kale.
21. Idinku ma waxaad leedihiin lab Alle na dhaddigga.

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ﴿١١﴾

أَفْتَمَرُونَهُ عَلَىٰ مَا يَبْصُرُ ﴿١٢﴾

وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾

عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ﴿١٤﴾

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ﴿١٥﴾

إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ﴿١٦﴾

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾

لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ﴿١٨﴾

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّتَّ وَالْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾

وَمَنْوَةَ الْعَالِيَةِ الْأُخْرَىٰ ﴿٢٠﴾

أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾

22. Taasi waa qayb dulan ah.
23. Sanammaduna magacyo aad magacowdeen idinka iyo aabayawgiin mooyeen wax kale ma aha, wax xuja ahna Alle uma soo dajinin, waxaan mala ahayna ma raacayaan iyo waxa naftoodu doonto, xagga Allana waxaa uga yimid hanuun.

تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿٢٢﴾
 إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيئُوهَا أَنْتُمْ
 وَعَابَاؤُكُمْ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ
 سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا
 تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ
 رَبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾

Nabigu (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu arkay malaku Jibriil oo soo gaadhsiiinayay waxyiga Alle marar badan, sidaan (horayba u soo sheegnay) shakina kuma jiro siduu Nabigu Jibriil u arkay, sida oo kale wuxuu arkay Nabigu aayada waawayn oo Alle, maxayse sanamyo ama wax ha garteen ama yay wax garannine la caabudo ama la raaco tari, waa uun halaag iyo luggooyo, illeen xagga Ilaaheen baa waxaa inooga yimid nuur iyo hanuun ay waajib tahay in la raaco. [An-Najm: 11-23].

24. Mise dadka waxaa u sugnaaday waxay yididiishaan.
25. Aakhiro iyo adduunba Alle ayaa iska leh.
26. Badanaa malag samada ku sugan oon shafeecadiisu waxba anfacaynin in Alle u idmo mooyee (in ay u shafeecaan) cidduu doono oo ka raalli noqdo.
27. Kuwa aan rumaynin aakhiro waxay malaai'gta ku magacaabi magac dhaddig.
28. Wax cilmi ahna uma laha, ee waxay raaci mala uun, malana xaqa wax kama taro.

أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَىٰ ﴿٢٤﴾
 فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾
 * وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي
 شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ
 اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ ﴿٢٦﴾
 إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْمُونَ
 أَلْمَلِيكَهٗ تَسْمِيَةً الْأُنثَىٰ ﴿٢٧﴾
 وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا
 الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ
 شَيْئًا ﴿٢٨﴾

29. Ee iskaga jeedso (Nabiyow) ruux ka tagay xuskayga (quraanka) oon doonin waxaan nolosha adduunka ahayn.
30. Kaasina waa garaadkooda aqooneed intuu gaadhay, Alle na waa ogyahay cidda ka dhuntay jidkiisa, waana ogyahay cidda hanuunsan.

فَأَعْرَضَ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِّنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۗ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ ﴿٣٠﴾

Ruuxna siduu doona uun xaalku ma noqdo, ee waa sida amarka Alle ku fulo, maxaa yeelay aakharo iyo adduunba Alle ayaa iska leh, xataa malaa'igtu waxaan Alle fasixin ma samayn karto, cidna uma shafeeci karto idanka Alle mooyee.

Alle na siduu meelo badan oo quraanka ah ku sheegay uma baahna ehel iyo carruur midna, maxaa yeelay khalqiga dhammaantiisba isagaa iska leh, markaas maxay gaaladu u sheegi in malaa'igtu gabdho Alle yihiin, wax ma oga ee waxay ku socdaan male, muxuuse tari male.

Nabiguna (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) wuxuu ku yidhi hadalkiisii saxiixa ahaa: (iska jira malaha, maluhu waa ka u beensan hadale).

Alle na wuxuu Nabiga faray inuusan ku daba luggo'in kuwa xaqa ka jeedsaday ee cilmigoodii ku koobtay adduunyo la daba ordaa uun. [An-Najm: 24-30].

31. Samaawaadka iyo dhulka waxa ku sugan Alle ayaa iska leh, si uu uga abaal mariyo kuwa xumaanta falay camalkoodii, ugana abaal mariyo kuwii wanaagga falay wanaag.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِيْنَ اَسْتَوٰٓا بِمَا عَمِلُوْا وَيَجْزِيَ الَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا بِالْحُسْنٰى ﴿٣١﴾

32. Waana kuwa ka fogaada dambiga waawayn iyo xumaanta, wax yaryar mooyeen, Alle na waa waasac dambidhaafkiisu, wuuna idin ogyahay markuu idinka abuuray dhulka iyo markaad ku asturan tihiin uurka hooyadiin, ee naftiinna ha ammaanina Alle ayaa og cidda dhawrsashada badane.

الَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبِيْرَ الْاِثْمِ وَالْفَوْحِشِ اِلَّا اللَّمَمَ اِنَّ رَبَّكَ وَّاسِعٌ الْمَغْفِرَةَ هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَأَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ وَاِذْ اَنْتُمْ اَجْتَهْتُمْ فِيْ بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ ۗ فَلَا تُزَكُّوْا اَنْفُسَكُمْ ۗ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقٰٓى ﴿٣٢﴾

33. Ka warrama midka xaqa ka jeedsaday.
34. Oo wax yar bixiyay inta kalana reebtay.
35. Ma agtiisaa cilmiga maqan yaallaa oo wuu arkaa.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى ﴿٣٣﴾

وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ﴿٣٤﴾

عِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى ﴿٣٥﴾

Mar hadduu Alle cirka, dhulka, iyo makhluuqaadka dhammaantiisba leeyahay, uuna cidwalba ka abaal marin falkeeda uuna addoomihiisa ka saamixi gafafka yaryar, oo naxariistiisu waasac tahay, wax walbana ogyahay marka ruuxa la abuurto iyo goorkastaba, soo ma wanaagsana in wanaagga lagu dadaalo, xumaanta, islawaynida, iyo naftii ammaankana laga fogaado.

Maxammad binu Camar Ibnu-Cadhaa'a wuxuu yidhi: (waxaan ku magacaabay gabadh tay ah: Barrata, markaasay igu tidhi Saynab binti Abii Salamata: Rasuulkii Alle wuxuu reebay magacan, adna waxaad ku magacawday Barrata, markaasuu Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeele) yidhi: (naftiinna ha ammaanina Ilaahay waa ogyahay cidda baarriga ah oo idin ka midah) markaasay dheheen: maxaan ku magacawnaa? Wuxuuna yidhi: ku magacaaba Saynab. Waxaa wariyay Muslim. Wuxuuna Nabigu reebay in dadka ammaanta lagu badiyo, ee khayrka iyo wanaagga uun ha la badsado iyagaa ammaan ugu filane. [An-Najm: 31-35].

36. Miyaan looga warramin (dadka) wixii ku yiillay kitaabkii (Nabi Muuse).
37. Iyo kii (Nabi Ibraahimkii) ee oofiyay (wixii la faray).
38. Inaan nafna dambi naf kale qaadaynin.
39. Ruuxna wuxuusan camalfalin heleeynin.
40. Camalkiisana la arki doono.
41. Ka dibna looga abaalmarin doono si buuxda.
42. Alle ayaa xaggiisana loo ahaan.
43. Alle waa kan wax ka qosliya kana oohiya.

أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ﴿٣٦﴾

وَأِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ﴿٣٧﴾

أَلَا تَرَى وَارِزَّةً وَرَزَّاءَ آخَرَى ﴿٣٨﴾

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ﴿٣٩﴾

وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يَرَى ﴿٤٠﴾

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى ﴿٤١﴾

وَأَنَّ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى ﴿٤٢﴾

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ﴿٤٣﴾

44. Isagaana wax dila waxna nooleeya.
45. Isagaana abuuray labada nooc ee ah lab iyo dhaddigba.
46. Kana ahaysiiyay dhibic soo baxday.
47. Isagaana ahaysiin soo celinta kale.
48. Alle isagaa wax hodmiya isagaana wax faqiiriya.
49. Waana Rabbiga xiddigga shicra.

وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا ﴿٤٤﴾

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٤٥﴾

مِن نُّطْقَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ ﴿٤٦﴾

وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشَأَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٤٧﴾

وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ﴿٤٨﴾

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرَىٰ ﴿٤٩﴾

Aayadahani waxay caddayn sida aayado badan oo kalaba in naf walba laga abaalmarin waxay camal fasho, nafna naf kale dambigeed ayna qaadaynin, ruux walbana uu arki camalkiisa, xaalkuna wuxuu ku dhammaan Alle xaggiisa.

Camar binu Maymuun waxaa laga wariyay inuu yidhi: waxaa na dhex istaagay Macaad binu Jabal wuxuuna yidhi: ree Awdoow waxaan ahay farriintii Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) idiin soo diray, waadna ogtihiin in Alle loo ahaan, ama janno ama naar, waxaa wariyay Ibnu abii Xaatum.

Alle na waa ka qosliyaha, ka oohiyaha, dilaha, nooleeyaha, abuuraha, soo celiyaha, hodmiyaha, faqiiriyaha, iyo Rabbiga makhluuqaadka dhammaantood, ee waa in ruux walba uu u darbadaa inuu la kulmi camalkiisa, macaan iyo khadhaadhba. [An-Najm: 36-49].

50. Alle isagaa halaagay caadkii hore.
51. Iyo thamuudba waxna kama reebin.
52. (Nabi Nuux) qoomkiisiina horuu (u halaagay), waxayna ahaayeen kuwa dulmi badan oo xadgudub badan.
53. Qoomkii (Nabi Luudna) wuu riday (Alle) (oo daba geddiyay).

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَىٰ ﴿٥٠﴾

وَتَمُودًا فَمَا أَبْقَىٰ ﴿٥١﴾

وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْغَىٰ ﴿٥٢﴾

وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ ﴿٥٣﴾

54. Wuxuuna ku daboolay wuxuu ku daboolay (oo caddibaad ah).
55. Teebaadse nicmooyinka Alle shakinaysaan (kana doodaysaan) dadow.
56. Kan (Nabiga iyo quraankuba) waa dige ka mid ah u digayaashii hore.
57. Wayna dhawaatay saacaddi qiyaame.
58. Wax Alle ka soo hadhay oo ogna ma jiro (markay dhici).
59. Ma quraankanaad la yaabban tihiin.
60. Ood qoslaysaan (idinkoo beenin) oydaanna ooyeynin (cabsi darteed).
61. Idinkoo waliba hilmaansan (islana wayn).
62. Ee dadow Alle u sujuuda caabudana.

فَعَشَّاهَا مَا عَشَّى ﴿٥٤﴾

فَيَأْتِي آءَالَءٍ رَبِّكَ تَتَمَارَى ﴿٥٥﴾

هَذَا تَذِيرٌ مِنَ التَّذِيرِ الْأُولَى ﴿٥٦﴾

أَرِفَتِ الْأَرْزَاقَ ﴿٥٧﴾

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾

أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾

وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾

وَأَنْتُمْ سَمِيدُونَ ﴿٦١﴾

فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ﴿٦٢﴾

Alle awooddiisa yaa wax walba ku jiraa, hadduu doonana wuu halaagaa cidduu doono sida kuwaas quraanku in badan ka warramay oo kale, maxaa yeelay way kibreen, nicmada Alle na way beeniyeen iyo xaqaba, saas daraaddeed waa in Alle laga yaabo, qiyaamadana loo darbado, quraankana la rumeeyo, kibir, isla wayni iyo qosol xaq ku beeninna la iska jiro, sujuudda Alle iyo cibaadadiisana la badiyaa, iyo xumaantaada oo laga ooyaa. Ibnî Cabbaas wuxuu yidhi: waxaa sujuuday Nabiga (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) (markuu akhriyay) «an-najm» waxaana la sujuuday muslimiintii, mushrikiintii, jinni iyo insiba .Waxaa wariyay Bukhaari. [An-Najm: 50-62].

Suurat Al-Qamar

سُورَةُ الْقَمَرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa dhawaatay saacaddii (qiyaame), dayixiina wuu dillaacay.
2. Hadday gaaladu arkaan aayad way ka jeedsadaan waxayna dhahaan waa sixir tagi.
3. Way beeniyeen (Nabiga iyo xaqa) waxayna raaceen hawadooda, amar kastana wuxuu leeyahay meel uu ku sugnaado.
4. Waxaana ugu yimid dhab ahaan warar ku dheehan waano.
5. Waana xigmad xeel dheer, maxaysa tari udigidi.
6. Ee iskaga jeedso (sugna) maalinta mid dhawaaqaa uu ugu yeedhi wax daran.
7. Araggooduna wuu dullaysnaan, waxayna ka soo bixi qubuurahooda iyagood moodid ayax faafay.
8. Iyagoo u dagdagi dhawaaqaha xaggiisa, waxayna dhihi gaaladu kani waa maalin daran.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَفْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾

وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أُمَّرٍ مُّسْتَقَرٌّ ﴿٣﴾

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾

حِكْمَةٌ بَلِغَةٌ فَمَا تُغْنِ الْأُنذُرُ ﴿٥﴾

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَىٰ شَيْءٍ نُّكْرٍ ﴿٦﴾

خُشْعًا أَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ﴿٧﴾

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكٰفِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٨﴾

Calaamooyinka qiyaamada waxaa ka mid ah soo bixintii (Nabiga) (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee).

Gaaladuna wax kastoo ku tusin xaqnimada (Nabiga) «oy arkaanba way beeninayeen, iyagoo sixir iyo xumaanba ku sheegi, wax walbase meel uu ku dhammaaduu leeyahay, waase in la waana qaato lana raaco xigmada quraanku sheegi inta ka horraysa qiyaamada iyo abaalmarinta loona darbado maalintaas wayn.

Waxaa laga wariyay Khaalid Binu Cumayr inuu yidhi: waxaa khudbad noo akhriyay Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) Alle ayuuna ku mahadiyay kor ahaaye, wuuna ammaanay waxuuna yidhi: (intaa ka dib adduunyadii waxay ogaysiisay goyn, wayna jeedsatay, kamana hadhin wax yar mooyee oo la mid ah weel wax ku hadhay oo ruuxu qaadanaayo, waadna ka guuraysaan xaggeeda una guuraysaan daar aan tagaynin, ee ka guura idinkoo wata camalkiinna khayrka badan, waxaa naloo sheegay in dhagax lagu tuuray salka jahannamo uuna sii socon toddoobaatan sano isagoon salka gaadhin, wallaahi in la buuxin, ma la yaabteen? Wallaahi waxaa naloo sheegay in jannada labadeeda albaab loo kala socdo afartan sano, waxaana iman maalin ay cidhiidhi la buuxdo). Waxaa wariyay Imaam Axmad binu Xambal. [Al-Qamar: 1-8].

9. Waxaa beeniyay (xaqa) iyaga hortood (Nabi) Nuux qoomkiisii, waxay beeniyeen addoonkannagii, waxayna dheheen wuu waalan yahay, waana la guulguulay, «oo la canaantay».
10. Rabbigiisna tuugay inuu tabar yahay oo u gargaaro.
11. Markaasaan ku furray albaabbada samada (cirka) biyo badanna ka keennay.
12. Dhulkana Alle ka dillaaciyay ilo, wayna kulmeen biyihii amar la qadaray dartiis.
13. Waxaanna ku xambaarray Nabi Nuux (doon) looxyo iyo musbaarro leh.

* كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا
عَبْدَنَا وَقَالُوا مُجْنُونٌ ۝٩ وَأَزْدِجَرَ ۝١٠

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ ۝١١

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّثَهِّرٍ ۝١٢

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ
عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ فُدِرَ ۝١٣

وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ الْأَلْوَجِ وُدُسِرٍ ۝١٤

14. Kuna socota ilaalintannada si loo abaal mariyo (oo loogu gargaaro) kan lagu gaaloobay (oo nebi Nuux ah).
15. Waxaan uga tagnay (yuu Alle yidhi) calaamad (lagu waantoobo) ee ma jirtaa cid wacdoomi (oo wax xusuusan).
16. Seese yahay caddib Alle iyo digiddiisu.
17. Waan fududaynay quraanka xusuus darteed ee ma jirtaa cid wacdoomi.

تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَنْ كَانَ كُفِرًا ۝١٤

وَلَقَدْ تَرَكْنَهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝١٥

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرٍ ۝١٦

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝١٧

Qisada (Nabi) Nuux iyo qoomkiisii wax badan buu quraanku sheegay, si loogu waana qaato, falkoodii xumaana looga leexdo, samaantana la falo, quraanka Alle fududeeyayna la raaco, laguna dhaqmo wanaaguu u yeedhi. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: haddaan Alle u sahlin quraanka carrabka Aadamiga ruux khalqiga ka mid ah ma kareen inuu ku hadlo kalaamka Alle. [Al-Qamar: 9-17].

18. Caadna way beenisay (xaqii), seese noqotay caddibaaddii Alle iyo u digiddiisii.
19. Waxaan ku dirray korkooda dabayl qabaw daran maalin baasaysan dhexdeed oo joogta ah.
20. Oo dadka siibaysa sida geed timireed guntiisii la rujiyay.
21. Seese ahaa caddibaaddii Alle iyo u digiddiisii.
22. Waxaan u fududaynay quraanka xusuus darteed ee ma jirtaa cid ku wacdoomi.
23. Waxaa beenisay (xaqii) loogu digay thamuud.

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرٍ ۝١٨

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ ۝١٩

تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ ۝٢٠

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرٍ ۝٢١

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝٢٢

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ۝٢٣

24. Waxayna dheheen ma ruux dad ah oo naga mid ah yaan raacaynaa, markaas waxaan ku sugannahay baadi iyo dhibaato.
25. Ma isagoo na dhexjoogaa waxyi lagu soo dajiyay, saas ma aha ee waa beenbadane kibirlow ah.
26. Way ogaan doonaan barri cidda beenbadane kibirlow ah.
27. Hashii annagaa soo bixin jirrabkooda dartiis, ee sug kuna samir.
28. Una warran in biyuhu yihiin qayb (iyaga iyo hashi), cidbana maalin gaara leedahay.
29. Waxay u dhawaaqeen saaxiibkood hashiina wuu dilay.
30. Seese ahaa caddibaaddii Alle iyo u digiddiisii.
31. Dhawaaq kaliyaan ku sii daynay, waxayna la mid noqdeen jabad burburay.
32. Quraankana waan u fududaynay xusuus darteed ee ma jirtaa cid ku wacdoomi.

فَقَالُوا أَبَشْرًا مِمَّنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّا إِدَا
لَفِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾

أَلْقَى الَّذِينَ الَّذِينَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ
كَذَابٌ أَشِيرٌ ﴿٢٥﴾

سَيَعْلَمُونَ عَدَا مَنِ الْكَذَّابِ
الْأَشِيرِ ﴿٢٦﴾

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَأَرْتَقِبْهُمْ
وَاصْطَبِرْ ﴿٢٧﴾

وَنَبِّئْهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ
كُلٌّ شَرِبَ مِنْهُمُ الْمُحْتَضِرُ ﴿٢٨﴾

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ ﴿٣٠﴾

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا
كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ
مُذَكِّرٍ ﴿٣٢﴾

Qisooyinkan iyana saasoo kale yuu quraanku meela badan ugu sheegay, murtiduse waa in wanaag la raaco, xumaanta iyo madax adayggana laga leexdo iyo ma ruux banii Adam ah yaa na hanuunin, xaqa umbaa wax la raaca ah. [Al-Qamar: 18-32].

33. Way beeniyee qoomkii (Nabi Luud) u digiddii.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالَّذِي ﴿٣٣﴾

34. Waxaanna ku dirray korkooda dabayl dhagaxyo wadata, waxaanse ka nabadgalinnay (Luud) ehelkiisii (rumeeyay) goor aroor ah.
35. Nicmad xaggannaga ka timid darteed, saasaanna u abaalmarinnaa ciddii mahadisa (Alle).
36. Nabi-Luud wuxuu uga digay qoomkiisii qabashadannada (daran), wayse shakiyeen digiddaas.
37. Waxayna dooneen martidiisii (inay xumeeyaan) markaasaan indhaha tirray, waxaana lagu yidhi dhadhamiya caddibaadda Alle iyo digiddiisa.
38. Waxaa ku waabariistay caddibaad sagan.
39. Waxaana lagu yidhi dhadhamiya caddibaadda Alle iyo digiddiisa.
40. Waan fududaynay quraanka xusuus darteed ee ma jirtaa cid wacdoomi.
41. Fircoon iyo ehelkiisii waxaa u yimid digid.
42. Wayna beeniyeen aayaadkannagii dhammaanteed, markaasaan u qabannay si xoog iyo awood leh.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ
نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحْرِ ٣٤

يَعْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ
شَكَرَ ٣٥

وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا
بِالنُّذْرِ ٣٦

وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ صَيْفِهِ فَطَمَسْنَا
أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذْرِي ٣٧

وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ
مُّسْتَقِيرٌ ٣٨

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذْرِي ٣٩

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ
مُّدَكِّرٍ ٤٠

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ٤١

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخْذَ
عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ٤٢

Sidoo kale qoomkii Nabi Luud iyo falkoodii xumaa, iyo fircoon iyo islawaynankiisii wax badan bay quraanka ku soo aroreen, mana qarsoona waxay ku dambeeyeen, xumaanlowna saas ha fisho. [Al-Qamar: 33-42].

43. Ma gaaladiinnan baa ka khayr badan kuwaas mase dambi la'aanbaa idiin ku sugan kutubta.
44. Mase waxay dhihi koox guulaysan yaan nahay.
45. Waa la jabin kooxda, dabadayna jeedin.
46. Saacadda (qiyaame) yaa ballan u ah, saacadduna iyadaa daran oo khadhaadh.
47. Kuwa dambiilayaasha ah baadi iyo fogaansho yay ku sugan yihiin.
48. (Waxaana lagu dhihi) maalinta naarta waji waji loogu ridi: dhadhamiya taabashada saqara.
49. Wax kasta waxaan ku abuuray qadar.
50. Amarkannaguna ma aha mid mooyeen sida ilbidhiqsi.
51. Dhab ahaan baan u halaagnay kuwa idin la mid ah, ee wax waantoobi ma jiraa.
52. Wax kastoo dadku falo wuxuu ku sugan yahay kutubta.
53. Wax kastoo yar ama waynna waa qoran yahay.
54. Kuwa dhawrsadana waxay gali jannooyin iyo wabiyaal.

أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أَوْلِيَّتِكُمْ أَمْ
لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ ﴿٤٤﴾

سَيَهْرَمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الدُّبُرِ ﴿٤٥﴾

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ
أَذَى وَأَمْرٌ ﴿٤٦﴾

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ
ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ
مُدْكِرٍ ﴿٥١﴾

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾

وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَظَرٌّ ﴿٥٣﴾

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾

55. Meel la fadhiisto oo xaq ah oo
Allaha Boqorka ah ee awoodda
leh agtiisa ah (yaa u sugnaatay).

فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ
مُقْتَدِرٍ

Gaaladii reer Makaad iyo xaq diidayaashuba kama wanaagsana gaaladii hore ee la halaagay, ruux iyaga ka mid ah oo xumaan la'aan Alle u ballanqaadayna ma jiro, xoog ku faanna qiimo ma leh, immisaa jabtay cid is bidaysay tiro iyo tayaba, xusuuso maalintii badar ee muslimiinta iyo gaaladu kulmeen iyo maalmihii ka dambeeyayba, waxayna ku tusin xaqnimada quraanka iyo siduu Alle ballankiisii u oofiyay, waxaase gaalo jab adduun u sii dheer caddibaadda qiyaame iyo naarta saqara.

Alleheenna wax walbaba qadar buu ku ahaysiiyay, wax ku culusna ma jiro, wax walbana kitaab buu ku yaallaa, kuwa dhawrsadana wuxuu ku abaalmarin janno iyo sharaf, iyo meel la fadhiisto meesha u fiican, waxaa laga wariyay Cabdullaahi binu Cumar in Rasuulkii Alle yidhi (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): (ummad la arko waxay leedahay majuusi, majuusiga ummaddaydu waa kuwa dhihi qadar ma jiro, hadday bukoodaan ha booqannina, hadday dhintaanna janaazadooda ha tagina). Waxaa wariyay Imaam Axmad binu Xambal iyo Abuudaawuud.

Hadalkii Nabiga ee saxiixa ahaana waa: (Alle kaalmayso hana cajisin, haddii wax kugu dhaco dheh waa qadar Alle wuxuu doonayna wuu falay, ha dhihin haddaan fali lahaa sidaas waxay noqon lahayd sidaas, qoomammo waxay furtaa fal shaydaan). Waxaa weriyay Muslim. [Al-Qamar: 43-55].

Suurat Ar-Raxmaan

سُورَةُ الرَّحْمَنِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Allaha) Raxmaan ah.
2. Wuxuu baray (Nabiga iyo dadka kalaba) quraanka.
3. Dadkana wuu abuuray.
4. Wuxuuna baray dadka (hadalka).
5. Qorraxda iyo dayaxuna waxay ku socdaan xisaab.
6. Xiddigga iyo geedkuba way sujuudaan (Alle dartiis).
7. Samadana Alle ayaa kor yeelay, garsoorna wuu dajiyay.
8. Si aydaan uga gudbin caddaaladda.
9. Miisaanka ku hagaajiya caddaalad, hana nusqaaminnina.
10. Dhulkana Alle wuxuu u dajiyay khalqiga.
11. Dhexdiisa waxaa ah faakihad (khudaar) iyo timir fiido leh.
12. Xubuubna (midho) bal leh iyo udgoonna wuu abuuray.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- الرَّحْمٰنُ ١
- عَلَّمَ الْقُرْءَانَ ٢
- خَلَقَ الْاِنْسَانَ ٣
- عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ٤
- الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ٥
- وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ٦
- وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ٧
- اَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ٨
- وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ٩
- وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِ ١٠
- فِيهَا فَلَڪِهٖةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ ١١
- وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ١٢

13. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan (insi iyo jinniyow).
14. Dadka Alle ayaa ka abuuray dhoobo jilay oo kale ah.
15. Jaankana wuxuu ka abuuray oolka naarta.
16. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

فَيَأْتِي ٱلْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾

خَلَقَ ٱلْإِنسَانَ مِن صَلْوٰلٍ

كَٱلْفَخَّارِ ﴿١٤﴾

وَخَلَقَ ٱلْجَنَّ مِن مَّارِجٍ مِّن نَّارٍ ﴿١٥﴾

فَيَأْتِي ٱلْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾

Alle wuxuu ku billaabay magaciisa Raxmaan ah, iyo nicmooyin badan oos ugu nicmeeyay khalqigiisa, sida quraanka uu baray addoommadiisa, abuuridda, hadalka, qorraxda, dayaxa, xiddigaha, geedaha, cirka, dhulka iyo caddaaladda uu soo dajiyay, saas daraaddeed yuu ku soo celceliyay suuraddan ka digidda beeninta nicmooyinkiisa.

Jaabir waxaa laga wariyay Alle ha ka raalli noqdee inuu yidhi: waxaa u soo baxay Rasuulkii Alle (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) asaxaabtiisii, wuxuuna ku akhriyay suuratu-raxmaan billawgeeda ilaa dhammaadkeeda, markaasay aammuseen wuxuuna yidhi: (waxaan ku akhriyay suuraddan jinniga habeenkii jinniga, iyagaana idinka fiicnaa raddinta (jawaab), markastoon imaaddo hadalka Alle sarreeye: (nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan) waxay dhahaan: mid nicmadaada ka mid ahna Rabbigeenow beenin mayno, adaana mahad iska leh). Waxaa wariyay Tirmidi. [Ar-Raxmaan: 1-16].

17. Ilaaheen waa Rabbiga labada qorrax ka soo bax iyo labada qorrax u dhac.
18. Nicmooyinka Rabbigiin teebaad beeninaysaan.
19. Alle waa kan labada badood dariseeyey iyagoo kulmi.
20. Dhexdoodana yeelay soohdin (kala reebta) iskumana xadgudbaan.
21. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

رَبُّ ٱلْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ ٱلْمَغْرِبَيْنِ ﴿١٧﴾

فَيَأْتِي ٱلْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾

مَرَجَ ٱلْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾

فَيَأْتِي ٱلْآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾

22. Waxaa lagala baxaa baddaas lu'lu' iyo murjaan (jawhar).
23. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
24. Alle waxaa u sugnaaday doomaha socda badda oo buuro la mid ah.
25. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
26. Dhammaan waxa (dhulka) korkiisa ah wuu tagi.
27. Waxaase hadhi wejiga Rabbigaada wayn ee sharafta leh, (Rabbi ma dhinto).
28. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللَّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكَمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ
كَالْأَعْلَمِ ﴿٢٤﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكَمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾

وَيَبْقَى وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكَمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾

Qorraxdu halkay ka soo muuqato, ama ku qarsoonto, badaha aan isku khaldayaynin jowharta lagala soo baxo, doomuhuna dhex sabbeeyaan iyo khalqiga intiisa kalaba Alle ayaa iska leh, isagaana maamula, wax kasta oo dhulka ku dul noolna wuu tagi oo dhiman, wax Alle ka soo hadhay oo joogi ama baaqi ahaanna ma jiro, saa darteed, waa in la hormarsadaa camal wax tara maalinta aan naf kale wax taraynin in Alle doono mooyeen. [Ar-Raxmaan: 17-28].

29. Waxaa Alle wax waydiista samada iyo dhulka waxa ku sugan, goor walbana wuxuu maamuli arrin.
30. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
31. Waana idin xisaabin si dhab ah insi iyo jinniyow.
32. Nimcooyinka Alle na teebaad beeninaysaan.

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ
يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿٢٩﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكَمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾

سَتَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ الثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكَمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾

33. Jinni iyo insiyow haddaad kartaan inaad ka baxdaan samada jahooyinkooda iyo dhulka ka baxa, kamana bixi kartaan xujo la'aan.

34. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

35. Alle (hadduu doono) wuxuu idinku diri olol naar ah, iyo maar (la dhalaaliyay) umana gargaarsanaysaan.

36. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

37. Markay samadu dillaacdo oy noqoto ubax guduudan oo subag la mid ah (dhalaasho) markaas dadkaa la abaalmarin.

38. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

39. Maalintaas ruux la warsan dambigiisa insi iyo jinniba ma jiro.

40. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

يَمَعَشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنْ أَسْتَعْثُمُ أَنْ
تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
فَأَنْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَنِ ﴿٣٣﴾

فَيَأْتِي آءَاءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ ﴿٣٤﴾

يُرْسَلُ عَلَيْكُمْ شُواظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ
فَلَا تَنْتَصِرَانِ ﴿٣٥﴾

فَيَأْتِي آءَاءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ ﴿٣٦﴾

فَإِذَا أَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً
كَالْدِهَانِ ﴿٣٧﴾

فَيَأْتِي آءَاءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ ﴿٣٨﴾

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا
جَانٌّ ﴿٣٩﴾

فَيَأْتِي آءَاءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ ﴿٤٠﴾

Cid walba way u baahan tahay ilaahood, cir iyo dhul iyo meel kastaba ha joogtee, Alle na isagaa goor walba maamula khalqigiisa, isagaana xisaabin qiyaamada, wax awood ah ama xoog ah oo Ilaahay lagaga hortagaana ma jiro, iyo wax ka carari kara midna, xumaanlowgana wuxuu ku abaalmarin xumaan, wax gargaara ahna ma helo maalinta xisaabta iyo qiyaamaha, Alle na wax kama qarsoona cidna wax ma warsado maalinta abaalmarinta. [Ar-Raxmaan: 29-40].

41. Dambiiilayaasha waxaa lagu aqoonsan astaamahooda, waxaana la qaban foodda iyo

يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ
بِالْأَفْئَامِ ﴿٤١﴾

gommadaha (naartaana lagu tuuri).

42. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
43. Tani waa jahannamadii ay beeniyeen dambilayaashu (yaa lagu dhihi).
44. Waxay ku meereysan jahannamo iyo biyo kulayl daran dhexdooda.
45. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
46. Ruuxii ka yaaba Alle hor istaaggiisa wuxuu mudan laba janno.
47. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
48. Jannooyinkaas oo leh laamo (waaweyn oo caleemo iyo miro badan).
49. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
50. Waxaa laga helaa ilo socda.
51. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
52. Waxaa laga helaa nooc kasta oo faakiha ah (khudaar ah).
53. Nimcooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ ﴿٤٢﴾

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا
الْمُجْرِمُونَ ﴿٤٣﴾

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ءَانِ ﴿٤٤﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ ﴿٤٥﴾

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ﴿٤٦﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ ﴿٤٧﴾

ذَوَاتِ أَفْنَانٍ ﴿٤٨﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ ﴿٤٩﴾

فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ﴿٥٠﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ ﴿٥١﴾

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَلَكَهَّةٍ زَوْجَانِ ﴿٥٢﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكذِّبَانِ ﴿٥٣﴾

Sama falaha iyo xumaan faluhu iskuma qasna Alle agtiisa, waxaana dambilaha lagu aqoonsan calaamooyinkiisa, ciqaab iyo naarta jahannama oo lagu tuurana wuu la kulmi, taasoo uu dhexmeereysan, lamana dulmiyin ee isagaa xaqa beeniya, ruuxiise ka yaaba Alle la kulankiisa iyo xisaabtiisa waxaa lagu abaalmarin janno wanaag ku dhan yahay, nicmooyinka Alleheen waa in lagu mahad naqo khayrkana loogu kaalmaysto. [Ar-Raxmaan: 41-53].

54. Waxay ku dangiigan (ehlu jannuhu) gogol ay tahay hoosteedu istabraq (xariir), midhaha jannooyinku waa u dhaw yihiin.
55. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
56. Jannooyinka iyo firaashka waxaa ku sugan haween (indha waawayn oo dhawrsoon) oo indhahoodu laaban yihiin (oo aanay ka gudbeyn raggooda), oosan taabannin horay insi iyo jinni midna.
57. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
58. Waxaad mooddaa haweenkaas yaaquut iyo murjaan (jawhar midab leh).
59. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
60. Wanaag abaalkiisu soo wanaag ma aha.
61. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

مُتَكِّينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَّانِيهَا مِنْ
إِسْتَبْرَقٍ وَجَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ﴿٥٤﴾

فِي آيِ آءِ رِيكَمَا تُكَدِّبَانِ ﴿٥٥﴾

فِيهِنَّ قَصْرَتُ الظَّرْفِ لَمْ يَطْمِئِنَّ
إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٥٦﴾

فِي آيِ آءِ رِيكَمَا تُكَدِّبَانِ ﴿٥٧﴾

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾

فِي آيِ آءِ رِيكَمَا تُكَدِّبَانِ ﴿٥٩﴾

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴿٦٠﴾

فِي آيِ آءِ رِيكَمَا تُكَدِّبَانِ ﴿٦١﴾

Adduunku waa guri shaqo, aakhirana waa guriga abaalmarinta, suuraddanna wax badan yuu Ilaaheen kaga warramay jannada iyo tilmaameheeda, iyo wanaaggeeda, iyo in ehlu jannuhu ku noolaan khayr iyo nicmo, iyo wax kasta oo wanaag ah. Alle ayaana ku abaal mariyay nicmadaas, maxaa yeelay wanaag abaalkiisu waa wanaag. [Ar-Raxmaan: 54-61].

62. Waxay heli labadaas janno ka sokow laba beerood oo kale.
63. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾

فِي آيِ آءِ رِيكَمَا تُكَدِّبَانِ ﴿٦٣﴾

64. Waana laba jannoo madow (cagaaran).
65. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
66. Waxaa dhexdeeda ah laba ilood oo burqan.
67. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
68. Dhexdooda waxaa ah faakihad (khudrad) iyo timir iyo rummaan.
69. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
70. Dhexdooda waxaa ah haween khayr leh oo quruxsan.
71. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
72. Waa haween indhacad oo gurigooda jooga.
73. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
74. Waa haween uusan horay u taabanin insi iyo jinni midna.
75. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.
76. Waxayna ehlu-jannuhu ku dangiigsan barkimo cagaaran iyo gogol quruxsan.
77. Nicmooyinka Alle teebaad beeninaysaan.

مُدْهَامَاتَانِ ﴿٦٥﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾

فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّخَتَانِ ﴿٦٦﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾

فِيهِمَا فَكِيهَةٌ وَنُحْلٌ وَرَمَّانٌ ﴿٦٨﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾

فِيهِنَّ حَيْرَاتٌ حِسَانٌ ﴿٧٠﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧١﴾

حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٢﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٣﴾

لَمْ يَطْمِئِنَّهُنَّ إِنَّسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٧٤﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٥﴾

مُتَكَيِّفِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ

حِسَانٍ ﴿٧٦﴾

فَبِأَيِّ آءَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٧﴾

78. Waxaa barakadiisu badnaatay magaca Rabbigaada wayn ee sharafta leh.

تَبَرَّكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ

Saasoo kale waxay aayadahani ka qisoon jannada iyo ehelkeeda iyo waxa wanaag ah ee Alle ku dhammeeyay, waxayna suuraddu ku soo uruursatay markay wax badan soo celcelisay nicmada Ilaahay iyo inaan la beeninnin waynida Ilaaheen iyo sharaftiisa, waxaana waajib ah in si dhab ah loo qaddariyo loona caabudo, maxaa yeelay waa Ilaaha adduunkiyoo aakhiraba, ee mu'iniinta u naxariista, dambiilayaashana ka aarsada.

Waxaa la waydiiyay Xasanul Basri hadalka Alle sarreeye (gogol quruxsan) wuxuuna yidhi: waa gogosha ehlu-jannaha ee aabihiin la waayee doona. [Ar-Raxmaan: 62-78].

Suurat Al-Waaqicah

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Markay qiyaamadu dhacdo.
2. Dhiciddaas wax beenin ma jiro (markay arkaan).
3. Waana (mid) hoos u dhiga kor u dhiga ah.
4. Marka la gilgilo dhulka gilgilid.
5. Buurahana la ridqo.
6. Oy noqoto boodh firdhisin.
7. Ood ahaataan saddex nooc, (markaasaa dadka la soo bixin).
8. Kuwa midigta mari (waa ehlu-jannehee), ma taqaan kuwa midigta mari.
9. Iyo kuwa bidixda mari (waa ehlu naarkee) ma taqaan kuwa bidixda mari.
10. Iyo kuwii aad u hormaray.
11. Waa kuwa Alle dhaweeyay.
12. Waxayna gali jannooyin nicma leh.
13. Waana koox ka mid ah kuwii hore.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ①

لَيْسَ لَوْفَعَتِهَا كَاذِبَةٌ ②

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ③

إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ④

وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ⑤

فَكَانَتْ هَبَاءً مُتْبِنًا ⑥

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ⑦

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ

الْمَيْمَنَةِ ⑧

وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ

الْمَشْأَمَةِ ⑨

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ⑩

أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ⑪

فِي جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ⑫

ثُلَّةٌ مِنَ الْأُولَى ⑬

14. Iyo wax yar oo ka mid ah kuwii dambeeyay.
15. Sariiro dahab laga sameeyay yayna ku sugnaan.
16. Oy kuna dangiigsan korkeeda iyagoo is qaabili.

وَقَلِيلٌ مِّنَ الْأَخِيرِينَ ﴿١٤﴾

عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ﴿١٥﴾

مُتَّكِبِينَ عَلَيْهَا مُتَّقِلِينَ ﴿١٦﴾

Maalinta qiyaame waa magacyo badan tahay, waynideeda iyo dhibkeeda darteed, dhabahaan bayna u iman markaasay cid walba rumayn, maxayse tari rumayni waqtigaas, waxaana dhaca maalintaas dad kor loo qaado oo la sharrifo iyo mid hoos loo dhigo oo la dulleeyo, dadkuna wuxuu noqon saddex qaybood, kuwa aad u hormaray iyo kuwo kitaabkooda midigta ka qaadan, iyo kuwo xun oo jidka jahannama qaadi, saas darteed yey waajib tahay inuu u darbado ruux walba maalintaas. Kana fiirsado kooxduu noqon isagoo Alle ku xidhan.

Cusmaan binu Suraaga wuxuu sheegay: in saacadda qiyaame hoos ugu dhigi naarta cadowga Alle, jannaduna kor ugu qaadi awliyadiisa. [Al-Waaqicah: 1-16].

17. Waxaa la dhex wareegi wiilal waari.
18. Koobab iyo kildhiyo iyo galaasyo khamro soconaysa laga buuxiyay.
19. Madax xanuun iyo caqlitagid midna ma leh.
20. Faakihaday «khudaartay» doonaanna way heli.
21. Iyo hilib shimbir oo kay rabaan ah.
22. Iyo haween janno oo leh indha cadcad iyo wayninba isku darsaday.
23. Ood mooddo jawhar la ilaaliyay.
24. Waana abaalmarin waxay camalfali jireen (oo wanaag ahaa).

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿١٧﴾

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقٍ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿١٨﴾

لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يَنْزِفُونَ ﴿١٩﴾

وَفَلَكَهٖ مِمَّا يَتَخَبَّرُونَ ﴿٢٠﴾

وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢١﴾

وَحُورٌ عِينٌ ﴿٢٢﴾

كَأَمْثَلِ اللَّوْلُؤِ الْمَكْنُونِ ﴿٢٣﴾

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

25. Kumana maqlaan jannada hadal micno darra iyo dambi midna.
26. Waxayse ku maqli salaam (dhexdooda ah).

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيهَا ۝٢٥

إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ۝٢٦

Waxaas wanaag iyo janno ah waxaa Alle u darbay koox ka mid ah ehlu-jannaha oo ah kuwo ku hormaray wanaagga iyo khayrka, waxayna muujin arrintaasu inayan darajada jannadu isku mid ahayn, inkastoy mid waliba ku filan tahay ehelkeeda. Nicmada aakhiro iyo cabbitaankeedu midna xanuun iyo madax xanuun ma leh.

Ibnu Cabbaas waxaa laga wariyay inuu yidhi: khamrada (adduunka) afar arrimood bay leedahay «waalli, madax xanuun, mantag iyo kaadi». [Al-Waaqicah: 17-26].

27. Kuwa midigta mari, ma taqaan kuwa midigta.
28. Waxay heli geedka sidriga ah oon qodax lahayn.
29. Iyo geedka dhalxiga ah oo buuxa.
30. Iyo hoos joogta ah.
31. Iyo biyo socda (goor walba).
32. Iyo faakiha badan.
33. Oon la goynaynin lana reebaynin.
34. Iyo gogol la koryeelay.
35. Annagaa ahaysiinnay ahaysiin (da'yarayn haweenka jannada).
36. Kana dhigi kuwa aan la taaban.
37. Oo is jeclaysiin (raggooda), simanna da' ahaan.

وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ
الْيَمِينِ ۝٢٧

فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ۝٢٨

وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۝٢٩

وِظَلِّ مَمْدُودٍ ۝٣٠

وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ۝٣١

وَفَلَكَهَّةٍ كَثِيرَةٍ ۝٣٢

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۝٣٣

وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ۝٣٤

إِنَّا أَنْشَأْنَهُنَّ إِنشَاءً ۝٣٥

فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا ۝٣٦

عُرُبًا أَتْرَابًا ۝٣٧

38. Kuwa midigta yaa muta
(arrintaas).
39. Waana koox kuwii hore ka mid
ah.
40. Iyo koox kuwa dambe ka mid ah.

لَأَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٣٨﴾

ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَىٰ ﴿٣٩﴾

وَأَثَلَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿٤٠﴾

Kuwa midigta mari oo jannada aadi, ama kitaabkooda midigta laga siin waa kooxda labaad ee suuraddani ka warrami, waxaana ka horreeyay saabiqiintii, siduuna Alle khayr badan iyo janno ugu abaalmarin kuwii hormaray yuu ugu yaboohay wanaag kuwii midigtana, maxaa yeelay khayrka iyo naxariista Alle waa badan tahay wuxuuna ku shubaa cidduu doono, camal wanaagsan iyo shaqase waa lagama maarmaan ruuxii caqli leh. [Al-Waaqicah: 27-40].

41. Kuwa bidixda mari, ma taqaan
kuwa bidixda.
42. Waxay ku sugnaan naar daran
iyo biyo kulayl badan.
43. Iyo hoos madow oo wax guba.
44. Aan qaboobayn aragna fiicnayn.
45. Waxay ahaayeen arrintaas ka hor
kuwo ku raaxaysta (xumaanta).
46. Waxayna daa'imi jireen dambi
wayn.
47. Waxayna dhihi jireen ma
markaan dhimanno oon lafo iyo
carro noqonnaa lana soo bixin.
48. Iyo aabayaalkannagii horreeyay
(sidaa oo kale).
49. Waxaad dhahdaa kuwii
horreeyay iyo kuwii
dambeeyayba.
50. Waxaa loo soo kulmin maalin la
yaqaan (qiyaamo).

وَأَصْحَابِ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابِ
الشِّمَالِ ﴿٤١﴾

فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾

وظِلٍّ مِّنْ يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾

لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾

وَكَانُوا يُصْرُونَ عَلَى الْحَنِثِ الْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾

وَكَانُوا يَقُولُونَ أَيُّدًا مِّثْنَا وَكُنَّا تُرَابًا
وَعِظْمًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾

أَوْعَابًا وَنَا الْأَوْلُونَ ﴿٤٨﴾

قُلْ إِنَّ الْأُولَىٰ وَالْآخِرِينَ ﴿٤٩﴾

لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٥٠﴾

51. Markaas baadiyaal yahow beeniyayaasha ah.
52. Waxaad wax ka cunaysaan geed xun.
53. Aad kana buuxinaysaan caloosha.
54. Waxaadna ku cabbaysaan biyo kulayl badan.
55. Waxaadna u cabbaysaan sida geel aad u oomman.
56. Kaasina waa waxa lagu soori (gaalada) maalinta abaalmarinta (qiyaamada).

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَتَيْهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾

لَا يَكُونُ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زُقُومٍ ﴿٥٢﴾

فَمَا لُئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٥٣﴾

فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾

فَشَرِبُونَ شُرْبَ الْهَمِيمِ ﴿٥٥﴾

هَذَا نَزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٥٦﴾

Kuwanna waa qaybtii saddexaad ee suuraddu sheegtay, labadii horana waxay ahaayeen ehlu janno, kuwan bidixda marayna waxay noqdeen ehlu-naar. Alle na cidna ma dulmiyo, hase yeeshee wuxuu ka abaalmaryaa camalkiisa uun maxaa yeelay xumaan badane, xadgudba, soo bixinta beeniyay oo jidka xun raacay la mid ma aha sama fale, Alle addeece iyo jid wanaagsan qaade.

Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: dambiga wayni waa gaalnimo, Mujaahid iyo Cikrimana saasaa laga sheegay. [Al-Waaqicah: 41-56].

57. (Alle wuxuu yidhi) annagaa idin abuurraye maxaad la rumayn waydeen (soo bixinta).
58. Ka warrama dhibicda aad tuuraysaan «manida».
59. Ma idinkaa abuura mase annagaa abuurra.
60. Annagaa idinku eheynay geerida, ruux naga fakanna ma jiro.
61. Inaan idinku baddallo kuwo idin la mid ah oon idinka ahaysiinno waxaydaan aqoon.

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾

عَأْنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ﴿٥٩﴾

نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ

بِمُسْبِقِينَ ﴿٦٠﴾

عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ

فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

62. Dhab ahaan baad u ogtihiin abuuriddii hore, ee maad wax xusuusataan.
63. Ka warrama waxaad beereysaan.
64. Ma idinkaa soo dhaliya mase annagaa soo dhalinna.
65. Haddaan doonno waxaan ka dhigaynaa burbur (aan wax tarin) markaasaad yaabaysaan (murugoonaysaan).
66. (Idinkoo dhihi) waa nala khasaariyay.
67. Mase waa nala hoojiyay.
68. Ka warrama biyahaad cabbaysaan.
69. Ma idinkaa ka soo dajiyay daruurta mase annakaa soo dajinnay.
70. Haddaan doonno waxaan ka yeelaynaa khadhaadh (aan la hollin karin) ee maad ku mahadisaan (Alle).
71. Ka warrama dabkaad madagta ka shiddaan.
72. Ma idinkaa ahaysiiyay geedkeeda mase annagaa ahaysiinnay.
73. Annagaa ka dhignay dabka waano iyo nacfiga kuwa safarka ah (iyo cidlada).
74. Ee waynee oo u tasbiixso magaca Rabbigaada wayn.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

أَفَرَأَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾

عَأْنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ الَّذِينَ الرَّعُوعَ ﴿٦٤﴾

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٦٥﴾

إِنَّا لَمَعْرِضُونَ ﴿٦٦﴾

بَلْ حَسِبَ الَّذِينَ مَحْرُومُونَ ﴿٦٧﴾

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ﴿٦٨﴾

عَأْنْتُمْ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ الْمُنْزِلِ أَمْ حَسِبَ الْمُنْزِلُونَ ﴿٦٩﴾

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ أَسْفًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿٧١﴾

عَأْنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ حَسِبَ الْمُتَشَبِّهُونَ ﴿٧٢﴾

حَسِبَ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَرَمَقًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٧٣﴾

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

Aayadahan waxay ka warrami awoodda Alle iyo nicmooyinkiisa uu dadka ugu nicmeeyay, sida abuuridda cunnada uu dhulka ka soo bixiyo, biyaha macaan oos cirka inooga keeno iyo geedaha uu dabka ku abuuray si looga shito iyo khayrkiisa kale ee badanba, hadal iyo dhammaanna Alle mahad, ammaan iyo addeecid buu mutaa si looga liibaano naxariistiisa waasaca ah.

Waxaa la wariyay in muslimiintu saddex wadaagaan: dabka, daaqa iyo biyaha». Waxaa wariyay Axmad iyo Abuu-Daawuud Iyo Ibnu Maajah. [Al-Waaqicah: 57-74].

75. (Alle wuxuu yidhi) waxaan ku dhaartay halkay xiddiguhu ku dhacaan (ku qarsoomaan).
76. Waana dhaar wayn haddaad ogtihiine.
77. Quraanku waa shay sharaf leh.
78. Wuxuuna ku sugan yahay kitaab la dhawray.
79. Mana taabto ruuxaan daahir ahayn.
80. Waxaana soo dajiyay Rabbiga caalamka.
81. Ee ma quraankan yaad beeninaysaan.
82. Ood ka yeeleysaan (mahaddii) risqigiinna beenin (xaqa).
83. Maxaydaan markay naftu dhuunta gaadho.
84. Idinkuna aad fiirinaysaan (ruuxa dhiman).
85. Annaguna aan idiinka dhawnahay, laakiinse aydaan arkaynin.
86. Haddaad tihiin kuwa aan la soo bixinaynin.

* فَلَا أَفْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ﴿٧٥﴾

وَأَنَّهُ لَقَسَّمَ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ﴿٧٦﴾

إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾

فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴿٧٨﴾

لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْأَطْهَرُونَ ﴿٧٩﴾

تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ﴿٨١﴾

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ

تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ﴿٨٣﴾

وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ تَنْظُرُونَ ﴿٨٤﴾

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِن لَّا

تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾

فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ عَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٨٦﴾

87. Maad nafta ku celisaan, haddaad run sheegaysaan.
88. Hadduu ka mid yahay (ruuxa dhiman) kuwa Alle dhaweeyay.
89. Wuxuu heli naxariis iyo farax iyo jannada naciima.
90. Hadduu yahay kuwa midigta marina.
91. Nabadgalyaa u sugnaatay (iyo wanaag).
92. Hadduu yahay kuwa xaqa beeniyay ee dhumayna.
93. Wuxuu heli martiqaad kulayl badan.
94. Iyo galidda naarta jaxiimo.
95. Waxaas (la soo sheegay) waa run dhab ah.
96. Ee u tasbiixso magaca Rabbigaada wayn.

تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٨٧﴾

فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٨٨﴾

فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٍ ﴿٨٩﴾

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الَّتِيْمِينَ ﴿٩٠﴾

فَسَلَّمَ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الَّتِيْمِينَ ﴿٩١﴾

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ

الضَّالِّينَ ﴿٩٢﴾

فَنَزَّلُ مِنَ حَمِيمٍ ﴿٩٣﴾

وَتَصْلِيَةً جَحِيمٍ ﴿٩٤﴾

إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الَّتِيْمِينَ ﴿٩٥﴾

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٩٦﴾

Alle wuxuu ku dhaartay xiddigaha iyo halkay ku qarsoomaan, waana dhaar wayne in quraanku sharaf leeyahay, dhawrsoonna yahay, ruuxaan nadiif ahayna u habboonayn inuu taabto, xagga Alle na ka soo dagay, wax la beeniyo iyo wax la dafirana uusan ahayn, Allahaas wayn ee awoodda leh isagaa wax dila wuxuu doonana wax baajin kara ma jiro, dadkuna siday suuraddu horayba u sheegtay waa saddex qaybood, laba ehlu janna ah oo liibaanay iyo mid khasaaray.

Cuqba binu Caamir wuxuu yidhi: markay ku soo dagtay Rasuulka Alle naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee (u tasbiixso magaca Rabbigaada wayn) wuxuu yidhi: «yeela rukuucdiinna» markay soo dagtay: (u tasbiixso magaca Rabbigaaga sare) wuxuu yidhi Rasuulkii Alle: «yeela sujuudiinna» waxaa wariyay Axmad, Abuudaawud iyo Ibnu-Maajah. Bukhaarina wuxuu ka wariyay Abii-Hurayre inuu yidhi, Rasuulkii Alle wuxuu yidhi: «laba kalimo oo carrabka ku fudud miisaankana ku culus Allaha Raxmaan ahna jecel yahay waa: Alle ayaa ceeb ka dheer, mahadna leh, waxaa ceeb ka dheer Allaha wayn». [Al-Waaqicah: 75-96].

Suurat Al-Xadiid

سُورَةُ الْحَدِيدِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa Alle sharrifa (oo wayneeya) waxa ku sugan samaawaadka iyo dhulka, Alle na waa adkaade falsan.
2. Waxaa Alle u sugnaaday xukunka samaawaadka iyo dhulka isagaa wax nooleeya waxna dila, waxwalbana wuu karaa.
3. Allaah waa kan horreeyey, (wax ka horreeyana ayan jirin) waa kan dambayn (oo wax ka dambayni jirin) waa kan ka sarreeya wax kasta (oo wax ka sarreeyaa jirin) waa kan baadina (oo wax ka dhawi jirin), wax walbana og.
4. Alle waa kan ku abuuray samaawaadka iyo dhulka lix maalmood qaddarkood, markaasna carshiga ka sara maray, wuxuuna ogyahay waxa dhulka gali iyo waxa ka soo bixi, waxa samada ka soo dagi iyo waxa u kori, Alle na wuxuu idinku wehliyaa (cilmigiisa) meelkastood ku sugan tihiinba* waxaad camal falaysaanna Alle waa arkaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ يُحْيِي
وَيُمِيتُ ۗ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۗ
وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ۖ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۗ يَعْلَمُ
مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا
وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۗ
وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾

5. Alle ayaa iska leh xukunka samada iyo dhulka, xaggiisaana loo celin umuuraha.
6. Alle waa kan habeenka iyo dharaarta is dhex galiya (kala badiya) waxa laabta ku jirana waa ogyahay.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٥﴾

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾

Alle wuxuu mutaa sharrifaad iyo waynayn, maxaa yeelay isagaa ahaysiiyay khalqiga, wax walbana maamula, waana kan horreeyay dambaynna, xukunka iyo awoodda caalamkuna maamulkiisa ku hoos jiro, wax ka qarsoonna ma jiro, tasarrufkana isagaa iska leh, haddaadan adugu arkinna isagaa ku arka. [Al-Xadiid: 1-6].

* (La jirid iyo wehel) ogaal iyo awood iyo kaalmo iyo ka warqab sida ay ku fasireen culumadii asaxaabta iyo intii wanaag ku raacday mana aha Ilaah baa naftiisii ku dhex jira meel kasta, waana ka hufan yahay sidaas, ee Alle waa ka sarreeyaa khalqigiisa. (Dib u eegaha).

7. Rumeeya Alle iyo Rasuulkiisa, bixiyana wax ka mid ah wuxuu idiinka dhigay wakiillo (maamulkiisa), kuwa rumeeyay Alle oo idinka mid ah waxna bixiyay waxay mudan ajir wayn.
8. Maxaad leedihiin ood la rumayn waydeen Alle, isagoo Rasuulkuna idiinku yeedhi inaad rumaysaan Allihiin, isagoo Alle ballan idinka qaaday haddaad mu'miniin tihiin.
9. Alle waa kan soo dajiyay ayaad cadcad si uu idiinka bixiyo mugdiga, nuurna idiinku bixiyo, Alle na waa idiin naxariis badan yahay.
10. Maxaad leedihiin ood wax ugu bixin waydeen jidka Alle isagoo samaawaadka iyo dhulka

ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَحْلِفِينَ فِيهِ قَالِدِينَ ؕ ءَامِنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفِقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٩﴾

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

dhaxalkooda isla leeyahay, ma sinna ruux wax bixiyay maka furashadeedii ka hor oo jahaaday, kuwaasaa ka ajri wayn kuwii bixiyay oo dagaallamay ka dib, dhammaantoodna Alle wuxuu u yaboohay wanaag, Alle na waa ogyahay waxaad camal falaysaan.

11. Waa kuma kan Alle amaah wanaagsan amaahin (wax bixin) oo markaas uu u laablaabo, ajri wanaagsanna hela.

لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ
الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَّتِكَ أَعْظَمَ دَرَجَةً مَنْ
الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتَلُوا وَكَلَّا
وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ ﴿١٠﴾

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا
فَيُضْعِفُهُ لَهُ وَهَكَذَا أَجْرُ كَرِيمٍ ﴿١١﴾

Rumaynta xaqa iyo daa'imkiisuba waa waajib, saasoo kale jidka Alle oo wax lugu bixiyo iyo jahaadkuba iyana waa waajib, maxaa yeelay cirka, dhulka iyo waxa ku suganba oy xooluhu ka mid yihiin Alle ayaa iska leh, ee dadka waxaa loo siiyay inay wanaag ku falaan, xumaantana ka reebaan.

Cabdullaahi binu Shakhiir waxaa laga wariyay inuu yidhi: waxaan u imid Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) isagoo leh: «waxaa idin shuqliyay wax badsasho, ibnu Aadam wuxuu dhihi: xoolahaygii, oo miyaad ku leedahay xoolahaaga waxaad cunto ood dhammaysato, ama aad xidhato oo duugayso, ama aad sadaqaysato ood hormarsato mooyee? Wixii intaas ka soo hadhay waad ka tagi ood u dhaafi dad». Waxaa wariyay Muslim iyo imaamu Axmad.

Markaas waa inaan xaqa rumaynaa waxna bixinnaa illeen Rasuulkii iyo quraanka yaa wanaag inoogu yeedhiye, wax bixinta iyo jahaadka iyo camalkuna isku mid ma aha, ee waa kala tagsan yihiin marka la eego waqtiga iyo dhibaata, inkastoo guud ahaan ay wanaag tahay, saas daraadeed yaa looga baahan yahay ruuxa mu'minka ah: rumayn xaqa, wax bixin, jahaad iyo camal fiican oo wax tara labada daaroodba. [Al-Xadiid: 7-11].

12. (Xusuusta) maalinta aad arki mu'miniinta rag iyo haweenba iyagoo nuurkoodu socdo hortooda iyo midigtooda, waxaana lagu dhihi bishaaraysta maanta, waa jannooyin ay dureeri dhexdooda wabiyaal iyagoo ku waari dhexdeeda, taasina waa liibaan wayn.

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
بُشْرًا لَكُمْ الْيَوْمَ جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ
الْقَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

13. Waa maalinta munaafiqiintu rag iyo haweenba ay ku dhihi kuwa xaqa rumeeyay na suga aan ka dhuxul qaadanno nuurkiinnee, waxaana lagu dhihi ku noqda gadaashiinna, waydiistana nuur, markaasaa la yeelaa dhexdooda darbi xaggiisa gudahana naxariis tahay, xaggiisa dibaddana caddibaad tahay.

14. Way u dhawaaqi mu'muniinta iyagoo leh miyaannaan idinla jirin, mu'miniintuna waxay ku dhihi: haa (waad nala jirteen) laakiin waxaad balayseen naftiinna, xumaanna waad la sugteen (Nabiga iyo mu'miniinta), waadna shakideen waxaana idinku kadisay yididiilo (been ah) inta amarka Alle ka yimaaddo (geerida) waxaana Alle idinku kadiiay kadiye (shaydaan).

15. Maanta (qiyaamada) laydin kama aqbalo is furasho idinka iyo kuwa gaalobay midna, hoygiinnuna waa naar waadna mudataan, meel loo hoydana iyadaa u xun.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ
لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْظَرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ
نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا
نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ
بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ
الْعَذَابُ ﴿١٣﴾

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَى
وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ
وَأَرْبَبْتُمْ وَعَرَّيْتُمْ الْأَمَانِي حَتَّى جَاءَ
أَمْرُ اللَّهِ وَعَرَّيْتُمْ بِاللَّهِ الْعُرُورُ ﴿١٤﴾

فَالْيَوْمَ لَا يُؤَخِّدُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ
الَّذِينَ كَفَرُوا مَا أُولَئِكَ التَّارُّهُنُ
مَوْلَاكُمْ وَيَبْتَئِسُ الْمُصِيرُ ﴿١٥﴾

Maalintaa waxaa la arki mu'miniinta rag iyo haweenba oo nuur hor socdo looguna bishaarayn wanaag. Munaafiqiintuse waa ka duwan tahay, waxayna la kulmi murug iyo xumaan, waxayna ka codsan mu'miniinta inay sugaan nuurkana wax ka siiyaan, hasa yeeshee daarta aakhiro nuur laguma qaato, waxaase lagu kasbadaa adduunka, ruuxse baloobay, oo xaqa shakiyay, oo yididiila been ah iyo shaydaan ku kadiyay intuu ka dhinto miyaa xoolo isku furasho iyo calaacal wax u tari maalinta qiyaame. [Al-Xadiid: 12-15].

16. Miyayan u dhawaannin kuwa xaqa rumeeyay inay u khushuucdo quluubtoodu xusidda Alle (quraanka) iyo waxa xaqa ah ee dagi, oyna la mid noqonin kuwii kitaabka la siiyay horay (yahuud iyo nasaaro) oo muddadu ku dheeraatay, markaas ay ingagtay quluubtoodu, wax badan oo ka mid ahna waa faasiqiin (ka baxay xerada).
17. Ogaada in Alle nooleeyo dhulka dhimasho ka dib, waana idiin caddeeynay aayaadka si aad wax u kastaan.
18. Ragga wax sadaqaysta iyo haweenka wax sadaqaysta oo Alle na amaah wanaagsan amaahiya (waa sadaqada) waa loo laablaabi, waxayna leeyhiin ajri sharaf leh.
19. Kuwa rumeeyay Alle iyo Rasuulkiisa kuwaasu waa runbadanayaal, shuhadaduna Alle agtiisa ajri iyo nuur bay ku mudan kuwase gaalobay beeniyayna aayaadkannaga kuwaasi waa ehelka naarta jaxiimo.

* أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَعْفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

Ma habboona in ruuxa mu'minka ah waqtigu la dheeraado, qalbigiisuna halmaamo xusidda Alle iyo quraankiisa, waxaase habboon inuu Alle ku xidhnaado oosan la mid noqonin gaalada qalbigoodu ingagay ee faasiqiinta ah, isagoo xusuusan nicmooyinka Alle waxna bixin si uu uga helo Alle agtiisa ajri wayn, dhabtuna waxay tahay kuwa Alle rumeeya iyo Rasuulkiisa inay yihiin runlow-yaal, shahiidka xaqa ku dhintayna isagoo gaalada la jahaadi xuquuq-diisana difaaci, wuxuu ka mudan Alle agtiisa sharaf, ajri, iyo nuur. Gaalase iyo kuwa beeniya xaqaba waxay mudan naarta jaxiima.

Bukhaari iyo Muslim waxaa ku sugnaaday: «shuhadada arwaaxdoodu waxay ku sugan tahay cunaha shimbiro cagaaran oo jannada ka daaqi meeshey doonto». [Al-Xadiid: 16-19].

20. Ogaada in nolosha adduunyadu tahay ciyaar iyo dheeldheel iyo isqurxin iyo isu faan dhexdiinna ah iyo badsi xoolo iyo carruur, sida roob uu beeraleyda cajab galiyey wuxuu soo bixiyo, markaasna ingaga ood arki isaga oo doorsoomay noqonna burbur; aakhirana waxaa jira caddibaad daran iyo dambidhaaf xagga Alle ka iman iyo raali ahaansho, nolosha adduunyana waa raaxo lagu kadsoomi.

21. U orotama dambidhaafka Alle iyo janno balladhkeedu yahay balladhka samada iyo dhulka oo kale, loona darbay kuwa rumeeyay Alle iyo rasuulladiisa, arrintaasuna waa samafal Alle, wuxuuna siin ruuxuu doono, Alle na fadligiisu waa wayn yahay.

22. Wixii dhib ah oo dhulka ka dhaca ama naftiinna ku dhaca wuxuu ku sugnaaday kitaab abuuriddiisa ka hor, arrintaasuna waa u fuddudahay Alle.

23. Si aydaan ugu murgoonnin wixii idinka taga aydaan uguna farxin wuxuu idin siiyo, Alle ma jecla ruux kasta oo isla wayn oo faan badan.

أَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ
وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي
الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ
الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ، ثُمَّ يَهْبِجُ فَتَرَتهُ مُضْفَرًا
ثُمَّ يَكُونُ حُطْلَمًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ
شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعٌ الْعُرُورِ ﴿٢٠﴾

سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ
عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَعَدَّتْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ
ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ
ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢١﴾

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا
فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ
نَّبْرَاهَا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا
تَفْرَحُوا بِمَا ءَاتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ
مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾

24. Oo ah kuwa bakhayli dadkana fari bakhaylnimo, ruuxii jeedsadana Alle waa ka hodon ah, mahadsan.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ
بِالْبُخْلِ ۗ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَزِيزُ
الْحَمِيدُ ﴿٤٤﴾

Adduun iyo aakharaba Alle ayaa abuuray iskana leh, waana in adduunka la camalfalaa si aakhara loo nicmoobo, hasa yeeshee waa inaan adduunka uun loo go'in, illeen dhab ahaantii wuxuu la mid yahay dhul waraabay oo doog quruxsan ka soo dhashay, mudda ka dibna dabayshu marto oo ingaga kalana burbura, waxaabase intaa u sii dheer inay tahay ciyaar iyo dhalanteed ayan habboonayn in lagu kadsoomo.

Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): «ul meel la dhigto oo jannada ah yaa ka khayr roon addunyada iyo waxa ku sugan, akhriya: (noloshu adduunyo ma aha waxaan raaxo lagu kadsoomo ahayn). Waxaa wariyey Ibnu-Jariir, wuxuuna ku sugan yahay saxiix Bukhaari, marka laga reebo aayadda.

Saas daraadeed waa in la ogaado in Alle agtiisa wanaag iyo awoodiba taallo, wixii shar ahna loo adkaysto, khayrkana aan lala boodboodin. Cikrima wuxuu yidhi: «ruuxaan farxaynin ama murugoonaynin ma jiro, ee faraxa mahad ka dhiga murugtana sabir». [Al-Xadiid: 20-24].

25. Dhab ahaan baan ula dirray rasuulladannadii xujooyin, waxaanna u soo dajinnay kutub iyo caddaalad, si dadku ugu tooso caddaalad, waxaanna soo dajinnay birta iyadoo shiddo ku dheehan tahay iyo nacfi dadka iyo in Alle ogaado cidda u gargaari isaga (diinta) iyo rasuulladiisa iyagoon arkaynin, Alle na waa xoog badane adkaade ah.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا
مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ
بِالْقِسْطِ ۗ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ
شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ
يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٤٥﴾

26. Dhab ahaan baan u dirray (Nabi) Nuux iyo (Nabi) Ibraahim, waxaanna yeellay faracooda Nabinnimo iyo kitaaboo loo soo dajiyay, waxaana ka mid ah kuwa hanuunay, waxbadan oo ka mid ahna waa faasiqiin.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي
ذُرِّيَّتِهِمَا النَّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ ۗ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ
وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٤٦﴾

27. Markaasaan raacinnay raadkoodii rasuulladannadii, waxaanna raacinnay Ciise binu Maryama, waxaanna siinnay Injiil, waxaanna yeellay quluubta kuwii raacay isudanqasho iyo naxariis iyo ruhbaaniyad (adduun ka jeedsii) ay iyagu billawdeen oonnaan ku faral yeelin, doonidda raalli ahaanshaha Alle dartiis ayana u faleen, mase ayna ilaalinin ilaalin xaq ah, waxaanna siinnay kuwii rumeeyay oo ka mid ah ajrigoodii, wax badan oo ka mid ahna waa faasiqiin.

28. Kuwa xaqa rumeeyow Alle ka dhawrsada, rumeeyana Rasuulkiisa haydin siiyo laba-laab naxariiseede, hana idiin yeelo nuur aad ku socotaane, hana idiin dambidhaafee, Alle na waa dambidhaafe naxariista ah.

29. Inay ogaadaan ehluKitaabku inayan karin inay hantaan fadliga Alle, fadliguna Alle gacantiisa ayuu ku jiraa, wuxuuna siin ruuxuu doono, Alle na waa kan fadliga wayn leh.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا
بِعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ
وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ
رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيََّةً ابْتَدَعُوهَا مَا
كَتَبْنَا عَلَيْهَا إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ
فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ
ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَسَيَقُونَ ﴿٢٧﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَءَامِنُوا
بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ
وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَتُغْفِرْ
لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٨﴾

إِنَّمَا يَعْلَمُ أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا يَفْدِرُونَ
عَلَىٰ شَيْءٍ مِّنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ
بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ ذُو
الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

Alle wuxuu diray rasuullo, wuxuuna la soo dajiyay kutub iyo xujooyin si caddaalad loogu dhaqmo, birta iyo hubkana Alle ayaa abuuray si cidda xaqa diidda loogu celiyo looguna nacfiyo, Nabiyaada uu Alle soo dirayna sida Nuux iyo Ibraahiim faracyadoodii yuu raaciyay, siduu Ciisaba Injiil u siiyay, kuwii raacay ee xaq ka toosnaana naxariis dhexdooda u yeelay hana yeesh ee ay isku adkeeyeen, waxyaalo cusubna la yimaadeen, xaqiina ayna dhawrin, badankooduna faasiqiin noqday. Saas daraadeed waa in Alle laga yaabaa, Rasuulkiisana la raacaa, si uu inoo siiyo ajri laab-laaban, nuur ina hoggaamiya, dambi-dhaaf iyo naxariis, lana ogaado inaan gaalo samafalka Alle ku tasarrufaynin ee Alle uun awood leeyahay, cidduu doonana khayr kuu ku shubaa. [Al-Xadiid: 25-29].

Suurat Al-Mujaadalah

سُورَةُ الْمَجَادِلَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu maqlay haweenaydii hadalkeeda Nabiga kula doodaystay xaalkii ninkeeda, oo Alle u sheeganaysay «dhibaataadeeda», Alle na wuu maqlayey doodooda, maxaa yeelay Ilaahay waa ka wax walba maqla oo arka.
2. Kuwa haweenkooda kala mid dhiga hooyadood oo kale haweenkoodu ma aha hooyadood, hooyo waa midda wax dhashay, kuwaasina waxay ku hadlayaan hadal xun iyo been, Ilaahayna waa saamax badane dhaafid badane.
3. Kuwa haweenkooda kala mid dhigi hooyadood haddana ku noqon hadalkoodii, go'aansanna «haweenkii» u tegiddooda waxaa ku waajib ah qoor xoraynteed intayan istaaban, arrintaasi waa waano, Ilaahayna waxa dadku camal fali waa ogyahay.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَدِّدُكَ فِي
زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ
تَحَاوُرُكُمْ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿١﴾

الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ
مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهُتَهُمْ إِلَّا الَّتِي
وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ
الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ﴿٢﴾

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ
يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ
قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسًا ذَلِكَمْ تَوْعَلُونَ بِهِ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾

4. Ruuxaan helin qoor uu xoreeyo wuxuu soomi laba bilood oo israacsan intayan istaaban, ciddiise aan karin soonka wuxuu quudin lixdan miskiin, arrintu waa saas si aad Alle u rumaysaan iyo Rasuulkiisa, taasina waa xuduuddii ilaahay gaalase waxaa u sugnaaday cadaab kulul.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتِمَّ آسًا فَمَنْ لَمْ
يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِيًّا ذَلِكَ
لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ
اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾

Aayadahanu waxay ku soo degeen haweenay la dhihi jiray Khawlo iyo ninkeedii Aws binu Saamit oo ku yidhi: waxaad igala mid tahay hooyaday oo kale, markaasay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) u timid iyadoo sheegan inay carruur badan leedahay ay doonaysana in ninkeedii lagu celiyo, saasna ay Nabiga hadalka isku celceliyeen. Ilaahay waa maqlaa waana ajiibaa ducada qofka dhibban sida haweenaydaas quraanku ku soo degay. Dhaartaas la soo sheegay waa mid jaahiliintii ku dhaaran jireen muslimiintana way ka reebban tahay waxaana ka waajibi kafaara gud. Caa'isha waxay tidhi: mahad Alle ayaa iska leh wax walbana maqla, waxaa timid haweenaydaas doodayay anoo guriga dhinac ka mid ah jooga. Hadalkeeda qaaraa aanan maqleyn markaasaa Alle soo dajiyey aayadda. Waxaa wariyey Bukhaari. [Al-Mujaadalah: 1-4].

5. Kuwa Alle iyo rasuulkiisa khilaafaya waa la dulleeyey sidii loo dulleeyay kuwii ka horreeyey, Alle na wuxuu soo dajiyey aayado cad cad, gaalana waxaa u sugnaaday cadaab ihaaneeya.
6. Maalin buuna ihaanayn ilaahay uu soo bixin dhammaantood, uguna warrami waxay camal faleen, Alle na waa koobay iyana waa hilmaameen, ilahayna wax kasta wuu daalacan (arkaa).
7. Ma ogtahay in Ilaahay ogyahay cirka iyo dhulka waxa ku jira, seddexdii faqiba Ilaahay baa

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا
كَمَا كُتِبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا
آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ
مُهِينٌ ﴿٥﴾

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ تَحْوِيٍّ

afreeya, shantana ilaahay baa lixeeya; waxa ka yar iyo waxa ka badanba Ilaahaybaa la jira (oo cilmigiisa ku wehliya) meeshay ahaadaanba, wuxuuna uga warrami waxay camal faleen maalinta qiyaamo Ilaahayna wax walba waa ogyahay.

8. Miyaadan ogayn kuwa laga reebay faqa xun oo haddana ku noqon waxa laga reebay, kuna faqi dambi iyo cadawnimo iyo caasinnimada Rasuulka, markay Nabiga u yimaadaanna ku salaamaya waxaan Alle ku salaamin oo hoos u dhihi maa Alle nagu cadaabo waxaan ku hadlayno, waxaa ku filan jahannamo oo ay galayaan waana guri xun.
9. Kuwa rumeeyayow markaad faqaysaan ha ku faqina dambi, colnimo iyo caasinnimada Rasuulka ee ku faqa wanaag dhawrsani, Alle na ka yaaba isagaa la isu soo kulmine.
10. Faqa xun shaydaan buu ka yimaaddaa suu u walbahaar geliyo kuwa xaqa rumeeyay, waxbase kama dhibo idan Ilaahay mooyee, Ilaahay uun ha tala saarteen kuwa xaqa rumeeyey.

ثَلَاثَةٌ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٌ إِلَّا هُوَ
سَادِسُهُمْ وَلَا أَذَىٰ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ
إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُم
بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ
ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَبَّجُونَ
بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ
وَإِذَا جَاءَكَ حَيَّوكَ بِمَا لَمْ يُحْيِكَ بِهِ
اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبْنَا
اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصَلُّونَهَا
فَيُبْسُ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَتَنَبَّجُوا فَلَا
تَتَنَبَّجُوا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ
الرَّسُولِ وَتَتَنَبَّجُوا بِالْبَأْسِ وَالْفُتُورِ وَأَتَقُوا
اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾

إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ
الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِهِمْ شَيْئًا
إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

Alle iyo Rasuulkiisa ciddii la colloowda halaag baa u dambayn iyo cadaab daran, maxaa yeelay Alle wax walba waa ogyahay, waana in wanaag lagu faqo

een xumaan iyo colnimo lagu faqin, maxaa yeelay ruux kasta Alleheen waa la joogaa waana daalacan, isagaana loo noqon, cid kastana wuxuu ka abaal marin waxay kasbatay, Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): hadday idin salaamaan ehelu kitaabka (gaaladu) dhaha korkiinna ha ahaato (waa saxiix). [Al-Mujaadalah: 5-10].

11. Kuwa xaqa rumeeyayow haddii la idin dhaho isu waasiciya fadhiga; isu waasiciya, Ilaahay wanaagga ha idiin waasiciyee, marka la idin yiraahdo jihaadka iyo khayrka u degdegana; u degdega Ilaahay wuu koryeelayaa kuwa xaqa rumeeya kuwa cilmiga lehna darajooyin yuu koryeelayaa, Alle na waxa la camal fali waa ogyahay.
12. Kuwa xaqa rumeeyayow markaad Nabiga qaabilaysan hormariya sadaqo, saasaa idiin khayr badan idiinna nadiifsan, haddaydaan helaynin Alle waa dambi dhaaf badane naxariis badane.
13. Ma waxaad ka cabsateen inaad hormarsataan sadaqooyin markaad Nabiga la kulmaysaan; haddaydaan saas falin Alle waa idin ka toobad aqbalaye ee salaadda ooga sakadana bixiya Ilaahay iyo Rasuulkiisana adeeca, Alle na waa ogyahay waxaad camal falaysaan.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَقَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ أَنْشُرُوا فَأَنْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمْ الرُّسُولَ فَكَلِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةٌ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَظْهَرُ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

ءَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذ لَّمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

Dadka xaqa rumeeyey waa inay Ilaahay iyo Nabigiisaba (naxariis iyo nabadgalyaba korkiisa Alle ha yeelee) ay maqlaan, dhexdoodana isu naxariistaan, jihaad ka iyo khayrkana u degdegaan, waxbarashada, salaadda, sakada iyo sadaqadana ay ku dadaalaan si uu Alle abaal gud fiican u siiyo. [Al-Mujaadalah: 11-13].

14. Ma ogtahay kuwii ka sokeeye dhigtay kuwa Alle u cadhooday kuwaasi idin ka mid ma aha iyagana ka mid ma aha (waa munaafiqiinta), waxayna ku dhaaran been iyagoo og.
15. Alle wuxuu u darbay kuwaas cadaab daran, maxaa yeelay wax xun bay falayeen.
16. Dhaartoodii bay gaashaan ka dhigteen dadkana xaqii bay ka leexiyeen waxayna mudan yihiin cadaab wax ihaaneeya.
17. Xoolahooda iyo caruurtoodu wax ugama taraan Alle xaggiisa, waana kuwa ehlu naar ah wayna ku waari.
18. Maalinta Alle soo bixiyo dhammaantood way u dhaaran Alle siday idinka idiinku dhaartaan iyagoo u malayn inay wax (xuja ah) haystaan, waase kuwo beenaalayaal ah.
19. Waxaa ka qaalib noqday shaydaan oo hilmaansiiyey xusidda Alle, kuwaasi waa xisbiga shaydaanka, xisbiga shaydaankuna waa kuwa khasaaray.

* أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٦﴾

لَنْ نُنْفِئَهُمْ عَنْ أَمْوَالِهِمْ وَلَا أَوْلَادِهِمْ مِمَّنْ اللَّهُ شَيْئًا أَوْلَيْكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٨﴾

اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أَوْلَيْكَ جَزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَّا إِنَّ جَزْبُ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

Munaafiqiintu waa colka kuwa xaqa rumeeyey, waxayna had iyo jeer xiriir la yeeshaan gaalada kale ayagoon labada qolo midna ka tirsanayn, kuwaasna Alle wuxuu ugu gooddiyey ciqaab daran, waana beenaalayaal xisbiga shaydaanka ka mid ah, naar iyo khasaarana way la kulmi doonaan. [Al-Mujaadalah: 14-19].

20. Kuwa Ilaahay iyo Rasuulkiisa khilaafaya waxay ka mid noqon kuwa dullooba.
21. Alle wuxuu xugmiyey inuu adkaado isaga iyo rasuulladiisa, maxaa yeelay waa xoog badane adkaade ah.
22. Ma helaysid dad Ilaahay rumeeyey iyo maalintii dambeeysay oo haddana jecel ruux Ilaahay iyo Rasuulkiisa khilaafaya haba ahaadeen aabayowgood, caruurtooda, walaalhood ama qaraabooda, kuwaas (aan jeclaanin) waa kuwo qalbigooda iimaanka lagu dhigay Alle na ku xoojiyey gargaarkiisa, wuxuuna gelin jannooyin wabiyaal dhex socdaan ay kuna waari, kuwaas Ilaahay baa ka raalli noqday iyana way ka raalli noqdeen, waana xisbiga Ilaahay; xisbiga Ilaahayna waa kuwa liibaanay.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾

كَتَبَ اللَّهُ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَرُسُلِهِمْ أَنْ
يُحَادُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢١﴾

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ
إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ
فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ
مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ
حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

Alle wuxuu ballan qaaday in dadka xaqa ku taagani adkaadaan markay wixii Alle faray yeelaan, xaqdiidayaashuna ay dulloobaan. Jacaylka iyo walaalnimaduna waa inay ahaato xaqa dartiis ee ayan noqonin sokeeyennimo qaraabo, kuwa ku walaalooba Alle dartiina waa xisbiga Ilaahay ee liibaanu u dambayn.

Rasuulkuna waxaa laga wariyay inuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Allow ha ugu yeelin faajir iyo faasiq gacan iyo nicmo agtayda. mursal Xassan Basri. [Al-Mujaadalah: 20-22].

Suurat Al-Xashr

سُورَةُ الْحَشْرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa Alle nasaha (sharrifa) waxa cirka iyo dhulka ku dhex nool, waana xoog badane falsan.
2. Alle waa kan ka bixiyey kuwii gaaloobay ee ahlu kitaabka ahaa «yuhuud» guryahoodii kulmintii hore, idinkoon u malaynin inay bixi iyana waxay u maleeyeen in guryahoodu wax ka celin, markaasaa ciqaabkii Alle uga yimid meel ayan filayn, qalbigoodana wuxuu ku tuuray cabsi, guryahooda waxay ku kharribeen (ku halleeyeen) gacmahooda iyo gacmaha kuwa rumeeyey, ee dadka caqliga leh ha waano qaato.
3. Haddaan Alle xukumin inay baxaan waxaa lagu caddibi lahaa adduunka, aakhirana waxaa u sugnaaday cadaab naareed.
4. Maxaa yeelay Ilaahay iyo Rasuulkiisa yey khilaafeen, ruuxii Alle khilaafana ciqaabtiisu waa daran tahay.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ
مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ
مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَتْهُمْ
اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَفَ
فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُجْرِبُونَ بِيُوتَهُمْ
بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا
يَا أُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾

وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَآءَ
لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
عَذَابِ النَّارِ ﴿٣﴾

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ
يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤﴾

5. Wixii aad gooyaan oo geed ah (ee cadawga) ama aad daysaan iyadoo ku taagan salkeeda waa idinka Alle iyo inuu dulleeyo faasiqiinta.

مَا قَطَعْتُمْ مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً
عَلَىٰ أَصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ
الْفَاسِقِينَ ﴿٥٩﴾

Yuhuuddii magaalada Madiino joogtay yaa Nabiga (naxariis iyo nabadgelyo korkiisa Alle ha yeelee) khiyaantay, hase ahaatee waxaa u dambeeyey dulli iyo ciqaab illeen Ilaahay iyo Rasuulkiisa yey la colloobeen sida caadada yuhuudduba tahay had iyo jeer. Waana in lagu waano qaato xaalkaas jidka toosanna la qaadaa. [Al-Xashr: 1-5].

6. Wixii xoola ah ee Ilaahay Nabiga uga soo celiyo gaalada isagoon fardo iyo awr lagu dagaallamin waxaa amarkiisa leh Nabiga, Alle na cidduu doono yuu ku diraa rasuulladiisa (Nabi Muxammadna kuwan ayuu ku diray), wax walbana Alle waa karaa.
7. Wixii xoola ah ee Ilaahay ku soo celiyo ee uga yimaadda degmooyinka yuhuudda Rasuulkiisa; waxaa leh Ilaahay, Rasuulka, qaraabada Nabiga, agoonta, masaakiinta iyo musaafiriinta «socdaalka» si ayan u noqon wax ku wareegaysta kuwa hodanka ah dhexdooda, wuxuu Rasuulku dadka siiyo ama faro waa inay qaataan, wuxuu ka reebana waa inay ka reebmaan, Alle na waa in laga dhawrsado, maxaa yeelay ciqaabtiisu waa daran tahay.
8. Waxaa xoolahaas wax ku leh kuwa saboolka ah ee ka soo hijrooday guryahoodii iyo xoolahoodii dar Alle, waxayna

وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا
أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ
وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رَسُولَهُ عَلَىٰ مَنْ
يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٠﴾

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ
الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَأِنَّ السَّبِيلَ كَىٰ
لَا يَكُونُ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ
وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا
نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ
اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦١﴾

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ
دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ
اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

u gargaarayaan Ilaahay iyo
Rasuulkiisa, waana kuwa ku run
sheegay iimaankooda.

أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾

Xoolaha gaalada si dagaal la'aan ah uga yimaadda waxaa loo yaqaan «feey» waxaana lagu bixin jidadka khayrka ah ee aayaddu tilmaantay, dadka xaqa rumeeyeyna waxaa ku waajib ah inay maqlaan hadalka Rasuulka «Muxamed» ah (naxariis iyo nabad gelyaba Alle korkiisa ha yeelee) waana in cigaabta Alle laga dhawrsadaa. [Al-Xashr: 6-8].

9. Kuwii madiino deganaa ee xaqa rumeeyey waxay jecel yihiin dadka u soo hijroon, wax necbaansho ahna laabta uma geliyaan dadkaas waxa la siiyay, waxayna naftooda ka hormariyaan (ay uga doori) dadkaas inkastaba iyagu gaajo ha haysee, ruuxii laga dhawro bakhaylnimada naftiisa waa mid liibaanay.

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

10. Kuwa imaan asxaabta Nabiga ka dib waxay Alle weydiisan inuu u dambi dhaafu iyaga iyo walaalahooda iimaanka uga hormaray uusan qalbigoodana xiqdi ugu yeelin kuwa rumeeyey Allow waxaad tahay naxariis badane.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

Ansaartii Nabiga (naxariis iyo nabadgelyo korkiisa Alle ha yeelee) waxay ahaayeen duul la yaab leh, siday u jeclaayeen una taakuleeyeen muslimiintii soo hijrootay ee Maka ka soo qaxay Alle dartiis, iyagana naftooda uga doori jireen (Alle ha ka raalli noqdee) kuwa xaqa rumeeyey ee dib ka imaan waa inay jeclaadaan muslimiinta ka horreysay uguna duceeyaan dambi dhaaf iyo khayr illeen dadaal badan bay islaamka u sameeyeene. Nabigu wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): dulmi iska jira waa mugdiga qiyaame, bakhaylnimana iska jira iyadaa halaagtay kuwii idinka horeeyeye. Waxaa wariyey Muslim. [Al-Xashr: 9-10].

11. Ma ogtahay in kuwii munaafiqiinta ahaa ay ku dhihi kuwii gaalobay ee yuhuudda ahaa haddii laydin bixiyo waan idinla jiraynaa cid aan idiin maqlaynana ma jirto waligeed, haddii laydinla dagaallamana waan idiin gargaaraynaa, Ilaahayna waa ogyahay inay beenaalayaal yihiin.
12. Haddii la bixiyo yuhuudda lama baxaayaan haddii lala dagaallamana uma gargaarayaan hadday isku dayaan inay u gargaaraanna way carari loomana gargaarayo.
13. Mu'miniinta yey uga cabsi badan yihiin yuhuuddu Ilaahay, maxaa yeelay waa dad aan wax garad ahayn.
14. Kuwa xaqa rumeeyeyna lama dagaallami karaan «dhufaysyo iyo gidaarro dhexdood mooyee» dhibka dhexdooda ahna waa daran yahay, waxaad mooddaa inay wada jiraan, quluubtoduna waa kala tagsan tahay, maxaa yeelay waa dad aan wax kasayn.

* أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِن أُخْرِجْتُمْ لَتَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا تُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾

لَئِن أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُوَلِّنَنَّ الْأَدْبَرَ ثُمَّ لَا يُصَرُّونَ ﴿١٢﴾

لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾

Munaafiq had iyo jeer wuxuu la joogaa dhibka muslimiinta. Munaafiqiintii Madiino joogayna waxay gacan siin jireen yuhuudda oo ay ka dhigan jireen sokeeye labada qolobana waxay ahaayeen, yihiinna had iyo jeer colka diinta islaamka, waana laga adkaan haddii dad toosan oo xaqa rumeeyey la helo. Maxaa yeelay waa wax ma garad. [Al-Xashr: 11-14].

15. Waxay la mid yihiin gaaladii dhawaa ee ka horreeyey ee dhadhamiyey cidhibtii camalkooda, cadaab daranna u sugnaaday.
16. Waxay la mid yihiin shaydaan markuu qof ku yidhi gaalow, markuu gaaloobana ku yidhaah bari baan kaa ahay (waxba isuguma keen jiraan) oo sheegta inuu Ilaahay ka yaabi.
17. Markaasay labadooduba cidhibtoodu noqon naar ay ku waaraan, daalimiintana saasaa lagu abaal mariyaa.
18. Kuwa xaqa rumeeyey waa inay Alle ka dhawrsadaan, nafwalbana waa inay eegtaa waxay u hormarsatay barri (qiyaamaha) Alle na ha laga yaabo illeen wax walba waa ogyahaye.

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا
ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿١٥﴾

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ
أَكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ
مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ
فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ
نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ
اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

Kibir iyo islaweyni wax ma tarto, aaway kuwii iskiibriyey ee beeniyey Nabiyadii ka horreeysay Nabi (Muxamed) (naxariis iyo nabad gelyo korkiisa Alle ha yeelee), gaaladuna waxbay dhumiyaan sida shaydaanka, ciddii wax dhumisa iyo midda la dhumiyaaba waxay cidhibtoodu noqon khasaare iyo naar. [Al-Xashr: 15-18].

19. Kuwa xaqa rumeeyey waa inayan noqon sidii kuwii Alle hilmaamay, isna markaas uu hilmaansiiyey naftooda, waana kuwo faasiqiin ah (xaqa ka leexday).

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ
فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾

20. Ma eka ahlu naarka iyo ahlu jannaha, ahlu jannuhu waa kuwa liibaanay.
21. Haddii quraankan Alle buur ku dejiyo (kula hadlo) waxaad arki lahayd buurtii oo khushuucsan oo dillaaci cabsi Alle darteed, saasaa Alle mataallo ugu sheegaa dadka inay fikiraan darteed.
22. Ku xaq lugu caabudo oon Allaah ahayn ma jiro, waxa maqan iyo waxa joogaba waa ogyahay, waana kan naxariis guud iyo mid gaaraba naxariista.
23. Ku xaq lugu caabudo oon Allaah ahayn ma jiro, waa Xaakim Daahir ah, Nabadgeliye, Rumeeye, wax walbana ilaaliye, xoog iyo weynaan isagaa leh, waana ka nasahan yahay waxay cibaadada la wadaajinayaan.
24. Alle waa kan wax abuura ee ahaysiiba, sawirana, magacyo fiicanna wuu leeyahay, waxaana Alle u tasbiixsada (weyneeya) waxa cirka iyo dhulka ku sugan, waana adkaade falsame.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ
الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى
جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَشِيعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ
اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ
لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ
الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ
الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ
الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ
لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

Ruuxa xaqa rumeeyey waa inuu had iyo jeer Alle xusaa kuna xirnaadaa, si aan Alle, naftiisa u hilmaansiin, jidka fiicanna waa inuu qaadaa illeen janno iyo naar ma sinnee, quraankan sharafta lehna waa inuu rumeeyaa kuna dhaqmaa, Ilaaha awoodda leh ee isaga mooyee ilaah kaloo xaq lugu caabudaa uusan jirinna waa inuu caabudaa oo rumeeyaa. [Al-Xashr: 19-24].

Suurat Al-Mumtaxinah

سُورَةُ الْمُتَبَخِّنَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Kuwa xaqa rumeeyow ha ka dhigannina colka Alle iyo colkiinna (gaalada) sokeeye aad jacayl u gudbinaysaan, iyagoo ka gaaloobay xaqa idiin yimid, oo haddana bixiya Rasuulka iyo mu'uminiinta inaad Alle rumeeyseen darteed haddii soo bixiddiinnu ay ahayd jidka Allaah inaad ku jihaaddaan, raalli ahaanshadiisana rabtaan (gaala ha jeclaannina), kuwaas ood u qarisaan jacayl, Ilaahayna waa ogyahay waxaad qarinqaysaan iyo waxaad muujinaysaanba, ruuxii saas yeelana jidka xaqa ah wuu ka dhumay.
2. Hadday idin helaan (gaaladu) waxay idiin noqon col gacmaha iyo carrabkana xumaan bay idiinku taagi waxayna jecel yihiin inaad gaalowdaan.
3. Qaraabada iyo carruurtu waxba idiin ma taraan maalinta qiyaame waana laydin kala kaxayn, Ilaahayna waa arkaa waxaad camal falaysaan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي
وَعَدُوَّكُمْ ءَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ
وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ
يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا
بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ حَرَجْتُمْ جِهَدًا
فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ
إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ
وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ
ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾

إِنْ يَتَقَفُّوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءَ
وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ
بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا
أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

Colka Alle iyo colkaaga inaad saaxiib ka dhigataa ma habboona, gaaladuna waxay muslimiinta kula colloobeen waa diinta islaamka ah kaliya, ruuxii muslim sheegan oo gaalo cadaw ah jacayl u qariyana waa ruux dhumay oo leexday, gaaladana sokeeyannimo ma leh ee waa in saa lala socdaa. Aayaduhuna waxay soo dageen mar Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) uu u darbaday in Mako la soo furo markaas nin gaadhsiiyey ree Makaad arrintaas. [Al-Mumtaxinah: 1-3].

4. Kuwa xaqa rumeeyey waa inay ku daydaan Nabi Ibraahim iyo kuwii la jiray waa kuwii iska bari yeelay gaaladii qoonkoodii ahayd (ay isla noolaayeen) iyo waxay caabudayeen ee Alle ka soo hadhay oy colnimo u muujiyeen ilaa ay Alle kaliya ka rumeeyaan, laakiin Nabi Ibraahim wuxuu u dambi dhaaf weydiiyey aabihiis, isagoon waxba u hanan karin (intaan laga reebin arrintaas). Alle yeynu talo saaran, isagaan u toobad keenaynaa, isagaana loo noqon (aakhiro).
5. Allow hannagu fidnaynin kuwa gaaloobay, noona dambi dhaaf illeen waxaad tahay Adkaade (Casiis) Falsan.
6. Haku daydo dadkaas dayasho wanaagsan ruuxii dooni Ilaahay iyo maalinta aakhiro, ciddiise ka jeedsata xaqa Alle waa ka kaaftoon yahay waana ammaan yahay.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي
 إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ
 إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ
 دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
 وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى
 تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ
 لِأَبِيهِ لِأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ
 مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْنَا
 وَإِلَيْكَ أُنَبِّئُكَ وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٤﴾

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا
 وَأَعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ
 الْحَكِيمُ ﴿٥﴾

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ
 كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَنْ
 يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾

Ruuxa fiican ee sharafta leh ee Alle ka yaaba waxa wanaagsanna sameeya, xumaantana ka fogaada waa in lagu daydo sida kan xunba looga fogaado. Alle na waa in lagu xidhnaado loona toobad keeno, isagaa loo noqon gaaladana waa inaan la jeclaannin lagana digtoonaadaa. [Al-Mumtaxinah: 4-6].

7. Wuxuu Alle u dhaw yahay inuu yeelo jacayl mu'miniinta iyo kuway la colloobeen ee gaalada quresheed ah dhexdooda, maxaa yeelay Alle wax walba waa karaa waana dambi dhaaf badane naxariis badane ah.
8. Alle kama reebayo kuwa xaqa rumeeyey inay u samo iyo caddaalad falaan kuwa aan diinta kula dagaallamin guryahoodana ka bixinnin, maxaa yeelay Alle waa jecel yahay kuwa caadiliinta ah (garsoor).
9. Alle wuxuu ka reebi kuwa xaqa rumeeyey inay ka sokeeye yeeshaan oo xidhiidhiyaan kuwa diinta kula dagaallamay ee guryahoodii ka bixiyey gacanna ku siiyey in guryaha laga bixiyo, dadkii kuwaas sokeeye ka dhigtaa waa kuwa daalimiin ah.

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ
الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوْدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧﴾

لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ
يُقْتُلُواكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُواكُمْ مِنْ
دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ
اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾

إِنَّمَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ
قَتَلُواكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُواكُمْ مِنْ
دِيَارِكُمْ وَظَهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ
أَنْ تَوَلَّوهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾

Alleheen isagaa awood leh, cidduu doonana wuu hanuuniyaa, waxaana dhacay in dad gaaladii quresheed ka mid ah islaameen, wanaag iyo walaalnimana dhexmartay muslimiintii kale, waase inaan gaal kula dagaallamay wanaag loo samaynin, kuwase aan col muslimiinta la noqonnin gaaladana aan gacan ku siinnin dhibka muslimiinta ma reebbana in wanaag loo falo, taasina waxay ina tusin inaan kala garanno colkeenna iyo saaxiibkeenna.

Xadiith waxaa ku sugnaaday: kaad jeclaan tartiib u jeclow inaad nacdaa laga yaabaa, kaad necbaanna tartiib u nac inaad jeclaataa laga yaabaa maaline. Tirmidi ayaa soo saaray. [Al-Mumtaxinah: 7-9].

10. Kuwa xaqa rumeeyow hadday idiin yimaaddaan haween mu'minaad ah oo gaalada ka soo hijrooday (ka soo tegay)

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ
الْمُؤْمِنَاتُ مَهْجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۗ اللَّهُ
أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ

imtixaana (inay ka dhab tahay iyo in kale) Alle ayaa og iimaankooda, haddaad ogaataan inay xaqa (dhabnimo) u rumeeyeen waa inaydaan gaalada u celinnin, maxaa yeelay xalaal isuma aha, meherkiina ha u celiyeen gaalada, inaad isguursataanna waxba kuma jiro haddaad meher siinaysaan, haweenka gaalooba nikaax isuguma kiin xirna ee ha haysannina, weydiista waxaad meher u bixiseen gaaladuna ha weydiisato waxay meher u bixiyeen, xaaladdaasina waa xukunka Alle uu dhexdiinna xukumay, Ilaahayna waa ogyahay (waxa la camal falo) waana falsame.

11. Hadday u tagaan kuwa haweenkiinna ka mid ah gaalada (gaaloobaan) markaas ka dib aad gaaladii ka dabatagtaan oo aad xoolo ka soo qaniimaysataan hala siiyo kuwii haweenkoodu tageen meherki ay bixiyeen oo kale, Ilaaha aad rumaysan tihiinna ka dhawrsada.

مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ
لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ
وَعَاتُوهُنَّ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ
وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكُوفَرِ وَاَسْأَلُوا
مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَكُمْ أَنْفَقُوا ذَلِكَ
حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١﴾

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَرْوَاجِكُمْ إِلَى
الْكُفَّارِ فَعَاقِبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَرْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ
الَّذِي أَنْتُمْ بِهِءُ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

Gaaladu waa inayan muslimiinta awood ku yeelannin, saas daraaddeed hadday soo islaamto haweenay ninkeedu gaal yahay looma celiyo, maxaa yeelay xalaal isuma aha, waase in la imtixaamo si runta loo ogaado, markaas ka dib hadday nin muslim ah guursato dhib kuma jiro iyadoo laysu celin wixii kharash ahaa, taasuna waxay ku tusin inay waajib tahay dhawritaanka sharafta islaamka iyo ruuxa muslimka ah, waxaa kale ooy ina tusin caddaaladda islaamka xataa mucaamilada gaalada. [Al-Mumtaxinah: 10-11].

12. Nabiyo w hadday kuu yimaaddaan haween xaqa rumeeyey si ay kuugula ballantamaan inay Alle kaliya caabudaan, waxna xadin, sinaysanna, caruurtoodana dilin, been abuurna ayan la imaan, wax wanaag ah oo la farayna ayan Nabiga ku caasiyin la ballantan una dambi dhaaf weydii Alle waa dambi dhaafe naxariiste ahe.
13. Kuwa xaqa rumeeyow haka sokeeye dhigannina kuwa Alle u carooday oo aakhirana ka quustay (waa gaaloo dhane) sida gaaladu uga quusatay kuwii dhintay.

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ
 يُبَايِعُكَ عَلَى أَنْ لَا يَشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا
 وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ
 أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ
 بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِبَنَّكَ
 فِي مَعْرُوفٍ قَبَائِعَهُنَّ وَأَسْتَغْفِرَ لَهُنَّ
 اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا
 غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤُوا مِنَ
 الْآخِرَةِ كَمَا بَيَّسَ الْكُفَّارُ مِنَ
 أَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

Ruuxii xaqa rumeeyey oo la ballantama madaxda muslimka ah kuna ballan qaadi inuu xumaanta ka dheeraado wanaagna la yimaada waa in lala ballantamaa, sida Alleba faray Nabiga (naxariis iyo nabadgelyo Alle korkiisa ha yeelee) inuu haweenka muslimka ah ka oggolaado ballan qaadka, tan kale waa inaan gaalo Alle u carooday oo aakhiro iyo maalinta abaal marinta ka quustay sokeeye iyo qaraabo laga dhigannin, illeen waxaa lugu walaaloobaa caqiidada islaamkee. [Al-Mumtaxinah: 12-13].

Suurat As-Saff

سُورَةُ الصَّفِّ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa Ilaahay nasaha (weyneeya) waxa cirka iyo dhulka ku sugan, Alle na waa adkaade falsan.
2. Dadka xaqa rumeeyayow maxaad u sheegaysaan wax aydaan falaynin.
3. Waxaa cadho weyn Alle agtiisa ku ah inaad sheegtaan wax aydaan falaynin.
4. Alle wuxuu jecel yahay kuwa ku dagaallama jidkiisa (jihaadka) iyagoo saf ah oo aad mooddo dhismo laysku dhejiyey (midnimadooda).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا
تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا
تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ
صَفًّا ۖ كَانَهُمْ بَنِينَ مَرْصُورًا ﴿٤﴾

Samaawaatka iyo dhulkaba wax ku sugan Ilaaheen baa abuuray. Isagayna ka amar qaataan wayna u khushuucaan, maxaa yeelay isagaa awood leh, kuwa mu'miniinta ahna waa inay wax dhab ah qabtaan oo khayr ah ee ayan sheegannin wax ayan falaynin, maxaa yeelay taas Alle ma jecla, waana in jidka xaqa ah lagu jihaado si isku duubni ah, si gargaarka Alle iyo nasrigiisa loo helo.

Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): calaamada munaafiqu waa saddex: hadduu ballamo wuu baajiyaa, hadduu sheekeeyana wuu been sheegaa, haddii la aaminana wuu khayaamaa. Waa saxiix. [As-Saff: 1-4].

5. Xusuusta markii (Nabi) Muuse ku yidhi dadkiisii maxaad ii dhibaysaan idinkoo og inaan rasuul Alle idiin ahay, markay xaqii ka iisheen yaa Alle na sii ilay qalbigooda, Ilaahayna ma hanuuniyo kuwa faasiqiinta ah.
6. Xusuusta marka (Nabi) Ciise ibnu Maryama ku yidhi banii israa'iil: waxaan ahay rasuul Alle idiin soo diray oo rumayn kitaabkii tawraad ee horreeyey, kuna bishaarayn rasuul gadaashayda imaan oo magaciisuna yahay «Axmed», markuu xuja cad ula yimidna waxay dheheen kani waa sixir cad.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ ۖ يَقَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ ۗ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦١﴾

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدٌ ۗ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦٢﴾

Muslimiintu waxay rumayn Nabiyadii iyo rusushii Alle khalqiga u soo diray oo dhan, iyagoon kala qaadaynin, siday u rumeeyeen kutubta Alle ee saxa ah. Waxayna aayadahanu ina tusin in xaqu mid kaliya yahay, hase yeeshee gaaladu ay kala qaybiyaan si ay qaar u beeniyaan, waxaa kale oo ku cad aayadahan in Nabi Ciise ku bishaareeyey soo bixitaanka Nabi Muxamed (naxariis iyo nabadgelyo korkiisa Alle ha yeelee), taasina waxay xuja ku tahay gaalada Nabiga beenin. [As-Saff: 5-6].

7. Yaa ka dulmi badan ruux ku been abuurtay Ilaahay isagoo loogu yeedhi islaamka, Alle ma hanuuniyo dadka daalimiinta ah.
8. Waxay doonayaan (gaaladu) inay nuurka (xaqa) Alle ku bakhtiiyaan afkooda Alle na wuu taam yeeli nuurkiisa haba naceen gaaladuye.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ۗ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧٧﴾

يُرِيدُونَ لِيُظْلَمُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ ۗ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ ۖ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٠﴾

9. Alle waa kan diray Rasuulkiisa isagoo hanuun wada iyo diin xaq ah si uu (Alle) diimaha oo dhan uga sare mariyo haba naceen mushrikiintuye (gaaladu).

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾

Xaqoo la diidaa waa dulmi iyo gardarro, mana aha in ruuxii xaq loogu yeedho ka abaal daro oo diiddo beenin kala soo horjeedsado, hasa ahaatee wuxuu Alle ballan qaaday in xaqu sare maro gaar ahaan hanuunkii uu dunida u soo saaray isagoo u soo dhiibay Rasuulkiisii Maxamed ahaa (naxariis iyo nabadgelyo Alle korkiisa ha yeelee), ruuxa caqliga lehna waxaa ku waajib ah in marka xaq iyo wanaag loogu yeero uu raacaa oo aqbalaa. [As-Saff: 7-9].

10. Kuwa xaqa rumeeyow ma idin tusiyaa ganacsi idinka koriya cadaab daran.
11. Waxaad rumaynaysaan Ilaahay iyo Rasuulkiisa waxaadna ku dagaallamaysaan jidkiisa xaq ah xoolihiinna iyo naftiinna idinkoo u huri, saasaana idiin khayr roon haddaad tihiin kuwo wax og.
12. Markaas Alle dambigiinnuu dhaafi wuxuuna idin gelin jannooyin ay dhex socdaan webiyaal iyo guryo wanaagsan oo ku dhex yaalla jannada cadnin (nagaanshaha), taasina waa liibaan weyn.
13. Arrin kale ood jeceshihiinna (wuu idin siin) waa gargaarka Alle iyo fatxi (guul) dhaw, kuwa xaq rumeeyeyna u bishaaree.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذَلَّكُمْ عَلَىٰ تَجْرَةٍ تُجِيعُكُمْ مِنْ عَذَابِ آيِسٍ ﴿١٠﴾

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِينٍ ظَلِيمَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

14. Dadka xaqa rumeeyow
 noqda gargaarayaasha Alle
 sidii kuwii Nabi Ciise ibnu
 Maryama saaxiibbadiis ahaa
 (xawaariyintii) ee uu ku
 yidhi yaa Alle iila gargaara,
 markaas ay dheheen annagaa
 ah gargaarayaashii Alle, ka dib
 ay xaqa rumaysay koox banii
 israa'iil ka mid ah, kooxna ay
 ka gaalawday; Alle na ayiday
 (xoojiyey) kuwii xaqa rumeeyey
 (kana adkaadeen cadawgoodii)
 oo iyagu ka muuqdeen (ka
 taliyeen) dhulkii.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ
 كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ
 مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ
 نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَتَمَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْ
 بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتِ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا
 الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا
 ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

Aayadahan waxay caddayn in ganacsiga ugu khayr badani ee dambiga lagu dhaafo jannana lagu galo uu yahay Alle iyo Rasuulkiisa oo la rumeeyo iyo jidkiisa oo lagu dagaallamo xoola iyo nafba, si loo daafaco xaqa loona helo nasri iyo guul, lana noqdo sidii xawaariyiintii (saaxiibbadii) Nabi Ciise, dhulkana loo hadho isagoo khayr lagu maamuli. [As-Saff: 10-14].

Suurat Al-Jumucah

سُورَةُ الْجُمُعَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa Alle nasihi (weynayn) waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, Ilaahay waa Xaakin xumaan ka daahirane ah Aadkaade Falsame ah.
2. Alle waa kan u soo bixiyey kuwaan wax aqoon Rasuul ka mid ah oo ku akhriya korkooda aayaadkiisa kana daahiriya (gaalnimada iyo akhlaaqda xun, kuna barbaariya akhlaaqda wanaagsan), quraankana bara iyo sunnada (Nabiga) waxayna horey u ahaayeen kuwo baadi cad ku sugan.
3. (Waxaa kale oo Alle Nabiga u diray) kuwo kale oon weli la kulmin kuwaas, Alle na waa Adkaade Falsame ah.
4. Arrintaasuna (islaamka iyo Nabiga la soo diray) waa deeq Ilaah, wuxuuna siin ruuxuu doono Alle na waa deeq iyo fadli weyne.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ
الْحَكِيمِ ﴿١﴾

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا
مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيزَكِّيهِمْ
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا
مِن قَبْل لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾

وَالْآخِرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ
ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾

Waxaa Ilaahay u khushuuca waxa uu ku abuuray cirka iyo dhulka, illeen isagaa awood leh, waana kan addoomadiisa wannagga u falay ee u soo diray Rasuul bani aadan ah, si uu u hanuuniyo waxna u baro, kuwa jooga iyo kuwa imaanba. Xaalkaasna waa xaal weyn oo khayr ah cidduu doono yuuna siiyaa, illeen waa deeq badanee. [Al-Jumucah: 1-4].

5. Kuwii la faray inay kitaabka tawreed (ilaaliyaan) kuna camal falaan (waa yuhuudda) haddana aan ku camal falin, waxay la mid yihiin dameer xambaarsan kutub badan, waxaana xun masalka kuwaas beeniyey aayadaha Alle, Ilaahayna ma hanuuniyo kuwo daalimiin ah.
6. Waxaad dhahdaa (Nabiyow) kuwa yuhuudda ahow haddaad sheegateen inaad tihiin awliyo Alle dadka kale ka sokow, geeri jeclaada haddaad run sheegaysaan.
7. Geerina ma jeclaanayaan weligood waxay hormarsadeen (oo gaf ah) dartiis, Alle na waa ogyahay kuwa daalimiinta ah.
8. Waxaad ku dhahdaa geerida aad ka cararaysaan way idinla kulmi, markaasaa laydiin celin Ilaah og waxa maqan iyo wax joogaba, markaasuu idiinka warrami (idinka jaasin) waxaad camal falayseen.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ
يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا
بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ
أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ
فَتَمَتُّوا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾

قُلْ إِنْ أَمَوْتَ أَلَّذِي تَفْرُونَ مِنْهُ
فَإِنَّهُ مُلْتَقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

Waana in quraanka lagu camal falaan lana raaca, si aan loola mid noqonnin yuhuuddii dayacday kitaabkii tawreed, markaas Alle ku maslay dameer kutub lagu raray, jeclaanshaha Ilaahayna wuxuu ku xidhan yahay sida loo caabudo

iyo sida loo falo wuxuu ku faray ee ma aha sheegasho inuu ku jecel yahay sida yuhuuddu fasho, saas daraaddeed waa in Alle si dhab ah loo caabudaa illeen isagaa loo noqone. [Al-Jumucah: 5-8].

9. Kuwa xaqa rumeeyow marka laysugu yeedho salaadda maalinta jimcaha ah aada xusidda Alle, wax gadashadana ka taga, saasaa idiin khayr roon haddaad tihiin kuwo wax og.
10. Markase salaadda la dhammeeyo dhulka ku kala faafa, dalbana (doona) khayrka Alle, Ilaahayna xusa in badan waxaad u dhawdihiin inaad liibaantaan.
11. Markay arkaan tijaaro (ganacsi) ama ciyaar (wax lagu shuqloomo) way aadaan, waxayna kaa tagaan Nabiyo adoo taagan (khudbo akhrin) waxaad dhahdaa waxa Alle agtiisa ah yaa ka khayr badan ciyaar iyo ganacsiba, Ilaahay waa kan ugu khayr badan inta wax arsaaqda.

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ
مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ
وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي
الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا
اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا
وَتَرَكَوْكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ
مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

Salaaddu waa tiirka labaad ee diinta islaamka, dadaalkeeduna waa waajib culus ama tan jumcada ha ahaato ruuxay ku waajibtay ama tan kalee maalin walba la tukado ha noqotee, waana inaan laga shuqloomin mar hadduu waqtigeedu galo, iyadoo ay waajib tahay in shaqada iyo kasabka xalaasha ah lagu dadaalo, aayadda kow iyo tobnaadna waxay ku soo degtay mar Nabigu (naxariis iyo nabadgelyo korkiisa Alle ha yeelee) uu khudbo jimco akhrinaayey oo safar badeeca wada soo galay Madiino, markaas dad asxaabtii ka mid ah aadeen, sida Alle sheegay khayrka agtiisa ah yaa ka wanaagsan ciyaar iyo ganacsiba. Rasuulkana waxaa laga weriyay inuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ruuxii hadla maalinta jumcada imaamkoo khudbada akhrin wuxuu la mid yahay dameer kutub xambaarsan. Ruuxii ku dhaha aamusna jumco uma jirto. Waxaa wariyey Imaam Axmad. Mana xoog badna. [Al-Jumucah: 9-11].

Suurat Al-Munaafiqun

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Markay kuu yimaadaan (Nabiyow) munaafiqiintu waxay dhihi waxaan marag ka nahay inaad tahay Rasuul Alle, Ilaahayna waa ogyahay inaad tahay Rasuulkiisii, Alle na wuxuu marag ka yahay inay munaafiqiintu beenaalayaal yihiin (xagga niyada).
2. Dhaartooda (beenta ah) yey ka dhigteen gaashaan, dadkana waxay ka iileen jidkii Alle, waxay samaynaa aad buu u xun yahay.
3. Saas waxaa ugu wacan inay (xagga muuqa) rumeeyeen haddana (hoosta) ka gaalooben, quluubtoodana waa la daabacay (la daboolay) wax xaq ahna ma kasayaan.
4. Haddaad aragto munaafiqiinta waad la yaabi jidhkooda, iyo muuqooda, hadday hadlaanna waad dhagaysan hadalkooda, waxaadse mooddaa dogobyoy la tiirtiiriyey, qayladii yeedhabana way ka cabsadaan, waa col

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ
إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ
لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ
لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾

أَتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ
اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ
عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾

* وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ
يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ
مُسْتَنْدَةٌ يَخْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ
هُمُ الْعَدُوُّ فَأَحْزَرَهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَتَى
يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

kuwaasi, Alle na ha lacnado ee xaggee loo duufsan.

Suuraddani waxay ka sheekayn munaafiqiinta iyo xumaatadooda, maxaa yeelay xagga muuqaalka waxay sheegan inay xaqa rumeeyeen, xagga hoosana waxay islaamka ula joogaan colnimo iyo xumaan, kuwaasi waa ahlu naaree yeyna kugu khaldin bidhaanta iyo afka macaan ee suntu ka hoosayso. [Al-Munaafiqun: 1-4].

5. Marka lagu dhaho munaafiqiinta kaalaya ha idiin dambi dhaaf weydiyee Rasuulka Alle waxay ruxaan madaxa (diiddo darteed) waxaad aragtaa iyagoo jeedsan oo iskibrin.
6. Waa isku mid haddaad u dambi dhaaf weydiisid (Nabiyow) iyo haddii kale, marnaba Alle u dambi dhaafi mahayo, maxaa yeelay Alle ma hanuuniyo dad faasiqiin ah.
7. Waa kuwa dhihi (munaafiqiintu) ha quudininna kuwa Rasuulka la jooga intay ka kala tagaan, Alle ayaa iska leh khasnadaha samaawaatka iyo dhulka, hase yeeshee munaafiqiintu ma fahansana.
8. Munaafiqiintu waa kuwa dhihi haddaan Madiino u noqonno waa in kuwa tabarta lihi ka bixiyaan magaalada kuwa dullaysan, tabar iyo sharaf Alle ayaa iska leh Rasuulkiisa iyo mu'miniinta, hase yeeshee munaafiqiintu ma oga.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّأَ رُءُوسَهُمْ وَرَأَىٰ يَتِيمٌ يَصُدُونِ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَيَّ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا وَيَلَّهِ خِزَابِينَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُتَنَفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾

يَقُولُونَ لَيْنَ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنَهَا الْأُدْلَّ وَيَلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُتَنَفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

9. Kuwa xaqa rumeeyow yaanay idin ka shuqlinin xoolihiinnu iyo caruurtiinnu xuska Alle (daacaddiisa) ciddii saas fashaana waa mid khasaartay.
10. Bixiyana wax ka mid ah waxa Alle idinku arsuqay geerida horteeda oo markaas uu yiraahdo (ruuxaan wax baxsan) Allow maad muddo dhow dib ii dhigtid oon sadaqaysto kuwa suubbanna aan ka mid noqdee.
11. Naf malaggeed galayna Alle dib uma dhigo, Ilaahayna waa ogyahay waxaad camal falaysaan.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
 أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ
 اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ
 الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾

وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ
 أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ
 لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَقَ
 وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾

وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا
 وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

Isla waynidu waa xun tahay, mana aha in ruux caqli lihi diido in wanaagga loogu yeedho, hase yeeshee arrinta Ilaahay baa maamula risqigana isagaa bixiya ee ma aha siday munaafiqiintu moodeen, tan kale waa inaan xoolaha iyo carruurtu sabab u noqonnin Alle ka fogaansho, illeen waa khasaare saasiye, waana in wax la baxsadaa geeri ka hor si dadka suubban looga mid noqdo oon hadhowna loo calaacalin, illeen naf malaggeed galay Alle ma sugee. Ibnu Cabbas wuxuu yidhi: ruuxii leh xoola gaadhsiiya xajka baydka Alle ama zako ku waajibtooo aan falin wuxuu Alle warsan markuu dhiman in loo celiyo adduunkii. [Al-Munaafiqun: 5-11].

Suurat At-Taghaabun

سُورَةُ التَّغَابُنِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa Alle nasaha (weyneeya) waxa samaawaatka (cirka) iyo dhulka ku sugan awood iyo mahadbana Alle ayaa iska leh, wax walbana isagaa kara.
2. Alle waa kan idin abuuray qaarkiinna gaaluu noqday, qaarkiinna mu'miniin, Alle na waxaad camal falaysan waa arkaa.
3. Samaawaatka (cirka) iyo dhulkaba wuxuu Alle u abuuray si xaq ah, wuuna idin sawiray Alle dadoow, suuraddiinnana wuu wanaajiyey, isagaana loo noqon (aakhiro).
4. Wuxuu ogyahay waxa samaawaatka (cirka) iyo dhulka ku sugan, wuxuuna ogyahay waxaad qarinarsaan iyo waxaad muujinarsaan, Alle na waa ogyahay waxa laabta (qalbiga) ku jira.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ
وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ﴿٢﴾

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِالْحَقِّ
وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ
الْمَصِيرُ ﴿٣﴾

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ
مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِدَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾

Alle waxaa u khushuuca una hoggaansama awooddiisa waxa ku sugan cirka iyo dhulka sida aayado badan sheegeen, isagaana mahad iyo qudradba iska leh, bani Adamkana isagaa abuuray jidkana tusiyey samaan iyo xumaanba,

abuurka Alle na ciyaar ma aha ee waa xigmo iyo imtixaan, waxa dadku camal falana waa ogyahay dhammaantiis, saas daraaddeed waa in niyada iyo qalbigaba la daahiriyo, Allana la weeyneeyo illeen isagaa awood leh loona noqone. [At-Taghaabun: 1-4].

5. Miyuuna idin soo gaarin warkii kuwii gaalobay ee horreeyey, waxay dhadhamiyeen xumaantii camalkoodii, waxaana u sugnaaday caddibaad daran.
6. Arrintaas waxaa ugu wacan in rasuullo ula yimaadeen xujooyin ayna dheheen (gaaladii) ma dadbaa na hanuunin ayna gaaloobeen oo jeedsadeen, iyadoo Allana ka deeqtoonaa marki horeba (iyaga iyo iimaankoodaba), Alle na waa midka hodanka ah lana mahadiyo.
7. Waxay sheegeen kuwii gaalobay inaan la soo bixinaynin, waxaad dhahdaa: saas ma aha, Alle Ayaan ku dhaartay in la idin soo bixin laydinkana warrami waxaad camal fasheen, taasina waa u fududdahay Alle.
8. Ee rumeeya Alle iyo Rasuulkiisa iyo nuurka Alle soo dejiyey (quraanka), Alle na waxaad camal falaysaan waa ogyahay.
9. Maalinta qiyaamada ee Ilaahay idinsoo kulmin waa maalin kado (oo la dareemo inaan laga faa'iideysan fursadihii la haystay), ruuxiise Ilaah rumeeya camal wanaagsanna fala Alle

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا لَوْ أَبْتَرُّوْا يَهُودُونا فَكْفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَأَسْتَعْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ عَنِّي حَمِيدٌ ﴿٦﴾

رَعِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّوْنَ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾

فَقَامُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَٰلِكَ يَوْمَ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

xumaantiisa (dambigiisa) wuu asturi, wuxuuna galin jannooyin ay dhex dureeraan wabiyaal way kuna waaraan waligood, taasina waa liibaan weyn.

10. Kuwa gaalobayse beeniyeyna aayaadka Alle waa kuwa ahlu naar ah waxayna ku waari dhexdeeda, meel loo ahaadana iyadaa u xun.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾

Warkii ummaddii hore waxaa looga dan leeyahay in lagu waano qaato lagana leexdo jidkoodii xumaa ee xaq diidka iyo madax adaygga ahaa, lana rumeeyo quraanka nuurka Alle ah iyo xaqoo dhan si Alle maalinta qiyaame ee kulminta naxariis iyo jannooyin inoo siiyo loona gaadho liibaan Alle, lagana nabad galo naar daran oo loo darbay xaq diidayaasha. Muqaatilna wuxuu yidhi: ma jiro khasaare ka weyn in kuwaasina jannada galaan kuwaasina lala aado naarta. [At-Taghaabun: 5-10].

11. Wixii musiiba ah (dhib ah) oo dhaca waa idanka Alle, ruuxiise Alle rumeeya waxaa Alle hanuunin (oo xasilin) qalbigiisa, Alle na wax walba waa ogyahay.
12. Alle adeeca Rasuulkiisana adeeca, haddaadse jeedsataan (xaqa diiddaan) waxaa Rasuulka saaran uun inuu si cad wax u gaarsiyo.
13. Alle, Allaah mooyee macbuud kaloo xaq lugu caabudo ma jiro isaga uunna ha tala saarteen mu'miniintu.
14. Kuwa xaqa rumeeyow haweenkiinna iyo caruurtiinna waxaa ka mid ah kuwo col idiin ah ee ka digtoonaada, haddaadse iska cafidaan

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَوْا وَتَصَفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾

saamaxdaanna Alle waa dambi dhaafe naxariiste ah.

15. Xoolihiinnu iyo caruurtiinnu waa uun fidno (ibtילו) Alle agtiisaase ajir weyn (ku sugan yahay).

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

Wax walba idanka Allaah yuu ku dhacaa, ruuxiise Alle rumeeya waxaa hanuuni oo toosi xasilina qalbigiisa, saas daraaddeed waa in Alle iyo Rasuulkiisa Muxamad ah (naxariis iyo nabad gelyo Alle korkiisa ha yeelee) la adeeco waana in Alle lagu xidhnaado lana tala saarto wax kastoo xaqa kaa leexin ama kaa shuqlinna laga digtoonaado, maxaa yeelay Alle ayaa wax loo dhawaada ah. Rasuulkuna wuxuu yidhi (ammaan iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ilmuhu waa ay ku fulayeeyaan, kuna bakhaylsiyaan, kuna walbahaariyaan. [At-Taghaabun: 11-15].

16. Alle ka dhawrsada intaad kartaan, maqla oo adeecana (weyneeya), waxna baxsada, ruuxii laga dhawro bakhaylnimada naftiisa waa liibaanay.

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾

17. Haddaad Alle amaah fiican amaahsataan (wax sadaqaysataan) Alle waa idiin laab laabi, dambigiinnana wuu dhaafi, Alle na waa kan la mahadiyo ee dusha san.

إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضْعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾

18. Waxa maqan iyo waxa joogaba Alle waa ogyahay waana adkaade falsan.

عَلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

Diinta islaamku ma aha wax lagu dhaqmi waayi oo adag, ee waa fududdahay, Alle na dadka wuxuu ka rabaa intay karaan uun inay ka yaabaan, waana in xaqa layska maqlaa layskuna adeecaa. Waxna la baxsadaa bakhaylnimada iyo xoola jacaylka daranna laga fogaadaa, si Allaha wax walba og inoogu abaal mariyo wanaag iyo khayr. Waxaa sugnaaday: haddaan wax idin faro la imaada waxaad ka kartaan, haddaan idinka reebana ka reebtoonaada. Waa saxiix. [At-Taghaabun: 16-18].

Suurat Adh-Dhalaaq

سُورَةُ الطَّلَاقِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Nabiyow haddaad haweenka furaysaan ciddada (billowgeeda) ku fura (daahir aan la taaban), ciddadana tiriya, Alle na ka dhawrsada, hana ka bixinnina guryahooda (ay joogeen marka la furayey) iyana yeyna ka bixin (yeyan ka tagin) inay xumaan cad la yimaadaan mooyee, taasi waa xuduuddii Alle, ruuxii ka tallaaba xuduudda Alle na naftiisuu dulmiyey, ma ogidin, wuxuu Alle u dhaw yahay inuu ka dib xaal keeno, (jacayl, isku noqosho).
2. Markay ciddada dhammaadkeeda (ku dhawaadaan) si fiican u haysta, ama si fiican u faaruqa, laba qof oo caadiliina oo idin ka mid ahna marag uga dhiga, maraggana ha u guteen Alle dartiis, xaalkaasi waa wacdi ruuxii rumayn Alle iyo maalintii dambaysay «qiyaamada», ruuxii Alle ka dhawrsadana wuxuu u furi faraj.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ
فَطَلَّقْتُهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ
وَأْتَفُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ
بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ
بِفَحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ
يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ
لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ
أَمْرًا ①

فَإِذَا بَلَغَ أَرْبَعُونَ مِائَةً فَمِمَّا كُفِّرَتْ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ
وَأَشْهَدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا
الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ يُوَعِّظُ بِهِ مَنْ
كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ
يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ②

3. Wuxuuna ka irsaaqi meel uusan ka filanayn, ruuxii Alle tala saartana waa ku filan yahay, Alle na amarkiisu waa fuli, (waxna kama fakado), wax walbana Alle wuxuu u yeelay waqti sugan (oo go'an).

وَيَرْزُقُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَلِغٌ أَمْرُهُ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾

Isfuriddu waa xaal diinta islaamku ayan jeclayn, maxaa yeelay waxaa ku dumi guri iyo qoys, hase yeeshee markay lagama maarmaan noqoto waa bannaan tahay, waase inaan lagu xadgudbin haweeynayda la furi, waqti fiicanna la furaa gurigana laga saarin intay ciddada ku jirto, waxaaba laga yaabaa inay isku noqdaan, waana in wanaag lagu wada noolaado, ama wanaag loo kala tago, Allana laga yaabo, taladana loo dhiibto illeen wax walba isagaa awoodee si uu faraj inoogu furo. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): ruuxii badiya dambi dhaaf warsi wuxuu uga yeelaa Alle murug walba faraj, cidhiidhi walbana ka bixid, wuxuuna ka arzaaqaq meeluusan ka filayn. Waxaa wariyey imaam Axmed. [Adh-Dhalaq: 1-3].

4. Haweenkiinna caadada ka quustay haddaad shakidaan ciddadoodu waa seddex bilood, kuwaan caada lahayn oo aanay weli ku dhicin waa sidaas oo kale, haweenka uurka leh ciddadoodu waa inay umulaan (dhalaan), ruuxii Alle ka dhawrsadana wuxuu u fududayn amarkiisa.

وَأَلْتَمِسُ يَبِيسًا مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ بَسَائِكُمْ إِنْ أَرْتَبْتُمْ فَعِدْنُهُنَّ نَكَتَهُنَّ أَشْهُرٌ وَأَلْتَمِسُ لَمْ يَحِضْنَ وَأُولَتْ الْأَحْمَالِ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾

5. Kaasi waa amarkii Alle uu idiin soo dejiyey, ruuxii Alle ka dhawrsadana xumaantiisuu asturaa ajirkiisana wuu weyneeyaa.

ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفِرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظَمْ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾

6. Dejiya haweenkaas (ciddada ku jira) meelahaad daggan tihii eed heli kartaan, hana dhibina si aad u ciriiridaan, hadday uur leeyihiinna nafaqeyya (masruufa) intay ka umulaan (ka dhalaan),

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تَضَارَّوهُنَّ لِتَضَيَّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمَلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ

hadday ilmaha nuujiyaanna siiya
ujuuro, wanaagna is fara, haddii
laysku qabto nuujintana mid kale
ayaa u nuujin.

7. Ha ka nafaqeyo (masruufo)
midka awood xoola leh
awooddiisa, kan wax yarna ha ka
nafaqeyo waxa Alle siiyey (ee uu
karo), Alle na kuma mashaqeyo
naf wuxuusan siinnin, Alle na
wuxuu yeeli cidhiidhi dabadiis
fudayd (faraj).

فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَوَاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ
وَأْتِمِرُوا بِنِعْمَتِكُمْ مَعْرُوفًا وَإِنْ

تَعَاسَرْتُم فَاسْتَرْضِعْ لَهُ أَرْضًا ۖ

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۗ وَمَنْ قُدِرَ
عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ
لَا يَكْفُلُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مِمَّا آتَاهَا

سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۗ

Diintu waxay u timid inay dadka u caddayso arrimahooda, saas daraadheed aayadahanu waxay ka warrami ciddada haweenka la furo, taas oo ah in haweenayda aan caada lahayn ay saddax bilood tirsan tan uurka lehna ay ciddadeedu ku eg tahay markay umusho, xaalkaasna waa arrin Alle soo dejiyey, tan kale waa in hooy loo yeelaa intay ciddada ku jirto, lana masruufo, ruux walbana awooddiisa uu ka masruufo, illeen Alle dadka kuma kallifo (mashaqeyo) waxayna awoodine, ciddii Ilaahay ka yaabta kuna xidhnaatana Alle faraj yuu u furi xaalkiisana wuu fududayn. Waxaana soo sheegnay in cidhiidhi kasta Alle ka yeelo faraj sida imdaam Axmed wariyey. [Adh-Dhalaq: 4-7].

8. Maxay badan tahay magaalo
caasiday amarka Alle iyo
rusushiisa, markaas Alle
xisaabay xisaab daran caddibaad
adagna caddibay.
9. Oo dhadhamisay cidhibtii
xaalkaa xumaantiisa,
cidhibteediina ku dambaysay
khasaare.
10. Alle wuxuu u darbay kuwaas
caddibaad daran, ee Alle ka
dhawrsada kuwa caqliga lahaw
rumeeyeyowna, Ilaahay wuxuu
idiin soo dejiyey quraane.

وَكَايْنٍ مِّن قَرْبَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا
وَرُسُلِهِ ۗ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا
وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا ۗ

فَدَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا
خُسْرًا ۗ

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ
يَتَأُولَى الْأَلْبَابِ الَّذِينَ ءَامَنُوا ۗ قَدْ أَنْزَلَ
اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۗ

11. Rasuulna wuu idiin soo diray kaasoo idiin akhriya aayaadka Alle ee cad cad si uu kuwa mu'miniinta ah camal wanaagsanna falay uga bixiyo mugdiga nuurkana ugu bixiyo, ruuxii Alle rumeeya camal wanaagsanna fala wuxuu gelin jannooyin ay dureerayso dhexdeeda wabiyaal wayna ku waari waligood, Alle waa wanaajiyey kuwaas risqigooda.
12. Alle waa kan abuuray toddobo samo dhulkana kala mid dhigay, amarka Alle na wuxuu ku soo degaa dhexdooda, si aad u ogaataan in Alle wax walba karo wax walbana koobay.

رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ
مُتَّبِعَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا
يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ
اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ﴿١١﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ
الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ
لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ
اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾

Kibir iyo isla weynaan, madax adayg iyo xaqoo laga horjeedsado waxay cidhibtiisu noqotaa halaag iyo caddibaad daran, siday la kulmeen gaaladii saas falay ee horreeyey, hase yeeshee dadka xaqa rumeeyey ee caqliga leh waa inay aad ugu waana qaataan kuwaas, Alle na ka dhawrsadaan, illeen waa ka quraanka u soo dejiyey, Rasuulna u soo direy, mugdigana ka saaray, nuurna u bixiyeey, si markaas wannag iyo janno loogu abaal mariyo, maxaa yeelay Alle waa kan awoodda leh, wax walbana abuuray wax walbana cilmigiisu koobay. Ruuxii dulmiya taako dhul ah waxaa madaxa loo galiyaa toddobada dhul. Waa saxiix. [Adh-Dhalaq: 8-12].

Suurat At-Taxriim

سُورَةُ التَّحْرِيمِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Nabiyow maxaad u xarrimi wax Alle kuu xalaaleeyey si aad u raalli geliso haweenkaaga, Alle waa dambi dhaafe naxariista ah.
2. Alle waa idiin caddeeyey waxa dhaartiinnu ku xalaaloobi, Alle na waa gargaarihiinna, waana wax walba oge falsan.
3. Xusuuso waqtigii Nabigu ku qarsaday haweenkiisa qaarkood hadal, markaas ay ka warrantay xaalkii, Alle na uu Nabiga u daahiriyeey, markaas Nabigu uu ogeysiyeey qaarkiis (haweenaydii) qaarna uu ka dhaafay, marku uu warramay ay tiri yaa kuu sheegay xaalkan kuna yiri: waxaa ii warramay Allaha wax walba oge ah ee yaqaanna (waxa qarsoon).
4. Haddaad Alle u noqotaan, in kastoo qalbigiinnu iishay (Alle wuu idiin dhaafi) haddaadse isu kaalmaysataan Nabiga (dhibkiisa) waxaa u gargaari Alle, Jibriil iyo

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمَ مَا حَلَ اللَّهُ لَكَ
تَبَتَّغِي مَرَضَاتِ أَرْوَاجِكَ وَاللَّهُ عَفُورٌ
رَّحِيمٌ ①

قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ
وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ ②

وَإِذْ أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَرْوَاجِهِ
حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ
عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ
بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَثْبَأُكَ
هَذَا قَالَ نَبَّأَنِي الْعَلِيمُ الْحَبِيرُ ③

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ
قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ
هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَلِّحِ الْمُؤْمِنِينَ
وَالْمَلَائِكَةَ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ④

kuwa suuban ee mu'miniinta ah malaa'igta (kalana) markaas ka dib yey xoojin.

5. Wuxuu Alle u dhaw yahay in Nabigu hadduu idin furo (haweenka Nabiga qaarkood) idiinkaga beddelo kuwa idinka khayr roon oo ah muslimaad, mu'minaad ah, adeeca Alle, toobad keena, Alle caabuda, soomana, kuwa horay loo guursaday iyo kuwo aan hadda ka hor la guursanba leh.

عَسَىٰ رَبُّهُۥٓ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبَدِّلَهُۥٓ
أَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكَنَّ مَسْلُمَاتٍ
مُّؤْمِنَاتٍ فَنِّتَنَتٍ تَنَبَّتٍ عِبْدَاتٍ
سَلِّحَتْ تَنَبَّتٍ وَأَبْكَارًا ﴿٦﴾

Aayadahanu waxay ku soo degeen mar uu Nabigu (naxariis iyo nabadgelyo korkiis Alle ha yeelee) caano ama malab uu ka soo dhadhamiyey guri haweenaydiis, markaas uu kuwa kale qalbigoodu wax galay, Alle na isagaa wax xalaaleeya waxna xarrima, saas daraadeed yuu Nabiga ugu jeediyey arrintaas, tan kale waa inaan la isku kaalmaysan dhib iyo wax yeello ee laysu kaalmaystaa wanaag iyo sama fal, Alle na waa gargaaraha Rasuulkiisa iyo mu'miniinta. Masruuqna wuxuu yidhi: Nabiga waxaa la faray inuu dhaartii ka kafaaraguto. [At-Taxriim: 1-5].

6. Kuwa xaqa rumeeyow ka dhawra naftiinna iyo ehelkiinna naar lagu shido dad iyo dhagax ay kana (shaqeeyaan) malaa'ig adag oo daran oon Alle ku caasiyeyn wuxuu faro, falana wixii la amro.
7. Kuwa gaaloobow ha cudur daarannina maanta (qiyaamada) waxaa laydinka abaal marin uun waxaad camal fali jirteen.
8. Kuwa xaqa rumeeyow u toobad keena Alle toobad san, wuxuu Alle u dhaw yahay inuu asturo

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَوْمًا أَنفُسُهُمْ
وَءَاهْلِيكُم نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَءَلْحِجَارَةُ
عَلَيْهَا مَلَكَةٌ غُلَظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ
اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَّا تَعْتَدِرُوا ءَلْيَوْمَ
إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تَوْبًا إِلَىٰ اللّٰهِ تَوْبَةً
نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ

xumaantiinna, idin geliyana jannooyin ay dureerayso dhexdooda wabiyaal, maalinta uusan Alle hoojinayn Nabiga iyo kuwa la jooga, nuurkoodina wuxuu socon hortooda iyo midigtooda iyagoo dhihi Allow noo taam yeel nuurkannaga noona dambi dhaaf, adaa wax walba karee.

9. Nabiyouw la jihaad gaalada iyo munaafiqiinta kuna adkow, hoygooduna waa jahannamo, meel loo ahaadana iyadaa u xune.

Dadka xaqa rumeeyey waa inay ehelkooda khayrka faraan si ay uga nabad galaan naar dadka iyo dhagaxa lagu huriyo, malaa'ig daranna oo amraka Alle fulisana ay ka shaqayso, si ayna u noqonnin sida kuwa xaq diidka ah ee loo dhihi ha cudur daarannina maanta, waana in Alle toobad dhab ah loogu toobad keeno si uu wanaag iyo dambi dhaaf noogu abaal mariyo maalinta Nabiga iyo intii raacday Alle u sama fali illeen wax walba isagaa karee, gaalada iyo munaafiqiintana waa in lala jahaado si jidka toosan loo tusiyo. Salafki waxaa ka sugnatay in tawbadda nasuuxa ah (toosan) ay tahay in la qoomameeyo dambiga markuu kaa dhaco, ood markaas Alle dambidhaaf warsato, oo aad go'aansato inaadana u noqonnin. [At-Taxriim: 6-9].

10. Alle wuxuu tusaale uga dhigay kuwa gaalobay haweenaydii Nabi Nuux iyo Nabi Luudh, waxaa qabay laba addoon oo Alle oo suusuubban, markaasay khiyaameen Nabiadaa (gogol dhaafna ma ahan) waxbana ugama ayan tarin Alle agtiis, waxaana loo dhihi labadaas haweenay la gala naarta kuwa gelaya.

عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ
جَنَّتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا
يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ
نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَآغْفِرْ لَنَا
إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ
وَأَعْلَظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ وَيَسَّ
الْمَصِيرُ ﴿٩﴾

صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا
أَمْرَاتٌ نُوحٍ وَأَمْرَاتٌ لُّوطٍ كَانَتَا
تَحْتِ عِبْدَيْنِ مِّنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ
فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يَغْنِيَا عَنْهُمَا مِّنْ
اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ اذْخُلَا النَّارَ مَعَ
الدَّٰخِلِينَ ﴿١٠﴾

11. Waxaa kale oo Alle tusaale uga dhigay kuwa rumeeyey haweenaydii Fircoon markay tidhi Rabbiyow guri agtaada iiga dhis jannada dhexdeeda, igana nabad geli Fircoon iyo camalkiisa, igana nabad geli dadkaas daalimiinta ah.
12. (Waxaa kale oo Alle tusaale uga dhigay kuwa rumeeyey) Maryama binti Cimraan ee ah tii isdhawrtay, markaas malagga (Jibriil ah) (canbuurku meesha kore ee uu ka furan yahay) ka afuufay, rumaysayna sharciga Alle iyo kutubtiisaba, kana mid noqotay kuwa Alle adeeca.

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا
 أَمْرَاتٍ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ
 لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي
 مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ
 الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾

وَمَرْيَمَ ابْنَتْ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ
 فَرْجَهَا فَنفَحْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا
 وَصَدَقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُنِّيهِ
 وَكَانَتْ مِنَ الْقَنِيَتِينَ ﴿١٢﴾

Ruux xumaanlaw ah wax uma tarto la nooli dad fiican hadduusan wax qaadnaynin, sida haweenkii Nabi Nuux iyo Nabi Luudh iyo wixii la mid ahaa. Sidoo kale ruuxii wanaagsan xumaan qof kale wax ma yeesho hadduusan ka raalli ahayn sida haweenaydii Fircoon, Maryama bintu Cimraan oo Nabi Ciise hooyadiis ahayd xaalkeeduna la yaabuu lahaa waxayse ku tusin in Allaha bini Adamka abuuray uu siduu rabo wax u falo saasna waa in la rumeeyo. Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): waxaa kaamil noqday ragga wax badan, haweense waxaa ka kaamil noqday Aasiyadii Fircoon, Maryama Bintu Cimraan, fadliga caa'isho ee haweenkana waa sida thariidka iyo cunnada kale. (Bukhaari iyo Muslim). [At-Taxriim: 10-12].

Suurat Al-Mulk

سُورَةُ الْمُلْكِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa barako badnaaday (oo weynaaday) Allaha xukunku iyo hanashada caalamku gacantiisa ku jiro ee wax walbana kara.
2. Allaha abuuray geeri iyo nololba, si uu dadow idiin imtixaamo kiinna camal fiican, Alle na waa adkaade dambidhaafe ah.
3. Alle waa midka abuuray toddobo samo oo isdul saaran kuna arki maysid abuurka Allaha Raxmaanka ah kala tagsani, bal daymada celi inaad aragto wax dillaac ah.
4. Haddana celi daymada waxaa kugu soo noqon aragga oo dhibban daallanna.
5. Alle wuxuu ku qurxiyey samada dhow nalal (xiddigaha) wuxuuna ka dhigay xiddigahaas kuwo lagu gano shayaadiinta, wuxuuna Alle u diyaariyay kuwaas naarta saciiro.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٢﴾

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفْوُوتٍ فَأَرْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِن فُطُورٍ ﴿٣﴾

ثُمَّ أَرْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ حَاسِمًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ﴿٥﴾

Alle khayrkiisu waa badan yahay wax walbana awooddiisay ku hoos jiraan wax walbana wuu karaa, dadkana waxaa loo abuuray in la imtixaano kooda camal aakhiro iyo kan aduunkaba wanaajiya, Alle abuuriddiisa uu cirka abuurayna wax dhaliil ah loo heli maayo sida khalqigiisa kalaba, xiddigahana Alle ayaa abuuray iyagoo nalal u ah cirka, shayaadiintana lagu eryo, Allaha awooddaas leh waa in la caabudo, jidka uu farayna lagu socdaa. Rasuulkuna waxaa laga weriyay inuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) Alle wuxuu ku dulleeyey banii aadmaka geeri, wuxuuna ka yeelay adduunka guri nolol iyo geeri, kana yeelay aakhirana guri abaalmarin iyo waarid. Waxaa wariyey Ibnu abii Xaatim. [Al-Mulk: 1-5].

6. Kuwa ka gaalobay Rabbigood waxaa u sugnaaday caddibaadda jahannamo, meel loo ahaadana iyadaa u xun.
7. Marka gaalada lagu tuuro naarta waxay ka maqli cod xun oo daran iyadoo karaysa.
8. Waxay u dhawdahay inay cadha daraaddeed la kala dillaacdo, marka koox (gaala ah) lagu ridaba waxaa warsada malaa'igta naarta ka shaqeysa iyagoo ku dhihi miyuusan idiin imaannin wax idiin diga.
9. Waxayna ugu jawaabi waa noo yimid wax noo diga waanse beeninnay, annagoo leh ma soo dejinnin Alle waxba, idinkuna waxaad ku sugan tihiin baadi weyn.
10. Gaaladii waxay dhaheen haddaan wax maqlaynno ama aan wax kasayno naarta saciir ehelkeeda ma aannaan noqonneen.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ
وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٦﴾

إِذَا الْقُوفُ فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَهِيَ
تَفُورُ ﴿٧﴾

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أَلْفِي
فِيهَا فَوْجٌ سَأَلْتَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ
نَذِيرٌ ﴿٨﴾

قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا
مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي
ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي
أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١٠﴾

11. Waxay qirteen (gaaladu) dambigoodii waxaana u sugnaatay fogaansho naarta saciir ehelkeeda.

فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ
السَّعِيرِ ﴿١١﴾

Xaq diidayaashu waxay geli naar daran oo karaysay qaylana leh, malaa'igtuna si canaan iyo guulguul ah yey u warsataa in rasuul u diga loo soo diray iyo in kale, iyaguna way qirtaan in rasuul loo soo diray ayse beeniyeen xaqiina diideen, wayna calaacaleen iyagoo leh haddaan wax kasayno naar ma aannan galleen, saas daraaddeed waa in Alle laga yaabo laguna waano qaato arrintaas. Waxaa sugnaaday: dadka lama halaago intay naftoodu ka garaabaan. [Al-Mulk: 6-11].

12. Kuwa Alle ka yaaba iyagoon la arkaynin (Alle mooyee) waxaa u sugnaaday dambi dhaaf iyo ajri weyn.

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

13. Ama hadalka hoos u dhiga dadow ama kor u qaada Alle waa ogyahay waxa laabta ku jira.

وَأَسْرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾

14. Ma waxaan wax ogeyn Allaha wax walba abuuray ee wax walba daalacan.

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ
الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

15. Alle waa kan dhulka ka dhigay mid laylyan, ee ku socda waddooyinkiisa kana cuna quudkiisa Alle ayaana dadka loo soo kulmin (qiyaamada).

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا
فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ
وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾

16. Miyaad ka aamin noqoteen Allaha sare inuu dhulka idin la gooyo, ayna idinla dhaqdhaqaaqdo.

أَمْ أَمِنْتُمْ مَّن فِي السَّمَاءِ أَنْ يُخْسِفَ
بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾

17. Miyaadse ka aamin noqoteen Allaha sare inuu dhagaxyo naar ah idinku soo daadiyo, waad ogaan doontaan digniinta Alle cidhibteeda.

أَمْ أَمِنْتُمْ مَّن فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ
عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ
نَذِيرِ ﴿١٧﴾

18. Waxaa Alle beeniyey gaaladii (reer makaad) ka horreeyey, sidayse ahayd ciqaabti Alle.

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾

Dadka Alle dhabnima u rumeeyey way caabudi kana dhoowrsan xumaanta iyagoon arkaynin ama dad ha la jooheen ama keli ha ahaadeene. Alle na wuxuu ku abaal marin dambi dhaafkiisa, Allaha wax walba og ee dhulka laylyey ee qiyaamada loo soo kulmi miyaa ciqaabtiisa cidna ka aamin noqon kartaa, dadka xun iyo gaaladaba waxa u caada ah inay Alle beeniyaan, waxaase ku dhici ciqaabta Alle, waxaana ka nabad geli ruuxii waddada Alle qaada. Toddobada Alle hadheeyo maalinta qiyaame waxaa ka mid ah kuwa Alle ka yaaba iyo kuwa xusuusta iyagoo kali ah indhahooduna ilmeeyaan. (Waa saxiix). [Al-Mulk: 12-18].

19. Miyeyna dadku arkaynin shimbiraha korkooda ah marna baalka fidin marna laabi wax haya oon Allaha Raxmaan ahaynna uusan jirin, Alle na wax walba wuu arkaa.
20. Waa kuma gargaaraha Allaha Raxmaan ah ka soo hadhay ee u gaargaari gaalada, gaaladu waxay ku sugan yihiin kadsoomid.
21. Waa kuma kan wax quudiya haddii Alle haysto risqigiisa, gaaladu waxay ku madax adaygeen isla weyni iyo xaq diidnimo.
22. Midkee wanaagsan ruux wajiga ku socda iyo mid si toosan oo siman wadda toosan ugu socda.
23. Dheh Nabiyow Alle waa midka dadkow idin ahaysiiyey, maqal iyo arag iyo caqlina idiin yeelay, wax yar baadse Alle ku shukridaan.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَّتٍ وَيقْبِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

أَمَنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكُفْرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

أَمَنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾

أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

24. Dheh Alle waa midka dadkow dhulka idinku beeray isagaana (qiyaamada) loo soo kulmin doonaa dadka.

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

Alle awooddiisa yaa wax walba ka sarreysa, gargaare, quudiye, abuure iyo wax walba ogaadana waa isaga, maalinta qiyaamana waa la hor imaan, ruux walbana wuxuu ku abaal marin camalkiisa. Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) markii la warsaday sidee dadka loogu soo kulmin wajigooda: Allaha ku socodsiiyey lugahooda wuxuu karaa inuu ku socodsiiyo wajigooda. [Al-Mulk: 19-24].

25. Waxay dhihi gaaladu waa goorma waqtiguu dhici waxa naloogu gooddin haddaad run sheegaysaan.
26. Dheh Alle ayaa og goortaas, waxaanse ahay anigu u dige cad (muuqda).
27. Markaysa gaaladu naarta oo u dhow arkaan waxaa xumaan oo doorsoomi wajiga gaalada, waxaana lagu dhihi waa kan cadibaaddii aad doonayseen (dedejisanayseen).
28. Dheh balse ka warrama haddii Alle aniga (Nabiga) iyo inta ila jirta uu halligo ama u naxariisto yaa gaalo ka korin caddibaad daran.
29. Dheh Alle waa Raxmaan waana rumaynay, waana tala saarannay, waadse ogaan doontaan (gaalooy) cidda baadi cad ku sugan.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ ﴿٢٧﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ الْعَذَابِ ﴿٢٨﴾

قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ عَاطِمًا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾

30. Dheh balse warrama hadday biyuhu dhulka ku gudhaan yaa idin siin biya durduri (ma jiro Alle waxaan ahayn).

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا
فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَّعِينٍ ﴿٣٠﴾

Dadka xun had iyo jeer aad uma fikirnaan saas daraaddeed waxay ku hadlaan gafaf iyo xujooyin qiimo daran, Nabiguna (naxariis iyo nabad gelyo Alle korkiisa ha yeelee) shaqadiisu waa inuu dadka wanaag ugu yeedho, xumaantana uga digo, wax walbase Alle ayaa kara oo og, markase uu gaalada haleelo caddibaad daran yey ogaan doonaan dhabta iyo xaqiiqada, gargaarka kuwa xaqa rumeeyey iyo imtixaankoodaba Alle ayaa leh, gaalana caddibaad kama baajinayso, ee waa in Allaha Raxmaan ee awoodda leh ee dadka quudiya isaga uun la caabudaa lagana yaabaa. [Al-Mulk: 25-30].

Suurat Al-Qalam

سُورَةُ الْقَلَمِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay qalinka iyo waxa malaa'igtu qorayso (camalka dadka).
2. Ee Nabiyow nicmada Alle darteed lama waallid.
3. Waxaana kuu sugnaaday ajri aan go'ayn.
4. Waxaana kuu sugnaaday dabeeco (fiican) oo weyn.
5. Waad arki doontaa Nabiyow gaaladuna way arki doonaan.
6. Kiinna waalan (ama la caddibo).
7. Rabbigaa waa ogyahay cidda ka dhunta jidkiisa, waana ogyahay cidda hanuunsan.
8. Ee Nabiyow ha maqlin xaq beeniyayaasha (warkooda).
9. Waxay jecel yihiin inaad u iilato (oo aad ku waafaqdo waxyaabaha qaar) iyana kuu soo iishaan.
10. Ha maqlin dhaar badane dhammaantiis oo dullaysan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾

مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾

بِأَيِّكُمْ الْمَقْتُولُ ﴿٦﴾

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ

سَبِيلِهِ ۗ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾

فَلَا تَطْعِ الْمُكْذِبِينَ ﴿٨﴾

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٩﴾

وَلَا تَطْعِ كُلَّ حَلَّافٍ مِّمِّينٍ ﴿١٠﴾

11. Oo xanlow ah, isku diraa ah.
12. Khayrka iyo xoolahana reeba, gardarrow iyo dambiile ah.
13. Xumaantana ku madax adag isku dhejisna ah (xumaanlow ah).
14. Inuu xoolo iyo wiilal uu leeyahay darteed (yuu saas u falay).
15. Marka quraankannaga lagu akhriyana wuxuu dhahaa waa dadkii hore warkoodii.
16. Wuxuuse Alle ka calaamayn sanqarooka.

هَمَّازٍ مَّشَاءٍ يَنْمِيهِ ﴿١١﴾
 مَنَاجٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾
 عْتَلَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيمٍ ﴿١٣﴾
 أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾
 إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسْطِيرُ
 الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾
 سَنَسِفُهُ عَلَى الْخُرُطُومِ ﴿١٦﴾

Alle Nabiga wuxuu ugu nicmeeyey ajri weligii socda, iyo akhlaaq wanaagsan, dadkuna iskuma qasna Alle agtiisa, cid walba mid toosan iyo mid dhunsan, weligaana ha maqlin warka ruuxa xanlowga ah, beenlowga ah, isku diraa ah, xumaan jecaylka ah. Nabigana (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) waxay ahayd dabeecadiisu quraanka siday Caa'isha sheegtay. Wuxuuna yidhi: jannada ma galo namiimiye. [Al-Qalam: 1-16].

17. Alle wuu imtixaanay gaaladii (reer makaad) sidii loo imtixaanay kuwii beerta markay ku dhaarteen inay aroortii goostaan.
18. Iyagoon dhihin haddii Alle idmo.
19. Waxaase beertii xagga Alle uga yimid amar iyagoo hurda.
20. Waxayna noqotay wax la shafay oo kale.
21. Wayna isu dhawaaqeen subaxdii.

إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ
 إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾
 وَلَا يَسْتَشْفُونَ ﴿١٨﴾
 فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ
 نَائِمُونَ ﴿١٩﴾
 فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾
 فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾

22. Iyagoo leh kallaha oo beerta goosta.
23. Wayna tageen iyagoo codka hoos u dhigi.
24. Inaan beerta maanta miskiin soo gelin.
25. Wayna kallaheen iyagoo diiddan (in miskiin u soo gallo).
26. Markii ay arkeen beertii siday tahay yey isu dhaheen waan soo dhunnay.
27. Haddana way isgarteen waxayna dhaheen ma ehee waa la ina hoojiyey.
28. Markaas kii u fiicnaa yiri: miyaana idin dhihin war Alle weyneeya.
29. Markaasay dheheen Alle ayaa weyn, waan xad gudubnay.
30. Markaasaa qaarba qaar ku jeedsaday iyagoo is dagaali.
31. Waxayna dheheen magacaanna ba'ye waan xad gudubnay.
32. Alle wuxuu u dhow yahay inuu noogu beddelo mid ka fiican, isagaan khayr ka rajaynaynaa eh.
33. Caddibaaddu waa taas, caddibaadda aakharaase ka weyn haddii ay wax og yihiin.

أَنْ أَعْدُوا عَلَيَّ حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٢﴾

فَأَنْظِلُوا لَهُمْ وَهُمْ يَتَخَلَفُونَ ﴿٢٣﴾

أَنْ لَا يَدْخُلَتْهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ﴿٢٤﴾

وَعَدُوا عَلَيَّ حَرِدٍ قَدِيرِينَ ﴿٢٥﴾

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَصَّالُونَ ﴿٢٦﴾

بَلْ لَحْنٌ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا نُسَخِّحُونَ ﴿٢٨﴾

قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ ﴿٣٠﴾

قَالُوا يَوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٣١﴾

عَسَى رَبَّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾

كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْأَخْرَجَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

Adduunku waa imtixaan, waase in ruuxu ka faa'iidaysto imtixaanka oo isa saxaa hadduu qalloocsan yahay, sidaa reer Maka ahaayeen iyo wixii la mid ah, qisadanna waa qiso weyn oo xikmo iyo waano ku jirto, saas daraaddeed waa inaan ruuxna isla weynaannin, wanaag inuusan samayn ku dhaarannin, masaakiinta iyo dadka tabarta daranna gooynin, haddii kale ha sugo caddibaadda adduunka iyo mid aakhiraba. [Al-Qalam: 17-33].

34. Kuwa Alle ka dhowrsada waxay Rabbigood agtiisa ku leeyihiin «jannada naciima».
35. Ma muslimiinta yaannu kala mid dhigaynaa dambiilayaasha.
36. Seed u dhihi kartaan saas.
37. Mise gaalooy waxaa idiin sugnaaday kitaab aad akhrisataan.
38. Oo waxaad doontaanba aad ka helayaan.
39. Mise ballan adag yaad naga qaaddeen tan iyo maalinta qiyaame oo waxaad xukuntaan aad helayaan.
40. Weydii (Nabiyow) gaalada cidda damiinka ugu ah xaalkaas.
41. Mise dad la wadaaga arrintaas oo u kaalmeeya yey leeyihiin, ha keeneen kuwaas hadday run sheegi.
42. Maalinta dhudhunka la faydi doono gaaladana loogu yeedhi doono inay sujuudaan ma karayaan sujuud.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ
التَّعِيمِ ﴿٣٤﴾

أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾

أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾

أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَلِغْتُمْ إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾

سَأَلْتُمُ أَيُّهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ
كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى
السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

43. Indhaha gaaladu maalintaas waa dullaysan yihiin waxaana ka muuqda walbahaar iyo qoomammo, waxayna ahaayeen (adduunka) kuwa loogu yeeray sujuud iyagoo nabad qaba.

خَلِشَعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهَقُهُمْ ذَلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلِيمُونَ ﴿٤٣﴾

Alle cid walba wuu abaal mariyaa, muslim iyo gaal, wanaag fale iyo xumaan falana isku mid kama dhigo, gaalana wax xuja ah uma haysato xumaantooda, maalinta qiyaamana dadka xun Alle wuu imtixaani wuxuuna fari inay sujuudaan, hase yeeshee ma karayaan, maxaa yeelay adduunkii yeyan sujuudi jirin iyagoo nabad qaba, dulli iyo qoomammo yaana ka muuqan maalintaas. [Al-Qalam: 34-43].

44. Isu kaanna daa aniga iyo kuwa beeniyey quraanka waana sasabi iyagoon ogeyn.
45. Waana sugi tan iyo muddo, dhagarta Alle na waa xoog badan tahay (kan wax dhagra haddii la dhagro waa dhagar booskeedi dhacday, waana ammaan).
46. Nabiyow ma waxaad weydiisatay gaalada ujuuro oo markaas cusleeyey.
47. Mise waxa maqan yaa aktooda yaal ooy wax ka qori.
48. Ku samir xukunka Alle hana noqonnin sidii saaxiibkii xuudka (mallayga ee ahaa Nebi Yuunus) markuu u dhawaaqay Allehiis isaga oo walbahaarsan.
49. Haddaan naxariista Alle haleelin waxaa lagu tuuri lahaa cidlo (bannaan) isagoo la dagaalay.

فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبْ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَعْرِمٍ مُتَّقِلُونَ ﴿٤٦﴾

أَمْ عِنْدَهُمُ الْعَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤٧﴾

فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾

لَوْلَا أَنْ تَدَارَكُهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾

50. Waxaase doortay Allehiis wuxuuna ka dhigay kuwa wanaagsan.
51. Waxay u dhow yihiin kuwii gaaloobay inay daymada kugu lagdaan markay maqlaan qur'aanka, waxayna dhihi waa waalan yahay (Nabigu).
52. Quraanka iyo Nabiguna waa uun waanada caalamka.

فَأَجْتَبَاهُ رَبُّهُ، فَجَعَلَهُ مِنْ

الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾

وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ

بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ

إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

Amarka Alle ayaa iska leh, ruux walbana suu doono yuu ku maamulaa, quraankana isagaa soo dejiyey Nabiguna ujuuro kama rabin cidna, waxaana had iyo jeer Alle fari jiray xaq sheegid iyo adkaysi iyo dulqaad, qur'aankuna waa raxmaddii Alle Nabiga u soo dhiibay, mana habboona in cidda akhriyi la guul guulo oo xumaan lagu tilmaamo, maxaa yeelay waa waanada adduunka dhammaan. Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): Alle wuu u sugi daalimka markuu qabtana ma fakiyo. [Al-Qalam: 44-52].

Suurat Al-Xaaqqah

سُورَةُ الْخَاقِفَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Maalinta xaaqo (qiyaamadu waa wax sugan).
2. Xaaqo maxay tahay.
3. Maxaa ku ogeysiiyey xaaqo waxa ay tahay?
4. Waxaa beeniyeen reer «Thamuud» iyo «Caadba» qiyaamada.
5. Thamuudse waxaa lagu halligay qaylo daran.
6. Caadna waxaa lagu halligay dabayl daran oo qabow.
7. Oo lagu diray korkooda toddoba habeen iyo siddeed maalmood oo israacsan, waxaadna arkaysaa iyagoo daadsan ood mooddo jirrid timir (dogob dhacay).
8. Wax ka hadhay miyaad aragtaa.
9. Waxaa la yimid falkii danbiga ahaa: Fircoon iyo kuwii ka horreeyay iyo kuwii tuulooyinkooda la daba geddiyey (Nabi Luud qoomkiisii).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١ الخاقفة

٢ مَا الْخَاقِفَةُ

٣ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخَاقِفَةُ

٤ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ

٥ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ

٦ وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرَّصٍ

عَاتِيَةٍ

٧ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَنِيَةً

أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى

٨ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ

٩ فَهَلْ تَرَى لَهُم مِّن بَاقِيَةٍ

١٠ وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكِثَ

بِالْخَاطِئَةِ

10. Waxay caasiyeen rusushii Rabbigood markaasuu si daran u qabtay.
11. Markay biyihii xad dhaafeen (waqtigii Nabi Nuux) waxaan idinku xambaarnay (awoowyaalkiin) doontii.
12. Si aan uga yeelno waano ay una xafiddo dhag wax maqasha.

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾

إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ﴿١١﴾

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكَرَةً وَتَعِيَهَا أَذُنٌ وَّعِيَةٌ ﴿١٢﴾

Qiyaamadu waa xaq sugan, ciddii xoog isbiddana oo xaqa iyo qiyaamada beenisana Alle ayaa ka awood badan, sida aayadahani noo caddeeyeen, sida qoomkii Nabi Saalax, Nabi Huud, Nabi Luud, Nabi Nuux iyo Fircoon iyo kuwii ka horreeyey. Waana in lagu waana qaato arrintaas, xumaanta xaq diidnimada iyo kibirkana la iska jiro waa sababaha halaaggee. Rasuulkuna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee): waxaa laygu gargaaray (dabaysha) saba, ree Caadna waxaa lagu halaagay (dabaysha) dabuur. [Al-Xaaqqah: 1-12].

13. Marka suurka la afuufo hal mar.
14. Dhulka iyo buurahana la xambaaro oo la burburiyo hal mar.
15. Maalintaasay qiyaamadu dhacaysaa.
16. Samaduna maalintaas way dillaaci wayna tabar yaraan.
17. Malaa'igtuna cirka gaararkiisa yey ahaan maalintaas, carshiga Alle na waxaa dadka korkiisa ku xambaari maalintaas siddeed malag.
18. Maalintaasaa dadka loo soo bandhigi Alle wax xaggooda kaga qarsoonna ma jiro.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْحَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾

وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾

وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾

وَالْمَلِكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ مُّنْبِيَةٌ ﴿١٧﴾

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾

19. Ruuxiise kitaabkiisa midigta laga siiyo wuxuu dhihi (farax daraadiis) akhriya kitaabkayga.
20. Waxaan yaqiinsanaa (adduunka) inaan la kulmi xisaabtayda.
21. Wuxuu ruuxaasi ku noolaan nolol laga raalli yahay.
22. Wuxuuna geli «janno» sarreeysa.
23. Midhaheeduna u dhaw yihiin (ruuxa guran).
24. Waxaana lagu dhihi cuna oo caba idinkoo shifaysan camalkaad hor marsateen ayaamihii tegay daraadiis (adduunkii).

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ۖ فَيَقُولُ
هَٰؤُلَاءِ أَقْرَأُوا وَكُتِبَ عَلَيْهِ ۝١٩

إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْكٌ حِسَابِيَّةٍ ۝٢٠

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝٢١

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۝٢٢

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ۝٢٣

كُلُوا وَأَشْرَبُوا وَهْنِيًّا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي
الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ۝٢٤

Alle isagaa awoodda leh abuurayna dunida, wuxuuna dadka u darbay maalinta qiyaame oo ruux walba laga abaal marin camalkiisii, waa maalinta dhulka, buuraha iyo cirkuba doorsoomi oo burburi, wax Alle ka qarsoomi ama ka fakanna uusan jirin, dadka wanaagsanna waxaa lagu abaal marin wanaag, janno, farax iyo bishaaro ku noolaansho.

Cumar binu Khadhaabna waxaa laga weriyay: xisaabiya naftiinna intaan la xisaabinin miisaamana intaan la miisaamin iyadaa idiin ka fudud xisaabta berriye, isuna qurxiya bandhigga wayn. [Al-Xaaqqah: 13-24].

25. Ruuxiise kitaabkiisa laga siiyo bidixda wuxuu dhahayaa magacayba'ee maan la i siinnin kitaabkayga.
26. Xisaabtaydana maanan ogaannin.
27. Magacayba'ee maxaan u soo noolaaday.
28. Xoolahaygi wax iima tarin.
29. Waxaa lumay awooddaydii (iyo xujadaydii).

وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ
فَيَقُولُ يَلَيْتَنِي لِمَ أُوتِ كِتَابِيَّةٍ ۝٢٥

وَلَمْ أُدْرِ مَا حِسَابِيَّةٍ ۝٢٦

يَلَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ۝٢٧

مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَّةٍ ۝٢٨

هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٍ ۝٢٩

30. Waxaa loo odhan qabta oo gacmihiisa iyo luquntiisa isku xira.
31. Naarta jahannamada geliya.
32. Markaas geliya silsilad toddobaatan dhudhun ah.
33. Maxaa yeelay wuxuu ahaa kaan rumaynin Allaha weyn.
34. Aanna fari jirin in masaakiinta wax la siiyo.
35. Maanta (qiyaamada) kuma leh saaxiib.
36. Cunnana kuma leh aan ahayn dheecaanka «ehlu naarka».
37. Cunnadaasna ma cuno kuwa gafay gaf weyn waxaan ahayn (gaalada).
38. Waxaan ku dhaaran waxaad aragtaan (makhluuqaad ah).
39. Iyo waxaydaan arkayninba.
40. Ee qur'aanku waa hadalkii Alle uu u soo dhiibay Rasuul sharaf leh.
41. Hadal gabayaana ma aha, wax yar yaadse rumaynaysaan (xaqa).
42. Hadal wax-sheegana ma aha wax yar yaadse waantoomaysaan.
43. (Qur'aanku) wuxuu ka soo degay Rabbiga caalamka.

خُذُوهُ فَعَلُّوهُ ﴿٣٠﴾

ثُمَّ الْجَحِيمِ صَلْوُهُ ﴿٣١﴾

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا

فَأَسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣٤﴾

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخِطُؤَنَ ﴿٣٧﴾

فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾

وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا

تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

وَلَا يَقُولُ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾

Xaqdiidayaasha waxaa lagu abaal marin maalinta qiyaame xumaantay kasbadeen, waxaana laga siin kitaabkooda xagga bidix, markaasay calaacali, waxaana la gelin naar daran oo cunno iyo cabid xun mooyee wax kale lahayn. Qur'aankuna waa hadalkii Alle, Rasuul sharaf leh yaana Alle ku soo dejiyey, xumaanta iyo ceebaha ay gaaladu ku sheegeenna waa ka fog yahay, waana dige iyo raxmadda caalamka. [Al-Xaaqqah: 25-43].

44. Hadduu nagu been abuurto (Nabi Muxamed).
45. Waxaannu ku qaban gacan adag.
46. Waxaannu gooynaynaa xididka wadnaha.
47. Ruux idinka mid ah oo naga celinna ma jiro.
48. Qur'aankuna waa waanada kuwa Alle ka dhawrsada.
49. Waxaan ognahay inay idin ka mid yihiin kuwa beenin (qur'aanka).
50. Qur'aanku waa qoomammada gaalada (maalinta qiyaame).
51. Qur'aanka waa run dhab ah.
52. Ee Nabiyow u tasbiixso magaca Alle ee weyn.

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾

فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾

وَإِنَّهُ لَتَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾

وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكٰفِرِينَ ﴿٥٠﴾

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

Qur'aanku waa hadalkii Alle Nabiga Muxamad ah (naxariis iyo nabad gelyo korkiisa Alle ha yeelee) uu ku soo dejiyey, malaku Jibriilla soo gaarsiiyey, mana siyaadin karo, qur'aankuna waa waanada mu'miniinta iyo kuwa xumaanta ka dhawrsada, waana xujo iyo qoomamada gaalada, waana xaq sугan. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: watiinku waa taxanaha qalbiga waana xididkuu ku xidhan yahay. [Al-Xaaqqah: 44-52].

Suurat Al-Macaarij

سُورَةُ الْمَعَارِجِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Midbaa wuxuu Alle warsaday in caddibaad ku dhacda gaalada (loo soo dedejiyo, iyadoo ay jeesjees ka tahay).
2. Caddibaadaasna wax gaaalada ka celin ma jiro.
3. Waxayna ka imaan caddibaaddaasu Allaha sarraynta iyo sharafta u saaxiiba.
4. Ee malaa'igta kale iyo Jibriilba u koraan maalin qaddarkeedu dhan yahay konton kun oo sano.
5. Ee Nabiyow samir samir wanaagsan.
6. Gaaladu waxay caddibaadda u arkaan inay fog tahay.
7. Annaguna waxaan u aragnaa inay dhawdahay.
8. Caddibaaddaasu waxay dhici maalinta cirku noqon bir la dhalaaliyey oo kale.
9. Buuruhuna ay noqon suuf (la tifay oo kale).
10. Sokeeyana uusan sokeeye wax warsanaynin.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾

لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ﴿٢﴾

مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾

تَعْرُجُ الْمَلَكُوتُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ
كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾

فَأَصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾

وَتَرَاهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ ﴿٨﴾

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾

وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾

11. Wayna is arkayaan (qaraabadu), dambiiluhuna wuxuu jeclaan inuu iskaga furto maalintaas caddibaaddeeda carruurtiisa.
12. Haweenaydiisa, walaalkiis.
13. Iyo qaraabadiisii soo dhawaynaysay.
14. Iyo waxa dhulka ku sugan dhammaan markaa uu ku nabad galo (isfurashadaas).

يُبَصَّرُونَهُمْ يَوْدُ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ
عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِنِيهِ ﴿١١﴾

وَصَلِحْتِهِ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾

وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ﴿١٣﴾

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾

Ma habboona in caddibaad iyo halaag Alle la weydiisto, maxaa yeelay Alle isagaa awoodda leh, cidduu doono ayuuna ciqaabaa, markay ciqaabtiisu timaaddana wax celin ma jiro. Qiyaamada shiddadeedana wax walba wuu la doorsoomaa qaraabanimana ma jirto, wuxuuna jeclaan dambiiluhu inuu isku furto qaraabadiisa, xoolihiisa, dhulka waxa jooga oo dhan, markaana uu nabad galo, lagamase aqbal. [Al-Macaarij: 1-14].

15. Saas ma aha ee waxaa jirta naar kulul (oo ay geli).
16. Waxayna siibi galka (madaxa iyo jirka).
17. Waxayna u dhawaaqi dadka jeedsaday xaqana diiday.
18. Xoolahana kulmiyey oo hayey (oon xaqa ku bixinin).
19. Dadka waa la abuuray iyaga oo naf jaclaysi badan.
20. Haddii dhib taabto wuu argagaxaa.
21. Hadduu khayr helana wuu reebaa.
22. Marka laga reebo muslimiinta tukata.

كَلَّا إِنَّهَا لَأَظَى ﴿١٥﴾

نَزَاعَةٌ لِّلشَّوَى ﴿١٦﴾

تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى ﴿١٧﴾

وَجَمَعَ فَأَوْعَى ﴿١٨﴾

* إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿١٩﴾

إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾

23. Ee ah kuwa salaaddooda daa'ima.
24. Kuwa xoolahoodana xaq la ogyahay ka bixiya.
25. Siiyana kuwa baryootama iyo kuwaan wax haysan.
26. Kuwa rumeeya maalinta qiyaame (ee abaal marinta).
27. Kuwa ka cabsaday, caddibaadda Rabbigood.
28. Maxaa yeelay caddibaadda Alle wax ka aammin ah ma jiro.
29. Kuwa ka ilaaliya xubinta (dhalmaha) sino.
30. Waxa ka soo haray xaaskooda ama ay hanteen, taasna laguma dagaalo.
31. Ruuxiise doona wax gudubsan kuwaa waa mid xad gudbay.
32. Kuwa waxa lagu aaminay iyo ballankaba ilaaliya.
33. Kuwa maraggooda si fiican u furay.
34. Kuwa salaaddooda xafida (dhawra).
35. Kuwaasi waxay geli jannooyin lagu sharrifo.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ﴿٢٤﴾

لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾

وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٦﴾

وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ

مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَا مُنِنَ ﴿٢٨﴾

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾

إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاحِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ

فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾

فَمَنْ أَتَّبَعْنِي وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ

الْعَادُونَ ﴿٣١﴾

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ

رَاعُونَ ﴿٣٢﴾

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾

أُولَٰئِكَ فِي جَنَّةٍ مُّكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾

Alle wuxuu u darbay xaq diidayaasha naar daran oo jirka gubta, una yeedhi kii xaqa ka jeedsaday intuu adduunka joogay, waxaa kale oo ay aayaduhu sheegi in dadka dabecaddiisu ay tahay in marka dhibaato heshana uu argagaxo markuu

nicmo helana uu xaqa diido hase yeeshee kuwa mu'miniinta ah ee salaadda tukada xoolahoodana xaqa ka bixiya qiyaamadana rumeeya caddibaadna ka cabsada, farjigooda xumaanta ka ilaaliya iyagu wey nabad geli waxaana lagu sharrifi jannada Alle, maxaa yeelay waa kuwo ballan Ilaahay oofiyeey. [Al-Macaarij: 15-35].

36. Maxaa u sugnaaday gaalada oo ay xagga Nabiga u deg degi (iyagoo beenin kuna jeesjeesi isasoo bixinta).
37. Iyagoo midigta Nabiga iyo bidixdiisaba koox koox u jooga.
38. Ma wuxuu damci ruux kasta oo ka mid ah in la geliyo jannatu naciima.
39. Saas ma aha ee waxaan ka abuuray waxay ogyihiin.
40. Waxaan ku dhaaran qorrax ka soo baxyada iyo qorrax u dhacyada ee waan karraa.
41. Inaan ku baddallo kuwa ka khayr badan, nagamana dheerayn karaan.
42. Ee iska dhaaf ha dhumbadeen eh (xumaanta) hana ciyaareen intay kala kulmaan maalintoodii qiyaame ee loogu gooddiyey.
43. Maalinta ay ka soo bixi qubuuraha iyagoo deg degi ood mooddo inay u laxaadsan calaamo loo taagay (xaggeeda).
44. Araggooduna waa dullaysan yahay maalintaas, waxaana ka muuqda oo dabooli dulli,

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلِكِ
مُهْطِعِينَ ﴿٣٦﴾

عَنِ الَّتِيْمِيْنَ وَعَنِ الشَّمَالِ عَرِيْنَ ﴿٣٧﴾

أَيُّطَمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ
نَعِيْمٍ ﴿٣٨﴾

كَلَّا إِنَّآ خَلَقْنَاهُمْ مِّمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

فَلَا أَقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا
لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾

عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَمَا نَحْنُ
بِمَسْبُوقِيْنَ ﴿٤١﴾

فَذَرْنَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا
يَوْمَهُمُ الَّذِي يَوعَدُونَ ﴿٤٢﴾

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا
كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصْبٍ يُؤْفُضُونَ ﴿٤٣﴾

خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقُهُمْ ذَلَّةٌ ذَلِكِ
النَّيْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

maalintaasuna waa maalintii
loogu yaboohay (abaaal
marinteeda).

Waxaa jirtay in xaqdiidayaashii reer Makaad ay Nabiga ku soo ururi jireen, iyagoo koox koox ah oo haddidaad iyo beenin ku dheehan, haddana damci inay wanaag iyo khayr helaan, waxaase wanaag hela ciddii kasbata, Alle na wuu karaa inuu halaago kuwa dambiilayaasha kuna baddalo kuwa ka khayr badan, hase ciyaaro oo dambi ha falo ciddii doonta waxay uun la kulmi doontaa maalinta abaal marinta ee dadka la soo bixin dambiilana dulli ka muuqdo, waa maalinta qiyaame. [Al-Macaarij: 36-44].

Suurat Nuux

سُورَةُ نُوحٍ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Annagaa Nabi Nuux u dirray qoomkiisii si uu ugu digo caddibaadda horteed.
2. Wuxuuna ku yidhi qoomkayow waxaan idiin ahay dige cad «oo muuqda».
3. Ee Alle caabuda kana dhawrsada, anigana i adeeca.
4. Wuu idiin dambi dhaafi wuuna idin dib dhigi ilaa muddo magacaaban, marka Alle la yimaaddo ajasha wax dib u dhigi ma jiro haddaad wax og tihiin.
5. Nabi Nuux wuxuu yiri Rabbiyow waan u yeeray qoomkaygii habeen iyo dharaar.
6. Yeedhiddayduna uma siyaadinnin waxaan carar ahayn.
7. Mar kasta oo aan u yeedhana si aad ugu dambi dhaafto waxay farahooda yeelaan dhagahooda, maryahoodana way isku dadaan, wayna ku madax adaygaan xumaanta, wayna is weyneeyaan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾

قَالَ يَتَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا أَمْرًا

يَعْفِرُ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ﴿٦﴾

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْوَابَهُمْ فِيْءَآذَانِهِمْ وَأَسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ﴿٧﴾

8. Si kor ah yaan ugu yeedhay, «dadka dhexdiisa».
9. Waana u qaylyey, hoosna waan ugu yeeray.
10. Waxaana ku idhi Allihiin dambi dhaaf weydiista waa dambi dhaaf badanee.
11. Cirkana roob badan ha idiinka keenee.
12. Hana idiin kordhiyo xoolo iyo wiilal iyo beero hana idiin yeelo wabiyaal.
13. Maxaad leedihiin ood weynida Alle uga cabsoon weydeen.
14. Isagoo idin abuuray idinkoo soo maray xaalado kala duwan.

Nabi Nuux wuxuu Alle u diray qoomkiisii si uu ugu digo hase yeeshee waa beeniyeen in kasta oo uu si walba ugu yeedhay, habeen iyo dharaar, kor iyo hoos, waxayna ahaayeen kuwa madax adag sida quraanku meela badan ku sheegay, dhagahayna furaysteen, dharkoodii bay isku duuduubeen si ayan xaqa u maqal, inkasta oo Nabigu ugu yeedhay xaqa. [Nuux: 1-14].

15. Miyaydaan arkaynin sida Alle u abuuray toddoba samo oo isdulsaaran.
16. Dayaxana uga yeelay dhexdooda nuur, qorraxdana ka yeelay siraad.
17. Alle waa kan idinka soo bixiyay dhulka.
18. Haddana idinku celin doona dhexdiisa idinkana soo bixin doona.

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ﴿٨﴾

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ

إِسْرَارًا ﴿٩﴾

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ

عَفْوًا ﴿١٠﴾

يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾

وَيُمِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَأَنْبِيَاءٍ وَيَجْعَلُ

لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾

وَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ

طَبَاقًا ﴿١٥﴾

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ

الشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ

إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾

19. Alle waa kan idiinka yeelay dhulka gogol.
20. Si aad ugu socotaan dhexdiisa waddooyin waawayn.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾

لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾

Waa in dadku Alle ka yaabo, eegana siduu u abuuray, cirkana dayax nuurahayo iyo qorrax ifaysana ugu yeelay, dadkana dhulka ka soo bixiyay kuna celin doona markay dhintaan kana soo bixin doona waqtiga abaalmarinta, dhulkana gogol uga dhigay, waddooyinna uga jeexay ay danahada ku qabsadaan, Allaha saas ah yay waajib tahay in kaligii la caabudo, luguna mahadiyo. [Nuux: 15-20].

21. (Nabi) Nuux wuxuu yidhi Allow way i caasiyeen waxayna raaceen kuwo aan xoolohoodu iyo carrurtoodu waxaan khasaara ahayn u kordhinaynin.

قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَأَتَّبَعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾

22. Dhagar waynna way dhakreen.

وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا كُبْرًا ﴿٢٢﴾

23. Waxay isu dheheen ha ka tagina ilaahyaalkiinna, hana ka tagina Wuddi iyo Suwaac iyo Yaguuth, iyo Yacuuq iyo Nasri.

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾

24. Waxayna dhumiyeen dad badan ee Allow ha u kordhinnin daalimiinta waxaan baadi ahayn.

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾

25. Gafkoodii dartiis yaa loo maansheeyay naarna loo galiyey, mana helayaan Alle ka soke gargaare.

مِمَّا خَطِيئَتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأَذَلُّوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿٢٥﴾

26. Nuux wuxuu yidhi Allow ha kaga tagin dhulka korkiisa gaalada ruuxna.

وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَيَّ الْأَرْضَ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾

27. Maxaa yeelay haddaad kaga tagto waxay dhumintaa addoomahaaga, mana dhalayaan waxaan gaal xun ahayn.

إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوكَ عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾

28. Rabbiiyow u dambi dhaaf aniga iyo waalidiintay iyo ruuxii gala gurigeyga isagoo mu'min ah rag iyo haweenba, hana u kordhinnin daalimiinta waxaan halaag ahayn.

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِي
 مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَرِدِ
 الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

Qoomkii Nabi Nuux way beeniyeen xaqii, wayna caasiyeen, waxayna warkooda raaceen madaxdoodii xuma taliska ahayd, waxayna isfareen inayna ka tagin caabudidii ilaahyaalkoodii, dad badanna way dhumiyeen, dambigoodii dartiis yaana biyo loogu halaagay naarna loo galiyay, gargaare Alle ka soo hadhayna ma ayna helin, markaas Nabi Nuux wuu habaaray Alle na waa ka aqbalay, maxaa yeelay waxaan xumaan iyo fasaad ahayn ma ayna falayn, mu'miniintana wuu u duceeyay iyo intii raacdayba rag iyo haween, gaalana halaag yuu Alle u warsaday. Nabiguna wuxuu yidhi: (ha la saaxiibin waxaan mu'min ahayn, quudkaagana yuusan cunin ruuxaan Alle ka cabsade ahayn). Imaam Axmad, Abuu Daawuud, Tirmidi baa Abii Saciid ka wariyay. [Nuux: 21-28].

Suurat Al-Jinn

سُورَةُ الْجِنِّ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaad dhahdaa (Nabiyow) waxaa lay waxyooday inay dhagaysteen koox jinni ah (quraanka) dheheenna waxaan maqallay quraan la yaab leh.
2. Oo ku hanuunin xaqa waana rumaynay waxaan Alle cibaada la wadaajinaynana ma jiro.
3. Waxaana sarreeya waynida iyo awoodda Alleheen, mana yeelan haweenay iyo ilmo midna.
4. Waxay ahaayeen kuwannagii xumaa kuwo Alle ku dhaha hadallo xadgudub ah.
5. Waxaanna u malaynaynay inuusan insi iyo jinni midna Alle ku beensheegaynin.
6. Waxayna ahaayeen kuwo insiga ka mid ah inay magangalaan kuwo jinniga ka mida markaasna u kordhiyeen kibir (iyo xad gudub).
7. Waxayna jinnigu u maleeyeen sidaan u malayseen inaan Alle soo bixinaynin ruuxna.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ
فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا ﴿١﴾

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۗ وَلَنْ
نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾

وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَدًّا رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً
وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ
شَطَطًا ﴿٤﴾

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نَقُولَ الْإِنسَ وَالْجِنَّ
عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ
بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ
اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾

Suuraddani waxay ka sheekayn khalqiga ka mida makhluuqaadka Alle oo ah jinniga, mu'min iyo gaalbana leh, waxaana jirtay inay koox ka mid ihi dhagaysteen akhriska Nabiga, waana in la rumeeyo jiritaankooda, wax micna ah kuma jiro in la yidhaahdo ma aragno, maxaa yeelay imisaa wax aan la arkayn jira, ka warran naftaada iyo caqligaaga iyo dareenkaaga. [Al-Jinn: 1-7].

8. Waxaan doonnay samada waxaanna hellay iyadoo ka buuxda ilaalin daran iyo danabyo.
9. Waxaanna ahayn kuwo fadhiista xaggeeda meelo si aan wax uga dhagaysanno ruuxiise dhagaysta hadda wuxuu heli «lana kulmi» danabyo darban.
10. Mana ogin inay tahay shar lala doonay dadka dhulka ku nool ama in Rabbigood la doonay hanuun (iyo khayr).
11. Waxaa naga mid ah kuwo suubban iyo kuwo kaleba, waxaan nahay kooxa kala duwan.
12. Waxaanna ognahay inaannaan Alle ku daalin karin dhulka dhexdiisa, kuna daalinaynin cararid.
13. Markaan maqallay hanuunkana waan rumaynay, ruuxii rumeeya Rabbigiisna kama yaabo nusqaan iyo dulmi midna.
14. Waxaa naga mida muslimiin iyo kuwo xadgudbay, ruuxiise islaama waa mid ku dadaalay hanuun.
15. Kuwiise xadgudbay waxay ahaan qoryaha jahannamo.

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَا مُلَائِكًا
حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا ⑧

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِلسَّمْعِ
فَمَنْ يَسْمَعُ آلَانَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا
رَّصَدًا ⑨

وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ
أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ⑩

وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ
كُنَّا طَائِفًا قِدَادًا ⑪

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ
وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا ⑫

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ ءَامَنَّا بِهِ ۗ فَمَنْ
يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ ۖ فَلَا يَخَافُ بَحْصَةَ وَلَا
رَهَقًا ⑬

وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ
فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ⑭

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ
حَطَبًا ⑮

16. Hadday ku toosaan dadku jidka (wanaagsan) waxaan ka waraabin lahayn biyo badan.
17. Imtixaan dartiis, ruuxii ka jeedsada xusidda Allehiis wuxuu galin cadaab daran.

وَأَلَوْ اسْتَقَمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ
مَاءً عَذَقًا ﴿١٦﴾

لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ
رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾

Cirka Alle ayaa ilaaliyay, wax yeello iyo xumaanna looma gaysan karo, waxaana jirtay in jinnigu isku dayi jiray inuu dhagaysto hase ahaatee markii quraanka xaqa ahu soo dagay yaa Alle ka ilaaliyay, jinnigana saan soo sheegnay kuwo wanaagsan iyo kuwo xumba way leeyihiin, kuwooda wanaagsanna waxay qirteen inaan Alle la daalin karin xaqayna raaceen, kooda xunna uu noqon qoryaha jahannama, dadkuna hadday toosnaadaan Alle wuu u nicmayn, hadday jeedsadaanna wuu caddibi. [Al-Jinn: 8-17].

18. Masaajidda Alle ayaa iska leh ee ha kula baryina «caabudina» Alle cid kale.
19. Markuu istaagay addoonkii Alle (Nabigu) isagoo caabudi Alle waxay jinnigu u dhawaadeen inay korkiisa is dul fuulaan.
20. Waxaad dhahdaa Nabiyoow waxaan uun caabudi Rabbigeey lana wadaajin mahayo cidna.
21. Waxaad dhahdaa idiin ma hanto shar iyo khayr midna.
22. Waxaad dhahdaa cidna igama korinayso Alle, mana helayo isaga ka sakow magangalyo.
23. Hase yeeshee waxaan hantaa gaadhshiinta xaqa Alle iyo farriimihiisa, ruuxiise Alle caasiya iyo Rasuulkiisa waxaa u sugnaaday naarta jahannama isagoo ku waari dhexdeeda.

وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ
أَحَدًا ﴿١٨﴾

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا
يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ
أَحَدًا ﴿٢٠﴾

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا
رَشَدًا ﴿٢١﴾

قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ
أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ
يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾

24. Markay gaaladu arkaan waxa loo yaboohi waxay ogaan cidda gargaarihiisu tabar yar yahay tirana yar.
25. Waxaad dhahdaa ma ogi inuu dhaw yahay waxa la idiinku gooddin ama Rabbigeey waqti u yeeli.
26. Alle ayaa og waxa maqan, umana muujiyo waxaa maqan ruuxna.
27. Marka laga reebo cidduu ka raalli noqday oo rasuul ah isagoo hor iyo gadaalba ka ilaalin.
28. Si Alle u ogaado inay gaadhsiyeen farriimihii Rabbigood, Alle na waa koobay waxa agtooda ah wayna u tirakooban yihiin wax walba.

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْجُدُونَ
مَنْ أضعف ناصراً وأقل عدداً ﴿٢٤﴾

قُلْ إِنْ أَدْرِي أَقْرَبُ مَا تُوعَدُونَ أَمْ
يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمداً ﴿٢٥﴾

عَلِمَ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ
أحدًا ﴿٢٦﴾

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ
مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿٢٧﴾

لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ
وأحاط بما لديهم وأحصى كل شيء
عدداً ﴿٢٨﴾

Masaajidda Alle ayaa iska leh, laguna caabudaa, waase inaan cid kale lugu baryin luguna caabudin, Alle na wuxuu faray Nabiga inuu u sheego dadka inuu Alle kaliya caabudi, shar iyo khayrna uusan hanannin, wax Alle ka soo hadhay oo uu magangalina uusan jirin, hasa yeeshee uu hanto xaqa iyo farriinta Alle oo uu dadka gaadhsiyo, ruuxiise Alle iyo Rasuulka caasiya wuxuu gali naar, gargaarana ma helo, waxa maqanna Alle umbaa og inuu dhawyahay iyo in kale iyo goortuu iman, hasa yeeshee Alle rasuulladiisa uu ka raalli noqday umbuu waxyi wax ku ogaysiiyaa isagoo ilaalin si ay u gaadhsiyaan farriinta Rabbigood, Alle na wax walba wuu koobay. Qataada wuxuu yidhi: yuhuud iyo nasaara waxay ahaayeen kuwii Alle wax la wadaajiya, markaasaa Alle faray Nabiga in Alle kaliya la caabudo. [Al-Jinn: 18-28].

Suurat Al-Muzzammil

سُورَةُ الْمَزْمَلِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Nabiga) isduuduubayow.
2. Istaag habeenka (tuko) wax yar mooyee.
3. Nuskiisa tuko ama ka nusqaami wax yar.
4. Ama ka badi. Quraanka u akhri si fiican.
5. Annagaa kugu dajin hadal culus (wayne).
6. Habeenka saacadihiisa (oo la tukado) yaa ku daran khushuucda aadna u toosan.
7. Maalintii waxaa kuu sugnaaday shaqa dheer.
8. Magaca Alle na xus cibaadadiisana u go'.
9. Qorrax ka soo bax iyo u dhacba Alle ayaa iska leh, isaga mooyee ilaah kale xaq luguma caabudo ee ka yeelo wakiil (la cuskado).
10. Kuna samir waxay sheegi gaaladu, si quruxsanna uga hijroo (iskaga tag).
11. Isu kaanna daa aniga iyo kuwa beeniyay xaqqa ee nicmaysan wax yarna sug.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا الْمُرْمَلُ ①

فَمِ الْأَيْلِ إِلَّا قَلِيلًا ②

يَصْفَهُ أَوْ أَنْقَضَ مِنْهُ قَلِيلًا ③

أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ④

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ⑤

إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَظَنًا وَأَقْوَمُ

قِيلًا ⑥

إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ⑦

وَأذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ⑧

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ⑨

وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَأَهْبِطْهُمْ

هَاجِرًا جَمِيلًا ⑩

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِيَ النَّعْمَةِ

وَمَهْلَهُمْ قَلِيلًا ⑪

12. Agtannada waxaa ah caddibaad iyo naarta jaxiimo.
13. Iyo cunno lagu margado iyo cadaab daran.
14. (Waxay ku dhici arrintaasu) maalinta dhulka iyo buuruhu gilgilan, buuruhuna ay noqon tamuux socda*.

إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ
الْجِبَالُ كَثِيرًا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾

Nabiga «naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee» wuxuu Alle faray inuu xaqa gaadhsiiyo dadka, cibaadadana badiyo gaar ahaan habeenkii wuxuuna ku mannaystay inuu ku dajiyay quraan sharaf leh, wuxuuna faray inuu badiyo xuska Alle iyo cibaadadiisa, maxaa yeelay adduunka Alle ayaa iska leh. isaga mooyee ilaah kale oo xaq lagu caabudo ma jiro, waxaa kaloos faray inuu Alle tala saarto dhibkana u adkaysto gaaladana ka hijroodo isuna daayo iyaga iyo Alle wax yarna sugo, maxaa yeelay Alle agtiisa yaa cadaab iyo ciqaab u taallaa gaalada maalinta qiyaame. [Al-Muzzammil: 1-14].

* Bacaad daadanaya oon lugta celinayn (dib u eegaha).

15. Annagaa idiin dirray Rasuul idinku markaati ah, sidaan ugu dirray fircoonba rasuul.
16. Fircoonna wuu caasiyay rasuulkii (Nabi Muuse), Fircoonna waxaan ku qabannay qabasha daran.
17. Ee seebaad gaalooy uga dhawrsanaysaan caddibaadda maalinta qiyaame ee carruurta cirroole ka yeeli haddaad gaalawdaan.
18. Samaduna maalintaas darteed ay la dildillaaci, ballanqaadka Alle na waa wax dhici.
19. Aayadahani waa waano, ee ruuxii doona Rabbigiis xaggiisa jid ha uga yeesho.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا
عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
رَسُولًا ﴿١٥﴾

فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْدًا
وَيَبِيلًا ﴿١٦﴾

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ
الْوِلْدَانَ سِيبًا ﴿١٧﴾

السَّمَاءِ مُنْقَطِرًا بِهِ ۗ كَانَ وَعْدُهُ
مَفْعُولًا ﴿١٨﴾

إِنَّ هَلْدِيهِمْ تَذَكِيرًا ۖ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ
رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

Diridda Rasuulku ma aha wax gaar ku ahayd Nabiga, ee waxaa jiray in Alle diray Nabiyo iyo rasuullo badan sidii Nabi Muusihii fircoon loo diray oo is kibriyay oo beeniyay Alle na ciqaab daran ciqaabay, ruuxii wax garad ahse waa inuu waano qaato una darbado maalinta qiyaame ee dhibka badan, Alle xaggiisana jid fiican uga samaysto. [Al-Muzzammil: 15-19].

20. Allehaa wuxuu ogyahay Nabiyow inaad tukatid wax ka yar habeenka saddex meelood laba ama habeenka badhkiis ama habeenka saddex meelood meel, iyo in koox ka mida kuwa kula jira ay tukato, Alle na waa u qadaran yahay habeenka iyo maalintuba, wuxuuna ogyahay inaydaan koobi karin, wuuna idinka toobad aqbalay ee akhriya wixii idiin fududaada oo quraan ah, wuxuu Alle ogyahay inay idin ka mid noqon kuwa buka iyo kuwo safri iyagoo dooni khayrka Alle iyo kuwo u dagaallami jidka Alle ee akhriya wixii idiin fududaada oo quraan ah, salaaddana ooga zakadana bixiya Alle na wax wanaagsan daysada waxaad naftiinna u hormarsataan oo khayr ahna waxaad ka ogaan doontaan kana heleysaan Alle agtiisa isagoo khayr ah iyo ajri wayn, ee Alle dambi dhaaf waydiista waa dambi dhaafe naxariistee.

﴿ إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن
تُلُكَيْ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ ۖ وَثُلُثَهُ ۖ وَطَآئِفَةٌ
مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ ۗ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ
وَالنَّهَارَ ۗ عَلِمَ أَن لَّنْ نَّحْضُوهُ فِتَابًا
عَلَيْكُمْ ۖ فَأَقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ
عَلِمَ أَنَّ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَّرْضَىٰ
وَعَآخِرُونَ يَصْرُبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ
مِن فَضْلِ اللَّهِ وَعَآخِرُونَ يُقْتَلُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ
مِنْهُ ۚ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَعَآثُوا الزَّكَاةَ
وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا ۚ وَمَا تُقَدِّمُوا
لِأَنفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ نَّجِدْهُ عِنْدَ اللَّهِ
هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۚ وَأَسْتَغْفِرُوا
لِللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾

Alle waa ogyahay camalkeenna iyo dhaqdhaqaaqeenna habeen iyo dharaarba, waxaana laga rabaa ruuxa mu'minka ah inuu Alle ku xidhnaado oo toobad keeno, quraankana akhriyo, camalkiisuna noqdo mid habaysan oon ahayn mashaqo iyo dhibaato, illeen waxaa lagu shuqloomi karaa, jirro iyo tijaaro xalaal ah, waase in Alle si joogta ah loo caabudo, salaadda, zakada iyo khayrka la hormarsadaa si wanaag, ajri iyo dambi dhaaf Alle agtiisa looga helo. [Al-Muzzammil: 20].

Suurat Al-Muddathir

سُورَةُ الْمُدَّثِّرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. (Nabiga) isdadayow.
2. Istaag oo dig.
3. Rabbigaana waynee.
4. Dharkaagana daahiri.
5. Xumaantana ka hijroo (iyo sanamyada).
6. Hana ku mannaysan adoo badsan (waxaad bixisay).
7. Allehaa dartiisna u samir.
8. Marka suurka (qiyaame) la afuufo.
9. Maalintaasu waa maalin ku daran.
10. Gaalada oon u fududayn.
11. Isu kaanna daa aniga iyo kaan abuuray isaga oo kaligiisa.
12. Una yeelay xoolo badan.
13. Iyo wiilal jooga oo «darban».
14. Aan una waasiciyay risqiga.
15. Oo haddana sii damci inaan u badiyo.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَأْتِيهَا الْمُدَّثِّرُ ①

فُمْ فَأَنْذِرْ ②

وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ③

وَتِيَابِكَ فَطَهِّرْ ④

وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ⑤

وَلَا تَمُنْ تَسْتَكْبِرُ ⑥

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ⑦

فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ⑧

فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ⑨

عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرٌ يُسِيرٌ ⑩

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ⑪

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ⑫

وَبَيْنَ شُهُودًا ⑬

وَمَهْدَتْ لَهُ تَمَهِيدًا ⑭

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ⑮

16. Saas maaha, ee kaas wuxuu diiday aayaadkannaga.
17. Waxaana ku kallifi (ku dhibi) cadaab daran.

كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾

سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾

Waxaa sugnaatay in Rasuulku (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) markuu waxyigu ku billawday uu is daday isagoo naxsan, markaas Alle faray inuu kaco dadkana u digo, Alle na wayneeyo, nadaafadana ku dadaalo, xumaantana ka fogaado, wuxuu bixiyana uusan sheegsheegin, dar Alle na u samro, mu'minka dhabta ahna saasaa laga rabaa, markase qiyaamadu timaaddo gaalo waxay la kulmi dhib iyo halaag, mana habboona in Allihii ku abuuray ee kuu nicmeeyay eed waliba ka doonayso kordhin aad ka gaalawdid xaqiisana ka madax adaygtid, sida gaalka aayaduhu tilmaameen. [Al-Muddathir: 1-17].

18. Gaalkaasu wuu fikiray wax buuna goostay.
19. Waxaana loo lacnaday siduu wax u goostay.
20. Haddana waxaa loo lacnaday siduu wax u goostay.
21. Kadib wuxuu eegay (si uu quraanka u wax yeelleeyo).
22. Wuuna waji macbuusay oo uruuriyay.
23. Markaasuu jeedsaday oo is kibriyay.
24. Isagoo dhihi quraankani ma aha waxaan sixir la soo guuriyay ahayn.
25. Quraankani ma aha waxaan hadal bashar ahayn.
26. Waxaannu galin kaas (naarta) saqara.
27. Ma taqaannaa naarta saqara.

إِنَّهُ فَعَّرَ وَفَدَّرَ ﴿١٨﴾

فَقْتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾

ثُمَّ قَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾

ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾

فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ ﴿٢٤﴾

إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾

سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾

28. Hilib iyo laf midna ma reebto.
 29. Waxayna doorisaa jidhka (oy gubtaa).
 30. Waxaana kor jooga (ka shaqeeya) sagaal iyo toban malag (ama saf)

لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾

لَوَاحٍ لِّبَشَرٍ ﴿٢٩﴾

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾

Xaqoo la raaco yaa habboon, ruuxiise ka horyimaada oo xumaan iyo dhagar maamula wuxuu la kulmi dhibaato iyo guul darro, sidii ku dhacday gaalkii Waliid binu Muqira ahaa ee dulloobay laguna dilay dagaalkii waynaa ee badar, Alle na wuxuu ugu goodiyay kaas iyo wixii camalkiisa fala naar daran oo laf iyo lud midna aan reebaynin, malaa'igtuna waa junuudda Alle ee naarta ka shaqaysa si loo ciqaabo dambiilayaasha, Alle ha naga koriyee. [Al-Muddathir: 18-30].

31. Ugama aannaan yeelin naarta kuwa ka shaqeeya malaa'ig, tirana uma aannaan yeelin inay gaaladu ku fidnoobaan mooyeen, iyo inay yaqiinsadaan kuwa kitaabka la siiyay, iyo inay kordhistaan kuwii xaqa rumeeyay iimaan, ayna shakiyinna kuwii kitaabka la siiyay iyo mu'miniintu, iyo inay dhahaan kuwa qalbiga ka buka iyo gaaladu Alle muxuu uga jeedaa tusaalahan, saasaa Alle u dhumiya ruuxuu doono, una hanuuniyaa ruuxuu doono, wax og junuudda Alle oon isaga ahayna ma jiro, waxan la soo sheegayna ma aha waano dadka mooyee.
 32. Waxaa sugan dayaxa ku dhaartaye.
 33. Iyo habeenku markuu jeedsado.
 34. Iyo subaxu markuu iftiimo.

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً
 وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ
 كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
 وَيَزِدَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ
 الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ
 وَيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
 وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا
 كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي
 مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ
 وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾

وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾

وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾

35. Ee naarta saqara waa waxyaalaha waawayn midkood (balaayooyinka).
36. Waana digniinta dadka.
37. Ruuxii doona inuu hormaro, iyo ruuxii doona inuu dib u dhaco, (waa loo digay).

إِنَّهَا لِأَحَدَى الْكَبِيرِ ﴿٣٥﴾

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ

يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

Alle wuxuu doonuu falaa, naarta cidda ka shaqayna wuxuu ka dhigay malaa'ig, si ciddii doontana ay u hanuunto ciddii doontana u dhunto, junuudda Alleheen iyo ciidammadiisana isaga umbaa og, aayadaha la soo sheegayna waa digniinta dadka, Alle na wuxuu ku dhaartay dayaxa, habeenku markuu jeedsado, subaxu markuu iftiimo in naarta saqara ay ka mid tahay balaayooyinka waawayn iyo digniinta dadka ruuxii doona inuu hormaro iyo kii doona inuu dib u dhacaba. Tafsiiirka baxrul-muxiidh waxaa lagu sheegay in horumarka iyo dibu dhaca loola jeedo khayrkuo lagu hormaro iyo isagoo laga dib dhaco. Ibnu Cabbaasna wuxuu yidhi ruuxii doona ha raaco daacada Alle, kii doonana ha ka dibdhaco. [Al-Muddathir: 31-37].

38. Naf walba waxay u xidhan tahay waxay camal fashay.
39. Hase yeeshee kuwa midigta mari (ehlu khayrka)
40. Waxay gali jannooyin, waxayna iswaydiin.
41. Dambiilayaasha.
42. Iyagoo ku dhihi maxaa idin galiyay naarta saqara.
43. Waxayna ugu jawaabi ka mid ma aannaan ahayn kuwa tukada.
44. Mana aannaan ahayn kuwa quudiyaa miskiinka.
45. Waxaanna ahayn kuwa la dhumbada kuwa xumaanta dhumban.

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾

عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ﴿٤٢﴾

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾

وَلَمْ نَكُ نَطْعِمُ الْمَسْكِينِ ﴿٤٤﴾

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾

46. Waxaanna ahayn kuwa beeniya maalinta abaalmarinta (qiyaamada).
47. Ilaa ay dhartu nooga timaado (geeridu).
48. Ma anfacyaso kuwaas shafeecada kuwa shafeeca.
49. Maxaase u sugnaaday oy waanada uga jeedsadaan.
50. Ood u mooddaa dameero diday.
51. Oo ka cararay libaax.
52. Haddana wuxuu dooni midkasta oo ka mida warqado qoran (kitaab).
53. Saas ma aha ee kama yaabayaan aakhiro.
54. Waxaa sugan in quraanku waana yahay.
55. Ruuxii doona yaana waantoobi.
56. Mana waantoobayaan in Alle doona mooyee, Alle na wuxuu mutaa in laga dhawrsado, wuxuuna ehel u yahay inuu dambi dhaafo.

وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الَّذِينَ ﴿٤٦﴾

حَتَّىٰ آتَيْنَا الْيَقِيْنَ ﴿٤٧﴾

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّفِيعِيْنَ ﴿٤٨﴾

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِيْنَ ﴿٤٩﴾

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾

فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ
صُحُفًا مِّنْشَرَةٍ ﴿٥٢﴾

كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾

كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرٌ ﴿٥٤﴾

فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٥٥﴾

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ
التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَعْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

Naf walba waxaa laga abaal marin waxay kasbatay, khayr iyo sharba, hase yeeshee ehlu jannuhu waxay waydiin ehlu naarka waxa naarta galiyay, waxayna ugu jawaabi: inayna tukan jirin, miskiinna quudin jirin, xumaantana tiimban jireen, qiyaamadana beenin jireen inta dhartu uga timaaddo, kuwaas shafeeco wax uma tarto, maxaa yeelay xaqay ka jeedsadeen iyagood mooddo dameero bahal ka cararay, haddana midkastoo ka mida gaalada wuxuu dooni in warqad qoran samada looga soo dajiyo, dhabahaantuse waa inayna aakhiro ka yaabaynin, quraankuna waana yahay, ruuxii doonana waantoobi, awooddana Allaha in laga cabsado muta dambi dhaafna ehel u ah yaa iska leh. [Al-Muddathir: 38-56].

Suurat Al-Qiyaamah

سُورَةُ الْقِيَامَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaan ku dhaaran maalinta qiyaame.
2. Waxaan ku dhaaran (oo kale) nafta dagaasha (saaxiibkeed) (ee waa la idin soo bixin).
3. Ma wuxuu u maleeyay dadku inaan ku kulminaynin lafihiisa.
4. Saas ma aha ee waan karraa inaan sinno (soona celinno) farihiisa.
5. Wuxuuse dooni dadku inay ka gaaloobaan waxa ka horreeya.
6. Wuxuu waydiin waa goorma maalinta qiyaame.
7. Markase araggu wareero (taagmo).
8. Dayuxuna madoobaado.
9. Lana kulmiyo qorraxda iyo dayaxa.
10. Wuxuu dhihi dadku maalintaas xagee loo cararaa.
11. Saas ma aha ee ma jiro wax la magan galo (Alle mooyee).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ①

وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ②

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ نَجْمَعُ
عِظَامَهُ ③

بَلَىٰ قَدَرِينَ عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ ④

بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ⑤

يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ⑥

فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ⑦

وَحَسَفَ الْقَمَرُ ⑧

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ⑨

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفْرُ ⑩

كَلَّا لَا وَزَرَ ⑪

12. Xagga Allehaa yaana
maalintaas loo ahaan.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾

Suuraddan waxaa lagu magacaabaa suuratul-qiyaamah, waxayna ka warrami qiyaamada iyo sida Alle dadka u soo kulmin, iyo madax adaygga gaalada iyo siday u beenin abaalmarinta, maxayse u tari waxaa iman maalin araggu taagmi, dayuxuna madoobaan, qorraxdana uu la kulmi, dadkuna ay odhan iyagoo calaacali xaggee loo cararaa maanta, dhabtuse waxaan Alle ahayn oo la magan galo ma jiro maalintaas xaggiisaana loo ahaan. [Al-Qiyaamah: 1-12].

13. Waxaa looga warrami dadka
maalintaas wuxuu hormarsaday
iyo wuxuu dibmarsaday.

يُبَيِّنُ الْإِنسَانَ يَوْمَئِذٍ يَمَّا قَدَّمَ
وَأَخَّرَ ﴿١٣﴾

14. Ruux walbana naftiisa isagaa ku
maragfuri.

بَلِ الْإِنسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾

15. Si kasta hadduu u cudurdaartana
(wax uma tarto).

وَلَوْ أَلْفَىٰ مَعَاذِيرَهُ ﴿١٥﴾

16. Ha dhaqaajinnin Nabiyow
carrabka inaad quraanka ku
dagdagto (akhriskiisa).

لَا تَحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ﴿١٦﴾

17. Annagaa laabtaada ku kulmin
kuuna akhriyi.

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ﴿١٧﴾

18. Ee markaan akhrinno raac
akhriskiisa.

فَإِذَا قَرَأْنَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ﴿١٨﴾

19. Annagaana isa saarray
caddayntiisa.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ﴿١٩﴾

20. Saas ma aha ee waxaad
jeceshihiin dadow tan soo
dagdagaysa (adduunyada).

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾

21. Waxaadna ka tagaysaan aakhiro.

وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾

22. Wajiyaal maalintaas way ifi.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾

23. Rabbigeedna way eegi.

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

24. Wajiyaalna maalintaas way
kaduudsami.

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾

25. Waxayna hubtaa in lugu falii balaayo.

تُظَنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَّةٌ ﴿٢٥﴾

Alle wax ka qarsoon ma jiro, cidwalbana wuxuu uga warrami wuxuu falay, ruux walbana isagaa naftiisa ku marag furi, wax cudurdaarana lagama aqbalo, Alle na wuxuu faray Nabigiisa inuusan ku dagdagin akhriska quraanka marka waxyigu ku dagayo, maxaa yeelay Alle ayaa ballan qaaday inuu quraanka kulmiyo Nabigana u akhriyo una caddeeyo, waxaase dhaba in dadku ka jeclaaday aakhiradiisa adduunyo (inta Alle doona mooyee), maalinta qiyaamana waxaa loo qaybsami cid faraxsan oo Alle arki, iyo cid naxsan oo balaayo sugi. (Xasan al-Bisri wuxuu yidhi Ilaahay bay fiirin, wayna mudataa inay ifto iyadoo Alle fiirin). [Al-Qiyaamah: 13-25].

26. Saas ma aha ee markay naftu gaadho dhuunta (waqtiga geerida).

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾

27. Oo la dhoho yaa ku tufi.

وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ﴿٢٧﴾

28. Oo uu yaqiinsado inuu dhiman.

وَوَظَنَ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾

29. Oo labada dhudhun isku marmaan (sakaraad dartiis).

وَأَلْتَقَّتْ السَّاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾

30. Allehaa xaggiisaa la aadi.

إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾

31. Mase rumaynin gaalku xaqa mana tukannin.

فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى ﴿٣١﴾

32. Laakiin wuu beeniyay wuuna jeedsaday.

وَلَكِنَّ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿٣٢﴾

33. Wuxuuna aaday ehelkiisii isagoo kibirsan.

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى ﴿٣٣﴾

34. Halaag buuse mutaa.

أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ ﴿٣٤﴾

35. Haddana halaag buu mutaa.

ثُمَّ أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ ﴿٣٥﴾

36. Ma wuxuu u maleeyay dadku in looga tagi bilaash (dan la'aan, oo aan la xisaabineyn).

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

37. Miyuusan ahayn (billowgiisi) dhibic mani ah oo la dhibciyo.

أَلَمْ يَكُ نُفُفَةً مِّن مَّنِي يَمُنَىٰ ﴿٣٧﴾

38. Markaas noqota xinjir oo Alle abuurto ekeeyana.
39. Kana yeelo labadii nooc lab iyo dhaddig.
40. Allaha saas kara miyuusan awoodin inuu soo nooleeyo wixii dhintay.

ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى ﴿٣٨﴾

فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ

وَالْأُنثَى ﴿٣٩﴾

أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِيرٍ عَلَيَّ أَنْ يُحْيِيَ

الْمَوْتَى ﴿٤٠﴾

Geeridu waa xaq, waase arrin daran, wuxuuna Alle innooga warramay sakaraadka iyo dhibaataadiisa, iyo inaan qaraabo iyo cidna wax u tari karayn, Alle xaggiisana loo ahaan, taasoy waajib tahay in loo darbado, mase habboona in la maro waddadii Abii-Jahal iyo wixii la mid ahaa, een xaqa rumaynin cibaadana falin, balse beeniyay kana jeedsaday kibir iyo islawaynina ehelkiisa ugu dhexnoolaa, halaagbuuse mutaa. Miyuusanse dadku ogayn in waajib laga rabo iyo xaqoo la raaco iyagoo xusuusan waxa Alle ka abuuray iyo siduu u ekeeyay rag iyo haweenna ka dhigay, taasoo ku tusin awoodda Alle iyo inuu soo kulmin wixii dhintay si uu u abaal mariyo dhammaantood. [Al-Qiyaamah: 26-40].

Suurat Al-Insaan

سُورَةُ الْإِنْسَانِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Dhab ahaan waxaa dadka soo maray waqti wax la sheego uusan ahayn (uusan jirin).
2. Annagaa ka abuuray dadka dhibic isku dheehan, imtixaan dartiis, waxaanna ka yeellay wax maqle wax arka ah.
3. Annagaa dadka tusinnay jidka, waxayna noqdeen mid shukriya (mahadiya) iyo mid gaalnimo badan.
4. Annagaa u darabnay gaalada silsilado iyo katiinado iyo naarta saciira.
5. Kuwa baarriyiinta ah waxay ka cabbi weel buuxa oo lagu dheehay kaafuur.
6. Waa il ay ka cabbaan addoomada Alle, ayna u jiidaan say doonaan.
7. Wayna oofiyaan nadarka, waxayna ka yaabi maalin sharkeedu fidi (qiyaamada).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ
لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكَورًا ﴿١﴾

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ
نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا
كُفُورًا ﴿٣﴾

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا
وَسَعِيرًا ﴿٤﴾

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ
مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا
تَفْجِيرًا ﴿٦﴾

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ
شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾

8. Waxayna quudiyaan cuntada iyagoo cuntada jecel: miskiinka agoonka iyo kan xabbisan (ee dagaalka lagu qabtay).
9. Iyagoo dhihi waxaan idiin quuddinay dar Alle, mana idinka doonaynno abaalmarin iyo mahadnaq midna.

وَيُطْعَمُونَ أَلْطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا
وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ
مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ﴿٩﴾

Alle ayaa jiray isagoon wax kale joogin, isagaana hadhi markii la tago, waxaana dadka soo maray waqti ayna waxba ahayn, Alle ayaase abuuray si loo imtixaano kooda fiican iyo kan kale, jidka iyo wanaaggana wuu u caddeeyay, gaaladana caddibaad baa u sugnaatay, mu'miniinta Alle adeecda ee ballankiisa oofisa, qiyaamadana ka yaabta, masaakiinta, agoonta iyo dadka dhibbanna quudiya dar Alle dartiis wuxuu u darbay janno iyo wanaag. Qataada wuxuu yidhi: sharku wuu fidi maalintaas wallaahiye intuu cirka iyo dhulka ka gaadho. [Al-Insaan: 1-9].

10. Waxaan ka yaabaynaa Rabbigeen maalin (wajigu) doorsoomi oo daran.
11. Alle na waa ka dhawray sharka maalintaas, wuxuuna siiyay nuur iyo farax.
12. Wuxuuna ku abaal mariyay samirkooda dartiis janno iyo xariir.
13. Waxayna ku dangiigsan sariiro sare, iyagoon ku arkayn qorrax iyo dhaxan midna.
14. Waxaana u dhaw hooska jannada, waxaana loo soo raariciyay midheheeda.
15. Waxaa lala kor socon weelal fidda ah iyo koobab quruurado ah.

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا
قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾

فَوَقَّعْنَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّعْنَاهُمْ
نَصْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾

وَجَزَلْنَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١٢﴾

مُتَّكِبِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ
فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذَلَّلَتْ فَئُوفُهَا
تَذَلِيلًا ﴿١٤﴾

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِبَانِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ
وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ﴿١٥﴾

16. Quruuradahaas oo fidda ah si fiicanna u qiyaasan.
17. Waxaana laga waraabiyaah ehlu jannaha sharaab macaan oo lugu dheehay sinjibiil.
18. Waana il lugu magacaabo salsabiil (ay ka cabbi).
19. Waxaana u adeegi wiilal waari, haddaad aragtana aad u malayn jawhar la saydhay.

قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ﴿١٧﴾

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾

* وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا ﴿١٩﴾

Alle ciddii ka yaabta wuxuu ku abaal marin sharkoos ka dhawro iyo janno uu siiyo, iyagoon wax xun la kulmayn ay una shaqayn adeegayaal waari oo wiilal wanaagsan ku shaqayn iyagoo loo dhammeeyay nicmooyinka Alle aayadaha ku tilmaamay ay waajib tahay ruuxii caqli leh inuu higsado una darbado. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: adduunyada waxa lagu sheegahayo iyo jannada waxaa kulmiya magaca. [Al-Insaan: 10-19].

20. Haddaad aragto halkaas waxaad arki nicmo iyo sharaf wayn.
21. Dharkooduna (ehlu jannaha) waa xariir jilicsan oo cagaaran iyo xariir adagba, waxaana loo xidhi fidlo gacmaha la gashado, Alle na wuxuu ka waraabiyaah sharaab nadiif ah.
22. Kaasi waa abaalmarintiinnii, falkiinniina wuxuu noqday mid la mahadiyay.
23. Annagaa quraanka Nabiyow kugu soo dajinnay.
24. Ee ku samir xukunka Alle, hana maqlin dambiile iyo gaalnima badane (warkiis).

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾

عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ ﴿٢١﴾
وَحُلُوعًا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقْلَهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢٢﴾

إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ﴿٢٣﴾

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ﴿٢٤﴾

فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٥﴾

25. Xus magaca Alle subax iyo galabba.
26. Habeenkana Alle u sujuud, una tasbiixso habeenkii (u tuko) waqti dheer.
27. Kuwaasi waxay jecel yihiin tan soo dagdagaysa (adduunyada) waxay kaga tagayaan gadaashoodana maalin culus (qiyaamada).
28. Annagaa abuuray dadka, adkaynayna xubnohoda, haddaan doonnana waxaan ku baddalaynaa kuwa la mid ah.
29. Suuraddani waa waano, ee ruuxii doona ha ka yeesho Alle xaggiisa waddo.
30. Waxna ma dooni kartaan in Alle doona mooyee, Alle na waa wax walba oge falsan.
31. Wuxuu galiyaa naxariistiisa ruuxuu doono, daalimiintana wuxuu u darbay cadaab daran.

وَأَذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذْرُونَ وَرَأَاهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾

إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾

يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

Jannada waxaa ku sugin waxaan ilu arag isagoo kale dhagna maqal qalbina ku soo dhici karin, waase in Allaha quraanka soo dajiyay la adeeco, dhibkana loo adkaysto, xumaanle warkiisana aan la maqal, adduunyana aan aakhara laga doorannin, si aan naxariista Alle u hello. [Al-Insaan: 20-31].

Suurat Al-Mursalaat

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaan ku dhaartay dabaysha wanaagga lala diro.
2. Iyo dabaysha sida daran u dhabata.
3. Iyo dabaysha roobka kicisa.
4. Iyo malaa'igta xaqa iyo baadilka kala bixisa.
5. Iyo malaa'igta waxyiga soo dajisa.
6. Si dadka loo waaniyo looguna digo.
7. Ee waxa dadow Alle ku yaboohay wuu dhici.
8. Markase xiddiguu nuurku ka tago.
9. Oo samadu dildillaacdo.
10. Oo buuraha la rujiyo.
11. Oo rasuulladii la kulmiyo (iyo dadkoodii).
12. Maalintee loo dib dhigay.
13. In dadka la kala bixiyo dartiis.
14. Maalinta kala bixinta ma taqaannaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ①

فَالْعَصْفَاتِ عَصْفًا ②

وَالنَّشِيرَاتِ فَشْرًا ③

فَالْقَرِيَقَاتِ قَرِيَقًا ④

فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا ⑤

عُدْرًا أَوْ نَذْرًا ⑥

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعَ ⑦

فَإِذَا التُّجُومُ طُمِسَتْ ⑧

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ⑨

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّفَتْ ⑩

وَإِذَا الرَّسُلُ أُقَاتَتْ ⑪

لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ⑫

لِيَوْمِ الْفَصْلِ ⑬

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمِ الْفَصْلِ ⑭

15. Halaag wuxuu u sugnaaday
maalintaas kuwa xaqa beeniyay.

وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾

Alle wuxuu rabuu ku dhaartaa oo ka mid ah khalqigiisa, halkanna wuxuu ku dhaartay shan arrimood in waxa lugu dhaaran ay shakila'aan tahay inuu dhici, kaasoo ah abaal-marinta qiyaame, waxaana ka horrayn waxyaalo waawayn sida xiddigahoo madoobaada, cirkoo duleeshama iyo buurahoo burbura, maalintaasna waxaa la kulmin rasuulladii iyo ummadohoodii. Mujaahidna wuxuu yidhi: waa maalinta la soo kulmin rasuullada si ay ugu marag kacaan ummadohoodii. [Al-Mursalaat: 1-15].

16. Miyaannaan halaagin
ummadihii hore.
17. Haddana aannaan raacinaynin
kuwii dambe.
18. Saasaana ku falaynaa
dambiilayaasha.
19. Halaagna wuxuu u sugnaaday
maalintaas kuwa xaqa beeniya.
20. Miyaannaan idinka abuurin biyo
tabar yar (oo aan la qiimeyn).
21. Markaasna yeellay meel
ilaashan.
22. Tan iyo muddo la yaqaanno.
23. Annagaa wax qaddarray, wax
qaddarana u fiican.
24. Halaagna wuxuu u sugnaaday
maalintaas kuwa xaqa beeniyay.
25. Miyaannaan ka yeelin dhulka ku
wax duma ama weel.
26. Nolol iyo geeriba.
27. Waxaanna yeellay dhulka
dhexdiisa buuro sugan oo
waawayn, waxaanna idinka
waraabinnay biyo macaan.

أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾

ثُمَّ نُنْعِمُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾

كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾

وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾

إِلَى قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِرُونَ ﴿٢٣﴾

وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾

أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ

وَأَسْقَيْنَكُم مَّاءً فَرَاتًا ﴿٢٧﴾

28. Halaagna wuxuu u sugnaaday
maalintaas kuwa xaqa beeniyay.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾

Alle wuxuu inooga digay wixii ku dhacay ummadihii hore, isagoo ina xusuusin waxa laynaga abuuray iyo siduu noo abuuray, iyo siduu dhulka inoogu sahlay looguna dul noolaan looguna dhiman, buurana ugu sugay biyo macaanna inooga waraabiya. Culimada quraanka fasirtayna waxay dheheen: Alle wuxuu ku celceliyay suuraddan (halaag wuxuu u sugnaaday kuwa xaqa beeniyay) toban jeer si loo badiyo doonidda iyo cabsida. [AI-Mursalaat: 16-28].

29. Aada gaalooy cadaabkii xaggiisa
aad beenin jirteen.

أَنْظِلُّوهُ إِلَىٰ مَا كُنْتُمْ بِهِـ

تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾

30. Aada hoos (qiiqa naarta) oo
saddex madax ah.

أَنْظِلُّوهُ إِلَىٰ ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ﴿٣٠﴾

31. Oon hoosinayn, ololla (kulaylna)
wax ka tarayn.

لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ آلِهَةٍ ﴿٣١﴾

32. Waxayna naartu tuuri dhimbilo
daran ood mooddo daar.

إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرِّرٍ كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾

33. Ama aad mooddo geel madaw ah.

كَأَنَّهُ جِمَلَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾

34. Halaagna wuxuu u sugnaaday
maalintaas kuwa xaqa beeniyay.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾

35. Taasina waa maalin aynan
hadlaynin dadku.

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٣٥﴾

36. Lamana idmo si ay u
cudurdaartaan.

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾

37. Halaagna wuxuu u sugnaaday
maalintaas kuwa xaqa beeniyay.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾

38. Maalintan waa maalintii kala
bixinta, waana idin kulminnay
idinka iyo kuwii horreeyayba.

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْتُمْ
وَالْأَوْلِينَ ﴿٣٨﴾

39. Ee haddaad wax dhagri kartaan i
dhagra.

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ﴿٣٩﴾

40. Halaagna wuxuu u sugnaaday
maalintaas kuwa xaqa beeniyay.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾

Alle cidna ma dulmiyo qiyaamana waxaa lagu abaalmarin xaq-diidayaasha caddibaad daran, iyadoon cidna hadli karin ruux Alle idma mooyeen, iyadoo dadkoo dhan la kulmin. Dabarina wuxuu yidhi: hooska naartu kulaylkeedana kama hadheeyo, ololkeedana kama dugsiiyo. [Al-Mursalaat: 29-40].

41. Kuwa Alle ka dhawrsada waxay ku sugnaan hoos iyo ilo.
42. (Waxayna cuni) khudaartay (mirahay) doonaan.
43. Waxaana lagu dhihi cuna oo cabba idinkoo shifaysan camalkiinnii dartiis.
44. Sasaanna ku abaal marinaynaa kuwa wanaagga fala.
45. Halaagna wuxuu u sugnaaday kuwa xaqa beeniya.
46. (Gaalada waxaa lagu dhihi) cuna oo raaxaysta wax yar, waxaad tihiin dambiilayaale.
47. Halaagna wuxuu u sugnaaday maalintaas kuwa xaqa beeniyay.
48. Markii la yidhaahdo gaalada tukada ma tukadaan.
49. Halaagna wuxuu u sugnaaday maalintaas kuwa xaqa beeniyay.
50. Hadalkeebay quraanka dabadiis rumaynayaan.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلِّ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾

وَفَوَاكِهِ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾

كُلُّوا وَأَشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾

وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾

كُلُّوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾

وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾

وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾

فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

Ruux walba wuxuu la kulmi wuxuu hormarsaday, wuxuuna goosan midhuhuu abuurta, mu'miniintuna waxay ku sugnaan maalintaas qiyaame hoos, iyo biyo dureeri, iyo nicmo badan, siday gaaladuba ugu sugan tahay naar daran iyo oon iyo kadeedba, maxaa yeelay wanaaggoodii adduunyadii bay ku soo hormarsadeen, waxaase la yaable oo isawaydiis leh ruuxii quraankan rumayn waaya waxa kalees rumayn. Muqaatil wuxuu sheegay: inay ku soo dagtay aayadda (haddii loo yidhaahdo tukada ma tukadaan) reer Thaqiif, oo Nabiga ka codsaday in salaadda laga daayo, Nabiguna uu diiday naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee oo uu yidhi: khayr ma leh diin aan salaad lahayn, taasina waxay ku tusin salaadda iyo islaamnimadu inay isku xidhan yihiin. [Al-Mursalaat: 41-50].

Suurat An-Naba'

سُورَةُ النَّبَاِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Maxay iska waydiinayaan (gaaladu).
2. Warkii waynaa xaggiisa (quraanka qiyaamada ka warrami).
3. Ay isku diiddanaayeen.
4. Saas ma aha ee way ogaan doonaan.
5. Haddana way ogaan doonaan (waxa ku dhaca).
6. Miyaannaan dhulka gogol ka yeelin.
7. Buurahana rukummo (ka yeelin).
8. Miyannaan idin abuurin idinkoo noocyo ah (lab iyo dheddig).
9. Miyaannaan hurdada raaxo idiinka dhigin.
10. Miyaannaan habeenka asturaad idiinka dhigin.
11. Miyaannaan maalinta waqti shaqo idiinka dhigin.
12. Korkiinna miyaannaan ka dhisin toddoba xoog leh.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾

عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهْدًا ﴿٦﴾

وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾

وَخَلَقْنَاهُكُمْ أَزْوَاجًا ﴿٨﴾

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ﴿٩﴾

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَاسًا ﴿١٠﴾

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾

13. Miyaannaan dhexdeeda yeelin siraad aad u ifi (qorraxda).

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا ﴿١٣﴾

Aayadahani waxay caddayn canaanta ku dhici kuwa quraanka, qiyaamada iyo xaqa ka shakiya, Alle na wuu u goodiyay, maxaa yeelay nicmooyinkiisa yay u jeedaan, sida dhulka, buuraha, abuurka, hurdada raaxada ah, habeenka, maalinta, cirka iyo iftiinka Alle inoo yeelay, Allaha ahaysiiyay waxyaalahaas iyo nicmooyin kale oo badanba ma mudna in laga gaaloobo, ee wuxuu mudan yahay rumayn iyo addeecid. [An-Naba': 1-13].

14. Waxaan idiinka soo dajinnay daruuraha biyo badan.
15. Si aan ugu soo bixinno midho iyo daaq.
16. Iyo beero kulansan (oo geedaheedu is dhex gashan yihiin).
17. Maalinta kala buxu waxay leedahay waqti go'an.
18. Waana maalinta suurka la afuufi ood u imanaysaan kooxo.
19. Samadana waa la furi waxayna yeelan albaabbo.
20. Buurahana waa la kaxayn (oo ay baabi'i) waxayna noqon dhalanteed.
21. Naarta jahannamana waxay u darban tahay.
22. (Gaalada) xadgudbay meelay u noqon.
23. Waxayna ku nagaan dhexdeeda sanooyin (aan dhammaad lahayn).
24. Mana ku dhadhamiyaan dhexdeeda qabaw (ama hurdo) ama cabbid midna.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً مُّجَبَّاجًا ﴿١٤﴾

لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾

وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ﴿١٦﴾

إِنَّ يَوْمَ الْفُضْلِ كَانَ مِيقَاتِنَا ﴿١٧﴾

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾

لِلطَّاعِينَ مَنَابًا ﴿٢٢﴾

لِلْبِشِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾

25. Waxaan ahayn biyo kulul iyo dhacaanka (ehlu naarka).
26. Waxaana lagu abaalmaryay si waafaqsan camalkoodii.
27. Waxayna ahaayeen kuwa aan ka yaabaynin xisaab.

إِلَّا حَمِيمًا وَعَسَاقًا ﴿٢٥﴾

جَزَاءً وَفَاقًا ﴿٢٦﴾

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾

Deeqda Alle waxay mudan tahay in lugu mahadiyo, maxaa yeelay waxaa dambeeya qiyaame, xisaab, abaalmarin iyo ciqaab kuwa xadgudba een Alle ka yaabin, waxayna ku waari naar daran oon wax wanaagsan oo la cabbo iyo hurdo iyo raaxo midna lahayn, Alle na cidna ma dulmiyo, ee iyagaa is dulmiyay. Qataada wuxuu yidhi: (nagaanshaha sanooyinka) waa waxaan dhammaanaynin, markuu mid tagaba midbaa iman. [An. Naba': 14-27].

28. Waxayna beeniyeen aayaadkannaga beenin.
29. Wax walbana waxaan ku koobnay kitaab (looxul-maxfuud, malaa'igtuna way qortay).
30. Ee dhadhamiya caddibaad gaalooy waxaan caddibaad ahayn idiin kordhin maynee.
31. Kuwa Alle ka dhawrsada waxay leeyihiin liibaan.
32. Beero iyo cinabyana way heli.
33. Waxayna guursan haween da'yar oo isle eg.
34. Waxayna heli weel khamreed buuxa.
35. Jannada kuma dhex maqlaan hadal macna la'aan ah iyo is beenin midna.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ﴿٢٨﴾

وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾

فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾

وَكَوَاعِبَ أُنثَرَاءَ ﴿٣٣﴾

وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٤﴾

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَابًا ﴿٣٥﴾

36. Waa abaalmarin Alle uu siiyay oo ku filan.
37. Ahna Rabbiga samada iyo dhulka iyo waxa u dhexeeya, Allaha Raxmaan ah, hadal wax ku soo celinna ma jiro (qiyaamada).
38. Maalinta Jibriil iyo malaa'igtu saf istaagi wax hadli ma jiro ruux Alle idmo mooyee oo hadal xaq ah ku hadla.
39. Maalintaasi waa sugan tahay ee ruuxii doona Alle xaggiisa meeluu ku noqdo ha ka samaysto.
40. Waxaannu idiinka digaynaa caddibaad dhaw maalinta uu arki ruux walba waxay gacmihiisu hor marsadeen, gaalkuna uu dhihi shallaytadaydee maan carro noqdo.

جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٣٦﴾

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
الرَّحْمَنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا
يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أُذِنَ لَهُ الرِّحْمَنُ وَقَالَ
صَوَابًا ﴿٣٨﴾

ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَى
رَبِّهِ مَعَابًا ﴿٣٩﴾

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ
الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ
يَلِيَّتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

Alle wuxuu ku dhaartay malaa'igta siduu wax badan khalqigiisa ugu dhaartay in qiyaamadu tahay wax sugan ruuxii rumeeyana ee xaq raaca uu ugu abaal-mariyo janno iyo wanaag. Maalinta qiyaame iyo dhibaatadeedana waa in ruuxii caqli leh u darbadaa, illeen waa maalin xaq ah, ruux walbana wuu arki wuxuu hor marsaday, calaacalna uusan wax taraynin ee camal wax taro. [An-Naba': 28-40].

Suurat An-Naazicaat

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay malaa'igta nafta si daran uga siibta (gaalada).
2. Iyo tan si fudud uga qaadda (mu'miniinta).
3. Iyo malaa'igta hawada dabbaalata (si amar fulin ah).
4. Iyo tan u orotanta wanaagga.
5. Iyo kuwa maamula amarka (Alle).
6. Maalinta ay gilgilan (arlada iyo buuruhu) afuufka (hore).
7. Oyna raaci tii dambe (waa sugan tahay).
8. Qalbiyaduna maalintaa way cabsan.
9. Araggeeduna wuu dullaysnaan.
10. Waxayna dhihi (gaaladu) ma raadkiibaa naloo celin (oo adduunkii ah).
11. Markaan noqonno lafo duugoobay.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿١﴾

وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾

وَالسَّيِّحَاتِ سَبْحًا ﴿٣﴾

فَالسَّيِّدَاتِ سَبَقًا ﴿٤﴾

فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ﴿٥﴾

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾

تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾

أَبْصَرُهَا خَشِيعَةٌ ﴿٩﴾

يَقُولُونَ أَيْنَا لِمَ رَدُّوْنَ فِي الْخَافِرَةِ ﴿١٠﴾

أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا تَخِرَّةً ﴿١١﴾

12. Waxay dheheen taasi waa noqosho khasaara ah.
13. Waa uun hal qaylo kaliya.
14. Dadkuna markaas ay dhulka kor iman.

قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾

فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

Alle wuxuu ku dhaartay malaa'igta siduu wax badan khalqigiisa ugu dhaartay in qiyaamadu wax sugan tahay dhibaataana leedahay Alle cid uu ka koriyo mooyee, dadkana waa la soo kulmin si loo abaal mariyo, Allaha abuuriddoodii karayna kama daalo in uu soo bixiyo wayna u fuddudahay. Tirmidi wuxuu wariyay: in Rasuulkii Alle naxariis iyo nabadgalyo korkiisa ha yeelee markuu tago habeenka saddex meelood oo laba meel uu istaagi jiray, wuxuuna dhihi jiray: «dadoow xusa Alle, afuufiddii hore timid tii dambena way raaci, geerina timid iyo wixii ku dhex sugan». [An-Naazicaat: 1-14].

15. Ma ku soo gaadhay warkii (Nabi) Muuse.
16. Markii Alle uga yeedhay toggii barakaysnaa ee dhuwaa.
17. Kuna yidhi u tag fircoon wuu xadgudbaye.
18. Oo ku dheh ma rabtaa inaad daahir noqotid.
19. Oon Alle jidkiisa kugu hanuuniyo kana yaabtid.
20. Wuxuuna (Nabi-muuse) tusiyay fircoon aayad wayn.
21. Fircoonna wuu beeniyay oo caasiyay.
22. Wuuna jeedsaday isagoo xumaan la socda.
23. Wuxuuna kulmiyay (askartii) una qaylyay.
24. Isagoo dhihi waxaan ahay Allihiinna sare.

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١٥﴾

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾

أَذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿١٧﴾

فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَىٰ أَنْ تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾

فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾

فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾

ثُمَّ أَذْبَرَ يَسْعَىٰ ﴿٢٢﴾

فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾

25. Markaasaa Alle ciqaabay aakhiro iyo adduunba.
26. Arrintaasna waano yaa ugu sugan ruuxii Alle ka yaabi.

فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَجْرَةِ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٢٦﴾

Nabi Muuse wuxuu Alle faray inuu dadkii masar dagganaa xaqa ugu yeedho hase yeeshee Fircoon oo xukunka haystay yaa ka hor joogsaday, uguna yeedhay inay isaga addeecaan, mar hadduu awoodda sare isagu leeyahay, ugu dambayntiise Fircoon iyo colkiisiiba waa la halaagay waxaana dhulkii u hadhay Nabi Muuse iyo intii la jirtay ee xaqa rumaysay, taasina waxay ku tusin in xumaantu tagi xaquna hadhi. [An-Naazicaat: 15-26].

27. Ma idinkaa daran abuuridda mase samada, Alle ayaa dhisay.
28. Korna yeelay jurmigeeda ekeeyayna.
29. Habeenkeedana madoobeeyay maalinteedana soo bixiyay (oo ifiyay).
30. Dhulkana markaas ka dib fidiyay.
31. Biyahiisa iyo daaqiisana soo bixiyay.
32. Buurahana sugay.
33. Si aad idinka iyo xoolihiinnu ugu nacfidaan.
34. Markay timaaddo musiibadii waynayd (ee qiyaamadu).
35. Maalintaas dadku way xusuusan waxay faleen.
36. Naarta jaxiimana waxaa loo muujin ruuxii arki.
37. Ruuxiise xadgudba.
38. Nolosha adduunyana doorta.

عَأْنَتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءَ بَدَلَهَا ﴿٢٧﴾

رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّلَهَا ﴿٢٨﴾

وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَلَهَا ﴿٣٠﴾

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾

وَالْجِبَالَ أَرْسَلَهَا ﴿٣٢﴾

مَتَلَعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٣﴾

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَىٰ ﴿٣٤﴾

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾

وَبُرْبُزَتِ الْحَجِيمُ لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾

فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾

وَعَاثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾

39. Jaxiima ayaa hoy u ah.
40. Ruuxiise ka yaaba horjoogsigiisa Alle (la kulan kiisa), naftana ka reeba hawada (xun).
41. Jannada ayaa hoy u ah.
42. Waxay ku waydiin saacadda (qiyaamaha) markay sugnaan.
43. Maxaa ku ogaysiiyay waqtigeeda.
44. Alle umbuu ku dhammaan ogaansheheedu.
45. Adugu waxaad tahay uun u digaha ruuxii ka yaabi.
46. Waxay la mid noqon maalintay arkaan (qiyaamada) iyagoon ku nagaannin (adduunka) galab iyo barqin mooyeen.

فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَىٰ
النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَلُهَا ﴿٤٢﴾

فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا ﴿٤٣﴾

إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهَلُهَا ﴿٤٤﴾

إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مَنِ يَخْشَهَا ﴿٤٥﴾

كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبُثُوا إِلَّا عَشِيَّةً
أَوْ ضُحًى ﴿٤٦﴾

Isagoo Alle u nicmeeyay yaa haddana dadku xaqa beenin iyo qiyaamadaba, markase dhabetu timaaddo Alle na la hor yimaaddo waxaa la kala aadi laba waddo, jaxiima iyo janno, qiyaamadu markay dhicina Alle ayaa ku cilmi leh, mase aha wax la dadajisto, waxaase wax tari in wanaag la hormarsado, raaxa adduun iyo ku raagiddisuba waa wax yar. Qataada wuxuu yidhi: adduunyadu way la yaraan dadka markay aakharo arkaan. [An-Naazicaat: 27-46].

Suurat Cabasa

سُورَةُ عَبَسَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Wajiguu u uruuriyay oo jeedsaday (Nabigu).
2. Inuu u yimid kii indhaha la'aa.
3. Miyaad ogtahay inay u dhawdahay inuu hanuuno oo daahir noqdo.
4. Ama uu xusuusto oy xusuusto anfacdo.
5. Ruuxiise is deeqtoonaysiiya (islana waynaada).
6. Waa aad u bambixi.
7. Maxaa kaa saaran hadduusan hanuunin.
8. Ruuxiise kuu yimaadda isagoo dagdagi.
9. Oo Alle ka yaabi.
10. Waad ka shuqloomi.
11. Saas ma aha ee aayadahani waa waano.
12. Ruuxii doonana wuu ku waana qaadan.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۝١

أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى ۝٢

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى ۝٣

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الْذِّكْرَى ۝٤

أَمَّا مِنْ أَسْتَعْنَى ۝٥

فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ۝٦

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّى ۝٧

وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى ۝٨

وَهُوَ يَخْشَى ۝٩

فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى ۝١٠

كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ۝١١

فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ ۝١٢

Suuraddani waxay ku soo dagtay mar Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) uu ku shuqloonaa qaar ka mid ah gaaladii quresheed ee makaad si uu ugu sharxo diinta islaamka ah markaasaa waxaa u yimid nin indha la'aa la dhihi jirayna Cabdullaahi ibnu Ummi Maktuum, wuxuuna ku celceliyay Nabiga hadalka, hase yeeshee Nabigu wuxuu wali ku shuqloonaa hanuuninta gaaladaas, markaasaa Alle suuraddan soo dajiyay, Nabiguna had iyo jeer wuxuu soo dhaweyn jiray saxaabigaa la soo sheegay isagoo dhihi jiray: soo dhawow kii Alle igu dagaalayow, taasina waxay ku tusin caddaaladda iyo sinnaanta islaamka, Alle na cidduu doono wuu hanuunin. [Cabasa: 1-12].

13. Waxay ku sugan tahay (waanadu) kutub sharaf leh.
14. Oo la kor yeelay lana daahiriyay.
15. Oy gacanta ku hayaan malaa'ig (wax qorta).
16. Sharafna leh oo baarri ah.
17. Gaalo halla lacnado gaalnima badanaa.
18. Muxuu Alle ka abuuray kuwaas.
19. Dhibic buu ka abuuray wuuna ekeeyay.
20. Jidkana (ka soo bixidda caloosha hooyadii) wuu u fudaydiyay.
21. Markaasuu dilaa qabrina ku asturaa.
22. Markuu doonana wuu soo bixin.
23. Saas ma aha (ee qofku) wixii la faray ma yeelin.

فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ ﴿١٣﴾

مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾

بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾

كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾

قَتِيلِ الْإِنْسَانِ مَا أَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾

مِنْ نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ﴿١٩﴾

ثُمَّ السَّبِيلِ يَسْرَهُ ﴿٢٠﴾

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ﴿٢١﴾

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ ﴿٢٢﴾

كَلَّا لَمَا يَبْقِضُ مَا أَمَرَهُ ﴿٢٣﴾

Kutubta Alle iyo waxyigiisaba waxaa maamula malaa'ig sharaf leh oo daahir ah. Gaalase ma oggolaato xaqa kibir iyo isla wayni dartiis. Iyagoo garan waxa Alle dadka ka abuuray iyo siduu ugu samafalay, dadse ma falin wixii Alle faray. Ibnu Cabbaas wuxuu yidhi: jidkaa loo sahlay waa ka soo bixiddi uurka hooyo, Cikrimana saasuu qabaa iyo Ibnu-jariir. Labada jid yaa loo kala caddeeyayna waa la dhahaa. Mujaahidna wuxuu yidhi: ruuxna ma wada falo wixii Alle wada faray. [Cabasa: 13-23].

24. Qofku ha fiiriyo cuntadiisa.
25. Inaan roob ku soo shubno shubid.
26. Dhulkana markaas aan jeexno jeexid.
27. Kana soo bixinno badar.
28. Iyo cinab iyo daaqa (xoolaha).
29. Iyo zaytuun iyo timir.
30. Iyo beero waawayn.
31. Iyo faakiho (khudaar) iyo daaq.
32. Si aad ugu intifaacdaan idinka iyo xoolihiinnu.
33. Markay qayladii darrayd timaaddo (oo suurka la afuufo).
34. Waa maalinta ruuxu ka carari walaalkiis.
35. Iyo hooyadiis iyo aabihiis.
36. Iyo haweeneydiisii iyo carruurtiisii.
37. Ruux walbana maalintaas waxaa shuqlin xaalkiisa.
38. Wajiyaal maalintaas way nuuri (farxi).
39. Wayna qosli oy bishaaraysan.
40. Wajiyaalna maalintaas waxaa saaran boor lagu dulleynaayo.
41. Waxaana dabooli madow (iyo naxdin).

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾

أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾

ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾

وَعَبْتًا وَقُضْبًا ﴿٢٨﴾

وَرَيْتُونًا وَنَحْلًا ﴿٢٩﴾

وَحَدَائِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾

وَفَلَكَهَآءَ وَأَبًّا ﴿٣١﴾

مَتَعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٢﴾

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَةُ ﴿٣٣﴾

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾

وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾

وَصَلْحَبَتِهِ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾

لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾

صَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيَّهَا غَمْرَةٌ ﴿٤٠﴾

تَرَهَّقَهَا قَتْرَةٌ ﴿٤١﴾

42. Kuwaasina waa gaalada
faasiqiinta ah (aadna u xun).

أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجْرَةُ ﴿٤٢﴾

Alle wuu u nicmeeyay dadka, cirka iyo dhulkana khayraad buu uga soo saaray si ay ugu nacfiyaan uguna mahadiyaan, maxaa yeelay waxaa iman maalin daran oo ruuxba ruux ka carari dhibaato darteed kolay tahay qaraabadii, dadku labuu noqon, mid farxoo bishaaraysta camalkiisii fiicnaa dartiis, iyo mid dullaysan oo naxsan waana gaalada xad-gudubtay. Sawda haweenaydii Nabiga ahayd waxaa laga wariyay inay tidhi: Rasuulkii Alle wuxuu yidhi naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee: «dadka waxaa la soo bixin iyagoo kaba la', oo qaawan oon gudnayn dhididkuna xakameeyay gaadhayna dhagaha» markaasaan idhi: Alla cawradaay! qaar qaar ma dayi? Markaasuu yidhi: dadka waa la shuqliyay (ruux walba xaalkiisaa ku fillaan). [Cabasa: 24-42].

Suurat At-Takwiir

سُورَةُ التَّكْوِيْرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Marka qorraxda la duubo (qiyaamada).
2. Xiddiguhuna daataan (iyagoo madow).
3. Buurahana la kexeeyo (la rujiyo).
4. Geelii rimmanaana la halleeyo (oo la dayaco).
5. Dugaaggana la kulmiyo (qisaas darteed).
6. Badahana la kululeeyo.
7. Naf walbana jidhkeedii lagu lammaaneeyo.
8. Gabdhihii la xabaalnololiyayna la warsado.
9. Maxaa dambi ah oo loo dilay.
10. Kutubta (camalkana) la fidiyo.
11. Samadana la rujiyo.
12. Naarta jaxiimana la huriyo.
13. Jannadana la dhaweeyo.
14. Waxay ogaan nafu waxay camal fashay.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ١ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ
- ٢ وَإِذَا النُّجُومُ اُنْكَدَرَتْ
- ٣ وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ
- ٤ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ
- ٥ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ
- ٦ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ
- ٧ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ
- ٨ وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُيِّلَتْ
- ٩ بَأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ
- ١٠ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ
- ١١ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ
- ١٢ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ
- ١٣ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ
- ١٤ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أُحْضَرَتْ

Alle isagaa wax walba abuuray, wuxuu doonana wuu falaa, qiyaamadu markay imaanna wuxuu muujin calaamooyin iyadoo ruux walba Alle tusin wuxuu adduunka ku camal-falay, kana abaal-marin khayr iyo sharba. Abuu Hurayra wuxuu ka wariyay Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): qorraxda iyo dayaxa waa la duubi maalinta qiyaame. [At-Takwiir: 1-14].

15. Waxaan ku dhaartay «buu Alle yidhi» xiddigaha qarsooma (maalintii).
16. Ee socda iftiinka qorraxdana ku qarsooma.
17. Iyo habeenku markuu jeedsado.
18. Iyo subaxu markuu soo qaabilo.
19. Ee quraanku waa hadalka Alle, oo uu soo raray malag sharaf lah.
20. Xoogna leh Alle agtiisana daraja ku leh.
21. Laguna addeeco halkaas aamminna ah.
22. Saaxiibkiinnu (Nabiguna) ma aha ku waalan.
23. Horay buuna ugu arkay Jibriil jahadii caddayd (bariga Maka).
24. Nabiguna ma aha ruux looga shakiyo waxa maqan oo qaybka ah, amaba ku bakhayla.
25. Quraankuna ma aha hadal shaydaan la fogeeyay.
26. Ee xaggeed gaalooy aadaysaan.
27. Quraankuna waxaan waanada caalamka ahayn ma aha (oo waa waano).

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنُوسِ ﴿١٥﴾

الْجَوَارِ الْكُنُوسِ ﴿١٦﴾

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ﴿١٧﴾

وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾

ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾

مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾

وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾

وَمَا هُوَ عَلَى الْعَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿٢٥﴾

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾

28. Ruuxii doona inuu toosnaado (yuuna u yahay).
29. Waxna ma dooni kartaan in Rabbiga caalamku doona mooyee.

لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ

الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

Xiddigaha iyo khalqiga kalaba dhammaantiis Alle ayaa abuuray, wuxuuna Alle ugu dhaartay qiimohooda iyo say wax la yaab leh u yihiin. Quraankuna waa hadalkii Alle ee uu malaku jibrill u soo dhiibay si uu Nabiga Muxammad ah naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee u gaadhsiiyo, isna caalamka u gudbiyo, waxaana lagu yaqaan Nabiga ammaano, run, caqli iyo gaadhsiin xaqa sida Nabiyada kaleba. Markay soo dagtay aayaddan: (ruuxiinnii doona inuu toosnaado) yuu Abuu Jahal yidhi: amarka annagaa iska leh, haddaan doonno waan toosnaanhaynaa, haddaan doonnana ma toosnaanayno, markaasaa Alle soo dajiyay korahaaye (wax ma dooni kartaan in Rabbiga caalamku doono mooyeen). [At-Takwiir: 15-29].

Suurat Al-Infidhaar

سُورَةُ الْإِنْفِطَارِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Markay samadu dildillaacdo.
2. Xiddiguhuna daataan.
3. Badahana laysku furo.
4. Xabaalahana laga soo bixiyo (dadkii).
5. Waxay ogaan nafu waxay hor marsatay iyo waxay dibmarisay.
6. Dadow maxaa kugu kadiyay Rabbigaaga sharafta leh.
7. Ee kii ku abuuray ah kuna ekeeyay kuna simay.
8. Siduu doonana kuu sameeyey.
9. Saas ma aha ee waxaad beeninaysaan abaal marinta.
10. Malaa'ig baana idin ilaalinaysa.
11. Oo sharaf leh waxna qori.
12. Oгна waxaad falaysaan.
13. Kuwa wanaagsani waxay gali naciima.
14. Kuwa xun xunna waxay gali jaxiimo.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ ﴿١﴾

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ﴿٢﴾

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ﴿٣﴾

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾

عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾

يَتَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ مَّا عَرَّكَ بِرَبِّكَ

الْكَرِيمِ ﴿٦﴾

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾

فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَبَّكَ ﴿٨﴾

كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالذِّينِ ﴿٩﴾

وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾

كِرَامًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾

وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾

15. Wayna ku guban maalinta abaalmarinta.
16. Kamana maqnaadaan naarta.
17. Maalinta abaalmarinta ma taqaannaa.
18. Haddana ma taqaannaa maalinta abaalmarinta.
19. Waa maalinta ayna u hanannin nafna naf kale waxba, amarkana maalintaas waxaa iska leh Alle.

يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٥﴾

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿١٦﴾

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٧﴾

ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٨﴾

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا

وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ﴿١٩﴾

Marka qiyaamadu dhici waxaa iman doorsoon iyo is baddallo badan, ruux walbana wuxuu ogaan dhabta, saa daraadeed mar haddii Alle dadka kulmin, abuurkoodiina wanaajiyay, caqlina siiyay, malaa'igna u soo diray og wuxuu fali, jidkuna laba yahay, janno iyo naar, ruuxna ruux kale wax u taraynin idan Alle la'aantiis, amarkana dhammaan Alle iska leeyahay miyayna habboonayn Alle aqoonsi, wanaag falid, xumaan ka tagid iyo u darbasho maalintaas.

Cabdullahi ibnu Cumar wuxuu ka wariyay Nabiga: «ruuxii ku farxi inuu qiyaamaha dhab u arko ha akhriyo (marka qorraxda la duubo), (marka samadu diidillaacdo) iyo (marka samadu jeexjeexanto). [Al-Infidhaar: 1-19].

Suurat Al-Mudhafifiin

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Wuxuu halaag u sugnaaday kuwa xaqa nusqaamiya.
2. Waa kuwa markay dadka ka soo beeganna oofsada (dhammaystirta).
3. Markay u miisi ama u miisaamina ka nusqaamiya.
4. Miyayna u malaynaynin (oo aysan ka cabsaneyn) kuwaasi in loo soo bixin.
5. Maalin wayn darteed (qiyaamada).
6. Maalinta dadku u istaagi Rabbiga caalamka.
7. Saas ma aha ee camalka kuwa xun wuxuu ku qoran yahay sijiin.
8. Ma taqaannaa sijiin.
9. Waa kitaab calaamaysan.
10. Halaagna wuxuu u sugnaaday maalintaas kuwa beeniya (xaqa).
11. Ee ah kuwa beeniya maalinta abaal marinta.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾

الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ

يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾

أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾

لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴿٧﴾

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾

كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾

الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿١١﴾

12. Waxaana beeniya xaqa mid xad gudba oo dambiila ah.
13. Marka quraanka lagu akhriyana yidhaahda waa warkii dadkii hore.

Ganacsiga iyo wax kala gadashadu waa xalaal bannaan haddii jidkeeda la mariyo, waana xaaraan xun haddii la leexiyo oo dadka lagu boobo. Ruuxiise Alle ka yaabi iyo hor istaaggiisa maalinta qiyaame waa inuu iska jiraa ganacsi xun, illeen Alle caddibaad daran yuu ugu gooddiyay kuwaase. Nabiguna wuxuu yidhi naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee: «maalinta dadku u istaagi waynanka Rabbiga caalamka maalinta qiyaame, dhididkuna dadkuu xakamayn ilaa uu ka gaadho dhagahooda». Waxaa wariyay Imaamu Axmad binu Xambal. [Al-Mudhafifiin: 1-13].

14. Saas ma aha ee waxaa fuulay qalbigooda (mirdhiyay) waxay kasban jireen oo dambi ah.
15. Waxaa sugan in Rabbigood maalintaas (qiyaame) laga xijaabi.
16. Markaasna ay gali jaxiimo.
17. Waxaana loo odhan tani waa naartaad ku beeninayseen adduunka.
18. Saas xaalku ma aha ee kitaabka iyo camalka dadka wanaagsan wuxuu ku qoran yahay cilliyiin.
19. Cilliyiin ma taqaannaa.
20. Waa kitaab (dadka fiican magacooda lagu qoray).
21. Waxaana gacanta ku haya (oo korjooge u ah, soona xaadira) malaa'ig Alle u dhaw.
22. Kuwa wanaagsan waxay gali naciima (janno).

وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسْطِيرُ
الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمِئِذٍ
لَّمَّحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾

ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ
تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَنْبَرِ لَفِي عِلِّيِّينَ ﴿١٨﴾

وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُونَ ﴿١٩﴾

كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٢٠﴾

يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾

إِنَّ الْأَنْبَرِ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾

23. (Maalinta qiyaamana) sariiro yay ku dangiigsanaan oy wax ka daawan.
24. Wajigooda yaanad ka garan nicmada.
25. Waxaana laga waraabin cabbid la dhawray (oo macaan).
26. Waxaana lagu khatimaa miski iyo udgoon, ee arrintaas ha u tartameen tartamayaashu.
27. Waxaana lagu dheehi cabbitaan sare (oo kor uga yimaada, lana barxin).
28. Waa il ay ka cabbaan kuwa Alle u dhaw.

عَلَى الْأَرْيَاكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْمُومٍ ﴿٢٥﴾

خِتَمُهُمْ مِسْكًَ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ
الْمُتَنَفِسُونَ ﴿٢٦﴾

وَمِرْآجُهُمْ مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾

Dambigu wuxuu halleeyaa quluubta dadka, wuxuuna sabab u noqdaa Alle oo iska xijaaba ruuxaas, sidaa oo kale wuxuu u hoggaamiyaa dadka naarta iyo caddibaad. Dadkase Alle addeeca waxay ku raaxaysan janno iyo cabbid macaan oo xalaal ah iyo aragga Rabbigood, waana xaal loo orotamo loona dadaalo. [Al-Mudhafifiin: 14-28].

29. Kuwii dambaabay (gaaloobay) waxay ahaayeen kuwa ku qosla kuwii xaqa rumeeyay.
30. Hadday maraanna way xaqiri jireen.
31. Markay guryahoodii u noqdaanna (gaaladu) waxay noqon jireen iyagoo isla wayn (oo raaxaysan).
32. Markay arkaan mu'miniintana waxay dhahaan kuwaasi waa dhunsan yihiin.

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ
ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾

وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾

وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا
فَكَهِينٌ ﴿٣١﴾

وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ
لَضَالُّونَ ﴿٣٢﴾

33. Loomana dirin inay ilaaliyaan mu'miniinta.
34. Maalinta (qiyaame) kuwa rumeeyay xaqa waxay ku qosli gaalada.
35. Sariiro korkood yayna wax ka daawan.
36. Miyaan laga abaalmarinnin gaalada waxay falayeen. (Waa laga abaalmaryay).

﴿٣٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَفِظِينَ

فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ
يَصْحَكُونَ ﴿٣٤﴾

﴿٣٥﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

﴿٣٦﴾ هَلْ تُؤِيبُ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Isla waynida iyo kibirka iyo dadka xaqa rumeeyay oo la xaqiro lana liido waxay dhaxalsiin dulli caddibaad aakhiro iyo adduunba, waana shaqada iyo falka kuwa xunxun een caqliga lahayn. Eeg waxay ku dambeeyeen Ree-Caad, fircoon, qoomkii Nabi Nuux, qureshtii reer Makaad iyo cid kasta oo isla waynaatay xadna gudubtay, saa darteed waa in laga digtoonaado falalkaas oo kale, wanaaggana la raaco, illeen waa layska abaal marin wixii la falaye. [Al-Mudhafifiin: 29-36].

Suurat Al-Inshiqaaq

سُورَةُ الْإِنْشِقَاقِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Marka samadu jeexjeexanto (qiyaamada).
2. Oy Alle addeecdo waana xaq addeeciddiisunee.
3. Marka dhulka la fidiyo (qiyaamada).
4. Oo uu soo tuuro waxa ku hoos jira, kana madhnaado.
5. Oos Rabbi addeeco waana xaq addeeciddaasina (wuxuu la kulmi ruux walba camalkiisa).
6. Dadow waxaad u dhibboon ood u camalfali xagga Alle, waadna la kulmi.
7. Ruuxiise kitaabkiisa (fiican) midigta laga siiyo (waa mu'minkee).
8. Waxaa la xisaabin xisaab fudud.
9. Wuxuuna ku noqon ciddiisii (jannada joogtay) isagoo faraxsan.
10. Ruuxiise kitaabkiisa laga siiyo gadaashiisa (waa dadka xune).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ①

وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ②

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ③

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ④

وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ⑤

يَتَأْتِيهَا الْإِنْسُنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ

كَدْحًا فَمُلْقِيهِ ⑥

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ⑦

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ⑧

وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ⑨

وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ⑩

11. Wuxuu u yeedhan halaag.
12. Wuxuuna gali naarta saciira.
13. Maxaa yeelay markuu (adduunkii) dadkiisii dhexjoogay yuu kibirsanaa.
14. Wuxuuna malaynayay inuusan Alle u soo noqonaynin (qiyaame).
15. Saas ma ahee Alle waa arkaayey (ogaana wuxuu sameynaayey markuu adduunka joogay).

فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا ﴿١١﴾

وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾

إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ ﴿١٤﴾

بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾

Qudrada Alle iyo awooddiisu wax walba waa ka sarraysaa, maxaa yeelay isagaa waxwalba ahaysiiyay, wax awooddiisa ka baxsanna ma jiro, laba waddo umbaana jira, ruux walbana wuxuu qaadi tuu u camal falo. Rasuulka Alle naxariis iyo nabadgalyana korkiisa Alle ha yeelee wuxuu yidhi: idinku waxaad falaysaan camallo aan la aqoonin, waxayna u dhawdahay inuu u soo noqdo kii maqnaa reerkiisii oo uu farxo ama naxo. Waxaa wariyay dabaraani. [Al-Inshiqaaq: 1-15].

16. Waxaan ku dhaartay «buu yidhi Alle» midabka qorrax dhaca.
17. Iyo habeenka iyo wuxuu qariyay.
18. Iyo dayaxa markuu nuurku buuxsamo.
19. Ee dadkow waxaad koraysaan xaalado kala duwan.
20. Dadka maxaa u sugnaaday oy la rumayn waayeen (xaqa).
21. Marka quraanka lagu akhriyana ayna u sujuudaynin.
22. Saas ma ahee kuwa gaaloobay waxay beenin (xaqa).

فَلَا أَسِمْ بِالَّذِينَ ﴿١٦﴾

وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْءَانُ

لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾

23. Alle na waa og yahay waxay qarsan.
24. Ugu bishaaree caddibaad daran.
25. Hase yeeshee kuwa rumeeyay xaqa camal fiicanna falay waxay mudan ajri aan go'aynin.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾

إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

Alle wuxuu ku dhaartay in dadku marin xaalado kala duwan, sida yarida, duqnimada, caafimaadka, cudurka, hodontinimada, saboolnimada iyo geerida iyo nolosha, haddana saas dadku isagoo arka yuu xaqa beenin oo leexan, ruuxiise camal fiican la yimaadda lagama nusqaamiyo ee wuu la kulmi isagoo dhan, dadkuna shaqay ku dhibboon, waxaana la huraynin la kulanka Alle. [Al-Inshiqaaq: 16-25].

Suurat Al-Buruuj

سُورَةُ الْبُرُوجِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay samada xiddigaha leh (iyo jidadkooda).
2. Iyo maalinta laysu yaboohay (qiyaamada).
3. Iyo dadka joogsan maalintaas iyo waxyaalaha iman maalintaas.
4. Ee lacnadi ha ku dhacdo kuwii godka lahaa (mu'miniinta lagu caddibo).
5. Ee ahaa naar olal (iyo shidaal) leh.
6. Gaaladiina ay kor fadhiyeen godka.
7. Iyagoo daawan waxa lagu fali mu'miniinta «oo jirraabaad ah».
8. Waxay ku neceen dadkaasna ma jiro oon ahayn inay rumeeyeen Allaha adkaada ee la mahadiyo.
9. Ee leh samada iyo dhulka xukunkooda, Alle na wax walba wuu ujeedaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾

وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٣﴾

قَبِيلِ اصْحَابِ الْأَحْدُودِ ﴿٤﴾

النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ ﴿٥﴾

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾

وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ

شُهُودٌ ﴿٧﴾

وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ

الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾

10. Kuwa mu'miniinta rag iyo haweenba jirraba haddana aan tawbadkeenin waxay mudan caddibaadda jahannamo iyo caddibaad gubi.

إِنَّ الَّذِينَ قَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ
عَذَابٌ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

Suuraddani waa suurad wayn oo la yaab leh kana qisoon inay jirtay in nin xun oo gaal ah xukumi jiray dad, hase yeeshee dadkii qaarkii ay xaqa rumeeyeen, markaas uu faray ciidammadiisii in god dab lagu shido, ruuxii diinta ka bixi waayana lagu tuuro, isaga iyo colkiisiina ay daawanayeen, hase yeeshee mu'miniintii xaqii bay ku sugnaadeen si kastoo loo caddibay, taasina waxay ku tusin ku sugnaanta xaqa iyo adkaysiga si kastoo dhib kuu soo qaabilo. [Al-Buruuj: 1-10].

11. Kuwa xaqa rumeeyey camal fiicanna falay waxay mudan jannooyin ay dureeri dhexdeeda wabiyaal, taasina waa liibaan wayn.
12. Qabashada Alle na (ciqaabtiisu) way daran tahay.
13. Alle isagaa khalqiga ahaysiiyay soona celin.
14. Waana dambidhaaf badane jecel (kuwa addeeca).
15. Carshiga sharafta lehna isagaa iska leh.
16. Wuuna falaa wuxuu doono.
17. Ma ku soo gaadhay warkii junuuddii (gaaladii).
18. Fircoon iyo Thamuud.
19. Hase yeeshee kuwii gaaloobay waxay ku sugan yihiin beenin la beeniyo (xaqa).

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١١﴾

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾

إِنَّهُ هُوَ يُبَدِّلُ وَيُعِيدُ ﴿١٣﴾

وَهُوَ الْعَفْوَ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾

ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾

فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾

فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾

20. Alle na waa koobay (kamana baxsadaan).
21. Waase quraan sharaf leh.
22. Oo ku qoran loox la dhawray (looxulmaxfuudka).

وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾

بَلْ هُوَ قُرْءَانٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾

فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

Kuwa xaqa rumeeyay oo camal fiican fala janno iyo wanaagbaa u dambeeya waana liibaan wayn, Alle na wuxuu doonuu sameeyaa, waana awood wayn yahay, gaaladii iyo xaq-diidayaashiina waa kii ciqaabay, waxay gaaladu beeninna waa uun quraan sharaf leh oo la dhawray. Xasan Albasri wuxuu yidhi: quraanka sharafta leh wuxuu ku sugan yahay Alle agtiisa looxulmaxfuudka, wuxuuna ka soo dajin wuxuu doono, kuna dajin cidduu doono oo khaliqiigiisa ah. [Al-Buruuj: 11-22].

Suurat Adh-Dhaariq

سُورَةُ الطَّارِقِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay samada iyo xiddigga guura.
2. Ma taqaan xiddigga guura.
3. Waa xiddig ifa.
4. Ee naf walba waxaa kor jooga (malag) ilaaliya.
5. Ee dadku ha dayo waxa laga abuuray.
6. Waxaa laga abuuray biyo booda.
7. Kana soo baxa dhabar iyo laab dhexdood.
8. Alle na waa karaa soo celinta dadka (qiyaamada).
9. Maalinta la imtixaani waxa (laabta) ku qarsoon.
10. Dadkuna xoog ma leh (maalintaas) iyo wax u gargaara midna.
11. Alle na wuxuu ku dhaartay samada roobka leh.
12. Iyo dhulka jeexma (waxna ka soo baxo).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾

الَّتَجَمُّ اللَّقَابُ ﴿٣﴾

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ﴿٦﴾

يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾

إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٢﴾

13. Ee quraanku waa hadal wax kala bixiya (wanaagga iyo xumaanta).
14. Ciyaarna ma aha (ee waa dhab).
15. Gaaladu dhagar bay dhakri.
16. Annagu waanu dhakri dhagar (booskeedi dhacday).
17. Ee u sug gaalada wax yar.

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٣﴾

وَمَا هُوَ إِلَّا هَزْلٌ ﴿١٤﴾

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾

وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾

فَمَهْلُ الْكٰفِرِينَ أَهْمُهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

Naf walba waxaa ilaaliya malag waana la xisaabin doonaa maalinta wixii qarsoonaa la faydi, ee waa in qalbiga, niyada, iyo camalkaba la wanaajiyaa, xumaan, dhagar iyo khiyaamana laga fogaado, illeen Alle cidna kama fakatee. [Adh-Dhaariq; 1-17].

Suurat Al-Aclaa

سُورَةُ الْأَعْلَى

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waynee magaca Alle ee sarreeya.
2. Allaha abuuray khalqiga ekeeyayna.
3. Allaha wax walba qaddaray jidkana tusiyey.
4. Allaha soo bixiya daaqa.
5. Kana dhiga markaas ka dib caws engagan oo madow.
6. Waxaan kaa yeelaynaa mid akhriya quraanka halmaamina maysid.
7. Wuxuu Alle doono mooyee, Alle na waa ogyahay waxa muuqda iyo waxa qarsoonba.
8. Waxaanna kuu fududayn haynaa waddo fiican.
9. Ee wax waani (Nabiyow) hadday wax tari waanadu.
10. Waxaa waantoobi ruuxa Alle ka yaabee.
11. Waxaana ka fogaan waanada ruuxa xune.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ①

الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ②

وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ③

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ④

فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ⑤

سَتَقْرِئُكَ فَلَا تُنْسَى ⑥

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجُحْرَ وَمَا

يَخْفَى ⑦

وَنُبَيِّرُكَ لِيُسْرَى ⑧

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى ⑨

سَيَذَكَّرُ مَنْ يَخْشَى ⑩

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى ⑪

12. Ee ah mid gali naarti wayneyd.
13. Oon kuna dhimanayn dhexdeeda kuna noolaanayn.
14. Waxaana liibaanay ruuxii daahir noqda.
15. Magaca Alle na xusa, salaaddana tukada.
16. Saas ma'aha ee dadow waxaad dooranaysaan nolosha adduunyo ee dhaw.
17. Aakhiraase khayr badan baaqina ah (oo hadhi).
18. Arrintaasuna waxay ku sugan tahay kutubtii hore.
19. Kutubtii (Nabi) Ibraahim iyo (Nabi) Muuse.

الَّذِي يَصَلِّي النَّارَ الْكُبْرَى ﴿١٢﴾

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿١٣﴾

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ﴿١٤﴾

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿١٥﴾

بَلْ تُؤْتِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾

وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿١٧﴾

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٨﴾

صُّحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿١٩﴾

Alle ayaa sharaf badan, magaciisuna sidoo kale waa sharaf badan yahay, wax walbana isagaa qadaray, jidkana isagaa kala caddeeyay, ruuxii fiicanna tan san buu qaadi, ruuxii xunna tan daran buu qaadi, wuxuuna ku noolaan maddisha ma noolayso, liibaan waxaa leh ruuxii mu'min noqda xuska Alle iyo salaaddiisana badiya, nolosha adduunyana ayna khaldin, illeen aakharaa fiicane, waxaa la soo sheegayna waxay ku sugnayd kutubihii hore, sida: kii Nabi Ibraahim iyo Nabi Muuse. Saxiixu Muslim waxaa ku sugnaaday: «Alle wuu qadaray maamulka khalqiga abuuridda samaawaadka iyo dhulka ka hore konton kun oo sano, carshigiisuna wuxuu ahaa biyaha korkooda». [Al-Aclaa: 1-19].

Suurat Al-Ghaashiyah

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Ma ku soo gaadhay qiyaamada warkeedii.
2. Wajiyaal maalintaas way dullaysnaan.
3. Waxayna qaban shaqo dhib ah.
4. Waxayna gali naar kulul.
5. Waxaana laga waraabin il kulayl daran.
6. Wax cunto ahna kama helaan oon ahayn cunno xun (oo wax dhibta).
7. Taasoon waxna cayilinaynin gaajana wax ka taraynin.
8. Wajiyaalna maalintaas way nicmaysnaan (waa mu'miniinta).
9. Waxayna ka raalli noqotay camalkeedii.
10. Janno sarana way gali.
11. Kumana maqasho jannada hadal macna darro ah.
12. Waxaana ah dhexdeeda il socota.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْعَذِيَّةِ ﴿١﴾

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةٌ ﴿٢﴾

عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾

تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾

تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ عَائِيَةٍ ﴿٥﴾

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ﴿٦﴾

لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ﴿٨﴾

لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ﴿١١﴾

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾

13. Iyo sariiro la kor yeelay.
14. Iyo koobab la hor dhigay (ehlu jannaha).
15. Iyo barkimooyin la safay.
16. Iyo gogol la fidiyay.

فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾

وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾

وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾

وَزَرَائِبُ مَبْنُوتَةٌ ﴿١٦﴾

Qiyaamada iyo sida dadku u qaybsami laba waddana u kala qaadi, iyo jannada iyo wanaaggeeda, iyo naarta iyo xumaanteeda, wax badanbuu quraanku ka hadlay, waxaase loo baahan yahay uun in loo darbado, wanaaggana la falo, xumaantana laga tago. Rasuulkii Alle na waxaa laga weriyay naxariis iyo nabadgalyana korkiisa Alle ha yeelee: «war ma jiraa ruux u tafa xaydan jannada, jannadu wax la mid ah ma lehee, Rabbiga kacbadaan ku dhaartaye waa nuur ifi, udgoon gilgilan, sar la qurxiyay, wabi socda, midho bisil, haweeney wanaagsan oo quruxsan, labbis badan, iyo nagaadi waligeed ah oo daar nabad-gashay, iyo faakihad iyo khudaar iyo farax iyo nicmo, meel sare oo quruxsan «markaasay dheheen: haa Rasuulki Allow annagaa u tafaxaydan. Markaasuu yidhi: «dhaha: hadduu Alle doono» markaasay qoomkii dheheen hadduu Alle doono. Waxaa wariyay Ibnu Maajah. Mana xoog badna. [Al-Ghaashiyah: 1-16].

17. Miyayna fiirinaynin sida geela loo abuuray.
18. Iyo sida samada loo kor yeelay.
19. Iyo sida buuraha loo taagay.
20. Iyo sida dhulka loo fidiyay.
21. Ee waani dadka waxaad tahay waaniyee (Nabiyow).
22. Mana tihid mid xoog ku leh (iyo qasab).
23. Hase yeeshee ruuxii xaqa ka jeedsada oo gaalooba (ku soo celi xaqa).
24. Alle na wuu caddibi caddibaadda u wayn.

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾

وَالِى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾

وَالِى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾

وَالِى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾

لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ﴿٢٢﴾

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾

فَيَعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾

25. Xaggannagayna u soo noqon
(khalqigu).

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٥٥﴾

26. Annagaana xisaabin.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٥٦﴾

Waa in la fiiriyaa khalqiga Alle laguna waana qaataa, sida cirka, dhulka, buuraha, geela iyo makhluuqaadka kalaba, diinta islaamkuna ma aha qasab iyo dirqi ee waa uun waano, hase yeeshee ruuxii xadgudba oo fasahaad la socda waa la qaban, isagooy u dambayso tii aakhirana, hadalla wuxuu ku dhan yahay in Alle loo noqon uuna xisaabin. Waxaa laga wariyay Abuu Umaame inuu maray Khaalid bini Yaziid binu Macaawiye, markaasuu waydiiyay kalimaddii ugu jilicsanayd ees ka maqlay Rasuulkii Alle (ammaan iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee), wuxuuna yidhi: waxaan Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee) maqlay isagoo leh: «dhammaantiin jannadaad galaysaan ruux Alle ka carara mooyeen sida neef geela ehelkiisa uga cararo». Waxaa wariyay Imaamu Axmad. [Al-Ghaashiyah: 17-26].

Suurat Al-Fajr

سُورَةُ الْفَجْرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaaraty waabariga.
2. Iyo habeennada tobanka ah (ee carrafo).
3. Iyo tirada siman iyo tan is dheer.
4. Iyo habeenku markuu tagayo.
5. Miyayna arrintaasu ahayn wax loogu dhaarto qof caqli leh.
6. Ma ku soo gaadhay sida Allehaa ku falay Caad.
7. Ee ahaa Irama xooggana lahaa.
8. Wax la mid ahna aan lugu abuurin dhulka.
9. Iyo Thamuudkii ahaa dhagaxa kuwa ku jarjara waadiga.
10. Iyo Fircoonkii dhakawyada lahaa.
11. Kuwiina ahaa ku xad gudbay dhulka.
12. Kuna badiyay dhexdiisa fasaadka.
13. Markaasaana Rabbigaa ku shubay caddibaad daran.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ①

وَلَيْالٍ عَشْرِ ②

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ③

وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرَ ④

هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ ⑤

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ⑥

إِزْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ⑦

الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَدِ ⑧

وَتُمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخَرَ بِالْوَادِ ⑨

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ⑩

الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَدِ ⑪

فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ⑫

فَصَبَّ عَلَيْهِمُ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ⑬

14. Maxaa yeelay Alle waa u darban yahay (abaaalmarinta).

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمُرْصَادِ ﴿١٤﴾

Alle wuxuu abaal-mariyay halaagayna kuwii xaq-diidayaasha ahaa Nabi yadana beeniyay, isna biday xoog iyo tabar, ruux kastoo is kibriyana oo xumaan iyo fasaad dhulka ku sameeyana wuxuu la kulmi waxay la kulmeen, wuxuuna ka cabbi weelkay ka cabbeen, taasina waa sunnada Alle wax baddalina ma jiro. [Al-Fajr: 1-14].

15. Marka Alle dadka imtixaano oo uu sharfo una nicmeeyo wuxuu dhihi (kan xun) waa la i sharrifay (isagoo faani).
16. Haddiise Alle imtixaano oo xoolaha ku yareeyo wuxuu dhihi Alle ayaa i dulleeyay.
17. Saas ma aha ee waxaydaan dhaqaalaynayn agoonka.
18. Mana is fartaan in masaakiinta wax la siiyo.
19. Waxaadna aad u cuntaan dhaxal xaq darro.
20. Xoolahana waxaad u jeceshihiin si daran.
21. Saas ma aha ee marka dhulka la burburiyo burburin.
22. Oo uu yimaado Alle, malaa'igtuna timaado iyadoo saf saf ah.
23. Naarta jahannamana maalintaas la keeno, dadku waxay xusuusan waxay faleen, maxayse xusuusi tari.

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَدَأَهُ رَبُّهُ
فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي
أَكْرَمَنِي ﴿١٥﴾

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَدَأَهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ
فَيَقُولُ رَبِّي أَهْلَنِي ﴿١٦﴾

كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾

وَلَا تَحْضُونَ عَلَى طَعَامِ
الْمَسْكِينِ ﴿١٨﴾

وَتَأْكُلُونَ التَّرَاثَ أَكْلًا لَمَّا ﴿١٩﴾

وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾

وَجِئْنَا بِيَوْمِيذٍ بَیْهَتُمْ بِيَوْمِيذٍ يَتَذَكَّرُ
الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ﴿٢٣﴾

24. Waxay dhihi shallaytee maan wanaag hormarsado.
25. Maalintaas sida Alle wax ruux u cadaabi ma jiro.
26. Wax sida Alle wax u xidhina ma jiro.
27. Naftase xaqa rumaysay ee xasillooneey.
28. U noqo Allehaa adoo raalli ah lagaana raalli noqday.
29. Dhexgalna addoommadayda (wanaagsan).
30. Galna jannadayda.

يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿٢٥﴾

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾

يَأْتِيئُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾

أَرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾

وَادْخُلِي جَنَّاتِي ﴿٣٠﴾

Xoola badnida iyo saboolnimaduba waa imtixaan Alle, mana aha jacayl Alle iyo nebcaansho midna, saas daraaddeed waa in wax bixinta lays faro, lana dhaqaaleeyo agoonta iyo masaakiinta, booli cuniddana layska jiro. Nabiguna wuxuu yidhi (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee): «guriga ugu khayr badan muslimiinta waa guriga agoon loogu sama falo, guriga ugu shar badan muslimiintana waa guri agoon lagu xumeeyo». Waxaa laga wariyay Cabdullaahi ibnu Mubaarak. Saa daraaddeed waa in wanaag la hor marsadaa si raalli ahaanshaha Alle iyo jannadiisa loo helo iyo naf xasilloon, illeen qiyaame iyo xisaabaa dambaysee. [Al-Fajr: 15-30].

Suurat Al-Balad

سُورَةُ الْبَلَدِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaan ku dhaaran magaalada (Makaad ee sharrifan).
2. Ood Nabiyow daggan tahay dhexdeeda.
3. Iyo Nabi Aadam iyo carruurtiisa (oo laga wado dadka oo dhan).
4. Ee Alle dadka wuu abuuray iyagoo dhib iyo shaqo (adduunka kala kulmi).
5. Ma waxayse u maleeyeen inaan cidna awood ku lahayn (dadku).
6. Dadka (gaalada) waxay odhan waxaan bixiyey xoolo badan (si xaqa loo horjoogsado).
7. Ma wuxuu u maleeyay (xaq diiduhu) inaan cidna arkaynin.
8. Miyaannaan u yeelin laba indhood.
9. Iyo carrab iyo laba bishimood.
10. Oo miyaannaan u caddaynin labada jid (khayrka iyo sharka).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ①

وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ②

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدٌ ③

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ④

أَلَيْحَسَبُ أَنْ لَنْ يُقَدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ⑤

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا ⑥

أَلَيْحَسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ⑦

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ⑧

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ⑨

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ⑩

Magaalada maka yuu Alle ku dhaartay, maxaa yeelay waa magaalo barakaysan quraankana lagu soo dajiyay, Nabigana laga bixiyay, kacbaduna ku taallo, saas darteed waa in la wayneeyo, addunkuna waa halgan iyo dhib, waase in xaqa la

raaca loona adkaystaa, bixinta xooluhuna waa inay ahaataa dar Alle, maxaa yeelay Alle wuxuu inagu galladaystay nicmooyin badan, sida: indhaha, caqliga, afka, carrabka, iyo bishimaha, si aad wanaag ugu hadashid, waddadana Alle waa ina tusiyay, si aan jidka wanaagga u qaadno kan xunna uga leexanno.

Nabiguna wuxuu yidhi naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee: «baladkan Alle wuu xaaraam yeelay maalintuu abuuray samaawaadka iyo dhulka, waana xaaraam sida Alle u xarrimay ilaa qiyaamada, geedkiisa lama rujiyo, waxaase la ii banneeyay saacad maalin ka mid ah, iyaduna waxay ku noqotay xaaraamnimadeedii shalay oo kale, ha gaadhsiiyo midka jooga kan maqan». Waxaa wariyay Muslim iyo Bukhaari iyo kutubta sunnada ee kale. [Al-Balad: 1-10].

11. Ee dadku muu jiidho jiirta.
12. Ma taqaannaa jiirta.
13. Waa qoor la xoreeyo.
14. Iyo cunno la siiyo maalin gaajo.
15. Agoon kuu dhaw.
16. Ama miskiin dhulka ku dhagay (dhibaato darteed).
17. Markaas la noqdo kuwa rumeeyay xaqa, isuna dardaarma samirka, isuna dardaarma naxariista.
18. Kuwaasina waa kuwa midigta mari.
19. Kuwa ka gaaloobayse aayaadkannaga waa kuwa jidka xun mari.
20. Waxaana lagu dabooli naar.

فَلَا أَفْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾

فَكُ رَقَبَةٌ ﴿١٣﴾

أَوْ إِطْعَمٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْعَبَةٍ ﴿١٤﴾

يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾

أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَّصُوا

بِالصَّبْرِ وَتَوَّصُوا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَةِ ﴿١٨﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ

الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ ﴿٢٠﴾

Qiimaha noloshu waa in ruuxu halgamo xaqana raaco, dhibka halgankaasna u adkaysto, dadka tabaaleysan ee goommoonna wax ku taro, gaar ahaan agoonta iyo masaakiinta, si markaas ruuxu uga mid noqdo kuwa sama falay ee samirka iyo naxariista is fara, jidka wanaagsanna qaada xumaanna ka taga. Rasuulkuna wuxuu yidhi «naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee: «ruuxaan u naxariisannin kaannaga yar oqoonsanninna xaqa ka wayn, naga mid ma aha». Waxaa wariyay Abuu Daawuud. [Al-Balad: 11-20].

Suurat Ash-Shams

سُورَةُ الشَّمْسِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay qorraxda iyo barqinkeeda.
2. Iyo dayuxu markuu qorraxda raaco.
3. Iyo maalintu markay ifiso (qorraxda).
4. Iyo habeenku markuu daboolo (oo madoobaado).
5. Iyo samada iyo say u dhisan tahay.
6. Iyo dhulka iyo suu u fidsan yahay.
7. Iyo nafta iyo sida Alle u ekeeyay.
8. Una tusiyay jidka xun iyo ka Alle ka yaabiddaba.
9. Ee waxaa liibaanay ruuxii naftiisa daahiriya.
10. Waxaana khasaaray ruuxii naftiisa xumaan dhex galiya.
11. Thamuud waxay beeniyeen (xaqii) kibir dartiis.
12. Markuu tagay koodii iudmaa (si uu hashu u dilo).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ①

وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ②

وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ③

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ④

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ⑤

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ⑥

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ⑦

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ⑧

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ⑨

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ⑩

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ⑪

إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا ⑫

13. Oo Rasuulkii Alle na ku yidhi, iska daaya hasha Alle iyo cabbiddeeda.
14. Wayna beeniyeen rasuulkii hashiina way dileen markaasaa Alle si daran u caddibay dambigooda dartiis una simay ciqaabkii.
15. Isagoon Alle ka yaabaynin cidhibteeda danbe (iyo wax yeello).

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْمِلَهَا ﴿١٣﴾

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا ﴿١٤﴾

وَلَا يَخَافُ عُقْبَتَهَا ﴿١٥﴾

Alle wuxuu ku dhaartay todobo arrimood oo suuraddan ka mid ah, in ruuxii xaqa ku toosnaada uu liibaani, kii jidka xun qaadana uu khasaari, isla waynida dambiga, iyo xaq-diidnimaduna sabab u noqoto halaag iyo ciqaab. Rasuulkuna wuxuu yidhi «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee»: «ruux kastoo la dhalo waxaa lagu dhalaa fizrada (islaamka). Waxaa kale oo uu dhihi jiray isagoo sujuudsan: «Allow sii naftayda cabsideeda, daahirna yeel adaa u khayr badan ku wax daahiriye, adigaa wali u ah sayidkeedana ah». Waxaa wariyay Imaam Axmed. [Ash-Shams: 1-15].

Suurat Al-Layl

سُورَةُ اللَّيْلِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay habeenku markuu wax qariyo.
2. Iyo markay maalintu muuqato (ifto).
3. Iyo abuuridda dadka lab iyo dhaddigba.
4. In camalkiinnu (dadow) kala duwan yahay.
5. Ruuxiise bixiya (xuquuqda), Alle na ka dhawrsada.
6. Rumeeyana tii wanaagga badnayd (oo laga wado abaalmarinta wanaagsan).
7. Waxaannu u fududaynaa wanaagga (iyo jidka fiican).
8. Ruuxiise ku bakhayla xoolaha isna deeqtoonaysiiya (iskibriya).
9. Beeniyana tii wanaagga badnayd (oo laga wado abaalmarinta wanaagsan).
10. Waxaan u fududaynaa jidka xun.
11. Xoolihiisuna wax uma taraan markuu halaagsamo.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ﴿١﴾

وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَافَى ﴿٢﴾

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ﴿٣﴾

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَى ﴿٤﴾

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾

وَصَدَقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾

فَسَنِّيئِرُهُ لِلْعُسْرَى ﴿٧﴾

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾

فَسَنِّيئِرُهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ﴿١١﴾

12. Annagaa wax hannuninna.
13. Aakhariyo addunbana annagaa iska leh.
14. Waxaana idiinka digayaa naar kulayl daran.
15. Oosan galaynin ruux xun mooyeen.
16. Oo xaqa beeniyay jeedsadayna.
17. Waxaana ka fogaada (galidda naarta) ruuxii Alle ka dhawrsada.
18. Ee bixiya xoolihiisa si uu u daahir noqdo.
19. Ruux wax ugu nicmeeyayna oo uu abaalmarinna ma uusan jirin.
20. Ee wuxuu u bixin Rabbigiisa sarreeya dartii.
21. Wuuna raalli noqon doonaa ruuxaasi.

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ﴿١٢﴾

وَإِن لَّنَا لَلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ﴿١٣﴾

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿١٤﴾

لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَىٰ ﴿١٥﴾

الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٦﴾

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَىٰ ﴿١٧﴾

الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِن نِّعْمَةٍ تُجْرَىٰ ﴿١٩﴾

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٠﴾

وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ﴿٢١﴾

Alle wuxuu ku dhaartay in camalka dadku kala duwan yahay, ruuxii toosana jidka wanaagsan loo fududayn, kii beeniya oo qalloocdana jid xun uu qaadi, aakhariyo adduunna Alle ayaa iska leh, ee waa in laga digtoonaado xumaanta, wanaagga iyo dar Alle wax u bixintana lugu dadaalo. Jaabir bini Cabdullaahi waxaa laga wariyay inuu yidhi: Rasuulkii Allow ma waxaan u camal-falaynaa amar la dhammeeyay mise amar aannu Cosboonayn? Markaasuu yidhi: «amar la dhammeeyay» markaasuu yidhi Suraaqo: camalku maxaa weeye marka? Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) markaas wuxuu yidhi: «ruuxii camal-faliba waxaa loo fududayn camalkiisa». Waxaa wariyay Muslim. [Al-Layl: 1-21].

Suurat Ad-Duxaa

سُورَةُ الضُّحَى

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay barqinka.
2. Iyo habeenku markuu xasilo (madoobaado).
3. Inaan Alle kaa tagin Nabiyow kuuna cadhoonin.
4. Aakharaana kaaga khayr badan adduunka.
5. Rabbigaa ayaana ku siin doona (wanaag) waadna raalli noqon.
6. Miyuusan ku helin Allehaa adigoo agoon ah oosan ku dhawaynin.
7. Miyuunase ku helin adigoo ku sugan waxa maanta aad ku sugan tahay wax aan aheyn, oosan ku hanuuninnin.
8. Miyuunase ku helin adigoo caydh ah oosna ku hodminin.
9. Ee agoonta ha xoogin (hana dhabin).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالضُّحَىٰ ①

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ②

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ③

وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ④

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ⑤

أَلَمْ يَجِدَكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ⑥

وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ⑦

وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ ⑧

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ⑨

10. Ka wax su'aalina ha canaanan.
11. Nicmada Rabbigaana ka sheekee
(ku mahadi).

وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

Suuraddani waa suurad wayn, sida suuradaha quraanka ee kalaba, waxayna ku soo dagtay mar Nabigu (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) xanuunsaday gaaladuna dheheen Maxammad shaydaankiisii wuu ka tagay iyagoo ula jeeda malaku-Jibriil oo waxyiga dib ula yar dhacay, Alle na wuxuu suuradda ku sheegay nicmooyin uu Nabiga siiyay, iyo agoonka inaan la dhibin, kuwa dhibaataysanna ee wax warsanna aan la canaanan, nicmada Alle na lagu mahadiyo. Rasuulkuna wuxu yidhi naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee: «hodontinnimadu ma aha xoolo badni, laakin hodontinnimadu waa hodonnimada nafta». Waxaa wariyay Bukhaari iyo Muslim. [Ad-Duxaa: 1-11].

Suurat Ash-Sharx

سُورَةُ الشَّرْحِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Miyaannaan kuu waasicinin laabta (kuu nuurinnin).
2. Oonnaan kaa dajinnin culayskii.
3. Dhabarka kaa cusleeyay.
4. Miyaannaan kor yeelin magacaaga (xusiddaada).
5. Cidhiidhina waxaa ku dhaw fudayd (iyo faraj)
6. Cidhiidhina waxaa ku dhaw fudayd.
7. Ee markaad salaadda dhammayso isku dhib (samo fal).
8. Alle na (khayr) ka rajee.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ①

وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ②

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ③

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ④

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ⑤

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ⑥

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ⑦

وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ⑧

Alle wuxuu Nabiga (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) ku mannaystay wanaag badan, sida laabta oo loo nuuray, culayska oo laga dajiyay, iyo magaciisa oo la kor yeelay, wuxuuna Alle sheegay in cidhiidhi kasta faraj ku dhaw yahay, wuxuuna faraj in ducada iyo khayrkana lagu dadaalo, Alle na wanaag laga rajeeyo. Qataada waxaa laga wariyay in loo sheegay in Rasuulkii Alle, «naxariis iyo nabadgalyo Alle korkiisa ha yeelee» asaxaabtiisii ugu bishaareeyay aayaddan yidhina: «hal cidhiidhi kama adkaado laba fudayd». Waxaa wariyay Ibnu Jariir. [Ash-Sharx: 1-8].

Suurat At-Tiin

سُورَةُ التِّينِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay tiinka iyo zeytuunka.
2. Iyo Duuri Siina.
3. Iyo magaaladan aaminka ah (Maka)
4. Ee waxaan ku abuurray dadka muuqaal toosan.
5. Kaddibna waxaan u celinaynaa kuwa hooseeya midka ugu hooseeya (gabow dartiis).
6. Hase yeeshee kuwa rumeeyey xaqa camalwanaagsanna falay, waxay mudan ajri aan go'aynin.
7. Ee maxaa kuu sababay in aad beeniso qiyaamada intaas ka dib.
8. Miyuusan Alle ahayn kan ugu xukun wanaagsan. (Alle ayaa xukun wanaagsan).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ ﴿١﴾

وَطُورِ سِينِينَ ﴿٢﴾

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾

إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ ﴿٧﴾

أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

Suuraddani waxay ka warrami sida Alle u abuuray dadka, una wanaajiyey abuurkiisa, hadana ugu celin gabow iyo tabar yari ciddii cimrida, Alle na wuxuu ku abaal marin kuwa wanaagga falay wanaag iyo ajraan dhamaanayn, Alle na waa kan xukunkiisu caadilka iyo xaqa yahay uguna fiican yahay.

Abuu Hureere waxaa laga wariyey: hadduu mid idinka mid ah akhriyo suuraddan iyo dhamaadkeeda ha yiraahdo: waxaan ka mid ahay kuwa marag furi. [At-Tiin: 1-8].

Suurat Al-Calaq

سُورَةُ الْعَلَقِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Wax ku akhri Nabiyow magaca Alle ee abuuray (khalqiga).
2. Dadkana ka abuuray calaq (dhiig guntamay oo adkaaday).
3. Akhri Alle na waa kan sharafta lehe.
4. Ee dadka baray sida qalinka wax loogu qoro.
5. Dadkana baray waxayna aqoonnin.
6. Saas ma aha ee dadku (gaaladu) waa xadgudbeen.
7. Markuu isku ogaaday hodontinnimo.
8. Allehaa xaggiisaase loo noqon.
9. Ka warrama midka ka reebaya.
10. Addoon (Alle) oo tukan salaadda.
11. Bal ka warrama hadduu ka laga reebi hanuunsan yahay (waa Nabiga).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ①

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ②

أَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ③

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ④

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ⑤

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظٍ ⑥

إِنَّ رِءَاةَهُ اسْتَعْفَى ⑦

إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَى ⑧

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ⑨

عَبْدًا إِذَا صَلَّى ⑩

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ ⑪

12. Ama uu fari Alle ka yaabid.
13. Balse ka warrama hadduu midka wax ka reebi uu beeniyay (xaqa) kana jeedsaday (waa Abuujahal iyo wixii la mid ahe).
14. Miyuusan ogayn in Alle arko.
15. Saas ma aha ee hadduusan joogin waxaannu qaban foodda.
16. Food beenaaleey ah gafna badan.
17. Ha u yeedho gargaarihiisa.
18. Waxaannu u yeedhi malaa'ig darane.
19. Saas ma aha ee warkiisa ha maqlin, sujuudna, una dhawow (Alle).

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ ﴿١٢﴾

أَرَعَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٣﴾

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٤﴾

كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَه لِنَسْفَعَا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿١٧﴾

سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾

كَلَّا لَا تُطَعُّهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿١٩﴾

Suuraddani waa suuraddii quraanka u soo hor dagtay, waxayna ku billaabatay faridda wax barashada iyo qalinka, taasoo ku tusin sida diinta islaamku ugu horrayso wax barashada iyo la dagaallanka jahliga, waxaa kalooy ku tusin xumaanta isla waynida iyo dadka oo xaqa laga reebo, iyo inaan la maqlin xumaanle warkiis ee Alle lagu xidhnaado illeen isagaa xoog iyo awoodba leh. Abuu-Hurayra waxa laga wariyay in Rasuulkii Alle «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee» yidhi: «addoonku wuxuu Allehiis ugu dhaw yahay markuu sujuudsan yahay ee badiya ducada.» Waxaa wariyay Muslim. [Al-Calaq: 1-19].

Suurat Al-Qadr

سُورَةُ الْقَدْرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Annagaa soo dajinnay quraanka habeen laylatul qadar ah (sharaf leh).
2. Ma taqaannaa laylatul qadarka.
3. Waa habeen ka khayr badan kun bilood (oo kale).
4. Waxaana soo daga malaa'igta (kale) iyo malaku Jibriil habeenkaas, idanka Alle dartiis iyo amarkiisa.
5. Waana habeen nabadgalyo inta waagu ka baryi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾

وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾

تَنْزِيلُ الْمَلَكِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾

سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطَلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

Wuxuu Alle innoogu sheegay suuraddan inuu quraanka sharafta leh soo dajiyay habeenkaa wanaagsan ee ka khayr badan kun bilood, waxaana la sheegay in habeenkaasi ku jiro bisha barakaysan ee soon. Saas daraadded mar hadduu yahay habeen sharaf leh malaa'igtuna soo daga habeen nabadgalyana yahay, waa in lagu dadaalaa sidii loo heli lahaa wanaaggana la badiyo xumaantana la yareeyo. Abuuhurayra waxaa laga wariyay in Rasuulkii Alle «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee» uu yidhi: «ruuxii istaaga laylatu-qadarka «salaad» rumayn iyo ajri doonid darteed waa loo dhaafaa wixii hormary oo dambigiisa ah» waxaa wariyay Bukhaari iyo Muslim. [Al-Qadr: 1-5].

Suurat Al-Bayyinah

سُورَةُ الْبَيِّنَاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Ma aha kuwii gaalobay ee ahaa ehlu kitaabka (yahuud iyo nasaara) iyo gaaladii kuwo ka taga (xumaanta) intuu uga yimaaddo wax cad (xuja ah).
2. Oo ah Rasuul Alle oo akhriyi kutub daahir ah.
3. Oo xukun fiicani ku yaal.
4. Mana kala tagin gaalada ehlu kitaabka ah intuu uga yimaaddo xaq cad (xasad dartiis).
5. Dadkana waxaan Alle caabudiddiisa ahayn lama farin iyagoo u kali yeeli Alle diinta, toosanna, salaaddana oogi, zakadana bixin, saasina waa diinta toosan.
6. Kuwa gaalobay oo ehlu kitaabka ah iyo gaaladii waxay gali naarta jahannama ayna ku waari dhexdeeda, kuwaasina waa kuwa ugu shar badan khalqiga.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى
تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ①

رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ②

فِيهَا كُتِبَ قَيِّمَةٌ ③

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ ④

وَمَا أَمَرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ
الَّذِينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ
وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ⑥

7. Kuwa rumeeyayse xaqa camal fiicanna falay kuwaasi waa kuwa ugu khayr badan khalqiga.
8. Abaalkooda ay Alle agtiisa ku leeyihiin waa jannooyin nagaadi, dhexdeedana ay dureeri wabiyaal ay kuna waari dhexdeeda waligood, Alle ayaa ka raalli noqday iyana way ka raalli noqdeen, arrintaasna waxay u sugnaatay ruuxii Rabbi ka yaaba.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

جَزَاءُ لَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
 فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
 عَنْهُ ۗ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

Suuraddu waxay sheegi xumaanta gaalada iyo inay Nabiga, quraanka iyo xaqaba diidi xasad, kibir iyo xaq diidnimo, hase yeeshee diintu iyo wanaaggeeduba waa cad yihiin sida maalintoo kale, dadkuna waa laba, mu'min khayr badan oo janna gali, iyo gaal shar badan iyo xumaan oo naar gali (Alle hanaga koriyee). Nabiguna wuxuu yidhi «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee»: «yahuudi waxay u kala tagtay kow iyo toddobaatan qaybood, nasaarana waxay u kala tageen laba iyo toddobaatan qaybood, ummaddanna waxay u kala tagi saddex iyo toddobaatan qaybood, dhammaanna naartay gali mid mooyeene» waxay dheheen: waa tee Rasuulkii Allow? Wuxuu yidhi: «waa tan ku socota saan nahay ani iyo asxaabtayda». [Al-Bayyinah: 1-8].

Suurat Az-Zalzalah

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Marka dhulka (arladi) la gilgilo gilgiliddeedi.
2. Arladuna soo bixiso culayskeedii (wixii ku aasnaa).
3. Dadkuna (gaaladuna) dhahaan maxay leedahay.
4. Maalintaas waxay ka sheekayn warkeeda.
5. Maxaa yeelay Alle ayaa u waxyooday.
6. Maalintaas dadku way soo bixi iyagoo kala tagsan (xagga diinta iyo camalkaba) si loo tusiyo abaalka camalkooda.
7. Ruuxiise wax yaroo khayra fala wuu arki.
8. Kiise wax yar oo shar ah fala wuu arki.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ①

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ②

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ③

يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَخْبَارَهَا ④

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا ⑤

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا ⑥

أَعْمَلَهُمْ ⑥

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ⑦

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ⑧

Qiyaamadu waa xaq sagan si ruux walba looga abaal mariyo camalkiisa, khayr ruuxii fala wuu la kulmi, xumaan yar ruuxii sameeyana wuu arki, ruux walbana suu ka diin yeesho yaa lugu abaal marin. Abuu Hurayra waxaa laga wariyay inuu yidhi: Rasuulkii Alle «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee» yaa akhriyay aayaddan: (maalintaas waxay ka sheekayn warkeeda) wuxuuna yidhi: «ma ogthihiin warkeeda?» Waxay dheheen Alle iyo Rasuulkiisaa og, wuxuu yidhi: «warkeedu waa inay ku marag kacdo addoon kastaba wuxuu ku camal falay korkeeda, iyadoo dhihi: wuxuu camal falay sidaa iyo sidaa, maalin hebla iyo maalin hebla, warkeedu wakaas». Waxaa wariyay Axmad iyo Tirmidi iyo Nasaa'i. [Az-Zalzalah: 1-8].

Suurat Al-Caadiyaat

سُورَةُ الْعَادِيَّاتِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay fardaha jihaadka u orda iyagoo feeraha ka qaylyi.
2. Iyo kuwa dabka qoobkooda ka ifiya (guuraha).
3. Iyo kuwa cadawga weerara subaxdii.
4. Ee boodhka kiciya.
5. Cadawgana dhexgala.
6. Ee dadku Rabbigood waa diideen.
7. Arrintaasna dadku wuu og yahay.
8. Dadkuna xoola jacaylka waa ku daran yahay.
9. Miyuuna ogayn marka xabaalaha waxa ku jira la soo bixiyo.
10. Laabaha waxa ku qarsoonna la muujiyo.
11. In Rabbigood maalintaas ayaga u ogaal badan yahay.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَادِيَّاتِ صَبْحًا ①

فَالْمُورِيَّاتِ قَدْحًا ②

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا ③

فَأَثَرُنَّ بِهِ نَقْعًا ④

فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ⑤

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ⑥

وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ⑦

وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ⑧

* أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ⑨

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ⑩

إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ⑪

Jihaadka gaaladu waa arrin wayn oo waajib ah, kaasoo ah in loo darbado wax kasta oo qalab ah, qiimaha arrintaasna waxaa ku tusin in Alle ku dhaartay. Waxaa kale oy suuraddu ina tusin madax adayga dadka iyo xoola jacaylkiisa, marse haddii qiyaame la iman, qalbiga wixii ku qarsoonaana la muujin Alle na wax walba ogyahay, soo in loo darbado khayrkana la badiyo ma habboona. [Al-Caadiyaat: 1-11].

Suurat Al-Qaaricah

سُورَةُ الْقَارِعَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Qaaricada (qalbiga garaacda).
2. Qaarica maxay tahay.
3. Mase taqaannaa qaarico.
4. Waa maalinta dadku noqon sida baalallay faafsan.
5. Buuruhuna ay noqon sida suuf kala firdhay.
6. Ruuxiise miisaankiisa (fiican) cuslaado.
7. Wuxuu ku noolaan nolol laga raalli yahay.
8. Ruuxiise uu fududaado miisaankiisa (fiican).
9. Wuxuu u hoydaa (naarta) haawiya (oo uu madax madax ugu hooban).
10. Ma taqaannaa haawiya.
11. Waa naar kulayl daran.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١ الْقَارِعَةُ

٢ مَا الْقَارِعَةُ

٣ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ

٤ الْمَبْتُوثِ

٥ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ

٦ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

٧ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

٨ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

٩ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ

١٠ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ

١١ نَارٌ حَامِيَةٌ

Maalinta qiyaame magacya badan bay leedahay, waxayna ku tusin waynideeda siduu yidhi Cali binu Abii Daalib: magacyada badan waxay ku tusin waynida

ka leh. Waana maalin miisaan caddaalad la taagi, ruux walbana uu la kulmi wuxuu hormarsaday, oo ah abaal-marin janno wanaagsan, ama naar kulayl badan. Rasuulkii Alle na wuxuu yidhi naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee: «naartiibaa u dacwootay Rabbigeed iyadoo leh: Allow qaarkaybaa qaar cunay, markaasuu u idmay laba neefsasho, mid qabowga ah iyo mid kulaylka ah, waana qabowga u daran eed heshaan xagaagii, iyo kulaylka u daran eed heshaan jiilaalkii». Waxaa wariyay Bukhaari iyo Muslim. [Al-Qaaricah: 1-11].

Suurat At-Takaathur

سُورَةُ التَّكَاثُرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa idin shuqliyay dadow waxbadsasho (iyo isu faanid).
2. Intaad xabaalaha ka tagtaan (dhimataan).
3. Saas ma aha ee waad ogaan doontaan.
4. Haddana saas ma ehee waad ogaan doontaan (faanka cidhibtiisa).
5. Haddaad dhab ahaan wax u ogtihiin (waad dayn lahaydeen xumaanta).
6. Dhab ahaan baad u arkaysaan (naarta) jaxiima.
7. Ka dibna waxaad u arkaysaan naartaas si yaqiin ah.
8. Waxaana laydin warsan maalintaas nicmadii.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْهَكُمُ التَّكَاثُرُ ①

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ②

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ③

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ④

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ⑤

لَتَرُونَّ الْمُحْجِمِينَ ⑥

ثُمَّ لَتَرُونَهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ⑦

ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ⑧

Faan iyo isla wayni wax qiima ah ma leh, waxaana lagala kulmaa cidhibxumo iyo khasaare, marse haddii la dhiman dhab-ahaanna wax loo arki doono, nicmadii addunyana lays waydiin doono waa in wanaag la hormarsadaa, xoolo iyo dad isugu faanna laga tagaa, xooluhu maxay tari haddaan wanaag loo hormarsannin. Rasuulkii Alle na wuxuu yidhi «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee»: maydka waxaa raaca saddex, laba way soo noqon midna wuu la jiraa: waxaa raaci ehelkiisa, maalkiisa iyo camalkiisa, waxaa soo noqon ehelkiisii iyo maalkiisii, waxaana ku hadhi camalkiisii. Waxaa wariyay Bukhaari, Muslim iyo Tirmidi. [At-Takaathur: 1-8].

Suurat Al-Casr

سُورَةُ الْعَصْرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Alle wuxuu ku dhaartay waqtiga casarka ah.
2. In dadku khasaaro ku sugan yahay.
3. Marka laga reebo kuwa rumeeyay xaqa ee camal fiican falay, isuna dardaarmay xaqa, isuna dardaarmay samirka.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ ①

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ ②

إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ③

Suuraddani waa suurad gaaban, hase yeeshee aad u wayn, waxayna caddaysay in dadku khasaaray wixii ka soo hadhay kuwa xaqa rumeeyay camal wanaagsanna la yimid, wanaaggana is faray, samirkana isu dardaarmay. Dabaraani wuxuu ka wariyay Cubaydullaahi binu Xafse inuu yidhi: laba ruux oo asxaabtii Rasuulka ka mid ah waxay ahaayeen hadday kulmaan inaynan kala tagin isagoon midkood akhriyin suuraddan ilaa dhammadkeeda markaasay isa salaami jireen. Imaamu Shaaficina wuxuu yidhi Alle ha ka raali noqdee: dadku hadday suuraddan fiiriyaan way u waasac noqon lahayd (ku fillaan lahayd). [Al-Casr: 1-3].

Suurat Al-Humazah

سُورَةُ الْهُمَزَةِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Halaag wuxuu u sugnaaday xanle wax ceebeeya oo dhan.
2. Oo xoolaha kulmiya (xaqana ku bixinnin).
3. Wuxuu u malayn in xoolihiisu waarin.
4. Saas ma aha ee waxaa lagu tuuri (naarta) xudama.
5. Ma taqaannaa xudama.
6. Waa naarta Alle ee la huriyay.
7. Gubaysana quluubta (kulayl dartiis).
8. Waana lagu dabooli naartaas gaalada.
9. Tiirar la fidiyay yayna ahaan dhexdeeda.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ①

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ②

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ③

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْأُخْطَمِ ④

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخُطْمُ ⑤

نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ ⑥

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ⑦

إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ⑧

فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ⑨

Xanta, dadkoo la xaqiro oo la yaso, xoolahoo la kulmiyo oon xaqa lagu bixinin waa arrimo xun ruuxii ku kacana sabab ugu noqota naar galiddeed, saa daraaddeed waa in layska jiraa xumaanaha la soo sheegay, illeen xan wax kuuma qabato, xoolana kuma waariyaan. [Al-Humazah: 1-9].

Suurat Al-Fiil

سُورَةُ الْفِيلِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Ma ogtahay sida Rabbigaa ku falay asaxaabtii maroodiga «colkii».
2. Miyaan Alle ka yeelin dhagartoodii wax dhumay.
3. Oosan ku dirin korkooda shimbiro kooxa ah.
4. Kuna tuuraysa dhagaxyo la kululeeyay.
5. Markaas Alle ka yeelay bal la daaqaay sidiis.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ
الْفِيلِ ﴿١﴾

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ﴿٤﴾

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ﴿٥﴾

Suuraddani waxay ka warrami arrin dhacday Nabiga dhalashaddiisii wax yar ka hor, (naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee) oo ah in gaal xabashi ah yaman ka soo duulay si uu u soo dumiyo kacbada sharafta leh, markuu Maka ku soo dhawyahayna Alle ku sii daayay shimbiro dhagaxyo ku tuuri colkiina saa ku jabay, kacbadiina nabadgashay. Arrintaasu la yaab ma leh, maxaa yeelay Alle isagaa awood leh, immisayse dhacday wax shimbiro ka yar intay wax halaageen. [Al-Fiil: 1-5].

Suurat Quraysh

سُورَةُ الْقُرَيْشِ
الْمَكِّيَّةُ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Caadaysigii qureesheed.
2. Ay ka caada yeesheen safarka xagaaga iyo jiilaalka darteed.
3. Ha u caabudeen Rabbiga beydkan (kacbada).
4. Allihii ka quudiyay gaajo, kana aammin galiyay cabsi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا يَلْفُ قُرَيْشٍ ①

إِلَّا لِفِيهِمْ رِحْلَةَ النِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ②

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ③

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ

خَوْفٍ ④

Alle isagaa abuuray dadka isagaana quudiya, halkanna wuxuu ku mannaystay oo xusuusiyay qurayshtii reer Makaad siduu Alle ugu nicmeeyay, taasoo ah inuu kulmiyay, baahina ka quudiyay, cabsina ka nabadgaliyay, si ay Alle ugu mahad-naqaanna ay waajib tahay inay caabudaan, ruuxii Alle u nicmeeyana shukrigeeda ku waajib ah. Rasuulkii Alle na «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee» wuxuu akhriyay suuraddan markaasuu yidhi: magaciin ba' qureysheey caabuda Rabbiga beydkan, idinka quudiyay gaajo, idinkana aammin yeelay cabsi. [Quraysh: 1-4].

Suurat Al-Maacuun

سُورَةُ الْمَاعُونِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Ka warrama kan beenin abalmarinta (qiyaamada).
2. Kaas xooga agoonta (xaqeeda).
3. Aan kuna boorrinaynin quudinta miskiinka.
4. Waxaa halaag u sugnaaday kuwa tukan (waa munaafiqiinta).
5. Ee haddana halmaansan salaaddooda (oon waqtigeeda ku tukan).
6. Dadkana is tusiya.
7. Una diida alaabta (laysugu kaalmeeyo).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ﴿١﴾

فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ أَلَيْتِيْمَ ﴿٢﴾

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِيْنِ ﴿٣﴾

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّيْنَ ﴿٤﴾

الَّذِيْنَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُوْنَ ﴿٥﴾

الَّذِيْنَ هُمْ يُرْءَاوْنَ ﴿٦﴾

وَيَمْتَعُوْنَ الْمَاعُوْنَ ﴿٧﴾

Abaalmarinta oo la beeniyo, agoontoo la dhibo, masaakiintoon wax lagu sadaqaysanin, salaaddoo layska hilmaamo, dadkoo lays tustusiyo iyo weelasha iyo kaalmadoo la ceshado waa arrimo xun xun oyna wanaagsanayn in loo dhawaado. Rasuulkii Alle na wuxuu yidhi «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee»: «ruuxii dadka maqashiiya camalkiisa Alle na wuxuu maqashiiyaa khalqigiisa wuuna xaqiraa wuuna yareeyaa» waxaa wariyay Imaam Axmad. [Al-Maacuun: 1-7].

Suurat Al-Kawthar

سُورَةُ الْكَوْثَرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Annagaa ku siinnay Nabiyow waadi janno (iyo khayr badan).
2. Ee u tuko Allehaa dartiis, waxna u gawrac.
3. Ruuxii ku necebna waa mid cidhib beelay.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْسِرْ ﴿٢﴾

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

Alle wuxuu ugu nicmeeyay Nabigiisa Muxammad ah «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee» waadi janno, wuxuuna faray in shukri dartiis uu u tukado salaaddana daa'imo, waxna gawrac, wuxuuna u sheegay in ruuxii la collooba uu cidhib-beeli. Ibnu-Cumar wuxuu yidhi: waxaa Alle Nabiga siiyay wabi ku yaal jannada oo labadiisa dhinac dahab iyo fiddo yihiin, oo jowhar daadin, biyihiisuna ka cad yihiin caano, kana macaan yihiin malab. Waxaa wariyay Tirmidi. [Al-Kawthar: 1-3].

Suurat Al-Kaafiruun

سُورَةُ الْكَافِرُونَ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaad dhahdaa, gaalooy.
2. Ma caabudayo waxaad caabudaysaan.
3. Idinna ma caabudaysaan Allaha aan caabudi.
4. Mana caabudin waxaad caabuddeen.
5. Idinkuna (hadda) ma caabudaysaan Allaha aan caabudi.
6. Idinkana diintiinna yaad leedihiin (oo idiin gaar ah, beri ayaanan ka ahay), anna diintaydaan leeyahay (oo ii gaar ah, ilamana wadaagtaan, aayaddana kuma jirto in gaalnimadooda la oggol yahay).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَتَّيِبُهَا الْكٰفِرُونَ ﴿١﴾

لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾

وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُونَ مَا اَعْبُدُ ﴿٣﴾

وَلَا اَنَا عٰبِدُ مَا عٰبَدْتُمْ ﴿٤﴾

وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُونَ مَا اَعْبُدُ ﴿٥﴾

لَكُمْ دِيْنُكُمْ وَلِيَّ دِيْنٍ ﴿٦﴾

Suuraddani waxay soo dagtay markii gaaladii quraysheed ay Nabiga waydiisteen inuu ilaahyadooda (sanamyadooda) sano caabudo, iyana Ilaahiisa ay sano caabudaan, markaasaa Alle soo dajiyay suuraddan, maxaa yeelay Ilaahay wax ka soo hadhay oo la caabudo ama laga macbuud yeesho ma aha isku soo dhawaansho, ee waxaa isku soo dhawaansha ah xumaantoo laga tago, iyo wanaagoo la raaco, waxayna ku tusin suuraddu inaan ruuxna qasab lagu islaaminin. Rasuulkii Alle na wuxuu ahaa «naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee» markuu seexanayo kii akhriya suuraddan ilaa uu ka dhammeeyo. Waxaa wariyay Dabaraani. [Al-Kaafiruun: 1-6].

Suurat An-Nasr

سُورَةُ النَّصْرِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Markuu yimaaddo gargaarkii Alle iyo fatxiga (furashada Maka).
2. Ood aragtid dadkoo diinta Alle u soo gali kooxo.
3. U tasbiixso Alle adoo ku mahadin dambidhaafna waydiiso illeen waa dambidhaaf badanee.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾

وَرَأَيْتِ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ

أَفْوَاجًا ﴿٢﴾

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَأَسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ

تَوَّابًا ﴿٣﴾

Suuraddani waxay soo dagtay ayaamihii u dambeeyay ee noloshii Nabiga naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee, isagoo Alle fari in marka magaalada barakaysan ee maka la soo celiyo dadkuna islaannimada koox koox u galaan inuu Nabigu cibaadada Alle badiyo kana toobad dalbo. Waxayna ku tusin suuraddu nicmadoo lagu shukriyo, iyo in Alle diintiisa u gargaari, waxaa kaloy ku tusisay ajashii Nabiga ammaan iyo naxariis korkiisa Alle ha yeelee. Nin daris u ahaa Jaabir bini Cabdillaahi yaa wuxuu yidhi: waxaan ka soo galay safar markaasuu ii yimid Jaabir bini Cabdillaahi ina salaamay, markaasaan uga sheekeeyay suu dadku u kala tagay iyo waxay la yimaadeen markaasuu Jaabir ooyay, isagoo leh: waxaan Rasuulkii Alle ka maqlay naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee isagoo leh (dadku waxay ku galeen diinta Alle kooxo, waxayna uga bixi doonaan kooxo). Waxaa wariyay Imaam Axmad. [An-Nasr: 1-3].

Suurat Al-Masad

سُورَةُ الْمَسَدِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaa khasaaray gacmihiis
abuulahab, halaagmayna.
2. Waxna uma tarin xoolihiisii iyo
wuxuu kasbadayna.
3. Wuxuuna gali naar olol leh.
4. Haweenaydiisii qoryaha (qodxaha
leh) xambaari jirtayna (si ay
Nabiga u waxyeelleyso, waxay
gali naar).
5. Luqunteedana waxaa la yeeli
xadhig liif ah.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ①

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ②

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ③

وَأَمْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ④

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ⑤

Suuraddani waxay soo dagtay Nabigu naxariis iyo nabadgalyo korkiisa Alle ha yeelee mar uu koray goor subax ah buurta Safa dadkana u yeedhay kuna yidhi: haddaan col idin soo weerari idiin sheego ma i rumaysanaysaan, markaasay dheheen waannu ku rumaysan runna waannu kugu naqaannaa, markaasuu yidhi: haddaba waxaan idiinka digi caddibaadda Alle, Abuu Lahabbaa markaa yidhi: khasaare ha kugu dhecee ma waxaasad noogu yeedhay? Waxayna ku tusin suuraddu inaan qaraabannimo iyo xoolo, iyo carruur midna wax taraynin hadduu ruux dhumo xaqana ka leexo, sida Abii-Lahab iyo haweenaydiisii xumaanta ku taageertay. [Al-Masad: 1-5].

Suurat Al-Ikhlaas

سُورَةُ الْإِخْلَاصِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaad dhahdaa (Nabiyow) Alle waa kali (wehelna ma leh).
2. Waana sayid dhammaystiran (oo deeqtoon).
3. Alle wax ma dhalin, isna lama dhalin.
4. Wax la mid ahna ma jiro.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ①

اللَّهُ الصَّمَدُ ②

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ③

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ④

Suuraddani waa suurad gaaban, hasa yeeshee waa suurad aad iyo aad u wayn, waxayna soo dagtay markay gaaladii qureesheed Nabiga ku dheheen Rabbigaada noo tilmaan, wuxuuna Alleheen ku caddaayay suuraddan inuu kali yahay, maxaa yeelay wehel uma baahna, inuu sayid kaaftoon yahay dadkuna u baahan yihiin, inuusan wax dhalin siday gaalada qaarkood sheegtay, wax la mid ahna uusan jirin. Bukhaari wuxuu wariyey inaan Alle cidna uga adkaysin badnayn dhibuu maqlay, ilmay u sheegeen isna wuu arsuqaa oo caafiya. Hadalkii Alle ee qudsiga ahaa waxaa ku sugnaaday: ibnu Aadam wuu i beeniyeey kumana habboona, wuuna i caayey kumana habboona, beenintiisu waa inuu yidhi iima soo celiyo siduu igu billaabay, billawguna iigama fududa soo celinta, caydiisuna waa inuu yidhi: Alle ilmuu yeeshay, anna waxaan ahay keli, sayid ah, mana dhalin laymana dhalin, wax ila mid ahna ma jiro. Waxaa wariyey Bukhaari. [Al-Ikhlaas: 1-4].

Suurat Al-Falaq

سُورَةُ الْفَلَقِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaad dhahdaa (Nabiyow) waxaan ka magan galay Rabbiga subaxa (abuurray).
2. Wixii shar leh sharkiisa.
3. Iyo habeenka sharkiisa markuu madoobaado.
4. Iyo sharka sixirrowga wax ku tufa guntimaha.
5. Iyo sharka xaasidka wax xasda.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

Suuraddani waxay caddayn ku xidhnaanta Alle iyo ka magangalkiisa wixii wax dhiba sida sixirka, xaasidka iyo wax kastoo xun. Caa'isha waxaa laga wariyey in Rasuulkii Alle (naxariis iyo nabadgelyo korkiisa Alle ha yeelee) markuu xanuunsado uu isku akhriin jiray mucawadataynka (labada magangelyo) iskuna tufi jiray, markuu xanuunku ku darraadayna aan ku akhriin jiray magangalyooyinka gacantiisana jidhkiisa ku masixi jiray barako darteed. Waxaa weriyay Bukhaari, Imaamu Maalik, Abu Daa'uud iyo Nasaa'i. [Al-Falaq: 1-5].

Suurat An-Naas

سُورَةُ النَّاسِ

*Magaca Alle yaan ku
billaabaynaa ee Naxariis guud
iyo mid gaaraba Naxariista*

1. Waxaad dhahdaa (Nabiyow) waxaan ka magan galay Rabbiga dadka barbaariya.
2. Ee dadka xukuma.
3. Ee ah Ilaaha dadka.
4. Sharka (iyo xumaanta) waswaasiyaha qarsooma (marka Alle la xuso).
5. Ee waswaasiya laabta (qalbiga) dadka.
6. (Kuwaas wax waswasinaya) oo ah jinni iyo insiba.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ١

مَلِكِ النَّاسِ ٢

إِلَهِ النَّاسِ ٣

مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ٤

الَّذِي يُوسِّسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ٥

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ٦

Sidaa oo kale waxay suuraddan sheegi in Rabbiga awoodda leh laga magan galo xumaanta iyo sharka kuwa wax dhibaya waxna waswasinaya, xumaanloowgana ah, ama jinni ha ahaadeen ama insi ha ahaadeene. Waxaa dhab ah in had iyo jeer ay jiraan dhibayaal warxumatashiila, dadka ka qasa diintiisa, aakharadiisa, iyo noloshiisaba. Hadaba waa in kuwaas Alle laga hoos galaa, lagana digtoonaadaa. Abu Darri waxa laga wariyay inuu yidhi: waxaan u imid Rasuulkii Alle «naxariis iyo nabad gelyo korkiisa Alle ha yeelee» oo masjidka jooga markaasaan fariistay wuxuuna yidhi: «Abuu Dar ma tukatay?» Waxaan idhi: maya, wuxuu yidhi: «istaag oo tuko» wuxuu yidhi: waan istaagay oo waan tukaday, waana fariistay, markaasuu yidhi: «Abuudar ka magangal Alle sharka shayaadiinta insiga iyo jinniga», markaasuu yidhi waxaan idhi: Rasuulki Allow insigu ma shayaadiin buu leeyahay? Markaasuu yidhi: «haa». Waxaa wariyay Imaam Axmad iyo Ibnu Maajah. [An-Naas: 1-6].

فَهْرَسْتَانِ سَمَاءِ السُّورِ وَتَبَايُنِ الْكُرْآنِ الْمَدِينِيِّ

**Tusmada magacda suuradaha iyo caddeeynta
tan Makkaad iyo tan Madiinaad**

Tirada	Magaca Suuradda	Bogga	Caddeyn	السورة
1	Al-Faatixah	1	Makkaad	الفاتحة
2	Al-Baqarah	3	Madiinaad	البقرة
3	Aali-Cimraan	88	Madiinaad	آل عمران
4	An-Nisaa'	138	Madiinaad	النساء
5	Al-Maa'idah	186	Madiinaad	المائدة
6	Al-Ancaam	226	Makkaad	الأنعام
7	Al-Acraaf	270	Makkaad	الأعراف
8	Al-Anfaal	321	Madiinaad	الأنفال
9	At-Tawbah	340	Madiinaad	التوبة
10	Yuunus	377	Makkaad	يونس
11	Huud	403	Makkaad	هود
12	Yuusuf	432	Makkaad	يوسف
13	Ar-Racd	459	Madiinaad	الرعد
14	Ibraahiim	472	Makkaad	إبراهيم
15	Al-Xijr	485	Makkaad	الحجر
16	An-Naxl	498	Makkaad	النحل
17	Al-Israa'	526	Makkaad	الإسراء
18	Al-Kahf	552	Makkaad	الكهف
19	Maryam	576	Makkaad	مريم
20	Dhaahaa	591	Makkaad	طه
21	Al-Anbiyaa'	611	Makkaad	الأنبياء
22	Al-Xajj	629	Madiinaad	الحج
23	Al-Mu'minuun	647	Makkaad	المؤمنون
24	An-Nuur	663	Madiinaad	النور
25	Al-Furqaan	682	Makkaad	الفرقان
26	Ash-Shucaraa'	696	Makkaad	الشعراء
27	An-Naml	719	Makkaad	النمل

Tirada	Magaca Suuradda	Bogga	Caddeyn	السورة
28	Al-Qasas	737	Makkaad	القصص
29	Al-Cankabuut	757	Makkaad	العنكبوت
30	Ar-Ruum	771	Makkaad	الروم
31	Luqmaan	783	Makkaad	لقمان
32	As-Sajdah	791	Makkaad	السجدة
33	Al-Axzaab	797	Madiinaad	الأحزاب
34	Saba'	816	Makkaad	سبأ
35	Faadhir	829	Makkaad	فاطر
36	Yaasiin	840	Makkaad	يس
37	As-Saaffaat	852	Makkaad	الصفافات
38	Saad	870	Makkaad	ص
39	Az-Zumar	883	Makkaad	الزمر
40	Ghaafir	900	Makkaad	غافر
41	Fussilat	918	Makkaad	فصّلت
42	Ash-Shuuraa	929	Makkaad	الشورى
43	Az-Zukhruf	941	Makkaad	الزخرف
44	Ad-Dukhaan	955	Makkaad	الدخان
45	Al-Jaathiyah	961	Makkaad	الحياتية
46	Al-Axqaaf	968	Makkaad	الأحقاف
47	Muxammad	977	Madiinaad	محمد
48	Al-Fatx	985	Madiinaad	الفتح
49	Al-Xujuraat	993	Madiinaad	الحجرات
50	Qaaf	998	Makkaad	ق
51	Ad-Daariyaat	1005	Makkaad	الذاريات
52	Ad-Duur	1012	Makkaad	الطور
53	An-Najm	1018	Makkaad	النجم
54	Al-Qamar	1025	Makkaad	القمر
55	Ar-Raxmaan	1032	Madiinaad	الرحمن
56	Al-Waaqicah	1040	Makkaad	الواقعة

Tirada	Magaca Suuradda	Bogga	Caddeyn	السورة
57	Al-Xadiid	1048	Madiinaad	الحديد
58	Al-Mujaadalah	1056	Madiinaad	المجادلة
59	Al-Xashr	1062	Madiinaad	الحشر
60	Al-Mumtaxinah	1068	Madiinaad	المتحنة
61	As-Saff	1073	Madiinaad	الصف
62	Al-Jumucah	1077	Madiinaad	الجمعة
63	Al-Munaafiquun	1080	Madiinaad	المنافقون
64	At-Taghaabun	1083	Madiinaad	التغابن
65	Adh-Dhalaq	1087	Madiinaad	الطلاق
66	At-Taxriim	1091	Madiinaad	التحريم
67	Al-Mulk	1095	Makkaad	الملك
68	Al-Qalam	1101	Makkaad	القلم
69	Al-Xaaqqah	1107	Makkaad	الحاقة
70	Al-Macaarij	1112	Makkaad	المعارج
71	Nuux	1117	Makkaad	نوح
72	Al-Jinn	1121	Makkaad	الجن
73	Al-Muzzammil	1125	Makkaad	المزمل
74	Al-Muddathir	1128	Makkaad	المدثر
75	Al-Qiyaamah	1133	Makkaad	القيامة
76	Al-Insaan	1137	Madiinaad	الإنسان
77	Al-Mursalaat	1141	Makkaad	المرسلات
78	An-Naba'	1145	Makkaad	النبأ
79	An-Naazicaat	1149	Makkaad	النازعات
80	Cabasa	1153	Makkaad	عبس
81	At-Takwiir	1157	Makkaad	التكوير
82	Al-Infidhaar	1160	Makkaad	الانفطار
83	Al-Mudhafiiin	1162	Makkaad	المطففين
84	Al-Inshiqaaq	1166	Makkaad	الانشقاق
85	Al-Buruuj	1169	Makkaad	البروج

Tirada	Magaca Suuradda	Bogga	Caddeyn	السورة
86	Adh-Dhaariq	1172	Makkaad	الطارق
87	Al-Aclaa	1174	Makkaad	الأعلى
88	Al-Ghaashiyah	1176	Makkaad	الغاشية
89	Al-Fajr	1179	Makkaad	الفجر
90	Al-Balad	1182	Makkaad	البلد
91	Ash-Shams	1184	Makkaad	الشمس
92	Al-Layl	1186	Makkaad	الليل
93	Ad-Duxaa	1188	Makkaad	الضحى
94	Ash-Sharx	1190	Makkaad	الشرح
95	At-Tiin	1191	Makkaad	التين
96	Al-Calaq	1192	Makkaad	العلق
97	Al-Qadr	1194	Makkaad	القدر
98	Al-Bayyinah	1195	Madiinaad	البينة
99	Az-Zalzalah	1197	Madiinaad	الزلزلة
100	Al-Caadiyaat	1198	Makkaad	العاديات
101	Al-Qaaricah	1199	Makkaad	القارعة
102	At-Takaathur	1201	Makkaad	التكاثر
103	Al-Casr	1202	Makkaad	العصر
104	Al-Humazah	1203	Makkaad	الهمزة
105	Al-Fiil	1204	Makkaad	الفيل
106	Quraysh	1205	Makkaad	قريش
107	Al-Maacuun	1206	Makkaad	الماعون
108	Al-Kawthar	1207	Makkaad	الكوثر
109	Al-Kaafiruun	1208	Makkaad	الكافرون
110	An-Nasr	1209	Madiinaad	النصر
111	Al-Masad	1210	Makkaad	المسد
112	Al-Ikhlaas	1211	Makkaad	الإخلاص
113	Al-Falaq	1212	Makkaad	الفلق
114	An-Naas	1213	Makkaad	الناس

لِكِنَّ وَزَارَةَ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ وَالِدَعْوَةِ وَالْإِشْرَاقِ

فِي الْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

الْمَشْرِفَةَ عَلَى

مَجْمَعِ الْمَلِكِ فَهَدِ لَطِبَاعَةَ الْمُصَحَّفِ الشَّرِيفِ

فِي الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ

إِذِيسُرُّهَا أَنْ يُصَدَّرَ الْمَجْمَعُ هَذِهِ الطَّبَعَةَ مِنْ

تَرْجَمَةِ مَعَانِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ

إِلَى اللُّغَةِ الصُّومَالِيَّةِ

تَسْأَلُ اللَّهُ أَنْ يَنْفَعَ بِهَا النَّاسَ

وَأَنْ يَجْزِيَ

خَلَاءُ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ، الْمَلِكِ سَيِّدَانِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ السُّعُودِ

أَحْسَنَ الْجَزَاءِ عَلَى جُهْدِهِ الْعَظِيمَةِ فِي تَشْرِيكِ تَابِ اللَّهِ الْكَرِيمِ

وَاللَّهُ وَبِيُّ التَّوْفِيقِ ۝

**Wasaaradda arrimaha islaamka, dacwada iyo
hanuuninta Ee Boqortooyada Sacuudi Carabiya
Dushana ka maamusha Mujammaca Boqor Fahad
Ee Daabacadda Jaamaca Sharafta Badan, kuna
yaalla Madiinah Munawwara, iyadoo ku faraxsan in
Mujammacu soo saaro Dabcaddan Quraanka Sharafta
Leh iyo Tarjamada Afka Soomaaliga Ee Macnihiisa,
waxay Alla weydiisanaysaa inuu dadka ku anfaco,
Abaalmarin tan u wanaagsanna ka siiyo Adeegaha
labada Xaram ee Sharafta Leh Boqor Salmaan ina
Cabdulcaziiz, Reer Sucuud, dadaalkiisa dheeraadka
ah ee uu ku faafinaayo kitaabka Alle ee wanaagsan
Waafajintana Allaa iska leh.**

حَقُوقُ الطَّبَعِ مَحْفُوظَةٌ
لِجَمْعِ الْمَلِكِ فَهْدٍ إِطْبَائِعَةِ الْمُصْحَفِ الشَّرِيفِ

ص.ب ٦٢٦٢ - المدينة المنورة
www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

**Kaalmada
Alle iyo
waafajintiisa waxaa
ku dhammeystirmay
daabacadda jaamacan sharafta
badan iyo tarjamada macnihiisa
gudaha mujammaca Boqor Fahad
ee daabacaadda jaamaca sharafta
badan, kuna yaalla Al-Madiinah
Al-Munawarah iyadoo ay dusha
ka maamuleyso wasaaradda
arrimaha islaamka, dacwada
iyo hanuuninta ee
Boqortooyada Sacuudi
Carabiya sannadka
1444-H**

**Xuquuqda Daabiciddu waa dhowran tahay waxaana
Leh Mujammaca Boqor Fahad Ee Daabacaadda
Jaamaca Sharafta Badan**

**S.B. 6262 - Al-Madiinah Al-Munawarah
www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa**

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف، ١٤٤٤هـ
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف
ترجمة معاني القرآن الكريم إلى اللغة الصومالية
مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف - المدينة المنورة، ١٤٤٤هـ

ص ١٩,٣ × ١٣,٥ سم

ردمك:-.....-.....-.....-.....-.....

١- القرآن - ترجمة - اللغة الصومالية أ. العنوان
ديوي ٥٥٥٥٥ ١٤٤٤/٥٥٥٥

رقم الإيداع: ١٤٤٤/٥٥٥٥

ردمك:-.....-.....-.....-.....-.....

تصفح الترجمة
akhriso tarjamada